COMMENTARIA
IN
RITVS M.C.V. REGNI NEAPOLITANI

REGŸ CONSILIARŸ
D. CAROLI PETRA, EQVITIS ORDINIS CALATRAVÆ
BARONIS VASTI GIRARDI ET CACCABONI.

TOMVS TERTIVS.

NAPOLI

COMMENTARIA
LVCVLENTA, ET ABSOLVTA,
In vniuersos Ritus M.C.V. Regni Neapolitani.

IN QVIBVS

PRÆTER ERVDITIONEM, AC RERVM NOTABILIVM copiosam supellectilem, Ius commune per eosdem Ritus confirmatum, limitatum, locupletatum, castigatum, aut quoquo modo innouatum declaratur:

CONCINNA,

ET FACILI METHODO, FERE' OMNIGENÆ IVRIS MATERIÆ, Pontificiæ, Ciuiles, Criminales, & feudales, necnon omnia, quæ ad praxim eiusdem Regni pertinent, explicantur;

VARIÆQVE SVPREMORVM SENATVVM, præcipuè S. Rotæ Romanæ, & Ciuitatis Neapolitanæ, etiàm adhuc non impressæ decisiones, reconditis priscorum, recentiorumquè Patrum doctrinis munitæ vtiliter, & quàm lepidè subnectuntur.

OPVS

MAGISTRATIBVS, ET CAVSARVM PATRONIS PERIVCVNDVM, Pragmaticis omnibus, atq; in forensi Palæstra versatis maximè commodum, studiosis, atquè eruditis non insulsum.

AVCTORE

DON CAROLO PETRA,

SACRÆ MILITIÆ CALATRAVÆ EQVITE, Barone Terrarum Vasti Girardi, & Caccaboni, aliorumquè feudorum, olim in Subsellijs Neapolitanis Aduocato, deindè Iudice M. C. V. in vtroque Samnio Præside, & in Sacro Iustitiæ Consilio Regio Consiliario.

TOMVS TERTIVS.

CVI LOCVPLETISSIMVS ELENCHVS ACCESSIT.

OMNIBVS EADEM.

CONSISTAM IN AEQVO.

NEAPOLI, Typis Ludouici Caualli. M.DC.LXXX.

CVM PRIVILEGIO, ET SVPERIORVM FACVLTATE.

CAROLO II.
HISPANIARVM,
VTRIVSQVE SICILIÆ,
NOVI ORBIS,
ET ALIORVM REGNORVM
INVICTISSIMO, SVMMO,
ATQVE
CATHOLICO REGI,
TRIVMPHATORI SEMPER AVGVSTISSIMO,
Chriſtianæ Religionis Defenſori acerrimo,
AC GLORIOSISSIMO.

D. Carolus Petra S. & P. Felicitatem precatur.

AIESTATI TVÆ, quæ ſecũda à Deo regnat, inter Prouinciarũ, Regnorũq; vectigalia tertiũ hunc Commẽtariorũ Tomũ in Ritus M.C.V. Regni Neapolis, prouolutus in genua, Tibiq; omni obſequio addictiſsimus, dicare audeo. Primus in eadẽ materiã Tomus ſub Parẽtis tui PHILIPPI IV. Regis maximi auſpicijs prodijt. Secũdus Te ſibi patronũ, Principẽ adhuc, nondũ Regẽ, ſed iã CAROLVM adſciuit. Tertius hic omni votorum ambitu obſecrat, vt Maieſtas tua, qua nulla vllo vnquã æuo maior, ad hoc munuſculũ, Terrarum dominum demittat ſupercilium; & in me pariter conijciat, quos gemino Orbi debet oculos: luſtrat enim Sol amico lumine, veſtigijſq; vbiq; micantibus, non modò ſuperbas Regum turres, ve-

rùm humiles myricas, & rusticas Syluani delicias. Pendet è tuo nutu, atq; ore, in quo sedet Maiestas, supplex Orbis; seq; ad felicitatis cumulum, ad fastigium gloriæ satis euehi ducit, si tuam vocem fata sequantur. Mars AQVILÆ tuæ assecla Tibi militat: & coniurata ad tuorum Ducum clasica victoria aduolat. Sol ipse Regni tui fines citrà laborem, citrà sudorem vix metitur: & AVSTRIACVS diē aperit, AVSTRIACVS condit. Num proptereà nefas erit, libellū istum in sinu excipere: & positis super Orbe surgentibus curis, paulisper in Palladis gymnade eruditè otiari? Non id, magne pacati moderator Orbis, à te Minerua expectat; sed iam nunc modestè audax quæsitā meritis superbiā sumit, & canere incipit: Iam mea magnanimus dignatur noscere Cæsar Dogmata, atq; opus hoc auro dignum reputat, siquā pretiosioris Animæ particulam ab hoc Sole mutuetur. Ad tuos igitur, hoc est, ad Hispani Iouis pedes nouā hāc sobolē abijcio; vt Regia Maiestas, & armis, quibus polles, decoretur, et Legibus, quas cōmētor, propemodū armetur. Quartū etiā tomū inter manus manus habet; qui iā typos increpitat seros, lucēq; morantē. Hunc tuæ Proli, pro qua Mundus precibus, ac votis Cœlum fatigat, iam nūc deuoueo. Viue diù felix, hoc est, diù CAROLVS: et sospitet Deus vota Orbis vniuersi, cui tua salus Salute ipsa salubrior est.

EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. FERDINANDO
IOACHIMO FAXARDO
DE REQVESENS, ET ZVNICA,

MARCHIONI DE LOS VELEZ, MOLINÆ, ET MARTORELLIÆ, Domino Septem Villarum Fluminis Almansoræ, Cubarū, Portiliæ, Mulæ, Allhamanæ, atq; Libriliæ: Necnon Baroniarum Casteluensis, Riosansiensis, Molinæ Regis, aliarumq; in Cathaloniæ Principatu, Alcaido perpetuo Çasalium Ciuitatum Murciæ, & Lorcæ, Antelato Maiori, & Generali Capitaneo Regni Murciæ, Marchionatus Vilienæ, Archidiacono Orgiæ, Campi Montellij, Serræ Securæ, earumque Pertinentiarum, à Consilio Status Sacræ Catholicæ Maiestatis; atque in præsenti Neapolitano Regno Proregi, Locumtenenti, & Capitaneo Generali.

D. CAROLVS PETRA S. P.

Vnera, Princeps Excellentissime, quæ Deo Opt. Max. addicimus, tutelares Genij Cęlo admouent: non quòd grandia sint, sed vt sint. Eadem sanè ratione hoc, quicquid est muneris, quod HISPANO IOVI dico, tuis manibus infero, vt pretium à tradente mutuetur. Accedet ingens etiam volumini honos, si in vestibulo ipso operis extet FAXARDVS, qui primos legentium obtutus luce sua rapiat. Hic ille est, inquiet cōtinuò Lector, qui exardescente Messanæ insania, omnia belli momenta tam commodè, tam accuratè, tam cogitatè introspexit; vt Galli, certum excidium, non nisi voluntaria fuga redimi posse, duxerint. Quam enim gloriam id temporis non tibi vendicasti? cūm anceps belli fortuna, incertusque Mars traheret studia in contraria homines; Populorumque fides præstaret, vt turbine illo abripi nollet; tua virtus, vt abripi non posset. Macte animo, Princeps maxime, sed sanè Dux longè maior, longè melior, cui summa rerum discrimina mate-

te-

teriam, segetemque laudis affatim suffecerunt. Fugatis deinde, profligatisque ex Italia Gallicis copijs, pacem omnibus ornamentis instructam inuexisti, & Iustitiæ examen tam iusta lance libratum, vt excussa è tua manu fulmina percussi etiam adorarent; dilabentia Nili instar è tua manu præmia Virtutem, aut inuenirent, aut facerent. Tibi acceptum refert Neapolitanum Regnum, quicquid ornamenti sibi hac tempestate vendicat ad decorem, quicquid Maiestatis ad decus. Verùm id non Tibi, non Familiæ tuæ alienum, quæ Tibi præluxit omni quà belli, quà pacis laude, omnibus, quà sagatæ, quà togatæ Palladis artibus, longa, ac nusquam, & nunquam interrupta Heroum serie; cui Tu præstas, vt luce sequenti vincatur: & magno gaudeat cessisse nepoti. Tua mens, tua manus, qua nihil in Terris CAROLO gratiùs viuit, volumen hoc tanto Regi deferat; vt illud excipiat ea fronte, qua pacē, & bella serenat: tuumque caput diù sibi vita, diù sibi Regnum, diù sibi Gloria seruet.

CAROLI DE LELLIS,

I.C. Viri patritij, & Aduocati Neapolitani.

AD LECTOREM.

Desdùm, amice Lector, quisquis ad solidam ciuilis Prudentiæ, ac forensis omnigenæ eruditionis laudem aspiras. Tertius hic labor est, quo D. Carolus Petra, Calatrauæ ordinis Eques, Vasti Girardi, aliorumque feudorum Baro, Regiusque Consiliarius, multarum ille iam in hac arena palmarum athleta, Magnæ Curiæ Vicariæ nostræ Ritus, ac Iura doctissimis Commentariis complexus, publici iuris facit. Actum agerem, si in operis huius commendationem præfarer: quod quidem à præcedentium duorum fama, gloriaque probatum, sua se dignitate, doctrinaque inuoluit; magnique Parentis non degener fœtus, quam ab Auctoris nomine satis amplam accipit laudum, decorumque segetem, ibit ad posteros cum fœnore redditurus. Verùm est aliquid in isto, quod suprà cætera celebretur; singulares enim casus, & pulcherrima habet sanctionum exempla, quorum maximam partem Auctoris præsentia, iudiciumque constituit. Quandoquidem cum viri huius, aleam omnem ingenij, innocentiæque transgressi ingentia merita famæ diù publicæ placuissent, ab Eminentissimo Cardinali Aragonio illud obtinuere, vt ipsum ex aduocationis munere, cuius scilicèt eruditorum iudicio numeros iam omnes impleuerat, in Vicariæ Ciuilis Iudicem adlegeret, vnàque apud Regii Maioris Cappellani Curiam in Fiscalis officio confirmaret. Excellentissimus porrò D. Petrus de Aragonia eandem illi togam, sed multò iam ex viri promeritis nobiliorem seruauit incolumem; quin etiam multis, magnisque

b munе-

muneribus de integro admouit, potiſſimùm in Regia Iuncta, quam contra vini minutatim diuenditi, deque Regno contra ius extracti fraudes ex ſelectioribus Senatoribus erexerat, Fiſci Patronum appoſuit: ſeduliqne hominis egregiam operam multoties expertus, ac demiratus, ad plurimos, perpetuoſque gradus Regiæ ſæpius Maieſtati non ſine honoris præfatione obtulit euehendum. Huic ſucceſſor Prorex Excellentiſſimus Aſtorgenſis Marchio non modò ipſum in togatorum albo retinuit; verùm etiam (quod mirere magis) cum ex regiis imperiis eos omnes, qui iuſtum officii tempus expleſſent, loco mouiſſet, ſequutus virtutis prærogatiuam, vnum D. Carolum, ſingularem nempè virum ſingulari priuilegio obire porrò iuſſit ampliſſimi munia magiſtratus. Donec in Marchionis Criſpani locum, quem Regi diù à conſiliis Sanctæ Claræ, ac Meſſanenſem poſtmodù Gubernatorem in Collateralis Senatus Regentē eximia tandem merita euexere, Regius Conſiliarius ſexto Kal. Martias ann. 1675. ſuffectus, ſingularibus admodùm encomijs in regio diplomate meruit honorari. Quid referã, quod Excellentiſſimus Dominus Marchio Velenſis, cum primùm Regiminis huius limen attigit, iſtum ipſum Vicariæ Criminali caput impoſuit, cui etiam Decanus præfuit: tum illi vtramque Samnij citerioris, vlterioriſque Prouinciam ſimul tradidit adminiſtrandam: quas ille ità geſſit Præfecturas, vt aſſertis ad amuſſim legibus, conciliatis populorum amoribus, ſuprà dignitatum apicem ſe extolleret, ſuiſque ſe maiorem faſcibus oſtentaret. Quæ cum ità ſint, miraculi loco eſt, quod homo publica, perennique fori ſollicitudine vſque, & vſque diſtentus, domeſticis quoque ſtudijs par, priuatos labores, ſcriptionumque eruditiſſima monumenta in commune fori eiuſdem compendium conferre non dubitauerit. In duodecim Ritus totidem hìc luculentiſſimos tractatus inuenies, in quorum ſingulis, quà data porta, ruit; perque multiplices quæſtionum, deciſionumque reconditarum articulos, vindicatis ab obliuione pleriſque narrationibus, pleno, vt dicitur, alueo in omnem doctrinæ ſecretioris campum excurrit. Multa quidem in his reperies, in quibus ſummarium deſideres. Sed age, quæ oculatus

teſtis

testis noui, palàm fatebor; cum per temporis subsecìua, magnarumque occupationum reliquias scripserit Auctor, quæ à calamo recentia typis illicò traderet, non rarò contigit, vt excuso iam summario multa adderet, quæ studium ingenio, studio ingenium deinceps obijceret. Hanc tamen notam facilè deterget copiosissimus index: quanquam vt, quod sentio, dicam, nullus videtur in summa defectus, quod in aliquo aliquando deficiat; tum quòd secus index, non summa foret; tum quòd periculum est (in quo plerique Scriptores offendisse narrantur) ne ita excrescat, vt materiam excedat.

Quod superest, singularem Auctoris doctrinam, nemo est, qui post ipsum scripserit, qui conquisitissimis vndique præconijs, honestissimisque gloriæ appellationibus ad cælum vsque non tollat (2) Et si quidquam exaggerare doctrinæ encomia potest familiæ amplitudo, quasi nitidiùs splendeat in natiua generis purpura sapientiæ radius; quæ paginæ, quæ monumenta nobilissimæ ipsius familiæ splendoribus non redundāt? Verùm, quod hac super re ipso secundi Tomi initio latiùs multa disserui, duo addam, quæ omninò prætermittenda non fuere. Primum, quod Auctor quatuor liberis auctus, egregia omninò, pulcherrimaque prole gentis dignitatem, claritatemque perennat. Virilis gemina soboles: D. Dominicus prior causarum in huius Ciuitatis subsellijs Patronus; & vbi Parens Theate apud Samnites Præses extitit, eidem vrbi eodem tempore Gubernator, & Iudex iura dixit. D. Vincentium posteriorem præcox, & adhuc sub incude indoles grandioribus destinat. Fœminea item duplex: D. Theresiam sacrum S. Hieronymi Gynecæum ad omnem sanctimoniam educat. D. Iuliam D. Antonio de Ianuario collocauit, cui viro, quamque à naturę dotibus, vetustissimęque nobilitatis instructo!, qui & Patritius Neapolitanus è clarissima Portus Sede, & loricatorum equitum turmæ Ductor, & Marci Antonij illius de Ianuario nepos, qui plurimis alibi exantlatis generosæ militiæ laboribus, postremo bello generalis in Sicilia fuit Castrorum Pręfectus, tàm multa nomina, titulosq; vna morū comitate, suauitateq; virtutis exsuperat; de qua familia

(2) *R. Marchio Centelles Locumtenens olim Reg Cameræ in hoc Regno, deinde M. Cancellarius Mediolanensis in erudito libello luz clara de la verdad iuridica, sub num. 58. pag. 23. Regens Io: Hieronym. de Philippo dissertation. fiscal. 3. nu 37. Consil. Paul. Staiban. in obseruat. ad resol. 97. nu. 17. lib. 1. Consil. Io: Crisost. de Vargas Machuca in tract. consideraciones pract. para el sindic. de Iusticia de Aragon. tom. primo p. 5. consid. 4. pag. 308. & ibid. in margine litt. I. in fine par. 5. consid. 15. litt. K. fol. 332. Carol. Antonius Rosa olim Index M. C. V. in capitalibus causis, c. 6. n. 23. Anton. Barra olim Iudex quoque in eadem M. C. controu. forens. cap. 66. in fin. Dominicus de Rubeis in specim. forens. certā. 11. n. 2. & certam. 12. n. 108. Blasius Altomare ad Rouit. decis. 14. vers. vbi secundò obserua, & dec. 39. num. 9. cons. 2. num. 18. lib. 3. ac de nullit. rub. 3. q. 31. nu. 54. D. Carol. Anton. de Luc. ad Frāch. dec. 57. p. prima nu. 1. decis. 102. num. 9. p. 2. decis. 136. post par. 2 dec. 286. n. 1. p. 3. D. Franc. Baron. Siculus tom. 2. de corpor. eiusque partib. in add. ad tit. de manib. sub nu. 419. vers. sentent debet Frāc. Rumm. ad Affl. de iure prothom. §. 9. ad 2. notab. sub num. 12. pag. 286. D. Franc. Verde ad Gallupp. in tract. de concurs. creditor. post praxim S. C. p. 4. cap. 2. fol. 317. & 318. ac par. 4. cap. 7 vers. sed difficultas est, pagina 319. Agnell. de Sarno in prax. crim. cap. 32. pag. 107. Nicolaus Gaetan. Aget. in par. 1. vision. iurīū. feudal. de feud. diuis. rub. 10. visio. 14. pag. 69. lit. G. & litt. H. ibidem Nicol. Top. de orig. Tribunal. p. 2. lib. 4. cap. 1. pag. 375. & p. 3. in princip. ante præl ud. primum ad Lectorem, ac in genealog. verbo Carolus pag. 102. Philipp. Maresc. olim M. C. Iudex in tractat. de recognone.*

lia

lia latè ſcripſi(b) Alterũ, quod Clementem X. Alterium Pontif. proxima ſanguinis cognatione attigit; quòd Septimiã Philonardi Lucretię Cincię filiam, Iulię Alterię neptim, parentem optimam habuit. Huic ille quidẽ ſummo Sacrorum Antiſtiti intimè in oculis, atq; amoribus fuit, quorum extant adhuc plurimis conſignata epiſtolis documenta, in quibus hodièque viſitur in debitos ſanguini, debitos virtuti affectus Romani apicis inclinata Maieſtas. Verùm (vt ſunt humana) non tàm Principis, quàm fortunæ vitio melioribus ſemper iratæ, tota hæc glorioſa conſanguinitas, vt in decus familiæ ceſſit, non item in emolumentum; fato quidem eò leuiori, quod reliquis quoquè cognatis domibus pariter incubuit, & ſpe fraudatos eadem coniunctiores turbauit. Profectò D. Didacus Petra, Auctoris germanus frater, Marſorum Antiſtes Alexandri VII. imperio dictus (niſi aliter ſuperis viſum eſſet) ad altiora euehi potuiſſet, cui generis, animique promerita non deeſſent, quæ Sanctiſſimo Succeſſori Innocentio XI., viuæ illi temporum omnium, ac Pontificum normæ, deinde nota, ad Surrentinas illum infulas vltrò nil tale expectantem, merentem tamen maiora, non ſinè eius vrbis triumpho extulere. Nec deerant prætereà, quos infulis religio deſignaret, alij duo Auctoris germani fratres; D. Dionyſius Abbas iam Cæleſtinus doctrinæ laude, virtutiſque præclarus, quem ſtudia diù ſcholaſtica moderantem erudita magiſtrum ſubſellia ſtupuere: & D. Michael Monachus, Decanuſque Caſſinenſis, qui per omnia pietatis exempla, ac ſanctimoniæ properans, non ita pridem naturæ conceſſit. Poſtremò illud neſcire te nolo, quod vbi alij metas figerent, inde velut è carcere noua vſque in dies Auctoris induſtria euolat, nouiſque ſudoribus publicæ vtilitati, gloriæq; vnà ſuæ velificatur; quidquid enim ex grandibus ſupereſt reipublicæ negotijs, quibus ſe ſe totum deuouit, ſtudijs impendit, vt nulla ſit ſcilicèt vitę pars, quę publico non adlaboret. Quartum proinde Commentariorũ librum parat, Sacrique Conſilij deciſiones compendio colligit: quæ ſanè, vbi intelliget, iſta, quopar eſt, hilari, gratoque animo à te excipi, tuis propediem manibus, oculiſque iam deſtinat. Vale

tient. enarrat. 6. poſt num. 157. pag. 339. Iulius Capon. controu. forenſ. cap. 24. in fin. & cap. 40. in fin. ac cap. 41. in fin. Gregorius Mutil. in dir. & prax. ciuil. tit. de grad. ces. ſub num. 160. & in tit. comparit. archetypus, num. 8. Carol. de Roſa in Gloſsograph. ad conſuetud. Neap tit de ſucceſſ. ab inteſt. in §. ſed ſi morietis, verſ. ita quod ſi inter ipſos nepotes, num 600. in fin. Nicol. Vincent. Scoppa in dedicat. addit. ad deciſ. Gratian. & in addit. ad ipſũ Gratian. dec. 28. n. 22 24. n. 15. 33. n. 14. 62. n. 12. & dec. 160. n. 9. Vincẽt Brilla, in nomothecio Parthenopæo, ſiue iur. Neap. promptuar. tit. 16. ex quibus caſib. poteſt. auth. &c. cap 3. num. 94. D. Hieronym. Borgia Canonicus Neap. inueſtig. iur. Ciuil. lib. primo, cap. primo, num. 20. & cap. 11. nu. 5. lib. 4. cap. 3. n. 11. lib. 6. cap. 10. in fin. Dominic. Manfrelli ad R Capyc. Latro dec. 60. lib. primo Mut. Phebon. in dedic. hiſtor. Marſor & in libr. Vita di S. Berardo Cardinal del tit. lo di S. Griſog. Philadelfo Mugnoz in Genealog. delle famiglie, nella famiglia, Petra, fol. 85. Auctor. dedicat. in add. 7 hor. ad Ioann. Grand. de bello exul. in ſecunda edit & alle diceríe del Carraſa, in penult. edit.

(b) *par. 2. delle famiglie nobili nella famiglia* Gennaro.

SVM-

SVMMA RITVVM.
QVI IN HOC TERTIO TOMO enucleantur.

CA-

CANONICA APPROBATIO.

EMINENTISSIME, ET REVERENDISSIME DOMINE.

CVm Theoria sine Praxi, aut nullius, aut perexigui vsus sit; & vice versa, eum nihil Reipublicę perniciosius, quam si per eos, qui iura, & res forenses tractant, Praxis seiungatur a Theoria, & hac neglecta illa vna sectetur; nam vt dicebat Comicus (& vtinam non experientia) homine imperito quid iniustius? Vtrique malo occurrit pręclarissimus Auctor D. Carolus Petra Regius Consiliarius Sacræ Militiæ Calatrauæ Eques, Auorum Nobilitate, ac Feudorum vetusta dominatione conspicuus conscriptis ad omnes Ritus M. C. V. luculentissimis, & eruditissimis Commentarijs, iam olim à Iulio Capone primario Antecessore approbatis, & vt imprimerentur in Congregatione prouisum. Horum tertius Tomus à me, te iubente, lustratus, atque reuisus; dum nil continet, quod Fidem, aut mores perturbet, vel offendat, vt publica fruatur luce, sum voti. Ego

Eminentiæ Tuæ Reuerendiss. *Addictissimus Seruus*

D. Hieronymus Borgia.

Die 18. *mensis Nouembris* 1680. *In Congregatione habita coram Emin. Dom. Cardinali Caracciolo Arch. Neap. fuit dictum, quod stante concordat cum originali, publicetur.*

Steph. Menatt. Vic. Gen.

Ioseph Imperialis Soc. Iesu Theol. Emin.

REGIA APPROBATIO.

EXCELLENTISSIME DOMINE.

FActis V. E. imperatis, volumen tertium Commentariorum ad M. C. V. Ritus concinnè; vafrè, eleganterq; methodo elucubratum à celeberrimo Iurisconsulto, cum Natalibus, tùm doctrina viro præclarissimo D. Carolo Petra Equite Ordinis Calatrauæ, meritissimo Consiliario, ac Vasti Girardi, & Caccaboni Barone dignissimo euolui; quibus in Commentarijs ius commune per eosdem Ritus confirmatum, limitatum, castigatum, aut quoquo modo innouatum declaratur; Quod quidem non solùm Magistratibus, & causarum Patronis, verùm etiam omnibus in Forensi Palestra versatis, nec non in nuda Iurium Arena luctantibus maximæ vtilitati esse, ac fore, arbitror, cùm in eis abstrusiores articuli passim occurrentes vsui Forensi accomodati à solertissimis interpretibus altiori indagine, ac stylo enucleantur acri ingenio, eruditione, & permagno digesta labore; Quarè summo applausu ab omnibus legum studiosis recipienda, ac amplectenda præuideo; non secùs, ac fuerunt recepta, laudibusq; celebrata à Nostratibus, & exteris duo prima volumina in lucem ab eodemmet ipso Authore edita, nec non elegantissimus de fideicommissis tractatus, & de potestate Principis, solertissimi V. I. D. Petri Antonij Petra, atque additiones typis datæ doctissimi Prosperi Petra olim Baronis Vasti Girardi, aliorumq; feudorum, eius Maiorum ad aureas S. R. C. decisiones ab Antonio Capycio, & Thoma Grammatico Regijs Consiliarijs congestas; Et quoniam omne congruum, ac benè Regali Iurisdictioni accomodatum, perutile, conueniens bonis moribus, & decens, hæc accuratè legendo, inueni, cùm præfatus Author per omnes Magistratus gradus ascendens, & in eis pulchrè suam agens Prouinciã, vt in præsentiarum in Consiliarij munere non impar tanto, imò Maiori par oneri benè se gerit; Regiæ Iurisdictioni acerrimus fuit defensor. Proindè dignum, atq; dignissimum, vt quàm citiùs typis detur, manibusq; omnium euoluatur, ità iubeate Excellentia Vestra, censeo. Neap. 20. Augusti 1678.

V. E. *Seruus humillimus*

Æmilius Antonius Gaudiosus.

Visa retroscripta relatione imprimatur; verùm in publicatione seruetur Regia Pragmatica.

Galcota Regens. Carillo Regens. Valero Regens. Calà Regens. Soria Regens.

Prouisum per S. E. Neap. die 5. *mensis Septembris* 1678. Scoppa.

Virtus recludens immeritis Cœlum.
Negata tentat iter via.

Carpitque, et carpitur unâ.

D. CAROLO PETRA
PRO ASSERTIS,
Quá toga,
quá calamo legibus
Invidia maius
Fama nomen,
Virtus spondet
aeternitatem.
Virtutis est domare, quae cuncti pavent.

D. CAROLI PETRA,

Sacræ Militiæ Calatrauæ Equitis,

BARONIS VASTI-GIRARDI,

ALIORVMQVE FEVDORVM,

In Subsellijs Neapolitanis olim Aduocati,

POSTMODVM

IVDICIS MAGNAE CVRIAE VICARIÆ,

NVPER

IN SACRO IVSTITIÆ CONSILIO CONSILIARII,

IN OMNES RITVS EIVSDEM MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ

luculenta, ac apprime necessaria

COMMENTARIA.

TOMVS TERTIVS.

RITVS CCLXV.

Tem, si cõtingat, iudicem ordinarium, vel delegatum allegari suspectum: seruetur in hoc edictum Maiestatis nostræ, cuius tenor sequitur, & talis. Ioanna Secunda, Dei gratia, Vngariæ, Hierusalem, & Siciliæ Regina, vniuersis, præsentis ordinationis seriem inspecturis, tam præsentibus, quàm futuris, Principis circunspecta prouisio ad subditorũ commoda suum frequenter con-

uertit intentum, & nè in eorum litigijs per subtiles, & magis sophisticas, quàm veraces aduocatorum,& procuratorum versutias, veritas iustitiæ lateat, neuè circa celerem exequutionem eius,cuius debitrices existimus,in diffinitione litigiorum numerus producatur,congrua,& debita remedia adhibet pro futuro, sanè si cunctis nostris fidelibus notoriũ esse debet, patulum, & manifestum, quàliter Neapolitana Ciuitas prȩterito tempore fuit decorata ciuibus, & specialiter Doctoribus, & iurisperitis, tam Iuris Canonici, quàm Ciuilis: quia velut lilia pomarijs florescere videbantur, quatenusue ad præsens depopulationibus, amaritudinibus, alijs generibus,& mortalibus varijs sit imbuta,iudicet animus cuiuslibet iudicantis, cuius rei causa, ipsorum doctorum, & iuris peritorum numerus est totaliter diminutus: propter quod indignum censetur,& absonum: si tam pauco restanti dictorum iuris peritorum numero, in causis,quæ inter partes plerunque verterentur, suspicio inordinata procederet: & quia contingit interdum ex quadã abusione obseruata, hic hactenus (prout clamorosa insinuatio nostrum pulsauit auditum:)quod tam Iudices ordinarij Curiarum nostrarum, quàm alij Iudices,per Maiestatem nostram delegati,aut delegandi in causis, quàm omnes alij literati sistentes in Ciuitate Neapol.tàm iuris Canonici, quã Ciuilis nullo exceptuato, fuerant allegati suspecti,& etiam allegantur per alteram partium, interdũ per vtranque partem litigantium (nulla causa suspicionis contra eos proprie expressa) ob quod causæ ipsæ lõgitudinem recipiũt, & etiam tarditatem, nec discuti possunt, & siue dubio terminari, propter quod prorogantur causȩ in litigantium præiudicium, contra nostræ Maiestatis honorem: propterea nos cupientes maternè circa prȩmissa remediabiliter prouidere, & subtiles aduocatorum, & procuratorum ipsorum in hac parte versutias amputare, & ora calumniãtiũ(in quantum arbitrio nostro possumus)refrȩnare prouidemus,& hac edictali constitutione nostra, cum deliberatione nobis assistentis consilij, statuimus, & ordinamus, quod,non obstante dispositione iuris ciuilis, qua cauetur,quod sufficiat,causam suspicionis simpliciter allegare,nec allegans teneatur ad probationẽ illius, sed sequendo iuris canonici sanctionem, quæ in hac parte videtur æquiùs prouidere, quod quotiescunque occurrerit, aliquẽ nostrorũ iudicum ordinariorum, vel delegatorum, ac officialium cum eis deputatorum allegari suspectum: causæ suspicionis exprimantur coram viro Magnifico Logoteta, & Prothonotario Regni nostri Siciliæ,Collaterali Cõsiliario,& fideli nostro dilecto:vel eius Locumtenente, aut alio cui ipse Logoteta duxerit committẽdam: qui extraiudicialiter,& sine scripturis prout expedire videbi-

bitur) infra breues dies, de causa suspicionis huiusmodi se informet, oretenus: & siquidem secùdùm eius arbitrium esset iusta: tunc recusationem dicti Iudicis, vel alterius officialis allegati suspecti admittat; Et vbi nõ iudicauerit sibi causam ipsam suspicionis infra breue tempus prædictũ, fore probatam, vel à principio nõ esse iustam recusationem ipsam Iudicis, vel alterius officialis, nullatenus admittat: sed ad ipsius Prothonotarij dictum Iudex ille allegatus suspectus in causa illa procedat (non obstante allegatione prædicta.) Nos autem arbitrio discretioni, & volũtati ipsius Prothonotarij eiusque Locumtenentis, vel alterius, eligendi per eum, per præsentem ordinationem nostram inspiciendũ committimus: si causa suspicionis iusta sit, vel iniusta: & in casu quo iusta apparet: si probata sit, vel non, infra tempus prædictum: eius Prothonotarij, seu eius Locumtenentis dicto super hoc stetur, absque aliqua contradictione quacunque; eiusq; arbitrio committimus imponendi, & exigendi pœnas, quæ sibi videbuntur, ab allegantibus causam suspicionis: & ipsam minime probãtibus coram eo, vt autẽ edictalis ordinatio nostra: in notitiã deueniat singulorum: & ne ipsius ignorantiam valeant allegare, mẽbranam, ipsius seriem continentẽ, in porticibus Castri nostri Noui. Neapol. apponi fecimus, & affigi, quæ tenorem edictalis ordinationis affatæ suo sonoro præconio, & patulo iudicio publicabit, cùm non sit verisimile remanere incognitum, quod tam patenter, in oculis omnium diuulgatur. In cuius rei testimonium, præsens edictalis nostræ ordinationis scriptum exinde fieri, & pendẽti maiestatis nostræ sigillo iussimus cõmuniri. Datum Neapol. per manus Magnific. Viri Francisci Zurli de Neapol. Comitis Montis Auri Logothetæ, Prothonotarij Regni nostri Siciliæ, Collateralis Cõsiliarij, & fidelis nostri dilecti. Anno Domini M.CCCCXVII. die penultimo Septembr. 11. indictionis Regnorum nostrorum anno quarto. Adijcientes, quod in alijs Ciuitatibus, & locis Regni, suspiciones prędictę modo, & forma prædictis debeant allegari coram Diœcesano loci, vel eius Vicario, qui procedat in præmissis, sicut procedere debet Prothonotharius, iuxta formam prædictã.

SVMMARIVM.

1 *Excell. Prorex pro coercendis fraudibus, quæ in minutis vini vectigalibus, ac dolijs vino refertis extra Regnum trasmittendis, committebantur, Iunctam instituit.*

2 *Plures Author vti Fisci Patronus quæstiones agitandas in Iuncta, discutiendasque proposuit nonnullas, quæ ad Iudicum recusationem pertinent.*

3 *Cur Author præsẽti Ritui 265. partem alteram cõmẽtariorũ addere voluit?*

4 *Mundum sapè labi in deterius, Seneca optimis verbis conqueritur.*

5 *Recusationis Clypeus defensionis cardo dicitur.*

Eoque aduersæ partes ad dilationes, & calumnias abutuntur.

6 *Iniquissimi litigantes sæpissimè in Senatoriam Maiestatem effutiunt.*
Suspectus in una, in nulla recusantis causa iudicare valet, etiam illius accedente consensu, ex vi Pragm.20. *de suspic.*
Quoties agitur de obseruantia præfatæ pragm. *lapsus temporis an officiat? & depositum requiratur?*
7 *Iudex si sponte à causa excusauerit, & prauijs partis precibus scrupulū iniecerit, potest in alijs causis interuenire*
8 Prag.20. *dispositionē litigatorū actus, & nequitia difficilem reddiderunt.*
9 *Iudices mulctare debent subscribentes suspiciones absque debita concrētia.*
10 *Non probans suspicionum capita, depositi iactura punitur.*
11 *Iudex adiunctus quomodo recusetur?*
12 *Rei, & obærati, qui pessimā causā fouent, suspicionē proponunt, & quare?*
13 *Iudicem Reus in enarrata hypothesi proposuit suspectum, & simul fori declinatoriam.*
14 *An sit priùs cognoscendum de fori declinatoria, quàm de Iudicis recusatione, si simul proponantur? Et an possint simul proponi?*
15 *Exceptio declinatoria fori ante omnia est proponenda, etiam ante Iudicis recusationem.*
16 *M.C.V. nullam censuit confessionem homicidij, factā in Regia Audientia, pendente remissione ad Curiam Baronis, & fuit habita vti extraiudicialis.*
17 *Iudex recusatus cur non cognoscat de recusatione, benè tamen de Incompetentia exceptione?*
18 *Decretum adducitur Regia Iuncta.*
19 *Libellus, qui capita, causasque suspicionis complectitur, non debet esse obscurus.*
20 *Depositio iudicis recusati paucis horis expleri debet, & parumper retardata habenda est pro confessa.*
21 Ex Pragm. *sanctione, cū ante terminū proponitur recusatio, subscribēte patrono, depositū erit ducatorum sexaginta; subscribente verò principali erit ducatorū centum viginti, quid si impartiatur terminus? & alia ad rē.*
22 *A simplici, vel duplicato deposito faciendo, quis sit immunis?*
23 *Prorex quando remouere valeat Iudicem?*
24 *Iudicem remouere non licet absque iudicij tela, & causa cognitione.*
25 *Testes in indicio recusationis examinandi, an examinari debeant coram fisci Patrono, eique liceat eos interrogare?*
26 *Testes inter se diuersi in hoc iudicio, inuerisimiles, & viles reyciendi, & alia ad rem.*
27 *Testes deponētes præmeditata oratione, & singulares, nullā faciūt fidem.*
28 *Testium conditio ingenti diligentia, ac solertia inuestiganda est, & cur? Diuus Ianuarius qua ex causa Neapoli exactus, se Beneuentum recepit? Quare tanta periuriorum labes in hāc Vrbem emanauit?*
29 *Iure communi valent partes appellare, ac de nullitate dicere decreto, admittēte, vel reijciente Iudicis recusationem, & num.*89.
30 *Incidentia, & emergentia, quæ in sententia definitiua reparari nequeunt, nullitatē, & appellationē admittūt.*
31 *Axioma ab* Authore *traditum in tit.* 19.sub n.9. *fuit reuocatum in dubiū in S.C. & quæ decisiones prodiere?*
32 *Quoties suspicionis causa non est rite proposita, admittitur nullitas, ac recursus.*
33 *Ex statuto exclusa nō censentur nullitates iuris naturalis.*
34 *Reiectis suspicionum capitibus in Iudicis personam, non poterunt denuo in medium afferri.*
35 *Iudex pro suspecto propositus, sed habilis declaratus, non poterit alijs ex capitibus recusari.*
36 *Iudici recusata an liceat appellare, recursumque petere?*
37 *Liceat ne tertio à decreto recusationis inter collitigantes appellare?*
38 *Tempus elargitum actori, & reo ad Iudicis recusationem proponendam.*
cur-

currat ne pupilla tutore carenti? & quando in integrum restituatur?

39 *Suspiciones Iudicum patentes, semper proponi possunt ex inconcussa obseruantia Regni.*

40 *Forma capituli Regni in suspicione notoria non est seruanda.*

41 *Iudicis recusatio si esset a lege, nullo praescribitur tempore, ac pro notoria habetur, nec indiget, ut proponatur, & quod dicatur notorium?*

42 Pragm.15.§.6.de suspic. official. *de quibus suspicionibus loquatur?*

43 *Propositis suspicionum capitibus infra quadraginta dies, illis elapsis, possunt & alia addi.*

44 *Pars si compareat coram Iudice recusato absque protestatione, recusationi tacitè renunciare videtur.*

45 *Iudicis interuentus in una causa an pariat parti praeiudiciū, quominus in alijs suis causis illū recusare valeat?*

46 *Acta facta coram Iudice, in suspicionem adducto, sunt annullanda remedio appellationis. Coram Iudice, declarato iam suspecto, sunt nulla.*

47 *In recusationis iudicio reus dicitur ille, contra quē iudicis suspicio educta est, nō verò reus in causa principali.*

48 *Opposita sententia reijcitur.*

49 *Actor in hoc iudicio est recusationem proponens. Et terminus 40.dierum, praefixus ad remouendum iudicem, currit à die inualidae subscriptionis.*

50 *Ipsum Iudicem recusatum esse reum in hoc iudicio dicebant nonnulli,*

51 *Collitigantes an valeant Iudicem recusare, ab altero recusatum?*

52 *Iudicis recusatio iure naturali fuit inuenta; ac proinde Principi eam auferre non licet.*

53 *Recusationis causa an sit fauorabilis?*

54 *Recusatio non est prorsus exceptio, nec est exceptio declinatoria.*

Et quare excommunicatus possit Iudicem recusare?

55 *Declaratur decisio in principali thesi adducta.*

In Regia Camera tantùm in paribus votis sententia fertur pro reo, etiam quando Fiscus est Reus.

56 *In S.C. & Regia Iuncta, ac in M.C. in paritate votorum dantur adiuncti, & quare?*

57 Dom.Reg.Tapia in dec.46.*non meminit oppositum in illa thesi iudicatum de anno* 1628.

58 *Articulus proponitur, qui nouissimè emersit in Regia Camera.*

59 *Non est satis Iudicis assertio, ac scrupulum, ut à causa se abstinere possit, & alia ad rem.*

60 Reg.Carolus Tapia dec.46.& Praesid.Anell.de Amato cons. 27. *declarantur.*

61 *Iudici integerrimo scrupulum attestanti plena est adhibenda fides.*

62 *Creditores, qui Iudicis scrupulo inhaeserint, non propterea vocari possunt actores.*

63 *Iudicium recusationis cùm non adsit, attendendū est, vter Actor, & Reus sit in causa principali.*

64 *Pro integritate officialis, qui sponte fatetur, se esse suspectum, in dubio est iudicandum.*

65 *Ipse Senatus quaenam circa Iudicis scrupulum perpendere debeat? quid ue agere debeant Senatores?*

66 *Consiliū* Matth.de Afflit.in Constit.vc vniuersis *ab Authore non probatur.*

67 Text.in c. quod super, de maior. & obed. ab Affl. *adductus, explicatur.*

68 *Durante suspicionis iudicio, Commissarius suspicionis procedit in causa principali.*

69 *Causa, in quibus interesse habēt Regij Consiliarij, in eadē aula, in qua resident, arbitrio Praesidis committuntur.*

70 *Quinam Iudices recusari possint?*

71 *Ordinario Iudice suspecto, eius locūtenens, vt suspectus haud recusatur. Episcopo suspecto, suspectus quoque redditur eius Vicarius. Et è contra.*

72 *Scholaris Doctorem de Collegio, vel Accademia, an possit recusare, ne interueniat in eius examine? An requiratur causa; vel satis sit, si solo iuramento recusetur?*

73 *Capellanus Maior iurisdictionē Magni Cancellarij exercet.*

A quo

pro

pro causa quando, & quomodo illis præcedāt in sedēdo,& quid in R.C.

119 *De anno 1670. Iudices criminales præcesserunt ciuilibus, remansitque tantùm Iudex ciuilis cum campanula, tanquam caput, & quare?*

120 *Iuxta opinionē Authoris nulla prorsus datur inter vtrosq; Iudices præcedentia, nisi temporis duntaxat.*

121 *Quid declarauit in hoc Excell. Comes de Castrillo, & nouiter Excell. Marchio de los Velez?*

122 *Ob proprium interesse nequit Iudex iudicare in articulo Iuris, quando ipse vti priuatus aliam consimilem habet causam.*

123 *Statutum, vt Iudex teneatur adhibere consilium sapientis, restringitur in casu claro,& peruulgato.*

124 *Scitum adducitur S.C. in themate enarrato.*

125 *Contraria S. C. determinatio in proposita thesi.*

Cōsuetudines Neapolitanæ, quibus minimè ligatur, quoad bona antiqua, disponens habens proximum successorem Ecclesiasticum, locum vindicent, quando remota persona Clerici proximioris, superessent laici sequentes in gradu.

126 *Ob Interesse proprium possit ne litigans cum vniuersitate, recusare Iudicem eius Ciuem?*

127 *Obstat suspicio Iudici, qui litē habet apud illum, cū quo quis litigiū habet.*

128 *Cōsāguinitas Iudicē suspectū; remouet.*

129 *Ad quem gradum extendatur consanguinitas in hac recusationis specie,& multa ad huiusmodi rem.*

130 *Si ad recusandum Iudicem satis sit quintus gradus mixtus cum quarto?*

131 *Iudex consanguineus causa patroni ab illa remouetur, & ad alia ad rē.*

132 *Cōiunctus, si fuerit aduocatus in prima instātia, si amplius nō existat aduocatus in secūda instātia, poterit Iudex iudicare,& adducitur dec. S.C.*

133 *Ex gratys huic Ciuitati largitis Iudex remouetur, si filij vel eius coniuncti non sint aduocati in ea causa, sed in alijs causis.*

134 *Affinitas, & coniunctio spiritualis Iudicem reddunt suspectum. Quid si eleuauit, vti procurator alterius?*

135 *S.C. diuersimode sanciuit in enarrato facti themate circa suspicionem prætextu Cognationis Spiritualis.*

Quid si affinitas sit de recēti extincta?

136 *Iudex recusari an valeat in causis Ecclesiæ, cuius Rector est illius consāguineus? Et an Tutor recusare possit in causis pupilli Iudicem suum inimicum?*

137 *Est magna suspicionis causa, si Iudex alterutri partium sit amicus,& multa de amicitia.*

138 *Quatuor modi à Diuo Gregorio recensentur, quibus Iudicis mens euerti potest.*

139 *Magis amicitia, quā sanguinis cōiūctus, suspectus haberi debet.*

140 *Commensalitas nimia amicitiæ indicium est,& proinde cōmensales reddūtur suspecti; quod diuersimode in Regno fuit decisum.*

141 *Amicitia ex* Cic. & Diu. Augustin. *quid sit?*

142 *Iudicis arbitrium magnopere præualere debet, ad excludendam suspicionis causam, & dolum, qui ex amicitia timeatur in Iudice probo.*

143 *Non quelibet familiaritas est satis ad remouendum Iudicem, sed arcta, imo arctissima esse debet.*

144 *Vnica commensalitas cū parte nō est satis ad remouendum Iudicem.*

145 *Author profert suam sententiam ad distinctionem* Anton. Fabri lib.3. tit.3.def.3.C.ne quis in sua causa.

146 *Iudices suspicionū causas declinabūt, si neminē litigantiū in conuictū, familiam, ac frequentem conuersationem admittant; & Biantis monitū memorantes.*

147 *Munera, quæ accipit Iudex ab alterutra litigantium parte, vberem suspicionibus segetem præbent.*

Antiqui iustitiam manibus orbam pinxere, & quare?

Iudicū imagines Trunca manibus Thebis visebantur.

Quid

148 *Quid si Index exculenta accipiat à litigante, & multa ad rem.*

149 *Consuetudo nutritiua peccati, etiam venialis nõ valet, etsi præsumptiuè.*

150 *Iudices iustè remouentur à causis illius, qui beneficia contulit Ecclesiastica eorum filijs, etiam præsentando. Quod in collatione, & concessione officij locum obtinet.*

151 *Aduocatus effectus Iudex, in causa patrocinata non iudicat, etiã de partiũ consensu, quidue apud Hispanos.*

152 *Consultor effectus Iudex in illa causa iudicare nequit.*

153 *Arbiter, & Arbitrator in ea causa iudicare non valent.*

154 *Arbiter, Arbitrator, & tertius in casu dissentionis, vt suspecti, an recusentur?*

155 *Decisio* de Franch. 87. *examinatur.*

156 *Executores testamentarij, an possint Iudices esse in causis hæreditatis.*

157 *Rex Philippus IV. summis laudibus extollitur, eiusq. litteræ sub die 19. Februarij 1664. interpretantur.*

158 *Iudex legatum sibi ex testamento relictum non prohibetur recipere.*

159 *Inimicitia inter recusationis causas principalem locum obtinet.*

160 *Inimicus omninò à iudicãdo repellitur, nec illi demandari debent res humanæ, nec Ecclesiasticæ.*

161 *Quid si vtriusq; partis sit inimicus? Ad quem gradum extendatur inimicitia, & quomodo fieri debeat graduũ computatio, remissiue. An satis sit quintus gradus mixtus cum quarto?*

162 *Lis cum Iudice reddit illum suspectũ, etiam si vertatur cum Ecclesia.*

163 *In locis Collectiuis haud cadit familiaritas, amor, nec odium.*

164 *Suspicio generalis, & vaga nõ est admittenda, sed solum, quæ certa sit, & certa causæ obstare videatur.*

165 *Lis facit Iudicem suspectum, etiam si dignitatem, & officium concernat.*

166 *Modica non sunt in consideratione.*

167 *Iudex interuenire interdicitur in causis Aduocati cõtra ipsũ patrocinãtis.*

168 *Iudex recusatus à patre, vel matre, est quoque filio suspectus. Pater, & filius pro vna reputãtur persona, & quod vni fit, alteri fit. Idẽ in matre.*

169 *Consiliarius, qui vacãte Præsidis S.C. officio, illius munus supplet, vti decanus, recusari an possit?*

170 *Iudici an liceat mutarę decretũ, vel sententiam, postquam partibus innotuerit?*

171 *Iudex si nimia seueritate, ac credulitate vtatur, à causa est repellendus, & alia ad rẽ, potissimũm de clemẽtia.*

172 *Iudicis inurbanitas, ac rusticitas satis est causa recusandi eundem, & casus recensentur.*

173 *Remouendus est Senator, qui patria leges non obseruat.*

174 *Iudex vitiosus bonam sententiam, àc rectum iudicium proferre non potest*

175 *Iudex quoque recusatur, si procedat in causa audacter, & non in tempore.*

176 *Iudices de congrua maturitate intelligunt.*

177 *Voti propalatio iudicem remouet.*

178 *Tria tempora considerantur quoad voti propalationem.*

179 *Votum proditur ijsdem modis, quibus proditur secretum.*

180 *Iudicem garrulum, & rusticum iura abominantur, sicuti & mutos.*

181 *Affertur curiosa decisio ad rem.*

182 *Testis vnicus quando probet in his causis?*

183 *Qui protulit votum in vno iuris articulo valeat ne paritatẽ dirimere in gradu reclamationis, et appellationis.*

184 *Propalatio voti, quæ non est intempestiua, non inducit suspicionem.*

185 *Senator non remouetur à iudicando ex relatione Principi facta.*

186 *Sit Iudex, natura apertus.*

187 *Omni conatu studere debet, vt cõiuncta simul habeat sex adducta entia.*

188 *Suspicionũ causæ multæ sunt, durũq; est corã Iudice suspecto litem agere; proinde in hac materia multũ Iudicis desertur arbitrio, qui vti debet extraiudicialibus informationibus.*

CVM

VM in Minutis Vini vectigalibus, dolijſque vino itidē refertis extra Regnū transmittēdis fraudes quamplurimæ componerentur; Excell. D. Petrus Antonius ab Aragonia Regni clauum tunc ſuſtinens
1 ex primi fori Adminiſtris optimos quoſdam ſelegit, qui coercendis huiuſmodi incommodis præſiderēt: Iunctamquè, vt vulgo dicunt, inſtituit; & ordinis caput Dom. D. Franciſcus Ortiz Cortes delectus fuit, vir planè eximius, tùm rebus geſtis, tùm ſapientia ſingulari: cuius Diuinam propè conſtantiam, & incredibilem legum, iuriſq; peritiam quotidiè in ampliſſimo Collaterali Conſilio attoniti ſuſpeximus, ſtupenteſq; admirati ſumus: quem Hiſpaniarum Monarcha motu proprio ſuum Aduocatum in Supremo Italiæ Areopago creauit, & nuper in eodem Regens renūciatus eſt; tùm alios deſtinauit Iudices, ſcilicèt DD. Conſiliarios Io. Baptiſtam Hodiernam, nùnc aulæ Decanum, Franciſcum Rocco, Ioſephum de Roſa, & Iudicem M. C.V. Iulium Cæſarem Caiafa (quorum poſtremi tres iàm vita functi) viros literis, & eruditione refertiſſimos, atque eximiarum virtutum prærogatiua præclaros: In huius ipſius muneris partem non exiguā ipſe quoque, quamquam omnium minimus, & immeritiſſimus adlectus fui; Sed hoc habent præſtantiſſimi Principes cum Deo commune: vt merita, quæ non inueniunt, faciant; Sic etiam ipſius Excell. Domini factum eſt beneficio, vt in Iuncta pro Fiſco patronus accederem, vi diplomatis ex bellico Scriptorio expediti ſub die 10. Auguſti 1666., idq; vnum iniunxit, vt ius, faſq; ſeruarem, vt proſpicerem publicis damnis, vt in crimina peculatus inquirerem, vt animaduerterem in publicæ incolumitatis euerſores, vt demum fouerem miſerorum partes, qui præſidij plurimùm inopes à potentibus per iuris ſpeciem, re vera per ſummum nefas opprimuntur; Itaque tanto muneri equidem impar, nutibus, iuſſiſq; eius ſubleuatus ingenti ſarcinæ exiguos humeros accomodaui; fuit autem ipſius gloriæ appēdix, ſi quid laude dignum aggreſſus fui, qui & laudanda facit, & laudandos. Et ſi quidem plures ſparſim ex iuris do-
2 ctrina quæſtiones agitandas in Iuncta, diſcutiendaſq; in medium dedi: inter quas nonnullas, quę ad Iudicū recuſationem attinent: placuit illas, aliaque dubia eandem recuſatoriam materiam attingentia in vnum congerere: & partem alteram Commen-
3 tariorum huic Ritui ducenteſimo ſexageſimo quinto addere: potiſſimùm cum ea ſit hac tempeſtate litigatorum iniquitas, vt nihil vnquam à legibus Orbi datum ſit, quod ipſi in fraudis, ac dilationis argumenta per ſummum ſcelus, atque nequitiā non conuertant. (Mundus enim ſemper labitur in deterius, conqueritur *Seneca lib. 1. de benefic. cap. 10.* his verbis: *Maiores noſtri queſti ſunt:*
4 *nos querimur: poſteri noſtri querentur, euerſos eſſe mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas, & in omne nefas labi.*)

Hinc recuſationis clypeo, quam vti defenſionis cardinem tanti iura fe-
5 cere, teſte *Thoma Valſco alleg. 96. num.* 3. nec non *Vermigl. conſil.* 432. *n.* 14. vt aſſeuerarint, omni exceptione, & defenſione ſublata à iure municipali, ſiuè vt vocant à Statuto, illam non cenſeri ſublatam, *Intrigl. ſingul.* 160. *num.* 6. *Phæbus dec.* 77. *to.* 1. alijque à me congeſti in hoc *Ritu num.* 6. *lib* 2. & quæ etiam iure Regni proponebatur nulla pæna adiecta, coràm Iudicibus: qui, excepto ſuſpecto, illam deciderent, ex Pragm. Inuictiſſimi Caroli V. anno 1540., & eſt prima, *de ſuſpic. Official.* ad dilationes, & calumnias aduerſę partes abutuntur

tur, & tàm facili negotio Iudici alioquin æqui, boniquè amantissimo iudicia student adimere; & ad id assequendum falsis capitibus, causisq; eum in suspicionem vtcumque vocare facillimè conantur, quod ingemunt *Castill. dec. 75. n. 5. p. 1. Garon. de Senator. lib. 1. tit. 4. cap. 13. n. 7. Pereyra de reuision. c. 24. n. 11. D. Cons. Franc. Maria Pratus ad Muscatell. lib. 1. par. 1. glos. sententia la prima, & lib. 2. discept. forens. cap. 16. n. 4. D. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 110. nu. 22. lib. 2. Nouar. in pragm. 5. collect. 3. n. 1. de suspic. Official.* & ante ipsos *Ferrett. cons. 66. nu. 2. & 3. p. 2. Berous cons. 16. n. 19. lib. 3. Cayll. obseru. 33. n. 16.* aduertentes, quod sicuti prouidendum, nè quis compellatur coràm Iudice suspecto litigare: ita etiam obuiandum, nè calumniosè, & per falsas suspicionis causas expeditio iustitiæ defeatur, *Larrea lib. 2. alleg. Fiscal. 118. n. 19.* notans, sæpè hoc procedere ex rabularum consilio intendentium iudicia protrahi in lōgas moras.

Videre Maiores nostri hanc labem; & vt prudentissimi, legibus, ac Regni pragmaticis illi consultum voluere sedulò adnotatis *in volumin. pragm. sub tit. de suspic. Official.* Quid nostris hiscè temporibus agendum;
6 cum malum hoc tam vulgare, & nulli non obuium videmus? Quid? non nè sæpissimè vsu venit, vt iniquissimi litigantes suasione nonnullorum, quos Canes Curiarum appellitant, (etenim præstantissimi Neapolitani Aduocati nobilitate, doctrina, ac morū cādoribus prediti ab eiusmodi causis, cōsilijsq; penitùs se abstinēt,) non modò faciliter, ac dolo malo, sed etiàm absquè vlla prorsùs obseruantia contra Senatoriam Maiestatem effutiunt! quod inmeritò in Aduocatos refundūt *Ammianus Marcellinus lib. 30. fol. 665.* quem refert *Petr. Fabr. lib. 3. semestr. pag. 374. Et rupta maledicendi ferocia, vt dictum est, multos offendunt; quam tunc effutiunt, cum commissarum sibi causarum infirmitatem orationibus validis conuelare non possunt,* nec non *Barclai in sui Argeni lib. 3. pag. 661.* his verbis. *Eò peiores, quòd qua peccant ipsi, iustitia imputant, imò multoties iudicum iniustitia imputant suam auaritiam, & praua consilia,* quæ fusiùs rescribit *Larrea lib. 2. cit. alleg. Fiscal. 118. n. 19*

Non nè id in ipsis etiam interdùm causis agunt, ex quibus vix commodum aliquod litigator sit percepturus, vel remotissimum illi cessurum sit interesse: eo consilio, vt Iudex non in illa tantūmodò causa, sed in alijs etiam omnibus, summo aduersæ partis malo, remoueatur; cum suspectus in vna, in nulla causarum recusantis iudicare possit, accedente quoque illius consensu, ex vi pragm. editæ tempore Excell. Comitis de Onnate, & est 20. *de suspic. Official. tom. 2.*; cuius obseruantiæ bene memini in hoc *Rit. n. 98. lib. 2.*, quē locum laudat *D. Altomar. ad Rouit. cons. 10. n. 3. & cons. 19 n. 2. & 3. lib. 1. ac cons. 2. n. 18. lib. 3.*, improbans *Sesaloy. de foro compet. lib. 1. c. 9. n. 181. & 198.*; & hanc legem, moremque confirmāt alia S. C. scita apud illum, qui à secretis est S. C.; maximè in causa D. Virginiæ de Duce cum Alphonso Philamarino in personā Illust. Marchionis Laterti æ die 5. Nouembris 1669. referente D. Consil. Cangiano cum interuētu Spectab. Præsid. S. C., & DD. Consil. Prati, & Sixti adiunctorum. Etiàm Ecclesia recusante, decreuit idem Senatus in causa Gubernatorum Sac. Montis Pietatis suspicionem adducentiū in D. Consil. Pratum vti remotum in vna, die 11. Augusti 1670. relatore D. Consiliar. Erasmo de Ponte. Imò quoties agitur de obsecutione præfatæ pragm., nedum non officit temporis lapsus, sed nec depositum exquiritur; decernitq; Tribunal, quod remotus

iam

iam in vna, non interueniat in alijs,
vt in cauſa Ill. Principis S. Georgij
in perſonam Ill. Marchionis Oliueti
die 31. Ianuarij 1662. refetente D.
Cõſiliario Iannettaſio; & eodem re-
latore, in altera Ill. Ducis Ielzi, quam
adduximus in hoc *Rit. cit. n. 98.* Verũ
huiuſmodi ſcita inſectatus non fuit
idem Senatus in cauſa eiuſdem Prin-
cipis S. Georgij cum Ill. Marchione
Fuſcaldi; nam ab illo recuſatus D.
Cõſ. Marcianus vti Marchionis Ad-
uocatus replicauit; *Iam declaraui, non
poſſe interuenire, quia Aduocatus*, &
cõmiſſa alteri cauſa, idem Princeps
vi Regiæ pragm. petijt mãdari, quod
non interueniat in alijs ſuis cauſis,
& die primo Februarij 1663. Com-
miſſario D. Cõſ. Hodierna prouiſum
fuit, *propoſita ſuſpicione formiter ſer-
uata forma Regiæ Prag., proui debitur.*
Quin recuſatus, ſi remotus fuerit in
vna cauſa, ex officio obſtringitur in
alijs recuſantis ſe abſtinere, vi me-
moratæ pragm. aliàs magis affectare
videretur, vt deciſum fuit per S. C.
in ſuſpicione à Gubernatoribus Mõ-
tis de Ciarletta deducta in Perſonã
D. Franciſci Mariæ Prato die 19. De-
cembris 1667. referente D. Conſil.
Ioſepho de Roſa.

7 Reſtrinxit pragmaticæ ſanctionẽ
S. C. iũctis claſſibus, & quæ nos dixi-
mus *cit. n. 98. verſ. etiam ſi præuia*,
niſi præuijs partis precibus, Iudex
ſpõtè ſe in cauſa excuſauerit, & inie-
cerit ſcrupulum, in ſuſpicione demã-
data pro parte creditorum Patrimo-
nij Illuſtris Principis Roccæ Roma-
næ in D. Conſil. Scipionem de Mar-
tino, relatore eodem D. Conſil. Ho-
dierna *die 3. Maij* 1670. fuitq; deciſũ,
quod *interueniat in alijs cauſis, penes
Mag. Secret. S. C.*

Et etiam quando Iudex virtualiter re-
motus fuit, vt in caſu ſuſpicionis al-
legatæ à D. Marcello Ceua Grimal-
do in perſonã D. Conſ. Iãnetraſij, qui
vti conſultor primatum cauſarum
R. Fabricæ cum recuſatus fuiſſet ab
illo coram Excell. Regni Prorege
præuio ſupplici libello ob nonnullas
graues differentias habitas cum D.
Iulio eius filio, Collaterale Conſiliũ
mandauit, ut illa in cauſa procederet
Iudex ſecũdarum cauſarum, ſub die
11. Februarij 1677. penès Anaſtaſ. ob
quod inſtitit D. Marcellus in S. C.
declarari illum ſuſpectum in omni-
bus eius cauſis, potiſſimùm in illa in-
ter Ioannem Baptiſtam Ceua Gri-
maldi eius fratrem cum D. Ioanna
Maſtrillo vertente, in qua prouiſum
fuit, licere ipſi Marcello aſſiſtere, ſi
voluerit; factoque depoſito, decretũ
fuit, quod *interueniat*. die 8. Aprilis
eiuſdem anni 1672. relatore D. Cõ-
ſil. D. Stephano Padilla.

Quod quidẽ peculiare Regni decretũ
in *cit. pragm. 20 de ſuſpic. Official.* liti-
8 gatorum aſtus, & nequitia durum,
ac difficile ſatis, minùſque commodũ
reddidere. Nèc temerè ſperauerim
fore aliquandò, ut Supremus à late-
re Senatus illi modum aliquem po-
nat, reſtringatque ſolùm, quando ſu-
ſpicio concerneret inimicitiam, uel
cauſam grauẽm, & ſupplicia etiam
tàm effręni audaciæ cohibendæ præ-
ſcribat.

Quin aduertant Iudices, ut mulctent
ſubſcribentes ſuſpitionum capita,
9 abſq; debita reuerẽtia, uerborum
modeſtia, ac animi demiſſione arbi-
trariè pro qualitate perſonæ tàm
iniuriam paſſæ, quam inferentis, ex *l.
6. §. 1. Cod. de poſtul. l. Iudici, 24. ff. de
iniur. l. 8. ff de appell. arg. l. prima, ff. de
effracto. Rebuff. ad Conſt. Gall. tit. 3. de
recuſat. Gl. 4. pag. 152. tom. 3. Speckan
qq iur. cent. 2. claſſ. 4. integra q. 40. ac
centur. 3. claſſ. 3. q. 21. nu. 13. Quintil.
lib 12. Inſt. Orator. c. 8* eleganter do-
cens, orationes non eſſe conuicijs
adimplendas. Hinc S. C. die 18. Iunij
1650. referente D. R. Antonio Miro-
ballo tũc Conſiliario mãdauit, quod
*reijciantur capita, & nihilominus V. I.
D. Io. Dominicus Scoppa per menſes ſex
ſuſpendatur ab exercitio procuratio-*

nis Et iterùm Cõmissario, tunc Con-
siliar. *D. Antonio Fiorillo*, nunc eme-
ritissimo Regente in supremo Italiæ
Areopago, die 16. Iunij 1663. decre-
uit, quod *Doctor Lucas Barletta non*
accedat ad S.C., aliaque Tribunalia per
menses sex, penès *S.C. Secretarium*.
Et aliquando in carcerẽ per longum
temporis spatium detruditur, quod
annis elapsis seruauimus iunctis M.
C. Aulis, Commissario D. tùnc Iudi-
ce, nunc R. C. Præside integerrimo
Marco Antônio de Ritijs, & Excell.
Dominus cum Collaterali Consilio
à nobis certioratus vi pragm. 15. *nu.*
48. *eod. tit. de suspic. Official.* confirma-
uit, & approbauit. Vti legimus apud
Symmach. lib. 3. epist. 39. & lib 9. epist.
28. Epictetum quendam causidi-
cum non ignobilem, qui dum uellet
impensius placere clienti, Sabinum
quendam, probatum omnibus bonis
virum, incauto sermone perstrinxe-
rat: togæ forensis honore priuatum,
inconsultæ linguæ precium tulisse:
donec amicorum intercessione, veniã
impetrauerit, & sic restitutus fuerit.
Imò non probans suspicionum capita
vltra depositi iacturam à pragm. in-
10 dictam, & à nobis indicatam in hoc
Ritu num. 29. lib. 2. punitur pœna ex-
traordinaria ab hoc Ritu sancita, ubi
Carau. n. 23. & *prag. 40. de Offic. S. R C.*
quæ minimè derogata est ex pœnis
pecuniarijs impositis per alias prag-
maticas; quia mulcta lege antiqua in-
dicta non tollitur lege noua imponẽ-
te leuiorem, uel grauiorem pœnam,
l. qui sepulchra, C. de sepulchr. violat. l.
eum, qui, ff. de exercit. act. l. 3. in princ.
ff. de libero hom. exhib. l. quoties, ff. de
act. & oblig. Clar. §. fin. q. 85. vers. debet
etiam. Io. Grand. de bello exul. prædic.
pati q. 3. special. 77. n. 1. Videndi *Viu.*
cõm. opin. lib. 1. opin. 278. Caball. resol.
crim. cas. 2. Affl. in constit. Regni si quis
aliquem num. 13. de Nigr. in prælud.
cap Regni n. 47. & in cap. vt sine mor-
talis peccati n. 56. Reg. Rouit. in prag.
35 n. 2. & 3. de offic. S. C. Hippol. de Mar-
sil. singul. 491. Petr. Garz. à Toleto di-
cto 138.

Etiam si Iudex sit adiunctus datus à
11 Principe in causa ordinaria, ut apud
nos seruatur, uigore *pragm. 4. de di-*
lat cap. 1. & 4. cuius obseruantia ro-
boratur decreto S. C. in causa Gu-
bernatorum A.G.P. huius Ciuitatis
in suspicione allegata in personam
D. Consiliarij Marchionis Latertiæ
cum Hospitio Pauperum, in qua fuit
datus adiunctus; & illis opponenti-
bus, adiunctos uti delegatos solo iu-
ramento suspectos allegari, ex *Bar.*
in l. duo Iudices ff de re iudic. Aun. sing.
397. Reg. de Ponte dec. 20. nu. 28. Am-
brosin. dec. Perusin. 50. n 1. manauit è
Senatu scitum die 13. Septembris
1677. quod *proposita formiter suspicio-*
ne seruata forma Regiæ pragm., proui-
debitur: relatore D. Ioanne Dura,
penès Secret. & testis est *Dom. Cõsil.*
Staiban. in obser. ad resol. 118. num. 7.
cent. 2.

Enim verò tritum, & vulgare est apud
reos, & obæratos, eos præsertim, qui
pessimam causam fouent, suspicionẽ
12 proponere, sperantq; ex illius inter-
positionis mora, se tandem nonnun-
quam criminum impunitatem adep-
turos, & aliquando nequaquam so-
luturos fore; nec spes illos interdùm
frustatur: atrocia enim ex iure con-
silia primo impetu pertimescenda
sunt, ubi moram ceperint pati, sua
spontè labuntur.

Hac arte vsus fuit quidam Partitarius,
13 vt uocant, Regiæ Curiæ, qui iustissi-
mis pressus criminationibus, adeoq;
in carcerem ordine memoratæ Re-
giæ Iunctæ coniectus, Dom. Consil.
Franciscum Roccum Commissarium
suspectum esse professus, suspicionis
rationes, ac præscriptam pecuniam
deposuit aureorum centum uiginti
(principalis enim capita subscripsit)
quæ in manibus dedit Dom. Reg. D.
Francisci Ortiz Cortes iuxtà prag.
15. §. 11. *de suspit. Official.* & eodem
tempore alio supplici libello petijt,
vt

vt ſuæ cauſæ inquiſitio, uti annexa,
connexa, & dependens ex conuen-
tione,ſeù partito habito cum Regia
Curia in Tribunali Regiæ Cameræ
Summarię,ab illo iudicaretur uti Iu-
dice,cui competeret illius cognitio,
etiam ex ui conuentionum, ſeù ca-
pitulorum adiectorum in oblatione
locationis dicti partiti initæ in ipſa
Regia Camera.

Quarè illud quęri cæptum eſt:reſpon-
dendum nè priùs eſſet exceptioni,
14 qua declinabatur forum,an uerò Iu-
dicis recuſationi,quæ duæ res ſimul
proponebantur?Et quamuis dicere-
tur, priùs ſtatuendum eſſe de ſuſpi-
tione Iudicis;etenim cum Iuncta cõ-
ſtituta ex quinque conſtaret Iudici-
bus, inter quos idem ſuſpectus nu-
merabatur: ſi primùm actum eſſet de
fori declinatione,cum prædictus ſu-
ſpectus adeſſe prohiberetur, direm-
pta lis, ſolutaque quæſtio fuiſſet de
foro declinando, eodem ſuffragium
non ferente. Vel ſaltèm de utraque
ſimùl cognoſcendum cum incompe-
tentiæ, & recuſationis Iudicis exce-
ptio poſſit inſimul proponi, *l. eum qui,
l. cõtra maiores, C. de inoff. teſtam. Dec.
in cap. nullus pluribus de reg. iur. in 6.
Pract. Papiẽſ. tit. de declinat. iuriſdict.
verſ. & inquantum apparuit, Scialoja
de foro compet. cap 8. ſub nu. 63 & cap.
9. num. 193.* Tamèn adiuncti Iudices
præter recuſatum ſtatuerunt, priùs
agendum de fori declinãdi exceptio-
ne: ſiquidem obiecta Iudicis recuſa-
tio Iudicem legitimum, & competẽ-
tem uidetur ſupponere, cùm non le-
gitimus ſinè ambagibus per ipſam
declinatoriam nequeat iudicare; ſe-
cùs uerò per recuſationem, quæ plu-
res exquirit ſolemnitates, propoſi-
tionemque, & examen rationum,
propter quas Iudex recuſatur, &
15 quod huiuſmodi exceptio ante om-
nia,etiam ante Iudicis recuſationẽ,
ſit proponenda, notant *Bal. in l. fin.
num. 6. C. de Iudic.* & ibi *Salyc. num. 8.*
idem *Bal. in l. exceptionem 19. nu. 11.
C. de probat.* nec videtur ſecùs ſenti-
re *Bar. in l. quidam conſulebant 57.
n. 9. ff. de re iudic. Felyn. in cap. inter
Monaſterium 20. n. 4. & 6. de re iudic.
Ripoll. var. reſol cap. 2. n. 88. Cõſil. Car-
leual. tom. 2. de Iudic. lib. 1. diſp. iur. tit.
2. diſp. 5. n. 8* adiungens de hac exce-
ptione priùs eſſe cognoſcendum,
etiàm ſi illa requireret altiorem in-
daginem, ex *Iaſ. in l. ait Prætor 7. nu.
25. ff. de iur. iur.* Propoſita enim fori
declinatione vocatur in dubium po-
teſtas Iudicis: & donèc ſe legitimè
iudicaturum oſtendat, videtur pro-
hiberi, nè vlteriùs pergat, *Maſtrill.
dec. 127. n 3. Reg. Rouit. in prag. 5. num.
16. de ord. Iudic.* & acta omnia, omniſ-
que proceſſus nullus eſſet. *Paz in
prax. 1. tom. 1. p. 5 temp. num. 36. Greg.
Lop. in l. 11. tit. 3. p. 5. gl. 1. Bal. conſil.
275. nu. 1. vol. 5. Pacian. de probat. cap.
58. ex n. 23. de Franch. dec. 294. Giur-
ba deciſ. 36. & 82. Nouar. de elect. fori
lib. 2. q 16.*

Nullã propterea M. C. cẽſuit cõfeſſio-
16 nẽ ab Antonio Iſidoro crudelis ho-
micidij patrati factã in Regia Audiẽ-
tia Prouinciali Theatina, pẽdẽte re-
miſſione petita à Curia Roccę Mori-
cis; & reuocato decreto mortis, in
vim dũtaxat confeſſionis extraiudi-
cialis iũctis alijs indicijs, poſt acrem
torturam non confeſſus, ad triremes
quinquẽnio dãnatus fuit, die 9. De-
cembris 1675. referẽte D. Iudice D.
Ioãne Galliego; quod ratum habuit
Collaterale Cõſiliũ corã Excel. Do-
mino, eodem Iudice relatore, die
18. eiuſdem menſis, penès Garganũ
pro Ferrario. Confeſſio ſiquidèm co-
ràm Iudice incompetenti habetur
vti extraiudicialis: facitq; propterea
inditium ad torturam coram ſuo Iu-
dice, *Bal. in l. Magiſtratibus de iuriſd.
omn. Iud. Clar. q. 21. n. 32. Io. Emeric. in
proceſſ. Iudic. cap. 17. n. 10.*

Expreſſa namquè requiritur determi-
natio in huiuſmodi exceptione *Ga-
briel. lib. 2. commun. tit. de except. cõcl.
1. à num. 3. Scrader. de feud. par. 10. in*

præ-

nis Et iterùm Cômissario, tunc Consiliar. *D. Antonio Florillo*, nunc emeritissimo Regente in supremo Italiæ Areopago, die 16. Iunij 1663. decreuit, quod *Doctor Lucas Barletta non accedat ad S.C., aliaque Tribunalia per menses sex*, penès *S.C. Secretarium*. Et aliquando in carcerē per longum temporis spatium detruditur, quod annis elapsis seruauimus iunctis M. C. Aulis, Commissario D. tùnc Iudice, nunc R. C. Præside integerrimo Marco Antônio de Ritijs, & Excell. Dominus cum Collaterali Consilio à nobis certioratus vi pragm. 15. *nu.* 48. *eod. tit. de suspic. Official.* confirmauit, & approbauit. Vti legimus apud *Symmach. lib. 3. epist. 39. & lib 9. epist.* 28. Epictetum quendam causidicum non ignobilem, qui dum uellet impensius placere clienti, Sabinum quendam, probatum omnibus bonis virum, incauto sermone perstrinxerat: togæ forensis honore priuatum, inconsultæ linguæ precium tulisse: donec amicorum intercessione, veniā impetrauerit, & sic restitutus fuerit.

Imò non probans suspicionum capita
vltra depositi iacturam à pragm. in-
10 dictam, & à nobis indicatam in hoc
Ritu num. 29. lib. 2. punitur pæna extraordinaria ab hoc Ritu sancita, ubi *Caran. n. 23.* & *prag. 40. de Offic. S.R C.* quæ minimè derogata est ex pænis pecuniarijs impositis per alias pragmaticas; quia mulcta lege antiqua indicta non tollitur lege noua imponēte leuiorem, uel grauiorem pænam, *l. qui sepulchra, C. de sepulchr. violat. l. eum, qui, ff. de exercit. act. l. 3. in princ. ff. de libero hom. exhib. l. quoties, ff. de act. & oblig. Clar. § fin. q. 85. vers. debet etiam. Io Grand. de bello exul. prædic. pati q. 3. special. 77. n. 1.* Videndi *Vin. cōm. opin. lib. 1. opin. 278. Caball. resol. crim. cas. 2. Affl. in constit. Regni si quis aliquem num.* 13. *de Nigr. in prælud. cap Regni n. 47. & in cap. vt sine mortalis peccati n. 56. Reg. Rouit. in prag. 35. n. 2. & 3. de offic. S.C. Hippol. de Marsil. singul. 491. Petr. Garz. à Toleto dicto* 138.

Etiam si Iudex sit adiunctus datus à
11 Principe in causa ordinaria, ut apud
nos seruatur, uigore *pragm. 4. de dilat cap. 1. & 4.* cuius obseruantia roboratur decreto S. C. in causa Gubernatorum A.G.P. huius Ciuitatis in suspicione allegata in personam D. Consiliarij Marchionis Latertiæ cum Hospitio Pauperum, in qua fuit datus adiunctus; & illis opponentibus, adiunctos uti delegatos solo iuramento suspectos allegari, ex *Bar. in l duo Iudices. ff de re iudic. Ann. sing.* 397. *Reg. de Ponte dec. 20. nu. 28. Ambrosin. dec. Perusin. 50. n* 1. manauit è Senatu scitum die 13. Septembris 1677. quod *proposita formiter suspicione seruata forma Regiæ pragm., prouidebitur*: relatore D. Ioanne Dura, penès Secret. & testis est *Dom. Cōsil. Staiban. in obser. ad resol.* 118. *num. 7. cent. 2.*

Enim verò tritum, & vulgare est apud
reos, & obæratos, eos præsertim, qui
pessimam causam fouent, suspicionē
12 proponere, sperantq; ex illius inter-
positionis mora, se tandem nonnunquam criminum impunitatem adepturos, & aliquando nequaquam soluturos fore; nec spes illos interdùm frustatur: atrocia enim ex iure consilia primo impetu pertimescenda sunt, ubi moram ceperint pati, sua spontè labuntur.

Hac arte vsus fuit quidam Partitarius,
13 vt uocant, Regiæ Curiæ, qui iustissi-
mis pressus criminationibus, adeoq; in carcerem ordine memoratæ Regiæ Iunctæ coniectus, Dom. Consil. Franciscum Roccum Commissarium suspectum esse professus, suspicionis rationes, ac præscriptam pecuniam deposuit aureorum centum uiginti (principalis enim capita subscripsit) quæ in manibus dedit Dom. Reg. D. Francisci Ortiz Cortes iuxtà prag. 15. §. 11. *de suspit. Official.* & eodem tempore alio supplici libello petijt,

vt

vt ſuæ cauſæ inquiſitio, uti annexa, connexa, & dependens ex conuentione, ſeù partito habito cum Regia Curia in Tribunali Regiæ Cameræ Summariæ, ab illo iudicaretur uti Iudice, cui competeret illius cognitio, etiam ex ui conuentionum, ſeù capitulorum adiectorum in oblatione locationis dicti partiti initæ in ipſa Regia Camera.

Quarè illud quæri cæptum eſt: reſpondendum nè priùs eſſet exceptioni,
14 qua declinabatur forum, an uerò Iudicis recuſationi, quæ duæ res ſimul proponebantur? Et quamuis diceretur, priùs ſtatuendum eſſe de ſuſpitione Iudicis; etenim cum Iuncta cõſtituta ex quinque conſtaret Iudicibus, inter quos idem ſuſpectus numerabatur: ſi primùm actum eſſet de fori declinatione, cum prædictus ſuſpectus adeſſe prohiberetur, dirempta lis, ſolutaque quæſtio fuiſſet de foro declinando, eodem ſuffragium non ferente. Vel ſaltèm de utraque ſimùl cognoſcendum cum incompetentiæ, & recuſationis Iudicis exceptio poſſit inſimul proponi, *l. cum qui, l. cõtra maiores, C. de inoff. teſtam. Dec. in cap. nullus pluribus de reg. iur. in 6. Pract. Papiẽſ. tit. de declinat. iuriſdict. verſ. & inquantum apparuit, Scialoya de foro compet. cap 8. ſub nu. 63 & cap. 9. num. 193.* Tamèn adiuncti Iudices præter recuſatum ſtatuerunt, priùs agendum de fori declinãdi exceptione: ſiquidem obiecta Iudicis recuſatio Iudicem legitimum, & competẽtem uidetur ſupponere, cùm non legitimus ſinè ambagibus per ipſam declinatoriam nequeat iudicare; ſecùs uerò per recuſationem, quæ plures exquirit ſolemnitates, propoſitionemque, & examen rationum, propter quas Iudex recuſatur, &
15 quod huiuſmodi exceptio ante omnia, etiam ante Iudicis recuſationẽ, ſit proponenda, notant *Bal. in l. fin. num. 6. C. de Iudic.* & ibi *Salyc. num. 8.* idem *Bal. in l. exceptionem 19. nu. 11. C. de probat.* nec videtur ſecùs ſentire *Bar. in l. quidam conſulebant 57. n. 9. ff. de re iudic. Felyn. in cap. inter Monaſterium 20. n. 4. & 6. de re iudic. Ripoll. var. reſol cap. 2. n. 88. Cõſil. Carleual. tom. 2. de Iudic. lib. 1. diſp. iur. tit. 2. diſp. 5. n. 8* adiungens de hac exceptione priùs eſſe cognoſcendum, etiàm ſi illa requireret altiorem indaginem, ex *Iaſ. in l. ait Prætor 7. nu. 25. ff. de iur. iur.* Propoſita enim fori declinatione vocatur in dubium poteſtas Iudicis: & donèc ſe legitimè iudicaturum oſtendat, videtur prohiberi, nè vlteriùs pergat, *Maſtrill. dec. 127. n 3. Reg. Rouit. in prag. 5. num. 16. de ord. Iudic.* & acta omnia, omniſque proceſſus nullus eſſet. *Paz in prax. 1. tom. 1. p. 5 temp. num. 36. Greg. Lop. in l. 11. tit. 3. p. 5. gl. 1. Bal. conſil. 275. nu. 1. vol. 5. Pactan. de probat. cap. 58. ex n. 23. de Franch. dec. 294. Giurba deciſ. 36. & 82. Nouar. de elect. fori lib. 2. q 16.*

Nullã propterea M. C. cẽſuit cõfeſſio-
16 nẽ ab Antonio Iſidoro crudelis homicidij patrati factã in Regia Audiẽtia Prouinciali Theatina, pẽdẽte remiſſione petita à Curia Roccę Moricis; & reuocato decreto mortis, in vim dũtaxat confeſſionis extraiudicialis iũctis ãlijs indicijs, poſt acrem torturam non confeſſus, ad triremes quinquẽnio dãnatus fuit, die 9. Decembris 1675. referẽte D. Iudice D. Ioãne Galliego; quod ratum habuit Collaterale Cõſiliũ corã Excel. Domino, eodem Iudice relatore, die 18. eiuſdem menſis, penès Garganũ pro Ferrario. Confeſſio ſiquidèm coràm Iudice incompetenti habetur vti extraiudicialis: facitq; propterea inditium ad torturam coram ſuo Iudice, *Bal. in l. Magiſtratibus de iuriſd. omn. iud. Clar. q. 21. n. 32. Io. Emeric. in proceſſ. Iudic. cap. 17. n. 10.*

Expreſſa namquè requiritur determinatio in huiuſmodi exceptione *Gabriel. lib. 2. commun. tit. de except. cõcl. 1. à num. 3. Scrader. de feud. par. 10. in*

præ-

præambulis n.39.Natta conſ.271.n.3. Menoch. de præſumpt. lib 2.præſumpt. 64.à nu.2. Carocc.de excep. in 22.ex-cept.q 8.*n.*3.nec reiecta cenſetur per proceſſum ad vlteriora, prout aliæ cenſentur exceptiones, *Felyn.in cap. ſuborta* 21 *n.*4. *de re iudic. Vant. de nullit.tit.*11.*quib mod. ſententiæ nulla defendi poſſunt,n.*9. *Afin.in prax.*§. 18.*c.*6.quamuis ſatis ſit,ſi verbis generalibus interloquatur, dicendo: eſſe procedendum ad ulteriora, non addito,petita remiſſione non obſtante,*Menoch.add.præſump.*64.*nu.*5. *Angel.conſ.*200.*n.*3.; & ſæpiſſimè id ità fieri in hoc Regno, notat *Carleual. cit.loco n.*9.Et ipſemet Iudex,de cuius iuriſdictione ambigitur, diſcernere valet,vtrùm lis ad ſe pertineat, nec ne? *l.ex quacunque* 2.*ff.ſi quis in ius vocat. non ierit l.ſi quis ex aliena* 5.*de iudic.c.paſtoralis* 14.*c.ex parte* 33.*de reſcript.Affl.dec.*354.*n.*5.*Tuſc. lit.I.concl.*414. *Cabedo dec.*41. *par.*1. *Aul.in c.*3.*prætor.verbo Abogados,nu.* 12.*Marta de iuriſdict p.*2.*c* 4.*Reg.de Ponte dec.*33 *Reg.Valenz.conſ.*52.*n.*3. *& conſ.*200.*ex n.*53.*Carleual.in dict. loco n.*10.*Mangil.de eui*ct. *q.*6. *nu* 29. *P.Diana p.*1.*moral. tract.*2.*reſol.* 27. *Velaſc.alleg.*44.*à n.*10. *Nig.Cyriac.controu.*383.*n.*35.*Tondut. tom.*2. *de præuent.q.*12 *nu.*44 *Epiſcop Marant.reſp.* 29.*num.*30.*par.*1.*Præſul Sperel.tom.*2. *dec.*133 *n.*1.*Queſada diſſert.*18.*ex nu.* 3.; apud quos limitationes regulæ
17 ſubnectuntur.Cur verò Iudex recuſatus haùd cognoſcat de recuſatione, benè tamen de exceptione incõpetentiæ, ſi quæratur? in aperto eſt reſponſio à me tradita in hoc *Rit.ſub num.* 72. *verſ. cur verò Iudex tom.* 2. Hinc quotieſcunquè negatur qualitas iuriſdictionem non habenti tribuens, Iudex cauſæ principalis ad fundandam ſuam iuriſdictionem de qualitate illa cognoſcet,*cap.ſuper literis,de reſcrip.l.ſi quis ex aliena,ff.de Iudic.* Iudex enim cauſæ præparantis,eſt etiàm Iudex cauſæ præparatæ *l.ordinarij,C.de rei vindicat.* Idque nominatim tradunt *Felyn. in add. cap.ſuper literis,ex nu.* 18. *& in cap.ſi clericus laicum de foro compet. Butr. n.*6.*Panorm.nu.*8.,aliique penès *Affl. dec.*297.*n.*2.,communem ſententiam præconizat *additionis Author ad Felyn. loc.cit. Carleual.* alios adducens *de Iudic.tom.*1.*tit.*2.*diſp.*5.*nu.*10.Vndè ſi dubitetur,an cõcurrat qualitas loci, vbi eſt promiſſa ſolutio, iudex cauſæ principalis in ea procedet *Bal. & Bar.in l.præſcriptione,n.*9. *C.ſi contra ius,vel vtilit.public. Curt.Iun.cõſ.* 124.*n.*6.*lib.*1. Si dubitetur, àn concurrat qualitas notorij tribuens iuriſdictionem Conſeruatori, idem Conſeruator Iudex erit,*Gloſ. notab. in c.*1. *de offic. delegat.* in figuratione caſus, & in verbo *Conſeruatores*, idemq; poſt *Innoc.* annuunt *Io. Andr. in cap.*1.*nu.*4.*in fin.* & *Geminian. in c. ſanè,nu.*8.*de cenſib.in* 6.;& conferunt tradita à *Romano conſ.*322.*n.*17.*Clar. quæſt.*36.§.*fin. verſ.ſed quæro. Capyc. deciſ.*112.*num.*7.*& deciſ.* 155. *n.*25. *Grammat.vot.*8. *&* 11.*Addit.ad Diez in pract.crimin.q.*96. *verſ.notabis tamen.Carrer.in ead.pract.pag.*139.*à t. n.*24.*Bellug.in Specul. Princ. Rub.*11. *ſed quia loquimur,ex n.*19.*Remig.de immun. Eccleſ.q.*2. *Suarez de Paz in prax.tom.*1.*p.*5.*cap.*3.§.3 *ex n.*8. *Vulpel.conſ.*130.*n.*6.*Farinac.in tract.crimin. tit. de carcer. & carcerat. q.* 28. *n.*76.*& in appendic.ad immun.Eccleſ. cap.*22.*n.*276.

Decreuit itaque Regia Iuncta ſub die 20. Auguſti 1666.iudicãdũ,ſeù procedendum eſſe in ea,nulla habita ratione petitionis, vt iudicium fieret in Regia Camera; penès Mag. Leo-
18 nard.de Viuo Actuar. aſſumptum: ſufficit enim quod ab Excell. Prorege ad id muneris fuerit Iuncta deſtinata.

Emanato è Regia Iuncta ſcito,eſſe in illa procedendum,cum quæſtio eſſet de Iudice recuſato,dicebam,propoſita capita minimè admittenda, vt mi-

minus veriſimilia, quæq; nec concludentia, nec vera eſſent; & licet probarentur, nihil tamen haberent momenti. Vndè ſeruandam eſſe prag. 5. *& 10. §. 5. de ſuſpict. Official.* ſanctionẽ: & mandari, quod reijciantur capita, & ſoluat pœnam.

Addebã libellũ, qui capita, cauſaſque, ob quas in ſuſpicionem adducebatur Iudex, complectebatur, obſcurũ
19 eſſe; in eoq; deſcribi debere locum, tempus, illoſq; coràm quibus allata dicta, factaque eſſent; nàm licèt in ciuilibus cauſis nedũ iure noſtro municipali, quo ſufficit qualiſcunq; petitio ex *cap. deteſtantes, & Rit. M.C.* 288. ſed etiam ex lege communi ſatis ſit in libello facti narratio; nec locus, ac tempus neceſſariò ſint apponenda; solùm in libello criminali quis ad hæc adigitur in *l. libellorum, ff. de accuſat.*, obſtringiturq; libellans ſolùm menſem, perſonam, & locum (non diem, neq; horam,) nè tollatur reo defenſio, apponere: vt probare valeat negatiuam cũ ſuis requiſitis coarctatã, ſicuti poſt alios obſeruat *Reg. de Marin. ad Reuert. dec.* 541. *n.* 4. Attamèn municipales leges multis in rebus ciuilibus, quæ iacturam, vel calumniæ ſuſpicionem patiſtur, decernunt, libellum debere eſſe lucidum, & clarũ, quod nulla penitùs indigeat declaratione, vt in nouis conuẽtionibus allegatis, *ex prag. 47. §. itẽ volumus, & mandamus, de offic. Mag. Iuſt.* e x qua inoleuit praxis in noſtris ſubſellijs, quòd in huiuſmodi libellis per Actorem, ſiuè Reũ porrectis, debeant exprimi locus, & locus loci, dies, hora, & coram quibus teſtibus conuentio facta ſit; Pari modo ſapientiſſimus Rex ille Robertus in *cap. Regni, incip. prolixitatem*, idem mandauit fieri in Iudicum recuſationibus; dùm voluit exceptionem ſuſpecti Iudicis non admitti, & omninò ceſſare: niſi ſic lucidè liqueat, vt euidentèr, atque notoriè, notabilitèr ſe oſtendat. Itàque ſi attentis memorat *prag.* 47. verbis, claritas dicto modo requiritur in nouæ cõuentionis libello: quantò clarior libellus exquiritur, vbi agitur de Iudice in ſuſpicionem adducto, in qua re tantùm inualuit calumniæ præſumptio, vt ſubtilitèr in terminis arguit. *Conſtant. Cæſar. in Specul. pereg. quæſt. q.* 1. *§.* 3. *nu.* 39. *&* 40. etſi de iure communi qualem qualem in eiuſmodi re ſufficere poſtulationẽ, quę pro libello habetur, ſpeciatim dixerint *Bal. in c. ſuſpicionis n.* 7. *de offic. et poteſt. Iud. deleg. Farinac. in Fragm. Crimin. par.* 2. *lit. I. num.* 703. & *D. Io. Ant. ab Eccleſia obſeruat. forenſ. Sacri Senat. Pedem. par.* 2. *obſeruat.* 69. *num.* 7.

De hac thæſi pleniùs fuit actum in Iũcta, & ſciſſa fuerunt vota, tandèm maior pars præualuit: prodijtq; determinatio ſub die 26. Auguſti 1666. quod, *Conſiliarius deponat ſuper capitibus præſentatis*, penès Leonardũ de Viuo, iuxtà exarata à *Theſaur. dec.* 6. *Conarr. q.* 26. *n.* 3. *Intrigl. dec.* 47. *à nu.* 2. *Merend. controu. iur. lib.* 22. *cap.* 28. *ex n.* 1. & *Fontanell. dec.* 23. *à n.* 9. ſuffragia præſtantibus Reg. D. D. Franciſco Ortiz, DD. Conſil. Hodierna, de Roſa, Iudice M.C. Caiafa, & in locum D. Cõſil. Rocco recuſati adiũcto tùnc Conſiliario D. D. Antonio de Gaeta, qui ſacri ordinis Calatrauę Eques vno omnium diſertiſſimorum ore collaudandus, cum iniũctas ſibi Fiſci iura tuendi partes in M.C. quà virtutum præſtantia, quà morum innocentia mirandum in modũ iam pridèm expleuiſſet, vt diximus in *Rit.* 18. *nu.* 1. *lib.* 1. , Regius deindè Conſiliarius, Regiæq; Cameræ Præſes, nuperrimè ex Regente in Supremo Italiæ Conſilio, eiuſdem Regiæ Cameræ Locumtenens fuit communi omnium plauſu renunciatus.

Paucis horis expleta demandata per Regiam Iunctam depoſitione, vt mo-
20 ris eſt ſinceræ fidei Magiſtratuum hoc in Regno: (etenim ob retardatam

tam parumpèr depositionem, habēda sit pro confessa recusationis materia, notant *Thomas Vaz. alleg. 96. nu. 36.* & *Ignatius Pereira de reuision. cap. 24. nu. 25.* & decreuit S.C. in suspicione allegata ab Ill. Duce Balneariæ in quendam Consiliarium, qui diù retinuit supplicationem, cū decretatione, quod, *ostēdatur:* quam deindè restituit, dicens Actuario: *che non vi replicava per non ricordarsi di niente*, die 11. Ianuarij 1677. relatore D. Conf. Vargas penès Sec. S.C.) omnium sese inscium professus est recusatus Iudex; adeò quòd iterùm institi, vt allata capita reijcerentur absquè alio termino, vti per calumniam proposita non sine euidenti falsitate, ad decisa per *Reg. Sanfel. dec. 80. p. 1.* & tradita à me in hoc *rit. n. 49.* Tamèn Regia Iuncta mandauit die 2. Septembris 1666. quod, *capiatur informatio.*

Quarè a me postulatū fuit, vt recusans deponeret in publico Banco alios
21 ducatos biscentùm octoginta, prætèr iàm depositam pecuniam aliorū aureorum centùm viginti, itàut tota depositi summa quadringentos aureos expleret. Mea autē petitio innitebatur *Regia prag. 15. §. 2. sub tit. de suspic. offic.* emanatæ, dùm huic Regno præsideret Excell. Comes de Lemos anno 1611. Cum enim percepissent Collateralis summi Moderatores nimis frequentèr, nimisque audactèr Iudices in suspicionem adduci: eò quod pænæ per alias pragmaticas statutæ leuiores essent, (licèt aliquas addidisset Excel. Comes de Mirāda,) decreuere, quòd in posterum duplicarentur deposita; (vt seruari in Senatu Pedemontano, & augeri pænam eius arbitrio, notat *Ab Ecclesia cit. trac. obser. 69. sub n. 3.* & in Regnis Hispaniæ ex pragm. Inuictissimi Philippi II. de anno 1565. refert Præses Aragoniæ *D. Christoph. Crespi de Valdaura obser. 9. n. 67. t. 1.*) ità vt sicuti antèquam daretur terminus, triginta per recusantem deponebātur aurei: deponerētur deinceps sexaginta; & vbi terminus daretur, vt antea centum aureorum erat pæna, ducentorum esset in posterum; quorum partem Fiscus, partem recusatus Iudex acciperet; Addit Pragmatica libellos subscribendos esse à causæ patrono; quod si ille abnuat, liceat principali libellū, quo Iudex recusatur, subscribere: qui si calamū tractare nesciat, eius nomine liceat notario: cū verò subscribit principalis, vel Notarius eius nomine, decernit Pragmatica ab eodem principali duplum pecuniæ deponendum esse: quam deponeret, si patronus subscriberet. Itàq; si cum datur terminus, & subscribit causæ aduocatus depositum est aureorum biscentum: dùm subscribit principalis antè terminum, depositum erit aureorum centum viginti; & impartito termino, aureorum quadringētorum.

Et quamuìs adiuncti Iudices meæ annuissent instantiæ sub die 2. Septembris 1666. mandando, quod *facto deposito per recusantem ducatorum quatercentum, seruata forma Regia prag., capiatur informatio*; tamèn, cùm ab aduersario allata esset fides D. Didaci de Mercatis, qui à secretis S. C. est, asserētis iuxtà morem S.C. ducatos biscentum tantùm deponi solere: recesserunt à decisis in gradu reclamationis, decernentes, die 7. eiusdem mēsis quod, *visis scripturis præsentatis, memoratum decretum latum sub die 2. Septembris, exequatur, facto deposito ducatorum biscentum*; ea etiā ducti ratione, quod allata *Pragm. in cit. §. 4.* duplex depositum statuit à Principali deponendum, ac deponeretur, si Aduocatus subscriberet, ibi: *Che sia obligato di far deposito del doppio di quello saria obligato, quando firmasse l'Auocato*; Itàque tunc dùmtaxàt præcipit Pragmatica, cum ante terminū proponitur recusatio, quo, sub-

ſubſcribente patrono,depoſitum eſt aureorum ſexaginta,& proindè ſubſcribente Principali erit aureorum centũ viginti,neque Pragmatica decernit aliquid dato termino,de quo meminerat, ſubſcribente Aduocato in antecedenti §. 2. Igitùr non protrahenda ad factum non præuiſum, etiam ſi ex lata,& impropria verborum ſignificatione in eius valeat cõſtitutione comprehendi, vt ſigillatim obſeruant *Perez de Lara de Capell.lib.2.c.4.n.40.& 41. Reg.Valenz. conſ.90.n.203. & conſ.91.nu.4.lib.1. Epiſc.Barboſ.latè de offic. Epiſcop.gloſ. 17.à n.27.*,cum indubitatum ſit,Statuta eſſe ſtricti Iuris, & vti odioſa arctè interpretanda,ad *text.in l.1.§. hoc interdictum,ff.de fonte,l.cum quidã is,ff.de liber.& poſthum. l.3. §.hac verba,ff.de negot.geſt. l.conſtitutionibus 14.ff.ad Municip.l.ſi verò 64 § de viro,ff.ſolut.matrim.l.1. C.de iur.dot. l.præcipimus,32.C.de appell.l.ſãcimus, 27.C.de teſtam.Gerard. ſing.7. nu.20. Mexia ad leg. Tolet. 2. par.fundam.1: n.20.& 21.Surd.dec.191.num.6.Gratian.dec.45.n.14. Burg.de Paz in l.1. Tauri,nu.554.Sarmient.ſelect.lib.1.c. 12.n.5.Parlador.quotid. tom.3. differ. 39.n.10.Villagut. de extenſ.leg. quæſt. vnic.de extenſ.leg.correct.& pænal.ſimul,n.92.134.& 144. Affl. deciſ.vlt. n.6.Farinac.conſ.85. n.72. Clar.§.fin. q.89. verſ.ſed quæro nunquid*: Vndè dicebat *Bal.conſ.452.lib.2.*quod in ſtatutis verba magis, quam mens imaginaria, & incerta ſunt attendẽda,ipſum refert *Reg.Sanfelic.dec.62. n.119.lib.1*.In primo enim facto Pragmaticæ Conditores,quia voluerunt, dixere:in ſecundo verò non dixerũt, quia noluerunt,*l.vn.§.fin autem,C.de caduc.tollen.l.cum Prætor, ff.de Iudic. cap.nonnè,de præſumpt.c.qualis,25.diſtinct.c.ex eo 15.q.13. l.ob res, §.2.ff. de pact. dotal. Præſul Barboſ. axiom. 136.n.5. Reg.Valenz.conſ.5.nu.83. & add.cõſ.91.n.18.lib.1. Eſcob.de purit. & nobilit.prob.q.3.§.2.num.10.*& vbi pragmaticæ verba deſinunt, deſiſtere debet & ipſius, diſpoſitio *l.illam 19.vbi Bal.in princ.C.de Collat.l.4.§. toties,ff.de damn.inf ct.Dec.conſ.669. n.6.Pariſ.conſ.98.n.30.lib.1.Craueti. conſ.161.n.10,Burgos de Paz conſ.28. n.21.Paris conſ.98.n.30.lib.1. Meſſ.ad l.Toleti p.2.fundam.1. nu.11. Reg.Valez.conſ.4.n.4.& conſ.76.n.54. lib.2. Marc. Ant.de Amat.dec.March.2.num. 32.& dec.52.n.23.R.Sanfelic.dec.27. n.35.& 55.lib.1.*potiſſimùm cum habeat Iuris communis moderationẽ (quo animaduerſo, nulla reperitur adiecta pœna,*l.apertiſſimi,cum ſeq.C. de iudic. c.poſtremò de appell. Gizzarell.dec.66.n.1.* cum alijs à me conglomeratis in hoc *Rit.n.8.lib.2.*) *l 3. §.hac verba,ff.de negot.geſt.l.conſtitutionibus, ff. ad Municip. Petr.Gerard. ſingul.7.n.20.* & explicat in pulchro caſu *Georg. Natta in tract. ſtatut. repellen.famin.q.3 princ.n.156.Valenz. add.conſ.6.& conſ.55.nu.9.lib.2.Reg. Sanfel. deciſ.383.num.8. & dec.393. n.9.lib. 3.* & vti pœnalis non extendenda de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum,*Gloſ.in clem.2. verbo eiſdẽ, de ætat. & qualit. Aretin. in cap.per tuas,nu.18 de probat. R.Valenz memor. conſ.4. nu.40. Nouar.qq. forenſ.lib.1.quæſt.160.* & in terminis pragm. de ſuſpicionibus ſermocinãtur *Reg.Sanfelic.dec.287. nu.2. lib.2. Præſ.Merlin.lib.1.contrоu.for. cap.47. n.9.& cent.2.cap.21.nu.21.* Cum in pænis infligendis ea ſit interpretatio capienda, quæ reorum conducit abſolutioni,vel mitiori,*l.fauorabiliores, l.Præſes, l.ſi de interpetratione, l. abſentem,l.ſanctio legum, l.factum,§. in pœnal.ff.de regul.iur.l.ſi verò,ff.ſolut. matrim. l.1. C.de mod. mulct.l.ſi certa ratione, C.quando prouoc.eſt neceſſ. c.ſtatutum in princ. de elect. in 6. cap.in pænis,de regul.iur.in 6. Dec. in l.ſemper in obſcuris,nu.9. ff. de regul, iur.Eſcob.cit.trac.in 1.quæſt.proemial. §.1.n.32.Reg.Valenz.conſ.91.num.52.* admonens Iudices, vt agant omni

cum moderamine, & temperantia; quam ob causam extollitur Marcus Antoninus Philosophus, qui omnia crimina minori punienda supplicio existimabat, teste *Iulio Capitolino in eius vita.* Exclamat propterea *Lactant. Firmian. lib. 6. diuin. instit. cap. 14. Seueritas, nisi se intrà congruentes nocentium pœnas coerceat, fit sana crudelitas; Cassiod. lib. 1. epist. 12. Simanc. lib. 5. de Republ. c. 17. n. 26.* & ex alijs *Valenz. cit. consil. 91. n. 78.* Hinc inuictissimus ille Alphonsus V. Aragonũ Rex, & Primus huius Regni, de nimis leni, & mansueto Principe querentibus, expectandum nè ijs esse, dicebat, vt vrsi, & leones quandoque regnarent? hominis sanè clementiam esse, belluarum feritatem, *Panor. lib. 2. c. 49. m. s. 54.*, & addebat: Iustitia se quidem bonis gratum esse: at clementia etiàm malis; *Pan. lib. 2. c. 48. m. s. 53. A Deo,* (aiebat Fridericus Imperator,) *cum oro, misericordiam peto, nõ iustitiam; cur igitur me subditis clementem, atq; misericordem non exhibeam? Æn. Sylu. lib. 2. cap. 48.* Etenim neminem ex omnibus magis, quàm Principem, vel Regem decet clementia: vtpotè cuius partes sint excubare prò salute singulorũ; gloriaque est Principis, habere superstites sibi gratias agentes, quos vita priuare potuisset; *Gregor. Syntagm. iur. lib. 35. cap. penult.* Sumpta etiam ratione ab animalibus ratione destitutis, cùm apum Reges sint sinè aculeis, quibus natura telũ detraxit: voluitque itam eorum inermem relinquere. *Senec. lib. 1. de clement. cap. 19. Claudian. de natur. animal. cap. fin. Alciat. in Comment. ad Emblema 149. n. 2. vers. vesparum vocabulo. Reg. de Ponte de potest. Proreg. de prouis. fieri solit. tit. 1. nu. 32. pag. 8. Reg. Valenz. cons. 164. n. 4. lib. 2.* & in Trabomane Insula mos est eligi Regem inueteratæ clementiæ *Tiraq. de Nobil. c. 4. n. 18.* & ego in parænesi de trãsferẽdis Alphõsi Regis cineribus à Neapolitana vrbe ad basilicũ Maiorũ tumulũ *n. 87.*, & dicã alibi fusiùs.

Propter causæ opportunitatem, etsi aduersùs Iunctę decretum nihil actũ à me sit; attamèn nec potui, nec possum eidem decreto acquiescere, cui (pace dixerim tot, tantorumq; virorum, quos vt apprimè doctos, meosque præceptores semper colui, sempèrq; suspiciam,) & verba, & pragmaticæ finis, ac ratio aduersantur; Verba: quià illa indistincta, & vniuersalia sunt; nec non amplectuntur quascunq; facti circumstantias, quas in antecedenti §. 2. præuiderat Prag. subscribente causæ patrono; atq; ità non id solummodò decernitur, cùm in suspicionem adducitur quis antè terminum; Quod si scopum, propositumque legis inspiciamus: quæ lata est, vt immodica litigantium audacia frænaretur, vtque subscribẽtes principales, qui animo perturbato proprijs in rebus solent esse, ab abducendis ex suspicione iudicibus per calumniam, immeritòque, duplicatum depositum deterreret. Ratio hæc maiorem habet vim, si terminus in suspicionis causa impartitur, ac si non impartiretur; nàm dato termino liberiùs poterit Principalis probare quidquid libuerit, adducẽdo testes seductos, emendicatos, & falsos: & tùnc debet maior apponi pœna: Vndè ex eadem, vel maiori ratione extensio de Iurè fit de facto ad factum; quià non dicitur propriè extensio: dùm ratio ipsa loquitur, quæ declarat verba legis de eodem facto, vbi eadem reperitur ratio, vt notat *Imol. in clem. 1. n. 18. col. 3. vers. ex ista Glos. de elect.* & post *Anton. de Butrio* addit, quod tùnc non verba rationis extẽduntur, licet verba Statuti amplientur, aduertens, hoc notandum esse proptèr Statuta, quæ in proœmijs vtuntur verbis latioribus, quàm posteà repetãt in Statuto specifico, sequuntur *Hippolyt. de Marsil. consil. 61. à n. 1. & in l. si quis viduam*

num,

num.13.ff.de quæst. & in l.qui falsam, *§.accusatio n.6.ff.de fals. Dettan.lib.9. c.32 n.8.Villagut.add.tract.q.vnic.in prima fallent.ex nu.* 36. quos refert *Reg.Rouit.dec.15.nu.23.* Etiàm in Statuto concepto in personam, extendit *Farinac.cons.85.n.73.in fin.* adeò quod haud nuncupatur extensio, sed comprehẽsio, *Anchar.in cap.cum non ab homine,3. col. vers.non obstat, extra de Iudic.Niger in cap.ad hoc,in prima concl.n.145.limit.1.de Franch. dec.570.* qui testatur pragm. editam sub die 13. Septembris 1595. qua fuit sancitum, vt confessio trium sociorum in furti crimine contrà socium, sufficiat ad condemnandum, fuisse extensam etiàm in furto facto sinè fractura, discassatione, vel discalatione, vt loquũtur: quàmuis prag. cum ijs conditionibus loquatur, attentis simili ratione, & qualitate tẽporis, *Tasson. de antefat. vers.8.obs.1. n.10.* notans, idcircò cum prohibemur frumentum alienare vltra præscriptam mensuram, id etiàm extendi ad farinæ venditionẽ, ex *Mastrill. dec.138.*& obseruat *Reg.Sanfelic.dec. 164. lib.2.*, quod edictum propositũ anno 1625. contrà milites strictò ense rixantes, comprehendat milites descriptos in libro Ducis, seù Capitanei, licèt non dùm in libro Scribæ Portionis, ex mente statuentis, quæ inspici debet, non verba, ex adductis per *Giurb.dec.70.n.15.* quæ ità interpetranda sunt, vt ab ipsorum statuẽtium voluntate non discrepent, *Berous cons.33.vol.1.Giurb.cit.loco.*

Addas, hinc Deo gloriam, Ciuitati cõmoda emanare; cum ita litigatorum audacia, quæ hoc tempore adeò excreuit, vt nullum habeat modum, coerceatur. Et ad euitandum, quod absurdum est, iure fit extensio, *Cassan.in Consuet. Burg. verbo conclusio, & approbatio,* tribus, & triginta allatis casibus, quibus ostenditur constitutionẽ de vna ad aliam rem probè extendi, & si statuentes interrogati fuissent, verisimile est, eos ita fuisse responsuros, *Cacher.decis.Pedem.67. nu.12.* & quando lex pœnalis fit ad euitanda delicta, scandala, peccata, & calumnias, vti fauorabilis extenditur de casu ad casum *P.Franc. Meroll.in primo tom.Theolog.moral.pag. 101.col.1.& tom.2.pag.613.n.89.* & in notabili facto obseruat *Caceran. dec.67.*& post *And. de Barolo, Reg.Ronit.cit.dec.37.n.11.& 12.* Rectèque posse fieri ex identitate rationis extensionem legis, dumodò constiterit esse legi adæquatam, ait *Suarez lib. 6.de legib.cap.3.n.16.* subdens *nu.19.* duo necessaria esse ad hanc adæquationem: vnum, vt ratio per se sola moueat sufficientèr, & efficaceitèr legislatorem ad legem cõdendam motum fuisse: alterum, vt sit, sicuti finis vnicus integrè, & adæquatè intentus per legem; quæ omnia hac in facti serie concurrunt: aliàs esset fraus legi, quæ euitari debet, *l. cum pater, §.dulcissimis, ff.de legat.2.* Lex enim non consistit specialitèr in verbis; sed in sui ratione, quando verba deseruiunt rationi, & non è contrà, *arg. c.2. requiris, de appellat.* Ratio legis ad verba se habet, sicuti anima ad corpus; & meritò, sicuti anima dominatur corpori, ità & ratio verbis, potissimùm quando ratio est finalis, *P. Meroll.add.tom 2.Theol.moral.disp.4. de legib.& constit.c.10.n.96.pag.616.*

Parùm verò obstat fides eius, qui à secretis est S. C., de qua iàm loquuti sumus: siquidem hoc fuisse oppositum, & discussum, nõ testatur; adeòque decisum minimè dici potest, ad celebrem *Bal.doctrinam in l. receptitia, n.3.C.de constit. pecun.* quam obseruatam in S.C. meminit *de Franch. dec.367.n.14.Consil.Prat.pract.obser. 92.nu.26.& lib.2.discep.forens.cap.5. n.56.cap.21.n.2.& cap.26. nu.20.* & non illius, quod fit, sed quod fieri debet, ratio est habenda, *l.nemo, C.de senten.& interl. omn. iudic. Crauett. cons.320.n.5. Feder.de Sen.cons.152.*

num.3.Alex.conſ.3.n.5.lib.5. Rot.Rom.n.dec.252.n.2.p.1. in poſthum. recollect. per *Farin.aliàs p.3. in recent.*

Sed,ut clauum clauo truderem, hanc meam conuallabam ſentẽtiam duabus decisionibus:altera S.C in ſuſpicione allegata per Ill.Principem Ieracij in perſonam Conſil. Eſquerra, pro qua fuit factum depoſitum aureorum quatèrcentum in Banco Sãcti Iacobi, nempè ducatorum centũ viginti in faciem V.I.D. Iulij Cæſaris Caiafa ſub die 13.Octobris 1635., & aliorum ducatorũ biſcentũ octoginta eodem die in faciem D.Caroli Infante: altera uerò Regiæ Cameræ in ſuſpicione propoſita ab Ill.Comite Celani in perſonam Præſidentis Io. Baptiſtæ Amendola; nàm die 5. Octobris 1660., referente integerrimo, & numquàm ſatis laudato viro Dom.Pręſidente D.Didaco Vlloa, manauit decrẽtum: quòd, *facto depoſito per Ill. Comitem Celani alterum ducatorum biſcentum octoginta ad cõplementum ducatorum quatercentum, ſeruata forma Regia Pragm., capiatur informatio* penès Mag.Secr.R.C.; Idcircò cum in poſterum quid ſimiles res feret, hanc aleam amplectendam eſſe exiſtimo: quam ſectatur *D. Conſtant.Caſar.in Specul. qq.peregr. qu.1. num.14.* minùs tamèn conſtantèr in exaratis in *ſeq.§.n.40.*, quibus occurrũt notata à *D.Conſ.Staib.in obſer.ad reſol.118.ex n.1.cẽtur.2.*, quę deterrebat litigatores hac miſera ętate nimiũ inuerecundos: cũ calũnię, moræ ità crebræ ſint, vt ferri nequeant.

A duplici verò depoſito præſcripto à memorata pragm.anni 1611.excuſantur Doctores proprias habẽtes cauſas, & illas ipſimet tutantes, & ſubſcribentes ſuſpicionum capita; qui dumtaxàt ad ſimplex obſtringũtur, vt dixi in hoc *Rit. n.21.lib.2.*, quibus addo deciſũ aliàs in S. C. in cauſa D. Scipionis Theodori, deindè Conſiliarij recuſantis D. Cõſiliariũ Gyneſiũ de Proyda die 13. Aprilis 1616. relatore D.Conſil. Aloyſio Xauarra & in altera D.Parthenij Petagna, poſteà Præſidis Regiæ Camerę in perſonam D. Conſil. Andreæ de Ianuario, referente D.Conſil. D.Flaminio de Conſtantio, die 6.Martij 1632. & in cauſa V.I.D.D.Ioſephi, & Marci Antonij Albaſij in Dom.Conſil.Frãciſcum Antonium Muſcettola die 20.Nouembris 1631.penès Sec.S.C.

Patiturque iacturam depoſiti, etiam ſi quis renunciauerit ſuſpicioni propoſitę, ut dixi in hoc *Rit.n.37.l.2.*, & decreuit S.C.die 21.Aprilis 1622.in ſuſpicione allata à Doctore D.Franciſco Valcarcel in cauſa cum D.Frãciſco Galluppo; relatore D. Conſil. Aloyſio Nicuoſa: quod, *ſtante renunciatione ſuſpicionis interueniat Magnificus Regius Conſiliarius Ioan. Andreas Georgius, & depoſitum liberetur ſeruata forma Regia pragmatica*; quæ quidem pęna ſoluitur, etiamſi reijciantur, uel non admittantur capita vti nõ militãtia, uel extrà tẽpus propoſita, ex *prag.16.*emanata anno 1616. *eod.tit.de ſuſpic.offic.* Vidi propterea pluriès iudicatum, quod non admittantur capita, & ſoluat pęnam; id quod maiori ratione diſpoſitum fuit in nullitatibus propoſitis aduersùs ſententias, & decreta S. C., aliorumque Tribunalium, ut depoſitũ amittatur, etſi illis partes renunciarent; vigore nouiſſimę prag. editę die 16. Maij 1666. cap.2. tẽpore, quo Regni habenas ſuſtinebat Excell.D.Petrus Antonius ab Aragonia.

A quo quidem ſimplici, uel duplicato depoſito faciendo iuxtà Regni ſan-
22 ctiones, nemo omnium redditur immunis quin nec Eccleſiaſtica perſona, modò unus excipiatur pauper, qui ſuis priuilegijs hoc ipſum adiũxit, vt inſinuauimus in *Rit.19.ſub nu.9.lib.1.*& in hoc *Rit.ſub nu.29.lib.2.* ità vt ſub ſequeſtro deductis bonis D.Pompeij Baldino ſuſpectum allegantis D.Conſil. Paulum Staibanũ, decreuit S.C.ſub die 22.Decembris 1661.

1661., relatore præſtantiſſimo, om-
niũq; æuo ſummis extollendo præ-
conijs Reg. Io. Hieronymo de Phi-
lippo, tùnc Conſiliario, quod, *ex pe-
cunia peruenta ex penſionibus domorũ
ſequeſtratarum remaneant depoſitati
ducati ſexaginta pro pæna ſuſpicionis*;
& in ſuſpicione allegata in D. Conſ.
Prato à Curatore patrimonij D. Ca-
roli Philamarini die 15. Maij 1673.
referente D. Conſil. Iãnettaſio: ac in
alia in perſonã eiuſdẽ Cõnſ. Iãnnet-
taſij adducta à Principe Caſalis Ma-
ioris die 24. Martij 1673. relatore D.
Conſil. de Martino, penès Sec. S. C.

Et cum Vniuerſitas miſerabilibus ad-
numeretur, *Nouar. de elect. for. q. 20.
n. 7. ſect. 1. ac q. 14. n. 7. ſect. 2. & de pri-
uil. miſerab. perſon. priu. 28.*, rationi
innititur deciſio S. C. apud *Gizzarel.*
84., qua fuit admiſſa Vniuerſitas
Ceruinariæ ad recuſandum abſque
depoſito: quamuis non poſſit in eam
cadere tanta paupertas, *Gizzarell.*
ſequitur *Scialoya in tract. de foro cõ-
petẽt. cap 9. n. 159.* Hinc ſuam prę ſe
videtur ferre aſperitatem altera
eiuſdẽ Senatus determinatio, (ſal-
ua eius pace,) quæ prodijt in cauſa
Vniuerſitatis Terrę Barrę cum illis
de Melucio in ſuſpicionem adducẽ-
tis D. Conſil. Rocco vti ſuſpectum,
& remotum in cauſis Principis Scã-
ni præfatæ Terræ Baronis verum
habentis intereſſe in ipſius Vniuer-
ſitatis cauſis, tùm vti primi Ciuis,
tùm vti ipſius creditoris: quæ cum
libello recuſatorio porrexit Excell.
Domini reſcriptum, quod S. C. ſuper
allegata paupertate ſeruatis ſeruan-
dis de iuſtitia prouideret; & capta
informatione, eſſe ingenti ære alie-
no onuſtam, nec habilem ad functio-
nes fiſcales perſoluendas, & ob id
aſſiduè vexari à Commiſſarijs: ſub
die 22. Nouembris 1672. relatore
D. Conſil. Iannettaſio fuit prouisũ,
quod, *facto depoſito ſeruata forma
Regia pragm. prouidebitur*; & obtẽto
alio Principis reſcripto eidem S. C.
remiſſo ad finem, vt admitteretur ad
dicendum de nullitate huiuſmodi
decreti citra depoſitum ob eius ege-
ſtatem, ad tradita per *Nouar. q. forenſ.
59. n. 4. lib. 2. Thor. in ſupplem. compẽd.
verbo pauper*, *Conſil. Arias de Meſa
var. reſol. lib. 2. c. 3. n. 9. Iudic. de An-
gelis ad mox adduct. dec. 84. num. 27.
Gizzarel.*, nulla interlocutione ſu-
pèr petitis facta, cenſuit Senatus, eo-
dem referente, ſub die 18. Ianuarij
1673., quod, *ſtante lapſu termini in-
terueniat*: penès eundem Secret.

Aliquandò Excell. Regni Prorex cum
conſilio DD. Regentium clàm non
patefactis ſuſpicionum cauſis abſq;
23 depoſito mandat, quod recuſatus
non interueniat iuxtà à nobis tradi-
ta in hoc *Rit. n. 40. lib 2.* quibus addo
*Caſar. in Specul. qq. peregr. q. 48. n. 8.
D. Blaſium Altomare ſummi ingenij
ad Rouit. conſ. 9. n. 3. lib. 1. memorem
pragm. 13. & 14. de ſuſpic. Official. &
Meieit. loco*, & iterùm ad *Rouit. conſil.
2. num. 18. lib. 3.* Idem aſſerentes
adſunt literæ S. C. Maieſtatis potiſ-
ſimùm ſub die 5. Auguſti 1646. *offic.
lib. 19. fol. 241.* tranſmiſſæ ab Excell.
tùnc Prorege Præſidi S. C. D. An-
dręæ Marcheſio die 20. Octobris
1646., cuius ordine fuerunt lectæ in
qualibet aula S. C. à Secretario, pe-
nès quem aſſeruantur. Solet etiàm,
quando in S. C., cæteriſq; Tribuna-
libus proponitur caput aliquod de-
nigrans ipſius Officialis authoritatẽ,
nõ recipi, ſed certior fieri debet Ex-
cellentiſſimus Prorex, vt mandauit
cedulà D. Prorex anno 1605. directa
D. D. Petro de Vera, & Aragonia S.
C. Prę ſidi, his verbis: *Dize S. E., q̃ V. S.
dè orden, que en eſſe Sacro Conſejo no
ſe reciba ningun cabo en materia de
ſoſpechas, que toque en deſautorizar
ningun Miniſtro, ſin que primero ſe dè
quenta dello à Su Excel., de que auiſo
à V. S., paraque aſſi lo mande executar,
de Camara à 9. de Settiembre 1605.*

Et notandum, quod obtento reſcripto
24 Collateralis Conſilij à Frãciſco Sã-
ſe-

seuerino Barone Marcenariæ, nè D. Consil. Staibanus interueniret in causa cum Carolo Nobile, & alijs: ob quod illa fuit alteri demandata; habito recursu per Carolum ad ipsũ Supremũ Tribunal, obtinuit, vt denuò causa committeretur præfato D.Staibano, ipsiq; Francisco Sanseuerino salua essent iura illum formitèr recusandi in S.C.; à quo deindè capita fuerunt cum deposito deducta, adiunxitq; esse actum consumatum, contractamq; capitalem inimicitiã cũ illo ex capitibus porrectis: & per S.C., relatore præclarissimo viro D. Consil. D. Aloysio Sixto Duce Celiarũ prouisũ fuit, quod, *interueniat*, die 30. Martij 1672. penès Secr. id quod idem Senatus seruauit in causa Ill. Marchionis Fuscaldi, de qua meminit *Gypt. ad Capyc. Latr. dec. 85. num. 5. lib. 1*; quo in casu suspicio formitèr proposita non fuit. Lepidè igitùr Ill. Marchio de Centelles D. Antonius Ioãnes de Cẽtelles Eques Ordinis Calatrauæ, tùnc Regens in hoc Regno Regiam Cancellariam, & Locumtenẽs R. C., deindè emeritissimus Magnus Cancellarius Mediolanensis, nùnc in Supremo Italiæ Cõsilio motu proprio S.M. eius Aduocatus, & Regens creatus, ad tuendã Officij Locumtenentis præeminentiam, & authoritatem, Papinianæo calamo scripsit, haud licere remouere iudicem absque iudicij tela, & causæ cognitione, adducens plura Regis diplomata, potissimùm publicata in prag. Excell. Comitis de Castillo die 30. Aprilis 1655. sub *tit. de offic. Secret. in 3. tom. prag. cap. 24. pag. 155.* & *tom. 4. ordinum Regalium Reg. Cam. fol. 244.*

Recipienda dùm essent testium dicta, 25 in vim decreti Regię Iunctę, de quo paulò antè meminimus, non immeritò uerebar, nè illi pretio conducti falsa deferrent; adeòq; uehementèr institi, ut me, uti Fisci patrono præsente coràm causæ suspicionis Præfecto testes deponerẽt, & mihi interrogare liceret. Hæc postulatio subduriuscula primò videbatur; Enimverò, ut Aduersarij summis viribus contendebant, causa recusationis erat: hisq; robur præstitit allata fides à Secret. S. C. Administro, id nũquàm anteà positum fuisse in morem. Ipse uerò aiebam, inter quamplurima Fisci priuilegia hoc quoque non obscurè adnumerari: ut scilicèt ipsius Patronus adsit, dũ testes examinãtur: ijsq; ualeat dare interrogatoria, quod hoc in Regno certissimũ esse, nullus dubitat; hinc inquisiti, & testes examinantur per causæ magistrum actorum, uel iudicem: non autèm per Fisci aduocatum, aut procuratorem; verùm, quod illis liceat adesse, statuit *prag. 4. n. 1. de Offic. Mag. Iustit.* & *in margine eiusdem pragm.* adnotatur, quod in tormentis Fisci patronus potest interrogare, ut in *c. 1. in Cur. f. 52.* Cũ rei torquẽtur, nemo adesse debet, nisi iudex, & Fisci aduocatus, *prag. 3. §. 6. 26. eod. tit.* Fiscalis audiatur in omnibus causis sèper *prag. 39. n. 2. add. tit.* Articuli videãtur, & designẽtur ab ipso, *tit. pragm. 39. n. 7.* Videat, vt libuerit, inquisitiones, nec absoluãtur, nisi ipse videat, *§. 8. eiusd. pragm.*, Et tandèm eadem *pragm. 39. num. 9. §. 5.* iterùm sanxit, quod valeat, si libet, adesse in examine testium ad defensionem partium: illosq; interrogare, nè dùm in iudicis domo, sed & Tribunali: etiàm in causis prouocationum ad S.C., notat eadem *tit. prag. 4. §. 5.*, Istud fatentur facillimè nostrates, potissimùm *Foller. in prax. crim. tit. recip. defens. num. 32. Reg. Rouit. pragm. 5. de recep. malefact. Borrell. in summ. decis. p. 2. tit. 15. Carau. in ritu 258. n. 4.* & seruari meminit *Clar. in prax. crim. lib. 5. q. 23. n. 3.* dicens, quod Fisci patronus interrogat, prout sibi uidetur; vt proptereà quod habeat interrogatoria, denegatur in Regno Fisco repulsa, vt ex *Paris. in tract. de syndic. verbo*, in-

inquisitio, *c.2.* deducit *Caran. cit. loc.*; cuius meminit Auus meus ad *Capyc. dec.55. in fin.* laudans quoque *Campan. in cap. plerique. Reg. de Marinis ad Reuert. dec.393. sub n.1.* & alij, quos adduxi eodem in *Ritu 258. nu. 4. lib.2.*,

Atsi litigantium alteri iure liceat, se aduersario suspicionem obijcienti opponere ex pragm., de qua inferiùs, & post *Reg. Rouit.* noto in hoc *Ritu n.51. lib.2.*, cur pari ratione non dandum hoc Fisco? qui meritò potest, & debet sua vti facultate interrogandi; qui necessaria dicitur pars ne dū in criminalibus, sed & in ciuilibus, cum agitur de commodo Regio, *l. nō intelligitur, §. Diuus Adrianus, & l. si Fiscus, ff. de iur. Fisc. l.2. si aduers. Fisc. Mastrill. dec.214. num.21. t.3. Senator Berart. in Specul. visita. cap.12. nu.11. Fontanell. dec. Cathal.30. num.3. p.1.* Hæc, minima est, vt falsò aiebant, Fisci iactura? cui tantundem authoritatis perit, quantum suis Administris per leuissimas suspiciones detrahitur; quibus, vt decus, & maiestas seruetur, summoperè eniti debet; iniuria enim afficitur index recusatione, *Bal. in cap. super quæstionū, n.2 de offic. & potest. Iudic. deleg. Viu. opin.866. n.14. Farinac. in pragm. lit. I. nu.704. Ab Ecclesia obseru. forens. Sen. Pedemont.69. num.2.* Præthereà quàm graue est, & discrimini obnoxium, Iudicem, qui causam iam benè nouit, à causa propellere: atque alium vndequaquè ignarum aduocare, ad *text. in l. Prætor, §. vltim. ff. de vocat. muner.* Deniquè non nè ex suspicionis causæ amissione Fisco perit multcta, quæ ex Regni sanctione indè sibi perueniret? & *prag.20. §.2. & 7. de offic. Mag Iust.* præscribit, quod aduocatus Fisci adsit, in omnibus, vbi agitur de damno Regio, etiam ratione pœnæ.

Neque eius, qui à secretis est S.C. fides vllam habet vim ijs in causis, quæ ad Fiscum pertinent, quibusque ipse suo iure adest; sed in ijs dumtaxàt, de quibus agitur in S. C. inter partes; ex quorum controuersijs nihil accedit Fisco, nihil detrahitur; At in Regia Camera, in qua Fiscales agitantur causæ, alitèr seruati, testatus fuit illius à secretis in fide producta in actis suspicionis in Regia Iuncta vertentis, fol.21. & discusso pleniùs articulo die 14. Septembris 1666. Regia Iuncta decreuit, quod, *cum effectu recipiantur testes coram Dom. causæ Commissario cum interuētu Regij Fisci, qui valeat facere interrogationes, oppositis non obstantibus.* de qua *decis.* meminit idem *D. Consil. Rocc. in tract. de offic. tit. de mod. proced. in caus. contrabann. nu.74. p.379.*

Examinatis testibus, dicebam, nullam de eis habendam esse rationem; qui
26 inter se diuersi, inuerisimilia, & cōmentitia proferentes, ex ima plebe, atque hominum fęce accersiti, pretioque per summum scelus conducti essent, potissimùm in suspicionum materia, in quibus probationes claras exquirit *prag.4 de offic. S.C.* & nō admittuntur fides authenticæ, etiam virorum in dignitate constitutorū, qui examinari debent cum iuramento, parte audita, ex altera *prag.15. §.21. de suspic. Official.*, quin nulli apertum non est, testem inuerisimilia deponentem, non modò non probare, sed ingentem insupèr falsitatis suspicionem pręferre, *l. ob carmen, §. fin. de testib. c. qui a verisimile, extr. de pręsumpt.* & cæteri apùd *Mascard. de probat. conclus.1370. num.1. Viu. dec.199. n.2. Laratha cons.107. num.11. Surd. cons.1. n.10. vol.1. & cons.307. nu.16. vol.3. Menoc. cons.98. n.45. Bellon. dec. Ian.58. n.9. Borrel. in summ. decis. tit. 14. nu.14. p.2. Reg. Valenz. cons.92. nu. 211. lib.1. Gramm. dec.2. n.42. & dec. 28 n.1. & 2. Imbrian. de repuls. repuls. requis.2. n.88.* quod enim non est verisimile, nec credibile, neq, animaduertendum est, *l. qui habebat de leg. 3.* quod verò est simile, naturæ etiā co-

cognatum est; quod autèm à veri discedit similitudine, naturæ aduersatur, *l.1.ff.de his, qui sunt sui, vel alien. iur.* & falsitatis habet imaginem *Bal. in l.1.C.de seru.fugit. Oldrad.cons.13. de Franch.dec.153.n.6. Ioseph Ludou. dec. Luc.13.num.29. Cranett.cons.28. Guid.Pap.singul.809.* & in perquirēda veritate verisimile est considerādū, *Aretin.cons.9.n.2.Danz.ad Grām. dec.28.n.3.* Hinc rei vero minimè similis nō admittitur probatio, *Tiraq. in præfat.l.si.vnquam, C.de reuoc. donat.* Non verisimilia testantes, optimè concludere debent, ac omni exceptione esse maiores, *l.fin. in princ. ff.quod met.caus. l. si extraneus, ff. ob turp.caus.* & alij penès *Mascard. add. concl.1370.n.9.* Ex dicto testis inuerisimilia deponentis minimè defertur iuramentum in litem, *Bertaz.cōs. 452.* cum alijs apud *Farinac. de opposit.contra testes, nu.146.* Testibus negantibus magis creditur, quàm affirmantibus, si deponant verisimilia, *Mascard.cit.loco nu.7.* Hinc confessio inuerisimilis non officit *Tiraq.mem. loco, n.40.* Tabulis, uel instrumentis à litigantibus exhibitis, fides datur verisimiliori, idem *Tiraq. nu.42.* qui plura alia notabilia exempla subnectit usque ad *n.91.* & quæ uerisimilia nō sunt, nulla sunt, *Cranett.cons.134. n.36. Danz.ad Gramm.dec.2.num.43. in fin.* neque probant: etiàm si testes plures sint numero inuerisimilia deponentes; numerusq; haud supplet verisimilitudinis defectum *Dec.cons. 94. Mascard.concl.1360.nu.13. Caputaq; dec.276.n.6. Farin.cit. loc.n.147.* cuius inuerisimilitudinis tanta est vis, ut Pontifices in locis triginta duobus, & Imperator in locis sexaginta quatuor de illa meminerint, illaque coaceruat memoratus *Tiraq.* Tullius eloquentiæ parens totam suam orationem pro Deiotaro ex uerisimili composuit, ad quæ respiciens Henricus Imperator, cum Vxor eius caritate esset grauida, qua minùs uerisimile esset: voluit, ut ea palàm pareret; nequa suspicio fraudis, aut suppositi fœtus subesset: Inuerisimile uerò dicitur illud, quod non conuenit cum natura, & illam non imitatur; ueluti si dicat quis, prudentèr aliquid egisse, quod prudentem uirum non sapiat; uel si testis dicat, se audiuisse aliquid, quod vt plurimùm coràm multis dici non solet, ex traditis per *Boss. de oppos. contr.test.n 96.* & ex *Aucrreis*, quem laudat *Bal.* relatus à *Tiraq.n.58.* sentētia, quòd experimentū verorū sermonum est, quod conueniant rebus sēsatis, seù verisimilibus: quę omnia ex his, quæ in facto cōcurrunt, Iudicis arbitrio relinquit *Menoch. de arbitr. Iudic. cas/.85.num.4.*

Deponebant eadem præmeditata oratione: & proindè nullam faciebant
27 fidem, *Gramm dec.43.n.2.* & ibi *Aunsmeus n.5.* laudat *Diaz reg.761.* Erant singulares; neq; conueniebant de loco, & tempore in auditu uerborum prolatorum, *Gratian.lib.5. discept.forens.cap.909. Ricc.collect. dec.193.p.1. collect.1104.& 2203, ac dec.35.p.1. Barbos.uot.1.ex num.113.lib.1. & in axiom.iur.axiom.105.num.2. Canall. cōm.q.217.n.1. Scayn.dec.102. Fōtan. dec.258. Merend.contron.lib.1. cap.49. Turret.cons.100.nu.27.lib.1. Io.Bapt. Spada cons.101.ex n.23.& 1 nceno cons. 56.nu.7.cons.221.num.21., cons.307. nu.6.tom.2.& cons.247.nu.45.tom.3. Andreol. controu. iur. cap. 49. lib. 1. Nig.Cyriac.controu.91.nu.9. Quesada differt.16.n.98.,* cum testis singularis ille dicatur, qui in sua depositione caret conteste, ex traditis per *Papieus.in prax.in form.oppos.contr.test. vers.suntque etiàm singulares, num.1. Pegna in direct.inquis. p.3.comment. 121.vers.testis verò singularis. Mascar. concl.856. n.2.,* & notat *D.Consil.Ho. dicrn.ad Surd. dec.12.n.1.* Nec obicē facit singulare *Glos. dictum in l. ob carmen, §.vlt.ff.de testib.,* quod testes deponentes de loci, temporisque diuer-

uerſitate minimè ſint ſingulares, ſi in
facto conueniant principali; nàm,
quidquid ſit de veritate rei, de qua
diſputant *Farin de teſt. q.64. n.8. & cõſ.50 n.17. Reg. de Ponte conſ.2.n.94. vol.1.; Maſcar. de prob. concl.856.n.18. & concl.1367. Gẽtilis meus Petr. Ant. Petra de fideic. q.12. ex n.1342. Giurb. cõſ.50.n.17. Grãm. conſ. ciuil.36.n.4. cõſ.39.n.6. & cõſ.50.n.30.* hoc nõ in-
telligitur, quãdò locus, & tẽpus ſpe-
cialitèr ſunt probanda; quin ex eo-
rum teſtimonijs reſultat inter eos
ſimul repugnantia, ac facti diuerſi-
tas, ex adductis per *Maſcard. concluſ. 379.n.11. & concl.480.n.5. & 6. vol. 1. Gratian. dec. Marth. 139. de Ballis tract. var. lib.1.q.16.n.4. Caball. reſol. 292.n.9. Vermigl. conſ.131.nu.8. & 12. Carena de SS. Inquiſit. p.3. tit.6. ex nu. 46.* notans, teſtes ad inuicem aduer-
ſari in ſubſtantialibus, quando in
loco, & tempore diſcordant, vt in
teſtibus Suſannæ accidit, de quibus
Scaccia quoquè loquitur, de *com-
merc. §.2. Gloſ.1.n.19. &* 20. & magis
in indiuiduo *Gl.2.n.3. & de iudic. lib. 2. cap.8.n.870 & c.9 nu.523. & 542. Mantic dec 142.n 10. Guazzin. defẽſ. reor. defenſ.19. c.2.n.9.*

Tandèm addebam, ſumma ope iudici-
28 bus eſſe adnitendum: vt ingenti di-
ligentia, atq; ſolertia teſtium condi-
tionem rimentur. Quid enim hac tẽ-
peſtate crebrius? quid idẽ iniquius?
quàm falſa deferre, & incerta finge-
re crimina; cum præſertim ea ſint in
copia venalis fidei teſtes; vt non
pluris, quàm infima quęque emana-
tur periuria, de quo teſtimonium
perhibẽt *Ann. Robert. rer. iudicat. lib. 1. c.13. pag.226. in fin.* his verbis. *Hoc enim ſeculo tanta eſt falſorum, & corruptorum teſtium frequentia, vt multò tutiùs ſit non accuſari, quam innocentiam ſuam dubio probationum, & indiciorum euentui committere;* necnon
Grammat. voto 14. ſub nu.11. & 12. quẽ refert *Spada conſ.172.n.5. tom.2. R. de Põte de poteſt. Proreg. tit.3. §.7. n. 12. Cõſ. Carleual. de Iudic. lib.1. tit.2. diſp.3.n.28. in fin. et R. Tap. de iur. Regni lib.3. de appell. prag.4.n.5.* ibi: *Tãta enim eſt mẽtiendi facilitas, tanta delinquendi in hoc Regno procliuitas, vt iudicantes debeant maxima cum prudentia cernere qualis, quiſue ſit teſtis, qui examinatur.* Et quidem nefaria
horum hominum mercede exactum
ſe ſe Neapoli Beneuentum recepiſ-
ſe, Diuus Ianuarius Tutelarium hu-
ius Vrbis Princeps, mulieri apparẽs
detexit, vt teſtis eſt *Iul. Cæſar Capac. nel foraſtiero giorn.9. pag.814. & in Hiſt. Neap lib.2. cap.6. pagin.427.* his
verbis. *Igitur tempore, quo Beneuentanorum, ac Samnitũ magnus Princeps Sico Neapolim obſidebat, tùnc cuidam fœminæ B. Ianuarius martyr apparuit, dicens: En migro de loco iſto, quem cum fœmina percunctaretur, quò ire vellet! reſpõdit: Beneuentũ; plebs enim mea eſt. Hactenus pro Vrbe hac deprecatus sũ, ſed ferre illorũ iam nõ valeo;* ....(hic Auctor pro verbis, quæ
iàm deſiderantur, puncta appoſuit,)
maximè cùm ſupèr tumulum meum tot periuria perpetret; quæ quoque re-
ſcribit *Io. Vincent. Ciarlanti nelle memorie hiſtoriche del Sannio lib.3. cap. 22. verſ. non fe in queſto modo. fol.210.*
At non alio ex fonte tanta labes in
ſanctiſſimam Vrbem, & quæ cæteras
exemplo longè præſtat, emanauit:
quàm ex facili exterorum frequen-
tia hùc vndiquè accurrentium, teſte
eodem *Reg. Tapia mem. loco de iure Regni lib.5. tit.20. prag.2. nu.1. de Sodomia,* ibi: *Quod præſertim in hoc Regno eſt animaduertendum, vbi abundat malitia, & vbi teſtium falſorum, & leuis vita hominum magna eſt copia, propter multitudinem exterorum ad illud venientium.* Quod certè ani-
maduertendum fuerat *Vberto Folieta*, cùm innumerabiles iuriſiurandi
violatores Neapoli degere ait, *in libello, ex vniuerſa hiſtoria rerũ Europæ ſuorũ tẽporũ de tumultu Neapolitano, typis dato Neapoli 1571. pag.47. à t. in*

fin. his verbis: *Facilè memineritis, quã ta Neapoli; vt in magna Vrbe, ac celebri, copia sit egentium hominum, ac profligatorum; quibus nihil religiosi, aut sancti sit; quique nullo Diuini Numinis metu contineantur, & exigua mercede fidẽ addictã habeant.* Quis enim non det exterorum vitio, qui facilè hoc scelus vrgẽt, quod id ipsum Ianuæ, quæ Folietę patria est, (quamq; alioquin nobilẽ, & superbã Ciuitatẽ nũcupat *Bald. in l.1 n.6. ver. ibi apud Ianuam, C. de sentẽt. ex breuic. recitan.*, vbi notat fieri de ipsa mentionem *ibi*, & in *l.1 §. non fuit, ff. de dol. mal.* quod tamèn in libro meo non inuenio) absolutè, atq; simpliciter facillimè *Dantes Aligieri in sua Thusca poesi, cant. Inferni 33.* affixerit? & de Galliç Regno testatur *Castan. in Cõsuet. Burg. Rub.1. §.5.* ibi: *& s'il rencher. n.10.*

At Beatissimus Ianuarius Beneuẽtum veluti peregrè concessit; nàm Beneuento ad Virginis, vt aiunt, Mõtem se contulit; & hinc demùm Neapolim, quam sui ipsius ex asse hæredẽ voluit, instituitque. Est in primario tẽplo corpus eius, & sanguis, qui è recisa ceruice effusus defluxit, felicitatẽ vrbi portendens, si ad capitis conspectum colliquescat: sin secùs, calamitatem aliquam. Nobilissimum pariter atque ditissimum Sacellum, quod Salomonis templũ contractũ, & adductum in angustum facilè dixeris, in quo vnà cum cæteris Tutelaribus tantum pignus asseruatur, locuples testis est pietatis Neapolitanorum, & magnæ in magnum Pręsulem iàm ciuem beneuolentiæ.

Et perpaucos esse processus criminales, in quibus falsi non reperiantur testes, conqueritur *Constant. Papa in tract. de praem. & arbitr. M.C.V. c.4. n.41. & Mauson. in tract. de contrab. q.11. n.1. q.15. n.22. & q.16. n.30.* ijq; omnes falsidici testes dicuntur, qui uel falsa effingunt, uel uera deprauant, uel incomperta affirmant, uel ueritatem dolosè occultant; contrà quos peracritèr iura insurgũt, uti una, eademque opera lædentes quatuor: Deum nimirùm, partem, iudicem, & semetipsos, quibus omnibus, & singulis satisfacere obstringuntur.

Tandèm, re pleniùs, atque pleniùs ad libellam reuocata, decreuit Regia Iuncta die 24. Septembris 1666. relatore D. Consil. Hodierna: *Interueniat Reg. Consil. Roccus, & depositum liberetur seruata forma Reg. pragm.*, penès Leonardum de Viuo; à quo decreto petitam reclamationem obtinere reus nequiuit.

Etenim etsi iure communi valeant partes appellare, & de nullitate dicere
29 decreti admittentis, uel reijcientis recusationem Iudicis, *c. arbitris, vbi Gl. de offic. deleg. in 6. Gl. in cap. suspicionis causa, verb. ad quos, de offic. del. Gayll. obs. 33. nu. 18. lib.1. Farinac. post alios p.2. frag. crim. n.927. Ripoll. uar. resol. c.2. nu.200. Gabedo dec.207. p.1. Sola ad const. Saband. tit. suspic. iudicum, quod proponantur. in glos. n.19. Fab. defin.6. & 7. C. nequis in sua causa. Maynard. dec.96. lib.2. Valasc. consul.51. n.53. Thom. Vaz alleg.90. n.20. Scacc. de appell. q.7. n.109. R. Rouit. in prag.1. n.38. de suspic. offic.*, ex regula, quòd liceat prouocatio de quolibet grauamine, quam exornant *Treuis. dec.4. Guid. Pap. dec.75. Leo dec. Valẽt. 129. n.10.*, & ex nostratibus *Maranta de ord. iudic. tit. de sentent. num.42.* & melius sit in tempore occurrere, quàm post vulneratam causam remedium quęrere in eiusmodi re magni præiudicij, *Fontanell. dec.7. nu.1.* tamèn attento nostro iure municipali uetitum omninò est in huiusmodi recusationum decretis; & primus omnium hoc sanxit præsens Ritus, ibi: *Absquè aliqua contradictione quacumquè*, quem laudat præsertim *Sigismund. Scacc. lib.1. de Iudic. cap.101. n.28. Reg. Tapp. de iur. Regn. lib.3. de suspic. offic. num.14. fol.180. Apicell. de suspic. official. nu.68. & 77.*, quod ne con-

confirmarunt,ſed ex præſumpta recuſantium calumnia ampliarunt, interdicendo nullitates, recurſum, ac reſtitutionem in integrum alia iura Regni:nempè,*prag.9.& 11.de appell. & prag.15.nu.23. de ſuspic.Offic.* hoc extendens etiàm ad incidentia, quæ extenſio pro maiori fuit cautela; namquè priuilegiata cauſa, cenſentur eodem priuilegio munita eius incidentia,& dependentia,*Bart.in l. ſolent,n.19.ff.de alim. & cibar. legat. Surd. dec.36.*, quæ cauſæ principalis induunt naturam, *Dec. in cap.paſtoralis,n.4.de appell.Lancellot.de attentat.cap.12. limit.8. nu.9. Rota diuerſ. 241.tom.1.de Franch.dec.408.513.et dec.637.Maſtrill.dec.243. nu.11.Reg. Rouit.dec.81.*cuius dictum *in pragm. 9.de appellat.* perperàm carpitur à *Luca ad Franch.cit.dec.408.ſub nu.2. verſ.peccare,* quibus iuribus conſonat Cathaluniç *conſtit. 2. de recuſat. omn.Iudic.*teſte *Fontanel. cit. dec.26. nu.2.* memore huius noſtræ municipalis prohibitionis, *R mon. conſil.3. nu.127.*& ſeruari in recuſationibus Regentium SS.R.C. Aragonenſium refert *Vicecancel.Creſpi.obſ.9.n.67.*, de iure Caſtellæ, notat *Montcroſ. in ſua prax.trac.5. tit.de las ſupplicationes, n.9.p.69.* in Luſitania *Ign.Pereira de reuiſion.cap.24.n.1.*memor *dec. Præſid.de Franch.*408. in Regno Valentiæ,*Morla in emporio iur. tit.8. de iuriſdict.omn.iudic.*

Verùm notabilis eſt diſtinctio, quod
præfata Regni ſanctio comprehen-
dat incidentia,& emergentia illata
30 per interlocutoriam , quæ reparari
poſſunt in definitiua,non item ea,
quæ nequeunt reparari; quo caſu,&
nullitatem, & appellationem admit-
ti,tradunt de *Franch.mem. dec.408.*
n.2.& dec.637.nu.6.& ad eum addẽ-
tes, quos ſequuntur expreſsè *Dom.*
Præſ.Merlin.controu.15.tom.1.Fonta-
nell.dec.26.n.9. & expendunt *Guaz-*
zin. ad defenſ. reor. defenſ.36.cap. 4.
n.1.Capiblanc.de Baron. to.2. cap.50.
Reg.Topp.add.loc.nu.14. Ricc.collect.
770.Reg.de Ponte dec.30.n.10.Nouar.
in d.prag.15.n.47. Apicel.in dict.loco
n.77.Surd.dec.36.n.14. & ibi D.Cõſ.
Hodiern.nu.2.Gratian.diſcep.77.nu.6.
*lib.1.Giurb.dec.36.n.10.*Hinc pluriès
reclamationem admiſſam à decreto
pronunciante non eſſe recipienda
capita abſque depoſito,diximus in
Ritu 19. num. 9. lib. 1. nobis adhæ-
rent *D.Altomare ad Rouit.dec 91.nu.*
fin.D.Luca ad Franch.dec.cit.408.in
fin. ſic à decreto denegante teſtium
admiſſionem,ſcripturarum,ſeù alia-
rum probationũ, inſinuat *de Frãch.*
pluriès cit.dec.408.ex n.2.

Hoc à me traditum axioma in *cit. Rit.*
19.ſub n.9. reuocatum fuit indubiũ
31 in S. C. in Aula tùnc D.Conſiliarij
D.Io.Chryſoſtomi Vargas . Etenim
in ſuſpicione deducta in M. C. per
Vniuerſitatem Terræ Montis Cor-
uini in perſonam Illuſt.Marchionis
Oliueti,Me relatore,die 27.Februa-
rij 1676.fuit decretum, quod, *non*
recipiantur capita abſque depoſito; à
quo decreto petijt Vniuerſitas co-
ràm Spectabili Prçſide concedi,ver-
bum fieri in S. C.; & habito ab eo
colloquio cum D.D.S.C.Aulç præ-
dictæ; (vt ſolet paſsìm ſeruari,quã-
do D. Præſes nõnihil habet difficul-
tatem)ſtatuere D.D., non eſſe deſe-
rendum appellationi petitæ attentis
forſan verbis *cit.pragm.15.§.23.de*
ſuſpic.Official., qua denegatur appel-
latio,& reclamatio ab incidentibus,
etiàm quæ non poſſent reparari in
definitiua.Verùm non eſſe receden-
dum cenſeo ab adductis à me: qui-
bus vires adauget Collateralis Cõ-
ſilij decretum ; etenim in cauſa Ca-
roli Andreæ de Simeone recuſantis
D.Conſil.Carauita,cùm ex decreto
S.C.,referente præclariſſimo, & do-
ctiſſimo viro D. Conſil. D. Ioſepho
Ledeſma,die 10.Ianuarij 1675.fuiſ-
ſet prouiſum,quod, *non recipiantur*
capita abſque depoſito : is autẽ petijſ-
ſet verbum fieri loco reclamationis,

fin. his verbis: *Facilè memineritis, quãtaNeapoli; vt in magna Vrbe, ac celebri, copia sit egentium hominum, ac profligatorum; quibus nihil religiosi, aut sancti sit; quique nullo Diuini Numinis metu contineantur, & exigua mercede fidẽ addictã habeant.* Quis enim non det exterorum vitio, qui facilè hoc scelus vrgẽt, quod id ipsum Ianuæ, quæ Folietę patria est, (quamq; alioquin nobilẽ, & superbã Ciuitatẽ nũcupat *Bald. in l. 1 n. 6. ver. ibi apud Ianuam, C. de sentẽt. ex breuic. recitan.*, vbi notat fieri de ipsa mentionem *ibi*, & in *l. 1 §. non fuit, ff. de dol. mal.* quod tamèn in libro meo non inuenio) absolutè, atq; simpliciter facillimè *Dantes Aligeri in sua Thusca poesi, cant. Inferni* 33. affixerit? & de Galliç Regno testatur *Cassan. in Cõsuet. Burg. Rub. 1. §. 5.* ibi: *& s'Ilrenchier. n.* 10.

At Beatissimus Ianuarius Beneuẽtum veluti peregrè concessit; nàm Beneuento ad Virginis, vt aiunt, Mõtem se contulit; & hinc demùm Neapolim, quam sui ipsius ex asse hæredẽ voluit, instituitque. Est in primario tẽplo corpus eius, & sanguis, qui è recisa ceruice effusus defluxit, felicitatẽ vrbi portendens, si ad capitis conspectum colliquescat: sin secùs, calamitatem aliquam. Nobilissimum paritèr atque ditissimum Sacellum, quod Salomonis templũ contractũ, & adductum in angustum facilè dixetis, in quo vnà cum cæteris Tutelaribus tantum pignus asseruatur, locuples testis est pietatis Neapolitanorum, & magnæ in magnum Prçsulem iàm ciuem beneuolentiæ.

Et perpaucos esse processus criminales, in quibus falsi non reperiantur testes, conqueritur *Constant. Papa in tract. ac praem. & arbitr. M. C. V. c. 4. n. 41. & Mauson. in tract. de contrab. q. 11. n. 1. q. 15. n. 22. & q. 16. n. 30.* ij q, omnes falsidici testes dicuntur, qui uel falsa effingunt, uel uera deprauant, uel incomperta affirmant, uel ueritatem dolosè occultant; contrà quos peracritèr iura insurgũt, uti una, eademque opera lædentes quatuor: Deum nimirùm, partem, iudicem, & semetipsos, quibus omnibus, & singulis satisfacere obstringuntur.

Tandèm, re pleniùs, atque pleniùs ad libellam reuocata, decreuit Regia Iuncta die 24. Septembris 1666. relatore D. Consil. Hodierna: *Interueniat Reg. Consil. Roccus, & depositum liberetur seruata forma Reg. pragm.*, penès Leonardum de Viuo; à quo decreto petitam reclamationem obtinere reus nequiuit.

Etenim etsi iure communi valeant partes appellare, & de nullitate dicere
29 decreti admittentis, uel reijcientis recusationem Iudicis, *c. arbitris, vbi Gl. de offic. deleg. in 6. Gl. in cap. suspicionis causa, verb. ad quos, de offic. del. Gayll. obs. 33. nu. 18. lib. 1. Farinac. post alios p. 2 frag. crim. n. 927. Ripoll. uar. resol. c. 2. nu. 200. Gabedo dec. 207. p. 1. Sola ad const. Saband. tit. suspic. iudicum, quod proponantur. in glos. n. 19. Fab. defin. 6. & 7. C. nequis in sua causa. Maynard. dec. 96. lib. 1. Valasc. consul. 51. n. 53. Thom. Vaz alleg. 90. n. 20. Scacc. de appell. q. 7. n. 109. R. Rouit. in prag. 1. n. 38. de suspic. offic.*, ex regula, quòd liceat prouocatio de quolibet grauamine, quam exornant *Treuis. dec. 4. Guid. Pap. dec. 75. Leo dec. Valẽt. 129. n. 10.* & ex nostratibus *Maranta de ord. iudic. tit. de sentent. num. 42.* & melius sit in tempore occurrere, quàm post vulneratam causam remedium quęrere in eiusmodi re magni præiudicij, *Fontanell. dec. 7. nu. 1.* tamèn attento nostro iure municipali uetitum omninò est in huiusmodi recusationum decretis; & primus omnium hoc sanxit præsens Ritus, ibi: *Absquè aliqua contradictione quacumquè*, quem laudat præsertim *Sigismund. Scacc. lib. 1. de Iudic. cap. 101. n. 28. Reg. Tapp. de iur. Regn. lib. 3. de suspic. offic. num. 14. fol. 180. Apicell. de suspic. official. nu. 68. & 77.*, quod ne con-

confirmarunt,sed ex præsumpta re-
cusantium calumnia ampliarunt, in-
terdicendo nullitates, recursum, ac
restitutionem in integrum alia iura
Regni:nempè,*prag.9.& 11.de appell.*
& prag.15.nu.23. de suspic.Offic. hoc
extendens etiàm ad incidentia, quæ
extensio pro maiori fuit cautelā;
namquè priuilegiata causa, censen-
tur eodem priuilegio munita eius
incidentia,& dependentia, *Bart.in l.*
solent,n.19.ff.de alim. & cibar. legat.
Surd. dec.36., quæ causæ principalis
induunt naturam, *Dec. in cap.pa Ho-*
ralis,n.4.de appell.Lancellot.de atten-
tat.cap.12. limit.8. nu.9. Rota diuers.
241.tom.1.de Franch.dec.408.513.et
dec.637.Mastrill.dec.243.nu.11.Reg.
*Rouit.dec.81.*cuius dictum *in pragm.*
9.de appellat. perperàm carpitur à
Luca ad Franch.cit.dec.408.sub nu.2.
vers.peccare, quibus iuribus conso-
nat Cathalunię *constit. 2. de recusat.*
*omn.Iudic.*teste *Fontanel. cit. dec.26.*
nu.2. memore huius nostræ munici-
palis prohibitionis, *R·mon. consil.3.*
nu.127.& seruari in recusationibus
Regentium SS.R.C. Aragonensium
refert *Vicecancel.Crespi.obs.9.n.67.*,
de iure Castellæ, notat *Monteros. in*
sua prax.trac.5. tit.de las supplicatio-
nes, n.9.p.69. in Lusitania *Ign.Perei-*
*ra de reuision.cap.24.n.1.*memor *dec.*
*Præsid.de Franch.*408. in Regno Va-
lentiæ,*Morla in emporio iur. tit.8. de*
iurisdict.omn.indic.

Verùm notabilis est distinctio, quod
præfata Regni sanctio comprehen-
dat incidentia,& emergentia illatā
30 per interlocutoriam, quæ reparari
possunt in definitiua, non item eā,
quæ nequeunt reparari; quo casu,&
nullitatem, & appellationem admit-
ti,tradunt de *Franch.mem. dec.*408.
n.2.& dec.637.nu.6.& ad eum addē-
tes, quos sequuntur expresè *Dom.*
Præs.Merlin.controu.15.tom.1.Fonta-
nell.dec.26.n.9. & expendunt *Guaz-*
zin. ad defens. reor. defens. 36.cap. 4.
n.1.Capiblanc.de Baron. to.2. cap.50.
Reg.Tapp.add.loc.nu.14. Ricc.collect.
770.Reg.de Ponte dec.30.n.10.Nouar.
in d.prag.15.n.47. Apicel.in dict.loco
n.77.Surd.dec.36.n.14.& ibi D.Cās.
Hodiern.nu.2.Gratian.discep.77.nu.6.
*lib.1.Ginrb.dec.36.n.10.*Hinc pluriès
reclamationem admissam à decreto
pronunciante non esse recipiendā
capita absque deposito,diximus in
Ritu 19. num. 9. lib. 1. nobis adhæ-
rent *D.Altomare ad Rouit.dec.91.nu.*
*fin.D.Luca ad Franch.dec.cit.*408.*in*
fin. sic à decreto denegante testium
admissionem,scripturarum,seù alia-
rum probationū, insinuat *de Frāch.*
pluriès cit.dec.408.ex n.2.

Hoc à me traditum axioma in *cit. Rit.*
19.sub n.9. reuocatum fuit indubiū
31 in S. C. in Aula tùnc D.Consiliarij
D.Io.Chrysostomi Vargas. Etenim
in suspicione deducta in M. C. per
Vniuersitatem Terræ Montis Cor-
uini in personam Illust.Marchionis
Olineti,Me relatore,die 27.Februa-
rij 1676.fuit decretum, quod, *non*
recipiantur capita absque deposito; à
quo decreto petijt Vniuersitas co-
ràm Spectabili Pręside concedi,ver-
bum fieri in S. C.; & habito ab eo
colloquio cum D.D.S.C.Aulę præ-
dictæ; (vt solet passìm seruari,quā-
do D. Præses nōnihil habet difficul-
tatem)statuere D.D., non esse defe-
rendum appellationi petitæ attentis
forsan verbis *cit.pragm.15.§.23.de*
suspic.Official., qua denegatur appel-
latio,& reclamatio ab incidentibus,
etiàm quæ non possent reparari in
definitiua.Verùm non esse receden-
dum censeo ab adductis à me: qui-
bus vires adauget Collateralis Cō-
silij decretum; etenim in causa Ca-
roli Andreæ de Simeone recusantis
D.Consil.Carauita,cùm ex decreto
S.C.,referente præclarissimo, & do-
ctissimo viro D. Consil. D. Iosepho
Ledesma,die 10.Ianuarij 1675.fuis-
set prouisum,quod, *non recipiantur*
capita absque deposito: is autē petijs-
set verbum fieri loco reclamationis,

fuit denegata reclamatio à Spectabili Præside S.R.C.; quamobrem vti passus grauamen obtinuit à Collaterali Consilio, fieri à dicto Præside, vt moris est, relationē in scriptis: illaque peracta, prodijt è Supremo illo Senatu cōsultū, his verbis: *Super relatione facta per Spectabilem Regētem D. Felicem Lanzina, y Vlloa Præsidentem S. R. C. in causa Caroli Andreæ Simeone cum hæredibus quondā Antonij de Francisco super petita reclamatione; Die 7. Februarij 1675. Illustriss. & Excell. Dominus Vicerex Locumtenens, & Capitaneus Generalis prouidet, decernit, atque mandat, quod suspensa decretatione dicti Spectabilis Regentis Præsidentis S. C. sub die 10. elapsi mensis Ianuarij, reclamatio fiat in S.C., hoc suum. Galeota Regens, Carrillo Regens, Valero Regens, Calà Reg.*; penès Nicolaum Villano Reg. Scribam à mandatis. Et facta relatione in S.C. à D. Consil. Paulo Staibano die 20. Februarij 1675. fuit confirmatum memoratum decretum latū die 10. Ianuarij, penès Secr. S. C.; & sic videtur ille §. 23. *prag.* 15. nō esse vsu receptus quoad incidentia, quæ nequeūt reparari in definitiua, *Ricc. in collect.* 83 *ex dec. de Frāch.* 408. potissimū in causis pauperū, quibus præcipuo studio est fauendū, nè opprimantur, ex dictis à me in *cit. Rit.* 19.

Restringitur indicatarum prag. dispo-
32 sitio, quotiès suspicionis causa ritè, ac rectè nō processerit ordine iudiciario cū deposito; vt mòx diximus, tūc .n. nullitas, & recursus admittūtur, sic fuit admissa *in dec.* 81. *Reg. Rou.* nullitas ex defectu iurisdictionis, id ipsū sentiunt *Nouar. in mem. prag.* 15. *n.* 48. *Scialoy. de foro cōpet. c.* 52. *n.* 5. ac memini in hoc *Rit. sub n.* 101. *t.* 2. quē locum laudat *D. Iudex M.C.V.D. Hieron. Calà de rest. in integr. deneg. q.* 32. *n.* 7.; & apud eundem *Rouit. in prag.* 1. *n.* 2. *de suspic. official.* adnotata est decisio Consilij à latere die 1. Decembris 1575. quod, *stantibus deductis post decretum, quòd prædictus Mag., & circumspectus Præses S.C. non interueniat in dicta causa, ex quibus constat; causam suspicionis allegatæ non fuisse veram, interueniat, non obst. ante decreto interposito*; at ad hunc casum non sunt illæ extendendæ vti odiosæ corrigentes ius commune, *Alber. Brun. de Statut. artic.* 12. *n.* 211. *Cravett. consil.* 3. *n.* 12. *Scacc. de appellat. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 412., *& lib.* 3. *c.* 2. *q* 17. *lim.* 47. *memb.* 1. *num.* 121. *Præs. Merlin. cit. cap.* 15. *nu.* 10. *Præs. Ganauer. decis. R.C.* 11. *Reg. Sanfelic. dec.* 287. *n.* 2. *Ioseph Mele ad Gizzarell. dec.* 66. *n.* 3. Duo etenim inuicem specialia occurrent, nimirū procedi absque ordine, formaque iudicij, & posthabita appellatione: à quibus iura quammaximè abhorrent, *l.* 1. *C. de dot. promiss. l.* 2. *ff. de pollicit. l. cū post, §. generaliter, ff. de iur. dotium, c. singula* 8. *dist. Mantic. de cōiect. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 5. *Castill. de vsufruct. lib.* 1. *c.* 40. *num.* 36. *Phœb. dec.* 74. *nu.* 10. *Molin. de Hispan. primogen. lib.* 3. *c.* 15. *nu.* 61. *Trentacinq. de substit. p.* 4. *c.* 14. *n.* 10. *Barbos. axiom.* 211. *n.* 1.; & nūquā exclusæ censentur ex Statuto nul-
33 litates iuris naturalis, putà, ex defectu iurisdictionis, aut citationis, vti notoriæ, & claræ, atque ex reuolutione voluminum probatæ, *Grass. except.* 20. *n.* 220. *Afflict. in Const. diuæ memoriæ n.* 57 *Gratian. discept. forens. cap.* 516. *n.* 19. *D. Cōsil. Staiban. in add. ad Consil. Pauli Staibani senior.* 95. *n.* 5 *& in resol.* 63. *n.* 4. ac in eius *obser. ex nu.* 2. *t.* 1. necnon *in obser. ad resol.* 113. *ex n.* 88. *cent.* 2. aduertēs *num.* 94. huiusmodi nullitatem ex defectu iurisdictionis posse opponi etiā elapso termino à Statuto præfixo ad proponendas nullitates, ex *Surd. consil.* 301. *n.* 18. & ex adductis à se ipso ad *cit. consil. patrui* 95. *n.* 8., id quod nostrum S. C. sectatum fuit in causa creditorum patrimonij qu. Fabij Fata; siquidem propositis nullitatibus aduersus Senatus decretum latum sub die 11. Ianuarij 1675. à Ioanne Ni-

Nicolao Mercati, & Frācisca Buonforte creditoribus, inter quas prima fuit ex defectu iurisdictionis, nempè in decreti prolatione votum præbuisse D. Cōsil. Carauita suspectum iam declaratum in causis Venerabilis domus PP. Theatinorū SS. Apostolorum huius Ciuitatis creditricis patrimonij prædicti, S. C. scito sub die 26. Ianuarij eiusdem anni prouisum extitit, quod, *non recipiantur nullitates*: (erant enim subscriptæ à procuratore, non ab ordinario causæ patrono contra sanctionem in *pragm. 5. n. 24. de dilatione*, prout aliàs decisum fuit in causa Vniuersitatis Terræ Palmæ cum eius Barone sub die 23. Iunij 1666., relatore D. Consil. Cangiano, & alio decreto in gradu reclamationis sub die 28. Ianuarij 1677. penès Lictum Actorum Magistrum, quod, scilicet, *nō recipiātur nullitates, ex quo non fuerunt subscriptæ ab Aduocato ordinario causæ*. Vndè denuò fuerunt illæ deductæ à Regali Monasterio Sancti Sebastiani etiàm creditore; & cū instaretur, non licere eas admitti, vti propositas elapso tempore dierū sex à *prag. 4. §. 18. eod. tit. de dilation.* præfixo, manauit determinatio, sub die 26. eiusdem mensis Ianuarij, *procedi ad illarum discussionem*. Quibus tādem ad libellā deductis opponēte Olimpia Foglia, esse elapsum tēpus duorum mensium ad illas discutiēdas, in exequutionem sanctionis editæ tempore, quo Regni habenas regebat Excell. D. Petrus Antonius ab Aragonia, me relatore, die 20. Decēbris 1677. prouisum fuit, memoratā *primam nullitatem obstare*: in Banca Speræ, suffragia mecum præstātibus DD. Consiliar. Regente Aulæ præfecto Marchione Latertiæ, Consil. Scipione de Martino, & Carolo Vergara nùnc emeritissimo Præside Regiæ Cameræ.

Hinc cū D. Carolus de Tufo Marchio Terræ Tufi recusasset D. Consil. Scipionem de Martino in causa cum D. Iulia de Tufo ratione patrocinij; & replicasset præfatus Consil., non posse interuenire, quia fuerat olim causæ Patronus; alteri fuit causa demandata. At verò vrgente D. Iulia, longè diuersa esse iudicia, obtētisq; Excell. Domini rescriptis, quod S. C. de iustitia prouideat, ipsius Senatus cōsulto, relatore D. Consil. Herrera, die 13. Nouembris 1666. prouisum fuit, quod, *proposita formitèr suspicione seruata forma Reg. pragm., prouidebitur*, & altero decreto, die 26. eiusdem mensis, eodem referente, mandauit: *ex quo non fuit suspicio proposita formiter, D. Cons. de Martino interueniat*. Et proposita deindè formitèr cum deposito, & capitibus, eodem Commissario, die 26. Ianuarij 1667. manauit scitum. *Non recipiantur capita, & restituatur depositum*; Quibus decretis haud perterritus D. Carolus iterùm ipsum recusauit cum deposito, eadem proponendo rerum capita, atq; argumenta iàm anteà reiecta, petens à Spectabili Præside S. C., vt iuberet iterùm proponi in S. C., quòd quidem fuit denegatum; sed mandatum, quod causæ Commissarius de iustitia prouideret; verùm de his verba Commissarius habuit in S. C., à quo, die 4. Februarij 1667. iussa, & transcripta est alia sententia, irritam reddens antehabitam, scilicet, *stante deposito facto seruata forma Reg. prag., recipiantur capita*. Huiusmodi decreti de nullitate dixit D. Iulia, vti lati à Consiliarijs non iudicibus, functis iàm officio, vi *prag. mem. 15. de suspic. official.* & post quindecim elapsos dies, intra quem terminum causa definiri debet, ex altera *prag. 9. §. 3. & pragm. 11. eod. tit. de suspic.* quo tempore elapso causa suspicionis, & iurisdictio in ea iudicantium est extincta. Et quia Regijs Consiliarijs nulla est potestas reformandi S. C. decreta, nisi obtētis à partibus decretationibus S. R. M.

pro

pro reuisione,& reclamatione, *prag. 5. de offic. S.R.C.*; non poterat reuocari decretum cum decretatione, quod de iustitia prouideret, quæ dumtàxat iurisdictionē excitat pro executione decreti, *prag. 5. de fid. memor. Franch. dec. 700. Vrsill. ad Afflict. dec. 53. nu. 1. & 2. Thor. p. 1. & 2. compend. verbo clausula in memorialibus Reg. Galeot. resp. fiscal. 30. n. 83. Consil. Prat. discep. 42. n. 45. tom. 3. Giurb. dec. 41. n. 6. Mastrill. dec. 178. Noguerol. alleg. 26. n. 385.* Hæ nullitates fuerunt receptæ: illisque ad trutinam reuocatis, prodijt decretũ, eodem Herrera referēte, die primo Aprilis 1667. *illas non obstare*; & tandem die 24. præfati mensis aliud manauit scitũ, quod, *non interueniat D. Cõs. de Martino*. Fuit enim deductum esse eamdem causam, in qua patrocinium præstiterat, eandem actionem, inter easdem partes, de eadem re; & non sat esse, fuisse modum agendi variatum, ex *Ann. alleg. 8. n. 17., & allegat. 48. n. 4. & 6.*, ac *R. Tapia dec. 38.*

Obseruandum, quod quamuis propositis argumentis, seù capitibus suspicionum in iudicis personam, illis re-
34 iectis, non liceat denuò easdem causas in medium afferre, *Muta dec. 15. Nouar. collect. super prag. 1. n. 4. de suspic.*; mirabilis tamen est restrictio apud *Reg. Sanfelic. dec. 80. n. 1 lib. 1.* si iterũ proponatur suspicio, ex quo iudex fuit eiusdem causæ patronus; quo casu tollitur à *prag.* edita die 3. Nouembris 1611. potentia iudicandi, etiam accedente certantium consensu, de qua in hoc *rit. n. 152. lib. 2.*

Quin iudex pro suspecto propositus, & vti talis haud, at habilis declara-
35 tus, alijs non poterit ex capitibus recusari, *Muta dec. 15. Castill. dec. 131. tom. 1. D. Francisc. Resecatus de statu homin. tom. 2. tit. de Iudic. statu, cap. 5. pag. 300. lit. E.* iudicans cũ *Fõtanell. dec. 29. n. 3.* quod si suspicionis causa de nouo interueniret, vel etiam si de preterito esset, ad recusantis tam in recèns occurreret notitiā citra culpam, & negligētiam recusantis, quia de re ante cum alijs illam non proposuerit, admitti debeat, ex notatis per *Mut. cit. dec. 15. n. 7. & 8.*

An autem iudici recusato liceat à decreto appellare, recursumque pete-
36 re, casus à pragm omissus videtur. Annuit *Reg. Rouit. in pragm. 1. n. 39. de suspic. aduersùs Albam cons. 92.* affirmatiuam sectantem aleam; *Rouit.* sequitur *Mari ad Grizzarel. decis. 60. n. 10. Iacobum verò Mandelium Albensem* citatum laudant *Clar. § fin. q. 43. n. 13. Scialoy. add. tract. de for. compet. c. 9. n. 133. in fin.* aduertit *Alba* hactenùs non vidisse aliquam decisionem in terminis, sed apud nos extat *dec. Reg. Sanfel. 86. n. 3. t. 1.* in qua Præses S.C. remotus conquestus fuit apud Proregem, & iterum relata fuit causa. *Ignatius verò Pereira* nouissimè *in tract. de reuision. cap. 24. ex n. 26.* hæc admittit, si iudex recusatus ex recusationis iudicatæ materia honoris, aut pecuniæ aliquod patiatur incommoduu, & notauit *Lancellott. de attent. c. 6. n. 54.* Et non mirum si appellatio, recursus, & nullitas concederentur recusato iudici hisce casibus, quæ ex ritu, & pragm. ante adductis denegantur: quia iudex ille venit vti tertius in causa, vt obseruat *D. Iudex Calà cit. loco nu. 23.* Sed cogita; nam hoc in Regno difficilè est obtinere, nisi dicatur, cuilibet licere ad Principem supplices, & ad querelæ formam libellos proferre, etsi prouocare non liceat, *cap. querelam de procur. Bardaxi de offic. Gubern. q. 5. n. 80. Mastrill. dec 188. nu 13. Sesse de inhibit. c. 2. §. 2. n. 24* Et nedum difficilè est obtinere, quin inoleuit praxis illicò iudicari suspectum iudicē, qui ex depositionis, vel responsionis tenore colligitur, vel præsumitur auidus iudicandi litem, in qua recusatur: vt noster Senatus decreuit in recusatione proposita à Theresia Manco in personam D. Consil. Iouino

no die 28. Maij 1659., & in causa Ill. Ducissæ Magdaloni iunctis classibus die 22. Martij 1673. referente D.Consil.Vargas Machuca,& in altera Ioannis Cardito Ducis Malueti die 6 Septembris 1673. relatore D. Dura cū interuentu DD.Prēsidis S. C.Consil.Hodierna, & Ducis Càpimele adiunctorum prouisum fuit, *visa replicatione non interueniat*, penès Secr.S.C.& insequuta fuit M. C. in criminalibus die 20.Decēbris 1677. relatore D.Consil.D.Fuluio Caracciolo vno ex duobus Consiliarijs in ea residente, viro nobilitate, & doctrina præclarissimo. Quò spectant dicta *Vulpian. in l. qua omnia* 25. §. 1.*ff. de procurat.* ibi: *Nec ferendus est procurator, qui sibi adserit procurationem, nam hoc ipso suspectus est; Pauli in l.Vxori* 10.*versf.qua si filio, ff. de falsl.l.scire* 21.*§.vlt.ff.de tutor.* & *curator.*atque *Trident. sess.*14. *cap.* 59. *Ricc.in prax.resol.*513.*nu.*61. *Reg.Galeot.lib.*1.*controu.*39.*n.*23.quod sanè *Crespi add.obser.*9.*n.*75.*&* 76. notat, haud procedere,quando Iudex minimè causam affectat, sed vt pudorem suum purgaret,forsàn si aliquē actum fecerit, quem alij Iudices fecerint, qui non fuerunt ex illo actu declarati suspecti, vel si diceret se tali causa carere velle,si id,illæsa extimatione,sua fiat,ex *eod.text.in cit. l.qua omnia*, §.1. & confirmat *Vmm. in process.iudic.thesi* 1.*direct.* 1. *n.*63. *in fin.*& de more Senatus Lusitaniç, testis est *Pereyr.cit.loco n.*26.

36 Coercetur quoque pragm.dispositio, quando recusationis causa facta est,ad beneficium aduersatij appellabilis; nam sicuti tùnc vna pars obtinuit recursum à decretis; ità, & alteri competet: cum actor, & reus ad impatia iudicari nō debeant *c.* 2. *de mut.petit.c.non debet.de regul.iur. in* 6.

Tertius verò,qui fuit in causa pro suo interesse admissus, valeat ne Iudicē
37 recusare? scripsi in hoc *rit.n.*25.*lib.* 2.& notat post alios *Scacc. de Iudic. lib.*1.*cap.*101.*n.*13. Addo huic licere à decreto recusationis inter collitigantes prolato prouocare, cum prohibita appellatio ad tertium nō extendatur, *c.super eo,de offic.delegat. Fontanell.de pact.p.*2.*claus.*6.*gl.*1.*p.*3. *num.*21., *D.Calà add.tract.q.*29.*n.*21. *& q.*32.*n.*26.*Basilicò dec.*11.*num.*14. prout non reijcitur tertius, seù excusator post citationem emanatam contra reum,dixi in hoc *rit.num.*26. cuius loci memor est *D.Altimar. ad Rouit.dec.*1.*n.*42., & decisum scribit *Thor.in supplem. compend.dec. verbo tertius.*Et de tertio comparente prò suo interesse. *Ann.*loquitur *sing.*500. *Ricc.collect* 1612. *Reg.Rouit.cit.dec.*1.

Tempus elargitum actori,& reo ad recusationem proponendum; tàm iure communi, quàm municipali attētis,
38 indicaulmus ex asse admodum in hoc *ritu à n.*52. *lib.*2. terminumque à *mem.prag.*15.*c.*6.*de suspic.* præfixū non currere in damnum pupilli tutore carentis,decisum ibidem *n.*61. meminimus; quibus addimus *Const. Cafar.* eamdem recensentem decisionem in *Spec.peregr.qq.c.*13. *D.Altimare mei add.loco memorem ad Rouit.dec.*81.*n.*1.; quin obseruat *D.Calà add.tract. de rest. in integr. deneg.q.* 29. minorem non admitti tanquam actorem ad allegandum Iudicis suspicionem post elapsum tempus à prag.statutum,nec ad temporis obtinendam ampliationem, benè tamàn vti reum, dummodò non sit cōuentus ab alio priuilegio munito; & indistinctè esse admittendum in quacumque Iudicij parte ad illum remouendum,in cuius iurisdictione ex errore cōsenserat.Minorem prætereà restitui in integrum,si eius curator expresè consenserit in iudicem suspectum *D.Luc.ad Franch.dec.* 692.*n.*2.resoluit,*ex tex.in l.si minor, ff.de minorib.*vbi *Gl.& Alber. Fontanel.dec.*22.*num.*10. *Mastrill.dec.*151. *n.*29.*Cost.de iur.et fact.ignor.dist.*88. *n.*7.

*n.7.cent.*1. etiam attenta nostra municipali sanctione in *mem. pragm.*15. de qua idem *Luca ad Franch. decis.* 431. *n.* 2. hacque in thesi maiorem esse vim taciti, quam expressi.

Inconcussa obseruantia in Regno, quã
recensuimus in hoc *Rit.n.*64. *lib.*2.,
quod suspiciones in propatulo ha-
39 bitæ, seù notoriæ quandocumque
proponi possint, in dies magis, ac
magis capit incrementum quidquid
aduersùs insurrexerint *Consil. Stai-*
*ban.in obseruat.ad resol.*118.*ex nu.*9.
tom 2.,*& Const.Casar. qq.pereg.c.*48.
refellens.*alleg.Consil. de Palma apud*
Thor.in supplem.compend.verbo suspi-
cio quando esset, cuius ibidem memi-
nimus, insipidam illam vocans, tra-
dens, notoriam nullo pacto admittẽ-
dam elapso termino; cum enim Iu-
dex est apertè suspectus, inquit, &
pars non aduersetur, nè in causa il-
le interueniat, & votum præstet, lõ-
gè euidentèr consentire videatur;
Cumque indubitati iuris sit posse
iudicem suspectum in causa interue-
nire, accedente partis assensu, quo-
modò post assensum potest pænite-
re? eneruat decretum apud eumdem
Thor. quod euenit, quia Ill. D. Mar-
chio Oliueti Consil. Marcus Anto-
nius Cioffi recusatus fuit vti causæ
patronus, seù consultor, & proindè
vtraque parte consentiente interue-
nire in illa causa minimè poterat, ex
*prag.*15.§.18.*de suspic.Offic.*

At non recedendum à nostra propositione rationibus, rebusque iudicatis fulcita. In suspicione allegata per Ill. Principem Belmontis in D. Consil. Prato, qui quamuis in causa processerat, & in alijs causis, fuit remotus ex capitibus de præterito longè post decursum terminum decreto S.C., referente D. Reg. tùnc Consil. D. Francisco Ortiz Cortes. In personam D. Consil. Staibano die 10. Iulij 1653. instãte Principe Roccellæ in causa cum Principissa Cassani. In alia petente Francisco Tafuro cũ Ill. Ducissa Alexani. Et in personam eiusdem anno 1662. efflagitantibus Gubernatoribus Hospitalis Sedilis Nidi, & in altera insistente Scipione Brancaccio. In suspicione proposita in personam D. Consil. Antonij Miroballo, deindè Reg. insistente Illust. Principe Cursi. In personam eiusdem insistente D. Thoma Guindazzo, & in altera postulante Illust. Marchione de Oria. In personam D. tùnc Consil. Reg. Antonij Florillo instante Ill. Marchione Laini, & in altera efflagitante Ill Marchione Vici. In personam D. Consil. Carauita instante Ill. Marchione Fuscaldi. In personam eiusdem petente Ill. Marchione del Tufo. In personam eiusdem efflagitante Ill. Principe Cursi, & in alijs penès Secret. S. C. & tandèm in D. Præsid. R.C. D Didacũ Moles instante Pompilio Gagliano, penès Sec. R.C. Vndè cum ità fuerit interpretata pragm. ex tot decisionibus, non est ab interpretatione recedendum, ex *l.si de interpretatione* 36 *ff.de legib. vbi si de interpretatione legis quæratur, in primis inspiciendum est, quo iure Ciuitas retrò in eiusmodi casibus vsa fuit, optima enim est legum interpres consuetudo.*

Huius opinionis fuit iurisprudentiæ
peritissimus *Armonus* à nobis *cit. loc.*
40 laudatus in *sing.*76. dicens, non ser-
uandam formam *cap. Regni* in noto-
ria suspicione. Addimus *Mastril.dec.*
151.*n.*97. *Franc.Marc.dec.*708.*nu.*3.
Farinac.in fragment. crimin. lit.I.nu.
903. *Couar.pract.*99.*cap.*26 *nu.*2., *Ab*
*Ecclesia lib.*1.*obseruat.forens.*74. *n.*4.
*Thoming.dec.*229 *par.*2., quod quidẽ
verum axioma optimo simili *Fonta-*
nell. cõprobat *dec.*19.*lib.*1 sermoci-
nans de statuto terminum certum,
ad reprobandum testes, & ad obij-
ciendum contra eos, taxante, vt non
comprehendatur reprobatio de re
notoria, ex doctrina *Ias. in l.admonẽ-*
di in 2.*lect.num.*64.*ff.de iustit.& iur.*
*Dec.cons.*8.*num.*8. *Io.Ficar. in add.ad*
comm.

comm.opin.Io.Bapt.Villalob. verbo te-
stes,& de nullitatibus nulla indigen-
tibus probatione,quas Statutum etsi
generale nô amplectitur, sermonem
habent *Reg.Sanfel.decis.299. Episcop.*
Cauens. Affl. controu.iur. cap.11.cap.
19.& cap.48. Reg.Marcian. to.1. disp.
31.,& tom.2.disp.86. Cōsil.Prat.resp.
crim.34.n.23.Cesar Barz.dec.Bonon.
153.ex n.8.Fontanell. dec.453. lib.2.
Gypt ad Capyc.Latro dec.164.ex n.13.
lib.2.& nos in *Rit.166.nu.221. lib.2.*
quem locum adducit *Luca ad Frāch.*
dec.431.num.4.

Ad quæ collimat laudabilis distinctio
Reg.de Marin.quotid.resol.cap.114.to.
41 *2.memoratam pragm.15.* locum non
vindicare, nisi in suspicionibus,quæ
ab homine proponuntur; secùs verò
asseuerandum est, quando recusatio
esset legalis:nimirùm,quia lex vetat,
vt iudex in causa illa interueniat;
tùnc enim recusatio nullo præscri-
bitur tempore,& pro notoria habe-
tur; nec indiget, vt proponatur ex
Bal.in Leos num.4. C.de appell. Ias.in
l.qui iurisdictione n.7.ff.de iurisdict.
omn.Iud.Cancer.var.resol. lib.3.c.13.
n.197.& R.Rouit.in prag.9.de suspic.
offic.

Eodem modo dicimus,prag.eiusdem
sanctione in §. 7. *ordinamo di più*,
iudices,qui in prima instantia recu-
sati non fuerint, in causa appella-
tionis,reclamationis, nullitatum,
atque restitutionis in integrum ad-
uersùs sententiam,recusari non pos-
se; præterquam si recusationis cau-
sæ de nouo superuenerint, (quod
iuri communi est consonum, vt Iu-
dex ad quem, vti ab appellante
electus,recusari minimè possit,*Giur-*
ba decis.99. Fab.in C. de probat.defin.
53.n.20.in alleg.R.Tap.dec. S C.40.)
non procedere in suspicionibus pu-
blicis, & legalibus; & aduertimus
eamdem *prag. in* §.9. non loqui in
decretis interlocutorijs, sed in sen-
tentijs.

Indubitatū autē, & vulgò dicitur no-
toriū est,quod nulla quidem extrin-
seca probatione indiget *Salyc.in l.ea*
quidem nu.58.C. de accusat., & acta
publica, vel forēsia notorium indu-
cunt,ita ut res in actis redacta certa,
& notoria dicatur,*Tiraq. de vtroque*
retract.tit.1.§.36.Gl.2.nu.44. Bouad.
lib.5.cap.3 polit. num. 85. insinuans
plures modos inducendi notorium,
quos probat *R.Rouit.in prag.1.num.*
112.de tit.seù inscrip.abusu,& si con-
stat decem viris,res notoria nuncu-
patur *Affl. in const. Reg. Eos autem*
nu.3.tit.de iniur.curial. pers. vel alijs
irrog.& quod duo testes iudici atte-
stantes notorium inducant, notant
Ant. de Butrio in c. vestra 29. & 46.
ext.de cohab.Cleric.& mulier.Afflict.
in const. humanitate n.33. de his,qui
fideiuss.dar.poss.nè carcer.

Insupèr monitum volumus,præfatam
*prag.15.§.6.*loqui de illis suspicioni-
42 bus, quæ habent causam ex aliquo
dicto,seù facto positiuo:quod quidē
factum, dictum, seù actus quicumq;
desinit, vndè inceperit;absque eo,
quod habeat tempus in posterum
successiuum, quod semper causam
quodammodo æternet.Exemplum
est,in denegatione audientiæ iudicis
recusati, qui si in aliquo tempo-
re aures accomodare denegauit ali-
cui ex ijs, quorum sub illo lis est,il-
la denegatio audientiæ non peren-
dinatur, nec ampliatur futurum in
æuum, sed à calce ad carceres eue-
stigio reuocatur, epiloguumq; habet
vndè duxit exordium;quia alio die,
& tempore eamdem partem audit,
& sic si post quadraginta dies elap-
sos hæc suspicio, vel similis propo-
natur,reijcitur. At quando capita
recusationum habent tempus suc-
cessiuum, quod causam semper fa-
ciat existere, quia tunc minimè dici
potest habuisse principium, & finem
eodem instanti,vt in inimicitia capi-
tali, consanguinitate, & similibus,
quæ quamuis principium habeant,
nō tamen finem, sed durant semper;

posſũt quãdocũq; proponi, vt in ſimili dicimus de appellatione interponenda ex cauſa grauaminis infra decẽ dies, *Authen.hodie*, *C.de appell. Cõſt.Reg.appellationũ tẽpora*,& quando tale grauamen habet ſucceſſiuum tractum,deduci ſemper poteſt, vt in grauamine mancipationis in carcerem, quæ quotidiè afficit etiam poſt decem dies *Io.And. in c.dilectus el 2. de reſcript.Bal.in l.2.C.de Epiſcop.audien.Specul.in tit.de appellat.§.reſtat, verſ.& notat Angel.in cit.Auth.hodiè Philip.in c.ſuper eo el 2.de appell.Bal. in c.de teſtibus extr.de teſtib. Pariſ.de ſyndic.verbo appellatio*, & argumentum ab appellatione ad recuſationẽ validum indicant *Boer. dec.269.n.3. Guttier.pract.lib.1.q.94.n.4.Morla in empor.iur.p.1.tit.2.q.11.n.4.*illa enim à pari procedunt, *l. apertiſſimi verſ. eum poſt*,*C.de Iudic. c. ſuper eo de appellat. Brunor. à Sole in loc. commun. verbo appellationum. 30. Simon Vaz Luſitanus in loc.commun.axiomat.lit. A.num.521.*

An autem propoſitis ſuſpicionum capitibus infra quadraginta dies, poſ-
43 ſint,illis elapſis,alia addi?affirmatiuè reſpondi:ſeruauitq;noſter Senatus in ſuſpicione deducta in anno 1633. ab Ill. Marchione Fuſcaldi in D.Conſil.Andream de Ianuario: & in altera ab Ill. Principe Auetranæ in perſonam Conſil. Didaci Salinas de anno 1634.,& capita ſubſcripta fuere à D. Conſil. Petro Carauita tunc Aduocato ob mortem V. I. D. Nicolai Antonij Marotta, qui primæua ſubſcripſerat penès Secr.S.C. ex dictis à me *in rit 6.num.8. lib.1.*, in materia nullitatum,in quibus aliter nouiſſimè diſpoſuit pragm.emanata ſub die 25. Maij 1666. cap. 4. nempè non licere addi alias nullitates,niſi infra terminũ aliorum dierũ ſex, elapſis primis ſex à pragm. ſtatutis.

Comparendo pars coram iudice recu-
44 ſato abſque proteſtatione, renũciare recuſationi videtur, vt præter à nobis adducta in hoc *Rit.num.81.& 82.*notant *Lancell.de attent. poſt recuſ.Iudic.num.35.pag.169. Graff.except.24.Rebuff.ad Conſt.Gall.lib.3.tit. de recuſat ar.11.gl.vna n.4.Gallerat. de renunc. cent.2.renunc.143.Put.dec. 380.par.1.Natta conſ.152. Maſull.ad Capyc.dec.138.num.1. Reg. de Ponte conſ.59.n.16.Donad.de renunciat.lib. 2.cap.50.num.154.Rot.coram Seraph. deciſ.532.,& 971.,ac 1057.* aliiſque apud *D.Ioſeph. Ant. Pilata in add.ad de Franco in tract. de proteſt. & pro hæred.geſtione,conſid.25.* necnõ *Praſ. Ganauerr.deciſ.11. num.17.Caſar. in Specul.qq.peregr.q.48. num.10.*,

Quæ quidem tacita renunciatio locum non vindicat, comparente procuratore abſque Domini ſcientia, *Farinac. in reper.quæſt.42. num.43. Lancell. cit. loc. num. 60.*, quin nec expreſſus procuratoris cõſenſus abſq; ſpeciali mandato obeſt, notat *Luca ad Franch.deciſ.692. num. 5.*quod requiritur ad ipſas ſuſpiciones proponendum, vt diximus in hoc *Rit. num. 23. lib.2.*, addimus *Vrſell. conclus.128.num.640. Rot.coram Buratt. dec.371.num.12.* apud *Caputaqu.dec. 268.p.1.Gregor.XV.dec.368. nu.2. & Duran.dec.178.num.1.Marcell.de Vulpe in prax.iudic.fori Eccleſ.c.25.ex n. 7.Cancer. var.lib.1.c.21. ex num.42. Scialoy.add.c.9.n.133. P. Paſſerin.in prax.form.proceſſ.q.3.art.5. num.78.* notans,quod,quamuis ſufficiat tacita ratificatio principalis, quæ deducitur, ſi principalis iudicium proſequutus fuerit coram alio iudice, ex *Rot.dec.440. num. 2.par. 2. recent.& Beltram.ad mem. dec.Ludouiſ.368.n. 8.*ſi tamen fuerit oppoſitus defectus mandati,non ſat eſt,etſi poſt oppoſitionem producatur mandatum ſpeciale, vt dictum fuit in vna Placentina 27. Ianuarij 1559., quã ſequitur *Lãcell.cit.loc.n.6.de attẽt.p.2 c.6.n.6.* Abſque enim mandato ſpeciali nequit procurator ea, quæ in animo prin-

principalis,conſiſtunt,efficere,vt in
his terminis perpendunt Alex. conſ.
26.lib.6.aliàs cõſ.78.n.14.& cõſ.146.
lib.5.Rebuff.de recuſat.art.1.Gloſ.1.n.
21.D.Cõſ.Staib. cent.2.reſol.forenſ.in
obſer.110. nu.9. Reg. de Marin.lib. 2.
reſol.cap.114.Reg.Valenz.conſ.177.nu.
13.tom.2. Larrea dec. Granat.48.nu.
12.lib.1. ſubnectens,neq; ſufficere
ratihabitionem principalis factam
effluxo termino,infra quem debeat
vi ſtatuti recuſatio proponi.

Nùm vero interuentus Iudicis in vna
causa pareat parti præiudicium, &
45 impedimentum, quin illum in alijs
ſuis cauſis recuſare non valeat? &
quod poſſit, comprobatur, quia be-
neficium Iudicem recuſandi eſt ſim-
pliciter facultatiuũ, & proindè per
illius non vſum in aliqua theſi, non
dicitur remiſſum,neq;renunciatum,
itaùt non liceat in alia cauſa propo-
ni, l.viam publicam,ff.de via publica,
l.cum notiſſimi, §.cum illud,C.de præ-
ſcript.30.annor.l.petens,vbi Dec.C.de
pact. Menoch.de arbitr. lib.2. caſ.44.
num.7.

Prorogata propterea iuriſdictio in ali-
qua cauſa coram Iudice incompetẽ-
ti minimè cenſetur extenſa ad alias
cauſas, quia limitata cauſa limitatũ
gignit effectũ, l.in agris,ff.de acquir.
rer.dom.c.cæterum 5.de iudic. c.ſi cle-
ricus laicus,5.de for.compet.Bal.& Fe-
lyn.in cap.de cauſa,de offic.& poteſt.Iu-
dic.deleg.Vant.de nullit. ex defect.iu-
riſdict.nu.51.& 52. Conſil.Carleual.
de Iudic.diſp.2.q.8.ſect.4. ex n.1133.
Quin Iudicis recuſatio,ſi eſt excep-
tio declinatoria,l.apertiſſimi,C.de iu-
dic.l.fin. C.de except. Fab.in C. lib.7.
tit.17.ſi non à comp. Iud.diſin.1.n.4.
Maynard.dec.95., & alij apud Fonta-
nell. dec.17. nedùm haùd obiecta in
vna cauſa, obijci poteſt in alia, ſed
etiam,quando incipit de nouo eadẽ
cauſa poſt peremptionem inſtantiæ,
Angel.conſ.289. Marant in Specul. &
ad eũ Foller.p.5.n.61.taliq;exceptio-
ni non videtur renunciatum ex ſa-
tiſdatione præſtita de iudicatum ſol-
uendo, Bar.in l.ver.bonus,num.4 ff.iu-
dicatum ſolui, & noſter Senatus cẽ-
ſuit de anno 1675.referente D.Cõ-
ſil. D.Petro Guerrerio in perſonam
D.Conſil. Pauli Staibano,expetente
Ill.Principe Ieracij in cauſa cum Ill.
Marchione S. Georgij, & Vniuerſi-
tate Poliſtinæ,penès Secret.S.C.

Diſtinctionem à nobis traditam in hoc
46 rit.num.77.lib.2.acta .ſ. facta coram
iudice in ſuſpicionem adducto,eſſe
annullanda appellationis remedio;
àt coram declarato iàm ſuſpecto eſ-
ſe nulla, me citato,illam ſectatur D.
Marchio de Centelles in libello lux
clara de la verdad iuridica n.54.pag.
30.laudans Franc.Papon.lib.6.arreſt.
tit.9.arreſt.7.& 8.referentem Parla-
menti Toloſæ dogma, recuſatũ nẽ-
pè non poſſe intereſſe cum de cauſa
tractatur, etſi ſuffragium non præ-
ſtet,& nullum verbum facere velit,
iuxta noſtri Regni Sanctiones à no-
bis ibidèm indicatas, & ſeruari in
Regno Portugalliæ notat Pegas lib.
1.tit 1.gloſ.25.pag.259. nec de con-
ſenſu partium poſſit proceſſus à Iu-
dice factus, recuſatione pendente,
conualidari,voluit, Stephan. Aufrer.
ad Cappell.Tholoſ.dec.480.quem lau-
dat Reg. de Marin. ad Reuert. dec.38.
ſub n.1. Cõferunt tradita per Pacian.
de probat.lib.2.cap.45. num.62. Tuſc.
concl.913.num.19., Ab Eccleſia obſer-
uat.forenſ.68.ex num. 5. & obſeruat.
70.ex n.3. diſtinctione vtentes inter
ius Canonicum, & Ciuile, necnon
Iacob.Aprer.in proceſſ.iudic. cap.2.ob-
ſeru.2.num.40. Matth.Vueſenbec.conſ.
164.nu.24. tom.4. Tobiã Paurmeiſter
de iuriſdict.lib.1.cap.vlt.num.20.Ca-
uall.q.608.Ayrer.p.1.cap.2.obſeru.2.n.
39.Gabriel.de iudic.concluſ.5. Beſold.
par.2. conſid.28. Ricc.collect.1020.&
1747. Vmmiũ in proceſſ.iudic.theſi 1.
direct.1.nu.64. Caren.reſol.38. nu.1.
& Giurb. conſ.9.

In recuſationis iudicio eum eſſe reum,
47 contra quem iudicis ſuſpicio dedu-

ςta est, & non esse, qui reus est in causa principali, & proindè in Regia Camera, in qua vindicat locum dispositio *text. in l. inter pares, ff. de re iudic.* publicatam fuisse sententiam pro reo in præfato suspicionis iudicio, ex *D. Reg. Tap.* insinuauimus in *Rit. 53. num. 10. tom. 1.* quam opinionem tutatus fuit idem *Reg. Tap. dec. S.C. 46.*, nec non *Præs. de Amato cons. 27.* à nobis ibidē laudatus, insequitur *D. Altomar ad Rouit. cons. 7. nu. 9. lib. 1* post *Ricc. ad Franch. dec. 252.*

Oppositam sententiā, me citato, tuetur D. Iudex in causis capitalibus *D. Hie-*
48 *ronymus Calà in tract. de restitut. in integr. minor. denegā. cap. 30. n. 1.*, videlicèt, quod decretum publicetur in beneficiū illius, qui in causa est reus. Siquidē incidēs recusationis, quemadmodùm propriè caret actore, ita nullo pacto dici potest iudicium distinctum, ac seiūctum à iudicio principali, dum nullam continet actionē, sitque quædam defensionis species, quæ iuri naturæ innititur, adducens *text. Canonicum in c. cū inter priorē, de except.* in quo tametsi interdicatur excommunicato posse proponere in iudicio quamcumque actionis speciem: quin etiam conueniendi facultas ei denegetur; nihilominus nō vetatur, cum est reus conuentus, iudices suspectos allegare: ac ratio est, etenim, qui suspiciones defert, non dicitur verè agere; sed se potiùs defendere: Nec recusatio iudicis est actio, sed defensio, quia quicquid facit, ad suam defensionem facit. Secùs si esset, aut posset dici iudiciū prorsùs distinctum, à iudicioque principali separatum, ita vt recusationem proponens, actoris diceretur fungi munere; nam tunc nullo vnquam pacto posset excommunicatus recusare, cum nō possit agere, quod omnium Sacrorum Canonum oracula expresse prohibent.

Robur addit huic suæ opinioni ex Regiæ Cameræ decisione, facta relatione in Collaterali Consilio, in causa suspicionis allegatę ab Illustri Principe Bisiniani aduersùs Præsidem R.C.D. Hieronymum Puebla, y Baldes 9. Iunij 1628., in qua asserit adfuisse D. Reg. Carolum Tapia, quia ità sua manu scriptum reliquit in quadam apostilla ad memoratū *cons. 27. Ancili de Amato*, aduertens, illud opponi textui in *dict. cap. cum intèr priorem.*

Huius sententiæ propugnator insupèr extitit *Antonius Mercēda controu. iur. lib. 22. cap. 26. nu. 5.*, memor *cit. cons. 27. de Amato, & dec. 46. Reg. Tap.* addens, durissimum videri, quod quis litiget coram eo iudice, aduersùs quem adeò vrgentes militant suspiciones, vt altera pars iudicum putauerit, eas admittendas; & cum dubium sit, an ille Iudex debeat deponere munus iudicandi, pro recusatione esse pronunciādum, cum odia restringi, fauores conueniat ampliari, *cap. odia de regul. iur. lib. 6.*

At verò rationes, quibus tutos sese putant hi duo doctissimi viri, non sūt tanti, vt me à mea sententia deturbēt, quam verissimam existimo, cum in confesso apud nos receptum sit, illud iudicium esse penitùs seiunctū, & separatum à principali causa, vtpotè quod speciali proponitur libello, ad *text. in l. apertissimi*; ibi: *libello recusationis ei porrecto, C. de iudic. in l. fin.* ibi: *recusationis libellum ei recusatus inferre, C. eod. Speculat. tit. de recusat. el 1. §. qualitèr in princ. Glos. in cap. quoniam contra, verbo recusationes, de probat. & in cap. secundo requiri, verbo, coram eodem, de appellat. in 6. Aufrer de recusat. in princ.* Terminus in eo impertitur, qui loco litis contestationis in Regno subrogatus est: probationes speciatim admittūtur in peculiari, ac diuerso processu: iuribus, & causis recusantis nō probatis, suam recusatus iudex prosequitur iurisdictionem, quod etiam ex Regni sanctionibus determinatū ha-

habemus, de quibus *Amat.ad d.loc.*
nullam mentionem ſecit, ſic excla-
mante *D.Conſil.Prato lib.3.diſcep.fo-*
*renſ.cap.*51. quę̃ adduxi *in hoc rit. n.*
156.*lib.*2.Et quod à recuſationis iu-
dicibus deciditur, definitiuum dici-
tur, aliud non expectans, *Reg. Rouit.*
*dec.*81.*n.*14.& determinatio affirma-
tiua, vel negatiua Iudicis iuriſdictio-
nem extinguit.

Hinc vſus inoleuit, hanc recuſationis
cauſam in S.C.ſubſellijs, & M.C.V.
in ciuilibus, in quibus diſiunctæ, &
plures ſunt aulæ, non tractari in au-
la, in qua principalis agitur lis, ſed
in alia vigore ordinum, de quibus
mentionem ſacit *Reg.Rouit.deciſ.*81.
*ſub num.*14.*& ego in hoc rit.n.*74.*lib.*
2., ratione à me ibidem indicata *nu.*
75. Verùm in Conſilio à latere, Reg.
Camera, & M.C. in criminalibus de-
ciditur ab ijſdem Collegis, recuſato
abſente. Ad hoc pertinet dictũ *Reg.*
*Rouit.in cit.dec.*81. *n.*15. illam quoad
numerum votorum ſortiri naturam,
& qualitatẽ principalis cauſę, quoad
cętera omninò dici cauſam ſeparatã,
& prorsùs, ac omninò diuerſam.

Actor itaque in hoc iudicio eſt recuſa-
49 tionem proponens, & huic rationi
nixus *D.Cõſ.Prat.cit.cap.*51.ſuſtinet,
terminũ quadraginta dierũ à prag.
pręfixũ ad remouẽdũ iudicẽ, currere
à die inualidæ ſubſcriptionis: ex eo
quia recuſans vti actor certus eſſe
debet de iuribus ſuis, & inſtructus
in iudicium venire, aduerſus *Gabed.*
*dec.Luſit.*45., de quibus in hoc *rit.n.*
20.*lib.*2.,*& Gabed.*adducit *P.Pereyra*
in promptuar.iurid.verbo Iudex.num.
904. cuius *Gabedi* opinioni robur dat
Tiraquell. effatum in l. boues, §. hoc
ſermone, ff.de verbor.ſignif.in 1 *limit.*
*num.*17. quem refert *Thor. p.*3. *com-*
*pend.ſect.*3.*verbo ſuſpitio allegata.*

Conferunt notata à *Conſil. Io.de Xarto*
*ad cap.Reg.Sardin.lib.*1.*tit.*1. *de par-*
*lam.cap.*14. *n.*19. qui relato *Camillo*
*Borrell.in ſumm.dec.*1,2.*tit.*30.*n.*311.
obſeruat, quod in R.C. exiſtentibus
paribus votis, ſentẽtia ſit pro reo, &
in caſu habilitationis ad curias reũ
eſſe Regium Fiſcum; nam qui pro
ſua tractat habilitatione actor ha-
bendus eſt.

Reum verò potiùs dicendum ipſum re-
cuſatum iudicem, quam partem col-
50 litigantem cenſebant nonnulli; nam
antiquitùs minimè licebat parti ex
aduerſo recuſati iudicis defenſionẽ
publicè, vel clàm ſuſcipere, hoc enim
ſolùm iudicem ſuſpectum reddebat,
tãquam ab eadem parte affectatum,
ad *tex.in l.obſeruandum, ff. de Iudic.*
cap.inſinuante, de offic.deleg.Marant.in
*in prax.p.*6. *act.*2. *num.*53. *Guazzin.*
*defenſ.*1. *cap.* 21. *num.* 40. *ad defenſ.*
*reor.Reg.Rouit.in prag.*1.*num.*85.*de*
ſuſpic.Offic. Scialoy.de foro compet.cap.
9.*num.*72., deindè verò, quia cauſa
quædam ſuſpicionis admiſſa aduer-
sùs Præſidem S. R. C. fuit inuenta
non vera, nouæ dedit anſam ſanctio-
ni in *prag.*15.§.20.*de ſuſpic.* permit-
tenti parti ſe opponere, & defen-
dere aduersùs ſuſpicionẽ oretenùs
dumtaxàt, iudiceſq; de eo, quod con-
uenire videtur, admonere: non autẽ
teſtes producere.

Vndè dicebat D.Aloyſius Freites Pin-
to in ſuſpicione per ipſum adducta
51 in lite cum hæredibus Ioannis Van-
neinne in D.Conſil. D.Stephanum
Padilla, non licere dictis hæredibus
collitigantibus vllo modo Iudicem
recuſare in iudicio recuſationis, (il-
la enim fuit cõmiſſa in aula D. Mar-
chionis Criſpani, tùnc Conſiliarij,
nùnc digniſſimi R.Cancellariam Re-
gentis, & fuit recuſatus D. Conſil.
Roccus vti aduocatus olim D.Aloy-
ſij in cauſa principali, & quia in ea
patrocinium præſtabat D. Io. Bapti-
ſta filius) quod ſi admitteretur ad
Iudicem recuſandum, eſſet admitte-
re ad præſentandum libellum, ſcrip-
turas, & teſtes producendum, quod
ius præfatum municipale prohibet.

At Senatus noſter hæc reijciens, rece-
pit ſuſpicionis capita, decreuitque
nè

nè Consil. Roccus interuenitet, referente D. Consil. Iannettasio die 7. Nouẽbris 1671. penès Secret. S.C., quę decisio iustè emanauit; quoniã, quicquid sit, si ambo dici possint rei, nẽpè Iudex, de cuius interesse agebatur, in auferẽda sibi in ea causa iurisdictione, & pœna pecuniaria per prag. indicta; ac pars collitigans, cui graue est, nouum habere iudicem, & *tex. in add. l. obseruãdũ* vindicat locũ in iudice dando, non dato, vt obseruãt *R. Tap. lib. 2. iur. Regn. tit. de offic. procur. Cæsar. prag. 22. num. 10. Giurba obser. 95. n. 23. in fin. Reg. Rouit. in cit. prag. 1. num. 84. & 85. de suspic.* cuius effato declarantur, quæ exarauit in *cons. 10. num. 11. & consil. 29. num. 9. lib. 1.* & proindè, præter testium productionem, ad omnia alia admittitur pro tuitione iudicis recusati, etiam ad scripturas præsentandum, iudices verbis, scriptisque instruendum; quę quidem testium productio vetatur collitigãti reo in recusationis causa. Attamèn quãdo in eadẽ causa ipse reus iudicem recusationis recusat, in hoc iudicio non est ampliùs reus, sed actor; & vti tali licet producere quaslibet probationes, etiam per testes, sicuti alteri litiganti actori in proposita suspicione iudicis causæ principalis, nùnc reo in hoc secundo iudicio illius recusationis.

Recusationem esse de iure naturali in-
52 uentam, exclamant *Panorm. & alij in cap. cum. inter, de except. ex cap. quod suspecti, in fin. 3. q. 5. & cap. secundo requiris, in fin. de appellat.* vti amplectẽtem naturalem defensionem, quæ ex iure naturæ promanat, *cap. pastoralis, de re iudic.* & proindè Principi eam auferre non licet, ex *Glos. in cap. ad hæc, de rescript.* quam singularem pręconizat *Barbat. de præstant. Cardin. in 4. quæst. col. 2. D. Consil. Rocc. de offic. Rubr. 12. nu. 51. vers. octauo*, illiusque rescriptum amplectitur futilẽ dumtaxàt recusationem, *arg. c. ex parte 2. de offic. delegat. Grespi cit. obser. 9. Pegas ad ord. Regn. Portugal. tom. 2. tit. de regim. Senat. Palat. q. 113. Glos. 177. num. 53. pag. 311. t. 2. Dauid Menius in Comment. ad ius Lubecense lib. 1. tit. 1. art. 8. num. 2. tom. 1. Ab Ecclesia obseru. forens. Senat. Pedem. 73. num. 6. lib. 2.*, qua de re latè *Vmm. in process. iudic. thes. 1. direct. 1. n. 56. Schrad. de feud. p. 10. sect. 3. n. 11. Mynsing. 3. obser. 63. Io. Zanger. de except. c. 4. p. 2. n. 10. Fermosin. in c. si quis contra, de foro cõpet. q. 12. Lancellot. de attent. p. 2. c. 6. n. 32. de Grass. except. 20. num. 17.* quæ neq; iudicẽ à iudicando retrahit, *Felyn. in c. supèr literis, de rescript. Iacob. in l. si quis ex aliena, de iudic. Corset. singul. incip. iurisdictio prima, & nos in hoc Ritu num. 49. & 50. lib 2.*, si ex ipsa exceptione appareat illam esse friuolam; putà, si quis dicat, iudicem dedisse parti eleemosynam, vel esse patrem, vel fratrem partis, quod nõ sit verum; vel illum non esse Doctorem, aut similia, quæ, cõstat, esse à veritate aliena, *Rebuff. tit. de recusat. art. 1. Gl. 5. ex num. 1. Ab Ecclesia obseru. 68. n. 10. lib. 2.* vel si deducatur causa, quæ probata, nõ releuaret, *Io. Carol. Antonell. de regim. Eccles. lib. 5. de iudic. ciuil. c. 7. num. 6.* Sed hæc in Regno nostro non sunt vsu recepta, cũ quælibet suspicio ab alijs iudicibus iudicatur, & seruari in suo Senatu indicat *Fab. in C. lib. 3. tit. 4. defin. 6.*

Et rescripto Principis haud obstante, iudex ex iusta causa recusabitur, notabilitèr *Rebuff. ad Const. Gall. tit. de recusat. in præfat. à num. 9. pag. 148.* protendens siuè ad capitales, siuè ad pecuniarias causas, *D. Consil. Staiban. in add. ad resol. 110. num. 3. tom. 2.* essent enim paria auferre rem sine causa, quod minimè licet Principi absque tyrannide, *l. quoties, vbi Glos. C. de precib. Imperat. offer.*, & causam iudici demandare suspecto, *Petr. de Gregor. Syntagm. iur. lib. 49. cap. 3. ex num. 27.* & latè hanc thesim examinat *P. Passarelli in prax. formand. process. q. 3. art. 1. & 2.* in quibus inquirit,

an

am ipſa ſit de iure naturæ præcipuo,
negatiuo, vel dominatiuo ex gene-
re, vel ex ſpecie, & an poſſit legiti-
mè à lege, vel Principis reſcripto
tolli, & probare nititur, recuſatio-
nem, licèt ortum habuerit à iure na-
turali, ſimpliciter tamen eſſe defen-
ſionem ciuilẽ, ſeù canonicam, ideòq;
ſubiectam diſpoſitioni Principis ſu-
premi habẽtis facultatẽ diſpensãdi,
vel etiã abrogandi ius cõmune, &
ſupremum, vt poſſit ne dùm per re-
ſcriptum, ſed etiam per legem iuſtã
diſponere, quod vtile fuerit Reipu-
blicæ, improbans *Scialoy. de for. com-
pet. c. 9. num. 196.* poſt *Nouar. & Ricc.*
Verùm quamuis proptereà fauorabilis
dijudicanda ſit recuſationis cauſa
53 iure naturali nixa, *Couarr. pract. cap.
26. Rot. diuerſ. par. 1. dec. 93. D. Conſil.
Vargas Machuca tom. 1. conſid. ſup. el
Sindic. p. 5. conſid. 9. num. 11.*, non ta-
men ſemper, & ſimpliciter, vt puta-
uit *Merẽda loco cit.*, imò odioſa iſthęc
materia videtur, cum deceat Iudices
magis honorare, quam contemnere,
*Fontanell. dec. 25. nu. 16., D. Luc. to. 1.
de linea legal. artic. 29. num. 22.*, quo-
rum dignitatem tuendam, aut vin-
dicandam, ad ampliſſimi ordinis ma-
ieſtatẽ pertinet, vt vtar verbis *Fabr.
in C. lib. 3. tit. 4. defin. 6. in annot. n. 8.*
Maximè cùm ſæpè ſæpiùs hæ cauſæ
ſapiant calumniam, teſte *Giurb. obſer.
95. ſub num. 15.* & malitijs ſit obuiã-
dum *l. in fundo, C. de rei vendic. Tuſc.
concluſ. 473. lit. F.*
Vndè dicendum, recuſationem non eſ-
ſe prorsùs exceptionem, quippè quę
nõ opponitur actioni, vel reſcripto,
54 vt docent *Gloſ. in c. quoniam contra,
de probat. Dec. ibidem ex nu. 102. cum
ſeq.* & quod excommunicatus poſſit
iudicem recuſare, id parit ratio aſſi-
gnata ab eodem *eis. text.* cum ſit re-
medium à iure naturæ inductum,
quod non præſumitur, Sedem Apo-
ſtolicã excommunicato denegaſſe.
Ex quibus reijcitur ratio allata à
Merenda, exceptionem eſſe declina-
toriam, cum recuſatio nequeat ex-
ceptionis nomine inſigniri, maximè
cum ſit communis actori paritèr, ac
reo, vt poſt *Reg. Tapia, & Amatũ* per-
pendi *in cit. rit. 53. num. 10. lib. 1.*
Nec obicem affert deciſio allegata ab
55 eodem D. D. Hieronymo Calà. Ete-
nim ab originali proceſſu à me viſo
liquet, non fuiſſe deciſum hunc arti-
culum, at huic oppoſitum. Namque
verum eſt, D. Aloyſium Sanſeuerinũ
Biſiniani Principem, ſuſpectum alle-
gaſſe dictum R. C. Præſidentem; attа-
mèn non ſequuta eſt paritas; ac licèt
obtinuerint creditores ab Excellen.
Prorege literas, quod in paritate, ac
articulo vter actor eſſet, aut reus, in-
teruenirent vtpotè adiuncti D. D.
Conſiliarij D. Franciſcus Salgado,
Didacus Bernardus Zufia, ac Octa-
uius Piccolellis; Biſiniani Princeps
ſupplici libello efflagitauit, vt ſupra
incidens vter actor eſſet, aut reus,
declararetur, quinam Miniſtri hac
de re eſſent informandi; nùm Regia
Camera, an adiuncti huiuſmodi inci-
denti decernendo præpoſiti. Cui
quidem libello nihil extitit reſpon-
ſum, atque adeò adiuncti ſupra hoc
incidens nõ interuenere, decretum-
que extitit ſuper recuſatione ſim-
plicitèr in hiſce verbis. *Die 9. menſis
Iuny 1628. Supèr ſuſpicione allegata
per Ill. D. Aloyſium Sanſeuerinum
Principem Biſiniani in perſonam ma-
gnifici Præſid. D. Hieronymi Puebla,
y Valdes, facta relatione in Regia Iun-
cta in Regio Palatio coram DD. Præſi-
dentibus Simeone Vaez Comite Molæ,
Pompeio Battaglini, et Scipione Pappa-
coda, referente Didaco Salinas Præſi-
dente, & cauſa Commiſſario, fuit pro-
uiſum, quod dictus D. Hieronymus non
interueniat.* Igitur clarè videtur, non
fuiſſe deciſum articulum, qua parte
publicandum foret decretum; tùm
quia formula decreti non ait; *Publi-
cetur decretum pro tali*, vt illo tẽpo-
re moris erat, at hoc ſimpliciter, *Non
interueniat*, tùm etiam quia prædicti
ad-

adiuncti conscripti in articulo, vter actor esset, vel reus, in dicto decreto non adfuete. At quicquid sit de huius facti veritate, etiam quod suffragia adiuncti dederint, dicitur paritatem prædictam non ortam fuisse in Camera; atque idcircò in libris illius Tribunalis non reperitur scriptis commendatum decretum. At in regia iuncta, in qua non profertur decretum pro reo, verùm dantur adiuncti, etenim in Regia tantùm Camera profertur sententia pro reo, etiam quando Fiscus est reus, *Ganauer. dec. 3. in fin.* & illud non ex diuturno dumtaxat more, vt putant nonnulli ex arresto R. C. 548. inter collecta à *D. Reg. de Marinis tom. 2. decis. Reg. Reuert.* at ex iure, propter rationem allatam à *Glos. in l. 4. C. quādo prouocar. non est necess. à me in hoc ritu sub num. 156. tom. 2. adducta*, & cuius meminit *Reg. Rouit. in prag. 1. n. 3. de caus. decid. & in cons. 7. sub nu. 1. lib. 1.* cum Præsides R. C. Iudicum ordinariorum sustineant vices, vt ibidē diximus, addimus *Mars ad Grām. dec. 9. num. 3. D. Altomar. ad Rouit. in cit. cons. 7. sub num. 3.* memorem mei in *rit. 53. num. 7. lib. 1.* qui non huic inhæret rationi, sed enunciatæ à *Reg. de Ponte dec. 31. num. 7.*, quod in dubijs quæstionibus contra Fiscum sit iudicādum, quam indicat *D. Raphael de Vilosa* vir omnigena eruditione refertissimus, tūc Locumtenēs ipsius R. C. nūnc in Supremo Aragonum Consilio Regens emeritissimus, *var. iur. differ. 3. ex n. 36. me citāt in rit. 53. n. 10. et 98. n. 5.* & tamen in illo Tribunali minimè seruatur *text. in l. non puto ff. de iure Fisci*, teste *D. Reg. Rou. cons. 102. nu. 18. tom. 2.* cuius memini *in rit. 57. sub num. 22. lib. 1. & rit. 249. nu. 26. lib. 2.* quem omninò seruandum puto, cum ex parte Principis optimo regimini maximè conuenire videatur, vt Fiscus in dubijs cōtrouersijs priuato succumbat; tum quia est argumentum propriæ bonitatis; cum non nisi sub Principe malo sit bona causa Fisci. Quemadmodum commemorāt *Alciat. de præsumptio. reg. 3. præsumpt. 41. num. 3.*, *Couarr. lib. 1. cap. 16. ante num. 1. & Duard. in d. l. inter pares*, ex *Plinio in panegyrico ad Traianum*, cuius hanc potissimum gloriam fuisse scribit, quod sæpiùs vinceretur Fiscus; tùm quia communi vtilitati magis expedit, vt in dubijs contra Fiscum pronuncietur potiùs, quā contra ciues: interest enim Sūmi Principis ciues locupletes habere, ex notatis à me *in ritu 46. ex num. 18. lib. 1.* ciuiumque inopia plùs in commune affert incōmodi, quàm Fisci diuitię possint vtilitatis afferre, vt pleniùs dixi in *citat. rit. 249. ex n. 16., & in rit. 261. sub num. 12. lib. 2.*

A iudicibus verò ordinarijs semper profertur sententia pro reo, ad *tex. in cit. l. inter pares 38. de re iudic.* cuius rationem explicat *Cuiac. lib. 17. ad memoratum edictum Pauli in cit. l. inter pares, & lib. 12. obseru. cap. 16.* quem adduxi in *cit. rit. 98. n. 5. lib. 1.* necnon *Anton. Faber in rationali super l. si pars iudicantium 10. ff. de inoff. testam.* Quorum explicationes non videntur adęquatæ omnibus iudicijs criminalibus, & ciuilibus, sed genuina deducitur ex *l. inter litigantes 62. ff. de Iudic.* quæ absque ornatu interpretationis constituit necessitatem iudicij inter actorem, & possessorem. Igitur cum reus sit possessor, & in dubijs pro possessore *l. 3. cum alijs, ff. de condit. ob turp. caus.* liquidò constat, in dubio paritatis pro reo decernendum. Congruunt *tex. in l. Iunia 24. ff. de manumiss. in l. vlt. §. 1. ff. de liber. caus. cap. olim de rescript. ibique Panormit. Couar. pract. qq. cap. 17.* Vndè exorandus esset Iustinianus Imperator, vt is de quinto Cęlo (in quo illum *Etruscus Vates* reposuit *cant. 5. Paradisi*) delaberetur, & de titulo *de re indicata* obliteraret *tex. in l. duo ex tribus*, quæ in de-

delegatis loquitur: & mandaret, vt vniuerſim ſeruaretur cit. l. inter pares, vt ſemper, & coram ordinarijs, & corã Delegatis, in paritate votorum reus vinceret, quem modum ſeruari in Conciſtorio Deorum, cũ Dij ius dicunt allato exemplo, cum Mars occidit Alirrothion Neptuni filium, & in Areopago, iudicantibus duodecim Dijs, ſex ſententijs fuit abſolutus, eſt teſtis Doctor Eccleſiæ Auguſtinus ſanctus *de Ciuitate Dei* lib. 18. cap. 10. pag. 332. reddens cauſam illius Iudicij, his verbis: *Quia vbi paris numeri ſententia fuiſſent, præponi abſolutio damnationi ſolebat.* Plutar. *in Caio Mario*, inquit, *Acerbiores erãt in eũ Iudices, poſtremo die præter opinionem abſolutus eſt, cum ſentẽtiæ pares eſſent.* Petr. Fab. lib. 3. ſemeſtr. c. 15. pag. mihi 215. loquitur his verbis: *Bœotis autem ex diuerſo allegantibus leges nullibi iudicium fœminis deferre, totidem ijs adiunctos viros iudices: cumque eſſent virorum abſoluentium, mulierumque damnãtium æquales numero ſententiæ, eorum, qui abſoluerent, ſuperiores extitiſſe calculos*, & de obſeruantia Senatus Sabaudiæ teſtatur Fab. in C. tit. de Senator. defin. 2. num. 4., Pedemõtani Theſaur. dec. 1. num. 3. & dec. 107. à nu. 3., Ab Eccleſia lib. 1. obſer. forenſ. 17. ex n. 8. Marc. q. 5. num. 4. p. 1., Luſitani Anton. de Souſa dec. 70. in fin. & tradunt Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. Gl. 18. p. 1. num. 181. Alciat. lib. 1. Parerg. cap. 14. Maſtrill. deciſ. 183. Gomez lib. 3. var. c. 13. num. 28. D. Ioan. de Caſtillo lib. 7. de tertijs, c. 7. num. 2. D. Anton. Françes Vrritigoiti in tract. de intruſi. q. 70. n. 2. Reg. Valenz. conſ. 18. num. 90. Franc. Sadarinus Mediolanenſis in reſponſ. 48. Stephan. Garon. de Senator. in prælud. cap. 11. num. 59., qui diſpungunt, quæ Theſaur. ſcribit cit. deciſ. 1. num. 10. quęque mirabiliter exornat Plin. Iun. lib. 8. epiſt. 14., cuius integram epiſtolam, vtpotè ſententijs refertã, refert D. de Viloſa cit. diſſert. 3. n. 35.

& concludit Senec. epiſt. 1. in fin. hoc ſermone. *Reum paribus ſententijs abſolui, ac ſemper quidquid dubium eſt, humanitatem in melius inclinare.*

Proindeque in S.R.C. dantur adiuncti,
vt diximus in cit. Rit. nocnon Surgẽs
56 de Neap. illuſtr. c. 25. num. 28. quia
Conſiliarij delegatam habent iuriſ-
dictionem, Reg. Galeota lib. 2. contrου.
58. Cõſil. Prat. reſponſ. crim. 41. & nos
ſub eit. num. 136. ſcripſimus, & notat
Fab. in C. lib. 3. tit. 4. defin. 6. quibus
non adhæret D. Altimar. mox cit. loc.
ex num. 1. Eodemque modo ſeruatur
in Regia Iuncta, in qua reſident iudi-
dices delegati à Principe, & proindè
iure in memorato facti themate
Principis Biſiniani, vtpotè in Regia
Iuncta, adiuncti dati fuere. In Magna
verò Cur. Vic. dantur quoq; adiũcti,
quamuis ordinarij poteſtate potia-
tur, Franc. dec. 143. num. 8. Reg. Rouit.
in Rub. prag. de offic. S.C. n. 5. Imbrian.
de Iudic. Regn. dialog. 3. num. 54. Thor.
par. 3. compend. dec. verbo ſententia de-
finitiua, quippè cum ſit Tribunal Sa-
cro Conſilio obſequens, illius ſequi
morem debet, quod tanquam caput
agnoſcit.

Addit mihi hoc non leuiter vires, D.
Regentem Tapia, cum mandaſſet ty-
57 pis ſuas S.C. Deciſiones anno 1629.
non meminiſſe in dec. 46. de hac di-
judicatione, ſi oppoſitum fuiſſet iu-
dicatum menſe Iunij 1628.

Hic articulus nouiſſimè emerſit in Re-
gia Camera inter creditores patri-
58 monij Ill. Principis Gallicani, & Ill.
Ducem Calabritti ſupremum om-
nium hoc in Regno militantium
Tribunum. Namque cùm agnouiſſet
D. Præſidens R.C. cauſæ Commiſſa-
rius, ſe declaratum ſuſpectum ex
Collateralis Conſilij iudicatu in
cauſa Marchionis Sancti Marci ex
capite inimicitiæ, vt ſua eluceſceret
fides, antèquam recuſaretur à parti-
bus dicto Marchioni coniunctis in
gradu, ſuæ conſcientiæ ſcrupulum
exhibuit in Regia Camera, ſe tolle

ferre suffragia fassus palàm in causa eiusdem Tribuni Militum, cum sit ille coniunctus sanguine dicto Marchioni, vt erat illius coniunctus D. Michael Caracciolus vnus creditorum dicti patrimonij, qui pars erat aduersa dicto militum Tribuno. Cui quidem scrupulo inhæsit Fisci Aduocatus propter interesse, quod habet in feudis Principis Gallicani ob lineam finitam Regiæ Curiæ deuolutis, vt excluderētur creditores, ac posset dicta feuda retinere absq; metu litigij. Inhęserunt insupèr creditores, inter quos dictus D. Michael Caracciolo, quibus opposuit sese Tribunus, vel annuens, vt posset interuenire, difficultate, & recusatione non obstantibus; atque cum scrupulum enixè sentiret, se nō posse interuenire iterùm Minister vrgebat.

Cùmque acta res esset in Regia Camera coràm DD. Prçsidētibus D. Emanuele Scalera, & D. Nicolao Cascon (suspicioni obnoxijs DD. Locumtenente, alijsq; Præsidibus) & DD. Consiliarijs adiūctis Marchione Latertiæ, Paulo Iannettasio, Comite Legardi, & D. Antonio de Pōte, orta est suffragiorum paritas; tres enim abierunt in sententiam, quod non interueniat; tres autèm reliqui in hanc, quod partes adeant Collaterale Consilium, vt vnus, & idem Senatus, qui recusationem Marchionis S. Marci inspexerat, inimicitiæ pondus, qualitatemque colligeret, & si ea esset inimicitiæ qualitas, vt extēdi deberet ad coniunctos in dictis gradibus. Et quod non erat satis assertio Iudicis, ac scrupulum, nisi in-
59 sta afferretur causa, cum non possit ex se Iudex abstinere, nisi communicato scrupulo Collegis, qui causam agnoscant, dijudicentque militantē, vel si non improbatur à partibus, vtpotè qui munus exerceat necessarium, non voluntarium. *Ripoll.* à nobis aliàs adductus *var. resol. cap. 2. num. 225.* ex *Glos. in l. 2. C. de proxim. sac. scrin. lib. 12. Rebuff. ad cōst. Franc. tract. de recusat. art. 1. gl. 3. nu. 2. & 3. Maurit. Apicell. in add. ad comment. Prag. de suspic. Iudic. nu. 724. Mastrill. dec. Sicil. 151. nu. 65. & 66. Fontanell. dec. 1. num. 6. & dec. 2. num. 15. Fab. lib. 3. tit. 4. C. nè quis in sua caus. defin. 1. Castill. dec. 94. ex nu. 1. Risicat. de stat. hominum lib. 2. tit. de iudic. statu, pag. 296. lit. A., de Laurēt. Beneuentanus in tractat. de iudic suspect. cap. 1. num. 7.* quæ adeò veritate clara esse dixere, vt si oppositio non fiat in filij causa patri neutiquàm, vel ex aduerso, & fratri in fratris lite iudicem esse, prohibetur, ex *text. in l. quin etiam, ff. de receptis arbitr. l. in priuatis, de iudic. Trentacinq. var. resol. 5. nu. 25. Scacc. de sent. & re iudic. §. 4. q. 8. n. 1. Farinac. in fragm. lit. I. num. 705. Mastrill. dec. 151.* Hyperbolica licet forma in assertum reputet *Fontanell. dec. 1. num. 9. lib. 1.*, quoniam nemo habetur, qui, cōtraria quamuis pars contineat dictis, absque rubore in his causis interuenire intendat, *Roxas de incompatibil. p. 6. c. 4. num. 20. & 21. Dauid Meuius in Comment. ad ius Lubicense, tit. 1. artic. 8. lib. 1 tom. 1. ex num. 27.* & apud nos, Senatores ex officio sempèr se abstinent, vt seruari in Senatu Pedemontano, testatur *Io. Anton. ab Ecclesia lib. 2. obser. forens. 72. sub num. 6.* & expressa est in Regno sanctio in *prag. 15. c. 12. de suspic. offic.* illis in verbis: *Che niuno Ministro possa da se stesso darsi per sospetto*, de qua memini in hoc *Rit. ex n. 70. lib. 2.*

Hinc instatum fuit per Ducem Calabritti declarari paritatem pro se, vtpotè reo in causa suspicionis, & in contrarium obtinentibus creditoribus, supèr hoc inter Dominos fuit orta alia paritas. Quàpropter Prorex Excellētissimus per litteras ex scriptorio bellico emissas sub die 27. Octobris 1677. tres Consiliarios adiecit adiunctos, nempè DD. D. Anto-

ratione per ipsum facta, partes adeãt D. Præsidem pro commissione causę, vt decreuit in suspicione deducta per V. I. D. Dominicum de Angelis in personam D. Consil. Iouino, relatore D. Consil. D. Thoma Carauita die 8. Iulij 1664 penès Secr. S. C.

His verè concinũt verba *Merẽda add. lib. 22. cap. 26. num 12. tom. 4. E contra publicè expedit sinceritatem Senatorũ clarè populo innotescere: hoc autem cõtingere non potest, nisi omnes intelligant candorem eximium animi eius, non quidem ex præsumptione ea magna, quam Senatorius gradus annexã habet; sed per demonstrationem certã; qualis est ea, quæ deducitur ex vltronea depositione muneris iudicandi in ea causa, in qua posset eius votum à malignantibus tribui amori, odione, aut alteri affectui minus recto, etiam si sẽserit id, quod legibus, vel regulis iuris congruit.*

Verum est, quod Senatus debet sedulò
65 perpendere tùm qualitatem Ministri proponẽtis scrupulum, tùm scrupuli, partiumque litigantium genus, & causæ circumstantias. Etenim, vt ait *Petr. Rebuff. ad Const. Galliæ tom. 3. tit. de recusat. art. 1. Gl. 3. num. 2. pag. mihi* 151. si suspicionis causa iudicis dumtaxàt conscientiæ remitteretur; plerique iudicum, qui contra Comestabilem, aut alium magnum Dominum iudicare nõ auderent: vltrò ipsi curarent, vt recusarentur; ac dicere possent, esse veram causam suspicionis, atque ità daretur ansa fraudibus contra *text. in l. 2. in fin. C. de indic. vidui. tollend.* Quod sanè, nemo sibi persuadere debet, aut potest, accidere officialibus huius Ciuitatis; qui cum sint ministri omnigena integritate, doctrinaq; præditi, firmissimoq; animi robore muniti, audientes ità paruum, vt magnũ, iuxtà illud *Deut. 1. 17.* re ipsa ostendunt, falsum esse, Anacharsis dictum, qui leges aranearum telis comparabat; in quibus si quid debile incideret, retineretur; graue autẽ pertransiret, tela, hoc est lege, rescissa, de quo memini in *ritu 46. nu. 2. lib. 1.* Nostri enim officiales inconcusso pectore, clausis oculis, ac Andabatarum more, vt aiunt, absq; personarum acceptione dant suffragia merenti. Requisitum inter alia maximè Magistratui necessarium, iuxtà illud Ecclef. cap. 7. *Noli quærere fieri iudex, nè fortè extimescas faciem potentis.* Hinc *Senec. lib. 2. de benefic. cap. 18. Omne honestum in arduo est; etiam quod vicinum honesto est; & D. Cyprianus serm. 4. de mortal. Nisi præcesserit pugna, non posse esse victoriam, tunc datur vincentibus corona, nam Gubernator in tempestate dignoscitur, in acie Miles probatur; & S. Hieronym. ad Eliodor. lib. 2. epist. 6. Nemo Athleta sine sudore coronatur; & Nazar. in Paneg. Cõstantino dicto. Certum est enim* (inquit) *pro negotij modo animosam esse virtutem, quod ex se rerum captũ suum temperat; in paruis propè ad securitatem remissa, in mediocribus modicè intensior, vbi magna veniunt iuxtà magnitudinem exanclãdi operis erigitur.* Hinc *Ouid. lib. 2. de Põt. eleg. 2.*

Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus.

Et talis meriti gratia maior erit.

Lipsius polit. cap. 17. Lacones appositè in publicis Sacris apprecari solẽt, vt possent iniuriam pati, nè properè scilicet exilirent ad vendicandum, & statum ita suum turbarent; tùm etiam quia parum idoneos iudicabant ad res gerẽdas, qui iniuri, aut contumelia statim abriperentur. Sedatio animi, & frigus decet imperantes.

Vndè mihi non probatur dictum *Cons.*
66 *Matth. de Afflict. in Cõst. vt vniuersis, sub tit. de seruand. indemn. Comit. Baron. & Milit.* qui adducens multa, quæ debent seruari, vel vitari à Regijs Consiliarijs, (quorum qualitas describitur à Rege Ferdinando in *pragm. 2. §. 4. de offic. S. R. C.*) hæc demùm *num. 60. Afflict.* subnectit verba. *Solet interdùm agitari causa potẽtis*

ferre suffragia fassus palàm in causa eiusdem Tribuni Militum, cum sit ille coniunctus sanguine dicto Marchioni, vt erat illius coniunctus D. Michael Caracciolus vnus creditorum dicti patrimonij, qui pars erat aduersa dicto militum Tribuno. Cuiquidem scrupulo inhæsit Fisci Aduocatus propter interesse, quod habet in feudis Principis Gallicani ob lineam finitam Regiæ Curiæ deuolutis, vt excluderetur creditores, ac posset dicta feuda retinere absq; metu litigij. Inhęserunt insupèr creditores, inter quos dictus D. Michael Caracciolo, quibus opposuit sese Tribunus, vel annuens, vt posset interuenire, difficultate, & recusatione non obstantibus; atque cum scrupulum enixè sentiret, se nō posse interuenire iterùm Minister vrgebat.

Cùmque acta res esset in Regia Camera coràm DD. Pręsidētibus D. Emanuele Scalera, & D. Nicolao Cascon (suspicioni obnoxijs DD. Locumtenente, alijsq; Præsidibus) & DD. Consiliarijs adiūctis Marchione Latertiæ, Paulo Iannettasio, Comite Legardi, & D. Antonio de Pōte, orta est suffragiorum paritas; tres enim abierunt in sententiam, quod non interueniat; tres autèm reliqui in hanc, quod pàrtes adeant Collateralē Consilium, vt vnus, & idem Senatus, qui recusationem Marchionis S. Marci inspexerat, inimicitiæ pondus, qualitatemque colligeret, & si ea esset inimicitiæ qualitas, vt extēdi deberet ad coniunctos in dictis gradibus. Et quod non erat satis assertio Iudicis, ac scrupulum, nisi iu-
59 sta afferretur causa, cum non possit ex se Iudex abstinere, nisi communicato scrupulo Collegis, qui causam agnoscant, dijudicentque militantē, vel si non improbatur à partibus, vtpotè qui munus exerceat necessarium, non voluntarium. *Ripoll.* à nobis aliàs adductus *var. resol. cap. 2. num. 225.* ex *Glos. in l. 2. C. de proxim. sac. scrin. lib. 12. Rebuff. ad cōst. Franc. tract. de recusat. art. 1. gl. 3. nu. 2. & 3. Maurit. Apicell. in add. ad comment. Prag. de suspic. Iudic. nu. 724. Mastrill. dec. Sicil. 151. nu. 65. & 66. Fontanell. dec. 1. num. 6. & dec. 2. num. 15. Fab. lib. 3. tit. 4. C. nè quis in sua caus. defin. 1. Castill. dec. 94. ex nu. 1. Riscat. de stat. hominum lib. 2. tit. de iudic. statu, pag. 296. lit. A., de Laurēt. Beneuentanus in tractat. de iudic suspect. cap. 1. num. 7.* quæ adeò veritate clara esse dixere, vt si oppositio non fiat in filij causa patri neutiquàm, vel ex aduerso, & fratri in fratris lite iudicem esse, prohibetur, ex *text. in l. quin etiam, ff. de receptis arbitr. l. in priuatis, de iudic. Trentacinq. var. resol. 5. nu. 25. Scacc. de sent. & re iudic. §. 4. q. 8. n. 1. Farinac. in fragm. lit. I. num. 705. Mastrill. dec. 151.* Hyperbolica licet forma in assertum reputet *Fontanell. dec. 1. num. 9. lib. 1.*, quoniam nemo habetur, qui, cōtraria quamuis pars contineat dictis, absque rubore in his causis interuenire intendat, *Roxas de incompatibil. p. 6. c. 4. num. 20. & 21. Dauid Meuius in Comment. ad ius Lubicense, tit. 1. artic. 8. lib. 1 tom. 1. ex num. 27.* & apud nos, Senatores ex officio sempèr se abstinent, vt seruari in Senatu Pedemontano, testatur *Io. Anton. ab Ecclesia lib. 2. obser. forens. 72. sub num. 6.* & expressa est in Regno sanctio in *prag. 15. c. 12. de suspic. offic.* illis in verbis: *Che niuno Ministro possa da se stesso darsi per sospetto*, de qua memini in hoc *Rit. ex n. 70. lib. 2.*

Hinc instatum fuit per Ducem Calabritti declarari paritatem pro se, vtpotè reo in causa suspicionis, & in contrarium obtinentibus creditoribus, supèr hoc inter Dominos fuit orta alia paritas. Quàpropter Prorex Excellētissimus per litteras ex scriptorio bellico emissas sub die 27. Octobris 1677, tres Consiliarios adiecit adiunctos, nempè DD. D. Anto-

ratione pēr ipsum facta, partes adeāt D. Præsidem pro commissione causę, vt decreuit in suspicione deducta per V. I. D. Dominicum de Angelis in personam D. Consil. Iouino, relatore D. Consil. D. Thoma Carauita die 8. Iulij 1664 penès Secr. S. C.

His verè concinūt verba *Mirēda add. lib. 22. cap. 26. num 12. tom. 4. E contra publicè expedit sinceritatem Senatorū clarè populo innotescere: hoc autem cōtingere non potest, nisi omnes intelligant candorem eximium animi eius, non quidem ex præsumptione ea magna, quam Senatorius gradus annexā habet; sed per demonstrationem certā; qualis ist ea, quæ deducitur ex vltronea depositione muneris iudicandi in ea causa, in qua posset eius votum à malignantibus tribui amori, odiouè, aut alteri affectui minus recto, etiam si sēserit id, quod legibus, vel regulis iuris congruit.*

Verum est, quod Senatus debet sedulò
65 perpendere tùm qualitatem Ministri proponētis scrupulum, tùm scrupuli, partiumque litigantium genus, & causæ circumstantias. Etenim, vt ait *Petr. Rebuff. ad Const. Galliæ tom. 3. tit. de recusat. art. 1. Gl. 3. num. 2. pag. mihi* 151. si suspicionis causa iudicis dumtaxàt conscientiæ remitteretur; plerique iudicum, qui contra Comestabilem, aut alium magnum Dominum iudicare nō auderent: vltrò ipsi curarent, vt recusarentur; ac dicere possent, esse veram causam suspicionis, atque ità daretur ansa fraudibus contra *text. in l. 2. in fin. C. de indic. vidus. tollend.* Quod sanè, nemo sibi persuadere debet, aut potest, accidere officialibus huius Ciuitatis; qui cum sint ministri omnigena integritate, doctrinaq; præditi, firmissimoq; animi robore muniti, audientes ità paruum, vt magnū, iuxtà illud *Deut. 1. 17.* re ipsa ostendunt, falsum esse, Anacharsis dictum, qui leges aranearum telis comparabat; in quibus si quid debile incideret, retineretur; graue autē pertransiret, tela, hoc est lege, rescissa, de quo memini in *ritu 46. nu. 2. lib. 1.* Nostri enim officiales inconcusso pectore, clausis oculis, ac Andabatarum more, vt aiunt, absq; personarum acceptione dant suffragia merenti. Requisitum inter alia maximè Magistratui necessarium, iuxtà illud Eccles. cap. 7. *Noli quærere fieri iudex, nè fortè extimescas faciem potentis.* Hinc *Senec. lib. 2. de benefic. cap. 18. Omne honestum in arduo est, etiam quod vicinum honesto est; & D. Cyprianus serm. 4. de mortal. Nisi præcesseris pugna, non posse esse victoriam, tùnc datur vincentibus corona, nam Gubernator in tempestate dignoscitur, in acie Miles probatur; & S. Hieronym. ad Eliodor. lib. 2. epist. 6. Nemo athleta sine sudore coronatur; & Nazar. in Paneg. Cōstantino dicto. Certum est enim* (inquit) *pro negotij modo animosam esse virtutem, quod ex se rerum captū suum temperat; in paruis propè ad securitatem remissa, in mediocribus modicè intensior, vbi magna venerunt iuxtà magnitudinem exanclādi operis erigitur.* Hùc *Ouid. lib. 2. de Pōt. eleg. 2.*

Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus.

Et talis meriti gratia maior erit.

Lipsius polit. cap. 17. Lacones appositè in publicis Sacris apprecari solēt, vt possent iniuriam pati, nè properè scilicèt exilirent ad vendicandum, & statum ita suum turbarent; tùm etiam quia parum idoneos iudicabant ad res gerēdas, qui iniuriis, aùt contumelia statim abriperentur. Sedatio animi, & frigus decet imperantes.

Vndè mihi non probatur dictum *Cons.*
66 *Matth. de Afflict. in Cōst. vt vniuersis, sub tit. de seruand. indemn. Comit. Baron. & Milit.* qui adducens multa, quæ debent seruari, vel vitari à Regijs Consiliarijs, (quorum qualitas describitur à Rege Ferdinando in *pragm. 2. §. 4. de offic. S. R. C.*), hæc demùm *num. 60. Afflict.* subnectit verba. *Solet interdùm agitari causa potē-*

tis

ferre suffragia fassus palàm in causa eiusdem Tribuni Militum, cum sit ille coniunctus sanguine dicto Marchioni, vt erat illius coniunctus D. Michael Caracciolus vnus creditorum dicti patrimonij, qui pars erat aduersa dicto militum Tribuno. Cui quidem scrupulo inhæsit Fisci Aduocatus propter interesse, quod habet in feudis Principis Gallicani ob lineam finitam Regiæ Curiæ deuolutis, vt excluderêtur creditores, ac posset dicta feuda retinere absq; metu litigij. Inhæserunt insupèr creditores, inter quos dictus D. Michael Caracciolo, quibus opposuit sese Tribunus, vel annuens, vt posset interuenire, difficultate, & recusatione non obstantibus; atque cum scrupulum enixè sentiret, se nō posse interuenire iterùm Minister vrgebat.

Cùmque acta res esset in Regia Camera coràm DD. Præsidêtibus D. Emanuele Scalera, & D. Nicolao Cascon (suspicioni obnoxijs DD. Locumtenente, alijsq; Præsidibus) & DD. Consiliarijs adiūctis Marchione Latertiæ, Paulo Iannettasio, Comite Legardi, & D. Antonio de Pōte, orta est suffragiorum paritas; tres enim abierunt in sententiam, quod non interueniat; tres autèm reliqui in hanc, quod partes adeant Collaterale Consilium, vt vnus, & idem Senatus, qui recusationem Marchionis S. Marci inspexerat, inimicitiæ pondus, qualitatemque colligeret, & si ea esset inimicitiæ qualitas, vt extēdi deberet ad coniunctos in dictis gradibus. Et quod non erat satis assertio Iudicis, ac scrupulum, nisi iu-
59 sta afferretur causa, cum non possit ex se Iudex abstinere, nisi communicato scrupulo Collegis, qui causam agnoscant, dijudicentque militantē, vel si non improbatur à partibus, vtpotè qui munus exerceat necessarium, non voluntarium. *Ripoll.* à nobis aliàs adductus *var. resol. cap. 2. num. 225. ex Glos. in l. 2. C. de proxim. sac. scrin. lib. 12. Rebuff. ad cōst. Franc. tract. de recusat. art. 1. gl. 3. nu. 2. & 3. Maurit. Apicell. in add. ad comment. Prag. de suspic. Iudic. nu. 724. Mastrill. dec. Sicil. 151. nu. 65. & 66. Fontanell. dec. 1. num. 6. & dec. 2. num. 15. Fab. lib. 3. tit. 4. C. nè quis in sua cauf. defin. 1. Castill. dec. 94. ex nu. 1. Risicat. de stat. hominum lib. 2. tit. de iudic. statu, pag. 296. lit. A. de Laurēt. Beneuentanus in tractat. de iudic. suspect. cap. 1. num. 7.* quæ adeò veritate clara esse dixere, vt si oppositio non fiat in filij causa patri neutiquàm, vel ex aduerso, & fratri in fratris lite iudicem esse, prohibetur, ex *text. in l. quin etiam, ff. de receptis arbitr. l. in priuatis, de iudic. Trentacinq. var. resol. 5. nu. 25. Scacc. de sent. & re iudic.* §. 4. *q.* 8. *n.* 1. *Farinac. in fragm. lit. I. num.* 705. *Mastrill. dec.* 151. Hyperbolica licet forma in assertum repute *Fontanell. dec. 1. num. 9. lib. 1.*, quoniam nemo habetur, qui, cōtraria quamuis pars contineat dictis, absque rubore in his causis interuenire intendat, *Roxas de incompatibil. p. 6. c. 4. num. 20. & 21. Dauid Meuius in Comment. ad ius Lubicense, tit. 1. artic. 8. lib. 1 tom. 1. ex num. 27.* & apud nos, Senatores ex officio sempèr se abstinent, vt seruari in Senatu Pedemontano, testatur *Io. Anton. ab Ecclesia lib. 2. obser. forens. 72. sub num. 6.* & expressa est in Regno sanctio in *prag. 15. c. 12. de suspic. offic.* illis in verbis: *Che niuno Ministro possa da se stesso darsi per sospetto*, de qua memini in hoc *Rit. ex n. 70. lib. 2.*

Hinc instatum fuit per Ducem Calabritti declarari paritatem pro se, vtpotè reo in causa suspicionis, & in contrarium obtinentibus creditoribus, supèr hoc inter Dominos fuit orta alia paritas. Quàproptèr Prorex Excellētissimus per litteras ex scriptorio bellico emissas sub die 27. Octobris 1677, tres Consiliarios adiecit adiunctos, nempè DD. D. Anto-

ratione pēr ipſum facta, partes adeāt D.Præſidem pro commiſſione cauſę, vt decreuit in ſuſpicione deducta per V. I. D.Dominicum de Angelis in perſonam D.Conſil.Iouino, relatore D.Conſil.D.Thoma Carauita die 8.Iulij 1664 penès Secr.S.C.

His verè concinūt verba *Merēde add. lib.22.cap.26.num 12.tom.4. E contra publicè expedit ſinceritatem Senatorū clarè populo innoteſcere: hoc autem cōtingere non poteſt, niſi omnes intelligant candorem eximium animi eius, non quidem ex præſumptione ea magna, quam Senatorius gradus annexā habet; ſed per demonſtrationem certā; qualis eſt ea, quæ deducitur ex vltronea depoſitione muneris iudicandi in ea cauſa, in qua poſſet eius votum à malignantibus tribui amori, odionè, aut alteri affectui minus recto, etiam ſi ſēſerit id, quod legibus, vel regulis iuris congruit.*

Verum eſt, quod Senatus debet ſedulò
65 perpendere tùm qualitatem Miniſtri proponētis ſcrupulum, tùm ſcrupuli, partiumque litigantium genus, & cauſæ circumſtantias. Etenim, vt ait *Petr. Rebuff. ad Conſt. Galliæ tom. 3. tit. de recuſat. art. 1. Gl. 3. num. 2. pag. mihi* 151. ſi ſuſpicionis cauſa iudicis dumtaxàt conſcientiæ remitteretur; plerique iudicum, qui contra Comeſtabilem, aut alium magnum Dominum iudicare nō auderent: vltrò ipſi curarent, vt recuſarentur; ac dicere poſſent, eſſe veram cauſam ſuſpicionis, atque ità daretur anſa fraudibus contra *text. in l. 2. in fin. C. de iudic. vidui. tollend.* Quod ſanè, nemo ſibi perſuadere debet, aut poteſt, accidere officialibus huius Ciuitatis; qui cum ſint miniſtri omnigena integritate, doctrinaq; præditi, firmiſſimoq; animi robore muniti, audientes ità paruum, vt magnū, iuxtà illud *Deut.* 1.17. re ipſa oſtendunt, falſum eſſe, Anacharſis dictum, qui leges aranearum telis comparabat; in quibus ſi quid debile incideret, retineretur; graue autē pertranſiret, tela, hoc eſt lege, reſciſſa, de quo memini in *ritu 46. nu. 2. lib. 1.* Noſtri enim officiales inconcuſſo pectore, clauſis oculis, ac Andabatarum more, vt aiunt, abſq; perſonarum acceptione dant ſuffragia merenti. Requiſitum inter alia maximè Magiſtrarui neceſſarium, iuxtà illud Eccleſ. cap. 7. *Noli quærere fieri iudex, nè fortè extimeſcas faciem potentis.* Hinc *Senec. lib. 2. de beneſit. cap.* 18. *Omne honeſtum in arduo eſt, etiam quod vicinum honeſto eſt; & D. Cyprianus ſerm. 4. de mortal. Niſi præceſſerit pugna, non poſſe eſſe victoriam, tùnc datur vincentibus corona, nam Gubernator in tempeſtate dignoſcitur, in acie Miles probatur; & S. Hieronym. ad Eliodor. lib. 2. epiſt. 6. Nemo Athleta ſine ſudore coronatur; & Nazar. in Paneg. Cōſtantino dicto. Certum eſt enim* (inquit) *pro negotij modo animoſam eſſe virtutem; quod ex ſe rerum captū ſuum temperat; in paruis propè ad ſecuritatem remiſſa, in mediocribus modicè intenſior, vbi magna venerunt iuxtà magnitudinem exanclādi operis erigitur.* Hùc *Ouid. lib. 2. de Pōt. eleg. 2.*

Difficile eſt fateor, ſed tendit in ardua virtus.

Et talis meriti gratia maior erit.

Lipſius polit. cap. 17. Lacones appoſitè in publicis Sacris appricari ſolēt, vt poſſent iniuriam pati, nè properè ſcilicet exilirent ad vendicandum, & ſtatum ita suum turbarent; tùm etiam quia parum idoneos iudicabant ad res gerēdas, qui iniuriis, aùt contumelia ſtatim abriperentur. Sedatio animi, & frigus decet imperantes.

Vndè mihi non probatur dictum *Conſ.*
66 *Matth. de Aſflict. in Cōſt. vt vniuerſis, ſub tit. de ſeruand. indemn. Comit. Baron. & Milit.* qui adducens multa, quæ debent ſeruari, vel vitari à Regijs Conſiliarijs, (quorum qualitas deſcribitur à Rege Ferdinando in *pragm. 2. §. 4. de offic. S.R.C.*) hæc demùm *num. 60. Afflict.* ſubnectit verba. *Solet interdùm agitari cauſa potētis*

ferre suffragia fassus palàm in causa eiusdem Tribuni Militum, cum sit ille coniunctus sanguine dicto Marchioni, vt erat illius coniunctus D. Michael Caracciolus vnus creditorum dicti patrimonij, qui pars erat aduersa dicto militum Tribuno. Cui quidem scrupulo inhæsit Fisci Aduocatus propter interesse, quod habet in feudis Principis Gallicani ob lineam finitam Regiæ Curiæ deuolutis, vt excluderētur creditores, ac posset dicta feuda retinere absq; metu litigij. Inhęserunt insupèr creditores, inter quos dictus D. Michael Caracciolo, quibus opposuit sese Tribunus, vel annuens, vt posset interuenire, difficultate, & recusatione non obstantibus; atque cum scrupulum enixè sentiret, se nō posse interuenire iterùm Minister vrgebat.

Cùmque acta res esset in Regia Camera coràm DD. Præsidētibus D. Emanuele Scalera, & D. Nicolao Cascon (suspicioni obnoxijs DD. Locumtenente, alijsq; Præsidibus) & DD. Consiliarijs adiūctis Marchione Latertiæ, Paulo Iannettasio, Comite Legardi, & D. Antonio de Pōte, orta est suffragiorum paritas; tres enim abierunt in sententiam, quod non interueniat; tres autèm reliqui in hanc, quod partes adeant Collaterale Consilium, vt vnus, & idem Senatus, qui recusationem Marchionis S. Marci inspexerat, inimicitiæ pondus, qualitatemque colligeret, & si ea esset inimicitiæ qualitas, vt extēdi deberet ad coniunctos in dictis gradibus. Et quod non erat satis assertio Iudicis, ac scrupulum, nisi iu-
59 sta afferretur causa, cum non possit ex se Iudex abstinere, nisi communicato scrupulo Collegis, qui causam agnoscant, dijudicentque militantē, vel si non improbatur à partibus, vtpotè qui munus exerceat necessarium, non voluntarium. *Ripoll.* à nobis aliàs adductus *var. resol. cap. 2. num. 225.* ex *Glos. in l. 2. C. de proxim. sac. scrin. lib. 12. Rebuff. ad cōst. Franc. tract. de recusat. art. 1. gl. 3. nu. 2. & 3. Maurit. Apicell. in add. ad comment. Prag. de suspic. Iudic. nu. 724. Mastrill. dec. Sicil. 151. nu. 65. & 66. Fontanell. dec. 1. num. 6. & dec. 2. num. 15. Fab. lib. 3. tit. 4. C. nè quis in sua caus. defin. 1. Castill. dec. 94. ex nu. 1. Rificat. de stat. hominum lib. 2. tit. de iudic. statu, pag. 296. lit. A., de Laurēt. Beneuentanus in tractat. de iudic suspect. cap. 1. num. 7.* quæ adeò veritate clara esse dixere, vt si oppositio non fiat in filij causa patri neutiquàm, vel ex aduerso, & fratri in fratris lite iudicem esse, prohibetur, ex *text. in l. quin etiam, ff. de receptis arbitr. l. in priuatis, de iudic. Trentacinq. var. resol. 5. nu. 25. Seacc. de sent. & re iudic. §. 4. q. 8. n. 1. Farinac. in fragm. lit. I. num. 705. Mastrill. dec. 151.* Hyperbolica licet forma in assertum reputet *Fontanell. dec. 1. num. 9. lib. 1.*, quoniam nemo habetur, qui, cōtraria quamuis pars contineat dictis, absque rubore in his causis interuenire intendat, *Roxas de incompatibil. p. 6. c. 4. num. 20. & 21. Dauid Mcuius in Comment. ad ius Lubicense, tit. 1. artic. 8. lib. 1. tom. 1. ex num. 27.* & apud nos, Senatores ex officio sempèr se abstinent, vt seruari in Senatu Pedemontano, testatur *Io. Anton. ab Ecclesia lib. 2. obser. forens. 72. sub num. 6.* & expressa est in Regno sanctio in *prag. 15. c. 12. de suspic. offic.* illis in verbis: *Che niuno Ministro possa da se stesso darsi per sospetto*, de qua memini in hoc *Rit.* ex *n. 70. lib. 2.*

Hinc instatum fuit per Ducem Calabritti declarari paritatem pro se, vtpotè reo in causa suspicionis, & in contrarium obtinentibus creditoribus, supèr hoc inter Dominos fuit orta alia paritas. Quàpropter Prorex Excellētissimus per litteras ex scriptorio bellico emissas sub die 27. Octobris 1677, tres Consiliarios adiecit adiunctos, nempè DD. D. Anto-

ratione pēr ipſum facta, partes adeāt D. Præſidem pro commiſſione cauſæ, vt decreuit in ſuſpicione deducta per V. I. D. Dominicum de Angelis in perſonam D. Conſil. Iouino, relatore D. Conſil. D. Thoma Carauita die 8. Iulij 1664 penès Secr. S. C.

His verè concinūt verba *Merēda add. lib. 22. cap. 26. num 12. tom. 4. E contra publicè expedit ſinceritatem Senatorū clarè populo innoteſcere: hoc autem cōtingere non poteſt, niſi omnes intelligant candorem eximium animi eius, non quidem ex præſumptione ea magna, quam Senatorius gradus annexā habet; ſed per demonſtrationem certā: qualis eſt ea, quæ deducitur ex vltronea depoſitione muneris iudicandi in ea cauſa, in qua poſſet eius votum à malignantibus tribui amori, odionè, aut alteri affectui minus recto, etiamſi ſēſerit id, quod legibus, vel regulis iuris congruit.*

Verum eſt, quod Senatus debet ſedulò
65 perpendere tùm qualitatem Miniſtri proponētis ſcrupulum, tùm ſcrupuli, partiumque litigantium genus, & cauſæ circumſtantias. Etenim, vt ait *Petr. Rebuff. ad Conſt. Galliæ tom. 3. tit. de recuſat. art. 1. Gl. 3. num. 2. pag. mihi* 151. ſi ſuſpicionis cauſa iudicis dumtaxàt conſcientiæ remitteretur; plerique iudicum, qui contra Comeſtabilem, aut alium magnum Dominum iudicare nō auderent: vltrò ipſi curarent, vt recuſarentur; ac dicere poſſent, eſſe veram cauſam ſuſpicionis, atque ità daretur anſa fraudibus contra *text. in l. 2. in fin. C. de iudic. vidus. tollend.* Quod ſanè, nemo ſibi perſuadere debet, aut poteſt, accidere officialibus huius Ciuitatis; qui cum ſint miniſtri omnigena integritate, doctrinaq; præditi, firmiſſimoq; animi robore muniti, audientes ità paruum, vt magnū, iuxtà illud *Deut. 1. 17.* re ipſa oſtendunt, falſum eſſe Anacharſis dictum, qui leges aranearum telis comparabat; in quibus ſi quid debile incideret, retineretur: graue autē pertranſiret, tela, hoc eſt lege, reſciſſa, de quo meminì in *ritu 46. nu. 2. lib. 1.* Noſtri enim officiales inconcuſſo pectore, clauſis oculis, ac Andabatarum more, vt aiunt, abſq; perſonarum acceptione dant ſuffragia merenti. Requiſitum inter alia maximè Magiſtratui neceſſarium, iuxtà illud Eccleſ. cap. 7. *Noli quærere fieri iudex, nè fortè extimeſcas faciem potentis.* Hinc *Senec. lib. 2. de benefit. cap. 18. Omne honeſtum in arduo eſt, etiam quod vicinum honeſto eſt; & D. Cyprianus ſerm. 4. de mortal. Niſi præceſſerit pugna, non poſſe eſſe victoriam, tùnc datur vincentibus corona, nam Gubernator in tempeſtate dignoſcitur, in acie Miles probatur; & S. Hieronym. ad Eliodor. lib. 2. epiſt. 6. Nemo Athleta ſine ſudore coronatur; & Nazar. in Paneg. Cōſtantino dicto. Certum eſt enim* (inquit) *pro negotij modo animoſam eſſe virtutem; quod ex ſe rerum captū ſuum temperat; in paruis propè ad ſecuritatem remiſſa, in mediocribus modicè intenſior, vbi magna venerunt iuxtà magnitudinem exanclādi operis erigitur.* Hùc *Ouid. lib. 2. de Pōt. eleg. 2.*

Difficile eſt fateor, ſed tendit in ardua virtus.

Et talis meriti gratia maior erit.

Lipſius polit. cap. 17. Lacones appoſitè in publicis Sacris apprecari solēt, vt poſſent iniuriam pati, nè properè ſcilicèt exilirent ad vendicandum, & ſtatum ita ſuum turbarent; tùm etiam quia parum idoneos iudicabant ad res gerēdas, qui iniuria, aùt contumelia ſtatim abriperentur. Sedatio animi, & frigus decet imperantes.

Vndè mihi non probatur dictum *Conſ.*
66 *Matth. de Afflict. in Cōſt. vt vniuerſis, ſub tit. de ſeruand. indemn. Comit. Baron. & Milit.* qui adducens multa, quæ debent ſeruari, vel vitari à Regijs Conſiliarijs, (quorum qualitas deſcribitur à Rege Ferdinando in *pragm. 2. §. 4. de offic. S. R. C.*). hæc demùm *num. 60. Afflict.* ſubnectit verba. *Solet interdùm agitari cauſa potē-*

tis

ratione per ipsum facta, partes adeãt D. Præsidem pro commissione causę, vt decreuit in suspicione deducta per V. I. D. Dominicum de Angelis in personam D. Consil. Iouino, relatore D. Consil. D. Thoma Carauita die 8. Iulij 1664 penès Secr. S. C.

His verè concinũt verba *Merẽda add. lib. 22. cap. 26. num 12. tom. 4. E contra publicè expedit sinceritatem Senatorũ clarè populo innotescere: hoc autem cõtingere non potest, nisi omnes intelligant candorem eximium animi eius, non quidem ex præsumptione ea magna, quam Senatorius gradus annexã habet; sed per demonstrationem certã; qualis est ea, quæ deducitur ex vltronea depositione muneris iudicandi in ea causa, in qua posset eius votum à malignantibus tribui amori, odionè, aut alteri affectui minus recto, etiamsi senserit id, quod legibus, vel regulis iuris congruit.*

Verum est, quod Senatus debet sedulò
65 perpendere tùm qualitatem Ministri proponẽtis scrupulum, tùm scrupuli, partiumque litigantium genus, & causæ circumstantias. Etenim, vt ait *Petr. Rebuff. ad Const. Galliæ tom. 3. tit. de recusat. art. 1. Gl. 3. num. 2. pag. mihi* 151. si suspicionis causa iudicis dumtaxàt conscientiæ remitteretur; plerique iudicum, qui contra Comestabilem, aut alium magnum Dominum iudicare nõ auderent: vltrò ipsi curarent, vt recusarentur; ac dicere possent, esse veram causam suspicionis, atque ità daretur ansa fraudibus contra *text. in l. 2. in fin. C. de indic. vidui. tollend.* Quod sanè, nemo sibi persuadere debet, aut potest accidere officialibus huius Ciuitatis; qui cum sint ministri omnigena integritate, doctrinaq; præditi, firmissimoq; animi robore muniti, audientes ità paruum, vt magnũ, iuxtà illud *Deut. 1. 17.* re ipsa ostendunt, falsum esse, Anacharsis dictum, qui leges aranearum telis comparabat; in quibus si quid debile incideret, retineretur; graue autẽ pertransiret, tela, hoc est lege, rescissa, de quo memini in *ritu 46. nu. 2. lib. 1.* Nostri enim officiales inconcusso pectore, clausis oculis, ac Andabatarum more, vt aiunt, absq; personarum acceptione dant suffragia merenti. Requisitum inter alia maximè Magistratui necessarium, iuxtà illud Ecclesf. cap. 7. *Noli quærere fieri iudex, nè fortè extimescas faciem potentis.* Hinc *Senec. lib. 2. de benefic. cap. 18. Omne honestum in arduo est; etiam quod vicinum honesto est; & D. Cyprianus serm. 4. de mortal. Nisi præcesserit pugna, non posse esse victoriam, tunc datur vincentibus corona, nam Gubernator in tempestate dignoscitur, in acie Miles probatur; & S. Hieronym. ad Eliodor. lib. 2. epist. 6. Nemo athleta sine sudore coronatur; & Nazar. in Paneg. Cõstantino dicto. Certum est enim* (inquit) *pro negotij modo animosam esse virtutem, quod ex se rerum captũ suum temperat; in paruis propè ad securitatem remissa, in mediocribus modicè intensior, vbi magna venerunt iuxtà magnitudinem exanclãdi operis erigitur.* Hùc *Ouid. lib. 2. de Põt. eleg. 2.*

Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus.

Et talis meriti gratia maior erit.

Lipsius polit. cap. 17. Lacones appositè in publicis Sacris apprecari solẽt, vt possent iniuriam pati, nè properè scilicet exilirent ad vendicandum, & statum ita suum turbarent; tùm etiam quia parum idoneos iudicabant ad res gerẽdas, qui iniuria, aut contumelia statim abriperentur. Sedatio animi, & frigus decet imperantes.

Vndè mihi non probatur dictum *Cons.*
66 *Matth. de Afflict. in Cõst. vt vniuersis, sub tit. de seruand. indemn. Comit. Baron. & Milit.* qui adducens multa, quæ debent seruari, vel vitari à Regijs Consiliarijs, (quorum qualitas describitur à Rege Ferdinando in *pragm. 2. §. 4. de offic. S. R. C.*) hæc demùm *num. 60. Afflict.* subnectit verba, *Solet interdùm agitari causa potẽtis*

tis Domini in Consilio, qui ob fauorem petit illicita: Hic non est sapiens secūdum Bal. in l. non idcircò, C. de rescind. vendit. Et tunc Regius Consiliarius nō tenetur ire ad Consilium; quia ille, qui tenetur ire ad Synodum, si videt, quod ibi sit tractandum aliquid contra ius, non tenetur ire, per *text. in c. quod super, de maior. & obed.* Quinimò debet ob hoc ipsum Regius Consiliarius, & quilibet Iudex ire ad Tribunal, ibique resistere, oppugnare, suum votum, quà iuribus, quà authoritatibus, ac rationibus fundare, suam sententiam, omni qua decet modestia, proferre quamuis singularem: interdū enim vox vnius potest alios trahere in suum suffragium, *arg. l. itē si vnus, §. alias, l. si inter tres, ff. de recept. arbitr. gl. in cap. Nicena, verbo sētentiam, dist. 31. Marc. q. 5. num. 4. lib. 1.* etenim *nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile*, verba sunt *Cicer. in Paradox.* quæ rescribit *de Rubeis certam. 13. n. 12.* & vrgere, vt illud suum votū adnotetur iuxtà normam præscriptam in libro votorum (qui confici debet à nouissimo Consiliario aulę omni secreto, vigore etiam ordinum S. M transmissorū tùnc Proregi die 12. Augusti 1628., & ab eo S. C. sub die 28. Februarij 1629., qui asseruantur in libro notamentorum S. C. penès Secretariū, à quo vota notabantur antiquitùs, quando Consiliarij in vna residebāt aula, *ex prag. 13. §. 1. in fin. vers. dùm verò vota, de offic. S. C.*, vt seruatur in alijs Tribunalibus, nempè in Collaterali Consilio, R. C. Summariæ, Regijsque Audientijs, quod nō potest explicari à Secretario S. C., in quo adsunt quatuor aulæ.) Quicquid tādem eueniat, dum iudex ex se omnia, quæ potuit, effecerit, memor illius aurei dicti *Iuuen. satyr. 8.*

Expectata diù tandem Prouincia cum te
Rectorem excipiet, pone ira frana, modumque
Pone, & auaritiæ; miserere inopum sociorum.
Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis:
Respice quid moneant leges, quid Curia mandet.

Quod confirmat *Claud. de 4. Honor. Cōs.*

Tu ciuem, patremque geras, Tu consule cunctis;
Nē tua te moueant vnquam, sed publica vota.

Ac illa, quæ apud Quirites pro rostris leonina carmina legebantur, rescripta ab eodem *Afflict. in Const. statuimus, post num. 39. de offic. Mag. Iust.* quæ rescribit *Baron. in addit. ad tract. de corpor. eiusque partib. ad tit. de manib. num. 366.* me adducens in *ritu 14. num. 1. lib. 2. sub num. 364.*

O Consultores, rectos assumite mores:
Publica priuatis semper preponite gratis;
Ne damnet vestras animas Diuina Potestas.

Neque *text.* adductus ab *Affl. in cit. cap.*
67 *quod super*, videtur probare eius axioma; In illo enim ait Pontifex, quod Abbates, ac Sacerdotes Diœcesani ab Episcopo possint cogi ire ad Synodum, etiam cum Ecclesiasticis censuris; *dūmodò in ipsa Synodo*, ait *text. non ducas aliquid statuendū, quod Canonicis obuiet institutis*. Neque id immeritò, namque in eo casu non tenerētur obtemperare: neque in contumaciam incurrerent. At in casu *Affl.* si non eunte Ministro, nihil fieret, nec damnum eueniret: non officeret minister si nollet ire. Cum possit autem esse dubium, quod decideretur causa absque suo interuētu: debet ocyus ire: ac ibi partes suas agere, suoque muneri satisfacere, obstrictus iustitiā ministrare omnibus hominibus in omnibus causis, & omni tēpore, ex multis *Cæsar. qq. pereg. q. 43. n* 18. nā si in vna deficimus, facti sumus omnium rei, vt perpendit *Cornel. à Lapide præclarissimæ Societatis Iesu Luc. cap. 1. vers. 74. & 75.* aliàs eueniet, quod traditur *Luc. 18.* cum notatis per *Cornel. à Lapid.* ibidem, & in reuelationibus Sāctæ Brigidæ

tonium de Silua, D. Petrum Cortes, ac me ipsum, vt accuratiùs discerneretur articulus, vter actor esset, aut reus, ac aperiretur palam paritas.

Et cum in aula Regiæ Cameræ restitissem, quia inter creditores erat præcipuè Illustris Marchio Alfidenæ D. Antonius Gattola vir D. Aureliæ Blanch secundæ matertere D. Antonij de Ianuario mei generi (ità quod fatale videatur bis coortam esse in hoc articulo paritatem, in eoque aliquem de cognomine Gattola sua tutantem iura interesse) censuerunt ijdem Domini, quod interuenirem; eorumque Iudicio assensus est palã Ill. Ducis Calabritti Patronus. Et discussa causa non vno tantùm die, dirempta fuit paritas, & prouisum, quod, *non interueniat*, die 27. Nouẽbris 1677. patrocinia præstãtibus pro Ill. Duce Calabritti Domino Petro de Fusco, & pro creditoribus Dominis Fabio Criuella, Antonio Caiafa, D. Cæsare Natali, & D. Hectore Caracciolo, viris eloquentia, & omniũ virtutum præstantia conspicuis.

Habita fuit ratio, non esse applicabile
60 quicquid dicũt *Reg. Carol. Tapia, & Præs. Anell. de Amat. cit. in locis*, qui loquuntur quando altera pars proposuit formitèr suspicionem cum libello, capitibus, ac deposito, altera contradicente; dum in illa thesi non fuit recusatus; at iudex tãtum scrupulo conscientiæ tactus perpendens causam esse grauem, & iustam, adesse abnuebat; quapropter nullũ aderat iudicium; & quamuis vera esset allata doctrina, non posse Iudicem se abstinere, nisi communicata causa, & cognita à Senatu, ità attento iure communi, ùt municipali: limitatur tamèn in casu particulari, quando non benè palàm causa efferretur, vt notat *Fontanell. cit. dec. 2. num. 20.* loquens in simili statuto, *Merend. cit. lib. 22. cap. 26. ex nu. 11. & 12. tom. 4.* & quod in hoc casu aderat Ministri integerrimi qualitas, geminatumq; ac enixum scrupulum, partibus publicatum, altera quarum reuocauit in animum, cui quidem Iudici plena
61 adhibenda est fides hoc in casu, in quo etiam parti cum iuramento attestanti causam non posse exprimi sine scandalo, & præiudicio, creditur, si sit notabilis persona nè dum de iure Ciuili, sed etiam Canonico, *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 55. Cancer. var. resol. p. 1. num. 35. Zamar. de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. q. 12. num. 124. D. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 110. num. 18. cent. 2. Illico Vmmius in disput. ad process. iudiciar. direct. 1. thes. 1. num. 62. pag. 39.* ibi: *Nos illud addamus, quòd si quidem citrà suspicionis scandalum causam exprimere non possit, veluti si iudex recusanti sit riualis, sufficiat, si iuret recusans se ipsũ nõ absq; legitima causa recusare, ex Pacian. add. loc. & Zãger: d. mem. Anthore de except. 1. c. 4. n. 26.* cõfertq; *Gl. effatũ in l. Titio fundus 72. ff. de cõdit. & demostr.* quam singularẽ præconizat *Menoch. de arbitr. iudic. cas. 177. n. 13.*

Et quod quidam creditores scrupulo inhæserint, non operatur posse vo-
62 cari actores; operæ pretium enim erat suspicionem formitèr proponi seruata forma *prag. Ric. collect. 2668.* confert *c. cum speciali*, vbi *Abb. 1. notab. & Lanfranch. de appell. Tusch. verbo iudex vt suspectus, concl. 423. Osasch. dec. 84. Alex. cons. 89. Ruyn. cõs. 6. num. 10. lib. 4. Marches. in suo tract. signat. p. 2. cap. 5. num. 20. in 2. cap. de suspic. iudic. Neuiz. cons. 36.* quæ enim facta est contra iuris dispositionem, non attenditur, *Gabriel conclus. 5. nu. 6. tit. de iudic. Lancellot. tit. de attent. post recusat. Iudic. num. 76. Marches. in prax. Commiss. p. 2. de iudic. suspect. S. 2. num. 22.* qua non obstante, iudici licet vlterius procedere, *Castr. in l. apertissimi num. 4. C. de iudic. Scacc. de iudic. cap. 101. nu. 22. Io. Anton. ab Ecclesia obseru. forens. Sacri Senatus Pedemont. lib. 2. obseru. 68. sub num. 13.* ex regula, actum nullum non suspẽ-

tis Domini in Consilio, qui ob fauorem petit illicita: Hic non est sapiens secũdum Bal. in l. non idcircò, C. de rescind. vendit. Et tunc Regius Consiliarius nõ tenetur ire ad Consilium; quia ille, qui tenetur ire ad Synodum, si videt, quod ibi sit tractandum aliquid contra ius, non tenetur ire, per *text. in c. quod super, de maior. & obed.* Quinimò debet ob hoc ipsum Regius Consiliarius, & quilibet Iudex ire ad Tribunal, ibique resistere, oppugnare, suum votum, quà iuribus, quà authoritatibus, ac rationibus fundare, suam sententiam, omni qua decet modestia, proferre quamuis singularem: interdũ enim vox vnius potest alios trahere in suum suffragium, *arg. l. istẽ si vnus, §. alias, l. si inter tres, ff. de recept. arbitr. gl. in cap. Nicana, verbo sẽtentiam, dist. 31. Marc. q. 5. num. 4. lib. 1.* etenim *nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile*, verba sunt *Cicer. in Paradox.* quæ referibit de *Rubeis certam. 13. n. 12.* & vrgere, vt illud suum votũ adnotetur iuxtà normam præscriptam in libro vororum (qui confici debet à nouissimo Consiliario aulę omni secreto, vigore etiam ordinum S. M transmissorũ tũnc Proregi die 12. Augusti 1628., & ab eo S. C. sub die 28. Februarij 1629., qui asseruantur in libro notamentorum S. C. penès Secretariũ, à quo vota notabantur antiquitùs, quando Consiliarij in vna residebãt aula, *ex prag. 13. §. 1. in fin. vers. dùm verò vota, de offic. S. C.*, vt seruatur in alijs Tribunalibus, nempè in Collaterali Consilio, R. C. Summariæ, Regijsque Audientijs, quod nõ potest explicari à Secretario S. C., in quo adsunt quatuor aulæ.) Quicquid tãdem eueniat, dum iudex ex se omnia, quæ potuit, effecerit, memor illius aurei dicti *Iuuen. satyr. 8.*

Expectata diu tandem Prouincia cum te
Rectorem excipit, pone ira fræna, modumque
Pone, & auaritiæ; miserere inopum sociorum.
Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis:
Respice quid moneant leges, quid Curia mandet.

Quod confirmat *Claud. de 4. Honor. Cõs.*

Tu ciuem, patremque geras, Tu consule cunctis;
Ne tua te moueant vnquam, sed publica vota.

Ac illa, quæ apud Quirites pro rostris leonina carmina legebantur, rescripta ab eodem *Afflict. in Const. statuimus, post num. 39. de offic. Mag. Iust.* quæ referibit *Baron. in addit. ad tract. de corpor. eiusque partib. ad tit. de manib. num. 366.* me adducens in *ritu 14. num. 1. lib. 1. sub num. 364.*

O Consultores, rectos assumite mores:
Publica priuatis semper præponite gratis;
Ne damnet vestras animas Diuina Potestas.

Neque *text.* adductus ab *Affl. in cit. cap. 67 quod super*, videtur probare eius axioma; In illo enim ait Pontifex, quod Abbates, ac Sacerdotes Diœcesani ab Episcopo possint cogi ire ad Synodum, etiam cum Ecclesiasticis censuris; *dũmodò in ipsa Synodo*, ait *text. non ducas aliquid statuendũ, quod Canonicis obuiet institutis.* Neque id immeritò, namque in eo casu non tenerẽtur obtemperare: neque in contumaciam incurrerent. At in casu *Affl.* si non eunte Ministro, nihil fieret, nec damnum eueniret: non officeret minister si nollet ire. Cum possit autem esse dubium, quod decideretur causa absque suo interuẽtu: debet ocyus ire: ac ibi partes suas agere, suoque muneri satisfacere, obstrictus iustitiã ministrare omnibus hominibus in omnibus causis, & omni tẽpore, ex multis *Cæsar. qq. pereg. q. 43. n 18.* nã si in vna deficimus, facti sumus omnium rei, vt perpendit *Cornel. à Lapide præclarissimæ Societatis Iesu Luc. cap. 1. vers. 74. & 75.*, aliàs eueniet, quod traditur *Luc. 18.* cum notatis per *Cornel. à Lapid.* ibidem, & in reuelationibus Sãctæ Brigidæ

gidæ

tonium de Silua, D. Petrum Corres, ac me ipsum, vt accuratiùs discuteretur articulus, vter actor esset, aut reus, ac aperiretur palam paritas.

Et cum in aula Regiæ Cameræ restitissem, quia inter creditores erat præcipuè Illustris Marchio Alfidenæ D. Antonius Gattola vir D. Aureliæ Blanch secundæ matertere D. Antonij de Ianuario mei generi (ità quod fatale videatur bis coortam esse in hoc articulo paritatem, in eoque aliquem de cognomine Gattola sua tutantem iura interesse) censuerunt ijdem Domini, quod interuenirem; eorumque Iudicio assensus est palā Ill. Ducis Calabritri Patronus. Et discussa causa non vno tantùm die, dirempta fuit paritas, & prouisum, quod, *non interueniat*, die 27. Nouēbris 1677. patrocinia prestātibus pro Ill. Duce Calabritti Domino Petro de Fusco, & pro creditoribus Dominis Fabio Criuella, Antonio Caiafa, D. Cæsare Natali, & D. Hectore Caracciolo, viris eloquentia, & omniū virtutum præstantia conspicuis.

Habita fuit ratio, non esse applicabile
60 quicquid dicūt *Reg. Carol. Tapia, & Præs. Anell. de Amat. cit. in locis*, qui loquuntur quando altera pars proposuit formitèr suspicionem cum libello, capitibus, ac deposito, altera contradicente; dum in illa thesi non fuit recusatus; at iudex tātum scrupulo conscientiæ tactus perpendens causam esse grauem, & iustam, adesse abnuebat; quapropter nullū aderat iudicium; & quamuis vera esset allata doctrina, non posse Iudicem se abstinere, nisi communicata causa, & cognita à Senatu, ità attento iure communi, ùt municipali: limitatur tamèn in casu particulari, quando non benè palàm causa efferretur, vt notat *Fontanell. cit. dec. 2. num. 20.* loquens in simili statuto, *Merend. cit. lib. 22. cap. 26. ex nu. 11. & 12. tom. 4.* & quod in hoc casu aderat Ministri integerrimi qualitas, geminatumq; ac enixum scrupulum, partibus publicatum, altera quarum reuocauit in animum, cui quidem Iudici plena
61 adhibenda est fides hoc in casu, in quo etiam parti cum iuramento attestanti causam non posse exprimi sine scandalo, & præiudicio, creditur, si sit notabilis persona nè dum de iure Ciuili, sed etiam Canonico, *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 55. Cancer. var resol. p. 1. num. 35. Zamar. de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. q. 12. num. 124. D. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 110. num. 18. cent. 2. Illico Vmmius in disput. ad process. iudiciar. direct. 1. thes. 1. num. 62. pag. 39.* ibi: *Nos illud addamus, quòd si quidem citrà suspicionis scandalum causam exprimere non possit, veluti si iudex recusanti sit riualis, sufficiat, si iuret recusans se ipsū nō absq; legitima causa recusare, ex Pacian. add. loc. & Zāger. d. mem. Anthore de except. 1. c. 4. n. 26.* cōfertq; *Gl.* effatū *in l. Titio fundus 72. ff. de cōdic. & demostr.* quam singularē præconizat *Menoch. de arbitr. iudic. cas. 177. n. 13.*

Et quod quidam creditores scrupulo inhæserint, non operatur posse vō-
62 cari actores; operæ pretium enim erat suspicionem formitèr proponi seruata forma *prag. Ric. collect. 2668.* confert *c. cum specıali*, vbi *Abb. 1. notab. & Lanfranch. de appell. Tusch. verbo iudex vt suspectus, concl. 423. Osasch. dec. 84. Alex. consi. 89. Ruyn. cōs. 6. num. 10. lib. 4. Marches. in suo tract. signat. p. 2. cap. 5. num. 20. in 2. cap. de suspic. iudic. Neuiz. cons. 36.* quæ enim facta est contra iuris dispositionem, non attenditur, *Gabriel conclus. 5. nu. 6. tit. de iudic. Lancellot. tit. de attent. post recusat. Iudic. num. 76. Marches. in prax. Commiss. p. 2. de iudic. suspect. S. 2. num. 22.* qua non obstante, iudici licet vlterius procedere, *Castr. in l. apertissimi num. 4. C. de iudic. Scacc. de iudic. cap. 101. nu. 22. Io. Anton. ab Ecclesia obseru. forens. Sacri Senatus Pedemont. lib. 2. obsern. 68. sub num. 13.* ex regula, actum nullum non suspē-

tis Domini in Consilio, qui ob fauorem petit illicita: Hic non est sapiens secũdum Bal. in l. non idcircò, C. de rescind. vendit. Et tunc Regius Consiliarius nõ tenetur ire ad Consilium; quia ille, qui tenetur ire ad Synodum, si videt, quod ibi sit tractandum aliquid contra ius, non tenetur ire, per *text. in c. quod super, de maior. & obed.* Quinimò debet ob hoc ipsum Regius Consiliarius, & quilibet Iudex ire ad Tribunal, ibique resistere, oppugnare, suum votum, quà iuribus, quà authoritatibus, ac rationibus fundare, suam sententiam, omni qua decet modestia, proferre quamuis singularem: interdũ enim vox vnius potest alios trahere in suum suffragium, *arg. l. itẽ si vnus, §. alias, l. si inter tres, ff. de recept. arbitr. gl. in cap. Nicana, verbo sẽtentiam, dist. 31. Marc. q. 5. num. 4. lib. 1.* etenim *nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile*, verba sunt *Cicer. in Paradox.* quæ rescribit de *Rubeis certam. 13. n. 12.* & vrgere, vt illud suum votũ adnotetur iuxtà normam præscriptam in libro votorum (qui confici debet à nouissimo Consiliario aulę omni secreto, vigore etiam ordinum S. M transmissorũ tùnc Proregi die 12. Augusti 1628., & ab eo S. C. sub die 28. Februarij *1629.*, qui asseruantur in libro notamentorum S. C. penès Secretariũ, à quo vota notabantur antiquitùs, quando Consiliarij in vna residebãt aula, *ex prag. 13. §. 1. in fin. vers. dùm verò vota, de offic. S. C.*, vt seruatur in alijs Tribunalibus, nempè in Collaterali Consilio, R. C. Summariæ, Regijsque Audientijs, quod nõ potest explicari à Secretario S. C., in quo adsunt quatuor aulæ.) Quicquid tãdem eueniat, dum iudex ex se omnia, quæ potuit, effecerit, memor illius aurei dicti *Iuuen. satyr. 8.*

Expectata diù tandem Prouinciacum te
Rectorem excipiet, pone iræ fræna, modumque
Pone, & auaritiæ; miserere inopum sociorum.

Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis:
Respice quid moneant leges, quid Curia mandet.

Quod confirmat *Claud. de 4. Honor. Cõs.*

Tu ciuem, patremque geras, Tu consule cunctis;
Ne tua te moneant vnquam, sed publica vota.

Ac illa, quæ apud Quirites pro rostris leonina carmina legebantur, rescripta ab eodem *Afflict. in Const. statuimus, post num. 39. de offic. Mag. Iust.* quæ rescribit *Baron. in addit. ad tract. de corpor. eiusque partib. ad tit. de manib. num. 366.* me adducens in *ritu 14. num. 1. lib. 1. sub num. 364.*

O Consultores, rectos assumite mores:
Publica priuatis semper præponite gratis;
Ne damnet vestras animas Diuina Potestas.

Neque *text.* adductus ab *Affl. in cit. cap.*
67 *quod super*, videtur probare eius axioma; In illo enim ait Pontifex, quod Abbates, ac Sacerdotes Diœcesani ab Episcopo possint cogi ire ad Synodum, etiam cum Ecclesiasticis censuris; *dũmodò in ipsa Synodo*, ait *text. non ducas aliquid statuendũ, quod Canonicis obuiet institutis.* Neque id immeritò, namque in eo casu non tenerẽtur obtemperare: neque in contumaciam incurrerent. At in casu *Affl.* si non eunte Ministro, nihil fieret, nec damnum eueniret: non officeret minister si nollet ire. Cum possit autem esse dubium, quod decideretur causa absque suo interuẽtu: debet ocyus ire: ac ibi partes suas agere, suoque muneri satisfacere, obstrictius iustitiã ministrare omnibus hominibus in omnibus causis, & omni tẽpore, ex multis *Cæsar. qq. pereg. q. 43. n.* 18. nã si in vna deficimus, facti sumus omnium rei, vt perpendit *Cornel. à Lapide præclarissimæ Societatis Iesu Luc. cap. 1. vers. 74. & 75.*, aliàs eueniet, quod traditur *Luc. 18.* cum notatis per *Cornel. à Lapid.* ibidem, & in reuelationibus Sãctæ Brigidæ

ronium de Silua, D. Petrum Corres, ac me ipſum, vt accuratiùs diſcuteretur articulus, vter actor eſſet, aut reus, ac aperiretur palam paritas.

Et cum in aula Regiæ Cameræ reſtitiſſem, quia inter creditores erat præcipuè Illuſtris Marchio Alfidenæ D. Antonius Gattola vir D. Aureliæ Blanch ſecundæ materteræ D. Antonij de Ianuario mei generi (ità quod fatale videatur bis coortam eſſe in hoc articulo paritatem, in eoque aliquem de cognomine Gattola ſua tutantem iura intereſſe) cenſuerunt ijdem Domini, quod interuenirem; eorumque Iudicio aſſenſus eſt palã Ill. Ducis Calabritti Patronus. Et diſcuſſa cauſa non vno tantùm die, dirempta fuit paritas, & prouiſum, quod, *non interueniat*, die 27. Nouẽbris 1677. patrocinia præſtãtibus pro Ill. Duce Calabritti Domino Petro de Fuſco, & pro creditoribus Dominis Fabio Criuella, Antonio Caiafa, D. Cæſare Natali, & D. Hectore Caracciolo, viris eloquentia, & omniũ virtutum præſtantia conſpicuis.

Habita fuit ratio, non eſſe applicabile 60 quicquid dicũt *Reg. Carol. Tapia, & Praſ. Ancll. de Amat. cit. in locis*, qui loquuntur quando altera pars propoſuit formitèr ſuſpicionem cum libello, capitibus, ac depoſito, altera contradicente; dum in illa theſi non fuit recuſatus: at iudex tãtum ſcrupulo conſcientiæ tactus perpendens cauſam eſſe grauem, & iuſtam, adeſſe abnuebat; quapropter nullũ aderat iudicium; & quamuis vera eſſet allata doctrina, non poſſe Iudicem ſe abſtinere, niſi communicata cauſa, & cognita à Senatu, ità attento iure communi, ùt municipali: limitatur tamèn in caſu particulari, quando non benè palàm cauſa efferretur, vt notat *Fontanell. cit. dec. 2. num.* 20. loquens in ſimili ſtatuto, *Merend. cit. lib. 22. cap. 26. ex nu. 11. & 12. tom. 4.* & quod in hoc caſu aderat Miniſtri integerrimi qualitas, geminatumq; ac enixum ſcrupulum, partibus publicarum, altera quarum reuocauit in animum, cui quidem Iudici plena

61 adhibenda eſt fides hoc in caſu, in quo etiam patri cum iuramento atteſtanti cauſam non poſſe exprimi ſine ſcandalo, & præiudicio, creditur, ſi ſit notabilis perſona nè dum de iure Ciuili, ſed etiam Canonico, *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 55. Cancer. var reſol. p. 1. num. 35. Zamar. de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. q. 12. num. 124. D. Conſil. Staiban. in obſeru. ad reſol. 110. num. 18. cent. 2. Illico Vmmius in diſput. ad proceſſ. iudiciar. direct. 1. theſ. 1. num. 62. pag.* 39. ibi: *Nos illud addamus, quòd ſi quidem citrà ſuſpicionis ſcandalum cauſam exprimere non poſſit, veluti ſi iudex recuſanti ſit riualis, ſufficiat, ſi iuret recuſans ſe ipsũ nõ abſq; legitima cauſa recuſare, ex Pacian. add. loc. & Zãger. d. mem. Authore de except. 1. c. 4. n. 26.* cõfertq; *Cl. effatũ in l. Titio fundus 72. ff. de cõdit. & demoſtr.* quam ſingularẽ præconizat *Menoch. de arbitr. iudic. caſ.* 177. *n.* 13.

Et quod quidam creditores ſcrupulo inhæſerint, non operatur poſſe vò-
62 cari actores; operæ pretium enim erat ſuſpicionem formitèr proponi ſeruata forma *prag. Ric. collect.* 2668. confert *c. cum ſpeciali*, vbi *Abb. 1. notab. & Lanfranch. de appell. Tusch. verbo iudex vt ſuſpectus, concl.* 423. *Oſaſch. dec.* 84. *Alex. conſ.* 89. *Ruyn. cõs. 6. num. 10. lib. 4. Marches. in ſuo tract. ſignat. p. 2. cap. 5. num. 20. in 2. cap. de ſuſpic. iudic. Neuiz. cons.* 36. quæ enim facta eſt contra iuris diſpoſitionem, non attenditur, *Gabriel conclus. 5. nu. 6. tit. de iudic. Lancellot. tit. de attent. poſt recusat. Iudic. num. 76. Marches. in prax. Commiſſ. p. 2. de indic. suspect.* S. 2. *num.* 22. qua non obſtante, iudici licet vlterius procedere, *Caſtr. in l. apertiſſimi num. 4. C. de iudic. Scacc. de iudic. cap. 101. nu. 22. Io. Anton. ab Eccleſia obſeru. forent. Sacri Senatus Pedemont. lib. 2. obſeru. 68. ſub num.* 13. ex regula, actum nullum non ſuſpẽ-

tis Domini in Consilio, qui ob fauorem petit illicita: Hic non est sapiens secũdum Bal. in l. non idcircò, C. de rescind. vendit. Et tunc Regius Consiliarius nõ *tenetur ire ad Consilium; quia ille, qui tenetur ire ad Synodum, si videt, quod ibi sit tractandum aliquid contra ius, non tenetur ire*, per *text. in c. quod super, de maior. & obed.* Quinimò debet ob hoc ipsum Regius Consiliarius, & quilibet Iudex ire ad Tribunal, ibique resistere, oppugnare, suum votum, quà iuribus, quà authoritatibus, ac rationibus fundare, suam sententiam, omni qua decet modestia, proferre quamuis singularem: interdũ enim vox vnius potest alios trahere in suum suffragium, *arg. l. itẽ si vnus, §. alias, l. si inter tres, ff. de recept. arbitr. gl. in cap. Nicana, verbo sẽtentiam, dist. 31. Marc. q. 5. num. 4. lib. 1.* etenim *nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile*, verba sunt *Cicer. in Paradox.* quæ refert *de Rubeis certam. 13. n. 12.* & vrgere, vt illud suum votũ adnotetur iuxtà normam præscriptam in libro votorum (qui confici debet à nouissimo Consiliario aulę omni secreto, vigore etiam ordinum S. M transmissorũ tũnc Proregi die 12. Augusti 1628., & ab eo S. C. sub die 28. Februarij 1629., qui asseruantur in libro notamentorum S. C. penès Secretariũ, à quo vota notabantur antiquitùs, quando Consiliarij in vna residebãt aula, *ex prag. 13. §. 1. in fin. vers. dùm verò vota, de offic. S. C.*, vt seruatur in alijs Tribunalibus, nempè in Collaterali Consilio, R. C. Summariæ, Regijsque Audientijs, quod nõ potest explicari à Secretario S. C., in quo adsunt quatuor aulæ.) Quicquid tãdem eueniat, dum iudex ex se omnia, quæ potuit, effecerit, memor illius aurei dicti *Iuuen. satyr. 8.*

Expectata diù tandem Prouincia cum te
Rectorem excipiet, pone ira frena, modumque [illegible]
Pone, & auaritia, miserere inopum sociorum.
Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis:
Respice quid moneant leges, quid Curia mandet.

Quod confirmat *Claud. de 4. Honor. Cõs.*

Tu ciuem, patremque geras, Tu consule cunctis;
Ne tua te moueant vnquam, sed publica vota.

Ac illa, quæ apud Quirites pro rostris leonina carmina legebantur, rescripta ab eodem *Afflict. in Const. statuimus, post num. 39. de offic. Mag. Iust.* quæ refert *Baron. in addit. ad tract. de corpor. eiusque partib. ad tit. de manib. num. 366.* me adducens in *ritu 14. num. 1. lib. 1. sub num. 364.*

O Consultores, rectos assumite mores:
Publica priuatis semper praponite gratis;
Ne damnet vestras animas Diuina Potestas.

Neque *text.* adductus ab *Affl. in cit. cap.*
67 *quod super*, videtur probare eius axioma; In illo enim ait Pontifex, quod Abbates, ac Sacerdotes Diœcesani ab Episcopo possint cogi ire ad Synodum, etiam cum Ecclesiasticis censuris; *dũmodò in ipsa Synodo*, ait *text. non ducas aliquid statuendũ, quod Canonicis obuiet institutis.* Neque id immeritò, namque in eo casu non tenerẽtur obtemperare: neque incontumaciam incurrerent. At in casu *Affl.* si non eunte Ministro, nihil fieret, nec damnum eueniret: non officeret minister si nollet ire. Cum possit autem esse dubium, quod decideretur causa absque suo interuẽtu: debet eius ire: ac ibi partes suas agere, suoque muneri satisfacere, obstrictus iustitiã ministrare omnibus hominibus in omnibus causis, & omni tẽpore, ex multis *Cafar. qq. pereg. q. 43. n 18.* nã si in vna deficimus, facti sumus omnium rei, vt perpendit *Cornel. à Lapide praclarissima Societatis Iesu Luc. cap. 1. vers. 74. & 75.* aliàs eueniet, quod traditur *Luc. 18.* cum notatis per *Cornel. à Laptd.* ibidem, & in reuelationibus Sãctæ Brigidæ

tonium de Silua, D. Petrum Cortes, ac me ipsum, vt accuratiùs discuteretur articulus, vter actor esset, aut reus, ac aperiretur palam paritas.

Et cum in aula Regiæ Cameræ restitissem, quia inter creditores erat præcipuè Illustris Marchio Alfidenæ D. Antonius Gattola vir D. Aureliæ Blanch secundæ marerteræ D. Antonij de Ianuario mei generi (ità quod fatale videatur bis coortam esse in hoc articulo paritatem, in eoque aliquem de cognomine Gattola sua tutantem iura interesse) censuerunt ijdem Domini, quod interuenirem; eorumque Iudicio assensus est palã Ill. Ducis Calabritti Patronus. Et discussa causa non vno tantùm die, dirempta fuit paritas, & prouisum, quod, *non interueniat*, die 27. Nouẽbris 1677. patrocinia præstãtibus pro Ill. Duce Calabritti Domino Perro de Fusco, & pro creditoribus Dominis Fabio Criuella, Antonio Caiafa, D. Cæsare Natali, & D. Hectore Caracciolo, viris eloquentia, & omniũ virtutum præstantia conspicuis.

Habita fuit ratio, non esse applicabile
60 quicquid dicũt *Reg. Carol. Tapia, & Praes. Anell. de Amat. cit. in locis*, qui loquuntur quando altera pars proposuit formitèr suspicionem cum libello, capitibus, ac deposito, altera contradicente; dum in illa thesi non fuit recusatus; at iudex tãtum scrupulo conscientiæ tactus perpendens causam esse grauem, & iustam, adesse abnuebat; quapropter nullũ aderat iudicium; & quamuis vera esset allata doctrina, non posse Iudicem se abstinere, nisi communicata causa, & cognita à Senatu, ità attento iure communi, ùt municipali: limitatur tamèn in casu particulari, quando non benè palàm causa efferretur, vt notat *Fontanell. cit. dec. 2. num. 20.* loquens in simili statuto, *Merend. cit. lib. 22. cap. 26. ex nu. 11. & 12. tom. 4.* & quod in hoc casu aderat Ministri integerrimi qualitas, geminatumq; ac enixum scrupulum, partibus publicatum, altera quarum reuocauit in animum, cui quidem Iudici plena
61 adhibenda est fides hoc in casu, in quo etiam parti cum iuramento attestanti causam non posse exprimi sine scandalo, & præiudicio, creditur, si sit notabilis persona nè dum de iure Ciuili, sed etiam Canonico, *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 55. Cancer. var resol. p. 1. num. 35. Zamar. de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. q. 12. num. 124. D. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 110. num. 18. cent. 2. Illico Vmmius in disput. ad process. iudiciar. direct. 1. thes. 1. num. 62. pag. 39.* ibi: *Nos illud addamus, quòd si quidem citrà suspicionis scandalum causam exprimere non possit, veluti si iudex recusanti sit riualis, sufficiat, si iuret recusans se ipsũ nõ absq; legitima causa recusare, ex Pacian. add. loc. & Zãger: d. mem. Anthore de except. 1. c. 4. n. 26.* cõfertq; *Gl. effatũ in l. Titio fundus 72. ff. de cõdit. & demostr.* quam singularẽ præconizat *Menoch. de arbitr. iudic. cas. 177. n. 13.*

Et quod quidam creditores scrupulo inhæserint, non operatur posse vo-
62 cari actores; operæ pretium enim erat suspicionem formitèr proponi seruata forma *prag. Rit. collect. 2668.* confert *c. cum specali*, vbi *Abb. 1. notab. & Lanfranch. de appell. Tuseh. verbo iudex vt suspectus, concl. 423. Osasch. dec. 84. Alex. cons. 89. Ruyn. cõs. 6. num. 10. lib. 4. Marches. in suo tract. signat. p. 2. cap. 5. num. 20. in 2. cap. de suspic. iudic. Neuiz. cons. 36.* quæ enim facta est contra iuris dispositionem, non attenditur, *Gabriel conclus. 5. nu. 6. tit. de iudic. Lancellot. tit. de attent. post recusat. Iudic. num. 76. Marches. in prax. Commiss. p. 2. de iudic. suspect. S. 2. num. 22.* qua non obstante, iudici licet vlterius procedere, *Castr. in l. apertissimi num. 4. C. de iudic. Scacc. de iudic. cap. 101. nu. 22. Io. Anton. ab Ecclesia obseru. forens. Sacri Senatus Pedemont. lib. 2. obseru. 68. sub num. 13.* ex regula, actum nullum non suspẽ-

F 2 de-

gidæ *lib.4.c.114.& 129.,& lib.5.poſt interrog.13.*,necnō *in eis.lib.4.reuelationū eiuſdē c.102.* enumerātur partes,quas iudex habere obſtringitur, & præ cęteris cauere debet,nè timore,aut amore Principū iudicet,*P.Carolus Scribanus inPolit.Chriſt.c.9.ver. verū ſi maior vis.* Sic vocat Principis authoritatem,*pag.152.* cuius preces ſunt mandata,*Gloſ.in l.1.ff.quod iuſſu*; blanditiæ vim habent minatum, *Gl. in l. 1. verbo pignora, C. ſi rector prou.* Hinc Plato Principis preces neceſſitati admixtas aſſeuerauit, illaſquè, reuerentia militante, iuſſui ęquiparari,ex *Bal.Alex.Purpur.Loffr.* alijs notat *Knichen de veſtit. pactio. lib.3.c.2.ex num.98.Vveſſemb.d.mem. Author.in parat l.tit. ff.quod met.cauſ. in princ.*& Deus per iuſtitiam ſic diſtributam non reliquit Iudicem,etiā Etnicum irremuneratum, vt in exēplis adductis à *Petro de Palude Patriarcha Hieroſol.1.4.ſent.* & ex eo à *S.Anton.3.par.tit.9.cap.1.ſumm.pag.90.* quem refert *Caſar.quæſt.1. num. 42.*& à *P. Molfeſio ad conſuetud.Neapol.tit.de renunciat.quæſt.15.num.23.* & de Traiano Imperatore apud *Ioan. Salisburgen.in polit.lib.5.cap.8.*cuius memini in *ritu 46.ſub num.3.lib.1.* eiuſque verba reſcribit *Cenſal. in declar.ad text.in l.vnic.C.ſi quis Imper.maledix.§.8.num.19.& 20.*Confidendum igitur Deo, & perſiſtendū in officio, in quo quis collocatus eſt, & omnia benè euenient, iuxtà *Eccl.cap.11.verſ.22.*ibi:*Confide in Deo, et mane in loco tuo*,ideſt in officio tuo, ſcilicèt exercēs officium tuum rectè, vt explicat *Cornel. à Lapid. ibidem, Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem,in verſ.23.*cum explicatione eiuſdem *Cornelij.*

Aduertamus inſupèr, ꝙ V.I.D.Franciſcus Antonius de Mercatis olim ſolertiſſimus à ſecretis noſtri Senatus collector obſeruationū ſoliti,& ſtyli
68 eiuſdē,& formularū pro benè ordinādis,cōcipiendiſq; ſentētijs, & ſecretis illius,*p.1.lib.3.manuſcr.obſer.74.*qui conſeruatur penès. V. I. D. Didacum de Mercatis hæredem, & in munere ſucceſſorē,adnotat,quod ex *prag.10.cap.2.de ſuſpic.offic.*edita ſub die 31.Octobris 1594. fuit edictum,quod durante iudicio ſuſpicionis Commiſſarius,cui fuit demandata ſuſpicionis cognitio, procedat in cauſa principali, & in omnibus incidentibus, quæ emergunt vſque ad ſententiam excluſiuè, quod ſempèr fuit obſeruatum;ſed ab anno 1621. id non potuit obſeruari, ex quo cedula Domini Cardinalis Zabata, tùnc huius Regni Locumtenentis Generalis ſub die 17.Ianuarij 1621. fuit ſancitum,quod ſuſpiciones,quę proponūtur in Regios Cōſiliarios, non committantur in eadem Aula, in qua reſidet Cōſiliarius ſuſpectus, & ſic pro exequutione dictæ cedulæ fuit per Dominos Præſidētes obſeruatum, quod ſuſpiciones prædictæ committantur alicui Conſiliario Aulæ ſequētis,quàmuis à principio fuerant commiſſæ in diuerſis Aulis, qui procedit tantùm in cauſa ſuſpicionis, ſed non in cauſa principali quæ non poteſt transferri de vna in aliam Aulam; ſed debet ſemper remanere in eadem Aula,& ſic ſeruari ſcripſit pręfatus de Mercatis, quod Cōmiſſarius cauſæ ſuſpicionis procedat in ea; Cauſa verò principalis committitur alteri Conſiliario eiuſdem Aulæ, in qua reſidet Commiſſarius allegatus ſuſpectus, qui procedit in ea,omnibuſque incidētibus, vſque ad ſententiam excluſiuè,amoto dicto Conſiliario ſuſpecto. Tenor verò huiuſmodi cedulæ eſt.

El Cardenal mi Señor diçe,que las cauſas aſsi ciuiles,como criminales de los Conſejeros ſean attores, ò reos no ſe cometan en la Ruoda donde ellos aſsiſten, ny ſe rifiera en ella por la Vicaria, y aſsimiſmo las cauſas de ſoſpecha, que ſe dieron contro dichos Conſejeros, no ſe refieran en dicha Ruoda, porque aſsi

con-

conuiene à la buena, y recta administracion dela justicia. Dios guarde V.S. De Palacio 17. de Henero 1621.

De quo ordine mentionem facit *Reg. Rouit. dec. 81. sub num. 14.* & ego in hoc *Ritu, num. 75. lib. 2.* & de simili in suo Senatu *Maynard. decis. 82. p. 1.* quem adduxi ibidèm, *sub num.* 148. & refert *Marta in compilation. decis. tom. 1. ver recusatio, cap. 26.*

Verùm primum seruari non perspicio,
69 nam causæ, in quibus habent interesse Regij Consiliarij, in eadem aula, in qua resident, aliquando committuntur arbitrio Spectabilis Præsidis, Seruatur verò, quod causæ suspicionis demandantur alicui Senatori degenti in sequenti aula; sed quod asserit *de Mercatis*, quoad Commissariũ suspicionis seruatam vidi tempore meo adamussim *prag. mem.* dispositionem, vt ille procedat in causa principali, sic nouissimè in praxi deductum fuit, nam pendente suspicione in tũc D. Cõsiliarium, nũc Præsidentem R.C. Carolum Vergara ab Ill. Principissa Ieracij deducta, processit D. Consil. D. Fuluius Caracciolus residens in aula sequenti commissarius causæ suspicionis, in causa principali, in Banca de Martino. Qua in re iure hoc irrepsit, siquidem prohibitio, quod causa haùd transferatur de vna in aliam aulam hanc non amplectitur thesim, tùm quia non fit derogatio expressa sancitis in illa *prag.* 10., tùm quia non intelligitur de transitu causæ momẽtaneo, breui interstitio dierum, viso suspicionis exitu, reuersuræ, sed de perpetuò permãsuræ. Hinc videmus, quod si Consiliarij aulæ, in qua lis vertitur, sint omnes suspicioni obnoxij, causa demãdatur alteri sequẽtis aulę, vsque ad aduentum alterius Consiliarij non suspecti in dicta aula, de quo idem *de Mercatis* testis est *eit. libro, obser.* 79.

Qui autem recusari possunt iudicati à
70 nobis sũt in hoc *Ritu, ex n.* 83. *lib.* 2. De Põtifice, & Imperatore notant *Aufrer. in tract. de recusat. nu. 5. Menoch. cons. 94. num. 12. Decian cons. 26 lib. 1. Greu. concl.* 33. qui haùd redduntur suspecti in causa vertente cum subditis, *Pegas ad Ord. Portugal. lib. 1. tit. 9. Gl. 1. n 2. tom. 3.* ex *Gratian. discept. forensf. cap. 4. num.* 24. De Præside Tribunalium *Gsurb. dec. 27. Fermosin. in c. si quis contra, de for. compet. q. 5. Pegas lib. 1. tit. 2. gl. 23. num. 3. & 8.* De Cardinalibus *Boer. dec. 269., Pacian. de probat. cap. 45. num. 94* De Episcopis, & quocumque Iudice Ecclesiastico *c. si quis contra 4. de offic. deleg. c. cũ specialibus, de appellat. c. quod suspecti, 3. q. 5.* & de Episcopis visitãtibus loquitur *Fagnan. in cap. cõquerenti, num. 37. de offic. ordin. P. Passerin. in cit prax. formand. process. q. 3. art. 3. sub num.* 38.

An totus Senatus, Concistorium, vel Collegium. *Eberhart. Spechan in quæst. iur. cent. 2. class. 4. q. 4.* tres refert DD. opiniones, sed illam sentẽtiam distinctione vtentem videtur amplecti, quod scilicet remoueatur, si Caput tantę sit pręeminẽtiæ, & authoritatis, vt illi Senatores contradicere non auderent, vel si Senatus, capite suspecto remoto, de controuersa causa cognoscere non valeret, secùs verò non, ex *Boer. decis.* 269. Indistinctè verò *Philipp. Port. in cons. 91. num. 19. & 20.* concludit nostrũ amplissimũ S. C. Senatũ legitimo iure recusari potuisse in causa, quã habebat Excell. Marcus Antonius Columna Romanus cum Excell. D. Garzia de Toledo, quia tùnc tẽporis Regni habenas regebat Excell. Dux Albæ frater patruelis D. Garziæ, quẽ *Port.* sequitur *Vuesẽbec. D. M. Author cons. 164. num. 25. verbo sexto, lib. 4.* qua de re *Gayll. lib. 1. obs. 33. David Meuius in comment. ad ius Lubicense tit. 1. art. 8. lib. 1. tom. 1. Decian. cons. 26. n. 3. Menoch. de arbitrar. cas. 458., illic. Vmmius* mòx citãdus sub *num.* 56. *Ludou. Gilhaus in Arb.*

indic.

iudic. Ciuil. cap. 5. ram. 10. de except. num. 7.

An Conseruatoria, seu Templa omnia pro exploratione puellarum, causa matrimonij cōtrahēdi inquirit *Ricc. par. 3. dec. 318.* & de similibus sermocinātur *Farinac. in fragm. lit. I. n. 724. Fermosin. in c. si quis, de for cōpet. q. 7. Menoch. de arbitr. cas. 458.* De paribus Curiæ est *text. in c. 1. §. fin.* vbi *Aluarot.* post cęteros, *de inuest. in marit. facta, teste Curtio de feudis, p. vlt. q. 8. in fin. num. 28 cap. 1. Intrigl. de feud. cent. 2. art. 94. num. 33. & 34.* omnes suspicionis causas in hac materia feudali enumerans, *Illico Vmmius in disput. ad proceß. iudiciar. direct. 1. thes. 1. de iudic. in gener. & pers. ad id necess. requis. num. 56.*, quorum tamen parium iudicium apud nos perpaucis in causis recepit cōsuetudo, vt, examinato M.C.V. *rit. 46.* scribunt *Carau. ibi dē, Capibl de Baronib. p. 8. cap. 85. num. 3. tom. 2. Reg. de Ponte de potest. proreg. tit. 7. §. 7. num. 4. Consil. Carleual. de iudic. tom. 1. lib. 1. disp. 2. nu. 696. Reg. de Philippo differt. fiscal. 20. num. 13.*, & nos fusè scripsimus in *mem. rit. 46. ex num. 25. & rit. 50. num. 2. lib. 1.*

De inquisitore *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 54. num. 41. Pegn. in Commen. ad Direct. Eymer. p. 3. comm. 30. §. postremò videndum, Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 57. num. 7.*

De Episcopo electo, Regique suspecto loquitur *Innocent. in c. super his, de accusat.* post *Glos. in c. si quis 92. distinct.*

De Pręlato regulari, an possit à suo subdito recusari, ratiocinatur *Passerin. in prax. form. proceß. q. 3. art. 4.* De Iudice Apostolico *Pegas cit. tom. 3. lib. 1. tit. 9. §. 12. nu. 533.* De decurione Ciuitatis *Phœbus dec. 77. num. 16. P. Pereyr. in promptuar. iurid. verbo, suspectus, num 1584.*

De Fisci patrono diximus in *ritu 18. sub n. 2. lib. 1.* Addimus *D. Consil. Stasban. obseru. ad resol. 110. num. 33. tom. 2. Larream lib. 1. alleg. Fiscal. 2. Pegner. to. 2. cap. 33. Alfar. de offic. Fiscal. Gl. 17. num. 40.*, qui an possit excommunicari, cum non pro particulari eius interesse instat, sed pro bono publico, & Regni quiete. Videas *P. Enriquez de claui Pontific. cap. 12. §. 2. lit. R, Petr. Gonzales de Salzedo de lege politic. lib. 2. cap. 6. n. 67.* ait etenim Fiscus se esse loco partis quærelantis, & accusatoris, qui apud Iudicem instat pro publica vindicta, pro iustitia ministranda, nequè esse ullo iure cautū, quod os obstruatur ipsi, vel parti, nè instet apud iudicē, iustitiamq; petat, & ob hoc ipse Fiscus persona nuncupatur ficta, & repræsentata, ac inanimatum corpus, *Boer. dec. 272. num. 7. Gramm. dec. 65. n. 47. Peregr. de iure Fisci lib. 1. cap. 1. n. 38. Petr. Greg. lib. 31. syntagm. iur. c. 31. num. 4.*

Ordinario iudice suspecto, illius Locumtenens non recusatur, vt suspe-
71 ctus, *Ias. in l. apertissimi, nu. 9. C. de iudic. Bal. in l. vnic. nu. 4. C. si quacunque pradit. potest. Mart. vot. 142. num. 9. Mascard. de probat. concl. 953. num. 44.* suspicio enim afficit personā, non iurisdictionem, *Fab. tit. C. si à non cōpet. Iudic. defin. vnic. in alleg. num. 9.*, & iudicis locumtenens non est eadem persona cum iudice, *Bald. cit. loc. n. 4. Ab Ecclef. obser. Senat. Pedemont. 70. num. 11. lib. 2.*, cumq; Episcopi Vicarius faciat vnum Tribunal cum Episcopo, iure Canonico attento, meritò illo suspecto, Vicarius quoque remouetur, *Scialoy. de foro competent. cap. 9. num. 171. Laurent. cit. tract. de iudic. suspect. c. 4. n 7.* & diximus in hoc *rit. num. 91. lib. 2.* quin, & rota Curia Episcopalis, *Marchef. de iudic. suspect. § 1. num. 53.*, secùs tamen allegato suspecto Episcopi Vicario, *c. si contra vnum in fin. de offic. & potest. iudic. deleg. in 6. Farinac. in fragm. lit. I. num. 765.*, quin & ipse de causa suspicionis aduersùs Vicarium deducta tūnc benè cognoscit, *Io. Carol. Antonel. de regim. Eccles. lib. 5. de iudic.*

G ordi-

ordin.cap.7.num.17. Farinac.litt.I.post num.750., Ab Ecclesia mem. obser.70. in fin.P.verò Passerin. hæc sectatur *in cit.art.3.nu.39.*, non quia Episcopi, & Vicarij idem sit Tribunal, sed ob timorem,& reuerentiam, cum sit ad nutū Episcopi amouibilis, & proindè *num.*43 aduertit,suspecto Præsule, non posse recusari Vicarium ab ipso non institutum, sed à Summo Antistite.

De scholare, qui habeat suspectum aliquem Doctorem de Collegio, vel
72 Academia, proponente suspicionis causā Rectori, vt ea cognita iubeat, nè ille Doctor interueniat in examine, sermocinātur *Panorm. in c.causā, de offic.deleg.Felyn.in cap.ex literis,de constit.Bolognet.in Auth.habita,n.42. C.ne filius pro patre. Petr.Gregor.syntagm.iur.lib.49.cap.3. nu.23.* sic Tolosæ decisum refert *Corset.in suis singular. vers.suspicio*; sic Salmanticæ seruatū aduertit *Reg. Rouit. in prag. 1.de suspic.num.71.* cum alijs, quos refert *Guazzin. ad defensam reor.defens. 1. cap. 19.* potissimùm *num. 21. & 58.Tusch.tom.7.concl.907.num.7. Canale.de brachio Regio p.3.n.315.*

Requiratur nè autem simul causa, an satis sit, si medio solùm iuramento recuset? contigit annis superioribus disputari corām Præfecto studiorum huius inclytæ Ciuitatis, qui est Illustriss. Cappellanus Maior: cuius hodiè munus, ac dignitatem à Catholica Maiestate, præuia nominatione Excell. Domini Marchionis de los Velez Proregis, (qui in hoc vel maximè ostendit,quanto Diuini cultus ardeat zelo) fert acceptam D. D.Hieronymus della Marra ordinis patricij Sedilis Capuani; vir sanè ea doctrinæ præstantia, ac morū excellentia præditus, vt plurimā sui admirationem cunctis excitet.

Est igitur Cappellanus Maior, qui iu-
73 risdictionē Magni Cācellarij exercet. Cum enim Rex Carolus II., & antè ipsum Federicus instituissent Magni Cancellarij officium, dederunt ei facultatem cognoscendi de personis inseruientibus Regiæ Cappellæ, de quo ratiocinatur *Marin. Frecc.de subfeud. lib.1. de offic. Magn. Cancellarij,num. 24.* subnectens,sub Alphonso I. Aragonum Rege institutū fuisse iudicem in Regios Cappellanos vnum ex iisdem Cappellanis, qui Cappellanus maior vocatur,ex S.Sedis Apostolicæ permissu, *Frecc.loc.cit.*,sequuntur *Reg.Io.Frāc. de Pōte in tract.manuscript.de iurisd. tit.14.de iurisdictio.Cappellan.maior. num.3.* addens,Cappellanum maiorem semper extitisse in hoc Regno à tempore immemorabili, vtpotè à tempore fermè institutionis ipsius, vt docent authentica documenta in Regijs Archiuijs existentia, *Io. Dominic. Tasson. in pragm. de antephat. vers.3.obseru.3. num.233. Reg.Carol. Tap. de iur.Reg. lib.2.tit. de offic. Magni Cancellar.num.9. & in tract.de præstantia Reg.Cancellariæ,tit.de prærogatiu.Reg.Cancellar.num.21. Paul. Fusc.de visit.lib.2.cap.11.num.1.Reg. de Curtis in diuers.iur.feud.lib.2.c.2. num.78.Reg.Constant. in l.vnic. C.de Classicis, lib.11.nu.16.& 17.Reg.Reuert.dec.495. Nouar.de elect. & var. for.sect.4.q.58.num.15.Præsul Rice.in prax.Eccles.lib.4. resol.493. 495. & 498. Reg.de Marin. in obseruation ad decis. cit.Reuert. 495. n.1.*; ex cæteris meminerunt Cappellani maioris Regum,Regiæque Cappellæ *Cabed. in patron.Reg.Coronæ,cap.13.Vincent. Turturel.de Cappellis, & Cappellanis Regum in fin.operis. Donat. Chopinus lib.2.de sacr.politic.tit.5. num.5.*, in specie de Cappellano maiori nostri Regis,ac authoritate ei per Summos Pontifices indulta, testatur etiam *Augustin.Barbos.in collect.iur.Canon. tom.3 in cap. cum cappella, num.3. de priuileg.*

Quod autem in huius Regni Regibus fuerit,vt & nunc est facultas eligēdi
74 Cappellanum maiorem, ostendunt non

non pauca vetustissima exempla in tom. 2. *Reg. iurisdiction. in tit. de Reg. Cappell. maior.*; vbi habetur: quòd, quando Reges Galli dominabantur huic vrbi aderat Protocapellanus Regis, qui cæteris Regijs Cappellanis præerat; sic in æuo Regis Caroli I. anno 1262. tempore Regis Roberti anno 1313., regnantibus Regina Ioanna I. anno 1344. Rege Ladislao anno 1392. Ioanna II. anno 1423. & Magister Regalis Cappellæ dicebatur. Imò, & antiquiùs, Magno Comite Rogerio Normando huiusce Regni clauum moderãte, anno 1094. adfuisse hunc Magistrum Regiæ Sacræ Aedis, obseruat *Tasson. in cit. vers. n. 283 in fine.*

Circà autem prærogatiuas, exemptiones, priuilegia, ac iurisdictionem Re-
75 gij Capellani maioris, eiusque subditorum, nè in longum noster protrahatur sermo, videndæ omninò erũt Bullę Summorum, Sacrorumq; Pontificum Leonis X. sub die 2. Nouembris 1519. Pauli III. sub die 7. Iunij 1569. Gregorij XIV. sub die 3. Aprilis 1591. in quibus fit mentio de alijs à Summis Antistitibus expeditis; & de earũ plerisque testatur etiam *August. Barbos. cit. loco num. 3.* Et quæ ad rem faciunt quoque nõnullæ literæ transcriptæ in eodem *tom. 2. Regia iurisdictionis in tit. de Cappellano maiori*, quæ sunt Cardinalis Petri Aldobrandini Camerlingi Sanctæ Ecclesiæ de ordine Sũmi Pontificis Clementis VIII. altera data sub die 10. Iunij 1603. altera verò sub die 22. Februarij eiusdẽ anni.

Quo verò ad priuilegia eidem Cappellano maiori, eiusque subditis indulta à Regibus non pigeat videre in eodem *tom. 2.* Regiæ iurisdictionis transcripta priuilegia Regis Alphõsi I. sub die 29. Ianuarij 1445. Reginæ Ioannæ II. Regis Federici sub die 6. mensis Maij 1499. Regis Ferdinandi I. Cæsareæ Maiestatis Caroli V. sub die 27. Nouembris 1531. insupèr plures epistolas Regũ Aragonensiũ, nostrorũque inuictissimorũ Austriacorũ potissimũ sub die 3. Iunij 1580. directas D. Ioanni de Zunica Proregi; necnon sub die 29. Ianuarij 1593. missas Comiti Mirandæ Proregi; epistolas demùm Proregum D. Petri de Toledo sub die vltimo Ianuarij 1539., D. Perafan sub die 6. Iulij 1565.

Exercetur Officium Cappellani maio-
76 ris cum consilio, & voto decisiuo alicuius Regij Ministri, qui à Domino Prorege eligitur, accersitus, vel ex Consiliarijs Sanctæ Claræ, vel ex Præsidẽtibus R. Cameræ. Et hic tùm decreta subscribit, nec non relationes, quæ pro Regio exequatur fieri solent Domino Proregi, tùm etiam in vniuersis actibus iustitiæ administrat iurisdictionem in dicto officio. Antiquitùs appellabatur generalis Auditor, hodiè nomẽclaturam sortitus est Consultoris ordinarij, *Reg. Tapia de iur. reg. par. 2. in tit. de offic. Magn. Cancell. n. 9. Tasson. in cit. prag. de anteph. vers. 3. obseru. 3. num. 171. in princ., & vers. pro iurisdict.*, vbi ait, quod prouocatio à decretis huius Officij fit ad Dominum Proregem: qui pro sui libito, vel rescribit, quod idemmet Cappellanus maior assumpto in ea causa altero assessore, in gradu appellationis reuideat processum, vel quod pristinus idem ordinarius Consultor in Collaterali relationem faciat; & tunc expeditur à Regni Secretario rescriptum statuens diem dictæ relationis, & ità in dies singulos praxis obseruat, cum res postulat. Hoc autem ordinarij Cõsultoris munus mira Excell. Domini Marchionis de los Veles in hoc Regno Proregis eximij, ac vigilantissimi largitas, ac munificentia nupèr in me contulit die 18. Ianuarij 1676., atq; adeò illud exerceo: quãdo antehàc exercueram multis annis munus aduocati Fiscalis in eodẽ

Tribunali, etiàm cũ essem M. C. Iudex, præcedente ad hoc Regia dispensatione sub die 27. Maij 1665. Eminentiss. Domini D. Pasqualis Cardinalis de Aragona tùnc Proregis, cuius præstantissima magnificẽtia me M.C.V. iudicem in causis ciuilibus creauerat sub die 21. Maij prædicti, de quo meminit quoque *D. Altimare ad Reg. Rouit. decis. 14. sub num. 4.*

Si quando autem contingat, quod or-
77 dinarius huius officij Consultor in aliquam difficultatem incidat, ita vt hæreat, & nolit aliquid ex suo solùmodò arbitratu definire, consueuit pro libito in Collaterali consilio rẽ, de qua anceps est, referre, certiorẽ faciens D. Regni Secretarium, vt pro relatione facienda, decernat diem.

Semper verò, ac ordinarius huius officij Consultor refert in Collaterali Consilio, siuè referat adactus ab aliqua appellatione à decretis prædicti officij interposita, siuè ex officio, hęrens in aliqua dubitatione, vt supra diximus, post factam relationem fert primus omnium suffragium tãquam causæ Commissarius, suaque manu, vel sentẽtiam in processu, vel votum supra processum conscribit; quod deindè sub nomine S.E., eiusq; Collateralis Consilij extenditur; ac tandèm post Dominorum Regentiũ subscriptiones se sententiæ subscribit.

Fungitur igitur huiusmodi ordinarius
78 Consultor iurisdictione, atque authoritate definiẽdi quascumque, vel criminales, vel ciuiles, vel mixtas causas, quæ ad dicti Cappellani maioris officium spectant, omnesq; iuridicos actus ad iustitiam conducentes explendi. Et Cappellanus maior non modo tenetur ab actis, decretisque ordinarij Consultoris non discedere, ac illis stare, quin adigitur etiàm subscribere omnes actus, decreta, sententias, mandata, præcepta, atq; scripturas, quæ ordinario Cõsultori videbuntur expedire, absque eo, quod possit ne in minimo quidem ea, quæ Consultor gesserit, minuere, augere, alterare, vel impedire. Omnia enim ea, quæ ad iustitiam, aut iurisdictionem pertinent, dependent à voto Consultoris; requiriturque solùm Cappellani maioris subscriptio pro authenticandis scripturis, cum sub eius nomine, ac titulo expediantur; idque adamussim fit iuxta morẽ, & stylum cæterarum Curiarum, tàm Ecclesiasticarum, prout in Tribunali Nũtij Apostolici in hoc Regno pręsidentis, in quo licèt scripturę, ac decreta proferantur, ac expediantur sub nomine, ac titulo Nũtij Apostolici, fiunt tamen, ac subscribuntur scripturæ, ac decreta ab Auditoribus: Quã laicarũ, ùt in Auditore generali exercitus, qui Excell. Dom. Proregis Capitanei generalis totius militię, Auditor est; & in Auditore Triremiũ quoad earũdem generalẽ præfectum, idque fortius debet seruari in Cappellani maioris ordinario Consultore, qui & eius Auditor est, prout habetur in registris officij Cappellani maioris, in quibus semper ferè adsunt verba, maximè in relationibus; *Et udito in ciò il voto, e parere del Regio Consultore N. N. mio ordinario Auditore.* Quod sanè, etsi nõ seruaretur in alijs Tribunalibus, in hac Curia maximè seruari deberet; cũ non quilibet queat hoc ordinarij Consultoris officio fungi, sed semper est Minister perpetuus, vel à Consilio Sanctæ Claræ, vel à Regia Camera Summariæ accitus.

Non negauerim tamèn, quod si quando causæ in dicto officio agitantur, contra personas Ecclesiasticas, tùnc ratione personæ liti incumbentis, quæ est Ecclesiastica, requiritur in decretis, sententijsuè condemdatorijs imponentibus pænas, de iure imponendas, non solum subscriptio ordinarij Consultoris, verùm etiam Cappellani maioris, tanquam perso-

næ

næ Eccleſiaſticæ in Eccleſiaſticam perſonam.

Et quidem cum de praxi, ſuperiùs adducta, deque Conſultoris authoritate foret olim dubium ſubortum proceſſit circa illud reſcriptum S.E. & Collateralis Conſilij ſub die 13. Septembris 1623., cuius prototypus extat in proceſſu inter Fiſcum Regalis Cappellæ Octauium Girardo, ac R.D.Fabricium Ruffo Reg.Cappellanum inquiſitum de teſtium ſubductione; ex quo apparet deciſum in Collaterali, quod actus iuridicos exercere, ſententiaſque proferre ſolius ſit ordinarij Conſultoris; & quod tūc dumtaxàt Cappellani maioris requireretur ſubſcriptio, quādo lis eſſet inter perſonas Eccleſiaſticas.

Tempore autem vacationis Officij Capellani maioris quomodolibet, etiā
79 ſi vacet ob eius abſentiam: idem R. Conſultor omnia mādata, & ſcripturas quaſcumque ſubſcribit nomine R.Capellani maioris, præuio tamen, vel S.E., vel Collateralis Cōſilij beneplacito; ac ſcripturarum ſportulas, omniaque lucra, atque emolumenta ad R. Cappellanum maiorem attinentia præfato Conſultori perſoluuntur, donec fuerit facta prouiſio de alio Cappellano maiori; de cuius rei obſeruantia conſtat in Archiuio Cappellani maioris decreto Reg. Conſtantij ſub die 9. Maij 1603. in reg.vol.1.fol.365. ibi: *Sua Exc.mandat, quod, ſcriptura prædictæ ſubſcribantur à dicto D. Conſultore Marco Antonio de Ponte, ſeruata forma ſuæ relationis*: & ità ob mortem D.D.Ioannis Ceſpides prædeceſſoris Cappellani maioris vi reſcripti Excell.Domini ſub die 13. Nouembris 1676. ſeruaui.

Inter cæteras iuriſdictiones, quas habet Capellanus maior, eſt & illa:
80 quod ſit Regiæ publicorum ſtudiorum Vniuerſitatis Præfectus, ità vt non ſolùm dirigendi ſtudia facultatē habeat, verùm etiam iuriſdictionem tanquam iudex delegatus procedēdi cum voto ſui ordinarij Conſultoris contra Lectores omnes, & ſcholares quarumuis ſciētiarū, Bidellos, Præfectum cæremoniarum, Apparitorem, vulgo Porterium, omneſque alios dictæ Vniuerſitati inſeruientes pro quibuſcumque criminibus patratis in ſupradictorum ſtudiorum ædibus, & ſcholis; licet ſi eſſet imponenda pœna mortis, vel naturalis, vel ciuilis, teneatur Conſultor cauſā in Collaterali Conſilio referre, vt cauit *Prag.Ducis Oſſunæ Proregis* data ſub die 30. mēſis Nouembris 1616. *tit.de præfecto ſtudiorum*, quæ inſcribitur: *Statuta, & ordinationes pro reformatione Regiorum Studiorum*, de qua, & ſi non reperiatur inſerta in Pragmaticarum volumine, atteſtatur *Taſſonus citat.tractat. de anteſat. verſ.3.obſeru.3.num.271. & Reg.de Marin.ad Reuerter. deciſ.495. num.2.* de Bidellis in ſpecie ſermonē habet *Reg.de Ponte deciſ.Collateral.36.n.2.* vocans eos propriè porterios ſtudij, ideòque ſubditos Magiſtro Studiorum, ex *Alex.in l.ſcrinarios, C.de teſtam.milit.*, vtpotè appendices iuriſdictionis, ſinè quibus illa commodè nequiret exerceri; cum cenſeantur conceſſa omnia ea, quæ reputantur neceſſaria ad illius adminiſtrationem, per *tex.in l.2.ff.de iuriſdict. omn.iudic.l.oratio, ff.de ſponſal. Bald. in Authen.habita, Cod.ne fil.pro patr. num.35.*

Poteſt in vincula conijcere omnes, & quoſcumque ferentes arma in ædibus dicti Gymnaſij; proindeque poteſt habere carceres ſpeciales, quibus ſi careat, vtitur carceribus, vel M.C., vel Sancti Iacobi, dummodò ſit aliquis carcer ſeparatus ab alijs. Habet etiam ſuū Præfectum vigilū vulgo *Capitaneum Iuſtitiæ*, cum militibus.

In iiſdem Regijs Studijs, in quibus Ca-
81 pellanus maior præcedit omnibus, & qui-

& quibuscumque Ministris in singulis functionibus, atque actibus ibi faciendis, adsunt viginti septem Lectores diuersarum scientiarum, qui obstringuntur legere à die 18. Octobris, Sancto Lucæ Euangelistæ dicata, vsque ad primum Maij.

Cathedræ autem optantur per concur-
82 sum præuio edicto publicando triginta dies ante cõcursum faciendũ, excepta Cathedra Lectoris feudorum, quæ est remissa in arbitrium Excell. Proregis.

Peracto concursu, in electione, seù prouisione Cathedrarum facienda, vota habent Capellanus maior, Regentes Regiam Cancellariam, S.C. Přeses, Regiæ Cameræ Locumtenens, quatuor Consiliarij antiquiores, qui sunt aularum S.C. Přefecti, Præsides decanus Regiæ Cameræ, Viceecancellarius Legistarum, & Theologorum, ordinarius Consultor Capellani Maioris, duo Lectores ordinis Prædicatorum, duo Lectores ordinis Sancti Francisci, qui vna vice sumuntur à Sanctæ Mariæ de Noua, altera vice à Sancti Laurentij Cęnobio, duo Lectores S. Augustini qui, & alternatim vna vice suscipiũtur à S. Augustini maioris, altera à S. Ioannis ad Carbonariam Conuẽtu, duo fratres Carmelitæ; duo itidèm è Societate Iesu, & demùm omnes Lectores perpetui, qui legũt in dictis Studijs.

Verũ Collateralis decreto sub die 21. Nouẽbris 1646. vnaquęq; ex quatuor Religionibus prædictis mendicantium habet vnum dumtaxàt votum, PP. verò Societatis renuerunt id muneris, & nunquam interuenere. Præter prædictos etiam vigore rescripti S. E. consueuerunt ferre suffragium Confessarius S.E., & medicus eiusdem, licet non sit ita per statutum. Quæ quidem suffragia collecta in quadam vrna numerantur corã Capellano maiori, omnibus alijs prædictis assistentibus, ac sedẽtibus.

Habent etiam Lectores tempore publicarum functionũ insignia quędam. Legistæ enim tenent caperretum, & borlam rubeam; Canonistæ caperretum, & borlam prasinam, seù viridem; Theologi caperretum, & borlam albam; Medici caperretũ, & borlam flauam; Philosophi caperretũ, & borlam cęruleam; licet Monachi sint exempti à dictis insignibus; si velint tamen vti, non prohibentur. Ità etiam Scholares, qui in Theatro publicorum studiorũ doctoratus lauream assumunt vti debent caperreto, & borla, scilicet legistæ, qui in vtroque iure Canonico, & Ciuili, caperreto, & borla rubea, & viridi, & qui in Philosophia, & Medicina, caperreto, & borla cærulea, & flaua, ut notatur in *Registr. Capell. Maior. vol. 2. pag. 369.*

Iam uerò cum peragendus esset concursus Cathedræ primarię Philoso-
83 phię in anno 1653., porrectę fuerunt preces S. E., ut iuberet, quod RR. PP. ordinis Prędicatorum non interuenirent laturi suffragia, tamquã amicissimi, eiusdemque Ordinis P. Aloysij de Gratia ad Cathedram concurrentis.

Ac in anno 1674. V.I. Doctores D. Felix Aquadia, & Blasius Cusani concurrentes ad Cathedram Canonum primariam asseruerunt suspectum V.I.D.D. Iosephum Pulcharelli primarium in Vespertina Cathedra iuris interpretem, A.M.D. Carolum Pignataro lectorem primarium practicæ medicinæ, ac Ioannem Baptistã Bagatta Metaphysicę lectorem, amicos, & familiares, imò aliquando cõmensales V.I.D.D. Scipionis Cassiano concurrentis ad Cathedram Canonum prædictam.

Quamobrem dicebatur in vtroque casu à recusantibus, iurisiurandi religionem tantummodò satis esse, vt consisteret recusatio, neque insuper requiri causam recusationis, eiusq; probationem, aut depositum.

Si-

Siquidem iura municipalia nostri Re-
84 gni, quę ad suspicionem Officialium attinent, vtpotè à communi iuri ciuili discrepantia, nullum sibi vendicant locum in præfata Curia Præfecti publicæ Neapolitanæ Academiæ, vbi causę agebantur; proindeq; in eodem admittuntur, nullo facto deposito, suspicionum capita, atque ab earum decretis prouocationes, citrà pragmaticarum edicta, *Nouar. qq. forens. lib. 1. q. 100. & prag. 5. de suspic. offic. n. 21. Gizzarel. dec. 66. Sanfelic. dec. 287. num. 3 lib. 2. Gypt. ad Capyc. Latro dec. 81. num. 16.* & diximus in hoc *rit. sub n. 34. lib. 2.* Ius verò Canonicum, in hoc quod suspicionum causam probatam requirit, *cap. secundò requiris, 41. §. 1. & cap. cum speciali, 61. de appellat.*, non viget in Regno, nisi vigore pragm. Ioannæ II. incip. *Item si cõtingat*, (redactæ à *Carau.* ad hunc Ritum,) *Marant. par. 4. dist. 5. num. 42. vers. hodiè autem in Regno*, quæ iubet seruari ius canonicum. Igitur in dicta Curia minimè obtinet ius canonicum quoad iudicum suspiciones, cum neque obtineant pragm., quæ ius canonicũ in Regno iubent in hac materia seruari. Reliquum est, seruari ius ciuile, cum lis versetur in foro cæsareo, neq; illa ad animarum salutem conducat, in quo casu seruaretur inconcusse ius canonicum, *Abb. in cap. 1. num. 1. de nou. oper. nunciat.*

Porrò iure ciuili causa non est probãda, atque adeò non exprimenda: suf-
85 ficit enim, si iureiurando recusans testetur, à se iudicem suspectum haberi, *Glos. in l. apertissimi 14. C. de iudic. vers. recusare, vers. & nota bie, & in l. 4. §. nec illud. ad Trebell. Marant. loc. cit. Bart. in d. l. apertissimi num. 2.*, ibique de communi *Ias. num. 2.*, & alij, quorũ vestigijs insistit *Gabriel. Berat. in Specul. visitat. cap. 6. tit. de recusat. visitator. num. 16. cum seqq. Couar.* ità seruari dicẽs, *practicar. qq. cap. 26.* sub initio, subdens satis esse, si iuramentum præstetur in ipso libello ab ipsomet litigatore, absque eo, quod deferatur à iudice, ex *l. vlt. C. de iudic. Apicell. de suspic. Official. n. 22. Carau.* in hoc *Rit. num. 6.*, & demùm ipsemet *Ritus* disertissimis verbis id ipsum fatetur, ibi: *Non obstante dispositione iuris ciuilis, qua cauetur, quod sufficiat causam suspicionis simpliciter allegare, nec allegans teneatur ad probationem illius.*

Cum ergò in Curia Præfecti publico Neapolitano gymnasio seruetur ius ciuile quoad suspicionis materiam, liquet sufficere, si litigator iuret iudicem esse sibi suspectum, absq; eo, quod cogatur suspicionum causas, aut exprimere, aut probare, quod sensisse videtur *Baldaxar. de Angelis* addens ad *Gizzarell d. decis. 66. num. 4.*, cum dixerit nostras pragmaticas æquè non vigere in suspicionibus positis in Curia R. Capellani maioris, atque in ijs, quę proponuntur aduersus Actuarios, subijciens, eas solo iureiurando probatas censeri.

Nec refragatur, quod aliqui DD. id demum admittant, si recusandus sit iudex delegatus, non itèm si ordinarius, apud *Seraph. de priuileg. iuram. cap. 7.* Namque suffragia ferentes in concursu ad cathedrã nullam prorsus Iudicis rationem exercent, tùm quia iudicis sententia, & scripta, & ab eodem iudice subscripta recitãda sit, etiam si procederetur sola facti veritate inspecta, *clem. sapè §. sententia, de verb. signific.* vt seruatur in Regno *Marant. par. 6. rubr. & demũ fertur sententia, num. 12. & 17.*; vota verò in concursu ad cathedram absque vlla votantium subscriptione clàm feruntur: tùm etiam quia nequirent vota præstare tot Lectores Religiosi Ordinis Prædicatorũ, de Monte Carmelo, Diui Augustini, Diui Francisci, &c., cum iudicandi munus sit Religiosis interdictum, *cap. Monachi 35. caus. 8. q. 1. cap. 4. ne Cleric.*

Cleric. & Monach. Quàpropter cum nullo iudicis munere fungantur, cõsequens est, vt puri censeantur examinatores ad cathedras concurrẽtium, proindeq; sinè vlla, aut expressione, aut causæ probatione arceri possunt tanquam suspecti, solo iuramẽto adhibito, *Seraph. memor. tract. priu. 7. num. 27.* Et si huiusmodi votãtes possẽt iudices nuncupari, forent delegati potiùs, quã ordinarij, quippè qui non vniuersitatem causarum ad Curiam Reg. Capellani Maioris pertinentium cognoscunt, sed peculiare tantummodo concursus litigium dirimunt.

Quod verò seruat praxis in hac Cu-
86 ria est, quod tam Consultor, quam cæteri absque deposito recusantur, prout quando recusatur Consiliarius Consultor primarum, secundarum, ac tertiarum causarum Fabricę S. Petri, vt diximus hoc in *ritu sub cit. num 34. lib. 2.* & addimus *D. Calà in cit. tract. q. 29. num. 34. & 35. mei memorem in hoc rit. num 69. lib. 2.*, & à decretis huiusmodi in causis recusationum admittitur appellatio, neque in eo locus adest regijs pragm. de suspicione loquentibus. At non sufficit ad illos recusandum simplex iuramentum, sed debent specificè probari causæ suspicionis. Etenim nequaquam verum est, quod, attento iure ciuili, ad recusandum iudicem, sufficiat sola recusantis voluntas, vt cogitarunt DD. apud *Farinac. in fragm. lit. I. num. 883.*, quia etiam, illo attento, pensitandum est, an recusatio sit temeraria, an iusta, *Marches. de commis. par. 2. c. 8. §. 1. nu. 21. Fermosin. in cap. si quis contra, 4. de for. compet. q. 4. num. 5. F. Petr. Maria Passerin. in prax. formandi process. q. 3. art. 5. num. 95.*, & alij apud *Farinac. n. 884.* Nàm non redolceret iustitiam, si recusatio fieret sine causa: & esset temeraria, si penderet ex vna voluntate recusantis, eaque quamplurimis fraudibus obnoxia.

Et nullus assignari poterit *tex.*, in quo excludatur de iure ciuili necessitas proponendi, & probandi iustam subesse causam, & affirmetur sufficientia iuramenti de calumnia; sed vt ex *Pacian. de probat. cit. lib. 2. cap. 45. nu. 68.* refert *Farinac. in fin. num. 886.* vsu communi receptum fuit, ad arcendã calumniæ suspicionem, & recusationem, vt recusantes iuramento obstringi teneantur, *Seraph. mem. priuil. 7. num. 2., & 8. de Laurent. de iudic. suspect. cap. 5. num. 17.* Hic igitur vsus interpretari debet seruata iuris naturalis æquitate, quæ non patitur, vt iudices ex solo partis iuramento remoueantur siuè ij sint ordinarij, siuè delegati, in quibus effulget magna iustitiæ præsumptio, potissimùm in delegatis ad vniuersitatem causarũ, qui ad instar ordinariorum censentur, *Ias. in l. apertissimi num. 3. & in l. fin. num. 10. C. de iudic.*, & ibi *Bald. n. 6. Ruyn. cons. 60. nu. 12. lib. 5. Gratian. discept. cap. 100. num. 3. Marant. in Specul. par. 4. dist. 5. num. 42. Scacc. de iudic. caus. ciuil. crimin. & haret. cap. 66 num. 13. Farinac. lit. I. nu. 739. Ab Eccles. obseruat. forẽs. 73. n. 3.* propterea *Apicell de suspic. Official. num. 74. vers. sed aduerte*, ait, hodie oppositũ seruari, ut etiam delegatus particularis nequeat recusari absque causę cognitione.

Quin, stricto iure, uidentur illi, esse Iu-
87 dices ordinarij, ex *Bart.* doctrina in *l. 2. §. data, ff. de option. leg. l. ambitiosa, ff de decret. ab ordin. faciend. ac in l. 2. §. fin. C. vbi, & apud quem*; quibus in locis petit *Bar.* qualitèr cognoscatur an quis habuerit ius eligendi per modum iurisdictionis ordinarię, vel delegatæ, & distinctione utitur, aùt demandatur ipsis personis unus actus tantùm, ùt purà electio præsentis potestatis, uel factum particulare inter certas personas, uel de certa re, uel aliqua causa inter certas causas; & tùnc sunt iudices delegati; iurisdictio enim ordinaria non

con-

conceditur in re certa, vel in casu particulari, *l. certarum, de testament. tutel.* si verò committitur vniuersaliter, vtputa, quod Priores semper possint eligere Potestatem, vel super alio negotio vniuersali, vel super quadam vniuersali administratione, & tunc dicuntur iudices ordinarij, quia iure proprio videtur concessum ius eligendi, affert exemplum in *mem. §. data.* in Doctoribus, qui (ait) sunt iudices ordinarij, & in *cit. l. ambitiosa.* iterùm dat exemplum in Doctoribus, quibus est concessa iurisdictio in scholares, & inquit, sine dubio est concessa iurisdictio ordinaria, quia vniuersaliter eis conceditur, secùs si particulariter, & hoc confirmat *Bal.* adamussim *in Auth. habita, C. ne filius pro patr. n. 96.* Verba *in statutis studiorum, par. 2. tit. 17.* diriguntur ipsis votantibus iure proprio, non autem vt nudis ministris, vel delegatis, quorum valor ab authoritate statuti dependet, ibi: *Item incaricamo la conscienza à tutti li sopradetti votanti, che con molta rettitudine giudichino, conforme la giustitia, che teneranno gl'oppositori.* Vndè *Bar. in add. §. data, num. 7.* aduertenda sunt verba, monet, statuti dantis potestatem, quandoque sunt expressa, quæ dicunt, concedimus talibus ius eligendi, nec vlterius limitat, & tunc potestate ordinaria, sed si dicat eligimus, quem nominauerit talis, & tunc delegata, quæquidem ordinaria in dubio concessa censetur, post alios, *Merol. to. 3. disp. 7. de iurisdict. cap. 2. q. 1. num. 31. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 16. ex num. 8.* cuius *Menoch. dictum n. 31.* cum scilicèt à Principe priuatæ personæ demãdatur certum genus causarum, effectus delegatus præsumatur, aliquid nõ officit; innititur enim *Bar.* authoritati *in l. more maiorum, ff. de iurisd. omn. iudic.* vbi eiusmodi *Menoch.* propositio non legitur, sed oppositum, tùm ibidem, tùm citatis superiùs in locis; minusque *Menoch.* suffragatur illud de syndicatore, cũ à *Bar. in cit. §. fin. C. vbi, & apud quem,* non alitèr certum genus causarum, nec certa administratio, sed determinata causa committi dicatur illi syndicatori; & propterea quamuis certum genus causarum Tribunali R. C. demandatum sit, non proindè illius Præsidentes sunt delegati, sed ordinarij, *Reg. Reuerter. decis. 7. Reg. Galeot. responsor. Fiscal. 1.*

Maximè cum vnus sine alio cognoscere possit: alio defuncto non expirat alij iurisdictio, quę eorum morte non extinguitur, sed transit ad lectores successores, quod delegata non patitur iurisdictio, sed duntaxàt ordinaria, *l. Pomponius, §. siuni, ff. de re iudic. cap. pen. de offic. deleg. l. iudicium soluitur, ff. de iudic. Meroll. cap. 3. dub. 1. nu. 8. & cit. quæst. 1. num. 34.*

88 Proindeq; in memorata recusatione proposita in anno 1653. aduersùs PP. Dominicanos fuit perspecta causa, factaque relatione in scriptis per Capellanum Maiorem cum voto sui ordinarij consultoris Excell. Domino, referente Ill. Marchione Torelli Reg. Hectore Capycio Latro, fuit prouisum, quod, *RR. PP. oppositis non obstantibus, interueniant.*

89 Et in altera proposita à D. Felice Aquadia, & Blasio Cusano, porrectà instantia Capellano Maiori, ab eo cũ voto olim D. Consiliarij Francisci Rocco sui ordinarij Consultoris, dato termino, præuio decreto lato sub die 17. Februarij 1674. prouisum extitit, quod, *prædicti Pignataro, & Bagatti interuenirent in votando, excepto D. Iosepho Pulcharelli, stante interesse D. Felicis Aquadia.* A decreto prædicto appellantibus iisdem Cusano, & Aquadia ad Excell. Dominũ Proregem, fuit causa prædicta demandata eidem Maiori Capellano, cum voto D. Consil. Ill. Ducis Campimele D. Troiani Miroballo Consultoris in hac causa tantùm; atque

H im-

impertito termino ad non posita ponendum,& non probata probandũ, illoq; compilato, decretum latum cum voto prædicti Regij Consiliar. Rocco ordinarij Consultoris fuit reuocatum;& proindè mandatum, quod, *præfati Pignatarus, & Bagatti non interuenirent*. Commissa posteà causa ad instantiam eorundem Cusano,& Aquadia in tertia instantia, pro confirmatione decreti lati per D. Cõsil. Miroballo præfato Capellano Maiori,cum voto Spect. Præsidis S.R.C. Consultoris deputati in hac causa dũtaxàt,sub die 24. Octobris 1674. fuit confirmatum scitum postremum. Denique,cum peteretur reuideri causam in Collaterali Cõsilio,eius arresto sub die 5. Nouembris 1674. fuit mandatum,quod,*in ea causa imponeretur perpetuũ silētiũ*.

Post litis decisionem, Cassianus prædictus allegauit suspectos P. Seraphi-
90 num Rossi Regentem Sancti Dominici,& A. M. D. Dominicum Bonincontri Lectorem primariæ Theoricæ medicinę,& ambos votantes in eodem Cathedra primaria Canonũ, primum,ob publicationem eius voti pro V.I.D. Blasio Cusano concurrẽte, secundum tanquam amicum, familiarem,adeòq; partialem eorundẽ Cusano,& Aquadia, ostensa eisdem in suspicionẽ adductis cõparitione, negauerunt ita esse;& vigore decreti præfati Maioris Cappellani cum voto Consil. Rocco sub die 8. Februarij 1675. fuit ordinatum,quod, *interuenirent in votando,non obstante recusatione prædicta*; quod sanè decretum, in gradu appellationis cum voto Spect. Reg. Marchionis Latertiæ Consultoris deputati in prędicta causa tantùm,sub die 5. Aprilis eiusdem anni fuit confirmatum; vt ex processu dictarum causarum existẽte in Archiuio Capellani Maioris penès Ioseph Lanza benemeritum actorum Magistrum eiusdem Curię. Hæsitatum quoque nouissimè fuit in S.C.nùm Curator,datus à iudice patrimonio decocto, possit vti suspe-
91 ctus remoueri,expetẽtibus nonnullis creditoribus,iuramẽto dumtaxat adhibito,causa nõ probata. Etenim, dato curatore patrimonio D. Dominici Castriota Baronis Parabiti V.I. D. Paulo Seraphino, Archiabbatissa Monasterij Monialium Sancti Petiti,tresque alij creditores deduxerãt suspicionem in illius personam, cũ iureiurando, & decreto S.C. die decimo Decembris 1677. referente D. Consil. D. Antonio de Silua,fuit datus alius Curator,at abnuentibus cæteris creditoribus, re pleniùs in Senatu discussa in gradu reclamationis,eodem relatore,cum interuẽtu Spectabilis Præsidis, die decimo Ianuarij præsentis anni 1678. prodijt arrestum. *Visa supplicatione, & inharētia creditorum. Suspenso decreto lato sub die* 10. *Decembris elapsi anni, Magnific. V. I. D. Paulus Seraphinus continuet curam eiusdem patrimonij*. In Banca Dominici de Martino. Decretum enim iudicis curam irreuocabilem cõstituit, quo stante, variatio temerè fieret, *l. eos*, §. *final. C. de modo. mulct.*,quo textu suffulti *Iacob. Butrig. & Rayn. in l. si cum procuratorio nomine*, §. *Iulianus, ff. de proc curat.* tradũt,confirmat *Castrens. ibidem, num.* 4. potentiorque, ac efficacior est actus, vbi decretũ assistit, *l.* 1. *C. de præd. cur. lib.* 10. *l. lex, quæ tutores, C. de adm. tutor.* Conferunt *tex. in l. cum semel, ff. de tutel.* quẽ refert *Reg. de Ponte cons.* 96. *num.* 14. *tom.* 2. *in l. final. ff. de Cur. bon. dand.* quem adducit *Stracc. de mercat. p.* 7. *tit. de decoct. n.* 8. potissimùm lite cõtestata, vt explicat *Gl. in cit.* §. *Iulianus, lit. B.* quem exornant *Decisio Rotæ* 14. *in antiquis, tit. de procurator. decis.* 4. *in nouis, & dec.* 145. *p.* 1. *in nouiss. Puteus dec.* 119. *sub num.* 26. *& dec.* 167. *lib.* 3. *Virgil. tract. de legit. person. c.* 7. *n.* 11. *Boer. dec.* 285. *n.* 4. *& dec.* 347. *num.* 3. *Cremens. sing.* 114. *Rota Pisana decis.*

194

194.*Guid.Papa sing.*421., quam quidem litis cōteſtationem in iudicijs, etiàm exequutiuis quilibet actus, ac contradictio, reſpiciens merita cauſæ, efficit, *l.1.C.de litis conteſt.* potiſſimùm in Regno, ſcripſi *in rit.*481 *ex num.4.lib.*1 .*& rit.*248. *ex nu.*23. *lib.*2. tandèm ità deciſum in beneficium curatoris, recenſet *Thor. compend.dec.p.3.ſect.1. verb.Curator datus*, necnon in cauſa propria *Gizzius ad Reg.Capyc.Lat.dec.*133.*ex n.4.lib.*2. id quod decreuit Senatus Pedemontanus, dum cenſuit, inimicitiam eſſe iuſtam cauſam remouendi curatorem, datū minori in litem, nè partem ex aduerſo cauillationibus vexaret, apud *D.Io. Anton. Ab Eccleſia* eiuſdem Senatus Pręſidē, *obſer.forēſ.*72.*n.*13.*lib.*2. aduertentem, ob id licere quoque recuſare aduocatum, & procuratorem partis aduerſæ, ex *Valaſc.conſult.*124.*num.*5.*& Maſtril. dec.*214.*num.*15.

Proindèq; nec procurator electus po-
92 terit voluntate conſtituentis reuocari, cōteſtata lite, abſq; cauſa, *c.2.de procurat.in 6.l.quod quis; et l.poſt litē, ff.de procurator.l.procurationibus, ibi Bald. C.de procurat. Cappella Tholoſ. dec.*277. *Balb.dec.*99. *Maranta in l.ſi actor, num.5.ff.de procurat. R.Rou.in prag.de procur. num.*35. *Ricc.Collect.*1132.*p.*4.& dixi *in rit.*105.*n.*15.*lib.*1. de qua cauſa poterit, & oretènus ius dicēs certior reddi, & in ea eius arbitrium ſatis verſari poteſt, potiſſimùm in curatore, qui cū ſuas adimpleat partes, odio habetur à creditoribus, & tanquam inimicus exiſtimatur, ex dictis à *Bar.in l.poſt legatū, §.ijs verò, ff. de ijs, quibus, vt indig. Add.ad Abb.in c.cum P.Manconella, de accuſ.Mierez in Conſt.Cathal.to.2. collat.* 10.*cap.* 39.*num.* 17.& notat, *Barthol.Taczius in tract.var. crim.p.* 14.*num.*41. Nàm aliud leuioribus ex cauſis dicendum, quò ad procuratorem ab ipſomet principali conſtitutum, cuius ſuſpicionem ſola pars aduerſa reuocationem impedire, aùt excludere, affectans, grauat; vt perpendit adamuſsìm *De Laurent.de iudice ſuſpect.cap.6.ex num.*45. multa ad rem ſubnectens; quapropter *Ludouic.Roman.ſing.*371. poſt reſtrictiones traditas regulæ, illum reuocari non poſſe poſt litem conteſtatam, notat, in huiuſmodi reuocatione nō requiri ſolemnitatem iudiciorum, ex *Gloſ.*, quam ſingularem præconizat, in *l.in cauſa, §.hac autem cognitio. verb.Prætoris, ff.de procurat.* vt meritò milliès ſeruatum vidiſſe, validam habitam reuocationem, etiam lite conteſtata, parte ex aduerſo non cōtradicente, clamat *Gallupp. in praxi S.C. par.2.cap.8. num.*32. Ante verò litem conteſtatam pro libito poterit procurator reuocari, etiam ſi fuerit auctoritate Iudicis confirmatus; cum partium voluntas operetur, quod interuentus Iudicis non faciat actum irreuocabilem, qui aliàs de ſui natura eſt reuocabilis; Confirmatio enim imitatur naturam cōfirmati, *l.omnium C.de teſtib.* Non ſic ſi auctoritas Iudicis ſit adhibita in conſtitutione illius ex neceſſitate; hac diſtinctione vtuntur *Bald. in l. §.Iulianus, num.1.in fine. Gratian.diſcept.forenſ.cap.*909. *num.* 15. *vol.*5. *Golin.de procurat. par.3. cap.5.ex nu.* 105. Quin, & reuocari poterit, etiam ſi fuerit perpetuò cōſtitutus ſolemnitèr, & ſub pæna non reuocandi, iuriſiurandi quoquè adhibito vinculo, *Magon.deciſ. Lucenſ.25.nu.*69. *Maſtrill.de Magiſtrat.lib.1.cap.27.n.5.tom.1.Balb.dec.*499. *Reg.Galeot.lib.1.contr.*60. *n.1.* deciſum refert *Golin. cit.loc. nu.*121. ipſe in *ritu* 107. *lib.*1. *& de Marin.lib.2.cap.*174.

Hinc cum in anno 1676. fuiſſent electi
93 duo procuratores, qui vacarēt litibus arrendamēti uini ad minutum, in anno 1677. alter illorum primo tamèn electus, prætextu reformationis ſalariorum, fuit à nouis Gubernatoribus reuocatus, & ipſo inſtante

impertito termino ad non posita po-
nendum,& non probata probandũ,
illoq; compilato, decretum latum
cum voto prædicti Regij Consiliar.
Rocco ordinarij Consultoris fuit
reuocatum;& proindè mandatum,
quod, *præfati Pignatarus, & Bagatti non interuenirent.* Commissa posteà
causa ad instantiam eorundem Cu-
sano,& Aquadia in tertia instantia,
pro confirmatione decreti lati per
D.Cõsil. Miroballo præfato Capel-
lano Maiori,cum voto Spect. Præsi-
dis S.R.C. Consultoris deputati in
hac causa dũtaxàt,sub die 24.Octo-
bris 1674. fuit confirmatum scitum
postremum.Denique,cum peteretur
reuideri causam in Collaterali Cõ-
silio,eius arresto sub die 5.Nouem-
bris 1674.fuit mandatum,quod, *in ea causa impaneretur perpetuũ silẽtiũ.*
Post litis decisionem, Cassianus prędi-
ctus allegauit suspectos P.Seraphi-
90 num Rossi Regentem Sancti Domi-
nici,& A. M. D. Dominicum Bonin-
contri Lectorem primariæ Theori-
cæ medicinę,& ambos votantes in
eodem Cathedra primaria Canonũ,
primum,ob publicationem eius voti
pro V.I.D.Blasio Cusano concurrẽ-
te, secundum tanquam amicum,fa-
miliarem,adeòq; partialem eorundẽ
Cusano,& Aquadia, ostensa eisdem
in suspicionẽ adductis cõparitione,
negauerunt ita esse;& vigore decre-
ti præfati Maioris Cappellani cum
voto Consil. Rocco sub die 8. Fe-
bruarij 1675.fuit ordinatum,quod, *interuenirent in votando,non obstante recusatione prædicta*; quod sanè de-
cretum, in gradu appellationis cum
voto Spect. Reg. Marchionis Later-
tiæ Consultoris deputati in prędicta
causa tantùm,sub die 5.Aprilis eius-
dem anni fuit confirmatum; vt ex
processu dictarum causarum existę-
te in Archiuio Capellani Maioris
penès Ioseph Lanza benemeritum
actorum Magistrum eiusdem Curię.
Hæsitatum quoque nouissimè fuit in
S.C.nùm Curator,datus à iudice pa-
trimonio decocto, possit vti suspe-
91 ctus remoueri,expetẽtibus nonnul-
lis creditoribus,iuramẽto dumtaxat
adhibito,causa nõ probata.Etenim,
dato curatore patrimonio D.Domi-
nici Castriota Baronis Parabiti V.I.
D.Paulo Seraphino, Archiabbatissa
Monasterij Monialium Sancti Peti-
ti,tresque alij creditores deduxerãt
suspicionem in illius personam, cũ
iureiurando, & decreto S.C.die de-
cimo Decembris 1677. referente
D.Consil. D. Antonio de Silua,fuit
datus alius Curator,at abnuentibus
cæteris creditoribus, re pleniùs in
Senatu discussa in gradu reclama-
tionis,eodem relatore,cum interuẽ-
tu Spectabilis Præsidis, die decimo
Ianuarij præsentis anni 1678.pro-
dijt arrestum. *Visa supplicatione, & inhærẽtia creditorum. Suspenso decreto lato sub die 10. Decembris elapsi anni, Magnific. V. I. D. Paulus Seraphinus continuet curam eiusdem patrimony.* In Banca Dominici de Mar-
tino. Decretum enim iudicis curam
irreuocabilem cõstituit, quo stante,
variatio temerè fieret, *l.eos, §. final. C. de modo. mulct.*,quo textu suffulti
Iacob.Butrig. & Rayn.in l.si cum procuratorio nomine,§.Iulianus,ff.de pro. curat. tradũt,confirmat *Castrens. ibidem, num.* 4. potentiorque, ac effi-
cacior est actus, vbi decretũ assistit,
l.1.C.de præd.cur.lib.10.l.lex,quæ tutores,C.de adm.tutor. Conferunt *tex. in l.cum semel,ff.de tutel.* quẽ refert
Reg.de Ponte cons.96. num.14. tom.2. in l.final.ff.de Cur. bon.dand. quem
adducit *Stracc.de mercat. p. 7. tit.de decoct.n.*8. potissimùm lite cõtestata,
vt explicat *Gl.in eit. §.Iulianus,lit.B.*
quem exornant *Decisio Rotæ* 14. *in antiquis, tit. de procurator.decis.4.in nouis,& dec.145.p.1.in nouiss. Puteus dec.119.sub num.26.& dec.167.lib.3. Virgil.tract.de legit.person.c.7. n.11. Boer.dec.285. n.4.& dec. 347.num.3. Cremens.sing.114. Rota Pisana decis.*

194

194. *Guid. Papa sing.* 421., quam quidem litis côtestationem in iudicijs, etiàm exequutiuis quilibet actus, ac contradictio, respiciens merita causæ, efficit, *l. 1. C. de litis contest.* potissimùm in Regno, scripsi *in rit.* 481 *ex num. 4. lib. 1. & rit. 148. ex nu. 23. lib. 2.* tandèm ità decisum in beneficium curatoris, recenset *Thor. compend. dec. p. 3. sect. 1. verb. Curator datus*, necnon in causa propria *Gizzius ad Reg. Capyc. Lat. dec. 133. ex n. 4. lib. 2.* id quod decreuit Senatus Pedemontanus, dum censuit, inimicitiam esse iustam causam remouendi curatorem, datũ minori in litem, nè partem ex aduerso cauillationibus vexaret, apud *D. Io. Anton. Ab Ecclesia* eiusdem Senatus Præsidẽ, *obser. forẽs.* 72. *n. 13. lib. 2.* aduertentem, ob id licere quoque recusare aduocatum, & procuratorem partis aduersæ, ex *Valasc. consult. 124. num. 5. & Mastril. dec. 214. num. 15.*

Proindèq; nec procurator electus po-
92 terit voluntate constituentis reuocari, côtestata lite, absq; causa, *c. 2. de procurat. in 6. l. quod quis; et l. post litẽ, ff. de procurator. l. procurationibus, ibi Bald. C. de procurat. Cappella Tholos. dec. 277. Balb. dec. 99. Maranta in l. si actor, num. 5. ff. de procurat. R. Rou. in prag. de procur. num. 35. Ricc. Collect.* 1132. *p. 4.* & dixi *in rit. 105. n. 15. lib. 1.* de qua causa poterit, & oretènus ius dicẽs certior reddi, & in ea eius arbitrium satis versari potest, potissimùm in curatore, qui cũ suas adimpleat partes, odio habetur à creditoribus, & tanquam inimicus existimatur, ex dictis à *Bar. in l. post legatũ, §. ijs vero, ff. de ijs, quibus, vt indig. Add. ad Abb. in c. cum P. Manconella, de accus. Mierez in Const. Cathal. to. 2. collat. 10. cap. 19. num. 17.* & notat, *Barthol. Taegius in tract. var. crim. p. 14. num. 41.* Nàm aliud lenioribus ex causis dicendum, quò ad procuratorem ab ipsomet principali constitutum, cuius suspicionem sola pars aduersa reuocationem impedire, aut excludere, affectans, grauat; vt perpendit adamussim *De Laurent. de iudice suspect. cap. 6. ex num. 45.* multa ad rem subnectens; quapropter *Ludouic. Roman. sing. 371.* post restrictiones traditas regulæ, illum reuocari non posse post litem contestatam, notat, in huiusmodi reuocatione nõ requiri solemnitatem iudiciorum, ex *Glos.*, quam singularem præconizat, in *l. in causa, §. hac autem cognitio. verb. Prætoris, ff. de procurat.* vt meritò milliès seruatum vidisse, validam habitam reuocationem, etiam lite contestata, parte ex aduerso non côtradicente, clamat *Gallupp. in praxi S. C. par. 2. cap. 8. num. 32.* Ante verò litem contestatam pro libito poterit procurator reuocari, etiam si fuerit auctoritate Iudicis confirmatus; cum partium voluntas operetur, quod interuentus Iudicis non faciat actum irreuocabilem, qui aliàs de sui natura est reuocabilis; Confirmatio enim imitatur naturam côfirmati, *l. omnium, C. de testib.* Non sic si auctoritas Iudicis sit adhibita in constitutione illius ex necessitate, hac distinctione vtuntur *Bald. in l. ... §. Iulianus, num. 1. in fine. Gratian. discept. forens. cap. 909. num. 15. vol. 5. Golin. de procurat. par. 3. cap. 5. ex nu.* 105. Quin, & reuocari poterit, etiam si fuerit perpetuò côstitutus solemnitèr, & sub pæna non reuocandi, iurisiurandi quoquè adhibito vinculo, *Magon. decis. Lucens. 25. nu. 69. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 27. n. 5. tom. 1. Balb. dec. 499. Reg. Galeot. lib. 1. contr. 60. n. 1.* decisum refert *Golin. cit. loc. nu. 121.* ipse in *ritu 107. lib. 1. & de Marin. lib. 2. cap. 174.*

Hinc cum in anno 1676. fuissent electi
93 duo procuratores, qui vacarẽt litibus arrendaméti uini ad minutum, in anno 1677. alter illorum primo tamèn electus, prætextu reformationis salariorum, fuit à nouis Gubernatoribus reuocatus, & ipso instante

manuteneri coram Excellentissimo Domino, ab eodem mihi vti Delegato arrendamenti prædicti, præstãtissimæ eiusdem Principis munificentia electo die 29. Iulij 1676. fuit demandatum, vt de iustitia prouiderem; factaque à me relatione in Sac. Consilio, prouisum extitit die 17. Decembris 1677. *Intimetur petitio Mag. Gubernatoribus, & interim continuet, & contra formam conclusionis initæ sub die 13. Maij 1676. nihil innouetur*, & contendentibus Gubernatoribus, illum esse remouendum, & confirmanda ab ipsis gesta ob vtilitatem consignatariorum, mandatũq; de iure esse durabile solùm ad ipsorum Gubernatorum constituentium beneplacitum: maximè cum ipsis tributa fuerit facultas creandi, & mutandi officiales arrendamenti ad nutum, vi transactionis habitæ cum Regia Curia, & Reg. pragmaticarum, potissimùm illius emanatæ die 31. Martij 1676. quod arbitrium minimè tolli potest: ad lancem pluriès reuocata causa, cum interuentu Spectabilis Pręsidis, me relatore, die 28. Iunij 1678. manauit scitũ, quod, *liceat Gubernatoribus constituere procuratorem ad eorũ libitũ*, penès actuar. prædicti arrendamenti.

Habitum fuit pro vero, esse ante litis
94 contestationem mandatum reuocabile ad libitum mandantis, *l. cũ precario la prima, ff. de precar. Abbas in cap. finem litibus, de dolo, & contumacia, Mangin. de effect. iurament. par. 4. effect. 22. num. 11. Costa de retrotract. cas. 13. c. 8. n. 9. Henric. Bouer. sing. 26. vers. procurator, n. 22. Marcus Mantua sing. 543. num. 1.* vtcũq; pręscribatur, quidquid dixerint, non posse constitui ad diem, vel cum conditione, eo quod datio procuratoris actus legitimus sit, vt putant *Hottoman. illustr. quæst. 32.* ac *Cutac. lib. 15. cap. 16.* & actus legitimi non recipiant neq; diem, neq; conditionem, *l. actus legitimi 77. ff. de regul. iuris.*

Fuit etiam perpensum, arbitrium præconizatum à Gubernatoribus, im-
95 partitum à pragmaticis non esse illud absolutum, quod residet in Principis potestate; hoc quippè nõ fuit, nec præsumitur concessum; est enim illud absolutum Regaliæ Supremæ, quæ vel nequit omninò concedi, *l. si optio, ff. qui, & à quib.*, vel saltem non censetur concessa in dubio, ex *Luca de Penna in l. fin. C. de priu. Schol. Paris de Put. de Syndic. fol. 11. nu. 8. Molin. de Iurisd. tract. 5. disp. 6. in princip. vers. illud obseruandum est, num. 3 Gomez. l. 40. Tauri, num. 16. Cacheran. decis. 29. num. 5. & decis. 261. nu. 12. Afflict. tit quæ sint. Regal. verb & bona committentium, num. 21. & 22. P. Fragos. de regimin. Reipub. p. 1. lib. 3. disp. 5. num. 28. vers. sed quares.* Sed conceditur arbitrium, quod est regulis iuris conforme, illisque coercitum, *l. fin. §. si in computatione*, vbi *Gl. C. de iur. deliber. Alex. cons. 65. num. 2. vol. 1.* inquiens, liberi arbitrij concessionem subesse ijs, quæ à iure sunt sancita, nisi expresè aliud diceretur, *Marant. de ord. iudic. par. 4. dist. 1. nu. 56.* Regulariter enim non debet liberum arbitrium ab ijs, quæ iura disponunt, discedere, *l fin. ff. de probat. Marsil. practic. crim. §. diligentèr n. 24. tit. de Bannit. num. 18.* Nàm dicendo facias, vt tibi videbitur, idem est, ac si dicatur, facias arbitrio boni viri, *Menoch. de arbitr. iudic. quæst. 8.* nempè iudicis, cui incumbit iura vtriusq; partis, ac iustitiam prospicere, quod expresè voluit *mem. prag.* dùm in amotione exquirit scientiam delegati, quod idem est, ac dicere, fieri causa cognita absq; alterius iniuria.

Quin, vt S. C. Actorum Magistri non
96 remoueãtur iureiurando adhibito, nisi propositis, & discussis capitibus suspicionis, prout de Scribis à mandatis, & Cancellarijs scribunt *Reg. Rouit.* & alter *Reg. Sanfelic. à me laudati in hoc vit. ex num. 89. lib. 2.* decisum à Collaterali Cõsil. indicat *add.*

ad

ad Afſl.in conſil. Iuſtitiarij per prouincias,& demũ pS.C.legianno1609.in ſuſpicione allegata per Ill. Principẽ Scillæ in perſonam Fabritij Romani, necnon confirmant Thor.in ſupplem. compend.verbo magiſtri p.391. Ancll. de Sarno in prax.ciuil.p.3.de iudic.ſuſpic.pag.43., quod obtinui in actorũ magiſtro Curiæ Regij Cappellani Maioris,in qua Fiſci partes tuebar, idquè ſeruari in Auenionenſi Vrbe ſcribit Tondut.de præuent. c.26.nu.3. In Regno Siciliæ Giurb. obſeruat.95. memor Carau.in hoc ritu,& concinit ius commune, teſte de Laurent. de indic.ſuſpect. cap. 6. num. 3. Caſtill.dec.13. num.14. Baron. de effect. inim.effect.116. ex num.91. Rota in Romana electionis Notarij die 14.Nouembris 1611. coram Vbaldo, apud Marches.de commiſſ. p.2. c.8. poſt §.1. Io.Bapt.Spada conſil.197.num.12. t.2. Milan.dec.51.lib.1.Ricc.collect.770.& extendit ad M.C. actuarios Thor. in ſupplem.compend.verbo Actuarius, & in eo Tribunali ſeruaui,quod ſi cauſa agitetur ab Actuario tanquam Scriba, remoueatur abſque iuramẽto, ſimplici dumtaxàt partis petitione,inſtar ſcribæ.

De Examinatoribus, ſeù commiſſario deſtinato ad teſtium examen indica-
97 ui in cit. num. 89. extat pragmat. 77.num.10.de offic. S.C. quæ eſt 4.de delat. & de illis ſermonem habent Farinac.pract.q.78 nu.123. Guazzin. cap.10.num.2. Phab. deciſ.77.num.5. Proſp.Carau.in rit.157.num.13.Gayl. obſeru.33.nu.7.lib.1. Bocr.deciſ.258. num.7.Purpurat.conſ.105. num.12.& 590.num.9.Afin.in prax. indic. §.14. num 26.Maſtrill. deciſ. 151. num.90. Gratian.diſcept.200.num.5.neque illum aduerſus, qui iuret Commiſſarium habere ſuſpectum,admitti probationes, docet Menochius de arbitr. caſ.202.num.36. Rota in deciſ.noniſſ. 604.nu.1.par.4. adeò ut, ſi nullo habita in pretio recuſatione,fuerit examen ſequutum, nullum erit Farin. q.77.Gratian.cit.cap.100.num.53. In criminalibus verò cauſis ad ſumendas informationes Commiſſarius,ſi fuerit datus ſuſpectus, deſiſtere non tenetur,minimeq; attentare dicitur, cum hoc agat,nè delicti pereant informationes,ex Fabri monitu lib.4. C.de probation. definit.37. quem laudat Riſicat. de ſtatu hominum,tom. 2. tit.de magiſtr.Notar.Statu cap.1.pag. 452.lit.G.

De calculatoribus Donad. par.2. de re-nunc.c.39.ex num.26. De mero exe-
98 quutore Thom.Vaz alleg.96. nu.10. Caroc.c.excep.120.num.3.Baron.cit.eff. 116 num.93. & dixi ſub cit.num.89. quiduè ſi in exequutione vertatur cognitio alicuius quæſtionis, Phœb. par.1. arreſt.13. & arreſt.71. Ignat. Pereyr.de reuiſ.cap.60. num.9.& 10. P.Pereyr.in promptuar.iurid.verbo,ſuſpectus,num.1584.

De Conſultore, & Aſſeſſore, vt ſolo
99 iuramento, cauſa non expreſſa, remoueatur poſt alios meminit Fermoſin. in c. ſi quis cōtra 4. de foro cōpet. Borrel.p.1. sũma dec.tit.6.de iuram.n. 221 Vin.dec.363.Dãz.tit.de pug.DD. to.1.de offic.actuar.n.8.Conſ. Staib.cit. obſeru.110. num.36. tom.2. Etenim aſſeſſor iudex non eſt ordinarius,ſed ad iudicis ordinarij datur ſupplendam imperitiam, & de illis nulla fit in pragm.mentio,proindèq; non facienda extenſio,ad tex. in l. Papinianus,ff.de min. & ſic reſpondi in conſultore ordinario,& patentibus litteris à Barone declarato.

De aſſeſſore, ſeù Conſultore Principis Cabed.p.1.decis.64.num.4. Caſtro in
100 prax.par.1.lib.3.cap.19. nu.22. Pereyra cit.quæſt.60.num.11.Cùm enim boni Principes vti obſtringantur optimis conſulentibus, Facel. de rect.admin.iuſtit.Princip. tract.3.c.3. nu.32.conuenit poſſe recuſari Conſiliarios ſuſpicioni obnoxios,nè fortè accidat, quod vnde Princeps bonã,rectãq; vult deducere ſentẽtiam, ſiniſtrum fallax, ac recuſanti pernicio-

ciosum consilium recipiat: malumque Principis Consiliarium deceptorem præconizat Summus Antistes in *c.quanto in primo. de iureiur. Magon.de rect.patroc. rat.p.2.cap.44. num.2.*

Arbitri verò, quod recusari valeant,
101 differit *Phæb.decis.79.nu.13.par.1.* & decisum notat *Pegas ad ordinat. Portugal.lib.1.tit.14.§.3.glos.5.* ac notauimus in hoc *rit.num.85.lib.2.* & fusiùs infrà *uersic.Arbiter verò* tractabimus.

Syndicatores quoque vulgò appellati,
102 qui officialibus præsunt, dū administrati publici officij rationes reddunt, solo iuramento remouentur, *Paris de Puteo de Syndic. verbo, suspicio, c.1.num.1.Guazzin.cap.19.n.56. Baron.de effect. inimic. cit. effect:116. n.64.& tom.3. de citat.ad singul.27. sub num.1.*

De suspicionibus officialium Baronū,
103 ùt illas cognoscere valeant, tā ipsi Barones, quam Regij officiales, prælatione illi data, corā quo priùs proposita est, post alios à nobis adductos in hoc *ritu num.76.* loquitur *Scialoy. de foro competenti, c.9. num.21.* reprobatq; *Carau.* hanc potestatem priuatiuè regijs Ministris tribuentem, cuius plenam aleæ opinionem insequuntur de *Leonard.in pract. offic.c.14. num.19. & Marcellus de Vulpe in prax.iudic.for. Eccles.c.25.n.25.* necnō *de Bottis in add.ad rit.263.* quē refert *Ricc.collect.1012.* in eo autem casu, in quo proponitur suspicio coram Regio Superiore, ea militante, remittitur causa ad Baronem iussu, vt causam alteri deleget, *Carau. in hoc ritu num.24.Scialoy.add.loc.num.211.* & si sit suspectus Baro? *Capibl.de Baron.prag.8.nu.9.lib.1.Reg.Capyc.Latro dec.90. R.Sanfel.dec.63.n.32. Baron. cit.effect.116.num.94.& sing.98.n.4.* & videndus *Curt.Iun. integro cons.2.*

Causas suspicionum ad duo principia
104 reduci, nempè ad Amorē, & Odiū hoc in *rit.n.104.lib.2.* insinuauimus, nosque citant *D.Altim.ad Ronit.cons.2.n.2.lib.3.& D.Cōs.D.Io Crysostomus Vargas Machuca Consideraciones practicas para el sindicado de la justicia de Aragon lib.1.p.5.consid.11.num.6.in fin.& consider.41. num. 18.* & minùs rectè tertia species additur, nempè causa indifferens, non odij, nec amoris; nam in ijsdemmet causis indifferenter est affectio, & odium, *Rebuff. ad d.tit.de recusat.art.14.gl.vna, num.38.pag.165.* sub quibus principijs omnes causæ subnectuntur, etiam à iure non expressę, sed similes, maiores, minoresque, *Innoc. in c. cum speciali, nu.4.de appell. Imola in c.postremò, eod.tit.nu.3.* & alij apud *Farinac. in fragm.par.2. verbo, index, nu.802. Menoch de arbitr.lib.2.cas.152.nu.2. Thuscus verbo, suspectus, concl.908.n.15. Basilicò dec.11.nu.11.* lepidè obseruans ex *Carrasc.ad leges Recop.cap.9. de caus.recusat. num.132.* quod si singulæ causæ haud sufficerent ad legitimam Iudicis recusationem, coniūgi possint ad causam sufficientem suspicionis, confertq; *cap. accedens, vt lit.non contest.* vbi *Glos.* ex regula, vt quæ singula non prosunt, vnita iuuent in *l.necnon, §.si quis sæpiùs, ff. ex quib.caus.maior.& Reg.Galeota lib.1.controu.39. ex nu.49.* probat, odij vel amoris causas per coniecturas induci, & sufficere, *Larrea p.1. decis. Granatens.48.& p.2.alleg. fiscal.118. num.2.* aduertens, cautè omni iure sancitum, litigatores, qui nimiò plùs ærumnis litium vexantur, vltrà à Iudice nō vexādos, & Præses Aragoniæ *D.D.Cristophor.Crespi de Valdaura obseru.iur.obseru.9. quæst.7.nu.53. tom.1.* notat, quod cum sit sufficiens cruciatus incerta alea iudicij, nō sit alius eis addendus, periculum scilicèt, si suspecto coram Iudice litem agāt, id ante ipsum scripsit *Petr. de Gregor.in syntagm.iur.uniu.par.3.lib.49.cap.3.num.29.* insequitur *Ab Eccles.obseru.forens.72.n.2.Illico Vmm. in process.iudic.thes.1.nu.63.pag.40.*

mo-

monens, non tam facilè iudicem recuſandum eſſe, ſi in probanda ſuſpicione ſuccumbatur, cũ offenſus reddatur, etiam ſi eſſet alter Cato, ſcribit *Caſar. in Specul. qq. peregr. q. 13. num. 4.* Solent enim quidam Iudices ægrè ferre, ſi ſuſpicionis labe laborare, dicantur, allegat *Vmmius Canalles q. 347. Anfrer. de ſuſpic. num. 47.* & diximus in hoc *rieu num. 73. lib. 2.* addimus *Nouar. 3. 3. de grauam. Vaſſal. grau. 33. num. 4.* Re autem vera Iudices, qui nihil ſibi conſcij recuſantur, nõ debent moleſtè ferre hoc ipſum, quod recuſantur; vtitur enim pars iure ſuo, remedioque à iure impartito, *cap. quod ſuſpectis 3. q. 5. Gloſ. in c. ad hoc. de reſcrip. Farinac. citandus num. 918. Crespi obser. 9. num. 49. Ramon. conſil. 3. num. 37. & 89.*

Simplex enim recuſatio nulla nota iudicẽ inurit, ſi culpa abſit. Imò debet,
105 quando inſons recuſatur, gaudere. Quis enim non gaudeat, ſi aliquo prægraui onere leuetur? quis non fruatur, ſi quò minus ingerit ſe homo in huius ſeculi negotijs, eo leuiori iudicio iudicabitur à Deo? vt aduertunt *Paris. cons. 31. num. 89. lib. 1. Farinac. in fragm. crimin. p. 2. n. 919. in fin.*

Propterea faciliùs remouetur Iudex, quàm teſtis, *Petr. Gregor. cit. c. 3. nu. 4.*
106 *Creſpi add. obſer. 9. nu. 67. Caraſc. ad leg. Recop. c. 9. nu. 60.* & ſcripſit *Oſſualdus in notatis lit. G. c. 25. lib. 17. commentariorum Donelli* his verbis: *Generaliter omnem iuſtam cauſam reijciendi teſtem, ea iuſtior circa iudicem ob certius periculum, teſtis enim ſolum teſtimonium deponit, iudex ex animi ſui ſententia iudicium fert.*

De recuſationis cauſis pertractant *Pax Scala de conſil. Sapient. lib. 1. cap. 19.*
107 *Trentler. diſput. 12. th. 12. Papo. ad conſuetud. Burbo. tit. de iuriſdict. §. 7. pag. 26. Publicius ad conſuet. Auern. tit. 5. art. 1. pag. 13. Bellacomb. comm. opin. lib. 3. tit. 1. num. 146. Maſtrill. dec. 151. Chriſtin. dec. 148. & ſeqq. 2. Barboſ. in remiſſ. ad Ord. lib. 3. tit. 21. Peres in l. 1. tit. 5. lib. 3. ordin. Farinac. in fragm. 2. p. lib. 6. num. 777. Donell. lib. 17. comm. cap. 25.* & ibi *Oſſuald. lit. A. Giurb. dec. 27. 36. 48. 54. 99. obſer. 95. & cõſ. 9.* latè ad materiam *Fermoſin. in cap. ſi quis contra, de foro compet. q. 1. & ſeqq. vſque ad fin. cap. Ricc. collect. 83. 445. 770. 1526. 1612. 1747. 2118. & 2668. Marant. in ſpec. p. 6. 2. act. princ. ex num. 24.* quadraginta enumerans, *Cacher. dec. 84. Vurmbſer. 1. pract. obſer. tit. 4. obſ. 6. Iacob. Cuiac. lib. 6. obſ. 10. ex nu. 180. P. Paſſerin. cit. loco. Ab Eccleſia obſer. forenſ. 72. lib. 2.*

Sub primo clypeo amoris principalem locum obtinet propriũ intereſſe, de
108 quo iudicare nemo valet, ne partis quidem accedente conſenſu, *Gl. in rub. ff. ne fideiuſſ. dot. dentur. Georg. Obrechti de iuriſdict. lib. 3. cap. 9. num. 20. Reg. Sanfelic. dec. 63. nu. 2. lib. 1.* vel exiſtente conſuetudine in cõtrarium, *Rebuff. in l. qui iuriſdictioni nu. 3. ff. de iuriſd. omn. Iudic. Obrechti cit. num. 3.* reiecta oppoſita ſententia, *Alex. conſ. 13. num. 10. vol. 6. Natta conſil. 294. num. 2. Graſſ. except. 24. nu. 74. Petr. Garz. à Toleto dicto 588. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 35. num. 33.* conferũtq; exarata à *R. Rouito in prag. 1. n. 7. & prag. 8. de ſuſpec. offic. Capibl. de Baron. tom. 1. prag. 3. num. 242. Reg. Sanfelic. dec. 85. num. 5. Ricc. collect. decis. 2118. Cancer. var. reſol. lib. 1. cap. 21. num. 38. & Maſtrill. dec. 151. nu. 6.*

Neque cognoſcit, quando ſuum vertitur commodum circa ſportulas, à
109 *Toleto dicto 406.* ſicuti nec Prelatus in cauſa ſuæ Eccleſiæ *Marant. in ſpecul. p. 6. act. 2. num. 51. Guazzin. ad defenſ. reor. defin. 1. cap. 21. num. 17. & 38. Capyc. dec. 137. in princ. Reg. Sanfelic. dec. mem. 63. n. 3.* ac de *Graſſ. excep. 24.* mirifica diſtinctione vtens. Carceri mancipari facere non poteſt ſuum priuatum debitorem per eius militem, *Caball. reſolut. crimin. caſ. 128. num. 3. de Angel. ad Foller. in prax. crim. Rub. fiat relatio nuntij, num. 49.*

Per-

personis priuilegiatis minimè licet curię forum eligere, in qua eius nomine iurisdictio exercetur, *Menoch. de arbitr iudic.cas.66. num.48. lib.2. Couar.pract.qq.cap.7. Nouar.de elect. fori,sect.4.q.53.t.1.*

An autem Iudex pœnis afficere possit
eum, qui sibi iniuriam facit,affirma-
110 tiuè resoluunt *Menoch.cas.263.n.9.*
Bouadill.tom.1.lib.11.c.16.num.140.
si pœna sit legalis,& certa;sed caute-
lam adiungit *Xamarra*,quem laudat
Reg.Sanfelic.decis.63. in add. Consil.
Carleual.de Iudic.lib.1.disp.2.nu.798.
latèque *D.Io.Milazzo Miscell. iur.as-*
sert.56. ex num.13. & de iniuria no-
toria facta famulo iudicis,vt ipse co-
gnoscat, disponit ius Regni in *cap.*
119.& notat *Marant in Rubr.& per-*
uenitur aliquando per viam inquisi-
tionis,num.161.& de delicto patrato
ab Officialis famulo, siue intuitu of-
ficij,siue extra,ipse sit competēs Iu-
dex,indicant *Clar.pract.crim.§.fin.q.*
35.Capiblanc.de Baron. tom.2. verbo
remissio,& de familia iudicis delega-
ti delinquente,sermo est apud *Boer.*
dec.9.Baiard.ad Clar.§.fin.q.38.num.
38.Guazzin.defens.1.c.10.num.3. Et
quod in delicto commisso coram iu-
dice pro tribunali sedēte veluti no-
torio ad ipsum spectet cognitio,nul-
lo sequuto iuris ordine,sine proces-
su, & probatione,notant *Alber. in l.*
illicitas,§.veritas,ff.de offic Præsid.Sa-
lyc.in l.ea quidem,num.91. C.de accu-
sat.Corrad.in pract.tit.de notor.crim.
*num.14.*quinimò etsi non sedeat pro
tribunali,dùm stet in actu exercendi
iustitiam,monet *Boss.de denunc.n.41.*
& praxim procedendi in huiusmodi
notorio ostendūnt *Gomez de delict.*
c.1.num.48.Foller.in prax.crim. vers.
item, quod est notorius delinquens,nu.
*27.*In quo notorio, quod iudex non
valeat adduci in suspicionē, probat
tex.in c.proposuit,de appel.Frāc.Marc.
dec.705.& declarant *Gomez mem.lo-*
co, num.46.Carau. in hoc rit. num.11.
Reg.Sanfel.dec.84.P.Fragos.de regim.
Reipubl.p.1.lib.4.disput.10.§.2.n.157.
& 158.Milazo cit.assert.56. num. 73.
qui integro dicto *cap.* pertractat,an,
& quando Iudex causarum ciuilium
capere valeat informationem de de-
licto coram,& in eius personam cō-
misso, & delinquentem punire,quā-
tumuis exemptū, *nu.51.* fusè decla-
rans *de Franch.dec.147.& 722.*(qui-
bus contradicunt *Caball. resol.crim.*
cas.116.Reg.Galeot.resp.fiscal.1. n.5.)
notat, tanti viri saluari decisiones,
& manasse illas arbitrio S. C. quod
quandoque cognoscit, vt sibi expe-
diens fuerit visum, ex *Tasson. de an-*
*tefat.obs.4.n.156.*vel ex praxi nostræ
M. C. in qua ex peculiaribus iuri-
bus,& obseruantia,licèt sit distincta
iurisdictio ciuilis à criminali,siuè ve-
riùs cognitio causarum, est tamen
idem, & vnum tribunal, & laudat
D.Luc.ad Franch.cit. dec.147.num.3.
occurrentē *Campan. de for iudic.re-*
sol.29.num.2.Consil.Prat.resp.42.nu.
*13.in fin.*cùm aliàs *text.*dispositio in
*l.nullum,C.de testib.*locum habeat in
Iudice ciuili,vbi alius adest causarū
criminaliū,*Bar. in l. hoc iure,§.aqua,*
ff.de aqua quotid.& æstiu.Caball.cas.
116.Cartar. dec.75. Melazz.add.loco
D.Rodoer.ad de Marin. lib. 1. quotid.
cap.50.Donad.de renunc.tom.2.cap.5.
ex num.126. D.R.Galeot.cit.respons.
fiscal.1.ex num.13.

Ex hac *Milazi* assertione vnicam esse
M.C.V., firmitèr illa comprobatur
111 propositio à me in *rit.2.n.22.lib.*
*1.*indicata,nullam præcedentiā con-
siderari inter Iudices ipsius M. C.
capitalibus, aut pecuniarijs causis
destinatos, sed ille præcedat, qui
officij possessionem priùs nactus est,
vt obseruant quoquè *Consil.Rocc.de*
offic.tit.de ord.praecd.in M.C. num.9.
Luca ad Franch.dec.388.n.4.

Articulus hic præcedentiæ inter iudi-
ces ciuiles, et criminales nostræ M.
112 C.V.iterùm erupit discutiēdus in
anno 1670. in causa suspicionis pro-
positæ à D.Consil.,& Præsid. D.Al-

uaro

uaro de Quadra in iudicem ciuilem D.Horatium Apicella in lite cum Illust. Duce Celentiæ, de qua inferius.

Siquidem dati in dicta causa adiuncti tres iudices criminales contendebãt
113 præcedere in sedẽdo in aula ciuili iudices ciuiles, rationibus, vsu, ac DD. authoritatibus, à me ibidẽ adductis, quibus inhærẽt *Mõtan. de admin. Vniuers. n. 281. Præsul Ricc. collect. dec. 147. Mastrill. de Magistrat. p. 2. lib. 5. cap. 4. num. 65. Thor. p. 1. compend. verbo, officialis*, ità denique, cum decreuerit Collaterale Consilium sub die 21. Iunij 1662. cuius præscripto datus erat terminus in petitorio, & mandatum, quod interim manutenerentur in præcedendo ipsi iudices criminales, suffragia præstantibus DD. Regẽtibus Iacobo Capycio Galeota, Francisco Antonio Muscettola, D.Felice Vlloa, & D.Melchiore Nauarra, penès Criuella, & est redactũ in *regist. 3. lib. script. M. C fol. 51. à ter. in fin.*

At iudices ciuiles aiebant è cõtra, ipsos præferri debere iudicibus criminali-
114 bus, si licet, nobilitatem à tẽporis vetustate aucupari. Iudices. n. ciuiles fuerunt, vel ab ipso conditi orbis exordio, vel certè ante criminales; sic legitur *Exod.* 8. Moysen primò iudicem fuisse ciuilem, qui litibus decidendis tantum præerat; quicquid sit, si deindè criminalem insupèr iurisdictionem fuisset adeptus. Et in *cap. 17. lib. 15. Antiquit. Romanor.* clarè colligitur, quod primitùs potestas quædam iurgia ciuilia dirimendi sensatis quibusdam iudicibus fuit attributa; non item illicò, & ijs adiudicata potestas flagitiorum põdus librandi, proque eorum demeritis supplicia decernendi; àn quia habitum tùnc fuerit superfluum, ad hæc homines, iuraque dicentes occupare, quæ potuissent ipsimet Reges leuissimo negotio definire.

Si attenditur labor, nemo non videt iudicum ciuilium laborem longè præire labori criminalium; non vni
115 enim hominũ generi, putà flagitiosorum, patere debent iudices ciuiles; at hinc mulieribus querentibus dotes sibi consumptas à viris opem ferre, hinc pupillis bona à tutoribus dilapidata clamantibus præsidio esse, quandoq; patribus familias eius bona, quibus se, suamque sobolem alerent, ab alijs iniustè possideri vociferantibus opitulari, quandoquè viduarum misero antefati redditu spoliatarum verba colligere, nõ rarò Ecclesias erepta sibi, vel hæreditates, vel bona dicentes subleuare, sæpissimè carceri mancipatos iniustè ob prætensum æs alienum, soluere. Demùm nullum est hominũ genus, nullus ordo, nulla ætas, sexus nullus, quibus suum laborem non teneatur impendere iudex ciuilis; ita *Frecc. de subfeud. cit. tit. de off. magistr. instit. n. 27.* Hinc sequitur, quod cum pluribus prẽsint iudices ciuiles, quã criminales, his debeant præferri, per *tex. in auth. Cõstitutio, qua dignit. §. generaliter, vbi glos.* inquit, *nota, nobilitari præsidem per subiectos*, est enim præmium dignitatis habere plures subiectos, *Cassan. in Catal. glor. mund. par. 4. consid. 52. Aretin. cons. 136. n. 4.*

Insuper cum diuidenda esset M. C. V. in ciuilem, & criminalem, atq; adeò
116 secernendi iudices ciuiles à criminalibus, cum antiquitùs ijdem iudices diù vtrumq; munus exercuissent, Regium S. Claræ Consilium, quod sub Regiæ Maiestatis nomine iuridicos quoscumque actus, omnemque iurisdictionem exercet, aliquo iudices ciuiles onere leuare cupiens, vt labor minor fieret diuisus, ab ijs onus illud prægraue cognoscendi de feudorũ litibus abstulit, *ex prag. 63. de offic. S.C.* (sed àn priuatiuè, vel cumulatiuè, inquirimus *in rit. 50. sub n. 3. lib. 1.*, què locũ laudat *D. Altimare ad Rouit. cons. 39. nu. 21. lib. 3.*) à criminalibus autem iudicibus nihil

penitùs accepit cognoscēdum, quasi quod dedignaretur Sac. Consilium causas torturæ, cruciatuum, equuleorum, ac funium, imò, & asperrimas sanguinis quæstiones aspicere, nè dum tractare. Igitur si R.S. Consilium causas à iudicibus ciuilibus mutuari maluit, quā à criminalibus, iam sequitur ciuiles iudices nobilitate præire criminalibus horribilia auditu crimina dijudicantibus. Nequè ab hac sentētia discessisse hodiè videtur S. C., dùm non præbet aures relationibus iudicū criminaliū, nisi post auditas ciuiliū relationes. at etiam pro præcedentia ciuilium suum calculum *Consil. Marin. Frecc. à me in cit. ritu* 2. *num.* 22. laudatus, dicens, quod, si duo Barones forent in aliquo oppido, quorum alter ciuili, criminali alter potiretur iurisdictione, obedientia præstari deberet ciuilem habenti; non alia quidem ratione, nisi quia, ciuilem habens, verè Dominus est feudi, addimus *Capibl. de Baron. lib.* 1. *prag.* 1. *num.* 51. *Thor. p.* 1. *compen. verbo, officialis.* Ergo quis abnuat iurisdictionem ciuilem criminali præferri? maximè cum iudices ciuiles vices Præfecti gerant, *l.* 1. *§. hi quibus, ff. de legat.* 3., vocantur spectabiles, æquiparātur Comitibus, consequuntur dignitatem Magistratus, ac funguntur iurisdictione ordinaria, *l. præcipimus, C. de appellat.* *Cæsar à Cost. in lib.* 2. *variar. ambiguit. cap.* 7. *Tasson. pragm. de antef. vers.* 3. *obseru* 3. *num.* 178. At criminales delegata duntaxàt iurisdictione vtuntur, eorumque potestas ad certum genus causarum, imò & hominum coarctatur, *l. solemnus, §. latrunculator, de iudic. Frecc. de subfeud. cit. tit. de off. Magistr. Iustitiar. num.* 24. qua in re vidending *Giurb. obs.* 115. *Ripoll. variar. cap.* 1. *num.* 276. *Luc. ad Franch. cit. dec.* 388. *Reg. Tap. dec.* 21. *ex num.* 10. *Fontanell. de pact. nupt. lib.* 1. *claus.* 4. *Glos.* 10. *p.* 2. *num.* 69. *pag.* 270. *& decis.* 366. *num.* 22. *lib.* 2. *Borrel. p.* 1. *summ. dec. tit.* 42. *num.* 53.

Cum verò essem ego tùnc iudex ciuilis, addebam (quicquid sit de omni-
117 moda prælatione,) in eo casu dubio procul ciuiles præponendos, vtpotè in propria domo, habita ratione prærogatiuæ in loco; quilibet .n. domi suæ maior est quolibet extraneo, *Glos.* 2. *in l. apud eū, ff. de manumiss.* etiam in maiori dignitate constituto; vt patet in Episcopo, qui licèt sit dignitate inferior Archiepiscopo, maior in sua Diœcesi censetur Archiepiscopo, cuius non sit tamèn suffraganeus, ita quod si Archiepiscopus in ea Diœcesi delinqueret, posset ab Episcopo Diœcesano puniri, vt ex communi ostendit *Felin. in cap. cum inferior, n.* 2. *ext. de maior. & obed. Capyc. dec.* 27. *ex n.* 24.

Atque ex hac ratione cum Consiliarij vtiuntur cum Præsidentibus Regiæ
118 Cameræ in S.C. vel in quocumque alio loco pro causa ordinaria S. C., vel delegata, & in omnibus functionibus, illis præcedunt occupantes vtrumque latus dextrum, & sinistrū, sedentibus in postremo loco Præsidentibus, vt oculis videmus in dies; & obseruatum fuit in Iuncta erecta ordine Suæ Maiestatis in causa Rationalis R.C. Francisci Corrado, in qua, D. Marchio Crispani R. D. Didacus Soria, Iunctæ caput, DD. Cōsil. D. Ferdinandus Ramires Commissarius, Ignatius Prouenzale Fisci patronus in illa, nunc digniss. mus in Regali Patrimonio, & Ego præstitimus DD. Præsidētibus D. Emanueli de Scalera, & Duci Insulæ Iulio Cæsari Bonito; ipse scripsi fusiùs in *ritu* 1. *ex num.* 21. *lib.* 1. ibique memini de responso in gratiam Consiliariorum edito à D. Reg. Antonio Miroballo, quod refert *D. Altimare in add. ad dec. R. Rouit.* 65. *num.* 25. *in alleg. post addit.* & illud D. Reg. Ducis Diani D. Caroli Calà pro Præsidentibus Regiæ Cameræ rescripsit *D. Top. de orig. Tribunal. par.* 3. *pag.* (mihi) 430. necnon nouitèr tradunt *Consil. Staiban.*

*ban.in obſeru.*integra *ad reſol.*50.*lib.* 1. *Caſar.in ſpecul. qq. peregrin.q.*12. At quaudo vniuntur in Tribunali Regiæ Cameræ Præſidentes ſedent in dextro latere, Conſiliarij in ſiniſtro, *Caſar.cit.quæſt.*12.*ſub n.*7.

In dicta theſi nihil vlterius factum fuit,
tempus enim eam diſceptationem
119 nõ poſtulabat; itaque abſque alia
contentione, aut præiudicio criminales
ciuilibus præceſſerunt, remanſitque
tantùm caput cum campanula idẽ
iudex ciuilis, qui erat caput, & fuit
D.D. Petrus Cortes tùnc meus Collega
in M.C., nùnc in S.C. vir literis,
probitate, atque integritate maxima
præfulgens, ex dictis per *D. R.Conſtant.in l.*1.*num.*35.*C.de conſul. lib.*12.*Maſtrill.decis.*34.*num.*4. *Ann. conſ.*130.*num.*4. *Surg.de Neap.illuſtr. c.*27.*num.*23.quem refert *Taſſon.de antefat.verſ.*3.*obſer.*3. *ſub num.*144. *Thor.p.*2.*compend. deciſ. verbo, præcedere.Prat.lib.*4.*diſcep.forẽſ.c.*39.*n.*36.

Attamen in ea ſum ſemper opinione,
nullam eſſe in ipſis iudicibus præce-
120 dentiã, niſi temporis duntaxàt: ita
vt ille præcedat, qui prior muneris poſſeſſionem nactus ſit. Vna eſt enim M.C.V. vtrumque imperium habẽs; & ideò tantũ diuiſa eſt quo ad exercitium in iudices ciuiles, & criminales, vt cauſæ celeriùs expediantur. Cæterùm omnes ſiuè ciuiles, ſiuè criminales pari honore decorantur, paribus prærogatiuis honorantur, pari ſalario potiuntur; pari etiam labore onerantur: omnes enim excubijs incumbunt, eidem Regenti ſubſunt, ſub iiſdem ordinibus complectuntur. Quamobrem ex ſola exercitij diſtinctione, ad celeriorem cauſarum expeditionem adinuenta, colligi nequit aliqua præcedentia; ſed prior in tempore poſſeſſionis, debet potior eſſe in præcedendo.

Nequè contrarius ſtylus obſeruatur ſemper; conſpicimus enim quandoque criminales ciuilibus anteire, quandoque ciuiles criminalibus. Sic ſanè quando regitur Curia, vbi ciuiles conueniunt, & feret caſus, vt promulganda ſit foriudicationis ſẽtentia, tùnc criminalis iudex, cuius eſt ſententiam illam proferre, poſt ciuiles ſedere conſueuit; itàque ſtylus non eſt ſemper omninò vnus, idemque inconcuſſus.

Et quidèm iucundus eſſet ordo incedendi, ac pulcherrimus viſu, ſi in functionibus publicis poſt M. C. V. Regentem, ac duos Conſiliarios aularum præfectos in dicta M.C., pergerent iudices tùm ciuiles, tùm criminales pro prioritate temporis, quo muneris poſſeſſionem adepti ſunt, ac demũ incederet, vt incedit, Fiſci patronus.

Ità declarauit Excell. Comes de Ca-
ſtrillo ſuo epiſtolio, quod trãſcribit
121 *Conſ.Frãc.Maria Pratus in Nicãdro,*
num 42.cuius memini *in mem.rit.* 2.
*num.*22. ità videmus in dies Excell. DD.Proreges ſinere, vt quãdo quis migrat de vno ad aliud Tribunal, migret cum præcedentia à die priſtinæ poſſeſſionis, & ita demùm decreuit Excell. D.Marchio de los Veles; Siquidem cum dediſſet adiunctos in M.C. ciuili in cauſa liquidationis inſtrumenti ad inſtantiam Caroli Aricce aduersùs D.Philippum Grimaldi me, qui præetam aulæ præfectus in M.C.criminali, alioſque iudices criminales: efflagitantibus his præcedere in ſedendo ciuiles, ab eodem Excell. Domino profectum eſt reſcriptum, directũ Ill.Principi Satriani tùnc vigilantiſſimo, ac lepidiſſimo M.C.Regenti, tenoris ſequentis.

Hauiendo entendido el Marques mi Señor la difficultad, y embarazo, que ſe hà offrecido entre los Iuezes de la Vicaria Ciuil, y Criminal, ſobre la precedencia de lugar, motiuo porque ſe hà dejado de hazer, y dirimir la paridad que hubo en la cauſa de liquidacion de Inſtrumento, que tiene Carlos Arici contra D. Phelipe Grimaldo, me hà mandado S.E. decir à V.S. (como lo hago)

que hecho reflexion de lo que dispuso el Señor Conte de Castrillo en villete de 28. de Iulio de 1655. y el Marques mi Señor en otro de 7. Noviembre de 1676. ordena que mañana se haga esta causa precissamête, y que de aqui adelante sin replica, ni enterpetracion alguna se execute, y observe lo dispuesto en las ordenes citadas, que se reducen, à que las Plazas de la Vicaria assi Ciuiles, como Criminales sean iguales, y sin differencia alguna, con que el lugar que les toca à los Iuezes es conforme à los diat en que le juraron, de que auiso à V.S. para que assi se execute, guarde Dios à V.S. Palatio 11. de Henero de 1677.

D. Manuel Garcia de Bustamante.

Causa prædicta liquidationis non fuit peracta. Verũ tamen est, iudices criminales repręsentasse S.E., eiusque Collaterali Consilio præfatum pro ipsis Collateralis decretum, atque actus possessiuos; quid autem indè euenerit, nondum ad meas peruenit aures.

Ob proprium interesse Iudex nequit iudicare in causa, quando ipse vti
122 priuatus aliam illi consimilem habet, itaùt in vtraque idem sit iuris articulus ad libellam reuocandus; nè alioqui in eam propendat sentẽtiam, quam in propria causa ab alio Iudice credit reportare, ex *cap. causam quæ, el 2. de iudic.* & dictis à nobis hoc in *ritu num. 21. lib. 2.*, quem textum locum non vendicare in recusatione iudicis, sed in subrogatione innuunt nonnulli ex *Glos.* ibidèm, quorum intellectui congruit litera antiqua decretalis, teste *Abb.* in eodem *tex. num. 3.* qui illius recenset verba; Alij verò non procedere in iudice ordinario, sed in delegato eliciunt ex eodem texru, cum delegatus faciliùs, quàm ordinarius recusetur, *l. apertissimi, Auth. si verò cõtigerit, C. de iudic. Marant. de iudic. par. 6. c. penult. num. 46. in 15. causa. Ioan. Baptista Spada consil. 197. num. 5. tom. 2. Vuesenbec. cons. 164. num. 25. vers. 3. vol. 4.* ad instar testis, qui similem ei, quæ in iudicio mouetur, controuersiam habet: nàm nec ipsum super tali causa deponere posse, tradũt *Mas. ad c. personas 20. num. 3. ext. de testib. Farinac. q. 60. num. 41. Vmmius in process. indic. direct. 16. thes. 1. num. 25.* Verùm quãdò illius dispositio quęcumque amplecteretur iudicem, certè nimis absurdum esset illam locum vendicare in quacumque causa etiã dilucida, & perspicua: sed tantùm quotiès esset decidendus articulus valdè in iure dubius, secundum eiusdem *tex.* casum; cùm enim suspicionis causa in eo versetur, quod habens iudex, vti priuatus causam similem, facilè iudicare posset iuxtà desiderium in sua, huiusmodi ratio prorsùs cessat in causa clara, quia tũnc iudex nolit, velit, obstringitur talitèr iudicare: nèc vllum potest periculum alicuius propensionis considerari; aliàs ferè auferretur Senatoribus iurisdictio, cum passim omnes cogantur debitores, soluere, renuẽtes obstringere, siuè via exequutiua, siuè iudicio assistentiæ, vel instrumenti liquidatione; quarè in nulla ex his, vel similibus causis interesse possent.

Confert, quod statutum, vt iudex adhibere deuinciatur consilium sapiẽ-
123 tis, coarctatur in casu claro, & peruulgato, *Bar. in l. ille, aut ille, §. cũ in verbis, ff. de legat. 3. Alex. cons. 66. num. 7. vol. 2. Caphal. cons. 201. num. 3. & 6. vol. 2. Angel. cons. 336. Lancell. de attent. cap. 9. num. 14. Cancer. var. resolut. cap. 10. nu. 78. p. 3.* & illud de compromittendis causis coniunctorum (vt in nostro Regno, ex *pragm. odia litium, de arbitr.*) non complectitur causas claras, *Caphal. num. 6. Cancer. add. loc. Fenzon. ad statut. vrb. lib. 1. c. 100. num. 8. Scacc. de iudic. lib. 2. c. 2. q. 4. limit. 5. nu. 86. 89. 91. & 96. Post. resol. ciuil. 62. ex n. 10. Blanc. de comprom. p. 5. nu. 3. vers. publicato processu. Reg. Ronit. in comment. ad eandem prag.*

pragm.odia litium,ex num.39.Consil. Staiban.cent.1. resolut.13. ex num.38. ac resol.63.à num.11., nècnon *cent.2. in obseru.ad resol.119.num.8.*

Hæc forsàn perpendit S. C. in recusatione proposita in personâ D. Cōsi-
124 liarij D.Thomę Carauitæ pro parte Ill. Ducis Sermonetæ in causa cū PP.S. Mariæ in Porticu. Etenim cōuento, & condemnato præfato Duce ad solutionem quantitatum tàm causa interesse, quàm capitalis ducatorum decem mille ex mutui cōtractu debitorum, inter nullitates aduersus decretum adductas, illa fuit, quod prouisum extitit, vt solueretur capitale, quod erat effectū demortuum ex exactione pluribus annis per PP. facta, post elapsum dilationis terminum, annui interesse ad eadem rationem in contractu cōuentam: ac proindè tacitè conuenisse videntur, sese ampliùs sortem nō petituros, ex dictis per *Præsid. Merl. cent.1.cap.31.* cui quidèm similis articulus decidendus erat in M.C.V. pro præfato Consiliario Carauita creditore Illustri Principis Torellæ; hisque non obstantibus, censuit Senatus, quod, *interueniat*, die 7.Octobris 1644. suffragia præstantibus DD.Præside S.C., Consil.Staibano, D. Ioanne de Dura Commissario, D.Stephano Padilla, D.Iosepho Ledesma, Illustr. Duce Campimele D.Troiano Miraballo, & Ignatio Prouenzale adiunctis, penès Secretarium S. C. Indubius enim erat articulus nunquàm capitale demortuum intelligi, exacto interusurio per plures annos post terminum dilationis, ad illud soluendum, ex *text.* singulari *à Præsid. Merlino* non adducto *in l.2.§.item quæritur, vers.non malè, ff. de de dol. mal. & met. except.* & decisum fuit in eadem causa, in qua pro sibi sanguine coniūcto calamū arripuit idē *Merlin.*, cōtra ipsū, teste *Thor.vot.44.n.39.et 79.lib.1.* idē *p.3.sect.3.v.rescissio, & in suppl.ver.liquidari an possit instrumētū pag.*(mihi) 369.& fatetur *Ill. Præsul Cauens.de Affl.controu.13.num.15.*

Aliud vero censuit Senatus die 30.Augusti 1674. relatore D.Cōs.Scipio-
125 ne de Martino in suspicione deducta in vnum ex Consiliarijs à Monasterio Diui Nicolai Tolentini huius Ciuitatis, vt.s.*non interueniat*, ad auferendam hæsitationem, nè ille iudicaret, quemadmodum in propria causa definiendum optaret in thesi adeò ancipiti, & Cæsarea quidem digna sanctione, àn scilicèt nostræ consuetudines, quibus minimè obstringitur quoad bona antiqua disponēs, qui proximum habet successorem duntaxàt ecclesiasticum, ob æqualitatem seruandam, cùm hic illis non deuinciatur, locum vendicent: quando remota persona clerici proximioris, superessent laici sequētes in gradu, vel liceat potiùs ciui liberè disponere, eorum existentia haud refragante; in quo themate ex recentioribus diffidentes sectantur aleas *Reg. de Marinis lib.1.quotid.cap. 56.* & *Horatius Montan. controu.11.*, qua in re idem *de Marin.tom.2.resol. 191.in allegat.128.tom.3.D. Consil. Erasmus de Pōte alleg.128. cit.to.3.de Marin.D.Lādulphus de Aquino alleg. 101.eod.3.tom.D.Marot.discep.forens. cap.20.D.Luca de linea legal. p.1.art. 3.ex num.19.cum seq.pag.*(mihi) 24.& pro agnatis remotioribus, in causa Ill.D.Aloysij Puderici, & Marchionis Montisfalcionis cum hæredibus Octauij Brancacij, scripsit luculētèr, vt testatur idem *Luc.* argumenta colligens, ad *Franch.in nouiss. append.ad dec.667.post p.7.* D.Vincentius Ractanus, quem euectum proprio motu Excell. D. Marchionis de los Veles ab aduocatorū cętu ad indicatū M. C.V., inuictissimus noster Monarcha post vix elapsum annū recētis M. C. muneris, vltrò in Sacrum Sanctæ Claræ Consilium cooptauit, & commodùm hac die 24. Augusti 1678.

ferè

ferè dùm traderetur typis hæc pagina, possessionem, gestientibus cunctis prę gaudio, nactus est. Hinc Spectab. D. D. Felix Vlloa y Lanzina dignissimus nostri Sacri Senatus Præses, cuius immortalem gloriam nulla semotissimi orbis regio nescit, nulla ætas conticescet, quippè qui infractus ad labores, præsens ad cōsilia, verè felix ad consiliorum euentus, post hanc vrbem constitutam carus maximè huic vrbi, & iucundus adnenerit, vt singularia Raetani encomia congessit perstrictis, quoad eius facere potuit, selectissimis verbis, subtexuit demùm, fatis ei fore ad laudem, esse progenitū ab Ascanio Regio administro tanta literarū, ac probitatis præstantia conspicuo, de quo memini in *rit.* 56. *sub nu.* 10. *lib.* 1. & in hoc *rit. sub num.* 155. *lib.* 2. è sua ingenti eruditionum penu citans ex tempore egregium illud *Cassiodor. var. lib.* 3. *epist.* 33. ibi: *Qui & parentum bono, & suo nobis commēdatur ingenio, exigens meritis, quā sperat precibus dignitatem. & lib.* 8. *epist.* 17. ibi: *Ad vestram Curiā venit, qui ex Senatore natus est, et aulicis dignitatibus probatur honoratus.*

Interesse proprium robur dat litiganti cum Vniuersitate iustè recusandi iu-
126 dicem illius ciuē, vt diximus in hoc *ritu num.* 116. *lib.* 2. S. C. determinatione nixi, addimus *Scialoy. de foro compet. c.* 9. *num.* 104. & tradit *Vmm. add. thes.* 1. *num.* 58. *D. Consil. Vargas Machuca mem. lib.* 1. *p.* 5. *consid.* 6. *n.* 23. *lit. G.* memor mei *cit. loc. & nu.* prout iudicem subditum aduersarij *n.* 117. quod S. C. non probauit in causa Gubernatorum A. G. P. cum monte Iunctorum, & Ill. Abellinatum Principe recusantium vnum ex Regijs Consiliarijs vti Ciuem Terræ sub dicti Principis dominio positæ, in qua adhuc habebat affines, & consāguineos; & quamuis scissa fuissent suffragia inter Consiliarios duarum aularum, datis adiunctis DD. Præsidētibus R. C. Ill. Duce Diani, nùnc emeritissimo Regente, D. Didaco Vlloa, & Io. Dominico Astuto vi rescripti S. E. sub die 17. Ianuarii 1669. (non enim poterant dari adiūcti alij duarum aularum tanquam suffragia præstantes in principali causa, iuxtà praxim à nobis adductam in hoc *Rit. num.* 24. *tom.* 2. quem locum laudant *Consil. Rocc. in tract. de offic. in addit. n.* 6. *pag.* 564. *& Altim. ad Rouit. dec.* 81. *num.* 4. ac tetigi supra *sub num.* 48. *versic. hinc vsus, & sub num.* 68. *vers. de quo ordine*) fuit dirempta paritas; & referente D. Consil. Dura, die 28. Februarij præfati anni, prouisum, quod, *interueniat, verùm ex causis in S. C. discussis restituatur depositum*, forsàn quia recusatus familiam, domū, ac omnia eius bona dudùm in hac fixerat Ciuitate.

Insupèr obstare suspicionem Iudici habenti litem apud illum, cum quo li-
127 tigiū quis habet, notauimus *n.* 119. huius *rit. lib.* 2. quem locum laudat *D. Consil. Vargas Machuca cit. lib.* 1. *p.* 5. *consid.* 6. *sub num.* 12. *lit. K. & consid.* 20. *nu.* 10. *lit. H.* addimus *Scialoy cit. cap.* 9. *nu.* 98. *Vmm. mem. num.* 58. quibus affabrè collimat notabilis decisio S. C. in causa D. Michaelis Mirāda cum Ill. Marchione Crispani. Ille recusauit D. Consil. Roccum, ex quo dicto Marchioni fuerat demandata causa præfati Consil. Rocci ob transitum D. Consil. Scipionis de Martino ad aliam aulam; & referente D. Consil. Sixto, die 6. Iunij 1669. prouisum fuit, quod, *interueniat*; productum enim fuit, quod expetēte Dionysio Pasca collitigante cum Consil. Rocco, priùs recusatus extabat Marchio Crispani, vti causam coram illo habens, et ostensa supplicatione, fuerat replicatum die 29. Martij, vera esse exposita, & causa dicti Consil. Rocco fuit alteri commissa, & sic iure non militauit suspicio.

Consanguinitas prætereà Iudicem remouet, ex *tex. in l. qui iurisdictioni, ff. de*

ff. de iuriſdict. omn. Iudic. c. poſtremò, de appell. c. accedens lo 2. vt lit. non cõ-
128 *teſt.* & ſcripſimus in hoc *rit. n.* 124. *lib.* 2. cuius loci memor eſt *Luca de linea legali lib.* 1. *art.* 29. *n.* 1. addimus Regni *pragm.* 3. *de offic. procur. Caſar.*
Anceps verò eſt controuerſia, ad quem vſquè gradum extendenda ſit con-
129 ſãguinitas in hac recuſationis ſpecie. Etenim *Maynard. deciſ.* 99. *lib.* 1. vſque ad quartum gradum ſeruari in Curia Tholoſana, ſcribit, proût in Senatu Cathaloniæ, *Fontanella dec.* 11. *num.* 9. in Aragonia, *Xamar de offic. Iudic. par.* 1. *q.* 14. *nu.* 54. Alij verò ad ſeptimum, *Anna ſing.* 377. *Reg. Tap. lib.* 3. *iuris Regni, tit. de ſuſpic. offic. pragm.* 23. *in princ. Maſtrill. deciſ.* 151. *num.* 15. *Petr. Gregor. lib* 49. *Synt.* 3. *num.* 5. Veritati verò innititur illorum opinio, in qua dubius eſt *Conſil. Staiban. in obſeru. ad reſol.* 118. *nu.* 76. *centur.* 2. vt extendatur vſque ad decimum gradum, *Bertrand. conſ.* 93. *lib.* 3. *par.* 1. *Viu. dec.* 363. *nu.* 5. *Zamar. cit. loc. Baſilicò dec.* 11. *ſub num.* 8. *Reg. de Ponte deciſ.* 36. *num.* 14. *Reg. de Marin. ad Reuert. obſeru.* 517. *Luca de linea legal. p.* 1. *artic.* 29. *ſub num.* 6. *Reſccat. cit. tract. de ſtatu homin. tom.* 2. *tit. de iudic. ſtat. cap.* 5. *pag.* 298. *lit. D. David Mevius cit. comment. ad ius Lubicenſ. tit.* 1. *art.* 9. *num.* 3. & 4. *lib.* 1. *tom.* 1. poſt *Trentacinq. var. reſol. lib.* 2. *reſol.* 5. *num.* 25. ſubnectens *num.* 5. in hac materia, peculiari ſtatuto poſſe coarctari gradus, & ſeruari in libera Ciuitate Imperiali Lubicę, in qua fuit reſtrictus gradus vſquè ad tertium duntaxàt, *Reg. Scipio Rouit. in prag.* 1. *num.* 25. *de ſuſpic. official.* extendens in linea deſcendenti in infinitum, à qua ampliatione non diſcedit *Illico Vmm in diſp. ad proces. iudic. direct.* 1. *theſ.* 1. *num.* 58. *arg. Nouell.* 118. *c.* 4. notans, hac in re iudicis arbitrium plurimùm poſſe, ex *Menoch. cas.* 152. & iudicauit M. C. in capitalibus cauſis, me relatore, die 16. Martij 1676. in ſuſpicione deducta ab Vniuerſitate Montis Corbini, penès Secretarium M. C.

Quorum graduum computationem faciendam eſſe, attento iure ciuili, indicant *Anna cit. ſingul.* 379. *Milanens. dec.* 16. *num.* 40. *Viuius dec.* 319. *Ripol. var. c.* 2. *de recus. num.* 258. *Fontanell. dec.* 12. *num.* 9. *Hieron. de Leo dec. Valent.* 4. *num.* 30. *Resccat. add. loc. Mut. Ant. Groſſ. ad conſuet. ſi quis, vel ſi qua, ad glos. gradibus, annot.* 30. *num.* 15.

Quod ſi à proponente ſuſpicionẽ conſanguinitatis ignoretur gradus, poterit iudicis peti depoſitio, ad latè tradita à *Couarr. pract. cap.* 26. *nu.* 3. *vers. Quod ſi recuſationis cauſa, Theſaur. decis.* 6. *Maynard. cit. loc. num.* 1. *Marta in compilat. dec. tom.* 1. *tit. de recusat. cap.* 32. *Baſilicò add. dec.* 11. *n.* 13. & dixi in hoc *rit. n.* 44. *lib.* 2. & ſuprà ſub *nu.* 19., qui ſi congruè non reſpõdebit, remouetur, vndè recuſato vno ex iudicibus M. C. in memorata cauſa terræ Montis Corbini, prætextu conſanguinitatis cum inquiſito, efflagitante Vniuerſitate, vt deponeret gradum, replicauit, *neſcire*, & me referente, memorato die 6. Martij 1676. *M. C.* decreuit, quod, *non interueniat; etiam viſa eius replicatione*, quibus conferunt notata à *Crespi de Valdaur. in obser.* 7. *q.* 7. *num.* 15.

Cauſa verò cœpta coram iudice conſãguineo, qui inreruenire haùd poterat, ſi, ſuſpicione minimè à parte deducta, deceſſerit conſanguineus, àn iudex in illa iudicare valeat, inquirit *Luc. cit. art.* 29. *num.* 20.

Exorta fuit difficultas in conſeſſu doctiſſimorum virorum, an quando ad
130 recuſandum iudicem eſt ſufficiens quartus gradus ſit ſatis quintus gradus mixtus cum quarto; & quippè nonnulli affirmatiuè reſponderunt, ex quo recuſatio fauorabilis eſt, ex notatis ſuprà ſub *num.* 48. *vers. huius ſententiæ*; & propterea *Conſil. Vargas Machuca* (poſt ſcripta à nobis ſuperiùs, viſus) *lib.* 1. *p.* 5. *conſid.* 7. paribus votis exiſtentibus, pro recuſante,

te,definiendum, concludit, qui tractat de euitando damno, in litem prosequendo coram iudice suspecto,sic naturali exposcente ratione. Alij verò veriorem in oppositam perpenderunt sentẽtiam,suffulti adductis à *Luca cit.art.29. ex num.21.* qui quidem articulus minimè à S. C. determinatus fuit (vt illi censebant) in suspicione deducta in D. Consil.Prato,die 18. Ianuarij 1674. relatore D.Consil. Ignatio Prouenzale,sed alijs ex causis fuit prouisũ, quod, *non interueniat*, ùt percepi ex actis penès Secret.; quin & odiosam esse huiusmodi recusationis materiam,idem *Luca num.22.* subnectit, cum iudices sint honore afficiendi ad tradita à *Carau.in ritu 5.num.12.* (quem refellit *Rot.concl.30. sub nu.* 14.quoad assertum, esse pœnam iudicis arbitrio remissam) necnon à *Cons.Staib.cent.1. resol.forens.*100. *& in obseru.ad eandem*,ac à nobis in eodem *ritu 5.ex num.7. lib.1.* & in hoc *ritu suprà num.* 53. quo in loco (impressoris incuria) legitur,*quorũ dignitatem tuendam, aut vindicandã ad amplissimi ordinis maiestatem pertinet*,& legi debet, *quorum dignitatem tueri, aut vindicare, &c.* Hinc *Ignatius Pereyra de reuision.c.24 n.8.* notans, in Lusitania legem adesse, quod Iudices potiùs semper propendeant ad iudicandum suspiciones non militare,suadet, recusationum quæstiones esse, quantum possibile sit,restringendas.

Iudex consanguineus causę patroni remouetur, tùm communi, tùm muni-
131 cipali iuribus perpensis, de quibus
in hoc *ritu*,sub *num.* 123. *lib.2. vers.*
etiamsi,& addimus *Anton.Merend.cit.*
tract.controuers.iur. lib.22.cap.26. ex
*num.1.& num.4.*loquentem in valde
amico Iudicis, *Crespi obseruat.9. nu.*
12. iuxtà foros Aragonum notans,
dispositum in Regno Sardiniæ scri-
bit *Vico ad statut. Sardin. lib.2. tit.1.*
*cap.22.Gratian.discept.forens. c.*100.
ex num.23. Sesse dec.226. num.2. &
415.num.4.tom.4. Luc.de lin.legal.p.
*1.art.cit.29. nu.*18. mei memorem
mox *cit.loco*,quin *prag. 16. de suspic.*
offic. hodiè vigẽs, tria disponit,quod
scilicet aduocatis patrocinium suspicere non liceat in causis, in quibus eorum consanguinei ius reddũt, si in gradu existunt, vt iudices in iudicando se abstinere debeant,pœnamq; aduocatis adijcit. Secundò prohibet Iudicibus,nè se abstineant à iudicando in hoc casu. Tertiò vetat,nè abhoc iudicãdi munere remoueãtur. Primũ præceptũ aduocatis. Secundum iudicibus dirigitur,& sic si tempore suscepti patrocinij iudex consanguineus in cognoscendo merita causæ præcesserat, nec se abstinere,nec remoueri potest.Tertium præceptum,quod stat ibi: *Nè possano altrimente esser remossi*,siuè ad partes dirigatur,siuè ad iudicantes ipsã recusationem, omnem potentiam aufert etiam iudicandi per verbum, *non possano*, vt in simili scripsit *Reg. Sanfel lib.1.dec.80.num.11. ibi:limita prædicta, quando causa suspicionis esset talis,quæ tolleret potentiam iudicandi*,latè *Reg.de Marin.lib.2.resol.c.* 114.*num.*15.*Consil.Prat.lib.3.discep. forens.c.46.ex num.*50. & iuxta prædicta decreuit nostra M.C. in ciuilibus,in causa Annæ Saluato,in qua Dom.Iudex D. Horatius Apicella superuenerat,postquàm V.I.D.Dominicus de Angelis eius affinis fuerat causæ patronus,iurisq; responsa composuerat,& sic prior in tempore in patrocinio,die 26.Februarij 1669. me referente, expetentibus Gubernatoribus Septem operum misericordiæ,penès Secr.M.C.

Nec veritate nititur nonnullorum assumptum,memoratæ pragm.sanctionem duntaxàt militare, si à parte, quæ iudicis consanguineum in aduocatum elegit,suspicio proponeretur illis pragm.ducti verbis,nè scilicet in arbitrio partium sit eum, quem volue-

luerint iudicem eligere,ibi: *E queſte acciò indirettamente le parti non venghino ad eligere quelli Giudici,che loro vorranno*.Si quidem prag.diſpoſitio generaliter loquitur,nulla adhibita diſtinctione, & argumentum à ceſſatione rationis tantùm procedit, quando legis ratio eſt finalis, non verò impulſiua,qua ceſſante,non deſunt ipſius effectus *arg. tex.in l.1.§. ſexum,ff.de poſtul.*Dicitur autem tūc ratio impulſiua, quando deciſio eſt generalior ratione, ſic admonente *Bal.in l.generaliter, C. de Epiſcop. & Cleric. Bar.in extrauag. ad reprimen. verbo,nec eorum abſentia.Iaſ.in Auth. quas actiones, C. de ſacroſ. Eccl. Euerard.in top.loc.*85.

Verùm in alio caſu per M.C.fuit deciſum, quod *non interueniat* idem D. Iudex Apicella recuſatus à D.D.Aluaro de Quadra Præſid.R.C.ac Cōſiliario,nobilitate,doctrina,ac morū candoribus præclariſſimo in cauſa cū Ill. D. Alphonſo Caracciolo Duce Celentiæ, ex quo prædictus Dominicus de Angelis erat Ducis Aduocatus, & affinis, me relatore,die 21. Auguſti 1670.ſuffragia mecum preſtantibus DD. D.Petro Cortes, Io. Baptiſta Aſtuto,& Camillo Barone, cum adiunctis DD. Iudicibus in cauſis capitalibus D.Franciſco Moles nùnc Preſide R.C.digniſſimo,D. Antonio Gomez,& D.Ioſepho Pōtecoruo iam vita functo,datis ordine Excell. Domini, haud obſtante quod præfatus Dominicus ſuſceperat patrocinium longè poſtquam votum protulerit D. Apicella in M. C., & illud fuerit in vno duntaxàt articulo in Conſilio à latere, an ſcilicèt nullitates deductæ per ducem aduersùs M.C. decretum,quod pena ponatur in libro inferni,deberent recipi,& diſcuti in eadem M.C. expeditis iā literis exequutorialibus, & poſita pœna,& obtento, quod diſcutiantur,deſtitit à patrocinio.Fulta fuit deciſio mirabili doctrina *Reg. de Ponte conſ.*141.*to.*2. de quo à me fit mentio in hoc *rit. ſub num.* 123. *verſ.verū notandū l.*2.& à *Luca lib.*1. *de lin.legal.art.*29. *num.*14. qui *Reg. de Ponte num.* 11. aduertit, quod ſi aduocatus ſit cōiuncta perſona iudicis,& partis,& de cōſāguinitate nedum poſſit gloriari aduocatus, ſed ipſe iudex, quamuis pars non ſit in gradu cum iudice, non vindicent locum pragm.habentes ſermonem de Iudice coniuncto aduocato vſque ad tertium gradum incluſiuè, tàm conſanguinitatis, quàm affinitatis, ſed cætera iura de iudice ſuſpecto ex cauſa coniunctionis, quæ militat vſque ad decimum gradum.

Si verò coniunctus fuerit aduocatus in
prima inſtantia; in ſecunda inſtantia
132 poſſit eſſe iudex cōſanguineus,non
exiſtente illo ampliùs cauſæ patrono,annis elapſis in aula D.Conſil.de Ponte fuit deciſum in cauſa nonnullorum de Paſaniſi cum ciuibus terre Francauillæ è Prouincia Hydruntina, quod, *D.Conſil. Pratus procedat*, haud refragante D. Scipionem Paladino,ex ſorore nepotem fuiſſe aduocatum eiuſdem cauſæ in M.C.Iudice primæ inſtantiæ.

Remoueri etiàm iudicem,ſi filij,vel cō-
iuncti non ſint aduocati in illa cau-
133 ſa,ſed in alijs cauſis,ex gratijs huic
Inclytæ Ciuitati elargitis,inſinuauimus hoc in *ritu ſub num.*113.*vol.*2. quem locum laudat *Luc. cit. art.* 29. *num.*10. quod minimè ſeruatum vidiſſe ſcripſit *Reg. Tap. lib.*3.*iur.Reg. tit.de ſuſpic.iudic ſup.prag.*23. *de off. S.C.num.*42.*pag.*189. At pro illarum obſeruantia iudicauit S. C. in ſuſpicione adducta per Gaſparē Romoer in D.Conſil. Rocco, quia filius erat aduocatus generalis,relatore Dom. Conſil. Iannettaſio die 5. Nouembris 1671.& iterū in cauſa Ill.Principis Palazzoli die 3. Iulij eiuſdem anni,referente D.Conſil.de Ponte, & demùm in cauſa Lucretiæ Perotta recuſantis eundem Conſil.Rocco

die 19. Nouembris 1672. eodem D.
Iannettasio Commiss. penès Secret.
S.C. etiam si coniunctus sit agẽs ge-
neralis, & gubernator status, ex *Re-*
uert. dec. 153. tom. 1. & conferunt tra-
dita à *Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap. 9.*
nu. 6. ac à me in *rit. 11. sub n. 9. lib. 1.*
necnon determinauit idem Senatus
in causa Gubernatorum A.G.P. die
18. Februarij 1660. relatore D. Cõ-
sil. Boliaga.

Et si coniunctus in testem fuerit de-
ductus, remoueri iudicem à iudicã-
do, pro indubitato decreuit M.C. in
criminalibus, me relatore, die 6.
Martij 1676. penès Secret. eadem
ratione, imò maiori vigente, ad *text.*
in l. Illud, ff. ad l. Aquil. & tradita ab
Apicell. in tit. de suspic. official n. 114.

Affinitas quoque ut remoueat iudicẽ,
prout & spiritualis coniunctio, ad-
134 notamus in hoc *ritu n. 124. & 134.*
lib. 2., & addimus *Maynard. decis. 89.*
lib. 1. Mut. in pragm. de recusat. Iudic.
tom. 1. tit. 4. num. 53. & 54. Resecat. de
stat. homin. tom. 2. tit. de iudic. statu
cap. 5. pag. 298. lit. C. & decreuit
Sacrum Consil. die 24. Aprilis 1664.
relatore D. Consil. Iannettasio, quod
non interueniat D. Reg. tùnc Consil.
Antonius Florillo in causa Ill. D. Lu-
cretiæ de Bononia Marchionissæ S.
Sebastiani, ipsum recusantis in lite
cum Carolo Capycio filio, & hære-
de quond. D. Catharinæ Caracciolo
Ducissæ Ruodi, ex quo dicta Catha-
rina leuauit è sacro Fonte baptisma-
tis præfati Consiliarij filium, de quo
scito memor extat *Gypsius*, causæ pa-
tronus, ad *Reg. Capyc. Latro dec. 164.*
ex num. 8. lib. 2. & anteà decreuerat
idem Senatus in personam tùnc Cõ-
sil. deindè Reg. Io. Francisci Sanfeli-
cij, die 7. Iulij 1621. referẽte D. Cõ-
sil. de Georgio, in causa Annæ de Ri-
bera cum Iosepho Porticella.

Posse autem iudicem suffragia præstare
in causa illius, cuius filium iudex vti
procurator alicuius eleuauerat ad
Sacrum Baptismatis fontem, decre-
uit M.C. in criminalibus in iudicem
Angelum Christiano, die 7. Augusti
1674. recusatum ab Vniuersitate
Raiani querelante Baronem Io. Phi-
lippum Ciampelli, penès Secr. M.C.
ex doctrina *Sanchez de matrim. tom.*
2. lib. 7. disp. 59. num. 10. Nouar. in
prag. 15. §. 17. num. 37. de suspic. offic.
Pontij de matrim. lib. 7. cap. 39. nu. 10.
& confirmat *D. Iulius Capon. controu.*
forens. 28.

An verò compater viri valeat interesse
causæ vxoris, scripsi in hoc *ritu, num.*
141. & 142. lib. 2. memor sciti ema-
nati in causa D. D. Annæ Guarino,
quod, cum *decis. Reg. Sanfelic. 83. nu.*
14. lib. 1. examinat *Anell. Sarno in*
prax. ciuil. p. 3. ad ornatum pragm. 13.
de suspic. pag. 99.

Notandum, à nobis adducta in hoc *ritu*
num. 122. lib. 2. Senatum diuersimo-
135 dè sectatũ fuisse, nam die 21. Iunij
1668. prouisum extitit, quod *inter-*
ueniat D.R. tùnc *Cõs. Antonius Floril-*
lus in iudicando, nùm iure recusare-
tur D. Consil. Prato à D. Consil. Ian-
nettasio; haud militante illius scru-
pulo, se non posse interuenire in de-
cisione articuli suspicionis, vti com-
patrem præfati Consil. Prati. Et in
causa D. Aloysij Freitas Pinto cum
hæredibus Io. Vanneyn recusantis
D. Consil. Iannettasium Commissa-
rium causę suspicionis, ab ipso addu-
ctæ in D. Consil. Padilla, ex quo prę-
fatus Ioannes susceperat è Sacro
Fonte baptismatis neptem ex filia
dicti Consil. Iannettasij, qui, & litem
magni momenti coram D. Padilla
habebat, & è S.C. referente D. Con-
sil. D. Sãcio Losada, manauit scitum
die 10. Decembris 1671. quod, *in-*
terueniat, penès Secret. S. C. notat
propterea *Ignat. Pereyra in tract. de*
reuision. cap. 24. num. 44. in suo Sena-
tu Lusitaniæ ex peculiari statuto va-
lidè licere iudici recusationis, illam
decidere, quamuis suspectus esset
iudici recusato, secùs verò si in re-
cusationis materia de recusati iudi-
cis

cis honore, vel intereſſe ageretur.

Reſtringitur principalis regula diſſoluta affinitate ob mortem abſque filijs, vel cognatione ſpirituali ob obitum baptizati, effectu tamèn ſuſpicionis non conſumato, ex *reg. tex. in l. cui eorum, §. affinitatis, ff. de poſtul. Alex. cõſ. 209. lib. 6. de Graſſ. except. 24. num. 49. Milan. dec. Sicil. 15. lib. 1. Seſſe dec. 414. num. 20. lib. 4. Viu. dec. 181. nu. 9. Cartar. dec. Genuenſ. 23. Reſecat. cit. tom. 2. tit. de Iudic. ſtat. cap. 5. pag. 298. lit. C.* conferuntq; tradita à *Nouar. de grauam. vaſall. lib. 3. cap. 33.* cum alijs à nobis adductis *in cit. num.* 124. Hinc decreto S.C. die 7. Februarij 1669. Commiſſario D. Marchione Criſpani, tùnc Conſil. fuit prouiſum; quod, *interueniat D. Conſil. Antonius Florillus*, recuſatus à Io. Frãciſco Mazzola, in cauſa cum creditoribus Io. Andreæ Mazzola vti compater Dauidis Imperiale vnius ex creditoribus; ex quo fuit productũ, longè ante litem deductam coram dicto Conſil. nempè primo Nouembris 1660. filiã baptizatam vitam cum morte commutaſſe, penès Secret. S.C. iura creditorum tutãte D.D. Hieronymo Valdetario nobilitate, & doctrina præclaro.

Iacobus verò *Berretta, conſ.* 133. per totum, poſſe recuſari inſinuat, modò ſit recentèr extincta affinitas, de qua ipſe loquitur *num.* 13. *&* 14., quod etſi extincta illa ſit, cum priſtinus amor, & dilectio durare videatur, non tamen omninò tollitur, vt ipſe deducit *num.* 7. Cuius reſolutio eſt ſingularis, quam ſolus *Berretta* ipſe firmat, nullo allegato. Concurrebat paritèr in eodem caſu, quod Iudex, durante affinitate, Iudex fuit, & cępit ad cauſam affectum. Vndè hoc quoque nomine, reſpondit poſſe recuſari, vt ipſe conſiderat *num.* 15., quibus conferunt notata à *Gyptio in cit. dec.* 164. *Capyc. Latro num.* 27. & à nobis in hoc *ritu, num.* 124. quem locum in his terminis laudat *Luc. ad Franch. dec.* 719. *num.* 7. *qui num.* 5. refellit *Gratian. diſcept.* 100. *num.* 15. id coarctantem in viro probatæ fidei; ex *Maſtrillo dec.* 234. *num.* 14.

An verò iudex recuſari poſſit in Eccle-
ſiæ cauſis, cuius Rector conſangui-
136 neus illius eſt, & valeat tutor recu-
ſare iudicem ſuum inimicum in cau-
ſis pupilli, & in cauſis proprijs illũ,
cũ quo nomine pupilli litem habuit,
nos laudantes in hoc *rit. ex nu.* 128.
lib. 2. ſectãtur *Altim. ad Rouit. dec.* 80.
n. 12. *Luc. de lin. legal. cit. art.* 29. *n.* 17.
& ad *Frãch. dec.* 692. *n.* 4. *v. de Marin.*
lib. 2. *reſol.* 114. An in cauſa ſui con-
feſſarij diximus eodem *rit. num.* 140.
addo *Hieronym. Baſilicò dec.* 11. *n.* 3.

Non vulgaris eſt ſuſpicionis cauſa, ſi
iudex alterutri partium ſit amicitiæ
137 vinculo colligatus; ità vt nõ veriti
ſint, eam cunctis cauſis ſuſpicionis,
etiam ex iure ſanguinis, vel vnde-
quaque aliter fortiùs prouenienti-
bus præponere, *Canalcan. deciſ.* 28. *n.*
84. *Nouar. ad pragm.* 15. *de ſuſpicion.*
official. num. 46. *Riſicat. de ſtat. homin.*
in Republ. tit. de iudic. ſtat. cap. 5. *pagin.*
296. *lit. N. Muta ad pragm. Regn. Sicil.*
de recuſat. iudic. ampliat. 12. *num.* 40.
& 49. *ampl.* 14. alijq; quos adduxi in
hoc *rit. ſub num.* 144. *lib.* 2. quem lo-
cum refert *D. Conſil. Vargas Machuc.*
lib. 1. *p.* 5. *conſiderat.* 8. *lit C.* potenſque
amicitię vinculum, præualidum, neq;
vlla ex parte ſanguinis viribus infe-
riùs; appellat *Valer. Max. lib.* 4. *c.* 17.,
quia illud naſcendi ſors fortuitum
opus, hoc vnius cuiuſq; iudicio in-
coacta volũtas contrahit. Quo fit, vt
quamuis nequeat reijci, vt ſuſpectus
iudex, qui vtrique partium pari ſan-
guinis neceſſitudine ſit coniunctus,
cum hinc, indè vrgens propenſionis
ſuſpicio, tollat hinc, indè fraudis, vel
doli metum, *Triphoninus l. non ſolum*
67. *§. de vno, de rit. nuptiar.* & dixi-
mus in hoc *ritu, num.* 125. *lib.* 2. addi-
mus *Menoch. de arbitr. caſ.* 152. *lib.* 2.
cent. 2. *Muta add. loc. num.* 21. *Reſecat.*
pag. 297. *lit. B. David Meuius in com-*

ment. ad ius Lubicense tit. 1. art. 8. lib. 1. tom. 1. num. 30. Mantic. decis. Rot. Roman. 372. nu. 4. Staiban. in obseru. ad resol. 117. num. 21. centur. 2. Luc. de linea legal. p. 1. art. 29. num. 12. sicque ob parem affectionem mediatores à partibus electi ad causam componẽdam minimè recusãtur, vt obseruat, post nostrum Maraut. Menius nu. 26. & de æquali amico Cardin. Francisc. Mantic. ibidèm nu. 5. & declarãtur à me in hoc ritu num. 159. lib. 2. exarata, vt dicitur de teste habente propensionem æqualem, quod admittatur inter consanguineos, arg. l. non solum 67. ff. de rit. nupt. Menoch. lib. 2. de arbitr. cas. 196. num. 19. Reg. Valez. cons. 28. num. 29. lib. 2. Mantic. decis. 372. cit. n. 4. attamen, si præter parem sanguinis gradum, addat iudex amicitiam cum hac potiùs, quàm cum illa parte, posset ritè, vt suspectus arceri ab iudicando, Dec. ad Vlpian. l. qui iurisdictioni 10. n. 17. ff. de iurisd. diximus cit. loc. n. 126. & cõcinit Fab. defin. 2. C. de iudic. etenim consuetudo auget affectionem parentela, verba sunt Glos. in l. cum allegas, vers. non nihil, C. de castrens. pecul. milit. lib. 12. Neque immeritò, si enim improbatur fides testis deponentis pro coniuncto magna sibi amicitia tanquam suspecti, Callistrat. l. 3. de testib. cap. 2. §. item testium, 4. q. 2. cum amici domesticis exæquentur ab African. l. 4. §. accusatio, de legation., quorum fides est minus tuta l. 2. C. de testib., de communi Alex. ad Bart. d. l. 3. lit. G. Alberic. de Malet. de testib. cap. 2. num. 17. (quidquid huic theoremati opponant nonnulli Vlpianum in l. sciendum 21. de vsur., qui nihil ait ad rem de teste amico) multò magis est suspecta fides iudicis amici, in quo leuior, quàm in teste sufficit causa, vt dixi suprà.

Hinc inter quatuor modos, quibus iu-
dicis mens auerti possit, recenset
138 amicitiam D. Gregor. in cap. quatuor
modis 11. q. 3. & D. Augustin. sequenti
can. quicumque, inquit, aut consanguinitate, aut amicitia, seù hostili odio in iudicando ducitur, peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in damnationis amaritudinem. Igitur meritò sanxerunt iura, quod sicuti iudex alteri partium propinquus sanguine potest, vt suspectus repelli, ità prorsùs possit, & repelli iudex alteri obstrictus amicitia, cap. insinuante, de off. iud. deleg. Glos. in cap. cum R. Canonicus, vers. cũ sint, allegat tit. Imò quidquid cautũ iure inueniatur inter cohærentes sanguinis propinquitate, id totum ipsum intelligi debere de cohærentibus amicitiæ ligamine, ait Tiraqu. de pœn. temperan. caus. 22. num. 13. & Alciat. ad Paul. l. lata culpa 223. de verb. signif. l. 2. ff. qui petant tutor., & alij DD. quamplures, quos adducit idem Tiraq., & congerit plena manu Borell. ad pragm. 1. de arbitr. §. 1. glos. 3. num. 83. & specialiter in suspicionis materia Fontanell. dec. 15. in princip. par. 1.

Et iure optimo magis amicitiæ con-
iunctus ligula, quam sanguinis, su-
139 spectus haberi debet; amor enim,
quo cœcutiens iudex in iure dicendo veritatis cãdorẽ intueri nequit, iuxtà Glos. in d. cap. cum R. Canonicus, inter consanguineos non viget perpetuò, exulat ab ijs non raró, vt ait Ouid. 1. metamorph. ibi:

Fratrum quoq; gratia rara est;

& legimus simultates, vel ab ipso mundi exordio inter Abel, & Cain: inter Iacob, & Esàu: inter Ioseph, & eius fratres in sacris Biblijs; inter Etheodem, & Policinem Thebanos fratres, quos mutuis vulneribus trucidatos ipsamet pyræ flamma, nè vnà tàm discordes artus interfectorum haberet, diuisit, vt cecinit Statius conciuis noster; inter Remum, Romulumque, cuius iussu fuit ille interemptus, teste Pomponio in l. vlt. de rer. diuis. consonant l. 4. C. de patr. potest. l. Codicillis 91. §. matre de leg.

leg.2. d.pragm.1.de arbitris. Bal.in l. cum oportet num.17. C. de bonis,quæ liber.Gloſ.in §.& quod ſapè,verbo,adducunt, Auth.de trient. & ſemiſſ. Tiraq.de iur.primogen.q 4.num.10. Radenaſc. lib.1. conſ. 90. num.60. Auus meus ad Gramm. dec.23. nu.5. Chriſtophor.Forſtnerus in notis ad Tacitũ lib.2.annal.10.Cokier in Theſaur politic.aphoriſm.lib.5.cap.10.pag.(mihi) 256.*Theatrum vitæ humanæ* nouitèr editum, *tom.5. lit.O.de odio, cap. affinium, & cognatorum* (mihi) *fol.* 52. Hinc Abyſſini fratres poſtgenitos perpetuò caſtro, inſtar carceris,mãcipare ſolent, *Iou. hiſtor. lib.* 18. *Arniſa 2. relect. cap. 2. ſect. 9. num.* 10. *Aluarez in hiſtor. Æthiop. p.*103. Ormi Rex ſecundò natos obcæcauit, teſte *Lindtſtocf hiſt.Indi.p.2.c.6.Philipp. Kntpſchildt de fideicomm.famil. nobil.cap.6.num.*218.220. & miraculi loco eſſe,ſi fratres ſe inuicem amẽt, dicit *Trebel.Pollio in Claud* Ideoque nec ficus indiuiſas fratribus relinquendas, ſuadet vetus Græcorum adagiũ apud *Martial. lib.5. epigram. in callodiorum.*

Calliodorus habet cenſũ quis neſcit? equeſtrem,
Sexte, ſed & fratrem Calliodorus habet.
Quadraginta ſecat,qui dicit. σῦκα μέριζε;
Vno credis equo poſſe ſedere duos?

Et *Plutarchus in vita Paul. Aemilij* inquit: *Noſtro tempore fratres,& cognati, niſi regionibus,fluuijs,mariſq; communia bona diſtinguant,longoque à ſe inuicem ſint remoti ſpacio, altercandi finem non faciunt.*

At amicum pro amico vltrò mortem oppetere,demonſtrarunt Damon,& Pythias apud *Valer.Max.lib.4.cap.7.* & tanta fuit amicitiæ vnio inter Phocionem, & Nicoclem, vt Nicocles haurire priùs petierit venenũ, quam Phocion,eique moleſtum erat videre Phocionem morientem.

Inſuper poteſt eſſe ſanguinis propinquitas ſine amore,vt ſuprà probatũ eſt, non item ſine amore amicitia; namq; quoùſq; viget amor intèr amicos, eouſq; perdurat amicitia illoq; ſublato, & amicitiam deperijſſe, dicendum eſt. Hinc patet,quo fortius remouendus eſt iudex amicus alterutri partium, quàm propinquus. Impoſſibile eſt enim reperiri amicitiam ſine amore; facillimè eueniet, vt propinquus sãguine,careat amore ergà alterum propinquum, quo caſu omnis dolus, aut fraus in iudicando abeſſet. Quis propinquior, quàm frater fratri? & tamen frater non dicitur ſimpliciter alter, ſed quodammodò alter à *Gell.noct. Atticar.lib.*12.*cap.*10. amicus verò ſimpliciter vocatur alter ego, *Diu. Thom.* 1.2.*q.*28.*art.*1.*in corpor.* allegans *D. Auguſt.* qui amicum ſuum ſuæ ipſius animæ dimidium appellauit, quod, & cecinit *Horat.lib.*1.*od.*3 innuitquè Alexander Macedo Syſigambi Perſarum Reginæ, quæ decepta,Ephæſtionem pro Alexandro fuerat venerata. *Non errasti,*inquiens, *nàm,& amicus Ephastion alter Alexander eſt Quint.Curt.lib.3. Valer.Max.eod.lib.* 4.*cap.*7.

Hùc referam,quod ait *Diu. Thom. ead. par.2.q.27.art.3.in corpor.*,amorem, à quo amicitia,nomen, & eſſentiam deducit,eſſe quandam vnionis cupiditatem, iuxtà *Philoſoph. moral. ad Nicomac.lib.8.cap.*8.viderique vnam amicorum animam in multiplicatis corporibus eandem, vt anima Ionathæ cõglutinata dicitur animæ Dauid eius amici in 1.*Reg.cap.*18. ſitq; quod Pythagoras fieri volebat,in amicitia, nempè vt vnus fiat ex pluribus *Cic.offic.*1.Ex quo colligitur iudicem alterius partis amicum pro ſe ipſo ius dicere,quando ius dicit pro amico, non quidem abſolutè pro amico, quippè qui illi, vt ita dixerim,eſt identificatus.Sicut igitur ferendum non eſt,vt quis ſit iudex in cauſa propria,ita neq; ferendum videtur,vt quis in amici cauſa dijudicet.

De iudice ludente cum parte sermonē habet Maynard.decis.80.lib.1. quem adduxi in hoc ritu sub nu.144.lib.2. & laudāt Mart. in compil. dec.tom.1. verbo,recusatio,cap.25.Spidell.in suis syllog. quaest. verbo,procurator circa med. Fontanell.dec.15.num.25.lib.1.

De illo,qui nimis fauet alteri parti,diximus in hoc Ritu,ex num. 165.lib.2. & meminit Altimar.ad Rouit.cons.8. ex num.1. lib.1. notantq; Reg.Galeot. lib.1.controu.39.num.18.Lerrea alleg. Fiscal.118.sub num.9.lib.2.

De inquilino alicuius partis,quod à iudicando non arceatur,Carrasc.notat ad l.recompil.cap.9.num.329.nide dicta in hoc ritu num. 174. lib. 2. sicuti inquilinus testis pro domino admittitur,Crespi de Valdaura cit. obser. 9. q.7.num 69.,conferunt scripta codē in rit.sub num.148.in fin

De illo, qui ob accessum ad locū sportulam debitam remiserit parti, suspectus haberi videatur, quasi maiori, quam Iudicis ordinaria affectione trahatur,diximus,ex decis.Ianua 3.n.16. in rit. 14. sub n.7. lib.1.

Hinc sequitur, quod cum commensalitas sit nimiæ amicitiæ indicium,
140 Glos.ad c.omnes 17. can.28. q.1. & ad dict. l. lata culpa 223. §.amicos,de verb.signific.quibus addo Eccles.c.6. ibi:Amicus est socius mensæ,commensales proindè habētur suspecti, Abb. in cap.accedens 4.col.1.num.2. versic. secunda causa principalis, vt lit.non contest.& ibi Barbos.num.4.Fermosin. in cap.4.de foro compet.q.3.ex nu.23. Farinac.in fragm.p.2,lit.I.num.811. Consil.Staiban.in cit. obseru. ad resolut.117.num.14.lib.2.notans ex Abb. loc. mem. remouendum iudicē commensalem inimici mei; etiam quod mecum non contendat in lite,& alij à me adducti in hoc ritu,ex nu. 144. vers. & de iudice commensali lib. 2. tùm de iure communi, ex tex. in l. obseruandum 19.ff.de offic.Præsid.quē ad hoc laudat Reg. de Pont.de potest. Proreg.tit.3.de election.offic.§.6. nu.1.

illis verbis: Non visitent,nec per alienas domos cursitando vadant,& cauere debeant conuiuia, testanturque Mastr.de Magistr.lib.6.cap.10. n.110. Maynard.dec.70.lib.1. Foller.in prax. crim.in princ.rub. stud.se ornar. benè viu.mor.sub num.50.,conferunt tradita à Bonadill.lib.3. cap 3. ex nu.40. Reg.Tap.in princ.iur.Regni p.1.nu.30. Caualcan.de brachio Reg. num.221.p. 1.pag.(mihi) 29. Simanc.de republic. lib.8.cap.39 & Marta de tribunali,c. 6.num.10. tùm etiam de municipali iure huius Regni in pragm. 64. de offic. S.R.C. circa finem, ibi: iubemus prædictis Consiliarijs, & Præsidentibus, ne simul comedant cum partibus, aduocatis,& procuratoribus,aut agentibus;& ibi Ronit. in illis verbis:partes,ad quarum instantias fit accessus, non possunt hospitari in eodem hospitio,nec edere in eadem mensa cum Cōmissario, quia esset causa suspicionis, idem Rouit.in pragm.1.de suspic.num. 63.his verbis: item si index, & pars hospitentur, & comedant simul in accessu pro visura loci differentia,de iure Regni erit iusta causa suspicionis, de quibus nostris iuribus meminit Fontanell.dec.9.num.22 p.1.& adsūt demùm duæ Serenissimi nostri Regis ordines id iubentes,quorum alter est sub datū 12. Februarij 1596. dum esset Prorex Dux Oliuarensiū, alter verò 21.Septēbris 1626. dum huic Regno præesset Dux Albæ,penès Secret.S.C.

Id tamen in Regno diuersas excepit decisiones;quandoque enim à S. C. decisum extitit,vt in causa suspicionis Consil. Camilli Sanfelicij, qui comederat,& hospes fuerat in cella cuiusdam fratris Io.Baptistæ de Auditorio,quod,non interueniat,refert Reg.de Marin.lib.1.resol.190.num.13. etiam ob vnicam comestionem per transitum, vt in causa Petri Pauli Theodori,hospicio, & mensæ adhibiti,dùm iter faceret in loco Nisitæ propè Pausilypum ab Ill.Marchione

Aqua-

Aquauiua, refert idem *Reg. de Marin. d. reſol. 190. num. 13. in fin.*, & per S.C. iterum iudicatum, quod, *non non interueniat Dom. Conſil. Valerã*, ad inſtantiam Petri Antonij Carauita adminiſtratoris D. Mariæ Caracciolo, attenta acceptatione, quod comederat inſimul cum D. Michaele Salamanca, ſub die 22. Septembris 1633. penès Secret. quandoque verò fuit deciſum per Collat. Conſil., quod, *interueniat Conſil. D. Chriſtophorus Morales*, qui vel deciès cum parte collitigante comederat, refert *Thor. tom. 3. par. 3. verb. ſuſpicio*, de quibus memini in hoc *ritu, cit. verſ. & de iudice commenſali.*

Et nouiſſimè cum diſceptatum de hoc fuiſſet in S. C. in perſonam cuiuſdã Adminiſtri generis claritate, doctrina, optimiſque moribus conſpicui, qui allegatus fuit ſuſpectus à Conſeruatorio S. Mariæ de Principio ſub prætextu, quod, dum iret Caſertam cũ quibuſdã alijs, diuerterat ad rura D. D. Ioſeph Carauita, ibiq; in comitatu aliorum comederat, diſcuſſa re plenius in S. Conſ. licèt Adminiſter conſueta ingenuitate depoſuiſſet, ſe verè diuertiſſe illùc, & comediſſe, cum præfato D. Ioſepho, & alijs fuit tamen dictum, quod, *interueniat* die 14. Ianuarij 1678. relatore D. Conſiliario D. Antonio de Silua, penès Secret.

Etenim, vel hæc amicitia, qua iudex cũ altcrutra partiũ nectitur, eſt vera: &
141 ea, de qua locuti sũt *Cic. in 1. Rhetor. D. Auguſt. epiſt.* 45. & plerique alij, aientes, eſſe ſummam omnium humanarum, diuinarumque rerum cum beneuolentia, & charitate conſenſionem: eſſe illam, qua melius nihil, excepta ſapientia, ſit nobis, vt inquit idem *Cic. in lib. de Amicit.* cælitùs datum; Et in hoc caſu licèt diù cogitandum, vt inquit *Senec. epiſt.* 3. an quis in amicitiam ſit nobis recipiendus; & cum placuerit fieri, toto pectore admittendus: non ideò tamen præſumitur, iudicem alteri partium amicum velle æqui boniquefines tranſilire, meditari iniuſta, ab iure diſcedere, ſuamque conſcientiam pœnitẽdo reatu pręgrauare, vt amico litiganti obſequatur. Eatenus enim amicis, & familiaribus ferendũ eſt auxilium, quatenus non lędantur iura tùm diuina, tùm humana, teſte *Tullio offic. lib.* 3. cõfertq; illud *Plutarchi in apoph. Gell. lib.* 1. *c.* 1. *Bruſſ. lib.* 1. *cap.* 3. quod Pericles amico roganti, vt pro ſe falſum diceret teſtimoniũ: ſe quidem amicum eſſe dixit, ſed ad aras vſque: ſenſit vir prudentiſſimus eatenus benefaciendum eſſe amicis, quatenùs iuſtitia, æquitas, & in Deũ pietas permittit; cum prima lex ſit amicitiæ, vt neque res turpes rogemus, nec faciamus rogati, idem *Cic. de Amic.* Si quis autem amicorum turpia rogauerit, dimittendus eſſet, vt innuit *Cic. in Verr.* ibi; *Primùm omnium opera danda eſt; vt eos nobiſcum ducamus, qui noſtra fama, capitique conſulant; deindè ſi in hominibus eligendis nos ſpes amicitię fefellerit, vt vindicemus, miſſos faciamus*; neque tandem omnia, quę amicus velit, facienda ſunt à iudice, qui probè nouit, teneri ſe, cum perſonam iudicis induit, amici perſonam ponere; ſecùs vtiq; non mereret hæc dici amicitia, ſed pudendæ conſpirationes, atque in proximi perniciem vergẽtes coniurationes diccrẽtur, vt poſt *Tull.* notat *Gloſ. in cit. l. lata culpa, verbo, rationibus*, dicens: *Amicitia eſt idem velle in licitis, & honeſtis, vndè non eſt amicitia inter latrones, & fraudatores, & ratio rei eſt fraus, & dolus turpis, &c. ut ſup. pro ſoc. l. cũ duobus, et dicitur amicus quaſi animi cuſtos*, & cum vera amicitia verſetur in bono, ob id raræ amicitiæ, inquit *Borrell. de comprom. §. 1. Gl. 3. num.* 110. Hinc *Natta conſ. 298. num. 4. lib.* 2. dixit, quod vel ipſum nomen amicitiæ, ut de per ſe bonũ elidit omnem doli, ac praui animi præſumptionem; &

Pu-

Publius Rutilius amico iniusta peteti cùm pernegasset suum officium: isquè indignabundus diceret, quid ergo opus est mihi tua amicitia, si quæ abs te peto, non accipio? imò, ait Rutilius, quid tua mihi opus est amicitia, si quid inhonestæ rei propter te facturus sum, teste *Valer. Maxim. lib. 1. cap. 4.* Vel est simulata, & nulla debet de ea haberi ratio; Quis enim abscedat à recto pro amico simulato, quando pro vero amico discedere nefas esset? Quis sacratissimarum legum præscripta proterat pro amico simulato, quando neque pro semetipso liceat in dissonum sensum protrahere? maximè cum præsumatur iudex, præsertim altioris ordinis, putà R. Consiliarius, &c. esse rectus, fidelis, prudens, iustitiæque studiosus, vt debet, *Afflict. in Constit. vt vniuersis, ex n. 49.*

Duo igitur colligenda sunt in hac materia, in qua iudicis arbitrium ma-
142 gnoperè prævalere debet. Alterũ excludi omnem suspicionis ansam, omnemquè dolum, qui ex amicitia timeatur in iudice summa probitate, ac rectitudine inflexibili suffulto, ùt in terminis notat *Fermosin. in cit. cap. 4. q. 30. num. 20. de foro compet.* ex *Farinac. p. 2. fragm. num. 827. P. Passerin. in prax. formand. process. q. 6. art. 6. num. 116. Staiban. cit. obseruat. 117. num. 13. etenim. 2.* ex *Alex. in l. qui iurisdictioni, num. 1. vers. sexto fallit, ff. de iurisdict. omn. iudic. Io. de Amic. cons. 120. & Gratian. c. 100. num. 15. discept. forens.*

Alterum colligendum, quod non quælibet familiaritas satis sit ad illum
143 remouendũ, sed arcta, imò arctissima esse debeat, deducitur ex *cit. cap. accedens il 2. vt lite non contest.* vbi *Glos. verb. ex præmissis causis*, & post *Glos. in cap. insinuante, de offic. deleg.* insinuat *Fermosin. in memor. cap. 4. q. 30. num. 18. Matute disquisit. legal. disputat. 18. num. 5. Fontanell. decis. 15. num. 2. lib. 1.* & proindè ex *text. cit. in l. lata culpa 223. ff. de verbor. signific.* eruitur, assidua conuersatione induci amicitiam, putà in scholis, vt innuit ibidem *Glos. & in c. innotuit. de elect.* sicuti assidua conuersatione in bello, *Glos. in l. cum allegas, C. de Castrens. pecul. milit. lib. 12.* verbo, *nonnihil*, vbi *Luc. de Penn. in fin.* notat, *contrarium aliquando euenire*; & infert, *vndè minus præsẽtia famã*, propterea nõ sufficit illã allegare, sed qualitas exprimi debet, an sit parua, vel magna, & ex qua causa oriatur, & si iudicetur in iudice talis amor, ex quo præsumi possit, vt vi illius à iustitiæ tramite declinet, vt perbellè ostẽdit *P. Passerin. cit. art. 6. num. 116.* concinnunt tradita à *Carau. in rit. 160. n. 9. ac in rit. 192. num. 7.* vbi *Cauens. & Thor. p. 1. compend dec. verbo, suspicio an militet, vers. tertiò si ex capite.* Hinc quamuis iudex minimè recusetur, si fuerit amicus, & familiaris aduocati, *Crespi de Valdaura obser. 9. q. 4. ex nu. 18.* post alios, potissimùm *Fontanell. dec. 15. n. 3. & 4.*, cuius est huiusmodi sermo: *Ego istos Aduocatos venditores fumi potius appello, quam amicos iudicis, & potius pœnis venditorum fumi eos plecterem, quam iudicis recusationẽ admitterem*, quẽ adduxi in hoc *rit. n. 150. lib. 2.* tamèn coarctatur, si Iudex aduocato nimis faueret, *Gratian. add. cap. 100. ex num. 23., Staiban. add. obser. 117. num. 10. Merend.* videndus *controu. iur. lib. 22. cap. 26. ex num. 1.*

Vnicã propterea commẽsalitatem cum parte non esse sufficientem rationẽ,
144 vt remoueatur Iudex, (qui nõ præsumitur pro simplici edulio, vel meri patera iudicare iniqua, neq; pro vniuerso orbe) scripsit *Caualcan. dec. 28. num. 114. p. 2.* vbi inter octoginta quatuor causas recusationis, quas enumerat, illasq; referibit *Nouar. in pragm. 1. de suspic. offic. in 11. causa*, hęc subnectit verba, *commensalis nimis*, sequitur *Gregor. Tholosan. cit. lib. 49. cap. 3. num. 6.*, necnon *Staiban. in add. obseruat. ad resol. 117. ex nu. 14. lib. 2.* & vi-

& videtur non dissentire *D. Franc. Carasc. ad l. Recopilat. cap. 4. num. 117.* his verbis: *Intellige nimis, quia si semel, vel bis, vel plurìès in una mensa comederit lite nō durante pars aduersa cum iudice, non poterit recusari: si autèm lite pendente ex causa uoluntaria commensalis sit, recusari poterit: secùs ex causa necessaria, ut in Collegio, Capitulo, uel iter faciēdo.* Et proinde à iudicando haud arcetur, si fuerit amicus, & commensalis filius iudicis, vt decreuit noster Senatus in suspicione deducta à filijs, & hæredibus Caroli Imparato in D. Consiliariū Io. Baptistam Hodiernam, nàm, inter cætera capita, hoc deduxit; & relatore D. Consil. Erasmo de Ponte, prouisum fuit, die 12. Iulij 1672. quod, *capiatùr informatio super allegato patrocinio præstito in causa, cætera verò capita reÿciantur*, penès Secret. S.C.

Cōtradicere videtur præfato *Carasc.* effato *Ant. Faber lib. 3. tit. 4. def. 3. C. ne quis in sua causa*, de quo memini in hoc *rit. sub num. 145. lib. 2.* qui in casu, quo Senator ex itinere diuerterit ad priuatum hospitium, & domicilium vnius ex litigatoribus, quorum litem instruebat, licet cogente, aut temporis iniuria, aut loci necessitate, distinguit, dicens: huiusmodi Senatorem hactenùs esse suspectum, vt ex eo tempore, neque instructio, neque relatio litis ei demandari debeat, iudicandi tamen munere, cum res iudicabitur, non idcircò fungi prohibēdum; cum necessitas, vt plurimùm excuset, *l. 2. §. si quis in iudicio, & §. si quis tamen, ff. si quis caut.*, & ex hac ratione in suo Senatu ita decisum fuisse scribit *num. 4.* quia multò periculosius est, si totius litis instructio, & enarratio, quæ præcipui momenti est ad litis victoriam parandam, suspecto iudici soli committatur, quam si ei inter cæteros sententiam dicere concedatur; tùm etiam quia difficiliùs est, vt certissimo salutis æternæ periculo velit quis de principali negotio sententiā ferre per sordes, aut gratiam, quam vt in præparatorijs, & enarratione litis, quasi minoris momenti illud sit, amico fauere gestiat; itaque ubi maius periculum, ibi maior cautio adhibenda, *§. 1. instit. quib. alien. lic. l. vn. §. & cum lex, de res uxor. act. l. 4. §. 1. ff. ad S. C. Vell.* adde, præter iura à *Fabro* adducta, *l. 1. §. sed si quis, de Carbon. edict. cap. ubi periculum 3. de elect. in 6. D. Chrysost. in can. 2. dist. 42.* Necnō priori ipsius *Fabri* dicto affabrè concinit hispanum decantatū adagium; *Haga mi amigo el processo, y sentencielo quien quisiere*, de quo *Bouadill. in politic. lib. 3. cap. 15. num. 46. tom. 2. pag.* (mihi) 423. propterea *Præsul Simancas de Republ. lib. 7. cap. 23. num. 3. fe. 412.* hùc forsàn respiciens. *Scribæ*, inquit, *potiùs, quàm ipsi iudices iudicant, quia causarum uincula dissoluunt: nec enim iudices aliud facere possunt, quàm fidem eorum sequi, quæ apud istos probata fuerint, cōtractuum, testamentorum, & actorum omnium robur ex fide scribarum pendet.*

Attamen si fas esset mihi, quæ sentiam de hac *Fabri* distinctione, proferre;
145 pace tāti viri subtilissimi æquè, ac ingeniosissimi, dicerem: Vel cogens temporis iniuria, lociq; necessitas est sufficiens ratio, ut Senatorem immunem reddat à suspicione, uel non est sufficiens. Si prius: igitur sicuti in iudicandi munere minimè suspectus erit, ita pariter neque in instructione, neque in relatione litis suspectus habendus erit. Si posterius: ergò æquè in utroque munere tùm instruendi, referendique, tùm sentētiam dicendi suspectus sit, oportet; cum nulla subsit discriminis ratio. Si probum enim iudicem futurum in iudicando censemus, cur eundem ut improbum in præparatorijs repellemus? cum bonum sit, ut aiunt, ex integra causa, malum ex singulis defe-

Publius Rutilius amico iniusta petẽ-
ti cùm pernegasset suum officium:
isque indignabundus diceret, quid
ergo opus est mihi tua amicitia, si
quæ abs te peto, non accipio? imò,
ait Rutilius, quid tua mihi opus est
amicitia, si quid inhonestæ rei pro-
pter te facturus sum, teste *Valer. Ma-
xim. lib. 1. cap. 4.* Vel est simulata, &
nulla debet de ea haberi ratio; Quis
enim abscedat à recto pro amico
simulato, quando pro vero amico
discedere nefas esset? Quis sacratis-
simarum legum præscripta proterat
pro amico simulato, quando neque
pro semetipso liceat in dissonum
sensum protrahere? maximè cum
præsumatur iudex, præsertim altio-
ris ordinis, putà R. Consiliarius, &c.
esse rectus, fidelis, prudens, iustitiæ-
que studiosus, vt debet, *Afflict. in
Constit. vt vniuersis, ex n. 49.*
Duo igitur colligenda sunt in hac ma-
teria, in qua iudicis arbitrium ma-
142 gnoperè præualere debet. Alterũ
excludi omnem suspicionis ansam,
omnemquè dolum, qui ex amicitia
timeatur in iudice summa probita-
te, ac rectitudine inflexibili suffulto,
ùt in terminis notat *Fermosin. in cit.
cap. 4. q. 30. num. 20. de foro compet.* ex
*Farinac. p. 2. fragm. num. 827. P. Passe-
rin. in prax. formand. process. q. 6. art.
6. num. 116. Staiban. cit. obseruat. 117.
num. 13. centur. 2.* ex *Alex. in l. qui iu-
risdictioni, num. 1. uers. sexto fallit, ff.
de iurisdict. omn. iudic. Io. de Amic.
cons. 120. & Gratian. c. 100. num. 15.
discept. forens.*
Alterum colligendum, quod non quę-
libet familiaritas satis sit ad illum
143 remouendũ, sed arcta, imò arctissi-
ma esse debeat, deducitur ex *cit. cap.
accedens i l 2. vt lite non contest.* vbi
Glos. verb. ex præmissis causis, & post
Glos. in cap. insinuante, de offic. deleg.
insinuat *Fermosin. in memor. cap. 4. q.
30. num. 18. Matute disquisit. legal. di-
sputat. 18. num. 5. Fontanell. decis. 15.
num. 2. lib. 1.* & proindè ex *text. cit. in
l. lata culpa 223. ff. de uerbor. signific.*
eruitur, assidua conuersatione indu-
ci amicitiam, putà in scholis, vt in-
nuit ibidem *Glos. & in c. innotuit. de
elect.* sicuti assidua conuersatione in
bello, *Glos. in l. cum allegas, C. de Ca-
strens. pecul. milit. lib. 12.* verbo, *nonni-
hil,* vbi *Luc. de Penn. in fin.* notat, *con-
trarium aliquando euenire;* & infert,
vndè minuit pręsẽtia famã, propterea
nõ sufficit illã allegare, sed qualitas
exprimi debet, an sit parua, vel ma-
gna, & ex qua causa oriatur, & si iu-
dicetur in iudice talis amor, ex quo
præsumi possit, vt vi illius à iustitiæ
tramite declinet, vt perbellè ostẽdit
P. Passerin. cit. art. 6. num. 116. conci-
nunt tradita à *Carau. in rit. 160. n. 9.
ac in rit. 192. num. 7.* vbi *Cauens. &
Thor. p. 1. compend. dec. uerbo, suspicio
an militet, uers. tertiò si ex capite.* Hinc
quamuis iudex minimè recusetur, si
fuerit amicus, & familiaris aduocati,
Crespi de Valdaura obser. 9. q. 4. ex nu.
18. post alios, potissimùm *Fontanell.
dec. 15. n. 3. & 4.*, cuius est huiusmodi
sermo: *Ego istos Aduocatos venditores
fumi potiùs appello, quam amicos iudi-
cis, & potiùs pœnis venditorum fumi
eos plecterem, quam iudicis recusatio-
nẽ admitterem,* quẽ adduxi in hoc *rit.
n. 150. lib. 2.* tamèn coarctatur, si Iu-
dex aduocato nimis faueret, *Gratian.
add. cap. 100. ex num. 23., Staiban. add.
obser. 117. num. 20. Merend.* videndus
controu. iur. lib. 22. cap. 26. ex num. 1.
Vnicã propterea commẽsalitatem cum
parte non esse sufficientem rationẽ,
144 vt remoueatur Iudex, (qui nõ præ-
sumitur pro simplici edulio, vel me-
ri patera iudicare iniqua, neq; pro
vniuerso orbe) scripsit *Caualcan. dec.
28. num. 114. p. 2.* vbi inter octogin-
ta quatuor causas recusationis, quas
enumerat, illasq; rescribit *Nouar. in
pragm. 1. de suspic. offic. in 11. causa,* hęc
subnectit verba, *commensalis nimis,*
sequitur *Gregor. Tholosan. cit. lib. 49.
cap. 3. num. 6.*, necnon *Staiban. in add.
obseruat. ad resol. 117. ex nu. 14. lib. 2.*
& vi-

& videtur non diſſentire *D. Franc. Caraſe.ad l.Recopilat.cap.4. num.117.* his verbis: *Intellige nimis, quia ſi ſemel,vel bis, vel pluriès in una menſa comederit lite nō durante pars aduerſa cum iudice, non poterit recuſari : ſi autèm lite pendente ex cauſa uoluntaria commenſalis ſit, recuſari poterit : ſecùs ex cauſa neceſſaria, ut in Collegio,Capitulo,uel iter faciēdo.* Et proinde à iudicando haud arcetur, ſi fuerit amicus,& commenſalis filius iudicis, vt decreuit noſter Senatus in ſuſpicione deducta à filijs, & hæredibus Caroli Imparato in D.Conſiliarij Io.Baptiſtam Hodierna, nàm, inter cætera capita, hoc deduxit; & relatore D.Conſil. Eraſmo de Ponte,prouiſum fuit,die 12. Iulij 1672. quod, *capiatur informatio ſuper allegato patrocinio præſtito in cauſa,cætera verò capita reijc iantur*, penès Secret.S.C.

Cōtradicere videtur præfato *Caraſ.*effato *Ant.Faber lib.3.tit.4. def.3. C.ne quis in ſua cauſa*, de quo memini in hoc *rit.ſub num.145 .lib.2.* qui in caſu, quo Senator ex itinere diuerterit ad priuatum hoſpitium,& domicilium vnius ex litigatoribus, quorum litem inſtruebat,licet cogente, aut temporis iniuria,aut loci neceſſitate,diſtinguit, dicens: huiuſmodi Senatorem hactenùs eſſe ſuſpectum, vt ex eo tempore, neque inſtructio, neque relatio litis ei demandari debeat,iudicandi tamen munere, cum res iudicabitur, non idcircò fungi prohibēdum;cum neceſſitas, vt plurimùm excuſet,*l.2. §.ſi quis in iudicio,& §.ſi quis tamen,ff. ſi quis caut.*, & ex hac ratione in ſuo Senatu ita decìſum fuiſſe ſcribit *num. 4.* quia multò periculoſius eſt, ſi totius litis inſtructio, & enarratio, quæ præcipui momenti eſt ad litis victoriam parandam, ſuſpecto iudici ſoli committatur, quam ſi ei inter cæteros ſententiam dicere concedatur; tùm etiam quia difficiliùs eſt, vt certiſſimo ſalutis æternæ periculo velit quis de principali negotio ſententiā ferre per ſordes, aut gratiam, quam vt in præparatorijs, & enarratione litis, quaſi minoris momenti illud ſit, amico fauere geſtiat; itaque ubi maius periculum, ibi maior cautio adhibenda,*§.1.inſtit.quib.alien.lic.l.vn.§.& cum lex,de rei uxor.act.l.4.§.1.ff. ad S.C. Vell.* adde,præter iura à *Fabro* adducta, *l.1.§. ſed ſi quis, de Carbon.edict.cap. ubi periculum 3. de elect.in 6.D.Chryſoſt.in can.2.diſt.42.* Necnō priori ipſius *Fabri* dicto affabrè concinit hiſpanum decantatū adagium; *Haga mi amigo el proceſſo, y ſentenciело quien quiſiere*,de quo *Bonadill.in politic.lib.3.cap.15.num.46. tom. 2. pag.* (mihi) 423. propterea *Præſul Simancas de Republ. lib.7.cap. 23.num.3.fe..412.* hùc forsàn reſpiciens.*Scriba*,inquit, *potiùs,quàm ipſi iudices iudicant, quia cauſarum uincula diſſoluunt:nec enim iudices aliud facere poſſunt, quàm fidem eorum ſequi,qua apud iſtos probata fuerint, cōtractuum, teſtamentorum, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.*

Attamen ſi fas eſſet mihi, quæ ſentiam de hac *Fabri* diſtinctione,proferre;
145 pace tāti viri ſubtiliſſimi æquè, ac ingenioſiſſimi, dicerem: Vel cogens temporis iniuria,lociq;neceſſitas eſt ſufficiens ratio,ut Senatorem immunem reddat à ſuſpicione,uel non eſt ſufficiens. Si prius: igitur ſicuti in iudicandi munere minimè ſuſpectus erit, ita pariter neque in inſtructione, neque in relatione litis ſuſpectus habendus erit. Si poſterius: ergò æquè in utroque munere tùm inſtruendi,referendiq;ue,tùm ſentētiam dicendi ſuſpectus ſit, oportet; cum nulla ſubſit diſcriminis ratio.Si probum enim iudicem futurum in iudicando cenſemus,cur eundem ut improbum in præparatorijs repellemus?cum bonum ſit, ut aiunt,ex integra cauſa,malum ex ſingulis defe-

Publius Rutilius amico iniusta petēti cùm pernegasset suum officium: isquè indignabundus diceret, quid ergo opus est mihi tua amicitia, si quæ abs te peto, non accipio? imò, ait Rutilius, quid tua mihi opus est amicitia, si quid inhonestæ rei propter te facturus sum, teste *Valer. Maxim. lib. 1. cap. 4.* Vel est simulata, & nulla debet de ea haberi ratio; Quis enim abscedat à recto pro amico simulato, quando pro vero amico discedere nefas esset? Quis sacratissimarum legum præscripta proterat pro amico simulato, quando neque pro semetipso liceat in dissonum sensum protrahere? maximè cum præsumatur iudex, præsertim altioris ordinis, purà R. Consiliarius, &c. esse rectus, fidelis, prudens, iustitiæque studiosus, vt debet, *Afflict. in Constit. vt vniuersis, ex n. 49.*

Duo igitur colligenda sunt in hac materia, in qua iudicis arbitrium ma-
142 gnoperè præualere debet. Alterū excludi omnem suspicionis ansam, omnemquè dolum, qui ex amicitia timeatur in iudice summa probitate, ac rectitudine inflexibili suffulto, ùt in terminis notat *Fermosin. in cit. cap. 4. q. 30. num. 20. de foro compet.* ex *Farinac. p. 2. fragm. num. 827. P. Passerin. in prax. formand. process. q. 6. art. 6. num. 116. Staiban. cit. obseruat. 117. num. 13. centur. 2.* ex *Alex. in l. qui iurisdictioni, num. 1. uers. sexto fallit, ff. de iurisdict. omn. iudic. Io. de Amic. cons. 120. & Gratian. c. 100. num. 15. discept. forens.*

Alterum colligendum, quod non quęlibet familiaritas satis sit ad illum
143 remouendū, sed arcta, imò arctissima esse debeat, deducitur ex *cit. cap. accedens il 2. vt lite non contest.* vbi *Glos. verb. ex præmissis causis,* & post *Glos. in cap. insinuante, de offic. deleg.* insinuat *Fermosin. in memor. cap. 4. q. 30. num. 18. Matute disquisit. legal. dispntat. 18. num. 5. Fontanell. decis. 15. num. 2. lib. 1.* & proindè ex *text. cit. in l. lata culpa 223. ff. de uerbor. signific.* eruitur, assidua conuersatione induci amicitiam, purà in scholis, vt innuit ibidem *Glos. & in c. innotuit. de elect.* sicuti assidua conuersatione in bello, *Glos. in l. cum allegas, C. de Castrens. pecul. milit. lib. 12.* verbo, *nonnihil,* vbi *Luc. de Penn. in fin.* notat, *contrarium aliquando euenire;* & infert, *vndè minuit præsētia famā,* propterea nō sufficit illā allegare, sed qualitas exprimi debet, an sit parua, vel magna, & ex qua causa oriatur, & si iudicetur in iudice talis amor, ex quo præsumi possit, vt vi illius à iustitiæ tramite declinet, vt perbellè ostēdit *P. Passerin. cit. art. 6. num. 116.* concinnunt tradita à *Carau. in rit. 160. n. 9. ac in rit. 192. num. 7.* vbi *Cauens. & Thor. p. 1. compend dec. uerbo, suspicio an milites, uers. tertiò si ex capite.* Hinc quamuis iudex minimè recusetur, si fuerit amicus, & familiaris aduocati, *Crespi de Valdaura obser. 9. q. 4. ex nu. 18.* post alios, potissimùm *Fontanell. dec. 15. n. 3. & 4.*, cuius est huiusmodi sermo: *Ego istos Aduocatos venditores fumi potiùs appello, quam amicos iudicis, & potiùs pœnis venditorum fumi eos plecterem, quam iudicis recusationē admitterem,* quē adduxi in hoc *rit. n. 150. lib. 2.* tamèn coarctatur, si Iudex aduocato nimis faueret, *Gratian. add. cap. 100. ex num. 23., Staiban. add. obser. 117. num. 10. Merend.* videndus *controu. iur. lib. 22. cap. 26. ex num. 1.*

Vnicā propterea commēsalitatem cum parte non esse sufficientem rationē,
144 vt remoueatur Iudex, (qui nō præsumitur pro simplici edulio, vel meri patera iudicare iniqua, neq; pro vniuerso orbe) scripsit *Caualcan. dec. 28. num. 114. p. 2.* vbi inter octoginta quatuor causas recusationis, quas enumerat, illas; rescribit *Nouar. in pragm. 1. de suspic. offic. in 11. causa,* hęc subnectit verba, *commensalis nimis,* sequitur *Gregor. Tholosan. cit. lib. 49. cap. 3. num. 6.*, necnon *Staiban. in add. obseruat. ad resol. 117. ex nu. 14. lib. 2.* & vi-

& videtur non diſſentire *D. Franc. Caraſe.ad l.Recopilat.cap.4. num.117.* his verbis : *Intellige nimis, quia ſi ſemel,vel bis, vel pluriès in una menſa comederit lite nõ durante pars aduerſa cum iudice, non poterit recuſari : ſi autèm lite pendente ex cauſa uoluntaria commenſalis ſit, recuſari poterit : ſecùs ex cauſa neceſſaria, ut in Collegio,Capitulo,uel iter faciẽdo.* Et proinde à iudicando haud arcetur, ſi fuerit amicus,& commenſalis filius iudicis, vt decreuit noſter Senatus in ſuſpicione deducta à filijs, & hæredibus Caroli Imparato in D.Conſiliariũ Io.Baptiſtam Hodierna, nàm, inter cætera capita, hoc deduxit; & relatore D.Conſil. Eraſmo de Ponte,prouiſum fuit,die 12. Iulij 1672. quod, *capiatùr informatio ſuper allegato patrocinio præſtito in cauſa,cætera verò capita reÿciantur*, penès Secret.S.C.

Cõtradicere videtur præfato *Caraſ.* effato *Ant.Faber lib.3.tit.4. def.3. C.ne quis in ſua cauſa*, de quo memini in hoc *rit.ſub num.145.lib.2.* qui in caſu , quo Senator ex itinere diuertetit ad priuatum hoſpitium,& domicilium vnius ex litigatoribus , quorum litem inſtruebat,licet cogente, aut temporis iniuria,aut loci neceſſitate,diſtinguit, dicens: huiuſmodi Senatorem hactenùs eſſe ſuſpectum, vt ex eo tempore, neque inſtructio, neque relatio litis ei demandari debeat,iudicandi tamen munere, cum res iudicabitur , non idcircò fungi prohibẽdum;cum neceſſitas, vt plurimùm excuſet,*l.2. §.ſi quis in iudicio,& §.ſi quis tamen,ff. ſi quis caut.*, & ex hac ratione in ſuo Senatu ita decifum fuiſſe ſcribit *num. 4.* quia multò periculoſius eſt, ſi totius litis inſtructio, & enarratio , quæ præcipui momenti eſt ad litis victoriam parandam, ſuſpecto iudici ſoli committatur , quam ſi ei inter cæteros ſententiam dicere concedatur ; tùm etiam quia difficiliùs eſt, vt certiſſimo ſalutis æternæ periculo velit quis de principali negotio ſententiã ferre per ſordes, aut gratiam, quam vt in præparatorijs , & enarratione litis , quaſi minoris momenti illud ſit, amico fauere geſtiat ; itaque ubi maius periculum , ibi maior cautio adhibenda,*§.1.inſtit.quib.alien.lic.l.vn.§.& cum lex,de rei uxor.act.l.4.§.1.ff. ad S.C. Vell.* adde,præter iura à *Fabro* adducta, *l.1.§. ſed ſi quis, de Carbon.edict.cap. ubi periculum 3. de elect.in 6.D.Chryſoſt.in can.2.diſt.42.* Necnõ priori ipſius *Fabri* dicto affabrè concinit hiſpanum decantatũ adagium; *Haga mi amigo el proceſſo, y ſentencielo quien quiſiere*,de quo *Bouadill.in politic. lib.3.cap.15.num.46. tom. 2. pag.* (mihi) 423. propterea *Præſul Simancas de Republ. lib.7.cap.23.num.3.fe..*412. hùc forsàn reſpiciens.*Scriba*,inquit, *potiùs,quàm ipſi iudices iudicant , quia cauſarum uincula diſſoluunt:nec enim iudices aliud facere poſſunt , quàm fidem eorum ſequi,qua apud iſtos probata fuerint, cõtractuum, teſtamentorum, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.*

Attamen ſi fas eſſet mihi, quæ ſentiam de hac *Fabri* diſtinctione,proferre ;
145 pace tãti viri ſubtiliſſimi æquè , ac ingenioſiſſimi, dicerem: Vel cogens temporis iniuria,lociq;neceſſitas eſt ſufficiens ratio,ut Senatorem immunem reddat à ſuſpicione,uel non eſt ſufficiens. Si prius : igitur ſicuti in iudicandi munere minimè ſuſpectus erit, ita pariter neque in inſtructione , neque in relatione litis ſuſpectus habendus erit. Si poſterius: ergò æquè in utroque munere tùm inſtruendi,referendique,tùm ſentẽtiam dicendi ſuſpectus ſit, oportet ; cum nulla ſubſit diſcriminis ratio.Si probum enim iudicem futurum in iudicando cenſemus,cur eundem ut improbum in præparatorijs repellemus?cum bonum ſit, ut aiunt,ex integra cauſa,malum ex ſingulis defe-

Publius Rutilius amico iniusta petēti cùm pernegasset suum officium: isquè indignabundus diceret, quid ergo opus est mihi tua amicitia, si quæ abs te peto, non accipio? imò, ait Rutilius, quid tua mihi opus est amicitia, si quid inhonestæ rei propter te facturus sum, teste *Valer. Maxim. lib. 1. cap. 4.* Vel est simulata, & nulla debet de ea haberi ratio; Quis enim abscedat à recto pro amico simulato, quando pro vero amico discedere nefas esset? Quis sacratissimarum legum præscripta proterat pro amico simulato, quando neque pro semetipso liceat in dissonum sensum protrahere? maximè cum præsumatur iudex, præsertim altioris ordinis, putà R. Consiliarius, &c. esse rectus, fidelis, prudens, iustitiæque studiosus, vt debet, *Afflict. in Constit. vt vniuersis, ex n. 49.*

Duo igitur colligenda sunt in hac materia, in qua iudicis arbitrium ma-
142 gnoperè præualere debet. Alterū excludi omnem suspicionis ansam, omnemquè dolum, qui ex amicitia timeatur in iudice summa probitate, ac rectitudine inflexibili suffulto, ùt in terminis notat *Fermosin. in cit. cap. 4. q. 30. num. 20. de foro compet.* ex *Farinac. p. 2. fragm. num. 827. P. Passerin. in prax. formand. process. q. 6. art. 6. num. 116. Staiban. cit. obseruat. 117. num. 13. centur. 2.* ex *Alex. in l. qui iurisdictioni, num. 1. uers. sexto fallit, ff. de iurisdict. omn. iudic. Io. de Amic. cons. 120. & Gratian. c. 100. num. 15. discept. forens.*

Alterum colligendum, quod non quęlibet familiaritas satis sit ad illum
143 remouendū, sed arcta, imò arctissima esse debeat, deducitur ex *cit. cap. accedens il 2. vt lite non contest.* vbi *Glos. verb. ex præmissis causis,* & post *Glos. in cap. insinuante, de offic. deleg.* insinuat *Fermosin. in memor. cap. 4. q. 30. num. 18. Matute disquisit. legal. disputat. 18. num. 5. Fontanell. decis. 15. num. 2. lib. 1.* & proindè ex *text. cit. in l. lata culpa 223. ff. de uerbor. signific.* eruitur, assidua conuersatione induci amicitiam, putà in scholis, vt innuit ibidem *Glos. & in c. innotuit. de elect.* sicuti assidua conuersatione in bello, *Glos. in l. cum allegas, C. de Castrens. pecul. milit. lib. 12.* verbo, *nonnihil,* vbi *Luc. de Penn. in fin.* notat, *contrarium aliquando euenire*; & infert, *vndè minuit præsētia famā,* propterea nō sufficit illā allegare, sed qualitas exprimi debet, an sit parua, vel magna, & ex qua causa oriatur, & si iudicetur in iudice talis amor, ex quo præsumi possit, vt vi illius à iustitiæ tramite declinet, vt perbellè ostēdit *P. Passerin. cit. art. 6. num. 116.* concinunt tradita à *Carau. in rit. 160. n. 9. ac in rit. 192. num. 7.* vbi *Canens. & Thor. p. 1. compend. dec. uerbo, suspicio an militet, uers. tertiò si ex capite.* Hinc quamuis iudex minimè recusetur, si fuerit amicus, & familiaris aduocati, *Crespi de Valdaura obser. 9. q. 4. ex nu. 18.* post alios, potissimùm *Fontanell. dec. 15. n. 3. & 4.*, cuius est huiusmodi sermo: *Ego istos Aduocatos venditores fumi potiùs appello, quam amicos iudicis, & potiùs pœnis venditorum fumi eos plecterem, quam iudicis recusationē admitterem,* quē adduxi in hoc *rit. n. 150. lib. 2.* tamèn coarctatur, si Iudex aduocato nimis faueret, *Gratian. add. cap. 100. ex num. 23.*, *Staiban. add. obser. 117. num. 20. Merend.* videndus *controu. iur. lib. 22. cap. 26. ex num. 1.*

Vnicā propterea commēsalitatem cum parte non esse sufficientem rationē,
144 vt remoueatur Iudex, (qui nō præsumitur pro simplici edulio, vel meri patera iudicare iniqua, neq; pro vniuerso orbe) scripsit *Caualcan. dec. 28. num. 114. p. 2.* vbi inter octoginta quatuor causas recusationis, quas enumerat, illas q; rescribit *Nouar. in pragm. 1. de suspic. offic. in 11. causa,* hęc subnectit verba, *commensalis nimis,* sequitur *Gregor. Tholosan. cit. lib. 49. cap. 3. num. 6.*, necnon *Staiban. in add. obseruat. ad resol. 117. ex nu. 14. lib. 2.*

& vi-

& videtur non dissentire *D. Franc. Carafc.ad l.Recopilat.cap.4. num.117.* his verbis: *Intellige nimis, quia si semel,vel bis, vel pluriès in una mensa comederit lite nō durante pars aduersa cum iudice, non poterit recusari: si autèm lite pendente ex causa uoluntaria commensalis fit, recusari poterit: secùs ex causa necessaria, ut in Collegio,Capitulo,uel iter faciēdo.* Et proinde à iudicando haud arcetur, si fuerit amicus,& commensalis filius iudicis, vt decreuit noster Senatus in suspicione deducta à filijs, & hæredibus Caroli Imparato in D.Consiliariū Io.Baptistam Hodierna, nàm, inter cætera capita, hoc deduxit; & relatore D.Consil. Erasmo de Ponte,prouisum fuit,die 12. Iulij 1672. quod, *capiatur informatio super allegato patrocinio præstito in causa,cætera verò capita reijciantur*, penès Secret.S.C.

Cōtradicere videtur præfato *Caraf.* effato *Ant.Faber lib.3.tit.4. def.3.C.ne quis in sua causa*, de quo memini in hoc *rit.sub num.145.lib.2.* qui in casu, quo Senator ex itinere diuerterit ad priuatum hospitium,& domicilium vnius ex litigatoribus, quorum litem instruebat,licet cogente, aut temporis iniuria,aut loci necessitate,distinguit, dicens: huiusmodi Senatorem hactenùs esse suspectum, vt ex eo tempore, neque instructio, neque relatio litis ei demandari debeat,iudicandi tamen munere, cum res iudicabitur, non idcircò fungi prohibēdum;cum necessitas, vt plurimùm excuset,*l.2. §.si quis in iudicio,& §.si quis tamen,ff. si quis caut.*, & ex hac ratione in suo Senatu ita decisum fuisse scribit *num.4.* quia multò periculosius est, si totius litis instructio,& enarratio, quæ præcipui momenti est ad litis victoriam parandam, suspecto iudici soli committatur, quam si ei inter cæteros sententiam dicere concedatur; tùm etiam quia difficiliùs est, vt certissimo salutis æternæ periculo velit quis de principali negotio sententiā ferre per sordes, aut gratiam, quam vt in præparatorijs, & enarratione litis, quasi minoris momenti illud sit, amico fauere gestiat; itaque ubi maius periculum, ibi maior cautio adhibenda,*§.1.instit.quib.alien.lic.l.vn.§.& cum lex,de rei uxor.act.l.4.§.1.ff. ad S.C. Vell.* adde,præter iura à *Fabro* adducta, *l.1.§. sed si quis, de Carbon.edict.cap. ubi periculum 3. de elect.in 6.D.Chrysost.in can.2.dist.42.* Necnō priori ipsius *Fabri* dicto affabrè concinit hispanum decantatū adagium; *Haga mi amigo el processo, y sentencielo quien quisiere*, de quo *Bouadill.in politic.lib.3.cap.15.num.46. tom.2.pag.* (mihi) 423. propterea *Præsul Simancas de Repubi. lib.7.cap.23.num.3.fe.*412. hùc forsàn respiciens.*Scribæ*,inquit, *potiùs,quàm ipsi iudices iudicant, quia causarum uincula dissoluunt:nec enim iudices aliud facere possunt, quàm fidem eorum sequi,quæ apud istos probata fuerint, cōtractuum, testamentorum, & actorum omnium robur ex fide scribarum pendet.*

Attamen si fas esset mihi, quæ sentiam de hac *Fabri* distinctione,proferre;
145 pace tāti viri subtilissimi æquè, ac ingeniosissimi, dicerem: Vel cogens temporis iniuria,lociq;necessitas est sufficiens ratio,ut Senatorem immunem reddat à suspicione,uel non est sufficiens. Si prius: igitur sicuti in iudicandi munere minimè suspectus erit, ita pariter neque in instructione, neque in relatione litis suspectus habendus erit. Si posterius: ergò æquè in utroque munere tùm instruendi,referendique,tùm sententiam dicendi suspectus sit, oportet; cum nulla subsit discriminis ratio.Si probum enim iudicem futurum in iudicando censemus,cur eundem ut improbum in præparatorijs repellemus?cum bonum sit, ut aiunt,ex integra causa,malum ex singulis defe-

& videtur non dissentire *D. Franc. Caraf.ad l.Recopilat.cap.4. num.117.* his verbis: *Intellige nimis, quia si semel,vel bis, vel pluriès in una mensa comederit lite nō durante pars aduersa cum iudice, non poterit recusari: si autèm lite pendente ex causa uoluntaria commensalis sit, recusari poterit: secùs ex causa necessaria, ut in Collegio,Capitulo,uel iter faciēdo.* Et proinde à iudicando haud arcetur, si fuerit amicus,& commensalis filius iudicis, vt decreuit noster Senatus in suspicione deducta à filijs, & hæredibus Caroli Imparato in D.Consiliariū Io.Baptistam Hodierna, nàm, inter cætera capita, hoc deduxit; & relatore D.Consil. Erasmo de Ponte,prouisum fuit,die 12. Iulij 1672. quod, *capiatùr informatio super allegato patrocinio præstito in causa,cætera verò capita reijciantur*, penès Secret.S.C.

Cōtradicere videtur præfato *Caraf.* effato *Ant.Faber lib.3.tit.4. def.3. C.ne quis in sua causa*, de quo memini in hoc *rit.sub num.145.lib.2.* qui in casu, quo Senator ex itinere diuetterit ad priuatum hospitium,& domicilium vnius ex litigatoribus, quorum litem instruebat,licet cogente, aut temporis iniuria,aut loci necessitate,distinguit, dicens: huiusmodi Senatorem hactenùs esse suspectum, vt ex eo tempore, neque instructio, neque relatio litis ei demandari debeat,iudicandi tamen munere, cum res iudicabitur, non idcircò fungi prohibēdum;cum necessitas, vt plurimùm excuset,*l.2. §.si quis in iudicio,& §.si quis tamen,ff. si quis caut.*, & ex hac ratione in suo Senatu ita decisum fuisse scribit *num.4.* quia multò periculosius est, si totius litis instructio, & enarratio, quæ præcipui momenti est ad litis victoriam parandam, suspecto iudici soli committatur, quam si ei inter cæteros sententiam dicere concedatur; tùm etiam quia difficiliùs est, vt certissimo salutis æternæ periculo velit quis de principali negotio sententiā ferre per sordes, aut gratiam, quam vt in præparatorijs, & enarratione litis, quasi minoris momenti illud sit, amico fauere gestiat; itaque ubi maius periculum, ibi maior cautio adhibenda,*§.1.instit.quib.alien.lic.l.vn.§.& cum lex,de rei uxor.act.l.4.§.1.ff. ad S.C. Vell.* adde,præter iura à *Fabro* adducta, *l.1.§.sed si quis, de Carbon.edict.cap. ubi periculum 3. de elect.in 6.D.Chrysost.in can.2.dist.42.* Necnō priori ipsius *Fabri* dicto affabrè concinit hispanum decantatū adagium; *Haga mi amigo el proceso, y sentencielo quien quisiere*,de quo *Bouadill.in politic. lib.3.cap.15.num.46. tom.2.pag.* (mihi) 423. propterea *Præsul Simancas de Republ. lib.7.cap.23.num.3.fo.412.* hùc forsàn respiciens.*Scribæ*,inquit, *potiùs,quàm ipsi iudices iudicant, quia causarum uincula dissoluunt:nec enim iudices aliud facere possunt, quàm fidem eorum sequi,quæ apud istos probata fuerint, cōtractuum, testamentorum, & actorum omnium robur ex fide scribarum pendet.*

Attamen si fas esset mihi,quæ sentiam de hac *Fabri* distinctione,proferre; 145 pace tāti viri subtilissimi æquè, ac ingeniosissimi,dicerem: Vel cogens temporis iniuria,lociq;necessitas est sufficiens ratio,ut Senatorem immunem reddat à suspicione,uel non est sufficiens. Si prius: igitur sicuri in iudicandi munere minimè suspectus erit, ita pariter neque in instructione, neque in relatione litis suspectus habendus erit. Si posterius: ergò æquè in utroque munere tùm instruendi,referendique,tùm sentētiam dicendi suspectus sit, oportet; cum nulla subsit discriminis ratio.Si probum enim iudicem futurum in iudicando censemus,cur eundem ut improbum in præparatorijs repellemus?cum bonum sit, ut aiunt,ex integra causa,malum ex singulis defe-

ctibus. Constat, quod eadem est ratio finis, ac medij tendentis ad finē, vt proindè concesso fine, concessa itidē intelligātur media, *Iabol.l.2. de Iurisd.* vbi *Accur.* verbo, *non potuit*, iura consona allegat: sicuti prohibito, fine, prohibitum censetur medium, *Vlpian. l. oratio 16. de sponsal. Iustinianus l.ult.C.de reb.alien. non alien.* Igitur si Senator diuertens ad priuatum hospitium suspectus erit in præparatorijs, quæ uicem medij tenent ad sententiam, cur non suspectus erit in sententia, quæ finis est? aut si est non suspectus in sententia, cur suspectus in medijs instructionis, & relationis? Quin à nonnullis habetur finis præstantior medio, nō debet ergò denegari cognitio medij, quod est ignobilius, Senatori, cui cōceditur cognitio finis, qui est præstantior: *non enim debet Vulpian.* inquit *in l.22.de regul. iur. cui plus licet, quod minus est, non licere.* Pergit vlterà inquiēs *Faber: Sed, et difficilius est, ut certissimo salutis æternæ periculo velit quis de principali negotio sentētiā ferre per sordes, aut gratiā, quā ut in præparatorijs, & enarratione litis, quasi minoris momenti illud sit, amico fauere gestiat.* At à nemine præparatoria creduntur minoris momenti. Norunt omnes, quod instructiones sunt illæ, ex quibus ipsa sententia, tanquam à causa pendet: cum iudex teneatur secundùm allegata, & probata iudicium ferre, *cap. quoniam contra, de probat. l. rem non nouā, C. de iudic.*, etiā si quà priuatus homo sciret rē se aliter habere *Præsul Couar. var. lib. 1. cap. 1. n. 4.* & notabimus infrà in *rit. 284.* Pari propterea certissimo salutis æternæ periculo submittit se iudex, tàm si in præparatorijs amico fauere gestiat, quam si in sentētia: cū ex præparatorijs hæc pēdeat. Si igitur, vt inquit *Faber*, certissimū salutis ęternę periculū deterrebit iudicē, nè amico obsequatur in sētētia, illud idē deterrebit, nè in prę-paratorijs hospiti amico indulgeat. Nec iuuat *Fabrum*, quod multò periculosius sit, si totius litis instructio, & enarratio, quæ præcipui momenti est ad litis uictoriam parandam, suspecto soli iudici committatur, quā si ei inter cæteros sententiam dicere concedatur. Nullo enim pacto dici poterit, Senatorem esse suspectū quoad illud munus, quod ipse solus debet explere: nō autem esse suspectum quoad illud, quod unà cum cæteris Senatoribus explere debebit; quasi societas Senatorum, qui suspecti non sint, operetur, nè Senator, qui alioqui suspectus foret, pro suspecto nō habeatur; atque iniquū esset, quando iudex vnus duntaxàt ex pluribus litiganti sit suspectus, illum non posse suspectum allegari in sententia, quia debeat cum alijs eam ferre cōtrà *tex. in l. 14. & fin. C. de iud.* & tāgit *Prat. lib. 4. discep. 9. n. 21.* Demū quando vel nihil aliud timeretur ab huiusmodi suspecto iudice in ferendo sententiæ calculo: nec posset in eam partem, in quam ipse vergit, alios ex Collegis suadēdo, aut contendendo aduocare, & alia peragere, multo cum litigatoris detrimēto, *Dominicus de Rubeis certam. 13. num. 12.* nemo inficias ibit, quod si daretur saltèm in reliquis iudicibus votorū paritas, accedente ipsius suspecti voto, pars, quæ iudicem verebatur, sua causa caderet.

Sentirem itaque remittendum Senatorum arbitrio, qui de præcisa, & coactiua necessitate, qua hospitandū iudici fuit, siuè de voluntaria diuersione instructi, suspicionem animi corrupti, aut incorrupti in iudice perpendent; ac tandèm vel in vtroque nempè in referendo, instruendoque, atque in iudicando non suspectum, vel in vtroque suspectum decernāt.

Ex hoc *Fabri* loco arguebat *Petr. Fontan. dec. 10. num. 22. & 23. lib. 1.* & antè ipsum *Maynard. dec. 9. lib. 1.* ab eodem adductus, leuiori causa suspicio-

cionis remoueri relatorem à referendo, quam Senatorem à votando; quorum dicta, cum nitantur *Fabri* rationibus, ex ijs quæ diximus, infirmantur.

Concludit itaque in hac materia poſt *Vueſenb.d.m.A. in l.16.num.10. C.de*
146 *iudic.Vmm.ett.theſ.1.nu.58.In ſumma qualibet ſingularis adfectio erga alteram inducit probabilem ſuſpicionis cauſam*: monet deinceps, optimè iudices cauſam ſuſpicionis declinaturos facere, ſi neminem litigãtium, vel eorum, qui ijs adſunt, & cauſam inſtruunt, in conuictum, familiam, & frequentem conuerſationem admittant, ex *Hilrop.2.proceſſ.13. num.14.* & demùm aduertant iudices Biãtis monitũ, cùm dicere ſoleret, ſe malle intèr inimicos, quam amicos iudicare. Nam ex amicis alterũ prorsùs futurum inimicum; ex inimicis autèm alterum amicum fore, teſte *Bruſſ.lib.3.cap.10.*

Præbent etiam vberem ſuſpicionibus ſegetem munera, ſi quæ ab alterũtra
147 litigantiũ parte quouis titulo, aut prætextu accipiat iudex. Nulla enim ciuitas ferè, nullum Regnum, gens nulla eſt, quæ non ſibi ipſæ conſtituerint hoc, vt iudex ab accipiendis muneribus manus contineat; quod ſanè ſancitum primò à legibus 12. tabularum *tit.de promulg.ll.* ibi: *Donũ ne capiunto, neuè danto, neuè petenda, neuè gerenda, neuè geſta poteſtate*, vt ait *Cic. 3. de legib.* vnaquæque gens approbauit. Hinc antiqui Iuſtitiam manibus orbam pinxerunt *Zipæus de iudic.c.15.* Thebis viſebantur iudicum imagines truncæ manibus, captæque oculis, vt innuerent iudicum animos, neq; muneribus flecti, neque hominum vultu capi, oportere, ex *Plutarc.Stobæus ſerm.44.* Non ſperetur pius iudex, non integer, qui munera, vel captat facillimè, vel optat enixè. *Nil vtile, nil cupidũ iudices decet, Caſſiod.var.lib.12.epiſt.2. Abducuntur*, ait *Cic.in Verr.6., nonnũquam iudices ab inſtitutis ſuis magnitudine pecuniæ*, & in Verr.2. *Ingentes diuitiæ iudiciorum religionem, veritatemque ſolent perfringere. Nihil enim eſt tam ſanctum, quod non violari: nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit.* Obuelant quaſi quodam tegmine oculos iudicum munera, ne poſſint intendere obtutus ad veritatem, ad æquitatem, ad iuſtitiam, foueat licèt cliens bonam cauſam, muniat ſe præſtantiſſimis patronis. *Auro enim loquente.* inquit *Nanzianzenus in ſentent. iners eſt omnis oratio: perſuadet enim illud, etiam ſi vocem nullam edat*; & *Iſidorus lib.3. ſentent.cap.58. acceptio munerum præuaricatio veritatis eſt. & diues muneribus citò corrumpit iudicem, ac citò quoque auro iuſtitia violatur. Franc. Salern.fuſe cõſ.26.§.1.2.& 3.Zamar. de offic.iudic.c.20. Stefan.Naeb. de iuſtit.vulner.p.2.t.3.c.2. D.Reg.de Philippo Fiſcal.differt.30. ex nu.53. Ego ipſe in ritu 14.lib.1.* quem locum laudat *D. Altimare ad Rouit.conſil.92.n.30. tom.2.* & verba ibidèm in princ. exarata, me citato, reſcribit *Baron. par.2.in add.ad tract.de corpor.eiuſq; membr.tit.de manib.ſub nu.364.pag.* (mihi) 161.

An autem idem dici debeat, ſi iudex eſculenta accipiat à litigante? Docet *Chriſtophorus Creſpi de Valdaura obſeru.9.num.22.*, quod hæc non sũt cauſa ſuſpicionis, niſi quando darẽtur pro iuſtitia, & cum hac intentione (licèt ſatius ducat, vt iudices, vel ab his abſtineant) ſunt enim de iure Cæſareo permiſſa, & adducit *tex. in l.ſolent.6.§.fin. ff.de offic. Proconſul.l. plebiſcito 18.ff de offic.præſid.*, & de iure Canonico non modo ait permiſſa iudici delegato, de quo loquitur *tex.in cap.ſtatuentum 11.§.inſuper, de reſcript.in 6.*, ſed etiam ordinario *Sanch.in opuſc. lib.3. cap.vnic. dub.2. num.5.* Imò dicit *Valdaura loc.cit.nu.29.* nè eſſe quidem hoc prohibitum Inquiſitoribus, citans *Dian. par. 4.*

tract.8. resol. 8., & quod disponitur in *tex l. Iulię* 7. *§. apparet, ff. ad l. Iul. repet.* non loqui de esculentis, vt ait *Gl. in l. 1. verb. à febrinis, tod. tit. ad l. Iul. repetund.* tandẽ cõcludit, id fuisse innouatum ex *Auth. ut iudic. sin. quoq; suffrag. §. scriptum est, & Auth. iusiurãdũ, quod præstat. ab ijs* §. 1. vbi *Glos.* & interdictum iudicibus accipere esculenta, & poculenta, quod tamen non obseruatur in Audientia Regni Valentiæ; nàm ibi ex priuilegio 36. Ferdinandi 2. fol. 232. finitur iudicibus esculenta, & poculenta percipere, quæ vno die consumuntur. Prælatus verò xenia, & munuscula quęrere nõ debet, nec oblata respuere, notabilitèr *Cagnol.* scribit *in l. nemo inuitus, §. quod cuique n. 4. ff. de reg. iur.*

Quid verò si accipiantur xenia nomine sportularum? Licet à *Nouell.* 82.
148 *c. 1.* statuantur iudicibus delegatis sportulæ: scilicèt in principio litis duo aurei, si causa centum, aut plures aureos attingat, & duo alij in fine iudicij, quas extendunt etiam ad ordinarios, quibus vel nullum, vel exiguum sit salarium addictum, *Mastrill. lib. 1. de Magistra. cap. 22. nu. 1. & 2. Specul. tit. de salar. §. 1. num. 13. vers. si uerò ordinarius;* à iure tamen Canonico deneganrur: sed solùm iudici proficiscẽti suppeditatur viaticum, *cap. cum ab omni. 10. de uit. & honest. Clericor. cap. statutum, § insuper ut gratis, de rescript. in 6. cap. unic. de plus petition. Bertach. in reper. uerb. sportula, Ludouic. Rom. sing.* 183. *Corset. sing.* 293. *Bouer. sing.* 3. *num.* 8. Verùm *Emericus à Rosbach. in thesaur. diff. int. iu. ciuil. & canon. lib. 3. tit.* 22. cum *Matth. Stephan. ad Nouell.* 82. *nu.* 3. conatur, hanc iurium dissonantiam conciliare, dicens: quod iudicibus pedaneis debentur sportulæ, non æquè Magistratibus, qui ampla habent salaria; cuius sententiæ se subscribit *Iacob. Brandmyller. in manuduct. ad iu. canon. et ciuil. in uerbo, sportula, fol.* 483.

In hoc autem Regno nullæ soluuntur sportulæ ex nostrorum Regum clementia; ab ærario enim publico persoluuntur mercedes laborum Magistratibus. Hinc cautũ est per Regni pragm. ne munera, vel minima accipiantur. Nec immeritò, si enim sola salutatio sufficit ad subuertendum iudicem, *D. Ambros. 1. Thessalon. c. 5.* ibi: *dum salutari quęris, à iustitia deflectis*, quem refert *Stephanus Nather. cit. tract. Iustitia vulnerata, tit. iustitię in munerum acception. vulnerat. c. 2. sub n. 5.*, quid faciet ipsa pecunia? quid munera? solent enim, & ista animas iudicum peruertere, vt ait Cic. pro Muren. ibi: *escarys muneribus non oportet iudicia hominum corrumpere*; sæpenumerò flectitur animus, vel ex minimis & paulatìm docetur ad capienda munera maiora. *Ventur. de Valent. in Parth. litig. lib. 2. c. 10. Carpz. q. 93. num. 61.* & *Paris de Put. de Synd. lib. 1. c. 2.* inquit: *Non dãtur cum charitate, sed per corruptionem, & qui dat iudici vnam gallinã, dat cum intentione, ut habeat ab eo bonem: & dicunt rustici, quod xenium intrat per portam iudicis, & diabolus exit per fenestram.*

Etsi igitur *Vlpian. in l. 2. ff. de offic. proconsul.* referat vetus illud prouerbium: valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum, omnia autèm auarissimum. Et quod mandatis continetur, ne donum, vel munus ipse Proconsul, vel qui in alio officio erit, accipiat, ad xeniola non pertinet, sed ad ea, quæ edulij excedunt vsum, cui adhæret *Modestin. in l. plebiscito* 18. *ff. de off. præsid.* ibi: *plebiscito continetur, ut quis Pręses munus, donumq; caperet, nisi esculentum, poculentumuè, quod inter dies proximos prodigatur; cap. statutum, §. insuper de rescript. in 6.* in Gallia seruari memorat *Aufrer. de recusat. in 9. specie vers. addo, quod sicut iudex,* in Curia Romana, *Farinac. de var. & diuers. crim. q. 11. num. 254. Nauarr.*

in

in Conſt.Gregor.111.de dat.& conferunt tradita à Menoch.de arbitr.lib.2. caſ.342.num.38.Affl.in conſtit. Capitaneum num. 30.ibi Batius,in conſtit. apud iuſtitiarios,num.1.4.& 6.Tiraquell.in tract.de iudic.in reb.exig. v. octuageſimo ſecundo, Boer. dec.153.n.26.Boſſ.in tit.de offic.corrupt.pec.nu.3. Zappul.in prag.5.§.10.ex n.21.de adminiſt.vniuerſ.intelligi dicēdū eſt de ijs iudicibus;quibus nulla conſtituta eſt pecunia ab ærario,vt rectè aduertit Odofr.in d.l.plebiſcito,& ante eum Gloſ.in Auth.iusiurandum, quod præſtat.ab ijs. in verb.annonis,ſequūtur Reg.Rouit.in pragm.1.de muneribus.offic.num.3. Modit.in §. magiſtratus,ſeù prætorū edicta,dubit.18.Guazzin.in tract.ad defenſ.animar. iudic. defenſ.5.cap.38.

Quamobrem in hoc Regno, in quo ab ærario numeratur pecunia Miniſtris, nullus eſt diſputādi locus,per prag.2.4.& 5.de muner.offic.& ibi Rou.& Camill. de Laratha conſ. 114. ex nu.89. Velaſc.in tract.Iudex perfectus,rub.9. annot.4.Muſcat.in prax.crim. rub.de indic.corrup. Campeg. in cap. hac edictali in princ.Io.Grand.de bell.exul.in prædic.habitus q.3.Maur.Sen.alleg.32. num.2.& conſ.33.num.4. Capibl. in pragm.4.num.14.de baron. Maur.Iun. alleg.22.& 76.Lanar.conſ.49.& 93. Reg.de Ponte conſil.49. lib.1. Reg.de Marin.lib.2.reſol.cap. 244. & ad Reuert.dec.12.

Nec iuuat allegare conſuetudinem in contrariū;Rouit.in me.prag.1. de mu-
149 ner.offic.n.16.Maur.Iun.cit.alleg.22.num.9.Ricc.collect.1150. conſuetudo enim nutritiua peccati non valet, Salas de legib.diſp.19.q.5. etiam venialis:nedum ſi verè nutriat,ſed etiā ſi præſumptiuè,Cōſtāt.Rogg.in tract. de ſummo bono, in §. incipiente, tractemus de virtute, quæ apud Græcos, inter tract.diuerſos,tom.3. par.2. nu. 22.fol.12.hæc igitur eſt potiùs corruptela, atque abuſus, quippè quæ bonos mores oppugnās,materiamq; inducens peccandi,vel certè periculum ſubuertendi,in maximum Reip. detrimentum,iuſtitiam,ex cuius defectu obueniunt fames,terrǽmotus, bella,ac peſtilentiæ, vt notat Imper. Iuſtinianus in §.unic.ut non luxuriēt. homin.contr.natur. Et omnes norūt, quod qui amat periculum,peribit in illo;cum idem ſit peccare, ac exponere ſe peccandi periculo, Cornel. à Lapid.ex D.Hieronym.et alijs,in Eccl. cap.7.in 1.par capit. Quamobrem iudex munera ſuſcipiens peccat lethaliter,poſt alios,Guazzin. cit. cap.38. num.29.ac tenetur ad reſtitutionem Medin.apud Io.de Dicaſtell. de iuſtit. & iur.tom.1.l.2.tract.2. diſput.6.nu. 81.& videndus P.Afflict. de iuſtit.& iur.tom.1.diſput.12.n.68.Niſi darentur cauſa remunerationis meritorū, quæ præceſſerint ante officiū,Guazzin.cit.n.27.Tiraq.in l.ſi vnquā, verbo, donatione largitus ex n.26.C.de reuoc.don.Fachin.l.2.cōtr.80. Auil.ad l.1.n.22.tit.6.lib.3.noua recopil.Pereg. de iur.Fiſc.lib.4. tit.7. num.12. Gratian.diſcept.forenſ.cap.202.nu.4. vel ex teſtamento,Franch. dec.493. Reg. de Marin ad Reuert.obſeru.12.num.2. Reg.Rouit.in mem.prag.1.Tiraq.ad ll. Connub.gl.5.nu.93. Afflict.in conſtit. communiter,num.2. Bouadil. in polit. lib.2.cap.12.n.45.ſed errant ex Bart. in l.27.ff.de donat. & alijs penès Farin.q.111.affirmātes,magiſtratui,poſt rem confectam, fas accipere, quod ipſi remunerationis cauſa offertur, quorum errorem notauit Alciat. 2. Parerg.49. & promptè refellūtur ex l.fin.C.ad l.Iul.repetund. & ſentiunt Matienz. de reſcr. iudic. & aduoc.offic. par.1.c.1. Fachin.cōtrou.iur.cit.lib.2. cap.80.qui aduertunt,quod in l. cit. 27.non prætori, vt perperàm olim legebatur;ſed rhetori,vt in Florentinis legitur,donatio facta eſt.In dubio enim cū agatur res animę,omnia tractari debent dubio procul, ſic admonente Cornelio à Lapide cap. 5. Prou.verſ. Honor.& cap.11. verſ. 17.

Hinc

Hinc iustè remoueri iudices à causis illius, qui contulit beneficia Eccle-
150 siastica corũ filijs, etiam præsentãdo, statuit *pragm. 9. de suspic. official.* quod Senatus noster locum decreuit habere etiam in collatione, & cõcessione officij in causa Antonij Frãcese Baronis Cicalæ cum Ill. Marchione Vasti, recusantis D. Consil. Io. Baptistã Hodierna, quòd D. Antonius eius filius iudex erat secundarum causarum Insulæ Prochytæ ab eodem Marchione electus, relatore D. Consil. D. Stephano Padilla die 3. Decembris 1668. penès Secr. S.C. quod probat *Rebuff. ad constit. Gallia, tom. 3. tit. de recusat. art. 2. Glos. 1. pag.* 154. apertè insinuans, iustè statui per illius Regni constitutionem nè Præsides, Consiliarij, & Magistratus iudicent, neuè in causis collatoris, à quo ipsi beneficium habẽt, vel officium, amore quodam, vel affectu, quem gignere in eis potest vis illius obligationis antidoralis, *ex l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. l. sed & si lege, §. consuluit, de petit. hæred. Humanum est enim.* inquit *Rebuff. vt quis exhibeat ei reuerentiam, à quo percepit beneficium, c. illud, vbi Gl. q. 21. humani autem moris est illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigitur, nũc deprimitur, c. visis 16. q. 2. & n. 2. vers. idem si*, idem esse notat, si contulerit filijs Consiliarij, fratribus, aut consobrinis germanis, ex *text. in l. isti quidem, ff. quod met. caus. & num. 7.* repetit hæc verba. *Idem in officijs, sicut & in beneficijs*, cum de vno ad aliud validũ sit argumentũ, *Cabed. dec. 182. n. 1. p. par. dec. 20. n. 1. & dec. 91. n. 4. p. 2. Barbos. in loc. cõmun. loc. 14. & 76. Larrea alleg. 50. num. 52. Dominic. Antunez Portugal de donat. reg. p. 2. lib. 1. cap. 29. num. 156.*, ita quod sicuti beneficia Ecclesiastica exteri obtinere nequeunt, tùm iure communi in *c. cum de beneficijs, de preb. in 6. c. nullus, c. obitum 61. dist. Couar. in c. 2. de testam. num. 2. Garzia de benefic. lib. 2. c. 15. nu. 12. Cresp. de Valdaura obseru. 6. ex num. 81. Ian. Langlęus in octo semestr. lib. 7. cap. 10. pag.* (mihi) 380. *Guilhelm Anthon. à Freüdeberg de rescript. Morat. tit. 9. concl. 67. lit. P. fol. 775. Gaspar Klockius de Ærar. lib. 2. cap. 25. ex nu. 48. Philipp. Knipschilde de iur. & priuileg. vniuers. lib. 2. c. 8. à num. 107.* tùm legibus peculiaribus omnium ferè regnorum attentis, vt de Bononia, Gallia, Nauarra, & Aragonia testes sunt *Salzed. ad Bernard. Diaz cap. 54. in princ.* De Regno Castellæ, & Franciæ *Gõzalez de Salzed. de leg. polit. lib. 2. c. 15. Rebuff. in prax. benef. reg. de idiomat. Glos. 1. tit. de rescrip. mix. num. 8. R. Valenz. cons. 34. nn. 70. & cons. 105. nu. 87. lib. 1. Antunez loco cit. ex nu. 154.* ita & officiorum sunt incapaces, quæ regnicolis conferenda sunt, prout apud Venetos, & Gallos seruari scribit *Cassan. in catal. glor. mund. par. 11. consid. 22.* apud Siculos *Mastrill. de Magistrat. lib. 2. c. 7. num. 27.* Valẽtinos, & Aragonẽses *Crespi obser. 6.* in Regno Castellæ, & Portugalliæ *Antunez Portugal indic. cap. 29. ex num. 156.* & de nostro patrio iure, post alios, testis est *D. R. Io. Hieron. de Philippo Fiscal. differ. 29.* memor *mei in rit. 63. sub n. 13. & 16. lib. 1. & rit. 250. nu. 18. lib. 2.* quod mirificè declarat *Borrell. de Magistr. edict. cap. 5. num. 23.* Etenim beneficiũ latissimè sumitur, omnesque largitiones, & officia complectitur, *DD. in l. beneficium, ff. de constit. Princip. in c. 1. quib. mod. feud. amm. Garz. cit. tract. in princ.* Maximè cum in vtroque eadem militet ratio nostræ *prag. 9. cit.* conditorumq; mens vtrumque complecti voluerit, ex eorum verbis in proęmio, & ex voluntate desumitur, ad scripta per *Apicell. in tract. de suspic. num. 114.* quamuis vtrumq; non expressè, & distinctè declarassent, nè prolixior sermo esset, & de collatione beneficij interrogati idem statuissent ad *Gl.* celebrem *in l. sale pactum de pact.*

Qui-

Quibus confert altera peculiaris Regni ſanctio *6. ſub tit. de official. & quæ ijs prohib.* quæ vt Iudices ius omni ſuſpicione remota dicerenr, ſtatuit, quod nemo officialium ex ſe, vel per alium poſcat à Baronibus, filijs, vel conſanguineis in gradu ibidèm expreſſis officia conferri, eademque ſpontè oblata recipere, ſine peculiari Principis placito, haud queant. Et in §. 3. *eiuſd. prag.* declarat idem ſtatutum intelligi reſpectu beneficiorum Eccleſiaſticorum, eadem militante ratione. Quæ antedicta quammaximè comprobat, & corroborat *prag.* alia 14. §. 3. *& 4. eod. tit. de offic.* Cogitandum tamen reſpectu beneficij ad tempus collati, & ſic officij, beneficia enim perpetua eſſe debent *cap. præcepta, 55. diſt.* & notat idē *Rebuff. cit. art. 2. Gl. 1. num. 6.* exemplificans *num. 7.* ſi Architalaſſus, vel magiſter equitum vulgo Admirabilis, & Comeſtabilis expoſtulaſſet à Rege alicui Conſiliarij officium, non poterit deindè Conſiliarius iſte horum cauſis intereſſe, nec iudicare, vt in cauſis collatoris, & conferunt à nobis tradita in hoc *rit. ſub n. 146. & 148. lib. 2.* Verū in cauſa prænartata Antonij Franceſe fuit etiam productum D. Conſil. Hodierna multorū annorum interuallo fuiſſe generalē Aduocatum domus Ill. Marchionis Vaſti, & maxima familiaritate coniunctum. Si verò collatum fuerit beneficium ex neceſſitate, quia illa collatio, vtpotè neceſſaria non obſtringit recipientem, ſicuti voluntaria *l. 1. ff. de fund. dotali*, cum in neceſſitatibus liberalis nemo arbitratur, *l. rem legatam, ff. de adim. legat. Iaſ. in l. fin. §. ſed quia col. 2. in prima limit. C. de legat.* meritò non induci cauſam recuſādi iudicē, Arreſtū iudicauit Pariſijs die 27. Auguſti 1543. teſte *Rebuff. cit. in loco num. 5.* Cæterùm alio ſimili eueniēte caſu, totum bono iudicis: omnes circumſtantias, atque adminicula ſedulò perpendētis relinquitur arbitrio.

Aduocatus inſupèr iudex effectus haud iudicare valet in cauſa patrocinata,
151 vt notamus in hoc *Ritu num. 151. lib. 2.* addimus *Reſecat. add. loc. lit. H., Roxas de incompatibil. cap. 4. num. 31. Vveſembec. conſil. 164 num. 25. Marāt. cit. p. 6. 2. act. princ. num. 42. Giurb. cōſ. crim. 9. num. 14. Cancer. var. reſol. p. 3. cap. 13. num. 197. Xamarr. de offic. aduoc. q. 4. num. 54. Scaglion. in ritu 18. num. 14. D. Carol. Roſa ad Conſuetud. Neap. in conſuet. in cauſis, de teſtimon. ruſtic. ex num. 5. D. Carol. Rota in florileg. concluſ. 38. à nu. 1.* ex *Auo meo ad Capyc. dec. 146. ac tex.* decātato *in l. fin. in fin. Cod. de aſſeſſor.* nec non in *l. quiſquis, C. de poſtul. & gloſ. in cap. ſi contrà vnum, verbo cauſam legitimam in addit. de offic. deleg.* etiam vtriuſq; partis accedente conſenſu, pluriès diximus, attenta potiſſimùm noſtri Regni ſanctione, quæ eſt 15. §. 18. *ſub tit. de ſuſpic. official.* quam exornat *Præſ. Ganauerr. dec. 11.* de quo memini in *rit. 11. num. 12. lib. 1.* & tradunt *Prat. ibidèm citatus, & lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 46. num. 36. de Rubeis in forenſ. certam. ſpecim. certam. 13. n. 4. & 5. Conſil. Vargas Macbuc. lib. 1. p. 5. conſid. 11. num. 3. & conſid. 13. Auiles in c. prætor, v. abocados*, notans, expreſsè prouiſum per legem particularem apud Hiſpanos, ac ratio eſt, quia lex prohibet, cui renunciari nō poteſt, *Gloſ.* eſt *in l. à Diuo Pio*, verbo, *actionem, ff. de rit. nuptiar.* quam admirabilem prçconizat *Corſet. in ſing.* verbo *prohibitoria conſtitutio*, cuiuſque effatum examinant *Bal. in l. fin. in 3. oppoſ. de edict. Diu. Adr. toll. Bar. in l. ſi conſtante, §. quoties, ſolut. matr.* & videnda *Gloſ. magna in l. 1. in fin. ne fideiuſ. dot. dent.* confert *text. in l. 5. C. quando prouoc. non eſt neceſſ.* etiā ſi ſubſcripſit ſe in cauſa, poſt alios, *Prat. tom. 3. cap. 47. nu. 54.* quem laudaui in *cit. rit. 11. num. 11.* vel ſupplicationem pro alio aduocato, dūmodò reſpiciat illa merita cauſę, *Fo-*

ta-

tanell. declarat *dec.8. num.19. in fin.* & proindè haud interuenire prohibeatur, si leuia sint, & nullius præiudicij, quæ ordinauerit circa processum, scripsit *David Meuius cit. commēt. ad ius Lubicense, tit.1. art.8. lib.1. tom.1. num.18.* ex *Cabed. dec.2. par.1.* Consultor quoque, post alios, *Reficat. add. cap.5. de iudic. stat. pag.298. lit.C.*
152 *nos in rit. cit.11. sub nu.9.* & in hoc *rit. num.155. lib.2.* censuitque noster Senatus in suspicione deducta ab Ill. D. Eleonora Zabatra Ducissa Soræ in causa cum Ill. Ducissa Balneoli, sub die 9. Iunij 1661. penès Secr. Nec procurator, qui fuit in causa, *Seraphin. decis.78. Rice. collect. decis.* 1747. Sollicitatores, & testes, qui in illa testimonium perhibuere, *Thor. in supplem. cōp.* verbo, *suspicio in fin.* Quod iudex, qui fuit aduocatus generalis cōspicuæ domus, prohibeatur iudicare nedū in causa, in qua præstitit patrociniū, sed etiam in alijs, decreuit S.C. recusante F. Vincentio Ferrerio equite Hierosolymitano in causa cum Marchione Layni D. Consil. Roccum, die 16. Septembris 1672. relatore D. Consil. de Silua, & perpendit *Fontanel. decis.8. sub num.15. vers. contrarium tamen, lib.1.* si enim in aduocatis consanguineis, & affinibus sancitur, vt diximus suprà *n.133. vers. remoueri etiā*, quare in eadē persona aduocationem præstante admitti non debet: & confert decisio apud *Gallup. in prax. S.C. p.1. c.4. num.27.* iuxtà sensum *Thor. p.2. compend.* verbo, *suspicio an esset.*
De quo patrocinio præstito statur etiā attestationibus secretarij tribunalis, actuariorū, ac scribarū, si nō recordetur iudex recusatus, vt in suspicione allegata à Carolo Barba decreuit S.C. die 18. Decembris 1675. relatore D. Cōs. Prouenzali, & in altera adducta à D. Hieronymo Maria Pignatelli, die 10. Decembris eiusdē anni, Cōmiss. Ill. Duce Campimele, penès Secr. & an fides in hoc adhibeatur aduocato, & procuratori causæ principalis, affirmatiuè lepidè respondit *D. Rosa cit. loc. pag. (mihi) 266.* præsertim si suspicio orta fuerit, postquam desierint patrocinari. Qui fuit arbiter, vel arbitrator nè iudicare illa in thesi valeat, fusè diximus eodē in *rit.11. n.8.* Vndè recu-
153 sato à Gubernatoribus familię Carmignanorum vno ex DD. Consil. in causa cum D. Felice Carmignano, eo prętextu, quod fuerint ipse, & D. Carolus Carbone arbitri electi à D. Felice, & D. Aloysio Carmignano super inuentarij discussione, de qua disceptabatur, scissa fuerunt vota, illa præstantibus DD. Præside S.C. Consil., D. Ferdinando Moscoso Commissario, Francisco Maria Prato, & Antonio Florillo; qui enim (vt ipse percepi ab vno ex Dominis) contra recusationem eorum præbuere calculum, in eo steterūt, quia habuerunt pro vero, quod qui semel arbiter fuit, & partitas discussit, admittendo nōnullas, alias verò nō, notatas in margine processus, non dicatur iudicasse, eo fortiùs cum de partitis modicis ageretur, quodque cum de rigore pragmaticarum arbitri non comprehendantur sub nomine aduocatorum, quibus vetitum est iudicare in eadem causa, in qua patrocinium præstiterunt: Alij verò in comperto habuerūt fuisse votum propalatum per partitas discussas, de quibus modo iterum erat agendum corā ipso vti Cōsiliario, quodque licet laudum non fuisset prolatum, id deseruiebat, vt non posset asseuerari esse redactum in formam laudi, secùs verò ad recusandum ipsum, qui semel votum suum aperuit, & de iure præsumitur affectionē habere ad illud defendēdum, atq; confirmandum *l. fin. C. de assessor. Pratus cit. cap.47. vol.3.* Quin compromissum non erat tantum de iure, sed fuit elargita potestas de iure, & de facto, tàm in procedendo, quàm in sen-

sententiando, quo casu est species quædam transactionis, ex doctrina *Bart. in l. quod si Ephesi, ff. de eo, quod certo loco*, & alibi passim, & augetur affectio erga eligentem, faue tq; effatum *Reg. Rouit. in pragm. 1. de arbitr. num. 33.* eiusmodi compromissa solere fieri à partibus in proprios aduocatos, ex quo poterat credi, præfatum Consiliarium recusatum fuisse adhuc partis aduocatū, magnamque vim faciebat consilium *Reg. de Ponte 141. tom. 2. per totum*, præsertim *num. 4.* Vndè die 21. Iulij 1664. iterùm causa examinata in S.C. eodem D. Consil. Moscoso relatore, coram DD. Consiliarijs D. Blasio de Boliaga, D. Ioanne de Herrera, & D. Antonio Gaeta adiunctis datis ab Excell. Domino ad dirimendam paritatem (illos enim dare non potuit D. Præses S. C. quia suffragium præstitit in causa, vigore *pragm. 1. S. 6. de caus. decid.*) manauit è Senatu decretum, quod, *non interueniat*, penès Secret. S.C.

Arbiter verò quod possit recusari, diximus suprà *num.* 101. addo *Staiban. 154. lib. 1. resol. forens. 37. nu. 39. & resolut. 57. nu. 45. Borrell. in summ. dec. tit. de compromiss. num. 394.* extendētem ad arbitratores, & ad tertium, qui eligitur in casu dissentionis, *Mastrill. dec. 91. nu. 7. Bero. cons. 16. n. 24. vol. 3. ex tex. in l. nō distinguemus 37. S. cum quidam, ff. de recept. arbitr.*

Hinc obotta contentione post obitum D. Caroli Tocchi Principis Montis Miletti inter Ill. Principem Achaiæ cum Ill. Duce Siciniani eius filio de successione ad bona contenta in vinculis institutis à Principe D. Io. Baptista Toccho, fuit initum compromissum in duos, quos communis Principis, & Ducis consensio arbitros elegerat, & prolato laudo, exequutioni opposuit Curator Comitis Montis Aperti nepotis Principis instando nullā haberi rationem de laudo, eo nō audito, prolato, ac nouū fieri compromissum, & die 11. Iulij 1676. è S.C. fuit decretum, iterùm causam compromitti; cum vellet autem Acaiæ Princeps eligere arbitrū seorsim ab electo per curatorem dicti Comitis Montisaperti, institit Dux in S.C. vel duos eligi arbitros, alterum à Principe, ac Comite, & alterum ab eo, vel etiam quoque duos per ipsum Ducem eligendos arbitros, & alio S.C. cōsulto, die 31. Martij 1677. fuit confirmatum primum decretum, dictumque, quod eligantur arbitri per Principē Achaiæ, Ducem Siciniani, & Comitem Montisaperti, & cum ijs vna procedant DD. Carolus Cito, & Federicus Caualiere arbitri ab ipso S. C. electi ad decisionem omnium hinc indè prætensorum, cui sanè placito cum acquieuissent partes ipsæ, edoctisq; pluriès de causa arbitris, curator Comitis proposuit recusationē aduersùs D. Carolum Cito alterum ex arbitris à S.C. electis, & D. Fabiū Criuelli arbitrum à Principe deputatum, ex eo quia ijdem susceperāt, vt patroni, tuendam causam successionis in Statu Montisleonis pro Ill. Duce Casalisnoui, & eius filio, ad excludendum ab ea D. D. Iulium Pignatelli Marchionem Sambucæ, quā causam similem esse aiebat huic, de qua fiebat compromissum, nempè: An masculus ex fæmina nupta in familia faciat deficere conditionem, si decesserit absque filijs masculis. (quo in themate diffidentes sunt legum Coriphæi, inter quos *Cardin. Mantic. de coniectur. lib. 8. tit. 8. ex n. 2. Peregr. de fideicom. art. 26. & Cēsal. ad eundem fol. 183. vers. pro opinione Barthol. Stella inter consil. Fusar. cōs. 19. num. 26. Rustic. ad l. cum Auus, ff. de condit. & demonst. lib. 6. c. 16. nu. 1. Fusar. de substit. q. 404. num. 6. Mart. Venturin. consil. 25. à n. 116. D. R. Rouit. cōs. 17. n. 14. lib. 1. D. Cons. Pascal. de patr. potest. p. 4. c. 9. à num. 69. Molfes. consil. 18. n. 24. D. Reg. Tap. decis.*

M Supr.

*Supr.Conf.*20. *Soccin. Sen.* & alij penès *consil.Brun.feudal.*10.*&* 11. *Curt. Iun.consil.*1.*vol.*1. *Crauet.consil.* 832. *&* 835. aduersus quem calamum arripuere *Decian.consil.*1. *num.*192.*vol.* 1. *Soccin.Ian. consil.* 15. *vol.*3. & alij laudati à *Mario Alberghino consil.* 18. *inter consil.Fusar.ex num.*7.

Vrgebat Dux Siciniani, ne vlla haberetur ratio allegatæ recusationis. Etenim causa, cur nequeat aduocatus iudiciũ ferre in hypothesi, quã olim tuendam suscepisset, non est, quia votum propalarit: sed quia præsumitur, adeptus esse præstito patrocinio affectionem quandam tùm causæ, tùm clienti. Hinc est, quod non prohibetur iudicare in alia causa, quæ consimilis sit illi, quam tutatus est, vt decisum referunt *Theodor.allegat.*87.*Præs.de Franch.decis.*87.*nu.* 18. secùs omnes ij, qui typis tradiderunt libros, in quibus aliquem articulum defendunt legum rationibus, quippè qui suam opinionem declararint, essent suspicionibus obnoxij, quod nemo vnquam dixerit. Vnusquisque enim præsumitur velle mutare consilium in melius, *l.non nunquam*, vbi *Glos.ff.de collat. bonor. ego super rit.*3.*num.*14.*lib.*1.& in hoc *rit.num.*186. *lib.*2. Itaque si hæc ratio non est sufficiens, vt remoueatur iudex, eo minùs sufficiens erit, quia patrocinium susceperit causæ consimilis illi, in qua iudicium erit prolaturus: cũ hi gemini actus possint vnà iustè fieri, & absque eo, quod inferatur præiudicium iuribus partis; siquidem tenetur, vt patronus defendere non quidem iustum simpliciter, sed iustum in ordine ad patrocinium, hoc, quod probabile est: vt iudex verò debet fundare iudicatum in veriori, atque magis cõmuni opinione Doctorum, *D.Thom.* 2.2.*qu.*71.*art.*3 & *Caiet. art.*4. *in fin. Francisc.Tolet.lib.*5.*cap.*60. qui an tuta conscientia valeant cum opinionibus Antonij Fabri, Iacobi Cuiacij, Vgonis Donelli, & Francisci Duareni patrocinia suscipere, litesquè dirimere, affirmat post alios *Io. Sancius in disput.pract.disp.*44.*ex n.* 63. cuius sententiam vti notabilem recenset *Dian.p.*2.*resol.moral.tract.* 13.*resol.*5.*Narbon.de ætate anno* 14.*q.* 50.*num.*12 quibus repugnat *Xamar. de offic.iudic.& aduoc.p.*1.*q.*3. *num.*18. sed omnia cum tẽperamine sunt intelligenda, & proindè attendendum Fabrum potiùs in eo, quod in Codice decidit, quam quod alibi scribit, monet *Cutell.de donat.tract.*1. *disc.*2. *p.*15.*num.*9.

Addebat, non militare allegatam suspicionem, quia quãdo fuerunt electi dicti arbitri, vigebat eadem causa recusationis; non enim ignorabatur, D.Fabium Criuelli, vt aduocatũ Principis Achaiæ in eadem causa compromissa defendisse articulum, ad excludendum masculum progenitum ex fœmina nupta in familia, & idem defendisse aduocatum Ducis Siciniani, & mediante laudo, etiam definisse; sicuti è contra D.Petrus de Fusco opinionem oppositam defenderat, vt aduocatus Comitis Montisaperti; & nihilominus vnaquæq; pars, etiam præcedente notitia data in S.C. assensa est, vt fieret compromissum in istorum aduocatorum personas, & in duorum etiam, quos S.C. elegerat. Igitur si nulla est sufficiens ratio pro arbitrorum recusatione hæc, quod ij causam olim, vt patroni defenderint, cum requiratur ratio superueniens, ex traditis per *R.Galeot.contrregister.lib.*1.*cap.*39. eò inertior erit ratio, quando quis causam illi consimilem, vel defendat, vel defenderit.

A Comitis Curatore ferebatur, suspicionem esse perlucidam, decisamq; 155 in memor. *Præsid.de Frãch.dec.*87. quæ duos casus discussos proponit; alterum in *num.*18. pro se ipso, quod interueniat in causa, cuius similem olim aduocatus defenderat: alterũ

in

in *fin.decis.*, in quo fuit decretum, nè interueniret Consil. Vincentius Mastrillo in causa, similem cui patronus non modo perorarat, verùm cum fuisset etiam de ea reclamatū, agebat adhùc aduocatum eiusdem causæ in gradu reclamationis, de qua decisione, ac distinctione meminit *Consil.Theodor.cit.alleg.*87.ipse in hoc *rit.sub num.*121. *lib.*2. & conferunt à nobis tradita superiùs ex *num.*122.addimus *Finizan. decis.*28. *p.*2.*sub num.*114.*Reg.de Ponte dec.*32. *in fin.* Neque obsit dicere, quod ijdē arbitri, vt aduocati susceperant iàm tuendum eundem articulum, vnusquisque pro suo cliente; siquidem, stricto iure attento, patronus nequit esse arbiter in causa à semet defensa, dum arbiter est iudex, nomine iudicis gaudet, ab eiusque laudo datur reductio ad boni viri arbitrium, *Reg.Rouit.in prag.*2.*de arbitr.*& *Gratian.* eum iudici ordinario æquiparat, *cap.*66.*num.*15.*discept.forens.* sectantur *Thor.p.*2.*compend.* verbo, *cōpromissum petitum*, *Gallupp. in prax. S.C.p.*1.*tit.de arbitr.c.*3.*in princ.* quarè suspectus, vt diximus, dari potest attamèn quando partes velint, potest esse arbiter. Id intellexit *R. Rouit.in pragm.cit.*1.*de arbitr.num.*33. vbi monet partes, ne eligant aduocatos in arbitros, an ideò, quia præstet habere in aduocatum doctorem optimum, qui vni soli fauet, ac fouet, quàm in iudicem, cuius officium diuiditur, vt æqua lance ius tribuat, in illis verbis: *communiter tamèn huiusmedi compromissa solent à partibus in proprios aduocatos, &c.* quæ ostendunt requiri ambarum partium cōcordiam, atque electionem, vt adamussim perpendit *D.Carol.Rot.in* integra *mem.cōcl.*38.potissimùm *n.*10. de quo memini in *cit.rit.*11.*sub num.*11. Sicuti aduocatus potest esse iudex in causa ab ipso defensa ex consēsu partium, vt dixi *eod.rit.*11.*n.*12. & in hoc *rit.sub nu.*152.*lib.*2.& conferunt exarata à *Consil. Staib. in obseru.ad resol.*117.*ex num.*22.*centur.*2. necnon cōfirmat *Crauet.cons.*199.*in fin.* quod, vt ibi notaui, & suprà ex *n.*151. limitatur in Regno ex peculiari pragm. quæ neque loquitur, neque extenditur ad arbitros ex dictis à me suprà *vers.si quidem iura*, *num.*84.& *Rota cit.concl.*38.*num.*14.

Itaque in memorato themate assensæ sunt partes in compromittendo litē aduocatis, cum verò deindè nouæ causæ similis patrocinium suscipisit, videtur subesse diuersa ratio; namq; in prima causa compromissa voluerunt fidere, & assensæ sunt; postmodum, viso incepto defensionis eiusdem articuli in causa magni momēti, apparet noua ratio suspicionis. Indecens enim esset, & ab honesto alienum vno, eodemque tempore iudicis partes tueri in vna causa, & aduocati in alia simili. Idcircò credā, S.C. pensatis tùm hac ratione, diuturnoque tempore in non promulgando laudo, tùm etiam, vt succideret anfractus, iussisse, die 15. Nouembris 1677. relatore D. Consil. D.Michaele Muscettula, quod, *stante suspicione allegata in personam arbitrorum, procedatur in S.C.* penès Figliolam Actorum Magistrum.

Nùm verò executores testamentarij possint esse iudices in causis hære-
156 ditatis? Insurrexit quæstio in S.C. inter D. Aloysium Freites Pinto, & hæredes Ioannis Vanneyn. Ille in iurgio vertente cum dictis hæredibus recusauit vnum ex DD.Senatoribus S. C. vti executorem vltimi elogij Ioannis, ab ipso cum omnimoda potestate designatum, cuique amoris, ac dilectionis intuitu legauit calathum argenteum; innixus D.Aloysius nimio amore, & plenissima inter eos beneuolentia, ad tradita per *Reg.Ron. lib.*1.*cons.*19.*n.*10.& *R.Capyc.Latro dec.*122.*nu.*10.*lib.*2.& à nobis suprà: executorem testamētarium defuncti dici procuratorem

Supr.Cons.20. Soccin. Sen. & alij penès *consil.Brun.feudal.10.& 11. Curt. Iun.consil.1.vol.1. Crauet.consil.* 832. & 835.aduersus quem calamum arripuere *Decian.consil.1. num.192.vol. 1. Soccin.Ian. consil.15. vol.3.* & alij laudati à *Mario Alberghino consil.* 18. *inter consil.Fusar.ex num.7.*

Vrgebat Dux Siciniani,ne vlla haberetur ratio allegatæ recusationis.Etenim causa, cur nequeat aduocatus iudiciū ferre in hypothesi, quā olim tuendam suscepisset, non est, quia votum propalarit: sed quia præsumitur,adeptus esse præstito patrocinio affectionem quandam tùm causæ,tùm clienti. Hinc est, quod non prohibetur iudicare in alia causa, quæ consimilis sit illi,quam tutatus est,vt decisum referunt *Theodor.allegat.87.Præs.de Franch.decis.87.nu.* 18. secùs omnes ij, qui typis tradiderunt libros, in quibus aliquem articulum defendunt legum rationibus, quippè qui suam opinionem declararint,essent suspicionibus obnoxij, quod nemo vnquam dixerit. Vnusquisque enim præsumitur velle mutare consilium in melius,*l.non nunquam*,vbi *Glos.ff.de collat. bonor. ego super rit.3.num.14.lib.1.*& in hoc *rit.num.186. lib.2.* Itaque si hæc ratio non est sufficiens, vt remoueatur iudex, eo minùs sufficiens erit, quia patrocinium susceperit causæ consimilis illi, in qua iudicium erit prolaturus: cū hi gemini actus possint vnà iustè fieri, & absque eo, quod inferatur præiudicium iuribus partis; siquidem tenetur, vt patronus defendere non quidem iustum simpliciter, sed iustum in ordine ad patrocinium,hoc, quod probabile est:vt iudex verò debet fundare iudicatum in veriori,atque magis cōmuni opinione Doctorum,*D.Thom. 2.2.qu.71.art.3* & *Caiet. art.4. in fin. Francisc.Tolet.lib.5.cap.60.*qui an tuta conscientia valeant cum opinionibus Antonij Fabri,Iacobi Cuiacij, Vgonis Donelli, & Francisci Duareni patrocinia suscipere, litesquè dirimere, affirmat post alios *Io. Sancius in disput.pract.disp.44.ex n.* 63.cuius sententiam vti notabilem recenset *Dian.p.2.resol.moral.tract.13.resol.5.Narbon.de ætate anno 14.q. 50.num.12* quibus repugnat *Xamar. de offic.iudic.& aduoc.p.1.q.3. num.*18. sed omnia cum tēperamine sunt intelligenda,& proindè attendendum Fabrum potiùs in eo,quod in Codice decidit,quam quod alibi scribit, monet *Cutell.de donat.tract.1.disc.2. p.15.num.9.*

Addebat, non militare allegatam suspicionem, quia quādo fuerunt electi dicti arbitri, vigebat eadem causa recusationis; non enim ignorabatur,D.Fabium Criuelli,vt aduocatū Principis Achaiæ in eadem causa compromissa defendisse articulum, ad excludendum masculum progenitum ex fœmina nupta in familia,& idem defendisse aduocatum Ducis Siciniani,& mediante laudo, etiam definisse;sicuti è contra D.Petrus de Fusco opinionem oppositam defenderat, vt aduocatus Comitis Montisaperti; & nihilominus vnaquæq; pars,etiam præcedente notitia data in S.C. assensa est, vt fieret compromissum in istorum aduocatorum personas,& in duorum etiam, quos S.C.elegerat.Igitur si nulla est sufficiens ratio pro arbitrorum recusatione hæc, quod ij causam olim, vt patroni defenderint, cum requiratur ratio superueniens, ex traditis per *R.Galeot.controu. lib.1.cap.39.*eò inertior erit ratio,quando quis causam illi consimilem, vel defendat, vel defenderit.

A Comitis Curatore ferebatur,suspicionem esse perlucidam, decisamq;
155 in memor. *Præsid.de Frāch.dec.*87. quæ duos casus discussos proponit; alterum in *num.*18.pro se ipso,quod interueniat in causa,cuius similem olim aduocatus defenderat: alterū in

in *fin.deciſ*,in quo fuit decretum, nè interueniret Conſil. Vincentius Maſtrillo in cauſa,ſimilem cui patronus non modo perorarat, verùm cum fuiſſet etiam de ea reclamatũ, agebat adhùc aduocatum eiuſdem cauſæ in gradu reclamationis, de qua deciſione,ac diſtinctione meminit *Conſil.Theodor.cit.alleg.*87.ipſe in hoc *rit.ſub num.*121. *lib.*2. & conferunt à nobis tradita ſuperiùs ex *num.*122.addimus *Finizan. deciſ.*28. *p.*2.*ſub num.*114.*Reg.de Ponte dec.*32. *in fin.*Neque obſit dicere,quod ijdẽ arbitri,vt aduocati ſuſceperant iàm tuendum eundem articulum, vnuſquiſque pro ſuo cliente; ſiquidem, ſtricto iure attento,patronus nequit eſſe arbiter in cauſa à ſemet defenſa, dum arbiter eſt iudex, nomine iudicis gaudet,ab eiuſque laudo datur reductio ad boni viri arbitrium, *Reg.Rouit.in prag.*2.*de arbitr.*& *Gratian.* eum iudici ordinario æquiparat,*cap.*66.*num.*15.*diſcept.forenſ.*ſectantur *Thor.p.*2.*compend.* verbo,*cõpromiſſum petitum*, *Gallupp. in prax. S.C.p.*1.*tit.de arbitr.c.*3.*in princ.*quarè ſuſpectus,vt diximus,dari poteſt; attamèn quando partes velint,poteſt eſſe arbiter. Id intellexit *R. Rouit.in pragm.cit.*1.*de arbitr.num.*33. vbi monet partes, ne eligant aduocatos in arbitros,an ideò,quia præſtet habere in aduocatum doctorem optimum, qui vni ſoli fauet, ac fouet,quàm in iudicem,cuius officium diuiditur,vt æqua lance ius tribuat, in illis verbis:*communiter tamèn huiuſmodi compromiſſa ſolent à partibus in proprios aduocatos,&c.*quæ oſtendunt requiri ambarum partium cõcordiam, atque electionem, vt adamuſſim perpendit *D.Carol.Rot.in* integra *mem.cõcl.*38.potiſſimùm *n.*10. de quo memini in *cit.rit.*11.*ſub num.* 11.Sicuti aduocatus poteſt eſſe iudex in cauſa ab ipſo defenſa ex conſẽſu partium, vt dixi *eod.rit.*11.*n.*12. & in hoc *rit.ſub nu.*152.*lib.*2.&conferunt exarata à *Conſil. Staib. in obſeru.ad reſol.n.*7.*ex num.*22.*centur.*2. necnon cõfirmat *Cranet.conſ.*199.*in fin.*quod, vt ibi notaui, & ſuprà ex *n.*151. limitatur in Regno ex peculiari pragm. quæ neque loquitur, neque extenditur ad arbitros ex dictis à me ſuprà *verſ.ſi quidem iura*, *num.*84.& *Rota cit.concl.*38.*num.*14.

Itaque in memorato themate aſſenſæ ſunt partes in compromittendo litẽ aduocatis, cum verò deindè nouæ cauſæ ſimilis patrocinium ſuſcipiũt, videtur ſubeſſe diuerſa ratio;namq; in prima cauſa compromiſſa voluerunt fidere,& aſſenſæ ſunt; poſtmodum,viſo incępto defenſionis eiuſdem articuli in cauſa magni momẽti, apparet noua ratio ſuſpicionis. Indecens enim eſſet, & ab honeſto alienum vno, eodemque tempore iudicis partes tueri in vna cauſa, & aduocati in alia ſimili.Idcircò credã, S.C. penſatis tùm hac ratione, diuturnoque tempore in non promulgando laudo, tùm etiam, vt ſuccideret anfractus,iuſſiſſe,die 15. Nouembris 1677. relatore D. Conſil. D.Michaele Muſcettula,quod,*ſtante ſuſpicione allegata in perſonam arbitrorum,procedatur in S.C.*penès Figliolam Actorum Magiſtrum.

Nùm verò executores teſtamentarij poſſint eſſe iudices in cauſis hære-
156 ditatis? Inſurrexit quęſtio in S.C. inter D. Aloyſium Freites Pinto,& hæredes Ioannis Vanneyn. Ille in iurgio vertente cum dictis hæredibus recuſauit vnum ex DD.Senatoribus S. C. vti executorem vltimi elogij Ioannis, ab ipſo cum omnimoda poteſtate deſignatum, cuique amoris, ac dilectionis intuitu legauit calathum argenteum; innixus D.Aloyſius nimio amore,& pleniſſima inter eos beneuolentia,ad tradita per *Reg.Rou. lib.*1.*conſ.*19.*n.*10.& *R.Capyc.Latro dec.*122.*nu.*10.*lib.*2.& à nobis ſuprà:executorem teſtamẽtarium defuncti dici procuratorem

Bal.cons.456.sub num.2.Lap.alleg.91. num.6.D.Reg.Capyc.Galeot.to.2.controu.32.num.1.Gratian.discep.forens. c.201.num.27.tom.2.Carp.de exec.testam.lib.3.cap.3.num.56.Reg.Valenz. consil.60.num.6.tom.1. cui ille confidit,eligendo personæ industriam, idem *Reg.Valenz.consil.171. num.34. Carp.add.tract.lib.1.cap 19. & lib.3. c.7.num.2.* adeòut non liceat suam commissionem alteri demandare, nec admittere, quod alij disponentis testatoris exequātur mandatum, *Reg.Valenz.cōsil.cit.60.num.25.Olea de cess.iur.tit.3.q.6.num.43.Consil. Rocc.notab.79.num.176.tit.de mādat. seù cōplem.* & æquiparari tutoribus, notatunt *Reg.Galeot.add.loc.Carp. lib.1.c.10.num.5. & c.18. num.1. Baez de decim.tutor.præst.c.19.nu.22.Gutier.de tutel.p.3.c.45.num.3. Reg.Valenz.indic.consil.60.nu.7. & cons.87. num.8.& 12.* siuè igitur vti procurator consideretur, siuè vti tutor, gubernator, & defensor iudicare non valet;sicuti nec testimonium ferre, vt de procuratore loquitur *tex.in c.insupèr in fin.*vbi *Glos.& cæteri,ext. de testib.Farinac.de testib.q.60.illat. XV.*, & de executore testamentario sermo est apud *Aufrer.de reprob.test. num.40.*& eundem *Farinac.cit.q.60. illat.8. ex n.282.*necnon collimant *tex.*verba *in l.fin.ff.de testib.*ibi: *Mādatis cauetur, vt Præsides attendant, nè patroni in causa,cui patrocinium præstiterunt,testimonium dicant,quod in executoribus negotiorum obseruandum est*;quod *Glos.* exemplificat in tutoribus,curatoribus,ac similibus, & comprehendere præfatum *text.* vltimarum voluntatum executores suadent generalis elocutio, & eadē ratio,cum dispar non adsit,cur executor negotiorum actum inter viuos,& non vltimæ voluntatis includat:ex quibus dubia redditur *Dom. Præsid.Merlini* assertio *cent.1.c.84.*nō fuisse cognitum à Iuris Consultis nomen executoris testamenti.

His concinunt,quæ tradit *Reg.Valenz. cit.consil.60.à num.5. lib.1.* qui,enarrata facti serie,quod scilicet defunctis duobus testamentarijs executoribus nuncupatis ab Archiepiscopo Hispalense,fuerint Supremi Cōsilij decreto dati duo Consiliarij; concludit,præfatos Consiliarios vti executores testamentarios datiuos non posse procedere in causis hæreditarijs.

Accedebat,remoueri dictum Consiliarium vti legatarium in causis hæreditatis, ex qua legatum est soluendum;quod adeò verùm est,vt si adsit Iudex suspectus legatario,in causa hæreditatis iudicare prohibeatur *R.Rou.dec.50.* His tamen non vrgētibus,Senatus censuit,quod, *interueniat*,die 20.Decēbris 1671. referēte D.Cons. D.Aloysio Sixto,penès Secret. S. C. Ad hæc non mouet ratio, quod non possit executoris munus exercere,obstantibus literis PHILIPPI IV. datis die 14.Februa-

157 rij 1664.(cuius occasione,tāti nominis Regē sine laudibus præterire nō possum:At quibus ego laudibus prosequar? certè nescio; Perindè se habet quidem velle me tātam Principis magnitudinē his quamparuulis absoluere lineolis, ac si vellem in perangusto scrobe immēsā aquarum multitudinē coërcere. Eloquatur Iustitia, eloquatur Pietas, Religio eloquatur. Eijciat iustitia ensē, tubamq;arripiat,& præco facta eius rectitudinis memoriā renouet,enarretq; quibus suam legibus rectam firmauerit sedem, quantis sancitis, tanquam alius Sol in Libra consistens, æquinoctium præmiorum, & pœnæ in iure formauerit. En Maiorum assurgit huius pietati pietas, qua pijssimis gestis me Rex iste ornauit, & grandiorem effecit. Satis, superque nota Orbi terrarum religio clamat, scit enim, quod mihi fastigium præbuit, quibus exemplis me excoluit. Excolant igitur tātum Re-

Regem eius Regna, eius Populi tãti Viri memoriã repetẽtes; haud perijt certè: viuit, viuit, viuit in Pietate, in Religione, in Iuſtitia, & Regali regnorum Dei corona fulgens in Cęlis Rex cum Deo viuit) quæ regales literæ aſſeruatæ penès Secret. S.C. eam receperunt interpretationem, vt conſanguinei, ac affines non cõplectantur, quod decreuit M.C. in cauſa delationis, ſeù confirmationis tutelæ filij V.I.D. Anelli Mirano in perſonam D.Conſil. Hodierna eius Auunculi, die 27. Octobris 1670. relatore D.Iudice Antonio Golino, in Banca Caluanici, præuio reſcripto Excell. Domini, eiuſque Collateralis Conſilij, quod, *ſtante conſangninitate liceat*, ſub die 24. eiuſdem mẽſis, penès Lombardum Scribam à mãdatis. Nec conijcere debent hoc executoris munus, dum de illo literæ non loquuntur, & tãquam odioſa prohibitio non extendenda, *cap. tua, de decim. cap. odia, de regul. iur. in 6. c. ſtatutum, de elect. Reg. Valenz. cõſ. 33. lib. 1. nu. 226.* Proprium eſt enim Regiæ munificentiæ curare, vt vltimæ teſtantium voluntates ſuum habeant effectum, dixi in paræneſi, *de transfer. cinerib. Alphonſi Regis, ex n. 21.* proindè tale munus mixti eſt fori, *§. ſi quis autem, coll. 7. Auth. de Eccleſ. titul. l. hæreditas 53. ff. de petit. hæred. Reg. Valenz. conſ. 60. num. 12. & conſil. 87. à num. 8. lib. 1.* Sed illa vrget ratio, vt remoueri in iudicando non poterit, quamuis munus illud Regio diplomate acceptaſſet. Non enim talis executor dici poteſt hæres, & ſic nec actor, nec reus, exiſtẽte hærede, nullumque ille intereſſe habet proximum, vel remotum, ſed eius onus eſt tantùm exequi diſponentis placita, & quæ dicuntur, vt ſint veluti procuratores, & bonorũ tutores, largo ſermone locum vendicant, & non exiſtente hærede, *Io. Iacob. à Canibus in tractat. de execut. vlt. vol. §. conſultis, ex num. 29. Oldendorpius eod. tract. de execut. vlt. volũt. tit. 3. nu. 2. Gaſpar Mantins in centur. deciſ. Palatinar.* integra q. 41. potiſſimùm in pijs diſpoſitionibus, in quibus teſtamentarij habentur vti hæredes, ſeù protectores, *Bar. conſil. 56. nu. 2. lib. 1. Franc. Marc. dec. 147. nu. 2. par. 1. Valaſc. conſult. 68. num. 2.* & in his terminis ſermonem habet *Reg. Valenz. mox cit. conſil. 60. nu. 9.* Vndè recuſato à P. Paulo Calabria Societatis Ieſu Procuratore, in cauſa cum Hoſpitio SS. Petri, & Ianuarij D. Marchione Latertiæ, vti Protectore dicti loci, interueniente in ſeſſionibus cauſarum, & negotiorum, decreto S.C. iunctis claſſibus, die 6. Iunij 1671. referẽte D.Conſil. Sixto, prouiſum fuit, quod, *interueniat*; cui deciſioni non aduerſantur à nobis adducta in hoc *ritu nu. 113. lib. 2.* cum maximum diſcrimen ſit inter executorem teſtamenti, protectorẽ loci pij, & Gubernatores, ac tutores. Illi nullum habent intereſſe, nõ agunt, non petunt, nec excipiũt, exiſtentibus hærede, Gubernatore, & tutore, qui defenſores ſunt piorum locorum, ac pupillorũ, vti actores in cauſis inſiſtunt, & rei conueniuntur. Quouerò ad legatum relictum, illud vti ex teſtamento non prohibetur
158 Iudex recipere, *de Frãch. dec. 493. Capiblanc. de Baron. prag. 4. num. 42. Thor. par. 1. compend. deciſ.* verbo, *Officiales prohibiti, Reg. de Marinis ad Reuert. dec. 12. num. 2.* & ex exteris *Couarr. in c. quamuis pactum, p. 2. §. 3. de pact. in 6. Bouadil. in politic. p. 2. cap. 12. num. 45. Peregr. de iur. Fiſc. lib. 4. tit. 7. num. 13.* qui iudicare non valet, ſi agatur de legati exactione, nõ in cauſis hæreditatis opulentæ, ſicuti legatarius validè eſt teſtamentarius teſtis, *ex text. in l. dictantibus, C. de teſtam.* vbi *Gl. Affl. dec. 400. n. 3. Andreoli lib. 1. contron. 62.* quæ in re *Anton. Fab. 66. error. 3.* opinatur, de iure nouiſſimo hoc legatario non licere, ex *Nouell. 1.* & olim diuerſum ob-

obtinuisse agnoscit, *66.error.1.cum seq.* Verùm, & illo iure adhuc nos vti, existimant *Ias. in l. 1. num. 12. C. de iudic. Donell. 6. comm. 7. in fin. & de test. c. 2. Vigl. in § legatarijs, de testam. ord.* & communitèr receptum esse, etiam quoad testamentum nuncupatiuum, fatur *Farinac. q. 60. nu. 288.* quantumuis in contrarium abeant *Duar. ad tit. qui testam. fac. poss. pag.* (mihi) *326. Fab. 66. cit. err. 1.* quo ad nuncupatiuum testamentum, quorũ opinionem quamuis veriorem præconizet *Illico Vmm. disput. ad process. iudic. direct. 16. thes. 1. nu. 21.* adhuc tamen cum prima sententia transire mauult. An verò possit esse testis executor testamentarius, dispungũt *Fab. 66. error. 6. & Farinac. cit. q. 60. ex num. 282.*

Sub alterius verò principij vexillo aliæ militant causæ, inter quas principem
159 obtinet locũ inimicitia, vt in hoc ritu plenè insinuauimus, *ex n. 160. lib. 2.* nàm aliàs esset, pestẽ ipsam pro medico adhibere; cum enim suspicio oriatur ex præsumpto, tacito, vel expresso odio, ac inimicitia, & inimicus pestis nuncupetur à *Glo. in c. si inimicus, 93. dist. verb. hostis*, ubi quod nulla pestis efficacior est ad nocendũ, quã familiaris inimicus, *arg. l. ita, C. de dole, Boet. 3. de cõsol.* quilibet ergo inimicus nõ domesticus est pestis efficax, cum comparatiuum cõprehendat positiuum, potissimum si capitalis; quia inimicus, ut pestis, semper, & continuò malum de inimico cogitat, *Danz. de pug. DD. to. 3. de indit. prox. & remot. cap. 5. nu. 16.* cùm litigator à iudice in causa remedia iuris, tanquam à medico, ne existat uictus, & vulneratus, exploret, *l. fin. C. in quib. caus. rest. in integr. nec. non est*; deducitur, quod, litigare coram Iudice inimico, & suspecto, esset pestem ipsam pro medico petere, & dum contra pestem fuga magna est medela, teste *Galeno de pest. preseruat.* iuxtà illud, fuge citò, uade longè, & redi serò, sic contra iudicem suspectum fuga, & recusatio optimũ est defensiuum remedium. Præsidiũ iustitiæ hæc meritò nuncupatur in *pragm. 15. de suspic. official. Port. Imol. consil. 91. num. 15.* & naturali ratione in hominum defensionem annixa, *D. Consil. Prat. discep. forens. cap. 47. n. 7. lib. 3.* & diximus pluriès in hoc *Rit.* fateri propterea oportet, quod licèt suspiciones adducere refugium sit miserorum malas fouentium causas ad protelandum, maximè aduersùs Iudices supremos, de quibus exclamabat *Vicecancell. Crespi obser. 9. à n. 54.* his uerbis. *Atqui iudices supremos recusans, & eos hac suspicione laborare affirmans videtur cõtra se præsumptionem calumniæ habere potiùs, quã aliquid iustè postulare. Sunt enim supremi iudices adeò à Principe in uarijs negotijs probati, & adeò literis, & integritate superiores, vt iniuria ipsũ Principem afficere videatur, qui eis suspiciones obijciat*, referens Antonij Fabri dictum in Duce Mantuæ Iudices recusante. *Meliùs leges ipsas suspectas dicere debuisses*, & proindè nõ tàm facilè admittendas recusationes iudicum supremorum Tribunalium, & in Curijs Regni Aragoniæ seruari, aduertit idem *Crespi, ex nn. 51. & 52.* subnectit, illos esse quoq; immunes à syndicatu, ex *Larr. decis. Granat. 98. num. 25. Mora de recompil. for. general. Valent. Rub. 41 num. 9. pag. 294. & rub. 42. n. 5. fol. 299.*, quin & nõ posse recusari multis rationibus tuetur, *Gabed. dec. 64. par. 1. Mendi. in prax. 1. p. 1. lib. 3. c. 19. n. 2.* His cõducũt *Cassiodori* verba *lib. 1. epist. 41. Recipiat alius ordo fortè mediocres, Senatus respuit eximiè nõ probatos*, necnõ *Naxarij ab eod. Cassiodor.* laudati *epist. 13, in add. 1. lib. 1. Sensisti Roma te tandem arcem omnium gentium, & terrarum esse Reginam, cum ex omnibus prouincijs optimates viros curiæ tua pignoraueris, vt Senatus dignitas non nomine, verùm re esset illustrior,*

cum

cum ex totius orbis flore constaret. Tamen expers iudicij quidem est, qui pro præsidio suæ iustitiæ remedio recusationis utitur, quod & sãcti obseruarunt, ut meminit *Bouadil. in polit. lib. 3. cap. 18. nu. 122. R. Capyc. Latro consult. 101. n. 3. lib. 2.* aliàs enim esset scientèr in pericula, & procellas pelagi iuris, coram iudice suspecto litẽ agitãdo, sese vltrò euidẽter proijcere, & peste inimicitiæ magis, post vulnera causæ, se inficere; cum quilibet stultus, & expers mentis dicatur, qui in iudices approbat hostes suos, *D. Consil. Præs. discept. forens. 52. num. 5. lib. 3. Passio enim vehemens*, teste *Io. Osorio tom. 3. vol. 419. vers. proponitur, non solùm appetitum deordinat, sed iudicium excæcat, & voluntatem deprauat, ac quasi funis est hominem ligans, vt illa cogitet, quæ appetitui placent.* Dicebat *Archid. in c. vnum orarium, §. alias, col. 2. dist. 25. Est quædam arbor, cuius radix est maleuolentia, cuius fructus æmulatio, & detractio, cuius folia liuor, & pallor, et quem aspicit, despicit: & quem despicit, interficit, & corrumpit*; & conferunt verba à nobis exarata in hoc *ritu, nu. 4. lib. 2.* relata, ac etiam hispano idiomate traducta à *D. Consil. Vargas Machuca tom. 1. de considerationes practicas p. 5. consid. 10. num. 5. lit. N.* sic admonente D. Marchione de Cẽtelles *in cit. libello lux clara, nu. 58. pag.* (mihi) 33. quin aliquando faciliùs remoueri debent Senatores, quia nimirùm magni ponderis res coram illis tractantur: nec ab eorum decretis, & sentẽtijs appellatur, sed apud eosdem reclamatur, ut probãt *D. Reg. Galeot. tom. 2. cit. controu. 39. num. 42. & 43. Larrea mem. alleg. Fiscal. 118.* attestans praxim, faciliùs admitti illorum, quam iudicum ordinariorum recusationes pluribus ex causis; præsertim quia horum grauamina appellationis remedio à superioribus reparantur, & maiores iudices faciliùs errore labi, innuit *tex. in l. nemo, C. de sent. & interlo. om. iud. de Petr. Sfist. in lect. lib. 1. cap. 1. sub num. 16. Mastrill. dec. 234. num. 14.* & proindè meritò omnes posse recusari, notant *Fermosin in cap. 4. de for. compet. q. 1. num. 15.* & alij apud *Gabed. mem. dec. 64. D. Consil. Vargas Machuca add. lib. 1. p. 5. consid. 4. ex nu. 1. Solorzan. de Iur. ind. tom. 2. lib. 4. c. 10. num. 63. Ramo. consil. 3.* & in Regno Portugalliæ obseruat *Pegas lib. 1. resol. 2. Glos. 23. num. 1.* etiam integerrimos, & timoratæ conscientiæ *Baron. de effect. inimic. in allegat. Stephani Berruto* transcripta *in fin. tractat. num. 20. Fontanell. dec. 13. num. 7. in fin. Canalc. de brac. Reg. prag. 3. nu. 320. Natta consil. 126. num. 21.* & *de Laurent. de iudic. suspect. cap. 11. n. 23.*

Inimicus igitur omninò à iudicando repellitur *Dambod. in prax. select.* 160 *sent.* verbo *inimicus*, monẽs, illi nõ demandandas res, nec humanas, nec Ecclesiasticas *Schrad. de feud. par. 9. cap. 5. sub num. 18. Escobar Corr. de vtroque for. art. 4. de defect. ment. legist. §. 4. num. 209. Coriol. Capucius de casib. reseruat. p. 2. cas. 5. §. 4. Muta super prag. de recusat. iudic. nu. 40. Ghislifer de iudic. Regul. c. 12. num. 6. & c. 14. num. 17. Lancellot. Corr. in tract. de offic. prætor. in caus. ciuil. tit. de exceptio. pagina* (mihi) 82. quinquaginta causas recusationis recẽsens, aliasque scribit *Paris de Puteo in tract. de syndic.* verbo, *suspicio, cap. 1.* & alij penès *Baron. de effect. inimic. effect. 116. num. 1.* qui nostrates laudat, potissimùm *Carau. in hoc rit. nu. 33.* adeò quod citatus coram illo comparere non obstringitur, etsi saluus conductus offeratur, *Barbos. in cap. accedens il 2. num. 9. vt lit. non contest.* pactumque, quod quis se ponat in manibus inimici non subsistere, scribunt *Bar. Alex. & cæteri in l. 1. §. vsque, ff. de iniur.* quos *Bertach.* probat, verbo, *pactum de ponendo*, siuè inimicitia sit capitalis, siuè non iudicis arbitrio, *Intrigl. sing. 8. nu. 8. & 9.*

& 9. lib. 3. Gratian. cap. 84. num. 28. Capyc. dec. 138. num. 3. Mastrill. decis. 151. num. 46. Reg. Sansel dec. 81. nu. 1. Reg. Ronit. in prag. 1. num. 24. de susp. offic. subiungens, ad recusandum satis esse, quod inimicitia sit probabilis, & non inspicitur, si habuit initiũ, seù fomitem à falso, vel à vero, ab ipsis partibus, aut à tertio, sequitur *Scialoy. de foro compet. c. 9. n. 66.* necnon *Reg. Capyc. Latro consul. 101. nu. 39.* conglomerans ad rem *Reg. de Ponte dec. 30. num. 9. & consil. 141. nu. 2. lib. 2. Reg. Ronit. consil. 8. num. 12. t. 1.* Vel pręsumpta, & talitèr pręsumpta, vt iudex habeat causam suspicandi inimicitiam, *Reg. de Marin. resol. iur. cap. 211. in hoc rit. cit. nu. 163. lib. 1.* ex mente *Innoc. in cap. 1. de re iudic.* etiàm si non ostendat iudex se vti inimicum, aut dissimulet, aut notitiam offensæ non habuit, *Graff. excep. 24. num. 26. Mastrill. dec. 263. num. 3. Scialoy. add. loco num. 67. Reg. Capyc. Latro cit. consul. 101. num. 28.* Imò repellitur, si fuerit expresè reconciliatus, *Roman. singul. 319. Rebuff. de recusat. art. 9. nu. 9. Morla in emp. iur. par. 1. tit. 2. de iurisdict. omn. iudic. num. 200. Mangrell. ad Bar. in l. Tutor, §. si tutor, ff. de suspect. tutor. Giurb. cõs. 60. n. 8. et 9.* notãs, post alios, amicũ recõciliatum æquipollere inimico, & repelli à iudicãdo, *Consil. Prat. resp. crim. 13. num. 20. & 21.* decisum in M.C. attestans, potissimùm si inimicitia sit grauis, & tempus elapsũ parùm distet à reconciliatione, *Mut. tom. 6. cap. Sicil. c. 92. num. 11. Castill. dec. 174. Baron. loco cit. num. 20. Iacob. Ayrer. d. m. A. in process. iudic. c. 2. obser. 2. ex n. 17.* Vndè municipalis sanctio *in pragm. 15. §. 15. de suspit. offic.* hunc casum sub iuris communis dispositione reliquit, ibi: *lasciandosi à dispositione delle leggi, se potranno dopò recusarsi ad inuicem, non ostante detta reconciliatione,* quia inimico reconciliato non credendum, etsi testificetur in mortis articulo, *Turrett. cõs. 15. num. 5. vol. 1. Rol. à Vall. consil. 37. num. 23. vol. 3. Rip. de actis in artic. mort. c. 16. num. 10. Couarr. qq. cap. 18. num. 3. Tusc. concl. 149. num. 20. lit. L. Clar. q. 44. in fin. Carpzou. d. m. A. in prax. crim. par. 3. q. 120. ex num. 44. Giurb. cit. consil. crim. 60. n. 9. Crauett. cons. 9. num. 6.* exclamans, inimico reconciliato nõ confidendum in ęternum, quia apud Deum nocendi animum retinere præsumitur, ad quod videndi *Riminald. consil. 88. num. 16.* & *Molfes. ad cõsuet. p. 5. de alim. pręst. q. 12. nu. 31.* dummodò non sit reassumpta arcta amicitia per cohabitationem, & contubernium, cum hoc casu occidẽs talitèr reconciliatum, proditor nuncupetur *Ricc. p. 1. decis. 168. num. 2. Dian p. 1. tom. 1. resol. 35. & p. 4. t. 1. resol. 34.* necnon *in summ. p. 1.* verbo, *immunitas Ecclesiarum quoad personas, sub num. 28.* contra *Gambacur. de immun. lib. 5. cap. 28. nu. 3.* Pax etenim probatur ex eo, quod inimici simùl biberunt, comederũt, vel riserunt *Glos. in §. vltimo,* verbo, *Dissimulatione, Inst. de iniur. Alex. ad Bar. in l. non solùm, §. iniuriarum, de iniur.* alijq; apud *Mascar de prob. to. 3. conclus. 1156. num. 13.*, si hæc voluntariè fiant, non autem si coactè, vel ex quadam honestatis necessitate. Ideoque si inimici fuerint ambo inuitati ad magnum aliquod festum, & positi ad vnam mensam, non dicetur ex hoc facta recõciliatio, quia, honestate cogente, egerunt illud, *Io. Fab. Angel. & Aldob. in add. §. vlt. Massuer, in prax. tit. de iniur. num. 18. Mascard. loc. cit.*

Remouetur iudex si vtrique parti sit
inimicus, licet enim par affectio ces-
161 sare faciat suspicionem, vt plutiès
diximus, non tamen par odium, *Bar-
bos. in c. secundo requiris, §. 3. de ap-
pel. nu. 7.* & alij apud *Baron. cit. effect.
116. num. 100. & 101. Scialoy. de for.
comp. c. 9. num. 65.* & diximus in hoc
*ritu, sub num. 150. vers. etiamsi esset,
lib. 2.* & in recusatione proposita ab

Ill.

Illuſt.Duciſſa Magdaloni tanquam conſanguinitatis gradu coniuncta cum Ill.Principe S.Archangeli,quo expetēte, fuerat remotus recuſatus iudex ex inimicitia capitali, & decreuit S.C.die 22. Martij 1673. relatore D.Conſil.Vargas, quod, *non interueniat*,haud obſtante,quod eodem gradu idem Princeps coniungebatur cum Ill. Duce Adriæ parte ex aduerso,penès Secr.S.C.

Ad quem vſque gradum extendatur inimicitia, & quomodò fieri debeat graduum computatio,enarrant DD. apud *Baron.mem. effect.*116. *num.*4. quiduè attento noſtro iure Regni, enucleant,me citato in hoc *Rit.num.* 162.*D.Luca ad Franch. dec.*692.*n.*7. & *D.Altimar.ad Rouit.conſ.*2.*num.*8. *lib.* 3. memores cauſæ Marchionis Ciuitatis Vriæ ibi recenſitæ, & an ſit ſatis quintus gradus mixtus cum quarto,reſoluas ex dictis ſup.*n.*133.

Quæ verò ſunt cauſæ, ex quibus inimicitia præſumatur leuis,vel capitalis,inquirunt *Farinac.de indic.quaſt.* 49.*num.*1. *Lel.Zanch. de duell. inter milit.Eccl.& ſacul.lib.*1. *c.*6. *num.*4. *& lib.*2. *in proem. num.* 2. *Baron.in praelud.tract.de effect.inimic.ex n.*21. capitalis verò, inter cæteras,oritur ex lite maioris partis bonorū,*Gram. dec.* 28. *Auus meus ad eumdem deciſ.* 33.*ſub num.*3.*Theſaur. dec.*61. *nu.*4. *Borrell.conſil.*45. *nu.*39. *Farinac.dec. Rot.Rom.crim.*83.*num.*3.& alij apud *Baron.loc.cit.num.*25. *D.Rodoer.ad de Marin.c.*118.*num.*21.*& cap.*211.*n.*6. ſimplicitèr loquens, vel de quauis re graui *Gig. de crim. laſa maieſt.lib.* 2.*q.*2.*Menoch.de praſumpt.lib.*5.*praſ.* 42.*Borrell.in ſumm. dec. tit.*15. *num.* 308.*p.*2. ex teſtimonio lato in cauſa criminali,etiam coactè,*Marſil.conſil.* 31.*Gramm. conſil.*46. *Crauett.conſil.* 36.*Auus meus cit.loc.Baron.cit.*Si alicui mortem quis ſit minatus,*Triuiſ. dec.Venet.*49.*num.*26.*lib.*2.*Maynard. dec.*83.*n.*5.*lib.* 4.Quod tandem iudicis diſcreti arbitrio linquūt *Decian. tract.crim.lib.*3.*cap.*25.*num.* 26. *Farinac.cit.q.*49.*& de oppoſ.cont.perſon. teſt.q.*53.*num.*57. *Menoch. de arbitr. quaſt.*110.*num.*3. *Vin.dec.*45. *num.*8. *Caſtill.dec.*210.*num.*13. *Intrigl.ſing.* 168.*num.*12.*lib.*1.& alij apud *Baron. mox cit.nu.*22.Iudicauimus propterea ſuſpectum in M.C.iudicem,qui cum eſſet in Ciuitate Matrithi, antequam toga indueretur, minatus fuit velle nocere Ill. Comiti Conuerſani,referente Dom.tùnc iudice meo collega Præſidente R.C.Marco Antonio Riſi de anno 1672. expetente Ill. Comite Conuerſani nepote,penès Secret. M.C. de quibus verbis tùnc,inſtante Auo,capta erat informatio ad futuram rei memoriā ordine Regio,ex *Glo.in l.licet,ff.de recep.arbitr. Alex.conſ.*14.*vol.*3. *Reg. Sāfel.dec.*80.*lib.*1. *Auo meo* ad *Capyc. dec.*138.*n.*3. & cōfert *text.in l.vnic. C.ſi quacunque praeditus poteſtate*, quo eximitur à iudicis poteſtate ſtatim,cui iudex minatur:quin & ſuus fideiuſſor, vt ſi quis fideiuſſit pro aliquo,cui iudex minetur mortem, minatus ſtatim ſuum imperiū euadit,& ſi aufugit,non obſtringitur fideiuſſor in aliquo,*Pariſ.de Puteo in tract.de ſyndicat.*verbo, *fideiuſſor officialium,cap.*2.*incip.ſubycio ſubtilem quaeſtionem*. Contrahi quoque inimicitiam per repudiationem matrimonij in perſonam iudicis, eiuſque filiorum,ac aliorum ſtricto ſanguine coniunctorum,reſpondi ex *tit.*peregrino *tex.in cit.l.vnica,C.ſi quacunque praeditus poteſtate*,ibi: *Illo videlicet adyciendo, vt in poteſtate adhuc conſtituto liceat perſonæ,quam huiuſmodi ambitu circumuenire tentauerit confeſtim conteſtatione propoſita cum ſua,ſuorumque domo iuriſdictionem eius euitare*,& ibi *Bar.Et tam mulier, quam de domo mulieris ab eius iuriſdictione eximuntur in omnibus quaeſtionibus ciuilibus,& criminalibus.*

Lis etiam cum iudice illum in ſuſpi-
162 cionē adducit, præter à nobis in

hoc *ritu* tradita *num.171.lib.2.* notant *D.Consil.Prat. lib.3.discep.forẽs. cap.52.num.15.& 54.Thor.p.1.comp.* verbo, *suspectus iudex, Nouar.in prag. 15.collect.6.n.26.de suspicion.* quamuis illa sit terminata, *Farin.in fragm. p.2.*verbo, *iudex, num.868.Rebuff.cit. de recusat.art.9.Gl.vnic. num.18. Baron.mem.effect.116.n.106. de Laurẽt. de iudic.suspect.cit.loc.* Etiãsi illa uertatur cum Ecclesia, decreuit S.C. in causa Monasterij Collegij Monialiũ Sanctissimæ Cõceptionis, die 17.Iunij 1667.relatore D.Consil.Dura, quod, *stante lite mota ad instantiam præfati Monasterij contra D. Consil. Rocco, non interueniat in causis dicti Monasterij,* & in suspicione deducta pro parte Gubernatorum Virginis ab Angelo salutatæ huius Vrbis, in D.Marchionẽ Latertiæ Consil.Nauarrette, sub die 17.Octobris 1667. relatore D.Consil.de Dura, de quo scito absque die, & anno memor est *D.Consil.Staiban.* qui in eo suffragiũ præstitit, *in obser.118 num.53.cent.2.* Et cum Vener. Domus PP. Theatinorum SS. Apostolorum huius Ciuitatis in omnibus eius causis recusasset D. Consil. Carauita, ex quo contra ipsam Consiliarius litem intentauit, per S.C. referente D.Consil.Dura, die 21. Augusti 1668.prouisum fuit, quod, *in omnibus causis præfata domus, vel in quibus obarata illa videtur, non interueniat,* & denegata à Propræside S. C. D. Reg. D. Antonio Nauarrette reclamatione, petita à prædicto decreto per Gubernatores Sac. Montis Pietatis, & demandata causa præcipua alteri ex Consiliarijs, obtinuerunt Consilij à latere rescriptum, quod Propræses relationem in scriptis faceret, qua quidem habita, supremus ille Senatus decreuit, quod, *suspenso Propræsidis decreto sub die 22. Augusti 1668. proposita formitèr suspicione in causa particulari seruata forma RR. pragmaticarum, S.C. de iustitia prouideat,* penès Mag.Lombardum à mandatis Scribam. In cuius decreti uim PP. illum recusauerunt in causa particulari cum Sac.Mõte Pietatis, & Marchione Basilicis ob formatum interesse eorum Ecclesiæ, à præfato Marchione in authricem laudatæ, & die 14.Martij 1669.relarore D.Cõsil.Macedonio, S.C. decreuit, quod, *in præfata causa cum Monte Pietatis interueniat Consil.Carauita, & depositum liberetur.* Deindè in alijs actis, & in alia causa cum patrimonio Fabij Fata PP. illum recusauerunt, & referẽte D.Cõs. de Martino, die 13. Nouẽbris 1669.fuit prouisũ, quod, *Consil. Carauita non interueniat,* ex quo in causa Sac.Montis Pietatis dicta Sac. Domus nullum habebat interesse.

Verum hisce determinationibus vidẽtur obstare, quæ scripsimus in hoc
163 *Rit.sub n.164.lib.2.* necnon *Baron. de effect.inimic.effect.116.sub nu.46.* Etenim in locis collectiuis .s. Hospitalibus, Collegijs, Vniuersitatibus, & similibus non cadit familiaritas, amor, & odium, & in Capitulo loquitur *Rot.* coram *Seraph.decis. 532.nu.2. t.1.* & Adagio *à Diogeniano in prouerbiorum collectaneis* recẽsito, idest ne quid beneficij colloces, neque in senes, neque in mulierem, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem, scilicèt quòd perire omninò videatur, quod in istos insumitur, illudq; recenset *Tiraq.ad ll Connubial.7.l. nu.21.*, quidam addunt iocosè, nec puero, nec vniuersitati benefaciendum, horum namque alter carens iudicio, alter corpore beneficia non noscunt.

Eominus potest cadere odium in Ecclesia, vel quia est collectiua pluriũ, et æquiparatur vniuersitati, *l. Respublica, C.ex quib. caus.maior. Gratian. discept.forens.lib.1.cap.196.& lib.4. cap.601.num.4.& 14. D.Consil.Staiban.resol.10.num.8. lib.1.* et omnia iura tàm communia, quàm particu-

la-

laria Regni sermocinantur in suspicione ex causa litis inter corpora animata, et humana, in quæ cadit sẽsus amoris, et odij: non verò de inanimatis, et sensu expertibus, vt in *pragm. 15. num. 15. & 16. de suspic. official.* Vel quia Mater nostra, *can. qui abstulerit. 12. q. 2. c. quorum vices 6. dist. 68.* Spõsa Christi, *c. sponsus,* & ibi *Gl. 6. dist. 56.* Sancta, Pia, & omnibus prædita, atque ornata perfectionibus, & vti talis neque est capax odij, & sic ex se neminẽ odio, imò omnes amore prosequitur, cõplectiturque, & ipsa odio haberi nequit ab Orthodoxę Fidei sectatore, nisi turpissimæ aliqua hæreseos labe imbuatur, & sic decisum notat *D. Consil. Rocc. de offic. tit. de offic. & potest. Elect. §. 6. num. 90. fol. 513.* insinuans *num. 91.* haud licere huius Ciuitatis electis iudicem recusare, cum id attineat ad plateas, quæ repræsentant Ciuitatẽ, & nõ ad electos, *de Franch. decis. 207. num. 8. de Petris consil. 46. Reg. Sanfelic. in prax. sect. 15. num. 6.* Verùm quoad negotia annonam, vulgo grassiam, concernentia, circa quæ officium Electorum est plenarium, & plenissimum, vt dicatur annonæ Præfecti, *Summont. lib. 1. cap. 7. Montan. sup pragm. de administ. Vniu. num. 74. Sanfelic. cit. loc.* rescribens *mem. cons. 46. Franc. de Petr.* videtur aliqua difficultas, cum à Rege Ladislao sit illis tributa omnis potestas, à quo Regij Officiales nuncupantur, quin in capitulis declaratis anno 1622. authoritatem Electorũ amplectentibus, de quibus *Reg. Sanfel. & Consil. Rocc.* adductis in *locis* memores sunt, comprehensa est huiusmodi facultas recusandi iudices, vt patet, ibi: *fuor che in occasione di querele, ò aggrauio in disseruitio del publico:* porrò illud verbum, *querele,* iudicis recusationem includit, sunt Electi similes tutoribus, vt est *text.* in electis ad faciẽdas vias, *in l. 8. §. 1. ff. de munor. & honor. Caput. de regim. Reipubl. cap. 7. §. 6., & §. 29.*

Viden? vt à latere Consilium ratum habuit, quod diximus in hoc *Rit. nu.*
164 *28. lib. 2.* quod haud quidẽ admittenda suspicio generalis, & vaga, sed solum ea, quæ certa sit, & certæ cuidam causæ obstare videatur. Verùm proposita certa, & peculiari, petitur, vt neque in illa, neque in alijs interueniat causis, & sic è Tribunali manat decretum, quod non intersit in causis, in quibus habet interesse recusans.

Etiam si lis concernat dignitatem, & officium, determinauit Collaterale
165 Consiliũ inter DD. Reg. D. Franciscum Ortiz, & Marchionem Centelles tùnc Locumtenentem R. C. die 12. Maij 1665. decertantes præcedentiam, quam quęstionem recenset *D. Consil. Rocc. de offic. Rub. 7. de official. supra numer. num. 27.* & principale dictum confirmamus in hoc *rit. num. 128. lib. 2.* & nos adducens sequitur *D. Altimare ad Rouit. dec. 80. in princ. & ad num. 12.*

Siuè ratione officij; quarè S. C. excepit, & admisit recusationem à me allatã in Officialem, contra quem ego vti Fisci Patronus in Regia Iuncta fraudum Vini patrocinatus sum, die 21. Octobris 1668. referente D. Consil. Dura.

Si lis quoque cum filio Iudicis intendatur, declarauit S. C. in causa Ill. Marchionis Fuscaldo, recusantis D. Consil. de Martino ob litem cum V. I. D. Dom. Dominico filio, die 11. Iulij 1669. relatore D. Consil. Sixto.

Quæ in arctum contraxit idem noster Senatus in tenui cõtrouersia, ac lite
166 habita à Io. Petro Spinola, et Marchionissa Maria Brigida Fransone coniugibus, respondentibus D. Consil. Petrone ob peculiarem controuersiam, ac litem cum ipso, et eius genero intercedentem in R. C. ob exactionem fiscalium ab ipsis factam, vti quæstoribus, seù vt vulgo dicunt, assignatarijs maioris pecuniæ, quam ob-

obstringebantur viritim in singulos assignatarios distribuere, et referente D.Consil. Dura, die 25. Septembris 1675. fuit prouisum, quod, *interueniat*, ob litem paruam, ex adductis per *Farinac. qu.49. num.3. & 4. Vermigl.cons.30.ex n.6. ac cons.320. num.3.& consil.321.num.6. Rot.* corã *Seraph.dec.1076.num.5.t.2. Hondcd. cons.107.num 31.t.1.& cons.87.nu. 52.tom.2.* Sicuti in re minima locum non habet edictum, *nè quis in sua causa iudicet*, siquidem ex modico cõmodo, quod iudici resultaret, non repellitur à iudicando, cum minimè sit verisimile, velle ob modicam vtilitatem à recto deuiare, *argum. c.ad quæstiones, de Simon.Petr. Barbos.in l.si quis alieno, num. 119.ff. de iudic. pag. 92.* passìm proptereà videmus Dominos Senatores assignatarios super arrendamentis suffragia præstare in causis arrendamentorum cũ conductoribus illorum supèr excõputis, et alijs, idque adamussìm decreuit noster Senatus super scrupulo facto à Dom.Consil. D.Thoma Carauita assignatario Doghanę huius Ciuitatis de anno 1673. in causa deducta à Ioãne Cardito cõductore prætendente excomputum, vt patet in libro notamẽt.& in actis suspicionis deindè propositæ ex alijs causis in eundem Consiliar.

Cum modica non sint consideranda, ad plurium normam, ac regulam, infert *Roman. sing.334. Auus meus ad Capyc.dec.32.num.2.& dec.109.nu.3.* et ad *Gramm. dec.94.* Hinc donationem ex amicitia præsumi licet deducatur ex *text. in l.1. ibi, affectione domesticà, Cod. de neg. gest. in l.it, qui amicitià 44.ff.eod.tit.Bar.in l.2.nu.4. C.eod tit.Ruyn.cons.100.nu.25. lib.4. Menoch.de arbitr.lib.2.cent.1.cas.88. num.59.Pereyr.dec.102.num.1.* intrà tamen paruam quantitatem probãt ex *l.verum.47. in fin. ff.de donat.int. vir.Glos.in l.cum quid 3.ff.si cert.pet. Bal.in l.2.num.3.C.de iur. dot. Garc. de expens.cap.4.num.24. Cancer.var. tom.1.cap.8. nu.76. Anton.de Sousa decis. Lusitan. 25.* Proindè quamuis confessata debita minimè legitimã minuant, *l. qui vxorem, ff. de aur.& arg. leg. vbi Bar. l.cũ quis decedens, §. codicillis, ff.de leg.3. l.Lucius, §.quisquis el 2.de leg.2. Specul.ac Io.And.in tit.de confess. §. nùnc videndum, vers. sed nunquid patris, ex l. Papinianus, §.si quis impubes, ff. de inoff. testam. Ant.de Butr. in l.quamuis 3.col.de re iudic. Alex. in l.sæpè col. pen. ff. eod. Merlin.de legit.lib.2.tit.1.q.10.ex n. 1.D.Consil Hodier.in l.hac edictali, q. 37. num.16.*, id restringitur in confessione patris de aliqua parua pecunia, *Mascard.de probat. concl.362. num.19.& concl.364.ex num.2.Merlin.add.tract.cap.16.* & me referẽte, cum interuentu D.Reg.Marchionis Crispani, tùnc Proregentis vigilantissimi, die 27.Iunij 1665. in causa Monasterij S. Catherinæ à Formello cũ Donato Auossa, decisum fuit à M.C. *debita cõfessata in testamento quond. Hectoris de Auossa minuere legitimam debitam quond. Cæsari eius filio*, in Bãca Ardiæ. Quantitas enim rei, & qualitas patris filium hæredẽ instituentis, & confitentis tempore pestis omnem excludebãt fraudem, *Tiraq.de retract.lignag.§.1.Glos.18. num.87.Rip.de priuileg.contract.caus. pest.Durant.dec.352.num.9. Escob.de ratioc.cap.10.num.62.* potissimùm, quod maior pars credituũ ex scripturis liquens, minorem partem veram reddebat, *Mascard. cit.cõcl.362. num.7.*& ibi *Ricc.Menoch.de præsũpt. cap.63.n.3.lib.3.Durant.cit.dec.352. num.10.Surd. dec.119.nu.3. Decian. resp.76.num.18.vol.3. Ludou.dec.Perus.66.num.24.Gratian.discept.forẽs. 362.nu.18.D.Consil Hodier. ad Surd. decis.55.num.21.* Quæ autem sit lis magna, vel parua iudicis arbitrio relinquitur, *Molin.de iust.& iur.disput. 221.Barbos.in Auth. minoris debitor, C. qui dar.tutor. Conuersan.de excus.*

tu-

*tutor.in §.item propter litem,à num.*3. *Baron.in prælud. tract. de effect. inimie.ex nu.* 44. quod verò tantò maior reputetur contumacia, quantò ex re minori conſurgit,obſeruat *Gl. penultima*, ab omnibus reputata ſingularis,in *cap.duo sũt,96. diſtinct. ex cap.non poteſt* 2. *qu.*7. & declarat *Præſul Campanil. in diuerſor.iur.Canonic.rub.*11. *cap.* 15. *ſub num.* 104. fauetque *Tiraq.*effatum *ad ll.connubial.l.*2.*num.*8.*in fin.*moiorem furem dici paruum, quàm multum furantem,necnon *Io.Neuizan. in ſylu. nuptial.*verbo,*monitoria,lib.*3.*num.*49.

Quin iudex interdicitur interuenire in cauſis aduocati contra ipſum pa-
167 trocinantis,ob rationẽ à nobis allatam in hoc *rit.ex num.*172. quam perpendit *D. Conſil. Pratus* nedum *in cap.*48.*diſcep.forenſ.* ibi laudatus, ſed,& ad *Muſcatell. p.*1. *Gloſ.ſententia*,verbo,*nè ignores velim,verſ.quodue dolendum*,& tradit *Blanc.in tract. de indic. num.* 142., ac in aduocato accuſatoris firmat Auus meus ad *Gramm.dec.*33.*ſub num.*3.& deciſum fuit in ſuſpicione D.D.Ioannis Maſcambruno in D.Conſil.Iannettaſiũ die 2.Iunij 1670. relatore D.Conſ. Carauita.Etſi patrocinium fuerit,nè interueniret in aliqua cauſa, decreuit idem Senatus, die 29. Nouembris 1668. Commiſſario D. Conſil. Dura, & in cauſa V. I. D. Donati Mazza,ſub die 6.Iulij 1669.referẽte Illuſt.Duce Celiarum, & in alia V.I.D.Ignatij Teutonici,die 18.Decembris 1675. relatore D. Conſil. Iannettaſio.

An verò filius iudex recuſatus à matre,vel patre ſit filio quoque ſuſpe-
168 ctus, affirmatiuè S.C. iudicauit in recuſatione propoſita in perſonã D. Cõſil.Staibani ab Ill. Principe Hyeracij ſub die 24. Nouembris 1672. referente D.Conſil.D.Petro Guerrero,mandando,quod præfatus Cõſil.remotus in cauſis Ill. Principiſſæ Hyeracij Benedictæ Pinelli decreto S.C.ſub die 30. Octobris 1653.*non interueniat* in cauſa dicti Principis filij cum Marchione S. Georgij, &. Vniuerſitate Poliſtinæ,ac in alijs illius cauſis,etenim pater,& filius pro vna reputantur perſona, *§. ei,cũ ſeq. Inſt.de inutil.ſtipul.*& vna,ac eadẽ dicuntur caro, *cap. hac authoritate* 35. *q.*3.*Speculat. tit.de deleg. §.ſupereſt, verſ. item ſi ſit Comes, Io.And. & Dominicus in cap. legitimè,de appell. in* 6.*Surd.de alim.tit.*1. *quæſt.*49. *nu.*9. Eandemque dicuntur habere volũtatem,*Bal.in l.liberti,col.pen. C. de oper.liber.* & iniuria facta vni tranſit in aliũ,*l.ambitioſa,ff.de decret.ab ordinar.faciend. l. ſed ſi vnius, §. filius familias,ff.de iniur. Gloſ.& Bar.in l. in perſonam,ff de pact. Specul. tit.de iniur. §.*1. & filio in vinculis detẽto, cenſetur ipſe pater carceri mancipatus,*Card.conſ.*137. *Boſſ.tit.de carcer.num.*3. *Domin.Galeſi in tract.de reſtit.in integ. cap.*8. *num.* 69. dum enim punitur filius,magis ipſe pater puniri videtur,*Farinac. qu.*116. *§.*2. *num.*73.*Philipp.Knipſchildt.de fideicomm. famil. nobil. cap.* 16. *de mod. quib.diſſolu. fideicomm. ex num.*286. & videndus *de Marſil.ſingul.* 160. Idemque dicendum in matre, quæ appellatione patris continetur *Alex. de Imol.conſil.*85.*vol.*4. *Gloſ.in conſt. Regn. in aliquibus,de ſucceſſ.filiorum*, verbo, *parentum ſucceſſiones*, inter quos ęqualis conſideratur amor,& pietas,*l. furioſo, ff. de curat. furioſi.* Imò mater ardentiùs, quam pater filios diligit,*Grat. conſ.*83. *num.*12. *vol.*2.*Mantua ſing.*419.& maior matris, quam patris in liberorum procreatione ratio habetur,*Couar.tom.* 2.*p.*2.*cap.*1.*num.*1. Et confirmat ſingularis *text.in l.*3.*§.ſi tutor,ff.de ſuſpect.tutor.*vbi ſi inimicitia ſuperuenerit inter tutorem,& ipsũ pupillũ, ſiuè inter tutorem,& pupilli matrẽ, tutor vti ſuſpectus à tutela remouetur,necnõ *Gloſ.*ibidẽ in verbo,*parẽtibuſue eius*, & ibi *Bar. Gulielm. de*

Vgo

Ugo sing. 135. exclamans mirabilem huius *text.* dispositionem, eò quia persona matris dicatur eadem cum persona filij.

Sed an recusari possit Cõsiliarius, qui vacante officio Præsidis S. C. illius
169 munus supplens, vti decanus, ex *Auth. qua supplicatio, C. de precib. Imper. offer. R. Tap.* recensente *prag. lib. 2. iur. Regn. de offic. S.C. pag.* 161. *Reg. Rouit. in pragm.* 15. *num.* 10. *de offic. Tasson. de antef. vers.* 3. *obser.* 3. *n.* 119. *& vers.* 14. *obs.* 2. *n.* 15. confirmat exẽplis *Consil. Rocc. de offic. Rub.* 4. §. 8. *ex num.* 26. *pag.* 67. reuocauit, lacerauit, ac irritam fecit decretationem parti traditam, & actis mandatam, vti per dolum, & quidem malum, citrà liberam eius voluntatem, extortam veriùs, quam obtentam, an, inquam, deposito officio, Consiliarius ille iudicare possit in alijs causis illius, qui obtinuit decretationem illam iam laceratã, quod, *interueniat*, decreuit S.C. die 22. Octobris 1668. relatore D. Cõs. Staibano, penès Secr. S. C. atquì de hoc scito testatur *D. Iudex Calà add. tract. q.* 29. Iudici siquidem ex suo officio, etiam non impetrato, licet errorem suum corrigere, *Nicomitius in c. quoniã contra falsam, n.* 115. *extrà de probat.* quem insequitur *Afin. de execut. c.* 1. §. 2. *c.* 149. 150. *&* 240. & decretum interpositum, in quo pars fuit decepta, vel ipse iudex, irritum, & nullum reddere, *Io. Andr. in c. consultationibus, extr. de offic. delega. Bald. in l. vnica, nu.* 9. *C. de confess. de Marsil. singul.* 220. *Duen. regul.* 188. *in octauo casu. Afin. cit. in locis*, potissimũ *c.* 150. Verùm, perscrutatis actis memoratæ suspicionis, huiusmodi non inueni determinationem, sed memorato die 22. Octobris prouisum tantùm fuit decreto S.C. *proposita formitèr suspicione pro parte Illust. Ducis Morciani, seruata forma Regiæ prag. prouidebitur*, quod quidem suspicionis caput concernebat litem inter dictum Ducem vertentem, et D. Consiliarium D. Frãciscum Nauarrete præfati D. Proprẽsidis filiũ, ac deindè Dux alio supplici libello cumulauit lacerationem supplicationis prædictæ, illoque ostenso, factaq; replicatione, per Spectabilẽ Prẽsidẽ fuit prouisũ, *D. Staibano*, et nil aliud actum fuit.

At in tempore quæritur, nùm liceat iudici mutare decretum, aut sentẽtiã,
170 postquam partibus innotuerit, vidi reuocari in dubiũ in S.C. Et quãuis vbi Senatores è subsellijs surrexerint, et conuersi fuerint ad alios actus, etiam quod non reuersi fuerint domum, votum, aut sententiam mutare, et corrigere nequeãt, etiam non publicatam, cum hoc soli Principi competat, *l.* 2. *C. de senten. ex breu. recit. l.* 1. §. *si quis vltrò circ. fin. ff. de quæstion. l. diui, ff. de pœnis, de Franch. decis.* 398. *ex num* 3. *Castill. dec. Sicil.* 58. *à num.* 1. *Cæsar. in peregr. qq. spec. q.* 1. *num.* 9. *Reg. Tapia dec. supprem. Senat.* 12. occurrens sub *n.* 16. *Consil. Afsl. dec.* 58. *num.* 9. et *Præsidẽti Aegyd. Boss. tract. crim. tit. de carcer. fideiuss. relax. num.* 3. tamen, re integra existente, quando non est publicata in forma valida, et extensa in scriptis, licet litigantes eam perlegerint in aula, vbi residet Secretarius, iijdem Senatores, qui non dum discesserunt, in continenti possunt eam explicare, declarare, ac potissimùm interpretari aliquod verbum ambiguum, ex *Glos. in l. sicut proponis, C. de exequut. rei iudic. Ricc. collect. dec.* 1474. *p.* 5. *Castill. dec. cit.* 58. *num.* 6. *& dec.* 105. *nu.* 97. *Consil. Staiban. in obser. ad resolut.* 177 *ex n.* 101. *cent.* 2. quin *Castill. mem. dec.* 58. *n.* 3. *&* 4. ex *Intrigl. singul.* 160. *nu.* 6. principale axioma intelligit in diffinitiua sententia, non interlocutoria. Cumque fuisset nuperrimè de hoc dubitatum in mea aula, authoritates mox à me allatas oraculũ viuæ vocis nostri D. Præsidis laudauit.

Repellendus à causa est iudex, si nimia se-

ſeueritate agit,& crudelitate, *Guazzin.cap.21.num.46. Zaſ.in l.16.nu.14.*
171 *C.de indic.* vbi *Iaſ. nu. 7. Pegas ad ordin.Regn.Portugal.lib.1. tit.1. gloſ. 24. nu.9.* præ cęteris laudat *Apicell. de ſuſpic.offic.num.99.Valenz.conſ.43. num.176.Rebuff.lib.3.conſt.Gall.tit.de recuſat.art.6.Gloſ.vnic. num.43.* notans, adeò aliquotiès ſe auſterè in iudicijs gerere iudices, vt contra pecora potius,quàm homines ferre iudicium videantur.Longè certè,ac aliena à iudice crudelitas, ac nimia ſeueritas eſſe debet, ne Rhadamanthus pòtius,aut Minos ſe in inferno ſedere, quam apud homines homo iudex cauſas dicere videatur. Ita hominis commutat habitum crudelitas, vt vrſi pellem induere, tigris moribus imbui cogat; Quaſi terret habitu,ac facie intuitus truculenti; cum loquitur,tonat:nihil gerit, aut imperat, quod refertum ſanguine non ſit, quod veluti cometa aliquis vndique mittat ſuæ crudelitatis couinum,ac rubicundum oſtentum, ita denique videtur,ac ſi crudelitatis ipſiuſmet habitu ſeſe induiſſet; cum ita crudelitatem *Val. Max. lib. 9.cap.2.* pingat;*crudelitatis verò horridus habitus, truculenta facies, violenti ſpiritus, vox terribilis, ora minis,& cruentis imperijs referta.*Quid dico de ſeueritate? ſe ſpoliare hominem, & duritie ſe armare oportet, qui ſeueritatis geſta audire exoptat. *Armet ſe duritie,*inquit *Val. Maxim.lib 6.cap.3.neceſſe eſt, dum horrida, ac triſtis ſeueritatis acta narrantur, vt humaniore cogitatione ſepoſita rebus auditu aſperis vacet.* Quid enim tam diſſonum pietati, & clementiæ iudicis, quam ſeueritas,& crudelitas?nonnè iudicē, aiebat Architas,idem eſſe,ac aram, vtrumque miſerorum aſylum? *Ariſt. 3. Rhet.* Nonnè apud Aegyptios,ijdem Sacerdotes,qui iudices erant? *Æliano* teſte. Cur igitur iudex talem ſe eſſe non agat, & vult citiùs vrſum, ac leonem dici, ac ſpectari? ſub oculos habere debet ipſe, vt aram,& ſacerdotem ſe oſtēdat,ſymbolū illud,quod iudicibus Traianus Imperator tradebat,fulmen.ſ.ſuper puluinulum cum lemmate, *lenis ſeueritas,Epit.var.hiſt.*Sub oculos ponat neceſsè eſt dictum Rodulphi Imperatoris Auſtriaci ex ſeuero mitis facti, *Seuerum, & immitem eſſe me aliquando pœnituit, lenem,& placabilem nunquam.* Quod quam verū ſit ipſi barbari, ac crudeles cognouerunt. Miſericordiæ aram Athenienſes poſuerunt cognita crudelitate Draconis legum, quæ crimina omnia mortis plecti pœna iubebāt. Theodoſius Honorio filio ſcribens, hæc monita ſæpiùs mittebat. *Fili,* aiebat, *ſi Dij multis rebus antecellunt nobis, conamur ſaltem eis clementia æquales fieri.* Et Domitianus,inter crudeles natus, & crudelitate concretus,clementiam ſemper iactabat.Conſonat Suetonij ſētentia in Octa.cap.33.*Ipſe,*inquit,*ius dixit aſſiduè, & in noctem nonnūquā: Si parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata,vel etiam domi cubans:dixit autem ius non diligentia modò ſumma,ſed & lenitate.* Debent igitur addiſcere ex his iudices potius clementiam nimiam affectare, quam nimiam ſeueritatem, ac crudelitatem. Eò quod primum affectantes corrigent, ſi alterum verò, irritabunt potius ad delinquendū, vt benè moralis Philoſophus animaduertit,dum inquit,*crudelitas irritat magis,quam corrigit, quod ipſa vidit ſæpè committere id, quod ſæpè punit.* In quam crudelitatem nè incidāt iudices in ferendis ſententijs, mos eſt apud Gallos,vt tertio quoque menſe aula, in qua capitalium criminum cauſæ aguntur, commutetur. Vndè dicitur *Tournelle*, cui videtur effatum illud *Val. Max.lib. 1.cap.3.* cōgruere, *quod ratio publici Imperij nimis aſperum iudicem exi-*

ſti-

stimari non patitur. Reg. de Philipp.
differt. 35. *num.* 69. Quare igitur
optimè à iudice tam feuero, & cru-
deli omnem auferendam iurisdictio-
nem, iudicarunt *Marans. in prax. act.*
2. *num.* 68. *&* 69. *Reg. de Ponte de po-*
test. Proreg. tit. 3. §. 1. *num.* 2. *& decis.*
16. *ex num.* 33. *Fab. à Monteleone in*
prax. arbitr. p. 1. verbo, *decimo octauo*
n. 1. *&* 2. *Paris de Put. de syndic.* verbo,
crudelitas officialis, Pereyr. in quest. fo-
rens. 31. *n.* 17. *Scialoy. c.* 8. *n.* 105. Et
quòd in principio officij feueritate
vtãtur iudices maleficiorũ, vt hono-
rem consequãtur, inuehitur *Fulgos.*
cons. 106. *num.* 2. *in fin.* & quod plu-
rimùm anhelant ad condemnationẽ,
quando procedunt per inquisitio-
nem, credentes vilescere in conspe-
ctu hominũ, quãdo reum absoluũt,
notat *Petr. de Anchar. cons.* 24. *num.* 7.
vers. quia verò, quem laudat *Card.*
Tusc. verbo, *iudices vulgares, conclus.*
412. *tom.* 4. & ante ipsum *Gramm.*
dec. 38. *n.* 26. sed memores sint An-
tiphontis moniti, teste *Stobaeo, serm.*
Si peccandũ sit in iudicãdo, prestat, ac-
cusatũ iniustè absoluere, quàm iniustè
perdere: illud quidèm peccatum est:
hoc verò impietas.

Iudicis item inurbanitas, ac rusticitas
satis est, vt remoueatur à causa. *Ni-*
172 *hil enim*, inquit Epictetus, *est, quod*
eum, qui praest, magis deceat, quàm vt
neminem, vel superbè contemnat, vel
indecorè admiretur, sed ex aquo om-
nibus prasit. Marant. mox cit. loco nu.
69. & proindè iustè remouetur, si nõ
salutauerit, vel resalutauerit partẽ,
ex quo inimicitia quoque prçsumi-
tur, *Hippol. in l.* 1. *§. praterea, num.* 8. *ff.*
de quast. Auus meus ad *Capyc. decis.*
138. *num.* 3. dũmodò recusatus non
dicat, illam nõ vidisse, quo casu re-
cusans haud soluit pœnam, ex *prag.*
15. *nu.* 62. *de suspic. offic.*, quæque est
in viridi obseruantia, ac plura pro-
manarunt placita; *Visa iudicis depo-*
sitione, interueniat, de qua re memini
in hoc *ritu nu.* 175. *lib.* 2.

Si conuicium parti dixerit, verbis iniu-
riosis petat, aut malè eam accipiat,
posita tamen distinctione illa, quam
in hoc *rit. num.* 168. *lib.* 2. adhibemus
Zamarr. de offic. iudic. & aduoc. p. 1. *q.* 1.
ex num. 64. *Pegas loc. cit. glos.* 126. *n.* 3.
debet enim esse sermone affabilis,
& partibus bona præstare responsa,
Senec. de clem. lib. 1. *c.* 13. *Velasc. de iu-*
dic. perfect. rub. 1. *ann.* 7. *nu.* 10., etiam
eis, quos malos putat, *l. nec magi-*
stratibus 32. *ff. de iniur. l. obseruandũ*
de offic. Prasid. Si sit indiscretus, *Zas.*
in l. 16. *num.* 15. *C. de iudic. Vmmius in*
disput. ad process. iudic. direct. 1. *thes.* 1.
sub num. 58. *pag.* 37. & amplians ex
eod. Zas. num. 16. si sit ingratus; Ille
enim ventus vrens ingratitudo eò
protrahitur, teste *Bernardo*, vt fon-
tem pietatis, fluenta gratiæ, rorem
exiccet misericordiæ, *Amaya* 2. *obser.*
iur. obser. 6. de qua *P. Cornel. à Lapid.*
in prou. Salam. cap. 3. *&* 27. *Melchior*
Iunius lib. 3. *quast. politic. q.* 106. *nu.* 5.
Borrel. in summ. dec. 1. *p.* 3. *tit. de reuoc.*
donat. Bibliothecæ pauperũ, nempè
Theatrum vita humana, & *Polyan-*
thea, verbo, *ingratitudo*, *Carol. Pa-*
schal. de virtu. & vitijs, c. 50.

Remotio quoque accidit, si Senator le-
ges patriæ non obseruet, *Mendi. in*
173 *prax. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 58. *Peg. ad*
ordin. Portugall. lib. 1. *tit.* 5. *gl.* 7. *n.* 13.
tom. 2. *Khichen in comm. de sax. non*
prou. iur. c. 3. *nu.* 33. *pag.* (mihi) 256.
& altero *cap.* 3. *num.* 6. *&* 7. *pag.* 289.
Si munus suum iudex non obit, &
aures parti non accomodet, quod
denegare audiẽtiam vulgò dicitur,
Reg. Rouit. cons. 8. *num.* 3. *lib.* 1. *Thor.*
p. 3. *compẽd. sect.* 3. verbo, *suspicio iu-*
dicis; & effatum, Senatores non de-
bere cum partibus loqui, ex *Bonad.*
lib. 1. *c.* 12. *num.* 40., intelligitur de
magistratibus literis ignaris, assesso-
rem habẽtibus, nõ de præditis, qui-
bus nefas est denegare audientiam,
l. 2. *C. de offic. ciuil. iudic. Crespi obser.*
21. *Pegas de ord. Reg. Portugall. lib.* 1.
tit. 48. §. 12. *num.* 2. quin obstringitur
pa-

palam audire, *l. iubemus, C. de Episcop. & Cler. Bar. in extrauagant. ad reprimendum*, verbo, *sine strepitu, num. 2.* adeò quod si secretè iudicis in aurē altera pars allocuta sit, suspectus is redditur, id quod restringitur, si summariè in causa procedatur sine figura iudicij, *Marant. in spec. cit. p. 6.* verbo, *quandoq; appellatur, vers. recusatio, num. 44. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 53. num. 16.* ex *Iason. in l. apertissimi, C. de iudic.*

Si parti velle se nocere fuerit minatus, *Abb. in c. cum super, vers. tertia causa, de offic. deleg. Guazzin. add. cap. 21. nu. 28. & 36. Graff. excep. 24. num. 105. Marant. act. 2. num. 49. Aluar. Peg. lib. 1. §. 31. Glos. 126. num. 3. Xamarr. de offic. iudic. & aduocat. p. 1. q. 1. num. 64.* & diximus suprà *num. 161.* & à tota eius familia, *R. Săfel. cit. dec.* 80. Quapropter quò iudex integritate, ac innocētia splēdescere debet, eò quidem longius vitiorum tenebras à se expellere, & virtutum meridiem tenere debet. Non enim qui legum transgressor est, ac maleficus, delinquentes, ac peccatores punire, permittitur, *Hæc vox iustitiæ est*, inquit *S. August. in cat. aur. puniatur peccatrix, sed non à peccatoribus.* Cui concinit *S. Greg. 9. mor. Qui enim semetipsum non iudicat, quid in alio rectū iudicet, ignorat.* His adijcit *D. Ambros. in serm. 20. in psalm. 28. Iudicet de errore alterius, qui non habet, quod in se damnet: nè cum de aliquo iudicat, in se ipsum sententiam ferat.* Improbus enim, & imperitus est medicus, qui alienum mederi appetit, & ipse vulnus, quod patitur, ignorat, *Gregor. in pastoral.* Quod quàm verum sit, & quod ipsa videtur docere natura, ostenderunt Barbari; & legibus mos erat, vt refert *S. Isidor. Pelu* apud Lacedæmones ei, qui turpiter vixisset, ne probam quidē sententiam pronunciare licere, *Annaus. Senec. Ad correctionem*, inquit *lib. 1. de ira c. 15. errantium, relaxatorumque irato castigatore non opus est; nàm cum ira delictum animi sit, non oportet peccata corrigere peccantem.* Et Iuuen. Sat. 1.

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes,
Quis Cælum terra non misceat, & mare Cælo,
Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni:
Claudius accusat mœchos, Catilina Cethegum?

Nec certè si vitiosus sit iudex, bonam quidem sententiam, ac rectum pro-
174 nūciare iudiciū potest. Vitia enim, ac peccata ità mentis aciem suā caligine perstringunt, vt causarum dubitationes dignoscere, haud sciamus, *Affl. dec. 404. in fin.* Adeoq; nè Icarium lapsum in vitia periclitetur, vtq; rectum volatum suum tenens, incolumis ad virtutis oras adinueniat, sublimes, ac grādiores superbiæ volatus fugere, ac reformidare, & mediocre demissi animi iter peragrare conabitur, *l. obseruandum, ff. de offic. Præsid.* & monuit *Diuus Ambros. lib. 2. de Cain, c. 4.* ac docent *Bonad. lib. 1. polit. cap. 3. num. 32. Burg. de Paz in l. 2. Tauri, n. 46. Simanc. lib. 5. de Repub cap. 9. & lib. 6. cap. 1. num. 9. Azeued lib. 3. recopil. tit. 9. l. 2. nu. 13.* Ex quibus infert *P. Benedictus Pereyra in Academ.* seù *Republ. literar. lib. 7. q. 3. num. 1072.* aliam oriri virtutem illis apprimè necessariam, scilicet comitatem, & vrbanitatem in excipiendis hominibus, & libenter audiendis litigantibus, adeò quod abstinere debeant à responsis asperis, & contumeliosis, possintq; cum *M. Tullio lib. 1. de offic.* exclamare. *Quantò superiores sumus, tantò nos summissiùs geramus, Afflict. in cōst. vt vniuersis à num. 56. Matienz. dial. 3. c. 38. nu. 4.* & latè *Dominic. Antunez Portugal de donat. Reg. p. 2. lib. 1. cap. 17. ex n. 27.* Superbis enim Omnipotēs resistit; fulmen humiles arbores prçterit, proceras euellit, sublimes-

O qhe

que ferit & conterit: Sic ij, quos proteruior fastus obdurauit, dum se maximè stare cogitant, casui, & ruinæ grauiori proximi sunt. Meminerint, vt mare vertitur, & vbi lusere nauigia, sorbentur; ità vna hora quæ diù creuit, horum extirpari potest potentia. Xerses, qui se Dominum omnium hominum ab ortu Solis, vsque ad occasum iactabat, paulò post à Græcis profligatus parua nauicula vix vitam saluauit. Vndè Iuuenal. Satyr. 10.

Sed qualis redijt, nempe vna naue, cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadauera prora:
Has toties optata exegit gloria pœnas.

Hoc sermone, alia cumulans, loquitur *Dania* in libello *ad exteros de perfidia Suecorum, vers. in perfidos, quā vindicem.* Eundemque clementię, & moderationis Superiores habeant vultū in prosperis, & aduersis, non vt Augustus, de quo *Seneca lib. 1. de clement. c. 11.* loquitur. *Fuerit Augustus moderatus, & clemens, nempè post mare Actiacum Romano cruore infectum, nempè post finitas in Sicilia classes, & suas, & alienas, nempè post Perusianas acies, & proscriptiones, ego verò clementiam non voco, laxam crudelitatem,* sed vt Alphonsus Aragonensis, cui in omni fortuna vultus idem, idē habitus, sermo idem; teste *Pan. lib. 4. Theat. vit. human. to. 5. lit. F. p.* 175. & dixi in *Parenesi de transfer. Alphonsi cinerib. num.* 53.

Recusatur quoque iudex, si procedat in causa audacter, vt dixi in hoc *rit.* 175 *nu. 165 lib. 2.*, quem locum refert *Consil. Machuc. cit. lib. 1. cons. 14. par. 5. sub num. 3. lit. B. & num. 4. lit. C.* Si cū celeritate, *Marant. act. 2. num.* 45. non enim debet esse præceps in causis expediendis, & sententijs ferendis, *l. iudices, C. de iudic. Marsil. in prax. crim. §. occurrunt, num.* 1. confertque decisio *Rota* in vna *Comen. Capellania* 22. *Ianuarij*, coram *Pegna*, de qua *Ricc. collect.* 1774. Et Demosthenes dicere solebat: Optimus iudex iudicatur, qui citò intelligit, & lentè iudicat, teste *Anton. serm. de incorrupt. iudic. Bias*, teste *Laert. in eius vita lib.* 3. bono consilio duo maximè cōtraria esse dicebat, festinationem scilicèt, & iracundiam: *Senec. in prou.* inquit, *ad pœnitendum properat, qui citò iudicat.*

Agatharchus sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutiùs immoraretur operi. Ar Zeuxis respondit, ea, quæ citò fiunt, citò peri-re: contra, quæ paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre, iuxtà Valerium, ità respondit. *Diù pingo, quia pingo æternitati.* Citò nata, citò pereunt. Diù elaborata, ferunt ætatem. Beta citò nascitur, buxus paulatim. *Erasm. lib. 6. apoph.* in iudicãdo criminosa celeritas est, idque aduertūt *tex. l. 2. C. de sēt. ex breuic. recit. can. vlt. q. 5.* 30. & ex actuum celeritate, & vicinitate fraus manifestè arguitur, *Angel. cons. 48. num. 1. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 38. nu. 34. Cyriac. contrIII. 319. num. 3. par. 33. tom. 2. ac controu. 410. num. 23. tom. 3.* potissimum in capitalibus causis. Deus enim ipse, cui nulla hominis cogitatio occulta est, *descendam tamen*, inquit, *& videbo, c. Deus omnipotens 2. q. 1. Genes. 18. num. 20.* Cuius similitudine *Ouid.* adduxit Iouem Lycaonis scelera vlcisci volentem, qui licèt eius sciret, commissa, effinxit, velle in terras descendere, & attentiùs, minutatimq; perquirere, ita lib. 1. Met.

Cōtigerat nostras infamia tēporis aures,
Quam cupiens falsā sūmo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.

Quamobrem quàm benè verbis illis Genesis hæc addidit S. Petr. Chrif. *Cognita, velut audita imputat, quia in reum non vult accelerare sententiam, & conuictum penes se, velut accusatū* con-

conuenit. Præcipitata voluntas iudicũ nouerca eſt iuſtitiæ, *cap. inter hæc col. 1. de pœn. diſt. 3. clem. paſtoralis, §. uerum, de re iudic.* vbi *Card.* quos iudices, in victum ſæuientes, gaudere *Gloſ.* exclamat *in cit. clem. paſtoralis,* verbo, *nouerca*, in quos excandeſcit meritò *Bal. in l. ſi qua ex fœminis, 2. lect. C. de ſecund. nupt.*, qui vix formato proceſſu, & actis feſtinātèr viſis, ſententias pronunciant; quæ quàm accuratè ſint perſpiciēda, docet Satyr. 6. Iuuen.

Pone crucem ſeruo, meruit quo crimine ſeruus
Supplicium? quis teſtis eſt, quis detulit? audi:
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa eſt.

Et *Ammian. Marcell.* hoc vitium Valenti Imper. obijciens, quàm turpe ſit in iudice, demonſtrauit. *De Spiritu*, inquit, lib. 29. *& vita hominis, qui pars mundi eſt, & animantium numerum complet, laturum ſententiam diù, multumque cunctari oportere, nec præcipiti ſtudio, vbi irreuocabile factum eſt, agitari.* Semper igitur in iudicibus cũctatio bona eſt, & adhibenda, nè quid pluſquam liceat, dicatur, & pœna iuſtè imponatur; cum pœna dilatata, moneat *Sen. lib. 2. de ira, cap. 3.* facilè exigi poſsit, nequeat exacta reuocari. Quātò enim corpus fortunæ bonis, & dignius, ac nobilius eſt, tantò iudex in criminalibus cauſis prudētiùs, & accuratiùs incedere debet, quàm in pecuniarijs, *Claud. de Battād. in pr. cauſ. crim. Reg. 20. n. 3. Carpzou. in prax. crim. p. 3. q. 119. num. 6.* & *Io. Saliſber. in Polcrat. lib. 5. c. 12.* inquit. *Dum cauſa anceps eſt, dilatio protelatur, ſi non contentionis, ſaltem deciſionis*, de qua re *Reg. Valenz. cons. 70. num. 87. lib. 1.* laudatuſq; exindè Imperator Iulianus fuit apud *Ammian. Marcell. lib. 16.* quòd prouidus eſſet, & cunctator, quod præcipuū bonū in magnis Ductoribus, opem ferre ſolet exercitibus, & ſalutem, & diximus in *rit. 29. nu. 1.* ac in *rit. 32. num. 1. lib. 1.* Sententiam propterea nullam eſſe, ſi feratur eo temporis interſtitio, vt poſſit præſumi, acta non fuiſſe benè viſa, deducitur ex *tex. in c. cum ex literis, de in integ. reſt.* & monent *Bar. in l. ſtipulatione, C. de ſentent. Alex. conſ. 123. nu. 24. lib. 4. Anchar. conſ. 188. nu. 2. Marant. in ſpec. p. 4. diſt. 16. num. 16. Caball. reſol. crim. caſ. 286. nu. 42. Guazzin. defenſ. 35. num. 21.* cum iniqua præſumatur, *Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 9. de Petr. feſtiu. lect. lib. 1. c. 1. num. 18. Gramm. decis. 69. num. 1.* ibique *Auus meus num. 1.* quem adducit *Rumm. ad Affl. de iure protomiſ. §. 4. notab. 1. num. 16.* idem *Gram. dec. 65. num. 3.* & ad eum *Auus meus num. 3.* quique in *deciſ. 76. ex num. 1.* nonnulla, quæ ex breuitate temporis oriuntur, enarrat; at caſus, in quibus commendatur celeritas, reſcribit *Luc. de Penn. in l. 2. C. quand. & quib. quart. par. lib. 10. Vermigl. conſil. 180.* trutinans ad effectum, vt contra iudicem inferatur indicium barapteriæ, an & quando ſententia ex breuitate temporis preſumatur precipitanter lata.

Intelligant propterea iudices de congrua maturitate, nè deuient per ex-
176 ceſſum ad tarditatis, & inſolertiæ extremum: cum enim conducat bono publico, nè Magiſtratus negligētes ſint in præcauendis, quæ magis impendent, deſidia, & negligentia in eis magnum eſt delictum, *Simànc. de Republ. lib. 5. cap. 12. Azeued. lib. 3. recopil. tit. 5. l. 22. n. 1. Auend. de exeq. mandat. c. 1. prætor. num. 31. de Petr. add. loco, ex num. 17.* rationem indicat *Canalc. de bracch. Reg. p. 5. nu. 137.* illaque carpitur ex *tex. in l. 1. C. quād. lic. vnicuiq; ſine iudic. vend. & l. fin. C. in quib. cauſ. reſt. in integ. non eſt neceſſ.* Nimia ſiquidem tarditate negotia putreſcunt: & ſicuti matura ſatio ſæpè decipit, ita ſera ſemper mala eſt, teſte *Columella*, quē refert

Dom. Reg. de Philippo dissert. fiscal. 26. num. 3. Expedit namque, non lõgiori processu, & carcere exagitari eos, qui crimina, siuè verè, siuè falsò dicuntur admisisse, *Fab. in Cod. lib. 9. tit. 22. Carpzou. in prax. crim. p. 3. qu. 116. num. 30.* exclamauitque *Senec. lib. 2. de benefic. cap. 5. Acerbissima crudelitas est, quæ trahit pœnam, & misericordiæ genus est, citò occidere. Quia tormentum vltimum finem sui affert secum; quod antecedit tempus, maxima venturi supplicij pars est.* Laudatur medicus, si celeritèr, & iucundè curet, à *Cels. l. 3. c. 4. de cur. diuer. gen.*

Hinc *D. Leonard. Duardi in Comment. ad cap. omnis vtriusque sexus, §. 3. siuè de omnib. statib. tùm Ecclesiast. tùm secular. par. 2. disput. 19. sect. 1. num. 3.* putat, iudices à labe peccati haud immunes esse, ac restitutione damnorum, quæ per eorum negligentiã alijs intulerunt, horis consuetis audientiam litigantibus non præstantes, causasque celeritèr minimè expedientes, ex *Molfes. par. 1. summ. tr. 8. cap. 13. num. 17.* & *Antonuc. in Cathec. Neap. lib. 1. cap. 29.*

Propterea vsu cõpertũ est, in subitis, arduisque negotijs nil festinatione securius, nil tarditate perniciosius; *In his interdum opus non est longo consilio, nè interim, dùm Romæ cõsulitur, Saguntum occupetur*, ex *Liuio*, notat *Vulpell. de pace, q. 70. num. 2.* Vndè *Demosthenes. Rapienda sunt consilia, non quærenda. Io. Cokie, in Thesaur. polit. Aphorism. lib. 3. cap. 21. pag. 199.* Et *Verrius Sabinus* Senatum increpans, sic loquitur. *Maximinus quadrato agmine, castris vbique positis ad Vrbẽ tendit, vos sedendo, & consultando diẽ teritis; longa oratione opus non est, vbi res perurget*, refert *Nicol. Io. Abrusci in opuscul. Fax gemina, pro iure possessionis, ex num. 40. pag. 11.* ac in delictis grauioribus meritò M.C. per horas procedit, etiam S.C. appellatione interposita, *Pras. de Franch. dec. 520. Consil. Prat. lib. 4. discept. forens. cap. 6. nu. 2.* insequens consuetudinem ferè totius orbis, teste *Muta cap. Sicil. to. 3. cap. 10. num. 40.* præsertim in delegationibus, *Reg. de Ponte de potestat. Proreg. tit. de delegat. causar. num. 1. Gramm. vot. 28.* & alij apud *Luc. ad memor. 520. de Franch. decis. num. 4.*

Adhæc causa debet citiùs expediri intra tempus, quò res, de qua controuertitur, non incipiat perire. Indè, si contendatur de officio Prioratus, vel Consulatus alicuius Ciuitatis, quod durat per duos menses, causa terminanda erit ita celeritèr, vt tempus non incipiat effluere: alioqui dilatio esset causa, vt res pereat, *Bar. in l. 1. num. 1. ff. de gland. leg.* notabile exclamãs, remittit se ad dicta ab ipsomet in *l. si priùs 10. ff. de nou. oper. nunc.*

Prolationem insupèr voti iustam esse recusandi causam, hoc in ritu insi-
177 nuauimus *nu. 178. lib. 2. & in rit. 3. nu. 11. lib. 1* & nos refert *Consil. Varg. Machuc. cit. lib. 1. p. 5. consid. 17. num. 3. lit. X.* quod monuit Cõstantinus Augustus Maximũ Præfectum Vrbis *in l. vbi falsi. 22. C. ad l. Corn. de fals.* ibi: *Sed inter vtramque personam se iudex medius, nec vlla interlocutione diuulget, quæ sentiat: Sed tanquam ad imitationem relationis, quæ solum audiendi mandat officium, præbeat notionem, postrema sententia quod sibi liqueat, prodeturus*, ibiq; *Petrus de Bellapert.* inquit, *quod iudex stabit medius legem, non declinans ad alteram partem, nec debet esse fatuus, quod motum animi sui detegat, sicuti faciũt aliqui, quando audiunt aduocatum, dicunt per Deum iste habet ius; posteà quando audiunt alium dicunt idem, non debet hoc facere, vt ff. de offic. Præsid. l. obseruandum.* Sicuti enim diameter, siuè dimetiens sic ab angulo ad angulũ, mediamque figurã diuidit, vt vtrinque spacium relinquat æquale; ita iudex in neutram partem debet esse propensior. Vt qui acriùs cupiunt perspicere, alterum oculum occlu-

dunt

dunt:ita iudex rectiùs intelliget iuſtum,ſi nullius perſonæ reſpectu reuocetur. Vt ſol non alius eſt pauperi,qua diuiti, ſed omnibus communis:ita iudex perſonam ſpectare non debet,ſed rem, teſte *Roterodam. in ſimil.* Multum enim boni ſecum trahit,nocere,& obſtare nulli, capere ſecuras dapes,vt vbi non poſſit alteri ſubueniri, niſi alter lædatur,commodiùs ductum neutrũ iuuari, quã grauari alterũ,ex *tex.in c.deniq;* 14. *q.* 5. notat Author libelli, *Dania ad exteros de perfidia Suecorũ,verſ. vndè, & ſi de neutralitate*, ac politicè ſcribit *Varem.ab Erẽberg.de fœderib. lib.1.c.2.num.*216. & 287. & in hac peculiari ſuſpicionis hypotheſi obſeruat,poſt *R. Galeot.cit. controu.*39. *n.*18.*lib.*1.*Conſil. Staiban. in obſeru. ad reſol.*118.*n.*67.*cent.*2.

Tria igitur tẽpora cõſiderantur quoad
voti propalationem;nempè antequã
178 agatur cauſa: dũ agitur, & ſuffra-
gia præſtantur: ac denique poſtquã
acta eſt,& publicata.

In primo caſu locuti ſunt DD. à me indicati citatis in locis, addo *Ricc.collect.*1526. *Scialoy.de for. compet.c.*9. *num.*118. *Valaſc.de partition.cap.* 9. *num.*21.*Seſſe dec.*415.*tom.*4.*Merend. controu.var.lib.*22.*c.*26.*nu.*21. *Larr. cit. alleg.fiſcal.*118. *nu.*6. *lib.*2. *Barboſ.vot.*66.*nu.*20.*lib.*2. *Altimar.* mei memorem *ad Rouit.conſ.*8. *num.*1.& 2.*lib.*1. *Caſar.in Spec.qq.peregr.q.*1. *ex num.*2.

Secundò verò caſu idẽ cauetur per noſtra municipalia iura,nempè Ritum M.C.3.*prag.*13.§.9.& 17.*de offic.S.C.* 28.*de offic.proc. Caſ.prag.*1. §.3. *de cauſ.decid.prag.*6.*de offic.iudic.* adeò vt ne geſtu quidem,ac motu liceat, quid quiſque ſentiat,oſtendere, & *Reg.Tapia in mem.prag.*28.*lib.*2.*rub.* 2. *num.*4. illam debere ſummo ſtudio ſeruari clamat; nam licèt libertas votãdi non auferatur, vis quodam modo fit ex authoritate ſeniorum,quod etiàm ex iuris cõmunis diſpoſitione ſancitur in *cit.l.vbi falſi,C.ad l.Corn.de falſ.* ac ſuo duntaxàt loco, & tempori ſeruetur voti ſermo: quod vbi quis protulerit, ſinere debet,vt cæteri collegæ quicquid velint dicant,indeq;non diſcedere, donec abſoluta fuerit res, & proceſſus deferatur ad Secretariũ. Qui enim animi motus patiũtur,deflectent à iuſtitia, vt ait Pſalmiſta in Pſal.95.ibi: *Qui nõ commouebitur, iudicabit populos in æquitate*,ex quo *tex.* ſacro colligit *Berart. in ſpec.viſitat.official.cap.*10.*nu.*31. neminem ad furorem populi,ſeù tumultum ſinè debita cauſæ cognitione condemnãdum, quia perdifficile eſt,cõmotos animos,& concitatos ſenſus aliquid honeſti, rectique perſuadere;iudiciorum enim ſilentia turba obſtrepentium confundit, *cap.in loco* 3.5.*q.*4.idem *Berart.* ibidem latè, vſque ad *num.*34.*Tholoſan.partitionum iur.can.lib.*5. *c.*14. ex notabilibus iuribus in *c.ad audientiam* 3. *de consuetud.l.decurionum* 12.*C.de pæn. c.Oſius* 2.*de elect.*

Quæ animi concitatio colligi poteſt, tum ex dictis, puta ſi inter votandũ permotus maximoperè ex collegarum cõtradictionibus in aliqua verba proruperit: tùm etiam ex facto, putà ſi repentè diſceſſerit ab Aula, vel alia ſigna fecerit,quod ex fundatis per *Reg. Galeotam mem. controu.* 39. *n.* 23. ſupremum adminiſtrum ſatis dedecet. *Id enim non eſt conſtãtis, & recti iudicis,cuius animi motũ vultus detegit*, ait *tex. in cit.l.obſeruãdũ,ff.de offic.Præſid.Conſil.Staiban. in add.ad cit.reſolut.c.*118.*n.*65.*to.*2.

Tertio demũ tẽpore, poſtquã prolata fuerit ſententia,nequit uotum propalari nulli penitus hominũ,ſi Proregem excipias,uigore *pragm.cit.*1. §.3. *de caus. decid.* ſecus non modò reddit propalans ſe ſuſpectum, ut perpẽdit *Caſar.in mem.q.*1.*n.*8.*et* §.2. *n.*35. ſed etiam acerrimis ſupplicijs dignum, quod fuit cauſa,cur Mari-

nus

nus Freccia à togæ honore fuerit deiectus, ut diximus in *rit. 3. ex nu. 10. lib. 1.* & in hoc *rit. nu. 181. lib. 2.* ac demùm se periurum fatetur, cũ quotannis iurisiurandi vinculo se obstrinxerit, de non euulgandis, quę in suo Tribunali fieri contigerit, vt scripsi eodem *rit. 3. ex num. 9.* pręceptum enim, de non reuelando voto, est negatiuum, & obstringit semper, & ad semper, *Angelicus Doctor 2. 2. q. 3. art. 2. & q. 33. art. 2. Archid. in c. si peccauerit 2. q. 1. Nauar. conf. 1. de sum. Trinit.*

Quibus confert *Gigã*. effatum *de crim. les. Maiest. q. 21. rub. 1. num. 23.* votum prodi ijsdẽ modis, quibus proditur secretum, nihilque referre, an quis verbo, signo, aut alio quouis modo arcanum nũciet: quocumque enim casu dicitur quis occultũ reuelare, ex *Abb. in c. omnis, de pœnit. & remiss. notab.* 10. quia declaratio animi, quæ verbis fit, à priori declaratio dicitur: quæ autẽ fit facto, dicitur à posteriori, ex *Mãtic. dec. 313. à n. 3. Cafar. add. q. 1. sub num.* 10. Quinimò illud seruãdum à Ministris nedùm in ijs, quæ dicta nocent, sed etiam in ijs, quæ dicta non prosunt *Io. à Sancta Maria in polit. Christian. cap. 29. §. 2. Marc. Mantua in tract. de consil. nu. 6. Ammian. Marcellin. l. 21.* ibi: *Eos solũ in ministros admissos fuisse, qui tacere solebant, & de his talis fama erat, etiam in rebus extra Senatum. Oxor. lib. 8. de Regis institut. ac Tertullian. in Apolog. c. 30.* inquiens, *precemur Imperatoribus vitam prolixam, exercitus fortes, Senatum fidelem: hac Cæsaris vota sunt*, nec nõ *Surg. de Neap. illustr. c. 4. num. 8.* & in *annot.*

Nonnulla ad silentij laudem, & arcanorum celandorum obseruantiam indicauimus in *cit. ritu 3.* & vera est sententia, publicas personas, qualis Iudex, Medicus, Chirurgus, Tabellio, obstetrix, &c. teneri ad seruandum secretum in ijs rebus, quæ illud postulant, & eorum tangunt officia, *Molin. de iustit. t. 5. disp. 5. nu. 2. Sanchez lib. 6. consil. cap. 6. dub. 2. n. 4. Cardin. de Lugo tom. 1. iust. disp. 14. sect. 9. num. 135. P. Bened. Pereyr. de iur. Academ. lib. 4. tit. de exercit. liter. q. 2. num.* 587. & vt inquit *Molin. ibidem nu.* 5. qui ex officio ad secretum obstringitur, contra iustitiam peccat non seruando, ac restituere tenetur damna inde subsequuta. De Aduocato reuelãre secreta cliẽtis, quod falsi pœna mulctetur, sermo est penès *Perez ad l. 1. tit. 19. lib. 2. ordin. p. 400. Gratian. discep. forens. c. 100. num. 16. lib. 1. Barbos. de potest. Episcop. p. 3. alleg. 79. num.* 25. ac nos *in cit. rit. 3. num.* 16. De Medico sunt iura in *c. si Sacerdos, de offic. ordin. in c. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss.* Hinc apud *Gregor. de Republ. lib. 17. cap. 4. num.* 8. in iuramento medicorum addit Hippocrates, nè ægrotorum secreta vitia detegant, quem refert *Pereyr. lib. 8. de Doctoribus, qu. 4. nu.* 152. Qui verò promisit secretum, an obstringatur ex sola fidelitate, an etiam ex iustitia, distinguũt *Molin. tom. 2. disput. 262. Sanchez cit. cap. 1. dub. 1. Lugo* memorata *disput. 14. n.* 139.

Verùm sicuti iudicem garrulum, & rusticum iura abhominãtur, ita & mu-
180 tos; & perniciosũ est Reipublicæ, nil aduocatis respondere, & obmutescere, ad *tex. in cap. si Rector, 43. distinct.* tradita per *Burg. de Paz in in proœm. ll. Tauri. num. 256. Simanc. de Republ. lib. 7. c. 13. Lopez l. 13. tit. 4. p. 3.* verbo, *por palabra, Fontanel. dec. 9. num. 13. lib. 1. Cafar. cit. loc. §. 2.* notans *nu.* 22. iudicem, qui non loquitur, & est immobilis, esse Diabolum, & præsumi malæ naturæ, & ante ipsum scripsit *Merend. add. lib. 22. cap. 26. sub num. 9. Simanc. de republ. lib. 7. cap. 5. nu. 21. Lel. Zecch. lib. 2. de Princip. c. 1. num. 8. Valenz. cons. 162. ex num. 57. lib. 2. Zamar. de off. iudic. & aduoc. par. 1. q. 1. ex num. 2.* & conferũt exarata à *Petro Gregor. Syntax.*

ar-

artis mirabilis, lib. 40. c. 41. pag. (mihi) 539. *Alex. Tasson. lib. 9. quæsit. 3. fol.* 308. & ab *Abbate Oliuctano Lancelloto in libercolo delli farfalloni, farfallone* 97. *fol.* 477.

Licet enim supplere defectum aduocatorum, & partium, *l. Aufidius, ff. de legat.* 3. Licet proindè iudici ex suo officio non requisito factum recensendo, & ad memoriam reducendo, supplere, *Alexand. in l. 4. § hoc autem iudicium, num. 15. ff. de damno infect. Cyn. & Imol. in l. 1. C. quæ desunt aduoc.* potest namquè dicere reo, reminiscaris pactum de non petendo factum fuisse, *Afin. cit. tract. de execut. §. 3. cap.* 224.

Hine in M.C. cum ageretur causa super liquidatione instrumēti vrgēte
181 Ill. Marchione S. Iuliani aduersus Ill. Principem Sepini in discussione nonę nullitatis, in qua dicebatur nō licere illi instrumentum liquidare absque curatoris interuentu, suo patrimonio dati, ad *tex. in l. item si vnus litigator* 19. *ff. de receptis arbitris, in l. ÿs qui, ff. de cessione bonor. Staiban. Sen. cons.* 30. *num.* 14. *& Iunior. resol.* 8. *num.* 19. & à nobis tradita in *ritu* 166. *n.* 92. *lib.* 2. patrono ex aduerso contrarium in aula perorant, iuraq; adducenti, D. tunc Iudex M. C. Marcellus Grassus, nùnc dignissimus R.C. Præses dixit, *addo Salgadum*, etenim *Salgad. in laberynt. credit. p. 1. cap.* 14. *à num.* 22. à me ibidem laudatus pro Marchione infectatus fuit aleam, nempè validā esse liquidationē; quamobrē Princeps ipsum suspectum deduxit, ob voti propalationem, & è M.C. relatore D. Iudice Antonio Golino, manauit decretum, quod, *non recipiatur, & proindè interueniat*, die 6. Iunij 1665. penès Secret. M.C.

Testis verò vnicus probet nè huiusmodi suspicionis causam, quando
182 alij, nec mox, nec vnquā verisimiliter potuissent interuenire, tetigimus in hoc *rit. num.* 180. *lib.* 2. & meminit *D. Altimar. ad Rouit cons.* 8. *num.* 3. *& 4. lib.* 1. & videndi fusè ad rem *Ricc. collect. dec.* 224. *par.* 1. *Franc. Marc. dec.* 488. *num.* 9. *&* 10. *p.* 1. *Marsil. sing.* 212. *Mynsing. cent.* 6. *obser.* 67. *Thesaur. lib.* 1. *q. forens.* 15. *n.* 4. *Clar. §. fin. qu.* 53. *Farinac. q.* 67. *ex num.* 58. *Laratha consil.* 114. *num.* 60. *Cancer. var. resol. p.* 1. *tit. de test. num.* 71. *Speculat. tit. de testib. rub. de num. test.* triginta casus, quibus vnico testi plena adhibetur fides, subnectens, *Larrea alleg. fiscal.* 48. *ex num.* 12. *Menoch. cons.* 98. *num.* 2. *de Marin. ad Reuerter. decis.* 46. *in fin.* quo in casu haud admittitur iuramētum suppletorium, *Rebuff. tit. de recus. art.* 14. *Glos. vnic. num.* 4. *Fontanell. decis.* 23. *ex num.* 1. *Gabed. dec.* 46. *num.* 6. *par.* 1. decisum attestans, *Pereyr. de reuis. c.* 8. *num.* 17. *Larrea dec.* 48. *num.* 16. quod displicet *Merend. lib.* 22. *c.* 28. *num.* 4.

Iudex, qui votum protulit in vno iuris, vel facti articulo, valeat ne paritatē
183 dirimere in gradu reclamationis, seù in integrū restitutionis? Accidit trutinandus articulus in S. C. in causa curatoris patrimonij Caroli Filamarino, cum Ill. Principe Torellæ. Siquidem, relatore D. Consiliario Cāgiano, è S. C. manauit decretū, fieri excomputū ex pretio Terræ Atellæ in beneficium Principis, à quo decreto curator reclamauit, petijtque in integrum restitui; Et facto verbo à D. Consil. D. Sancio Lossada Commissario, ob transitum D. Consil. Cangiano in aliam Aulā, fuit orta paritas in articulo si, vel nè esset deferendum petitæ restitutioni, pro qua dirimenda, inter tres datos adiunctos, fuit memoratus D. Cangianus, recusatus deindè à curatore, quia in primo decreto protulit votum pro petito excomputo, deductaq; suspicione formitèr, decreuit Senatus, quòd, *interueniat*, die 26. Februarij 1669. referente D. Cōsil. Sixto. Quæ quidem Senatus determinatio iure merito procedit

cedit in restitutionis in integrum, vel nullitatum gradu, in quibus ijdem iudices vota præstare valent, & in S. C. etiam in reclamatione, in qua ijdem Consiliarij suffragia dāt, instar Præfecti Prætorio, *Auth. quæ supplicatio, C. de precib. Imp. offer.* ex illius Tribunalis præeminentia, *de Franch. dec. 528. num. 4.* Commissa tamen causa reclamationis à definitiua sententia alteri eiusdem Aulæ, *Afflict. dec. 231. de Franch. dec. 335. Reg. Sanfelic. dec. 4. num. 16.* aliud notans obseruari in Collaterali Consilio, vbi idem iudex, qui in prima instantia commissarius fuit, est & in causa reclamationis. At quoad alios iudices inferiores in secunda instātia non procederet; nam qui iudicat in prima, remouetur à secunda appellationis, *Marant. in prax. act. 2. n. 63.* quem laudat *David Meuius*, & si germanus inferiùs citandus, *nu. 21. de Amatis dec. Rot. March. 14. Vin. dec. 363. num. 8. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 110. nu. 25. cent. 2. Guazzin. defens. 1. num. 21. necnon 43.* confert *Ann. alleg. 18. Thor. par. 3. compend. dec. sect. 3.* verbo, *suspicio contra iudicem*, non enim præsumitur corrigere dictum suum, *Nigris in c. Regni prolixitatem, num. 43. de Graff. excep. 24. ex num. 88.* etiam ex nouis deductis probationibus, *Mastrill. decis. 151. ex num. 6.* quamuis iudex à quo adeptus fuerit locū iudicis ad quē, *Rot. Rom. dec. 24. Vin. dec. 363. num. 6. Ricc. collect. 2612.* quibus, iuris rigore attento, contradicunt *Bald. & Salyc. in l. eos, vers. prouocatum, C. de appellat. Muscatel. in prax. appellat. p. 3. Gl. instantia, nu. 22.* dummodò Princeps de potestatis plenitudine aliud non mandaret, notat *Muscat. mem. num. 21.* Vel si partes consentiant, *Cepoll. cautel. 199.* & proindè iudex nō obstringitur ex officio se abstinere, sed partis requiritur recusatio, *Io. Paul. Zamar in tract. de offic. iudic. & aduoc. par. 1. q. 12. num. 129.* ex *Hieron. Portol. in Scol. ad Molin. vers. iudex, num. 11.*

Quippè iudex, à quo appellatur, nequit iudicare in causa appellationis, ex *l. eos, C. de appellat.* non quidem ex ea ratione, quod votum suum propalauit, sed quia videtur offensus, nam ille, qui ab eius sententia appellauit, ex natura prouocationis, de iudice ipso tāquam iniusto, & iniquo conqueritur, ad *text. in l. qui cum mater, §. si libertus, ff. de oper. libert. l. in minoribus, C. de appell. l. fin. C. quādo prouoc. non est necess. in c. ad hæc 6. & c. proposuit 24. de appell. R. Galeot. cit. controu. 39.* Secus verò si aduersus sententiam petierit restitutionem in integrum, vel ab ea reclamauerit, nam tunc iudex, qui primo loco pronunciauit, potest esse iudex etenim, qui reclamat, vel petit restitutionem in integrum, non conqueritur de iudice, sed recurrit ad ipsū, tanquam melius instruendum, & sic non arguitur iudex de iniustitia, sed ipsa pars, quæ reclamat, vel petit restitutionem in integrū, arguit se ipsum negligentiæ, adhibitæ in proponendo sua iura, ex *l. profecti, ff. de minoribus, cum l. præcedenti in fine*, atque ita declarar *Castillus decis. Sicil. 6. num. 4. & 9. tom. 1. Theod. cit. alleg. 87. n. 4. vers. ex alia radice.*

Qua ratione, cùm sententia profertur
à tribus Consiliarijs in causa, quæ
184 excedit summā ducatorum biscē-
tum, in qua debent esse tria vota
conformia, iuxta dispositionem Re-
giæ pragmaticæ; Et sic iam innote-
scit illos tres Regios Consiliarios
fuisse eiusdem sententiæ, nihilomi-
nus in reclamatione ab illa senten-
tia possunt ipsimet tres Regij Con-
siliarij iudicare, quamuis illorum
vota sint patefacta, quia propalatio
voti, quæ non est intempestiua, ne-
que impertinens non inducit cau-
sam suspicionis, ita optimè, ex praxi
omnium Tribunalium Hispaniarū,
docet *Larrea alleg. fiscal. 118. n. 11.*

Ex

Ex his dicebam, non induci prolationem voti, & proindè non remoueri
185 Senatorē à iudicando ex relatione Principi, antequam causa in Senatu deduceretur, facta, non intempestiuè, & impertinenter, sed ipsius Principis iussu: ea enim, quæ referūtur Principi circa fundamentum facti, voti enunciationē non trahunt, ex peregrino *text. in cit. l. vbi falsi, 22. C. ad l. Corn. de fals.* ibi, *sed tāquā ad imitationem relationis, quæ solùm audiendi mādat officium, prabeat notionem*; & quæ proferuntur non animo diminuendi alicuius ex partibus iustitiam, nullam causam suspicionis inferunt *Fontan. dec. 9. nu. 6. Valasc. de partition. cap. 9. nu. 21. Ginrb. dec. 74. ex num. 7. Maynard. dec. Tholos. 94. lib. 1.*

Quibus non refragatur effatum *Tiberij Deciani, respons. 26. tom. 1.* à me remissiuè laudati *in rit. 3. num. 11. lib. 1.* Regimina nempè Superioris Austriæ potuisse recusari à Barone Polleutuslet in causa, quam habebat cum Serenissimo Archiduce Austriæ, tanquam suspecta Baroni, ex eo quod Serenissimus Archidux antequam illis delegasset causam, habuit consillum ab eis, quod non teneretur inuestire Baronē de feudo controuerso.

Illud enim consilium fuit habitum à Regiminibus, antequam illis fuisset delegata causa, & sic antequam essent Iudices, vndè oriebatur conclusio, quod iusta causa suspicionis, est contra Iudicē, si allegatur, quod consuluit, vel fuit Aduocatus in ea causa, ex *text.* ab eodem *Deciano, nu. 6.* laudatis in *l. apertissimi, C. de Iudic. in cap. causam, quæ, & in cap. cum R. Canonicis, de offic. deleg.* Vndè non pertinet ad hypothesim, quando quis ordine Principis, agit ipsi consultationem, aliàs enim sequeretur, quod Tribunalia, potissimum R. Cameræ, cœterique Magistratus non possent interuenire in causis, in quibus fecerint consultationes S. M. vel Proregi, quod quidem esset absurdum, ac inconcussæ aduersaretur praxi. Præterquàm quod haud constat, quid fuerit in illa controuersia decisum, in qua *Decian.* calamum arripuir.

Sit igitur Iudex natura apertus, simplex, nōmutilatus, nō simulatus, syn-
186 cerus, nō insyncerus, velox ingenij, nō tamen manu prōptus, in motiuis excitandis, prorsùs paruipenso *Glo.* dicto, quod infert ex *tex. in l. obseruandum lit. A. de offic. Præsid.* ibi: *Nota mirabilem malitiam, quam docet hæc lex, quod aliud gerant in corde, & aliud simulent*, nisi intelligas de malitia bona, vt iustitia æqua lāce exerceri possit, sic aduertente illo *text.* fretus *Angel. in l. 1. §. dolum, num. 3. ff. de dol.* quem refert *Asin. in memor. tract. de execut. cap. 177.* Plura enim sunt in iure, quæ eodem nomine & bona, & mala sunt. Venenum quandoque bonum, quādoque malum, *l. qui venenum, ff. de verb. signific.* Dolus quandoque bonus, quandoque malus, *l. prima, ff. de dol.* Persuasio quandoque bona, quādoque mala, *l. prima, ff. de seru. corrup.* Conspiratio quandoque bona, quandoque mala, *l. Magistros, C. de profes. & medic. lib. 10.* Doctrina quandoque bona, quandoque mala, *l. prima, C. de summ. Trinit.* & obseruant *Glos. in Const. quicunque toxicum, de vendēt. venen. Aul. Gell. noct. Actic. lib. 9. cap. 12. & lib. 12. cap. 9.* ac aliqua penè similia penès *Paleot. de Sacri Cōcistor. consult. p. 5. q. 1. Isern. de feud. March. Bonadil. lib. 2. politic. c. 11. & 12.*

Tandemq; Iudex omni studeat conatu simul coniūcta habere sex illa en-
187 tia, quæ in Cācellario perfectō necessaria aduertit *Bernhard. à Mallinckrot de Archicancellarijs S. Roman. Imper.* ac *Cancellar. imper. aul. in proœm.* nempè, SCIENTIA, PRVDENTIA, INNOCENTIA, ELOQVENTIA, EXPERIEN-

P TIA,

TIA, ET CONSCIENTIA. Quibus si accedant CONSTANTIA, ET VIGILANTIA, MODERATIO, ET COMMISERATIO (quamuis quatuor hæc ad hoc officium æquè, ac præcedentes necessariæ dotes sub INNOCENTIAE, idest VIRTVTIS generali nomine possint comprehensæ videri) absolutè, ni fallor, idea erit optimi Magistratus, codẽ *Bernhard. à Mallinckrot cit loc.* admonente.

Cum sint ergò tàm multæ suspicionũ causæ, tàm durum coram suspecto
188 iudice litem agere, cumq; pariter plus æquo creuerit, atque in dies singulos magis, magisque crescat immanis facillimè recusandi licentia, itaut non proteletur modò iustitia, verum etiam vilipendatur; operæptetium erit, vt in hac materia deferatur multum iudicis arbitrio, qui, attentis nauitèr iudicis recusati integritate, ac doctrina, recusantis moribus, ac probitate, causæ qualitate, recusandi tempore, ac modo, alijsque circumstantijs, colliget, an illæ sint causæ, quæ iudicem suspicionibus obnoxium reddant; cum plerumque vna causa, quæ sufficit ad remouendum vnum, non satis sit, ad quoslibet remouendos iudices, adhibita in singulis prudentia, sine qua nihil boni, nihil decoris, nihil honesti poterit fieri, teste *Macrobio. Prudentia est virtus dirigens ad rationis normam vniuersa, quæ cogitat, quæque agit, ac nihil prater rectum, ac laudabile facit,* & *Iuuenal. satyr. 10. in fin.*

Nullũ Numen abest, si sit Prudẽtia.

Virique prudentis est medium tenere, *l. qui lancem, ff. de aur. & arg. leg. Lopez in l. 23. tit. 9. partit. 6. Glo. 6. circa fin.* ex *text. in auth. de Consul. lib.* vbi *Glos.*

Enim verò quid aliud prudẽtia, quam electio rerum, quæ aliter, atque aliter se se habent? non rebus solum deuincta, sed ijs, quæ rebus adstant, tempora, loca, homines aspicit, & pro minima eorum mutatione, ipsa se mutat, *Lips. ciuil. doctr. lib. 4. cap. 1.* Vtetur maximè in huiusmodi suspicionum causis iudex extraiudicialibus informationibus, quod expressè mouet Regina Ioanna *in hoc ritu,* ibi, *extraiudicialiter,* vt illucescat veritas, vt amputentur dilationes, vtque suam seruet dignitatem iustitia, sinè qua nullo pacto consistere posset Mundus, qui, vt inquit *Petrarch. in dies ad extrema præcipitans, secum omnia in deterius trahit.*

RITVS CCLXVI.

Item si aliquis ciuiliter, vel criminaliter ex officio, vel via ordinaria de mandato ipsius Curiæ citatus fuerit, & excusetur per aliquam coniunctam personã ipsius, quod citatus ipse sit absens, quod arripuerit iter ad sanctum Iacobum, vel ad sanctum Sepulcrum, talis excusatio admittatur, nisi præsumatur malitiosè proponi.

SVMMARIVM.

1 *Absentes condemnare impium est.*
2 *Citatus pro causa ciuili, vel criminali si fuerit absens excusari potest, ne dum à coniuncto, sed ab extraneo.*
3 *Iuramentum an debeat præstari in allegatione absentiæ.*
4 *Absentiam possunt allegare Mulier, & cæteræ personæ, licet inhabiles, sed quid de Clerico in foro laicali?*
5 *Absentiam allegantî debet statui terminus ad reum certiorandum.*
6 *Appellatio concedi an debeat à denegata dilatione absentia allegata, vel à breuitate dilationis, & praxis enunciatur.*

7 Ab-

7 *Absẽtia,infirmitatis,&c. exceptio debet proponi ante vltimã contumaciam incusatam,& Curia pro Tribunali sedente.*

8 *Contumacia vltima etiam incusatur, si allegatur absentia ante ipsius incusationem, & forma decreti recẽsetur.*

9 *Liquidatio instrumenti retardatur ob allegationẽ absẽtiæ, ac terminus ad denunciandum etiam conceditur. Quid si fuerit locus designatus pro citatione,& absentia renunciatum.*

10 *Citari quis vt possit in aliquo loco, vel vt supposita persona pro absente,an valeat pactum,& quando, decisioque recensetur.*

11 *Absentia malitiosè proposita non admittitur vbi casus enumerantur, & num.12.ac 15.*

13 *Absentiæ exceptio malitiosè allegata, si fuerit reiecta, debet in secunda citatione concedi,vbi casus, & decisio referuntur.*

14 *Absentiæ exceptio debet concedi,si fiscus,vel iudex dederint causam fugæ.*

16 *Contumax non potest excusari vti absens.*

17 *Absentiæ excusatio,vt locum habeat, debet impedimentum probari,& locus,ac causa assignari.*

18 *Absentiam alleganti impartitur terminus iudicis arbitrarius.*

19 *Absentia quotuplex est.*

20 *Absens,vel præsens quis in dubio an præsumatur.*

21 *Coniunctus pro coniuncto, an, & quando in iudicio esse possit sine mandato, & in quibus casibus,vsq; ad num.39.respectiuè.*

34 *Absentiam allegans pro coniuncto non tenetur satisdare,& cur?*

36 *Absentem etiam mulieres possunt excusare.*

40 *Coniunctorum appellatione qui veniant.*

41 *Vir pro vxore absque mandato agere potest,& venit appellatione coniunctorum.*

42 *Maritus, vel coniunctus licet agere possint pro muliere, vel coniuncto sine mandato,si tamen vti procuratores, agerent cum tales non sint, acta sunt nulla, vbi decisio adducitur.*

43 *Coniunctus admissus ad agendum pro coniuncto an teneatur in causa reconuentionis eum tueri.*

44 *Coniuncti pro coniunctis in causis criminalibus an agere valeant, & quid de Patre pro filio.*

45 *Amicus ad instar coniuncti admittitur absque mandato,ad comparendum pro amico.*

46 *Amicus venit appellatione familiæ.*

47 *Sequestri reuocationem petere poterit quilibet amicus pro altero amico sine mandato.*

48 *Amicus non tenetur litem habens cũ altero amico compromittere,vigore pragm.1.de arbitris.*

49 *Amicus amicum an teneatur alere ? & quid de arctissimo amico,tãgitur succinctè.*

50 *Effectus sanguinis coniunctionis, & amicitiæ remissiuè.*

51 *Amicitiæ vinculum laudatur.*

1 Contrà absentem ius dicere, vel barbaris ipsis barbarũ est: Inauditus enim pro innocente habetur : & cum ei de se dicere non vacat, non minùs à crimine,quàm à foro,abesse putandus est.Quod ipsum non tacitè expressit *Tacitus,lib. 1. histor.* Hinc *Cicer. act.2. in Verrem* inter cætera, quæ Verri obijcit crimina. *Honestissimi,* inquit, *atque integerrimi absentes rei facti in dicta causa damnati, & eiecti.* Et Liberius summus Orbis Antistes, vt ex *histor.tripart. lib. 5. cap.7.* Constantino Imperatori dixit,Iudicem non posse,absente reo, scelera eius punire, aut de crimine eius pronunciare,neque enim illud fieri solere ab iniquo iudice, qui priuato odio sequiat,aut domesticis simultatibus ad id impellatur. Pe-

regrinos viros summa vbiquè afficiunt indigenæ beneuolentia, maximisque onerãt beneficijs, plurima illis fauent, vt inter Religione pares, consentaneum erat, priuilegia. Quod, & in ipsos Imperator Gordianus rescripsit, absentes non posse capitali crimine accusari, in *l. absentem, 6. C. de accusatio.* & etiam disposuit *tex.* in *l. absentem, §. aduersus contumacem,* vbi *Glosa, ff. de pænis, Benedict. Carpzou. in praxi criminal. p. 3. q. 140. n. 1. 2. & 13.* ex *Farinac. & Iul. Clar.* Piè igitur cum eisdem agere debebant peculiaria iura, proindèq; perhumaniter factũ est, vt qui de re quacumque, siue ciuilis, siuè criminalis illa sit, in ius vocatur, tanquam absens excusari
2 possit, nè dum à coniuncto, vt in hoc
Rit. sancitur, sed etiam à quouis alio non coniuncto, qui admittitur ad excusandum citatum, eiusque absentiam proponendam, vt in *Rit. 269.* idque an concurrente iureiu-
3 rando, explicamus in *Rit. 268.* &
notant *Io. Mill. in prax. crim. c. incip. modo non laboret, in princip. p. 66. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 34. num. 3.* quem nostrum Ritum etiam refert *Camil. Borrell. in summa decisio. tit. 30. de sententia definit. num. 250. tom. 2.*

Dispositioni nostri *Rit.* & alterius memorati 269. cõgruit ius cõmune, in *l. inter accusatorem, & l. pen. §. ad crimen, ff. de public. iudic. l. absens, ff. de procurat. l. reos, C. de accusat. Io. Ant. de Nigr. in cap. Regni, siuè quis, num. 19. in fin. Clar. q. 32.* verbo, *prædicta autem, & q. 34. in princ. de Leonard. in pract. offic. c. 13. nu. 27. Guazzin. ad defens. reor. defens. 12. c. 1. ex num. 3. Vin. dec. 362. par. 1. Foller. in prax. crim. rub. audiãtur excusatores, num. 10.* & ibi *Index de Angelis, n. 1. vers. seunda declaratio, & num. 3. Masull. ad Capyc. decis. 3. num. 3. & dec. 143. de Franch. dec. 327.* cuius meminit *Baiard ad Clar. cit. q. 34. §. fin. num. 9. ad 12. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 99.* latè *Farinac. in tom. 1. prima par. pract. crim. tit. de inquis. num. 52. vers. primum impedimentũ, in tract. de var. & diuers. quæst. q. 99. Tepat. 1. lib. var. sent. tit. de absentia, & absentibus. Io. Zuffus de crimin. proc. legitimatio. lib. 2. quæst. 76. nu. 5. Gaspar Manzius de aduocat. & defensorib. tit. 4. num. 22. qui num. 24.* id protrahit tam ad causam ciuilẽ, quàm criminalem, imò dicit, quod neque à Principe tolli possit talis excusatio absentiæ, ex *Soarez lit. B. num. 24. Gomes. var. resol. cap. 1. num. 66. Clar. in §. fin. quæst. 40. versic. quæro nunc.*

Ad quod admittuntur Mulier, & Clericus consanguinei citati, alijq;
4 inhabiles, de *Nigr. loc. cit. num. 50.*
Baiard. ad Clar add. q. 34. num. 7. & conferunt tradita per *Guazzin. mem. cap. 1. num. 10.* etsi *Danza tom. 2. de pugn. DD. c. 3. num. 49. tit. de absent.* anceps existat de Clerico in foro laicali, cui contradicunt *Scialoy. in prax. forind. c. 8. nu. 88. D. Luca ad Franch. dec. 327. num. 9.* & de muliere erit noster sermo infra *vers. mulieres.*

Statuendũ proindè esse terminũ excusatori alleganti absentiam, vt
5 res reo innotescat, aliter irritum,
infectumque processum esse, & iudicium, docet *R. Sanfel.* memor *Carau. in hoc ritu, & in altero 269. in decis. 31. num. 6. t. 1.* ex *Farinac.* ac *Guazzin.* & addimus *Carthar. de exequut. sentent. c. fin. num. 266. & D. Consil. Staiban. resol. 78. num. 13. t. 1.* admonentem esse expectandum aliquantispèr. Quo in casu si causæ cũctatio, vel penitùs denegetur, vel tantula concedatur, vt absenti reo prodesse minimè videatur, licebit
6 ad superiora tribunalia recursus,
vt optimè *Farinac. q. 99. par. 2. n. 93. Baiard. add q. 34. num. 16. de Nig. in c. Reg. post commissum, num. 37. Reg. Tap. tom. 3. iur. Reg. tit. de contumac. & in const. appellationis remedio, n. 3. & 4.*

*& 4.ac dec S.C.*17.atteſtans deciſū,
*de Franch.dec.*589. *Viſcōti ad eund. dec.*327. in qua opinione *Præſes* nō
eſt coſtans, nam in *dec.*327. teſtatur
in Regno fuiſſe denegatam appel-
lationem, & à Præſide S.C. proui-
ſum,quod *M.C. iuſtitiam faciat,vel
debitè prouideat,*de qua decreti for-
ma ex mox *cit.de Franch.deciſ.* me-
minit *Reg.Rouit. in Rubr. pragm.de
appell.num.*13.quem ſtylum vigere
teſtatur *Reg.Sanfel.dec.*33. *ex nu.*2.
*lib.*1.prout ſeruari in Gallia,ſcripſit
*Rebuff. in Conſtit. Gall. tit. de excuſ.
num.* 15. verùm non eſſe tantæ au-
thoritatis memor.de *Franch. deciſ.*
589.cum ſit de collectis, & impreſ-
ſis poſt eius obitum,ex de *Ponte de
poteſt.Proreg.tit.de decret. Collat.ſu-
per oblig.ſeù alien.rei dotal.num.*13.
notat *Sanfelic.cit deciſ.*33.*ſub nu.*8.

Atqui de huiuſmodi appellationis
receptione mihi præſertim liquet,
idque ſæpè ſæpiùs in M. C. ſeruatū
vidi,fuiſſe admiſſam eiuſmodi pro-
uocationem,& notat *Danz. de pu-
gna DD.tom.*2.*tit.de abſent. c.*3.*nu.*
22. & non diſſentit *Reg. Rouit. cit.
num.*39.necnon *Scialoy. in prax.fo-
riudic. c.*8.*n.*91. *& de Marin.ad Re-
uerter. dec.*578.*n.*3. Cū dilatio om-
ninò concedenda ſit ſecundum loci
diſtantiam,*Affl. in conſtit. Regn.ex-
ceptiones,num.*4.*Carrab.ſing.*2. *Fari-
nac.q.*99.*num.*293. *Borrel. conſ.*97.
*num.*4.*Danz.cit.tit.c.*2. *num.*4. qui
notabilia ſubnectit,ad rationem vi-
ginti milliarium pro qualibet die,
*l.*1.*ff.ſi quis cautionib. l.*3.*ff.de verb.
ſignif.Baiard.add.q.*34.*n.*2.

Hinc abſentiæ exceptionē,ſicuti,
& alterā infirmitatis,& captiuitatis,
7 oppoſitionem debent excuſatores
proponere ante vltimam contuma-
ciam incuſatam, & Curia pro tri-
bunali ſedente, aliàs poſt rectam
curiam non licebit, vt notat, poſt
alios,*Scialoy.cit. tract.c.*9. *num.*103.
ſubnectens tamen *num.* 104. poſſe
etiam illam opponi,incuſata vltima
contumacia poſt rectam curiam, at-
tenta hodierna praxi, de qua teſta-
tur quoque *Danz.cit.tit. c.*3. *ex nu.*
34.firmās licere excuſatori,vt poſ-
ſit ſe ſiſtere,vſque ad primum ſom-
num, haud *Ritus* 206. diſpoſitione
obſtante,ex *Foller.in pract.crim.tit.
audiantur excuſatores,num.* 166. &
conferunt à nobis tradita in *cit.ritu
num.*8.*lib.*2. Cōtrarium dicunt *No-
uar.t.*1.*q.forenſ.*148.*num.*5. *R.San-
fel.dec.*32. *num.*5. *lib.*1. *Gallupp. in
prax.p.*2. *de contum. cap.* 4. *num.* 22.
*qui num.*23.teſtatur admitti,ſi iudi-
ces non diſceſſerint, quamuis in
Tribunali non ſedeant, dummodo
in eo adſint, & cautelam adhibet
R.Rouit in comparente poſt lectam,
& publicatam foriudicationis ſen-
tentiā,in *Rub.de ſentent.foriud.n.*36.

Quod ſi allegetur abſentia antè
vltimā contumaciā, tùnc hæc incu-
ſatur,ſed additur decreto. *Verum*
8 *ſtante abſentia inquiſiti allegata per
N.ſuperſedeatur in ſcribendo pœnam
contumaciæ per tot dies,dummodo in-
quiſitus nō fuerit viſus, neque captus.*
Quam praxim recenſent *Carau.*no-
ſter in hoc *rit.num.*2. *Foller.in dict.
rub. audiantur excuſatores,num* 12.
*Danz.cit.cap.*3.*n.*28.*&* 41. *Amend.
ad Frāch.dec.*327. *Scialoy.add.tract.
c.*7.*num.*7.*& cap.*8.*num* 105.& illā,
quæ ſeruatur in ſtatu Eccleſiæ,Me-
diolani,Florentiæ, & in Gallia,me-
morat *Clar.q.*33.*pag.*127.

Citatus verò debitor ſuper tenore
inſtrumenti (in quo quilibet intro-
9 ducitur ad allegandam abſentiam,
& ex ea remoratur illius liquida-
tio,*Galter.in prax.liquid.inſtrum.*3.
*par.princ.verſ.aud.excuſ.*Imò termi-
nus ad denunciandum impartitur,
vt dixi in *rit.*154.*num.*5.*lib.*1.) non
condemnatur, ſed dies præſcribun-
tur ad comparendum, vt notat *Ca-
rau.*in hoc *rit.ſub num.*2.*Reg.Sanfe-
lic.dec.*306.*p.*2.& ratio eſt,quia ceſ-
ſat rigor pœnę,ſi reus vti abſēs fue-
rit excuſatus, *Benedict. Carpzouius*
in

in processˢ. iur. tit. 8. *artic.* 4. *num.* 17. Verùm, si in instrumento esset designatus locus citationis, prout solet fieri in hac Ciuitate, cum renunciatione absentiæ, tunc allegatio absentiæ nullo modo est admittenda, vt singularitèr notat *Nouar. dec.* 35. *num.* 4. *in med.*

Sed nùm iure subsistat huiusmodi pactũ, vt quis possit citari in aliquo
10 loco, & in dubium reuocauimus in *ritu* 166. *nu.* 132. *tom.* 2. & quamuis pluriès in M. C. fuerit iudicatũ pro illius validitate, adeò quod in vsum nostri Regni tale pactum fuisse introductũ, doceat *Camillus Borrell. in sum. dec. tom.* 3. *tit.* 14. *de solutionibus, num.* 34. quem sequitur *Baron. de citatio. tom.* 3. *in annot. ad* 12. *quæst. num.* 10. tamen semper anceps extitit, quamuis enim recepta sit opinio, valere pactum à contrahẽtibus initum, citandi suppositam personam absentis nomine, vti *Valascus* probat *consul.* 144. *num.* 1. *lib.* 2. & post ipsum *Pereyr. dec.* 34. *num.* 9. videtur enim eo casu ille constitutus procurator absentis ad eum actum, vt pro absente citari possit, quod fieri potest. Hoc tamen cautè accipiendũ est, vt scilicèt persona citationi supposita certa, & determinata sit, in ipso contractu intersit, & acceptet huius mandati onus, obstringitur enim tùnc citationem deindè factã absenti denunciare, quod si non fecerit, mandati actione ad interesse condemnabitur, vti DD. citati notant: at si incerta persona, & quę hoc onus ignoret, aut non suscipiat designetur, vtique pactum nõ valebit, quoniam videtur tùnc citatio in effectu omninò remitti, à quo abhorrent iura, *Barbos. in l. alia, §. eleganter, num.* 47. *solut. matrim. Consil. Carleual. de iudic. tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 7. *sect.* 3. *num.* 24. cum ex ea nullam notitiam in posterum habiturum, se debitor speret, ita *Valasc. & Pereyr. mem. in locis, ille num.* 7. *hic num.* 9. & 10. & non dissensit *Reg. Rouit. in rub. de citat. num.* 4. Quod si hæc locum vendicant, quando persona citationi supponitur, quid dicẽdum, vbi locus tantum, seù domus aliqua huic muneri destinatur? maximè si pactio adijciatur, vt eo loci citatio facta valeat, etiam si nemo habitauerit, quo casu certum est ad debitoris notitiam peruenire non posse. Profectò reijciendæ sunt prorsùs pactiones huiusmodi, quippè quæ nimis Reipublicæ obnoxiæ, sicuti *Valasc. & Pereyr.* obseruant *loc. add.* & notat *Annichin. de præuent. instrum. dub.* 1. *cap.* 2. *num.* 89. & 90. necnon *D. Consil. Ioseph de Rosa cõsult.* 3. *num.* 7. & conferunt ab eodem *Annich.* tradita *cap.* 4. *num.* 42. *Reg. Sanfelic. in prax. sect.* 32. *ex num.* 4. *Pegas resol. forens.* 1. *ex num.* 7. & quidem DD. personas tantummodò citationi supponi posse scribunt, locum verò, vel rem inanimem nullus, quem viderim, pro certo, firmiterque autumat, sed potius ex ijs, quæ omnes in hac materia aduertunt, tacitè reijcere videntur, dum personas ità demum admittunt, si præsentes sint, & mandatum suscipiant, quod in locis adimpleri non potest: nullam proindè dicebam liquidationem factam in M. C. aduersus Saluatorem Pellegrino cum citatione in curia iã diruta, ex *Barth. de Capua in add. ad Const. Reg. edictorum, num.* 7. & 8. *Bar. & Bal. in l.* 1. *C. de summ. Trinit. & fid. Catthol. Thor. voto* 84. *Borrel. in summ. decis. par.* 1. *tit.* 44. *de citat. num.* 23. qui haud sibi cõtradicit inferiùs *n.* 479. & 580. *codẽ Thor. in supplem. compend.* verbo *liquidatio*, quamuis decreto M. C. relatore D. Consil. tunc Iudice D. Michaele Muscettula, die 22. Octobris *1666.* fuerit valida declarata, & prouisum, quod *remaneat condemnatus.* In Banca Calendæ.

Suam generalẽ sãctionem noster coarctat Ritus, si malitiosè absentia pro-

11 proponatur. Subdolè autem pro-
poni præſumendum eſt, quando in-
quiſitus in iudicio fuit, tunc enim
non tantùm abeſſe, quàm latita-
re præſumitur propter ſceleris con-
ſcientiam, *Geminian. in cap. actor, de dol. & contum. in fin. Inn. in c. fin. de eo, qui miſſ. eſt in poſſ. Nell. de Sancto Gemino in tract. bannitorum, par. 3. primi temporis, q. 3. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de liber. agnoſc. Marian. Soccin. in rub. de dilat. art. 17. num. 26. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 34. num. 15. Farinac. mem. q. 99. num.* 196. dicens, illam nõ admitti, quando interceſſit poſt inchoatam inquiſitionem, idque firmant *Franc. Marc. dec. 164. num. 15. Reg. Sanfelic. dec. 33. num. 1. tom. 1.* Et generaliter abſentia in dubio nõ præſumitur, & eam alleganti incumbit onus probandi, *Romana domus 1. Februar.* 1591. *coram Seraphino,* quæ eſt in eius *deciſ. 932. num. 11. Vrſell. in exam. apum, verb. Abſentia, concl. 8. num. 46.*

Vel ſi reus criminis fuerit in die pa-
trati criminis, vel antecedenti,
12 aut ſubſequenti viſus in loco deli-
cti, ex *cap. Regni poſt commiſſum*, & ibi DD. *de Franch. dec. 327. num. 5. Franc. Marc. dec. 626. nu. 1. p. 2. Reg. Tapia dec. 16. num. 18. Ricc. collect,* 2318. *Borrel. p. 2. ſumm. dec. tit. 30. de ſentent. diffinit. num.* 250. *Clar. q. 34. num. 2. & 4. Galter. in prax. inſtrum. 3. par. princip. rub. 4. nu. 11. R. Ronit. in rub. de appell. num. 23. Danz. de pugn. DD. add. tit. de abſent. c. 2. nu. 5. Scialoy. in prax. forindic. c. 8. num. 97. Nouar. qq. forenſ. lib. 1. q. 148. nu. 7. Reg. Sanfel. dec. 33. lib. 1.* dum tamen poſt modicum temporis admiſſi ſceleris iudicium compellaretur in foro, quod ſi hoc fuerit iamdudum patratum, & concedenda foret dilatio, quia potuit re vera aliquos poſt dies diſcedere, neque illi refragatur præſumpta iam memorata fraus, quæ oriri ſolet ex eo, quòd illis diebus fuit viſus, vt idem *Clar.* aduertit *eod. in loco*, nec non *Scialoy. citat. nu.* 94. poſt *Carau. & de Frãch.*

13 Quin ſi oportuerit rurſus citari,
exemplum, ſi terminus vnius anni in *Conſt. Regni* ſtatuti ad comparẽdum, fuerit per Principẽ reſtrictus, iuxtà de *Franch. deciſ. 213. ſub n. 25.* quia vt inquiſito eidẽ innoteſceret reſtrictio ipſa, iterùm notificanda eſſet citatio ad informandum, & ad capitula, cum prædicta reſtrictione, vulgo abbreuiatione termini, per alteram eiuſdem de *Franch. dec. 589. verſ. propter quod*, certè ſi tunc veniret aliquis allegans abſentiam, admittendus eſſet, quamuis prima vice allegata abſentia reiecta fuerit, ex quo viſus illis diebus in Ciuitate, quod, reuocata ſententia M. C. deciſum fuiſſe in S. C. relatus ſubdit de *Franch. in mem. dec. 589.* fauetque vſus adductus per eũdem de *Franch.* in ſæpiùs *cit. dec. 327. n. 5.* & quæ ſcribit *Reg. Sanfel. cit. dec. 33. num. 2. lib. 1.* & notat *Dom. Luca ad cit. dec. 589. de Franch. ſub nu. 3.* adiungens formam libelli, & decretorum in hac materia. Si verò iudex, vel fiſcus dederint cauſam fugæ, eſ-
ſe illam concedẽdam, ſcribunt *Giz-*
14 *zarel. deciſ. 17. num. 9. Sialoy. in prax. forindic. cap. 8. num. 97.*

Baiardus inſupèr ad *Clar. cit. quæſt. 34. n. 13.* poſt *Carau. in hoc rit. nu. 7.* ſcri-
15 bit, malitioſè etiam opponi abſen-
tiam, quando reus fuerit citatus perſonaliter, & cum eo conueniunt *Guazzin. defenſ. 12. cap. 1. num. 17. Viſconti ad Franch. cit. dec. 327. lib. 1.* cum affectata præſumatur, nam, vel re vera non abeſt, aut abeſſe ſimulat, nè iuſtè puniatur, & ſi abeſt, potiùs fuga, quam abſentia dicitur, quæ haud prodeſſe debet, ex *l. 2. in in fin. ff. ſi quis caut. Gloſ. in l. ſcire oportet, §. ſufficit,* verbo, *nocebit, ff. de excuſat. tutor. Andr. in c. 1. de conten. inter Vaſallum, & alium de benefic. & in conſtit. citationis litera, arg. l. ſpadonem, §. eſt autem, ff. de excuſ. tutor.*

tor.quibus iuribus fretus *Matth. de Afflin eadem mox cit. Consi. nu.*21. scripsit, quod quando non ignoro M.C.velle pro causa ciuili, vel criminali,me citare,& ipse rei cōscius Romam peto, & excusator absentiam opponit, illa frui non debeo, multisque tuentur *Farinac. add. q.* 99.*num.*396.*Thom.Ferrar. caut.*18. *Guazzin.cit.cap.*1.*num.*16.*Reg.Sanfel.indic.dec.*33.

Et tandem *Carau.* in hoc *ritu num.* 8. denegat dilationem absentiam al-
16 leganti pro contumace, nosq; adiungimus *Galter.cit.loc.num.*12.*Nouar.q.forens.*148. *num.*6. *lib.*1. memorem *Carau.in hoc rit.Reg.Sanfel. dec.*32.*lib.*1. singularem notantem regulæ restrictionem, & ex Oltramontanis,addo *Rosbach in praxi ciuil.tit.*13.*de defensor.nu.*16. *Gaspar Manzium in tract.de aduocat.& defensor.tit.*4. *num.*23. qui alios allegat, cum pro illo nemini loqui liceat,*l.sed si per procuratorem*, §. *ait prætor*,vbi *Gloss.ff.ex quib. caus. maior.in integ.rest.Glo.in l.contumacia, vers.litis damno.ff.de repud.* & adest *Rit.M.C.*220.Idemque erit in contumacia commissa in iudicis conspectu,quæ nullam admittit excusationem,*Muscat in prax.fideiuss.mod.*10. *num.*12.

Vt autem fraudi,& malitiæ ansa non præbeatur,in iure cōstans est,quod
17 non quælibet allegata absentia per quemcunque facta sufficiat, nisi & impedimentum probetur, & absentiæ locus, ac causa assignetur, aliàs enim iudicis illuderetur authoritas, id quod I.C.docuit in *l.absens, ff.de procur.*his verbis·*Absens reus causam absentiæ per procuratorem reddere potest*, necnō in *l.penul.*§.*ad crimen, ff.de public.iudic.*vbi *Gl.* verbo, *& si iustam rationem*,*Marian.Soccin.in c. ueniens, num.* 137.*&* 139. *extr. de appell.Menoch.de arbitr.lib.*1. *q.*80. *sub num.*52.*Franc. Marc.decis.*164. *num.*3.*&* 4.*Verall.dec.*72.*p.*2.*Surd. dec.*203.*num.*57. *& in tract. de aliment.tit.*4.*q.*15.*num.*5. *Marcell.Calà de modo articul.nu.*590.*pag.*137. *Visconti in conclus.iur.* verbo, *impeditum se*,laudans *Carau. in rit.*268. *in fin. Io. Zanger de exceptio. par.* 2. *cap.*9.*num.*11.*Christophor.Zobel p.*1. *differ.*16.*nu.*1. *Carpzouius defin.iur. par.*1.*constit.*9. *defin.*10. *qui indefin.* 12.*num.*4.docet,quod sufficiat causas absentiæ sūmariè probare,scilicèt nudis schedulis, & priuatis testimonijs. Verùm *Carau. in hoc rit. sub num.*2.*&* 3.notat multoties etiā loco non explicato excusanti alleganti in genere absentiam præfigi
18 terminum magis tamen breuem arbitrio iudicis, potiùs æquitate, quàm iuris rigore attento, & non dissentit *Clar.in add.q.*34. *vers. sed nunquid*, cum semper id sit iudici arbitrarium,de *Franch.cit. dec.*327. *in fin.* allegans *Carau. Reg.Rouit.in rub.de appellat. num.* 24. *Scialoy.cit. cap.*8.*num.*9.& ante ipsos *Misinger. obser.*92.*centur.*3. *Vinius opin.* 368. *par.*1.*Mascard.de probat. cōlus.*885. *vol.*2. *Præsul. Ricc. ad Franch.decis.* 589.*Dom.Luca* ad eundem mox *cit. dec.*327.*nu.*3. qui omnes casus excusationis absentiæ arbitrio remittit iudicis,qui dilationem inscio fisco in Regno concedere non valet ex *prag* 15.§.6. *de offic. Mag. Iustit.* Cui, sicuti & parti licebit probare contrarium allegatæ absentiæ, de *Leonard.in pract.iudic. c.*13. *nu.*27. *vers.& nota,Nouar.dec.*75.& nos in *rit.seq. num.* 59. & praxim indicant *Reg.Sanfel.dec.*33. *nu.*1. *Danz.add. cap.*3.*num.*42.

Absentia verò quotuplex sit, notant *Farinac.q.*99.*ex num.*28.*Baiard.ad*
19 *Clar.q.*34.*num.*1.*Trois.* in hoc *ritu num.*6.*Danz.cit.cap.*2.*num.*1.*Cigala in Comm.ad tit.de action.*§.5.*n.*4. quot sint huius vocabuli acceptiones latè *Odd.de restit.in integ.par.*1. *integr. artic.* 6. & quod penè infinitis modis absentes dici possint, no-

notant *Bal. in l. præſens, ff. de pact. Felyn. in cap. quoniam.num.* 10. *vt lit.non conteſt. Alciat. in l. abſentes, ff.de verbor.ſignific.* & arborem, ex qua, conciliatis Doctorum diſtinctionibus omnes abſentiarum ſpecies faciliùs diuidi, & cōplecti poſſunt, nouitèr conſtituit *Domin.Galleſii in tract.de reſt. in integr. cap.*8. *ex num.*10. & abſentiæ ſpecies latè tradit *Vrſellius in examine apum concl.*8. *in verb.abſens.* Et in dubio præſens, vel abſens quis præſuma-
20 tur. Vacillant DD. & quidem *Specul.in tit.de actore,* §.1. *Bal. in l.fin. C.de bon.quæ liber. Alex. in conſ.*89. *num.*13.*& conſ.*92.*num.*29.*lib.*5. *ac conſ.*177.*num.*13.*lib.*6. *Natta conſil.* 67.*num.*6. *Cephal.conſ.*203. *num.*5. *lib.*2.putant abſentiam præſumi, donec contrarium non probetur. Contradicunt, & veriùs, *Bar. & Dyn. in l.his poteſt, ff.de acquir.hæred.Paul.de Caſtr.in l.illud, num.*6. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* idem *Alex.* parùm conſtans, *in conſ.*89.*in fin. lib.*5. *Maſcard. de prob.concl.*5.*num.*2.*tom.*1. *Afflict.in conſtit.de lit.cont.rub.*89. *lib.*1. *n.*28. *Ant.Canar.in tract.de excuſat. q.*16. *Franc.Marc.dec.*174.*par.*1. *& deciſ.* 626.*num.*3. *par.* 2. *Clar.add. q.*34. *verſ. ſed nunquid, Cical.in cit.*§.5.*n.* 12.*ex tex.in l.filium, de his, qui ſunt ſui, vel alien.iur.*

Cæterũ, cōiunctũ in iudicio eſſe valete pro cōiũcto, & quibus in caſibus,
21 quibuſque concurrentibus, enarrant latiſſimè *Viu.dec.*31.*lib.*1.*Ricc. collect.*736.*Franc.Marc.dec.*99.*p.*2. *Magon.dec.Luc.*6.*Fab.de Ann.conſil.* 33.*Golin.de procur.p.* 3. *cap.* 1. *&* 2. *Bonden.de iure controuerſ.collect.legal.*49.*num.*1.*p.*1.*Cancer.var.reſol. p.*2.*cap.*14.*nu.*137. *Borrel.in ſumm. dec.tit.*66.*num.*93.*t.*1. *Merlin.de pignor. & hypoth. deciſ.*121. *num.*11. Nos autem addere aliqua haùd vanũ exiſtimamus, quin potius perutile, præſertim ſi diſſimili methodo vtamur. Repetimus itaque regulam iuris eſſe, vt coniunctus pro coniũcto, adhuc nullo cum mandato, eſſe poſſit in iudicio, deprompt am quippè ex *l.ſed hæc, ff.de procur.l.exigendi,* vbi *Iaſ.num.*3.*C.eod.tit.c.nonnulli,*§.*fin.* adiuncto *cap. ex parte, verſ. quia verò, de reſcript.* & apertis verbis conſtituunt *Bar.in l.ſi quis apud,* §.1.*num.*2.*ff.de iudic.ſolu. Alex.in l. ſæpè, num.* 88.*ff. de re iudic. Roman. ſing.*619. *Petr. Duen.regula. exord. coniunctus admittitur, Petrus Garz. dicto* 538. *Io.Andr. de Rub. in tract. de poteſt. procur. in cauſ. crim. par.*1. *num.*222.*&* 315.*Iul.Clar.q.*33.*n.*3. & deducitur ex verbis noſtri *Rit.* ibi: *ciuiliter,* & alterius 269. ibi: *pro parte citati,* quæ aliàs de vēto ſeruirent, teſte *Caran. in hoc ritu ſub n.*3.

Cauendum tamen omninò illi de rato, alioquin nō admittatur, idque pro-
22 bat *tex.in l.*3. §.*defēdi, ff.iudic.ſolui. Specul. in rub.de coniuncta perſona, num.*1. *Alex. conſ.*47. *num.*2. *lib.*7. *Soccin.conſ.*120.*num.*3.*lib.*1.*Hyppol. ſing.*228.*num.*2.*Ioſeph Lud. dec.Lucenſ.*41.*num.*1. *&* 2. *Ann.ſing.*100. *Marant.in prax.p.*6.verb.*appellatio, n.*218. *Vrſill. ad Affl. dec.*73. *n.*10. *Magon.dec.Floren.*136.*n.*3.*& Lucēſ.* 49.*n.*29.*Grat.dec.*23.*in fin. Conſt.de retract.cap.*8.*caſu* 4. *num.*7. *Aymon. conſ.* 27. *Caſtill.dec.*36.*num.*8.*Maſtrill.dec.*131. *num.* 16. alia iura refert ad propoſitum, & ſequitur *Gaſpar Manzius d.tit.*4.*num.*28.*qui n.* 29. hoc ampliat, etiam ſi ille locupletiſſimus ſit, vel immobilia poſſidet cum *Rosbach in d.praxi ciuil.tit. de defenſor.*13.*num.*28. *& num.* 44. docet, quod defenſor cum ſatiſdedit, domini loco habēdus ſit, fretus *tex.in l.Titius,*76.*ff.de defenſoribus.* Obijcientibus verò id aduerſarijs, monet *Roman. ſingul.* 613. *Ludou. dec.Peruſ.*49.*num.*1.*& dec.*110.*nu.* 12.*Caſſad.dec.*40.*nu.*5.*ſup.reg.Cancell.Surd.de aliment.tit.*2. *q.*8.*n.*13. *Rosbach.in mem.prax.ciuil.tit.*13.*de defenſor. n.*26. *Gaſpar Manzius loc.*

*cit.nu.*33. illa tamen nisi præstetur, incassum prosequeretur iudicium altera partium cum sui aduersarij coniuncto, quandoquidem si ratum ille non haberet, nèutiquam sibi obesset sui coniuncti factum, *l.* 1. *C. quib.res iudic.non noc.Abb.in cap.penult.num.*5.*de re iudic. Bar.in cit.l.si quis apud*, §.1.*n.*2.*Rot.dec.*6.*de procur. in nouis, de Laurent. decis.Auen.*24. *Marta in ff.tit.de procur.c.*24. Efficeret autẽ cautio prædicta, vt coniunctus ipse, qui in iudicium venerit, & cauerit, curare debeat, vt alter, pro quo comparuit, ratum habeat quidquid ab ipso illius nomine gestum fuerit, teste *Abb.in dict.c.penult.* Secus ipse iacturam compensare debebit, *Roman.sing.*619.*num.*1. *vers.secundo, vt coniuncta*, & *Alex.in ead.l. exigendi, num.* 24. quæ ratihabitio
23 superuenire debet infra decẽ dies, *Ias.in mox cit. l. exigendi num.* 10. *lim.*12.*Lud.cit.dec.Perus.*49.*num.*4. *Maur.de fideiuss.par.*1. *princ.sect.*2. *cap.*9. *num.*24. quam satisdationem præstare excusans in terminis huius
24 ritus non obstringitur, allegans enim absentiam, non deducit in iudicium ius absentis, sed duntaxat ius publicum, quod dicitur consistere in defensione absentium, sic monente *Carau. in hoc ritu, sub num.*3. *vers. tertio amplia*, & notant *Clar. cit.num.*17.*Cagnol.in l.in ea*, §.1.*ff. de reg.iur. Xuar. comm. opin. tit. de publ.indic.nu.*53.*Iodoc.in prax.crim. c.*24.*num.*4.*Canar.in tract. de excusat.in prima par. num.*3. *Rosbach in d.praxi ciuil.tit.*13.*de defens. n.*30. *Gaspar Manzius, loc.cit.nu.*34. *Foller.in prax. crim.*1. *par.*25. *par. tit. aud.excusat.ex num.*17. *Scialoy.add. c.*8.*num.*92. vt seruari in Lusitaniæ Regno, testatur *Valasc.dec.*66.*num.* 14. Nota tamen id, quod dixit *Gaspar Manzius in cit.tract. de defensoribus, tit.*4.*n.*14. quod illi, qui non coguntur absentem defendere, si tamen satisdederint, iudicatum solui, ad finem eos defendendi, cogendi sunt litem prosequi, licet à principio non poterant cogi eos defendere, & hoc ideò, ne scilicèt decipiatur ille, qui satis accepit, quod tamen limitat, nisi iusta causa superuenerit, putà, si affinitas dissoluta sit, vel inimicitia intercesserit.

Neque in omnibus recipi coniunctus debebit, non enim in his, quæ
25 speciale requirunt mandatum, in quibus non datur copia fandi, quod præter *Rot. Specul. & Alex.* memoratis in locis, asserunt *Bursat. cons.* 21.*num.*2.*Felyn.in cit.cap.nonnulli*, §.*sunt, & alij, num.*16.*Bar.in l.patri pro filio, ff.de minor. Surd. cons.*190. *num.*1.*vol.*2.*& dec.*215.*nu.*1. *Magon.dec.Lucens.*6. *num.*13. *Ricc.coll.*736.*&* 2461. fauetque *tex.in c. qui generaliter, de procur in* 6.

Et proindè haùd petere potest in integrum restitutionem, *l. patri, ff. de*
26 *minor.Iacob.de Aren.in l.*1.*C. etiam per procurat.Couar.lib.*1. *var. resol. c.*6.*num.*5. *Domin. Gallesii de restit. in integ.cap.*9.*nu.*53.*& in Comment. ad cap.*7.*de integ.restit.num.*30. qui ex *Gonzal. in comment. ad eundem tex. num.* 4. verbo, *mandatum speciale* occurrit textui *in cap.cõstitutis, de procurat;* illud quoque obseruãs, petitionem restitutionis in integrũ à coniuncto fieri posse incidenter, cùm tunc non requirat speciale mãdatum, ex *Ioseph Ludon. cons.*30. *nu.* 10.*& Magon. dec. Florent.*70. *num. fin.* Principale verò dictum coarctat idem *text.in l.patri*; si adolescens esset vitæ simplicis, & talis, vt ei bona interdici deberet, sine enim speciali mandato, illoque inuito, quilibet coniunctus ad restitutionem petẽdã admitteretur, vt ex Canonistis, subnectit *Gallesii in cit. tract. cap.*9.*num.*54. & videndus *Odd. de rest.p.*2.*q.*26.*art.*6.

Nec in feudalibus, *Afflict.in cap. in generali, si de feud. def.fuer. contr.int.*
27 *dom.& agn. Golin. cit.c.*2.*num.*46.

Præ-

Pręttereà in ſpiritualibus,niſi mādatum
produxerit, minimè ille admittitur,
28 ex Iaſ.in ead. l.exigendi,nu.9. verſ.
quinto fallit, & Rota in dict.deciſ.6.
alteraque 35.eod.tit.&lib.Mozz.de
contract.tit.de mand.ord.4.ſub n.52.
verſ. 87. Golin. mòx cit. num. 20.
atque adeò nequeat pro coniuncto
acceptare beneficium ſine manda-
29 to,vt monuit Staphil.tract.de litter.
gratiæ,4.par.rub.de effect.& in clauſ.
verſ.ſucceſſiuè,nu.219. Bellarm.dec.
681.Caſſador.dec.40.

Item neq; reſpondere poſitionibus,&
articulis poterit Rebuff. in conſtit.
30 Gall.tom.3.tit.de reſponſ.per verbū
credo,artic.1.Gl.vnic.num.7.Ludou.
dec.Lucenſ.41.num.5.& 6. ex dictis
per Hippol.ſingul.245.

Quin,& ſolutionem excipere nullo in
caſu,nulloq; pacto valeat,ſi Marãta
31 vera ſcribit conſ.15.n.16. Viu. dec.
349.ſub num. 4. Roman. ſing. 224.
atque Burſat. mentionato conſ. 21.
Add.ad Matteſil.ſing.41.Gratian.di-
ſcept.forenſ.c.401. num.4. neque cū
cautione de rato, cuius contrarium
tuetur Barboſ.in l.3.& 4. nu. 22.ff.
ſolut.matrim.tametſi debitorē vrge-
re poteſt, vt deponat pecuniā, eodē
Vinio teſte n.5. poſt alios pręſertim
Dec. in l.ſi filius, C.de pact. Mantua
ſing.260.Carocc. videndus,loquens
de ſequeſtro,in tract.de ſequeſtr.p.3.
q.31.pag.243. necnon Rodriq.Suar.
in l.poſt rem iudicatā,ver.quia ſupra
de re iudic.p.679. An recipere poſſit
illam pro minore,vel prodigo,affir-
matiuè deducit idem Barboſ. ex l.
patri,ff.de minor. Roman. ſing. 227.
Amanel.de clariſaq.ſing.20. & fauet
tex.in l.2.ff.vt leg.nom.cau. quid in
diſſequeſtro,indicamus infrà,n.47.

Item contra voluntatem principa-
lis ſibi coniuncti, neque admitta-
32 tur,ita aſſerit Specul.in dict.rub.nu.
1.idemq; Marſil.ſing.228. Et ratiò
eſt,quia inuitus nemo defenditur,l.
non cogendum,45.ff.de procur.l.Pom-
ponia,40.§.fin.ff.de defenſorib. ſicut,
& inuitus nemo tenetur defendere,
l.inuitus 156.ff.de reg. iur. l.inuitus
17. C. de procurat. Gaſpar Manzius
de defenſor.tit.4.num.20.& propte-
reà neque comparere poſſe,ſi prin-
cipalis conſtituiſſet procurarorem,
33 declarat idem Specul. ſub num. 3.
Alex.& Iaſ.in loc.cit. ac Magon.ead.
dec.6.nu.10.& 15. tametſi vbi pro-
34 curator negligentia notaretur,de-
tineri non poſſe coniunctum, quin
agere poſſe,docet Puteus dec.21.lib.
2.necnon Magon. dec.Lucenſ.6. nu.
11.Maur.de fideiuſſ.1.par.princ.ſect.
2.cap.9.num.14.

Mulieres atquè etiàm adhuc pro fęmi-
nis coniunctis in iudicium euntes
35 reijciendas,teſtatum reliquit Nat-
ta conſ.143.num.6.vol.1.Ludou.dec.
Peruſ.49.Tepat.var.iur.ſent.tit.89.
cap.2.qui ex Natta cit. etiam ſi ma-
ter eſſet,adiungit,Golin.de procurat.
par.1.cap.5.ex num.21.& p.3.cap.2.
num.40.Non tamen in terminis hu-
iuſce ritus, nam ad excuſandum
omnes admittuntur, Caran. in hoc
36 ritu,ſub num.4. verſ.4. amplia. Io-
doc.in prax.c.25. num.2. Golin.add.
cap.5. à num.21. & diximus ſupra
verſ.ad quod admittantur.

Verùm quando vellet aliquis coniun-
ctus agere in alterum ęquè coniun-
37 ctum,quod non ſit admittēdus,tra-
diderunt complures,quos ſequitur
Franc.Balbus dec.92. Surd. de alim.
eadem q.8.num.16.Ioſeph Ludou.cit.
dec.49.num2.& 5.cum par ratio cō-
iunctionis eum repellat, arg. l. non
ſolum,§.1.ff.de rit.nupt. Salyc. in l.
exigendi,C.de procur.de Marſil.in l.
1.§.cum quis latrones,poſt num. 12.
ff.de quęſt.Scialoy.de foro compet.cap.
33. num. 432. ſed contrarium ſen-
tit Bal.in c.poſtremò,extr. de appell.
quem laudat Lanfran. Balb. concl.
92. cent.1. inter comm. opin. tom.3.
qui quàmmaximè anceps exiſtit in
opinione Balbi.

Coniuncti verò ex damnato coitu reij-
ciuntur omni tempore, dummodò

non sint excusatores) si mandatum
non exhibeant, sic dixit *Innoc. in
mem.cap.nonnulli*, citatusque *Iason
sub num.9.* Quin pluribus existen-
39 tibus coniunctis, repellantur om-
nes, excepto proximiore, vt post
alios, *Vrsill.ad Affl.dec.256.num.3.*
sicuti, & qui esset coniunctus con-
iunctione spirituali, nàm ità, ex mul-
tis, quos recenset, deduxit *Ias. in
ead.l.exigendi, vers.tertio decimo, sub
num.10.*

Qui autem sub huiusmodi nomine, cō-
iunctus, veniant, adhùc inter se pu-
40 gnant DD. aliqui enim censuerunt
comprehendi non modò ascenden-
tes, verùm etiam descendentes, vna
cum transuersalibus ad quartum
vsque gradum numerandis, vigore
*text.in l.petitionem, §. egredientem,
C.de aduoc.diuers.iudic.*& huius sen-
tētię plures sectatores cōmemorauit
*Menoch.de arbitr.iudic.lib.2. cent.2.
cas.146.num.6.& 7. Borrel.de com-
promiss.§.1.Glos.3.nu.6.*Oppugnant
verò *Angel. consil.* 149. *Hippol. de
Marsil.singul.*133. *Arnonius epitom.*
96.*à Toleto dicto* 139. *Scialoy.de fo-
ro compet.cap.33.num.*431. *Gratian.*
verò vsque ad decimum extendit
gradum, *cap.97.in princip. discep.fo-
rens.tom.*1.quem laudat *Golin.add.*
41 *cap.5.par. 2. num. 11.* Venit quo-
que sub illo nomine vir, qui absque
mandato agere valet, *l.maritus, C.
de procur.Castill.dec.Sicil.36.num.6.
par.1.Rol.consil.64.nu.1.lib.4.Hon-
ded.consil.66.num.23. lib.1. Cassan.
in consuet.Burgund.rub.4.§.5. titul.
Sans procuration. nu.9. vers.sed ad-
uerte.* In quibus verò bonis marito
liceat pro vxore agere, scilicet in do-
talibus, paraphernalibus, & bonis
prorsùs separatis, & de his sermo-
nem distinctum habet *Golin cit.cap.
1.ex num.*21.ac per M.C. me rela-
tore, declarata fuere acta nulla fa-
cta à marito vti procuratore vxo-
42 ris, quando de mandato non con-
stabat, sub die 10.Decembris 1666.
in causa Antonij de Bucijs, in Bar-
ca Ardiæ, ex *Marāt. in specul.par.*
dist.16.num.14. vbi si vir agat tan
quam procurator, non vti legitimus
administrator, si posteà non constet
de mandato, iudicium est nullum,
insequitur *cit.Golin. nu.34. Nouar.
quæst.forens.3.num.14. tom.2. Scia-
loy.de for.compet.cap.33. ex nu.431.*
Sicuti si in coniuncti sui bonum cō-
sanguineus procuratore fungatur;
cum re vera sibi talis non sit de-
mādata prouincia: tametsi, quòd vti
cōsanguineus ille agere potuisset,
acta funditùs corruunt, *Canalcan.
dec.24.par.1.de indic. Roman. consil.
446. Io.de Amic.consil.* 115. *num.9.
& consil.132.num.3.Gratian.discep.
forens.699.num.30.vol.4.& c.573.
num 48.vol.3.Ann.alleg.27.num.2.*
Non tamen licebit vxori pro viro
agere, *Golin.cit.loc.ex num.42.*

Quibus, & illud scitu quā apprimè di-
gnum adnectimus, coniunctum
scilicèt pro altero ad se attinentē
admissum ad agendum, teneri iudi-
43 cium suscipere in causa reconuen-
tionali, in eaque defendere coniun-
ctum, si *Marsil.* vera scripsit *in dict.
singul.*133.quod *Roman.*etiam asse-
ruit *singul.* 227. alteroque 639. &
*Amanel.de clarisaquis sing.*20.*Cotta*
memor.verbo, *coniuncta persona*, &
*Berous q.*132.tametsi in contrariam
sententiam propendeant *Ferrett.
consil.64.&66.* tandemque *Crot. ad
l.si constante 2.repetit.num.123 ff.so-
lut.matrim.*

Sed causis in criminalibus iudices
præbere nèc nè suas aures de-
44 beant coniunctis delinquentium
eleganti (de more) themate, æquè,
ac prolixo satis, inuestigauit *Aru-
maus dec.Senens.7.tom.1.*& respectu
Patris, de quo quæstio tūc exagita-
batur, affirmatiuè pronūciatū in eo
Senatu esse, asserit, *n.22.*in reliquis
negat *n.21.*de quo nos alibi Sed an
absēte filio valeat pater in iudicio
ciuili agere, ac experiri, vtporè eius
le-

legitimus adminiſtrator,cautionem
de rato offerendo,enucleant Pinel.
in 2.p.l.prima, C.de bon. matern.nn.
66.Conſil.Paſchal.de pàtr.poteſt. p.1.
c.2.num.30.Barboſ.in repet.l.3.ff.ſo-
lut.matrim.ex num.40. Vaſq.de ſuc-
ceſſ.creat.lib.1.§.6.num.53. Menoch.
conſ.279.num.37.lib.3. Burſat.conſ.
357.num.18.lib.4.Gamm.& ibi Flo-
rez de Menna,dec.Luſit. 77. Caſtill.
Sotomaior.de vſufr.lib.1.c.3.ex n.19.
Poſtremò tandèm amicũ,inſtar coniũ-
cti,admitti abſq; mandato ad cõpa-
45 rendum pro amico, paſſim monent
Alciat.in l.latè,§.amicos,ff.de verbor.
ſignif.& in reg.1.præſumpt.28. Cyn.
ac Iaſ. in l. exigendi, C. de procurat.
Golin.cit.tract.par.3.cap.1. num.15.
Ruyn.conſil.100. vol.4.& poſt alios,
Carol.de Graſſ.de effect. amicit.num.
81. nimiamque neceſſitudinem idẽ
operari, ac ſanguinis coniunctionẽ,
addiderat Hippol.ſing.531. & de fi-
deiuſſ.num.134. Scacc. de iudic.lib.1.
cap.101.num.48.& 49.Maur.eodem
tract.de fideiuſſ. 2. par.princ. ſect. 7.
cap.2.nu.23.Caran.in rit. M.C.160.
num.9. & ſæpè anteponi deducitur
ex tex.ſed ſi plures,§.in arrogato:ibi:
Amicus, vel cognatus, ff. de vulg. &
pupill. ſubſtit. l.ſi ſeruus plurium, §.
fin.ibi:legatarij charitas,& neceſſitu-
do,ff.de leg.1.l.Teopompus, ibi: Ami-
ci,& cognati, ff.de dote præleg. l.affe-
ctioni,ibi:Amicos, & neceſſarios, ff.de
donat.Menoc.conſil.683.num.23.lib.
46 7.de Graſſ.cit.à n.83. & diximus in
antecedenti ritu,ex n.137.ac venire
amicum appellatione familiæ, Luc.
de Penn.in l.quicunque, C.de re mi-
lit.& ſuorum,ſcripſerit Bald.in l.1.
num.33. C.qui accuſar. non poſſ. nec
non Tiraq.de pœn. temper. cauſ.22.
& alij apud de Graſſis cit. num. 87.
& 88.qui noſtrates laudat, nempè
Foller.in conſtit.Regn.Pateranorum,
nu.83.tit.de hæret. & Anibalem Ca-
uenſem ſup.rit.M.C.192.num.7.Cui
àn competat ius accuſandi,inquirit
Plaz.epitom.delict.c.43. Simpliciter
tamen Iaſ.Cyn. Alciati, & aſſeclarũ
aleæ non aſſentimur cum Romano
ſing.656.& Tepato tit.89.c.3.ſed tã-
tùm in excuſatore, & defenſore.
Verùm dicebam in doctiſſimorum
virorum conſeſſu,ad petendam ſe-
47 queſtri reuocationem non ſolùm
non eſſe opus generali mandato,
ſed peti poſſe etiam abſque manda-
to à quolibet amico, ex Iacobo de
Arena in l.de pupillo, §.qui remiſſio-
nem,de nou.oper.nunt. ibi: Nota ar-
gumentum, quod quis poteſt poſtulare
reſtitui ſibi tenutam acceptam amico
ſuo, licet non habeat mandatum, ſa-
tiſdando de iudicatum ſoluendo. Al-
ber.ibidèm num.2. Paul.de Caſtro in
l.ſi fideiuſſor,in fin. num.5. qui ſatiſ-
dar.cog.vbi Iaſ.num.17.ibi: Et nota,
quia ad reuocationem talis ſequeſtri
quilibet admittitur,ſiuè habeat man-
datum, ſiuè non, quia iſta eſt ſpecies
defenſionis. Huius enim concluſio-
nis ratio illa ſe offert, quia petens
ſequeſtri reuocationem ſuſtinet de-
fenſoris vices,& proindè rei, non
actoris,vt notatum reliquit Bar. in
l.non cogendum, §.ſi procurator, ff.de
procurat.num.1.ibi: Vel petit tolli te-
nutam acceptam contra ſe, tùnc par-
tes rei ſuſtinet, licet ipſe ad iudicium
prouocauerit,Angel.ibidem ſequitur,
dicens.Et ideò quia petit reuocari te-
nutam,vel ſequeſtrationem partes ſu-
ſtinet defenſoris, & primus omnium
Iacob.de Arena in d.l.ſi.de pupillo,§.
ſi procurator,inquit.Si Titius fecit ſe-
queſtrari bona mea, ego compareo, &
peto reuocari dictum ſequeſtrum; mo-
do quæritur,an ſim actor, vel reus,&
dicũt,quod ſim reus.Addebam, quod
dùm neceſſariò vti reus in iudicio
comparuit, reconuentionis iudicio
illaqueari non poterit, ex Angeli
placito in auth.& conſequenter,C.de
ſent.& interloq.omn.iudic. ſermonẽ
habentis in clerico, qui licet poſſit
reconueniri coram iudice laico, ſi
tamen,neceſſitate cogente,& veluti
ſatellitis munere fungente, compa-
ruit,

ruit, vt quia dolo, vel culpa laici fuit inductus ad comparendum, euitat reconuentionem, insequitur de *Franch.dec.*193.

At aures obstruximus in M. C. parti petēti compromiſſi vigore prag. 1.
48 *de arbitr.* litem habentem cum intimo amico, ex *Alex.in l.*1. §.*lex falcidia,ff.ad l.falcid.* Ea potissimùm nixus ratione, quia qui ad litem vsq; venit cum amico, iam amicitiæ limites transgreditur, & euidens argumētum est, perijsse animorum vnionem, (in qua vnione Thales Milesius apud *Diog.Laërt. l.*1.*cap.*1. ait, consistere amicitiam) ipsa animorū diuisio in litigia, dissensionesque distractorum. Atque ità respondisse me, memini, amico sciscitāti, an amicus obstringatur alere alterū amicū. Passim apud Iuris interpretes legimus, amicus non alit amicum, *Salyc.in l.solo, C.de liber. cauſ. Iacob.de S.Georg.in tract.de homag. num.* 29. *Roland.consil.*5. *vol.*3. *Capyc. in inuest.feud.* verb. *feudorum alimenta*, *Coler.de alim. lib.*1. *c.*13.*num.* 104.

Quod sanè dictum pijssimis amicitiæ legibus prorsùs obstare videtur,
49 cùm lata saltem alimentorum charitas ad amicos pertinere videatur. *Io. de Ligna de amic.* §.*hic insurgit*, *Pontan.de alim.c.*11.*num.*104. Imò ijdem interpretes nimis vniuersale dictum limitauerunt in arctissimo amico, *Bart.in l.alimenta,ff.de alim.* vbi *Alex.Surd.de alim. tit.* 2. *qu.*88. Verum quidem est amicum ad id non teneri ex aliquo iustitiæ pacto: si enim sic teneretur, debitor potiùs, quàm amicus dicendus esset, sed tenetur ex pacto amicitiæ, quod, iuxtà *Pereyram* intendit eam obligationem, quā amicitia inducit, hoc est, vt velit amicum esse felicem, eo modo quo se vult felicem, aliter nō amicitia, sed amicitiæ quædam inanis imago, ac vmbra est. Vndè scitissimè dixit nescioquis diuiti pauperem amicum verum esse non posse, quia si amicus foret, pauper esse non posset. Quod dictum conforme est Aristoteli, asserenti requiri necessariò inter amicos æqualitatem, qua de re alter ab infortunijs depressus ab altero subleuandus est, si amicum velit, ac ad fortunæ suę culmen educendus, cum amici subeant maxima onera pro amicis *Bertaz. consil.crim.*37.*num.*12.*vol.*1. Et in *Ecclef.cap.*22.*verf.*28. legitur: *Fidē possi de cū amico in paupertate illius, vt & in bonis illius læteris in tempore tribulationis illius permane illi fidelis, vt in hæreditate illius cohæres sis.* Ipse verò rem extra disputationis aleam existimo, si magis rem ipsam, quàm nomen inspiciamus, cum eo ipso, quod quis alimenta negat, quod est necare *l.necare,ff.de liber.agnosc.* & *Lactant.Firmian.lib. inst.*6.*cap.*11. ait; *qui succurrere perituro potest, si non succurrit occidit*, illicò ex amicitia ad inimicitiā gradum facit satis pudendum, vndè & absoluendus est re in iudicium deducta. Quòd si amicitiæ leges integras velit, absque dubio ad alimenta se condemnabit; si modò condemnationis nomen facinori longè præstantissimo congrueret: nullus enim illustrior triumphus post amicitiæ pugnas, quā amicitia, & beneficijs superasse. Superuacua est igitur isthęc Doctorū altercatio. Vale 4. nonas Aprilis 1670. Simile argumentum extat apud *Andr.in cap.*1. §. *inde quæsitum, si de feud. defunct. milit.* in quæstione alimentorum inter dominum, & vasallum. Multos effectus sanguinis coniunctionis indicāt *Sylueſt.Maur. Soc.Ieſ.ad Ariſt. ethic.lib.*8.*tom.*1.*ex cap.*1.*ad* 12.*Rustic. ad l. cum Auus,cap.* 7.*ff. de con-*
50 *dit.& demonſtr. Scialoy.de for.comp. cap.*33.*ex n.*410.*ad* 440.*R.Sanfelic. dec.*254. *lib.*2. *ac* 343. *lib.*3. & amicitiæ de *Graff. cit. tract. D.Antonin. de dict.Senec.sub Nerone* 1.*par.& de dict.Quintil. Bonad.lib.*2.*politic.c.*4, *num.*

num.11. & in materia alimentorum *Lopez in part.hiſp.5.tit.12.l.37.vlt. Gl.Buda.lib.5.de aſſe pag*.180.*et* 190. Occlude hunc ritum, quod Amicus vſquè ad aram, ideſt iudicium, *Bo-*
51 *uadil.lib.2.politic.cap.2. num*. 69. *&* 89. Sine virtute non eſſe perpetuum amicitię vinculum, *Aeneas Silu.epiſt*. 31. qui multas ſuas epiſtolas amicis direxit, & *Cicero epiſt*.101 *difficile eſſe*, monet, *amicitiam manere, ſi à virtute defecerit*. Amicos cõparare, imperatoriam laudem eſſe, *Fab. lib. 2.ſemeſtr. cap.2. Magon. de authorit. notar cap.2.& de fidelit. notariat.c.1.* vbi fidele amicorum obſequium in quonam ſitum ſit, et ex quanam materie non violabile amicitiæ vinculum texatur, exponit.

RITVS CCLXVII.

Tem ſi aliquis, vel aliqua ciuiliter, vel criminaliter ex officio, vel via ordinaria de mãdato ipſius curiæ citatus, vel citata fuerit, & excuſetur, per ciuem idoneum, vel aliam coniunctam perſonam, quia infirmus, vel infirma, vel mulier grauida ſit, adeò quod ſine ſuæ perſonæ periculo, in dicta curia cõparere non poteſt, quamuis in inſtrumento excuſationis ipſius, vnus medicus, vel obſtetrix ſit, nihilominus eius excuſatio, ex quadam æquitate admittitur per curiam ſupradictam.

SVMMARIVM.

1 *Contra infirmum ius dicere, inhumanum eſt, & proindè ſi fuerit citatus poterit à quocumque excuſari, etiã non habente ſpeciale mandatum, tùm iure communi, tùm noſtro Ritu attentis.*

2 *Infirmo citato ſuper tenore inſtrumẽti, practica, & forma decreti traditur, & quid ſi infirmus citatus moretur extra Ciuitatem.*

3 *Infirmitatis exceptio adhoc, vt opponi poſſit, debet conſtare de loco infirmi per fidem Medici publico inſtrumẽto factam.*

4 *Infirmitatis fides qualiter fieri debeat, & quid ſi fiat à Notario Vaſſallo.*

5 *Infirmus non adſtringitur perſonaliter comparere, licet ſit de capitali crimine inquiſitus.*

6 *Infirmus non poterit vtì contumax reputari.*

7 *Reſtitutio in integrum, vt concedatur, iuſta cauſa exiſtimatur infirmitas.*

8 *Infirmitas conſanguineorum etiam excuſat.*

9 *Mulier pregnans citata, excuſari, donec pariat, poteſt per amicos, & coniunctos. Intellige, ſi ſit imbecillis, ſecus ſi robuſta, vel ruſtica, nu.*12.

10 *Pœna mulieris pregnantis differtur, tam capitalis, quàm qualibet corporalis.*

11 *Mulier pregnans, licet poſt partum poſſit ſtatim morti tradi, an etiam ſtatim poſſit torqueri.*

13 *Mulier grauida, quando citata ad teſtimonium dicendum tenetur cõparere, & quid ſi fuerit ad domum examinator miſſus, & num*.14.

15 *Medici vnius iudicio ſtandum eſſe ad probandam excuſationem infirmitatis ſtatuit Ritus, licet aliter ſit de iure communi, & num*.21.

16 *Tabularij, ſeù aſtimatoris vnius iudiciũ hodie attẽditur, & quando.*

17 *Obſtetricis vnius aſſertioni mulierẽ eſſe grauidam poterit credi vigore noſtri Ritus; ac an ei crẽdatur de vita, & atate partus, num*. 19. *Et quid ſi deponat de integritate, vel corruptione hymenis, n*.20.

18 *Matrimonium, vt ſeparetur ob impotentiam coëundi, ſeptem iuramẽ-*

ta

ta pro quinquorum requiruntur.

22 Peritis in arte est standum, licet nullam eorum dicti redderent rationem, & num. 28. exempla traduntur.

23 Perito vni magis fides adhibetur, quam tribus testibus.

24 Peritis in arte non creditur, nisi fuerint electi à iudice, de consensu inquisiti.

25 Iuramentũ debẽt præstare antè relationem periti in arte, nisi præstiterint prius generale iuramentum, initio eorum deputationis.

26 Medici, & Chirurgi non debent iurare de eorum iudicio, sed sufficit generale iuramentum initio deputationis præstitum.

27 Peritiores admittuntur, etiam post processus publicationem, quando causa terminanda est iudicio peritorum.

29 Sententia lato ex consilio peritorum in arte, an & quando faciat transitum in rem iudicatam.

30 Periti coguntur eorum officium exercere; sic Notarius stipulari.

31 Locare solens equum, cum pro solito pretio locare cogitur, & quid si diuersis pretijs solitus sit illum locare.

32 Locator, si teneat plures equos destinatos ad locandum, sed vnum teneat pro se, si equum suum locauit, tenetur dare illum, quem pro suo vsu tenebat.

33 Hospitator cogi potest hospites recipere, & quando.

34 Macellarij, Pistores, lanij, & similes artifices cogi possunt publicè artem exercere.

35 Artifices dolosè, & fraudulenter artem exercentes puniri possunt, vbi exẽpla traduntur, & infra sub n. 46.

36 Animaduertendum summoperè iudicibus est in caupones, qui sunt perfidi, versuti, & impostores, ac alia cõtra ipsos enarrantur.

37 Exulant ab istorum tabernis lacrymæ, præter hospitum lachrymas.

38 Vinum, & aquam miscent caupones, veterum mores imitati.

39 Imbres, nouo sanè more, in dolia seruant.

40 In vino licèt veritas, tamen de illo falsum obtestantur.

41 Sæpissimè acetum pro vino licitè vẽdere putant.

42 Frustrà desudat Salerni schola, quo vino vtendum.

43 Cauponum perfidiæ, vt mederentur, plurima sunt manata sanctiones.

44 Illorum doli, & astus vectigal vini ad minutum ad exterminium pertulerunt.

45 Cui vectigali inuigilans Exc. Marchio de los Velez, authori illius delegati plura mandata iniunxit, tabernasque prohibitas occludi mandauit in exequutionẽ ordinis S. M.

46 Speratur maximum leuamen arrendamento, accedentibus tãti Principis protectione, ac diligentia d. delegati. Et expediens traditur.

47 Medici fides, vt probet, quæ requiruntur, & de praxi.

48 Examinari non debet notoriè literatus, & habilis.

49 Collegij Neapolitani consuetudo admittens scholares ad gradum doctoratus absque punctis taxatiuis, qui publicè disputarunt, iustificatur, & tuetur.

50 Ipsiusmet Collegij statutum, vt Doctor forensis non possit ingredi collegium Doctorum, non procedit in Doctore eminentis scientiæ.

51 Medicus senex, at mediocriter doctus, an, & quando præferendus sit Medico iuueni doctissimo.

52 Medicus iuuenis, & inexpers non commendatur.

53 Scoti solebant mittere in Angliam Medicos iuuenes, ad suorum inimicorum perniciem.

54 Officia sunt conferenda viris maturæ ætatis.

55 Magistratus petere omnibus ciuibus antiquitus licitum erat, sed quãdo.

56 Gulielmi Durandi, & Angeli laudes, ob doctrinã in iuuenali ætate adeptam.

57 Iuue-

57 *Iuuenem doctum aduocato seni associari bonum est.*

58 *Medicorum fides,qui infirmitati interfuerunt,prænalet fidei illorum, qui non interuenerunt.*

59 *Infirmitate allegata rei citati, poterit Fiscus contrarium probare.*

60 *Medicis pluribus inter se discordantibus de aliqua infirmitate, quibus est credendum,vbi plures casus referuntur.*

61 *Medico Physico, an Chymico sit credendum, si diuersimodè de ægroti infirmitate testentur, latè differitur vsque ad num 64. & authoris sententia num.65.*

62 *Medicæ, & Chymicæ facultatis laudes,& censura traduntur.*

63 *Chymicam facultatem antiquã, non nouam esse ostenditur.*

64 *Scientiæ, & artes non quia nouiter inuentæ sunt, ideò flocci pendendę.*

65 *Medici remedia peiora ægrotis malis tribuunt,vel ob ignoranntiam, vel ob malitiam.*

66 *Vnquam in vnam concordant sententiam.*

67 *Salernitani ob auaritiã balneos Puteolanos perdiderunt.*

68 *Medicis est præstandum salarium ab hæredibus infirmi mortui.*

69 *Illis fuit per nostram constitutionem Regni constitutum salarium, sed talis constitutio recessit ab aula,& alia traduntur.*

70 *Medici Physici, & Chymici sunt in Republica necessarij.*

71 *Physicus, & Chymicus si inter se discordant in ferendo iudicio,& sint æqualis peritiæ,& dignitatis,est sequenda illius Medici sentẽtia, quæ reo magis fauet pro quo minor pars præfertur.*

72 *Protomedicus, & medicus si diuersã inter se de ægroto ferant sententiã, creditur magis protomedico.*

73 *Protomedicus licet iuuenis sit, vel vltimo doctoratus, cæteris medicis nihilominus in publicis, & in priuatis consessibus est præferendus.*

74 *Dignior non pręcedit,quando dignitas impertinenter se habet ad actũ.*

75 *Medici sunt nobiles.*

76 *Medicinam Deus inuenit,& donum Cæli est.*

77 *Filius Medici tàm Physici, quàm Chirurgi nobilis est.*

78 *Medici non æquiparantur obstetricibus.*

79 *Medicus nõ est nobilior Iurisperito.*

80 *Aduocati nobiliores sunt Medicis.*

81 *Medicus debet esse bonis moribus imbutus.*

82 *Peccat, si medicamentis vtitur incognitis,& inexpertis.*

83 *Reus erit homicidij, si applicauerit medicamina non tuta,atque dubia, relictis certis,& tutis.*

84 *Medicus, & aduocatus debent esse fortunati.*

CONtra infirmos ius dicere inhumanum, contraque naturæ legem; à rectã enim ratione quã
1 longissimè distat,quem suis natura vexat supplicijs, eundem iudicum pœnis exponere, duplici Foro subijcere,ac pluribus veluti telis eodem temporis articulo vnum, eundemque reum confodere.Apud veteres in more positum, vt vel ipsi Imperatores ægrotos adire, solarique minimè dedignarentur;memorię siquidẽ traditũ est, quod Titus Imperator,qui Orbis amor,& deliciæ dictus est, ægrotantes non modo inuisebat, sed etiam per semetipsum reficiebat, *Sex. Aur. in Tito.* Agesilaus tàm ardenter affectus ergà ægrotos,vt sæpè exclamarit.*Heu Græciam,quæ tot milites,bello intestino perdidit.Plutarc.apoph.*De Adriano hæc admiratione satis,laudequè digna retulit Spartianus.*Ægros bis, ac ter die,& nonnullos equites Romanos,ac libertinos visitauit,solatijs refouit,consilijs sublenauit. Lampri. in Adri.Dio in Adri.*Hoc inter excelsas virtutes pijssimo Alphonso Aragonẽsi quàmaximè refulsit,*Io. Sãtenus* R *in*

in Specul.bon.Princip. p. 125. *Ego in paraenesi, de transfer. Reg. Alphonsi cineribus à Neapolitana Vrbe ad Basilicum maiorum tumulum, num.* 49. Sapientissimè igitur Maiores nostri instituerunt, vt citatum ægrotum omnibus esset integrum excusare: ac illorum excusatores etiam absq; speciali mandato excipere, vt in hoc ritu, iuri communi conformi in *l.* 2. §. *si quis*, vbi *Alex.* & cæteri, *ff. si quis caut. Clar.* post alios, §. *fin. qu.* 33. *in princ. & quaest.* 34. *versic. dixi etiam, Foller. in prax. crim.* verb. *and. excusat. num.* 27. vbi *de Angel. nu.* 1. *vers. vndecima declaratio, Guazzin. ad defens. reor. defens.* 12. *cap.* 1. *num.* 22. *Reg. Sanfelic. dec.* 416. *lib.* 3. memor *Carau. in hoc Rit. & in altero* 269. *Iodoc. in prax. crim. c.* 25. *num.* 20. Etenim infirmitatis allatum impedimẽtum impedit cõdemnationem, sicuti & illud absentiæ, *cap. cum in sua, qui matrim. accus. poss. Gizzarell. decis.* 9. *num.* 6. *Sesse dec. Aragoniae* 57. *tom.* 1. *Giurba dec.* 9. *Muta ad consuetud. Panormi, cap.* 1. *num.* 91.

Imò omnes actus facti contra graui morbo affectos, & sententia indè sequuta, tam actus, quàm sententia sunt nulla, *tex. est in l. quaesitum, ff. de re indic. Muta ad d. cõsuetud. Panhormi cap.* 1. *num.* 91. *Gizzarell. decis.* 9. *Fontanell. dec.* 550. *num.* 12. & 13. vbi dicit fuisse quendam Senatorẽ syndicatũ, qui miserat ad faciendã exequutionem contra aliquem infirmum graui infirmitate in lecto iacentem, & conferunt tradita ab *Affl. dec.* 29. *num.* 3. *Farinac. cons.* 89. *num.* 2. *in fin.* ex *Carau.* notat *Reg. Sanfelic. in add. nouiss. ad decis.* 306. & propterea cum allegatur infirmitas, interponitur decretum: quod, *remaneat condemnatus; verùm, si infra mensem, vel alium terminum cõparuerit, deleatur,* & non aliter additur, quod notat *Foller. cit. loc. nu.* 33. *Verùm, si quamprimùm conualuerit, & se praesentauerit, deleatur à contumacia, & interim in libro non describatur,* & elapso termino, si nõ conualuerit, alia producta fide, iterũ impartitur terminus, vsquequò verè sit sanus, eodem *Foller.* teste, *nu.* 33. *in fin.*

Quod ad liquidationem instrumentorum extendit *Franc. Anton. de Indi-*
2 *ce roberto, de liquid. instrumẽt. consid.* 4. *n.* 19. *Nouar. in prag.* 7. *de liquid. instrument. n.* 9. adeòquod quamuis ex mòx cit. pragm. 7. & 8. data fuerit forma, vbi de infirmitate citati opponitur, nempè quod si erit citatus in Ciuitate, tùnc actuarius ad locum infirmi accedat: sin autem extra Ciuitatem, in qua fit citatio, decernit, quod præsentetur fides authentica infirmitatis, & cõstituatur procurator cum speciali mandato ad præsentandum scripturas, & proponendum exceptiones iuris, & ritus dispositione admissas, sublato antiquo more supersedendi in liquidatione per tempus, memorato per *de iudice roberto* memor. *n.* 19. & *Carauit. in hoc ritu,* tamen denegari non debet terminus opponenti infirmitatem citati ad producẽdam fidem cum speciali mandato, vt decisum in Supremo à latere Consilio memorat *Reg. Sanfelic. cit. add. ad dec.* 306. qui compilauit integram mem. *decis.* 416. *lib.* 3. referens ex *Carau. in rit.* 266. *num.* 2. formam, quam seruat M. C. *Quod remaneat condemnatus: verùm si produxerit instrumentum infirmitatis, & procurationis infra terminum datum, procedatur cum procuratore, & deleatur à contumacia.*

Dummodò constet de loco, vbi citatus infirmitate laboret, *Baiard. ad Clar.*
3 *quaest.* 34. *Foller. cit. num.* 37. & exhibeatur instrumentum, in quo ille propter infirmitatem se excuset, ac fides medici; itaut, exhibito solùm instrumento excusationis sine fide, aut ista sine illo, citatus vti contumax condemnetur; quamuis multoties

ties de æquitate, attenta personæ,
& facti qualitate in interlocutoria,
in qua contumax existimatur, additur indicata forma à nobis, & *Carau.*
recensita, qui memor est praxis aliquarum Curiarum Regni, & iterum
obseruat *Reg. Sanfel. in prax. iudic.*
sect. 35. num. 34. & 35. quæ quidem
4 fides debet fieri publico instrumento, *Foller. cit. loco, num. 28. Guazzin.*
defens. 12. c. 1. nu. 23. Scialoy. in prax.
foriudic. cap. 8. num. 64. nec validum
erit, si illud fiat à Notario Vasallo,
vt pluries in M.C. iudicauimus, &
communiter seruari testatur *R. Sanfelic. dec. mem. 416. num. 12.* in quo
articulo anceps est *Scialoy. mox cit.*
num. 75. & continere fides debet
qualitatem, & speciem infirmitatis;
& concludere quod absque periculo vitæ discedere infirmus non posset, vt ei opituletur, *Carau. in hoc*
rit. num. 5. D. Marcell. Calà de modo
artic. Gl. unic. §. 2. num. 995. leuis
enim infirmitas non excusat, vt
ipsiusmet *Rit.* verba ostendunt, &
notant *Imbrian. de repuls. requis. 1.*
num. 30. Danz. de pugn. DD. tit. de
offic. Audit. c. 1. n. 42. lib. 1. pag. 130.
R. Sanfelic. add. loco n. 10. & dec. 355.
Taliter itaque infirmus non obstringitur personaliter cōparere, etiamsi
5 inquisitus sit de capitali crimine,
Grat. consil. 98. num. 2. lib. 1. Baiard.
ad Clar. cit. loc. nu. 5. laudans *Carau.*
6 *in hoc ritu, num. 7. & 8.* Vndè infirmus minimè esse contumax potest,
Bero. consi. 61. num. 30. tom. 3. Rimin.
Iun. consil. 179. nu. 34. Bertazol. cons.
crim. 402. num. 38. tom. 2. & contra
ipsum exequutio facta ob contumaciam, non tenet, *Marant. par. 6.*
memb. 1. vers. contumacia, nu. 2. Asin.
in sua prax. §. 31. cap. 2. ampl. 10. Bertaz. consil. crim. 399. num. 40. tom. 2.
7 & quod infirmitas iustam præbeat
causam restitutionis in integrum,
latè scripsit *Io. Maurit. de restit. cap.*
339. necnon *Dom. Galesii in tract. de*
restit. in integr. cap. 8. ex num. 150.
nam tale impedimentum simile est
illi Reipublicæ causa suscepto, *Bar.*
in l. quæsitum num. 1. ff. de re iudic. in
l. fin. num. 4. ff. de rest. in integ. Ias. in
§. rursus, num. 3. inst. de action.
Et sicuti infirmitas sua excusat, ita, &
suorum, *Ias. & Alex. in l. 1. ff. in ius*
8 *vocat. vt eant; Glos. in cap. communis*
filius, 23. distin. Baiard. ad Clar. cit.
q. 34. num. 22. ex l. 2. §. si quis in iudicio, ff. si quis caut. Guazzin. defens.
12. cap. 1. num. 26. Foller. in prax.
canon. cap. 10. num. 51. vers. non comparentes, quod alij duntaxat admittunt in infirmitate patris, matris, filij, viri, & vxoris; *R. Sanfel.* ad tē dec.
256. lib. 2. & 343. lib. 3. verū *Carau.*
in rit. 269. n. 4. in fin. affirmat, neq; citatum excusari in non comparendo
ob infirmitatem prædictorum; *Foller.* propterea in *rub. audiantur excusatores num. 34.* aduertit, nusquam
admitti vidisse eiusmodi excusationē, *Scialoy. cit. prax. foriudic. c. 8. n. 74.*
Venter insuper excusat mulierem prægnantem, donec pariat, & recubuerit,
9 rit, cogique ad iter arripiendum nequeat: & sic excusari potest per Ciuem idoneum, vel coniunctam personam, quod sine illius periculo venire nequiret, vigore huius ritus,
quem adducit *Borrel. in summ. dec.*
tit. 46. n. 182. & tit. 66. nu. 140. tom.
1. secutus *Caranit. in ritu* hoc ipso
docentem praxim super eiusmodi rē
obseruādā, quem præterea auctorē,
& praxim refert *Clar. in §. homicidium, num. 37. & q. 34. num. 5.* necnō
Foller. eiusdem materiæ meminit in
pract. crim. cit. verb. aud. excusatores
num. 28. 31. & 32. Caball. resol. crim.
cas. 79. & Reg. Sanfel. add. sect. 35. n.
25. in prax. iudic., quod iure etiam
probatur, *Rebuff. ad const. Gall. tit.*
de excusat. in rub. num. 41. tom. 3. &
Muta super consuetud. Panormi, cap.
1. num. 90. qui dicit, quod excusatur à comparendo, etiam post partū
per 50. dies, donec decumbat, nisi
10 esset rustica. Sicuti ipsius mulieris

prægnantis pœna differtur tùm si mortis sit, tum si altera corporalis, vt deducunt ex *l. prægnantis, ff. de pœn. Anton. Gomez. var. resol. tract. 3. de delict. cap. 13. num. 37. & Iul. Clar. q. 97. num. 5. & quæst. 62. num. 22.* Quinimò, & post partum, licèt mor-
11 ri tradi illicò possit, non autem torqueri, vt illic subdit *Gomez.*, nulla addita expressa mentione temporis ad expectandum pro inferenda tortura, *Clar.* tamen exprimit *eod. num.* 22. illud esse quadraginta dierum purgationis, ita quod nonnisi eo lapso torqueri valeat; & hoc ideò, ne ob debilitatem sequeretur mors, prout testatur seruari in Curia Romana *Farinac. de indic. & tortur. qu. 41. num.* 79. & docuerunt etiam *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 4. num. 1. Caualcan. de brach. Reg. par. 3. n. 126. Guazz. in. defens. 30. cap. 14. num. 1. Abano de reatibus quæst. 19. num. 92.* quos sequitur *Modern. Conciol. var. resol. iuris* verb. *tortura resol. 1. nu. 7.* cuius sententiam subsistere reor, si conualuerit intercà, & tam fortis euaserit, ac tanta polleat valetudine, quod tormẽtum sufferre queat, & procedat eiusdem *Gomesii* opinio.

Verùm adiuncta verba nostri Ritus illa nempè, adeò *quod sine sua persona*
12 *periculo in dicta Curia comparere non potest*, operari conditionem existimamus; & sic nõ omnis grauida, sed illa tãtùm quę ob illam causam, aliò se trasferre sine periculo non valet, putà si debilis, aut iter facere non assueta, cuius quippè conclusionis partes ambas, maiorem scilicet, & minorẽ comprobat idem *Ant. Gomes add. num. 37. vers. rursùs etiam extende.* Vndè si rustica illa sit, quæ posset ad Curiam accedere, non excusatur, dummodò non sit partui valdè proxima, aduertunt *Scialoy. in prax. foriudic. cap. 8. num. 72. D. Carol. Rot. de priuil. mulier. c. 1. sub num. 139.*

Hinc grauida quasi valetudinaria quæuis comparere non obstringatur ad
13 testificandum in causa ciuili, & criminali, ex *l. non exigimus, §. si non propter, ff. si quis cautio. Guid. Pap. decis. 256. num. 1. & decis. 445. num. 5. Foller. in prax. crimin. 2. par.* verbo, *capiat informationem num. 31.* hoc tamen vendicat locum existente periculo: si enim illud non immineat, non parendo, in pœnam incurrit *Bal. in l. Imperator, 18. in prima lect. num. 5. vers. sed nunquid mulier prægnans*, & in *prima add. sub num. 4.* post *vers. quæro vtrum, ff. de stat. hom.*
14 Nunquam autem excusatur à testimonio ferendo coram examinatore ad eam per iudicem misso, *Fulgos. in l. iusiurandum, §. procurator quoque num. 2. ff. de iur. iur.* falsum exclamans effatum illud, quod tales mulieres iurare non obstringantur *Caball. resol. crim. cas. 79. Scial. add. tract. cap. 22. num. 29. de Angel. ad Foller. add. tit. aud. excusat. n. 17.*

Verba ampliùs Ritus, *Vnus Medicus*, demonstrant, vnius Medici iudicio
15 standum; quando alitèr iure communi attento est dicendum, quod duos ad minus exquirit Medicos, *l. semel, C. de re milit. lib. 10. c. significasti lo 2. de homic. Foller. cit. loco nu. 28. Iodoc. mem. cap. 25. num. 9. Marcell. Calà in add. tract. & loco n. 100. Rubin. dec. 195. Ricc. collect. 136. & 3065. Minsing. cent. 6. obser. 34.* idem *Ric. dec. Cur. Archiep.* 193. alios refert *Modern. Conciol. var. resol.* verb. *corpus delicti resol. 5. num. 6.* qui si fuerint discordes, tertius eligendus est à iudice *Caroc. decis. 50. Balb. decis. 141. Afflict. dec. 353.* de generali verò cõsuetudine vsu receptum est, vt sufficiat vnus Medicus, seù peritus, vt tradunt *Cason. de indic. & tortur. cap. 2. sub num. 2. Clar. in pract. §. homicidium. n. 34. Farinac. de homicidio d. quæst. 127. n. 170.* qui testatur sic seruari in Vrbe, quando Medicus, seù Chirurgus eligitur à iu-

iudice, ſecus ſi eligatur à partibus; in quibus terminis loquuntur DD. qui contrarium docuerunt, quos ſequitur *Eugenius conſil. 64. nu.23. & ſeq.lib.1.* quam conſuetudinem etiam teſtantur *Scaccia de iudicijs lib.1.cap.83. num.13. Guazzin. defenſ.4.cap.12.num.21. Conciol.d.reſol.5.verb. corpus delicti,num.11.* & forſan talis cõſuetudo ortum ſumpſit à noſtro Ritu.

Aeſtimatores quoque, ſiuè exploratores, quos vulgò appellamus Ta-
16 bularios, etſi duos ſaltem eſſe à iudice eligendos, moneat *Plotus conſ. 8.num.5.* quia ſunt loco teſtium, teſtes autem duo ad minus eſſe debent, vnus tamen hodierno tempore ſufficit de *Franch.dec.54. n.7. Viſcõti* latè *in concl.iur.* verbo *Periti.Donad.de rẽũc.lib.1.c.32.n.126.*

Sic quamuis tres vocari obſtetrices debeant, & duæ earum affirmantes
17 mulierem eſſe grauidam, probarẽt ex *l.prima in princ. de ventr. inſpic.* Ritus tamen noſter, & vſus admittunt vnius aſſertioni ſtãdum, quod etiam iure ipſo defendi fortaſsè poſſet, ſi *Specul.* vera fatetur, vt eredo, *in tit.de teſte,S.reſtat,ſub num. 6.* dum hanc colligit concluſionem ex eadem *l.1.de ventr.inſpic.* & ſequitur *Maſcard. concluſ. 1125. num.7. lit. O. vol. 3.* Ad ſeparandum licèt
18 matrimoniũ ob impotẽtiam coëundi ſeptima manus requiritur, *c. laudabilem, iuncto c.fin.de frigid.& malefic.* Adde *Rotæ deciſ.262.* apud *Farinac. Epiſc. Campan. in diuerſ. iur. Canonic.rub.1.num.*88.quo verò ad
19 vitam, & ætatem partus vtrùm obſtetrici credatur, præter notata inibi per *Maſcard.* videas *Magon. dec. Florent.41.*& *Viſconti in cõcluſ.iur.* verbo, *natus.* Illi autẽ, ſi de integri-
20 tate, vel corruptione hymenis deponat, non credendum, vtpotè quæ huius rei peritiam ſufficientem minimè habeat, in facti themate reſpõdi, dũn reſidebam caput Aulæ capitalium cauſarum M. C. V. ex *Io. Coppen.lib.1.pract.obſer.47.n.11.*

Vnius igitur medici atteſtationem ſufficere, noſtris quoque tempori-
21 bus praxis obſeruat *Nouar.in prax. elect.& variat.fori quæſt.9.ſect.1.in vlt. impreſ. Neap.* etiam in eo caſu, quo quis affici nõ poſſit aliqua tormẽti ſpecie *Farinac. in pract. crim. q.41.n.3.Cardin.Tuſc.concluſ.326. num.22.lit.T.Nouar. dec.Apul.106.* cum peritis in arte ſua ſtandum
22 ſit *Maſcard. de probat. concl. 1169. vol.3.Gratian.lib.2.diſceptat.forenſ. cap.228.& 235. Tiraq. de nobilit. n. 31.num.1398.Honded.conſil.31.nu. 45. vol. 1.* & de medicis loquitur *text.in l.ſeptimo menſe,ff.de ſtat.homin.l.ſi pater,ff.de ſolat. Bar. in l.1. ff ſi cert.pet. & in l.quæſitum num.6. ff.de re iudic.Thom.Act. de infirmit. par.1.cap.39. Gillau.Senſ. in arbore iudiciaria.p.8. c.6.nu.9. Eugen.conſ. 64.num.25.vol.1.Gram.conſil.crim. 24.Ludou.dec.Peruſ.28.nu.18. Reg. Valenz.conſil.25.num.22.to.1. Marotta diſcept. forenſ. cap. 11. num.3. Ricc.collect.136.1144.3391. Nouar. cit.dec.106.& dec.132.de Xarto dec. 75.D.Conſil.Prat.diſcept.forenſ.cap. 20. num. 17. lib. 3. Boer. deciſ. 223. Vermigl.conſ.238. num.5. & conſil. 247.num.14. Tiraq.de nobil.cap.31. num.398.* etiam ſi periti nullam eorum dicti redderent rationem, *Mãdel.conſil.20. num.15.* & cum iuramento per verbum, *credo*, deponerent, *Gabriel.conſil.55.num.2.vol.1. Decian.conſil.51.nu.2.lib.2. Nouar. cit.deciſ.106.num.1.* adeò vt ſi producerentur teſtes ex vna parte iuniores periti, & ex altera ſeniores non periti, præferentur iuniores, *Nouar.dec.132.*& fides magis adhibetur vni perito, quam tribus teſti-
23 bus, *Rot. Rom. in recent. deciſ. 623. num.7.par.1.tom.2.Ludouiſ.dec.161. num.8.* etiam pluribus, ſi agatur de innocentia rei, *Maſcard.concl.1034. num.33.Farinac.q.127.num.168.de*

Xart.

Xart.dec.75.n.7.Costa de remed.subsid.remed.70.n.17. & decisũ refert in Audientia Sardin. idem *Consil. de Xart.ad cap. Regni Sardin. lib.1. tit.2.cap.11.de brach. milit. num.4. Carpzou.in prax.crim.tom.1. par.1. q. 26.*quod testis periti dictum per verbum (*videtur*) subsistit in eo, de quo deponit, ex *Bar.* notat in Medico, *Iacob. Mandelli consil.* 55. *num.9.lib.1.*

Quod verò periti in criminalibus non attendantur,nisi fuerint electi à iu-
24 dice de consensu etiam inquisiti, scribit *Farinac. consil.70. num. 16. consil.112.num.16.& consil.179.num.5.*in quorum relatione iuramentum
25 exquiritur, partisq;citatio, *Prosp. Farinac. cit.consil.70. n.16. vers.& propterea, & consil.108. num.24. ac consil.156.nu.5.* aliaque notat *Vermigl. consil.* 231. *num.18. & consil.* 256. id,quod non accipiendum de
26 Medicis, seù Chirurgis specialiter deputatis, ac destinatis,ad visitandum vulneratos, in quibus sat est generale iusiurandum initio deputationis præstitum, monent *Gaill. obser.111. ex num. 13. Mascard. de probat.lib.2.conclus.1034.à n.34.*insuperq;in praxi obseruari,subnectit *Carpzou. cit. loc. num.* 40. necnon *Speckan.qq.iur. cent.3. class.2. n.10.*

Et quando causa terminanda est iudicio peritorum,excipiuntur peritio-
27 res, etiã post processus publicationem,*Farinac.de testib.q.75.nu.124. Vermigl.consil.365.*& docent *Canonistæ in cap.proposuisti,4.de probatio. Giurba consil.43.num.28. versic.non obstat quintum*, alios citat *Conciol. var.resol.*verb.*corpus delicti,resol.5. num.12.*

Hinc cuilibet perito adhibetur fides de sua arte,& professione,*Gl. in l.cũ*
28 *quidam,§.quod dicitur, ff. de acquir. hæred.Gaill.lib.2.pract. obseru.111.* & loquitur in specie de medico, *Claud.Tut. in l.prægnantis,num.* 14. *ff.de pæn.Soccin.reg.294. ex l.femel,*

*C. de re milit. lib. 12. Mandelli cit. consf.55.n.5. lib.1.Domin.Gallesf. in tract.de restit.in integ.c.8.num.350. Rebuff.t.1.comẽt.ad cõst.Gallic.tract. de sent.prouisional.ar.1.gl.8. Rot.Romana decis.620.num.3. vol.1.par.1. diuers.*nam vti Horat.dixit *epist. lib. 2.epist.1.ad Augustum.*

Nauem agere ignarus nauis timet;abrotonum ægro

Non audet, nisi qui didicit,dare. Quod medicorum est,

Promittunt Medici : tractant fabrilia fabri.

Et *Arist.lib.1.topicor. cap.8.in fin.* hæc, haber verba. *Ponet enim aliquis ea, quæ videntur ijs, qui in eis probati sunt,vt de ijs quidem,quæ Geometria, vt Geometer; de illis autem, quæ in medicina,vt medicus.Marian.Soccin. consil.150.num.1.lib.1.Eugen.consil. 28.num.25.vol.1.Reg.Valenz.consf. 25.ex num.21.lib.1.*

In agricultura standum rusticis, de morbo equi mariscallio, *Paris. de syndic.* verbo *tortura.c. officialis* excitans quæstionem de equo commodato, qui in itinere infirmatur; Aestimatoribus,seù Tabularijs de valore terrarum, de quibus *Cæsar Barz.decis.Bonon.22.* loquitur:Militibus de re militari, *Claudius Cotereus de iure, & priuil.milit.lib.2.c. 6.lit.P. Nicol.Boër.ad Cõsuet.Bituricenses,rubr. Des costumes concernans les iuges,& leur iurisdition. §. 2. tit. B.fol.15.*regulam subnectens,vnumquodque decidendum potius committi illi, qui habet plus peritiæ illius artis,quàm alteri, licet in omnibus alijs rebus sit imperitior. Erroneam propterea putat *Franc. de Petr.festiu.lect.lib.1. cap.6. num.19.* illorum opinionẽ,qui,reiecto,dam-
29 natoque peritorum iudicio,arbitrantur sententiam latam ex consilio periti in arte, nunquam in rem iudicatam transire,sed perpetuò retractabilẽ esse, inter quos sunt *Gerard.sing.20. Hippol. sing.427. Affl.* in

in Cõſt. Regni terminũ vitæ,ex n.42.
& in Conſt.qui de alto, ac dec.33.n.6.
Marant.in prax.act.1.p.6. quorum
ſententiam reſtringit Vrſill. ad Af-
flict.ibidem,ſi per ſententiam iudicis
fuerit illa confirmata,ex tex. in l.2.
C.de iur.fiſci lib.10. quæ Vrſill. re-
ſtrictio non arridet Franc. de Petr.
cit.loco,num.20.ſed robur recipit ex
traditis à Nouar.dec.111. necnon
Barz.cit.dec.22.num.3.laudatis no-
ſtratibus,potiſſimum Garauit. in hoc
ritu,num. 10. num.4. tradit,Afflict.
ac aliorum ſententiam procedere,
quando electi ſunt periti à iudice,
ſecus ſi aſsũpti de voluntate vtriuſ-
que partis, tunc enim ſententiam
non poſſe retractari, ex Marant.cit.
num.131. Ber. Rocca in pract. indic.
tit.de appell.& null.pag.461.& Pa-
ſet.conſil.53.ex num.7.qua in re vi-
dendus Carpzon. add. tom.1. par.1.
quæſt.26. nu.47. & Speckan.cit.loco,
num.22.
Qui quidem periti renuentes, cogun-
tur deponere, & eorum officium
30 implere,quãuis Hippolyt. de Marſil.
ſingul.127.cuius meminit Vrſill. ad
Affl.cit.dec.33.in fin. dicat,artifices
peritia artis inſignes referendi of-
ficium ſuper re aliqua ad experien-
tiam pertinente cogi non poſſe. Sic
Notarius compelli poteſt rogare
inſtrumentum, l.prima, C. de tabul.
& ibi DD. Feder.de Senis conſ.113.
Tuſc.cõcl.74.v.Notarius Cappel.Tol.
dec. 481. ſermocinans in aduocato
pro perſonis miſerabilibus, eadem
dec.484.loquẽs de religioſis exem-
ptis,qui ab Archiepiſcopo compelli
poſſunt ad rogationes ire,ad ornatũ
text.in cap.nimis,de exceſſ.Prælat.&
dec.446.quod habens in horreo ſe-
getes poſſit coërceri ad vendẽdum,
ſi ſemel expoſuit venales;Obſtringi
quis poteſt ad accuſandum, Pariſ.
de ſyndic. verbo, accuſatus,num. 8.
pag.114. qui habet actionem ad cõ-
modum alterius,cogitur agere,l.Iu-
lianus,§.pen.ff.de act.empt.videndus
Fab.in def.1.& 3.C.vt nemo inuitus.
Hinc hæres cohiberi poteſt à lega-
tario, vt recuperet rem legatam,
adeòut ipſe ſuum conſequatur le-
gatum,Apoſtilla Bart.in mem.§.pen.
ab hoc verò nexu eximitur, ceden-
do actionem,teſte eodem Bar.ibidẽ.
Qui equum locare conſueuit,eũ certè
ſolito pretio locare cogitur. Quod
31 ſi diuerſis pretijs illum locare ſoli-
tus ſit, ſtatuendum illud eſt iudicis
arbitrio,Platea cit.loco. Auil.in cap.
ſiuè legibus Prætor.cap.17.num.8. &
habens plures equos deſtinatos lo-
cationi, ſed vnum teneat pro ſe: ſi
32 locauit,dicens,loco equum meum,
tenetur dare iſtum; ſic iudicaui vti
iudex M.C.domi,ſub die 6. Aprilis
1666.ex Bal.doctrina in l.prima, C.
de aur.& arg.legat, ex l.penultima,
§.vltimo,ff.eod. Rebuff.in l.meorum,
pag.556.de verbor.ſignif. docente,
quod donans equum ſuum, cum
plures habeat,is debeatur, cui fre-
quentius inſidere ſolebat, vt pleno
modo intelligatur ſuus quoad pro-
prietatem,& vſum.
Hoſpitator trãſeũtes hoſpites recipe-
re,Bar.in l.in eas,§.ſerui, ff.furt.ad-
33 uerſ.naut.in l.1.§.maxima, ff.naut.
caup.ſtabular.Platea in l.curſum am-
bulantem,num.2.C.de curſ.public.lib.
12.Caball.caſu 187.num.1. Viſconti
in concluſ.iur.verbo,lanio.Modo ſi-
gnum,veluti tabulam hoſpitandi in
domo poſuerit,& ex cauſa hoſpites
recipere non recuſet,vt Bar. intel-
ligit.Beccarij,ſiuè macellarij poſsũt
34 cogi ad ſuum officium exercẽdum,
idque ſub certa pœna ijs præcipi,
Alber. in l.moris,num. 2.ff. de pœn.
affirmans, de facto ità vidiſſe, cum
Beccarij carnes vendere,& fornarij
panem facere recuſarent, quibus
poteſtas ſub pœna præcepit,idque
facere eos coëgit,quod frequentèr
in hac Ciuitate à Præfectis annonæ
fieri ſolet; & iure præcipiunt ijs,
qui talem artem exercere publicè
conſueuerunt, ſecùs ſi eam non

exer-

exercent, vel exercere nesciũt: nam eos cogere minimè poterũt, vt *Alber.* declarat, qui Beccarij, seù lanij, vulgò *Chianchieri*, inflantes arietes mortuos, vt pinguiores appareant in specie carnis, à iudice possũt mulctari extrà ordinem, *Auend. de exeq. mandat. lib. 1. cap. 19. num. 30. versic. decimo infertur*, qui testatur hoc vitium frequens esse in Ciuitate Valentiæ; est pariter vsitatum in hac Ciuitate Neapolis, alijsque Regni locis. Sic etiam puniri possunt pistores, quos appellamus *Panettieri*, la-
35 uantes acero manus, vt panis exhaletur, & maior appareat quantitate, *Auend. cit. cap. 19. num. 30.* Insupèr Pistores dulciarij, vulgò *Pasticcieri*, *Rebuff. in l. imponere*, §. *vtilis*, *p.* 515. *de verb. signif.* quorum magnus est numerus in hac Ciuitate. Et Miniatores, qui miniant cum coloribus adulterinis, tenentur dominis ad interesse, ac stellionatus crimine, *Bar. in l. 2. num. 1. C. de murilegul. lib. 11. Auend. cit. loco, vers. septimo*, Piscatores, qui in fluminibus proijciunt taxum, vel alias herbas ad capiendos pisces, puniri possunt, quia eiusmodi pisces solent esse noxiosi, eorumque pastu homines infirmãtur, *And. in Const. de vendit. venen. Auend. n. 30. vers. octauo infertur*, qua pœna stellionatus obstringuntur quoque Sutores, qui ex corruptis, vel malis pellibus construunt calceamenta, ideoque contra eos poteſt fieri statutum certam pœnam imponens, *Auend. mem. cap. 19. num. 30. versic. septimo.* Scriptores, qui aquam miscent atramento, per quam litera est magis alba, idem *Auendan. num. 30. vers. 7.* in quo concludit, posse fieri statutum puniens tabelliones scribentes literas atramento albo. Sartores, qui ponunt lanam in toracibus loco bombycis, tanquam committentes fraudem de re ad rem, vt notat ipsemet *Auend. num. 30. vers. item puniri possunt.* Et aromatariorũ pœnas miscentium farinam fabarũ in cera, recenset *Marant. de iudic. par. 4. distinct. 11. num. 28.* & in *singul.* verbo, *aromatarius. pag.* 129. necnon *Roman. singul.* 532. ibique additio, ac *Ripa de peste tit. de remed. præseruat. contra pestem. nu.* 147. *&* 150. indicant, quot modis mulctetur vẽdens quid pro quo, & vocantur impostores, *Stracch. de mercatur. nu. 20. pag.* 248. in paruis *Caball. resol. crim. cas. 8. num. 3. Menoch. de arbitr. cas.* 383. *Marsil. singul.* 441. *Clar. §. fin. q. 83. vers. si quis imposturam*, *Visconti in conclus. iur.* verbo, *impostores*, necnon *Carpzon. in prax. crim. par. 2. q. 22. ex num. 86.*

Animaduertendum summoperè iudicibus est etiam in caupones, si eo-
36 rum munus non impleant, qui cum sint, vt plurimum ex infimo hominum ordine, cunctá, quæ libeant, sibi putant licere. Illud est hoc hominum genus, vt nesciat, nisi hisce titulis eos decorare *Horat. Satyr. 1. Perfidus hic caupo*, & *Satyr. 5. Cauponibus, atq; malignis*; nihil enim est quoad potũ, quod non corrũpant: nihil est quoad cibaria, quod non deprauẽt. Versutos, & impostores nũcupat Zenodotus. Athenis etenim caupo fuit nomine Cãtharus, qui ob maleficia, ac imposturas, proditionesquè, capitis pœnã luit; proindè, vulgò receptũ, vt versuti, & impostores dicerẽtur, teste *Eras. in Adag.* M. Ant. C. Marij sequentis manus effugiẽs, & apud familiarẽ plebeiũ latitans, à caupone proditur, ex *Plutarch. in vita Marij.*

Vltrò inuitant transeuntem, pollicentur se minimo pretio contentos; Excipiunt tandem progressiirum vlterius viatorem fucatis eorum blandimentis allectum. Vix degustet defatigatus longo itinere viator aliquid ex cibarijs, vel libet summis labijs vinum, mane non dimittitur à caupone, qua solet comitate dimitti amicus hospitalibus muneribus donatus, sed occlusis foribus tan-

tanquam captiuus retinetur, atquè se redimere cogitur omni ære exutus,bonis omnibus denudatus, vt adamussim obseruat *Plato lib. 2. de Republ.*

Exulant ab istorum tabernis, si vnas hospitum sese deceptos à cauponi-
37 bus flentium lacrymas excipias, lacrymæ illæ,de quibus intuens ad Nesitis metamorphosin lusit *Bernard.Rota elegiar.lib.3.ad Rodulfum Pium Cardinal.*

Et tibi Bausylipi lachryma, quas fudit ad vndas:
Dùm fugiens Nesis vertitur in scopulum.
Tuncq; Dicharchei dederunt suspiria colles,
Ex illo semper sulphure flagrat ager.
Gaiola vicinā fleuit,lachrymasq;dedere
Mergillina suas,Antiniana suas.
Nec non ipsa velut venturi præscia fati
Vberius lachrymas spargis, & Aegla tuas.
Aegla olim ad numeros, quæ respōsare solebas
Piscantum, sed nunc non nisi flere tuum est.

Non adest in eorum dolijs obliuiosum Græcum, cuius encomia congessit *Petr.Grauina epigr.ad M.Anton.Magnum*,dicens:

Hoc tibi dulce merum non mittit florida Lesbos,
Vlla nec Aegei terra beata maris.
Proxima conspicui,sed Baccho sacra Veseui
Dant iuga,vitiferis nobiliora locis.
Frigidus ingratosi quis torpore tenetur:
Hoc bibat, & latus membra calebit amans.
At si quis malè fert præduræ iussa puellæ,
Hoc tamen Epoto nō dolor vllus erit.

Frustrà à nostris cauponibus iterùm deprecaretur Falernos Tibullus, quos in *lib.2.eleg.7.*exorauit.

Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis,& Chio soluite vincla cado.

De quibus *Pōtan.de Hort.Hesperi lib.1.* Abierunt vetustissima vina ex eorum Cellis,de quibus *Martial.*

De Sinuessanis venerūt Massica prælis,
Condita quo quæris, consule? nullus eras.

Hi enim Propolæ,atque decupę veterum mores imitati, qui in crateri-
38 bus vinum, & aquam immiscebant, indèque in pocula iubebant diffundi, vt dicebat *Plutarch. in Marcell.* si viderint merum esse aliquantò generosius, aquam immittunt in dolia pro eorum libito ob turpem quæstum, ac illicitum; non vti Staphylius Sirrheni filius, qui primus omnium mero aquam immiscuit, vt ebrietatem caueret *Plin. natur.histor. lib.7. cap.56.* refert *Hieron. Mercurial. variar. lection.lib.1.cap.18.* latè *Alciat. embl. 25. & ad eum commentator.* Audierunt facillimè aliquando Caupones, aquæ potum ad diuturniorem vitam conduxisse, cum aquæ potus saluberrimus sit,*C.Plin.histor.lib.14. cap. 22.* Vndè Thales philosophus aquam primùm rerum omnium semen, ac principium fuisse asseruit; *Plato*,quem refert *Comment.ad Alciat. cit. emblem.25. vers. hinc sapit*, admonebat, Bacchum temulentum Deum sobrijs Nymphis temperandum esse,idest vinum aqua miscendum.Et *Plutarch.de tuend.bona valetud.aqua*, inquit,*vini vis,rigorquè lenior redditur; & posteà cum vehemens, & velocis efficaciæ fit vinum, aqua mitigatur:* merum verò saluti nocere, vt ait ad *Semeles* fabulam alludens *Muretus.*

Nondùm natus eram,cum me propè perdidit ignis;
Ex illo fontes tempore Bacchus amo;
Qui colitis Bacchum,comites simul addite Nymphas:
Nam sine ope illarum munera nostra nocent.

His edocti imbres nouo sanè more inducunt in dolia, seruantes sibi
39 ipsi quodcumque optimum vide-

tur merum *Cornel. à Lapid.* super *Isai. 1. Vinum tuũ mixtum est aqua: Caupones tui non miscentes ea bibũt;* Eaque re nõ modo decipiunt emẽtes, quis enim credat, vel elemento aquæ, quæ communis est cuique, caupones esse appositos? quod ingemebat suo quoq; tempore Isai. 1. ad Hierusalem· *Pecunia tua reproba est, Caupones tui miscent vinum cum aqua*, de quo meminit *Can. eyciens*, 11. *dist.* 88. & *Hieron.* super *Isai.* 1. *Sunt verò Caupones pessimi facientes de vino aquam, cum è contrario Dominus noster aquas in vinum vertetrit: & tale vinum, quod miretur Architriclinus, quale, & Regina Saba in Salomonis est mirata conuiuio, pincernas eius, & Ministros vini sua voce collaudans*: verùm etiam ementium salutem deperdunt; maximè quando postquam vinum senserint ex eorum commixtione corruptum, salis, aluminisque medicamine credunt reparare; quamobrem pluribus iecur cumbustum, viscera vlceribus plena, extaquè omnia miserorum ementium arida fiunt.

At quid deindè, licèt sit in vino veritas, de vino Caupones falsò non
40 obtestantur, adueniente Magistratu, à se nunquam aquam esse immixtam in doliis? quos reprehendit *Ecclesi.* 26. *Non iustificabitur caupo à peccatis labiorum*, quem locum explicat *Nicolaus de Lyra*: *Non iustificabitur caupo, idest tabernarius; nam ex frequentata iuratione incurrit periurium*; Et posset addi, quoq; quod vendentes, non dicam, vinum aqua dilutum, sed aquam ferè, sunt causa, cur hospites, & tot Ciues in eos congerant diras, tot querulas ad astra voces extollant; Et ita *non iustificabitur à peccatis labiorum*.

Sæpissimè acetum vendunt pro vino, putantes sibi licere pro suis com-
41 modis: vel philosophantes, quia eadem est vini, atque aceti substantia, vt ait *Vlpian. in l. 9. in fine, ff. de contrah. empt.* vel ius sibi ipsi interpretantes, acetum venire sub vini appellatione, vt in *leg. 1. ff. de tritic. vin. & ole. leg.* ibi: *vino legato acetum quoq; cõtinetur, & l. 9. eod. tit.* ibi: *omnia vini appellatione contineri, quæ vini numero paterfamilias habuit: igitur, & acetũ, quod vini nomine paterfamilias habuit, Io. de Platea in l. 1. C. de erogat. mil. annon. lib. 12. Io. Sayson in consue. Turon. des droit de basse Iustice art. 5. in tex. & ne sint lapoche.* Quamobrem frustrà desudat *Salerni Schola* docens, quo vino vtendum,
42 vel valentibus, vel ægris, cũ canit:

Vina probãtur odore, sapore, nitore, colore.
Si bona vina cupis, fac quinque probentur in illis:
Fortia, formosa, fragrantia, frigida, frisca.

De quibus meminit *Cassan. in Catal. glor. mund p. 12. consid. 84. n. 1. Alex. Petroni cap. 20. lib. 2. Bolognet. in l. cum quid, n. 22. si cert. petat.*

Execranda enim istorum arte fit, vt vnum vini genus adsit, pessimum nempè; illudque tanta aquæ vi dilutum, vt potantibus, neque aqua videatur, neque vinum.

Cui cauponum perfidiæ, vt mederentur, non destitere ij, quibus huius
43 Regni cura demandata est, pragmaticis acerrimas pœnas minitari: ac cauere, ne quis vinum, quod abierit in acetum, vel aliter mixturatũ; ausit vendere, at prò fædam, inexplebilem, immanemque cauponum auaritiam, quò plura fiunt in eos edicta, eò plures fraudes patrãtur, in quos inuehitur *Gaspar Mantius in decis. Palat. q. 25. num. 5.* inquiens: *Atqui caupones sæpè tàm sunt malitiosi, vt vinum melius cum deteriori, vel cum aqua misceant; quæ mixtura, neque tolleranda, neque occasio ei præbenda, sed omnibus modis præcauenda.* Hinc si quidam Polonus, vt ait idem *Mantius loc. cit num.* 1. cum degustasset in Bauaria nationale vinum, quod vix distat ab aceto, irri-

tidens, dixit: *O felix patria, in qua acetum, quod alibi non sine magno labore, ac studio, fit, spontè nascitur*; dicere possemus festiuè, ò ter felix Parthenope, in qua, vel perenne est vinum in dolijs ex artifici cauponis manu, vel in qua, nè merum humores alteret, hominumque valetudini obsit, vel nè studijs illud officiat, (teste *Horat. Lucio in tract. de priuil. scholar. in præfat. n. 17. int. tract. t. 18.*) in ipsis dolijs vini subcrescit aqua. Cauponum, & cõductorum doli, fraudesque vectigal vini ad minutum,

44 ex cuius annuis redditibus tot alebantur pauperes, tot loca pia vigebãt, ad exterminiũ vsq; pertulerũt. Grauitèr igitur puniẽdos cẽseo istiusmodi homunciones, qui pharisaicã hypocrisim, in moribus adeò detestandam, & à qua natura tantùm abhorret, in ipsis quoque inuehunt arte factis: Conferunt, quæ de publicanis Romanis scripsit Cic. ad Attic. *iam illa causa Publicanorum, quantum acerbitatem afferat socys, intelleximus ex Ciuibus, qui nuper in portorÿs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurÿs portitorum querebantur. Carol. Sigon. de antiq. cap. 16. lib. 1.*

Huic vectigali, imò dixerim, tanto pupillorum, viduarum, aliorumque

45 inopum patrimonio inuigilans, vt par est, Exc. D. Marchio de los Velez in hoc Regno Prorex, postquã plura mandata mihi vti huius vectigalis Delegato iniũxit, qui sanè omnes conatus, omnes vires mei ingenij, quodcumq; sit, adhibui, nè vectigal istud penitus deperiret, nouissimè re ipsa executioni nunquã anteà tamen demãdatas Regias literas, datas sub diebus 22. Iunij 1660. 30. Octobris 1672. ac 18. Martij 1675. exequi mandauit; in quibus S. M. iusserat, vt clauderẽtur omnes, quæ in priuatis ædibus erant vini tabernæ: nulla habita personarum, cuiuscumque forent conditionis, ratione; omnesque aliæ, quæ in albo prædicti Arrẽdamenti non descriptæ, à Principum tamen Residentibus, vel militum Tribunis palam habebantur; cum ageretur in hac re interesse Consignatariorũ, quod non sine scrupulo posset omitti. Primò igitur, vt foret exemplo, iussit occludi tabernam, quæ in Regijs ædibus erat, vigore rescriptorum ex bellico scrinio expeditorum sub diebus 16. Iulij, 1. 4. & 23. Augusti instantis anni 1678. Hinc speratur

46 maximum leuamen Arrendamento, ex quo tot pauperũm pendent alimenta, accedentibus maxima tãti Principis protectione, maximaq; Ill. D. Ducis Campimele D. Troiani Miroballo Delegati mei successoris vndequaque integerrimi, ac spectatissimi viri cura; qua supplebit nostris defectibus, qui nõ quidẽ ex volũtatis prauitate, sed ex intellectus imbecillitate ortũ duxerunt. Esset expediens valdè adæquatum deductum multotiès, & pro quo instãt assiduè Deputati, si vtrumque arrendamentum, & vini ad minutũ, scilicèt, & vnius aurei in singula dolia, vulgò *docato à botte*, vniretur. Sic enim vnusquisque posset vendere vinum domi; quamobrem quilibet Ciuium certatim conaretur venalia habere optima quæque vina, vt ea citiùs vendat, nec quereretur Populus conductorũ, seù cauponum astus, fraudesque. Seruatur hoc, non modò in plerisque Regni ciuitatibus, verũ etiã in florẽtissimis Italiæ vrbibus, non exigua omnium ciuium, necnon aduenarum lætitia. Et licèt aliquantulum vectigali superadderetur in singulis dolijs, id non haberetur onus, sed beneficium potiùs, quod peræquè gratũ esset omnibus, attentis ementium satisfactione, ac vendentium lucro, quod ab vnione prædicta efflueret. Hæc autèm vtriusque arrendamenti vnio nullam fert mutationem sub-

stantiæ in vectigali, sed formæ tantùm; & sicut magis, minùsque substantiam non variant, sic etiam, quod exigatur gabella, seù vectigal isto, vel alio potiùs modo, nulla Alcaualæ, & vectigali mutatio substantiæ infertur; quia quoquo modo fiat hæc exactio, comprehenditur semper sub nomine datij, gabellæ, seù vectigalis; quæ tria idem sonãt, promiscuèq; accipiuntur nostro *Vlpiano* teste in *l. inter publica, §. publica, ff. de verbor. sign.* vbi explicãs publica vectigalia, ait, ea esse quãcũq; solutionem, quæ Fisco persoluitur, ibi: *publica vectigalia intelligere debemus, ex quibus vectigal Fiscus capit: quale est vectigal portus, vel venalium rerum*; hi autem sunt duo modi, quibus hac in re vtimur; primus enim est, quẽ seruamus in vectigali vnius aurei in dollum, alioque nomine nuncupari posset Portoriũ, nempè à portãdo, seù à portu, quia Portitori soluitur, vt ait *Cicer.* & *Plaut.* quos citat *Rebuff. in d. l. inter publica, 17. ff. de verbor. signif.* verbo, *vectigal*, quando inuehitur vinum intra mœnia; secundus est, quando soluitur vectigal rerum venalium, quale est Tertiaria vini, quæ persoluitur ad rationem tertiæ partis de quolibet vini genere venditi in tabernis, quod à Romanis exigebatur ad rationem octauæ, eiusque exactores vocabãtur exactores octauarij, vt habetur ex statuto *Gratian. Valen. & Theod l. à legatis 8. & l. ex præstatione, 7. C. de vectigalib. & commiss.* sic in Gallia soluitur ex vini dolijs octaua, aiente *Rebuff. in repet. d. l. inter publica, ff. de verbor. signific.* verbo, *venalium*; quæ impositio antiquitùs vocabatur vectigal decumarum, hoc est solutio decimæ, seù gabella decimæ partis; vndè propterea maior Publicanorum appellabatur decumanus, princeps publicanorum; quod quidem vectigal, teste *Ausonio Pediano* exigebatur à frumẽto, vino, oleo, alijsque minutis, ad differentiam illius, quod soluebatur pro pascuis, ac portorio rerũ, quæ inuehebantur, vel extrahebantur, vt ait *Prateius in lexic. verb. vectigaliũ, Goth. in d. l. 17.* vbi *Alciat.* Istæ autem exactiones, licèt multifariam fierent, ab *Vlpiano* tamen sub vnico vectigalis generali nomine comprehenduntur. Si igitur vectigal est, tàm exigi aliquid in portis, seù in ingressu vini, quàm in venditione, non erit sanè mutatio, seù nouitas arrendamenti: si quod soluitur de vino ad minutum ad solutionem in singula dolia transferretur; idem est enim vectigal in substantia, materia, & qualitate, licèt non in quantitate; cum ex hoc minuatur derictus, seù vectigal vini ad minutum, prout in pluribus sessionibus ordine Excell. Domini corã me factis fuit consideratum.

Idipsum experientia rerum magistra indicauit in vectigali, quod primitùs persoluebatur de farina tantùm, nõ verò de frumento, quod inuehebatur, in ipso ingressu quamuis adhuc adnotaretur frumentum, vt de quo rationes reddituri essent ciues suo tempore. Cum autem incomperto esset, id ansam fraudibus dedisse, annuente Excell. Prorege illius temporis, mutata fuit forma vectigalis: nempè, quod persolueretur in ingressu frumenti, vt hodierna seruat praxis; neque hæc nuncupata fuit mutatio, seù nouitas, sed forma potiùs tutior, quæ fraudibus obsisteret. In hoc tamen casu potuisset aliqua subesse suspicio mutationis; quandoquidem datium, seù vectigal, quod soluitur pro rebus, quæ inuehuntur, vt aiebat *Bar. in l. vectigalia, 10. ff. de publ. et vectig. Rip. de pest. c. 5.* est cõtra ius, in eoque nõ datur extẽtio de vna ad aliam rem, sed tantùm in ea specie rei, in quã est impositum vectigal, non in similibus, *Guttier. de gabell. cap. 20.* Hinc

siue-

si vectigal soluebatur de farina, non potuit solui de tritico absque nouitate quadam impositionis, licèt enim in tritico contineatur farina, quæ moliendo detegitur, teste *Caio in l.adeò*,7.*§.cum quis,ff.de acquiren. rer. domin.Rip. loc.cit. nu.46. Rouit. cons.42.lib.2.* re tamen vera triticũ non est farina. Imò cum dubitatum fuisset, an vectigal, quod debetur de tritico, debeatur de farina, aiebat *Fel.in cap.Ecclesia S.M. de Const. & Rip.loc.cit.* quod ad euitandas fraudes solui debebat de farina, quippè eadẽ erat *ratio*, seù Vsio, vt refert *Budeus* in eius *annot.*& *I.C.in d.l.in venditionibus*,9. *§. fin.ff. de contrahen.empt.*non sic è contra, cum triticum possit in farinam verti, non item farina in triticum, vt perpendit optimè *Io. Franc.Rip. in d.tract. de pest.c.*5.*à num.* 44. & videndi ad rem *Surd.dec.*139. *Bertachin.de gabell.*8.*par.* verbo, *secundo loco,q.*10. *num.*14.*Guid.Papa dec.*373. *Clar.§. fin.q.*82.*Bouad.in politic.lib.*4.*cap.*5. *num.*23. *Menoch. de præsumpt.lib.*4. *præsumpt.*151.*& cons.*106. *num.*39. *Azeued. l.*25.*num.*11. *tit.*18. *lib.*2. *nou.recop. Antonin. resol.*33. *nu.*12. *lib.*2. *Camill.de Medic. cons.*97. *Pechius de testam.coniug. lib.*5. *cap.*13. *num.*1. *Barrij de success. lib.*9. *tit.*9. *num.*5. Nihilominùs translatio vectigalis de farina ad triticum fuit deducta ad praxim facillimè, ac nemine obstrepente; an propter rationem, quam attulit *Rip.* ibidèm, dicens, posse fieri transitum ad effectum, ac rem nõ permissam per media non prohibita, ex *Vlpian.in l.& per iusiurandũ, §.& si fideiussori,ff.de accept.* hoc est, transire ad solutionẽ vectigalis pro tritico non permissã per medium non prohibitæ impositionis de farina, dũmodò absit dolus, & fraus ex edicto *Imp.Iustiniani in l.per diuersas,& l.ab Anastasio,C. mand.* an potiùs, quia fauor publicus, de quo agebatur, sustinebat extentionem ex identitate rationis, *l. illud,C.de sacrosanct.Eccl. Rip.n.*45. Hinc si in tritico, in quo nullum erat impositum vectigal, introductum fuit vectigal, quod soluebatur de farina, ad euitandas fraudes; posset fieri tutius, ad easdem cauendas, in casu vini, in quo non agitur de imponenda maiori solutione, sed de persoluendo eodem vectigali in substantia, & qualitate, mutata tantùm fauore publico exactionis forma. *Secundum* enim *varietatem temporum*, dicebat *Innoc.III. in cap.non debet*,8.*de consang. & affinit. statuta mutantur, præsertim cum vrgens necessitas, & vtilitas id exposcit, Martinus in cap. & si illa*,23. *caus.*1.*q.*7. & *Diuus Thomas,p.*2.*q.*97.*ar.*2.*ad* 1. inquit, *vbi, vel vtilitas loquitur, vel necessitas expostulat, rerum ordo mutandus est*, & non dissentit *S. Augustinus lib.*1. *de liber. arbitr. lex temporalis, quamuis iusta sit, commutari tamen per tempora iustè potest*, necnõ *Iustinianus,& Vlpianus in l. prima,§.sed in hoc, & §. sed quia, C.de veter.iur.enucl.in Auth.de quæstor.in princ.in Authen. vt omnes obed. iud. prou.§.si verò ille, in Authen. de non alien. §. nos igitur in princ. in l. in rebus* 2.*de constit.princ.*

Et quia id fert secum non parum temporis, vt statui possit, apprimè vtile censerem, si interim vnus, & idem Minister vtrique præsit arrendamẽto; nõn enim, nisi in alterius iactura, alterum vectigal commoda sentit; qui quidem, debita, qua moris est, prudentia, Gubernatorumque integrorum vigili solertia, æquè consulet vtriquè, nè alterum ex altero prægrauetur, & nè vinum in loca prohibita proueharur, vtique, seruatis vtriusque vectigalis instructionibus, vnũ quodque vectigal, quod suum est, agnoscat; ad quod forsan præludẽs Excell. D. Prorex, & Collaterale Consilium, querentibus arrendatoribus, & cõductore vectigalis

lis aurei in ſingula dolia in me, qui vt delegatus vini ad minutum ſinebam multa innouari cõtra ſolitum, in notabile illius detrimẽtum, quò eorum delegatus iuſtitiam faceret, vt ego ipſe, pro indẽnitate vtriuſque arrendamenti prouiderem, iuſſit huiuſmodi conſulto. *Die 17. mẽſis Nouembris 1676. Neapoli. Lecto iterum S.E. in R. Collaterali Conſilio memoriali porrecto proparte Petri de Honufrio affictatoris arrendamẽti del docato à botte, viſaque replicatione in calce ipſius facta pro parte Mag. Gubernatorum arrendamenti vini ad minutum, viſis videndis. Ill. & Exc. D. Vicerex, Locumtenens, & Capitaneus Generalis prouidet, decernit, atq; mandat, quod M. Delegatus vini ad minutum de iuſtitia prouideat pro indemnitate vtriuſque gabellæ; hoc ſuũ. Galeota Reg. Carrillo R. Calà R. Soria R. penès Nicolaum Villanum ſcribam à mandatis.*

Huius autem opinionis cenſuram remitto ſaniori iudicio Superiorum, qui rem optimè cognoſcũt, quique orti ſunt publicę incolumitati, ac felicitati. Salutẽ enim Reipublicę tueri, nulli magis cõuenit, quã Principi, *Paul. in l. nam ſalutem, ff. de offic. præf. uigil.* & *Io. Gochier. in theſau. polit. lib. 4. c. 5. bonum publicum*, inquit, *ſpectandum ſemper*, monitu *Aeliani lib. 8. hiſtor.* dicentis: *nè quidem verbum ad populum, quod utilitati ciuiũ repugnaret*, & proindè *Plutarch.* monet, *omninò conſultum eſt, ut in omnibus conſultationibus honeſtum ſemper, & bonum publicũ prę oculis verſetur.*

Minuta ſunt hæc, ſed notabilia; ſæpiùs enim è minimis maiora inſurgunt mala; idcircò minima quoque nec contemnenda.

Medicus itaque (vt è ſemita redeam ad viam) fidem faciens debet eſſe
47 peritus, alioquin non ſufficeret *Gl.* monet in *l. ab hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſoluto matr.* cũ idẽ ſit non adhibere, & adhibere imperitũ medicũ, *l. quod ſi nolit. §. ſi mancipium, verſ. culpam*, ibi: *Etiamſi non adhibuerit medicum, vel malum adhibuerit*, & ibi *Bal. ff. de ędil. edict.* & *Pariſ. in tract. ſyndic. verſ. negligentia, 5. colum.* & verb. *tortura, verſ. officialis poſuit ad torturam*, admonet, quod carcerati infirmitate allegata, cum inſtantia, vt vinculis ſoluatur, nimis diligens, atque circumſpectus debeat eſſe iudex adhibendo medicos, qui non decipiant, neque decipiantur; & ſi pro ære alieno carceribus ſit mancipatus, creditores requiri faciat, inſequitur *Baiard. Foller.* memor, ad *Clar. q. 34. num. 23.* Vndè medici depoſitio non probat, niſi diligens præcedat iudicis inquiſitio, ex *l. ſemel*, vbi *Bar. C. de re milit. lib. 12. Alex. in proem. ff 3. col. in fin. Corſ. in ſuis notab.* verbo, *medicus*, & alijs, aduertit *R. Tapia lib. 3. iur. Reg. Neap. tit. de excep. pag. 104. ſup. hoc Rit.*

Quæ omnia iudicis arbitrio iura remittunt, vt infrà notamus ſub *num. 71.* qui attentis facti circumſtantijs, eligat quem maluerit, maximè notoriè peritum, & eminentis profeſſionis, etſi à curia non ſalariatum, qui alia non indiget approbatione: notoriè enim liberaliter eruditus, & habilis
48 examinari nõ debet, *Epiſc. Ricc. dec. 139. num. 1. & 140. num. 3. Prat. reſponſ. crim. 30. nu. 17.* Scholaris indè peritus debet doctorari abſque examine, *Panorm. in cap. conſtitutus, il 2. de appell. Alex. in l. prima, C. de Athlet. lib. 10. Anton. Scopp. de iur. nõ ſcript. lib. 3. cap. 112. num. 4.* ex alijs, quos laudauimus in *rit. 101. ex nu. 51. tom. 1.* & me adducit *Altom. ad Rouit. conſ. 8. num. 10. &* repetit *conſ. 47. num. 9. tom. 3.* ſed contradicit *Recch. in gloſ. ad priuil. Colleg. pag. 98. & 99.* Ex hoc iuſtificatur ſtatutum, & conſuetudo Almi Collegij Neapolitani, vel alterius admittentis ſcholares ad gradum doctoratus abſque punctis taxatiuis, qui, vel

pu-

publicè sunt interpretati, vel dispu-
tarunt; nàm ex vtroque actu peri-
49 tus præsumitur,quod declarat *Alex.* ibidem,non obtinere, si requireretur pro forma,vt in doctoratu adhibendum sit examen. *Bald.* propterea *in l.sed & reprobare, §. ampliùs num.2.ff. de excus.tutor.* (cuius meminimus in *ritu 63.sub num.8.t.1.*) notatu dignum affirmat, quod homini scientiæ multum eminētis maior prærogatiua debeatur, & ipsius fauore possit recedi à numero, & à communi statuto; infertur proindè ad statutum,quale est Bononiæ, vt Doctor forensis non possit legere de mane, vel ingredi Collegium Doctorum, quale extat in hac flo-
50 rentissima Ciuitate Neapoli,Salernitana, & alijs, quod etsi validum, locum non obtineat in Doctore eminentis scientiæ,ex *cit. tex. in l. sed,& reprobare,§.ampliùs,vers.valdè tamen*, atque ex eo *Barbatia in rub.de reb.Eccles.non alien. num.13.* nominatim resoluit in Collegio Doctorum,illumque profitetur esse casum singularem, literisque aureis notandū,insequitur *Catellian.mem. iur.*verbo,*statuto cauetur*, quem adduximus *in cit.rit.63.num.9.* Simile est,quod tradit *Felyn. in cap. clerici col.1.de iudic.*laicum purum propter excellentem ipsius scientiam posse eligi in Episcopum.

Hinc durum semper visum mihi fuit P.Fragosij, viri cæteroqui peritissi-
51 mi,dictum illud, in *tract. de regim. Reipub.tom.1.8.q. nu.228. pag.712.* simpliciter intellectum, nempè medicum annosum,& expertum etiam mediocriter prudentem præferendum esse medico iuueni doctissimo. Nam licèt verum existimem, non esse commendandos medicos iuue-
52 nes,experimento destitutos, ingenio suo fidentes, vt notat *Mandos. in prax. tit.de ingratitud. vers. quid tandem dicam*,quos pestem in patriā *Alber.*vocat *in l.prouidēdum in princ. C.de postul.* proindè addit *Rebuff. to. 3.ad const. Reg.in tit.de mater.poster. art.13.Gl.vnic. nu.13.* Schotos so-
53 lere mittere in Angliam medicos iuuenes,vt ibi medicā artem exerceant in grauem inimicorum perniciem,*Iacob.Baron.*insequitur de *priuil.iurisconsult.3.par. priu.55. nu.4. Cened.ad decretal.collect.103. n.10.* Ex quo tam opus sit medico senectus, propter quam nanciscitur experiētiā,vt antiquitas finxit Aesculapium habentem primarium Sedile in illa arte, barbatum, innuenes in medico multarum rerum vsum, & experientiā requiri, teste *Valer. Maxim.*apud Stratonicam maximè in laude existimabātur,qui ætate laborabant,inquit *Anton. in Meliss.p. 1.serm.* commendantem quendam medicū, his verbis: *Laudo tuam experientiā, quia nō finis infirmos cōputrescere, sed statim eos à vita liberas.* sciētia enim experiētia,& consciētia medicū decet,vndè *D.Staib.lib.1.resol.forēs.100.ex n.273.*lepidè,eruditè,iuribus,rationibus,ac authorita-
54 tibus cōtendit,officia esse conferēda tantùm viris maturæ ætatis, ac senibus,*Solorz.de iur. indiar. tom.2. lib.4.cap.4.num.8. Paul.Zach.de medic.legal.lib.1.tit.1.quæst.1.Mastrill. de Magistrat. lib.2. cap.5. ex num.4.* Adductæ tamen authoritates sermocinantur ex præsumptione ineptitudinis,intemperantiæ,iuuenilis caloris,aliarumque qualitatum, quæ in iuuenibus adesse solent,at iuuenibus virtute,prudentia, religione, ac sciētia præditis, ingenio senibus, cur maior non est adhibenda fides, quàm seni minùs perito? cur non sunt pariter conferenda officia:cum non canicies commendetur annorum, sed morum,*Gregor. moral. lib. 3.& Tacit.lib.11.annal.*notat,quod
55 apud maiores virtutis id præmium fuerat;cunctisque ciuibus, si bonis artibus fiderent,licitum petere Magistratus; nec ætas quidem distin-

gue-

guebatur, quin prima iuuentus cõsularus, & dictaruras inirenr, & expressè voluir *Iustinian. Imperat. in §. planè, Auth. de Monacis*, & obseruat *Salyc. in cit. l. prouidendũ, C. de postul.* *Gulielmus Durandi Speculator* appellarus, in prima sua iuuentute opus
56 legale, quod Speculum nũcupauit, immortalitati consecrauit, *Paul. de Castro in l. anteà, C. quib. appellar. nõ est permissũ, Nig. de laudem. to. 1. q. 6. tit. 1. n. 3. Bartolus*, auriga Iureconsultorũ, teste *Marãt. p. 4. dist. 9. n. 63.* dùm decimũ septimũ agebat annũ, causas, in foro patrocinabatur, vt ipse restatur in *l. quidã cũ filiũ, ff. de verbor. oblig.* & *Angel. in l. 1. §. initium ff. de liber. & posthu.* qui eriã de se ipso air, quod vicenarius cæpit causas agere, & alij sexcentis Vndè senes non sunt dedignati iuuenum adsectari opiniones, reste *Paulo in l. si seruum Stichum, §. sequitur*, verb. *Celsus adolescens, ff. de verb. signif.* vbi *Imol. Ias. Alex.* & alij. Et *Ripa de peste num. 60.* admonet, vt aduocaro seni iuuenis doctus sẽ-
57 per associetur, *Paul. Xamar. de offic. iudic. & Aduoc. par. 2. quæst. 2. nu. 14. Censal. ad tex. in l. vnic. §. 11. nu. 29. C. si quis Imp. maledix.* notans *nu. 25.* à iure improbari, quod nimis senes efficiãtur iudices, ex *l. penul. in prin. ff. de vacat. mun. Glos. in cap. nisi cum pridem, §. alia, & in cap. 1.* verbo, *senectutem, de renunciat. Archid. in c. tanta 86. dist. Segura in director. iudic. par. 1. cap. 4. in fin. Viu. decis. 243. num. 21. lib. 2. Narbon. de ætat. anno 30. quæst. 2. num. 8. Domin. Antunez Portugal. de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 12. ex num. 26.* potissimùm sub *num. 32.* conferunt rradita à *Syluupt. lib. 2. ex num. 3. & 6.*

Quin *Carolus Anton. Moccia* patritius Neapolitanus, *Dom. Consil. Staibani* ex sorore nepos, *in sylua cas. forens. cap. 69. ex num. 25.* illo citaro mem. *fol. 100.* ampliat, huiusmodi iuuenes in dignitatibus, & officijs præferendos esse senibus prudentibus, etiam paribus, *arg. tex. in cap. nunquam 56. dist. cum Glos. & Apostill. Archidiac. ibidem.* Senectuti tamen sẽper honos, ac reuerẽtia debetur.

Fides verò medicorum, qui in cura infirmi interfuere, circa causam sub-
58 sequutæ mortis, fidei aliorum medicorum, qui non interuenerunt, iuridicè præualet, *Rota* perpendit in vna Romana causa parrus 6. Iunij 1580. vt apud *Rot. diuers. decis. 701. par. 1. in fin.* & alias decreuit coram Eminent. *Purpurato Caualerio* ipsemet testatur *dec. 220. num. 7. Nouar.* insequitur *dec. Apul. 106.*

Licere autem fisco, allegara infirmitate rei citari, probare contrarium;
59 nempè nunquam illum morbo laborasse, vel conualuisse, norant *de Leonard. in pract. official. cap. 13. nu. 27. ver. & nota. Scialoy. in prax. foriudic cap. 8. num. 70. & 102. Nouar. dec. 75. num. 4.* ex *Mansuer. in prax. tit. de contum. à num. 24.* & *Carau. in hoc ritu*, praxim adducens, quod soleat prouideri, *capiatur informatio*, & de absentia loquuri sumus antecedenri *rit. sub num. 18.*

Quibus nè verò credendum, quando plures medici inter se discordant?
60 si credere velimus *Perisaluo Faustino de medicina*, nulli fides habenda.

Heu mihi quàm stultum est medicorum credere nugis,
Quàm sæpè hos videas morbo laborare molesto

Hadrianus Imperator medicinę studiosissimus, & fortasse plùs nimio, in sepulcro suo inscribi voluit; *Turba medicorum Cæsarem perdidit. Dion. in Adri. Gulielm. Boekel de public. indic. §. 18. vers. verùm veri medici. pagina* (mihi) 154. Arbitror illum huc derorsisse Græcum prouerbium, πολλοὶ στρατηγοὶ κάρεαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸ βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquã, & hodiè verum est, rurbã medicorũ causam esse mortis: *Menãder. Multorum medicorũ ingressus me perdidit.*

Stan-

Standum dicto senioris, tradunt *Tiraquell. de primogen. in præfat. nu.* 155. *Cassan. ad consuet. Burg. fol.* 70. *nu.* 4. *Barb. in collect. tom.* 3. *ad cap. significasti* 2. *de homicid. num.* 5. qua de re latè *Farinac. de homic. quæst.* 127. *nu.* 101. *& seq. Guazzin. defens.* 4. *cap.* 12. *per tot. Giurba d. consil.* 43. *nu.* 28. *vers. nō obstat quintum.* Verùm *Mascard.* distinctius difficultatem soluit *de probat. conclus.* 1038. *num.* 46. *&* 3174. *à num.* 40. quando nempè dignitas, & peritia medicorum contraria assetētium esset æqualis, credendum est maiori parti ex *l.* 1. §. 1. *& §. si omnes, vel plures, ff. de ventr. inspic. Afflict. dec.* 1. *Iuuen. satyr.* 13.

Curentur dubij medicis maioribus ægri.

Si duo periti discordent, standum est peritiori, post alios *Capol. consil.* 28. *nu.* 23. si igitur quæritur, an vulnus sit lethale, chirurgus medico præfertur, *Mascard. cit. ex Glos. in c. vt veterum* 9. *dist.* ille enim circa vulnus censetur peritior medico, *P. Pereyra de academ. lib.* 8. *quæst.* 4. *num.* 1359. *disp.* 3. quod si plures medici imperiti discordent cum paucioribus peritis, his omninò credendum, monet *Specul. tit. de homic. post princ.* verb. *de facto quæritur. Baron. de effect. inimicit. effect.* 37. *nu.* 38. Si omnes essent æqualiter periti, & æqualis numerus, standum est ijs, qui magis verisimile dicunt, *Capol. cons.* 61. *Bal. in cap.* 1. *in princ. quib. mod. feud. ami. in vsib. feud. P. Pereyra cit. loc. n.* 1360. *Ric.* ad rē *collect.* 3065. *&* 3391.

Si physicus, & chymicus diuersam de ægroto sententiam ferant, cuinam
61 fides præstanda sit, physico nè, an chymico? in dubiū reuocatur. Nemo enim est, quem fugiat, adeò inter has facultates hac præsertim tempestate exarsisse dissidia, vt earum fautores sæpè ad academias in arenam veluti theatralem, gladiatorio sanè animo, turmatim conscenderint, quisq; pugnaturus pro sua. Audiatur, itaque, quid hac de re differat chymicus, quid physicus differat. Ipse ambos in arenam expediam; legentium erit intueri, quibus armis se mutuò petant: quibus præsidijs tueantur: qua vi, quo robore rationum tela vibrentur: quibus vitentur effugijs, qua virium firmitate propellantur; deniq; vobis iudicibus, alterum victoria decorabit, alterum pugna.

Ecce primus causam suam suadere ex physicorum agmine vnus. Hic sui
62 incuriosus, totus eum impetendo hostem. Quis est, inquit, mentis adeò deturbatæ, tàm effrēnatæ audacię, consilij tàm deperditi, vt chymicæ potiùs, quàm physicæ fidem esse præstādam asserat? non nè chymica illa est, quæ sapientium quamplurimorum suffragio in exilium est pulsanda, à priuatis etiam conuentibus, nedùm à publicis academijs? quem fugit, eius pharmaca nō solùm non esse tuta, verùm etiam perniciosa: & quæ malum non expellunt, sed vel secum ipsa ducunt, vel inuentum augent? Quis hac de arte periculum adhuc fecit? Quos malis grauatos eius ope deproperans fatum fugisse vidimus? Quis antiquorum illam iactat pro sua? Loquatur *Germ. Contem. aduers. Paracel. Quæ à Dijs inuenta, legibus exculta, & præceptionibus à Philosophis in Artem confirmata, vt hominū vniuerso generi maximè salutaris, omniū commendationibus celebratur: nunc quasi deformato vultu, ac statu, circumforaneorum myrothecijs, paracelsistarum pyrotechnijs, & sycophantarum versutijs ità miserè ludificatur: & importunis, procacibusque circulatorum conuicijs traducitur, vt pannosus Thelesus in vulgi scena esse videatur,* & *Fernel. de lue venerea.*

Crede ratē uētis, corpus ne crede Chymistis:
Est tali Chymica tutior vnda fide.
Vestrum nemo bonus, vel si bonus obtigit vllus,
Nescio, quo fato res mala facta bona est.

T Au-

Audiatur *Trincauellus Chymista lib. 1. de cōposit. medicam. c. 15.* hāc veritatem optimè noscens, sermonem habens de mineralibus, inquit, *Sapè enim adeò naturam conturbant, & tātoperè exagitant, vt omni, qua potest vi, sursquè, deque se exonerare cogantur*, & paulò antè. *Sed aquè benignā, ac tutam, atque Manna, Cassia, & Sena, nemo mihi persuadebit: illorum enim unius grani pōdere, homini plus nocere, quàm horum semiuncia possunt.* Et *Magnenus in Democrito*, siuè *de atomis disp. 1. cap. 2.* inquit: *Chymicorum plurimi à suis officinis egressi ab alambichi fulcris tanquā ab Apollinis tripode reuelata sibi arcana iactant: & ea loquuntur, qua nec ipsimet intelligunt*, cuius dicti ratio traditur à *cit. Germ. Gour. in disp. aduer. Paracelsum*, his verbis. *Quod solent illi nebulones, qui se falsò crocodilorum conuictores, & ex Nilo compotores credi volunt, antiquum Chemeseni genus, vndè fortasse Chymistas non absurdè maiores nuncuparunt, sibi de pera, & cupa nonum non in scholis, sed emporijs, & lustris idioma fingere, quo credulitati, & simplicitati plebecula fallaciter illudant, prasentium loculos excutiant, & festinissimè nummos expiscantur, dùm se ex vultu, manuumque ductibus mores, cuiusque fortunamque scire profitentur; sic illi sordidis, & inauditis uocabulorum ambagibus res praclarissimas inuoluunt; & suis idiotismis à sensibus remotissimas sic obscurant, vt penè sol: suis sterquilinijs, & fornacibus frui nolle uideantur*, & de his sermonem habēt *Ann. Robert. rer. iudic. lib. 1. cap. 5. Zacch. de medic. legal. lib. 6. cap. 11.* Hi sunt, Physicus clamat, qui in vasis iactura artem figulinam experiri volunt, *Leu. Lemn. de occult. nat. mirac. 1. cap. 17.* & per experimenta sua faciunt funera, *Plin. lib. 29. nat. histor. cap. 1.* qui vnum omnibus aptum medicamentum morbis cēsent, cum tamen eadem medicina eumdem nō semper tollat affectū, *Petr. foresti obser. 3. in schol. lib. 6. de febr. pestilēt. tract. pagina* (mihi) 17. *& obseruat. 17. in schol. lib. pag.* 110. exemplum adducens de quodā omnibus purgationibus theriacam imponente, & *Laurent. Hofman. de vs. & abusu Chym.* admonēs, quod idē remediū homini salutare est, & calamitosum: nec vna fidelià curandū: nec artifex quoduis opus, quodcunque voluerit per quæuis instrumēta perficere poterit; nullus morbus omnibus est idem; neque vllum remedij genus est, quod eandem habet vim, & efficaciam in singulis, *I. Heurn. lib. 3. method. ad prax.* quorum medicorum tota ars hac constat triga; *Omne laxum adstringas, omne strictum laxes, omne cauum impleas, Guil. Boekeli de public. iudic. disquis. 6. num. 18. vers. proindè si uel noxijs*: ideoque monet *Leuin. Lemn. cit. loc.* caueat vnusquisque sibi ab illis medicastris, nè ipse fiat homicida corporis, quando talem expetit, qui nihil in arte medica didicit.

Quid adhæc Chymicus? Physicæ nè tota fides, chymicæ nulla? hæc able-
63 ganda à literatorum concilijs, illa vbique gentium prælegenda? ergo nè tam altè quosdam perstrinxit audacia, vt hæc in egregiam, prçstātissimamque facultatem audeant effutire? at quid est in causa, cur scioli homines, & erudituli tam iniquè faciant? aiunt, chymicam nouam esse facultatem, adeòque nulla fide dignam; chymica facultas noua? ergò noua erit physica, noua Rhetorica, Philosophia noua; nam omnes hæ disciplinæ, vel vno, eodemque tempore, vel minimo temporis interuallo diffitæ natura præmonstrante ipsa, inuentæ sunt. Testes sint *Hermetes, Trismegisti, Gulielmi, Aragosij, Auicenna, Iacob. Siluij, Arnaldi de Villanoua, Raymundi Lullo*, & alij innumeri, qui tot sæcula nedùm annos ante nostram hanc ætatem,

de

de facultate hac solida volumina conscripserunt. Hos, hos authores terant, qui chymicam nouam esse dictitāt,quia ignorāt esse veterem, & antiquissimam.

At sit sanè, vt aiunt, noua,igitur erit fide indigna, & à scholis amandan-
64 da?quænā ex his facultatibus,quas nunc iàm senescentes admirabundo suspicimus supercilio, non fuit noua?ergò nè tunc,cum nouæ erāt, erant succidendæ; incassum tot sapientes, & facultatum inuentores omnem iam vitam per summos labores trāsegere, vt nouum aliquid inuenirent, vt nouis facultatibus Rempublicam literariam decorarent. Stultus Socrates, quod tanto labore moralem philosophiam primus inuexerit orbi, si quia noua, nemini literatorum erat probanda. Amentes Zoroastes, Anaximandri, Empedocles, Ctesibij, Theodori, Phœnices, Aegyptij,Lacedæmonij, qui nouas facultates, & artes summo labore, & opere posteris tradidere;forsan sapientes hoc deterriti cessāt solidos dies,noctesque chartis insudare, libris impallescere,vt noua aliqua facultate reperta, dignitatem patriæ,posteris emolumētum,sibi immortalitatem consequātur.

Postremò aiunt Physici, prosequitur Chymicus, medicamina nostra plus nimio violenta esse, atque adeò venenosa. At liceat mihi perscrutari, vbi hæc dictitant;& qui sint,qui tātam dedecoris notam nobis inurāt? hac in vrbe hæc eructare non verētur? in hac,inquam, vrbe, vbi tanta ægrotantium vis, atque copia, nostra ope à lethi verriculis extorta est. Denique illi hæc effutiunt, qui nulla alia ratione se erigi putant, nisi cæteros deprimant;& de his loquitur *Cassendus lib.4.vitæ Tychon. Brà.Erant in his Medici quidam,qui videntes,non modò ex Dania,sed ex regionibus etiam cæteris maximam turbam ad Tychonem confugere, & spagyrica illius remedia, quæ quibuslibet gratis largiebatur,experiri feliciter,ac morborū,etiam vulgò habitorum insanabilium leuamen sentire, liuore insigni exardescebant, & quà poterant apud quoslibet, Proceresque potissimùm, quibus præstabāt operam, ipsius nomen traducebant*. Hi sunt, qui remedia malis peiora ægrotis
65 tribuunt,vel artis ignoratione,vel cupiditate pretij. Huius notæ ille erat,qui vt I.C. *Alfenus* notat *in l. medicus 26. ff. de operis libert.* suis libertis curationis vsum interdixerat:vt quò pauciores essent medici, eò plures ipse haberet ægrotos, quos semper auro emūgeret, nunquam virium firmitate donaret. Et ille alius,cuius nomen, *l. si medicus 3.ff.de var.& extraord.cognit.* posteritatis conuicio consecrauit; qui quēdam leni oculorum morbo impeditum, è quo nullo negotio conualescere poterat,impiè ad cæcitatis discrimen impegit, vt illo abactus timore,medico suo suos fundos, possessionesque venderet, qua de re *Garocc.de locat. & conduct. tit. de medic.q.4.num.13. Pinell. in l.2. par.2.cap.2.num.32. C.de resc. vendit. Baron.de effect. inimic. effect.37. num.46.& 47.Carpan.ad statut.Mediolan.tom.2.cap.356. nu.15. & 62.* affirmantes, puniendos iudicis arbitrio. Hi sunt,quos diris olim deuouit *Plin.*, eò quod repugnandi
66 studio,nunquam in vnam,eamdemque visi sunt ire sententiam, & miserorum salutem per summum scelus negligunt,nè alteri diuersa à se sentienti adhæreant. *Hinc illæ circa ægrum*,inquit *Plin.miseræ sententiarum concertationes, nullo idem censente, nè uideatur accessio alterius.* Horum hominum est ars, mentiri, fallere, fraudare, furari, atque ex alieno damno sibi lucrum facere; de quibus *And. Liban. in tract. de cruentat. vulner. pagina 395. Guil.*

Boekelli de public.iudic.disquis.6.nu.
18. de quorũ cẽtũ erroribus libellũ
edidit *Hieron.Cardan.*quãuis medicus,& insignis. Hos etiã referebant
67 belluæ illæ,quę cęco impetu,ac rabie cõcitatæ ab vrbe Salerni, tãquã
è cauernosis latibulis egressæ,optimos thesauros,prę̃stãtissima generis
humani præsidia, præcipua vrbis,&
regni huius ornamenta,Puteolanos
balneos per summam auaritiã perdidere,eo adducti consilio, vt quod
præsidium ab ipsa natura largè, effuseque habebant mortales,ab medicis,velint,nolint,petant, & malè,
auarèque consequantur,testibus *Io.*
Villano, alijsque auctoribus; hoc
etiam consilio,atque adeò hac insania incitati ex Dania medici, Thyconi Brà iàm mòx memorato, omnium memoria seculorum insigni,
fortunis omnibus expilato, ignem,
& aquam interdixere; de memoratis verò Balneis *Capac.* noster *in*
*histor. Neapolit.lib.2.cap.23.*scripsit:
Medici hoc tẽpore (sed quis medicus?
qui Galeni tantùm methodum legerit?qui impunè homines occidit?) cum
nihil reliqui habeant medendis corporibus,uel cum re ipsa ignorent,quo
morbi genere ægri sint affecti,ad aquas
Baianas eos reyciũt, quas nemini unquam prodesse cognoui. Noui tamen
stolidos nostræ ætatis homines, qui si
caci eò proficiscantur, iam se uidere
caciores indè reuersi contendunt.

Quid ipse tot inter diffidia dicam?
quid afferam,quod satis accomodè
vtrique sit, & nemini graue? certè
Horatianum illud mihi iure optimo dicere,quis posset: *Mala plenũ*
opus alea tractas, & incedis per ignes
cineri supposito doloso: præsertim cũ
aliqui graue tulissent, quod ego nõ
nisi per iocũ dixerim in *rit.99.n.14.*
*lib.1.*medicos scilicèt,aut viuat,aut
decedat ægrotus, æqualitèr triumphare, ex *Zasio in §. tripli, Instit. de*
68 *action.* illis namque ab hæredibus
infirmi mortui salarium præstãdum,
Glos. in cap. in summa 83. distinct.
Nouar.de elect.& uariar.for. q.6.nu.
10.sect.1.ult.impr. idem *Nouar.dec.*
211.Fõtanell.dec.423.n.8.lib.2.Ric.
collect.3360. Velasc. de prin.pauper.
q.28.n.29.p.1.& memini *Const. Re-*
69 *gni* exordientis, *quia nunquam sciri potest* sub *Rub. de medic.* cum qua
concordat *cap.Regni Sardiniæ*,quod
non asseruari indicat *Consil.de Xarto ad comment. illius Regn.capit.lib.*
3.tit.11.de salar.& diet.cap.39.n.1.
prout illa *Const.* in hoc Regno recessit ab aula, adeòut conspiciatur
verum axioma, *Dat Galenus opes*;
& Petrum Apponensem Bononiæ
medicum ab Honorio Summo Pontifice ad morbi curationem accersitum, diurnas operas aureis quadrigentis locasse, memorat *Royzius*
*dec.Lituanica 1.ex num.*178.laudatus ab *And.Censal.ad tex.in l.vnic.*
C.si quis Imp.maledix.§.17.num.50.
Accedit, quod, cum possit homo
aliquãdò,licèt nunc virium firmitatem iactet, inopinantèr, & physica,
& chymica indigere, periculosum
est alterutram lacessere: maximè cũ
vtriusque facultatis professores huius ciuitatis, viros sapientia, integritate,ac omnium virtutum genere conspicuos summè veneror, atq;
colã. Vtcumquè tamen cessura res
est,consilij mei summa est:Physicus,
vt suæ artis fastigium attingat,chymicus etiam sit,oportet;vt vehemẽ-
70 tia mala,vehemẽtibus etiam remedijs propellat: sciatque ijs opportunè vti; in chymicis enim medicamentis magnam requirit prudentiã
Hosma.de us.& abus.medicam.chym.
pag. (mihi) 89.quod præcipuũ est in
medicina, iuxtà *Platonis in Timeo*
præceptum: *Violentis medicamentis*
non temerè utendum est. Senec.epist.
29.In ipsa desperatione, extrema remedia sunt tentãda,& Hippocrat.*Extremi morbi extrema poscunt remedia, & malo nodo malus applicandus*
est culeus.Carpzou.in prax.crim.par.
*3.q.101.nu.14.*Excusantur propterea medici desperatam suscipientes

cu-

cutam,*Boer.dec.323.num.25.* quando cum Aſclepiade,*Plin.lib. 7. cap. 37.*& Apollonio *Phyloſtrat. lib.4.c. 16.* in cymba Charontis poſitum reuocare ad vitæ ſpiritum nequeũt ægrotum: ac nec immortalem mortales præſtare poſſunt; homo medicus eſt; non Deus, regularitèr proindè fugienda eiuſmodi remedia,monet *Heurn.*dicens: *fugite noua remedia,quæ turbant, & non purgãt,quod decet, in tract.de morb.cap. pagina* (mihi) 155.dicẽte *Eraſto,felix,qui cautè mineralibus æger utitur.*

Quamobrem egregiè *Martin. del Rio* Soc. Ieſu, in his facultatibus apprimè verſatus: *Chymicã ego artem,* inquit,*quæ medicinæ adminiculatur,ſanè laudo,ac ueneror;*& *Petrus Caſtelli* optimus ſcriptor in libro de optimo medico his monet verbis. *Mihi verò plurima in mentem veniunt pro chymica facultate dicenda, ſed pauca hæc ſufficiant,ut agnoſcant idiotæ,medicum undique perfectum, debere etiã eſſe chymicum: & ſimul etiam ut cognoſcant Pſeudomedici iſti laruati, qui uerbis, & fraudibus confidunt, ſe illorum agere,quorum impos erat Antiſthenis diſcipulus, nempè libri noui, ſtyli noui,nouæque tabellę; & demum ut cognoſcant Principes, & Reſpublicæ,quæ medicum aduocaturæ ſunt,modum eligendi perfectum medicum, qui cum alys ſupraſcriptis dotibus iunctã etiam chymicã poſſideat.* Et medicus *Mattiolus lib.4. epiſt. ad Andr. Plauen. Auſim dicere,* inquit, *neminem medicum abſolutum eſſe poſſe, imò nec mediocrem quidem, qui in hac nobiliſſima diſtillandi ſcientia nõ ſit exercitatus.*Quapropter ſi tantorum virorum, & aliorum ſapientum ſententia Chymica medicinæ nèdum adminiculatur,ſed neceſſaria quidẽ cenſetur: ſatis iniquè faciunt, qui illam ex optimarum artium numero expungendam cupiunt.An putamus nouercam potius, quam parẽtem nobiſcum ſe prætuliſſe naturã, vt cum tot viæ pateant ad mortem, vna duntaxàt, Phyſica ſcilicèt, pateat ad vitam? Igitur ſi de ægroto aliquid affirmet Phyſicus, Chymicus neget; in ferenda ſententia vtri credendum ſit?Non eſt habenda ratio artium,ſed artes exercentium; volui dicere, ſi Phyſicus longo ſuæ facultatis vſu, multa authoritate,ac doctrina probatur,chymicus autem non ità, vtique credatur illi. Si hæc ornamenta contingãt chymico, abhorreant à phyſico, credatur chymico. Et quando datur omnimoda
71 æqualitas nempè in peritia, dignitate, & numero diſcordantium, & veriſimilia pro vtraque parte ſentientium,credendum eſt magis pro reo abſoluendo,*Gloſ. in cap. clerici 81.diſt.Cæpol.conſ.28. num.23. Felyn.in cap.propoſuiſti num 10.uerſ.4. Hercul.tract.de proban.negat.n.213. Alex.conſ.112.col.fin.lib.3. Campeg. de teſti.reg.302. uerſ.3. fallit P.Pereyra de iur.academ. lib.8.diſp.3. de Doctor,nu.1360.in fin.* ex illo axiomate, in dubio fauendum eſſe reo, de quo *Auguſt. Barboſ. tractat. de axiom.axiom.204.Ric.collect.136.&* 1144.proindè dicebat *Bal.*ſequutus ab *Alex.in l.quæſitum,ff. de re iudic.* ad infirmitatẽ probandã duo aſtãtes etiã familiares admitti, quod menti tenendum,clamat *Reg. Tapia loc. cit. ſup. hoc ritu;*concinit ſingularis reſtrictio ad *Gloſa dictum in §.ſi uerò abſunt,* verbo *Tabulary, Auth.de hæred. & falcid.* quam inſequitur *Bal. in Auth. ſed cum teſtator, C. ad legem falcid.* quod notandum monet *Roman.ſing.365.* vt non vendicet locum in cauſa criminali, quin tunc non tabelliones præferentur tabellionibus, ex *Bal.* in ſimili *in l. data opera, C. qui accuſ. non poſſ.* & *Gl.in c.clerici 81. diſtinct.* obſeruat *Nicol.Pignolati in add. ad mem.ſing. Roman. 365. in fine.* Vndè duobus medicis atteſtantibus infirmum nõ deceſſiſſe ex vulnere,magis credendum,

dum, quàm mille contrarium affirmantibus, notat *Paul. Zacchi. q. medic. legal. t. 1.* quē laudat *Basilicò dec. 43. n. 2. Bertaz. ad patrē cōs. 59. lit. B. lib. 2.* Ex his durū videtur dictū *Muta in Sicil. consuet. 42. n. 68.* in dubio iudicandū contra percussorem, quē *Baron.* laudat *de effect. inimic. effect. 37. n. 42.* & ante ipsos *Bal. in cap. 1. quib. mod. feud. amitt. Corn. cons. 274. lib. 1.* quibus inhæret *Caluin. comm. in dub. iur. conclus. 768.* qua de re latè *Clar. §. homicidium, ex num. 34.* ibiq; additionator *Hieronymus Giacherius, Mascard. de probat. conclus. 1037. Speckan cit. class. 2. nu. 16.* Hoc ipsum tandem discreti, & prouidi iudicis remittimus arbitrio, qui ex aspectu infirmi agere etiam posset, & faciei extenuatione, adhibito etiam iureiurando ad indicium cōfirmandum, illum non leuitèr ægrotare *Bar. in cit. l. quæsitum n. 6. Abb. in cap. teneor, n. 2. de re iud. arg. l. minor ex aspectu de minor.* & de huiusmodi iuramēto meminit *Gallesij adduct. tract. de rest. in integ. c. 8. n. 352.*

Quid si Protomedicus, & Medicus diuersam de ægroto ferant sententiā?
72 vtri credendum est? Cæteris paribus concurrentibus, Protomedico potiùs præstandam esse fidem censui; is enim ille est, qui præfecturam in omnes medicos exercēs, dicitur Protomedicus, idest primus medicus, & Archiatrus, *Pancirol. lib. 2. var. lection. cap. 245. Mastrill. de magistrat. lib. 4. cap. 8. n. 5* qui debita sibi iurisdictione potest marte suo decernere. Igitur, vel iuuenis, & nuperrimè doctoratus ille sit; omnibus
73 tamen cùm in publicis, tùm etiam in priuatis consessibus, est præferēdus; nihil refragāte regula illa, Episcopum Canonicum sedere, vt canonicum post antiquiores, in *cap. à collatione, de appellat. in 6.* & ibi *Gemin. Rebuff. Bologn. & cæteri* asserentes, Consiliarium in Collegio Doctorum non præcedere antiquiores, & *Gratian. discep. 845. in princ.* episcopum in studio non præcedere lectorem in artibus scholasticis, inquit, nā quidquid sit de illius regulæ veritate, quam exornant *Felix Centeolor. in tract. de praeced. ex n. 19. de Ponte dec. 2. Franch. dec. 138.* excitans quęsitum, si Senator in aula patrocinans causam, locum habere debeat senatorium, vel vltimum vti aduocatus, & cōntra huiusmodi senatorē scribit, cui inhæret, attento iuris rigore, *Fontanell. dec. 207. nu. 11.* confirmantque exarata apud *R. de Marin. resol. 202. lib. 1.* & *Mastril. dec. 130.* contradicit verò *Episc. Ricc.* addens ad mem. *de Franch. dec. 138.* dignitas protomedici pertinēter se habet ad actū, nempè ad medicatū, & est cum illo annexa, & inseparabilis, *Fermosin. in cap. 4. ut lit. non cōtestat.* adducens quoque exemplum Protocomitis, his verbis: *Addo etiā esse dignitatem Protocomitis, imò Regem posse Protocomitem creare in Regno, qui præcedat Comites, si essent tēpore digniores.* Alitèr verò dicendū, quotiescumq; ipsa dignitas imper-
74 tinenter se haberet ad actum. Concinunt prædictis *Cagnoli* verba *in l. cum quid, de verborum oblig Præfertur iunior in electione, si constat ipsum esse meliorem*; subdit, *quod iunior habens maiorem dignitatem præferatur seniori*, ex *Alex.* dicente *Doctor iunior, qui habet aliquam dignitatem annexam, præfertur Doctori antiquiori, Fab. de Anna cons 40. R. Rouit. in prag. 1. n. 36. de tit.* & in specie *Cassan. in cathal. glor. mund. p. 4. consid. 32. 38. & 43. & p. 7. consid. 12.* decisū refert *Thor. p. 1. compend. decis.* verbo, *præcedentia, pag. 405.* & videndi *Reg. Tap. dec. supr. Senat. 21. Reg. de Ponte dec. 8. Franc. de Petr. cons. 9.* & quę ipse scripsi in *rit. 101. n. 47. lib. 1.* & nonnulla de protomedici munere, scribunt *Caput. de regim. reipub. cap. 7. §. 14. num. 5. & 32. Auend. de exeq. mand. Reg. par. 1. cap. 19. n. 30.*

Ba-

Baron.cit.effect.37.ex nu.69.Auguſt.
Barboſ.in tract.de poteſt. Epiſc. alleg.
91.*n.5.pag.* (mihi) 630. atteſtans,
in Regno Portugalliæ ſolere inſi-
gniri nobili habitu militari, Doctor
medicus phyſicus Doctori philoſo-
pho an præferatur? affirmatiuè re-
ſpondet *Dec. in cap. ſi clericum* 31.
*de iudic.*latèq; *Marott.diſcept.forenſ.*
*c.*11.potiſſimũ *n.*24.ad rem alia cõ-
gerens,ſcribit *Baſilico dec.*31.*&* 43.
Cæterum,apertè falluntur affirmantes
medicinam eſſe artem, occidentem
75 medicum non teneri, niſi ad ſexa-
ginta aureos,ex *l.* 3. verbo *medicis,*
& verbo *notarius,* *C.commun. de le-*
gat.& non eſſe medicos maioris au-
thoritatis,quàm obſtetrices, cum
has numero illorum I. C. adſcribat
in *l.*1.*§.ſed & obſtetrices,ff.de var.&*
extraord.cognit. Siquidem medici-
na eſt nobiliſſima, quæ originem
ab ipſa diuinitate iactat,qua de re
latè *Tiraq. de nobilit.c.*31. *ex n.*81.
& *Plin.lib* 29.*cap.*18. *hiſtor.* ſcripſit.
Apud reliquos quoquè medicina dys
76 *primùm inuẽtores ſuos aſſignauit, &*
Cælo donauit ipſaque ab oraculis deo-
rum multifariam petita eſt.& *Quin-*
*til.declamat.*268. *Medicinæ,* inquit,
authores antè omnia accepimus Deos,
ſiuè ut hæc infirmitas hominum habe-
ret adiumenta aliqua, atque ſolatia:
ſiuè tantum huic arti attribuere ma-
iores, ut eam vix crederent humanis
potuiſſe ingenijs inueniri; & ſinè illa
ſalus, donũ Dei ab *Hippocr.* vocata,
periclitatur, *l.cũ antiquitas,* 28.*C.de*
teſtam. Medicos Doctores proindè
eſſe nobiles,poſt alios notarũt *Fre-*
*goſ.de regim.Reipubl.par.*3.*lib.*1. *de*
*oblig.parent.diſp.*2.*de ſpur.inſtit.§.*6.
*n.*164.*de Franch. deciſ.*564. *Conſil.*
*Prat.reſp.crim.*21.*et* 22.*Aug.Barboſ.*
*cit.alleg.*91.*n.*5. improbãs *Io.Garz.*
*de nobilit.gloſ.*48. *§.*4. *n.*12. alioſq;
relatos à *Gamar. de excell. legal.*
*ſcient.ad fin.*exiſtimãs,quolibet ho-
nore dignos eſſe, ex *text. in l.medi-*
*cos,C.de profeſſ.& medic.lib.*10.*& in*
l.prima,§.medicorum,ff.de var.& ex-
*traord.cogn.*quidquid dicat *Caſar.in*
*pereg.qq.Specul.lib.*1.*q.*6. obiurgans
*n.*15. Sãtorellũ medicum vti ſuam
artem ſine fundamentis extollentẽ,
in *lib.de ſanit.nat.cap.*8.*in apparatu,*
*fol.*11.& ad filium medici nobilitatẽ
77 extẽdit *Ann. in conſt.Regn.terminũ*
*vitæ n.*25.*Ricc.in prax.dec.*545.*n.*2.
necnon *Conſil. Prat. add. cap.*21. *&*
22.& ad *Paſchal.de patr.poteſt par.*2.
*cap.*5.*ad n.*85. *P.Fragoſ.in d.loco, de*
*Petris conſ.*14.& videndi *Gizzarell.*
*dec.*10.& tàm ad phyſicos, quam ad
chirurgos medicos ampliant, *de*
*Franch.cit.deciſ.*564. *D.Conſil.Rocc.*
*reſp.*99.*tom.*2.*D.Prat.cit. cap.*21.*ex*
*n.*6.*Ricc.collect.dec.*147.*&* 1848.&
ad aromatarium *Iacobus Mandelli*
*conſ.*43.*lib.*1.& horum laudes recẽ-
ſent *Gened.ad Decretal.collect.*163.
*nu.*8.*Tiraq.loco mem. Caſſan.in Ca-*
*thal.p.*11.*conſid.*48.*Cabed.*2.*par.Ar-*
reſt. 36. Quod verò dicitur; illos
æquiparari obſtetricibus, intelligi-
78 tur de barbitõſoribus,*Bon.de Curt.*
in 3.*par.n.*155.*de nobil.Corſet.in* 5.
*par.n.*54. *de poteſt. Reg.* & obſeruat
iudex de *Angel.in Prato ſup.l.Para-*
bolani 18.*C.de Epiſc.& cleric.Amẽd.*
*ad Franch.dec.*4.*n.*10. improbantes
ambo *Carauit.dictum,* in hoc *ritu in*
*fin.*qui re vera etiam medicis fauet.
Vel dicendum æquiparari obſtetri-
cibus reſpectu credulitatis: quod
ita credatur obſtetrici peritæ in arte
ſua,quemadmodum, & medico in
ſua, prout iuris eſſe aiebat *Iodoc.in*
*ſuo Enchirid.pariũ,*verb. *medicus,ob-*
*ſtetrix.*et vidẽdi *Nicol.Boer.dec.*222.
*n.*11.& *Carrab.de ſyndic.p.*2.*n.*41.
Atquè adeò *Franc.Valles de ſacra phi-*
*loſoph.cap.*74.*in fin.*licèt ciuili ſcien-
79 tiæ palmam porrigat,ex *Ariſt.lib.*2.
*ethic.cap.*10.qui inquit,*facultas ciui-*
lis honorabilior medica eſt, atque præ-
*ſtabilior,*auſus fuerit diſtinguere in-
ter ciuilem doctrinam,quæ verſatur
in gerenda Republica,hancq; nobi-
liorem medica agnoſcit: & alteram,
quam

quam litigiosam dicit,quia in agen-
dis causis versatur,huicq; parti me-
dicinam anteponit:quia prçstabilior
ea ars est, quæ curat,ne homo antè
fatale tempus intereat, quàm quæ
ne illi quidpiam suorum bonorum
iniuria detrahatur; alijsquè nititur
minus cautè rationibus, quæ præ-
stantissimis aduocatis adimũt,quid-
quid concedũt præstantissimæ iuris-
peritiæ,quç de formandis moribus,
& omnibus in suo officio continen-
dis,laborat. Et quod aduocati lon-
80 gè præstantiores sint medicis, om-
nes conueniunt, *Mozzi de contract. tit. de locat. n.* 16. *Tiraq. de nobil. c.* 29. *Cassan. par.* 7. *consid.* 28. 29. 30. 31. *&* 32. *Mattien in Dialog. relator. p.* 1. *cap.* 7. 8. 9. *& p.* 3. *cap.* 1. *Garc. de nobilit. Gl.* 35. *n.* 11. *Bouadil. in politic. lib.* 3. *c.* 14. *ex n.* 56. *Donell. comm. iur. ciuil. lib.* 18. *c.* 3. *Balzar. ad Const. Regn. Rubr. de aduocat. ordin.* necnon *Bernard. Graui ad pract. Camer. Imper. lib.* 1. *concl.* 43. *n.* 6. nos, qui illorum prærogatiuas recensimus in *rit.* 100. *&* 101. *lib.* 1. & infrà *rit.* 288. & aduersus memorati *Valles* dictum insurgit *Pegas in commen. ad Ord Reg. Portug. lib.* 1. *tit.* 48. *ad Rub. Gl.* 1. *fol.* 140. *t.* 4. *Muta ad consuetud. Panorm. cap.* 68. *num.* 42. *Iosias Holden de statu nobilium ciuili, cap.* 5. §. 3. *num.* 42. De priuilegijs verò medicorum, iure, & vtilitatibus integrum tractatum edidit *Vuolffhangus Gattser*, vbi omnes quæstiones quæ vel ad medicum attinent, vel eum quoquomodo tangunt eruditissimè disserit apud *Basiliens. tom.* 1. *lit. Aa.* & nonnulla *Bechtius de securitate* attigit *num.* 238. *lit.* X.

Occlude hunc Ritum, quod medicus
debet esse bonis moribus imbutus,
81 vt medicamina ab ipso prçstita suos
benè sortiantur effectus; nam medendi ars absque misericordia Dei nihil prodest, & à Deo, & non à medicis est sanitas, *D. Hieron. ad Isaiã* 26. & *Ioan.* 5. *Deuter.* Deus enim infirmitatem agnoscit, & sanitatem restituit, homo verò quàmmaximè fallax, iuxtà *Cardani* illud *lib.* 2. *de subtilit.* referente *Kechermãno in systemat. Politic. libr. cap.* 3. *hominem propterea esse conditum, vt esset animal fallax.*

Quod medicus lethaliter peccet, si me-
dicamina inexplorata, explorandi
82 gratia adhibeat, vitamque miseri
infirmi tantò discrimini exponat, *Corrad. in summ. respon. cas. conscien. q.* 201. ratione tuetur *Layman. l.* 1. *tract.* 5. *c.* 5. §. 3. quia medici officiũ, & lex postulant, vt adhibeantur remedia, quæ ad propositum sanitatis finem profutura iudicantur, & vbi fuerint vtrinque opiniones proba-
biles de medicamento, & adhuc sup-
83 petunt alia remedia, de quibus nil
dubitetur, reus erit homicidij, qui, ijs relictis, illa applicauerit, *Compẽd. clauis Regia par.* 1. *cap.* 10. id, quod Gentiles ipsi fassi fuere, ob id commendantes studiosorum Aegyptiorum legem, quia, admonente *Diodoro Siculo, lib.* 2. *cap.* 13. *Ea cautum ne his, qui medicina artem profitebantur aliter, quam secundum antiquorum medicorum præcepta curare licuisset*, & conferunt tradita à *Gregor. Tholosan. lib.* 17. *de Republic. cap.* 9. *nu.* 2. Semper propterea adhibendum medicum bonum, monet *Claud. Bertaz. in add ad patris cõsil. crim.* 406. *lit. A. lib.* 2. sed hoc satius esse intelligere, quam experiri, subnectit, & excusari, qui necessitate adactus, vel serò adhibet medicum, vel imperitum, ex *Mascard. de probat. concl.* 1035. qua de re *Marsil. consil.* 7. *num.* 49. *Corn. cõs.* 363. quin *Ann. Robert. rer. iudic. cap.* 5. aduertit: *Neque ægrotis permittendum est, quem voluerint medicum indiscreta voluntate ad morbi curationem aduocare: publicè enim interest, non modo nè ciues rebus suis malè vtantur, sed & nè in vita discrimen imprudenter incurrant.* Grauius proindè multari, ac peccare medicos,

cos,quam iuristas, ex imperitia minus probè agentes, *Caiet.* scribit *in sūma,ver.doctorari* discriminis causam tradens, aliamque tribuit, *de Petris festiu.lect.lib.1. cap.6. nu.17. Clar.§.homicidium,num.13.Ricc.collect.*1834. & iudicem excusari, qui in abstrusioribus iuris apicibus errore labatur,indicat *Glos. ult. §. 1. instit. de oblig.quæ ex quas.deli. nascu.*consocia *in c temerariam 11.q.3.* insequutæ à *Iason.in l.quod te,in fin. ff. si cert. pet.* non ita in causa facili; vndè Sulmonensis, & Venusinus, primus *Trist.lib.3.* secundus in *Ar. Poet.*

In causa facili cuiuis licet esse diserto
Verum opere in grandi fas est obrepere somnum.

Et tandèm medicus,vti aduocatus,debet esse fortunatus,*Vincent.de Ann.*
84 *in Constit.Diuæ memoriæ, num. 72. pag.*185. qui haud differunt in eo, quod cēset *Accurs. in l.quod si nolit, §.si plures,vers.Pomponius,* verb.*adhibuit,ff.de adil.edict.* his verbis: *cū medicus mortale vulnus sanare non possit;patronus verò pessimam causam potest facere videri bonā,* cui *Accursio* meritò succenset *Claud. Bertaz.* ad mox *cit. cons.crimin.*406. *lit. A. lib.*2. aderit ergò in iure nostro peritia quædam,qua patronus poterit quamlibet causam malam superiorem facere,& qua etiam prudentes iudices errare: & boni minùs benè sentire videbuntur.

Postquam mandaueram typis, quidquid suprà *num.* 45. dixeram de geminatis S.M.literis pręcipiētibus obserari Oenopolia omnia prohibita, quæ etiam aperta tenebantur à Principum Residentibus, seù Administris,quas adamussim, ac indistinctè seruatas,videmus: addo, ius exigendi vectigal pro vino, quod vēditur in Oenopolijs,seù tabernis esse de regalibus, *DD.inter consilia pro erario,classi 11.ordin.*847. quos sequitur *Gaspar Manzius in decis. Palatin.q.*96.*ex nu.*1. *Petr. Gregor. de Republ.lib.9.cap.6. KlocK de iure vectigalis ex lib.1.num.*104.*Gaspar KloKius de contribut.cap.5.ex num.*121.*Kinspildius de priuil.Ciuit.Imperial.lib.2.cap.19. num.*59. *additio ad Martin. Vannium cons.*20. *nu.*6. *vol.*2.*Magenus de aduocatia armata, c.*10.*num.*63.*KloK cons.*8.*vol.*1.*nu.*128.*Meuius par.3.decis.*157.*& dec.*320.fusiùs firmans,officiales,& Magistratus Principum,qui ciuilia negotia in vrbibus coram Principibus exercent,non esse immunes, ac exemptos ab huiusmodi gabella,& datio vini ad minutum,*Coler.de process.exequut.par.2.c.3.num.*137.non enim officium existimatur, nisi vt quilibet ciuis,*Meu.par.3. dec.*403. *num.* 5. *& ad ius Lubicense, quæst. proemial.3.ex num.*45. *Hassuerus de iur.œnopolij c.ultim. in fin. num.*25. notans *num.* 31. aliud seruari in Germania,in qua multi sunt immunes. Ex quibus iure perspicuo,atq; dilucido fulcitur prohibitio,ne ematur vinū minutim,nisi in cellis vinarijs arērdamenti,vt seruari quoque in Ciuitatibus iure Lubicēsi viuentibus,indicat *Meu. ad ius Lubicens. lib.*3.*tit.*1.*art.*12.*in addit.num.*4. & ne in locis prohibitis sub certa pęna accedant ciues ad bibendum. Possunt enim prohiberi ciues, ne aliquid agant extrà territorium,ex *l.fin. C. de decret. ab ordin. faciend. Euerard.cons.*45.*num.*3.*Hassuer.cit. tract.de iur.Oenopolij,cap. ult.in fin.* & in specie ne emant,vel bibant vinum extrà Ciuitatē,ostendunt *Kinspildius lib.2.c.*19. *num.*66. *Klok de regal.col.*14.*lit.C.Euerard.mem.cōs.*45.*num.*3.aduersus *Pistorium obser.*12.*num.*4. publicam enim vtilitatē respicientia,sunt iusta,*Bal.cōs.*409. *num.*14.*Decian.lib.*8. *crimin. cap.*2. *num.*5.*Kollerus de offic.iuridico politico,lib.* 2.*c.* 18. *Marquardus de iure commerciali,lib.*4.*c.*7.De Portorijs, de quibus memini suprà sub *n.*45. *vers.esset,*scribunt *Papon.ad consuet. Burbon.§.*363. *Tholosan.syntag.iur.*

V lib.3.

lib.3.c.9.Sixtin. de regal. cap.6. Bulenger.de vectig.popul. roman. cap.5. pag.21.Bocer.cl.3.disp.3.th.20.

Nuperrimè Sua Maiestas, quam Deus seruet incolumem diutissimè, ad perenne suæ sanctæ fidei incremẽtum, ac perpetuam totius orbis fęlicitatem, suo regio diplomate dato Matriti die XI. mensis Octobris M.DC.LXXVIII. per Supremũ Italiæ Areopagũ, nõ solum totũ id, quod effectum est circa Oenopoliorum omnium clausuram confirmauit, verùm etiam eximium Excell. D. Proregis zelum, summamq; iustitiam laudauit; ac inuiolabilitèr deinceps obseruari mãdauit, idque postquã Residentes ad eius pedes prouoluti, de hoc conquesti erant.

Nè miretur lector, si multa in summarijs non apposita leget hoc in opere absque numeris; sæpè enim accidit, vt folio summarium continente typis tradito, fiat obuiam doctrina aliqua, ratio, vel auctoritas non negligenda; Summariorum omnium defectus, copiosissimo, Deo dante, rerum indice suppleturo.

RITVS CCLXVIII.

Item seruat ipsa Curia: quòd petitio excusationis absentiæ non admittitur per ipsam Curiam: si datur petitio, postquam lata est interlocutoria ciuilis; & non sufficit, quod sit lata: nisi etiam lata sit scripta in actis. Vndè si esset lata, id est, lecta per vnum ex iudicibus: (vt est de consuetudine Curiæ) & non est scriptum in actis, lata est dicta interloquutoria: & tunc datur excusanti iuramentum: quod animo differendi iudicium, & calumniosè non facit: cuius datio iuramẽti non scribitur in actis: item datur dicto excusato, quod veniat, & ad cõparere faciendum: qui terminus datur secundum distantiam loci: iuxtà formam iuris communis; si verò ille excusator cum vellet offerre dictam petitionem, fuit forsitan impeditus: putà, quia ad locum, vbi curia regitur, intrare nequiuit, & Curiæ hoc constat verbotenus per aliquem, vel aliquos, qui illa hora, qua Curia regitur, fuerit, vel fuerint in Curia; tunc ipsa eadem hora antequam Curia descendat, recipitur dicta petitio cum prædicto iuramẽto: & fit in ea prædictus actus; & habent locum prædicta in ciuilibus, & in criminalibus, secundum antiquam obseruãtiam dictæ curiæ, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Allegan ti absentiam alterius defertur iuramentum, quod animo dilatandi non opponit.*

2 *Iudex suspicans vnum ex litigãtibus calumniosè petere dilationem, potest comminari, quod si in probatione defecerit, eum mulcta afficiet.*

3 *Iuramentum, de quo loquitur Ritus, an hodie sit in vsu.*

4 *Constitutio Regni incipiens, partes in iudicio, de interrog. litigat. à iudice perpenditur.*

5 *Citatus, & impeditus nedùm allegare, sed probare impedimentum obstringitur.*

6 *Quando dicatur iustum impedimentũ.*

7. *Ob iustum impedimentum excusatur quis à contumaciâ, & auditur, non refectus expensis, & alia ad rem adducuntur.*

8 *Impeditus, tollere an obstringatur, impedimentum.*

9 *Aestiui calores, ac loci intemperies, an excusẽt, quiduè in Aquilanis, alijsque Aprutinis.*

10 Ex-

10 *Exceptionem loci non tuti, & tem pora astiuâ, an opponat procurator.*
11 *Quidnè in causa nobilis.*
12 *Magni Barones sedent in iudicio, & quomodo id procedat, ostenditur.*
13 *Dictum Caran. in rit. 47. num. 3. ex verbis huius Ritus redarguitur.*
14 *De termino, de quo fatur Ritus, sit mentio, remissiuè.*

EXcusanti citatum tanquam absentem deferri iusiurandum, quod id non calumniæ causa
1 agat, statuit Ritus; Idque etiam, attento iure communi, faciendum esse, constat ex DD. mòx citandis, quo iure alioqui excusās nō admittitur; quale autem præstare debeat iuramentum, cum hæsitatur, respondet *Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de iuràm. calumn.* §. *sequitur, lit.* 𝔔. per *Guid. de Suzzar. in l. seruum,* §. *publicè, ff. de procur.* quos sequitur *Pomar. in addit. ad Bart.* super eodē §. *publicè, num. 6.* omnesq; opinantur teneri iurare; & præstare iuramentum de calumnia, *Marius Anton. var. resol. lib. 3. resol. 3. num. 5. Guazzin. in suo tract. ad defens. cap 1. defens. 12. num. 19.* quin, & *Alber. in eodem* §. *publicè, num. 13.* multa coacervat, & assentitur, atq; ita concludit, & tamèn addita declaratione, vt nō sit propriè iuramentum calumniæ, sed iuramentum malitiæ, concinitque *Rub. Alex. in l. penult.* §. *ad crimen, num. 117. ff. de public. iudic. Farinac. q. 99. n. 298. Cirillum* adscribens *in summ. crim. Rub. 10. de Procurat. num. 2. in fin. vers. absentium præterea excusatores, Gaill. lib. 1. obseru. 87. Berlich. lib. 1. conclus. 57. Gilhaus. in arb. iudic. ciui. c. 5. ram. 9. Bocer. cl. 5. disp. 8. th. 27.* & à nominante, testes habere extrà Regnum, consimile præstandum esse iuramentum, quod nominet non animo differendi, & agendi calumniam, sancitur in *Rit.* 140. vbi quā multa edisseruimus ad id spectantia; necnon in *Rit.* 88. Alia verò ad iuramētū calumniæ pertinētia prosequuti sumus in *rit.* 147. *lib.* 1. & notant *Ricc. collect. 3797. p. 8.* latèq; *Borrell. in sum. dec. p. 1. tit. 51.* per totum, *fol. 236.* vnum verò singulare
2 aduertas, quod si iudex suspicionem habeat, aliquem ex litigantibus calumniosè petere dilationem ad probandum, poterit ei comminari, quod si in probatione defecerit, ipsū mulcta afficiet, *Imol.* & alij, post *Anchar. in cap. constitutus, col. vlt. vers. cautela esse potest, de fideiussor.* quod notatu dignū affirmant, imò probant *Alex. Socc.* & cæteri, quos colligit *Io. Redin. de Maiest. Princip.* in verbo, *sed etiàm per legitimos tramites, num. 120.*

Huiusmodi verò iuramentum, de quo fatur Rit. recessisse ab aula, optimè
3 monet *Caran.* in hoc ritu, & nunquā illud præstitisse subnectit, nc auctor esset periurij; cum multoties absentiæ allegatæ veritate haud nitantur: quibus collimant, quæ familiari epistola scripsi D. Consiliario D. Ferdinando Ramirez, tunc meo Collegæ in M. C. causarū criminaliū viro optimo, atq; integerrimo, his verbis: Federici Imperatoris *constitutio,* quę
4 incip. *partes in iudicio,* de *interrog. litigatoribus à iudice,* quæ de interrogādis litigatoribus à iudice tractat, disponit, vt plerumque iudex, vel pro qualitate causæ, vel personæ: si interrogatū, quod falsum respondeāt, suspectum habeat, respondentem ad sacramenti religionem adducere possit; *Glos.* verò ibi notat, quod si iudex habeat aliquam partium suspectam, ne respondeat falsum, non debet ei deferre iuramentum, nam non debet esse auctor periurij, *l. 1. C. si aduers. vendit. l. 2. C. de indic. vidu.* difficilis est antinomia inter *tex. & glosam,* & prorsùs ex diametro pugnant. *Bartholomęus de Capua,* & *Afflict.* textū cōstitutionis intelligunt simpliciter: vt scilicet iudex, quoties timet de interrogati responso, occurrat iurisiurandi religione; quod si timeat, ne pars periuret, ne scilicet sacramento cō-

tempto falsa respondeat, tunc om-
ninò caueat, ne auctor periurij effi-
ciatur, & ita *glo.* conciliando intel-
ligunt *Bar. de Cap. & Affl. in d. cõstit.*
Apertius dicamus nos, hoc totum
in discreti iudicis arbitriũ recidere:
cum inter casus arbitrarios iudicum
referatur, *Menoch. de arbitr. indic. lib. 1. casu* 192. Tu autem, cuius ar-
bitrium à lege regulatissimum est,
non facilè à respondentibus deci-
peris. Vale, XIII. Kal. Iulij 1676.

Citatus, & impeditus non solùm alle-
gare debet præpedimentum, sed
5 etiam tenetur illud probare, quo
si non fuisset impeditus, vtique
adimpleuisset totũ id, cui obstrin-
gebatur, per *text. in l. qui commea-
tus*, vbi *Bart. ff. de re milit. & l. 2. §. quod diximus, ff. si quis cautio.* ibi *Ale-
xand. num.* 6. & plura retulit *Gra-
tian. conf. 152. num. 22. & conf. 179. num. 6. Dec. conf. 454. num. 6. & conf. 552. num. 7. Reg. Reuert. tom. 1. decis. 286. in fin. Surd. de aliment. tit. 4. qu. 15. n. 52. Menoch. de arbitr. iudic. cas.* 118. idẽ *Surd. dec. 203. nu.* 17. illudq;
fuisse immediatam causam non fa-
ciendi id, ad quod tenebatur face-
re, & adhibuisse diligentiam, *Boer. dec. 40. Ricc. collect. 2890. Randen. de Analog. cap. 37. num. 77. Veràll. dec. 42. par. 2.* Vndè absentiæ causã non
solùm allegari, sed etiam probari
debere, aiunt *Franc. Marc. dec. 164. & 626. D. Marcell. Calà de modo ar-
ticulandi, num. 590. fol.* 137. & quan-
do dicatur iusta impeditio, vide
6 *Hartman. Hart. tit. 13. de dilat. obser. 4. num.* 15. necnõ *Mynsing. obser. 57. cent. 4. & centur. 3. obseru. 92. Anus mens ad Capyc. in decis. 123. num. 2.*
An autem eo casu requiratur pro-
testatio, & vtrum paupertas à pro-
testando, & ab appellando excuset,
& quis dicatur pauper, *Grat. decis. March. 24. Vrsill. ad Afflict. decis. 29. nu. 4. Valenzuel. conf. 44. n. 29. to. 1.*
& regularitèr impeditus nõ eximi-
tur ab onere iniuncto; sed dilationẽ
[illegible]

tantùm impetrat, *Hartman. Hart. tit. 19. de appellat. obseru. 22. num. 6.*
7 Vndè ob tale impedimentum quis
excusatur à contumacia, nec tenetur
expẽsas reficere, *Alex. in l. 2. §. si quis ff. si quis cautionibus, Affl. dec. 29. n. 3. Farinac. de inquis. q. 11. nu. 10. Gut-
tier. lib. 3. práct. quæst. q. 34. num. 20. Didacus de Mari ad Grãmat. in conf. 1. num. 20. Ludou. dec. Perus. 105. nu. 9. Prat. discept. forens. cap. 1. nu. 109. tom. 3.* quin ne dùm iusta causa con-
tumacem excusat à refectione ex-
pensarum, quibus aliàs obstringe-
retur, *l. sancimus, ff. de indic. auth. qui semel, C. quomodo, & quando index, Plot. in l. si quando, num. 674. C. vndè vi*, sed nec tenetur causam, in eo
statu, in quo reperitur, assumere; sed
in integrum restitutionis beneficio
ex clausula generali restituitur ad-
uersùs omnia acta, processus, & sen-
tentiam, si lata fuerit, ex *text. in cit. l. 2. §. si quis in indicio, ff. si quis caut. in l. 1. ff. de diuers. tempor. præscript. Montaleg. in prax. indic. de exerc. práct. act. cap. 13. n.* 12. notans *n.* 13.
plus operari contra contumaciam
restitutionem maioris impediti ex
iusta causa, quam minoris ratione
ætatis; nam maior impeditus, non
refectis expensis auditur: minor ve-
rò contumax non auditur, nisi refe-
ctis expensis, & damnis, *Bart. in l. si finita, §. sed si fortè, num. 5. ff. de dam-
no infect. Marsil. in l. rectè de vno quoque, num. 235. ff. de re iudicat. Me-
noch. de arbitrio iudicũ 1. q. 36.* quos
refert, insequiturq; *Nouar. de gra-
uam. Vassall. tom. 3. grau. 56. & Myn-
sing. cent. 4. obseru. 58. Ricc. in collect. dec.* 155. & maximè quando propter
odia, vel partialitates non potest
comparere, *Angel. in cit. l. 2. §. quod diximus, ff. si quis cautio. Io. de Imol. & Alex. in l. recusare, §. fin. ff. ad Trebel. Afflict. mem dec. 29. num. 4. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 4. num. 19. Thor. in cõpend. dec. p. 1.* verb. *citatus si non compareat. Deci. conf.* 699. & qui cau-
[illegible] ſam

ſam impedimenti dedit, tenetur ad
omnia damna, & intereſſe, *Surd. dec.
94. Vtſcont. concluſ. iur.* verb. *impedi-
tū, pag.* 118. *Surdus de aliment. tit.* 1.
q. 45. *nu.* 35. *Prat. diſcept. forenſ. cap.*
44. *num.* 40. *tom.* 2. *Franch. dec,* 419.
in fin. qui illud cõtrouerſum nectit,
an impedimentum poſſit iureiuran-
do duntaxat probari, concurrente
qualitate perſonæ, atque iudicis
arbitrio; & poſt multos innititur
Caranita in hoc rit. nu. 3. aienti, poſ-
ſe aliquando ſolo iuramento pro-
bari impedimentum, inſpecta quali-
tate cauſæ, loci, vbi illud fuit, & per-
ſonæ præpeditæ; tamen non poteſt
8 quis dici penè conſtrictus, quando
potuit facere, vt impedimentum
deſineret, *argum. tex. in l. qui poteſt
facere, ff. de regul. iuris, Rota Rom. di-
uerſ. dec.* 104. *par.* 1. *Ludouic. dec. Pe-
ruſ.* 36. *Verallus dec.* 72. *p.* 2. *Surd. de
aliment. tit.* 7. *q.* 15. *num.* 19. *&* *q.* 36.
num. 8. *Rebuff. ad Gall. conſtit. tit. de
contumac. gloſ. vnica art.* 5. *n.* 2. *&* 3.
Rectiùs tamen facit, ſi impeditus iuſto
impedimento, vel notorio mittat
excuſatorem, vel ſufficientem re-
ſponſalem, *l.* 2. *§. ſi quis in iudicio,* vbi
*Bart. in fin. ff. ſi quis cautionib. Afflict.
in conſtitut. Edictorum, num.* 31. *San-
felic. in prax. iudic. ſect.* 36. *num.* 27.
Afflict. cit. conſtit. nu. 23. *Pariſ. conſ.*
202. *num.* 6. *vol.* 4. *Sforza de reſtitut.
in integrum, q.* 30. *art.* 17. *Imola in
cap. Paſtoralis, num.* 58. *de ſententia,
& re iudicata,* ex *Gloſ.* ciuili, & ca-
nonica *in cap.* 2. *de dol. et contron.* atq;
ex *tex. in c. cum dilecti eod. tit.* latèq;
*Foller. pract. crimin. in verb. audian-
tur excuſatores,* vbi per plures nu-
meros docet, quando in cauſa cri-
minali procurator ſit admittendus,
& poſteà à *num.* 9. quando ſimplex
excuſator abſque mãdato, & prop-
tereà ſubdit ibi *text.* nequaquã ſuf-
ficere, literas ad ſe excuſandũ mit-
9 tere, qualiter inſidias, caloreſque
formidabat, ex quo *tex.* vna cum
Gloſ. in verbo, *calores,* eſt notandum,
calorem æſtiuum excuſationem mi-
nimè præſtare, quominus quis cõ-
parere teneatur, iuxtà illud.

*Nos genus ignauum tecto gaudemus,
& vmbra.*

Licet arguar, & non ſoluat de *tex. in c.
quond. im* 74. *diſtint.* vbi de mala lo-
ci qualitate rationem habendam eſ-
ſe ſancitur, & loci intemperiem ex-
cuſationem præſtare, dicit *Gloſ. in
cap. communis.* ex ipſo *tex.* in verb.
communis 23. *diſtinct.* & *Bartol. in l.
de ætate.* quam legit ſub *lege recuſa-
re, §. ſi quis alio in fin. ad Treb.* quæ-
rit de citato, vbi eſt malus, & cor-
ruptus aër; & dicit, licitè ſe poſſe
excuſatione vti ex iuribus, quæ ibi
allegat, & alia vide per *Bartol. Socc.*
12. *cap. ex tua. de Eccl. non reſiden.* &
Felyn. in c. accedens 2. *vt lit. non con-
teſt.* ſed *Abbas in d. cap. cum dilecti, n.*
16. nectit, tũc excuſari, quando ve-
hemens eſſet aëris corruptio, & ci-
tati adeò complexionis delicatæ, vt
veriſimiliter ex eius acceſſu mortis
ſubirent diſcrimen per iura, quæ ibi
allegat; & de loco, vbi adeſt peſtis,
dicit, quod ibi ſtare, eſt Deum ten-
tare; cũ homo, vt mortem effugiat,
debeat quantum in ſe eſt laborare,
& tãdem ſe Dei miſericordiæ com-
mittere, 23. *q.* 8. *cap. ſi nulla,* licèt *Ia-
ſon in l.* 1. *§. quod diximus, ff. ſi quis
caut. in fin.* dicat, niſi tempore peſtis
ius in illo loco reddatur, *Io. Franc.
de S. Nazario in tract. de peſte, par.* 3.
*verſ. tertiò dubitatur, de Nigris in c.
Regni poſt commiſſum, num.* 26. *Affl.
dec.* 386. *Marc. Ant. Pulner.* ad eundẽ
Affl. dec. 389. Et in ſpecie, quod ci-
tatus non excuſetur à comparendo
propter calores æſtiuos, tenet *Hie-
ron. Fraudel de peſt. tit. de iud. verſ.
at quia ſuperius, à num.* 2. inuehens
contra *Gemin. in conſ.* 43. *incip. Pro
intellectu,* quem dixit, malè intelle-
xiſſe *tex. in d. cap. cum dilecti,* non
aduertendo ad *Gloſ.* quæ totũ oppo-
ſitum dicit in verbo, *colores,* prout
ſuprà nos diximus, adducens inſu-

per

per *Alex. in c. de ætate, ad Trebell.* ita etiam expendentem verba dicti *tex.* subiungens pro notabili, quod cõducens operarium pro die, si ob calorem æstiuum parum perquiescere operarius voluerit, euincitur concedere.

Et *Specul. in tit. de cit. §. 1. n. 10. verf. itẽ, quod valetudine*, hanc etiã opinionẽ tenet, vt ob calores æstiuos à comparendo non excusetur, per *tex. in dict. cap. cum dilecti*. Sed *Foller. in prax. crim. cit. in prima p. 2. part.* in verb. *audiant. excusator.* sub *num. 34. verf. & ideò Aprutini*, & *Io. Franciscus Scaglionus in ritu M. C. 163. nu. 27.* dicunt, Aprutinos de nostro Regno à die 15. Iulij, vsque ad mensem Septembris non coarctari ad comparendum, si infra illud tempus citari, contingerit, ex *Bart. in d. l. recusari, §. si quis alio*, necnõ *Rip. de pest. in 3. par. 2. part. Gl. condescendendo, num. 1.* & idem asseuerat *Farinac. q. 11. num. 51.* post *Baiard. ad Clar. q. 34. num. 31.* vbi ponit malum aërem iustam comparendi excusationem præbere. Quorum dictum fundarum in his, qui malo, & insalubri aëre nituntur si esset verum, nè dùm Aprutinos, sed omnes de Regno excusaret, cum totum oppositum in dies experiatur, non enim est dare in Ciuitate Neap. in æstate corruptum, atque noxium aërem, imò in Romana Vrbe, vbi communiter circumfertur, periculosum esse ibi æstate morari, vt ex *Gl. in cap. qualiter*, in verb. *quatriẽnio, 7. quæst. 1.* nec etiam æstiuo tempore vitam ducere procul à periculo est, imò sanum viuere, ex *eod. cap. qualiter* arguitur secũdũ *Ioann.* quẽ ibi, *Gl.* allegat. est tamen verum, quod de diuturnis partibus Romam in diebus æstiuis accedere, periculum non aufugiet, prout Neapolim etiam accessus ex longinguis partibus tempore æstiuo nõ tutus, iudicio Medicorum, licet aëris intemperies, & cælum insaluberrimũ nõn sit, Neapolim quouis tempore accedere. Et vt mihi retulit doctissimus vir, cum tempore Ducis Medinæ in hoc Regno Proregis allegasset, non potuisse ad informandũ citari, nec ad comparendum teneri nobilem Ciuitatis Theatinæ citatum, tanquam Aprutinum ex prædictorum authoritatibus, talis non fuit admissa excusatio, atque habitum fuit pro vero, nullo vnquam tẽpore Neapolim accessum ob eius perfectissimum aërem esse periculosum. Verùm istud priuilegium inter Aprutinos Aquilani retinẽt Ciues, etiam si pro arctissima causa fuissent citati, vt refert *Mauson. in Dialog. Histor. Ciuit. Aquil. pag. 112.* quod quidem priuilegium, cum sit Aquilanis concessum, quia ex aëris ibi nimia frigiditate. Vndè est in Adagio.

Le pene si soffriscon dell'Inferno.
L'Estate in Puglia, all'Aquila l'Inuerno.

Non sine euidenti periculo fieri potest ex dicta Ciuitate Neapolim appulsus, proindè ad alios Aprutinos populos non extendendum, putant aliqui ad *tex. in cap. sanè, ext. de priuileg.* cum sit stricti iuris, & strictè accipiendum, iuxtà notata in *l. beneficium, C. de const. princ.* maximè vbi de Fisci, & partium querelanrium præiudicio agitur, *Luc. de Penn. in l. 1. num. 17. C. de impon. luc. descript. & in l. vsum, C. de aqued. lib. 11.* & notatur in *cap. pastoralis, & in cap. in his, ext. de priuil.* licet *Franc. Viuius* Aquilanus *in dec. 323. n. 17, p. 2.* quẽ locum cum alijs laudat *Io. Iac. Laurẽt. de iud. susp. cap. 13. n. 10.* post multa adducta de ijs, quæ fieri tempore necessitatis permittuntur, & post sancitam conclusionem, quod non obstante aëris intemperie, vocatus comparere astringitur, ex communi sententia *Gl. Io. Ant.* & aliorum in *cap. cum dilecti, de dol. & contumac.* coarctat respectu omnium

nium Aprutinorum, ex Regia conſtitutione,& ex *Scagl.in loc.*mòx *citato*,ſed vbi ſit hæc cōſtitutio poſita,non aperit, idemq; ex *Scagl.* cōprobat *Anus meus ad Capyc.dec.*86. *num.*9. Sed an,& quando exceptio loci non tuti citato,ad non comparendum,excuſationem præſtet; Et quot modis contingat locum non eſſe tutum, & alia circa hoc eſt videndus, præ cæteris, *Farin.in cit.q.*99.*num.*58. necnon *Borrel. ad Belług. in ſpec.princ.Rub.*3.*de euoc.ad cur.verſ.tut.pateat acceſſus,num.*9.& de neceſſitate hyemis, an citatum excuſet, *Anus meus loc. mòx cit. ſub nu.*9.& de aëris intemperie, *Cepoll. de ſeruit.ruſt.prad.tit.de cloaca,cap.*8. *Diaz.reg.*83.*Baiard.ad Clar.qu.*34. *num.*31.& de illo,qui iter arripuit, & propter impedimentum ſuperueniens non valuit comparere, loquitur *Caran.nu.*4.& ſcribunt *Cappell.Tholoſ.dec.*302.*Ricc.collec.*155. *Vrſill.ad Affl.dec.*29 *n.*5.

Adeò vt ſi quis in iudicium vocauit teſtes in termino; & terminus eſt elapſus, non debet ei terminus reſtaurari;ſi non fecit ipſos mulctari, & grauari,nam quando quis eſt impeditus,nec agit ad ſubmouendum impedimentum, videtur illud pati volens, *arg.l.fin.C.nè Sac.Baptiſ.& tit.de elect.cap.eis quibus,& l.ſed. & per Prætorem,ff.ex quibus cauſis maior.* Vndè appellans impeditus ex parte iudicis non excuſatur in proſequutione appellationis, ſi de facili potuiſſet tale impedimentum tollere,implorato Prætoris auxilio, & non fecit,quia currit tempus appellationis, ſine ſpe aliqua reſtitutionis in integrū, *Bald.in cit.l.ſed,& ſi per Prat.*§.1.*ff.ex quibus cauſ.maiog.Alex.conſ.*72.*nem.*12.& 13.*lib.*3.*Decius conſ.*677.*num.*3.*Muſcatellus par.*5. *Gloſ.ſuſpectorum.num.*26. *lib.*1.& *lib.*2.*par.*2.*Gloſ.ſecundi,nu.*11.& 12.Impeditus ille,qui fuit citatus ad teſtificandum,& non comparens, neq; per procuratorem,ex quo fuit excommunicatus, quo ad Eccleſiam eſt excommunicatus,ſed non quo ad Deum,attamen conſtito de legitimo impedimento debet de facili abſolui, *Gloſ.in cap.cum ſuper in Gloſ.fin.de teſt.cogen.*

An verò exceptio loci non tuti opponi poſſit per procuratorem,inquirit
10 *Donat.à Fina in regula incip.exceptionem loci non tuti*, necnon *Caran. in ſeq. ritu* 169. *num.*7. ſubnectens in Regno illius *rit.* vigore tertium non valere allegare huiuſmodi exceptionem. Verùm,ſi deindè citatus contumax reputatus compareat,hāc exceptionem deducens, à contumacia eſt immunis, quin foriudicationem nullam,deducitur, ex *Cuman. conſ.*146.*Boſſ.pract.crim.tit.de bann. nullit. num.* 6. *Guazzin. ad defenſ. reor.defenſ.*12.*c.*1.*Carthar. de execut.ſent.c.fin. num.*256. & declarat *Scialoy.de foriudic.c.*6.*nu.*12.& *cap.*8.*nu.*53.& 56.quique ex *Reg. Sanfelic.in dec.*31.*lib.*1.*num.*4.oſtendit,
11 ęſtiua tempora,& mali aëris exceptionem poſse opponi à procuratore in cauſa criminali nobilium, in quorum gratiam nimis latè, in terminis huiuſce ritus reſpondet,illepidè tamen, *Donad.lib.*1. *de renunc. cap.*25.*ex num.*55.quod ſimpliciter, iure communi perſpecto, dixere *Tiraquell. de nobil. cap. ex num.* 141. *Viu.dec.*112.*num.*5.*Grat.conſ.*71. *vol.*2., idq; in Regno minimè obtineri poteſt, in quo indiſtinctè vinculis mācipantur illuſtres perſonæ, *Cyrill.Fulge.in ſummula crimin.par.*1.*tit.de procur.* §.*unico num.*3.*Rub. Alexandri, de poteſtat.procur.in cauſ. crim.num.*146.*Borrel.*1.*par.ſumm. dec.tit.*66.*de procur.n.*12.

Quamuis multæ prærogatiuæ illuſtribus,nobilibuſque perſonis elargiātur,de quibus ſcripſimus in *rit.*160. *num.*20.*lib.*1. quem locum pluriès laudat *D. Altimare ad Rouit. conſ.*23.*lib.*3.necnon in *rit.*166.*nu.*163. *lib.*2.

lib.2.& ad ibi exarata, adde *Capibl. de Baron.prag.19. num.23. lib.1. & cap.93.ex num.20.Vasq. controu.97.* memorem opinionis in Hispania receptæ,nobiles pro ære alieno vinculis alligandos non esse, insequitur *Reg.Tap.de const.Princip.cap.16.*

Magni enim Barones in ius vocati, & accusati habēt facultatem sedendi,
12 etiam si propriam causam defendant,*l.fin.§.sedendi,*& ibi *Bal.C.vbi Senat. vel clariss.* quod aliàs non permittitur,vt in *l.1. §. honorati,C. de offic.ciuil. iudic. Sanch. in Rub.de maior.et obed.4.col.Chassan.in Catal. glor.mund.p.7. consid.3.* latè *Freccia de different. inter feud. regal. titul. & alia,differ. 13.* & videndus *Matthienz.de relator. & aduocat. par.2. cap.2.*

Hinc Comes, vel Marchio de crimine capitali inquisitus antequam sit cōuictus,non stabit coram iudice, sed sedebit in loco tamen inferiori, & non in eo,in quo staret,si non esset inquisitus,*l.fin.C.vbi sen.vel clariss. Chassan. loco cit.* & declarat *Frecc. ibidem,differ.48.* dicens dum interrogatur & disceptatur causa feudatarij inquisiti,quod stabit corā iudice denudato capite.Cōcinūtq; quæ ad rem aliàs scripsi. Nemini fas est sedere coram iudicibus, dūm iudicant;*tex. in auth. vt ab illustribus,l. fin.C.vbi senat.vel clar.l.1. C.de offic.ciuil. iudic.* mos itaque in supremis huius Regni tribunalibus receptus, vt illustribus personis in aula iudicum sella concedatur, videtur incautus,iudiciali schemate indignè procedenre;verùm illustribus personis plura à iure elargita sunt priuilegia, *Conrad. in templo iud.lib.2.§.3.de excell.Cardin.Chass. in catal. p.7. consi.3.*inter quæ antiquitas pro dignitatū honore sāxit, illustres viros modis omnibus per procuratores pecuniarias exercere causas,nè cogantur sedere cum iudicibus,*cit.auth.vt ab illustribus,tā*tùm igitur abest,vt sit incautum illustres personas sedere cum iudicibus, vt priuata lege donentur, nè scilicet cogantur sedere cum iudicibus, verùm ex vtroque,causa videtur cauta, idcircò enim constituendi procuratoris necessitas introducta fuit nè iudicialis dignitas iniuriam sustineret,innuit *tex. in eo auth.* quicquid tamen sit obseruantia solertissima antiquitatum interpres induxit in cunctis vrbis Tribunalibus illustres personas comparentes,siuè actores, siuè reos vltimum cum sella habere locum,veluti in titulatis obseruatū est,*Surg. de Neap.illust. cap.23.* & religiosissimis antistitibus,*Ann.Iun.cons.12.*

Ex verbis insupèr Ritus.*Idest lecta per vnum ex iudicibus (vt est de consue-*
13 *tudine Curia)* redarguendus erit *Carauit.* cum legendam à iudice sententiam, solo iure communi ita sanciente probat in *ritu 37.num.3.* etenim prædicta nostri Ritus verba à iudice legendam esse dicant, & obseruari in Magna Curia adiungant, tametsi cerrò certiùs sit contrario more vti nostris postremis his temporibus cuncta Regni Tribunalia laicalia, in quibus nemo iudicum sententiam perlegit, omnesque scribi dumtaxat mandantes propria manu subscribūt,ab Actuario tantùm legi demandantes, quin absenre ipsomet iudice proferente nonnumq;legi, & publicari solent, vt etiam tetigimus *ritu 249. nu. 1.*

Et termini, de quo sermonem ha-
14 bet *Rit.* meminit *Iacob.Menoch.* de eo perfunctoriè tractans in *tract. de arbitr.iudic.lib.2. cas.40.ex n.6. & Farinac.*adducta *q.99.n.293.*

R 1-

RITVS CCLXIX.

Die 21. menſis Iulij primę indictiõ.Neapol. annõ Domini 1378. prouiſum eſt per dictam curiam, & decretum cum conſilij Reginalis deliberatione matura,quod in quibuſcunque cauſis criminalibus per quaſcunque perſonas, in dicta curia pro tempore mouendis, nulla exceptio admittatur pro parte citati, vel citandi, aut citandorum, per procuratorem, ſcilicèt ipſius citati offerenda,niſi fuerit exceptio infirmitatis, aut abſentiæ, aut captiuitatis.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in criminalibus cauſis nõ admittitur,tam ex parte accuſantis,quàm accuſati.*

2 *Si quis accuſaret per procuratorem, criminaliter accuſatus venit abſoluendus.*

3 *Principalis concluſio à DD. varios recepit intellectus.*

4 *Illa firmatur ex ritibus M.C.*

5 *Præſens Rit. 269. illam corroborat, excipit tantùm abſentiæ, infirmitatis,& captiuitatis cauſas.*

6 *De abſentia nonnulla remiſſiuè. Necnon de coniunctis, potiſſimùm de patre remiſſiuè,& an coniuncto pro confeſſo,& cõuicto liceat appellare.*

7 *Alia traduntur de infirmitate, & peritorum iudicio ſtandum,quod præualet,etiam partis confeſſioni.*

8 *Periti coguntur eorum officium adimplere,& I.C.conſilium præſtare,& cauſam tueri.*

9 *Aduocatus, qui patrocinium ſuſtinet contra iudicem; vel eius ſanguine coniunctos, an iuſtè illum recuſet in cauſis proprijs.*

10 *Recenſetur ſcitum nuperrimè manatum è S. C. inſequuto R. Rouiti, & aliorum affirmatiuam inſectantium ſententiam, ex quo contrahitur liuor, & perpenditur Antonij Fabri effatum.*

11 *Nonnulla in illa hypotheſi fuerunt diſpuncta, nempè lapſus temporis, permiſſio, vt procederet in cauſa, affectata, ac retardata depoſitio, & alia,quæ recenſentur.*

12 *Sectanda maiorum placita,nouitates vitandæ.*

13 *De captiuitatis exceptione remiſſiuè, & infrà num.17.& 18.*

14 *Carcerationis quoque exceptio admittitur.*

15 *Dũmodò non ſit affectata,& quando præſumatur, de qua, ſicuti, & de præuentione affectata nulla habetur ratio.*

16 *Inſuper nullitatis notoriæ exceptio admittitur,& an,& quando notoria dicatur, ac multa ad rem adnotantur.*

17 *Lata forindicationis ſententia, & forindicato in uinculis minimè exiſtente agnati,atq;cognati de nullitate ſententiæ forindicationis nũm dicere valeant.*

18 *Forindicatus, ipſo exiſtente in vinculis an admitti poſſit,& debeat ad docendum ſe ante, & poſt forindicationem captiuum extitiſſe àpud hoſtes, ac in integrum reſtitui, & diſpunguntur deciſiones ad inuicem contrariæ.*

19 *An poſt executioni demãdatam ſententiam,vel decretum,dum de nullitate dicitur,ſit ſuper illàrum diſcuſſione dandus terminus, ſitque tela iudiciaria adimplenda,vel ſtatim, præuià monitione, ſit de illis pronunciandum.*

20 *An ex eiſdem actis nullitates ſemper incidenter, & non principaliter intentata dicantur; Elucidatur Vincentij de Ann. alleg. 22. iura DD.& S.C.deciſio ab ipſo adducta ſigillatim diſcutiuntur.*

21 *Num ex eisdem actis nullitates quocunque tempore proponantur, tam ante, quā post cœptū exequi, & impediant, quominus ad ulteriora procedi possit ad interpetrationem theorica eiusdem Anna, ac R. Roviti in locis, qui indicantur.*

22 *Quid in restitutione in integrum.*

23 *Quando nullitates dicantur principaliter, vel incidenter deducta.*

24 *Aduersus quod decretum opponi possint, si proponantur iure actionis, & alia ad rem subnectuntur.*

25 *Iudicis incompetentia, & fori declinatoria num opponi possit à procuratore, siuè à tertio.*

26 *Quid in citatione ad forindicandum latè inquiritur, & M. C. determinatio indicatur.*

27 *Expenditur cap. 48. Dom. Præf. D. Francisci Merlini lib. 1. controu. & nonnulla de iudicis incompetentia ostenduntur.*

28 *Auctor, elapso biennio, à decano Cōsiliario in M. C. V. ad S. C. redyt.*

29 *Tertius an valeat purgare contumaciam.*

An possit petere assecurationem pro alys criminibus.

30 *Regula, quod pro contumace nemo loquatur, quomodò procedat, & an in alys causis, etiam ciuilibus, quiduè in S. C. & de excommunicato.*

31 *Minores mitiùs puniuntur.*

32 *Forindicari num possint, an contumaciā contrahant, illiusque pœnis mulctentur, quiduè in atrocioribus, siuè atrocissimis delictis, attēta quoque prag. 1. de minorib.*

33 *Minor ætas potest adduci tàm à tertio, quā à forindicato in fortys curia existente, & peregrinus casus recensetur.*

34 *Illa quomodò probetur, an ex libro baptismatis, aspectu, & libris numerationis, &c.*

35 *In causis capitalibus ludunt quoque fata.*

36 *Damnatorum ad triremes vitæ miseria grauissima, qualis ex Iodoco Damhouderio.*

37 *Exceptionem, quod occisus erat bannitus, & illam indultus, an opponere valeat procurator, seu excusator.*

38 *An exceptionem loci non tuti.*

39 *Procurator admittitur quando pro criminali causa agitur ciuiliter.*

40 *Si pro delicto imponeretur pœna corporalis, vel pecuniaria arbitrio iudicis, tunc, arbitrio pendente, indicatur, vt de capitali, & traditur restrictio.*

41 *Ampliatur regula, etiam circa media causæ.*

42 *Etiam si inquisitus, & citatus esset vidua, vel pupillus, siuè mulier cōiugata.*

43 *Quid si essent pater, & mater.*

44 *Vniuersitas accusans, & accusata per procuratorem auditur.*

45 *Quid si citati essent plures numero decem.*

46 *An Ecclesia, Collegia artificum, & similia, de quibus nonnulla remissiuè.*

47 *Puniuntur capita, parcitur multitudini.*

48 *Reus non in fortys existens an audiri possit, ad remorandam citationem.*

49 *Procurator admittitur, quando causa criminalis agitur contra mortuum.*

50 *Causa mancipationis in Castro Lucullano, & condemnationis ad mortem Francisci Corradi acta à Iuncta ordine S. M. recensetur.*

51 *Cadauer ipsius, qui propria necis author, & satelles fuit, omni iure supplicio addictum fuisse, rationum DD. rerum iudicatarum munimine, latè ostenditur.*

OPtimè rationi consentanea illa peruagata, ac popularis regula, quod in criminalibus
1 causis non excipiendus procurator, nec ex parte accusantis, nec accusati, quandoquidem iudicia elusoria, & derisoria fierent, & in tenues auras abolescerent, si reo omnia procu-

curatoris parte deferrentur, & facinora, quàm miserabiliter inulta residerent, partesque præcipuæ litigantes maiori conatu abigerent rationes aduersantium, vt notat *Fràc. Aretin. in c. veniens num. 6. de accusat.* quem *Caranit.* laudat in hoc *rit. num.* 8. adductus à *Consil. Prato obseruat.* 30. *num.* 8. & melius elucescit in capitalibus causis veritas ex sermonibus, trepidatione, & constantia partium, teste *I.C. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quaest.* maximè cum criminalis causa non solum ardua, sed arduissima dicatur, *Io. de Arnon. sing.* 29. *num.* 2. *Gulielm. Boe-Kel. de public. iudic. disq.* 3. *num.* 16. adeòut si quis accusaret per pro-
2 curatorem criminalitèr, accusatus veniret absoluẽdus, *Cuman. cõs.* 42. *vis. process. in fin.* Sic iure canonũ ex *capite si quando* 2. *quaest.* 6. *c. criminationes* 2. *quaest.* 7. *cap.* 3. *absentes quaest.* 9. *cap. absens, item cap. non oportet.* 3. *c. qui accusatore* 3. *cap. vltim. quaest.* 9. *Ancharan. consf.* 116. *vol.* 2. *num.* 18. quin iure Hispano Regio non solùm non admittitur procurator, sed nec defensor admittendus est, vt in *l.* 9. *tit.* 13. *lib.* 4. *recopilat.* in his verbis: *ni procuradores, ni defẽsores salno si estubieren presos;* ità *Auendannus* quoque habet *resp.* 15. & *Alcilà in l.* 1. *tit.* 11. *lib.* 4. *recopilat.*

Principalis itaq; regula nititur quoq; *tex. in l. 1. ff. an per al. causa appel. red.*
3 *posse, l. fin. C. de iniur. l. accusatores, §. ad crimen, ff. de public. iudic. Albert. Gandin. in tract. malefic. tit. vtrum procurator in malefic. interueniat nu.* 2. *Specul. in tit. de procur.* §. 1. *vers. item, quod est criminalis,* plenè *Alexand. in consf.* 116. *incip. circa accusationem. Afflict. dec.* 64. *num.* 2. *Nicol. Boer. in dec.* 185. *sub num.* 4. *Anton. Gabriel. commun. opin. lib.* 7. *tit. de malefic. conclus.* 9. *nu.* 1. *Bar. Socc. in regul.* 322. *Iulius Clarus in pract. crimin. quaest.* 32. *num.* 1. *Franc. Viui. in dec.* 112. *num.* 1. *Barzius in decis. Bonon.* 152. *num.* 1. *Guido Papa in dec.* 338. *Rota in Nouis in dec.* 485. *incip. si Clericus, Hieronym. Magon. in decis. Lucens.* 36. *num.* 3. *Mynsig. obseru.* 76. *cent.* 4. *Alfons. Montaluus in l fori lib.* 1. *tit.* 10. *de los personeros l.* 7. *in verb. ninguno, Petrus Beluga in Specul. Principum rub.* 4. *sub n.* 3. *Ant. Scappus de iure non scripto lib.* 5. *cap.* 61. *num.* 1. *Parladorus rerũ quotidianar. lib.* 1. *cap.* 20. *nu.* 1. *Hieronym. Caual. pract. opin. comm. contra comm. quaest.* 237. *num.* 1. *Nicol. Reusnerus in dec.* 24. *num.* 14. *lib.* 2. *Dominicus Arumaeus in dec. Senens.* 5. *nu.* 1. *Bertaz. consf. crim. consf.* 432. *num.* 13. *vol.* 2. *Menoch. de arbitr. qu.* 80. *Farin. pract. crimin. quaest.* 99. *Caual. in tract. comm. contr. cõm. q.* 237. *num.* 1. *Golin. de procurat. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 29. *Fachin. lib.* 1. *contr. cap.* 24. *Prases de Franch. dec.* 314. *num.* 1. *dec.* 470. *num.* 8. cuius meminit *Caball. resol. crim.* 23. *num.* 13. *R. Rouit. in pragm.* 1. *num.* 34. *vers. nec dicant in fin. de offic. baiuli, Prat. in cit. obser.* 30. *ex num.* 1. *Concioli resolut. crim.* verb. *procurator, resolut.* 1. *Campan. resol.* 21. *num.* 1. Quæquidem regula multarum, atque multarum opinionum Doctorum in tenebris clausa, cum angustaretur, quæritaretq; non paucos intellectus, ac coarctationes: ideò rationabiliter manatus
4 fuit ritus 108. qui expressè, ac indiscriminatim id prohibet, ad sedandum difficultates circà intellectus *cit. text. in §. ad crimen,* & aliorum, teste *de Franch.* mòx *cit. decis.* 314. *num.* 4. *Carauit. in rit.* 108. *num.* 3. memore, ac *de Frãch.* laudat *Baiard. ad Clar. §. fin. q.* 32. *num.* 3. & testatur *Reg. Sanfelic. dec.* 237. *num.* 5. Itidem
5 in hoc Rit. 269. expressè disponitur, vt nunquam ex parte citati vlla exceptio adhibeatur, nisi absentiæ, infirmitatis, & captiuitatis, quẽ ritum nostrates, exornant, potissimũ *Donad. de renunc. lib.* 1. *c.* 45. *nu.* 54. *Reg. Sanfelic. in prax. iudic. sect.* 53.

X 2 n. 33.

*num.*33. *Anus meus ad Capyc.dec.*5. *num.*1. *&* 2. *D. Altimare de nullit. rub.*4.*q.*10.*num.*1.

De absentia locutus fuit alter ritus 276. ibique nos scripsimus. Rele-
6 gamus iterùm lectorem ad *Farinac. tom.*1.*par.*1.*crim.tit.de inquisit.num.* 52.*de var.& extraord.cogn.quaest.*9. *num.*176.latè explicantem materiã, cum declarationibus multis, alijsq; ampliationibus, & restrictionibus, *Amend.ad Franch.dec.*327. *D.Maioran.in opepraxi crimin. cap.* 10. *ex num.* 1. quique formam libelli pro illa alleganda *num.*5. pro admittẽda *num.*6. in casu contumaciæ, subnectit; De hostica verò exceptione latè *Donad. lib.*1. *de renunc. cap.*49. *D.Franc.Maria Prat.lib.*1. *disceptation. forens.cap.*20. tradens ex *Reg. Tapia lib.* 3. *iur. Regni in annot. ad constit. incip. Hostici exceptionem*, huiusmodi exceptionem locum vẽdicare in gratiam omnium, qui sunt in exercitu, licet non submoniti, nec citati, nec militent proprijs stipendijs, aduersus *de Franch. decis.*286. quam tuetur *D.Paul.Staiban. resol. forens.*66.*par.*1.occurrens rei iudicatæ authoritati per *Prat.*adductæ, quidue contra dotem, idẽ *de Frãch.* pertractat ibidem, post *Capyc. decis.* 172. *Mar.Giurba dec.*118.aduersus illam respondentes, pro qua calamũ arripuere *Nauclerius*, & alij, quos *D.Luc.*laudat ad *cit. dec. de Franch.* memor mei *in ritu* 167. *num.* 32. *lib.*1.& *Reg.de Marinis lib.* 2. *resol.* 74. *nu.*15. sibi contrarij, & scripsit *Praesul ad Isern.de statut.& consuet. n.*12.*lit.A.Galter.*2.*p.*3.*par.n.*23.

Ad ea verò, quæ diximus de coniũctis, addimus *Borrell.*1.*par. summ.decis. tit.*33.*de appellat.ex num.*920. *Ricc. collect.decis.*739. *&* 2461. *Vilhelm. Radelant. dec.Traiect.*81. inquirentem, an valeant solutionem exigere, cauendo de raro, *D. Altomari de nullit. rub.* 4. *quaest.*28. *ex num.*39. *Cartar.dec.*34.*num.* 19. & an pater, filio absente, valeat in iudicio agere, & experiri vti ipsius legitimus administrator, offerens cautionem de rato, indicant *Gamm. & addit. dec.Lusitan.*72. *Castill.Sotomayor.de vsufruct.lib.*1.*c.*3. *ex num.* 19. *Paschal.de patria potest.par.*1.*cap.*2.*nu.* 36.& ibi *Franc.Mar.Prat.* quin nedùm reo condemnato, & confesso appellare licet, ex traditis à *Farinac.q.*101.*nu.*150. *Gomes de delict. c.*13.*num.*31.& distinctionem adhibent *de Franch. decis.* 556. *Capr. in tract. de notor.* 4. *memb. num.* 114. *Ciazz.de confess.rei contr.fisc. c.*57. *Danz.tom.*3.*de pugna DD. tit.de cõfess.c.*3.*D.Altimar. de nullit. rub.* 4. *q.*14. sed & coniunctò eius nomine, aduertit *Gomes. loc.mox cit. Hector. Guido in tract.de confess. p.* 3. *cap.*2. *num.*124.dummodò appellationem condemnatus reus ratificet infrà decem dies, post *Anum meum*, *& Nouar.*expẽdit memoratus *Danza*, subnectens hodierno die haud in vsu esse, vt coniunctus appellare hoc casu valeat.

De infirmitate allocutus fuit *rit.*267. & addimus *Grat. cons.* 98. *num.* 2.
7 *vol.*1. *Suarez in thesaur. recep.sent.* §.*agrotus,num.*115.*Gayll.de pac.public.lib.*1.*c.*10.*num.*10.*Thom.Act.in tract.de infirm.* verbo, *procurator,n.* 6.*p.*2.*Ludou. dec.*125. *num.*9. *Bonadill.lib.*3.*polit.cap.*15. *nu.*29.*&* 39. notantem, infirmum pro ære alieno carcerari non posse, insequitur *D. D.Raphael de Vilosa in tract. de debit.susp.cap.*19.§.2.*num.*105.*Camil. Borrel.p.*2.*summ. dec.tit.*66. *de procur.ex num.*136.qui memor *Caran. in hoc rit.*necnõ eiusdẽ ritus praxim indicans, subnectit *num.* 137. regulam, ex *Luca de Penn. in l.semel, C.de militar. lib.*12. haud sufficere vnius medici attestationẽ ad illam probandam, coarctari, si in loco alij non reperiantur, vel vnus sit à publico salario constitutus, ex *Caran. Cyrill.Fulgeon.in summul.crim.p.*1.

tit.

tit.de procur.S.vnico ſub nu.2.Boer. dec.Burdegal.323.num.23. Plaz.in epitom.delict.lib.1.c.13. num.10. & de *Luca* dicto meminit *Nouar.*apud *Ricc.collect.*3065. illudq; confirmat *Rubinus deciſ.* 195. & notat *Paſſerin. in prax.formand. proceſſ. in for. Regul.quaſt.*20. *art. vnic. num.* 39. Peritorum enim iudicium ſummoperè præualet,& exquiritur, proindè confeſſionem rei porrexiſſe venenum, & ex eo abſorbentem periiſſe, illi haud nocere, quoad dictũ ex eo defunctum eſſe,quia illud nõ eſt ſuũ ſcire,ſed expertorũ, ſcripſit *Foller.in pract. crim. rub. item quod foror venen.num.*15.pluriès propterea iudicauimus in M. C. rei confeſſionem ſuper delatione armorũ prohibitorum non ſufficere,ex *Vermigl.conſ.*187.*num.* 6. nec teſtium depoſitiones ſuper illorum menſuram;ſed expertos eſſe adhibendos, qui haud probant in hac materia,ſi dixerint in circa, *Farinac.de diuerſ. crim.q.*108.*Guazzin.ad defenſ.reor. def.*5.*cap.*8.*num.*3. *Bertaz.cõſ.crim.* 461. *num.* 10. An autem reo liceat producere alios peritos , aliaſque atteſtationes ad oppugnandas fiſcalium medicorum atteſtationes, ibidèm ſcripſi, & affirmatiuè probat *text. in cap. cauſam matrimonij, de probat.* vbi *Gloſ.* præbet modos reprobandi expertos fiſcales , & voluere *Scacc.de iudic. c.*89. *ex num.*3. *Guazzin.defenſ.*4. *c.* 6. *ex n.* 8. ibi: *Sed aduocatus,ſi velit defendere cliẽtem ſuum in ſtupro,inducat alias obſtetrices pro defenſione,*& concinunt *tex.in l.fin.C.commun.de leg. l.* 1. *§. ſed, & obſtetrices, ff. de var. & extraord.cognit.*& leuem haud ſufficere infirmitatem in terminis ritus ſcripſi, conferuntque tradita à *Gomeſ.in reg.Cancellar.de infirm. reſignant.q.*7.*Nouar.* apud *Ricc. cit.loc. & in prax.elect.for.q.*9.*num.*5.*Actio cit.tract.c.*50.*num.*16.*p.*1.concinunt tradita ab *Auo meo* ad *Gramm. dec.* 33.*ex num.* 1. *de Angelis* ad *Foller. tit. item, quod foror. venen. Thor. par.* 1. *compend.* verbo, *venenum, & par.*2.*vot.*2.*ex num.*1. *Reg.Salernit. deciſ.*30. multaque de medicis, ac protomedico ſcribunt *Baron. de effect.inimic.effect.*37. *num.*39.*Petr. Gregor.Tholoſan. ſyntagm. iur. lib.* 18.*c.*25.*num.*2. *Auguſtin.Barboſa de poteſt. Epiſcop. allegat.* 91. *Vincent. Caroc.de locat.* verbo, *Medicus,in indice Rutger. Rulandus par.*1.*de commiſſar.cap.*15. *Herman.Latherus lib.* 3. *de Cenſu. c.*21. *Rodericus à Caſtro in medico polit. Beſold. theſaur.pract. lit.A.*voce *Arkt.& de vita & mortis conſiderat. lib* 2. *c.* 1. *Daniel Otto de iur.publ.c.*19.*Heigius lib.*2.*quaſt.*26. *Iohann.Lymna de iur.publ. cap.*4.*ex num.*19.De illorum priuilegijs *Satler.diſp de iure,& priuil.Medic.*1.*th.* 48.*& ſeqq. Poncet.de iur.municipal. diſt.*51.*pag.*188.*cum ſeq. Briſſon.antiq.lib.*2.*c.*3.*p.*49. De medici imperiti pœnis,*Menoch. lib.* 2. *de arbitr. caſ.* 581. *Rip. de peſte tit. de remed. contr. peſtes medicorum* 66. *Alphan. collect.*949.*Vaſq.lib.*1.*controu. c.*19. & de obſtetricũ officio agunt *Fuln. Pacian.lib.*2.*de probat.cap.*2.*Rutger. Ruland.p.*1.*de Commiſſar.lib.*4.*c.*17. *Tholoſ.ſyntag.iur.lib.*18.*c.*25.*Carãza.de partu natur.& legit.c.*1.*ſect.*1. *n.*36.*Maſcar.lib.*2.*de prob.cõcl.*1125.

Qui quidem periti iure coguntur ſuũ exercere officium, vt ibidèm dixi,
8 ſicuti notarius inſtrumenta conficere, caupo hoſpites recipere , aduocatus,ac I.C. de iure reſpõdere, conſilium,ac patrocinium præſtare, *Ripa de nocturn.temp. cap.*132.*nu.*4. *Graſſ.de effect.amic. nu.*141. *Nouar. q.forenſ.*27. *nu.*4. *Muta conſuet.*68. *num.*20. *Palm. in diuerſ.iur. comm. & Regn.prag.*2.*Gloſ.*7.*nu.* 35. *Ferret.de for.ſeu induc. milit. num.*187. & in ſpecie de Iureconſulto loquitur *Conſil.Marpurg.*29.*num* 7.*&* 8.*vol.* 2.*Fich.conſ.*23.*p.*2.*Beſ.conſ.*52.*n.*1. & de patrono *Chriſtina.lib.*2. *deciſ.*

102.

102. *Sich. ad l.17. C. de procur. Speckhan. cent.2. class.4. q.46. Ayrer. in process. par.1. c.1. obser.8.* Iudex proptereà petentibus Aduocatum dare deuincitur, maximè si ex aduerso pars omnes meliores præuenit, dixi in ritu 99. *num.3. lib.1.* addo *Ioan. Bechtoldum in loc. commun.* verbo, *aduocatus, vers. qui aduocationis,* prædictaq; coarctari in inimico, pro quo haud periti possunt cogi munus adimplere, notat *Gratian. dec.133. ex num.14.* vel contra amicum *Reg. Rouit. in rub de postul. num.10. Valasc. consult.124. tom.2. Gabed. decis. Lusitan.214. num.8. & 10. p.2.* præcipuum verò dictum nititur, quia quis inuitus compelli potest ad officia publica, ni iusta detineatur excusatione *tot. tit. ff. de muner. & honor. l. penult. §. qui autem, ff. de vacat. & excus. mun. Gl. in l.2.* verbo, *consensũ, C. de proxim. sacr. scrin. lib.12.* Hac ratione ductus ingeniorum
9 phœnix *Ant. Faber in C. lib.3. tit.4. ne quis in causa sua, defen.1.* voluit, quod Senator recusari non possit in causa patroni, vel procuratoris, qui aduersus ipsum præstant patrocinium, nam, vt inquit in *add. num.5. Quia nec causa vlla est, cur probus Senator, quales esse omnes credẽdi sũt, odio prosequi debeat aduersarij sui aduocatũ, vel procuratorẽ, quẽ sciat ex officij sui necessitate munus illud subire omnimodo debuisse, & vt subiret, ipso etiam Senatu sub grauissimarum pœnarum comminatione iubente, cogi potuisse. Quid enim huic possis imputare? arg. l. quod autem 6. §. apud Labeonem, D. quæ in fraud. cred. l. nec quicquam 9. §. aduocatus, D. de offic. Proconf.*

Hoc Fabri axioma ad libellam reuocatum est hodiè, dum iam daretur
10. typis hæc pagina, in S. C. etenim V.I.D. D. Hyacinthus Vrsino suspectum deduxit alterum ex DD. Cõsiliarijs, contra socrum cuius quibusdam abhinc annis patricinium præstiterat, & nunc præstat, qui cum deindè in S. C. in eius Aula litem habens cum Francisco Dominico Cesarano, æquo animo tulit, quod ille ferret suffragium super incidenti, at cum causæ principalis expeditio immineret, ipsum recusauit formiter, facto deposito, in duabus causis in sua aula vertentibus, & in omnibus alijs, propter duo capita, Primo, quia patrocinium præstiterat diù contra eius socrum, vt eam excluderet à credito dotali non exigui momenti, in quo post socrus obitum successura erat eius vxor, & consequenter ipsemet administer, cui promissæ fuerant in dotem omnes successiones, quomodocumque ad vxorem pertinentes. Secundò, quia sanguine coniunctus erat alteri parti ex aduerso, cum qua similiter litem, idem D. Hyacinthus agitat in eadem aula.

Aduersarij è contra obstrepebãt obstare pragmaticã 15. §.6. *de suspic. offic.* quæ tempus 40. dierum ad proponendas suspiciones statuit, de qua memini *in rit. 265. num. 52. lib. 2.* quod iam erat elapsum; ipsummet D. Hyacinthum tulisse, imò, & assẽsum esse, vt suffragium ferret minister in causa, & obstare eãdem prag. in §.7. ac ius commune apud *Grass. excep.24. Giurb. decis.99. ex num.3. Gallerat. de renunc. cent. 2. renunc. 143. Caroc. de exception. excep. 120. num.16. Ganau. dec.11. num.17. Cafar. qq. peregrin. q.48. n.10.*

Prætereà non esse verum illud axioma, quod minister sit suspectus in causa patroni, qui in ipsum patrocinatur, cum nullibi inueniatur id cautum, iure nec communi, nec municipali, & licèt antesignanus huius opinionis videatur *D. Reg. Scipio Rouit. in pragm.1. ex num.55. de suspic. offi. ial.* attamen *Antonius Faber* non minoris auctoritatis Doctor *cit. loc. & lib.3. tit.1. definit.35. de iudic.* clarius dixit oppositum in causa ciui-

ciuili, secùs criminali, cui ex *Luca de Penna in l. vnic. C. de his, qui se defer. lib. 10. col. 2. circa finem*, assentitur *Auus meus ad Gramm. dec. 33. sub num. 2.* quin adamussim *Barbos. in c. ex litteris, num. 4. de offic. iudic.* aduertit, inimicitiam ex aduocatione contractam, haud esse considerațione dignam. Imò nullam oriri, cēset *Consil. Campan. resol. crim. 2. nu. 36.* quod enim dicitur de inimicitia resultante ex lite, procedit inter principales, nō cum aduocato, procuratore, seù alio auxiliatore, *Bart. in l. 3. §. non solùm, num. 3. ff. de adim. leg. ex tex. in l. qui cum maior. §. pen. ff. de bonis liber.* sermocinante etiam de auxiliatore in causis criminalibus, & ad offensam, & in fortioribus terminis id comprobat *Ripa in c. 1. num. 15. de indic.* quod veritate non niti in causa criminali, sed duntaxat ciuili, ostendit *Io. Vinc. Honded. cōs. 107. ex num. 33.* his verbis: *& licèt hoc non sit verum in aduocato, & procuratore, seù alio auxiliatore in causa criminali contrà inquisitum, seù quarelatum, cum quo inimicitiam contrahi ostendit Blanc. de ind. num. 138. & seq. Aliud est in procuratore in causa ciuili, in quo maxima diuersitatis ratio perpenditur, vt est clarissimum. Honded.* refert *Io. Iacob. Speidelij sylloge qq. iuridic. & politic.* verbo, *inimicus, el primo.*

A quorum opinione non esse discedēdum addebant, non modò, quia ratio cui innititur, non exigua est, nec est enim præsumendum, quod minister concipiat odium in patronum aduersæ partis, qui fungitur officio necessario, maximè si omnibus, quibus par est, sedulitate, & zelo id agat, in hoc potissimùm casu, in quo lis erat non cum ministro, sed cum eius socru; verùm etiam quia modus imponendus est suspicionibus, quæ eousque deuenerunt, vt causas ferè immortales reddiderint, in maximum iustitiæ, illiusque dignitatis detrimentum, ex dictis à me in *rit. 265. in princ.* hoc *lib. 3.* Circa secūdum caput aiebant, quod iam minister longè antè ad alterius instantiam declarauerat, se non posse interuenire, vtpotè alteri coniunctus sanguine; quapropter superfluum, imò affectatum videbatur hoc caput in officiali, qui neq; iudex erat, neque suffragium laturus in illa causa.

Re autē pluriès, ac pleniùs discussa, decreuit Senatus, quod *nō interueniat in causis, in quibus habet interesse D. Hyacinthus Vrsinus, die 12. Ianuarij 1679.* suffragia præstantibus DD. spectabili Præside, Ill. Comite Legardi, aulę præfecto, me causę Commissario, & D. Io. Baptista de Afflicto, penès Secr. Nostrū S.R.C. sententiam à nostratibus nostrisq; subsellijs simpliciter canonizatam, quod reddatur suspectus, ratā habuit, quam insectantur *Reg. de Marin. lib. 1. quotid. cap. 210. Donad. de renunc. lib. 1. c. 32. num. 87.* & alij à me laudati in *rit. 265. num. 172. lib. 2. & n. 167. lib. 3.* ac ibidèm decisum trado, & determinauit Collaterale Consilium in D. Consiliarium Franciscum Rocco, quem vti Consultorem Reu. Fabricæ suspectum deduxit D. D. Hieronymus Lanfranco, vir nobilitate, ac doctrina insignis, ex quo in ipsum, petentem palmariū ducatorum mille, & quincentum, à Duce Nucariæ, patrocinabatur, & die 18. Ianuarij 1661. relatore D. Spectabili Reg. D. Felice Vlloa, & Lanzina, nūc nostro dignissimo Pręside, fuit prouisum, quod, *non interueniat*, penès Lombardum scribam à mādatis. Nemo enim inficias ibit, quod minister litigās aliquod odij, atque iracundiæ concipiat in patronum, qui ipsi obstat, contradicit, & aduersatur, & quod incurrāt aduocati inimicitiam cum parte aduersa, docet *Glos. in l. si pecuniā, in princ.* verbo, *repetetur, ff. de condit. caus. data,*

ta, & in l. qui operas, ff. locati, Prat. lib. 3. *cap.* 48. *num.* 5. & ad *Muscatell. par.* 1. *Glos. sẽtẽtia,* verbo, *nec ignores velim, vers. quodquam dolendum, Decian par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 25. *num.* 18. & alij à me laudati *cit. loc. Baron. de effect. inimic. effect.* 37. *num.* 2. notans *num.* 1. ob id licere ipsis arma gestare, ex *Muta,* post alios, in *pragm. Regn. Sicil. de arm. prohib. tit.* 41. *num.* 53. & certè ipse patronus dicitur aduersarius, *l.* 1. §. *fin. ff. de calumniat,* vbi *Glos. ibi,* verbo, *aduersario, lit. D. non principali, sed eius procuratori, vel aduocato, qui & aduersarij dici possunt,* & verbo, *aduersarius, lit. G. idest procurator aduersarij,* confertq; *text. in cap.* 2. *de confess. in* 6. quamuis aurẽ integerrimus sit, certè homo est, affectibus obnoxius, ad quod respexit Sabaudię Senatus apud *Fabrum* referentem in *mem. defin.* 1. quod aliter atq; aliter pro personarũ, causarumq; varietatibus hac de re ille decernere solet.

Minusque officit *cit. consil.* 107. *Honded.* loquitur enim *num.* 35. attenta consuetudine illius prouinciæ Vmbriæ, qua cum procuratore in causis ciuilibus minimè cõtrahitur inimicitia, ad quam dignoscendam, consuetudo patriæ attendi debeat *Bar. in l. tutor,* §. *si tutor, num.* 1. *ff. de suspect. tutor. Paul. Merend. int. crim. diu. cons.* 88. *num.* 41. *tom.* 1. quin tradit *num.* 37. non oriri capitalem inimicitiam, post *Blãc. cit. loc. n.* 142. ad finem, vt cum alijs iuncta indicium faciat ad rorturam, sed duntaxat leuem, ex *Ripa in cit. cap.* 1. *num.* 15. *de indic.* & repetit. *num.* 42. & sic intelligendus *Campan. cit. num.* 36. qui *Honded.* nititur authoritate, quęquidẽ leuis inimicitia, seù talis, quæ tantùm in simplicem indignationem transeat, qualis qualis sufficit ad remouendum iudicem, etiam si non sit capitalis, sed leuis, vel præsumpta, *Capyc. dec.* 138. *n.* 34. post alios, *Donad. loc. cit. nu.* 82. *Reg. Rouit. cons.* 2. *nu.* 2. *lib.* 3. *Reg. de Marin. lib.* 1. *quotid. cap.* 209. *num.* 6. & magis in specie *cap.* 211. *num.* 11. Vide *Farinac. de indit. q.* 49. *n.* 75.

Nec quia munus sit necessarium, hos animi affectus minuit, aut emollit, vndè lis ratione dignitatis est causa remouendi, dixi in *rit.* 265. *ex num.* 128. *lib.* 2. & addo *Reg. Rouit. dec.* 80. in tutore, & Gubernatore arrendamenti, ibidem sub *nu.* 99. *vers. hinc remoto, & num.* 131. quidquid velit *Specul. tit. de indic. deleg.* §. 7. *nu.* 10. quem laudat *Gallup. in prax. par.* 1. *cap.* 5. *nu.* 39. quin vt obseruat *Reg. Rouit. in cit. prag. n.* 56. cũ enim fuerit ab initio liberum tale non subire munus, videtur necessitas affectata, quæ prodesse non debet, *Cors. lib.* 1. *indagat. iur. c.* 23. *ex l.* 2. §. *penul. ff. si quis caut.* Perpensum insu-
11 per fuit, quod sat erat lis cum socru, vt posset remoueri, ex decisis in fortiori casu apud *Reg. de Marin. cap.* 210. *lib.* 1. *quot. resolut.* & deductis à me in *ritu cit.* 265. *sub nu.* 119. *& sub num.* 172. *lib.* 2. maximè quia magni intererat ministri, cui à sua coniuge promissæ fuerant in dotem successiones. Vnus pręcipuè ex Dominis lepidè perpendit, quod dicere, vt interueniret, esset auferre clienti D. Hyacinthi defensionem aduersus ministrum, quia patronus subditus illi propter suam causam, vel causæ tuitionem, pro qua non ità facillimè alterum patronum inueniebat contra eum, deserturus esset, vel saltèm tepidè defensurus. Tempus proferebatur non obstare, quia recusatio erat notoria, tractum habens successiuum, iuxtà à nobis tradita in *rit.* 265. *num.* 64. *lib.* 2. *& ex num.* 39. hoc *lib.* 3. multò minus consensus in eum, quia, vt aiebat alter ex Dominis, pragmatica loquitur, si quis consentiat in proferenda sententia, non in decreto interloquutorio, ibi: *Ordiniamo di più, che quelli Giudici, che non saranno*

dati

dati per sospotti nella prima instanza, non se possano allegar per sospetti nella causa di appellatione, ò reclamatione, ò di nullità, ò di restitutione in integrum aduersus sententiam; & tetigi *in rit. 265. sub n. 41. in fin. hoc lib. 3.* ac *Prat. lib. 4. discept. c. 48. n. 8.* nec immeritò, nam sententia, quæ causā attigit pręcipuā, & definitionē, est illa, quę animū iudicis testificatur, tum quia consensus nullum infert præiudicium in alijs causis, quin possit illū abnuere, ad notata à me in eodem *ritu 265. num. 45. lib. 3.* (quicquid dicant alij, ex *glos. in c. insinuante, extrà de offic. deleg. Paul. de Castro cons. 441. num. 4. vol. 2. Reg. Rouit. cons. 19. num. 1. lib. 1.*) quod erit in altera causa cum sanguine coniuncto, in qua si remoueatur, abstrahi etiam debet in illa cum illis de Cesarano, consumato iam actu recusationis, vigore pragmat. Excell. Comitis de Onnatæ 20. *de suspic. official. tom. 2.*

Quàpropter edisserebatur, non posse interuenire ob secūdum caput, quia vinculum cum parte aduersa confitebatur, & non constiterat officialis excusatio ad aliorum instantiam, sed arguebatur tātùm ab ipsiusmet depositione, quæ videbatur affectata, cum respondisset præter interrogata, super vna enim re, nempè, consanguinitate, vt deponeret, mādauit S.C. quæ non petita responsio diù, solertiq; studio meditata aliquantulum suspicionis causam coalescebat, ex his, quæ scripsimus inmox *cit. ritu, n. 20.* Et tandèm memorabatur, licèt coërcēdæ sint crebræ suspiciones, iustas non esse negligendas, & amplectenda nostro-
12 rum Maiorum, & Senatuum placita, minimè enim mutanda, quæ certam habuerunt determinationem, *Paulus I.C.* monet in *l. minimè, ff. de legib. & S. Leo Pontifex epist. lib. 12. epist. 82. ad Anastasium, c. 20.* inquit. *Si ea destruerem, quæ Antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed versor esse iustè comprobarer*, testante veritatis oraculo *in cap. si ea destruerem 25. q. 2.* ibi: *nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari, & cap. 3.* ibi: *Nec prætermitti posset hoc, quod antiqua Patrum institutio*, concinitq; *Erasmi à Cochier.* dictum *in thesaur. politico, par. 1. lib. 1. c. 5.* ibi: *Maiorum enim instituta tueri, sacris cæremonijs, quas retinere sapientis est*, ac *Diui Gregorij in cap. 12. 25. q. 2.* ibi: *est omninò conueniēs, vt quæ ordinata fuerint, vel rationabiliter decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari*, & repetit *c. 1. 35. qu. 9.* necnon *c. 3. 25. qu. 2.* confertq; locus *Diœcesis lib. 52. histor.* de quo *Tholos. lib. 33. syntagm. c. 7. nu. 8. & lib. 8. de republ. cap. 2. n. 14. Io. de Solorz. de iur. indiar. lib. 2. cap. 16. num. 76.* concluditq; *Cassiodor. lib. 2. epist. 4.* ibi: *delectamur vetustatis inuento, & sequi regulas constitutas libenter amplectimur: quia locus surreptionibus non relinquitur, quoties rationabiliter constituta seruantur*, & iterùm *lib. 10. epist. 25.* quem laudat *D. Caponus lib. 2. discept. forens. 85. n. 13.*

De tertia captiuitatis exceptione, de qua fatur Ritus, & sic quod reus reperitur captus ab hostibus, vel latrunculis, loquitur *Scialoy. de forind. c. 8. n. 76.* in huiusce ritus terminis, necnon anteà *de Nigr. in cap. Regni post commissum, n. 15. Guazz. defens. 12. cap. 1. num. 46. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 94. num. 69.* notantes, probata causa captiuitatis, citatum in integrum restitui, de quo nos pleniùs infrà.

De captiuis sermo est apud *Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 3. Besold. par. 2. delibat. pag. 176. Gamm. dec. 335. & 384. Gratian. discept. forens. cap. 801. Valasc. dec. 30. Viu. lib. 1. decis. 43. Thesaur. lib. 2. q. forens. 43. & 50. Sande lib. 5. dec. Fris. tit. 7. defin. 2. Mastrill. dec. 120. Ricc. collec. dec. 412. & 1614*

& de illorum redemptione *Illephõsus Perez de Lara Toletanus tract. de anniuers. & capell. Carol. Ruyn. cons.* 118. *num.* 5. *vol.* 2. *Barnab. Cornaz. decis. Lucens.* 65. *num.* 6. *Cephal. cons.* 121. *num.* 4. *lib.* 1. *Tholos. lib.* 10. *c.* 5. *& lib.* 20. *c.* 4. *Coras. epist. quast. cap.* 17. *Cuiac.* 11. *obser.* 23. *Thomas Cardan. de Talada de captiuis, ac uinctis, consisq; criminal. Petr. Citar. de mercede redemptionis captiuorum.*

Aliam adesse, prӕter memoratas exceptiones, insinuat *Carau. num.* 13.
14 nempè, carcerationis penès alium iudicem, cuius praxim idem *Carau.* ostendit, *num.* 14. quam, illo citato, recensent *Galter. in prax. instrum.* 3. *par. princ.* verbo, *audiantur excusatores, num.* 14. *Franc. de indice robert. de liquid. instrum. consid.* 4. *n.* 21. & ex exteris, atq; nostratibus, attẽto quoque iure communi, tradunt *Bar. in mem.* §. *ad crimen, n.* 139. *q.* 2. *Anchar. Soccin. Aretin. in* §. *veniens, de accusat. Socin. reg.* 322. *num.* 11. *Foller. in pract. crim.* in verb. *Audiãtur excusatores, num.* 8. *Rubeus Alexandrin. de potest. procur. in crim. nu.* 124. *ac* 125. *Matthias Colerus in dec. Germaniӕ* 107. *sub num.* 31. optimè *Rota in nouis in decis.* 201. *incip. licet in causa. Nicol. Reusner. in decis. Senensi* 10. *num.* 10. *&* 11. *lib.* 2. *Philipp. Port. in cons.* 3. *sub num* 2. *Villadieg. in for. iudic. lib.* 2. *l.* 4. *num.* 10. *tit.* 3. quidquid contrarium certarint adducti à *Gabriel. in tit. de malefic. conclus.* 9. *sub num.* 65. *vers. contrarium*, aliàs enim esset negare defensionem, quӕ cum sit de iure naturali, ex *c. Pastoralis, de re iud.* & dicit *Petr. Bellu. in specul. prin. rub.* 26. in verb. *Iesu Christi, nu.* 14. eruitur, quod carceratus pro causa capitali, cum extra carceres non habeat defensorem, sine procuratore decederet indefensus, ac iniustè moreretur, ait *Cic. lib.* 3. *de off.* quam tuitionem reo nec Princeps de suӕ auctoritatis plenitudine tollere potest, *Bal. in l.* 3. §. *si is pro quo, ff. quod quisque iuris, de Marsil. in pract.* §. *expedita, num.* 76. ex quo iure fulcitur, reum in carceribus arrestatum pro capitali delicto, per procuratorem interuenire posse, tribus exceptis capitibus, scilicet, ad contestandum litem, ad torturam, & ad sententiam, vt ex *Bald.* effato *in l. reos, C. de accusat.* voluit *Gabriel. in dict. conclus.* 9. *num.* 66. tam enim litis contestatio, quam tortura, & sentẽtia capitalis, rei, non tamèn procuratoris personam respiciunt, & exigunt, & ita seruatur in M. C. V.

Quod si carceratio in alio Tribunali sit affectata, haud iuuet, notãt *Clar.*
15 §. *fin. q.* 34. *de Lauren. de iudic. suspec. c.* 15. *n.* 56. *Foller. cit. loc. ex n.* 34. *de Leonar. in prax. offic. c.* 13. *nu.* 19. *Scialoya de foriudic. cap.* 8. *ex n.* 78. *Consil. Carleual. de iudic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 7. *sub num.* 888. *vers. qua in re*, qui *Carau.* effatum in hoc ritu sub *num.* 5. minimè ratum habet, monetque, vt cum casus contingerit, ex indicijs, circumstantijs, ac prӕsumptionibus dignoscatur, an sit affectata, quod propterea totum iudicis arbitrio remittit *Auus meus ad Grammat. decis.* 26. *num.* 11. relato *Carau. num.* 15. *&* 16. qui in re *de Angelis ad Foller. cit. rub. audiantur excusatores, nu.* 42. aduertit, huiusmodi affectatam carceratione operari, vt minimè causa Baroni remittatur: contradicit verò *Capiblanc. tom.* 2. *de baron. cap.* 51. *ex num.* 4. *Thor. p.* 3. *comp. sect.* 1. verbo, *debitor condemnatus*, & verbo, *debitor, vt audiri possit.* Apud me tamèn verum est in dubio prӕsumi affectatam, si citatus iussu iudicis superioris, se exindè consignauerit in carceribus inferioris iudicis, ex *l.* 2. §. *simili modo, ff. quis caution. Tiraquel. de retract. Linager.* §. 35. *gl.* 4. *num.* 27. *Cassan. in consuet. Burg. tit. des fiede,* §. 1. *n.* 10. & decisum à Senatu Mediolanensi, notat *Iul. Cӕsar Caluin.*

comm.

comm. in dub. iur. conclus. concl. 100. verbo, *carceratio affectata*, ex *Caran.* in hoc ritu effato, quo fretus *Nouar. dec.* 65. scribit, vasalli causæ remissionem Baroni prorsùs denegandam, si, ipsius remissionis articulo pendente, Curia Baronalis, quæ illum in suis vinculis detinebat nomine iudicis superioris, habilitauit, *Reg. Carol. Tap. de iur. Regn. prag.* 6. *vbi de delict. quis conuen. deb.* post *de Franch. dec.* 232. addo *Capibl. de Baron. tom.* 2. *cap.* 51. *num.* 7. *Scial. cit. cap.* 8. *num.* 137. quique subnectit, Capitaneum, qui carcerationis fidē egit, non mulctari, si deindè reus in vinculis non existat, ex *Danz. de pugn. DD. t.* 3. *tit. de præuent. cap.* 1. *ex num.* 28.

Hinc nil mirum, si de præuentione affectata nulla sit habenda ratio, veluti, si spontè reus coram iudice præuento se cōstituisset, animo grauiorem effugiendi mulctam, quo casu præuentio per citationem verbalem præualet reali, *Farinac. de inquis. q.* 7. *num.* 13. *in* 1. & 2. *sublimit. Tondut. de præuent. cap.* 50. *n.* 13. *p.* 2. Et de absoluto, an possit iterum molestari, si fraus, & collusio intercessit, ad tradita per *Caran. in hoc ritu num.* 22. & 23. scribunt *Muta decis. Sicil.* 26. *nu.* 16. & *tom.* 5. *cap. Sicil. c.* 359. *n.* 11. *Scagl. in rit.* 291. *n.* 2. *Clar.* §. *fin. qu.* 57. *vers. si dictum est*. *Dāz. t.* 3. *de pugn. DD. tit. de absolut.* & *an possit iter. molest.* Ex collusione enim nē dū actus, sed sentētia indè manata corruit, *Surd. de alim. tit.* 9. *q.* 42. *Giurb. dec.* 91. *n.* 15. *Vin. dec.* 196. *n.* 4. *Fab. de Ann. cons.* 104. *n.* 19. *Sēpron. Ascia determin.* 170. *Visconti* memor *Caran in cōtl. iur.* verb. *collusio.*

Aliam addit *Caran. num.* 20. exceptionem, quam, tum de iure, tum de ob-
16 seruantia, posse per quemcunq; opponi in hoc Regno, nempè nullitatis notoriæ, ex eisdem actis apparētis, vt si opponatur relationem nomine nuntij citantis carere, vel sinè testibus esse, vel fuisse citationem actam die festiuo, aut circumductā, contumaciam non esse accusatam suo die, vel die feriato, *Caran.* laudat *Præs. de Franch. dec.* 232. *num.* 3. *in fin.* carpens illum nihil allegasse, ad suum firmandum effatum, sed illud niti, quia exceptio nullitatis non est propriè exceptio, *de Franch.* meminit *D. Prat. cit. obser.* 30. *num.* 28. & ad *Muscat. par.* 2. *lib.* 2. *Glos. gradum, pag.* 63. *col.* 2. *vers. ad n.* 8. *Laganar. ad Reg. Rouit. in pragm.* 2. *de citat. vers. sub citatione Follerij, Auus meus,* post *Carau.* in hoc *ritu, ad Capyc. dec.* 167. *n.* 4. *in fin.* qui nōnulla de exceptione nullitatis notoriæ, & in continenti probatæ obseruat, nosq; scripsimus in *ritu* 166. *num.* 221. *lib.* 2. & supra in *rit.* 265. *num.* 40. *hoc lib.* 3. *Anich. de præuent. c.* 2. *dub.* 5. *num.* 138. extollens, *Caran.* doctrinam in hoc *rit. num.* 20. in praxi seruari, quod nullitatis notoriæ exceptio, ex eisdem actis apparentis, non solum à procuratore, sed à quocunque allegata admittatur, & impediat, nē procedatur ad condemnationem non comparentis, nec aliter sit contumax, hosque etiam attenta *pragm. sanctione* 8. *de instrum. liquidat. Præsul. Cauēsis Afflict. controu.* 11. & *in add. ego in ritu* 106. *num.* 16. *lib.* 1. quem locum laudat, & insequitur *D. Altimar. de nullit. Rub.* 4. *q.* 10. *num.* 29.

Propterea de foriudicationis sententiæ nullitate, non solùm inquisitus,
17 sed eius agnati, cognati, cæterique dicere valent, antè tamen illius prolationem, notant *Io. Ant. de Nigris in cap.* 155. *sinè quis, num.* 19. alij mox citandi, ex eo, quod cum agnati, atque alij citentur ad dicendum, quare ad foriudicationis sententiā procedi, non possit, meritò ad opponēdum de nullitate eis permissum; aliàs frustrà citarētur, ex DD. quos allegat *Achill. Personalis de poss. remed.* 4. *n.* 69. & *Menoch. de adipis. t.* 4.

*n.555.Grãm.conſ.1.Frãch. dec.329. n.7.& 11.*quod quidem poſt ſentẽtiam aliter eſt, nàm ſententia lata,
18 ipſoque reo in carceribus exiſtente, nonniſi hoc nullitatis remedium habere, indubitati eſt, de *Franch. dec.673. 674. 687. & 688. Baiard. ad Clar.q.94.nu.8. Intrigl. ſing.24. Farinac.conſ.111.num.11.Reg.Sanfelic.dec.299.Molfeſ.ad cõſuet.Neap. p.4.q.47.num.12.Thor. ad Io.Grãd. de bell.exul.ſpec.48. Conſil.Campan. de foriudic.reſol.25.num.4.Altimar. de nullit.Rub.4.qu.9. num.50.* adeò quod *Reg. Tapp.de iur. Regni, in 5. tom.de bann.& foriudic. num.9.* determinatum contra quendam de Caballo refert, qui, deducẽs nullitates, minimè fuit admiſſus, ad probandum, ſe tempore ſententiæ captiuum in Turcarum poteſtate extitiſſe, & proindè fuit decapitatus, & illam deciſionem poſteà inſeruit in ſuis alijs S.C.deciſionibus *n.54.* eiuſque aleam alio in themate inſectatur *Reg. Salernit. deciſ. 3.* vbi quamuis per inquiſitum fuiſſet oppoſitum inter alias exceptiones cõtumaciam impedientes, iſtam captiuitatis eſſe, huiuſce Ritus vigore, tamen fuit decretum, præfatam foriudicationis ſentẽtiam fore executioni demandandam, quia habitum fuit pro vero, captiuitatem ante ſententiam non extitiſſe, quo in caſu ità intelligere dicit *Ant. de Ball.ad prag.lib.5.tit.12. §.1.de nullit.foriudic.non aud. num.16. & 17.* ſubſequens, in fine id, quod dicitur, poſſe reum de nullitate dicere, vendicare locam in nullitatibus notorijs, & euidentibus, ex DD. quos ibi exteros, & non noſtrates laudat, & nuperrimè omnes adducit *D. Altimare* mòx *cit.loc.num.51.*& euidentes, ac notorias non intelligas velim de notorijs, & euidẽtibus aliũdè, quàm ex actis; notorium namq; inſurgere, præter acta, poteſt, vt indicauit *Vãt.tit.quis poſſit dic.de nullit.n.53.* vbi cũ laudaſſet *Glo.* notabilẽ *in clem.appellãti,* in verb. *index de appell.*& *Anch. conſ. 388. num.6.* dicentes, quod licet notorium ab onere probandi releuet, non tamen releuat ab onere proponendi, quorum dictum aduerſatur ei, quod dixerat ſub *num.52.* notoriam nullitatem ex actis reſultantem non oportere deduci, ſed iudex ex officio perpendere eam poteſt, ex DD. ibi memoratis, propterea ipſe ſub *cit.num.53.* dicit illud *Gloſ. & Anchar.* dictum debere intelligi de alio notorio, quam ex actis reſultante. Ideò intelligas de euidentibus, & notorijs ex eiſdem actis, quas notorias, & manifeſtas eſſe dixit *Rip. in cit.l.4.§.condemnatum, n.16.de re iudic.& Vãt.de nullit.tit. coram quo, num.13.* & quas de ventre proceſſus practici dicunt, *Ioſeph. Lud.dec. 324.num.2.* & ex reuolutione cartarum, *Afflict.deciſ.283.* & in ore omnium eſt, nullitates ex eiſdem actis propoſitas ſentẽtiæ executionẽ impedire, *DD.in add.l.4. §.condemnatum, & in clem.1.eodem tit. de re indic.* ità quod licet *Pragm.Regis Ferdinãdi primi 5.ſub tit.de offic.S.C.* de nullitate ſententiæ S.C. dici inhiberetur ad finem retardãdæ executionis ob tanti Senatus eminentiam, prout etiam de iure canonico trium cõformium ſententiarum ſub nullitatum prætextu, executio minimè impeditur, vt in *dicta clem.1.* tamen illa Ferdinandi ſanctio fuit declarata, vt de nullitatibus intelligatur, quæ extrinſecam probatiónem, vel aliam indaginem requirunt; & quãdo ex eiſdem actis nullitates allegãtur, declarauit D. Per Afan, tùnc Vicerex in eadẽ *prag.5. verſ.quæ præſẽti ſũt,* eſſe, quouſq; diſcutiãtur, in executione ſuperſedẽdum, prout eandem declarationem DD. facere ad *text. in d. clem.1.* notat *Gabriel.de execut.rei iudic.concl. 1.num.8.verſ.contrariam, & ibi cit.*

de

de except.concl.4.ex Oldrad. antesignano in *conf.168.* & sic puto, illum doctissimum Reg. Tapiā dicere voluisse, admittendum reum minimè in nullitatibus extrinsecam probationem requirentibus, prout erat in illo casu, in quo reus ad probandam captiuitatem terminum petebat. Quamuis in illo casu si S. C. non habuisset pro vero, illum ante citationem in captiuitate non vtiq; extitisse, quodque illa exceptio, ad dilatandum, proponebatur, nescio, an illum capite priuasset, quia si daretur pro vero illum in hostium manus incidisse, ibique tam diù stetisse, vt comparere non potuisset, certè foriudicatio nulliter decreta fuisset, & reuersus in libertatem, sicuti iure postliminij, omnia alia recuperaret, *l.postliminij, 5. de captiuit. & postlim.reuers.* ita, & eò magis admitti deberet ad illud tēpus elapsū quo ab hostibus impeditus comparere non valuit, & restitutionis in integrum elypeo, si qua mihi iusta causa, poterit ipse foriudicatus docere de impedimento, quo detentus infrà annum comparere non potuit, vt indicat *Reg.Rouit.in tit.de sent.foriudicat.in fin.* ex *Campagn.in d.cap.Regni siuè quis, nu.* 24. quamuis dicat sibi non liquere, an hæc theorica sit vsu recepta, sed quia rationi, ac æquitati consentaneum est, vt restituatur, qui ab hostibus captus comparere nequiuit, puto, quod si casus iterū occurrerit, melius forsan, trutinato articulo, aliter dici deberet, & miror, quare in casu *Regent.Tap.* nec ab ipso, nec à *Reg.Rouit.* ibi fuit allegatus *Foll.* in verbo, *audiantur excusatores, nu.60.* vbi hoc nectit espresè cōcedi foriudicato per viam restitutionis in integrum, dicens, non modo sic in facto euenisse *Io. Antonio de Nigris in dicto cap.siuè quis,* sed etiam ipsi in causa Io. Iacobi de Morte de Terra Eboli foriudicati, qui tādem fuit absolutus, & sic theorica, in qua anceps est R.*Rou.* redditur vsu frequēs ex memoratis saltèm binis præiudicatis, vt dicit *Glos.3. in l.3. C.de Episcop.audent.* & *Napod.in cōsuet.si de binis,* in verbo, *nō habet,* & alios laudat *de Franch.dec.238. nu.* 3. nec sine authoritate id præfati duo Regnicolæ asserunt, sed mouētur ex *Bald. Felyn. & Alberic. de Bruno* allegatis priùs per ipsū *Cap.* & posteà per *Foller.* qui quasi ad litteram hanc eamdem cum iisdem DD. theoricam tradit, & post prædictos optimè *Farinac. q.11. de inquisitio. num.56. & 60. in fine,* hæc profert verba. *Et omnia prædicta tu lector tene menti, quia alibi non reperies, ita in specie, de qua agitur disputata, tu autem Iudex benè serua, nè dura tibi videantur, quia iuris rationi, & æquitati conformia sunt, & tu Aduocate benè in illis insiste, quia & reum, & veritatem ipsam hoc modo defendes,* hæc *Farinac.* qui sub *num.69. vers. quibus tamen non obstantibus, Affl.* effato occurrit in *cōstit.pœnam eorum, num.1. vers.tertius effectus,* dictum nempè foriudicatum non valere deducere iustum impedimentum, quia nō ipse comparuit, nec alium misit ad iustas causas absentiæ allegandum. Si autem foriudicatus capturam extitisse post citationem sibi iniūctam, diceret, tūc non esset audiēdus, per ea, quę subiungit *Foller.sub num.61.* quia impedimentum superueniens post citationem, ac post arreptam fugam, ne compareret, sibi imputari debet, ad iura, & DD. quos ibi memorat; et si posset coram æquo iudice pro foriudicato dici, quod eum habebat annum ad comparendum, si infrà illud fuit captus, & statim cōparuisset, quod tali casu posset hæc *Foller.* cessare restrictio ex discursu *Farinac.* in mox *cit. loco*; ad quem lectorem relego; hæc namque restitutio in integram, cum sit diuersa à nul-

à nullitatum exceptione, quam ex actis resultantem allegari, opus esse, diximus, poterit aliunde probari, licèt in continenti probari debeat, vt tradũt *DD.* in hypothesi, an executio sententiæ per restitutionẽ in integrũ retardetur, de qua diximus *in rit.152. sub n.14. lib.1.* qui quidẽ DD. licet loquantur in ciuilibus, tamen multò magis in criminalibus, cum illius executio sit maioris præiudicij, vt per *Roman. in l. possidere, §. si seruus, ff. de acquirend. possess.* & ante eum, dixit *Bart. in locis ab eo citatis*, quos omnes referre *Vital.* dicit *Lancell. de att. rest. pend. num.43.* vbi sub *num.4.* enarrat, interim ab executione abstinendum esse, etiam quod suspicetur de calumnia, modò euidentèr de ipsa calumnia non appareat, & propterea subtexit, quod interim bannitus non possit offendi, etiam si in statuto diceretur, quod banniti non audiantur, nam bannitus ad restitutionem est admittendus.

Et ista distinctione de nullitatibus notorijs, & euidentibus vsum fuit nostrum S.C. sæpiùs, in fauorem agnatorum decidendo, vt de nullitate sententiæ foriudicationis dicere potuissent, reo non existente in vinculis, vt in *dec. de Franch.688. Giurb. cons.95. num.13. Reg. de Marin. lib.1. quotid. resolut. cap.33. ex num.6.* quem laudat *Luc. ad mox cit. dec. de Franch.588. Scial. de forindic. c.11. n.23. & Garz. Mastrill. dec.161. lib.2.* cum dixisset in illo Regno de nullitate foriudicationis dici posse, reo tamen carceribus mancipato, ex *Foller. in supra cit. loco, & Afflict. in const. pœnam eorum, n.4.* ita vt quando agnati, de nullitate sententiæ dicere, prætendunt, fiunt decretationes, quod foriudicati se præsentent, & postea prouidebitur, subsequitur ipse *Mastrill.* aliter tamen, quo ad nullitates notorias, & euidentes, quæ ab agnatis, alijsque proposita recipi debent, licet reus in carceribus non existat, quamuis *Reg. Tap. eod. num.10.* dixerit, nullo modo ad dicendum de nullitate sententiæ, illo non existente in fortijs, agnatos admitti debere, ex rationibus ibi per eum adductis, subnectens, ipsum aduersus sententiam in Aula D. Petri de Vera, de qua fit mentio in *mem. decis.688. de Franch.* cum partes fisci tueretur, impetrasse à Prorege rescriptũ, vt in executione præfati decreti supersederetur, & alias refert *Thor. in suo 2. to. compend. decis. in verb. nullitates notoriæ*, fuisse per S.C. determinatum, vt foriudicatus veniret cum guidatico duorum mẽsium, quam decisionem in beneficium foriudicati latam fuisse potiùs, quam contra, reor, nam si agnatos excludere voluisset, satis fuisset vti decreto, de quo per *Garz. Mastrill. in mem. dec.161.* sed ipsũ foriudicatum ad veniendum hortari voluit, duorum mensium ei præstando inducias, seù guidaticum, ex quo certum erat, nullitates fuisse subsistentes, & in hoc est discrimen, quando proponuntur nullitates notoriæ, & quando proponuntur nullitates, de quibus non est certum, ex eis nullam foriudicationis sententiam reddi, nam quando Iudex euidenter, atque notoriè perspicit in citatione Nuncij relationem non adesse, vel adesse sine testium opportunorum interuẽtu, vt diximus supra, ex *dec. Pres. de Franch.322.* & alios defectus notoriè annullantes, tunc ad quid deseruit Agnatos excludere, cùm indubitati sit, quod cùm primùm reus comparuerit, erit ipsa annullãda sentẽtia. Circuitus enim est euitãdus, *l. dominus 53. de condit. indeb.* vbi *Glos. fin.* concordantes allegat, necnõ ex æquitate, & vtilitate introductum colligitur ex *tex.* & ibi *Iason*, qua æquitate, & vtilitate perspecta, ita in re tam magni præiudicij, qualis est foriudicatio, vt dicit

d. de

d.de Franch.dec.329.n.6. obseruādū esse, decernere deberent iudices ex officio, etiam parte non opponēte, cum sententiam nullam percipiunt, illius executionem suspendere obstringūtur, Alex.cons.77.n.20. lib.3. sufficit enim nullitates ex actis apparere, vt per Bald. in l.si vnus, §. pactus, ne peteret, vers. quod in specie, num.20.de pact. quem Alex. in præfato loco allegauit in l.plenè in fin. ff.de petit.hæredit. vbi si aliqui ex forma statuti de nullitate dicere prohibeatur, tamen Iudex ex officio supplere poterit, prout alia ad tem notat Iason in l. vbi pactum, C. de transact.& eò maximè, cum ex facie actus resultant, & præcipuè ratione publicæ vtilitatis per DD. quos Vant. laudat tit. quis dic. de nullit. poss. num. 10. necnon per Foelin. in cap.cùm ordinem, col.8.nu.11.de rescript.& Alex.in l. 1. C. vt qua des. Aduoc.& singulariter notat ex Vãt. ibidem, num.52.& 57. dicente, quod & si nullitates notoriæ ex actis resultantes non allegarentur, tamen Iudex, tacentibus litigantibus, eas tollere, & reuocare potest, quia hoc eius munus est, ne frustra litigari contingat, argumento text. in cap. 1.de procur.& cap.causam, quę de iudic.& recenset plures huius opinionis Doctores.

Restringitur tamen hæc opinio, quādo agnati eas proponerent nullitates, quę ex oculari inspectione, atq; ex actis resultant, nō autē illas, quæ licèt ex actis possint exurgere, tamen dubiam altercationem habent, an ex eis nulla reddenda sit sententia, nec nè, cum iuris articulus dubius facto æquiparetur, ex Bart. in l.cū prolatis, de re iud.& Bald.in l.cū proponas, C. de rebus cred. dicēs tunc Ius esse certū, quādo de illo constat ex sola librorū apertura, l. ancilla, C.de furt. nō autē quādo sunt rationes hinc, indè, Affl.in add.ad cōtrou. 46.& 47.nu.7.Prat.lib.4. discept.7. nu.3. quapropter sicuti in quæstione facti compromissum fieri potest, ita in quæstione articuli iuris dubij, quæ omnia adducit Ruin. cons. 87. num.27.lib.3.in fin.num. ad probandum, quod sicuti quando factum in terminis l.fin.C.de Aed.D. Adriā. toll. altiorem requirens indaginem, non impedit rerum hęreditariarum immissionem, ità & similiter quando est quæstio iuris, altiorem exigens perscrutationem, vt est in nullitatibus, de quibus in decis. D. de Frāch.322.515.& 560. cum sit dubium, an nulla ex nullitatibus propositis reddatur foriudicationis sēntentia, etiam quod illę ex actis fuissent elicitæ, posset sub rigore stare Iudex, nè contingat elusoriam reddi ipsius pronunciationem, si dixerit nullitates non obstare, & non posset propterea ad sententiæ executionem contra foriudicatum, qui nō est in fortijs, deuenire, iuxtà per pēsa in iuris respōsis à Thor. rescriptis, sed si nullitates sūt certæ, quæ oculis corporeis cernuntur, & in omnem casum essent, nullam foriudicationis sententiam redditurę, nihil indè resultat absonum, vt, foriudicato absente, nulla foriudicationis sententia reddatur, imò inconueniens valdè perniciosum euitatur, nàm si sententia est nulla, non potest dici quisquam condemnatus, l. 4. §. condemnatum, de re iudicata, & ibi Doctores, si non dicitur foriudicatus, & Iudex ex securitate duntaxàt non admittendi aliquem, ad instandum declarari nullam ipsam sententiam, posset interim à quolibet impunè occidi, vt expendit Mastrill.cit. cui restrictioni collimat adamussim dictum de Franch. dec.232. num.2. vbi cum à Fisco opponeretur non posse procuratorem admitti, ad dicendum de nullitate citationum, reluctāte hoc ritu, S.C. ratum habuit, quod possit, ex quo nullitas ipsius citationis ex cis-

eisdem actis oculis corporeis cerni
potest, & propterea fiscus de nouo
inquisitum ritè citauit, erat namq;
citatio circũducta ex lapsu sex mẽ-
sium, infrà quos debebant accusari
contumaciæ, quæ ibi fuerunt post
dictũ tempus accusatæ; & sic oculis
nõ caligãtibus cernebatur ista nul-
litas contra *ritum* 121. sic expressè
sancientem, prout etiam quando
in citatione, seù relatione non ad-
sunt testes descripti, si sumus extrà
locum iudicis citari mandãtis, iux-
tà iura nostri Regni, & alia similia.
Et vt aliquid aliud in praxi vtilius in
hoc loco adducatur, aduertẽdũ cẽ-
19 sui ex his, quæ supra dixi, an nulli-
tates ex eisdem actis existentes, si-
cuti sententiæ exequutionem im-
pediũt, possint, post exequutam sen-
tentiam, vel post cœptum exequi,
produci, vt ad earum discussionem
iudex ex eisdem actis procedere
debeat, vel impartiri terminum, &
instructo processu, sententia indè
diffinitiua nullam declarari sentẽ-
tiam, quod pluriès vidi ad libellam
reuocatum; Eximius *I. C. Io. Vinc.
de Ann. alleg.* 22. *sub num.* 1. viriliter
sustinet, esse terminum impartien-
dum, motus ratione, quia post sen-
tentiam nullitates dicuntur princi-
paliter intentatæ, & requiritur li-
bellus, ex iuribus inibi adductis, &
sic manasse è S.C. scitum, sub *nu.* 5.
in fin. quinimò ipse *Ann.* subnectit,
quod post mandatum de parendo,
quo in Regno, post latam sentẽtiã
per S. C. vice intimationis, vtimur,
& aduertit *Muscat. in praxi appel-
lat.* 2. *par. Glos. demandatur, num.* 15.
si contingerit proponi nullitates,
quod illæ non impediant, executio-
nem, sicuti ante dictum mandatum,
vel cœptum exequi, impedirent, in
rub. de vassal. decrep. atat. in tex. nu.
244. & expressè adnotauit *Reg. Ro-
uit. in pragm.* 5. *de offic. S.C. nu.* 22. &
amplius in *præfata rub.* docuit ipse
Ann. nu. 239. vt nec etiam post no-
tificatum præfatum mandatum de
parendo, vel cœptum exequi, impe-
diat petita restitutio in integrum,
quem laudat quoque *Reg. Rouit. in
prag.* 1. *de minori. n.* 25. vbi quod sola
prçuentio in petenda executione sit
in causa, vt exequutionem non im-
pediat, & dixi *in rit.* 252. *in fin.*
Ann. partes *in cit. alleg.* 22. insectantur
Præsul Cauensis Affl. in add. ad c. 33.
controu. iur. num. 45. ex *Giurb. decis.*
49. *num.* 4. inhæret *Laganar. ad Ro-
uit. in pragm.* 1. *vers. & in supradicto-
rum, de offic. S.C.* & ipsemet tetigi in
rit. 6. *sub num.* 9. *lib.* 1.
Mihi verò sedulò rem perscrutanti il-
la arridet sententia, quod nullitates
20 ex eisdem actis, etiam postquam
sententia fuerit executioni deman-
data, sint ex eisdem actis, non dato
termino, neque compilato processu,
discutiendę; prout nullitates, ex eis-
dẽ actis, quocumque tẽpore propo-
ni contingerit, debeant, atque pos-
sint exequutionem in illis terminis,
in quibus exequutio reperitur, im-
pedire, nè progrediatur vlterius.
Nàm nullitates ex eisdem actis, quæ
etiam ex ventre processus, & ex re-
uolutione cartarum in subsellijs ap-
pellantur, vt dixi, sunt tanti robo-
ris, vt dicanrur notoriæ, & manife-
stæ, *Vãt. de nullitat in tit. coram quo,
num* 13. ac *Rips in l.* 4. *§. condemna-
tum, ff. de re indic. nu.* 16. *ex cap. cum
olim, de verb. signific. & l. gesta,* C. *de
re indic.* & proindè succedit regula,
hodiè cõstat, hodiè agatur, *l. si is à quo
ff. vt in poss. legat*, quam allegat *Isern.
de controu. inter vasal. & al. in fin.*
loquendo de nullitatibus ex teno-
re actorũ, & passim in pluribus alijs
locis, de quibus meminit *Lipar. de
controuers. inter Episcop. & vasal.
cap.* 1. *num.* 3. *lit.* P. quam regulam
adducit quoque *Rot. Roman. in no-
uis, antiq. & antiquioribus, sub tit. de
litis contest. decis.* 5. *alias* 140. *incip.
fuit dubitatum, vtrum quando, fol.*
(mihi) 114. *n.* 2. dicens, quoq; quia
in

in notorijs ordinem seruare, est ordinem non seruare, *cap. Ad nostram, de iure iurand.* & præfatas regulas adducit in proposita quæstione, vtrùm, quando agitur de nullitate sententiæ, vel processus, sit litis cõtestatio, vel alius iuris ordo requisitus; quam controuersiam dirimẽdam ibi censuit, cum distinctione de nullitatibus, quę ex eisdem actis cõstare, vel non constare possunt: vt in primo casu, nec litis contestatio, nec libellus requiratur: quinimò ibi dicitur, quod si daretur libellus, adhuc iudex, si sibi sententiam esse nullam ex eisdem actis liqueret, statim facta monitione poterit se expedire, & sententiam nullam declarare, per *tex. in cap. cum ad sedem, de restit. spoliat. & clem. Pastoralis, de re iudic. & cap. olim, de iureiurãd. Innoc. in cap. cum inter, de consuet. circa fin.* & quia poterat obijci hoc argumentum, quod declaratio, per quã sentẽtia significatur nulla, illam habet vim, quam diffinitiuã, ex *Innoc. & Io. Andr. cit. loc.* sed ad diffinitiuã, non nisi iuris ordine seruato deuenitur, ex iuribus ibi allegatis; meritò igitur ad faciẽdam declarationẽ de nullitatibus nullam reddẽtibus sententiam, ordo iuris seruari debeat. Ideò ipse hoc obiectum, eadẽ adhibita distinctione, diluit, dicens: argumentum procedere, quandò non ex eisdem actis, sed ab extrinsecis, & aliundè sunt, ad ipsam annullandam sententiam, probandæ nullitates, ex iuribus, & DD. ibi allegatis, insupèr etiam in isto casu distinguit, principaliter nè, an incidenter istæ extrinsecùs, atq; aliundè probandæ nullitates, proponantur; vt quando principalitèr, litis contestatio, libellus, & iuris ordo requiratur: secus autem, si incidenter, de quo latè ibi.

Et propterea esset videndum, nùm quando nullitates, aduersùs sentẽtiam post illius executionem proponuntur, dicantur principaliter, vel incidenter adductæ: vt *Anna* theorica, ex qua tradit, tũc esse principaliter intentatas, sustineri, vel respui possit; & per consequens, si non principaliter, sed incidenter dicantur propositæ, non sit necessarius libellus, nec terminus, neque iudiciaria tela; labente enim fundamẽto; in quo Doctor suam cõstituit opinionem, etiam eius corruit opinio, vt per *Ant. Mar. Corat. de elect. opin. tit. qui Doctores faciant opin. nu. 15.* ex *Curt. in cons. 56. col. 4. circa medium, vers. 3. cõclusio,* & in hoc reperi *Vãt. de nullit. in tit. corãquo deb. & poss. nullit. propon. n. 13.* dicentem, semper nullitates ex actis propositas dici incidenter in iudicio deductas, ex *Old. cons. 203. Bart. in l. si expressim, col. antepen. de appellat.* ex *Affl. dec. 283.* quia tunc dicitur nullitas patens, & notoria, *arg. tex. in l. si quis legatum, ff. de fals.* cum alijs exaratis per *Alex. cons. 282. col. 1. lib. 6. & cons. 59. nu. 17. lib. 4.* & subdit, quod ne dum idem iudex primus, sed etiam quilibet alius, etiam inferior de huiusmodi nullitate ex actibus resultante cognoscere valeat, ex *Bald. in l. si aduersus, C. si aduers. rem indic.* & *Perus. in c. dilecto, q. 28. vers. sed limita 1. de appellat.* licèt hoc non seruetur in Regno: in quo, vel ipsemet iudex, qui sententiã tulit, vel alius eius superior, ad quem per appellationẽ esset deuoluenda causa, de nullitatibus cognoscat: & coram istis tantùm esse eas proponendas, voluit *Muscat. in praxi appell. par. 1. Glos. in form. à num. 50.* nisi fortè per alium iudicẽ inferiorẽ intelligere voluerint ipsi *Vãt. Bald. & Perus.* de iudice executore; coram quo, dixit *Lancell. de attent. null. pend. num. 125.* si opponatur de nullitate: licèt regulariter debeat ad iudicem, qui sententiam tulit, eius discussio remitti: tamen si nullitas ex ijsdem actis allegaretur,

cognoscere iudex executor de illa possset, quod non seruat praxis; cum nullus iudex, cui executio sententiæ demandatur, in hoc se intrudat at verò remittit ad iudicē, qui sententiam tulit; & interim nec ipse ab exequendo se abstinere debet, & est iuxtà monitum *Mynsing. sing. obseru. cent. 3. decis. 69.* de qua *Lancell. sub num.* 127. pro opinione autem, vt interim iudex executor supersedere debeat, videas *Isern. de cōtrou. feud. in fin. à num.* 16. *Ioseph. Lud. in decis. Luc.* 24. & *text.* loquentem de nullitatibus propositis coram iudice executore, in *in l. si prætor*, *S. Marcellus. ff. de iudic.* & vide de iudice inferiori, cui est demandata executio, an debeat interim post eoram ipso propositas nullitates supersedere, vel nc? *Hercul. in d. l. 4. S. condemnatum, à num.* 20.

At redeundo ad *Vantium*, qui dixit huiusmodi ex actis prosilentes nullitates, sēper dici incidenter in iudicio deductas, affero *Muscatell. in prax. appell. p.* 1. *Glo. nullitatis, n.* 27. *Vantio* militantem, qui deindè, sub *num.* 53. declarans, quid illa operētur verba in appellatione apponi solita (*appellat, & aquè principaliter de nullitate dicit*) quamplurima dicit, ad demonstrādum: quòd quāuis quis dicat, se principaliter de nullitate dicere: & proindè, quòd sit super eis dandus terminus, quòd ordinariè super illis nullitatibus sit cognoscendum, atque etiam quòd executionem sententiæ non impediant: cum hi sint effectus, qui ex nullitatibus principaliter propositis proficiscūtur, vt per DD. quos ipse *Muscat.* allegauit *supra sub num.* 36. vbi nectit discrimen, dicendi de nullitate principaliter, & incidēter, & sub *num.* 54. Attamen euidenter cognoscitur, Titium obstrepentē se appellare, atque æquè principaliter de nullitate dicere, eius esse intentionis, vt ex executioni non sit illa sententia demādanda, stante appellatione, ac de nullitate; atquè adeò melius foret, si incidenter de nullitate diceret, quia tunc impediretur sententiæ executio, ex *Afflict. & Oldrad.* ibique *Muscatell.* deindè pergit, sub *num.* 55. ad ostendendum, quod sicuti quando de nullitate principaliter dicitur, est dandus terminus, ita quando incidenter dicitur; ac ita ipse testatur, ne dum ex DD. ibi adductis, sed in praxi S. C. & M. C. alijsque Tribunalibus, in quibus quamuis ex eisdem actis, & processu nullitates proponantur: tamen semper seruari, impartiri terminum, vidit tot dierum ad docendum de allegatis nullitatibus vt infrà illū ne dum valeat subscribere nullitates, signando loca processus, ex quibus nullitates excipiuntur: sed etiam vt possit fieri probatio promptuaria, & incontinenti: circa quod diuersimodè est sentiendum de praxi S. C., Regiæ Cam. Summariæ, aliorumque Reg. Tribunalium, ac de praxi aliarum Curiarum Baronalium; nàm in Curijs Baronalibus, quidquid sit de praxi impartiendi terminum, ad docendum de allegatis nullitatibus: infrà quem, ne dùm possunt formari nullitatum capita, cum designatione locorum processus, ipsas nullitates munientium, sed etiam incontinenti ea, quę extrinsecùs sunt probanda, probare, ex *Barin l. fin. C. si ex fals. inst.* & communiter in *dicto S. condemnatum*, & ibi in specie *Cast.* quos ipse *Muscat.* adducit, sub *num.* 51. vbi potentia probandi ex extrinsecis in promptu, & incontinenti facit, vt differat sententia S. C. ab alijs; nam ab alijs ne dum ex eisdē actis, sed ex alijs extrinsecis, modò in promptu, & illicò probatio fieret, secus autem In sententia S. C. in qua nullitates non extrinsecùs, sed eisdem solū actis eliciuntur, vt ex mem. pragm. D. D. Per Afan. In sententen-

tentijs verò S.C.,Reg.Cam.Summ. ac M.C.,aliorumq; Regiorum Tribunalium sunt emanatæ pragmaticæ circa nullitates proponendas est deposito, ac nullitatū propositione, & propterea nihil aliud requiritur, nisi monitio super discussione nullitatum,iuxtà theoricam, de qua in *decis.5.Rot.Rom.*& in *pragm.*Comitis de Lemos in anno 1612.vulgariter dicta *delli 28. capi*,& propriè *cap. 16.* hinc ipse *Muscatel.* quamuis suprà sub *dicto num.27*.dixerit, nullitates ex eisdem actis semper dici incidenter fuisse deductas, labitur indè sub *num.* 60. dicendo: quod quando post sententiam proponuntur, tunc principaliter propositæ dicuntur,quodq;libellus,atque litis contestatio requiratur, ex *d.alleg.Annæ* 22. nàm si semper dicuntur incidenter propositæ, vt ex *Old.& Bart.*dicit *Afflict.* et post eū *Vant.*et ipsemet *Muscat.*ergò etiam post sententiam, cum dictio *semper* denotet sine præfinitione tēporis, *l.in cognitione,ff.ad Syllan. l. vltim. de parricid.* ideoq;omne tēpus,omnemque casum respicere, *l. semper de iur.immunit.*et per *Bartol.in l.1. sol.matrim. Caluin. in lexic.iur.* in verb.*semper.*Non defuerunt tamen DD.qui dixerint,quod quādo nullitates principaliter proponuntur per viam actionis, tunc executionē impediant, secùs autem, quādo per viam exceptionis,& incidēter,quos refert ipsemet *Muscat.sub num.65.* in mox *cit.Glo.nullitatis,& Ann. in cap.1.de vas.decrep. ætat. num.* 244. de qua quæstione,an quando nullitates sunt principaliter,& per viam actionis intentatæ,sententiæ executionem impediant? vide *Lancell. d. tit.de attent.nullit. pendent. à nu. 9.* vbi primam opinionem refert cum iuribus,rationibus, & authoritatibus,vt executionem impediat;alteram negatiuam probat etiam non sinè legum,ac rationum munimine;

& pro ista negatiua nouissimo loco adducit *August. Berou.* dicentem, quod nunquam nullitas, seu restitutio in integrūm principaliter petita executionem impediat, eamq; opinionem tanquam communiori DD.calculo vallatam ipse *Lancell.* sectatur, sub *num.* 32. occurrendo omnibus pro prima opinione adductis; & sic apertè respuitur id, quod dixit *D.de Ann.*sub *num.* 144. cum respectu nullitatis, tùm respectu restitutionis in integrum principaliter intentatæ,& videas *dec.3.aliàs 9.tit.de restit. in integrum,in præfat. tom.decis.Rot. Rom. incip. si petatur, num.* 1. vbi de restitutione in integrum aduersùs fatalia, quod non sit necessaria litis contestatio: quia non fuit principaliter, sed incidenter intentata;& quid in iudicis officij imploratione, quidque in reductione ad arbitriū boni viri, videas ibidem à *num.*2.Sed ad dignoscendum, quando nullitas dicitur principaliter,vel incidenter intentata, *Ann.in dict. tract. de Vasal. decrep. ætat. num.* 245. se remittit ad *Afflict.dec.*283.*in princ.* vbi hanc declarationem non reperi,sed solùm, quod nullitas ex eodem processu, ex reuolutione chartarum sententię executionem impediat sub *num.* 1. quodque nullitas ex eisdem actis semper dicitur incidenter, & non principaliter intentata; se remittit quòque ad *Hercul in d. §. condemnatum,num.*13. *& num.*22. qui *sub cit.n.*13.dicens, quod quando condemnatus executionē præuenit, & sententiam declarari nullam petit, quòd tūc,quia nō per viā exceptionis, sed principaliter intenta per viam principalis petitionis,indistinctè executionem impediat, etiam quod nullitatum cognitio altiorem requireret indaginem; & sic secundum istam declarationem, maximoperè aduersatur ei,quod dixerat ipse *Ann.in mem.alleg.*22.*nu.*1.

Z 2 sed

sed est cōsētanea declarationi, quā facit in *cit. tit. de Vasall. decrep. et. at. num. 240. & num. 244. & Hercul. sub n. 22.* vbi etiā se remittit *Ann.* verbum nullū circa declarationē nullitatis, vel restitutionis in integrum, quādo dicatur principaliter, vel incidenter proposita, sed agit de restitutione in integrum, quando impediat, vel nè, vbi videas.

Stat ergo inconcussa conclusio, nullitates, quæ post exequutam senten-
23 tiam proponuntur, semper dici incidenter, & non principaliter intētatas, quia manifestæ, & notoriæ dicuntur; & propterea nullum requiri libellum, nullamque telam iudiciariam, sed statim, facta monitione, esse discutiendas, & succedere regulam, *hodie constat, hodie agatur,* vt supra probatum est; quibus accedat, quod ista ex eisdem actis nullitatum discussio est tanti roboris, vt à quocumque Statuto minimè exclusa intelligatur, ita per *Bald. Imol. & Felyn.* firmat *Rip. in d. §. cōdemnatum, num. 17.* & alios memorat *Vāt.* in casu Statuti terminum ad proponēdum nullitates præfigētis, *in tit. quis possit de nullit. dicer. n. 54.* & in eodem ferè Statuto Hispanēsi eandem limitationem, vt etiam post terminum illa admittatur ex eisdem actis nullitatum discussio, adducit *Did. Lopez in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordin. col. 1276. vers. intellige, & limita,* & *Lud. Mex. in l. reg. tit. de los terminos, 2. par. nu. 28. Reg. Valenz. cons. 182. nu. 19. lib. 2. Mich. Nizol. alleg. 15. Iacob. Mandel. cons. 70. num. 13. lib. 1. Christoph. Mart. decis. Sen. 32. num. 10. Cancer. var. resol. cap. 18. in quib. caus. non lic. num. 29. tom. 1. & cap. 15. de liter. requisit. ex num. 40. tom. 3. Nic. Cyriac. controu. 499. n. 8. Fontan. dec. 16. nu. 8.* licèt cum fuissent olim in S.C. propositæ nullitates à decreto interlocutorio post sex dies, præfixos per *d. pragm.* 28. & propriè, sub *capite* 18. non fuere admissæ: nullaque habita de eis fuit ratio, non obstante supradicta theorica *Vantij*, ac aliorum, in eodem ferè statuto; & quamuis præfatæ reiectionis causa non fuisset cognita, nisi tantùm, ex quo in Statuto præfato dicebatur, (*che delli decreti interlocutorij, etiam di quelli che hanno forza di diffinitiuo, non si possa dire de nullità, se non frà sei giorni, dopò che saranno intimati, e notificati; e proponendosi elasso d. termine, non se ne tenghi cōto alcuno*) attamen ego censui, præfatam theoricam limitātem, vt respectù nullitatum ex eisdē actis non procedat, non habere locum in S.C. vbi diximus non posse illius sententiæ, seù decreti de nullitate dici, nisi nullitates sint ex eisdem actis, ergò quando *cit. pragm.* 28. excludit nullitatum propositionem post dictum terminum, intelligit de nullitatibus ex eisdem actis: & sic cum in specie Statutum excludat post terminum nullitates ex eisdem actis: nulli dubium erit, quin tueri debeat, cum Princeps hoc facere possit, vt sæpiùs dixi; sed dubium potest esse, nùm illa theorica locum habeat in alijs Tribunalibus, in quibus non adest illa pragmatica, vt dici de nullitate nequeat, nisi ex eisdem actis? & in Tribunali R. C. Sum. est idem dicendum, prout diximus in S.C. ista namq; duo Tribunalia circa eminentiam decretorum, & sententiarum æquiparātur, vt aliàs dictū est: licèt in Magna Curia semper viderim de nullitate dici ex eisdem actis: & nunquam ex probationibus extrinsecùs resultantibus.

Domin. de Ann. ad tutandum suum assertum *in d. allegat. 22. num. 1.* adducit *tex. in l. quadam, ff. famil. ercisc.* hæc lex licèt subtilitèr per ipsum *Ann.* inducta videri possit, ex quo dum sententiam primi iudicis rescindēdo in parte, & in parte approbando, appellationis iudex tulisset,

est

est dicendum, id totum fuisse cum causæ cognitione factum: ergo quãdo post sententiam de nullitate dicitur, debet causæ cognitio adhiberi; attamen si æqua lance perpendatur *tex.* clarè patet, ibi fuisse à diuisione per iudicem facta appellatũ, sub illis verbis, *appellauerat*; si appellauerat, ergò non intrat quæstio nostra de nullitatibus ex eisdem, vel extrinsecis actis deducendis; & verba nouissima illius *tex. sed & illud adiecit, nullam esse libertorum diuisionem*, respiciunt iustitiam, vel iniustitiam diuisionis, non autem nullitatem sententiæ & est, ac dixisset, *sed & illud adiecit, malè iudicatum circà libertorum diuisionem*, & colligitur etiam ex prædictis verbis, ibi: *nullo enim iure id eum fecisse*, & ibi *Glos.* in verbo, *nullo*, explicat, *& ita appellauit à certo capitulo de libertis*; vel quatenus appellasset, & de nullitate vnà insimul dixisset, tunc quia vnicum est iudicium, ideò causæ cognitio in tali iudicio requiritur, vt ex ijs, quæ adducit *Lancell. de att. null. pen. cap. 17. num. 71. & 73.* & *tex. prædictus in d. l. quadam*, vnà cũ *tex. in cit. l. Carmelia*, quẽ etiã allegat *Ann.* adducitur per *Muscatell. in prax. appell. par. 1. Glos. nullitatis, num. 19.* ad probandum, quod in simplici appellatione, etiam quod non sit dictum de nullitate, cõtinetur tacitè, quod de nullitate quoque dixerit; & sic potest iudex vtrũque cognoscere; & ad hoc communiter per Scribentes præfata iura allegari dicit, & ibi DD. congerit.

Citat *tex. in l. Carmelia Pia, de iure patr.* hæc namq; lex eandem cõtinet decisionem cum ijsdem ferè verbis, sicuti in *l. quadam, fam. ercisc.* & eadem, vt suprà adaptatur responsio.

Nec sibi prodest *tex. in l. 1. §. 1. de ferijs*, quem sanè inducere non valui ad id, per quod *Ann.* adduxit, in eo enim tantũmodò deciditur, quod, si tempore feriarum absens fuerit condemnatus, tũc sententia nullius sit momenti; & si condemnatus appellauerit, sẽtẽtia infirmabitur, in quo verbo *Gl.* notat, quod vbi sentẽtia ipso iure non tenet, nõ est necesse appellare, sed dicere de nullitate; & si fortè appellauerit, & appellatio fuisset deserta, non per hoc confirmabitur illa sententia, quæ ipso iure erat nulla, & allegat *tex. in l. si expressim de appellationibus*, nisi in casu, quando falsus procurator egit, & succubuit; nàm si dominus appellauerit, videtur ratum iudicium habuisse, gestum per falsum procuratorem, & sic retrotrahitur, et producit *tex. in l. cũ minor, §. fin. ff. rem rat. hab.*

Affert *tex. in d. l. si expressim ff. de appel.* qui *tex.* cũ contineat illum casũ, ad quẽ *d. Glos.* in verb. *infirmabitur*, de quo *in fin. d. l. 1. §. 1.* mox diximus, allegauit, ideò est dicendum neutrã dictarum legum potuisse induci ad probandum, quod, quando post sententiæ executionem de nullitate dicitur, tunc nullitates dicuntur principalitèr intentatæ, quodque libellus, litisque contestatio requiratur.

Multò minùs proficit sibi *Glo. & DD. in cap. fin. de offic. iud.* vbi *Innoc.* quia tàm *Glos.* quàm *Innoc.* dicunt illud idem, quod dicit *tex.* nempè, quod si officiũ iudicis principaliter exposcitur, litis contestatio requiritur: veluti cum restitutio in integrum petitur; hæc illius *tex.* cum *Glos. Innoc. & DD.* decisio, atque theorica minimè probant, quod, nullitates post exequutam sententiam propositæ, principaliter dicantur, cum possint incidenter dici propositæ, putà, quando ex eisdem actis, vt suprà fundauimus, prout & iudicis officium in restitutione in integrum, etiã sunt casus, in quibus litis cõtestatio nõ requiritur, de quibus aliquos declarat *Glos. fin. & DD. ibid.*

Allegat *Bald. in l. tale pactum*, §. *qui pro-*

*prouocanis,ff.de pact.quast.*13. quæ est *sub num.* 26. vbi *Bald.* illam agitat quæstionem, an deserta appellatione, sit etiam deserta nullitas, & sub ista quæstione nonnulla dicit de nullitatibus principaliter, vel incidenter propositis, & de nullitatibus remotiui, vel vna simul cum appellatione propositis; & sic nihil de intentione ipsius *Ann.* qui forsan ex typographi errore non in *q.* 13. sed in *q.* 14. voluit allegare *Bald.* vbi illam habet quæstionem, an sententia, per quam sententia declaratur nulla, sit interlocutoria, vel diffinitiua, & de qua suprà nos diximus, ex *dec. Rot. Rom.* & post adducta argumenta, quod sit interlocutoria, congerit ea, quæ oppositæ sententiæ fauent, & inter illa, profert in argumentum, quod in causa nullitatis debet offerri libellus, & lis contestari, sicuti in causa restitutionis in integrum; si *Ann.* ducit *Bald.* pro sua intentione ex ista maiori propositione ibi adducta, ad nihilũ illa deseruit; cum illa propositio nõ sit semper vera; nàm tam respectu nullitatum, quam restitutionis in integrum, etiam ad mentem ipsius *Anna*, & aliorũ DD. non requiritur libellus, neq; litis cõtestatio, quãdo incidẽter, & nõ principaliter deducitur, & ipsemet *Bald.* cùm quæstionis principalis solutionẽ tradit, nẽpè cum iudex ad quem sententiã nullam declarasset, an possit posteà cognoscere de iustitia, actionis, & dominij priùs intentati, & pro intelligentia huius quæst. adduxit, esse necessè scire, an sit talis sententia interlocutoria, vel diffinitiua, quia si esset diffinitiua, ergò functus est officio suo: si interlocutoria, secus; quando, inquam, solutionem illius quæsiti tradit, dicit aut est id solum petitum, vt sententia nulla declararetur & tunc iudex nullitatis nullã super principali penitus re iurisdictionem habet, quia ipsum ad hoc non adiuit, neque vt super principali negotio procedatur, fuit petitum; aut verò dum de nullitate fuit dictum, fuit etiam efflagitatũ, vt super principali negotio procedatur, & tunc potest, per *tex. in l.* 4. *C. de accusat.* & sic quotidiè videmus, quod declarata nulla sententia, iterum idem iudex, qui sententiam nullam declarauit, super negotio principali cognoscit, vndè ista *Bald.* theorica facit contra ipsum *Anna*; quia per consequens destruit ipse *Bald.* omnia, quæ suprà adduxerat pro opinione illorũ, qui voluissẽt, censere sententiam declarantẽ nullam illam sententiam, esse diffinitiuam: et per consequens opinantur libellũ, et litis cõtestationẽ requiri.

Adducit deniq; *Bald. in l.* 1. §. 1. *de ferijs, col.* 2. legi *Bald. in* tota *d.l.* 1. et nihil reperi, ex quo colligere potuissem, quod post executam sententiam nullitates dicantur principaliter intentatæ, quodque libellus, litisque contestatio requiratur.

Reliquum est, vt videamus, quid sit dicendum de sentẽtia S.C. per ipsũ *Ann.* relata; nàm terminum ibi impertiri S.C. potuit; Primò, quia ille, qui proposuit nullitates aduersus sententias in eũ prolatas, iam illas ratas habuerat, soluendo, per *l.* 5. *C. de re iud.* vbi dilatio ad soluẽdũ facit, vt sententiæ quis acquieuisse videatur, & etiam appellationi renunciasse, vt ibi per *Bart. Bald. &* *Salycet.* ille *tex.* summatur, & tantò magis appellationi renunciasse, erat dicendum, cum soluisset, quia solutio est quid plus, quàm dilatio ad soluendum, vt ex *tex. in l. cum te, C. quod met. caus.* & sic dum appellationi videtur renunciatum, videbatur, etiam iuri dicendi de nullitate: cum, vtraque tam appellatio, quàm nullitatum propositio aduersus vim sententiæ tendant, et vtrumque includere ibi textũ, satis ex eius verbis colligitur dum dicit, ex dilatione

ne perſpici, eum ſententiæ acquieuiſſe;& ſic S.C.licèt eum reijcere à propoſitis nullitatibus poterat, vtpote qui per ſolutionem acquieuerit ſententiæ,cum inſtaurari finita rerum iudicatarum nō patiatur auctoritas,vt *in fin.*ſubdit *tex.* tamen, quia dubium eſt,an per dilationem, ſeù ſolutionem intelligatur renunciatum appellationi interponendæ, ſicuti iam interpoſitæ,vt per *add.ad Roman.conſ.9.lit.*G.ideò S.C.mediā viā eligēdo,*l.Neſennius,C.de negot. geſt.*terminum impertiuit; & maximè,quia dum ille dicebat, ſe fuiſſe in maxima ſumma læſum, & fuiſſet petitum, in quam quantitatem fuit læſus,*l.pen.C.de arbitr.*& quantitas non fuit expreſſa,vt dicit *Ann.in 2. ratione*;fas fuit,S.C.terminum impertire,vt in termino illam læſionē probare,ne dum exprimere potuiſſet.Tùm potuit terminus dari,quia dum tepeſiebatur in poſſeſſione bonorum ſibi per condemnatum traditorum in ſatisfactionem quantitatum iudicatarum, poterat ipſa victrix in ea poſſeſſione conſeruari, licèt nullitates ſubſiſterent;quia illa Actrix erat manifeſtè creditrix ex dotibus, & antephato cū hypotheca, virtute cuius datur retentio,ex *tex.in l.ſi non ſortem,§.ſi centum,iūcta Gloſ.ff.de condit.indebit.*quem, preter adductos per*Ann.in 5.ratione ſub nu.* 4. allegat *Nig. de pignor. 2.memb.2. par. num.* 20. *circa med.* Deindè quia in illa cauſa nullitates videbantur principaliter propoſitę, quod colligitur ex tertia ratione per *Ann.*adducta,ſub *num.*3. dum in libello dicebat ille,qui nullitates propoſuerat,quod fuit in dictis ſētentijs læſus;quæ læſio, vt ſententiæ latæ contra ipſum locum non haberent,erat diſcutienda,& videda; & ſic cum nullitatibus cumulabat etiam læſionem,& ita videbantur principaliter dictæ nullitates fuiſſe propoſitæ: & forsàn iſta læſio erat verificanda ex probationibus extrinſecùs faciendis,cum nec ipſe *Ann.* aperiat,num nullitates eſſent ex eiſdem actis propoſitæ.Vndè audacter dicere poſſumus, præfatam deciſionem, non illam inducere regulam, atque theoricam, qua nonnulli pragmatici in ſubſellijs vtuntur;vt ſemper, & indiſtinctè, quod, poſt executam ſententiam nullitates proponuntur, ſit dandus libellus,atque iudiciaria tela, tanquam principaliter intentatæ, cum deciſiones,modico facto mutato,adduci non mereantur,ex regula,de qua in *l.ſi ex plagis,* §.*in clino Capitolino,ff. ad l.Aquil.*& ſparſim per *DD.*& per *Camer.in c.Imperialem,car.29.lit.D.* & ipſemet *Ann.*nō deciſionem fuiſſe prolatam ex prima ratione, dicit, ſed ex alijs quatuor ibi adductis rationibus, & prima de nullitatibus poſt ſententiā poſuit, tanquā debiliorem, vt boni Oratores agunt, ſemper à debilioribus inchoantes.

Et proindè ſicuti nullitates ex eiſdem actis poſt ſententiæ executionem ſtatim ſunt diſcutiendæ, ita etiam iſthęc ex actis nullitates,quocunq; tempore opponuntur, ſententiæ cuiuſuis, & quantumuis ſupremi Tribunalis executionem impediūt & ſi ad executionem fuiſſet peruētum,fore ſuperſedendum progreſſum ad vlteriora,quouſque ipſę diſcutiantur; quod quidem aſſertum conſtare poterit ex ijs, quæ in ſupradicto diſcurſu diximus,& roboratur ex infrà dicendis.

Et primò perpenditur declaratiò facta per illos doctiſſimos Cancellariæ Regentes tēpore prudētiſſimi Proregis D.Per Afan de Ribera:in qua, cū non diſtinguāt, an nullitates debeant proponi ante,vel poſt cœptū ęxequi,ad finem retardandi,nec nos diſtinguere debemus, *l. de pretio,de publ.* Nàm in ſimili caſu de executione ſententiæ aſſiſtentiæ , quam non

non per appellationem,sed per nullitatis ex eisdem actis oppositionem retardari,fuit sancitum in *pragm.2. de appellat.*& de qua per *Afflict. decis.* 356. in qua sententia fuit *Lancell.d.tit.de att.null.pend. num.*148. vt nullitates,tàm principaliter, quã per viam exceptionis allegatæ,executionem retardẽt,ea ratione,quia ipsa pragmatica hanc distinctionem non facit· & vtique dixisset, si voluisset:noluit,cum non dixit,ad *tex. in l.1. §. fin autem,de cad.toll.*prout hoc etiam argumẽto vsus fuit *Socc. Sen.cons.*121. *verf.item cum generaliter,vol.*3.

Quinimò cum ex mem.prag.Reg.Ferdinãdi fuisset sãcitũ,vt nullo modo ex nullitatũ oppositione retardari potuisset tanti Tribunalis sentẽtiæ executio .f. S.C.& sic cum eo tempore,neque per priùs, neq; per posterius nullitatum allegatio hoc impedimentum operari poterat ex generalitate sanctionis, ideò sequens D.Per Afan declaratio,quę ad nullitates ex eisdem actis restrinxit, sequitur,quod eam cum eadem generalitate, vt tàm antequàm post cœptum exequi,restringere voluit; Nam exceptionẽ esse de regula, dixit *Bart.in l.de his,ff.de legibus,& in l. 1.de reg. iur. in fin.* quam laudat *Dec.cons.*656.*num.*7.vbi allegando, quod exceptio esse de regula debeat,dicit,quod ex hoc consonat,vt exceptio in eo casu intelligatur, in quo regula loquitur;prout dicimus de lege interpretante,vel corrigente, quæ secundum terminos legis interpretatæ, vel correctæ intelligi debet,& de lege noua,quæ per veterem declarari debet,*l.nihil,de cõiung.cum emanc.liberis,§. fin. in authen.de filijs ante instrum.dot.nat. & l.sciendum,qui satisd.cog.*et quia exceptionis natura est affirmare,si regula negat,vt per *Crauett. cons.* 23. *num.*10. *lib.*2. ideò sicuti per priùs in omnem casum propositæ nullitates executionẽ non retardabant, ita exceptio nullitatis ex eisdem actis in omnem casum executionem remorabitur;cũ ea,quæ sunt in lege interpretata,cẽseãtur repetita in lege interpretãte,vt dicit *Bald.in cõs.* 81. *incip.si in causa,num.* 4. *vol.* 4.

Insuper adduco *Paul. de Castr. in d.§. condemnatum,num.* 2. qui in specie hanc quæstionem dirimit,*verf.circa articul.* vbi ponit duos casus,primò quando ille,qui in sui fauorem sententiam obtinuit,præuenit in petẽdo executionem ,at condemnatus de nullitate opponit, et distinguit tres casus; primò quando de nullitate ex tenore sententię,vel processus appareret, et tunc impeditur executio per dictum §.*condemnatũ*. II. quando ex eisdem actis non liqueret, sed extrinseca indiget probatione,et tunc si incõtinentèr probatio offertur, et similiter executio impeditur, *DD.ibidèm*,nisi actor pro se tres sentẽtias diffinitiuas habeats nam licet se incontinenti probaturum dicat,adhuc tamen nihil affert impedimenti,vt per *tex. in d. clem.* 1.quam,sicuti sententias S. C. diximus supra,impediri ex nullitatibus solùm ex eisdem actis; III. quando non in promptu probatio offertur,tunc executionem non differri ait per *tex.in l.satis apertè,C.de fals.* quia in executione exceptiones altiorem requirentes indaginem non admittuntur, sed in iudicio ordinario reseruantur. In altero verò casu,quem ponit sub *num.* 3. quando condemnatus præuenit, efflagitans sententiam declarari nullam, tunc licèt adducat *Innoc.*tenẽtem, quod impediatur executio,*in cap. cum in iur.de offic. deleg.* tamen ipse cum *Specul. in tit. de lib. concept. §. nunc dicendum,in fin.circa fin.* cuius opinionem dicit esse veriorem,& communiorem,tuetur quod tunc,etiam quod incontinentèr offeratur probatio, adhuc impediatur executio.

Andr.

And. de Isern. de controu. feud. in fin. à num.16. vsque ad finem, postquam dixit, quod executor sententiæ in exequendo supersedere debeat, si condemnatus coram ipso nullitates contra sententiam proposuerit: hoc dictũ restringit ex Iure Cõsultis, si nullitas ex tenore actorum proponeretur, argumento iurium per ipsũ adductorum; si *Isern.* hoc sentit in dicto casu, multò magis est dicendũ ipsum opinari, vt quamuis fuisset executione præuentus, sit ab exequendo abstinendum ex nullitatibus ex eisdem actis propositis. Et post *And.* idẽ in eisdẽ terminis tuetur *Ioseph.Lud. dec.Lucens.*24. allegans, inter alios, *Vestr.in prax.Rom. Cur.cap.1.lib.8.num.*28.*&* 29.aientem, hoc habere locum, etiam in iudicijs summarijs, & de DD.sustinẽtibus, vt etiam coram executore istæ ex actis nullitates proponi valeant, iam suprà diximus ex *Lãcell.* & alijs; ex quibus, quidquid sit de veritate, an coram dicto executore in causa fuerint, vt ipsum ab exequendo impediant: id tamen dubio procul est, saltèm ex eorum dictis communiter colligi, quod, etiã post præuentam executionem, nullitas ex eisdem actis reliquum executionis impediat, atque in eo statu exequendi ius remaneat, in quo tempore propositarum nullitatum reperitur. Deinde *Io.Vinc. de Ann. in alleg. loc. de Vasal. decrep. atat. sub num.*244. vbi dicens, quod nullitatis remedium sententiæ executionem compescat: subijcit, quod nonnulli distinguunt, prout ipse dixerat suprà *num.* 239. in materia restitutionis in integrum, quod aut nullitas proponitur principaliter, & impedit: aut incidenter, & non; hæc namq; distinctio est iuxtà opinionem aliquorum, quibus aduersari diximus distinctionem è conuerso procedere, vt iàm superiùs. Attamen ipse *Ann.* dum dicit, quod quando de nullitate, post mãdatum de parẽdo, opponeretur, vt tũc executio non impediretur, subdit, nisi nullitates ex actis ex reuolutione chartarũ constarent, vt clarè aperit sub *nu.*245.& sic ex ipsiusmet *Ann.* assertione nostra vallatur opinio.

Tandèm liceat adducere *Muscatell.in dicta Glos.nullitatis, sub num.*70.vbi postquam sub *num.*69. dixit, nullitates post executam sententiam dici principaliter intẽtatas, quodq; libellus, & iudiciaria tela requiratur iuxtà opinionem *Ann.in d.alleg at.*22.*num.*1. aduertit, quod licèt per nullitatum oppositionem executio retractari nequeat, tamen eius venditionem impediri posse, putat: quando nullitatis exceptio expediti posset infrà eumdem terminum, infrà quem executio expedienda foret, ex *Bart.& Menoch.*ibi allegatis, prout euenit in casu nullitatum ex eisdem actis, quæ statim ex reuolutione chartarũ discuti celerrimè possunt, subdens sub *n.*71. hinc praxim inoleuisse de supersedendo in vltima licitatione, donec dictæ nullitates fuerint discussæ.

Nequè infringit opinionem nostram, id quod ab initio diximus ex consimili de restitutione in integrum, quam post mandatum de parendo nullo executioni impedimento esse, dixit *Ann.* nàm primò restitutionis remedium longè differt à nullitatis exceptione, quam in executione sentẽtiæ suspẽdenda omnibus alijs auxilijs efficaciorem esse, cecinit *Muscat.in supr.cit. Glos. num.* 4. & *Alex.in dict.§.condemnatum, nu.*27. ideò trium conformium sententiarum executionem per restitutionem in integrum non impediri, inquit; quia nullitas, quæ de iure communi est remedium ordinarium, non impedit; licèt faciliùs tollatur, quod est contra ius commune, quam contra ius speciale, *l.eius militis, §.militia missus, de testam.milit.*Il.respon-

detur, quod *Alex. in ment. loco cit.* videtur ex proximè eius dictis opinari, quod si nullitates executionē trium conformium impedirēt, etiā in integrum restitutio eumdē operaretur effectum, sed suprà dilucidè, ac conspicuè fundauimus, executionem trium conformium retardari ex oppositione nullitatum ex eisdem actis; ergò quando ex ijsdē actis in integrum restitutio petitur, similiter retardabit; & nos suprà adduximus theoricas, quod restitutio in integrum, quando incidenter proponitur, & non principaliter, executionem remoretur, & in dies in S.C. experimur, quod, supplicatione porrecta per viam restitutionis in integrum, emanat prouisio, quod verbum faciat in S. C. ad finem videndi, si est deferendum petitæ restitutioni; & si ex actis constat, decernitur esse deferendū, & impeditur executio; quinimò ipse *Ann. in loc.* ex aduerso superiùs adducto, plures refert decisiones, quæ sententiæ executionem impediuere ex scripturis per petentem restitutionem productis, quæ alicuius momenti erant, firmans regulam, vt semper impediat, quando non calumniandi studio, & executionē differendi, petita videtur, ex *Innoc. & And. in locis ibi citatis Ill. Lācell. de attent. rest. in integ. pend. à nu. 27.* recensens DD. negatiuam testantes, ipse sub *num.* 128. refert *Petr. de Benint. dec.* 85. quam ipse approbat, dicentem, solam petitam executionem non sufficere, sed quod ante postulatam restitutionem fit facta realis executio, subiūgens indè *num.* 129. non reddi per DD. sufficientem rationem, quare ista simplex executionis petitio, & ista modica anticipatio hunc effectum operari debeat, vt retardare nequeat, quoad actus indè sequentes faciendos; & pro hac opinione dicit militare ea, quæ superiùs sub *num.* 6. dixit, vt restitutio executionem iam factam non reuocet, sed faciendam omninò suspendat.

Puto, ex his esse factum satis in oppositum adductis, facilique negotio posse dilui, quæ per *Vinc. de Ann. & Reg. Ronit.* exarata fuere; procedunt quippè eorum dicta, hoc adhibito distinctionis fœdere de nullitatibus, quæ vel ex ijdem actis, vel ex probationibus extrinsecùs adfuturis, innotescent. Atq; tādèm huiusmodi distinctionē sectantur plures à me ipso relati in *rit.* 252. *n.* 28. *lib.* 1. quos rescribit, me citato, *D. Altimare de nullitat. rub.* 6. *q.* 13. *num.* 24. additq; *Thor. in supplem. compend.* verbo, *nullitates proposita*, *Consil. Marcian. cons.* 21. *lib.* 2. *Cafar. q.* 33. *num.* 36. & non contradicit *Philipp. Franchus* ab eodem *Ann.* adductus, si attentè perpendatur, in *cap. dilecto, num.* 43. *vers. duodecimo quæritur*, verbo, *tūc si est notoria nō requiritur ordo iuris.*

Nullo autē dubio habito, nupèr S. C.
iudicauit, non esse impartiendum
24 terminum, si sententia, vel decre-
ta, aduersùs quę de nullitate fuit di-
ctum, fuerint absq; termino prolata,
mecum relatore, suffragia præstan-
stantibus DD. Consil. Ill. Comite
Legardi, & Io: Baptista de Afflicto, die 10. Ianuarij, instantis anni 1679. in causa Caroli Serra cum Honuphrio Susanna, actorum Magistro Figliola, manauitque scitum, & confirmatū in reclamatione eodē anno, cū interuentu spectab. Præsid. quod *procedatur ad discussionem nullitatum absque termino* ex decātato axiomate, causam appellationis, (quæ est remedium vberius nullitate) eiusdem esse naturæ, cuius est causa principalis, *l.* 1. *ff. an per alium caus. appellat.* quo fretus *Præs. de Franch. dec.* 520. *num.* 1. post *Angel. ibidem* obseruat, quod si prima causa est summaria, etiam appellationis erit summaria, indè originem traxit S. C. praxis, procedendi

in

in causis per horas,si in M.C., à cuius decreto fuit appellatum, fuerit per horas processum, cui Præsidis effato subscribunt *Muscat. in prax. appell.par.3. Gl.instantiam,ex n.11. Michael Ferrer.par.3.obser.cap.483. Fontanell.de pact.nupt.cl.4. Glo.11. num.71.& decis.42. ac 420. Carocc. dec.115. Reg. Capyc. Latro dec.139. num.1.& 2.Prat.lib.4. discept.forẽs. cap.6. num.3.* & videtur disponi ex *pragm.* 44. §. *item si aliquis, de offic.* S.C. ibi: *Et detur terminus non longior,quam in causa principali,ad probandum*: quin in illo themate iudicauit S. C. licere de nullitate iure actionis dici, nedùm vltimi decreti S.C.alterum confirmantis,in gradu reclamationis, sed & confirmati; haud refragante *pragm. sanctione* 4. §. 19. *de dilat.* qua disponitur, quod quando adsunt duo decreta conformia alicuius Tribunalis,non possit dici de nullitate primi decreti,à quo pars appellauit, vel reclamauit;quam pragm. exornat *Consil. Staiban. resol.* 113. *lib.* 2. intelligi enim debet de illis nullitatibus; quæ exceptionis iure ad illorum remorandam exequutionem,deducuntur,non de illis, quæ,exequuto decreto, per viam actionis proponuntur;etenim cum illa sit correctoria iuris communis,innixa præsumptæ calumniæ,hac cessante,exequuto iam decreto,minimè est extendẽda, nè per viam comprehensionis quidem; cum maximum sit discrimen inter vtrumque modum proponendi nullitates, exceptionis, & actionis iure, vt perpendi in *rit. 6. num.9.lib.*1. & huic opinioni inhærere videtur *Præsul Cauensis Affl. in add.ad controu. cap.* 33. *num.* 42. quidquid anteà dixerit in eadem *controu.*33.*num.*24.

Quin in materia, notabilis est decisio *Præsid. de Franch.* 674. quod licèt nullitates propositæ per agnatos,ac alios citatos aduersus foriudicationis sententiam proferẽdam,fuissent reiectæ, ac proindè ad ipsam sententiam deuentum,non ideò,reo postmodum capto,easdem,vel alias proponere nullitates,prohibeatur; factum enim cum excusatore, qui pro eo legitimam personam in iudicio standi non habebat,ei nocere non debet,post *And.& Affl.*poterãt namque agnati, alijque citati sententiæ,actorumque nullitates allegare,& tueri, atq; adeò succumbere;prout contigisse in illo casu, in quo dicit de *Franch.* fuisse cũ agnatis perfunctoriè pro nullitatum reiectione manatum scitum, pro quibus indè,facta diligenti discussione, fuisse iudicatum. Imò si lecta foriudicationis sententia, sint elapsi anni duodecim,deindè capto foriudicato licebit nullitates deducere, haud obstante *prag. dispositione* 77. §.21.*de dilat.*quę hodiè,est 4.*eod.tit. de dilat.* nè possit dici de nullitate sententiæ diffinitiuæ post decem annos; nõ enim illius dispositio vendicat locum in causa,in qua procedirur in contumaciam,& in damnũ non valentis agere,*Nell.de bannit. 2.par.2.tempor. num.64. Boss.pract. crim.tit.de bann.nullit.num.2.Chartar.de execut.sent.cap.fin.num.87.& 166.Scialoya de foriudic. cap.25.nu. 60.& 67.*

Ad obijciendum iudicis incompetentiam,& actorum nullitatem,procu-
25 rator an admittatur?affirmatiuè,attento iure communi,notant *Bart.in mem.§.ad crimen, num.*19. vbi *Benedict.de Plumbin. num.*52. *Rubeus num.* 102. 214. & post alios, quos laudat *Aegyd. Boss. in tract. crimin. tit.de carcerat.fideiuss. committ.n.*16. *Clar.in pract. crim. qu.*32. *num.*20. Qui exemplificãt in exceptionibus dilatorijs:putà,quod quis non possit esse accusator, & in alijs exceptionibus quo ad processum, *Menoch.de arbitrar. iudic. lib.*1. *qu.*80. *num.*58. *Alex. cons.* 138. *num.* 12.

vol.6. *Berous in cons.*170. *num.* 24. vol. 3. *Grammat. in cons. ciuil.* 52. ac *Thom. Actius de infirmis,parte* 2. in verb. *Procurator,num.*5. *Foller.in pract.crim.*in verb. *Audiantur excusatores, num.*7. *Rubeus Alexandrin. de potest. procur. in causis crimin. ex num.*144. *Cæsar Barzi,in decis. Bonon.*152.*num.*5. *Hippolytus Bonacoss. in q.9.crimin.*§.*procurator, Nicolaus Reusner.in decis. Senen.*10. *num.*17. 22.*lib.*2. *& dec.*23. necnò *Hyppol.de Marsil.in pract.crim.* §. *sequitur nu.* 30. quos, & alios laudans,sequitur *Hieron.Magon. in decis. Lucens.*22. *num.*17.*& in decis.*36.*n.* 6.7.*&* 16. subnectens, posse deduci à patre pro filio, aliosque memorat *Borrel. p.*2.*summ. dec.tit.*43. *num.* 114. *de for.compet.& in tit.*66. *num.*127. *de procur. Ricc. collect.* 2622. *Nouar.in prax.elect.fori,t.*1.*sect.*4. *q.*22.*nu.*2. *Vmmius in process. indic. tit. de procur.direct.*3.*thes.*1.*sub num.*31. ibi: *In primis cùm generaliter notarit Gail.d.c.*10.*num.*16. *semper admitti procuratorem à parte rei, quoties non agitur super causa meritis, sed exceptio opponitur, siuè contra iudicem, siuè accusatorem, siuè contra quiduis aliud, diuersum tamèn ab ipso crimine,tex.notab.in c.veniens,de accus.in specie Bar.l.penult.* §.*ad crimen, D. publ.iud.Salyc.in l.*2.*num.*5.*C.de accus. ad opponendum exceptionem incompetentia,procuratorem admittunt. Adde Marant. disp.*6. *nu.*32. *& omninò Chartar. de execut. sent. capt. bann.in præf.num.*35. Attenta verò huiusce ritus dispositione, minimè opponi posse de iure Regni, *Carau.* in hoc ritu insinuat,ex *num.*1.& dixerat *in rit.*205. *num.*4. *de Franch. dec.*417.*post num.*1. *Nouar. in prax. elect.for.q.*22. *Donad. de renunc.lib.* 2. *c.*18. *num.* 97. *&* 98. & adducto *Carau.Frãc.Mar.Prat.respons.crim.* 43.*ex num.*4. *Scial. de for.compet.c.* 8.*num.*131. *& in prax.fortudic.* itidèm *cap.*8.*num.*16. *D. Locumtenens* R.C.*Anton.de Gaeta in respons. rescripto à D.Reg. de Marin.*134.*sub num.*4.*lib.*3.& in terminis consimilis statuti sermonem habent *Clar. q.*36.*ex num.*5.*Farinac. de inquis.q.* 11. *num.* 52. sed contradicit *Muta super consuetud. Panormit. cap.* 4. *num.*11.

At ad libellam reuocatum vidi, an id currat etiam in citatione ad foriu-
26 dicandum, in causa D. Ferdinandi de Touar,quo,me relatore in M.C. citato, seruatis seruandis, die 23. Iulij 1677.ad foriudicandum, quia restiterat stricto ense, atquè indecentibus verbis cuidam M.C.iudici, se ipsum eximendo à manibus Regiæ Curiæ: citatis insuper eius patre,agnatis omnibus,& cognatis, Ill.D.Apostolus de Touar Marchio S.Marcellini parens inter nullitates proposuit,ipsum D. Ferdinandum esse militem & ideò immunem,atq; exemptum à M. C. iurisdictione, propter eaque iudicis incompetentiam opponebat.

Pergebat, dicẽdo,D.Ferdinandum esse Militem cohortis Ducis D.Ioannis de Zambrana, qui militabat, vectus naue S. Catharinæ de Senis classis Suæ Catholicæ Maiestatis,vt ex descriptione ad relatam Militiã clarè ex fide Ratiocinatoris eiusdẽ classis liquidèq, patebat, ex dispositis in *pragm.*11. §. 14. *de milit.* ac traditis à *Reg. Sanfelic. dec.*290.*nu.* 26.*lib.*2.*Carleual.de iudic.tom.*1.*lib.* 1.*tit.*1. *disp.*2. *q.*6.*sect.*4. *num.*468. *Giurb.cons.*59. *nu.*71. *D.Consil.Paschal.de patr.potest.p.*3. *c.*3. *num.*34. & proindè quod cum iudex in omni negotio competẽs sit adeundus, ad ea,quæ adauget *Gayll. pract. obser.lib.*1.*obseru.*42.*num.*9. & M. C. non sit iudex competens militis, qui non potest conueniri, nisi corã iudice suo,ad *tex.in l.magisteriæ,C. de iurisd. omn.iud. Riccius coll.*267. *p.*2.*&* 2685.*p.*7.in quolibet iudicio tam ciuili,quam criminali,apertissimum

mum est in *text. l.1. C. de exibendis reis, Ayal.de iur.& offic.bell. c.8.n.1. lib.3.Petrin.bell.de re milit.par.7.& tit.3 num.16.Claud.Cotor.de iur.milit.lib.2.cap.6. Paul. de Castr. in d.l. magisteria,de Franch.dec.*88.*D.Dominic. Crispo in pract. crimin. tract. lib.1. c. 6.* multa nectens de militibus, de quibus scripsere *Andreas Alciatus in 4.to.oper.*agës de militaribus officijs,*Nicolaus Vigelius in 1. tom. sup. ff. de re militari. Baltaxar Ayala de iure,& officijs bellicis,& disciplina militari. Leãdrus Galganettus in lib.de iure publico, de re militari. Iacobus Calicius in Margarita Fisci, Viridarium militiæ, & de prarogatiua militari.Iulius Ferrettus de re,& disciplina militari. Tullij Crispolti casus militares,& Appendix ad priuilegia militaria status Ecclesiastici. Claudius Cotereus de iure, & priuilegijs militum. Scipio à Trigona de militia. Carol.à Mansfeldt Magisterium militare.Mattheus Patinnus de iudice,& priuilegijs militũ. Georgius Acacius Enenkelius de priuilegijs militum,& militia,& de priuilegijs veteranorũ. Iuan Calderon de los judicios militares.Io.Berardinus Muscatellus* scripsit *in sua praxi, iudicium inter vtramq; militiam armatam, & inermem. Bartholomaus à Chassaneo in Catalogo gloriæ mundi, in 9. par.* edidit *de laudibus militum. Io. Otto Tabor in til.Cod de metatis,& epidemeticis,idest hospitalitate militum,& numeratione pecunia pro liberatione hospitum.Andreas Knichen de vestiturarum pactionib.*vbi de Equitijs *militaribus. Franciscus Zoannettus de Romano Imperio*, vbi etiam *ad rub. Cod.de militari testam.*ibiq;*de priuilegijs militum. Ioachinus Burgers in suis obseru.*scripsit *de militibus.*

Ex hoc promanabat,quod citatio,siuè mãdatũ relatũ cõtra præfatũ D.Ferdinandum dilucidè nullitatis virio subiaceret *Bellam. dec.207. Verall. dec.97.par. 1.* & omnes actus super illa facti, *Gl. in l. si accusatoribus,in fin.* verb.*eundẽ, C.de accusat.Afflict. dec.366.nu.16. Boer. dec.235. Dom. Reg.de Marin.lib.1.quotid.resol.cap. 44.num.14.* & ibi *D.Rodoer. nu.22.* quod quidem fori priuilegium, cũ militia sit contractus inter Principem,& militem (ex conuento namque miles illi inseruire cõpellitur) optimo iure Princeps Militi inconcussum reddere, sicuti alia,obstringitur, pro illo lege milirari vrgente; qua sancitum est, nè cuiusque scripri nomen,nisi ipso volente,delererur,ex *Liu.lib.7.3. decad.* Neq; in hac nouissima descriptione sub die 27.mensis Maij 1677. in militũ rollo D.Ferdinandum adnumeratũ esse,addebat; nàm annum duodecimum vix attingens, inter milites auxiliarios adscriprus fuerat;& solo præsidiarij militis nomine non contentus, demùm in legione Generalis Ill.Principis de Monte Hercule Supremi Præfecti in classe Inuictissimi nostri Regis militem in viuo Messanæ bello pugnaturum se conscripsit;Messanam cum classe perrexit, ibique diuturno belli labore,non leui corporis morbo affectus,Neapolim redire coactus est,à Generali commeatu obtento,curãdæ gratia infirmitatis;hinc est,quod adhuc erat miles,militumq;priuilegijs gaudebat, dum ex commearu aberat à Messanæ bello,ex doctrina *Alberici in l.fin.C.de testam.militar. Tull.Crispolli cit. tract.de priuil.milit.priuil.*18.& denuò vix saluti restitutus ad præstandas operas militares Panormum, vbi erar classis, suis sumptibus reuersus,in conflictu classis nostri Potentissimi Monarchæ cum Gallis,ingrauescente igne in naues Hispanas,ipse D.Ferdinãdus ita in ea pugna se gessit, vt debuit; & pluribus nauiũ combustis, nostrorum militum reliquias ad litora expositas per dies quinque suis sumptibus,suoq; ingenti labore vitam

tam

tam pro singulis, qui ab igne euaserant expendendo, curauit, victumque ijs præstitit, necnō operam impēdit, cuius rei gratia milites omnes ad numerum quingētorum suo Regi, & Regno cōseruauit, & quia nauem, super qua pro milite descriptus erat Pontus mersit, ideò festinanter denuò super aliam prosilire, & seruire curauit.

Quin exponebatur, quod licèt vera sit praxis, illā minimè posse opponi, nisi reus sit in fortijs, vel ipsemet personalitèr compareat, quia pro contumace nemo loquitur, *l. si fideiussor*, §. *si necessariò ff. qui satisd. cog.* & diximus *in ritu* 220. *lib.* 2. *& infrà*, id tamen locum vendicat in citationibus, & contumacibus ad informandum, quæ sunt modici præiudicij: non item in citationibus ad foriudicandum, in quibus citantur parentes, agnati, cognati, atque amici, iuxtà dispositionem iuris communis, & Regni, *in l. hac autem*, §. 1. *ff. ex quib. causis in poss. eatur*, *& const. pœnam eorum, de forband.* quo *tex. in cit.* §. 1. nixus *Paluerinus in add. ad mem. constit. col.* 3. *glos.* verb. *foriudicari debet, in princ.* notat, esse citādos, tā minùs, quàm magis strictos, sub nullitatis vinculo, *Fanon. decis. Rot. Roman.* 365. *nu.* 3. *q.* 1. *de Frāch. dec.* 516. *Præs. Merlin. cent.* 2. *cōtrou.* 39. *num.* 1. quibus repugnare videtur *Reg. Sanfelic. dec.* 225. & distinguit *Consil. Rocc. de offic. tit. de offic. Commiss. general. rub.* 15. *num.* 139. omnesquè refert *Luca ad mem. de Franch. decis.* 516. & videndus *Nouar. dec.* 12. 14. 18. 20. *&* 33. *Scialoj. de foriudic. c.* 11. *num.* 4. *Reg. Capyc. Latro dec.* 74. & hi tertij veniunt, vt principaliter vocati, & tanquam tertij possunt illam proprio nomine opponere, saltèm si non ad finem remittendi, ad finem non procedendi ad vlteriora, data incompetentia, vt in Clerico, qui non auditur, vigore rituum, de quibus infrà, & tamen in citatione ad foriudicandū recipiuntur eius Bullæ extrà processum, quod expressè perpendit *de Franch. mem. dec.* 329. & in altera decisione eiusdem 673. *num.* 12. circà finem, ibi: *Secus autem in citatione ad foriudicandum, in qua citantur agnati, & cognati, quarè ad sententiam foriudicationis procedi nō debeat, & sic videntur admissi, si non ad allegandā innocentiam inquisiti, ad apponendum ea, quæ sunt extrà crimen, vt est dictum in decis.* 314. & quàmmaximè validum est argumentum de clerico ad militem, ex *Glos. & DD. in l. miles, ff. de re iudicat. & Cauall. controuers. commun. quæst.* 328.

Ità potest tertius vocatus in citatione ad foriudicandum allegare iudicem suspectum, tanquam tertius, & quia sua interest, proùt perpendit *Reg. Merlin. lib.* 1. *c.* 48. *ex consil. Gramm.*

27 *primo* post *decis.* perperàm reprehensi à *Caranita*, qui *Gram. in mem. cons.* 1. aliàs *cons.* 71. inter sua consilia vltimæ editionis, (contra quem *Gram.* idem *Præs. Merlin.* inuehitur *seq. c.* 49. *n.* 12. *lib.* 1. obseruans post *Præs. de Franch.* pluriès *in cit. decis.* 329. *Gramm. in add. consil.* 1. calamū pro filio, nō pro iustitia arripuisse,) loquutus est in citatione ad foriudicandum, decisumquè *Merlin.* tradit, & ante ipsum aliàs determinatum refert *Thor. par.* 2. *compend.* verbo, *suspicio indicis. Reg. Capyc. Latro dec.* 164. *num.* 23. *lib.* 2. *de Laurent. de iudic. suspect. c.* 15. *ex num.* 148. *Scialoja de foriudic. cap.* 11. *num.* 17. in nouissima editione, & alij, quos laudaui *in rit.* 265. *num.* 26. & adamussim obseruat *D. Altimare de nullit. rub.* 4. *q.* 10. *num.* 21. citatus enim censetur pro legitimo contradictore approbatus, & debet audiri, licèt aliàs non fuisset admittendus; sic plenissimè probat, & de communi testatur *Argel. de legit. contradict. q.* 3. *art.* 1. *n.* 19. *&* 20. *&* eodem *nu.* 20.

in fine, dicit hæc verba. *Probatur autem prima, quia citatio esset omninò inanis, nullumque prorsùs effectum pareret, quod absonum videtur, nisi approbando citatum faceret legitimū contradictorem, & cuilibet tertio licet pro suo interesse iudicem suspectū adducere, Abb. in c. cum super ex illo tex. Scialoy. cit. fol* 112. & ità practicatū, testatur *Anna sing.* 500. & docent *Afflict. dec.* 235. *in fin. Reg. Ronit. pragm.* 1. *num.* 75. & in *pragm.* 7. *num.* 2. *de suspic. offic. Graffus de except. except.* 24. *num.* 12. *Guazzin. ad defens. reorum, defens.* 1. *c.* 19. & *Riccius coll.* 1612.

Peracta nullitatum discussione, die 1. Decembris 1677. suffragia præstate M.C. coram Excell. D. Prorege in Collaterali Consilio, ex peculiari rescripto, referente D. Consiliario D. Iosepho Ledesma, viro nobilissimo, doctissimo, ac Decano aulæ Præfecto in M.C. qui successerat mihi, postquam biennium compleram, die 10. Octobris 1677. & ad
28 S.C. redieram, iuxtà generalia Suæ Maiestatis mandata, *in prag.* 4. §. 5. *de visitat. seù recens. captiuor.* fuit decretum, *nullitates non obstare*, penès Calistum.

Citrà enim omnem controuersiam esse cēseo, huiusmodi tertium frustrà opponere pro reo, etiàm in citatione ad foriudicandum, iudicem citantem esse incompetentem; ea quippè ratione, quoniam ex dispositione ritus 230. constitutum est, eum, qui intendit iurisdictionem iudicis citantis declinare, oportere, quod personaliter compareat corā iudice, etiam si qui citatus est, haberet priuilegium insertum in corpore iuris; loquitur enim Ritus de vidua, vel pupillo volente declinare iurisdictionem M. C. nequehoc est solumodò in casu, quo iudex est incompetens: sed idem constitutum est, quando iudex esset omninò incapax, putà, si iudex laicus citaret clericum; nàm ad finem declinandi iurisdictionē secularem, tenetur itidèm personaliter se coram iudice laico præsentare cū legitimis documentis, arte tis *Rit. M.C.* 65. & 235. & aduertunt *Carauit.* pluribus in locis, *Borrell. in summ. dec. p.* 1. *tit.* 7. *num* 33. *Danz. de pugn. DD. tit.* 1. *cap.* 4. *num.* 1. *tit. de cleric.* & alij, quod seruari in Gallia, scribit *Papon. arrest.* 5. & Mediolani, *Clar.* §. *fin. q.* 36. *num.* 3. quin reus, vt possit remitti, necesse est, in vinculis se cōstituat, vt indiuidualiter de milite scripsit *Præs. Merlin. lib.* 1. *cōtrou. cap.* 14. quidquid dixerit *Consil. Patign. in tractatulo de iudice, & priuilegio militum, ex num.* 49. rescripto à *Rou. in prag. II. de milit.* de militari exemptione, verba faciens non obstringi militem comparere, si notoriè iudici constet de eius incompetentia ex militaribus documentis.

Hine non refragantur ea, quæ scribit *Giurba cons.* 95. *num.* 13. quo loci videtur probare, quod possit tertius excusator rei citati opponere declinatoriam fori; siquidem inibi loquitur iuxtà terminos statuti illius Regni Siciliæ, quod est *pragm.* 5. *tit.* 12. quibus permissum est tertio, allegare pro reo absente citato, nullitatem ex defectu iurisdictionis, vt clarè scribit idem *Giurba cit. nu.* 13. *vers. quod si nullitatem*, quod in hoc Regno non tantùm non permittitur, sed omninò prohibetur. Ampliùs, declinatoria fori potest respicere personam rei citati, & tertij venientis ad illum excusandum, & defendendum; ex persona rei haud opponi potest, & opposita si fuerit, nihil operatur exceptio prædicta declinatoria, per contumaciā namquè amittitur illa, *l. de die*, §. *planè ff. qui satis dare cogant. Afflict. in dec.* 133. & *in const. Regni pænam eorum, num.* 9. *Ferrarius cantela* 56. *num.* 2. & 3. *Catalan. de indultu cap.* 12. *num.* 21. *Thes. decis.* 265. *num.* 2. No-

Nouar. & alij per eum citati in praxi elect. fori tom. 1. sect. 4. quæst. 22. n. 2. Anna in sing. 120. Foller. pract. crim. rubr. banniantur, nu. 50. de Franch. decis. 417. nu. 1. ac *Carauit. rit. 205. num. 4. Scialoya in prax. foriudic. c. 2. nu. 15. & 16. Tusc. lit. C. concl. 1027. num. 1. Carpan. ad stat. Mediol. 10. num. 137. Thesaur. dec. 265. num. 2.*

Ex persona verò excusatoris, siuè tertij, futile esset, & omninò absonum dicere, posse eam opponi. Etenim cum hic tertius veniat tamquam interesse habens, tenetur coram eo iudice stare, coram quo comparet ad defendendum reum; Exemplo clerici, qui citatus per edictum prolatum contra interesse habentes, tenetur parere iudici citanti, nec potest petere se remitti ad iudicem Ecclesiasticum, vt notauit *Ann. allegat. 76. num. 1. t. 2. Viuius decis. 30. Giurba decis. 1. num. 35. vers. & si sit clericus*, & cæteri apud eos, *Capyc. dec. 8.* rationem tradit *Ann. cit. alleg. 76.* quia veniens spontè, & vltrò est actor, non reus, & ideò declinatoria iuuari nequit, confertq; *Gallupp. in prax. p. 1. c. 7. n. 7. Prat. resp. 51. n. 31.*

Nec refragatur exemplum clerici in citatione ad foriudicandum; nàm tunc iudex laicus est penitùs incõpetens, et incapax, et cognitis bullis constituit se in mala fide: itaut nequeat amplius se intromittere, vel iudicare, *Salgad. de reg. protec. p. 4. cap. 14. num. 84.* Imò ipsa praxis quotidiana id corroborat, quia in hoc casu Bullæ non præsentantur formaliter, neque in forma iudiciaria, sed extraiudicialiter tantùm ad hoc, vt iudici innotescant, sciatque Curia, se non esse iudicem, *Castr. cons. 431. lib. 1. Aluar. in spec. iur. Põtific. c. 33. vers. & nota, Boss. in tract. crim. de for. competent. num. 156.* et satis est, quod reddatur dubia, ex *Abb. in cap. si delinquenti, de for. compet. Dec. in cap. si duobus, num. 3. de appell. Alex. cons. 53. lib. 5. Io. Mar. Cãp. in resolut. crimin. in mat. foriudic. resol. 4. ex n. 1. & res. 30.* indicat *Baron. de effect. minor. ætat. eff. 6. n. 20.* quàm praxim ex eadẽ de *Frãch. ci. dec. 329.* docent *Tapia de iure Regn. ad Rit. M. C. 65. tit. de Episc. cleric. & lib. 3. ad hunc ritum nu. 2. & Rouit. in rub. ad pragm. de sent. foriudic. num. 11. Gypt. ad Capyc. Latro decis. 161. n. 3.* quæquidem *decis. 329. de Franch.* maximè innixa fuit æquitati, obstãte iurium municipalium rigore, in qua hypothesi adeò anceps extitit S. C. vt recursum habuit ad dispositionem *tex. in l. si de interpetratione, ff. de leg.* illamque S. C. æquitatẽ redárgunt *Michael Ferrer. obseru. 173. Mastrill. dec. 113. num. 8. Moderni Hispani in commẽt. ad rit. 235. num. 181. par. 1.* quos laudat *Præs. Merlin. lib. 1. cõtr. forens. c. 49. n. 23. Prat. cit. resp. 43. sub n. 21.* et *Luca ad eandem dec. de Franch. 329. sub n. 1.*

Peregrinũ ad hoc est effatum *Innoc. in cap. ex parte, de verbor. signific.* regulam, vt exemptus non teneatur comparere, constito iudici per ostẽsionem priuilegij de exemptione, vendicare locum in exempto ipso iure, iuxtà *tex. in c. cum persona, de priuil. in 6.* (vt est clericus) non verò in non exempto, & si habeat fori declinatoriam, nàm antequàm præfata exceptio obijciatur, in nullo est elisa iudicis iurisdictio. Clerico enim quantumuis citato, ac contumaci semper fori declinatoriam obijcere licet, *Foller. in prax. rub. bandiantur, num. 5. Marsil. in tract. de bannit. vers. contumacia, nu. 75. Ann. sing. 120. Io. Grand. de bell. exul. in prædict. pati, q. 3. spec. 97. in fin. Gramm. vot. 18. num. 19.*

Paritas, quod possit tertius allegare iudicẽ suspectũ non currit, nàm hoc casu planè crediderim ex vtriusquè persona licere, scilicèt rei citati, et tertij; Nàm quãtum attinet ad personam excusatoris, nemo vnquam negare poterit, etenim cum actor ipse

ipse sit in illo iudicio, dicatq; sua interesse, reum non foriudicari, hoc ipso licitum ei erit, iudicem recusare, prout quilibet alius, ad tradita à nobis *in rit.265.n.25.lib.2.* neq; laudat *Luc.ad Franch.dec.261.in fin.*

Ex quo inducor, vt credam, posse etiã ex persona rei citati iudicẽ allegari suspectum (quamuis ipsi cõtumaci non liceret, ad tradita à me in *rit. 265.sub nu.26.lib.2.* et in specie notat *Io. Baptista Costa Papiensis in cõs. seu respons.46.* etiam purgata contumacia, *R. Rouit.in prag.1. nu.76. de suspic. Maurit.Apicell. in add. ad Luc.Matth.in tract. de suspic. lit.T. à nu.30. ad num.74.* qua de re latè *de Laurent. Beneuentanus; de iudic. suspect. cap. 14. ex nu. 52. & 59.*) scilicet vt clarius dicam ex causa descendente à persona rei citati, putà si sit inimicus rei citati, vel affinis, vel consanguineus querelantis, & si quæ sũt aliæ causæ his similes recusandi iudicem, & hæc suspicio à tertio obijci potest; quia cum ipse tertius actor sit, & agat pro suo interesse, quod versatur circa personam rei citati, & foriudicandi, poterit tertius ex illius persona iudicem remouere; quemadmodũ quis posset suspectum iudicem dicere ex causa descendente à re, de qua in iudicio agitur: putà si tractaretur de aliqua, in qua si haberet interesse iudex, certè in iudicio ciuili non posset ipse iudicare in illa causa, cuius effati ratio non tantùm innititur ijs, quæ à *D.Præsidente Merlino* tradita sunt, *cit.cap.48.ex n.13.* sed potissimùm in eo: nimirùm, quod aliud sit fori declinatoriam opponere, aliud verò, iudicem suspectum allegare. Declinatoria siquidẽ fori exceptio, quæ ex particulari lege non potest deduci, nisi reo præsente: ideò prohibetur proponi, quia aufert iurisdictionem, et ipsam sigillat; quæ non solum dicitur prorogata à reo citato per contumaciam, ex dictis: sed habet pro se maximam præsumptionem iuris; nàm iudex quicumque in suo territorio habet à natura, & lege fundatam suam iurisdictionem in subditis illius territorij ordinariam, quemadmodum de M.C.& Regijs Audientijs loquitur, & testatur *Carauit.ad rit.230.num.7.* quamobrem, vt quis illam valeat declinare, debet personalitèr comparere, & parere mandatis iudicis ordinarij, qui de iure, ad suam exercẽdam iurisdictionem, habet ex natura intentionem fundatam, & in hac ratione residet vis dispositionis nostrorum rituum, vt *mem.Carauit.cit.loco,* & ad *Rit.235.* notauit.

Recusatio autem iudicis non sigillat, neque tangit iurisdictionem; non enim dicit, quod nullam in reum habeat auctoritatem, vel potestatẽ iudex citans: sed sigillat, & dirigitur contra personam iudicis, vt priuati, quod docemur ex *tex. in l.prætor, ff. de iurisdict. omn. iudic.* & tradit idem *Reg. Merlin.contr.cent.2. cap. 37.num.10. Fab.in C.lib.7.tit.17.si à non compet.indic. defin.1.* notans, quantum intersit, an iudex incompetens dicatur, an vt suspectus recusetur; hoc est vera defensio, quæ proficiscitur à iure naturæ: illud autem minimè, quilibet enim regularitèr potest prorogare iurisdictionem iudicis incompetentis, *l. 1. & 2.ff.de iud.Angel. & Imol.in l si finita,§.item videamus,ff.de damn.infec. Alex. in l.quidam consulebant,ff. de re iudic.Neuiz.cons.18. nu.14. Bursat.cons.74.num.48.*

Quod potissimùm absquè vlla hæsitatione locum vendicat, si suspicio sit notoria, & iuris, *Bal.in l.eos,sub nu. 4.ff.de appell.Ias.in l.qui iurisdictioni,ff.de iurisdict. omn. iudic. num.7. Cancer.var.par.3.cap.13. num.147.* Perspicuo namq; iure statutum est, posse iudicem in notorijs de veritate extraiudicialiter, & parte non

citata se informare, *Gratian. lib.3. forens.cap.435.num.2.& lib.5. cap. 824 nu.29. Andreol.1.contr. cap.79. num.29. Encyclopedia iuris,par.2.tit. 15.de notorio,num.28.fol.mihi* 109. notoria enim ab onere probandi releuant, *Gaillus 2.obseru.26.n.21. Sigismundus Scacc. de indicijs lib. 2. cap.9.n 567. Vasq.in præfat. illustr. controuer.nu.25.& lib.1.cap.2. Vuesembec.cons.13.num.62. Corasius lib. 4.miscellan. iuris,cap.20.nu.3. Herman.Vulteius de indicijs lib.3.cap.7. tit.de probat. num. 63. pag.* (mihi) 570.nec in eis requiritur causę cognitio, *Ioseph.Ludouic.dec.Perus 67. num.20.par.2.Gaill.1.obser.39.n.2. & lib.2.obseru.44.num.10.Vuesembec.cons.2,nu.95.volum.1. Herman. Vulteius cons.Marpurgens.21.num. 337.vol.*3.ex *Salyc.in l.vnica,nu.3. C.de prohibit. sequest. pecun.* de quo *Colerus de process.execut.par.1.cap.2. nu.*132. Quàpropter cum hoc omni iure permissum sit, nil quidē cōmune habet cum declinatoria fori: quæ, certis iuribus statutum est, quod proponi non possit, nisi reo pręsente. Si secùs diceretur, redderetur elusoria omnis causa criminalis, atque euanescerent foriudicationes; quādo audiuisse memini, incolumitatem Regni Neapolitani cōsistere in duobus polis: in obseruantia scilicèt *Constitut. Regni, pœnam eorum*, quæ loquitur de foriudicatione, & respicit capitales causas, & in *Ritu M.C.V. 166.* qui sercinatur de instrumentorum liquidatione, & respicit pecuniarias; & ideò in vtroque, singulari, nimiaquè cura vti debemus: ex altera enim delictorum coercitio dependet, quę patrantur assiduè: ex altera debitorum constrictio, qui obdurescunt in dies: solutionem creditoribus, nisi renuentes, certè differentes.

Non omittā tamen dicere, quod dum agebatur hæc causa in Collaterali Consilio, vt audiui, perpensum fuit, in ea esse M.C. iudicem competentem, dum delictum, & offensio commissa fuerat in eiusdem officialem, vt post *Couarr. pract. qq. c.*18. indicant *Menoch. de arbitr. iudic. q.91. num.2. Mastrill.dec.174. de Franch. dec.722. Donad.* post alios, *de renunciat.cit.lib.2.c.18.n.123. Pet.Gregor. Syntag.iur. c.40. num. 24. Iudex de Angelis ad Foller.in tit.& si confitebuntur,num.*11.& in specie, vt militiæ ascriptus ab offenso iudice multari possit, subscribunt *Caball. resol. crim cas.294.num.257. Ayala de iure belli,lib.3.cap.8.num.5. Carlenal.de iudic.lib.1.disp.2.tit.1.sect.4.n.478. Chrispolus in castib.milit.casu 33.Reg. Sanfelic.dec.150,num.16.* dispungēs *prag.* verba 13.*de offic.procur. Casar.* ibi: *e quando fusse offeso la Regia Camera, che è Tribunale supremo quella non habbia à rimetterlo, nè aspettare il remedio*; concinunt *text.in l. de ætate,§.qui tacuit,in fin.ff.de interrog.act.* ibi: *quia prætorem contemnere videtur,& in l.familia, ff. de iurisd. omn. indic.* ibi: *contempta Maiestas prætoris vindicatur.* Maximè attentis ritibus M. C. sancientibus, ad ipsam spectare, cognoscere de delictis officialium actiuè, & passiuè, potissimùm titu 49. & ibi scripsi, meq; eodem in ritu laudat *Capon. lib. 4. discept.forens.246.num.32.*

Per quemcumque verò amici inquisi-
tum posse purgari contumaciā, etiā
29 illo absente, ex *Carau.in ritu 211.*
in princ.& Danz.de pugn.DD.tit.de
contumace,cap.1.num.15.lib.1. scri-
bit *Nouar. lib. 2. de grauam. vasal.*
grauam. 160. dūmodò tamen infrà
terminum statutū compareat dein-
dè personaliter pro delicto princi-
pali, subnectit, rescribens Collate-
ralis Consilij prouisiones, de qui-
bus, & alijs memini in *mem.rit.211.*
num.1.& 2. addo *D.Locumtenentem*
R.C. D.Ant. de Gaeta in alleg. edita
à D.de Marin.124.n.21.tom.3.

An si inquisitus de alijs delictis cite-

tur

tur pro alio crimine, valeat opponi ab excusatore, esse dandam securitatem: ita vt, illa non impertita, cõtumacia, et foriudicatio nullitatis labe scateant, inquirunt *Clar. §. fin. q. 32. num. 12. Farinac. q. 11. num. 58. & q. 29. nu. 85. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 52. num. 29. & lib. 2. cap. 9. num. 1774. Guazzin. defens. 12. cap. 1. ex num. 53. Cancer. var. resol. cap. 13. de iudic. suspect. num. 26. Baron. de citat. t. 1. q. 37. ex num. 9. & tom. 2. in add. ad 1. q. ex num. 12. & tom. 3. in add. ad eand. q. R. Sanfelic. dec. 236. lib. 2. Scial. in prax. foriudic. c. 8. num. 54. Consil. Campan. resol. crim. 17.* plures subnectens conclusiones, fusiùs materiã declarãtes. Hac nostra tamen tẽpestate plures in M. C. conceptas vidi citationes cum assecuratione aliorũ delictorũ, quatenùs opus sit, ex *Foller. in vers. vel eos verbaliter citari faciat, nu. 32.*

Brocardicum decantatum, quod pro contumace nemo loquatur, et quod
30 contumax ob causam capitalem nõ sit audiendus in ciuili, quamuis inter diuersas partes, cum sit ita cautum in *rit. 220.* accidit maximè disputandum in S.C. inter Ill. Principem Belmontis cum D. Ramiro Rauascherio fratre, dùm ferè gemebat torcular, iam iam typis huiusce *rit. 269.* commentarios datuum. Siquidem cum instititisset hic, declarandũ fore nullum, atque irritum transactionis contractum inter ipsos fratres initum, obstrepuit Princeps, nõ esse eum audiendum, vtpotè in causa capitali contumacem ad informandum, & capitula, fretus præfati *rit. 220.* sanctione, & *DD.* à me adductis *ibidem*, quibus addo *Gallup. in prax. S.C. par. 1. cap. 5. num. 5.* qui si attentè perpendatur, de contumace loquitur, deindè de bannito, vtẽ dictione, *maximè*, & scitum manatũ è S.C. de anno 1564. de quo meminit in causa illorum de Milo, his vtitur verbis: *Non esse in ea procedendum, obstante contumacia, Gallupp.* simpliciter laudant *Thor. par. 2. compend. dec.* verbo, *contumax, Iudex de Angel. ad Foller. in prax. crim. rub. accusentur contumacia, num. 20.* & mei memor in *cit. rit. 220.* insequitur *D. Blasius Altimar. de nullit. rub. 4. q. 8. ex nu. 31.* & conferunt tradita à *Thor. p. 3. cõpẽd. sect. 1.* verbo, *contumax pro aliquo*, de cuius *rit. 220.* obseruantia testatur *Foller. in pract. crim.* verbo, *bannientur, sub nu. 55.* quem *Carau.* ibidèm memorat.

At exponebatur ex D. Ramiri parte, axioma illud duplicitèr considerari: vel iure communi, quo cõtumax non potest audiri: et intelligitur in eadem causa, in qua est contumax, in qua litis damno coërcetur, *l. contumacia, ff. de re indic.* & licèt *Glos. in l. sed & si per prætorem, §. ait prætor, vers. sed & si decurio, ff. ex quib. caus. maior.* ampliet, id procedere etiam in alijs causis: eius tamen dictum geminæ limitationi à DD. supponitur: primò, quod debet intelligi in alijs causis inter easdem partes: secundò debet intelligi, esse in iudicis arbitrio, si velit ipse aures occludere: non verò denegari iudici, posse illum audire, si ita velit, ad tradita per *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 36. sub num. 4.* & notant *Boer. dec. 329. de Franch. dec. 271. num. 3. & 6. Reg. Sanfelic. dec. 364. ex n. 9. lib. 3.* vel iure Regni: quo perspecto, contumax pro causa crimali non potest penitùs audiri in causa ciuili, non solùm in agendo, sed ne excipiendo quidem, neque per se, neque per procuratorem, etiã in diuerso Tribunali, & inter alias partes: non sufficere tamen, aiebat, quod esset cõtumax, sed & positus in banno: & denegationem audientiæ in causa ciuili pendere à ratione banni, non solius contumaciæ, ex perlucidis verbis *Rit. prædicti 220.*

Ideòq; *Carau. in cit. ritu, num. 1.* dicere, rationem huiusmodi dispositionis

non esse, quia contumaci denegetur audientia: non enim procederet hęc regula in eo, qui compareret tanquam reus, ad se defendendum, *cap. intelleximus, de iudic. & cap. cum inter, de except.* & tamen in illo ritu contumax non potest audiri, ne quidem tanquam reus in causa ciuili; sed rationem esse, addit, *nu. 3. quod ritus non repellit contumacem, sed bãnitum; & ad hoc, vt quis dicatur bannitus, multa requiruntur, quæ ponuntur in Const. grandis vtilitas,* & *ibi per Afflict. num. 8. & 9. adeò vt si ea non concurrant, bãnũ non teneat; vt expressè Affl. dicit nono notab.*

Quamobrem mirum non est, quod ritus excludat taliter bannitum ab omnibus ijs, quæ sunt de iure ciuili, quale est audiri in iudicio; *quia,* subdit, *bãnitus dicitur esse extrà protectionem ciuitatis: & ad similitudinẽ excommunicati, qui reijcitur à foro Ecclesiastico, bannitus est separatus à beneficijs cõpetentibus secularibus personis, c. 1. in princ. vers. sed Obertus, tit. hic finitur lex.*

Quod effatum *Caran.* apprehendit ab *Affl. in const. grandis vtilitas, nu. 10.* ibi: *quia sicut excommunicatio eijcit excommunicatum à communione fidelium, ita bannum in foro ciuili separat bannitum a beneficijs, quæ competunt personis secularibus.*

Atq; hanc esse rationem ritus, testatur idem *Affl. num. 11.* inquiens: *quàpropter ritus M. C.* qui incipit: *Item si aliquis qui vult, quod si bannitus citetur ad instantiam alterius, etiam pro causa ciuili, non potest comparere per procuratorem, nisi prius contumaciam purgauerit.*

Hinc addebat liquere, quam falleretur *Anich. in sua tract. de præuent. cap. 6. num. 17.* quem ipse adduxi *in eod. rit. 220.* cum derisit sententiam *Caranitæ,* quia ritus expressè loquitur de contumace per ea verba: *nisi contumaciam suam primò purgaueris,* non aduertens, quod eandem *Caranit.* sententiam priùs docuerat *Afflict.* & quod bannitus, non ex eo, quia sit bannitus, desinit esse contumax. Imò bannum est pœna contumaciæ in flagitio capitali; quia primò fit contumax, deindè bannitur. Neq; bannitus potest purgare contumaciam, nisi compareat intrà annum, & antè quam foriudicetur.

Vrgebat tamen Princeps, loqui ritum 220. de contumace; etenim contra reum citatum non comparentem incusatur prima contumacia: deindè cum secunda incusatur, dicitur, *& vocato in banco iuris, Curia pro Tribunali sedente, per ordinarium Alguzerium, vt moris est, quia non comparuit, fuit factus contumax ad capitula, &c.* quam formulam tàm in citatione ad informandum, quàm ad capitula recenset *Scialoy. de foriud. c. 7. n. 7.* Igitur fuit bannitus; is enim dicitur, qui palàm fuit renunciatus contumax, & vocatus in bãco iuris à præcone, non comparuit, ad differentiam banniti, seù foriudicati per sententiam, de quibus loquuntur *Isern. in constit. ob filiorum culpas, vers. & si dicatur, Præs. Merlin. cent. 2. cap. 21. Reg. de Ponte cons. 69. num. 8. vol. 1. D. Marcian. sen. cons. 43. de Gregor. de concess. feud. p. 4. q. 9. num. 53. Surd. cons. 394. n. 22. Anichin. cit. cap. 6. ex num. 2.* & alij, quorũ nomina insipidè confundunt *Donad. lib. 1. de renunc. cap. 25. n. 18.* quem ipse retuli in *eod. rit. 220.* & *Scialoy. de foriudic. c. 8. n. 45.*

Quod probant *pragm. 27. §. 36. de offic. magist. iustitiar.* verba: *item, quod statim apparente de delinquẽtibus, quod fortè non reperiũtur, & sunt in fuga, fiat annotatio omnium eorum bonorũ, & similitèr statim ipsis inquisitis bannitis, seù reputatis contumacibus, facere debeant annotationem omnium bonorum, eorum mobilium, & stabilium fideliter,* & suadetur quia bãnũ, teste *Cuiac. in suis cõmẽt. de feud. in præfat.* est nomen generale, per quod edi-

ctum,

ctum, ſiuè citatio ſignificabatur, & *Alciat.parerg.lib.2.cap.2.*ait:*niſi fortè à tuba quis malit, quam barbaro ſermone conſtat, bannum dici.* Et fuſiùs *Alber. in ſuo diction.* verb. *bannum*,ibi:*bannum dicitur à banneria, idest paruum vexillum: & à verbo, eo,is; vndè bannio,ideſt,publicè cōtra illum eo,hoc eſt procedo: quia publici proceſſus fiunt contra contumaces,deijciendo eos per denegationem iuriſdictionis,vt ff.de re iud.l.contumacia;& ideò cum talis proceſſus publicè fit,maximè per praconizationem,vel edictū publicum,appellantur banna.* Atqui in his terminis ita ait *Marin.Caramanic.ad conſt.Regn.pœnam eorum*, ibi: *cum enim banniti contumacia ſit notoria, quia publicè innotuit, & iam publicè eſt diuulgatus bannitus,vt ſuprà C. eod. l. grandis, adeò quod ipſe etiam ſe contumacem fuiſſe negare nō poteſt*,& poſt ipſum,*Horat. Montan. de regal.* verb. *bona contrahentium incaſtas nuptias, num. 7.* inquiens: *forma autem huius iudicij eſt, vt citato reo ad informandum, & capitula inquiſitionis recipiendum,& accuſatis contumacijs, in vltima vocatus in banco iuſtitia à pracone;& non cōparens,bannitur à iudice;* & in *conſt. Cordi nobis,tit.de exhibit.malefic.dicitur;* *bannitus, quaſi banno,ſeù edicto publicatus.* Hinc bannū in M.C. non ſeruari, voluerunt *Scaglion. in pragm. 1.num.78.de duello,Iudex de Angel.ad Gizz.ar.dec.3.num.4.* ſufficitque,quod declaretur cōtumax, & proindè annus incipit currere à die vltimæ contumaciæ contractæ in citatione ad capitula, *Scialoy. de foriud.cap.9.nu.12.* ſecùs in Curijs Baronalibus *D.Carol.Rot. in florig. concluſ.9. ex num. 76.* ità quod vel ſola notitia,quem fuiſſe declaratum contumacem,ſatis ſit,vt ei denegari poſſit auxiliū, quod teſtatur *Reg. de Pont.de poteſt.Proreg.tit.1.de premiſ.fieri ſolit. §.3.nu.20.* his verbis: *ex quibus infero, quod in receptante contumacem M.C.non admittitur excuſatio propter ignorantiam,quia habentur omnes pro præſentibus,& præſumitur omnibus innotuiſſe*, ex *Foller.ſuper conſtit.Regn. pateranorum, num.34.* & probatur euidentiùs ex eo, quod exarauit *Præſ. de Franch. cit. dec.271. num. 8.* quod debitor, aduersùs quem liquidatur inſtrumentum,habetur contumax, et bānitus,Curia pro Tribunali ſedente: non alia ratione,quàm quia publicè,et Curia pro Tribunali, declaratur contumax: non quidem quia expeditur contra ipſum bannum, eique ſupponeretur. Non comparente enim debitore, ſecunda die iuridica,ſit actus hiſce verbis: *quia citatus vocatus non comparuit,neq;aliquis pro eo: ideò fuit reputatus contumax, & condemnatus ad pœnam in citatione contentam;* vt legitur apud *Galter.* hanc formulam deſcribentē *in prax.inſtrum.3. p. princ.*verbo *perſonaliter in Curia cōparens,n.11.* Quin in hoc facti themate à Regia Audientia haud bannum fuit comminatum (dato,illud non abiiſſe in Audientijs in deſuetudinem) quia procedebat cum abreuiatione termini ſeruata forma Regiæ Pragmaticæ in delictis cum ictu ſclopi,quæ Pragmatica illud nō exigit,ſed terminum dierū quindecim iubet currere à die,quo fuerint reputati contumaces, quā praxim colligit *Dāza de pugn. DD.to.3.tit.de ſentēt. foriudic.cap.6.n.13.* dum attentis verbis Pragmaticæ inquit eſſe inquiſitos priùs citandos ad informandum,inde contumacijs contractis, currere debere terminum quindecim dierū, quo elapſo, effigi foriudicatos, & iterum *de var. crimin.cognit. lib.3. cap.4.num.25.*& non diſſentit *Scialoy.cap.5.nu.26.* aliàs eſſet melioris cōditionis reus, qui patraſſet flagitiū immanius igneis armis:cui ſi nō fieret bannū,poſſet deindè non eſſe foriudicatus, præſentatis bullis,

vel

vel alijs ſcripturis: et ita neq; eſſet bannitus, neque foriudicatus, vt delibabimus *in rit. ſeq.*

Et certè hæc eſt maxima, inter tot cõtumaciæ pœnas, vt nemo quidẽ pro contumace loquatur, neque in alijs cauſis, & attento quoque iure communi, quod ſimpliciter etiam inter alias partes, ſcripſere *Surd. cõſ. 360. num. 13. vol. 2.* quem corruptè, impreſſoris incuria, laudãt *Præſ. Merlin. lib. 1. contron. forenſ. cap. 48. nu. 9.* necnon *Io. Bapt. Coſta conſ. 46. n. 13. in conſil. 300. num. 3. vol. 1. Anton. Perez Sigler in Manipulo florum iur. Pontif. & Cæſar.* verbo, *cõtumax in vna cauſa, num. 9. pagina* (mihi) 6. ibi *contumax in vna cauſa non eſt audiendus, etiam in quacumque alia,* ex *Bal. Dec.* & alijs, ac *Burg. de Pax conſil. 12. num. 11. & 12.* & *Marant. in prax. p. 6. 2. memb. princ. num. 13.* qui vtitur verbo, *poteſt*, quãuis alij inter eaſdem partes coram eodem iudice intelligant, apud *Vin. dec. 12. num. 5. lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 15. par. 1.* Contumacia enim eſt delictũ, *Iſern. in cap. 1. §. fin. de cap. Conradi,* ex *tex. in l. Fulcinius, §. fi. ff. ex quibus cauſ. in poſſ. eat.* quem etiam ad hoc allegat in *tit. quæ ſint Regal. nu. 42.* vbi agit, an contumax bonorum publicatione mulctari poſſit, de quo videas *Farinac. de delict. & poenis, q. 18. num. 37.* multos ex noſtratibus, & alienigenis ſubnectens, cum diſtinctione grauitatis, & attrocitatis facinoris, & alia, de quibus ibi, & vtrobique affirmat *Iſern.* cõtumaciã delictũ eſſe, *l. contumaciam, ff. de re iud. & l. ſi quis id, & l. ſi familia, ff. de iuriſd. omn. iud.* ſed in neutris his iuribus dicitur apertè contumaciam eſſe delictum, & *Bald. in l. fin. C. de crim. ſtellion.* notauit, nulla lege caueri, contumaciam eſſe maleficium; delictum verò eſſe inferunt ex eo, quia punitur, vt ibi *Paul. de Caſtr. in princ.* et propterea allegatur quoq; *tex in l. omne delictum, §. cõtumacia, ff. de re milit.* vbi *Gloſ. in verſ. contumacia,* dicit facere *tex. in l. 3. §. in bello, eod. tit. de re milit.* et *Gloſ. in l. 1. final. ff. ſi quis ius dic. non obtemper.* idem dicit, et ad hoc adducitur à *Paul. de Caſtr. in l. plerique, num. 9. de in ius voc.* et dicunt adamuſſim DD. laudati à *Farinac. q. 18. nu. 26.* vbi nectendo regulam, quod contumacia ſit delictum, et verè multi ſunt caſus, in quibus contumacia tamquam delictum punitur *Bald. in cap. teſtimonium, col. vlt. ad med. verſ. an contrarium, de teſtibus, Anchar. in cap. finem litibus, in princ. num. 9. de dol. & contumac. Felyn. in cap. ex literis, in fin. lib. 28. Gemin. in cap. quidam, col. pen. poſt medium, verſ. ad ſecundum, num. 3. cauſ. 4. q. 1.* firmans, inquam, *Farinac.* regulam, quod cõtumacia ſit delictum, multa ad concomitantiam adducit, quod dicatur vitiũ, peccatũ mortale, quodq; contumax dicatur infidelis, necnõ quod contumacia in non obediẽdo quodammodò hæreſi æquiparetur, et quod contra contumacem omnia iura clament, ac ex noſtris laudat *Foller. in pract. Canon.* verb. *nõ compar. cont. reputent.* optimè tuentem, contumaciam eſſe delictum: et ibi multa de obedientiæ laudibus, et de inobedientiæ opprobrijs, ac cõtumaciam eſſe delictum, enarrantẽ, prout etiam ex alienigenis, præ ceteris, adducit *And. Gail. in tract. de pact. publ. lib. 2. q. 5. num. 9.* de quo noſter alibi erit ſermo, eoſq; extollit *D. Præſ. Merlin. lib. 1. controuer. forenſ. cap. 63. num. 3.* et tradunt *Thomas Ferratius, caut. 22. num. 3. Theſaur. dec. 265. num. 1. Scialoy in prax. foriudic. cap. 1. num. 26.* et quod æquiparetur excommunicato, dixit, de bannito loquens, *Gayll. cit. tract. cap. 1. num. 25.* quamuis excommunicatum poſſe tum excipere, tum ſe defendere, alibi diximus, qua de re *Anich. cit. tract. de prænent. cap. 6. quæſt. 3.* namq; non obſtante ſimili argu-

argumentatione, denegari bannito prædictas exequias, scripsit *Carau.ad rit.memor.*220.*n.*4.Cōtradicit verò *Guglielm. in dec. Rota Spirens. 60. lib.*1.prorsùs verum esse defendēs, quod quāuis bānito agere nefas sit, aut contrahere: attamen valeat se tueri, et excipere, si conueniatur: necnon à sententia appellare, et interpositam prosequi prouocationē, ad quod firmandum adducitur *cap. cum inter*, et ibi DD.iuncto *c.fin.cū Glos.de except.* quam sentētiam meminit receptam fuisse in Rota, die 14.Februarij anni 1589.et videndi *Couarr.lib.*1. *var.q. cap.*18. *num.*5. *Cappell.Tholos. dec.*138. *Anich.cap.* 4.*q.*4.*num.*8.

Re pleniùs discussa in S.C.die 1.instātis mēsis Februarij 1679.scissa fuerunt vota, præualuit tamen maior pars, quod, *oppositis nō obstātibus procedatur ad vlteriora*; suffragia ferētibus spect.D.Præs.S.C. DD.Regēte electo Consil. Erasmo de Ponte S. C. Decano,& causæ Cōmissario, Paulo Iannectasio,& Ill.Comite Legardi aularum præfectis, D. Iosepho Ledesma, & D. Fuluio Caracciolo Præsidentibus in M. C. incriminalibus,ac D.Thoma de Luca adiunctis ordine Excell.Domini pro obseruantia Regalis ordinis, cui scito partes non acquieuerunt; propenderq;reclamatio,quam,Excell.Dominus agnoscens articulum exemplarem, fieri iussit cum interuentu Aduocati Fiscalis M.C.penès Faluū Act.Mag.

S.C. non decidit merum articulum: aderant enim simul alia facta, quæ suam præseferebant hæsitationem: nempè quod ipsa contumacia ad capitula poterat expediri tantummodò propter Philippi Mirabelli cædem, non item ob Iosephi Posa vulnerum crimen;quapropter,cum obtinuisset cædis gratiam à Prorege,ampliùs contumax,aut bannitus non erat.Et præsentatis sui clericatus,ac beneficij bullis per D.Ramiri amicum, quando secunda incusabatur contumacia ob delicta,& post citationem ad foriudicandum, impeditus saltem fuerat contumaciæ effectus,nè ille audiretur,ad tradita per *Reg.Sanfelic.dec.*227.*ex n.*4.cuius decisionis veritatē alibi inquirimus;ac Ritus prohibens clericum audiri in causa criminali,si non cōpareat personalitèr,non prohibet,si fuerit factus contumax, nè possit audiri in causa ciuili;nàm hoc esset punire clericum ratione contumaciæ, quod non mandatur per ritū, quibus contradicit effatum *Præsulis Liparuli ad Isern. in cap. rub. de statut.& consuet.contrà libert.Eccles. lit. M. vers. in hac materia notabis*, posse denegari à laico clerico audiētiā. Et nō rectè poterat denegari audientia,neq; vt contumaci, neq; vt bannito;cum enim se præsentasset,omnem purgauit contumaciam, & bānū deletum est & vigore gratiæ obtentæ de Philippi Mirabelli nece, purgata etiam extitit contumacia ob vulnerum Iosephi Posa scelus quin nullitatē gratiæ nō licebat parti excipere,& illius cognitio, etiam si amplecteretur vulnerū scelus,spectabat ad Proregem,eiusque Collaterale Consilium.

Crediderim tamen,S.C. Regis personam præseferens,atq;adeò non adstrictum ad seruandos M.C.vtpotè Tribunalis inferioris,ritus vt dixi in *ritu* 1.*sub num.*44.*lib.*1.ex *Frecc. & Thoro*, maximè quando iuri cōmuni aduersantur, vt lepidè obseruat *Anichin.ibidē* à me ipso laudatus *de præuent.cap.*3.*q.*5.*ex num.* 10. *&* 13.voluisse in hoc casu,vti arbitrio à iure communi permisso quod quidem iudicis arbitrio committit, si contumaci velit aures præbere in causa ciuili inter alias partes,& in hoc ritus illi reluctatur,teste *Follerio in mem. verbo, banniantur, sub nu.*55.*vers.& est notandum*, quamuis

uis *Reg. Sanfelic. dec.* 71. *num.* 131. *par.* 1. *verf. si iudici videbitur*, cogitauerit, hoc arbitrium tribui etiam ex memorato ritu iudici; isthuc autem arbitrium dandum fuit D. Ramiro, cum ageretur lis inter germanos fratres, & tanti generis: neq; frater poterat id opponere, *arg. l. si magnum, C. de ijs, qui accus. non poss.*

Obex verò, Ritum complecti verum duntaxat contumacem, qui est citatus personaliter, et non fictum, citatũ domi, qui dicitur fictus, iuxtà distinctionẽ inter veram, et fictam contumaciam, de qua *Carau. in rit.* 212. *nu.* 2. *Gallupp. in prax. S.C. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. et alij adducti ab *Addente ad Reg. Sanfelic. dec. mem.* 364. *num.* 1. *Hector de Guido, de virib. cõfess. par.* 5. *cap.* 5. *Io. Bapt. Costa cons.* 46. *num.* 9. minimè satisfacit; qnia in Regno ex peculiari sanctione in *prag.* 2. *de ordin. iudic.* sat est, si citatio fiat personaliter, vel domi, *Ricc. collect.* 2105. *Rota pract. concl.* 9. *num.* 7. quaq; domi præuia citatione, reus in Regno foriudicatur, *Foller. in prax.* 4. *par.* 3. *p. rub. etsi confitebũtur, num.* 3. *in fin. Scialoy. de foriudic. cap.* 6. *num.* 11. & hoc speciali iuris municipalis prouidentia tollitur discrimen inter fictum, & verum contumacem, de quo loquitur *Isern.* mòx *add. loco*, addens exemplum de feudatario contumace: nàm feudatarius fictus contumax possessionem perdit, si non facit iustitiam: quæ verba (facit iustitiam) prout ipse *Isern.* declarat *in tit. qua fuit prima caus.* §. *item, qui dominũ*; cuius *text.* sunt verba, si iustitiam per iudicem fieri non permisit, prout in *l. furti,* §. *mandati ff. de his, qui notãt. infam. & in l.* 2. §. *tutor. de administ. tutor.* vbi verba (condemnauero, vel condemnauerit) explicant, idest cõdemnari fecero, vel fecerit.

Sed hoc *Isern.* dictum, vt ille fictus contumax, qui iustitiam facere non permisit, possessionem perdat, repugnat exaratis ab eodem in *d.* §. *itẽ, qui dominũ*, vbi dicit perdere feudũ contumacem feudatarium, si dixit, nolo venire, nec volo parere iuri, nec iustitiam sibi permissum fieri: & in istis tribus casibus dixit esse verum contumacem; quem verum contumacem, prout est, quando dixit, nolo venire, statim feudum ammittere, ibi dixit, & in *tit. de milit. vasal. qui cont. est, num.* 5. vbi habetur etiam, quis dicatur contumax verus, & quis fictus, & ibi quoq; videas auctores citatos per *Afflict.* & plures alios per *Farinac. de delict. & pœn. q.* 18. *nu.* 50. *in lim.* 8. vbi limitando ex communi omnium DD. sententia solùm verum contumacẽ multari posse, enumerat remissiuè DD. qui docent, quando contumax sit verus, vel fictus, sub *num.* 52. & de ratione, quare contumax fictus possessionem solam statim amitrat, et infrà annum veniens, illam recuperet, sed si vltra labitur annus, tũc et possessione, et proprietate priuetur, pretèr *Isern.* ibi videas *Aluarot. & Afflict. eod. tit.* vbi *Afflict.* iuribus feudalibus respondet dicentibus, quod feudum contumax amitrit, idest feudi possessionem, vt in *q.* notat in *tex. verf. sed contra hoc opponitur*, vbi plures affert solutiones, & in controuersiam adducit solutionem, quam *And.* adduxerat de vero, & ficto contumace; nàm ter citatus, vt requiritur per *d. tex.* si personaliter fuisset citatus, & nõ comparuisset, diceretur verus, & non fictus contumax: & sic semper feudum perdere deberet, ac vetus contumax semper esset, sed ipsum saluat, quando feudatarius ter domi citatus fuisset: quia tunc fictus contumax diceretur, nisi tamen domi citatus, se domi citatũ fuisse, sciuerit; quia tunc etiam verus contumax diceretur, si non comparuerit, secundum *Bart. in l. ex consensu, ff. de appell.* & secundum *Bald. in d. tit. de milit.*

milit.contum. per *tex.in l.qui abſente,C.de proc.* declarat inquàm *Iſern.* quarè verus contumax proprietate multatur, quia plus deliquit, & eſt nimia contumacia, quæ talem mereretur pœnã,*l.fulcinus,* §. *fin.ff. ex quibus cauſ.in poſſeſſion.eat.* vbi bona *Gloſ.& Afflict.de Milit.Cont.not.* 9. notat, quod quantò magis in cõtumacia citatus perſeuerat, tantò magis punitur,*cap.cum non ab homine, extr. de iud.* & ibi multa habes per *Affl.* quę iudici cõtra contumaces permittuntur, ad quem relego lectorem, nàm in *d. tit.* alia quoad feudatarium contumacem ſubnectit.

Notandum,quod licet ſit verum iudicis contemptum attendi, tàm in cauſa ciuili,quàm criminali,vt perpendit *Iſern.in cit.cap.*1.*§.fin.*ex *tex. in l.ſi is,cum quo,ff.commun.diuid.*ex illius ſimpliciter, & indiſtinctè verbis:*ad edictum nõ reſpondit,*& vtrobique ex magna contumacia magnam quoque adaugere pœnam, tamen regulariter, non ſic in ciuili, quam in criminali cauſa iudicis contemptus inſpicitur,vt dicit *Affl. in cit.verb.receptatoribus ſup. à nu.*25. ex *text.in l.infamem, ff.de public.iud.* quem adduxit *And.loc.cit.* qui quidem contumax rectè audirur in alijs cauſis, obſtatquè duntaxar contumacia inter eaſdẽ partes,teſte, poſt alios,*Anichin.cit.q.2.cap.6.num.*21. *D.Luca ad Franch.cit.dec.*271.*nu.*5. memor mei *in add.rit.*220.

An tertius, ad remorandam foriudicationis ſententiam, valeat allegare minorem Rei ætatem,inquirunt DD.quorum quæſiti ſolutio ab illo pendet brocardico:an minor foriudicari poſſit?Etenim aſperitatem à iuribus in malefactores indictã in

31 minoribus lenitendam, miſericordiamque exercendam, eadem iura clamant.Hinc *Plato lib.3.de ſcientia,* ait; *Reſpondeat autem iunior, nam ſi labatur,minus peccabit, mitius igitur puniretur;*& idem *Plato lib.5. de Repub.Solent,*inquit,*iuuenes eſſe ſimplices, & minimè mali, & improborum hominum verſutijs facilè circumueniuntur, cum earumdem affectionum exempla in ſe minimè habeant,* et *Comineus lib.7.de anima*, dixit: *per ætatem iuuenes imprudentèr multa faciunt, nec rerum ante exitus vidẽt,* quod exornat *Maſtril.tract.de Magiſtrat.lib.2.cap.5.ex num.9.*

Adoleſcentia enim,cũ ſit veluti ſuaptè natura proprium, et peculiare vitiorum irritamentum; ideò,ſi quid peccauerit adoleſcens, magis eſſe aſcribẽdum ætatis vitio,quam pertinaci malitiæ,et improbitati; quæque ętas cùm nõdùm habeat plenũ rationis iudicium, atq; conſilium, teſte *Ariſtot.lib.politicor.cap.vltima,* ſpes eſt,eos emendatiores futuros, vitiaq;vna cum adoleſcentia depoſituros; et quia pœna ob id delinquẽtibus imponitur, cum citrà pœnam,futurum ſit, vel ſperetur, vt emendentur, debet ceſſare pœna, aut certè minui, vt lepidè ſcripſit *Tiraquell.de pœnis temperàndis,cauſa* 7.*nu.*5.*Caroc.de minor. in delict. excuſ.q.*1. & alij apud *Baron.de effect.minor.ætat. effect.*10. *ex num.*2. *Gomeſ.variarum reſolut.de delictis, cap.*1.*à nu.*55. *Farinac. de pœn.temperandis,q.*92.*à num.*2. *Io.Grand.de bello exul.ſpec.*92.*n.*2.

Vndè non poſſe minorem foriudicari, communiter docent *Afflict.in Cõſt.*

32 *Minorum iura,num.*8.*Nicolaus Intrigl.ſing.*60. *lib.*1. *Anna ſing.* 379. *Vrſill.ad Afflict. deciſ.*208. *in fine*, *Marcellus Conuerſanus in addition. ad d.ſing.*60.*Intrigliol. Maſtrill.dec.* 161. *Ricc.collect. dec.*323. 3733. & 3962.*Baron.de effect. minor.ætat.effect.*6.*nu.*4. & contra *Nattam, Menoch.& Follerium,*ſuſtinet *Reg.Conſil. Paſchalis de viribus patriæ poteſt. par.*2.*cap.*10. *num.*22. & ita pluriès deciſum teſtatur *Thor. in comp. deciſ.par.*2.verb.*ſententiam foriudicatio-*

uis *Reg. Sanfelic. dec.71. num.131. par. 1.vers.si iudici videbitur*, cogitauerit, hoc arbitrium tribui etiam ex memorato ritu iudici; isthuc autem arbitrium dandum fuit D. Ramiro, cum ageretur lis inter germanos fratres, & tanti generis: neq; frater poterat id opponere, *arg. l. si magnum, C. de ijs, qui accus. non poss.*

Obex verò, Ritum complecti verum duntaxat contumacem, qui est citatus personaliter, et non fictum, citatū domi, qui dicitur fictus, iuxtà distinctionē inter veram, et fictam contumaciam, de qua *Garau. in rit. 212. nu.2. Gallupp. in prax. S.C. p.2. cap.4. num.1.* et alij adducti ab *Addente ad Reg. Sanfelic. dec. mem. 364. num.1. Hector de Guido, de virib. cōfess. par.5. cap.5. Io. Bapt. Costa cons. 46. num.9.* minimè satisfacit; quia in Regno ex peculiari sanctione in *prag.2. de ordin. iudic.* sat est, si citatio fiat personaliter, vel domi, *Ricc. collect.2105. Rota pract. concl.9. num.7.* quaq; domi præuia citatione, reus in Regno foriudicatur, *Foller. in prax.4. par.3. p. rub. etsi confitebūtur, num.3. in fin. Scialoj. de foriudic. cap. 6. num.11.* & hoc speciali iuris municipalis prouidentia tollitur discrimen inter fictum, & verum contumacem, de quo loquitur *Isern.* mòx *add. loco*, addens exemplum de feudatario contumace: nàm feudatarius fictus contumax possessionem perdit, si non facit iustitiam: quæ verba (facit iustitiam) prout ipse *Isern.* declarat *in tit. qua fuit prima caus. §. item, qui dominū*; cuius *text.* sunt verba, si iustitiam per iudicem fieri non permisit, prout in *l. furti, §. mandati ff. de his, qui notāt. infam. & in l.2. §. tutor. de administ. tutor.* vbi verba (condemnauero, vel condemnauerit) explicant, idest cōdemnari fecero, vel fecerit.

Sed hoc *Isern.* dictum, vt ille fictus contumax, qui iustitiam facere non permisit, possessionem perdat, repugnat exaratis ab eodem in *d. §. itē, qui dominū*, vbi dicit perdere feudū contumacem feudatarium, si dixit, nolo venire, nec volo parere iuri, nec iustitiam sibi permissum fieri: & in istis tribus casibus dixit esse verum contumacem; quem verum contumacem, prout est, quando dixit, nolo venire, statim feudum ammittere, ibi dixit, & in *tit. de milit. vasal. qui cont. est, num.5.* vbi habetur etiam, quis dicatur contumax verus, & quis fictus, & ibi quoq; videas auctores citatos per *Afflict.* & plures alios per *Farinac. de delict. & pœn. q.18. nu.50. in lim.8.* vbi limitando ex communi omnium DD. sententia solùm verum contumacē multari posse, enumerat remissiuè DD. qui docent, quando contumax sit verus, vel fictus, sub *num. 52.* & de ratione, quare contumax fictus possessionem solam statim amittat, et infrà annum veniens, illam recuperet, sed si vltra labitur annus, tūc et possessione, et proprietate priuetur, pretèr *Isern.* ibi videas *Aluarot. & Afflict. eod. tit.* vbi *Afflict.* iuribus feudalibus respondet dicentibus, quod feudum contumax amittit, idest feudi possessionem, vt in *q.* notat in *tex. vers. sed contra hoc opponitur*, vbi plures affert solutiones, & in controuersiam adducit solutionem, quam *And.* adduxerat de vero, & ficto contumace; nàm ter citatus, vt requiritur per *d. tex.* si personaliter fuisset citatus, & nō comparuisset, dicitur verus, & non fictus contumax: & sic semper feudum perdere deberet, ac verus contumax semper esset, sed ipsum saluat, quando feudatarius ter domi citatus fuisset: quia tunc fictus contumax diceretur, nisi tamen domi citatus, se domi citatū fuisse, sciuerit; quia tunc etiam verus contumax diceretur, si non comparuerit, secundum *Bart. in l. ex consensu, ff. de appell.* & secundum *Bald. in d. tit. de milit.*

milit. contum. per *tex. in l. qui absente, C. de proc.* declarat inquàm *Isern.* quarè verus contumax propriè rate multatur, quia plus deliquit, & est nimia contumacia, quæ talem mereretur pœnã, *l. fulcinus, §. fin. ff. ex quibus cauf. in possession. eat.* vbi bona *Glos. & Afflict. de Milit. Cont. not. 9.* notat, quod quantò magis in cõtumacia citatus perseuerat, tantò magis punitur, *cap. cum non ab homine, extr. de iud.* & ibi multa habes per *Affl.* quę iudici cõtra contumaces permittuntur, ad quem relego lectorem, nàm in *d. tit.* alia quoad feudatarium contumacem subnectit.

Notandum, quod licet sit verum iudicis contemptum attendi, tàm in causa ciuili, quàm criminali, vt perpendit *Isern. in cit. cap. 1. §. fin. ex tex. in l. si is, cum quo, ff. commun. diuid.* ex illius simplicitèr, & indistinctè verbis: *ad edictum nõ respondit*, & vtrobique ex magna contumacia magnam quoque adaugere pœnam, tamen regulariter, non sic in ciuili, quam in criminali causa iudicis cõtemptus inspicitur, vt dicit *Affl. in cit. verb. receptatoribus sup. à nu. 25. ex text. in l. infamem, ff. de public. iud.* quem adduxit *And. loc. cit.* qui quidem contumax rectè auditur in alijs causis, obstatquè duntaxat contumacia inter easdẽ partes, teste, post alios, *Anichin. cit. q. 2. cap. 6. num. 21. D. Luca ad Franch. cit. dec. 271. nu. 5.* memor mei *in add. rit. 220.*

An tertius, ad remorandam foriudicationis sententiam, valeat allegare minorem Rei ætatem, inquirunt DD. quorum quæsiti solutio ab illo pendet brocardico: an minor foriudicari possit? Etenim asperitatem à iuribus in malefactores indictã in
31 minoribus leniendam, misericordiamque exercendam, eadem iura clamant. Hinc *Plato lib. 3. de scientia*, ait; *Respondeat autem iunior, nam si labatur, minus peccabit, minus igitur punietur*; & idem *Plato lib. 5. de Repub. Solent*, inquit, *iuuenes esse simplices, & minimè mali, & improborum hominum versutijs facilè circumueniuntur, cum earumdem affectionum exempla in se minimè habeant*, et *Comineus lib. 7. de anima*, dixit: *per ætatem iuuenes imprudentèr multa faciunt, nec rerum ante exitus vidẽt*, quod exornat *Mastril. tract. de Magistrat. lib. 2. cap. 5. ex num. 9.*

Adolescentia enim, cũ sit veluti suaptè natura proprium, et peculiare vitiorum irritamentum; ideò, si quid peccauerit adolescens, magis esse ascribẽdum ætatis vitio, quam pertinaci malitiæ, et improbitati; quæque ętas cùm nõdùm habeat plenũ rationis iudicium, atq; consilium, teste *Aristot. lib. politicor. car. vltima*, spes est, eos emendatiores futuros, vitiaq; vna cum adolescentia deposituros; et quia pœna ob id delinquẽtibus imponitur, cum citrà pœnam, futurum sit, vel speretur, vt emendentur, debet cessare pœna, aut certè minui, vt lepidè scripsit *Tiraquell. de pœnis temperandis, causa 7. nu. 5. Caroc. de minor. in delict. excus. q. 1.* & alij apud *Baron. de effect. minor. ætat. effect. 10. ex num. 2. Gomes. variarum resolut. de delictis, cap. 1. à nu. 55. Farinac. de pœn. temperandis, q. 92. à num. 2. lo. Grand. de bello exul. spec. 92. n. 2.*

Vndè non posse minorem foriudicari, communiter docent *Afflict. in Cõst.*
32 *Minorum iura, num. 8. Nicolaus Intrigl. sing. 60. lib. 1. Anna sing. 379. Vrsill. ad Afflict. decis. 208. in fine, Marcellus Conuersanus in addition. ad d. sing. 60. Intrigliol. Mastrill. dec. 161. Ricc. collect. dec. 323. 3733. & 3962. Baron. de effect. minor. ætat. effect. 6. nu. 4.* & contra *Nattam, Menoch. & Follerium*, sustinet *Reg. Consil. Paschalis de viribus patriæ potest. par. 2. cap. 10. num. 22.* & ita pluriès decisum testatur *Thor. in comp. decis. par. 2. verb. sententiam foriudicatio-*

tionis, et idem *par. 3. sect. 2.* verb. *minor*, necnon *Ind. de Angelis in add. ad dec. 13. Gizzarell. nu. 1. de Mari ibidem n. 7. D. Reg. Rouitus in pragm. de sentent. forindicationis, num. 27. Dom. Reg. Tapia lib. 5. iur. Regni, in const. pœnam eorum, num. 13. in tit. de bannit. & forindicat. fol.* (mihi) 282. Sicquè in causa Andreæ Assanto fuit iudicatum à M. C. & sub die 23. Martij 1650. confirmatum per Collaterale Consilium, referente D. Carolo Lopes, tùnc iudice, deindè Consiliario in Bãca Belli, & sub die 17. Maij 1651. in causa Thomæ Florilli in S. C. eodem relatore, & in causa Iosephi de Aloysio inquisiti de proditorio homicidio in personam Iacobi Russo de mense Iunij 1652. referẽte D. Iudice Cõfalone. Cui communi DD. placito, rerum iudicatarum authoritate suffulto, non refragatur distinctio per DD. *Campanam, & Calà*, adducta *locis citãdis*: scilicèt, quod si delictum est tale, vt minor, si in fortijs esset, posset pœna mortis puniri, ex *pragm. 1. de minoribus*, & tunc contra minorem ad foriudicationẽ procedi poterit, minori ętate haud refragante; aut nõ est ille, & non posse affirmant, pro absoluto putãtes, quod minor possit esse contumax, quando immunis est ille à contumacia, eiusque pœnis, ex peregrino *tex. in l. contra pupillum 54. ff. de re iudicata*, quem ita intelligit *Anton. Faber. in suo Codic. defin. 33. de iudicijs*, et taliter in suo Senatu iudicatum testatur in allegationibus, eumq; sequitur *Episcopus Riccius collect. 1626. in fine.* & refert decisum *Flamin. Chartar. dec. 132. Fontanella. decis. 275. n. 16. par. 1.* acconfirmãt *Guttierez pract. quæst. 48. lib. 1. Dom. Reg. Galeota lib. 2. controu. 33. à num. 12.* & sequitur *Nouarius in pragm. 1. de Minoribus, collect. 2. num. 10.* Quod, & comprobatur ex *Troysio ritu 120. num. 3.* qui ex multis sustiuet, dispositionẽ

mem. *Ritus*, ex quo recusãs positionibus respõdere, habetur pro confesso, non habere locum in minore, etiam si à iudice monitus, & personalitèr citatus fuisset, ex quo non posset dici verus contumax, si citatus non comparet, cui opinioni adhęret *Dec.* in celebri *cons. 549.* qui *num. 3.* dixit, quod si iudex citet aliquem minorem sub pœna, quod si non comparuerit, habeatur pro legitimè citato, & pro maiore; posteàquè eo non comparente, ad vlteriora processerit, sententiamq; tulerit; pronunciatio illa contra minorem non sustinetur; quia sententia etiã interloquutoria corruit contra minorem non habentem Curatorem, iudici etenim non licet personam minoris habilitare, vt valeat esse in iudicio sine Curatore, contra dispositionem iuris communis, per *tex. in l. 1. §. 1. vers. nec enim ff. de ferijs*: ibi, *nec enim pratoris factũ iuri derogare oportet*, & *textui in l. minor etiam si quasi 9. ff. de minoribus*, cui innixi *Natta cons. 541. Menoch.* & cæteri voluere, minorem posse contrahere contumaciam, et sic ligari statuto de contumace loquente, occurrit *Antonin. Thesaur. dec. 9. num. 8.* illum non dici verum contumacem, sed præsumptum, et ideò *Hermogenianus in d. l. minor*, vtitur dictione, *quasi*, quæ similitudinem, ac fictionem demonstrat, et improprietatis nota est, ex *Bald. in d. l. minor*; Et cum *Regni constitutio*, *pœnam eorum*, sit iuris communis correctoria, et odiosa, vt ex *And. de Isern. ibidem*, de casu vero, et non ficto intelligenda est: scilicet de vero contumace, et sic de maiore contumace, ex *tex. in l. 3. §. hac verba, il 2. ff. de negotijs gestis, Afflict. in Const. Asperitatem, num. 6. Anna allegat. 70. num. 70. Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. num. 20. Gratian. discept forens. cap. 885. num. 11. Dom. Reg. Rouitus in pragm. 1. de perseq. malefact. num.*

num.22. Verba enim statuti intelligenda sunt in vera, et propria significatione naturaliter, et non ficte, ex *l.1.§.si quis nauem, ff. de exercit.act. l.1.§.si quis perpetuum, ff.si ager.vectigalis, Dom. Reg. Tapia dec.S.C.26. num.22.* et cum dicta *nostra Constit.* verba in contumacem dirigantur, quomodò in minorem adaptari possunt, qui verus contumax, vt suprà diximus, esse non potest?

Quibus maiorem vim addit *text. in l. acta, §.contra indefensos minores, ff. de re iudicata*, quo freti *Paul. de Castr. Alex. & Angel. de Perusia* voluere, contra indefensos minores nullam sententiam proferendam esse, cumque si prolata, non nocet, ad quid foriudicationis sententiã proferre, minorem absentem condemnare? cum euidenti nullitati sit obnoxia.

Quin cõtumacia est delictum in omittendo, *cap. veritatis* 8. *extrà de dolo, & contumacia*, sed minor in delictis in omittendo non solùm restituitur, sed etiam ipso iure absque alia restitutione non tenetur: quia delictum in omittendo non cadit in minorem, *tex. est synodalis, in auth. si captiui, vers. excipitur, C. de episc. & cleric. Tiraquell. de poenis, caus.* 44. *nu.*40. *Gomez lib.3. var. resol. cap.*1. *num.*59. *Plaza in epitom. delict. cap.* 32. *num.* 6. *Sforza Oddo de restit. in integr. par.2. q.*80. *num.*25. *Farinac. q.*92. *num.*69. & non solum excusatur, sed etiam præseruatur illæsus, ex *l.fin. C. si aduersus delictũ*, & aliis per *Cancer. Var. resol. lib. 2. cap.*1. *num.*231.

Ex his elucet responsio ad *Consil. Cãpanam, resol. 2. de foriudicatione, & D. Hieronymum Galà in tract. de restit. in integrum, cap.* 38. asserentes, minorem contrahere contumaciã, & proindè posse foriudicari.

Nec officit *pragm.1. de minoribus* emanata die 26. Octobris 1558. pro qua calamum arripuit, respõsum rescribens *Foller. in addit. ad Mar. not. p.4. tit. an sit iudicium ciuil. vel crimin. ex num.*84. quem laudibus extollit *Gramat. in constit. minorum iura, n.*7. & refert *de Franch. decis.*238. qua pragmatica sancitum fuit, vt iudex non adstringatur ad minorandam pœnã minori, sed in eius remaneat arbitrio, etiam illam extendẽdi ad mortem, attentis qualitate, & atrocitate delictorũ, aliisq; circumstantiis. Siquidem illa contra minorem absentem locum sibi minimè vendicat: cum tantum de præsente loquatur, per verba illa (*plectendi, & feriendi*) quæ ad præsentem referẽda sunt, & debeant intelligi cum effectu, scilicet verè plectere, & ferire, *l.1. §. hæc autem verba, ff. quod quisque iuris*, ac optima *glossa in l. 1. ff. de censibus, & Parladorius rerum quotid. lib.1. cap.*13. ex *Liuio, Macrobio*, & cæteris, dixit, verbum illud *ferire, & plectere*, originem traxisse ab illo antiquissimo fœdere, quod olim in Romæ auspiciis inter Romanos, & Albanos fuit à porci percussione introductum; Cumque verè plectere, & ferire non cadat in absentem, nisi per quandam legis fictionem, ex *dict. nostra Const. pœnam eorum*; quæ fictio in pœnis statutariis, & contra iuris communis dispositionem locum habere non potest, cum non aliàs fictio, nisi in aliqua æquitate fundata procedere possit, & vbi æquitas deficit, fictio non operatur, ex *l. postliminium, §. transfuga, ff. de captiu. & postlim. reuers.* scripsit *Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.*39. *num.* 16. *& præs.*89. *nu.*9. Imò cum dicta *Regia pragm.* sit ab iure cõmuni exorbitãs, & sic restringibilis, vt minùs quàm possit, illud lædat, etiam si remaneret elusoria, & sine effectu, facienda de ea est interpretatio *Dom. Reg. Rouitus in prag.1. num.*14. *vbi de delicto*, plura non incongruè adaptando perbellè scripsit, idem *Dom. Reg. Rouit.*

dec.15. Videndus ad rem *Menoch. de arbitr. cas.329. num.15.* atteſtans in Senatu Mediolani, ipſo ibi ſedente, immunem euaſiſſe à pœna vltimi ſupplicij minorem ſexdecim annorum parricidam; nixus concluſione, minorem etiã in delictis grauiſſimis, quæ atrociora nuncupantur, mitiùs mulctari, ex *Cald. Pereyra* aduerſus *Caſtrenſ. in l. ſi curatorem, verſ. vel aduerſus, num. 61. de integr. reſtit. Farinac. quæſt.11. de inquiſit. Foller. in addit. ad Marãt. p.4. tit. an ſit indicium ciuil. vel crim. ex num.* 84. memor famigeratæ litis, quam memorat *de Franch. dec.230. Gramat. in cõſilt. minorũ iura, Maurit. Dolanus* doctiſſimus Auctor, & ex primis, qui de reſtitutione in integrum tractatum congeſſit, *q.* 150. *&* 169. *Seſſe deciſ. Aragon.97. tom.1. Fachin. controuerſ. lib.9. cap.1.*

An igitur excuſator poſſit opponere, foriudicatum eſſe in minori ætate

33 conſtitutum, non vna eſt omnium DD. opinio. Quod minoritas allegata nõ impediat, quin ad ſententiã foriudicationis procedi poſſit, verũ quod de ea habeatur ratio, quæ de iure habẽda erit, principali inquiſito exiſtente in fortijs, norant *Farinac. q.11. num.33. Foller. in rubr. foriudicentur*, & ibi *de Angelis, num.* 11. *Baiard. ad Clar. qu.44. ex num.47.* Affirmant alij, id opponi poſſe, tum ab excuſatore, tùm à foriudicato in Curiæ fortijs exiſtente: & ita foriudicationem retardari, duram præconizantes oppoſitam ſentẽtiam, *Maſtrill. dec.161.* quem laudat *Prat. ad Paſchal. de patr. poteſt. p.2. cap.10. ſub num.22. Bertaz. conſ.* 380. *num.3. lib.2. Cartar. de execut. ſent. capt. bannit. cap. fin. ex num.* 227. *Danz. de pugn. DD. tom.3. tit. de minor. in delict. excuſ. cap.1. ſub num.6. Scialoy. de foriudic. c.3. num.14. Thor. par.2. compend. dec.* verbo, *ſententia foriudicationis, Gizzar. dec.12. ex num.5. Reg. Tapia lib.3. iur. Regni in annot. ad hunc ritum num.3.* aduertens, hoc iudici arbitrariũ in Regno, ex mem. *pragm.* quæ incipit, *& ſi verum, de minor.* In quo caſu, an dandus ſit terminus reo in vinculis exiſtenti ſummarius, ad probãdum, ſimiliter deduxerunt in controuerſiam; præualuit verumtamèn opinio, dandum eſſe terminum ſummarium, ac breuem, ſaltem per modum extraiudicialis cognitionis, ex doctrina *Abb. conſ.41. num.1. verſ. ex quibus verbis, par.1.* & *Hieron. Gõzal. ad reg.8. Cancell. §.7. proœmij, num.*233. quam extollit *D. Praſ. Merlin. lib.1. contr. forenſ. cap.40. ſub num.15. verſ. vnũ tamen credo*, in caſu, qui euenit in M. C. dùm ibi præeſſem, ſingulari, dignoq; certè, quẽ hic nõ omittam. Quandoquidẽ captus, ac detruſus fuit in vincula M. C. Ioannes Bona, Caſalis Sancti Cypriani Ciuitatis Auerſæ, foriudicatus, ob homicidiũ ictu ſclopi patratum, in perſonam cuiuſdam Dominici de Nouello; quamobrem Tribunal peracta recognitione, vt moris eſt, ſeruatis adductis per *Foller.* in verb. *captis foriudicat. recognoſc.* decreuit, quod *exequatur foriudicationis ſententia*, vltimoq; reus afficeretur ſupplicio; reclamauit, obtinuitquè ab Excell. Domino, vt in Collaterali Conſilio diſcuteretur, deferendum eſſet, nec nè reclamationi, (Magna enim Curia procedebat, tanquam delegata, vi Regiarum Pragmaticarum) propoſita cauſa in ſupremo illo Areopago, rei patronus extemplò protulit fidem Parochi illius Caſtri, à libro baptizatorum extractam, Ioannem Bona, natum die 20. menſis Ianuarij 1659. atquè ideò minorem

34 fuiſſe tempore delicti, cuius libro fides habetur *Nouar. in pragm.1. collect.1. num.4. de minor. Vin. dec.489. Milan. dec.12. num.44. lib.1. Ant. de Virgil. de legitim. perſon. cap.1. n.11. Giurb. dec.119. num.7. Auus meus ad Gram. dec.48. nu.3. Antonel. de tempor.*

por. legal. lib. 2. cap. 13. num. 10. alter *Antonel. conſ. 60. ex num. 5. Ricc. p. 1. collect. 302. & p. 5. collect.* 1677. Obſtrepebat Fiſci patronus, dicens, fidem dolo excogitatam, ac omninò falſam; quandoquidem ex eiuſdem Rei aſpectu maior ætas tempore delicti arguebatur, *Viu. deciſ.* 184. *num. 9. Franch. dec.* 119. *num. 9. Rub. dec. Rot. Roman.* 45. *ex num.* 11. *Muta conſuet. Sicil.* 21. *num.* 66. *& ſup. c. R. Martin.* 46. *nu.* 37. *Flau. Tort. ad ſtat. pap.* 23. *n.* 16. *et Vermigl. cõſ.* 261. *ſub n.* 4. *ac Baron. de effect. min. ætat. in prælud. num.* 154. quiq; ex *Muta cit. loc.* aduertit, quod in decretis, cũ ſoleãt apponi verba, (vt ſuo nobis demõſtrauit aſpectu,) eſſe caſum, in quo iudici licet ſecundùm conſciẽtiam ius dicere. Altera deindè die iuridica, cum allatus eſſet liber baptiſmorum: tùm diuerſitas characterum, tum recens atramentum, quibus inſcriptus erat Ioannes, maximè poſt omnium baptizatorum illius anni collectiuam, dolum, falſitatemq; aſtruebant. Accedebat his, inuentum eſſe in eodem libro inſcriptum alium Ioannem Bona, ortum anno 1654. quæ omnia, credẽdum, ſuadebant, reum fuiſſe maiorem tempore delicti.

Deliberauit autẽ Senatus Collateralis, quod M. C. prouideret ſuper exceptionibus minoris ætatis, ſcripturiſq; præſentatis poſt decretum, quod vtpotè iudex in prima inſtantia interpoſuerat. Reducta cauſa in M. C. dicentibus quibuſdam ex Dominis, dandum fore terminum ſummarium ſuper huius facti cognitione, præualuit maior pars, terminum denegans: ſupponens ex illis euidẽtiſſimè conſtitiſſe maiorem rei ætatem. Surrexit alter ex dominis, habendam, inquiens, aliquam cognitionem, ſaltèm extraiudicialẽ; dum Rei patronus aiebat, Ioãnem Bona natum anno 1654. fuiſſe alium, qui infans deceſſerat; quàpropter decreuimus, vt audirentur depoſitiones ſeniorũ illius Caſtri: quæ deindè perplexitatis plenæ, neque ſibi conſiſtentes, longè iudicantium mẽtem obturbarunt, licèt aliquantò magis Fiſci dictum dilucidarint.

Ipſe comitans veſtigia *Gram. deciſ.* 48. in caſu perſimili, dixi, vt afferretur à Regia Camera liber numerationis, ex quo ætas probatur, *D. Calà de modo articul. num.* 177. & examinat *Auus meus* mòx *cit. loc. ex nu.* 7. in eoq; elucebat, quod Ioannes Bona natus in anno 1654. deductus erat ex decreto, tanquam mortuus in anno 1655. & Ioannes Bona, qui ſupponebatur natus in anno 1659. nullo modo aderat deſcriptus, nè in numeratione quidem hoſtiaria. Proindè inferebatur, mancipatum carceribus non eſſe, neq; Ioannem Bona natum anno 1654. qui iam deceſſerat, & ità extiterat declaratum ex decreto Tribunalis tam ſupremi, qualis eſt Regia Camera: neque illum, qui natus afferebatur anno 1659. cuius nomen clariſſimè videbatur recens additum, vel ſaltem erat minor.

Dùm agebatur diſcutiendus hic caſus: & nos hinc, atq; hinc premeremur, Proregio diplomate, per ſcriptoriũ iuſtitiæ ſub die 1. Februarij 1676. Excell. Dominus remiſit ei capitis pœnam, ac ad Regias triremes perpetuò remigẽ addixit, idq; decreto M. C. ſub die 4. eiuſdem menſis exequutum fuit, relatore Dom. Conſil. D. Ferdinando Ramires, penès Garganum Actuarium.

Vel iudicia ipſa, quis credat, aſtrorum vices ſentiunt, viciſſitudinum va-
35 rietates experiũtur! exclamãt *Reg. de Ponte dec. Collat. Conſil. 40. in fin.* ibi: *ſunt fata cauſarum. Reg. Sanfelic. dec. 48. par. 1. Conſil. Franc. Mar. Prat. lib. 1. diſcept. forẽſ. cap. 30. in fin. & lib. 3. cap. 20. n.* 150. & de capitalibus cauſis, quod in illis ſæpè fata ludant, lepidè ſcripſit in Elogio à

Tri-

Tribunali M.C.Excel.D.Petro Antonio ab Aragonia, tunc Prorege erecto, D.Reg.ac Locumtenens Regiæ Cameræ Summariæ D. Antonius de Gaeta. Quamuis damnati ad triremes morte grauiori affecti
36 dicantur, quibus conuenit *Caij Cæsaris* dictum apud *Sallustium: in luctu, & miserijs mortem, ærumnarum esse requiem, non cruciatum*; de quo *Iodocus Damhouder. in prax.rer.crimin.tit.de carcerib. num.1. & in tit. de relegat.ad ergastula, seu vincula nautica, num.37. & 45.* inquit, *quæ vincula nautica, errabundi, siue necabundi nebulones, & similes, & mendici, non secus, quam mortem habent exosam, adeò vt plerũque decollationẽ ergastulis nauticis præferã. Et posteà,* inquit, *ratio, et causa hæc assignari potest; quod multis leuior videatur, ob mortendi necessitatem, mors quæuis subita, quàm illa nautica, tam diuturna, totq; supplicijs assiduis hominem excarnificans; adeò, vt hæc mors ciuilis, nulla non morte naturali, sit multò terribilior; cum enim hi in singulas horas mori videantur, numquam tamen ipsis sæpè spem, atquè implorata morte frui contingit, sed pro vna, eaq; perbreui morte optata gladij, moriuntur millies. quod quidem mortis genus tam sæpè repetitæ, propter pœnarum assiduitatẽ, improbos quosque, & facinorosos homines maximè, atq; extremo metu territat, & exanimat. Maximas, atquè adeò intolerabiles esse triremium miserias, & calamitates, satis, superque indicat vetus hoc prouerbium. Qui vitæ triremicæ desiderio tenetur, eius voto Deus aspiret meliora.* Hęc replicat idem *Damhouderius in Enchiridio partium, aut similiũ,* in verb.*relegatio*. De his multa scripsere *Iacobus Cuiacius sententiarum Pauli lib.5.tit.25. Broidæus Miscellaneorum lib.2. cap.30. Broidæus ad Francisc. Polletum historiæ fori Romani, lib.5.cap.19. Lancellot. Conradus de offic.Prætoris, cap.de cõtumacibus, & bannitis, num.13. cum pluribus seqq. Ianus Langlæus ocij semestris, lib.5.c.5.*

Exceptio verò, quod occisus poterat impunè occidi ob eam causam, quia
37 bãnitus, nequaquam opponi potest per procuratorem quod huius ritus intuitu docet *Carauit. sub num. 3.* nullius tamen auctoritate suffultus, verùm & nos *decis.314. de Franch.* commemoramus, *num.4.* attestantẽ ita decisum in S.C.& recipi in Ducatu Mediolanensi obseruat *Clarus quæst.32.sub num.19.* & ibi *Baiard. in add.num.51.* quamuis attento iure cõmuni abnuendũ esset, ex DD. à prædictis auctoribus relatis. At idem meritissimus *Præs. de Franch.* adhęrere videtur, concludens, sub *n.5.vers.nec similiter obstare*, quod licèt quando indultus exceptio tãgit crimen, (vt in memorato casu, quando inquisitus occisum fuisse bannitum supponit) minimè allegari possit per procuratorem: attamen si talis exceptio extrà crimen se habeat, non negat, posse indultus exceptionem per procuratorem, immò per quemcumque opponi: & sentire videtur *Carauit. hoc in rit. num.6.vers.sed vt dixi*, & *in prag.1. de exulib.num.167.* sequitur *Caball. cas.23.num.53. vers.porrò quin*, & in casu *decis. Præsiden.* quãdo exceptio indultus tangeret crimen, possit per procuratorem opponi, in praxi passim seruari, notat *Io. Grãd. de bell.exul.præd.quantitatis, q.3.nu. 8.* & decisum audiuit *Cæsar. Vrsill. ad Affl.dec.289. num. 28.* quorum meminit *Barthol.Franchus in alleg. 111.* apud *Reg. de Marin. tom.3.* & ante ipsum, *Visconti in add. ad eandem dec. de Franch. 314. num.3.* & adiungit videndos *Campan.in c.Regni 12.ad fin.* & *Farinac. in 3. vol. quæst.99.ex num. 119.* necnon *Mastrill.in tract. de indult.gener. c. 23. num.32. vers. quæro secundo nu.35.* declarans *de Franch. memoratã dec.*

314.

314.videndusq;idem *Pras.dec.*673. loquens de indultu, & in *dec.* 674. insequiturq; *Scial.de foriud. cap.*11. *ex num.*17.

An exceptionem loci non tuti, diximus in antecedenti *ritu* 268. *n.*10.

38 *& Carau.* tangit *in hoc ritu num.*7. Addo *Sanfelic.in prax.iudic. sect.*6. *num.*3.*& dec.*3. *Damaud.select.sent. lit.*C.verbo,*citatio*,& *in prax.rer.ciuil.c.*75.*num.*4. *Ludou.Gilhausen.in arb.iudic.cap.*4.*Horat.Persic.int.consil.crim.cons.*7.*num.*10.*Calà de mod. articul.gl.vnic.* §.2. *num.*795. *Ricc. collect.* 329r. *de Laurent. de iudice suspect.cap.*13. *ex num.*1. *Capon.discept.forens.*11. *ex num.* 32. *tom.*1. *Thor.in* C.*rer.iudic.alleg.*31.*num.*7.

Quando pro criminali causa agitur ciuiliter ad pœnam pecuniariam,

39 procurator admittitur:& admissus, etiam condemnatur;exequutio verò contra delinquentē,siuè inquisitum principalem constituentem fit, ac fieri debet, *l.* 1.*ff. an per alium causa appellationis*, *arg. l. Plautius, vbi Glo.in fin.l.licet*, §.*ad actionem, vbi Gl.*in verb.*publica, ff.de procur. c.super his*,§.*fin.extrà de accus.c.tua, de procur.Specul.in titul.de procur.*§. *ratione agitur,sub num.*10. *vers.*11. *cum àgitur*, *Gloss. in cap.*1. in verb. *criminalis,de iudic.in 6. Marian.Senior,in cap.veniens nu.*48. *de accus. Iacob. Philip. Portius commun. opin. lib.*5.*cōcl.*38.*limit.*5.necnō *Socin.in regul.* 322. *num.* 5. *Rota in nouis in dec.*420.*incip.si committatur auditori,Felyn.in cap.meminimus,num.*11. *de accus.*& ita per Sacrum Consiliū post Magnam Curiam, fuit diffinitum,vt per *Matth. de Afflict.in dec.* 64.*num.*2.quam retulit,& sequitur *Andr.Gayl.de Pace publ.lib.* 1. *c.*10. *n.*13.*&* 14. *Cyrillus Fulgeon.in Sūmula Criminum,par.* 1. *de procurat.* §. *vnico,sub num.*1.subtiliter *Andr. Facchin.de cōtrouer.iuris lib.*1. *c.*25. *Rubeus Alexand. de potest. procur.in causis criminalibus,num.* 143. *Placētinus in summa Codicis lib.*2. *tit.* 13. *col.*2.*Thor.in C.rer. iudic. alleg.*31. *num.*32. memor *Carauit. in hoc rit. Scialoy.de foriud.cap.*8.*nu.*40. *Merlin.dec.*39. conferunt tradita à me *in ritu* 235.*nu.*25.*lib.*2. quem locū citat *D.Altimare de nullit.rub.*4.*qu.* 8.*num.*18.

Quin quando pro pœna ciuili imponitur criminalis, putà ex defectu solutionis, quæ facta non est intra tempus statutum,dùm ille sit soluēdo,vt post *Io.Anton.Rubeum de potest.procur.in caus.crimin.num.*279. 280.*& seq.*voluit *Iul.Clar.in pract. qu.*32.*num.*10.*vers. vlterius quaro, Peregrin. Ianninus de citation. real. lib.*3.*cap.*21.*num.*54.quos sequitur *Cæsar Barzius in decis. Bononiens.* 152.*num.*3.4.

Si pro delicto imponeretur pœna corporalis, vel pecuniaria arbitrio iu-

40 dicis,procurator haud admittatur; quoniam tūnc, pendente arbitrio, iudicatur, vt de pœna capitali,notat idem *Carau.in hoc rit.sub nu.* 9. *vers.secundò amplia*, quod restringitur, si aliàs ex tali arbitrio iudices non cōsueuerint imponere pœnas corporis afflictiuas, *Iul. Clar. pract.crim.q.*32.*vers.sed quaro.*

Ad criminalia causæ media, nec procurator admittitur,*argum.l.*2. *C.de*

41 *accusat.* voluit *Guid. Pap. in decis. Delph.*338.*num.*1. *Ricc. collect.dec.* 856. *par.*4. *Borrell. in summ. decis. tit.* 66. *de procurat. num.* 125. qui declarauit ad *Pet.Bell.in spec.Princ. rub.*4.in verb.*non interuenit,versic. poterit tamen*, quem locum allegat *Petr.Cened. collectanear. iur. canon. par.*1.*collectan.*30. *num.*1. & disponitur *in rit.* 106. de quo meminit *de Angel.ad Foller.tit.aud.excusator.*

42 *n.*25.*vers.verùm supradicta*.Etiā si citatus esset vidua, vel pupillus,ex

43 *rit.*230. quiduè si esset pater, vel mater?diximus suprà,*ex dec.Lucens.* 22.39.*&* 42. apud *Magon. Merlin. dec.*6.*Capyc.dec.*153.*nu.*3. *Ricc.p.*7. col-

*collect.*2622.& in specie, pater contumacis, habens illum in potestate, valeat pro suo interesse prosequi iudicium, haud obstante dispositione memorati ritus 220. negatiuè resoluit *Florian. in conf. 25. in primo dubio*, vbi *num. 6.* confirmat suam opinionem suprà relatam in *consil.* 24. quod scilicèt contumacia superueniens post litem contestatam in alia causa ciuili, sed ante sententiã, efficiat, vt sit supersedendum in terminis, in quibus iudicium illud reperitur.

Restringit regulam *Caran. sub nu.* 10. in Vniuersitate accusata, cui licet
44 comparere per procuratorẽ, ac remittit se ad tradita *in rit.* 108. *lim.* 2. ibíq; nos scripsimus. Addimus, siuè agens, sinè accusata, ex *Regni Const. generalia iura*, & ibi *Marin. de Caramanico glossator. And. de Isernia, & Matth. de Afflict. num.* 8. 9. & 10. *Foller. in pract. crim.* in verbo, *vel eos verbaliter citari faciat, nu.* 8. & 16. *Viu. in decis.* 112. *nu.* 4. *Capyc. in decis. Neapol.* 5. *sub nu.* 7. *Gabriel communium opinionum, lib.* 7. *tit. de malefic. conclus.* 9. *num.* 6. *Portius in tract. commun. opin. lib.* 5. *conclus.* 38. *limit.* 14. *Bal. in l. Polla, num.* 9. *C. de ijs, quibus, vt indig.* 10 *Ioc. Damhouder. in pract. crim. c.* 24. *num.* 2. *Gail. de pace public. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. *Cyrill. Fulgeon. in cumul. crim. par.* 1. *tit. de Proc.* §. *vnico, sub num.* 2. 10. *Anton. Rub. de potest. procur. in causa criminali, num.* 141. & quando dicatur vniuersitas, deliquisse, & quomodò mulcetur, *de Nigr. in cap. Regni* 210. *ex num.* 15. *Foller. in prax. crim. rub. pœnis debitis feriantur, nu.* 35. *Ricc. collect. decis.* 1812. quæ aliquando ad murorum destructionẽ condemnatur, *Franch. in cap. felicis, de poenis in 6. Cyn. Bart. Anchar.* & alij apud *Gratian. discep. forens. cap.* 217. *sub num.* 12. quo casu amplius ædificari non possunt, ex eodẽ *Gratian. sub nu.* 12. in habentibus enim causam successiuam, non sufficit ab initio factum, nisi perseuerantia duret, per *Imol. in l. si fideiuss.* §. *meminisse, de legat.* 1. & ex *Bart. in l. inter Castellanum, aliàs Statillianũ, de recept. arbit.* occurrẽte *textui in cap. ex literis, de const.* differentiam, discrimenq; tradenti inter demolitionem ob contumaciam factam, qua cessãte, etiam pœnam cessare debere, & inter demolitionem ob delicti punitionem sancitam, quæ perpetuò durare debet, prout comprobat *Tiraq. in l. si vnquam* in verb. *susceperit liberos, num.* 181. *C. de reuoc. donat.* quidquid contrarium dixerit *Domin. in cit. c. felicis*, & plura alia, ad hoc adducit *Gratian. in mem. cap.* 217. *à num.* 13. quin super domibus euersis solet sal seri, vt perpetuò sterile solũ fiat, & alij à noua ædificatione abstineãt, etiam ob timorem, nè aliquid sibi ærumnosum contingat, vt notat *Gratian. citatis in locis*, qui plura peregrina subnectit ad hanc salis aspersionis thesim; idem *Gratian.* tàm *in cap.* 217. quàm in *c.* 179. notabilia ad materiam dirutionis domorũ indicat, potissimùm *cit. cap.* 179. quærit isthæc pœna demolitionis domorum sit noua? & ex *Luca de Penn. in l.* 1. *C. de petit. bon. sub col.* 2. *vers. vtrum autem in tali lib.* 10. notat, esse consuetam in atrocissimis delictis: subdens tamen hoc non esse in iure expressum, sed posse fieri exemplo blasphemi, qui simili pœna punitur, *cap. quando, vers. Nabucdonosor*, 23. *q.* 4. prout etiam in Cardinalem necante, & in rumpente pacem; eius verò dictum, huiusmodi pœnam dirutionis domus haud esse in iure expressam, veritati non innititur; nã *Isern. in cit.* §. *item, qui dominũ am.* laudauit *tex. in l. si is cũ quo, com. diuid.* quẽ *tex.* non in contingentia facti, sed iuris fuisse, & iudicem in contumaciam ad domus demolitionẽ peruenire posse, dicit *Paris. de Synd.* in verb. *contu-*

tumacia cap.2. ex *tex.in cit.l.ſi is,cum quo*, & tradunt DD. in eadem *l.* et huiuſmodi *tex.* mirè ad hoc adducit *Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.1.§.1.num.36.* vbi *de And.* meminit, nec nõ *de Roman.in l.1.§.ſeruus pignori,ff.ad Syllan.* latiſſimè *de Boer. deciſ.230.par.2.* referens,multoties per Collaterale Conſiliũ hoc propter delictorum enormitatem mandatum fuiſſe:licèt dicat ex *Bald. in d.§.ſi ſeruus*, creditoribus cõparere, licere,atq;remorari decisũq;obſeruat; ſed quid ſit faciendum,videas penès *Iſern.& add.* nàm optimè loquitur, ex quo ſi domum deſtrui, arbuſta ſuccidi, & alia ſimilia fieri expedierit,vt pœnę genere deterreri cœteri poſſint, *l.quoniam, C.ad l. Flau.de plag.* iudex demoliri poteſt, & Fiſcus pretium dabit:cum publica vtilitas hoc exigit, *l. Cornelia,§. fin.ff.ad Syllan.& l.1.C.in quib.cauſ. ſer.ac Freec.de ſubfeud.lib.2. in 29. author. nu.12. Decian.de leſ.Maieſt. cap.40.num.37.lib.7.tom.2.fol 173.* quia fiſcus eis ſatisfacere tenetur, ex *Capyc.deciſ.30.in fin.num.33.& Affl.* qui refert *in tit.quæ ſint Regal.* in verb. *& bona committentium, nu.37.* decretum Regis Friderici, & Reginæ Ioannæ primæ de morte *Conſ. Andr. de Iſern.* in quo illius occiſores lœſæ Maieſtatis crimine ad pœnam mortis,& bonorum publicationem cõdemnantur, & quod eorum domus in ruinam dentur; & ibidèm etiã dicit demolitionis domorum pœnam etiam in crimine lęſæ Maieſtatis in iure non vidiſſe: & propterеà poſſe quempiam dicere, quod ſit hæc pœna in Cardinalem occidente, de quo loquitur *tex.in cap.felicis,de pæn.lib.6.* quam pœnam dicit eſſe nouam per Pontificem indictam, ſed certè nè dùm de conſuetudine, vt ipſe *Affl.* ibidẽ cenſet,& dixit *Luc.de Penn.* hoc ſeruatur, ſed eſt de iure ex ſupra deductis:pœnaq; eſt antiquiſſima,poſt *Gig.de poen.crim.læſ.Maieſt.qu.35. num.5.tom.11.par.1.* aſſerit *Gratian. ibid.ex nu.8.* referens multa exempla, in quibus domus deuaſtatæ fuere,præter alia,illa Marci Vaccę, cuius domus in Vacci Pratis euerſa fuit, vt ex loci nomine notabilitèr illius memoria haberetur.Secundò refert exemplum Marci Manlij Capitolini.Tertiò Marci Flacci,qui cũ Gracco contra publicam inſurrexerat ſalutẽ.Quartò de Melio Frumẽtario. Quintò tranſit ad Venetorũ exempla, & refert de Marino Phaletro illorum Duce,qui cum eiuſdẽ ſuæ patriæ tyrannum fieri putaſſet, in mortem cum bonorum publicatione,atque domus euerſione incidit.

Quinimò etiam particulares citati pro vna eademq;cauſa,ſi ſint plures quã
45 decem, admittitur procurator, ex *c. Regni* incipit *ſtatuimus,vt quotiès, in rubr. quòd liceat ſpecialibus perſonis in criminalibus cauſis conſtituere procuratorem, ſi in numero decem ad minus conueniantur*,& ex *cap.* incip. *Studio proſequentes,in rubr. quòd in cauſis criminalibus poſſit conſtitui procurator per plures, vltrà denarium numerum accuſatos*, & ex *conſt. Regni*, quæ incipit, *generalia iura, de Angel.ad Foller.rub aud.excuſ nu.1. verſ.octaua declaratio, Scialoy.* poſt alios,*in prax.foriud.cap.8. ex n.25.* numerus enim denarius,ſeù decem Vniuerſitatem conſtituit, cui non licet perſonaliter comparere, cum careat corpore,nomenq;ſit iuris,& non perſonarum,*Innoc.in c.grauem, Gl.verbo,Conſiliarios, num.1. extra de ſentent.excom.&* poſt alios,*Nicol. Loſæus de iur.Vniuerſ.par.1.num.8.* id quod etiam in numero ipſo decem ſanciunt capitula relata,nè hęſitatio emergat à noſtratibus agitata de decreto M. C. V. diffinitiuo, quod habet exequtionẽ, infrà ſummam ducatorum centum quinquaginta,ex *Prag.3.nu.4.de offic.S.R.C.*

an procedat dispositio, si illud sit ducatorum centum quinquaginta, neq;plus,neq; minùs, de quo diximus in ritu 257. n.12. lib.2.

Quamuis auidi actuarij in fraudem nō vnica citatione, sed pluribus citationibus decem citari affectant, vt suadet Caran.in hoc ritu, & in ritu 207.vbi ipsemet designauit, & de Caran.memor est Auus meus ad Capyclum dec.5.num.2.& describit in liquidationis materia Franc.Ant.de rober.in prax. instrum. cōsid.4.n.11. quem laudat Anichin.de praeuent.instrument.cap.2.dub.5. ex num. 147. quin aduertit idē Auus meus, quod pendente discussione, an deliquerit vniuersitas, vel particulares, haud procurator admittatur,ex Vrsill.ad Afflict.dec.109.post n.3.

Idemq;in Ecclesia,ac Collegijs dicendum, Speculat. in tit. de procur. §.1.
46 n.11.vers.decimoquarto quem laudat Caran.in hoc ritu,sub n.10.

Summoperè notandum, in omnibus criminibus,in quibus multitudo interuenit, seueritati esse detrahendum,nè multorum clades sequatur, ex l.penul.ff.ad l.Corn.de sicar.& c.si non potest, ac cap.ipsa pietas 23. q.4. authores tantùm summo afficiēdos supplicio,monet Plat.lib.12. de leg. necnon Cic.pro Cluent.ibi Poena debita multis simul peccantibus, ab aliquibus tantùm luitur:& proindè respondi in visitatione carceratorum M.C.ex multitudine gentis de arte, seù Collegio artificum,quæ in exceptione carcerati interuenit, principaliores duntaxàt multandos, authoritate Guazzin.defens.5. cap.5. num.26. ac Bursat. cons.65. num.9. vol.1.Reg.de Ponte de potest. Proreg. tit.1.in princ. num.9. Parcitur enim
47 multitudini, puniūtur principales, & authores rixæ,Clar. §. fin. qu.60. vers.allegatur etiam, Catalan.de indult.q.5.ex num.2.Affl.in const. Regni,vt delicti fines,in 1. not. Carrer. pract.crim.tit.de homic.vers.quartodecimo excusat. pagina 214. Scial.de forindic. cap.20. num.14. Aiebam propterea in consessu doctissimorū virorum,quod si grauitèr lęsus obobtineat à Prorege, vt quicunquè interfectorem sui consanguinei curiæ tradat, veniam suorum consequeretur criminum, profectò promissa indulgentia nō opitularetur, si capiēs esset caput exulū,ex notabili cōs.Anch.161. n.5. ver.praedicta maximè,aiētis,quod in generali remissione,& indulgētia Principis minimè delinquētiū,vel perditorū caput cōtineatur, nisi in specie de eo dictū sit;isti enim duces bannitorū, magis quā ipsi banniti delinquunt, cum alios ad delinquendum ducāt, fretus Anchar.tex.in l.quoniam multa,C.ad l.Iuliam de vi public.cap.alma,de sent.excom.in 6. & cap.latere, de cleric.excom.Min.& Frecc.de subfeud.lib.2.tit.quis dicatur baro, num. 44. post Ioannē de Terra Rubea in tract.de rebell.car.88. art.9. & Luc. de Penn.in l.vnic. col. 2. C.de Colon. Illyricanis,lib.11.ac Aimon.cōs.220. num. 15. ex eodem Anchar. in cons. 158.ex narratis in facto,post medium column. dicit,authorem criminum acerbiùs,ac atrociùs puniri pro alio. rum delictis, qui, eo auctore, deliquerunt,ex memor.l.quoniam,et ibi Gl.& DD.fusè,super qua lege multa dicit Mars.in pract.crimin. verb. constante, num.46. cum seq.ac 77. & Crau. in d. cons.220. ibidèm laudat pulchrum Bellamera effatū in cons. 40.col.4.vers.secūda propositio,quod in delictis maius est peccatū cōsensus auctoritatis,quam operationis; et in nostri Regni pragmaticis semper isti bannitorum ductores excipiūtur,et satis diuersè cum eis agitur,quàm cum alijs exulibus,vt videre est in toto tit. de exulibus.

Et de collegijs artificū, ac mercatorū sermonem habent Matth. Berlich. dec.26.& 150.Cabed.dec.Lusit. 158. num.3.par.1. Io.Lecier.de primogen. lib.2.

*lib.2.q.2.num.5.David Mau.in comment.ad leg.Libic.lib.4. tit.13.art.3.
Kinſpildius de iur. & priuil. Ciuit.
Imper.lib.5.cap.3.nu.15. Iacob.Bornit.in tract.de rer.ſufficient. tract.2.
c.2. Gaſp.Klok de contribut. c.50.ex
num.186.& de arār.lib.2.cap.35.ex
num.42.Vernellius lib.2. tit.11.c.8.
Beſold.de iur.colleg.cap.1.in tract.de
iur.rer.Academicarum,pag.51. Daniel Ottonus de iur.publ. c.21. Ricc.
collect.94.633.& 888.Martin.Vranius, to.2.conſ.31, Matth.Stephanus
de iuriſd.lib.2.par.2.cap.6.*& ex noſtratibus *Gypt.ad Capyc.Latro deciſ.
95.ex num.1.lib.1.*

Si conſtructo proceſſu, producantur
ſcripturæ excludētes delictum, reo
48 in fortijs non exiſtente, an citatio
remorari poſſit? *Conſil. Campana reſol.*11. excitat quæſtionem, & affirmatiuè reſoluit, & tangit *reſol.*25.
inhæret *Donad.lib.1. de renūc.c.25.
ex n.52.huius rit.mem.*& conferunt
exarata à *Scial.de foriudic.c.8. ex n.
83.Altimare de nullit.rub.4. q.8.n.*
39. quod ſemel,ordine tamen Excell.Domini Proregis,ſeruatum vidi in M. C. ſed potiſſimùm attento
rituum rigore fieri non debet;& an
liceat contra foriudicatum captum,
ſuperſederi,conſtito de innocentia,
*Farinac.*latè *de inquiſit. q.11. nu.3.
& q.18.nu.28.in fin. Eliſeus de Bellagr.in compend.rer.crim.meth.tract.
10.q.25.num.4.Reg.Tapia lib.5.iur.
Regni tit.40.in conſtit.poenam eorū,
nu.11. D.Maioran in opoprax.crim.
cap.12.num.74.*

Contrahit regulam *Carau.* in hoc *ritu
n.*11. ſi cauſa erit huiuſmodi,quod
contra mortuum, putà ad damnandam illius memoriam, procedatur,
49 procurator admittitur ad defuncti
innocentiam tuendam, *arg.l.quæſitum,ff.de ſepuchr.violāt.*voluit *Bald.
in l.reos, num.*50. *verſ. circa quintum,C.de accuſat.& argum.l.fin.C.ad
leg.Iul. maieſtat.* quē ſequitur *Barthol. Socin.in regul.*322.*nu.*13. ante
eum *Ludouic.Roman. in ſingul.*431.
incip.de crimine, & tangunt idem
*Bal. & Imol.in l.1. C. ex delict.defunct.nu.4. Cyn.in l.2. C.qui teſtam.
facer.poſſ. Angel.de malefic. verſ.qui
dominus iudex,num.43.verſ.an ante
contra cadauer,*multa enim ſunt flagitia,in quibus damnatur memoria
illa patrantium,de quibus *Iul.Clar.
pract.crim.q.32.nu.16. Borrell.par.
1.ſumm.dec.tit.66.de procurat.ex n.*
145.vel aliquid in mortuum decernitur; & annis ſuperioribus accidit
Neapoli.

Cum enim apud Excell.Dominū Marchionem de los Veles Regni huius
50 Proregem ius ſuum popoſciſſet
Ioanna Milone vidua,ac detuliſſet,
Franciſci Conradi Reg.Cam.Rationalis mandato Franciſcum Elephātem filium ſuū à Sebaſtiano de Stephano,& Carolo Caſciale,vtroque
pecunia corrupto ſcoplis exploſis
per dolum fuiſſe interfectum; coniectumque in ſcrobem in prædio
eiuſdem Conradi excauatum, firmiſſimè teneret; Excell.Dom.vt nō
minus pij, & clementis, quàm iuſti
Principis partes exequeretur,mandauit, vt Magna Curia Vicariæ in
eo facinore vſque adeò enormi iuſtitiam exerceret; Cumque cauſa
demandata fuiſſet Domino Conſiliario D. Ferdinando Ramirez, hic
ductus zelo,ac iuſtitiæ amore, nihil
ſui muneris prætermiſit, vt ea de
re,qua par erat diligentia, inquireret; Et cum delicti veſtigia procul
apparere cœpiſſent, ea perſecutus
ſolerti ſedulitate, reperit tandem
Franciſci Elephantis cadauer eo in
prædio terræ mandatum.Dùm autē
Magna Curia Vicariæ ad eam cauſam excutiendam neruis omnibus
incūberet, iam iam illi modum impoſitura; Regia Camera Summariæ
hortatorias ad illam literas dedit,
nè vlterius progredi contenderet,
alienam in meſſem falcem immittēdo; enimuerò præfatus Rationa-

lis Franciscus, vtpotè eius Tribunalis Minister, & quidē perpetuus, criminis sui vices ab alio pati nequaquam poterat, nisi à suprema Maiestate Regis; Quamobrem Regiæ Cameræ tribunali sese vltrò præsentarat, atq; ab eodem iniunctum mandatum decem millium aureorū susceperat. Itaque Excell. D. iussit, M.C.V. ab incœpto desistere, ac Rationalem in castrum Lucullanum, vulgò dictum, *dell'Ouo*, per Auditorem militiæ Generalem deferri, ibique in carcerem coniectum detineri, præcepit; intereà loci de re omni certiorem facit Regiā Madriti; vbi decernitur per illud Supremū Italiæ Consilium, die 23. Ianuarij 1676. vt Excell. D. Ministrorum Iunctam cōuocet, qui eam causam euoluant, & ad exitum perducant suum. Euestigiò præscripta Iuncta seligitur, die 23. Februarij eiusdem anni, ex rescripto per bellicum amanuensem expedito, cui præses, ac caput designatur D. Regens D. Didacus de Soria Marchio Crispani, & D. Consiliarius D. Ferdinandus Ramirez; paritèr DD. Præsidentes Regiæ Cameræ D. Emmanuel de la Scalera, & Dux Insulæ, necnon ego; constitutusque fuit Fisci patronus Dom. Consiliarius Ignatius Prouenzalis, ad præsens Reg. Cameræ Præsidēs. Hic, instituto processu, iure suo enixè petijt, vt mandatarij, de quibus suprà sermo habitus, Sebastianus de Stephano, & Carolus Casciale de medio tollerentur Germanico more, videlicèt per vrbem raptarentur ad supplicium, & eorum cadauera, discerperentur in frusta; Franciscus verò Conradus capite obtruncaretur, atque ad reparanda læsis partibus damna omnia cū expensis damnaretur.

Iam verò vbi patroni, & accusator diū, multumque, pro rei, pro causæ opportunitate fuerunt eloquuti, die 8. Iunij 1676. ad examen causa reuocata in ædibus præfati D. Marchionis Crispani: prædictorum, quibus decernendi prouincia ex speciali Principis mandato obtigerat; quibus addictus deindè quoquè fuit D.D. Ioānes Galiego, maleficiorum iudex, multiplex omninò sensus, multiplex sententia fuit: siquidem Conradum tres capite obtruncandum: duo torquendum acritèr: vnus relegandum pronunciarunt; exilij locum, qui relegandū dixerat, Oranum statuit; Sicarios verò omnium ore, cunctis suffragijs laquei supplicio fuerunt addicti.

De omnibus peractis certiorato Principe, interim extraiudicialiter nunciatum Conrado fuit, se morti addictum, capite forè plectendum, is nūcio accepto ad insaniam vsquè iratus venenum hausit, quo paulò post absumptus est; scelusq; ipse suum, quod anteà silētio obuoluerat, tàm immani flagitio comprobauit; vltrà arguentium, ac delatorum vota nefarium subijt lethum. Interiectò tamen aliquo temporis spatio post haustum venenum sacerdotem ad se arcessiri iussit, vt ad eius pedes prouolutus, sua peccata confiteretur, & re vera sacramentalem confessionem emisit. Faxit misericors Deus, vt suprema illa resipiscentiæ signa paulò antè mortem ex intimo petita sint, vt verè summo Numini conciliatus mortem obierit.

Quamobrem in dubium reuocatum fuit, an cadauer supplicio plecti deberet? Et quamuis primò intuitu, non nigrum theta præfigendum, sed
51 in negantem sententiam omnibus modis eundū videbatur: mors enim omnem adimit iudici potestatem, ac omne criminis vestigium obliterat, §. *deinceps, auth. de nupt. l. 1. Cod. si reus, vel accus. mort. fuer.* & ibi DD. & in *l. defuncto, ff. de public. iud.* ibi: *Defuncto eo, qui reus fuit criminis, et pœna extincta est*, & in *l. Imper. ff. de iurisdict. omniū iud.* & ibi *Bart.*

Alex.

Alex.et alij in ead.l.defuncto,Menoch. cons.99.n.150. cũ barbarum profectò sit,sæuire in mortuos: nec videtur quorsum attineat id genus supplicij : nequeũt enim cadauera pœnas sentire,*Conarr.cap.1.lib.2.num. 10.Gomez.variar. resol.1. num.39. Boer.decis.316.num.10.Boekel.disq. 6.num.21.Farinac.* ferè per totam *quæst.10.num.77. Gizzarell.dec.15. num.* 3. & alij per *Amescuam de potest.in se ipsum,cap.23. lib.1. nu.69.*

Attamen sancitum fuit à Iuncta, vt in sequenti die , vix exorto Sole,pro foribus M. C. thalamus appararetur funeteus; securiq; apparata,caput Conradi sub ictu ferri aptaretur, vt posthumũ hoc suppliciũ populi animos metu occuparet, incuteretq; terrorẽ,quò nemo in posterum talibus actus Intemperijs,deq; mentis sanitate deiectus, germano prorsùs,& agnato crimine se astringeret. Quæ sanè sententia, tum ex ciuilibus legibus, tum ex Põtificijs edictis,tum ex gentilibus,ingenuisquè populis,qui cadauer communi alijs tumulo interdicebant, petita est . Et sanè hoc impium crimen se occidendi,diuina, humanaq; iura tam perditè improbant,vt nihil vnquam æquè impium, tàm communi, tàm æquo iudicio de iure perspecto,animaduertas.Placuit quidẽ sceleris huius patrocinium assumere nonnullis,quibus nihil æquè iucundum , quam quod impium , ac flagitiosum; hi enim verò mortem sibi consciscere strenuum potius , quam nefarium statuebant:imò gloriæ verticem attigisse hominem putabant,se communis lucis vsura abdicantem.

Quam sapienter philosophorum princeps Aristotiles in horum sententiam inuehitur,multisq; rationum ponderibus,ac momentis vitio vertit,& dedecori,sui necem; imò impotentis,iacentisq;animi ea capita insimulat , quæ sibi manus ad excidium inferunt. Quod si apud veteres lege cautum erat,vt qui de medio suum tolleret patrem,culeo insutus, ac præceps in mare actus,ita viueret: vt ducere de Cœlo spiritũ non posset, ita iactaretur fluctibus, vt nũquam ablueretur,*l. pœna parricidij,ff.ad l.Pomp.de parricid.* post alios,*Mantua in suo enchirid. lib.5. cap.101. & lib.6. cap.120. Foller.in prax.censual.*verbo,*Nicolaus Episcopus,num.158.de Franch.dec.230.sub num.4. Petr. à Plaza in epit. delict. cap.11.ex nu.17. Henric.Bocer.cl.3. disp.4.th.45.Menoch.2.arb.iudic.cas. 356.Helfricus Hunnius discur.crim. fol.235.Arismin. Tepat.dec.tit.309. Ludouic.Gilhaus.arb. crim.de parric. Carpzou.pract.crim.par.1. quæst.13. sub qu.1. & sequent. Petrus Heigius miscell. quæst.par.2. quæst.33. Iodoc. Damhoud.prax.crim.cap.60. num.1. Harprecht ad tit.inst. de public.iudic. fol.442. Beluiso prax. crimin. lib.9. cap.5.Decian.prax.crim.lib.9. cap.5. & 6.Armisa.5.de Repub.c.4. sect.5. Vigel.1.M.I.C. lib.1. c.26. Fichard. Bonacossa,syntagm.comm.opin.lib.9. cap.5.& 6. Petrus Gregorius Tholosanus,syntagm.iuris lib. 36. cap. 24. Magius 4.miscell.cap.9.Iulius Clarus recept.sent.in §.parricidium. Daniel Moller.ad const.Saxon. cons.3. n.16. Guilhelmus Boekel de publ.iudic.disquisit.7.Celius Rhodiginus lib.6.antiquar. c.43. Coras.1. miscell. cap.5. Farinac.par.5.de homicid.quæst.120. Thor.par.3. compend. sect.2.* verbo, *pœna parricidij*,pari quidem iure ei, qui sibi vitam adimit,non debet,

. . . . una parari
Simia,non serpẽs vnus, nõ culeus vnus.

Hic graphicè locum habent verba matris Meneceı (hic enim vltrò sese occidit) præsenti,natiuaq;oratione inclamantis

Quid superos,hominesq, queror? tu saeue Menaceu,
Tu miseram ante omnes potuisti extinguere matrem.

Et

Et quidem inficiari non potest propricidium, quod Græci αὐτοχειρία vocant, barbarum quiddam redolere, ac ferum, agrestemquè Maurorum crudelitatem sapere: & repugnare sacratissimis omnium legũ præscriptis, nimirùm

Iuri Diuino, *Deuteron.* 32. *vers.* 39. 1. *ad Corinth.* 6. quia gratiam Dei, & merita Christi abijciunt, aduersantur precepto Decalogi, *Non occides*, solus enim Deus est Dominus vitæ, & necis; neque recipit Deus animas, quæ inuito Domino exierunt è corporibus, vt ait D. Hieronym. cum retinẽdus in corpore animus: nec iniussu eius, à quo nobis ille est datus, ex hominum vita migrãdum est, ne onus assignatum à Deo effugisse videamur, *M. Tull. Cic. in somn. Scipion.*

Iuri naturali: quia natura, & res quælibet sese conseruare studet in suo esse, quæ nihil non ad sui conseruationem molitur, & resistit corrumpentibus, *D. Thomas* 2.2. *q.* 64. *ar.* 5: namq; ordinata charitas incipit à seipsa; neq; sui destructor esse debet homo, cum natura abhorreret crudele mentis consilium, & in corporis violentiam proprias manus.

Iuri Canonico, *c.* 1. *cauf.* 32. *q.* 5. *cap.* 9. *eodem*; quippè vnicuiq; à Deo commissa est propriæ suæ vitæ custodia, *Greg. de Valent. tom.* 3. *disput.* 5. *q.* 8. *punt.* 2. & vis charitatiua sui proxima est.

Iuri demùm ciuili; nemo enim est mẽbrorum Dominus suorum, *l. liber homo*, 13. *ff. ad l. Aquil. l.* 9. §. 2. *vltim. ff. de pecul. legat. l.* 9. §. 7. *ff. de pecul. l.* 6. §. *si quis vulner. ff. de milit. l.* 4. *ff. ad l. Corn. de fic. l.* 38. §. *fin. ff. de poen. Gomes. l* 1. *c.* 4. *num.* 16. *& Vngepaur. Exerc. Iustin. disp. q.* 10. sed Deus, & lex: etenim haud violare debẽt externa vi disciplinam externam in semetipsos, & obedientiam Magistratui debitam, *Guid. Pap. dec.* 278. & qui facit id, quod aliàs facere solet hostis, meritò etiã præsumendus est: vndè Carolus Magnus dixit, *qui se occidit ipsum, Remp. prodit, & graue delictum committit*; nequè aliud quid occidit, quàm hominem, qui se occidit, *August. lib. de Ciuitate Dei* 1. maximè, cum ipsa natura omnibus animantibus appetitum viuendi indidit, sui q; tuitionem in brutis etiã ingenerauit, *Donell.* 1. *cõm.* 17. *Obrecht. de necess. defes. c.* 8. & naturæ lex valida est viuere, nec mortem sibi accelerare. *Egesipp. de excid. Hierosol. lib.* 3. *cap.* 17. *Heig. lib.* 2. *q.* 36. *Damhoud. pr. crim. c.* 88. *Decian. trat. crim. c.* 4. *per tot. lib.* 9. *Iacob. Menoch. lib.* 2. *cent.* 3. *caf.* 284. *Plaza epit. delict. cap.* 23. *Tholosan. lib.* 26. *cap.* 22. *syntagm. iur. Vas. illustr. controuer.* 11. *lib.* 1. *part.* Horum pœnas recensent *Clar.* §. *fin. q.* 68. *nu.* 27. *Menoch. de arbitrar. caf.* 284. *num.* 14. *Franc. Anton. Scalona* noster Regnicola *de testam. lib.* 2. *cap.* 4. §. 1. *Molin to* 4. *tract.* 3. *disp.* 9. *Copp. lib.* 1. *obseru.* 3. *Besold. in tract. de vitæ, & mortis consid. lib.* 3. *de sepult. cap.* 1. *ex nu.* 2. *Io. Schneideuuin. in* §. *iuris præcepta nu.* 6. *& in notis inst. deinst. & iure, Nicol. Euerhar. iun. vol.* 2. *consil.* 23. *Paul. Matth. Vehner. in consil. Francon. conf.* 70. *& seq. Vin. decis.* 224. *& opin.* 560. *num.* 1. *par.* 2. *Roman. sing.* 262. *Visconti*, post alios, *in conclus. iur.* verbo, *occidens seipsum*, *Muta in cap. Regni, Iacobi*, §. 2. *nu.* 76. *Gizzarel. cit. dec.* 15. *Medic. in regul. mors omnia soluit, par.* 1. *num.* 142. *& p.* 2. *concl.* 12. *num.* 53. *Farinac. de homic. q.* 128. *num.* 3. *& de inquis. quæst.* 10. *num.* 80. *de Laurent. dec.* 123. *à nu.* 2. *Elbertus Leonini in process. crim. siuè prælection. in librum nonum Cod. tit.* 50. *de bon. eor. qui mort. sibi consciuer. & in l. eorum vlt.* & de cadauere magi, venefici, &c. loquitur *Godelm. de magis, lib.* 3. *cap. vlt. num.* 228. & de frangente sibi brachium ad effugiendam torturam, an habeatur pro cõfesso, & de abscindente linguam,

de

de ſe inhabilitante ad triremes,loquūtur *Carrer.in prax.crim. in mater.tortur.§.tertium indicium,nu.*43. *Caball.reſol.crim.caſ.*213.*Gram.deciſ.* 44. *ex num.*1. & alij penès *Viſcont.cit.loc.D.Hieron.Baſilicò deciſ. Sicil.*44. caſum atrocem, et rarum, qui Matriti accidit, recenſens.

Pœna huius ſuicidij olim fuit, quod manus dextera illis amputaretur, tamquam membrum iniurium, et ſceleratum, quod proprio corpori, et *ll.Reipub.*iniuriam attuliſſet. *Aeſchin.cont.Cteſiph.& Egiſipp.*Maleſij ob frequenriam eiuſdem, canabinæ reſtis,et laquei ſuppliciũ ſtatuerũt.

In Hiſpanijs ſemet occidentis cadauer præceps in mare deuoluitur;et apud gentes alias ad infelicem arborem delatum camo plectitur, ac furca.*Gomez.de delict.tit. de homic. nu.*13.*Matth.de crimin. tit.de ſycar. c.*1.*n.*11. & vidēdus *Danz. lib.*1.*de pugna DD.tit.de carceri.& carcerat. cap.*1.*ex n.* 22.

Apud Siculos quidam triremi Sardoę damnatus, Præfecto vitam ademit; quo crimine patrato, ad templum confugit, à quo ritè extractus, in carcerem raptus eſt, vbi illuc operam, animumq; conuertit, vt ſe de medio tolleret; et quidem arrepto ferro,ſibi iugulum certo, dimenſoque ictu petijt: cuius cadauer equo raptatũ, per vniuerſam Vrbem infelici arbori biduò ſuſpenſum eſt, teſte *Hieronymo Baſilicò deciſ. curi. Reg. Sicil.* 3. *num.*13. Simile,geminumq;eſt illud, quod Neapoli contigit;Ianitor quidam Regius ſubeũdi ſupplicij impatiens,et ante tenebras,vt aiunt, tenebras perſequens phyalæ vitreæ tegminibus venam ſibi ad ſanguinem incidit,vt inurẽdam famæ notam declinaret; ſed omnia fruſtrà ceſſerũt,ſibiq; vt aiũt, imbrẽ in cribro geſſit:etenim equo per Vrbem raptatus eſt, de quo teſtatur *Praſul Cãpanil. in diuerſ.iur. Canon.rub.*17. *num.*20. *verſ.& ipſe vidi lictorem.*

RITVS CCLXX.

Tem ſeruat dicta curia, quod pro periurio ſcienter commiſſo,vel ignoranter, in iudicio, vel extrà iudicium:non poſſit foriudicari de æquitate antiquata,potius quàm de iure.

SVMMARIVM.

1 *Enormitas periurÿ recenſetur.*
2 *De periurio,eiuſq;pœnis,remiſſiuè.*
3 *De peierandi vltione pulchra hiſtoria narratur.*
4 *Antiquitùs pro periurio forindicatio imponebatur, quod huiſce ritus sãctione fuit ſublatum, & quarè; ac rationi à Garauita adducta occurritur.*
5 *In illius crimine an poſſit procedi ex officio,illudq;ſit publicum,& an illud repetundarum.*
6 *De iuramento in genere,de illius ſynonymia, definitione,ſpeciebus, & alÿs fuse ad rem,remiſſiuè.*
Iuramentum,vt ſolemniter præſtitum dicatur,an requiratur tactus ſcripturæ.
An ſimplex promiſſio æquiparetur iuramento, & renunciatum validè præuentioni dicatur ex ſimplici renunciatione,iuramento haud vallata.
7 *Pro quo delicto ad ſententiam foriudicationis deueniri poſſit, tùm in alÿs regionibus,tùm in hoc Regno, attenta diſpoſitione capit. Regni incip.ſiuè quis.*
8 *Multa de pœna mortis,deportationis, membri abſciſſionis,necnõ perpetui carceris,enarrantur.*
9 *Hodiernis temporibus,nonniſi quando pœna mortis infligitur, ad foriudicationem peruenitur.*
10 *Qua de cauſa S. C. ad hoc determinan-*

nandum motum fuisse, ostenditur.

11 *Curiosè inquiritur, cur annum, & non minus, vel maius tempus voluerit Constitutio Regni, vt forindicari quis possit.*

12 *Nonnulla de anni cursu traduntur.*

13 *Annus incipiat nè currere à die banni, vel vltimæ contumaciæ contractæ, & an requiratur bãnum, quidnè potissimùm in alma Vrbe, in hac Ciuitate, & Regno.*

14 *Bannitus, & bannum barbara nè vox, vel latina sit, inquiritur.*

15 *Laudandi an sint scriptores, quis pretis verbis, quibus passim DD. vtũtur, vetera, abstrusaque verba affectant.*

16 *Non exiguum affert operi ornamentum dictionis elegantia, ac num vtendum styli varietate, & quando, ac Seneca locus affertur.*

17 *Vocẽ, bãnitus, latinã esse, indicatur.*

18 *Quot modis sumatur bãnum, illiusque species, etymologia, & alia ad rem traduntur.*

19 *Quid contineat Imperiale bannum, de quo fit mentio in Auth. itẽ nulla, & itẽ quacunq; C. de Episc. & Cler.*

20 *Nonnulla de Frederico I. ac II. & de loco, in quo decessit primus, ac de amborũ simultate in Ecclesiam.*

21 *Andr. adducitur, declarans quomodò poena ab auth: indicta, sit soluenda à communitate, quæ non deliquit, sed homines.*

22 *Quando in Imperiali banno poena, vel quantitas pecuniæ persoluendæ non adycitur, tunc iudex poterit poenam augere, vel minorare.*

23 *Quid importent illa verba in bannis,*et altra pena corporale à nostro arbitrio, *vel illa,* pro quanto gratiam regiam caram habeant.

24 *Bannitus relegatis, vel deportatis an æquiparetur?*

25 *Poena grauissima in banno comminata, intelligitur de morte, & nonnulla de eunuchis traduntur.*

26 *Quam poenam importent illa verba,* sub poena irę, et indignationis nostrę.

27 *Quid si comminatio fieret sub poena æris, & personæ?*

28 *Poena glady, seu ferri, quando comminari à lege, vel statuto contingerit, comprehendat nè mortis naturalis poenam?*

29 *Iudici liceat poenam à iure, vel statuto sancitam alterare?*

30 *Qua poena multetur deflorans, & virgo deflorata.*

31 *Quando partes sunt potentes, fiscus frustrà clamat, & si querelantes sunt potentiores, inquisiti incassùm ingemunt.*

32 *In electione officialium, potissimùm in Regys audientÿs, maximoperè inuigilandum.*

33 *Banniti qualitates quænam sint, vt quis in bannitorum poenas incurrat.*

34 *Incedentes cum bànnitis licèt non patrauerint delictum, poena vltimi supplicy multantur, ex prag. edita in anno 1585. sed quæ qualitates requirantur, num. 45.*

35 *Affectus non punitur in foro exteriori, non sequuto effectu, etiam in crimine læsæ Maiestatis.*

36 *Conatus punitur, licèt non fuerit sequutum delictum, quãdo per ipsum non steterit, quòminus non fuerit delictum patratum.*

37 *Numerus ternarius est perfectus.*

38 *Armorum delatio de iure prohibita est.*

39 *Pragmatica prima de exulibus, puniens incedentes cum bannitis, requirit etiam, vt sic incedentes, seù ambulantes cum eis pro hominibus malæ vitæ sint diffamati, & quod reperiantur insimul in campanea, non in locis, vbi banniti nõ solent morari.*

40 *Bonus quilibet præsumitur.*

41 *Fama hominis qualitatem arguit.*

42 *Fama tantùm præsumptionem facit, & quodnam indicium faciat in criminalibus?*

43 *Famæ probatio difficilis est, & quæ requisita exigit.*

44 Fa-

publiciq; latranes, casus numerãtur.

77 *Si inter quatuor per campaneam armatos repertas, adsit foemina veste masculina induta, coma arctata cum armis, an vendicet locũ mem. pragm. 1. inquiritur, ac casus relatus ab Elisao Danza recensetur.*

78 *Foemina banniri an possit?*

79. *Quid in rustico, & multa de rusticis, quidq; in minare?*

8o *Fures nocturni intus Ciuitatem, seù* cappiatori, *an & quando tractentur uti publici grassatores.*

DIsceptationes hasce de poenis periurij, vereor, ne peruicies maior, quam vrilitas consequatur; sunt illæ quidem plurimæ, & seuerissimæ: sed hoc ipsum frequentiæ argumẽtum, & fax est. Natura contumax est humanus ani-
1 mus, & in arduum, & contrarium nitens; nihil sanè deperit magis, quã quòd, vel lex prohibet, vel poenæ metus; ergo prohibere, & irritare vna, & eadem res planè est. Vis continentem? nihil prohibe; vis petulantem? aude coërcere; Periurium quidem nullus admisit, quandiù sine lege fuit. Idcircò legislatorum principes maluerunt, velut incredibile scelus, & vltrà audaciam positum, præterire: quàm dum vindicãt, ostendere, posse admitti. Itaq; periurium ex lege prodijt, poena auctũ, & confirmatum est; id autem tempore tam longè, lateq; propagatum est vt omninò desperet de vita, quę non periurijs saluatur. Nũquid iam quisquam erubescit, quod tot quotidiè damnatur sententijs: tot seuerissimis multatur poenis? tamdiù timorem incussit, quamdiù rarum fuit: cum nullus non audijt, omnes didicerunt; adeò vt non vsitatum tantummodò sit, sed & abierit in quęstum; & plures multò vitam sustentant periurijs, quàm cęteris malis, & bonis artibus; quotusquisque est, qui periuria non, aut vendat, aut emat? quid ergò impunè erit periuris an non satis acerba poena est, peierasse: & exitio destinari sempiternũ? Hinc meritò Plato (teste *Elberto Leonino emendat. siuè obseruat. lib. 2. cap. 3. num. 2. pagina* mihi 74.) in legibus suis solis iudicibus iuramentum adhibet: vt ad iustè iudicandum, etiam religione mouẽatur; à litigatoribus autem remouet, vbi ex iuramento spes lucri offertur: ne consuetudo peierandi, & diuinum numen contemnendi, in Ciuitate inducatur, & de *Platonis* lege locum laudans *in dialog. 12. de legib.* meminit *Auus meus ad Gram. dec. 60. n. 2.*

De periurio agunt *Menoch. 2. arbitr. indic. cas. 319. Marcus Antonius Baneria de virtute iuramenti, nu. 123. Montalonius prõpt. iur. ciuilis,* verb. *periurus. Bertaz. cõs. 48. lib. 1. Cyriac. Herdesianus. Guilhelmus Boekol. de*
2 *publ. iudic. disqu. 7. Farinac. de simulatione, & falso quæst. 160. Barschãp. de clausi. cap. 30. §. 2. Couarr. ad rub. de pact par. 1. relect. §. 7. Guilhausen. arbit. crim. t. 5. cap. 2. fol. 27. Ayrer. process. p. 1. cap. 7. obser. 6. fol. 171. Bassius pract. crimin. fol. 353. Tepatus decis. tit. 232. Camill. Borrell. decis. tit. 62. p. 1. Affl. in const. Regn. par. 2. lib. 3. tit. 55.*

De varijs periurorum poenis, *Heideman. p. 1. disp. 7. th. 40. Fachin. lib. 1. contr. cap. 14. Decian. pract. crim. c. 7. lib. 6. Calderinus cons. 5. tit. de iureiuran. Mynsing. cons. 90. Tremola ad praxin. Bonacurs. fol. 180. num. 12. Vincẽt. Carocius de oblation. fol. 400. num. 21. Daniel Moller. comment. ad constitut. elect. Saxon. par. 1. art. 16. num. 24. Ioann. Baptista Plotus, de in litem iurand. num. 794. Vinius decis. 120. Gilhaus. arb. crimin. tit. 4. cap. 2. Ayrer process. iur. histor. par. 1. cap. 7. obser. 6. Carpzov. pract. crim. par. 1. quæst. 46. & sub q. 1. 2. 3. ac quæst. 47. Belod. p. 2. delibat. fol. 72. Guid. Pap. cons. 39. Clar. §. periurium, ex num. 2.*

quin

quin Ethnici ipsi, & Gentiles magnum facinus existimabant, *Anchar. cons.226.p.2. Andr.de Georg. in repet.feud.cap.7.n.10. Herodotus lib.1. historiarum*, de peierandi vltione à Deo sumpta, pulchram, atquè scitu dignam historiam narrat, de qua meminit *Stobeus sententiarum de periurio, serm. 118. fol. 362.* & quam hic inserere libuit, vt à peierandi abusu omnes cauere studeant, cum
3 tanti faciat Deus peierantium vindictam. *Oportet autem, fideles in amicitiâ esse, non duplici sententia iniquitatum cor possidere: nec periurium sancto iuramento præferre; nam qui talis vir fuerit, diuinam quidè vindictam differt; interim verò præsentium acerba fruitione se stultus oblectat; Quis enim ignorat, quod omne malum vindictā suā manet? Quamuis enim præsens non poena sit, nullum tamen lucrum affert dilatio temporis: sed tarditas, pœna grauitate tandèm compensatur. Porrò quod Numen non negligenter inspiciat humana negotia; ex ipsis factis, quæ verè contigerūt, facilè iudicari potest; fertur enim, Archetymus ex Erythrea Ionica Ciuitate in Tenedum venisse, & apud Cydiam hospitem suum auri magnam vim deposuisse, nihil de homine sinistri, aut violenti suspicatus, vt qui cū recèns amicitiam iniuisset. Tùm Cydia malum consilium auaritia suggessit; Cum enim aurum apud se depositum ab ipso reposceretur, contumaciter negauit; & cum inter se contenderent: tandem visum est, vt totum negotium ad iusiurandū referretur. Cydias igitur cum tertia post hac die rem suam ceù Dijs commissā iureiurando confirmaturus esset, reuersus domum, excogitauit dolum huiusmodi; Omne simul aurū in excauatam inclusit ferulàm; ex qua parte ferulam manus amplectitur, fasciam inuoluit: vndequaque, vt dolus celaretur. Postquam verò repræscriptus dies aduenit, Cydias languidum gradum causa morbi fingens, fulciendo ferula corpus, accessit; & stans ante templum, quod iuramenti sui conscium esse volebat ferulam, in qua omnis eius iniquitas latebat, Archetymo tenendam porrigit, donec absoluerit iuramentum; deindè manibus eleuatis dixit, accepisse quidem se depositum ab Archetymo, sed id restituisse: quod mēdacium erat arte confictum. His dictis grauiter indignatus Archetymus ictu vehemēti ferulam in pauimentum proiecit; qua dirupta, omnis auri moles effluxit; hac quidem diuinitùs prouidentia adiutus est Architymus. Cydias autem malum vitæ exitum habuisse, dicitur. Hæc ergò respiciens, quilibet sibi caueat, ne Sacramenta contempserit; vtramuis enim in partem res incerta feratur, non sine periculo sunt*; hæc *Stobæus*. Age nunc, vide quid sit peierare: Deum est falsitatis tuæ auctorem velle; quid grauius, quid scelestius? quid, vt accomodatè magis loquar, immanius excogitari posset? latè *Borrell. add. tit. 62. n.3. p.1. summ. decis.* tàm enorme delictū procul è foro sit, procul è curijs, ne iustitiæ sanctimonia violetur.

De iure verò Regni, cum foriudicatio imponeretur pro delictis, ratione
4 quorum infertur mors naturalis, aut deportatio, membri abscissio, aut carcer perpetuus, ex sanctione Regis Caroli II. quæ est inter capitula Regni, & incipit, *sinè quis sit forbannitus*, quod est 155. secundùm computationē *Io: Antonij de Nigris*, & periurij pœna esset mutilatio manus, ex *Rit.171. Camp. in c.ad audientiam, sub num.11. & in prælud.nu.37. Affl. in constit. eos, qui scienter, sub nu. 2. & in constit. poenam eorum, num.6. Foller. in fragm. eius praxis, nu. 203. Carrer. in prax. crim. rub. de homic. & assass. cap. circa secundum, iuxtà legem Moysi, num. 60. & cap. sequitur de alijs, num.22.* meritò, & periurus deberet foriudicari; & tamen contrarium in hoc ritu disponitur: non

Ee 2 qui-

quidem ex ratione posita per *Carau.* quod dicta pœna recessit ab vsu; tùm quia eo tempore, quo liber iste *rituum*, mandante Regina Ioanna, fuit compilatus, omnes ritus fuerunt eodem tempore in vnum librũ redacti: & sic tam dictus ritus, quàm præsens; & propterea dici non potest, conditorem huius ritus suffultum esse consuetudine, stante prædicto Ritu, qui simul manauit, & iniungente pœnam manus: tum etiã quia mutatio pœnæ non mutat naturam delicti, teste *de Franch. decis. 162. sub num. 17. & decis. 271. sub num. 9.* tùm demùm, quod si tali innixus consuetudine sanxisset ritus, ne periurus foriudicaretur, falsò adiunxisset illa verba, id ex *aequitate potius, quàm de iure*, quia si tunc periurus nõ affigeretur pœna manus, vtique de iure proueniente ex adducto *capitulo 155.* neq; foriudicari debuisset. Verùm quia tunc vigebat adducta pœna, ideò subsistit, quod adiungitur, cessare foriudicationem in periurio, ex æquitate potius, quàm de iure; quinimmò præuidens conditor, quod attenta pœna dicti ritus, & dispositione præcitati *cap. 155.* veniret ipse periurus foriudicãdus, æquum bonum agẽs, noluit hanc adijcere qualitatem foriudicandi, sed eam expressè vetare iustiùs censuit. Accedit continuus mos, qui contradicit iam dicto Regni capitulo, cuius vigore seruatur, foriudicationem non fieri, nisi quãdo agitur de delicto, in quo venit imponenda pœna mortis naturalis tantùm, de quo latius infrà, vt in terminis huius ritus ostendũt *Affl. in cit. constit. poenam eorum, num. 52. Frãch. mem. dec. 271. ex n. 8. Io. Aloys. Catalan. de indult. c. 14. num. 7. Borrell. par. 1. summ. dec. tit. 62. num. 36. Scialoy. de foriudic. cap. 30. num. 10.* & de pœnis periurij in Regno nostro sermocinantur *Faller. in prax. censual.* verbo, *Nicolaus Episcopus, ex num. 75. Affl. in constit. Regn. p. 2. lib. 3. tit. 55. Præs. de Franch. dec. cit. 271. sub num. 9.* notans, periurij delictum ideò non puniri in liquidationibus; quia partes non instant, quando ijs est satisfactum de credito, quod debitores multentur, vt periuri; quia si instarent, obstringerentur illius pœnam infligere, qui prouisionem illam reseruãt quoad pœnam, quod non amplectitur hodierna praxis, & notat *Anichin. de prauent. instrum. c. 6. q. 1. num. 19. Capiblanc. de Baron. prag. 8. prima par. num. 265.* dicens, esse pecuniariam. Hinc infert *Carau. ex num. 2.* in huiusmodi crimine, curiæ ex officio procedere non licere,
5 parte non querelante: nectens, an illud sit publicum, vel priuatum, id quod inquirunt *Camp. in cap. sinè quis, num. 4. & 20. Affl. in const. eos, quisciunter, num. 3.* Qui quidem *Carauit. num. 5.* aduertit, illud repetũdarum publicum esse, & omnes propterea admittuntur ad accusandum, de quo latè *Gabr. Berart. in specul. visit. c. 17. num. 5.* datur etiam actio contra hæredes, *l. 2. ff. ad l. Iul. repetund.* ac illud patrans, obstringitur pœna falsi, *Gramm. cons. 35. num. 8. Basilicò dec. 34. num. 27.* & fit infamis, *Decian. in tract. crim. lib. 8. cap. 39. num. 17.* & pleniùs, integro *cap. 36. qui num. 15.* nectit, quod officio priuari debeat, imò æquiparat hoc flagitium illi læsę Maiestatis, ac assassinij, *Muscatell. in prax. crimin. rub. de iudicis corrupt. num. 41.* laudatus à *Capyc. Latro tom. 2. consult. 101. num. 13. & Capibl. tom. 1. de auctorit. Baron. in pragm. 4. ex num. 25.* nosq; alibi.

De iuramento, seù iureiurando in genere, inquirunt *Borrell. in sum. de-*
6 *cis. tom. 1. tit. 60. Paul. Christin. decis. Belgic. vol. 3. dec. 1. & seqq. Gaill. lib. 2. obseru. 42. Iacob. Omphal. de vsurpat. ll. lib. 5. cap. 18. Pautschman. lib. 1. q. 10. Ludou. Gilhaus. in arbitr. iudic. ciuil. cap. 6. par. 6. fol. 445. Rosbach. in*

pro-

proceſſ.ciuil.tit. 66. Vuesemb.conſil. 197.Tuſc.concluſ.446.to.4. Anchar. conſ.180.num.12. De illius ſynonymia, definitione generali, omnibus generibus, & ſpeciebus accommodata, *Spech.centur.3.cl.4.q.1.* De definitione iuramenti, eiuſq; diuiſionibus, ac validitate, *Gilhauſ.d.loc.* §.1. An liceat iurare. *Beſold.par.2. delibat.fol.63. Ricc.par.6. collect. deciſ.* 2168.2169.2170.2413. & de illius abſolutione, *Ripa obſer.*150. *R.Valenz.conſ.148.num.77. tom.2. Ricc. collect.2224. & deciſ. Cur. Archiep. 312.num.1.p.2.Borrell.par.1.ſumm. dec.tit.43.ex num.94.& tit.61 a nu. 18.Affl.dec.220.ſub num.8.Farinac. dec.crim.78.num.2. Bslott.de abſol.à iuram.lib.2.cap.15. Reg.Capyc.Latro conſult.115.lib.2.* quod omnes, etiã Põtifex illius vinculo obſtringãtur, *Spada conſ.21.num.15.lib.1.* inquirens *ex num.58.* an valeat abſque cauſa ſeipſum abſoluere. De iuramentis Principum, vide *Beſold.de ſtat.Reipub.mixto, cap. 5. in tract. de Maieſt.fol.232.conſ.Sax.lib.4.q.60.*

Deque eo aſſecurationis, *Borrell. in ſumm. deciſ.t.1. tit.58.num.1.q.97.* Calumniæ, *Matth.Berlic.1.concl.21. part.181. Camill.Borrell. in ſumm. dec.tom.1. tit.51. Paul. Chriſtin.deciſ.Belgic.vol.2.dec.147. Gail.lib.1. obſeru.83. Golſtein.in pract. cap. 38. Ludonic. Gillauſ. in arb. iudic. ciuil. cap. 5. ramuſc. 8. fol.* (mihi) 193. *Rosbac.in proceſſ.ciuil.ti.50.Berlich. 1.conſ.31.* Vndè, & quare ſic dicatur, *Speckan.cent.2.clau.4.quaſt.17.* quid ſit, ſiuè quomodò definiatur iuramentũ calumniç, *Speckban.cent. 2.cit.clau.4.q.18.* de eius partibus, & requiſitis, *Ayrer in proc. hiſt.iur. lib.1.c.11.obſer.2. Tuſc.tom.4.concl. 532.533.& 534. Auus meus ad Capyc.deciſ.207.Illicò Vmius in diſput. ad proceſſ.iudic. diſput.14. theſ.1.ex num.41.* De illo fidelitatis, *Camill. Borrell.in ſumm. deciſ. tom.1. t.57. Afflict.dec.304. pag.* 433. Homagij, & ligij *Bor.lib.1. deciſ.59. p.99.* Fidelitatis, tam Vaſalli, quàm Domini *Goth.Ant.diſp.feud.7.* perſonæ ſubiectio, quæ fit per homagium, an ſit ſeruitus, *Bocer.de inueſtit. c.4.ex num. 8.& ſeqq.* vtrum ab omnibus hæredibus Vaſalli, an item omnibus hæredibus Domini defuncti prçſtãdum ſit, *H.Piſtor.2.q.47.p.715. Cauall.q.784.Bocer.cit.loc.n.42.& 46. Carpzou.iuriſpr.for.par.2. cõſtit.45. def.28.* datur per procuratorem *Taſſon.ſuper pragm.de antefato verſ. 8.obſer.2.n.103.* quotuplex, quale, & quid operetur, *Tuſchus concluſ. 537.ſ.4.* ratione feudi poſſit an præſtari à prioriſſa Domino tẽporali? *Mantica vol.2. de tac. & ambig.lib. 33.tit.16. num.9.* fçmina an debeat illud præſtare, & quomodò? idem *Mant.loc.cit.num.13.* additq; cenſeri remiſſum, ſi fœminis feudum cõcedatur; de hoc iuramẽto latè *Spada vol.1.conſ.3.& conſ.4.* & quod non ſemper importet, Vaſallum debere in bello dimicare, *conſ.59. num.10.* forma iſtius iuramenti, & an poſſit à fœmina explicari, *Capyc.Latr.cõſ. 75. num. 93. & 94. lib. 1.* De illo in litem, ſiuè veritatis, affectionis, & ſingularitatis, *Camill. Borrell.to. 1.ſum.deciſ.tit.52.p.80. Crauett.cõſ. 287.Fachin.lib.3.cõſ.30. Rosbach.in proceſſ.ciuil.tit.68.& 69. Auus meus ad Capyc.dec.91.num.2. & dec.174. num.1. Ricc.collect.2383.& 2384. Affl. & Vrſill. dec.* 360. De definitione iuris iurãdi in litẽ, *Gilh.in arb. iudic.ciu.c.6.p.6. §.8. fol.461.* Quis illud deferat, *Gilh.d.loc.* §.*iuramẽtũ in litem*, quibus deferatur, *Gilb.eod. loc.*§.9. quod regulariter datur cõtra quemcũq; *Ioſ.Ludo.cõcl.18.pag. 183.* Iurare in litẽ vnuſquiſq; poteſt idem *Ioſ.Ludou. concl.22. p.190.* latèq; agit *Montan. de tutelis, cap.32. regul. 5. & 6.* non vtimur, quando aliundè poteſt probari factum, *Vermigliol. conſ.446. num.20.* non datur contra hæredem ex dolo defun-

functi, *Vermigl.cons.429.num.6.* non datur, nisi concurrente dolo, & difficultate probationis, *Vermigl.cons.431.num.18.* In litem duplex, quibus, & quando deferendum? *Tusc. conclus.538.num.8.* non defertur in supplementum probationis, cũ agitur de vsuris criminaliter, secùs si ciuiliter, *Mãtic. de tac.& ambig.vol.1.lib.8.tit.19.n.29.* defertur hæredi verisimiliter informato, qui sẽper talis præsumitur, nisi contrarium probetur, *Spad.vol.2.cons.257.n.6.* an, & quando deferri possit fideicõmissario nõ conficienti inuentariũ, *Capycius Latro cons.63.num.57.* & an eo vtendum in causa parua, *Garoccius de locat.& conduct.1.par.q.6.num.61.* de hoc iuramento *Donellus 26.comm.6.cũ seq. Ioseph Ludouicus cit. concl.22. Grauetta cons.287.* De illo affectionis, & cui deferatur, idem *Vmm.* meminit *cit. disput.20.ex num.4.vers.iuramentum affectionis,pag.839.* An detur vero hæredi contra eum, qui pro hærede, vel possessore possidet, ibidẽm *num.11.* An deferatur contra prædonem, cuius dolo res hæreditariæ sunt consumptæ, ibidẽm *thes.1.* & æstimationem in infinitum admittit *disp.20.num.26.* sed eam taxare, stat in arbitrio iudicis. Habet locum in actionibus bonæ fidei directis, sed non in contrarijs, nec in actione empti. *Vmm.disp.20.num.17.* cõtra *Accurs.Bart.Duaren.& Cuiaceũ lib.9.obser.2.* quas ibi refert. insuper in actionibus arbitrarijs *cit. disp.n.18.* & in interdictis restitutionis, & exhibitorijs, *num.19.*

De iudiciali, seù decisorio, vide *Camill.Borrell.tom.1. tit.55.* à volũtario quomodò differat, *Gilha.in arb. indic.ciuil.c.6.p.6.§.1.n.20.fol.448.* quod iuramentum litis decisorium habet paratam exequutionem, *Parlador.lib.2.rer.quot.cap.vlt.p.1.§.3. fol.* (mihi) *343.&c.* Ad iuramentũ decisiuum deferendum, speciale requiritur mãdatum, nec sufficit clausula (item ad iurandum) *Merlinus dec.52.* Istius definitio, causa, proprium, tempus, finis, effectus, et cõtrarium, *Vmmius disput.14.th.1.* et absenti quomodò deferendum, ibidẽm *num.39.* parit eandem actionẽ, ac voluntarium, *nu.67.* et an actionem iudicati gignat, ibidẽm. Defensens iudiciale iuramentum, nequit appellare, *num.70.*

Malitiæ: *Gail.lib.1.obser.87. Berlich.1. concl.57.* quandò, et in quibus casibus iuramentũ huiusmodi exigatur, *Berlich. d.concl.57. Gilhaus. in arb. indic.ciuil.c.5.ram.9.à princ. Bocer. cl.5.disp.8.th.27.* Pœna non iurantis de malitia, quæ sit? *Gail. cit.loc. nu.2.* an, & quo prætextu possit reiterari, *Gail. d.l.n.3.* Formula iuramenti malitiæ, *Ayrer.proc.fol.* (mihi) *126.Gilh.d.l.n.2.* & tetigi *in rit.268.*

Minorationis, vel minutionis: *Matth. Berlich.1.conclus.56.* quid sit isthuc iuramentum, *Rauchbar. lib.1.quæst.9.* quatenùs locum habeat iuramẽtum minorationis, *Berlich.lib.1. dec.88.* an confirmet contractum inualidum ratione omissæ solemnitatis, *Anchar.cons.34.num.9.* et quod seruandum, idem *Anchar. cons.338. num.1.* quid operetur, *Anchar.cons.339.à num.30.* Iuramentum pupilli tenet contra deferentem, *Vmmius disp.14.n.11.thesi 1.num.71.*

Perhorrescentiæ, quando Imperator inter pupillos, et viduas, vel miserabiles personas cognoscit, vide *Camill.Borrell.in summ.dec. tom.1.tit.56.p.91. Ricc. collect.2357. Scialoya de foro compet.c.16.n.71.*

Paupertatis: an quis ad illud admittatur, qui nõ priùs de paupertate aliquo modo fidem fecit? *Carpzou. iurispr.for.1.par.constit.23.definit.14.*

Purgationis, et purgationis canonicę, *Camill. Borrell.sum. decis.cit.tom.1. tit.53.p.85. Berlich.1. conclus.37.& 52. Heig.1. quæst. 40. Besold. par.2. delib. fol.75.* hoc iuramenti genus, quid

quid sit, et cur ita dictum? *Spekh. centur. 3. clauf. 4. quæst. 6.* quonam pacto, et in quibus casibus iure deferri, & præstari possit, necne? *Spekh. cent. 3. cit. clauf. 4. q. 6. Gilh. in arbitr. ciuil. cap. 6. p. 6. §. 1. num. 12. Godelm. de Magist. &c. lib. 3. cap. 4. Consil. Altorff. consf. 13. fol. 136. & 138.* De illo à moriente præstito, *Gaill. lib. 1. obser. 27.* Suppletorio, vel necessario. *Berlich. 1. côcl. 38. & 53. Camill. Borrell. in summ. decis. tom. 1. tit. 54. pag. 86. Besold par. 2. delibat. fol. 75. Rosbach. in process. ciuil. tit. 67.* De iuraméto suppletorio in materia probandi valorem rei, *Vin. decis. 360.* an, quando, et quatenus deferatur? *Vin. decis. 108. & 381. ac decis. 539. Scheffer. 3. q. 30. Crauet. côs. 198. Bes. lib. 5. cons. 240. Goden. cons. 52.* vt deferri possit, quæ requiratur? *Mynsing. cent. 1. obseru. 68. Petr. V vesembec. cons. 28.* cui in dubio offerendũ sit? *Setser. de iurament. lib. 4. cap. 12. num. 11. & 12. Carpzou. p. constit. 23. def. 6. Ferr. Mont. 2. Process. c. 9.* Cui sit deferendum, actori, an reo? *Speckan. cent. 1. qu. 46. Petr. V vesembec. cons. 28. Anus meus ad Capyc. dec. 35. ex num. 1.* Non solum actori, sed quandoquè etiam illud reo deferri potest, si ità visum fuerit iudici, *Carpz. d. const. 23. def. 6.* Christiano potiùs, et viro honesto, quã Iudæo, aut peierare solito deferri debet. *Carpz. cit. côstit. 23. def. 7.* an deferẽdum sit alias periuro? *Ricc. decis. 4. par. 2.* et an detur in materia syndicatus? *Scialoya cap. 33. de foro compet. nu. 39.* quid sit, quando potest deferri, et cui? *Tusc. conclus. 539. to. 4.* et quibus casibus sit deferendum, *concl. seq. 540. Ricc. collect. dec. 2169.* non debet admitti ad probandum depositum, *Mant. de tacit. & ambig. vol. 1. lib. 10. tit. 10. nu. 36.* non item deferri fideiussori, quòd debitum soluerit creditori, *Mãnt. de tacit. & ambig. vol. 2. lib. 16. tit. 22.* suppletorium non defertur in causa matrimoniali, *Ant. Gabriel de prob. concl. 1. num. 41.*

De iuramento voluntario: *Rosbach. in process. ciuil. tit. 66.* qua ratione aptè definiatur, et si fuerit hoc semel susceptum, an referri possit? *Gilhaus. in arb. iudic. ciuil. cap. 6. par. 6. §. 1. num. 16. &c.* quibus in rebus, et quomodò à iudiciali differat? *Gilhaus. §. 1. num. 20.* De hoc iuramento tractat *Vmmius disput. 14.* et an muto deferri possit? *Vmmius d. disp. thes. 1. num. 16.* potest rectè à pupillo deferri, *d. disp. num. 7.* potest pro matrimonio, non contra deferri *cit. disp. num. 20.* valet delatum in causa famosa, ibidem *num. 20.* & in omni causa transigibili, *d. disp. & th. num. 18.* sed nequit deferri à procuratore in litem, *cit. disp. num. 11.* à prodigo, & furioso nequit deferri etiam consentientibus, *d. disp. & thes. num. 8.* & quod nequeat à minore tutorem habente, ibidem *n. 9.* & à tutore, & curatore, ibidem *nu. 10.* nec retractatur prætextu periutij, *Vmmius disp. 14. thes. 1. num. 35.* impunè dictum iuramentum potest recusari, *cit. disp. & thes. num. 27.*

Iuramentum, vt solemniter præstitum dicatur, an requiratur tactus scrip-
6 turarum, ac in dubio præsumatur, & quæ scripturæ tangi debeãt? *Thesaur. dec. 47. Canall. in comm. contra commun. q. 406. & 407.*

Num obligatio, promissio, cautio, &c. de seruando conuenta, sub clausula, loco iuramenti, saltèm æquiparetur iuramento corporali præstito? *Speckan. cent. 1. q. 4. Mynsing. cent. 1. obser. 17. V vehner. in obser. verb. angeloben:* itẽ verb. *beu. Glauben vnd. Eremen, Gilhaus. arb. ciuil. d. loc. §. 6. fol. 458. num. 4. Surd. decis. 234. Kellebentz. de renunc. q. 3. Gail. 2. obser. 59. V ran. in lectaris ad cap. ex literis, num. 3.* & ibi *Addidition. at. fol. 30. num. 3. d. constit. Consil. Altorff. cons. 48. fol.* (mihi) *217. Ayrer. in process. p. 1. cap. 6. obseru. 5. nu. 9. & seq.*

Pro

Hinc iudicauimus in M. C. V. validè renunciatum esse præuentioni, etiã absq; iureiurando, ex illis verbis: (*renunciando à qualsiuoglia preuentione*) et proindè, quod nõ audiatur debitor, nisi in vinculis, vel facto deposito, quod ratum habuit S.C. die 28. Aprilis 1670. in aula D. Consiliarij Erasini de Ponte, cum eo suffragia præstantibus DD. Consiliar. Vargas, Iannettasio, & Macedonio, in causa Francisci Perelli cum Sanctoro Carlino, penès Act. de Boctis, ad tradita à me in *ritu* 168. *ex n.*5. *lib.*2. Addimus idem esse, fidem adhibere, ac si per Deum fidem adhibitam iurasset, *Gratian. lib.*4. *discep. forens. cap.*721. *num.*10. *Rimin. iun. cons.*521. *num.* 86. *Bursat. cons.*78. *sub num.* 19. *lib.*1. *Manti. de iuram. par.*1. *q.*7. *num.*22. apud Deum enim nullum est discrimen inter simplicẽ loquelam, et iusiurandum, eodem *Gratiano* teste *num.*5. quamuis *Præsul Couarr.* voluerit, fidẽ in promissione adhibitam intelligi in dubio de fide humana, et sic quod non habeat vim iuramenti, in *cap. quàmuis*, §. 2. *nn.*2. *de pact. lib.*6. quem refert *Iul. Cæsar Caluin. comm. in dub. iur. conclus.*382. conferetq; effatum *Bernardin. Pand. de presẽt. instr. p.*1. *decl.*11. *nu.*74. quod sicuti exequutioni mandatur instrumentum, in quo apparet præstitum iuramentũ: ita illud, in quo data est fides, insequitur *Auus meus ad Gramm. decis.* 46. *num.*10. et notat *de Petris festiuar. lect. lib.*1. *cap.*4. *num.*4. *in fin.* sic promittens *in veritate*, habetur, ac si iurasset; *Cagnol. in l. si quis maior, num.*107. *C. de transact. Surd. decis.* 234. *num.* 5. inquirens, si promissio (*in verbo veri Principis*) vim habeat iuramenti, & ad eum *D. Consil. Hodiern.* nõnulla addit, *Spada cons.*167. *vol.* 3. nectens, an illud importent verba, *sopra la fede di Caualiero*, *Ayrer in process. iur. lib.*1. *cap.*6. *obser.*5. sermocinans de verbis prolatis, *in veritate sic est*, naturali ratione cõsentaneum esse fidem, pactum, atq; constantiam conuentorum seruare, *l.*1. *ff. de pactis cap.*1. *eodem*, *Castill. Sotom. ayor.*5. *cõtrouer. c.*80. *num.*11. *Leotardus de vsuris q.* 15. *num.* 14. *Zacchias de salario q.*9. *num.*3. *Consil. Staiban.*1. *resolut.*19. *num.*8. optimè *resol.* 36. *num.* 1. *& seq. Riccius dec.*335. *lib.*3. *Barbos. in princip. iur.* verbo *pactum*, & verbo, *conditio, nu.* 33. ex quo *Baldus* scriptũ reliquit, edictum prętoris, *pacta seruabo*, processisse de ore Dei organo ipsius prætoris, *in rub. de const. & in l.*1. *ff. de pactis*, ipsumq; Deum pactionibus obligari. *Ierem. c.*45. *Neuiz. Brunus Vvesembec.* & alij apud *Daniel. Otto de iure publ. cap.*8. *fol.* (mihi) 189. *Dec. cons.*292. *num.*7. *Marotta lib.*1. *disput. c.*25. & Cœli ille discipulus, orbis vniuersi magister Salomon: *si quid*, *spopondisti alteri*, inquit, *defixisti æterno volas tuas*, *illaqueatus es verbis oris tui: captus es enunciationibus oris tui*, *Prouerb.*5. *vers.* 1. quod perbęllè expressit *Ouid. in Metam.* vbi promissor ei, cui promiserat, ait: *Vox mea facta tua est. Schraderus de feud. par.*10. *sect.*1. *num.*60. *Beccius cons.*45. *num.*6. *vol.*1. *Niger. Cyriac.*1. *controu. c.*129. *nn.*14. *Thor. vot.*84. *nu.*27. *Reg. Capyc. Latro to.*1. *consult.*54. *num.*32. *Pratus lib.*1. *disceptat. c.*27. *num.*73. *& lib.*2. *cap.*50. *num.* 63. nàm reuera, nil ita fidei cõgruit humanæ, quam ea, quæ placuerint, custodiri, *l. non minorem*, *C. de transact. Zasius in l. Princeps*, *n.*7. *ff. de legibus, & cons.*10. *num.*5. *lib.*2. *Borell. in summa decis. par.*1. *tit.*60. *de iuramento*, *num.*30. Hinc Romani, & si quidem omnibus virtutum generibus exercendis, omnium tamen maximè, atq; præcipuè fidem colendo, tam publicè, quàm priuatim, ad tantam amplitudinem peruenerunt, refert *Aulus Gellius* inter micantissimas eius noctes, *libr.* 20. *cap.*1.

Fuit

Fuit etiam in illo themate perpẽsum, quod,ea ratione fuit dubitatum inter DD.nùm valeat renunciari prȩuentioni,quia scilicèt iuri de futuro non potest renunciari, at verò postea si præuẽtio fieret ex causa satisfactionis, vel ex alia superueniente,quòd ius futurum simplici renunciatione non potest tolli;& occurritur rationi hęsitandi, quod scilicet regula illa,quod iuri de futuro non potest renunciari, vendicet locum in simplici renunciatione,quæ fulcitur solo cõsensu renũciantis, non autem in renunciatione facta per pactum, quod duorum consensu pẽdet, vel quando renũciatio niteretur solo consensu renunciantis,fuerit tamen confirmata iuramento, ita in puncto docet *Caran.in rit.*168. *nu.*1. *versic.quaro primo*, & melius per *Anich.de præuent. cap.7.q.1.num.26.& 28.ex l.pactum 47.ff. de pactis*, cum alijs relatis à *Glos.*verbo,*cum liceat*, & ponit casus singulares, in quibus non potest per pactum renunciari iuri futuro,vel acquisito, ac dixit in fine, esse ex peculiaribus rationibus,quę possent in vnoquoq;assignari,quod dictum est suprà. Videndi *Gratian. discept. forens.*864. *num.*5. *Guttier. de iuram.confirm.p.1.cap.*25.*num.*14 At in specie,de qua agebatur,renũciatio præuentionis fuit facta inter duos, scilicet inter præfatos Sãctorum,& Franciscum: & proindè non erat simplex renũciatio.Accedebat, quod præuentio fuit ex casu non numeratæ pecuniæ, quod quidem non erat ius de futuro, sed de præterito, vel competens tempore renunciationis,quod equidem potest renunciari simplici renunciatione, *Bolognet.in l.1.C.de pact.num.59.& 76. Gallerat.de renunc. lib.4. cap.3. num.47.Anichin.d.cap.7.n.29.*

Cæterùm nonnulla de foriudicationis,foriudicatorum, banni, ac bannitorum materia liceat adnotare,siquidem in alijs regionibus ad foriudicationis sententiam proceditur pro omni crimine graui, vt sub
7 *num.*4.deducitur ex *Farinac.in qu.*
11.vbi de modo procedendi contra contumaces in Vrbe. Et in nostro Regno,licèt per priùs ex *cit.cap.Regni*,incipit,*finè quis*, fuisset sublata magna hæsitatio, vt inquit *Isern.in princ.const.pœnam eorum*, an ex omni crimine foriudicatio ferri valuisset: & fuisset statutum,non nisi in quibus esset pœna mortis naturalis deportationis, vel mẽbri abscissionis,aut carceris perpetui,cũ omnes istæ pœnę non nisi pro immani delicto imponantur; pœnam enim mortis nemo est,quin sciat grauissimum supponere crimen,& eam per leges iustas imponi posse,ostendit *Fortun. Garz.de vltim.finib.iur.can.& ciuil. num.*168.vt in *l.Cornelia,de sicarijs*, quãuis ibi ambigatur,an iusta fuisset sanctio,in qua permittitur patri, & marito adulterantem occidere filiã, vel vxorem; Et vitam adimi iubent iudices,aliquandò gladio, aliquandò laqueis, bestijs non raró subijciendo, vel etiam eculeo, de quibus per *Placent. de accus. tit.* 7. *à num.*15. & si quis scire cupiat enumeratos casus,in quibus pœna mortis imponitur,videat *Bald.in l.data opera*,ex illa lege,*num.* 9. *C. de his, qui accuss.poss.*ad quem pro istis casibus se remittit *Far.q.*20.in qua ipsemet multos enumerat, & dicit, *Bonif. tit.de malefic.* septuaginta septẽ recensere casus,& *Fab.à Mõteleon. in sua pract.arbitr.*septuaginta enumerasse, & alios ferè adduci per *Guidon.Pap.Galic.Iul.Ferret. Petrũ à Plaz. & Clar.* in locis ibi citatis. *Guil.Boekelij disquis.6.per tot.*

Item deportationis pœna, quæ antiquitùs à Romanis pro enormissimis imponebatur sceleribus, cõdemnatos iure Ciuitatis Romanę destituebat: et proindè deportati Apolides dicebantur, *l.*1.*de leg.*3. quã refert

Ff *Aeguin.*

*Aequin. Baron. de diuid. & indiuid. c.*11.*nu.*7. hoc est *ab A.* quod sonat sine, et *Polis*, idest Ciuitas, vt explicat *Alber. de Ros. de statut. q.*68. *n.*7.
8 et de differentijs inter hanc pœnã, et illam relegationis, loquitur *Conrad. Lancell. in Breuiario in tit. de contum. & Bann. n.*27. *&* 29. illumque recenset *Farinac. q.*19. *num.*15. et an sit minor pœna damnationis in metallum sub *num.* 14. et quod hæ pœnę in desuetudinem abierunt, in earũq; locum successisse triremium pœnam, et an deportatis banniti assimilentur, et de effectu, et vtilitate huius quæstionis ibidem per *Farinac. sub num.* 15. sed quod hodiè, loco pœnę deportationis, successerit pœna arbitraria, vel relegationis in insulam: et loco pœnæ damnationis in metallum, pœna triremium, habes per *Io. Ant. de Nigris in cap. idem prædicti Ammirati, num.*4. *Ant. Capyc. decis.*153. *& Gram. vot.*19. *n.*10. et ibi à *Io. Anton. de Nigris* multa circa condemnatos in Galea, vt ipse loquitur, habes.

Prout de membri abscissione idem est dicendum, quam vltimo supplicio cõparari, habetur, ex §. *prohibemus, in auth. de collat.* et *Alber. in l. imperium col.*5. *vers. item quæro, de iurisd. omn. iud.* intelligit de membro principali, non autem videlicet de amputatione auriculæ, seù digiti, quia abscissio auriculæ æquiparatur doloribus auris, & dentiũ, *l. ob qua vitia*, §. *fin. de Aedil. edic.* ibi: *leuis dentis, auriculæue dolor*, & in digito cõsideratur, quod ipse non est membrum, sed membri officio fungitur, *l. non sunt liberi, de stat. homin.*, *Caualc. de brach. Reg. p.*4. *sub num.*152. *lit. P. Baron. in add. ad tract. de corpor. eiusque part. tom.*2. *ad tit. de mẽb. ac num.*78. *num.*23. & propterea talium amputationem dicit, ex *Odd. & Gul. de Cun.* esse leuem pœnam. At *Dec. in d. l. imperium*, etiam si nõ putet auriculæ, & digiti obtruncationem esse leuem, sed nimis grandem castigationem, quandoquidem leuis dicitur in verberibus, & prout consideratur in patre erga filium, & magistro cum discipulo, respectu quorum leuis debet esse castigatio, *l. sed, & quacumq;* §. *fin. ad l. aquil. in l. item quæritur, eod. tit.* & de ista pœna membri abscissionis habes etiam penès *Io. Ant. de Nigris in c. si instè, à num.*41. vbi discrimen docet inter pœnam mutilationis, & abscissionis membri *num.*42. quodq; licèt morti naturali æquiparetur, non tamen dicitur pœna capitalis, vt ibidem sub *num.*44. vbi multa monita tradit aduocatis circa torturæ illationem per iudices faciendam: & an tempore *ff.* cognita hæc pœna fuisset, & nùm capitalis dicatur, et quando locum habeat, vide *Hieron. Muscor. de iurisd. & imperat. nu.*58. et si pro crimine est membrum abscindendum, intelligitur de manus abscissione, *Placent. de accus. tit.* 7. *num.*28.

Et tandèm idem est dicendum de pœna perpetui carceris, quæ et acerrima dicitur, eãq; morti æquiparari, dixit *Conrad. Brun. de hæret. cap.*12. *nu.*6. grauissimum siquidem est, hominem auræ communis haustu priuari, *l. omnes, C. de pœn.* et propterea non nisi pro grauissimis delictis esse imponendum, subiungit ibiq; etiam tradit, quod de iure ciuili carcer non ad pœnam, sed ad custodiam datur, vt sub *num.* 2. secùs verò de iure canonico, per quod, et ad pœnam, et custodiam infligitur, *cap. quamuis, de pœn. lib.*6. *& cap. tua, de pœnis*, et quotuplex sit carcer, vide *Iacob. de S. Georg. de feud.* in verbo, *cum. mero, & misto imp. n.*3.

Licèt, inquam, per mem. *c. siuè quis*, fuisset statutum, vt in prædictis pœnis
9 foriudicatio ferri valeat: attamen hodierna tempestate nonnisi quando pœna mortis naturalis infligitur, ad foriudicationis sententiam de-

deuenitur, quod docuit *D.Reg.Rouit.in rubr.de sententi.a foriudicationis, nu.36.* nectens, talia præcedere debere indicia, quæ ad torturam essent sufficientia, reiecta *Affl.* opinione *in cit.const.pœnam eorũ,nu.20.* vbi voluit solam sufficere contumaciam, quasi quod sola contumacia sit ad torturam indicium satis, superq; sufficiens, & *Rouiti* aleam insequuntur *Gizzar.dec.13.R.Capyc. Latro dec.161.num.13.lib.2.Scial.de foriudic.cap.4.Campan.de foriud.resol.15.num.1.Consil.Rocc.de offic.tit. de mod.proced.§.14.num.116.Luc ad Franch.dec.688.ex num.8.* aduertẽs *num.9.* subitò, ex abrupto, ac processu informatiuo, restricto anni termino, non posse procedi ad foriudicationem ex contumacia cum indicijs ad torturam, nisi delictum sit indubitatè probatum ex *Capibl. de Baron.tom.2. cap.52. ex num.15.* & eiusdem *Rouit.* effatum, quod nonnisi in pœnam mortis foriudicatio fiat, ratũ habuit S.C. apud *Gizzar. in mem. decis.13.* & ante eum *Reg. Tap.in d.cap.sinè quis, fol.287.* notãs, non esse aliquod Regni ius hoc determinans: sed fuisse decisionẽ duarum aularum, vt in decisione ipsiusmet *D.Reg.Tap.49.* vbi *de Gizzar.* scito mentionem facit, & memores sunt *Reg. de Ponte de potest. Proreg. rubr.de prouis.fieri sol.§.4. num.47. Molfes.consuet.Neapol. par.4. q.47. Thor.in compend.dec.par.1.* verb. *foriudicatus, Borrel.par.2.summ.decis. tit.30.n.264.* memor *Carauit.in hoc rit. Io.Franc.Capiblanc. singul.46.in tract.de baron.Scial.de forind. cap.3. ex num.1.Consil.Prat.resp.crimin.1. ex num.2.* & repetit *pract. obser.11. à num. 3. ex Carau. in hoc ritu*, ac iterùm *cap. 28. à num.1. discept.forens.lib.1.Nouar.dec.Apul.18.* & de *granam.vasal.tom.3.gran.9. nu.19. & gran. 50. num.14. Consil.Rocc.de offic.tit.de mod.proced.n.115.D.Maiorana in opoprax.crimin.cap.12. nu.* 73.*et* 81. Chartã haud magis, quàm par est, conterendam puto quarè sat erit: licèt dubitandi remaneret locus, num S.C. dispositionem *d. cap. sinè quis*, restringere potuisset: cum solius Principis sit, ea, quæ per iura sunt disposita, limitare, ampliare, & tollere, vt notatur in *l. princeps, de leg. & l.digna vox, C.eod.tit.* tamen circa hoc quæsitum alibi dicam fusissimè.

Non tamen reticendum duco, qua de causa S. C. ad hoc determinandum
10 motũ fuit, quam iustissimam fuisse, censendum est; nam cum in sententia foriudicationis dicatur, vt impunè foriudicatus offendi possit, quæ verba apponebantur tàm in foriudicato pro causa, ex qua mortis pœna erat plectendus, quàm in causis, in quibus pœna mortis puniendus nõ erat, sed ciuilis, deportationis, vel membri abscissionis, vt dictũ est, eueniebat, quod capere volentes foriudicatum de delictis, pro quibus poena mortis non infligebatur, ipsum vulnerabant: putantes illum impunè offendere posse ex permissione in sententia foriudicationis contenta, & ex illis vulneribus mors sequebatur, (quia vulnera non ad mensuram dantur, *Iul.Clar. prax.crim. q.89.nu.5.Farinac.pract. crim.q.135.par.4.ex nu.151. Giurb. cons.crim.46. num.21.*) & propterea si quis aliquem vulnerari, sed non occidi, iubet: si ex illo vulnere mors sequatur, decisum vidi, eum de occiso teneri, quia cogitare debebat, ex vulnere facillimè mortem sequi potuisse, vt cõcludit *Farinac. de consul, & mand. q.35.par.4.num. 168.* per multas colũnas, nõ obstãtibus in contrarium adductis per *Dec. cons.482.* cũ alijs, *n.170.* relatis, & præcipuè hoc ampliando, dicit: etiam si expresè cauisset, nè illum occideret, quia mãdatarius in suis manibus stateram nõ habebat, vt mortalia, & non mortalia pon-

deraret; Et regula, quæ dicit, mandantem non teneri, quando mandatarius fines mandati excessit, *l. cū mandati, C. mand. & in cap. significauit, de pæn. & rem.* vel saltem minori poena, *cap. fin. de homic. in 6.* tamen non habet locū in mandante vulnera, ex rationibus suprà adductis. Et propterea ad istud vitandum incōueniens, quia multoties foriudicatū occidi contingebat, qui interfici non merebatur: cum poena sit commēsuranda delicto, & non in plus puniri, quam in illa, in qua cadebat, si per curiam captus fuisset, vt ex optimè consideratis per optimum eiusdem *Regentis Tap.* genitorem *in d. cap. siuè quis*, necnon eum puniri oportebat, qui putans per foriudicationis sententiam sibi, illum offendere, fuisse permissum, eum occiderat, ideò meritò fuisse interpretatū, vt nonnisi in casibus poenam mortis irrogātibus, dictam *const. pænam eorum*, fuisse loquutam.

Licèt, attentis verbis sententiæ proferentis, talem foriudicatum impunè offendi posse, DD. dixerunt, eundē occidi posse; nàm verbum, *offendi*, etiam occisionem includit; & delictum, quod non erat capitale, fit propter contumaciam capitale: & plus in executione, quam in sentētia venit, & hanc opinionem communiter sustineri in *praxi* fundat *Nell. in 2. par. 2. temp. num. 7.* vbi ex vtraq; parte arguendo, & pro vtraq; sentētia acerrimè propugnātes auctoritates adducens: statuit, sic seruari; & ad argumenta, quæ in contrarium adducit, quod occidi non possit, respondet suprà *num. 8.* habere locum in ijs, in quibus iuris ordine proceditur: non autem in ijs, quæ extrà ordinem fiunt, in quibus ex contumacia poenam augere licet, *l. decurionum, C. de pæn.* propterea, quæ considerabat genitor *Reg. Tap.* per ipsum adducta in dicto *cap. siuè quis*, minimè obstabant; & consequentèr sicuti DD. magis communiter, & in practica seruari dixerunt: quòd stante statuto, seù sententia, quod possit impunè offendi, poterit quoq; occidi, non obstante, quod pro delicto poenā mortis non infligente condemnatus fuisset; ita etiam S. C. eandem sequi opinionē, & practicam poterat, de qua in *dict. quæst.* per *Nell.* tractata, sed quia *Luc. de Penna*, noster regnicola *in d. cap. siuè quis*, à *num. 7.* dubitando, an foriudicatus pro delicto citrà poenam mortis, possit impunè occidi: & strenuè arguēdo pro parte affirmatiua, adducit tria argumenta: quorū vltimum est de contumacia, atq; iudicis contemptus consideratus per *dict. const. pænam eorum*, posteà tandem ferè in oppositā iuit sententiā sub *num. 11. vsq; ad num. 14.* exclusiuè per nōnullas rationes quas reassumit *Gizzar. in d. decis. 13. num. 3.* & antè ipsum ibi *Io. Antonius de Nigris, in suis addit. num. 25.* vbi recenset casum de quodam imperito iudice, qui contumacem de vulnusculo foriudicauit, atq; ad mortē damnauit, et sic fuisse derisum dicit, & sententiam non executam; Ideò meritò S. C. opinioni præfati *Luca de Penna* adhęrere potuit, & debuit: cum S. C. opiniones veriores, quamuis de iuris rigore non ita subsistentes, sectari consueuerit, teste *de Franch. dec. 52. num. 13.* & tantò magis, quia re vera præfata *const. poenam eorum*, in hoc solùm casu fuisse alloquutam, demonstrāt clara ipsius *const.* verba: in quibus tunc demùm impunè ab omnibus offendi sanciunt: quando dixit, foriudicatum, quo ad omnia haberi pro mortuo, & vti hostem publicū, vt sub *lin. 10.* subiungens, non modò eius occisorem non esse poena plectendum, sed præmio honorandum, & sic cessare poterat id, quod dixit *Isern. in princ. illius const.* vigore prædicti *cap. siuè quis*, magnum fuis-

fuisset sublatum dubium, quod oriri poterat, de quo crimine præfata *const.* intelligebat; nàm supradicta, præfata verba, dilucidè demonstrabant de ipso crimine intellexisse, quod mortis poenã irrogabat. Quinimò dum in præfata *cõstit.* dicitur, ipsum foriudicatum pro mortuo, atq; pro hoste publico haberi: non opus erat in *const.* dicere, quod impunè occidi potest, cum idem sit esse in actu, vel in habitu mortuum, quando lex expresè hoc dicit; & sic quando occiditur, lex ipsum tũc fuisse occisum non fingit, sed tempore præfatæ sententiæ; quia quando potentia ad actum deducitur, non est quid nouum inductum, vt per *Afflict. in d. const. poenam eorum, num.* 71. vbi has omnes propositiones adducit; & iuribus fretus, quibus suum innititur effatum, prout quoque hostis publicus occidi potest, *l. 3. §. fin. ff. ad l. Corn. de sic.* cum alijs ibi quoque ab *Afflict.* adductis sub *num.* 72. sed noster prudentissimus legislator in prædicta *constit.* nõ dispositiuam facit sanctionẽ, nẽpè foriudicatum occidi posse: sed potiùs præcedentium verborum declarationem facit; in quibus cum disponendo dixerat, eum pro mortuo, & tamquam hostem publicum habendum, subiungit adeò, quod si ipsũ occiderit aliquis, nullã proindè calumniam vereatur, sed præmium à gratia Serenitatis nostræ expectet.

Sed curiosè inuestigari potest, cur annum, & non minus, vel maius tem-
11 pus voluerit nostra Regni Constitutio, vt proscribi, & foriudicari quis possit; & annus intelligitur prorsùs elapsus, si effluxerint dies tercentum sexaginta quinque, *l. 4. §. stichus, ff. de stat. lib.* qui annus naturalis, solarisuè nominatur, *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. Glos. 10. nu. 2.* vbi aliud dicit de anno ciuili, quem sibi gentes ad libitum constituerunt, de quo sub *num. 1.* & post eum per *Liu. Girald. de ann. & mensib.* necnon *Antonel. de tempore legal. lib. 1. c. 3. num. 6.* & per ipsumet *Tiraq.* nostræ curiositatis dubium resolutum habemus; nàm cum ad retrahendam rem venditam fuisset ex illa ibi *const.* statutus annus, & dies, qui dies vltrà annum quare fuisset adiectus, dicit in *Glos. seq. 11. n. 17.* vbi latissimè de duobus habebis; primo quomodò dies accipiatur, & de discrimine inter diem naturalẽ, & ciuilem: & alia, quæ illis conferũt à *nu. 1. vsq; ad d. nu. 17.* secundò, an dies termini cõputetur in termino, exponit ipse *Tiraq. in Gl. 10.* multa
12 de isto termino anni, dicens: quod cũ annus includat dies, & menses: cõpetens dicitur, atq; omnibus agẽdis rebus aptum, & sufficiens tempus, *l. fortissimi, C. de erog. milit. ann. lib. 12.* à quo *tex.* nonnullos id desumpsisse dicit, & inter alios illum *tex.* ad hoc allegat *Quint. Mandos. in tract. annales casus, num. 6.* ex verbis illius, ibi: *aut certo competenti tempore, idest, priusquam annus labatur,* à quo *tex.* haud discrepare videtur *tex. in l. 1. §. largius* ibi: *placuit ei præstitui annũ scilicèt ita moderatè, &c. de succes. edic.* ibiq; auctoritatem S. Scripturæ *Exodi c. 23. in fin.* adducit ponentem annum pro competenti termino: ita quod si tempus indeterminatum fuerit appositum, pro anno intelligatur, subiungit sub *nu. 7.* adducens ne dùm *Bald. in l. vsura, C. de vsur.* quem etiam ad hoc ibidem adduxerat *Tiraq.* sed etiam *text. in Daniel. 12.* vbi cum dicatur, quod Antichristus regnabit in tempus, et tempora; et dimidium temporis, exponũt pleriq; idest per tres annos, et dimidium, vt per *Glos. & Bald. in d. l. vsuræ,* quemadmodum idem putat dicendum, si promissio de soluendo in tribus terminis fuerit facta, vt in tribus annis intelligi debeat: et sic quilibet terminus pro

vno

vno anno accipiatur, *Bart. in l. si legatū, in 4. notab ff. de ann. leg.* quē sequi ostēdit *Alber. Brun. de rebus, seu disposit. dub. in disposit. circa tempus, vers. aliquando dubia dispositio*, sed de *Bald. & Gl.* dicto *in d. l. vsura*, videas melius se explicantem *Tiraq. de retract. conuent.* §. 1. *Gl. 2. num. 4.* vbi se remiserat in dicto *tract. de retract. lignag.* §. 1. *Glos. 10. num. 7.* ibique etiam subiungens, quod anni tempus longam moram significat, quod hyperbolicè per anni expressionem fuisse à *Terent. in Heautont. Nostin mores mulierū dum moliūtur, dū comuntur, annus est* quē *Terent.* versū etiam allegat *Mand. ibidem num. 9.* addens duo alia Horatij loca ad demonstrandum, quod annus dicatur terminus longus, seu multū tempus, et ante eum id animaduertisse *Oldendorp. var. lec. tom. 2. p. 160.* et in *tract. de vsucap. & praescript. tit. de hor. die, & mens. num. 10.* hinc in Adagio: *anno senior fio*, de quo per *Manut. pag.* (mihi) 1355. et *Lilium Girald. de ann. & mens. fol.* (mihi) 548. *num. 30.* annum interdùm pro longo temporis spatio desumi, versum græcum comici poetæ adducens pro longa, et diuturna mora, prout diuturnum denotare tempus, et dictionem *diù* annum significare, dixit ibidem *Mand. sub n. 9. vers. itē, vt annus ex Glos. in l. si cū fideicommissa, in vers. decennio, ff. qui, & à quibus, arg. text. in d. §. largius, & l. fin.* ibi, *& diù negotium tractum est*, vbi *Glos. in vers. diù, ff. de re iud.* et è conuersò intra annum tempus velox esse, dixit ex *text. in authen. de rest. & ea, qua par. in vnd. mens.* licèt nō semper omne infrà anni tempus dicatur velox, sed secundum subiectam materiam; sicuti non nunquā annus pro breui quodam tempore dixerat ibidem *Tiraq. nu. 7.* ex *tex. Isaia 16.* at vt plurimùm pro multo tempore, multamq; redarguere moram, probant infiniti casus sub annalibus præscriptionibus adhibitis, de quibus intelligere voluit ibidem *Tiraq. num. 6.* arrepta occasione à *Bald. in c. 1. §. porrò, Qualit. olim feud. pot. alien.* quem dicērem, reperiri in nullo alio loco, nisi ibi *tex.* de anno loquentem: intelligit, ipsum benè dicere in illo casu, secùs in alijs; et proindè infinita de annali præscriptione iura adducit, cum nonnullis DD. de ea loquentibus, et quod annus non dicatur breuis terminus, nec longior æquo, ex *Bal. cons. 470. num. 2. vol. 1. & Surd. dec. 226.* notat *Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 30. num. 5.*

Hinc ex anni cursu nimiam arguisse semper legislatores negligentiam, moramque proindè longam, et pertinacem contumaciam, videre est ex infrascriptis casibus, quos DD. passim recēsent, et præcipuè *Mādos. in d. tract. annal. cursus*, in quo *sub nu 89.* notandum, et hic inserendum putaui, dictū: quod si Dominus alicuius loci ab Ecclesiastico, vt illum locum ab hæreticis purget, requisitus fuerit: et ille Dominus per annum negligit, quod ille locus à Catholicis occupandus concedi possit *auth. si verò dominus, C. de haret.* quam doctrinam facere, dicit, cōtra insulam Angliæ, quæ à Catholicis occupanda concedi deberet, ex incuria, et negligentia Regum illam insulam hæreticis purgare negligētium; est à Catholicorum consortio illa segregata insula: in qua legitur, Sanctissimū Apostolorū Principem legem Christi in primis inseruisse, insitāq; irrigasse; quod quidē sicuti deplorandum est, ità è conuersò laudandi, summisq; decorandi sunt laudibus nostri Austriaci Reges, qui in eorū Regnis, ne dùm Iudęos, vel Saracenos versari oderūt, sed etiā cū hęresis, vel alterius legis à nostra religione abhorrētis, suspicio extiterit extinguunt, prout de Mauris: sic in Hispania illi, qui ex de-

debellatis Mauris ibi remãſis deſcẽderunt, appellantur; illos namq; ad centena millia ſuprà numerũ aſcendẽtes Moriſcos eiecit tèr Maximus Philippus II.lucrũ negligẽs ob Catholicæ fidei zelum, quod ex illorum ibi domicilio Regio ſui ærario, totiquè Hiſpaniæ erat; experientia namq; docebat, euidẽtèrq;cõſtabat Hębraicos, atq; Saracenos illos ritus, quos eorum aſcendentes falsò ſeruabant, poſteros adhuc non dereliquiſſe; & proindè, ne Catholica Regna ex veſana,ipſorumq;perfida fide coinquinarentur, eos expellere placuit; *morbida facta pecus totum corrũpit ouile*, quẽ versũ vſurpat *Affl.in conſtit.quæ paſſim*, ex notab.*tex. in l.Iulianus, in princ.* 14.*de act. empt.* Hinc in aliquibus Hiſpaniæ Eccleſijs ſtatuta emanauere auctoritate etiam Apoſtolica confirmata: vt nemo ex Saracenis, vel Hębreis ducens originem, poſſit ad beneficiorum Eccleſiaſticorum cõſequutionẽ aſpiràre, vt dicit *Alph. de Hoied. de benefic. incompatib. cap.* 23. vbi de illorum validitate per 150. *num.* latiſſimè diſserit, quorũ argumenta ſatis ſunt concinna pro laudanda, atq; approbanda illa Moriſcorum eiectione: non obſtante, quod forſan inter tot, tantoſq; ex illis eiectis aliqui noſtram Catholicam fidem verè ſectantes, adfuiſsẽt: nàm Princeps ex cauſa publicę vtilitatis propter alterius delictum, non delinquentes punire poteſt, vt ſub *num.* 21. ex *Bart. Bald. Ang. Calcan. Imol. Iaſ. Anch. Soc. Io. de Anan. Alber. Marſ. Fel. Roc. de Curt. Domin. & Alex.* in locis ibi collectis firmat, & vndè maior publica redũdet vtilitas, niſi in Catholicæ fidei cura, & impolluta obſeruantia, vbi enim ſana fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia, quia iuſtus ex fide viuit; neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimilitèr vbi charitas non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia; dilectio enim proximi mala non operatur, quam ſi hæretici haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia Catholica, vt per hæc verba *Auguſt. lib.* 1. *de Trinit.* monet. Et proindè licèt ex eis nonnulli actu culpabiles reperti non fuiſſent: tamen ex ſuſpicione, quia, *ſæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri*, quem verſum laudat *Gloſ. in l. quiſquis*, in verb. *in quibus*, *C. ad l. Iul. Maieſt.* meritò in eorũ deſcendentes procedi potuit, vt dicit ibidem *Hoied. num.* 126. à quo multa perbellè ad hoc collecta habes.

Præterea in anno, vt aliud referam exemplum de annalis contumaciæ mora, ſi excommunicatus tàm pro cauſa ciuili, quàm criminali, pertinaciter in excommunicatione permanſerit: ne dùm conuictus de eo crimine, de quo inquiſitus fuerat, cenſetur, per *Gl. & Abb. in cap. contingit, de dol. & contumacia*, & per alios, ſuperiùs per *Mand.* relatos ſub *num.* 90. ſed etiam pro hæretico damnatur, *cap. quicunque infrà annum* 11. *q.* 3. *cap. cum contumacia, de hæret. lib.* 6. et quod tanquam de hęreſi ſuſpectum contra eum procedi poſſit, adducit *cap.* 3. *de reformation. ſeſſ.* 25. *in Concil. Trident.* & rationem, cur de hæreſi ſuſpectus eſſe videatur, dicit colligi ex *Abb. & Franc. in locis ibi citat.* per tantum enim tẽporis excommunicationem contempſiſſe videtur; & ſi de hæreſi inquiſitus contumax per annum cõparere neglexerit, eius confiſcantur bona: licèt ſi poſteà comparendo ſuam plenè demonſtrauerit innocẽtiam, ea recuperat bona: prout etiam ſi iuſto impedimento impeditum fuiſſe, docuerit; *l. prima, & vltima, de requir. reis*, *l.* 2. *C. eodem tit. l. qui commeatus, ff. de re militari, & l.* 7. *ff. ſi quis cantion.* ac largiùs docet *Ioan. Simanca de cath. inſtit. tit.* 45. *num.* 17. *& in fine*, ibiq; *Mand.* multa alia circa hæreticos in annum con-

contumaciter insordescentes, à quibus inhabilitati censeantur, edocet, & per ipsum *Simanc. ibidem, tit. 13. num. 1.* habetur, quod annus à die contumaciæ est intelligendus continuus, non vtilis, aut intermissus, nisi in aliquo alio casu aliud fuerit statutum, *l. non solùm, §. annus, ff. de excus. tutor. Glos. in rubr. de varijs, & extraord. cognit. Lap. Io. And. Domin. & Franc. in cap. cum contumacia, de haeret. lib. 6* etiam quod fimus in pœnalibus, ostēdit *Bart. Tagij in tract. crimin. par. 16. num. 36.* ex *Glo. in l. 1. C. de diuers. & tempor. praescription.* & *Orian. in cap. quoniam*, in verb. *dilationes, col. 3. de probat. &* supra *nu. 3.* sic exemplificauit in actione iniuriarum; quæ integro anno durat: dicens, continuum esse debere, atq; etiam ignoranti currere; & an tempus ignorāti currat: videas latissimè penès *Tiraqu. de retract. lignag. §. 35. gl. 4.* idemque esse in casu *l. querelam, C. de falsis, Alex. in l. fin. C. de dolo, Bald. Salycet. Alex. & Dec. in l. quamdiu, C. qui admitti*, & ferè in proprijs terminis tradit *Bald. Perus. de statut. vers. terminus, nu. 4.* dicēs, quod ex quo in comparēdo strepitus iudiciorum non requiritur, cōputabūtur omnes feriales dies, alia festa etiam octauum, licet de consuetudine octaua, sicuti alij dies festiui coluntur, & dicit esse videndū *Io. Monac. in cap. cupiētes in Gloss. sed opponentes, de elect. lib. 6. & Bald. in l. cum non eo die, Cod. quand. prouoc. non est.* Et annum esse duplicē, continuum, & vtilem: quodque continuus sit, in quo dies ad momentum cōputantur, nullis agendi obstaculis interim exceptis, vt in vsucapione, *l. namquè, §. primo, ff. de vsucapion.* vtilis autem annus cōstat ex eo tempore, quo licet agere, *l. 1. ff. de diuers. & tempor. praescript.* tradit, & sunt eius formalia verba *Oldendorp. in tract. de vsucap. & praescript. d. tit. de hor. dieb. & mens. num. 9.* subiungens, hanc differentiam hodiè etiam esse in vsu, præterquam in integrum restitutione.

Sed hoc anni spatium nunquam per iudicis decretū protractum vidi, licèt tacitè prorogatum reddant iudices, & ij, ad quos spectat, dum à proscribendi sententia se abstinēt; & Deus scit, quibus ex causis: imò neque per Proreges prorogatum, neque supersederi mādatum, audiui; abbreuiatū tamen per Excellēt. vidi; & multi sunt casus in diuersis Pragmaticis editi, in quibus illa delicta committentes, infrà breuissimum tempus foriudicantur: vt est in crimine homicidij cum ictu sclopi, vulgò scoppictæ, in quo tempus foriudicationis est quindecim dierum: & deindè ex istius criminis frequentia est apposita etiam pœna ducatorum mille, ex *prag. 4. de ictu scoppicti Sanfel. dec. 277. Prat. respōs. crim. 43. Altimare de nullit. rub. 4. q. 9. num. 31.* & adest pragmat. Excell. D. Petri ab Aragona sub die 17. Aprilis 1669. de qua meminit *D. Maiorana in opopraxi crim. cap. 10. num. 39. & cap. 13. ex num. 33.* alios recensens crimina, in quibus coarctatur tempus: quæ pœna ducatorū mille an per Baronem illius loci, in quo delictum est commissum, sit exigenda, in dubium reuocatum vidi, cum ex *dicta pragm.* hoc nō sanciatur, & proindè illi Curiæ applicandam esse illam pœnā, quæ super illo crimine cognitionem habet, censeo.

Dixi, nunquam vidisse per iudicis decretū hoc anni tempus prorogatū, quia huiusmodi ferè similem quæstionem tangendo *Bald. de Perus. in d. tract. de statut.* in verb. *terminus, à n. 1.* hāc videtur tenere opinionem, vt nec minuere iudex, nec prorogare possit, rationibus ab ipso adductis, & subintrant posteà quęstiones de finiēdis causis infrà determinatum tempus; an per iudicem, illo termino elapso, illæ terminari pos-

poſſint; & inter alias diſtinctiones, circa temporis prorogationem, adducit illam, quam etiam refert *Io. Gutt.in d.tit.de actib.iur.cap.5.n.14.* & quam dicit eſſe communem, vt ſi tempus legale fauore partis fuerit appoſitum, quod tūc prorogari per ipſas partes poſſit:ſi verò iuriſdictioni,& iudici fuerit appoſitum,vt iſto caſu nequeat;& loquitur in quęſtione,an inſtantiæ terminus per partes prorogari poſſit:dc quo vide etiam penès *Tiraq. de retract.lignag.* §.1. *d gloſ.*10.*nu.*3.in hoc etiam ineuntē ex opinione illorum, qui per hoc exemplum putabant, partes terminum in retractu lignag.à conſuetudine appoſitum prorogare non poſſe; ſed quamuis ipſe putem, talia exempla ad quæſiti de prorogatione anni ad foriudicandum appoſiti adaptari,tamèn progredi omitto.

Foriudicati verò licèt in noſtro vulgati idiomate, etiam foraſciti vocentur, & ita ex alluſione vocabuli idem importare,& ſignificare videtur:cum foriudicatus dicatur,quaſi foris omnē aditum iudicij conſtitutus,vt eruitur ex *conſt.pœnam eorū*, & foraydo, ſeù foraſcitus eſt nomen compoſitum, à dictione *foras*, ſeù *fuora*, & *ydo*, ſeù *vſcito* in Hiſpanico, & Italico idiomate, quod in vtroque ſermone compoſitum ſonat foraſitum, ideſt extra iudicij aditum poſitus.

Et in *vocabulario Hiſpanico* edito à *Laurentio Francoſino* ponitur in Hiſpano vocabulo *foragido*, quod valet Italicè,*fuoraſcito*,*bannito*,& conſequenter illa verba *bannito*, & *foraſcito*,ſunt ſynonyma: & in eadem accipiuntur ſignificatione;quamuis ex communi, & vulgari interpretatione banniti, & foraſciti ſignificātur illæ perſonæ, quæ per campaneam graſſantes,vitam, & bona itinerātibus adimunt, quietum,ac pacificum viuere perturbantes; de quibus in multis pragmaticis noſtri Regni plures editæ ſunt ſanctiones; iſti tamen differunt ab illis bannitis, de quibus tractatum edidit *Iacobus de Aren. tract. tom.* 11. *par.*1.*fol.*355.& *Nellus de S.Geminiano tract.cit.tom.*1.*par.*1.*pag.*357. *Bartol.Hyppol.de Marſil. Ariſminus Tepat.dec.tit.*380.*Crauett.conſ.*925. & 941. *Maſcard. de probat. vol.* 1. *concl.*162.*Canall.q.*789.& de quibus DD.paſſim intelligunt,dum de bannitis loquuntur. Illi enim banniti,dè quibus per dictos DD.ſunt, qui definitiuè in banno ponuntur, vigore ſtatutorum:quibus cauetur, in criminalibus contra contumaces ad definitiuam ſententiam perueniri poſſe, & quod contumaces pro confeſſis habeantur: atq; in banno pro illa pœna ponantur,quā ſi fuiſſent præſentes, plecterentur: et ſi eos capi contigerit, pœna banni, perquam breuiſſimè exequtioni demandanda,vt declarat *Nell.in d. tract.in prælud.2.col. verſ.quandoq; diffinitiuè ponuntur.*In qua declaratione aduertendum cenſeo in illis verbis (vigore ſtatutorū)nàm aliter de iure communi contra abſentes à pœnis ſupra relegationē, neque fertur ſententia,neque pro cōfeſſo ipſe abſens habetur,apud *Farinac.in q.*11. *num.*3. *in* 3. *præmiſſo de inquiſit.*vbi laudat *l.properādū,*§. *ſi quis,de iud. Bar.*et cęteros, quos, etiam poſt alios,refert *Flam.Chartar. cap.*1.*num.*2. *in tractat. de exequen.ſentent.capt.bann.* et talia ſtatuta,imò generalē eſſe in Italia cōſuetudinem condemnādi abſentes, atq;illos habendi pro confeſſis,atq; cōuictis:illamq; conſuetudinē validam comprobat ibidem *in verſ.cōtrarium tamen* ex multis, ſuo more poſt *Chart.in d.cap.*1.*num.*2.ità quod pro quocumq; graui crimine contra inquiſitos procedi,et ex cōtumacia pro confeſſis haberi,banniri,et ad mortem etiam,ac ad bonorum publicationem condemnari per

Gg om-

omnes Italiæ curias, ex DD. quos ibi laudat, potissimùm ex *Igneo in l. lege Cornelia, num. 3. ff. ad Syll. & Gugl. de Bened. in c. Raynutius, vers. mortuo itaq; testatore, in 2. par. n. 158. de testam.* qui de cōsuetudine Franciæ, et *Ant. Gomez. l. 76. Taur. n. 8.* qui de illa Hispaniæ, et esse notum omnibus criminalistis, dicit *Iul. Clar. §. fin. q. 44. vers. licèt autē,* et *Chartar. d. cap. 1. ex n. 9. Thoming. vol. 1. cons. 13. Georg. Euerh. vol. 2. cons. 17.* et in nostro Neapolitano Regno adest memorata *constit. pœnam eorum*, quę in viridi est obseruantia, vt passim ad foriudicationis sententiā perueniatur; his tamen discriminibus cū alijs statutis, et consuetudinibus, vt ad foriudicationis sentētiam nō deueniatur, nisi elapso anno à die annotationis bonorū, seù proscriptio-
13 nis, seù banni; & licèt in M. C. V. annus currere incipiat à die vltimæ contumaciæ contractæ ex citatione ad informandū, et ad capitula, sicuti aliquos processus vidi, in quibus ex sola contumacia absq; forbanno, et annotatione ad foriudicationis sententiam fuit deuentū: mihiq; dixerunt, tam bonorum annotationē, quàm forbannū non esse ampliùs in vsu: tamen in alijs Regni Curijs ineuitabilitèr obseruari *const. grandis vtilitas, & const. pœnam eorum*, edisserit latissimè *Isern. in eadem const.* notat *D. Maiorana in opoprax crim. cap. 12. num. 6.* ac dixi in antecedenti *rit. 269. sub num. 29. versic. hinc bannum, Ricc. collect. dec. 1401. vers. animaduertas, Danz. de pugn. DD. lib. 1. tit. de foriudic. cap. 1. nu. 4. Nouar. lib. 3. de grauam. vasall. lib. 3. grau. 9. & dec. Apul. 33. Scial. in prax. foriudic. cap. 9. num. 9. & cap. 10. n. 2. Thor. cas. 13. in C. & videndi, Dom. Consil. Rocc. lib. 2. respons. 92. Rota in floríleg. concl. 9. Cōsil. Carleual. de iudic. tom. 1. disput. 2. num. 754.* Et si diceretur, quarè ergò fuit in *decis. D. de Franch. 515.* in dubium reuocatum, an à die annotationis, vel à die banni currere incipiat annus, si absq; annotatione, & banno, ad foriudicationis proceditur sententiā? responderi potest, ipsam *decis.* fuisse factam in casu foriudicationis extrà Neapolim; nàm intus Ciuitatem, neq; bannum, neq; annotatio est in vsu, & à die contumaciæ currit annus; vel, et secundò respondere potest, talem forsan consuetudinem cœpisse post factam præfatam decisionem: et sic de ista consuetudine, et stylo intùs Ciuitatem Neapolitanam testatur *R. Tapia in dicta const. poenam eorum, 5. col.* et non mirùm de ista consuetudine foriudicandi absq; banno, et annotatione bonorum in hac Ciuitatę Neapolis, nàm *Farinac. d. qu. 11. num. 44. vers. differt autem*, dicit, in hoc differentem esse praxim, qua vtitur in Vrbe, et qua vtitur extrà Vrbem in statu Ecclesiastico: nàm in Vrbe Roma est obseruantia, dę qua diximus in Ciuitate Neapolis, absquè banno ex sola contumacia ad condemnationem deuenitur: extrà Vrbem verò, nisi priùs reus in banno positus fuerit, condēnatio erit nulla; & de *Farinac.* meminit *Scial. add. cap. 9. num. 12.* iure autem aliorum statutorum, et de cōsuetudine aliarum Curiarum Italiæ, Hispaniæ, atquè Franciæ, nec annotatio bonorum, neq; annus expectatur: sed post contumaciam contractam sententia fertur, vt pro confessis, et conuictis habeantur, atq; banniantur: et ad pœnam delicto debitam, meritam, ad bonorum taxationem, seù vt dicunt, confiscationem damnentur, vt ibidem per *Farinac. in 4. præmisso,* vbi saltèm hoc esse verum de generali totius Italiæ consuetudine, ex DD. quos refert *Flam. Chartar. cit. cap. 1. num. 17.* subdens, quod si reus ante præfatam sententiam comparuerit, omnia euanescunt, et in vim simplicis citationis resoluuntur, et

re-

refert *D. Maioran. in cit. opoprax. crim.cap.12.num.55.*

Verbum istud, *bannitus*, non latinam, sed barbarã vocẽ esse, dicit *Budæus* 14 *in Pand.fol.33.* vbi cũ suprà *lit.G.* adduxisset *Laurentij Valla* verba, per quæ veterum Iurisconsultorũ recẽsentur in scribẽdo laudes propter eorum elegantiam latini idiomatis, hæc subnectit verba. *Hui, (inquiunt isti leguleï;) quid nobis cum elegantia? nobis tam placent guerra, aut tregua, & laudum, & bannum, & banniti, & retorquitio: quàm illis bellum, & induciæ, & arbitrium, & proscriptio, & proscripti, aut praeconio citati, & repercussio, vel relatio, ac etiã retorsio.* Vndè istud verbum *bannitus*, & *bannum* sunt verba, quibus communiter nostri vtũtur DD. pro verbo *proscriptio*, *& proscripti*, *aut praeconio citati*, quæ latina, atq; elegantia esse, dicit ibi *Bud.* qui licèt contra nostros inuehat DD. qui la-15 tinitate, atq; elegantia postposita nonnullis barbaris vtuntur vocibus: tamen pro ipsorum defensione dicere possumus, illas voces, seù verba fuisse communitèr recepta per vulgarem loquendi vsum, à quo etiam sæpè docti ad sic loquendum trahuntur, vt in sua *Apologia*, inquit *Torquatus Tassus* in nostro Italo idiomate alter *Maro*, atquè *Homerus*; & duos adducit versus ad hoc compositos per æquè doctum Poetam *Monsig. della Casa*,

Ma quasi onda di mar, cui nulla affrena,
L'vso del volgo trasse anco me seco.

Et *Cic.lib.de finib.bon.& mal.3.in princip.* dicit, *quod cum oratio in populari sermone versetur, ideò popularitèr loqui necessè erit*, vt refert *Rebuff.tractat.de sent.prouis. in præf. num.20. vol.1.* & sicuti *tex. in l.2. §. post hoc quoq; de orig. iur.* obiurgat Tuberonis libros, qui affectato sermone conscripsit, in hæc verba: *Sermone etiam antiquo vsus affectauit scribere, & ideò parum libri eius grati habentur*, ità & nos obiurgare debemus illos, qui, spretis verbis, quibus passim communitèr DD. vtuntur, vetera, abstrusaq; vocabula affectãt; ita quod sæpè sępius magis in eorum significationibus intelligendis, quàm in eorum, quæ dicuntur, intelligentia tempus teritur. Est enim communis loquendi vsus attendẽdus, & ad illum pro verborum interpretatione recurrendum, *cap. Ioseph.* & ibi *Abb. cap.2. in 2. notab. de verb. signific.* et *Iurisconf. in l. 1. §. medicos, ff. de var. & extrà ordinar. cognit.* dicendo, quod medicum fortassè quis accipiet eum, qui corporis partem aliquam, veluti auriculam, vel dentem sanare pollicetur, subiungit hæc verba: *non tamen si incãtauit, vel imprecatus est, & (vt vulgari verbo impostorum vtar) si exorcizauit, non sunt ista medicinæ genera, &c.* Si ergò idem iurisconsultus, vti est *Vlpian.* quem elegantiæ studiosum commendat ipse *Bud. fol.63. lit. F.* aliquando vulgaribus vtitur verbis, & etiã in C. legitur in *l. in legatis, C. de legat.* ea esse seruãda verba, quæ vsus loquẽdi effudit, reprehendendi nõ sunt nostri DD. qui istis vsitatis, ac communibus vtuntur vocabulis, prout est *bannitus*, qui ab omnibus scriptoribus, quos vidi, hoc nomine vocatur.

Itaq; quamuis dictionis elegantia non exiguum afferat operi ornamen-16 tum: cogitur tamen sæpènumerò, qui iuris edit volumina, trito, vulgatoq; dicendi genere vti: ne à forensi, peculiariq; iurisconsultorum phrase, seù vocabulis discedat. Accidit verò quandoq; vt iuris respõsa, sit aliqua vel ab historijs, vel à poetis excerpta eruditione cõprobaturus; quis tum insolentem compescat calamum, qui datam sibi luxuriandi à florenti materia licentiã, rebellans gloriatur! fas sit igitur, prout rei varietas postulat, styli varietatem adnectere; ne vernanti

argumento sermo humilis: legali tumidus nimis inconcinnè assuatur; sic *Senec.epist.66.*quem memini in præfatione mea ad lectorẽ *in princ. primi libri Comment. ad rit. M. C. Caterum*, inquit, *magna habebũt discrimina variante materia, qua modò latior est, modò angustior: modò illustris, modò ignobilis: modò ad multos pertinens, modò ad paucos, in omnibus tamen istis, id quod optimum est, par est.* Ita fiet, vt ad legendum alliciantur intercalarijs istis blandimentis, religiosissimi, & forensis, ac politioris styli cultores; & vna fidelia duos licebit dealbare parietes; videnda post *Brissonium, à Iacobo Capello* congesta in *defensione veterum I. C. aduersus Vallam, & Scipionem Gentili*; qui hoc ampliùs plurima dicendi genera ex Græco tracta: itèm abstrusa, & rara vocabula, ac verba antiquæ elegantiæ ex I. C. responsis annotarunt, quod obseruat *Elibertus Leonini emendat.* siuè *obseruat.lib.4.nu.2.in fin.*

Quinimò non barbaram, sed latinam
eam opinor vocem; nàm *bannitus*
17 dicitur à *banno*, vt annuit *Cassan.in*
cõsuetud.Burgun rub.2. §.1.fol.263.
vbi in *vers.reperio*; subiungit, quod
ista voce, *bannum*, vtitur *tex.in auth.*
item nulla communitas, ibi: & nihilo-
minùs banno imperiali subiaceant, &
in *authen. item quacumq; communi-*
tas, ibi: *ipso iure imperiali banno sub-*
iaceant, C. *de Episc. & Cler.* si ergò
ista voce *banno*, à quo fit *bannitus*,
vtitur Codicis compilator, quare
barbara erit dicenda vox?

Sed quidquid de hoc sit, quamuis idẽ
Cassan. in eodem loco, *bannum* di-
18 cat, sumi quatuor modis, de quibus
per eum: et quorum tertius, et vlti-
mus ad hanc hypothesim conferat,
et alios modos recenseat *Nell. de*
bannit.par.1.2.temp.num.3. versicu-
lo, bannum enim quandoq; et in præ-
ludijs sex enumerat species, quarũ
quarta ibi enucleata materiam nobis aliqua de illa scribendi dabit; ibi enim *in 3.col.vers.quidam etiam pro maleficio*, dicit, quosdam pro maleficio non diffinitiuè, sed contumaces, adnotatis eorum bonis, in banno poni; tamen non de omnibus illis speciebus, de quibus lectorem ad eos remitto, sed de ista quarta bannitorũ specie loquimur, de quibus meminit *Rou. in prag.de exul.* & de istis bannitis, ac de ipsius banni virtute dicit haberi in *l. absentem, ff.de accus.in l.1.de requir.reis*, et ibi per *Cyn.* aliosq. *in l.1. C. eod.tit.* et per *Speculat.in §.sequitur de accusat.*

Sed ipsius Cassanei aliqua notatu digna dicta circa istud nomen *banni, & banniti*, non sunt parui facienda: cum hic dicere satis concinnè cadat, et alibi in alijs auctoribus, quos viderim, non sic habeamus. Dicit enim ipse, de hoc nomine *banni* mẽtionẽ fieri in dictis duabus *auth. de Episc. & Cler.* sed dubitatur, quid sub nomine imperialis banni significare voluerit ibi Imperator; nàm *Glos.* ibi non explicat, neq; aliquid de hoc dicit; putat idcircò ipse *Cassan.* bannum ibi mulctã denotare, et ipsius explicationi libenter assẽtirem; nàm bannum mulctã esse dicit *Iacob.de Aren.in tract.de bannit.nu. 37.* Sed cum generaliter dicatur in ipsis *authen. Imperiali banno subiaceant*, nec quid bannum contineat, dicat: licèt de mulcta intelligi possit, qua controuenientes plecti deberent, de quibus ibi loquitur Imperator: ideò in memoratis locis aliquid aliud Imperatorem intelligere voluisse, est dicendum, vt infrà dicam; & explicatio *Iacob. Brutig.* sicuti *Salycet.* displicet, ita nec etiam cuilibet arridere potest, quia contra Imperatoris mentem loquitur; nec potest pœna, quam sub nomine banni comminatam fuisse dicit, cõmunitati adaptari, de qua communitate dicta iura primò loquuntur: & posteà de alijs personis; nam li-

cèt

cèt pro cōtumacia vniuerſitas mulĉtari poſſit, *Foller.* in verb. *banniantur, num.* 33. vbi quid de iure Regni,& quomodò,& qua via eſt ipſa pœna ſoluenda, & ibi *Angel. additio* declarat, quomodò vniuerſitas citatur, & quid quando Porta Ciuitatis clauditur, & alia circa citationem, & quod in eius damnum procedi nō poſſit in contumaciam, ſcribit *Franc. de Petris conſ.46. nu.* 16. & licèt etiam banniri poſſit, vt ipſemet *Foller. num.*34. concludit, ex *Nell.in prima par.prim.temp.q.*5. ex eo,quia delinquere,& condemnari poteſt,*l.metum,§.animaduertēdum,quod met.cauſ. Bart. in l.autem facta,§.fin.de poen.* ideò etiam banniri poteſt; tamen non poſſunt ei adaptari illę relegationis à Prouincia, & Ciuitate pœnæ; quia eſſet Vniuerſitatem deſertam relinquere,quod non eſt permittendum: ſicuti diximus in antecedēti *rit.*269. *n.*45.*&* 47.eſſe ſcilicèt in auctores, ſuaſores, atque machinatores animaduertendū,reliquiſq;ignoſcēdū; addimus *Præſulē Cāpanil. in diuerſ. rub.6.c.3.n.*29. *Conciolì* verbo,*pœna reſol. crim.* 10. & bannita propterea Vniuerſitate,nō poteſt quilibet de Vniuerſitate offendi,ex *Nello, Carpan.ad nouas conſtit. Mediol. in cap. homicìda,num.*748. *Io.Iacob.Speidely in ſylloge quaſt.iurid.polit.*verbo, *bannitus,verſ.contra Vniuerſitatem.* Nec quoq; ſatisfacit illa *Salyc.* diſtinĉtio, quoad veram intelligentiā illius verbi,*banni*,de quo in indicatis geminatis *authen.*nàm potiùs eſt ponere differentiam inter vnū bannitum,& alium:cum reuerà bannitum ſex modis accipi, dixit *Nell.in ſup. cit. loc.* ſed benè aliqualiter ſatisfacit in *verſ.ſed vbi ſimpliciter*; nàm ibi veram difficultatem, quam illa vtriuſq; *auth.* verba patiuntur ſubintrat; & dicit,illam pœnam intelligi,quam verbi ſignificatio enūciat, & non vltrà; & pœnam iſtam ex illorum verborum ſignificatione deſcēdentem, dicit, eſſe eiectionem extrà ea, intra quæ per priùs ante bannum erat actu,& potentia poſitus idest extrà dignitates,et honores,ac beneficia, quæ actu habebat, vel habitu habere poterat,ad inſtar excommunicati; vt ſicuti ille extrà fidelium communionem eſt poſitus, *cap.cum non ab homine,& cap.poenæ, de ſentent.excommunicationis*,ita iſti imperiali banno ſubiecti, extrà dignitatum,honorum, et officiorum, ad quæ erant aſſumpti, vel poterāt aſſumi; et vrget magis æquiparatio; nàm Eccleſia iſtas perſonas, quas in caſibus dictarum *auth.*contra Eccleſiæ libertatem laborantes punit Imperator,excommunicationis ſententia plecti iubet, *cap. licèt placet,in fin.eod.tit.*et propterea Imperator, vt Eccleſiam imitetur, laicalem contra eos fulminat excommunicationem in banno Imperiali contentam,et in *lib.feudorum* excōmunicatus, et bannitus æquiparantur,vt in *c.*1.*hic finit.lex*, ibi: *Quod quemadmodum dominum excommunicatum,& à Rege bannitum, non eſt obligatus Vaſallus ad adiuuandum, & ſeruitium ei præſtandum.*

Et *Salyc.* ad probandum,quod hæc ſic ſuprà explicata pœna ſub ipſius verbi *banni* ſignificatione cōtineatur, ipſe argumentatur ab alluſione,ſeù deriuatione vocabuli: quam etymologiam appellamus, hoc eſt veriloquium,*ab etymo*, quod eſt verum,et *logos*,quod eſt ſermo, et loquela;et ſecundum *Angel. & Caſt. in l.*1.*vbi DD. de acquir.poſſ.*etymologia dicitur, vnius vocabuli per aliud,vel alia verba magis nota explicatio;et hoc ab etymologia argumentum validum eſſe,notant ibi ſcribentes: licèt aliquandò minimè fieri hoc liceat;nàm *Bald. in cap.* 1. *§.ſi quis de manſo, ſi de inueſt.feud. controu. vlt.col.* dicit: quod ſtatuto Molendinū à Ciuitate extrahi prohi-

hibente, si quis illud sine molis extraxerit, puniri utique nõ deberet; etenim molendinum à molendo, seù à molis dicitur, sed verba statuti sunt propriè interpretanda, *l.3. §. hac verba, de negot. gest.* ergò, *&c.* sed de quęstione an, & quãdo hoc argumẽto vti valeamus, vide ibi à DD. adnotata, & ab *Euerardo in loc. cõm.*

Ait namq; *Salyc.* verbum, *bannio, bannis* est compositum à dictione *ban*, & verb. *ineo, inis*, dicens, quod *ban*, idem est, ac extrà: *ineo*, facio; vndè inire pacta cum Titio; & sic cum dicit potestas (bannio Titium) idẽ est, ac si dixisset, extrà facio Titiũ: & sic bannitus extrà positus, & factus; & hanc etymologiam refert, & sequitur *Cassan. vbi sup. num. 6.* licèt non benè, vti nos explicauimus, eius verba intellexit; nàm dicit, *Salyc.* duxisse à duobus verbis græcis prædictum verbum *bannio*, compositum, scilicet de *ban.* & *imo* scilicèt *ban.* quòd latinè *extra* significat, & *imo*, quod est facio: non benè ergò intellexit: nàm verbum nullum de verbis græcis, & vbi ipse *Cassan.* dicit ex verbo *imo*, *Salyc.* dicit ex verbo *ineo, inis*, quod est facere, vt inire pacta, idest facere pacta.

Sed vt vera fari liceat, quamuis hæc à *Salyc.* adinuenta deriuatio possit benè eius effatum tueri, tàm ex ijs, quæ suprà induximus, quam ex ijs, quæ dicit *Afflict. in constit. grandis vtilitas in 7. notabili*, de quo meminit *additio* ad eundem *Cassan.* vbi idem ferè de positione extrà Ciuitatis protectionem, & de similitudine cum excõmunicato, ex *tex. cit. hic finit. lex*, & *Bald.* in pluribus locis per *Cyn. Alber. de Ros. Gand. & Nell.* ibi citatis, quibus addẽdus est *Olib. de iur. Fisc. cap. 12. num. 10. Catal. de indult. cap. 13. n. 3. Boss. de bann. n. 1. Azeued. in l. 1. num. 1. tit. 10. lib. 4. Giurb. cons. crim. 3. num. 3.* cum alijs additis per de *Angel. ad Foller. in d. ver. bãniantur, num. 1.* tamen non admirari nequeo, quod tam insignis Doctor hanc etymologiam effinxerit: cum apud latinos authores, nequè in pandectis, neq; in imperatorijs cõpilationibus hoc verbũ (*bãnio*) vsitatum reperiam; solùm de dicto verbo (*bannum*) *in d. auth.* legitur; licèt neq; hoc nomen *bannum* in Calepino sit adnumeratũ: *Nell.* tamen *in prælud. num. 3. vers. vndè autem*, quęrens, vndè dicatur *bannum, bannire*, seù *bannitio*, & dicens super hoc multos multa dixisse: ista, inquit, vocabula in antiquis legibus non inueniri, sed iura nouissima, & *Glos.* per ipsum allegata in præludijs de ijs mentionem facere, & aliam refert deriuationẽ istius nominis; *bannum*, positã per *Nicol. de Matthesil.* quod *bannum*, dicatur à *banneria*, idest vexillo, sed ista *Nicolai de Matth.* non minus, quam prima banni allusio ridicula est; non ex eo, quod ibi dicit *Nell.* quod quando sumus in diffinitiuis sentẽtijs, quibus declarantur banniti, prætor vexillo minimè vtitur, sicuti in banno propter contumaciam sit; sed ex eo redditur ridicula, quia istud nomen *banneria*, neq; etiã est latina vox; sed penitùs vulgaris, & dicitur *la bandiera*, signum, quo milites vtũtur in qualibet ex comitiuis numero 186. teste *Liuio lib. 8. ab Vrbe*; vndè potiùs est dicendũ, istud nomen *bannum* fuisse ad beneplacitum adinuentũm, vt dicit *Nell.* ibidem: & propterea non esse de ipsorum nominum deriuatione ampliùs quęrendum; quia nominum disputatio est pertinacibus relinquenda, *l. 2. C. de const. pecun.* De banno nonnulla scripsi in antecedenti *rit. sub num. 30. vers. quod probant*, & agunt *Ernestus Gothofredus Noribogensis*, *Herman. Brand. disput. in aug. arg. Schenborn. lib. 4. polit. c. 7. And. Gail. lib. 2. de pac. publ. c. 1. & seq. Besold. thesaur. pract.* voce *bann. num. 6. Peregr.*

regr.de iur.fiſc.lib.3.tit.de bannit.c.7.& lib.5.tit.1.Ioſeph Ludou.concl.3.Carpz.pract.crim.p.3.q.140.ſub q.1.Capoll.lib.1.conſ.6.Moller.2.ſemeſtr.cap.24.pag.226.Mynſ.lib.5.obſ.11.

Liceat nunc declarare,quid contineat illud imperiale bannum: cuius de-
19 claratio an poſſit ab eo, qui inferior eſt Imperatore,fieri,notãt *Modeſt.Piſt.qu.26.p.1.p.127. Conſult.Sax.lib.4.q.125.*& de eo ſermonem habent *Nic.Euerh.iun. vol.1. conſ.52.Georg.Euerh.vol.2.cõſ.17. Carpzou.pract.crim. p.3. q.140.ſub q.2.* de quo imperiali banno in memoratis duabus *auth. item nullã,& itẽ quęcũquè, C.de Epiſcop. & Cleric.* fit mentio;nàm quamuis *Salyc.* ibidem dicat, bannum imperiale continere id, quod vocabuli ſignificatio demonſtrat: eiectionem nempè extrà ea, intrà quæ priùs ante bannum erat actu,& potentia poſitus;tamen verum intellectum didici, ex quo illas *authen.* fuiſſe ab imperatore Friderico conditas perſpexi, & indè inſitas in *tit.de Epiſcop. & Cler.* deſumptas ex *tit. in vſib. feudor. de ſtatut. & conſuet. contra lib. ecel.* & propterea ad eam confugiens, reperi, ibi Imperatorem Fridericum,
20 quem ſecundum fuiſſe, dicit *Praeſul Lipar.* in verb. *flumine mortuus,* & *Iſerniam* erraſſe, aientem,ipſum Fridericum in Armenia vitam commutaſſe;nàm ille, qui in Armenia deceſſit,fuit Fridericus I.dictus Barbaroſſa,ſeù Aenobarbus.Et hũc II. Imperatorem Fridericum fuiſſe illius tituli conditorem, vt patet ex *rub.*quæ dicit *Conſtitutiones Frider. II.*& fato ceſſiſſe in quodam Caſtello Baſilicatæ dicto, Florentino; ſed non minus ipſe *Lipar.* quàm *Iſern.* in hac hiſtoria lapſus fuit; nõ enim in Baſilicata, ſed in Prouincia Capitanatæ deceſſit in loco ſex milliaribus à Ciuitate Luceriæ in Apulia diſtante, vt dicit *Colonnuc. in compend.hiſtoriar. Reg. Neapolit. pagina* (mihi) 97.*à tergo*; & ibi occubuiſſe, eſt in illa regione indubitata fides: & vſq; ad præſens illi Caſtro nomen eſt Florentino,licèt ſit penè dirutum,teſte *Io.Ant. Summonte in hiſtor.Neapol.par.2.fol.99.* vbi hoc Caſtrum in Apulia ſitum dicit: & illuc ipſum Imperatorem migraſſe, vt nouas in Pontificem copias pararet.

In ipſo autem Florentino Capitanatæ Prouincię Caſtro Imperatorem Fridericum occubuiſſe, narrant hiſtoriæ: eo tempore, quando minùs ſe moriturum credebat; dixerat namquè ei quidam Diuinator,qui familiari, vt aiunt, ſpiritu vtebatur,ipſũ in Florentino eſſe ceſſurum fato; & de Florentia, vel agro Florentino ſenſiſſe putans,ab Hetruria in Apuliam migrans, ſtatim ac illud Caſtrum,vbi in morbum incidit,Florẽtinum vocari intellexit: ſuum iam adeſſe diẽ,dixit; & ad Eccleſiæ gremium deuotiſſimè rediјt; vt ex multis hiſtorijs comprobat in *ſup. cit. loc.Colonn.*& in eius laudem expoſitos fuiſſe in tumulo verſus:

Si probitas,ſenſus,virtus,res,intellectus,
Nobilitas orti poſſent reſiſtere morti:
Non foret extinctus Fridericus,qui iacet intus.

Quos etiam adducit *Dec.in auth.caſſa, C.de ſacroſ. Eccl. n.* 1. & poſt eum *Reſt.Caſtald.de Imp.q.*81.*num.*7.vbi quod iſte Imperator fuit ſecundus, hoc nomine inſignitus, ex *Aluar.de pac.ten.num.*3. dicens in Apulia defunctum; & ſic eſt vera opinio Colonnuccij,& Summontis,èum in dicto Caſtro Florentino fato ceſſiſſe; ſed *Aluar.* dicit, quod dum ibi ingenti eſſet infirmitate grauatus,dubitans Manfredus eius filius naturalis,ne conualeſceret: puluinare; ſeù cuſſino ſuo,vt ipſe loquitur,ſuper os impoſito, ſuffocauit; & ſic quod ſine Sacramentis,& pænitentia,anathemate irretitus deceſſerit; ibiq;

ibiq;etiam *Aluar.* aduertit, *Isern.* errasse in tribuendo leges de *statut. & consuet. contr. lib. ecc.* Friderico I. & dicit patere ex *text. & Glos. in cap. acquisitionis, extr. de haeret. lib. 6.* cuius *tex.* & tituli allegatio ex typographorũ mẽdo deprauatè legitur, cum legi debeat in *cap. vt inquisitionis, de haeret. lib. 6.* sed neq; ex *d. tex.* neq; ex *Glos.* apparet, hunc Fridericum esse II. cum tantum ibi Imperatorem Fridericum, dicant, aliquas condidisse leges; Alibi ergò oportet hanc inuestigare veritatem, nàm *Hier. Gigas de crim. l. es. Maiest. q. 65. nu. 12.* dicit, Imperatorẽ depositum per Innoc. IV. de quo *in d. cap. ad Apostolicae*, fuisse Fridericum Barbarossa nuncupatum: qui, vt diximus, fuit primus huius nominis Imperator: sed veritas est, quod Fridericus Barbarossa, teste *Genebrar. lib. 4. suae Chronol. fol. 610.* fuit in anno 1154. & sub Alexandri III. pedes procubuisse, dicit. Fridericus verò II. istius nominis fuit in anno 1227. & ab Innoc. IV. depositus, vt diximus, ex eodẽ *Geneb. eodẽ lib. 4. fol. 630.* & cõcordãt omnes Historici: quibus tãquã peritis in arte magis est stãdũ, quàm simplicibus iuris cõsultis, de *Petris consf. 2. n. 2. 14. n. 13. ac 30. n. 6.*

Sed de vtroque Imperatore Friderico I. & II. inter historicos non ambigitur, parùm, aut nihil erga Romanam Ecclesiam, eiusq; Pontifices amatores extitisse: ita quod de I. Federico legitur, ipsum apud Venetos, quò Pontifex Alex. III. ab eo fugiens, confugerat, ad eiusdem Alexandri pedes supplicem procidisse atquè ab eo excommunicationis absolutionem exorasse; & ex *Geneb. in dicto sup. cit. loco*, nonnulli addunt, Pontificem pede dextero calcantem Friderici ceruicem, psalterij protulisse versus: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*; & ex illo Pontificis gestu notat maximã Friderici humilitatem *Franc. Duaren. de benef. & ad ea pertinent. lib. 1. cap. 2. vers. eadem humilitate*; & de Frid. II. dicit *Rest. Castal. de Imperat. q. 81. ex num. 6.* quod per *auth. si verò, C. de haeret.* quam promulgauit, fuit pessũdatus, vt in *d. auth.* dicit *Bart.* subdens, quod ob illam Papa Regnum Siciliae Carolo concessit: & eum ab imperatoria dignitate bis fuisse depositum: primò ab Innoc. III. cuius successor Honorius posteà in Basilica Sancti Petri corona decorauit; secundò iterùm cõtra Ecclesiã hostiliter progrediẽs, fuit ab Innoc. IV. depositus, vt in *cap. ad Apostolica, de re iudic. in 6.* & in istum Imperatorẽ *Geneb. ibid. fol. 630.* haec profert verba, *O impietates Friderici II. planè indigni nomine Caesaris; fuisse dicitur Saracenis, spoliator Templorũ, &c. maximus persequutor Ecclesiasticorum, cuius occasione monasticae cõuersationis feruor in cunctis ferè Germanicae locis tepuit; & Isern.* noster in pluribus locis de eo pessimè iudicat, & maximè *in const. quantò, de decim. n. 50.* sub illis verbis, *de illis non vult Ecclesia decimas, tanquam de malè ablatis, quae imposita fuerunt per illum contra Deum, & iustitiam; per quod videtur ille Fridericus quiescere in pice, & non in pace. Multum debent cauere Principes mundani in hoc: quia etiam hoc Deus retribuit, sicutì patet in illo Friderico, cuius haeredes non sunt hodiè; & in constit. Regni, si damna clandestina, fol. 54. num. 80. Hic Fridericus Imperator, quod fuerit tyrannus, patet in decreto suae depositionis*, & multa in alijs locis, tàm in *constit. Regn.* quàm *in lib. feud.*

Imperator, inquam, Fridericus in *mem. tit. de stat. & consuetud. contra libertatẽ ecclesiae* multas decreuit poenas, & praecipuè in principio statuit, locum, vbi talia praesumpta fuere, banno mille marcharum subiacere; deindè procedendo vlteriùs, ad dier-

uersas contra diuersos progreditur sanctiones, cum alijs multifarijs pœnarum comminationibus; sed vltrà illas peculiares pœnas in casibus in *d.anth.* positis, voluit, imperiali banno subiacere: & propterea est dicendum, ibi imperiale bannū, vel pœnam mille marcharum continere, ut in principio dixerat, plectendum locum, in quo præfata fuere statuta; & hæc expositio satisfacit; quia in utraq; ex dictis *anth.* cōmunitas est illa, cum qua dispositio, atq; pœnę comminatio incipit; & sicuti priùs ex eo solùm, quod in ipso loco fuit præsumptum tale fieri contra libertatem Ecclesiasticam, & statutum, uoluit, ut banno mille marcharum subiaceat; ita etiā, quādo perangarias, et collectas Ecclesijs, atq; alijs Ecclesiasticis personis imponeret, uel Ecclesiastica bona inuaserit, triplum refundat: nēpè ipsi Ecclesiæ, uel personæ Ecclesiasticæ, necnō banno imperiali subiaceat, quod anteà dixerat, mille marcharum fisco soluendarum, ut dicit *Isern.* ibidèm, in uerbo, *mille marcharū*, ex *tex. qua sunt regal. in princ.* & *l.5.C. de modo multar.* necnō *Glo. in l. aliud est fraus, in fin. de verb. signific.* ibi *Andr.* declarat, quomodò dicta pœna sit soluenda: cum com-
21 munitas non sit ipsa, quæ deliquit, sed homines: et ideò ipsi, et non cōmunitas puniri possunt; et dicit poni continentem pro contento, quod per figuram metonymiam permittitur, et elucet ex *tex. in l. custodias de publ. iudic.* ubi uerbum, *custodias*, intelligitur pro custoditis personis; sed quando Rex locum puniri, et nō homines mandat: tunc locus publicatur, quia vel inanima proscriptionis iniurię subiacēt, *l.1.C. de falsi mon. l.2.C. de his, qui lat.* et alia dicit idem *in rub. de Cap. Conrad. num.23.* Vel si hæc expositio non arridet, affertur *Isern.* theorica *in d.§. item communitas*, ubi *in verf. banno imperiali*, dicit: quod, quando in banno pœna, uel quantitas pecuniæ persoluē-
22 da non adijcitur: tunc pro motu iudicis erit cōdemnatio: qui, consideratis delicti qualitatibus, et circumstantijs, pœnam augere, uel minuere debet, *l. hodiè, de poen.* et sic tantū est dicere, *banno imperiali subiaceat*, quàm est dicere, subiaceat condemnationi, et arbitrio imperatoris, seù iudicis siquidem ipsemet imperator arbitrari dicitur, quando iudex ex Imperatoris sibi impertita auctoritate, facit; *l.1.§. cumq; C. de vet. iur. enucl.* ac *Glos. in cap. 1. de transact.* vbi formaliter *d. §.* verba recitat; et in nostris pragmaticis perquàm sæpissimè vltrà comminatas corporales, uel pecuniarias pœnas sancitur, *& altra pena reseruata à nostro arbitrio*, et hanc pœnam arbitrio Proregis reseruatam nō posse per aliud quantumuis Supremū Tribunal, ipso Prorege absente, arbitrari, dicit *Reg. Rouit. in pragm. prima de aleat.* ex *Intrigl. sing.165. lib.1.* at quando dicitur in pragma-
23 tica; *& altra pena corporale à nostro arbitrio*, tunc ista corporalis pœna in ignobilibus est triremium; verùm quid si in *pragmat.* nulla fuit adiecta certa pœna, sed solùmodò fuerunt prolata ista uerba, *pro quanto caram gratiam Regiam habeant*? uideas *Gram. decis. 40. verf. fin.* vbi in Capitaneo Auersæ pœnam priuationis officij illa importare uerba, fuit iudicatū; sed ibi loquitur *Gram.* in contrauentione facta mandatis Regijs non obediendo; et in specie *sub num.21.* notat, quod si in mandato pœnę impositio non adest: refert *Barth. de Capua* dixisse, pœnam esse arbitrariam; nam Principis mādatum est, uti lex sinè pœna mandans; et quando in lege pœna non est apposita, tunc est arbitraria, *l. sāctio legum, ff. de poenis*; at quid, quando fieret pragmatica sanctio cū illis verbis, *pro quāto caram Regiam gra-*

Hh *tiam*

tiam habeant, absq; alterius pœnæ comminatione: an tunc pœna corporalis imponi possit? *Reg. Ronit. in pragm. 1. num. 11. de poenis*, loquitur remissiuè ad *Gram. in mem. decis.* 40. & *Petr. Caball. resolut. crim. cas.* 30. ac esse notandum, monet; quia hæc clausula in prouisionibus Collateralis Consilij, aliorumq; Tribunaliũ perquàm frequenter inseritur: poterit tamen ex eiusdem Regentis dictis in eadem *pragm.* 1. elici responsio, vt qualitas contrauentionis qualitatem pœnæ iudices doceat, *Muta tom. 3. cap. Sicil.* 40. *nu.* 4. & antè *Affl. in const. Regn. in consuetilem, num.* 48. prout quando insolitũ committitur crimen, insolita debet esse pœna, vt dicit idẽ *Reg. sub n.* 25. ex *Andr. in cap. 1. post num. 42. quæ sint regal.* & in *dicto* §. *item nulla. cõmunitas*, in verbo, *bãno*, vbi *Andr.* inquit, quod tãtus posset esse excessus, vt possit in bãno deportari, vel relegari, cum banniti ideſt, in banno condemnati, aliquando loco deportati habeantur, illiquè per omnia æquiparantur, aliquando loco relegati, vt per *Glos. institut. quib. mod. ius pat. potes. solu.* §. *relegati*, & de isto articulo, an bãniti relegatis, vel deportatis ęquiparentur, videas
24 *Cassan. in sup. cit. loco, pag.* mihi 364. & propriè in *versic. his ergò*, & post *Iacob. de Aren. in tract. de bannit. à n.* 1. & cum deportato, in quo differãt, vel conueniãt, *Alber. de stat. lib. 4. q. 13. num. 1. 4. & 5. & lib. 3. q. 24. n. 5. Bald. de stat.* in verb. *bannitus, in addition.* super verb. *Relegato*, *Ascan. Clem. de pat. potest. cap. ultimo, nu.* 23. *Guazzin. de caut. de non offend.* §. 3. *q. 56. p. 2. num. 5. in fin.* propterea *Tob. Non. cons. 112. ex nu. 6.* probat, filium bannitum ideò non comprehendi sub promissione de nõ offendendo facta à patre pro filijs suis, quia per deportationem desinit esse filius, insequitur *Ioseph Vrceoli consult. forens. cap. 41. nu. 5.* & quod non æquiparentur, neq; deportatis, neq; relegatis: sed sunt simpliciter exules, *Alb. de stat. d. lib. 4. q. 68. n. 1. & 4. Io. Dilectus de art. test. tit. 1. cautio. 10. num. 3. Nell. de bann. par. 1. 2. temp. nu. 4.* & per *Iserniam in cap. imperialem, §. scriba verò, propè princip.* quem ad hoc allegat *R. Ronit. in cit. prag. 1. n. 30. de poen.* quod quã-
25 do in lege aliqua aliquod comminatur sub pœna grauissima, intelligitur de pœna mortis; & memorat casum de eunuchis, qui nullo modo in quocumque loco subditi Romani eunuchi fieri possunt sub pœna grauissima, *l. 2. C. de eunuchis*, & ibi *Glos.* explicat, ideſt pœna mortis, de qua *Isern.* loquens de tabellione in *c. imperialem, §. scriba verò, nu. 23. de probib. alien. per Frideric.* sed hisce temporibus eunuchos passim fieri videmus; et ne dùm Domini eorum mancipia ad libitum castrant; sed patres etiam filijs, quorum vox ex castratione ad musicam suauior, aptiorq; efficitur, in diem testes pueriles execãt; et in *d. l. 2.* dicit *Odofred. quod ideò antiqui homines castrabãt, vt earum dominas custodirent, prout in Tuscia, et apud Pisanos erat quoq; moris*, sed quod inquit, *Lombardi, & Francigena multùm sunt Curiales de suis Dominabus*: credo sit legẽdum: multũ sunt liberales; nàm seruãdis cubilibus Regũ olim adhibebãtur, et virginum lectum custodiebant, vt ex *Diuo Hieron. aduersus Iouian.* notat *Plaza in epit. delict. lib. 1. cap. 24. num. 4.* verùm miseri, et incauti, qui eas ineptè credebant illis, qui licèt proiecerint euulsa virilia, hominem tamen non exuerant culpis obnoxiũ; cũ ex his nonnulli cæteris sint propensiores ad libidinem, Venerique plus æquo indulgeant; eamque ob causam *Basil. epist.* 87. eos contumelijs afficit, inquiẽs, *Eunuchorum genus ignominiosum esse*: nec mirùm, cum neque fœmineum, neq; masculinum sit; amore insaniunt citrà fru-

ctum

ctum propter propriam turpitudinem;nec immeritò *Quintilianus lib. 6.cap.4.* vt cuiusdam viri libidinem vesanam, maximamq; esse ostenderet,eam spadonum libidini antecellere dixit in hæc verba ; *libidinosior es,quam vllus spado.*

At verò *Bal.* notat, quod isti eunuchi prę cæteris alijs sũt cariores,et intelligas in aliquibus partibus iuxtà *Glos.in l.1. eodem tit.* et aliam *Glos. in l.si seruus seruum, §.si pueros,ad l. Aquil.*notat ex illo *tex.* quod etiam bonum quis mihi faciendo, mihi agit iniuriam; prout erat in casu illius *tex.* vbi castrando puerum alicuius, illum pretiosiorem reddiderat ; at quomodo potest reddi pretiosior ille, cui genitalia sunt amputata ? ex quorum amputatione, refert ibi *Bald. Nicolaum de Matt.* dicentem, castratos viliores alijs reddi.*Arist.*enim,quem ibi quoquè adducit *Bald.*dicit,quod omne animal castratum est melius, excepto homine;qui cum est castratus, non magis mansuetus,sed ferocior euadit, ad instar hominum omni spe destitutorum,qui omnia audent,nihil timent,*l.deferre, §.item constitutionibus,ff.de iur.fisc.*hinc multi strenuissimi euasere milites, vt legitur de Narsete, & de quampluribus alijs,de quibus *Plaza cit.cap.24.ex nu.24.* & proindè eos capaces feudi esse, vt ostẽdit *Io. Ferr. in vsibus feudor.cap.3.col.3. vers. sed quod in dubium,*sed non imperatoriæ dignitatis,si *Euag.* credimus *lib.4.histor. cap.2.*& ne dùm ad Clericatum,sed Episcopatum assumi posse, teste *Io. Gret.de testib.nu.44.45.& 46.col.4.* nisi tamen ipse sibi virilia amputauerit, vel amputari permiserit ; is enim, fui ipsius homicida est,necnõ hostis creationis Dei,ex iuribus adductis à *Marco Auton. Marsil.de Eccl. redditib. cap. 18. num.74.* vbi originem necdit eius,qui se ipsum castrauerit; sed si ob infirmitatem, vel barbarorum,atq;latronum vim id ei acciderit, vel à natiuitate natus eunuchus fuerit, prout de Dorotheo Antiochiæ Episcopo testatur *Euseb.lib.7.histor.Eccles. cap.28.* tunc ibi subiungit *Marsil.sub n.27.* nõ esse impedimẽti aliquid, de quo *Campanil. in diuers.rub.11. c.17.ex n.122.*Et de eunuchis, castratis, & spadonibus, (qui idem sonant, teste *Azon.in rub. C.de eunuch.*illudq; verbum eunuchus omnes amplexatur, qui generare non possunt, ex *Glos.in §.sed,& illud, vers.non possunt.inst.de action.*)loquuntur *Hermonop.Constant.lib.2. Epit. Ludouic. Cælius lib. 2. lect. antiquar. cap. 27. Cælius Rhodigi.lib.7.c.69. Ant. Aug. lib.3.emendat.cap.5.& lib.4. cap.17. Alciat.lib.7.parer.cap.27. Suid.* verbo,*Spado;Liampadus Diaconus lib.4. Guilhem.Benedict. ad cap.Raynutius de testam.in indice,sub voce,castrans: Coll.Iur.Arg.lib.18.tit.1.th.82.Auus meus ad Gramm. dec.44. ex num.5.* & de his, qui se eunuchos faciunt, *Petrus Gregor. Tholosan. syntagm. iur.7.cap.12. Farinac. prax. crim.q. 20.num.153. Menoch. lib.2. de arb. iudic.cas.270.*

Itaq; quod pœna grauissima intelligatur de pœna mortis,*Iacob.de S.Georgio de feud.in uers.dictiq;Vasalli.fol. 80.num.39.* adducit eãdẽ *Glos. in d. l.2.*& dicit quod idem videtur velle *tex.cum Glos.in l.1.C.de fideicom. et Corset.in sing.250.*aliàs 10.in verbo *pœna,*incipit,*vbicumq; lex,* addit alia iura,& *Glos. in l.1.* præsertim, *vers. grauissimum multum , de sedit.* exponit, mortem, vel aliam secundum qualitatem personæ, ac dicit esse notandum pro statutis, & alijs dispositionibus talia verba apponẽtibus ; sed pro veritate huius dicti ait, esse videndum penès *Io. And. in cap. prudentiam, §. addicimus, de offic.delegat.in fin.* vbi de more pulcrè,& affatim loquitur.

Et quam pœnam importent illa verba,

ba, *ſub pœna etiam ira, & indignationis noſtra*, quæ verba, prętèr alias
26 minas, poſuit legislator *in prag. 1. de receptat.* declarat remiſſiuè, ibidē ſub *num. 10. Reg. Ronit.* & ipſe ſentire videtur, quod mortis pœnā indicent; quin citat *Gulielm. de Per.* quem dicit, non eſſe admittendum ſecundum notata in fine, dicentem: *Iram Regis nuncium eſſe mortis*, inſequitur *Taſſon. de antefat. verſ. 12. obſer. 2. num. 28. in fin.* ſed *Bart.* quē etiam *d. Reg.* laudat *in extrauag. Qui ſint rebell.* in verb. *indignationis*, dicit, huius uerbi nullum inueniri effectum; & propter eà iuxtà eiuſdem verbi ſensū operabitur, quòd indignatus nō exhibebit ſe gratioſum, cum *Bart.* pertranſeunt *Iaſ. in l. 1. num. 2. ff. ſi quis iuſdic. non obtemp. Ruyn. conſ. 30. nu. 9. lib. 5. Alex. conſ. 103. num. 14. lib. 1. Tuſc. pract. concluſ. lit. I. concl. 91. num. 3. Gloſ.* verò in *cap. 1. §. porrò, verſ. item ſi delator*, verb. *perdit, Quæ fuit prima cauſa benefic. amit.* dicens, ipſum *text.* duas habere lecturas · primam, quod dicit, *ſi delator domini ſui extiterit, &c. feudum perdit*: alteram, quæ dicit, *alias indignationem domini non euitabit*: tradit, quod iſta verba denotant, ideſt *feudo priuari poteſt*; & ſic indignationis pœna feudi amiſſionē importat, prout in officiali mandato Regio non obtemperante, in quo erant illa verba, *pro quanto caram gratiam Regiam habent*, important officij priuationem, vt diximus, & iuxtà *Gloſ. ſecunda lectura in dicto §. porrò*, firmat *Iacob. de Sancto Georg. in ſup. cit. fol. 80. ſup. num. 3.* & *Gloſ.* dicit *ſectari* ibiq; DD. & maximè *Bald. & Aluar.* & ex illo *text. in d. §. porrò*, notat *Bald. in 11. col.* verba illa in breuibus Apoſtolicis, quod *ſi aliqui auſi fuerint contrauenire, nouerint, ſe indignationem Apoſtolorum Petri, & Pauli incurſurū*, importare comminationem priuationis beneficiorum; oppoſitum tamen tuetur *Bald. in auth. ſtatuimus col. 1. ad fin. C. de epiſ. & cler.* vbi dicit, quod Comes, & alius, qui Imperatoris, vel alterius indignationem incurrit, extrà ordinem puniri debet: non autē iuriſdictione priuatur, ex *text. in §. ſuper. Authen. de quaſt.* cuius *Bald. in d. authen. ſtatuimus* dictū, haùd refert *Aluar. in d. §. porrò.* dùm ibi recenſet ipſius *Baldi* ibi notabile dictū, & aduerſùs illud adducit *Bart. in d. verbo, indignationem*; attamen circa hanc pœnæ comminationem, videas *tex. in Clem. exiui de paradiſo, de verb. ſignif. Franc. in cap. 1. notab. 2. de ſepul. c. 6. Bald. in l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. Felyn. in cap. quod olim 2. notab. de iud.* & per alios DD. qui plena manu adducūtur in *add. ad Iaſon. l. 1. ff. ſi quis ius dic. nō obtēp.* qui & ipſe ibi aduerſātes adducit, dicens in *d. §. porrò*, verba debere intelligi ſecūdum ſubiectam materiam, quæ ibi in *cit. §. porrò*, officij priuationis erat: & propter eà ibi talem important pœnam. Vndè iſta indignationis verba eam irrogabunt pœnam, quæ ex ſubiecta materia reſultare videbitur; quod quidem eſt regulare in omnibus delictis, in quibus pœna, neq; per ius regni, neq; per ius cōmune, neq; in ſpeciali prouiſione certa, atq; determinata extiterit; quòd tunc arbitrari debeat bonus iudex, in quam pœnam inciderit, *l. ſanctio legum. ff. de pœn.* quam legem ad hoc allegat *And. in cap. 1. §. quicunquè aduocatiam, tit. de pac. ten.* & videndi *Borrel. ad Bellug. in ſpec. Princip. rub. 11. §. reſtat, Menoch. de arbitr. caſ. 365. Danz. de pugn. DD. lib. 1. tit. de præm. Reg. Aud. cap. vnic. num. 81.* & ad *Gram. dec. 40. ex num. 3. Thor. vot. 100. num. 93. Anton. de Ball. in tract. crim. lib. 5. ad pragm. Regn. prælud. 1. num. 143. & lib. 6. q. 5. nu. 13. Giurb. conſ. 32. num. 1. Concioli reſol. crim. verbo, pœna, reſol. 15.*

Si qua autem fieret comminatio ſub

pœ-

pœna æris, & perſonæ: quid illa importent verba?& *Glo.*ſingularis,
27 *in auth.de armis,ad fin.*dicit,importare mortem, atq; bonorum publicationem, ac de illa *Gl.* exclamare *Angelũ in conſ.*217.oſtẽdit *Corſet.in ſing.*verb.*pœna* 13.illumque una cũ *Angelo* adducit *Gram.deciſ.*72. *n.*6. in monito,quod agit contra Regẽtes, qui dum pragmaticas edi Proregi conſulunt:nè aliquam promulgari curent, quarum ſanctio iam, vel per ius Regni, vel per ius cõmune erat edita, prout dicit fuiſſe illam D.Raim.de Cardona,mandãtem, ut moneantur demolientes pœna vltimi ſupplicij plecti deberent: quam per prius fuiſſe ſtatutam per *cap.Regn. incip. iam ſæpè,ſub rub. de demol.liliat.carlenes,*vbi sãcitur, talem delinquentem puniri pœna perſonæ, & bonorum: quæ quidem verba importare mortem,& bonorum publicationem, per *Gloſ. in d. auth.de armis.*

Pœnam verò gladij, ſeù ferri,quando comminari à lege, vel ſtatuto con-
28 tigerit, quod pœnam mortis naturalis comprehendat, tenet mordicùs *Farin.in pract.crim.q.*19. *nu.*9. quidquid in contrarium videatur ſentire *Menoch.*qui putat hanc gladij pœnam intelligi debere ſecundum ſubiectam materiam, ex quo etiam in iure accipitur iſta gladij pœna pro non morte naturali, ſed pro quacumquè graui correctione,citrà tamen mortem,vt in *l.ſolet, de offic.præſid.*& per alia iura ibi per *Farinac.* adducta, quibus ipſe reſpondet in *verſ. nec obſtent;* ſed tamen non erit veritati abſonum,dicere,pœnam gladij,& ferri debere intelligi ſecundum ſubiectam materiam;& propterea diximus,illam indignationis poenam, eam ſanè importare, quæ ex ſubiecta materia reſultare videbitur; & eſſe regulare, ne dùm in caſibus, in quibus certa, atquè determinata non eſt appoſita poena, ſed etiam quando per ſtatutum, vel legem fuerit præfixa;nam tunc etiam iudex arbitrandi pœnam, poteſtatem habeat, ad tradita per *Bart. in l. quid ergò*, *§.pœna grauior, in fin. ff. de his, qui not.infam.*& poſt eũ,ac poſt quamplurimos alios in *l. ſi ſeuerior, C.in quibus cauſis infam.* & in alijs locis, hoc probat *Tiraq. de poen. temp. in præfat.à num.*20.& per dictam concluſionem non diſſentit *Blanch. in ſua criminali pract.* §.*poſt quem,nu.* 77.de communi teſtans, & ibi opinionẽ *Bald.& Rom.* refert, quòd in alteratione poenæ in ſtatuto expreſſæ ſit prius Princeps conſulendus;licèt ipſe diſtinguat: quod,aut
29 iudex poenam in ſtatuto ſancitam alterare intendit ex cauſa, quam ius commune conſiderauit: at tunc communis opinio indiſtinctè procedat:quod illam,vel alterare,vel minuere poſſit; quia iam non iudex, ſed lex illam pœnæ alterationem inducit;aut verò iudex ex cauſa extrinſeca præter legem alterationẽ facit: & tunc illam limitationem, vt Princeps ſit conſulendus, amplectitur *Hyppolit.Riminal. in conſ.* 135. *num.* 27. *inter conſ. criminal. tom.*1.firmans in ſuo caſu,non eſſe opus illa Principis conſultatione, quia cauſæ minoris ætatis pro poenæ diminutione de iure communi conſideratur,*l.auxilium*, §.1.*de minoris.*, & DD. qui dicunt iudicem poenam legalem minuere non poſſe: quia iudex non debet eſſe clementior lege,adducit *Iacob.Nouell. ad tract.ad defenſam,verſ.his hactenus,num.*44.& ibi ſubiungit,illam opinionem debere intelligi, prout intelligunt DD. quos ipſe ibi laudat;& ſi caſus adducere vellem, in quibus iſtud iudicis arbitrium cernitur: etiam in caſibus certam poenam à lege, vel ſtatuto ſancitam, charta mihi in ſcribendo deficeret; ſed inter illos quotidiè practicamus,

mus, quòd quamuis contra virginũ
30 stupratores adsit poenalis *text. in §. item lex Iulia de adulterys, inst. de publicis iud.* vbi, quod si personæ fuerint honestæ, publicatione dimidiæ partis bonorum: si verò humiles, corporis coercitione cum relegatione puniuntur, & *Farinac. in tit. de delictis car. q. 147. num. 6.* illa verba, *corporis coercitione*, declarat, idest fustigatione; sed corporis coercitionem esse duplicem maiorem, & minorem, dicit *Claud. Cantiunt. in tract. de offic. iud. cap. 7. num. 14.* vbi vtriusq; corporis coercitionis exempla tradit; attamen iudex pro suo arbitrio poenam illã modò minuit, modò alterat; prout ex aliqua iusta causa iudici videbitur, vt ibidem tuetur *Farinac. num. 96. pag. 192.* sic seruari aduertens: quidquid DD. dixerunt; at incidenter suasione huius dicti notandũ habes, quod hæc pœna respectu puellæ stuprum passæ, siuè virginis, siuè viduæ, minimè procedit, vt dicit *Afflict. in tit. quæ sint. regal. §. condemnatorum, nu. 13.* quia in iure hoc cautum non reperitur, & ibi reprehendit *Angel.* aliter dicẽtem, & huiusmodi opinioni inhæret in *ead. quæst. Farinac. sub num. 50.* referens, sic apud eos seruari; sed vbi de praxi non constaret, sibi arrideret *Claud.* distinctio, quam ponit ad *Bertaz. conf. 495. lit. A. in princip.* vbi dixit primam opinionem in stuprata etiam stuprum punientem procedere in vidua; secundam autem opinionem in virgine, ac ipsum dicit bonam adducere differentiæ rationem; & hoc aduertere volui: quia in partibus, vbi Tribunal collegiatum non residet, Officiales passim tàm stuprantes, quàm stupratas mulctant; corã quibus Officialibus in istis causis, quarum pœnæ ab eorum dependent arbitrio: & maximè, quando partes
31 sunt potẽtes, fiscus frustrà clamat; & versa vice si querelantes, seù instigantes sunt potẽtiores, incassùm inquisiti patronus laborat; & euenit id, quod ingemit *Isern. in cap. 1. num. 13. quib. mod. feud. amitt.* vbi quæstionem agitãs fusè, si quis aliquid de cõtentis in *cit. cap.* per quę feuda vasallus perdere dicit, attentauerit cum muliere de domo Regis, vel Imperatoris, an in læsæ Maiestatis crimen incidat; & arguendo primò, quod non, vsq; ad *versi è contra*: deindè, quod sic, vsq; ad *vers. satis sunt fortes rationes*; hæc profert verba: *Satis sunt fortes rationes vltimæ: tamen, quomodò dicemus esse crimen læsæ Maiestatis, vbi lex deficit, cum sint promptæ aliæ pœnæ? Cauere tamen sapientis est: quia in talibus potentes, (quibus pares esse non possumus, ff. de alien. iud. l. 3.) non seruant in hoc fines modestiæ, & ideò timeri debet, quod de facto fit; quod met. causa, l. nec timorẽ.* Est istud procedere de facto, quod timendũ esse, dicit *Iser. ibi, in cap. 1. num. 4. ex quibus cauf. feud. amit. in cap. 1. num. 22. quæ sit prima cauf. in cap. 1. num. 9. de proh. alien. & in cap. 1. num. 62. quæ sunt regal.* maximè metuendũ in Officialibus Regiarum Audientiarum: qui cum in prouincijs superiorẽ, à quo eorum errata citò corrigi possint, non habeant: omnia ex solo animi motu, quęque libuerint eorum placito, cũ nemini ius sit, qui cõpescat, efficiunt; quod minimè euenit ius dicentibus in hac florentissima Ciuitate, in qua resident suprema Tribunalia, & Excell. Prorex; extantq; tam benè, tam rectè subordinata subsellia cũ opportunis, atq; citissimis remedijs, vt pro omni Officialium lapsu superior adsit illicò, qui medeatur. Hinc Proreges, atq; eius
32 Collaterale Cõsilium maiorem in iubendis Officialibus Regiarũ Audientiarum, quàm in alijs, quamuis præcelsis Administris supremorum Tribunalium adhibere sollicitudinem deberent; quia vbi maius est pe-

periculum,ibi cautiùs eſt agendum, *l.1.§.ſi quis, C.de carb. edic. cap. vbi periculum,in princ. de elect.*cũ mala electio ſit in culpa, *§.prætereà, inſt. quib. mod. re contrahi. oblig.* & ad hoc allegat *Bellug. in ſpec. princip. rub.35. num.33.* & qui ſint ad officia promouẽdi, docet *Luc.de Penn. in l.1. C.de diuerſ.offic.lib.12. col.2. verſ. & nota, quod propter merita,* vbi in alio *verſ. ſed quid vacamus,* inuehit cõtra prauam illius temporis in Officialibus eligendis conſuetudinem.

Bãniti inſupèr pluribus in caſibus ante annũ foriudicari poſsũt ex *prag.1. 33 num.2. & prag.4. de exulib.ac prag. 37.§.1. de offic.magiſt. iuſtit.* & memores ſunt *de Leonard. in prax.official.cap.12. circa med. Rota in floril. leg.pract. conclnſ.9. num.78. & 79. Nouar.de grauam. vaſall.grauam.9. num.21.& deciſ.33.num.4.*

Quomodò verò iſti banniti,ſeù exules dignoſcantur: & quæ requirantur ad hoc,vt de illis Pragmaticæ loqui dicantur: profectò dicendum ab eadem memor.*Pragmat.1.* luculentèr hæc omnia, doceri: ſub illis verbis:*Che tutti,e qualſiuoglia contumaci,foraſciti, e delinquẽti, che ſono andati,vanno, & andaranno in comitiua de foraſciti per le campagne rubando, e facendo altri delitti,perturbando lo quieto vivere delli buoni, debbiano &c.*conferuntquè aliæ *9.& 11.eod.tit.de exul.*Ex quibus verbis ille dicetur bannitus, qui cum ſit delinquens,contumax, vel foriudicatus,in comitatu aliorum ſimilium per campaneam graſſantium quietum viuere perturbat: ità quod in primis requiratur, quod ſit contumax, foriudicatus, ac delinquens. At verò an iſtæ qualitates vnitæ exigantur, vel quælibet ipſarum ſit ſufficiens, vt quis in bannitorum pœnas incurrat: dicendum eſt, vel vnam ſufficere, ſi flagitium tamen aliquod patraſſet: licèt neq;contumax, neq; foriudicatus extiterit: vt dicit *Carau.in pragm.1.de exulib.in 7.notab.num.11.*ac luculentiùs probat, oppoſita refellens optimè ſub *num.11.verſ.non obſtant.* Et conſequenter ſi poneremus aliquem,qui non fuiſſet contumax, nec foriudicatus,neq; delicti alicuius reus, incedentem tamèn cum alijs foraſcitis, delinquendo, & quietum perturbando viuere: an hic, inquam, bannitus dicatur,itàut qui eum interficiat, præmium conſequi poſſit? ac ſanè attentis Pragmaticæ verbis,de quibus ſuprà,etiam perpenſis à *Carau.*in locis proximè citatis, dici poſſet,eum non eſſe bannitum; attamèn puto veriùs oppoſitum; nàm, licèt in præfatis verbis Pragmatica dicat de delinquentibus:nõ proptereà eſt intelligenda,includere illos tantùm, qui priùs erant delinquentes:ac excludere, qui priùs non erant delinquentes. Patet ex ſubſequẽtibus Pragmaticæ verbis; vbi prẽmia exponit bannitos occidentibus,vel capientibus; ac ponẽs caſum de illo,qui cẽpiſſet aliquem, qui non eſſet foriudicatus per ſententiam, ſeù de alijs exceptuatis, ſed ſolùm foraſcitus: prẽmium ducatorum quinquaginta pollicetur, ſub illis verbis:*E non eſſendo forgiudicato per ſentenza,ò dell'infraſcritti eccettuati,mà foraſcito,ſe li douerãno docati cinquanta;* ergò ſolùm ſufficit, vt cum alijs graſſando inceſſerit,& quod foraſcitus ſit; quamuis nullum commiſerit delictum priùs. Et quando pragmatica dixit: *delinquens,qui in comitiua per campaneam inceſſerit,* intellexit de eo,qui incedendo delinquit;alioquin ſi tãtummodò in comitiua cum alijs per campaneã fuiſſet egreſſus, nullumquè delictum commiſiſſet, bannitus dici nequaquàm poſſet;atq;adeò eũ occidens ex ſolo inceſſu, nullo potietur prẽmio, vt dicit ibidem *Carau.num.184.in q.21.* ac magis clarè

rè sub *num.* 190. vbi ait, quod forascitus solùm, quia cum alijs forascitis incessit, debet etiam esse delinquens alio peculiari delicto, vt nostro edicto includatur: ac in tali casu istos, qui in comitiua aliorum incesserūt, sed nullum delictum cōmiserūt, non plectēdo gladij, sed triremium pœna, obseruari dicit *Carau. ibidem. num.* 187. quem refert, ac sequitur *Io. Grād. in tract. de bell. exul. in prædicam. pati. qu.* 1. *num.* 3: *pag.* (mihi) 64. Et hæc pœna in isto simplici incessu est consideranda inspecto tempore mem. *pragm. primæ*, in qua requiritur, vt in ipsa comitiua eundo, delinquat.

At ex *pragmat.* edita tempore Ducis Ossuni anno 1585. per quam statui-
34 tur, quod si quatuor in campanea more forascitorum armati incedāt, pœna vltimi supplicij mulctentur: vtiq; non opus est, quod delictum per forascitos committatur, vt puniri possint. Nàm si memorata prag. Ducis Ossuni mandat, morte naturali eum plectendum, qui cum alijs tribus armatis more forascitorum fuerit visus per campaneam: eò magis, si cum multis forascitis animo grassandi incesserit; licèt adhùc aliquod ex illis delictis, quæ patrare cum illa comitiua volebat, re minimè perfecerit; nàm ista voluntas delinquendi cùm forascitis non dicitur coercita terminis puræ voluntatis, aut cogitationis; quia si hoc esset, de iure in foro exteriori cogi-
35 tationis non mereretur pœnam, *l. cogitationis, ff. de pœn. c. cogitationis, de pœn. dist.* 1. etiam in crimine læsæ Maiestatis, *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *cas.* 306. *num.* 5. *&* 26. quod quidem an sit verum, videas latè prò, & cōtrà penès *Farin. de crim. læs. Maiest. q.* 116. §. 4. *à num.* 15. vbi dicit ampliatiuè ad regulam, quam ponit affirmatiuè, quod in eo crimine conatus, etiam effectu non secuto, punitur. Sed voluntas delinquendi cum forascitis, deuenit nō modò ad actū aliquem extrinsecum, verùm etiam ad actum proximum; adeò quod per ipsum non steterit, quominùs delictum non fuerit patratum; in quo casu punitur conatus, iuxtà doctri-
36 nam *Afflicti in constitutione Regni, adulterinam, num.* 6. *vers. & vltimo quæro*, maximè in delictis perniciosi exempli, *Salycetus in l. si quis seruum in princip. C. de furtis, Grammaticus dec.* 74. quidèm etiam effectu nō secuto prout in alijs non sic fortioribus iura in talem conatum ad actū proximum productum, quiq; in puris cogitationis terminis non restiterit, eadem pœna, qua mulctassent, si effectus foret secutus, animaduertunt, vt optimè per *Farinac.* tractantem articulum de cogitationis pœna in *q.* 124. *de homic. num.* 104. necnon sub *n.* 113. qui ibidem fusè agit, quid dicendum de conatu, non secuto effectu: & an eadem, vel mitiori pœna vtēdum? Est enim adeò atrox hæc per campaneam cum forascitis incedēdi proteruitas: quod, quando nihil penitùs sceleris admitteretur; cum ex vno eorum, simpliciq; incessu prouincias desolatas in dies experiamur, vltimo tamen damnandos supplicio per illum simplicem incessum, consultissimum est.

Hic autem non omittam dicere, quod ad hoc, vt dicti forasciti, etiàm quod non deliquerint, puniri possint, plures debent copulatiuè concurrere conditiones; quarum quælibet si defecerit, vtiq; contrà eos nequibit istius pragmaticæ sanctio exerceri. Etenim, quando statutum plures requirit qualitates pro aliquo puniēdo: omnes adesse debent, *Bart. in l. ait prætor, §. quod autem, ff. ne quid in flum.* ex illo tex. quo notatur, quod nisi probetur qualitas in inquisitione exigita, reus absoluēdus erit; de quo videndus *Alex. conf.* 224. *vol.* 2. ac *Dec. cōs.* 540. *n.* 9. *cons.* 120. *col. fin.* alijq; DD. ibi additi ad *Bart.* cùm

cùm veriſſimum ſit, quod, quando ſtatutum aliquid de nouo cum aliquibus qualitatibus inducit, illæ qualitates cenſeantur de forma, & verificari debeant, *Bald.in l.comparationes,C.de fid.inſtr.q.3. Dec.conſ. 434. in princ. & in cap. ex parte, de conſt.* quæ autem qualitates requirantur in caſu noſtro, eas declarãt *Io.Grand. in prædicam. quanto, q.3. num.17. Muſtatell. de cognit.delict. rubr.de furtis, num.48.*

Prima requiritur, quod non ſint pauciores,quàm quatuor. Cur autem
37 pragmatica ſanxerit,quod eſſe debeant quatuor,ac non tres?quando ternarium numerum ſacrum præcinit eſſe Pythagoras,ac talem numerum omnia eſſe, vt ex *Lil. Girald. Aenigm.pagina* (mihi) 479. *nu.33. tom.2.*quamobrem,terminum trium dierum ſufficientiſſimum ad probãda ea, quæ incontinenti probari debent, eſſe, dixit *Ant.Maſſ. Gull. ad formam Cam.oblig.in q.ad 4.particulam,num.*20.ſubdens rationem ibidem, *verſ. dato,num.*32. & inoleuit in ore omnium dictum illud, comites, vt caueantur iurgia, ac pariter delectationibus repleantur, nequè pauciores debere eſſe numero Charitum,neq;plures numero Muſarũ, indicans ternarij numeri perfectionem, quam alij in ſenario collocarunt;vt in *proœm.Sext.verſ.quem librum*; reſponderem,quod,niſi velimus dicere pragmaticæ huiuſcemodi conditorem pro libito hunc numerum conſtituiſſe, prout reſpondet *Gloſ.in l.non omnium,ff.de legib.* verbo,*non omnium*,vbi inter exempla, in quibus poteſt ea lex habere locũ,quorumq; ratio reddi non poteſt, cenſet vnum de vſucapione: quarè ſcilicèt in ea ſtatuitur triennium,non biennium, aut quadriennium; & in ſimili perpendit *Fontanel.dec.*361.*n.*24.*lib.*2.inquirẽs,cur teſtes decem, & non plures, aut pauciores ſtatutum, in Cathalonia adduci; & cur potiùs ſeptem in teſtamento, & in codicillis quinque teſtes requirantur;Id fortaſsè fecit, quia quaternarius numerus maximam omnium ſignificationem continet;vt propterea quaternarium in ſignificatione omnem numerum excedere, dixerit *Petr.Bong. tract. de myſtic. quaternar. numer. ſignificat.* Nil indè mirùm, ſi antiqui legum Coriphæi tot quartas introduxere, ex quibus triginta quinque recollegit *Berengar. Ferdin. in repet.l.in quartam,ff.ad l.Falc.in 2.art.2. cap. ex num. 6.* vt lepidè perpendit *Io. Petr.Fontanell. deciſ.*392. *num.*15. *lib.*2.inquirens,vſq;ad quam quantitatem permittatur donatori, poſſe teſtari de bonis donatis: quando nullam fecit reſeruationem certã; ſed prout ſibi benè viſum fuerit,& ſeũ ſecũdum poſſibilitatem domus; Multa verò deprętiãtia numeri quinarij exarat *Cælius Rodigini lib.* 12. *antiqu. lect. cap.* 9. inquiens, ſimul omnia ſupera, & diuina deſignare, aliaq;tradunt *Gom. in reg. de triennal.q.*1.*Caſſan.in Cathal.glor.mund. p.*12.*conſid.*17.*Clitoueus*, & *Lucas de Pẽna* laudati à *Ferdin.Paez in tractat.de excuſ.parent. nu.*48. & illius iuridicas prærogatiuas obſeruans *Dominic. Homem de Almeida Luſitanus* librum *Analyſis excellentiarum in iure numeri quinarij*,edidit; & in terminis *prag.mem.*quid ſi fuiſſent tres,duo, vel vnus,ex *Bonifac. de Vitalen. in rub. de falſ. num.* 18. notat *Thor.ad Io.Grand.cit.tract.ad prædicamentum,pati*, *verſ. ſed quid infrà.*

Secunda qualitas eſt,vt armis foraſcitorum more armati ſint; nàm cum
38 armorum delationis ſit de iure cõmuni prohibitus vſus, *l.*1.*C.vt armor.vſus*,DD.ex illo *tex.in l.*1.*ff.ad l. Iul. de vi pub.* & *in cap. clerici de vit.et honeſt.cler.Cabal.cẽt.*2.*caſ.*129 *nu.*19. oritur propterea contrà arma deferentem indicium, & præ-

 ſum-

sumptio, vt ait *Farin.* hanc constituēs regulā, cum ampliationibus, & limitationibus, *q.52.n.70.* ac maximè, qualitate armorum, quæ animū, & maleficij committendi atrocitatem arguunt: vt ibidem firmat *Farin. sub num.72.* subnectens, id magis vrgere, quando quis arma gestare non consueuit, vt sub *nu.82.*

Tertia qualitas est, vt ij pro forasci-tis, ac hominibus malæ vitæ sint
39 diffamati. Siquidem cum quilibet regulariter bonus, probatæq; conditionis, & famæ presumatur, *l. seruos*, vbi *Glo. de manum. test.* cum alijs adductis latissimè per *Tiraq. de pœn. temp. cap. 51. num. 3.* ac *Menoch. de præsump. lib. 1. præsumpt. 1. num. 1. & seq.* vbi hanc firmat regulam ex iuris Ciuilis, Canonici, Sanctorū, Theologorum, ac Sac. Scripturæ authoritatibus: vt non cogatur inquisitus probare suam bonam famam; cum is, qui iuris præsumptionem pro se habet, releuetur ab onere proban-
40 di; imò liquidissimam probationem habere dicatur, *cap. afferte*, vbi DD. communiter, *extr. de præsump. l. generaliter, §. si petitum in fin. ff. de cōmiss. lib.* neq; officit obseruantia, qua vtimur in inquisitionibus, in quibus ad reorum defensionem eorū bonam famam, ac vitam probare conamur; cum hoc fiat, quia in illo casu contra inquisitum forsàn specialis suborta præsumptio vrget: per quam illa generalis bonitatis, ac famæ præsumptio tollitur; cū generi per speciem derogetur: de quo videas *Menoch. lib. 5. præsump. 1. nu. 33. Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 235. Foller. in prax. crim.* verbo, *detur capitula, num. 29. Bertaz. consil. 60. num. 17. lib. 1. cons. 493. num. 20. lib. 2. Clar. §. fin. q. 60. Iul. Capon. disp. 29. nu. 74. lib. 1. discept. forens.* prout è contrà ista qualitas malę famę per statutum exigita, esset per fiscum probanda: cum alleganti eam incūbat probandi onus, *Gabriel. de præsumpt. concl. 2. num. 9. in fin. vers. an autem ista qualitas, Menoch. d. lib. 5. præsump. 1. num. 36. & 37.* & quali-
41 tas hominis ex fama innotescit, *l. cum omnis, §. à barbaris, ff. de re milit. Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de nou. oper. nunciat.* hine *Paris de Put.* verb. *quidam latro sub nu. 3.* quærit, an sola fama, quod quis sit latro famosus, sufficiat; ac præcipuè in *vers. tamèn in casu nostro*, dubitat, quid, si vno totius populi, seù prouincię clamore habeatur quis latro famosus, quod multos in syluis fuerit aggressus, rapinisq; vixerit: at in ipsum nullum probatur in specie delictum, neque tortus confitetur: an possit ex sola dicta fama damnari tāquàm famosus latro? & post adducta nonnulla Regni iura, ex quibus queat elici, famam solam sufficere ad procedendum contrà illum ex mero officio, vt posteà secundum probata sequatur condemnatio, nō tamen ad damnandum eum capire ex sola fama Populi, quia ad clamorem, seù rumorem illius non debet sententia ferri, seù contra iudicari, *l. Decurio nu. 12.* in ordine, *C. de pœnis*; cum fama, non nisi pręsumptio-
42 nem pariat; & nemo est dānādus ex pręsūptionibus, *l. fin. C. de probat. l. absentem, ff. de poen.* imò neq; famā vnico teste vallatam probare, dicit ex DD. quos ibi allegat; namquè ab ijs in vulgum emissa pręsumitur, qui de hoc famam oriri peroptant, *Bart. in tract. de quæst. & Bald. in l. cunctos populos, C. de sum. Trin.* ac *Parid. de Put. Boss. Gandin. Bonifac. Vitalem*, & alios adducit ad probādum, quod neq; in crimine Hæresis ex fama sequi possit condemnatio, *Zanch. Vgolin. de Haret. cap. 11. in addit. vers. quamuis autem.* Sed an saltèm gignat inditium ad torturā? *Brun. de indit. & tortur. num. 311. Anton. de Can. de quæst. & torm. mēb. 2. num. 25.* & solam non parere inditium ad torturam, *Crotus de testib. tit.*

cùm veriſſimum ſit, quod, quando ſtatutum aliquid de nouo cum aliquibus qualitatibus inducit, illæ qualitates cenſeantur de forma, & verificari debeant, *Bald.in l.comparationes,C.de fid.inſtr.q.3. Dec.conſ. 434. in princ. & in cap. ex parte, de conſt.* quæ autem qualitates requirantur in caſu noſtro, eas declarāt *Io.Grand. in prædicam. quanto, q.3. num.17. Muſcatell. de cognit.delict. rubr.de furtis, num.*48.

Prima requiritur, quod non ſint pauciores,quàm quatuor. Cur autem
37 pragmatica ſanxerit,quod eſſe debeant quatuor,ac non tres?quando ternarium numerum ſacrum præcinit eſſe Pythagoras,ac talem numerum omnia eſſe, vt ex *Lil. Girald. Aenigm.pagina* (mihi) 479.*nu.*33. *tom.*2.quamobrem,terminum trium dierum ſufficientiſſimum ad probāda ea, quæ incontinenti probari debent, eſſe, dixit *Ant.Maſſ. Gull. ad formam Cam.oblig.in q.ad 4.particulam,num.*20.ſubdens rationem ibidem, *verſ. dato,num.*32. & inoleuit in ore omnium dictum illud, comites, vt caueantur iurgia, ac pariter delectationibus repleantur, nequè pauciores debere eſſe numero Charitum,neq; plures numero Muſarū, indicans ternarij numeri perfectionem, quam alij in ſenario collocarunt;vt in *proœm.Sext.verſ.quem librum*; reſponderem,quod,niſi velimus dicere pragmaticæ huiuſcemodi conditorem pro libito hunc numerum conſtituiſſe, prout reſpondet *Gloſ.in l.non omnium,ff.de legib.* verbo,*non omnium*,vbi inter exempla, in quibus poteſt ea lex habere locū,quorumq; ratio reddi non poteſt, cenſet vnum de vſucapione: quarè ſcilicèt in ea ſtatuitur triennium,non biennium, aut quadriennium; & in ſimili perpendit *Fontanel.dec.*361.*n.*24.*lib.*2.inquirēs,cur teſtes decem, & non plures, aut pauciores ſtatutum, in Cathalonia adduci; & cur potiùs ſeptem in teſtamento, & in codicillis quinque teſtes requirantur;Id fortaſsè fecit, quia quaternarius numerus maximam omnium ſignificationem continet;vt propterea quaternarium in ſignificatione omnem numerum excedere, dixerit *Petr.Bong. tract. de myſtic. quaternar. numer. ſignificat.* Nil indè mirùm, ſi antiqui legum Coriphæi tot quartas introduxere, ex quibus triginta quinque recollegit *Berengar. Ferdin. in repet.l.in quartam,ff.ad l.Falc.in 2.art.2. cap. ex num.6.* vt lepidè perpendit *Io. Petr.Fontanell. deciſ.*392. *num.*15. *lib.*2.inquirens,vſq;ad quam quantitatem permittatur donatori, poſſe teſtari de bonis donatis: quando nullam fecit reſeruationem certā; ſed prout ſibi benè viſum fuerit,& ſeù ſecūdum poſſibilitatem domus; Multa verò deprꝭſtātia numeri quinarij exarat *Cælius Rodigini lib.* 12. *antiqu. lect. cap.* 9. inquiens, ſimul omnia ſupera, & diuina deſignare, aliaq;tradunt *Gom. in reg. de triennal.q.*1.*Caſſan.in Cathal.glor.mund. p.*12.*conſid.*17.*Clitoueus*, & *Lucas de Pēna* laudati à *Ferdin.Paez in tractat.de excuſ.parent. nu.*48. & illius iuridicas prærogatiuas obſeruans *Dominic. Homem de Almeida Luſitanus* librum *Analyſis excellentiarum in iure numeri quinarij*,edidit; & in terminis *prag.mem.*quid ſi fuiſſent tres,duo, vel vnus,ex *Bonifac. de Vitalen. in rub. de falſ. num.* 18. notat *Thor.ad Io.Grand.cit.tract.ad prædicamentum,pati*, *verſ. ſed quid infrà.*

Secunda qualitas eſt,vt armis foraſcitorum more armati ſint; nàm cum
38 armorum delationis ſit de iure cōmuni prohibitus vſus, *l.*1.*C.vt armor.vſus*,DD.ex illo *tex.in l.*1.*ff.ad l. Iul. de vi pub.* & *in cap. clerici de vit.et honeſt.cler.Cabal.cēt.*2.*caſ.*129 *nu.*19. oritur propterea contrà arma deferentem indicium, & præ-

*tortur.q.*52.*ex num.*85.& particeps
delicti,*Crauett.conſ.*73.*&* 220.*Me-
noch.de præſumpt.lib.*1. *qu.*89. *Anns
meus ad Gramm. deciſ.* 34. *num.*36.
exclamante *ſcriptur.a* , de qua me-
minit *Blaſ.de Murcon.in conſt.Ma-
ieſtatis noſtræ;incorruptus manere nō
poteſt , qui corruptis ſociatur : & qui
communicat ſuperbo,induet ſuperbiā;*
latèq; *Danz.de pugn.DD. tom.*3.*de
indit.proxim.& remot.cap.*8.

Quid verò ſi non per campaneā arma-
rent,at per mare: an dictæ pragma-
50 ticæ diſpoſitioni ſubijcerentur? Vt
mea fert opinio, quam pro nunc nō
diſsero: ſimpliciter negandum cen-
ſeo.Nàm Ducis Oſſuni ſanctio, al-
terando iura communia , ac Regni,
id ſtatuit propter gliſcentem in dies
per campaneam foraſcitorum co-
piam; quod non eſt in mari, in quo
perquàm raró furta fieri contingit,
niſi à Piratis , qui latronibus ęqui-
parantur,*l.poſtliminium*, §.*à piratis*,
ff.de capt.& poſtlim.reuerſ.l.in rebus,
ff.commod.auth.nauigium, C.*de furt.
Santer.de aſſecur.par.*4.*num.*53.*Rot.
Gen.dec.*101. *num.*1. *Conſil.Rocc.de
aſſecur.not.*41.*ex num.*125.*lib.*2.qui
videndus *not.*40. *de nauib. & naul.
Io.de Euia in labyrint. commerc. na-
ual.lib.*3.*cap.*14.*nu.*25. Piratæ enim
ſunt, qui in mari rapinas, ac latro-
51 cinia exercent,vulgariq; vocabulo,
Corſari, dicuntur ; de quibus latè
per *Hug.de caſ.Pontif.reſeru. par.*2.
*cap.*3.*in rubr.de excom. contr. Pirat.*
§.1.*Stracc.de aſſecur.gloſ.*20.*num.*5.
*col.*4. *Io.Lup.de lib.eccl. q.*4. *num.*8.
*Mart.Laud.de Princ. q.*39. *Iul.Fer-
ret.de re naual.lib.*2.*nu.*35. *Decian.
lib.*9.*cap.*2. *num.*9. & 22. *Capibl.de
baron.tom.*2.*cap.*29.*nu.*16. *Farinac.
de furt.q.*166.*nu.*29.*& q.*167.*n.*32.
*Io.Garz.Hiſp.de expen.& mel.cap.*2.
*num.*3. vbi ait,eos Regijs expenſis
eſſe depellendos, ſi in mari adiacē-
te Regis territorio graſſentur ; ac
ter quotannis per Pontificem ex-
communicari,dicit *Stràcc.de ſpōſor.
p.*3.*num.*31.

Non negandum tamen eſt, quod ij ,
qui cum armis,vel ſinè,in mari vio-
lenter aggrediuntur, puniri debeāt
52 ad inſtar patrantium ſimilia delicta
in itineribus,ſeù domibus: vt diſpo-
nitur in *auth.ſed nouo iure*,*C.de ſeru.
fugit.* ac *Vinc. de Franch.* quęrit *in
deciſ.*142. per totam, an per mare
graſſantes, famoſi dicātur latrones:
itàut poſſit M. C. præueniens in
captura excludere Magn. Admira-
tum remiſſionem petentem tanquā
de perſonis , ſuper quibus ipſe iu-
riſdictionem habet; quam verè ha-
bet in certū genus perſonarum in
53 cauſis maritimis aduersùs omnes
maritimam artem , ſeù induſtriam
exercentes , & de ea viuentes, in
omnes eorum Officiales,familiares,
ac in quinquaginta recōmendatos,
ac ſuper delinquentibus in mari,
etiam cum poteſtate liquidandi in-
ſtrumenta cum clauſula abdicatiua,
& priuatiua,vt ait *Taſſon. de anteſ.
verſ.*3.*obſeru.*3. vbi multa de ipſius
Admirati Curia , necnō *R.Rouit.in
prag.*1.*de tit.abuſ.*ibiq; *ſub n.*2.alle-
gationes ſubnectit , quas contra
M. Admiratum tūc Principem Cō-
chæ cōſcripſit,ad fundandum,quòd
contrà ipſum M. Admiratum,& cō-
trà alios ex ſeptē Officijs liquidari
in M.C. inſtrumentū poſſit,& plura
exarant *R.de Ponte dec.*13.*nu.*1.*Reg.
Sāfel.deciſ.*419. *lib.*3.*Dom.Altimar.
de nullitat. rub.*3.*quæſt.*31.*num.*36.
*& ego in rit.M.Cur.*1. *nu.*28.*lib.*1.
At illam M. Admirati prætentionē
pro remiſſione in mari graſſantium
54 excludebat fiſcus ex *prag.*5. *Caroli
V.vbi de delict.*in qua graſſantium
in itinere publico latronum dene-
gatur remiſſio:cum, appellatione iti-
neris publici & mare contineatur:
*l.*1.§.*ait prætor,cum* §.*ſeq.ff.de flum.*
ac in mari delinquere idem ſit , ac
in ſolo mari adiacente furtum com-
miſiſſe;quamobrem vicinior iudex,
in cuius territorio adſtabit æquor,
cognoſcere de delicto poterit:ſi de-
lin-

linquentes ad iurisdictionem Admirati nō pertineant, *Bart. in l. 1. C. de class.* & ibi *Ang.* alijq; *lib. 10.* & *Cepol. in tit. de mari*, *Giurb. cōs. 79. n. 30. Bellug. in specul. princ. rub. 30. §. pari ratione*, *Reg. Valenz. cons. 100. n. 55. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. Gl. 11. num. 91. tom. 1. Valasc. decis. 181. num. 16. Nouar. dec. 38. num. 6. Cacher. decis. Pedemon. 155. Frecc. de subfeud. pag. 119. num. 4. Hieron. de Monte in tract. fin. regund. c. 7. nu. 9.* atq; adeò, sicuti in grassātes in adiacenti territorio daretur virtute dictæ pragm. præuentio: ità quando in mari furtum fuisset admissum: qui quidem casus per viam comprehēsionis est sub *d. prag. 5.* inclusus. Hæ rationes adducuntur ibi pro fisco contra Admiratū *à Præsid. de Frach.* quem insequuntur *Ricc. collect. dec. 48. Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 16. n. 220. & de indult. cap. 32. n. 10. Reg. Rouit. in cit. pragm. 5. num. 6. Reg. Capyc. Latro dec. 155. num. 18. lib. 2.* quid autem indè fuerit decisum, penitùs silet. Nescio tamen, cur per tot rationes vagari maluit: quando apertissimus erat *text. in mem. auth. sed nouo iure, C. de seru. fugit.* ibi: *Qui autem violēter aggrediuntur, aut cum armis, aut sinè armis in domibus, aut itineribus, aut in mari, poenis legalibus subijciantur*, in quo *tex.* DD. materiā depromūt de grassatoribus in itinere publico: quęrentes, quinàm publicus, ac famosus latro sit? an idem sit, ac itineris aggressor, seù grassator: qui simplex latro, quid intersit inter latronē, ac furem; an requiratur, vt quis publicus, ac famosus latro nuncupari valeat, quòd sępiùs in itinere publico fuerit grassatus: an cum hominum internecione, an cum armis, vel sinè; an etiā vt de prædictis sint diffamati? de quibus omnibus per *Cepoll. in repet. mem. auth. sed nouo iure*; ac post eum per *Farin. de furt. q. 161.* & speciatim de grassatoribus scribunt *Hieron. Gabriel. cons. 170. num. 126. Ant. Gabriel. comm. concl. 1. num. 28. Farinac. tit. 1. q. 7. Daniel. Mollen. ad constit. Saxon. p. 4. tit. 13. Fab. in C. lib. 9. tit. 24. def. 7. Ambros. de immun. eccl. c. 2. num. 3. & cap. 3. num. 10. Mari ad Gramm. decis. 34. num. 19. Ricc. par. 4. decis. 144.* De latronibus, *Decian. in prax. crimin. lib. 6. tit. 28. num. 2. & lib. 9. c. 29. Bōcer. de diffidat. latrocin. pag. 148. Gilhaus. arb. indic. crim. c. 2. tit. 16. Carpzou.* latè *in prax. crim. p. 1. q. 22. Farinac. par. 7. de furt. quæst. 167. Reg. Sanfelic. decis. 40. lib. 1. & decis. 173. lib. 2. Castropalaus par. 2. opin. mor. tract. 11. disp. vnic. par. 9. del Bene de imm. tom. 2. cap. 16. dub. 13. num. 4. Italia eod. tract. lib. 1. cap. 5. Tancredi de Relig. tract. 1. lib. 4. q. 5. ex num. 6. Megal. 3. par. lib. 4. c. 1. q. 1. n. 10.* loquētes, quādo immunitate fruātur.

Et quamuis *Viscōt. in addit. ad cit. dec. 142. de Frāch.* videndum esse, dicat, *conf. Fab. de Ann. 107.* an illi decisioni aduersetur; attamen nullo pacto poterit refragari. Namq; cum ille ibi differat de viribus *tex. in l. nullum, C. de testib.* ab eius dispositione minimè tolli contendit M. Admirati iurisdictionem.

At in casu illius decisionis fuerat dubitatio: nùm *d. pragm. 5.* qua certum est, omnibus præuentionem in itinerum grassatores concedi, locum sibi vendicet in furto commisso in mari: nàm si in terra, etiàmsi per Admirati subditos furtum patratum fuisset: clarè patet, quòd Admiratus nullā illorum remissionem exposcere potest: non obstante clausula annullatiua, ac abdicatiua; virtute cuius licèt in illo doctissimo consilio *Fab. de Ann.* fuerit cōclusum, dispositionem *tex. in d. l. nullum*, non procedere: attenta tamen *d. pragm. 5.* nullam illius clausulæ habendam esse rationem ex inueterata illius pragmaticæ obseruātia, patebit inferiùs.

Et quatenùs aduersùs præfatam *decis.* 142.

142. esset dubitandi locus in illo casu: non puto fieri ex eo, quia in mari, & non in itineribus publicis furtum patratum fuit; cum publici latrones, atq; itinerum grassatores dicantur, tàm qui in mari, quàm qui in terra delinquunt. Nec propterea ego ipse obicẽ videor ponere exaratis per me suprà: scilicèt quod, si fuerint quatuor cum illis qualitatibus in mari reperti, ac apprehensi nullo commisso delicto, sub illa Ducis Ossuni pragmatica contineri non debeant. Nàm diuersa de vtroquè casu est ratio: cũ longè aliud sit; quęrere, an ita dijudicentur in mari, prout in terra delinquẽtes: aliud autem sit, quærere, an dicta pragmatica, quæ forascitorum frequentiam per campaneam grassantium respexit, quorum solus per campaneã incessus absq; alio delicto quietum perturbat viuere, includat etiã quatuor in mari repertos: vbi non sic frequenter forasciti ad furandũ se cõgregant: cùm id tãtùm efficiãt piratæ, contrà quos leges quàm seuerissimè latas dixi suprà remissiuè.

Quod autem crescens in dies forascitorum frequentia fuerit illius pragmaticæ condendæ causa finalis: dignoscitur ex eiusdem proęmio; vt fundat *Tiraq. cess. caus. in suis limit. n.64.* ex quamplurimis ibidèm de more congestis DD. probans, ex proęmio mentem, ac voluntatem disponentium colligi, sub *n.65.*

Puto tamen, quàm iustissimè aduersùs illam decisiònem dubitari potuisse ex eo, quod in illo casu vnicum tãtùm fuerat in mari furtum commissum: illudq; sinè hominis interemptione, ac ab hominibus, qui non erant diffamati pro publicis prędonibus, aut itinerum grassatoribus; quàpropter ex defectu requisitorũ dici non poterant publici latrones, aut grassatores: vt dictæ pragmaticæ locus fieret, & dicemus infrà.

Euenit etiam casus, quod cum Tribunal campaneæ in fortijs habuisset quendam de vnico furto commisso
55 in viatoris personam in itinere publico; & cũ velis, remisquè iam properaret ad eum condemnandum: fuit per Illustr. Ducem Suessæ petita remissio tanquam sui vasalli; ac contendente è contra Tribunali, illud furti delictum in itinere publico in personam viatoris esse per ipsum Tribunal puniendum ex *cit. pragm.5.* vbi *delict.* in qua statuitur, deliquentes ad suos proprios fore remittendos iudices: nisi aliàs essent publici pręd ones, publicarum viarum grassatores, qui à quocumquè Officiali capi, & castigari possunt: fuit reassumptus dubitationis, & quæstionis articulus, quem statũ causæ vocãt, de quo multa per *Bud. fol.34. lit. F.* an qui vnicum patrat furtum in itinere publico in personam iter facientis, dicatur publicus latro, ac grassator, de quo præfata *prag.5.* intellexerit?

In hoc casu non fuit dubitatum, an Tribunal campaneæ in capturà præ-
56 ueniens excludat Barones à remissionis iure vigore *mem. prag.5.* Dixi Barones; nàm si Neapolitanos cepisset, eos ad M.C. remittere cogeretur: non obstante *d. pragm.* etiamsi illi Tribunali consentire voluerint; vt ait *Viscont. add. ad Franch. decis. 426.* referens decisionem M.C. per S.C. cõfirmatam, post *Vrsill. ad Afflict. dec.41. ad finem,* quem ad hoc ipsum priùs attulerat *Ronit. in dict. pragm.5. num.5.* cum sit hoc amplissimum Neapolitanorum priuilegiũ, vt alibi conueniri nequeant, cum clausula derogatoria; ex *Glos. in l. decurionibus, de silẽt. lib.11.* & *Felyn. in cap. nonnulli, de rescript.* qui latè huius clausulæ vim examinat; quidquid velit *Montan. de Regal. vers. via publica,* & de huiusmodi Neapolitanorũ priuilegio nouiter scribit *D. Altimare de nullit. rub.9. q.30. ex n.1.* & nos, Deo dante, *in rit.321.*

Non fuit, inquam, penitùs dubitatum: cum nulli dubium esse possit, quod
57 vigore illius *pragm.* Tribunal campaneæ, vel aliud quidpiã in captura preueniens, aliũ iudicẽ in cognoscẽdo vincat, vt in *cit. dec. de Frãch.* 142. ac similiter in *dec.* 342. vbi non fuit hæsitatum: quòd, si Audientia illos prędones de Montefuscolo cepisset, denegare remissionem iustè potuisset; sed quia per Curiam Beneuentanam capti fuere, ac indè ad ipsius Audiẽtiæ postulationẽ ei traditi: propterea ad Curiã ipsius Terrę Montisfuscoli ex decisione S.C. remissi fuere, prout in casu trutinato in *dec. eiusdem de Franch.* 426. cuius memores sunt *R. Rouit. in cit. prag.* 5. *num.* 7. & ibi *Reg. Tap. num.* 2. *Mastrill. dec.* 138. *num.* 4. & obseruat *Luca ad de Franch. ibidèm*; nequè etiam fuit dubitatum, quod si Audientia in capiẽdo præuenisset vnũ ex duobus latronibus S. Angeli, illum cognoscere potuisset: non reluctante petita remissione per Curiam S. Angeli, à qua alter latro fuerat captus: sed fuit hæsitatum, an ratione continentiæ causæ, & quia Tribunal superius trahit inferius, de vtroque carcerato Regia Audientia cognoscere potuisset; Et *Capibl. in pragm.* 8. *p.* 2. vbi à *n.* 102.
58 loquitur de casibus, in quibus à Superioribus ad Barones de causis eorum vasallorum remissiones non fiunt, inter illos recenset à *nu.* 107. casum *d. pragm.* 5. prædictas *decis. de Franch.* adducens, ad probandum, per sapientes Regni in hanc itum fuisse interpretationem: vt in causis latronum remissiones non fiant ad Barones, quando iudex in capiendo præuenit; non obstante opinione *Foller. in tit. audiantur excusatores, nu.* 89. tuentis, quod dicta pragmatica non vendicet sibi locum respectu vasallorum Baronum iurisdictionem habentium cum clausula abdicatiua, priuatiua, ac annullatiua; sed respectu tantummodò Regiorum Officialium; ad quos, cum aliàs fuisset sancitum, & est de iure, quod causæ remitti debeant: voluit Rex in prędonum odium, vt à quocumq; in captura præueniente iudice mulctari possint; quia in re sua potuit eam, quam voluit, legem apponere, *l. in re mandata*, *C. mandat.* Et quamuis respectu iurisdictionis Baronibus cõcessæ potuisset etiam per viã generalis sãctionis cõdendæ, publicaq; inspecta vtilitate, illam à suis Tribunalibus priuatiuè concessã iurisdictionẽ reuocare, *Andr. et Affl. in const. ea, qua ad speciale decus*, etiam si eam concessisset, non quidem ex seruitijs, neq; ex emptione, sed sic simpliciter ex *tex. in l. iudicatũ soluitur, de iudic.* allegatus ibidẽ ab *Andr.*, attamen quia per hanc *pragm.* non expressè hæc Baronibus concessa iurisdictio reuocata fuit: ideò dici posset, minimè per hanc *pragm.* fuisse Baronum priuilegijs derogatum. Hæc, & alia ad suam muniẽdam opinionem producit ibi *Foll.* Et re vera, nisi me terreret, quod ea, quæ certam semper interpretationem habuerunt, non sunt immutãda, *l. minimè, ff. de legib.* & cũ nefas sit, recedere ab ijs, quæ cõmunibus fuere suffragijs definita, *Christin. dec. Belgic.* 2. *vol.* 1. *Gratian. lib.* 3. *forens. c.* 544. *num.* 33. & *lib.* 5. *cap.* 947. *num.* 18. *Reg. Tap. dec.* 3. *n.* 145. & *dec.* 6. *num.* 15. *Reg. Rouit. cons.* 18. *num.* 3. *Reg. Capyc. Latro tom.* 1. *consul.* 6. *num.* 4. *Consil. Prat. lib.* 2. *forẽs. cap.* 46. *ex num.* 76. Etenim *venientium temporum est disciplina, instare veteribus institutis, l. vnic. C. Theodos. de longa consuetud.* & *quod semel decretum est fieri, nulla debet nouitate mutari, Arnob. lib.* 2. *aduers. gentes.* Ita quod, sicuti Summus Pontifex inculcabat, *in can. cum pia* 25. *qu.* 2. *ea, quæ pro quiete fuerunt ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quadã valeat præsumptio perturbare. Sed sicut*

cut hoc, quod ratio exigebat, oportuit definiri: ità quod definitum est non debet violari: & dixi pluries in *his rit.* (& certè inualuisse morem in Regno, denegādi remissionem, post *Reg. Rouit. Capiblanc.* & alios, testantur *Thor.p.3.compēd.sect.3.* verb.*remissio latronis, remissio vasalli, & remissio vasallorum*, ac in *C.rer. iudic.cas.36. Danza de pugn. DD.tom.3.tit.de var.& extraord.cognit.*) faterer *Foller.* interpretationem esse germanā, propter duo.

Primò, quia si vera est limitatio, vt nō procedat illa *pragm.* contrà Neapolitanos latrones ex clausula derogatoria: cur non & admitti debeat limitatio cum vasallis Baronum, similem clausulam habentium: quam habere, communiter aiunt?

Secundò clara sunt pragmaticæ verba, quod de Officialibus Regijs, nō
59 autem de Baronalibus loquantur, ibi: *item, quod Officiales Regij, &c.* appellatione enim Regiorum Officialium in statutis non veniunt Baronales; nàm in indultibus cum fuisset exceptum crimen cædis Officialis Regij fuit dictum, non intelligi de cæde Officialis Baronalis, vt per *Foll.in prag. de indult. & Reg.Rouit. in pragm.1. de abolit. ex num.34. in fin.* Et circà nullitates proponendas aduersùs sententias Regij Tribunalis, vel Regiorum Officialium: de quibus sancitum est, vt de nullitate dici nequeat, nisi facto deposito: vsurpatum semper fuit in praxi, id non intelligi de Officialibus Baronalibus; non quia diuersa sit ratio, cum eadem prorsùs militet in vtroquè; verùm quia pragmatica de Regijs Officialibus loquitur. Et licèt *Rou. in rub.prag.de Official. & de ijs, quæ ipsis prohib.num.8.* dixerit, quod etiam Officiales Baronales dicuntur Regij, ex *Carau. Rit.49.n.7.* id perfunctoriè ait ad suam conualidandam rationem: cur sub illo Ritu loquente de offendente Officialem, intelligatur etiam de Baronali? nàm *Carau.* per ipsum citatus sub *eod.num.* contrarium concludit: dicens, quod Officialis Baronalis non nisi largè possit dici Regius, adducto *tex. in cap. iniunxit nobis, vers. necnon*; vbi Rex potestatem M. C. cognoscendi tribuit de excessibus tàm suorum Officialium, idest Regis, quàm aliorum, ac verum est, quod Officialis Baronalis sub illo Ritu continetur: cum Ritus verba non de Officiali Regio loquantur, sed de Officiali simpliciter; quàpropter certum est, includi Baronalem; secùs potuisset in dubium reuocari, an & Actuarius continea-
60 tur, cum & iste Officialis etiam dicatur, *Franch.dec.*407. Si ergò Officiales baronis non dicuntur propriè Regij: sequitur, non includi sub *d.pragm.* loquente de Regijs; cum verba statuti sint strictè, & in propria significatione intelligenda, *l.3. §.hac verba, de neg.gest.cum concord.* Et sic videretur dicendum, non extrà dubium putasse *Foll.* dictā pragmaticam intellexisse de latronibus spectantibus ad cognitionem Regiorum Officialium; inter quos si de remissione fuerit altercatio, vnusquisq; ad iudicem loci delicti remittendus veniret: nisi ille publicus latro, ac viarum grassator esset, iuxtà quam opinionem licèt dicat ferè semper ipsum obtinuisse: modò tamen hoc obtinere impossibile foret, ob receptam in oppositum sententiā; de qua *Frāch.dec.722.n.15.* aiēs, *Barones conqueri non posse: quia sipsi alios capiunt, eodem iure vtuntur*; sequitur *Mastrill. decis. 147. num.3.* Quinimò in Regijs Audientijs, ac Tribunalibus campaneæ, in quibus ad modum belli procedi contingit: cuius potestas licet olim ad multos
61 casus se extēderit, quasi ad iudicātium libitū, deinde per *pragm. delli 89. capi* fuerunt declarati casus, in quibus ad modum belli potestas

Kk 2 exer-

exerceri possit; semper fuit prætensum, & prætenditur in illis casibus causas ad Barones non esse remittendas. Ac *Io. Grand. de bell. exul. tit. de qualit. q.3.* per septem media pro ipsis Baronibus, totidemq; contrà eos sustinet, quod in ijs casibus Barones eorum vasallos cognoscere nequeunt: cum forasciti sint hostes publici, rebelles, ac diffidati; de quibus etiam cum multa specialia pro deneganda Baronibus remissione adduxisset *Foll. in cit. n.89. vsq; ad vers. inquisitus*, illud præsertim, quod latro, vbi deprehenditur, ibi debet furca suspendi, *l. capitalium, §. famosos, ff. de pœn.* sufficiet ipsiusmet *Foll.* adducere responsiones pro intelligentia istius oppositionis de rebellibus, ac hostibus publicis.

Et primò illa procedere, respectu personarum ipsorum forascitorum: qui ob eorum flagitium meritò remissionis beneficio carent; non autem in præiudicium Baronum ex ipsorũ persona remissionem petẽtium; qui eam petere possunt, etiamsi vasalli ob cõtumaciã remissionis ius amisissent: cũ in preiudiciũ Baronũ deperdi nequeat, vt in alijs tãgimus locis.

Secunda responsio est, illud, quod dicitur, latronem ibi furca suspendẽdum, vbi deprehenditur: intelligi inspecto tempore, quo penès Regem iurisdictio extabat non iam inspecto tempore præsenti, quo per Regem Alphonsum I. ea iurisdictio Baronibus attributa est, vt nos alibi, ex *Affl. in d. const. ea, quæ ad speciale decus, in 1. notab.* Quàpropter ex istis
62 respõsionibus non esse, dicendũ est, Baroni vasallorum cognitionẽ denegandam, etiamsi de latrocinijs, ac furtis in itinere publico inquisiti existant: quando eos in fortijs habent; quicquid in oppositum conetur ibi dicere *Io. Grand. ex indic. dec. Franch.* 342. vbi ad Curiam Montisfuscoli fuit remissa causa illius publici latronis: attento, quod Regia Audiẽtia cum illũ non cepisset; quod in specie requirebatur, vt prædictæ pragmaticæ locus foret: succedit iurisdictio iuxtà Baronum priuilegia.

Itaquè in casu remissionis petitæ per Ducem Suessę apud *D. Præsid. Merlin. lib.1. contr. forens. cap.17.* cuius aleam sectantur *Thor. in C. cas. 40. Reg. Sanfelic. dec. 137. lib. 1. Campan. de foriudic. resol. 16. num. 12.* & nouiter eruditus *Dom. Crispi in theor. & pract. crim. lib. 1. tract. 13. de furt. c. vlt. ex n.4.* ac dixerat *R. Tap. de iure Regn. lib. 5. tit. 41. ex n.4.* necnon *Iodoch. Damhouder. in pract. crimin. cap. 102.* fusèq; *Bened. Carpzou. in prax. crim. p.2. q.110. à num. 24.* tota vis fuit, an ille vasallus, qui semel in itinere publico furtum commisit, publicus diceretur latro, ac viarum grassator, ità vt eius remissio baroni denegari possit? in qua causa contra Ducẽ *Fuluius Danesio* præstans vir responsum edidit, rescriptũ à *Io. Baptista Thoro in cit. Cod. rer. iudic. cas. 36. sub num. 6. vers. adeò.*

Et primò adducit rationem: etenim, ij, qui in itineribus prædantur, regiã
63 violant protectionem: adeòq; rebelles, ac læsæ Maiestatis rei dici possent; deducendo hanc consequẽtiam ex modo arguendi, quo vtitur *tex. in l. ijs, qui ducenta, §. vtrum, de reb. dub. Gl. in l. 1. de reg. iur. Alciat. in l. quod non hastes, num. 4. de verb. signific.* viæ enim sub Regis protectione sunt: & offendens itinerantes, siuè in persona, siuè in bonis Regiam protectionem, & securitatẽ violare dicitur, *R. Merlin.* mòx *cit. loc. tom. 1. controuers. forens. controu. 17. num. 3. Reg. Tap. in tit. de publ. latron. nu. 6.* qui, ex *Peguer. in prax. cap. 15.* valdè hanc viarum violationem exornat; quibus addo, non modò sub protectione Regis vias extare, sed esse Regis, *cap. 1. de regal.*
64 Atquì in lęsæ Maiestatis reos nullã habẽt barones animaduersionis cogni-

gni-

gnitionem,*l.1.ff.ad l.Iul.Maiest.*cũ adductis à *Cass.in consuet.Burg.rub. 1.num.*109.ac per *Luc.de Penn.in l. fin.C.de dilat.lib.*10.cum in eo casu ab eorum iurisdictione extracti dicantur,*Io.Grand.de bell.exul.in prædicam.qualit.q.3.num.3.*

Secundò autem ponit discrimen inter latronem,& grassatorem; Grass-
65 sator enim,qui ad malũ nitẽs prædæ causa facit,*mem.§.grassatores,ff. de pœnis*,& admodũ sæuit:ad tradita per *Noniũ Marcell.* prout ex verbo *grassari*, quod,vt testatur *Budæus*, tunc dicimus,pestem grassari, quãdo cum ingenti hominum clade inualescit; atq; adeò grassatorem, dicit ipse,eum esse,qui per insidias, & non per rixam occidere solet; quod colligit ex *tex. in l.aut facta, §.qualitate,ff.de pœn.*subiũgens,istos grassatores,haùd esse latrones: quia isti dicuntur, qui in publicis locis, adhibita vi, furantur, *Franch.decis. 142.num.2.Alex.cons.91.vol.4.Bonif.tract. de furt. §.furtum,num.*41. At verò, quia isti grassatores aliquando nedùm occidere, verùm etiam spoliare, ac prædari solent; quàpropter proximi latronibus dicuntur,qui ista facere assolent; ideò isti grassatores,qui non sunt latrones,& contrà quos pœna furcarum est,*d.l.capitaliũ,§.famosos,ff.de pœn.* tunc possunt furca suspendi ad instar latronum, quibus per mores spoliandi, ac prædandi proximi facti sunt:quando id sæpiùs,ac in itineribus facerent, deducendo ipse consequentiam, quasi quod si fuisset latro: tunc per vnicum furtum publicus diceretur latro, & furca suspendi posset; quia non homicidia,non delictorum pluralitas,non rapinæ iteratio latronem declarant; sed vis illa,qua vtitur,& via publica læsa,in qua deliquit.

Tertiò occurrit *Glos.* authoritati, *in auth.sed nouo iure, C. de seru. fugit.* verbo,*castigabitur*; ac sigillatim rationibus *Decian.& DD.* relatorum per *Mastr.d.dec.*147.*vol.*1.& *Peguer. decis.*40.qui eandẽ *Glos.*dicẽtem,ad capitis punitionẽ plura desiderari furta,sectati sunt:dicit.n. *Glo.*loqui secundum ea,quę antiquitùs disponebantur; quod *Decian. Peguer.* & cæteri DD. disputant, an latrones Ecclesiastica immunitate fruantur; quod valdè differt à suo casu.Nãq; cum *cap.inter alia, de immun.eccles.* tunc demùm laico iurisdictionem extrahẽdi ab Ecclesia latrones tribuat,si iterata latrocinia patrassent; sequitur,non immeritò hanc iterationis conditionem admodum necessariam fuisse, sicuti nos quoquè superiùs diximus,qualitatem à statuto exigitam esse per allegantem probandam;ac in specie in qualitate iurisdictionem tollente,vel concedente, quæ antè omnia est probanda,*Grammat.cons.*71.*num.*53.& est materia in *l. Fulcinius*, *§. cum hoc*,vbi *Glo.*ac *Bart. quib. ex caus.in possess. eatur.* Respondet insuper ad *Mastrill.*de remissionibus ad baronem faciendis loquentem,ideò *Mastrill.*in eam sententiam iuisse, quoniam delictum in campis,nõ autem in via publica fuerat commissum;vt ipse prosequitur in *eadẽ decis.nu.*7. Et tandem diffamationem adducit circà quam nonnulla lepidè de Aeschilis,& Aristidis dictis narrat,nec:itiquè hoc *Martialis* distichon, relatum à *Iacob.Simanc. de Cathol. instit.tit.*65.*sub num.*34.

Certus abest author:sed vox hoc nunciat omnis.

Credo tibi; verum dicere fama solet.

Pro opposita autem opinione: nempè quod pro vnico furto publicus latro nequaquam dicatur; adducitur *tex.in cit.l.capitaliũ, §.grassatores,de pœn.*ibi: *Grassatores,qui prædæ causa id faciunt,proximi latronibus habentur,& si cum ferro aggredi,& spoliare instituerunt:capite puniantur;vtiquè si sæpiùs,atq;in itineribus hoc admi-*

miserunt. Requiruntur ergò à dicto *tex*. tria: I. violēta nimirū aggressio, II. quod fiat in itineribus, III. vt sępiùs fiat; quia si semel, veniā merētur à furca, *d. l. capitaliū*, §. *famosos*, & ibi *Glossa*, verbo, *grassati sunt*, *ff. de pœnis*; delicta enim ex iteratione acriori pœna sunt puniēda, & Iurisconsultus *in eod. tex*. §. *solēt*, seditiosos, pro vna vice fustibus cedit, pro secunda exilij pœnam infligit; si tamèn sæpiùs in idemmet crimen incidissent, capite plectendos fore, iubet; quandoq; adaugeri sanè debeat pœna iteratis delictis, pluribus ampliationibus exornat, ac limitationibus *Farinac. q.* 23. *per totā*, præsertìm in furto, in quo licèt sub *nu*. 3. dicat, pro furto quantumuis magno pœnam mortis haud imponi; (tu dicas de iure communi, non autem de iure Regni: in quo plures sunt casus, in quibus pro furtis non magnis pœna capitis est imposita, & dicam infrà) vt asserunt DD. de quibus latè per *Capoll. in d. authen. sed nouo iure*, cum alijs ibi per *Farinac.* allegatis, attamen si tria furta commiserit, potest pro tribus furtis, licèt exignis pœna mortis plecti: dicens, quod illa iteratio enixum
66 animum ostentat; ac peccatum veniale si reiteretur, fit mortale, *cap. vnum*, §. *in nomine autem criminis*, 25. *dist*. sed de huius dicti veritate, alibi dicemus; tamē ipse dicit, quod cum DD. vtantur verbo, *potest*: sequitur, in iudicis arbitrium remitti: cum verbum, *potest*, affirmatiuè prolatum de se non importet necessitatem, *Bart. in l.* 2. §. *non credendum*, *col.* 1. *ff. si cert. petat.* prout de consuetudine nunquam iudices vtuntur praxi, quod pro tribus furtis leuibus pœna mortis furem puniant: vt
67 ex *Grammat. Carr. Clar.* ac alijs ibi subdit *Farinac. sub num.* 7. quamuis in aliquibus delictis iteratio efficere possit de non capitali pœna capitalem; ad quod indicatur *text. in d.* §. *solent*; & *d.* §. *grassari* cum alijs ab ipsomet *Farin. sub nu.* 2. adductis, qui requirit, vt delictorum grauiū, non leuiū reiteratio fiat, *Mars. sing.* 377, *in fin. num.* 3. nàm in furtis est speciale: quæ ob frequentiam grauia de sui natura existimantur, etiā quod minima res surripiatur: vt authoritate *Carr.* pręfatam quęstionē concludit *Farin. sub num.* 35. & 36.
Istā reiterationem per binum actum haberi, vult *Ang. in auth. de trien. &*
68 *semiss.* §. & *quod sapè*; vbi dixit, dictionem *pluriès* verificari in duabus vicibus, sed in *cap. olim*, vbi *Bald.* de *rescriptis*, talis dictio ternarium numerum requirit, *Vulpell. de praepos. & ad verb. signific. sub hac dictione pag.* 77. verū *Borgognin. dec.* 43. *nu.* 7. ait, quod talis dictio est ambigua, & potest verificari in tribus, & quatuor vicibus, post multos, sequitur *Barbos. in tract. var. dictio.* 263. & *Gram. cons.* 34. *nu.* 5. ac in alijs locis ibi per *Farin.* adductis notat, benè dici, fieri frequenter, quod bis fit; & multò magis cōsuetudo delinquēdi inducitur, si quis ter deliquit; in specie habetur *tex. in l. seruos*, *C. ad l. Iul. de vi publ.* adductus vnà cum alijs à *Gram. decis.* 36. *num.* 10. vbi ex *Luc. de Pēn.* subdit, sufficere duos actus; atquè tunc tres requiri, quādo adest verbum, *sapissimè*; alios citat *Barbos. in tract. var. dictio.* 362. *num.* 3. Itàq; liceat ex prædictis arguere, vnicum furtum minimè sufficere: vt publicus latro, aut viarum prædo dici queat.
Secūdò adducitur, quod in quęstione, quā exagitāt DD. quisnàm dicatur
69 publicus, insignis, aut famosus latro, quæ tria coincidūt: & istis adiūctis appellari dicit *Iser. in c.* 1. *verb. publici latrones, de pac. tenen. & eius viol. Alciat. ibidem num.* 2. ac *Aluar. eodē loc.* tres adducūtur II. CC. opiniones per *Farin.* relatæ *q.* 126. *à n.* 9. ex quibus sit quæuis vera: in hāc oportet ire sententiam, vt unico fur-

furto publicus minimè dicatur latro.

Prima opinio originem sumpsit à *Glo. in d.auth.sed nouo iure*,uerb.*castigatio*,dicente,publicum latronem esse, qui furari est cõsuetus; ac eius opinionem sequi dixit *Bart. Melch. de fac.Pract.Conrad.Couar.Petr.Greg.* & *Card. Thusc.* & licèt huius *Glos.* vestigia *Farinac.* non sequatur: attamèn ad fundandum,ex vnico furto in itinere commisso non dici publicum latronem,ista *Gl.* quatenùs sit vera, negatiuam tuetur sententiam,& affirmatiuam excludit.

Secunda opinio est dicentium,latrones publicos, ac famosos esse viarum aggressores;qui spolijs non satiantur,nisi interficiant, *Angel. Paul.de Castr.Iacob.de S.Georg.Cepoll.Alber. Iacob.Beln.Fulgos. in consil.* vbi decem, & otto iura adducere dixit *Pract.Conrad.Did.& Canc.* quam si attendere velimus;ne quidem ex illo vnico furto in itinere publico publicus potest dici latro; cum non supponatur casus cum nece.

Tertia est negantium requiri interfectionem;at sufficere,vt publicus dicatur latro,si pluries in via publica grassatus fuerit,& potissimũ nititur authoritate *Alex.ad Bar.Fulg.Paul. de Castr.Capoll.Alber.Iacob. de Belnis. Alciat.Affl.Cyrill. Bonif.de Vital.Mar.Socc.Ludou.Peguer.* quibus adde *Aluar. in cap.* 1. *de pac. tenen. num.* 1. *vers.publici latrones*, *Catald. de Boncomp.de synd. nu.* 100.& hanc opinionem nectit esse veriorem, & communiorem sub *num.* 14. solummodò habet difficultatem, an cum armis, vel sinè aggrediatur sub *nu.* 14. *&* 15. & an fuerit diffamatus sub *n.* 17. & nõ dissentit *Bulla consf.* 5.*q.*7.notãs,si quis grassatorem semel egerit in via publica, & rem minimam armata manu abstulerit, an pœna gladij sit afficiendus.

Ex nostris Regnicolis,& ex exteris nõnulli, qui attentis *d.prag. Caroli V.* verbis loquũtur; hãc etiã negatiuã sustinuerunt opinionẽ *Peguera dec.* 40.*ex num.*4.*Giurb.cons.*90. *sub nu.* 12.*Guazzin.defens.*1.*c.*38.*num.*34. *Præsul Sperelli dec.*103.*num.*27.*p.*2. P.*Diana in summ.*verbo,*immunitas eccles. quoad delic. num.* 3. *Concioli resol. crim.* verbo,*latro publicus*, *resol.*15. *Gomes. de delictis,tom.*3.*c.*5. *num.*10.*Decian.tract.crim.lib.*9.*cap.* 29.*num.*12,*Gandin.in rub.de fur.& latron.num.*2. *Vermigl.cons.crimin.* 269.*&* 270. *Ricc. collect. decis.*179. *Gambacur. de immun. eccles. lib.* 5. *cap* 11. *&* 12.

*Mastrill.in alleg.decis.*147.*num.*7. vbi post agitatum articulum: an captus
70 cum re furtiua in alio loco,quàm in eo, in quo furatus est, possit ibi ratione cõtrectationis puniri, de quo affirmatiuè à *num.* 3. licèt negatiuè posteà, reprobata *Bart.* opinione, concludat; limitat, præter quàm si esset publicus latro; At in indiuiduo illius casus per ipsum relati, etiàm quod in itineribus furtum commiserat, fuit ille inquisitus remissus: quia duo tantùm commisisse furta constabat;ac sæpiùs, & non semel, & iterùm in itineribus furtũ fecisse, oportebat ex *Glos. & DD.* quos longa serie pro hac sua opinione congerit; licèt secundum superiùs dicta per me ex verb. *sæpè*, de quo per *Gram. & Luc. de Penn.* sufficeret bis in itinere furtum fecisse; ex quo tertius actus requireretur,si *tex. & II.CC.* per verbum *sæpissimè* loquerentur.

Nec placet responsio, quã idẽ *Danesius* reddit prefato *Mastrill.* nimirùm, quòd ideò ita ipse sensit,quia delictum erat in campis commissum: nõ iam in itinere publico; nàm iterum, atq; iterùm ipsius lecto verborum contextu,totum oppositum dici,reperis;scilicèt, quod quamuis delictũ fuisset in campis, & cum violentia commissum:tamèn quia furãdi actus non nisi duo fuere, & non sæpiùs, iux-

iuxtà *tex. in d. l. capitalium, §. grassatores, de pœn.* ita ut totam difficultatem posuit: quia probatum nō fuerat, illum sæpiùs furatum fuisse: ac ideò fuit ad baronē remissus; & sic verbū illud scilicet *in campis, & cū violentia*, potiùs fuit dictum ad augendam rationem: cur remissio denegari debebat, quàm vt casum restringeret non comprehensum in viæ, seu itineris publici qualitate; Illa enim dictio, *licèt*, quæ præcedētium est aduersatiua, vt ait *Aretin. in l. debitrix, nu. 3. ff. ad Vellei.* ostēdit, illum clarè dicere, quod quamuis per illa duo furta in campis, & cum violentia commissa, esset deneganda remissio: tamèn quià sæpiùs furatus non fuerat, ideò, &c.

Vltrà quod idem est, in campis furari, ac in vijs, aut publicis itineribus;
71 ac nostra *pragm.* 5. sub illis verbis, *disrobatores stratarum publicarum*, de ijs intelligit, qui in campanea furantur. Hinc delinquere in comitiua per campaneam, armare per cāpaneam, & Tribunal campaneæ dici perquā sæpissimè in nostris *prag.* & DD. reperitur; vt ostendat delicta facta in itineribus, ac vijs publicis: cum campus, & campanea, vias, & itinera contineat, locum tātùm habitatum excludens; vt ex *prag.* 10. *de Abolit.* vbi refert indultus anni 1605. & ibi excipiuntur spoliatores viatorū, captiuātes personas, vel componentes eas, aut cōponere tentantes in quocumq; loco tam habitato, quam in campis, de quo *Dāz. ci. lib. 2. tit. de furt. c. 2. n. 7.*

Et ex nostris DD. habemus *Affl.* ne dū *in d. cap. 1. §. publici latrones, num. 2. de pac. tenen.* allegatum à *Farin. in 3. sua opinione* dicēte ibidē publicū
72 latronem esse, qui in via publica furari consueuit: & sub *num.* 3. declarando consuetum furari, intelligit, si tria furta commiserit, sed eandē etiā opinionē sequitur in *const. Regni Iustitiarius nomen, & normā*, *num. 6. notab.* 5. vbi dicendo, quod cōtrà latrones: qui sūt ij, qui cū violentia furantur: Iustitiarius Prouinciæ procedere debet; subiungit, & multò fortiùs contrà publicos, & famosos latrones, qui assiduè in itineribus publicis furantur; de quibus loquitur *tex. in l. capitalium, §. famosos de pœn. Abb. Sicul. in cap. inter alia, col. 1. de immun. eccl.*

Par. de Put. de synd. verbo, *latro, cap. 2.* vbi sub *num. 2. & 3.* opinionem referens *Glos.* & aliorum dicentium, famosum latronem, ac furem non dici, qui semel, sed qui pluriès fecit: multos affert locos, vbi agitur, quis sit latro, & per quos actus furandi inducatur, & per quot actus dicatur consuetus, & quando solitus? Ac sub *num.* 3. allegat *Bald. in l. 1. C. quomod. & quando, & in l. 3. C. de episc. aud.* dicentem, quod consuetus, ac famosus quis euadat per binos actus; & in *cap. 3. vers. an fiat*, & propriè in *vers. dic quod non.*

Addit. Cauēs. in Rit. 48. *n.* 3. vbi cū dicat *Cauens.* quod M. C. ex processu informatiuo contrà insignes latrones, ac disrobatores viarū præeminentiam procedendi habet, ibi *Additio* quærit qui famosi dicantur latrones, & se remittit ad *Bart.* & eius *Apostil. in d. §. famosos*, vbi *Bart.* eiusq; *Apostill.* eam sectātur aleam; vt famosus is dicatur, qui pluries, non qui semel hoc fecerit.

Io. Ant. de Nigr. in cap. ad hoc, de furt. à num. 56. vbi aliquantulum immoratur, dicendo, quis famosus dicatur latro, vsquè ad *num.* 60. demùm dicit remissiuè sub *num.* 19. quot vicibus quis furtum committere debeat, vt furari consuetus dicatur.

Io. Aloys. Catalan. in tract. de indult. c. 31. *vers. spoliatores uiatorum, seu disrobatores stratarum*, eandem sequitur opinionem; vt videre est à *n.* 30. & præcipuè sub *n.* 34. & 43. Eamq; comprobant *Capibl. to. 1. de Baron. par. 2. num.* 114. & *tom. 2. cap. 52. n. 4.*

Mon-

Montan.de regal.tit.via publica n.7. in fin.Reg.Sanfelic.deciſ.40. num.6. qui haud diſſentit *deciſ.137.num.6. Danz.de pugn.DD.lib.1.depoteſt.ad mod.belli cap.4. ex lib.3. tit.de ſeni. in delict.excuſ. cap.2. Sperell. deciſ. 103.num.27. par.2.conſ.7. num.32. Bonifac.de furt.§.quod ſi iure naturali n.58.Almont. Giazz.diſcept.crim. ad defenſam 26.num.69.& 77.Concioli* nedùm *in reſolut.cit.14.* ſed *in conſ.7.num.32.*

Accedant rationes, nàm Iure Conſulti conſentiunt, hoc nomen fur-
73 tum eſſe nomen generis, ſub quo fures, latrones, & aliæ furum ſpecies continentur.Et inter fures,aliquem eſſe ſimplicem furem, aliquē publicū,& famoſum, vt apud *Farin. d.q.166.à num.1.cum ſeqq.* & iſtam famoſi,ac publici furis qualitatem DD.impartiri,non ex qualitate furandi, quia ſimplex fur dicitur,qui occultè,ac ſinè armis furatur,*§.quia verò nos,auth.vt null.iud.& in dicta auth.ſed nouo iure*, ibi: *Fures autem vocantur, qui occultè, & ſinè armis huiuſmodi delinquunt*; Et ſimiliter famoſus fur dicitur, qui occultè,& ſinè armis furatur:nàm ſi cum vi,& palàm furaretur, non fur, ſed latro diceretur:vt ait *Affl. d. cap.1. §.publici latrones, num. 3. de pac. tenen.* patetq; ex deſcriptione,quā proponūt de latrone Iuris periti,prçcipuè *Farin.ibidem num.7. verſ.latro ſimplex*; Atquì famoſum, & publicum vocarunt furem,à numero, & furādi vicibus; adeò quod ſi tribus vicibus clàm,ac ſine vi furatus fuerit, publicus, & famoſus diceretur fur. *Capoll.in d.auth.ſed nouo iure,n.47. Bald.Fulg.*& alij per *Farin.ſub n.5.* Ergò quando Cōſulti tradidere,latronem,alium eſſe ſimplicem, aliū publicum, ac famoſum: dicendum eſt,eos non à qualitate furandi,ſed ex numero, ac vicibus latronem publicum,& famoſum dixiſſe,iuxtà tertiam opinionem, quam magis communem, ac veram fatetur ibi *Farin.num.14.*

Vel ſecundò, ille poterit famoſus fur appellari,contrà quem,præter probationem, quod pluries fuerit furatus,adſit fama,quod furari ſit ſolitus,*Bart.*quem refert, & ſequitur *Aretin. in §.ex maleficijs, n.6. inſtit. de action.Iacob.Boulem, Alber.Mar. Soccin. & Card. Thuſc.* ibidèm per *Farin.ſub num.6.* adductis; ità quod neq;ex vicibus, & numero aggrediendi in vijs publicis publicus dicatur latro, niſi de ipſis latrocinijs fuerit diffamatus:quaſi quod publici dicātur à verbo *publico*,vel à nomine *publicatio*,necnon famoſi à fama,vel à fādo, validèq; argui à vocabuli deriuatione,cōclamant DD. *in l.2. §.poſſeſſio,ff.de acquir.poſſeſſ.*

His ſic pro parte negante deductis, refelluntur facillimè fundamina, quæ pars affirmans ſibi iecerat. Nō quidem conſiſtit prima ratio; nàm ſi ex eo,quod qui in publicis itinetibus latrocinantur,vtporè violantes regiam protectionem, atq;adeò læſæ Maieſtatis crimine fœdati, à Baronū poſſent extrahi iuriſdictione;nunquam latrones à Baronibus cognoſci poſſent; quod ſecùs eſt, cum Barones animaduertere valeāt
74 in latrones ſibi ſubditos:etiamſi publici,famoſiq;banniti forent,vel etiā bannitorum dux; vt ſuperiùs dixi, ex *Vincen.de Franch.mem.dec.722. num.15.* ac ità obſeruari videmus; quicquid cōtrà obnitatur *Io. Grād.* Nequè licebat arguere,latrones in itineribus publicis dici reos læſæ Maieſtatis; quippè viam Regis lædunt. Etenim ſi hoc eſſet verum; homicidium, adulteriū: imò quodcumq; leuiſſimum delictum in via patratum; crimen læſæ Maieſtatis dicerentur,quod eſſet riſu excipiēdum. Licèt,fateor,ipſos per Regni pragmaticas,diffidatos,rebelles, ac foriudicatos dici, vt ex *pragm. in tit.de exul.*& de iure communi etiā,

Ll ſen-

sentit *Foll.in d.verb. audiantur excusatores,num.*89. per *tex.in l.*1. *&* 2. C. *de his, qui latron.* adeò, quod ab vnoquoq; impunè occidi possũt, *l.*1.*C.quando lic.& l.*3.§.*transfugas, de furt.*in eos tamen statuta contra rebelles locum non habent, nisi de vera rebellione fuerint inquisiti, *Bart.in extrau. qui sint rebell. nu.*6. dicens aliud esse rebellem Imperij, ac aliud in banno Imperij, ex *Alciat.* necnon *Boss.* apud *Farinac. de crim.lęs.Mai.q.*113.*insp.*1.*num.*95. aiẽtibus;quod lęsę Maiestatis crimẽ nõ committitur propter iudicis cõminationem, sed propter operã, Hinc *Hieron.Gab.cons.*179. *n.*140. *& in fin. lib.* 1. dicit, tales multas respectu iudicis esse excessiuas;ac si nõ ex causa rebellionis, sed ex alijs delictis fuerint impositæ, illius criminis non important pœnam;nequè bona proindè publicari poterunt, vt verè perduelliũ.Illa autẽ diffidatio, licet ipsosmet bannitos extrà Principis custodiam ponat, vtpotè legem,ac legis, idest Principis, qui animata lex est, *Auth.de cons.in fin.* præcepta contemnentes; meritòq; illis tutela, ac tuitio denegetur, §. *nequè,de mand.Princ.auth.*cum aliàs Princeps debeat custodire subditos;non tamen efficit, vt per eam quis illos impunè occidere possit, vt ait *Isern. de statut. & consuet.lib. eccles. cap.* 1. *versic. ipso iure banno, num.* 7. & propterea videmus semper in pragmaticis adiungi, vt proindè impunè occidi possint. Videã *Afflict.in constit.forindicatorum bona num.*14.

Non secunda ratio de discrimine inter latronem, & grassatorem: per
75 quam concludere videtur, ideò ibi Iuriscõsultum in verbo, *grassatores*, requirere, quod sæpiùs id faciant, quia non sunt latrones, sed illis proximi:cũ latrones ex vnico furto furcarum pœna sint plectendi, *d. l. capitalium*, §. *famosos.* Nàm posito pro vero eo discursu;adhùc id tantùm concludi potuit, quod grassatores non nisi ex pluribus grassationibus,latro verò ex vnico latrocinio suspendi possit; At non benè sequitur, ergò ex vnico furto publicus, ac famosus latro appellabitur;cum aliud sit,quęrere,qua pœna ex vnico latrocinio sit latro puniendus; ac aliud sanè, an vnicum latrocinium committens publicus dicatur latro?cuius qualitas ab ipsa pragmatica requiritur, vt capienti iurisdictionẽ cognoscendi tribuat, atque à Barone auferat. Sic huic obiectioni punctualiter occurrens *Mastrill. in mem. decis.* 147. *nu.*11. allegat alios eiusdem opinionis cõcordantes,præcipuè *Io.Fab. de Luc. in alleg.insita per Catalan. post c.*26. *fol.*215.*num.*44. vbi cum ex indultu ob simplicem insultum partis remissio non requiratur; quæritur, quid, in insultu facto tormento rotato,emisso ictu,illo tamen neminẽ offendente, an partis remissio requiratur? Et cum faciebat obstaculum de grauitate pœnæ ex *Regia pragm. de ictu scoppitt.* satis diuersa à simplici insultu,quæ ad extraordinariam, nõ autem mortis pœnam sę extendit, dicebat ille eruditus vir: aliud esse,quęrere,qua pęna ille,qui sclopo rotato insultum facit,puniatur; aliud autem, an sic insultando simplex dicatur insultus,qui sub indultu comprehẽdi possit? nàm pœnę grauitas per *pragm.* inducta nequaquàm simplicis insultus substãtiam, & veritatem immutat. Et sic non propterea, quod ex vnico latrocinio furca suspẽdi debeat, qualitatem tribuet publici, & famosi latroni per *pragm.* requisitam.

Præterea neq; satis constat grassatorẽ dici homicidã per insidias, & quod in hoc à rixoso homicida differat. Nàm videatur *Farinac.in d. q.*166. *num.*26.vbi quinàm grassatores dicantur, enucleat: afferens *Alberit.*

An-

Angel. Castr. Iacob.de Sancto Georg. Capoll.Iodoc.in pract. crim. Corrad. in sua pract. & alios,dicentes,grassatores esse, qui in itinere publico, absq;nece latrocinãtur. Et sic isthęc qualitates disrubationis, quam sæpiùs requiri, dixit *text. in dict. §. grassatores*, & quam accidentalem esse maluerunt nonnulli,est principaliter per DD. præfatos considerata; Et quando cum disrubationibus occidunt,ista occisio est per accidens considerata;licet non defuerint alij, qui vtrumq; voluerint requiri,vt grassatores dicantur, quos coacerauat ipsemet *Farinac.* ibidem sub *num.*11.

Neque obstat *tex. in l.aut facta vers. qualitate,ff.de pœn.* ibi: *Qualitate cũ factum,vel atrocius, vel leuius est,vt furta manifesta à non manifestis discerni solent:rixæ à grassaturis.* Nàm *Glo.* tùm ibi, tùm inferiùs *eadem lege in fine*,& in alijs locis, quos in vnum colligit *Catalan.in dict.c.35. num.*45. explicat, grassatores sunt nitentes ad malum; vel crudeliter agentes,in aliena sæuientes,aliena inuadẽtes, secũdũ *Archid.in c.militare,n.*2.*vers.grassentur.*23.*q.*7.Vndè grassatura dicitur talis crudelitas,talis inuasio,*cap.non satis in fin.* vbi notatur,86. *dist.* Et *Sex. Pomp. Fest.de verb.sign. in tom. auth. ling. latin.fol.* (mihi) 294.dicit,grassari veteres pro adulari posuisse, sed grassari dicuntur latrones vias obsidentes: gradi,siquidem ambulare est,vndè tractum,grassari. Et in *eod, tom.* ipsemet *Non. Marcell. cap.* 4. verb.*grassari,fol.*663.*nu.*219. postquam dixit, grassari esse suprà modum sæuire,subiungit: *Grassari etiã dicimus, ambulare*: & authores adducit,qui,grassari via, vsi sunt. Vide *Calepin.*in verb.*grassator,grassor, grassatio, & grassatura*; ex quo elicitur id vnum, grassatores propriè dici eos, qui viatoribus obuiantes illos spoliant,atq;disrubãt. Et istos esse publicos latrones, & grassatores,insinuat *Mastrill.de indul.*verb. *spoliatores viatorum,num.*1.

Demùm *Muscatell.de delict.cogn.tit.de furt.& eius pœn.*vbi DD.ipsum pro aduersa opinione allegare audent, agens de latronibus à *num.*7.*vsquè ad* 20.*& num.*37.*vsq;ad fin.* deindè *in tit.de eorum pœn. à num.*30. *cum seq.* plures facit declarationes de iure communi circa eorum cognitionem; vt innotescat, qua pœna plectendi veniant;ac incidenter docet, qui publici,& famosi dicantur latrones;aitq;post *num.*36.*vers.verũ circà dictos famosos latrones*,duas esse opiniones. Nàm aliqui tenuerunt famosos esse, qui sępè latrocinia committunt,per *tex.in d.§.grassatores*; alij verò eos putant esse famosos,non qui assiduè,sed qui cum armis in itinere aggrediuntur, & vi auferunt, ex *tex.in l.*1. *§. aduersus, de sepulc.viol.*quarum vltimam,inquit,esse in Regno canonizatã. Ex quibus videtur *Muscatell.* in eam abijsse sententiam,vt non sæpè furtum patrasse requiratur;sed ex ipso, quod cum armis aggrediuntur,atq; vi auferunt,publici dicantur latrones.

Attamen; vt veritatem ex ipso *Muscatell.*hauriamus,aduertẽdum est, 76 quod licèt incidenter DD.opiniones referat, atq; iura adducat, per quæ dijudicari possit, quinàm puqlicus,ac famosus dicatur latro;nihilominùs hæc non ad alium finem tradit, nisi vt illucescat, qua pœna ipsi plectendi sint; quod clarissimè dignoscitur,ex *tex.*quẽ pro secũda opinione adducit in *cit.l.*1.*§.aduersus*,cum ibi pósitis verbis; scilicet, vt si armati morè latronum id egerint,capite plectãtur; atq;hanc opinionem in Regno dicit esse receptã, vt nimirùm sufficiat,cũ armis in itinere aggredi,ac furari; vt ex tali furto pœna mortis plecti possit, quod etiam sustinet *Prass. Merlinus mem.*

*cap.17. ex num.*20. Proindèq; suam sequendo theoricam pro hac secũda opinione plures ponit casus. Primus est, quãdo plures latrones, non cum armis more forascitorum, per campaneam armati:sed quando semel exierunt, ac latrocinium in itinere commiserunt; & in isto casu subdistinguendum putat; Nàm vel cum ipso furto homicidium non patratur;& tunc vel furtum vnciam non excedit, & ad triremes damnantur:vel excedit,& capite plectũtur, ex *c.ad hoc*; de quo infrà *in fin.* Ex quo *Musc.st.*loco non eruitur,an famosus, vel publicus dicatur latro?

Secundus casus est in *vers. secundà declaratio*, nempè quando latrones per campaneam incedẽtes cum comitiua armati furantur; tunc cuiuscumq; quantitatis fuerit furtum,ac licet nullũ aliud committatur scelus, vltimũ suppliciũ tamẽ ijs parabitur; vigore *prag. Ducis Offuni,Io. Grand.in prædicam.quantit.q.1.n.6. & in special.*65. Neq; ab eo in hoc secundo casu quidquam attingitur, sit nè famosus, & publicus latro? cum tantummodò dicat eum mortis pœna plectendum; quæ quidem pœna non efficit latronem publicũ, aut famosum.Sed quamuis ipse non dicat: respectu tamen illius casus putarem istos esse publicos, & famosos latrones; datur enim hominum multitudo ad modum forascitorum per campaneam incedens, in publicis itineribus latrocinia committens, quietumq; perturbans viuere; quod quidem delictum, tot pragmaticæ sanctiones toto conatu extirpandum laborãt; ita quod ipse *Muscatell. in rubr. de furt.num.*36. dicit,hoc esse nouum in Regno crimen: & grassationem per campaneã vocari,ex *Io.Grãd.in d.tract.de bell, exul.* qui ad hoc allegat §. *famosos*, iuncta *Glos.* verb.*grassari*; sed iudicio ipsius *Muscat.* melius laudasset *tex.in d.§.grassatores*. Itaq;latrones publici, ac famosi dicuntur non ex mortis pœna,sed ex incessu per cãpaneam,vel simplici, ac absquè eo, quod perpetraretur crimen.

Tertius casus est in *vers.tertiò,& vltima declaratio*, nimirùm quando latrones non pauciores numero quatuor per cãpaneã more forascitorũ armati reperti fuerint;qui licet nihil committãt sceleris, adhùc pœna mortis puniri deberent, ex *d.pragm.* Duc. Offuni vt ipsemet *Muscat.* ait *in ead.rubr. de furt.nu.*48. quamuis in hoc casu ad Triremes dãnari cõsueuisse in Regno, dicat *R.Tap.sup. cit.* Neq;in hoc casu apparet, *Musc.* aliquid dixisse, quinã publici,& famosi dicantur latrones. Et reuerà intẽdebat enucleare duntaxat, qua pœna in prædictis casibus tales criminosi plecti debeant? licèt ipse audacter tueret, in secundo,ac tertio casu publicos,atq;famosos dici latrones; de quibus *d. pragm.*5.loquitur,ibi: *si aliàs non essent publici latrones, disrubatores stratarum publicarum*;per quę verba,ostendit de illis intelligi latronibus publicis, qui stratatarum publicarum sunt disrubatores; ac ideò consultò ad hunc finem censeo legislatorem ligata oratione, ac absq; ulla distinctione dixisse, *publici latrones, disrubatores stratarũ publicarum*;vt de illis publicis latronibus eum intellexisse sciant, qui in itineribus furantur:prout de grassatoribus idem dixit *Iurisconf. in d.l. capitalium*, §. *grassatores*; & voluit vtrũq; connectere:vt illi ętiã ab ipsa sãctione excluderentur latrones,qui semel tãtũ in itinere, non in comitiua furtum forsitan committerẽt; prout includerentur,si de stratarum disrubatoribus solùm loqueretur; vt sũt verba indultus in *d. Pragm.*12.*de Abolit.*quã interpetrans *Mastrill.* ideò ab indultu exceptos illos disrubatores dixit, qui semel, aut bis in strata furtum commisserint,quia indul-

dultus de stratarum disrubatoribus dixit, qui per vnicum, aut geminatũ furtum verè disrubatores dicũtur, licet publicus latro nõ nisi in pluribus verificetur ex iteratis latrocinijs, vt videre est in *cap.33.in 3.ampliat.* quod secùs esse dixit in terminis *d.pragm.5.* vbi non de stratarum disrubatoribus, prout in dicto indultu: sed de publicis latronibus stratarũ disrubatoribus sanciuit, voluit, vt sæpè disrubationis crimen cõmisissent, vt in *mem. dec.* 147.*num.*7.& *de Magistr.lib.4.cap.16.n.*218.

Hinc colligo, quod quoties non de latronibus per campaneam incedẽtibus, vel grassantibus, qui vulgò banniti, seù forasciti vocantur: sed de vno scelesto, qui semel in itinere aliquẽ aggressus fuerit, illumq; spoliauerit, agitur; sustineo indubitèter, eum, licet mortis pœnam merẽtem, nõ dici latronem publicum, disrubatorẽ stratarũ; de quo præfata *Prag.* 5. intelligit, atq; adeò eius remissionem non esse Baroni denegandam. Cum illud, quod efficit comitiua grassatorum per campaneam incedentium, & quietum viuere perturbantium, nõ vnius efficit latronis incessus, qui tàm obscuri, & incogniti nominis ex illa semèl agressura poterit esse, vt nullo modo pro latrone, sed pro integro, atque probo viro ab omnibus æstimetur, & expertus loquor, sunt enim aliqui tanquam dealbata sepulchra, vt ex ore Dei, *Matth.* 23. qui foris impeccabiles se ostendũt intus autem vitijs madescũt, & sub agni specie lupi delitescunt, *cap. vt officiũ, de heret.lib.6.* & multa ad ornatum refert *Tiraq. de pœn.temper. caus.*51.*num.*4.

Concinit præfatis quæsitum *Elisais Danza tom.2.de pugn.DD.tit.de armat.per campan.cap.*5. quem refert 77 *Anich.intract.de prauent.cap.6.q.1. nu.*21. nũm *pragm.*9.§.10.*de exulibus*, confirmata ex altera 11. §. 48. *de offic. iudic.* quæ naturali morte plectendos statuit, qui per campaneam inueniantur quatuor insimùl extrà vias more forascitorũ armati, de quibus diximus in hoc ipso ritu suprà *n.*34.*&* 36.(vbi numeri quaternarij præstantiam indicauimus, & addimus *S.Thomam, in opusc.*71. *D.Bernard. in serm. de quadruplici debitore, & in sermone de quatuor mod. oräd.Bung.de mystica numeror. signif.tit.de nu.quarto, Ludou.Gomez in repet.cap.cũ in multis, ex n.*74.*de rescript.in* 6.*Thom.Act. de lud.schachor.q.*6. *à num.*103. ac de numero septenario loquitur *Glos.*1.*de pæn. dist.*1.*in summ.*) an si fuerint quatuor, quorum vna est fœmina, veste masculina induta, coma arctata, cum armis incedens, sit illi pragmaticæ locus, quæ in masculino verbo loquitur ? & pro, ac contra arguens cum nonnullis ibi eruditionibus insitis, innuere videtur in genere, ad nihil singulare deueniens, illi pragmaticæ non esse locum; posteà verò inquit in casu per ipsum relato vẽdicare locum *pragm.* quia illa fœmina, suo relicto sexu, vti masculus campaneã incedendo, & grassando, se cum masculis exulibus sociauit, & sic licèt lex adaptetur ad ea, quæ sunt frequentiora, tamen cum casus acciderit iuxtà qualitates in ipsa pragmatica requisitas, quę verificari in illa fœmina, contigit, concludit contra eam, & illos. Et proindè hæc *Elisæi* ratiocinatio huiusmodi fouet aleam, cum sufficere dicat, casum euenisse, vt fœmina cepisset arma vti masculus, eaq; exul, & in eorum comitatu per campos grassaretur, & in ipsa omnes ex *pragm.* qualitates requisitæ verificentur, vigebat contra eam dispositio, sicuti, qualitatibus remotis, illam deficere sanctionem, dicere possumus; quia qualitas subiectum, cui inhæret, informat, vt dicit *Bonius de statut. vrb.præscript.*

Glo.

*Glo.*21.*nu.*67. ex DD. ibi laudatis, quia qualitas de subiecto, tamquam modus adiacens, disponit, ex *Nicol. Moron. de treg. & pac. q.* 147. *nu.* 10. vbi subdit, quod lex quoties qualitatem perpendit, qualitas non solùm dicitur de substantia probationum, sed facti, ex *Bald. in loc. ibi adducto*, itaq; optimè *Elisæū* in illo casu censuisse puto, ibiq; testatur alias mulieres per campaneam grassantes mulctatas fuisse, sub *num.* 17. & sic id, quod dixit *Carauit.* non esse à seculo auditum, vt mulieres quietum viuere inquietasent, iam vidimus, sæpè & quam frequenter accidisse, & sic non semel, aut bis id contingit, quod legislatores contemnunt, vt in *l.* 6. *ff. de legib.* sed sæpiùs, ac sæpiùs, & propterea versamur extrà regulam *tex. in l.* 4. *ff. eod.* vbi ex ijs, quę fortè vno aliquo casu accidere possunt, iura non constituantur; & reddit rationem *Cels. in seq. l.* nàm ad eam debet adaptari ius, quæ frequēter, & facilè, potiùs, quam quæ tatò accidunt; licèt iura præfata loquantur respectu legislatoris, condentis leges, qui non ad singulares res, sed ad vniuersales in legibus condendis respicere debet, *l. iura* 8. *eod. tit.* explicat ibidèm *Turam, & in l. non possunt*, 12. *n.* 1. *&* 2. *eodem tit.* affertq; rationem *Vlpian. in l. nàm vt ait*, 12. subiungens, vt cætera, quæ tendunt ad eamdem vtilitatem, vel interpretationē, vel certa iurisdictione suppleri, at respectu iudicū, tàm quod sæpè, quàm quod rarò accidit, in iudicium cum venire possit, siuè, semel, siuè bis accidat pro sua iurisdictione definire coguntur, vt per hæc verba *Turam. in d. l.* 6. *num.* 10. vbi suprà *in num.* 9. explicando, quod dixerat ibi Iurisc̄ōs. verba, *quod semel, aut bis accidūt, contemnunt*, dicit debere legi, *prætereunt*, non *contemnunt*, sed ei qui iurisdictioni præest, illos casus, qui semel, aut bis accidunt, commendatos relinquunt.

Sed casus illius mulieris per *d. Elisæum* recitatus, me terruit, quomodò illa mulier, quam Neapolitanam esse ibi asserit in principio, ad hosce immanes actus deuenire potuerit; cum Neapolitanum Cœlum mite, & placidum, ibiquè continuato Vere, & Autumno habitatores gaudeant, propter quod à cūctis orbis terrarū oris ad ibi degendū innumera hominū vis confluat, vndè inoleuit apud Poetas fabulosā illa siren, nautas ad Neapolitana litora appellētes deuorans; ibi bis vernāt flores, & fructus in dies ista felix tellus, superfetat, iuxtà illos Poetæ.

Sopra il nascente fico, il fico inuecchia:
E quādo spunta l'vn, l'altro matura.

Et per consequens ex benigna aetis temperie ibi nascentes, & degentes, maximè verò fœminas ad mollitiē, & delitias deditas experimur, vt ex versu.

Simile à se l'habitator produce.

Quod priùs dixerat *Plutar. in* 1. *moral. apophtegm. in princ. vt plantarum semina, sic hominum vias regionibus fieri similes*, sed forsan ex asperis Samnitum montibus, ad quos habitandi studio se contulerat, poterit ad illam feritatē à feris instrui.

An mulier comprehendatur sub statuto, seù banno prohibente dilationem armorum, *Guazzin. defens.* 29. *cap.* 2. *Vrsell. in exam. apum conclus.* 143. *num.* 27. *lit. A. Farinac. de var. ac diuers. crim. q.* 108. *nu.* 15. *Baiard. ad Clar. §. fin. q.* 108. *nu.* 15. *Vin. dec.* 220. *Guazzin. defens.* 29. *num.* 20. *Crispi in prax. crim. tract.* 11. *cap.* 5. *num.* 9. de prohibente ambulare de nocte, & violentiam cum armis, *Cāpagn. in cap. Regn. Adhoc, vt nostrorum, num.* 102. *Concioli resol. crim.* verbo, *mulieres, resol.* 7. & an in bannis exfractationum, *Auus meus ad Gramm. dec.* 63. *num.* 7. & ad *Capyc. dec.* 21. *in fin. Danz. cit. cap.* 5. *num.* 4. *& lib.* 1. *t. de fal. mon. c.* 2. *n.* 5. an sub hominis appellatione contineatur, Be-

Beſold.in pracogn. Pandect. ad tit.5. & 6.lib.1.ff q.18. Frider.Pruckman. tract.de differ.vtriuſquè ſexus,par.1. memb.3.art.1.Gæddaus ad l.1.ex nu. 32.ff.de verb.ſignif.

Quæ an foriudicari poſſit, quærit idē *Danza de pugna Doctorum,tom.1.de*
78 *foriud.cap.1. num.32.*& negatiuam aleam carpit ex *reſolut.Caball.tract. crim.centur.3.caſ.276.n.6.*circà quā reſolutionem duo ſunt mihi aduertenda; alterum, quod ſi velint negatiuam ſectantes, cum adducere ſub *nu.6.& ſeq.*pro opinione, quod fœmina banniri nequeat, quia ſub ſtatuto loquente, quod contumax, ex delicto habeatur pro confeſſo, conuicto,condemnatoq; non includatur, cum ratio ſtaturi non æquè fœmininis, ac maſculis conueniat,eſſet, dicēdum fruſtrà ab ipſo *Caball.* & alijs fuiſſe habitam quæſtionem, de qua in ſua reſolutione, nū mulierem bannitam occidens,impunitatem,vel præmium, vtrumq; à ſtatuto indictum, conſequatur? nàm, deſtructa concluſione, ſeù diſputationis ſubiecto, omnia cadunt accidentia,vt philoſophantur logici: & ex noſtris *Vigel.in Dialect. iur. reg.* 2.vbi dicit,negato ſubiecto,negari, & accidens,pag.191.ibiq; perplura legalia exempla illam fulcit, inter quæ in primis illud de *text. in* §. *ſeruus,inſtit.de cap.diminut.*his verbis:*ſeruus manumiſſus capite non minuitur,quia nullū caput habuit,*prout eſt è conuerſo,non quia concedere vellemus, mulieres bannitas non includi ſub ſtatutis decernentibus præmium,ac veniam, eas enecanti, ergò mulier banniri nequit; quia accidentia poſſunt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem, & ſubiectum poteſt ſine aliquibus eſſe accidentibus.

Alterum verò,quod *Caball.* diſcurſū, atq; theoricam in ratione, quare præmium non ſit deferendum occidenti mulieres, & vix ipſe *Caball.* impunitatem eis tribueret,vt dicto ſub *num.9.*licèt veritatem attigiſſe, putare velimus id erit concedendū in terminis ſui ſtatuti, vel aliorum ſimilium,in quibus ratio ſtatuti permittentis impunè eas occidi, atquè occidenti præmium proponentis, vel eſt manifeſta, cum dixerit, *nè quies publica perturbetur*, quam per bannitos perturbari diceret in locis,à quibus ſunt banniti, vel non eſt expreſſa, & hanc pro expreſſa habendam,inquit, vt à *nu.1.* & poſteà concludit ſub *num. 10. & ſeq.* At in terminis noſtræ conſtitutionis *grandis vtilitas*,quam proſequitur *conſt.pænam eorum*,non hanc eſſe rationem, deducitur ex ipſamet cōſtitutione,& proindè ne nos Regniculæ ſub ratiocinatione *Gaball.* viri alioquin doctiſſimi decipiamur, ad hæc aduertendum, & ſcribendū calamum induxi.

*Angel.*tamen *Scialoy.in tract.de foriud. c.17.n.28.* reiecta opinione negatiua præfati *Danz. cit.c.1. Nouar.ad prag.rub.de ſent foriud.n.10.& Foller.*verb.*ſi foriudi.ētur n.33.*opinatur,mulierē foriudicari poſſe,paucis cōtētus, vnico iacto fūdamēto,quia mulier vltimo ſupplicio affici poteſt.

Tādemquè,vt receptui canamus,cum *Foller.in prax.crim.4.p.3.* verbo,*&*
79 *ſi confitebuntur,ex num.* 7. dixiſſet, mulieres,minores,& ruſticos à pœnis ex contumacia incurſis excuſari,ex DD.ibi indicatis,aduertēdum cenſeo,quod ſi veritate fulcitur regula, æquiparatorum eandem eſſe diſpoſitionem, vt apud *Euerard. in loc. ab æquiparat.* quamuis materia ſit exorbitās,vt ex *Iaſ.Corn.& alijs* notat *Surd.deciſ.251.num.3.* & etiā in pœnalibus, ac correctorijs dilatat *Tiraq.de retract. conſang.* §. 15: *Glo.1.num.11.* ſi ruſtici,& minores non poſſent foriudicari,neq;mulieres. Vno enim ex ęquiparatis ſublato,alium ſublatum eſſe videtur, vt oſtendit *Conſt.Reg.de interpret. iur.*

verſ.

vers. vndecimò videndum, num. 33. quidquid enim putet *Foll.* à pœnis ex cōtumacia incursis immunes rusticos, aduertimus, illos in delictis minimè excusari, quodq; in multis alijs casibus ipsis non subueniatur videas *Tiraq. de pœn. tēper. caus. 11.* & post eum, *Farinac. eod. tit. ead. caus. q. 98.* licèt, quidquid dixerint II. CC. de indulgentia erga rusticos, eorumq; priuilegijs apud *Farin. de delict. q. 20. ex num. 52. Mantic. de tacit. lib. 8. tit. 25. num. 12. Vrceoli cōsult. forens. cap. 32. num. 31. Renat. Choppin.* qui tractatum edidit, *Menoch. lib. 2. de arb. cas. 194. Tepat. dec. 109. Tusch. in cōcl. 371. & 372.* verbo, *rusticus, & rusticitas*, aliūq; scripsit opusculum, *de rustica vitæ priuatæ laudibus*, & contra *de aulicæ vitæ molestijs Anton. de Gueuarra, & de re rustica Gilbert. Cognatus Nozorenus, Conrad. Heresbachius*, hisce tēporibus magis rustici, quam alij delinquentes puniuntur; quia illam regulam (non est malitia super malitiam rusticorum) experientia docet, ad præsens magis, quam vllo tempore verirate niti, & apertè cōprobat *Benedict. Bonius de cens. cōtr. artic. vlt.* vbi quærit, an sit parcendū rustico, qui labi tempus ad censum redimendum passus fuit? & dicunt aliqui affirmatiuè, quia aliquid rusticitati est condonandum, *l. si quis, de iurisd. omn. ind.* quo loci allegantur per *Follerium*, & ante ipsum à *Mars. de minor. mulier. & rusticis*, quod uerum, inquit ipse *Bonius*, in quibusdā iuris apicibus, & in terminis *cit. l. si quis maior.* at in rustico sagaci, vt sunt rustici nostri tēporis, penès quos est omnis versutia, id nō admittitur, non enim restituendi sunt rustici, nisi in casibus à iure expressis, vt firmat post *Iason in l. 2. C. de iur. emphit.* per *l. pen. C. de iur. & fact. ignor. DD. in l. iuris ignorantia, C. qui admit. Bon. cit. loc.* Innocens, et quieta rusticitas, quam Cæsar præconizauit in *l. utili 3. C. de desēs. ciuit.* hōc tēpore est nigro simillima Cygno, ex deductis à *Bertax. in repet. l. si quis maior. C. de transact. Menoch. d. cas. 194. n. 3. Hieron. de Laurētijs decis. Auenion. 79. num. 7.* vbi sigillatim describit rusticos, *Hering. de fideius. cap. 8. n. 110. Leotard. de vsur. q. 100. num. 58. Farinac. q. 98. caus. 11. num. 59. Nonar. de grauam. vasall. grauamin. 452. num. fin. Danza de pugna Doctorum, in lib. 3. tit. de iniurijs c. 1. ex num. 35. & seq. Mascard. de probat. q. 8. in fin.* iuxtà *Tholosanum, de republ. lib. 4. cap. 8. nu. 4.* rustici sunt fallaces, fures, & callidi, dicebat propterea *Stephan. Bertran. cons. 7. num. 6. lib. 1.* quod nihil impudentius est arrogantia rusticorum, quibus tanquam alienæ felicitatis impatientibus continuò vastus est animus nobilitatem extinguendi, teste *Laurent. Syluan. cons. 61. num. 33.* vt vterquè status æqualis fiat, aduertit *Io. Segura Dauolos in direct. ind. eccles. par. 1. cap. 2. num. 1.* ex *Franc. Sarmien. lib. 4. select. cap. 16.* & refert *Reg. Valenz. cons. 166. nu. 50. lib. 2.* ac proindè meritò Fridericus Imperator peculiari lege statuit in *cōstit. prosequentes de pugnis sublatis* nullum angarium, villicum, villanū, nullumq; vilis conditionis (vt vtar ipsius *const.* verbis) contra Comites, aut Barones, aut etiam simplices milites capitaliter accusatos, vel de personæ conditione, aut de omnibus bonis, aut maiori parte eorum in testes induci posse, de qua *const.* memor est *Gramm. decis. 34. sub num. 5. & dec. 104. sub n. 24.* & videndi DD. eam commentātes, & in dies rusticos, nèdum dolo, appensatè, & atrocissimè delinquere, sed eos, qui per campaneā quietum viuere perturbant, esse videmus; & sic succedit, quod indicat *Tiraq. loc. sup. cit. num. 17.* aduersus rusticum sagacem, quem sic quemlibet in dubio præsumi, tuetur *Sfort. Odd. de* re-

*restit.in integ.par.1.q.9. num.65. & seq.*ac in terminis,quod rustici possint foriudicari,quodq;foriudicentur, habetur expressè in *cit. constit. pœnam eorum, vers. sed in casu præsenti*,vbi enumerat,quid lucrantur ij, qui foriudicatos ceperint, dicit,sex Augustales esse persoluẽdos ei,qui rusticum foriudicatum capit,& proindè si per eandem *constit.* conceditur præmium capienti rusticum foriudicatum, certè censuit,rusticum posse foriudicari;consequens enim qui vult, etiam antecedens voluisse, dicitur,*instit.de hered.instit.in princ.l.illud,ff.de acquir. hæredit.cum concord.* de quibus per *Steph. de Federic. de interpret.iur.p. 1.num.70.* proùt tam mares, quàm fœminas multari,& foriudicari debent; si atrocitàs delicti ad talem pœnam iudicem impellat; ad tradita à *Gramm.dec.36.ex nu.12.* quia maior victima,quam iniqui punitio, Deo offerri,nequit, secundum *Senec.in Trag.*de quo meminit *Castr. in l.nemo,C.de episc.aud.*quia in *Sacra Scriptura* legitur,*non permittas, maleficum viuere super terram.*

De minore autem scripsi fusè in antecedenti Ritu, addimus *Paschal. de patr.potest.par.2.cap.10.sub num.22. Prat. respons. crim. 25. ex num.46. Reusner.dec.19.num.8.lib.2.Teg.in tract.crim.par.6.n.50.Antonel.de tẽpor.leg.lib.2.cap.16.ex n.3.Sous.dec. 17.Oriliam ad Campan.resol.2. n.4. Concioli alleg.86. ex num.1. D.Maioran.in opoprax.crim.cap.14.ex nu. 36.*quinque *à n.52.* modos,quibus minor ætas probetur,enarrat,& testes ex aspectu eam deducentes, quomodò deponere debeant, *Concioli* aduertit, *lib. 1. allegat. forens. 6.num.5.*

His collimat excitata nuperrimè quæstio,num fures nocturni intra huius
80 Ciuitatis mœnia,& burgos subripientes,viatores noctu palliis spoliãtes,expilatores ab *Alciat.*appellati,*in l.1.ff.de acquir.poss.* quasi expoliatores,viatoribus pallia,argẽtũ, & vestes diripientes,*Budæus in l. 1. §.expilatores,ff.de effractor. Rebuff. in l.hostes,pag.644.*in magnis,*ff.de verbor.signif.*vulgo(*Cappiatori*) nuncupati, quos statuit *pragm.1.de furtis*, æstimandos,vt disturbarores publicorum itinerum, & grassatores,etiã pro re minimi valoris, nulla de rei subreptę pretio habita ratione,caussam delegans nostrę M.C.V.,si cingulo militari pręfulgeant, ad generalem Exercitus Auditorem remitti debeant? Siquidem cum detrusus fuisset in vincula Frãciscus de Buecerijs,inquisitus furti noctu patrati in hac Ciuitate, efflagitauit, remitti, vt miles ad generalem exercitus Audientiam,obsistebat autem Fisci Patronus,dicẽs,Franciscum nõ esse actu merentẽ stipendia,quę potissimũ qualitas essentialiter à nostro exigitur statuto; Cũ enim graui morbo laboraret,petijt veniã, vt suę saluti consuleret,illaq; ad duos menses obtenta,fuerat postmodum, ob lapsum temporis, ei suspensum militare stipendium, seù, vt vulgò aiunt, *puntata la piazza*, itaq; non erat tempore patrati criminis actualibus militiæ laboribus addictus,vt expressè cauetur per plura Regni iura,præsertim vigore *pragm.20.de milit.*ac proindè,vt desertor militię militis nomine, foro, necnon priuilegijs exuitur, quando quid grauius admittit, *l. desertorem, ff. de re milit.Tull.Crispol.cas.milit.35. Caball.resol.crim.p.1.casu 147. & cent. 2. cap. 294.* de huiusmodi fraudibus, & alijs ad rem militarẽ pertinentibus,sermonem habens.

Addebat,eadem lege, qua Regius generalis exercitus Auditor statuitur iudex militum priuatiuè quod alios, vt habetur,cæteris posthabitis, in *in pragm. 2. de milit.* per eandem latrones, ac publicarum viarum grassatores excipiuntur: Contra istos enim eadem *pragm.*mandat inquiri à iudicibus ordinarijs, qualis

 est

eſt M.C. Nocturnos autẽ fures intra mœnia, & burgos latronibus, ac publicorũ itinerũ graſſatoribus, rẽ etiã valoris exigui ſubripientibus, ęquiparat *cit. pragm. 1. de furt.* executionem geminatis verbis eidem M.C. delegãs, quod eſt in viridi obſeruãtia, teſte *Pręſid. de Franch. dec. 521.* quam *deciſ.* vt nẽpè procedat cõtra exteros mem. prag., laudant *Caball. cẽt. 2. caſ. 129. R. Rouit. in eadẽ prag. 1. num. 3. Nouar. de grauam. Vaſall. lib. 1. grau. 136. nu. 77. R. Sãfel. lib. 1. dec. 40. in fin.* deciſum tradẽs, cuius meminit *Domin. Criſpi in pract. Crimin. tract. 13. cap. vlt. num.* 3. idem *Sanfelic. dec.* 41. notans, huiuſmodi delegationem non extendi ad captos cum re furtiua, quam alibi ſunt furati, *Muſcatell.* ad illius ornatum multa colligens, in *prax. Crim. rub. de priu. crim. furt. rap. &c. ex n. 9.* et in *rub. de pœn. ipſorũ n.* 11. & meritò, fures enim nocturni grauius mulctãtur, quam diurni, *l. ſacrilegij pœnam, in fin. princ. & in §. cęterum ſi quis interdum, ff. ad l. Iul pecul. Aff. in c. 1. §. ſi quis quinque ſolidos, num. 17. de pac. tenen. in vſib. feud. Boer. dec. 254. ex nu. 16. Petr. Gregor. ſyntagm. iur. lib. 37. c. 14. rub. de alijs circunſtan. num. 2. verſ. creſcit tamen pœna, Didac. Cantera quæſt. crimin. cap. 8. rub. de furt. num. 25. R. Capyc. Latro dec. 132. nu. 19. lib. 2.* maximè in Ciuitate, in qua reſident Princeps, Supremaq; Tribunalia, *Bal. in l. cũ ancillis, C. de inceſt. nupt. Io. Vital. in cõſ. impreſſo poſt prac. Tartagl. Reg. Capyc. Latro* mòx *cit. loc. n.* 13. quomodo autem accipiatur nox, vt in pœnam capitalem quis incurrat, *Aff.* lepidè inquirit *in Conſt. multę leges, num.* 13. quidq; ſi flagitium ſit patratum de ſerò, vel ſummo mane in crepuſculo, an dicatur de nocte, vel de die, & *num. ſeq.* relinquit *Aff.* quęſiti deciſionem iudicis arbitrio, cõprobatq; *Burſat. cõſ. 319. n. 2. vol. 3.* et de nocte, quomodo diuidatur in duodecim horas, loquitur *Bened. de Plũbin. in l. 1. n. 2. ff. de manumiſ. Antonel. de tẽp. leg. l. 1. c. 3. n. 20.*

Re diſcuſſa in M. C. in qua procedebatur per horas, excluſus fuit reus ab exoptata remiſſione; habito recurſu ad S.E. obtẽtoq; reſcripto, vt fieret relatio in Regio Collaterali Conſ. tandèm die 27. Februarij, decurrentis anni 1679. fuit decretum, quod, *Regius generalis exercitus Auditor in cauſa procedat*; vt in Banca M.C. Lelij de Feo, Scriba Fiſcali Ioſepho Capiblanco; Rei iura ſtrenuè tuente Dom. D. Io. Baptiſta Marcheſio, tum generis claritate, tum doctrinæ elegantia pręſtantiſſimo; quem, poſt quamplures Auditoratus laudabiliter exercitos, Cattolica Regis noſtri maieſtas, pręuia Excellentiſ. D. Marchionis delos Velez nominatione, ad munus patroni pauperũ extulit; quod quidem tãta humanitate, tãta comitate, ſedulitate tãta exercet, vt ſpes ſit omnibus certiſſima, fore, vt quàmmòx ad altiora dignitatũ faſtigia, quibus iampridem ſeſe digniſſimum oſtendit, extollatur.

Igitur fiſci patroni rationem elidebat, non eſſe eũ, inquiens, militiæ deſertorem, talis enim duntaxat propriè dicitur, qui à militia aufugit: hic autem commeatum obtinuerat, vt ſuæ ſaluti vacaret, ſicuti ex fide ſcribæ Portionis liquebat, cui integra fides habetur, *R. Rouit. dec. 82. n. 11. Bouadigl. in polit. lib. 2. cap. 19. num. 17. Cater. de iur. milit. lib. 1. c. 7.* Neq; ſtipendij ſuſpenſio, quia actualiter non deſeruiebat, operatur à militũ albo nominis abolitionem, quæ in cauſa tantũ deſertionis locum vendicat; ac proindè delinquens vna cum actis inquiſitionis ad iudicem militarem remittendus eſt, ex *tex. in l. de militibus, ff. de cuſt. exhib. reor. l. 1. C. de exhib. reis, Criſpolt. caſu milit. 34. & 35.* qui ait, *tex. in l. deſertorem, ff. de re milit.* excipientem deſertorem militiæ grauiora crimina patrantem, loqui de deſertore mili-

li-

litiæ absq;venia, non de milite,qui vacationem obtinuit.

Neq;laborandum de *pragm. 1.de furt.* quæ nocturnos fures, vt viarum publicarum latrones,& grassatores haberi mandat, cum intelligenda sit; quòad pœnam mortis infligendam, cui alioquin non possent submitti,si furtum vix ad duos carolenos ascenderet de iure communi, cuius pœna dupli erat, §.*ex maleficijs, inst.de action.* & laquei pœnam nunquam statutam fuisse pro simplici furto, aduertit *Anton. Matth. de furt.c.2.nu.6.*quin apud Aegyptios,Lacedemones,&alios,non puniri,nectit *Menoch. de arbitr. lib. 2. cent.3.cas.295.ex num.2.* & de iure Regni statuta est capitalis, si esset infrà augustalem,illius .n. rigore legis in *cit.prag.*1.huiusmodi nocturni fures, non inspecto exiguo rei subreptæ pretio, sed criminis qualitate, vltimo supplicio addicebantur; fures namquè viarum publicarum sunt, qui publicas vias armata manu obsident, & iter agentes deprehendunt, aggrediuntur, contrà quos clamant omnia, & insurgunt iura, vt suprà diximus, & dicemus infrà,verùm quòad fori declinationem,statutum illud à iure communi tam exorbitans non poterat extendi, sed strictè interpetrari, quominùs ius commune lęderet,quod regulare est in omnibus statutis, quæ sunt interpetranda,vt iuri communi non aduersentur, nec fiat præiudicium tertio,*l.2.* vbi *Bart.C.de noxalib. Rouit.in pragm. vbi de delicto quis conuen.deb.num.*14.

Nec pragmaticę de militibus hos à fori declinatoria eliminantes, nempè pro furtis in via publica,locum sibi vendicãt in nocturnis furibus, quia isti non sunt viarum publicarum direptores, vt plenè per *Merlin. cit. cap.17.lib.1.controu.forens.*sed simplices priuati fures, qui licet vti viarum latrones vltimo supplicio puniantur, hoc quòad pœnam, vt suprà fundatum est, cum simus in statutis pœnalibus, in quibus non datur extensio, nec de casu ad casum,nec de persona ad personam, nec ex identitate rationis, neq; ex maioritate ipsius, *Grammat.dec.92. Merlin.contr.47.centur.1.num.6.ad* 10. cum statuta eius sint naturæ,vt proprijssimè intelligi debeant, *l. 1. §.ijs,qui nautm,de exercit act.l.eum, qui vectigal,ff.de verbor.signif.* & in ijs sit strictissima interpretatio, *l.cõstitutionibus,ff.ad municip. Surd.decis.*191.*Sanfel.dec.*417.*n.*27.

Et pro coronide, vrgentem nimis aliã addebat rationem, desumptam ex *pragm.3.de furt.*quę priuilegia congerere intendens probationibus in crimine furti patrati intra męnia Neapolis,expresse mandauit,quod disponitur ex *cap.frequens, & effrenata*, per quod confessio trium latronum in quæstionibus deponentium de seipsis contra fautores,receptatores, & participes, dummodò quilibet secretè deponat, & alter de alterius depositione sit ignarus,habeat vim plenæ probationis, ac si vocatus esset conuictus, vendicet tantùm sibi locum in furtis intra męnia patratis,& signanter in ijs, qui per vias publicas intus Ciuitatem,vulgò *cappiando*,furantur, *de Franch.dec.*570.& rationem subdit illis verbis, quod hi non minus Remp. ledunt, quam disrubatores publicarum viarum, & grassatores, cuius decisionis *de Franch.* memores sunt *Gizzar.dec.*78.& ibi *Iudex de Angelis,Reg.Sanfelic. decis.*37.*&* 383.*num.*2.*Danz.de pugn.DD.t.3. tit.de confess.cap.9.num.*14. vbi ergò voluit expresse sãciuit,& licet aderat *pragm.1.de furtis*, per quam nimis expressis verbis disponebatur, quod hi nocturni fures vti direptores publicarum viarum plecterentur vltimo supplicio, nullo habito respectu ad pretium rei furatæ:At-

tamen, quia tantum locum sibi vēdicabat quòad pœnam infligendam, non quòad probationes, & forum; necessè fuit alia pragmatica respectu probationum hoc expressè sanciri; Vndè cum huiusmodi fures, neq; iure Regni, nequè communi attentis, veri grassatores, & publici latrones sint, non sunt exclusi ab exceptione, & militiæ foro, nè præiudicium inferatur iurisdictioni Regij generalis exercitus Auditori, qui priuatiuè quòad alios est competēs omnium militum iudex, & conferunt, quæ perpendit *Gratian. discep. forens. cap. 380. ex num. 33.* loquens de bulla Pij V. æquiparante fraudulentos decoctores furibus.

Quisquis autem sit iudex, perquàm acerrimè animaduertat in huiusmodi prædones, bannitos, latronesq; ac fures, vrbium, imò & Reipublicę totius pacem, & quietem perturbantes, publicorum itinerum securitatem destruentes; Principis enim est, non modò vias, sed & Ciuitates à similibus incursionibus tueri, *Angelicus Doctor 2.2. q. 62. tit. 7. Montan. de regal. vers. via publica, pag. 52. Merlin. cit. cap. 17. num. 2. Surd.* & ibi *D. Consil. Hodierna decis. 42. Borrel. cons. 16. Bertaz. cons. 470. vol. 2. & de claus. claus ul. 19. Gl. 16. & claus. 20. Glos. 26. Camill. Lepidus dec. Lucens. 121. Bartz. dec. Bonon. 146. n. 2. Tepat. dec. tit. 572. Boss. pract. crim. pag. 360. & 620. Gilhausen. arb. iud. ciuil. c. 3. n. 144.* curaq; est Magistratuum, *Mynsing. centur. 5. obser. 70. Zas. vol. 1. cons. 14. Perez ad tit. C. de priuil. dom. August. Myler. tract. de Princip. Imper. cap. 59. num. 5. Henr. Klock discep. politic. iurisd. de iur. vectigal. th. 77. Gasp. Klock tr. de erar. lib. 2. cap. 76. num. 4.* quorum negligentiam ingemit *Kopp. dec. 37.* qua in re, an vasalli contribuere teneantur, & custodire vias publicas, negant *Ioachin. Schultz. synops. feud. cap. 10. num. 32. Struu. syntag. feud. exercit. 11. thes. 5.* coarctantes dicta si tanta fuerit copia, & potentia latronum vagantium, vt aliquam belli speciem præbeat, grauiusq; periculum toti prouincię minetur, à quibus non recedunt, ex nostratibus *Luc. de Penn. in l. 1. C. ne rustic. ad vllum obseq. lib. 11. à num. 25.* ex *Isern.* in *locis* ab eodem memoratis, ipsūquē videas in *cap. 1. qua sint regal. ver. vectigalia, n. 10.* necnō *Io. Grād. de bell. in prædic. situs in 3. quæst.* cōferūtq; exarata à *Capiblanc. in prag. 19. de Baron. num. 44.* Iniquitatis propterea aliquid redolent statuta, vt incolæ deprædatorum damna à latronibus perpessa de proprio resarciant, quò habitores in illis indagandis vigilantiores existant, quę valida esse, & in Germania adamussim obseruari, ex *Beroo quæst. famil. 128. & 130. Anton. Monach. dec. Lucens. 1. Myler. cit. loc.* ostendit *Abasuer. Fritschi sylloge var. tract. tit. de vijs publis. cap. 12. n. 3.* nostro in hoc Regno Neapolitano illi per simile statutū vigere attestās, estquè *Const. Regni incip. super incisionibus*, ac *pragm. 1. de damn. clandest.* quæ clementia maxima nostrorum Regum in desuetudinem abiere, *Reg. de Pōte de potest. Proreg. tit. de regal. imposit. ex num. 59. Præs. Merlin. lib. 1. controu. forens. cap. 2. num. 7.* Quod deprædato iuxtà Villā facere licet, si ille latronū nomina ignoret, est, vt petat, quod omnes de Villa, seipsos exhibeant coram iudice, vt latrones cognoscat, ad quod, ex petente procuratore regio, cogi possunt, *Alber. in l. cum si exhibuissent, ff. de publica. Rebuff. ad Const. Gall. tom. 3. de dilat. art. 2. Glos. 2. num. 3. pag. 337.* subijciens ità obseruari inter armigeros, quando delictum aliquod perpatrasse dicuntur.

Insuper inclemens suppliciorum dilatio tot bannitos fouet in hoc Regno, conqueritur latè *Io. Bapt. Baiard. ad Clar. q. 84. ex num. 8.* potissimum

mũm ſermonem habens *num.* 11. de vtraquè Aprutina Prouincia admodùm vexata, cuius clamor, vel ad intimas Germaniæ oras deuenit, aiente *Abaſuero Fritſcho citat.tit.de vijs publ. cap.* 13. *num.* 12. teſtis eſt namquè *Carpzon. in prax. crim. q.* 90.*nu.*17.115.in locis,vbi in tranſgreſſores ſtrictè animaduertitur, quam vbi graſſatores impuniti euadunt, tutiorem eſſe commeatum, prudentiq;conſilio proditum eſt,vt illorum cadauera poſt executionẽ Rotæ affiggantur, quò prætereuntes admoniti à ſpolijs in vijs publicis abſtineant, eodem *Carpzon.* mòx *cit.nu.*18.teſte,& notãt *Danz. de pugn. DD. lib.* 3.*tit. de var.crim. cognit. capit.* 5. *& Nouar.deciſ.*125. Liceat tamen vera fari, non vtriquè hos gemitus,has voces,& querelas emitterent, ſi hodiè præcitati authores viuerent,quãdo ſolers Principis Proregis cura, & inflexibilis iuſtitia addicta tã integerrimis adminiſtris, oppida, ciuitates, vrbes, totũ deniq;Regnũ nõ incurſionibus modò,ſed incurſionũ metu liberat, ſecuritatẽ omnibus pollicetur.Poſtremò cum nocturno tempore obuenerint furta in hac Ciuitate, ius ſummum vindicatum fuit, cum nouiſſimèquè noctù infracta ſit officina cuiuſdã mercatoris in via Diui Petri Martyris, quæ vulgò dicitur *lãzieri*, cum furto multorum panniculorum aureorum,non diù tale latrocinium in tenebris reſeratum, ſed editum in lucem,vinctis in carcerem tribus ex quatuor latrunculis, morte illos plectendos in patibulo ſtatuit M.C.V.ratumq; habuit Collaterale Conſilium, & ità exequutum fuit in loco delicti.

Ad ſeruandam igitur inconcuſsè pacẽ, furtum,vel minimum etiam oluſculi capite plectebant leges conditæ ab Athenienſibus *Mynſing.* §.*furtũ num.*9.*in fin. inſtit. de oblig. quæ ex delic.naſcunt*,*Greg.Tholoſ.ſyntagm. iur.lib.*37. *cap.*1. *de furt. ex num.*1. Veterum Germanorũ in illo coërcendo rigorem,notat *Alb.Cranzius in ſua Saxonia lib.* 2. *cap.* 30.*de Hẽrico Duce Luneburgico* ſcribẽs. Gallorum moribus,qui viatori tantillũ pecuniæ extrà vrbes in via Regia extorquet, capitali ſupplicio afficitur,teſte *Bodino de Rep.lib. cap.vlt.* idemq; fieri Mediolani propter aureũ nummũ,indicant *Zieritz ad art.* 127.*Nemeſ.Carol. Clar. pract.crim.* §.*fin.qu.*74. Deq; multis generibus furtorum, & ipſorum punitione in pluribus Regnis loquũtur *Aul.Gel. noct.attic.lib.*11.*c.fin. Alex.ab Alex. lib.*6.*dier.genial.cap.*10. *Petr.Crinitus lib.*3. *de honeſta diſciplina, c.*13. *Menoch.de arbitr. lib.* 2. *cent.*3. *caſ.* 195.*Ioann.Iacob. Speidel ſpecul. obſ. p.*1356.

Hinc perperàm *Paris de Puteo in tractat.de ſyndic.*verbo,*crudelitas*,acrimoniæ notam dedit Friderici Conſtitutioni, quæ eſt in *cap.* 1. *in* §.*ſi quis quinque ſolidos, de pac. tenend.* vltimi ſupplicij pœnas furantibus quinque ſolidos minitanti, ideoq; ſuũ genus omninò interijſſe,nectit, nulla poſt ſe natorum ſobole relicta; ac omnes quotquot fuerunt Reges,qui huiuſmodi legem ſeruare mandarunt, eorumque adminiſtros, ſuper terram haud regnaſſe, ac malorum fine vitam terminaſſe, nec ad tertium gradum eorum perueniſſe generationem; quod Paridis quippè effatũ *additio Io:Ant. de Nig.in cap.ad hoc*,de verbo ad verbum *ſupra num.* 26. reſcribit, narrando enim ipſe *Io: Anton.* ſeptem eſſe iura, quæ circa furti pœnam ſtatuere,dicit ſub *num.*25.Tertium fuiſſe ius *conſtit.*Friderici II. Imperatoris, ac aduertit illam pœnam pro quinque ſolidis,vel pro valore bonorum quinque ſolidorum eſſe ſpecialem propter pacis violationem,præ cæteris laudans *Anton. de But. in cap.inter alia,de immun.eccl.* di-

dicẽtem memoratum §. *si quis quinque solidos*, locum vindicare in hypothesi, qua ex tali furto pacis fractio emergit, aliàs stari alijs iuribus, & *Additio* concludit, quod hodie de generali consuetudine, memoratus §. haud seruatur, & potissimum in Italia, & sic crudelis ipse Fridericus vtique existimãdus non fuisset, cum ratione pacis seruandę hoc statuisset; pro bono enim pacis multa fieri permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. Quinimò seuerior erit sanctio emanata à Reg. Carolo I. in *cit. c. ad hoc, de furt.* eandem gladij pœnam vltra vnciam furanti imponens. Et nimis diram dictam sanctionem appellat *ibidem sub num.* 28. *Io: Anton.* Et si verum esset *Paridis* dictum contra Fridericum, multò magis contra Carolum I. qui non ius speciale in casu fractionis pacis, prout egit Fridericus, qui, ad custodiendam labefactatam iniquis ciuium quorundam moribus pacem, illud tulit, statuitq; sed legem genericam in omni furto vnciam excedenti condidit, & non longè distat à furto quinque solidorum; nam quinque solidi sunt quinque nummi aurei, vt in *cit. cap. ad hoc, Sebast. de Neap. num.* 10. ex *Gloss. vltim. §. fin. instit. de pœnis tem. litig. Bud. de asse*, est videndus *lib.* 5. *fol.* 658. *& in fin. fol.* 664. quid solidus aureus sit, declarãs. Vncia verò continet sex nummos aureos, & septuaginta duo nummi aurei librã vnam faciunt, vt notant idem *Sebast. num.* 17. *Io: Ferrett. de duell. n.* 20. vbi de pœna furantis vltrà vnciam in Regno Siciliæ, & inter 24. casus, pro quo admittebatur duellum, ponit hunc de furto excedentem vnciam auri, quàm esse sex solidorum, seù ducatorum aureorum, nam in iure dicit esse solidum vnũ ducatum, ex *glos. in l. fin. de in ius vocand.* & de vncia videas *Budæum* de asse in pluribus *locis*, de quibus in repertorio in *ver. vncia*, & sic opus est, vt septem solidorum sit furtum, & consequenter istud *cap. ad hoc*, duos nummos aureos addidit, vt furans furca suspendi possit, cum in vsibus feudorũ, vigore *mem. §. si quis quinque solidos*, furando quinque solidos in mortis incidebat pœnam; dixit enim *Carolus in mem. cap. ad hoc, bona vltra vnciam*, vt demonstraret, furtum sex solidorum ad mortis condemnationem non sufficere, & ideò adiecit illud verbũm, *vltrà vnciam*, nam si dixisset valoris vnius vnciæ, dubitari potuisset, nùm si sex solidos, & non vltrà furatus esset, furca suspendi potuisset? quia *Sebast. ibidèm, sub n.* 7. quærens, quid si Augustalem, neque plus, neque minus subripuisset, vtrum infrà Augustalem dicatur, vt fustigari, in fronte mercari, & de Prouincia banniri possit, & respondet, perindè esse, ac si infrà augustalẽ furatus esset, *arg. l.* 1. *§. si intra, ff. de success. edict.* & notatur in simili *in Cõst. Regn.* in causa depositi in *glos.* quæ incipit: *Quid si depositum*, & concinit quæstioni, quæ fit in *Const. dilationis*, vbi dicitur libellum non esse dandum in quęstione, quæ infrà duos Augustales mouetur, nam si de duobus Augustalibus fuerit idem dicendũ, & ex his ibi coaceruatis *& à Neapod. in cõsuet. & idem si per duos, in verb. infrà* ac ab alijs Authoribus fuit decisum in S.C. vt testatur *de Franch. decis.* 707. quod sententia M.C.V. quę ex *pragm.* Ducis de Alcalà est executioni demandanda à summa ducatorum 150. infrà, si illa summam ducatorum 150. neque plus, neque minus cõtineret, in tali casu executioni esset demandanda, de qua nos meminimus in *Rit.* 257. *n* 6. *lib.* 2.

Dixi, inquàm, memoratam dispositionem à Carolo I. editam in *cit. cap. ad hoc* esse etiam nimis duram, ac diram, vltrà de *Nigris* appellauit *Mu-*

ſcatell. in tit.de furti pœna,num. 15. dicens, omnes ibi ſcribentes talem eam cenſere, ſubditque ſub *num.* 17.quod ſicuti illam Friderici *cõſt.* minimè vſus amplectitur, crudelemq; præconizant DD.inter quos *de Matth. cit.tract.de furt.cap.*2.*nu.* 6.ita quoque *mem.cap.ad hoc*,ratione fulcitur, quia quinque ſolidi ab vncia parum diſtant, & ſic authoritate *Afflict.*ac *Gramm.*ipſum *cap.* in furto ſimplici minime ſeruari nectit ſed loco ipſius, vel Iudicis arbitrio, vel triremium pœna mulctari, vt obſeruãt *Gramm.deciſ.*16. *num.* 17.*Danza tom.*2.*de pugn.DD.tit.de furt.* integro *cap.*6.occurrẽs ſigillatim *deciſ.Gizzarell.* 13. niſi tamen concurrat alia qualitas,furtum grauans, *Præſ.de Franch.dec.*315.*n.*7. *Gizzar.mox cit.deciſ.*13.*num.* 7. & ibi *addent.Muſcat.adduct.loc.nu.*17. *Conſil. Campan.reſolut.* 16.*num.*11. *Præſ. Merlin.cent.*1.*controu.forenſ. cap.*17.*n.*15.*Reg.Sanfelic.deciſ.* 35. *lib.*1.*& dec.* 166.*lib.* 2. necnon *dec.* 39.*n.*5.*lib.*1. quã refellit *Criſp.cit. loc.*quo ad pœnã capitalẽ in magno furto,abſq; alia qualitate,*Palma diuerſor.iur.Gloſ.*1.*n.*20.ſed vrget dictum *Angeli in l.quod ſi nolit,§.quid aſſidua, num.*3.*ff.de dil. edic.* magnũ nempè furtum æquiualere tribus paruis, & patrantem nimis enorme vocari conſuetum furari, quod extricant *Farinac.quæſt.*23.*nu.*9.*Caccialup. in l. cum ſeruus, ff.de condit. cauſ.dat.Iul.Clar.§.furtũ,ver.ſed an pro vno furto*,& ibi *Baiard. & Dregher.Scialoy.cap.* 3. *de forindic. num.* 12.*Giazz.diſcept. crim.* 26. *num.* 8. *Viſcont.in concluſ. iur.* verbo *furtũ*; Quin ſtatuta tàm nimiè rigoroſa, maximè mortis pœnam imponentia pro furto adeò tenui, plurimorum II. CC. fert opinio eſſe coercenda, ac licere Iudicibus illam in aliam mitiorem commutare, ex *Hippolyt. de Marſil.in l.lege Cornelia,§.Diuus Adrianus,num.*12.*ff. ad l. Cornel. de ſicar. Carrer.in prax.cri.§.*18.*caſ.n.* 14.*Io: Boniſ.in tract.de furt.§.fin. n.* 45.*Buccaron.de differentijs vtriuſq; iur. differentia* 134.*num.*9.*Farinac. quæſt.*167.*par.*2.*n.*41.*Caball.caſ.*18. *nu.*13.*in fin.*quos ſequitur *D.Criſp. in prax. crimin.tract.*13.*de furt.cap.* 3.*num.*31.

RITVS CCLXXI.

Tem ſeruat ipſa Curia, quod ſi actor, vel accuſator, fecit aliquem citari: & in peremptorio termino citatus comparuit: & etiam accuſator, vel actor,ſi accuſator, vel actor in dicto peremptorio coram curia dixerit ſe non habere paratum libellum: & habet aliquam iuſtam cauſam, tunc Curia ipſa dat terminum arbitrio Curiæ vtrique parti: reo, vt veniat pro libello:& accuſatori, vel actori,vt veniat ad dandum: qui terminus rarò ſcribitur in actis dictæ Curiæ.

SVMMARIVM.

1 *Sancita in hoc Ritu an ſeruentur hodiernis temporibus?*

2 *Diſpoſitio per non vſum non tollitur, ſed per contrarium vſum.*

3 *Sanctio text.in l.libellorum,ff.de accuſat. quomodo practicetur in Regno, quibuſue in caſibus?*

4 *Accuſator quæ ponere debeat in libello?*

5 *Actor quis ſit? ac in materia l.diffamari, ff.de ingen.& manumiſſ.*

6 *In ciuilibus,& capitalibus cauſis accuſatus liberatur, accuſatore nil de-*

deducente, cui præfigitur terminus.

7 *Actori intentanti ciuile iudicium, an liceat agere criminaliter?*

8 *Agere non potest, nisi ex parte sua adimpleuerit.*

9 *Denunciationes, & querelæ debent describi in libro, & nonnulla de libris votorum in alijs thesibus narrantur.*

10 *Obligatio penes acta si capiatur in folio, non posita in libro, reperta penès creditorem, vel alium, suas habeat vires, quamuis non sit posita in libro, quæritur? hacque quæstio exenteratur, ac in plures casus differitur, pluraque ad hypothesim validitatis obligationũ penes acta, etiam de more purgatione, narrantur.*

11 *Actuarius debeat ne penes se protessus retinere, & sit dominus actorum, & scripturarum?*

12 *Quando liceat iudici illa retinere.*

13 *Regula, quod qui incepit acta debet illa continuare vsq; ad finem; traditur, ampliationibus restrictionibus ac declarationibus exornatur.*

14 *Quare Archiua fuerũt à Regni legibus introducta, & quam fidem faciant scripturæ ab illis extractæ; ac declarationes plures nectũtur.*

15 *Nonnulla de peremptorio remissiuè.*

DIspositio isthæc Ritus, reo comparente in vltimo perẽptorio, si actor, vel accusator dicat se non habere paratum libellum, impartiatur sibi terminus arbitrio iudicis, ad illum præsentandum, procedit attento iure veteri, quo citatio antecedebat libellum, ideo *Maran. in 6. par.* aduertit, primum iudicij membrum esse citationem, illamque præponit libello, quem tenere tertium locum asserit, quin cõtumacias antecellere libello ipsi, illasquè idcircò esse secundi iudicij membrum, asseuerat, ac tali seruato ordine de ipsa citatione, contumacijs, et libello fatur, quin etiam in 1. iam *mem. membro, n.* 1. à citatione exordirii iudiciũ expresè inquit, deducitque ex *textu in §. fin. instit. de pæn. temer. litig.* idque apertius constat ex ordine *titulorum in* eodẽ *ff. veteris libro*, huiusmodi proptereà ritus dispositionem in disuetudinem abijsse, scribit *Reg. Tap. lib. 3. iur. regn. tit. de libell. edit. rub.* 8. *super hoc rit.* pagina *mihi* 46. quẽ seruari, quando eueniret de facto, et actor opponeret, non habere libellum paratum, aduertit *Carau. in hoc ritu, num.* 3. nixus regula illa, dispositionem per non vsum non tolli, sed per contrarium vsum, quamq; regulã idem cõprobat *in ritu* 259. *num.* 6. *& in pragm.* 2. §. 3. *num.* 42. *de S.C. Maced.* necnon *Camp. in cap. item iustitiarij, n.* 6. *&* 9. *Fusc. singul.* 19. *lit.* L. quin ex *cõstit. accusatorem*, sancitur, quod Accusator si in termino præfixo non comparet, in cõtumaciam puniatur in tertia parte mobilium, & si iterum ad prosequẽdum citatur, & sit contumax pœna centum Augustalium; proût in eandem pœnam incurrit, si post litem cõtestatam accusationi institutæ renunciauerit. Ex ritu autẽ 202. aliter punitur accusator, necnon accusatus contumax, tàm ante, quàm post litem contestata, vt aduertunt *Marant. in 6. & vltima part. num.* 80. *& Carauit. citat. rit.* qui sub *num.* 2. tractat de pœna à iure communi indicta contra accusatores desistentes, quæ erat Turpilliana pæna in quinque libras ipsũ accusatorẽ puniẽs, *l. 3. in fin. de prauaric.* ibiquè latè tradit de iure communi, tàm ante, quàm post litẽ contestatam, de quo *Concioli resol. crim.* verbo *accusator, resol.* 1. itemque de iure Regni, ibique sub *num.* 6. nectit *Carau.* hodie esse innouatum, vt accusationis libellus non detur, iuxta *text. in l. libellorum, ff. de accusat.* de quo dixi *in ritu* 21. *lib.* 1. sed de consuetudi-

ne

ne exponitur querela, quam scribi dicit in libro querelarum deputato in omnibus Curijs, & post *Gaudin.* notat, querelam solemnitates, quæ requirũtur in *mem. l.libellorũ*
3 continere debere,& cum dubitaretur,an etiam in crimine Blasphemię prętatę *l.libellorũ* solẽnitas esset requisita; percepi annis elapsis à doctissimo viro,fuisse affirmatiuè decisũ in S.C.relatore Dom.Cõs.Ferdinãdo Fornario, Iudice tũc M.C.V. in causa V.I.D.Mauri de Melfa, ex *Bart.* doctrina *in cons.* 172. *& Ang. in §.fin.auth.quom.oport.episc.*ac etiã procedere istam formam solemnitatum,de qua *in cit.l.libellorum*,aduertit *Marant.in* 3.*memb.rectè concipiatur libellus,nu.*12.notans,quod debet continere locum perpatrati criminis, annum, mensem,Indictionem, & Imperatoris reguantis, nomen,licet hoc vltimum dicat de iure non requiri,ex *Bart.in cit.l.libellorum in* 1.*column.*sed de communi consuetudine apponi locum Consulis, quem nunc non habemus;sed in Regno, nostro audiui, aliquando in aliquibus locis has solemnitates fuisse in querelis obseruatas, etiam in querelis contra syndicãdum officialem, licet consultus vti Aduocatus, dixissem,talem solemnitatem in querelis syndicatus non esse necessariã,declaratione tamen, & animaduersione, de qua per *Parid. de syndicat.in rubr.libell.qualiter form. in syndic.c.*2.*incip.an contra officialem, pag.*231.*fol.mihi* 271.quæquidã solemnitates,minimè obseruantur in M.C. & in Regijs Audientijs, teste *Foller.in verb.audiantur exceptiones,num.* 12. notante,in Regno parùm, aut nihil de præfatis solemnitatibus *l.libellorum* curari,sed satis sit constare de facto;vigore *c.detestantes*, *& ex Ritu incip. Isabella Deigratia*,289.de modo autẽ formãdi libellũ, & quomodo memorata iura nostri Regni intelligantur, relego lectorem ad optimè,post alios exarata à *Muscat.in prax.par.*1.verbo,*libellus,à num.*1.& de accusatoribus, ac accusationibus, post *Marant. in. 6. par.principali,& vltima*, in varijs ibi *numeris*, & alijs locis, de quibus *Garauit. in cit. rit.* 202. *Farinac.tit.de Accusatione* integra. *quæst.*12.

Itaq; hodiè indubitatum agnoscimus, etiam iure communi attento, obstringi accusatorem declarare an-
4 num, & mensem, ac alias circumstantias, *Boss. in pract. in tit. de inquis.num.*91.*Anton.Gomez var. resol.tom.*3.*cap.*11.*num.*4. *Farinac. de inquisit.quæst.*1.*num.*18.*Mysing.obseruat.*40.*in princ.cent.*2.cautelam tradens libellanti, ne addat diem, nedùm horam, nè si forsan in probatione ipse eiusdẽ diei deficeret, prorsùs postea succũberet, *Guazz. defens.*3.*cap.*3.*nu.*7.*Vrsell.in exam. apum,concl.*26. *num.* 44. licèt alios contrarium tenẽtes collaudet *Rot. decis.*8.*in princ.post* 4.*volum. consil. Farinac. Viu.opin.*24.de obseruãtia nostri Regni memor, *Vrsill. ad Afflict.decis.*250.sermocinans,quando ciuiliter ageretur de delicto; etiam in inquisitione, quæ fit per Iudicẽ, *Farinac. Scacc. Guazz. & Vermigl. in locis suprà* proximè *adduct.*& vltrà eos,*Ciriac.contr.*488.*n.*1.*& seq. lib.*3.optimè comprobans, dumodò reus non expetat diem, & horam exprimi, vt probare possit illa die alibi fuisse, aut dicat,non deneganda esse sibi iura, vel subtrahendam defensionis facultatem, *And.Gayll. lib.* 1.*obseru.*64.*num.*11.*Petr.Greg. Thol.p* 3.*synt.iur.lib.*30.*cap.*7. *num.* 7.*Hier.Treutt.de publ.iudic.in.th.*3. *lit.B.VVesenb.num*.12 *partit.de accusat.Iul.Clar.quæst.*12.*nu.*13.*Coppen.obseru.*120.*lib.*2. *num.* 2. *Guil. Boekelij de public. indic.disq.*3.*num.* 10.citrà tamèn calumniam,*Farinac. de inquis. cit.quæst.*1.*nu.*21.*Scacc.de indic.cit. quæst.*51.*nu.*35.ac *Guazz.*

dict.

*dict.defen.3.cap.3.num.*10. & dummodò accuſator iureiurando aſſerat de die præciſa, haud recordari, *Clar.in d.§.fin.quæſt.*12. *verſic. dixi etiam in fin.Farinac.de inquiſ.d.q.*1. *num.*22.*Scacc.de iudic.indic.q.*51.*n.*36.*& Guazz.cit.defenſ.*3.*cap.* 3.*nu.*2.*in fin.* tenetur tamen ſpecificare, ſi delictum minimè punibile eſſet, niſi certa die, & hora, vt tradunt *Bald. in cit. l. libellorum nu.*12.*ff.de accuſ. Ant.Gomez var.reſolut.dict. tom.* 3. *cap.*11.*num.*4.*Oſaſch.conſ.*65. *num.* 42. quem refert *Farinac. citat. loc. num.*36.*& q.*1.*num.*19.*Scacc.mem. Guazz. citat. defenſ.*3.*cap.* 3.*num.* 11. de quibus *Concioli reſol. crim.* verbo, *accuſator*, *reſol.* 7. *Carpzou. pract. crim.p.*3.*quæſt.*106.*ex num.*1. *Mod. Piſt.conſ.*34.*Hartm.Piſtor.obſ.* 59. *Thom. Metzger. conſ. crim.* 15. *Antonel. de temp. legal.lib.*4.*cap.*12.

Actor verò, de quo loquitur Ritus, ille eſt, qui ſubſtinet partes eius, qui indicit Bellũ, ſeù prouocat ad duel-
5 lum *cap.forus,§.accuſator,de verbor. ſignific. in l. libertus*, et ibi *Bar.ff.de in ius vocan. Dec.cõſil.*487. *&* 676. *num.* 22. *Roſbach.in proceſſ.ciuil.tit.* 10. nimirùm ſi diffamatum agentẽ, ex *l.diffamari,ff.de ingen.*et *manum.* dici actorem, verior probat ſententia, à me comprobata ſuper *Rit.*190. quem locum laudat *d.Luc.ad Frãc. deciſ.* 657. *num.* 1. materiam huius legis examinant *Ricc. collect.* 69. *Gaill. lib.* 1. *obſeru.*9.*num.*7.*Ayrer. proceſ.p.* 1. *cap.*1. *obſ.*5. *Gelhauſ.in arb.crim. cap.*2.*tit.*34.§.3.*ex nu.*93. *Couar.lib.*1.*reſol.cap.*8.*Ludou.deciſ.* 32, *Heig.lib.*2.*quæſt.*82.*&* 85.*Mynſin. cent.*3.*obſer.*78.*Hieron.Treultr. conſ.* 105.*Fab.in C.lib.*3.*tit.*6.*defin.* 3. *Chartar.deciſ.*8.*Carpz.iuriſp.for. p.*2.*conſt.*7.*defin.*13.*Schiramn.obſer.* 164. *Tretancinq.var.reſol.lib.*1.*tit. de diffamat.reſol.*1.*H.Piſtor.obſ.* 94. *Veſenbec. conſ.* 96. *Georg.Euerard. lib.*2.*conſ.*37. ipſe autem actor euidentèr, et clarè ſuam tenetur probare intẽtionem, *Marta in voto* 22. *n.*6. adeò quod, ipſo nihil probante, aut non plenè, ſit reus omninò abſoluendus, conſors eſt DD. ſententia in *l.admonendi*, *ff. de iureiuran. & l.properandum*, *§.& ſi quidem*, *ff. de iudic. Maſcard. lib.* 1. *de probat. concl.*36.*Surd.conſ.*328. quidque in poſſeſſorio iudicio, *Ricc.collect.*459. *Reg.Rouit.in pragm.*1. *num.* 176. *de abuſ.in ſcrib.ſublat.D.Gaetan.Ageta in epitom for.feudal.aſſert.*10.§.1. *lit.A.in apoſtill.D.Nicolaus Vincent. Scoppa ad Gratian. dec.*14.*num.*2.*& dec.*122.*num.* 5. Verum diffinitiuè, aut ſimplicitèr, an ab inſtantia tantùm, & obſeruatione iudicij? Contentio eſt inter Peritos; omnium verò optimè explanat, diſtinctione vtens, ſi terminus conſtitutus fuerit, illeq; antè, vel poſt litem conteſtatam, *Seſſe deciſ.*217.*par.*2. quod ſi nullo conceſſo termino, nuſquàm abſoluendus diffinitiuè veniat, ſed ab inſtantia duntaxat, auctore *Fulnio Paciano de probat.negat.lib.*1.*cap.* 67.*n.* 43. ad quorum maiorem elucidationem non erit inutile perquirere, quæ nos retulimus ſuper ritu 95. & an actor priùs debeat probare, quàm reus, *Maſcard. lib.* 1. *de probat. concluſ.* 37. ac valeat exceptiones contrarias proponere, *Fab. de Anna conſ.* 58. & regulam, licere actori, quod reo licitum non exiſtit, quomodo intelligatur, examinat *Dyn.de regul.iur.in regul.*32. In
6 capitalibus inſupèr, ſcilicèt criminalibus cauſis, accuſatũ liberandũ, accuſatore nihil deducente, quãuis reus nil prꝏſtiterit, apertè carpitur ex *l.Actor*, *& l.fruſtr.*1, *C.de probat. l.quotiès*, *& l.ante omnia*, *ff.eod.ac l. nimis*, *C.de teſtibus*, *Caball.reſ.crim. caſ.*20.*num.*11.*cent.*2.*Vermigl. cõſ.* 6.*num.*14.*ac conſ.*386. *num.* 1. *Decian.conſ.*96.*num.*28.*lib.*3.*Maſcard. de probat.concluſ.*36.*ex nu.* 1. *Scacc. de iudic.lib.*1.*cap.*93.*num.*3.*Concioli reſol.crim.*verbo, *accuſatore*, *reſol.*

5.*al-*

5.alleg.forenſ. 14.*num.* 1.*alleg.* 85.*n.* 1.*ac alleg.* 89.*n.* 59 & diximus poſt alios, in *rit.* 220.*nu.* 14.*lib.* 1.etiam ſi reus in ſe ſuſcepiſſet onus, ſuam probandi innocentiam, *Caball. caſ.* 259.*cent.* 3.*Ioſeph Ludou.dec.lucenſ.* 11.*num.* 13.*Decian.conſ.* 517.*nu.* 5. *Concioli mem.reſol.* 5.*nu.* 6. dùm tamen accuſatori ipſi terminus præfixus fuerit ad probandum obiecta, quem ſtatuendum eſſe, monet *Decian. conſ.* 8. *num.* 179.*vol.* 1.& non obſcurè *Dominicus Arumaeus in deciſ.Senenſ.* 13.*num.* 55.*par.* 2. ſed an ab obſeruatione iudicij tantùm cū clauſula, *ex hactenus deductis*, *Farinac. in fragm. crim.lit.A.num.* 23. *& in tit.de inquiſ.q.* 4.*nu.* 27.*Guazzin.defenſ.* 2.*cap.* 7.*num.* 5.*ac defenſ.* 29.*cap.* 1.*in fin. Concioli cit. reſol.* 5. *num.* 5.Cùm autem Actor ipſe quiſ-
7 uis ſit, iudicium intentauit ciuile, criminaliter agere nequeat, aduertit, & perbellè defendit idē *Marta voto* 52. *num.* 5. Et an, & quando cauſa ciuilis faciat ſuperſedeti in criminali,indicant *Spada conſil.* 78. *to.* 1.*Mari ad Gramm.dec.* 60.*n.* 6. & in Regno adſunt iura in *conſt.exceptione filiationis,lib.* 2.*rub.* 22.*in cōſt. ſi ciuiliter agens,eod.lib.* 2.*rub.ſeu tit.* 21.*in prag.* 2.*tit.de falſ.Conſil.Carleual.lib.* 1.*tit.* 2.*de iudic.diſp.* 6.*nu.* 40. per quæ an ſint correcta iura communia *in tit.C.quando ciuilis act.cri. praeiud.*inquirunt *Andr.* cæterique *Gloſatores ibidem*, *Gramm. dec.* 60. *ex num.* 23.*Reg.Rouit.in cit. prag.* 2. *num.* 3.& ibi *Laganar.*& diximus in *rit.* 193.*num.* 7. *lib.* 1. & alibi, quin
8 agere nuſquam valeat actor, niſi ex parte ſua priùs adimpleuerit, oſtēdit *Decius conſ.* 119.*Corneus conſil.* 106. *num.* 5.*& conſ.* 179.*nu.* 1.*lib.* 1. quin adimpleuiſſe cōſtare liquidiſſimè debet, *Rolan.conſ.* 57.*num.* 17. *lib.* 1.*Natt.conſ.* 50.*num.* 5. *lib.* 1. & copioſiùs *Ambroſin.dec.Peruſina* 3. *num.* 37.*& deciſ.* 15.*num.* 5. *cum ſeq.* Oportet autem,vt opponatur iſthæc non implementi exceptio, vt acta corruant, alioquin iudicium rectè procederet, & ſuſtineret, teſte *Rota deciſ.* 476.*num.* 11.*par.* 1.*diuerſor. Marta voto* 208. *num.* 3.ad quā proponendam exceptionē non implementi, haud requiritur abſolutio à iuramento,*Gratian.dec.march.* 26.*num.* 25.

Inſuper librum faciendum in M. C. de querelis, & denunciationibus, ex
9 hoc Ritu colligitur,de quo memor eſt *Carau.in ritu* 24.*in fin. & in ritu* 2.*ſub num.* 14. laudans *pragm. ſanctionem* 21.*§.* 3.*de offic.mag.iuſtit.*cui collimat altera 29.*§.*8.12.*&* 13.*eod. tit.*& ſanxerat quoque *ritus* 29.in quo *Carau. in* 2. *notab.* ſingulariter obſeruat, malè ſeruari, quod ſcribantur denunciationes in libro per ſcribas,quin *ritu* 24.diſponitur obſtringi actuarios in quinternis acta omnia, quæ ſiunt per dies, deſcribere, idque habetur in *cap. Regni* 257. non diſſentit alter *Ritus* 26. mandans,actuarios obnoxios eſſe, ſcripturas,ac proceſſus detinere in Curia, & adſeruare vulgò in Caſſono communi, notatque *Niger. in cit.cap.num.* 34.Illud de conſeruatione in caſſono, intelligit *Carau. in cit.ritu* 24.de archiuio, vbi ſunt Caſſoni, vti loquuntur *Pragm.* 23. *§.*4.*pragm.*24.*§.* 12. *de offic. Magiſ. iuſtit.& Prag.*4.*de actuar.* eſt tamen aduertēdū ex *Carau.in mem.rit.*24. non omnes actus eſſe ſcribendos in libris,ſiquidem acta, quæ ſpectāt,& pertinent ad proceſſum, non ſunt in illis ſcribenda, cum de ijs ſiant proceſſus ſeparati,idcircò actus Curiæ in hac materia dicuntur obligationes penès acta M.C.,& earum incuſationes, quę debent ſcribi in libris,ex *cit.pragm.*21.*§.*29.*& prag.* 22.*§.*10.*eod. tit. de offic. magiſt. iuſt.* Vota inſuper Iudicū,tàm ciuilium, quàm criminalium debēt notari in libris,& vulgò dicitur in M.C.liber votorum, *pragm.*39.*§.*5.*eod.tit.* in Re-

Regia Camera liber notamentorũ, & in S. C. huiusmodi liber fit per Secretarium, à quo asseruatur, prout in Regia Camera, necnõ in Collaterali Consilio; in M. C. verò ciuili, vel criminali fit liber ab actuarijs ciuilibus, & criminalibus per mensẽ, Item banna, & condemnationes ciuiles, & criminales, qua de re liber ab actuario asseruatur, in quo ea exarantur, *pragm.* 19. *eod. tit.* cum autem pro contumacia ciuili, non fiat condemnatio, teste *Carauit. in ritu* 24. ideò contumaciæ ciuiles nõ ponuntur in libro, sed intelligitur de bannitis, & condemnatis, siuè contumacibus criminaliter; item pœnæ, quæ incusantur, *pragm.* 20. *vers. item, che detti, eod. tit.* mandata de capiendo pro delictis, *pragm.* 24. *in princ. de offic. magis. iust.* præterea prouentus, siuè compositiones debent scribi in libro, qui fit à Perceptore M. C. *prag.* 11. §. 7. *eod. tit.* qui tenetur etiam conficere librum cõtumacium, bannitorum, & pœnarũ incusatarum, *d. prag.* 22. §. 5. Procurationes verò, si fiunt occasione alicuius Iudicij exarantur in processu, sin autem, non adsit processus, scribuntur in libro obligationum, vel aliter, vt Actuario videbitur, & ita seruatur, Et memoratis pragmaticis, concinit *text. in cit. cap. Regni* 257. vbi loquens de pluribus libris conficiendis à Capitaneis, Iudicibus, & Actuarijs: verùm de Iudicibus, ac Capitaneis abijt in desuetudinẽ, cũ fiant tantùm ab Actuario Tribunalis, vel ab eius Secretario, si adest. Est quoq; prouisum, quod cautiones sententiæ, & commissiones pro exequẽdo in S. C. registrentur à Secret. S. C. ex *prag. vulgo delli* 89. *capi;* licèt anteà aliter seruaretur, eiq; soluitur merces caroleni vnius, ex taxa facta per idẽ S. C. Hinc cũ Actuarius in libro, seù quinterno teneatur describere acta Curiæ, inter quæ est obligatio pœnes acta, inquiritur opportunè, an si ea capiatur penès acta in folio, non posita in libro, reperta apud creditorẽ, vel alium, sit nulla, vel suas habeat vires, licèt non sit

10 posita in libro, adeò, vt si exhibeatur à creditore, teneatur Iudex eã exequi: quæ quidem quæstio plurièś me in angustias redegit, & quia sæpè, sæpiùsque accidit, rem istam pleniùs exagitabo, articulatim per plures casus procedendo.

Primus igitur est, si huiusmodi obligationi, siuè folio desit subscriptio Actuarij, nec constet ab eo fuisse scriptam, adsint licèt testes subscripti, iuxta *pragm. penult. & final. sub tit. de actuar.* & tunc citra dubium nullitati subiacet, vt obseruat *Io: Anton. Niger in cap. Regn.* 280. *num.* 8. erit enim priuata scriptura, *Specul. in tit. de instrument. editi,* §. *postremo, num.* 15. *Cum. in Rit. Sicil. cap.* 15. *nu.* 21. Alter autem, attento iure Regni, quando in illo folio adest subscriptio Actuarij, & testiũ, sed producitur à creditore, & non est penès Actuarium in officio existentem in Curia Baronis, aut finito officio, non est in archiuio, vel in Regijs Tribunalibus, pœnes actuarium successorem: Et in hoc reperio quatuor iura: primum est *text. in d. c.* 257. vbi dicitur generaliter, teneri Notarium conflare librum de actis ordinarijs, atq; extraordinarijs sub pœna. Alterũ est *Ritus* 24. disponens, quod acta Curiæ debẽt ab Actuario scribi in libro. Tertiũ *in mem. pragm.* 22. §. 10. *de offic. magis iustit.* sanciente, quod Actuarij debeant obligationes penes acta congerere in librum intra quindecim dierum spatium, ex quo illas susceperint; vel quando in partibus capitur nomine M. C. à die, quo venerint in ipsam M. C. sub pœna vnciæ vnius, & refectionis damnorũ, & expensarũ partibus, necnõ Fisco. Quartum est in *pragm.* 21. §. 29. *eod. tit.* decernens, obligationes componen-

nedas in libro infra tres dies à die, quo fuerunt susceptæ, vel infrà mensem, procurandum hoc à partibus, secùs nullitatem redoleant, & *citat. pragm.* loquuntur in M.C.V. non autem generaliter.

Excitatam igitur ad libellam reduco quæstionem, primò, an dicta obligatio sic in folio exhibita, nullitatem sapiat, ex eo, quod non est descripta in libro, & propterea illud folium nullius sit roboris, in terminis *mem.cap.257.& pragm.22.num.* 10. iam quod in illis dicitur, quod Actuarius teneatur scribere in libro, & facere quinternum sub pœna, non per hoc dicetur obligatio nulla, ex quo non sit mandata scriptis libro, cum non dicitur actus factus contra legem, si quidē actus dicitur contra legem, quando prohibitiuè loquitur, aliàs secus; & idcircò actus remanet validus, si non procedit lex abrogãdo, *Salic. Alex. Felin.* necnon *Ias.* quos sequitur *Surd.cons.360.n.46.lib.3.* nec scribi in libro obligationem, est de obligationis substantia, cum non in ea exigatur illud requisitũ, sed dũtaxat in notario post actũ factum, qui teneatur eam in libro ponere, & licet adijciatur pœna in casu contrauentionis, non ex hoc censetur adhuc adiecta annullationis labes, cum possint simul concurrere pœna, & resolutio actus, quæ non est in præiudicium Notarij, qui debet subire pœnam, sed in præiudicium contrahentium; ideò in hoc casu non censetur apposita nullitas actus, vt doctè sermocinatur *Bart.in l.prætor ait, in princip.num.3.ff.de nou.oper. nunciat.Salic.in l. non dubium, num.* 15. *C. de legib.* & ibi *Bald.num.28.* Cæterum in terminis *mem.§.10.* licèt obligatio non ponatur in libro, valeat ipso iure, tamen est nulla ope exceptionis, & quo ad effectum venit irritanda, nàm non potest negari, quin sit de solemnitate obligationis, quod ponatur in libro, & cum illa solemnitas requiratur post actum perfectum, quamuis non dicatur de substantia, dicitur de solemnitate, & pro introductione aliqua intercedunt in actu quatuor modis, iuxtà *Bald.* effatum, in sequutum à *Ias. in l. vniuersa, num.13.C. de precib.imper.offer.* vel ante formã, vel post formam, vel de forma, vel præter formam: ea verò, quæ intercedunt post formam, licèt non dicantur de forma, tamen explicantur de solemnitate effectuali, *Angel. Card.* & DD. quos *Felin.* conglomerat, in *c.cũ dilecta n.6.vt lit.non contest.ver. quartũ signũ, Ias.in d.l.vniuersa, n.9.* & ita solẽnitate effectuali omissa, requisita ab ipso statuto, redditur actus nullus ope exceptionis, & venit cũ effectu annullandus, *Bart.Bald.* & cæteri, quos sequitur *Roman.in cons.203.num.8.Anchar. Dec.Angel.Ias.& Abb.Areti.* & alij; apud *Mandos. ad Rom.ibi in d.num. 8.lit.E.Gayll.* decisum nectẽs, *obser. 124.lib.1.* addens, quod forma est duplex, vel substantialis, & est illa, quæ concomitatur actum, & in ipso actu debet interuenire, vel accidentalis, & est ea, quæ post actum intercedit, vti est solemnitas requisita post actum, etiam à statuto, vt eius omissio vitiet ope exceptionis, ad exarata quoque à *Surd. in cons. 361.num.8.lib.3.*

Et quod dicatur solemnitas effectualis, & de substantia formali, istud perlucet ex pluribus, primò, quia in dubio ita præsumitur, *Rolan. cons. 30. nu. 1. lib.3.Burs.cons.200.num. 12.lib.2.* Secundò, nàm quod ponatur in libro, est de ordine scripturæ, siuè obligationis, quando verò est à lege positum in ordine, & est grauis præiudicij, intelligitur de forma, & substantia, *Bart.Abb.Imol. Bald.ac Cardin.* quos *Felin.in dict. cap.dilecta, num. 6. vers. tertium signum,* & istud est grauis præiudicij,

prop-

propter fraudes, dolos, et alia similia. Tertiò, idem patet, nàm quādo est aliquod priùs, vèl posteriùs illud, quod requiritur, tunc designat ordinem, et substantialem, post *Roffred. & Bald. Falin. in dict. cap. dilecta, eod. num. 6. versic. sextum signum*, et hùc spectat præfata cōmunis sententia, quæ habet, quòd ea, quæ requiruntur post actum absolutum, atquè perfectum sunt de solemnitate effectuali, ità quod eorū omissio deturpet maximè, ac vitiet illum actū, ope exceptionis, et in proprijs terminis ob defectū scripturę non positę in libro, post alios, cōcludit *Rom. in cit. cōs. 203. in primo dubio*, licèt videatur ibi loqui, quādo requiritur in ipso actu scripturæ, sed *in secūdo dubio* loquitur, ope exceptionis, et sic in materia nostra, tacito *Roman.* idem videtur velle *Saÿr. in claui regia, lib. 12. c. 25. n. 8.* facit *Corn. cons. 159. num. 2. in fine, & 3. lib. 1.* Non officit, quod illa, quę requiruntur in actu, quorum verba habent certum, et determinatum finem, sunt potiùs ad instructionem, iustitiam, pro visionem, et interesse, ac vtilitatem, quàm ad formandum, *Anchar. Brun. Ruin. Vasq. & Niuiz.* quos sequitur *Bursat. in cons. 74. nu. 52. & seqq. lib. 1.* verba in *dict.* §. habent determinatum finem, scilicet interesse Fisci, et Partium, dum dicunt, quod Notarius non scribens obligationem in libro, tenetur ad interesse Partis, et Fisci, et sic *mem.* §. tendit potiùs ad instruendum, nō autem ad formandum actum; Huic obiectioni dupliciter potest respondéri, vel primò, quod est, minimè esse de forma substantiali, siuè quæ in ipso actu requiritur, sed esse de forma accidentali, quæ post actum deposcitur ad conseruandum actū perfectum, et ita intelliguntur dicta præfatorum II.CC. vt quamuis sit requisitum ad certum finem, et intercedat post actum, dicitur de forma accidentali, ita quòd omissio operatur nullitatem, ope exceptionis ex adductis. Vèl et, secūdò dici potest, verum esse dicta verba habere certum finem, scilicet interesse Fisci, et Partis, sed illud interesse emanat ob nullitatem actus, quę nullitas in illius solemnitatis omissione prouenit, ope exceptionis; Et à primo ad vltimū perconstātèr firmamus in terminis *pragm. 22. §. 10.* requirentis obligationem debere scribi in libro, talem solemnitatem requisitam post actum operari, quod eius omissio vitiat actum, ope exceptionis, cum sit solemnitas grauis præiudicij, ex quibus declaranda est doctrina *Bart. in l. cum hi, §. si prętor, ff. de transact.* quā ab alijs cōmuniter recipi, notat ibidèm *Ias. n. 1.* & ab omnibus amplecti nectit *Valasc. cōsult. 52. num. 28.* dicit *Bart.* quod omissio solemnitatis grauis vitiat actū, verūtamē intelligas ipso iure, si requiritur in actus cōfectione ope acceptionis si requiritur post actū perfectum secundum prædicta; in terminis verò huius Ritus, aliud est dicendum, nàm in eo dicitur, quod Actuarius tenetur acta Curiæ scribere in quinterno, inter quę acta est obligatio penes acta: ergo ista solemnitas requiritur in confectione actus, & propterea est de substantia, *Felin.* post alios, *in d. versic. quartum signum*, & cum actus sit gestus, omissa substantiali solemnitate, est nullus, attenta omnium sententia. Et sic obligatio alibi scripta, quā in libro nullius erit momenti, cum requiratur, quod scribatur in libro, ita est *tex.* expressus *in l. 2. C. de conuen. Fisci debit. lib. 10.* ac perbellè adamussim tuetur *Rom. dict. cōs. 203. n. 1. cum seqq.* vt iam retulimus, ità quòd ex dispositione huius Ritus, obligatio in folio non posita in libro, est ipso iure nulla; hæc sint dicta ad vbertatem, cum cæteroqui litem omnem dirimat expressa in Re-

Regno *pragm. cit.19. §. 29. de offic. magiſt.iuſtit.* ibi dicitur, quòd obligationes penes acta in folio, triduo poſt, ex quo capiùntur, in libro ſcribãtur,& infra menſem,ſi capiãtur in partibus, & hoc procurandum à partibus, aliter nullum habeant effectum; Et ſic expreſſa eſt adiecta pœna annullationis actus,& nihil aliud eſt prorſus quęrẽdũ. Verùm ſtante *d.§.29.* nõ per hoc obligatio dicetur nulla, ipſo iure, ſed adhùc ope exceptionis,ex eo,quod eſt ſolemnitas requiſita poſt actum, cuius omiſſio vitiat actum,ope exceptionis, etiam quod à lege dicatur, quod actus ſit nullus,& nullius momẽti,*Gloſ.Bar.Anchar.Bald.Angel. Abb. Rom. & Aret.* quos memorat *Felin.mem.c.quoniã frequenter,n.3. ver.tu vero attẽde,in princ.de teſtib.* DD.communiter,& à toto orbe ita recipi,dicit *Iaſ. in dict. l.vniuerſa, nu.*10.*C.de precib.imper.offer. Gayl. dict.obſeru.* 124.*nũm.6.&* 7. In Regno igitur concludendum eſt,quod obligatio in folio, non poſita in libro,nullius eſt momenti,ope exceptionis, non autem ipſo iure;Hæc concluſio declaratur,primò,vt procedat tàm in M. C. quàm in alijs Curijs inferioribus, tùm propter adductũ *ritũ* 24.,tùm propter prædictas pragmaticas,quę etſi loquãtur in M.C.tamen cum id, quod in M.C.,ſeruatur etiam in alijs Curijs inferioribus, iam quod agitur de deciſorijs circa annullationẽ actus, vt dictum eſt *in rit.*1. *lib.* 1.Secundò declaratur, vt non procedat in S.C.vbi obligationũ,& fideiuſſionũ non ſit liber, ſed vèl adeſt proceſſus,& ibi ponuntur,vel non, & ponuntur in folio, qui per Actuarios S.C.conſeruatur,& hodie regiſtrãtur iuxtà ſuprà memoratã pragmaticam per Secretarium S.C.qui cõficit librum, vt diximus.Tertiò declaratur, quod ex quo Notarij,ſeù Actuarij, & id fit, maximè in M.C. quando capiunt obligationes, eas libro cuidam mandant, quem baſtardellum appellãt, eidemque addunt principalium, & teſtium ſubſcriptiones, ac de eo eã obligationem exemplant in libro originali, quod ille Baſtardellus actuarij probat,prout probat Baſtardellus Notarij publici, de eo etenim poteſt deſumi, & reaſſumi inſtrumentum, *Menoch.de arb.Iud.lib.2.caſ.*187.& ideò ſicùt,cauſa cognita,ab illo Baſtardello Notarij,poteſt deſumi inſtrumentum; & redigi in publicam formam,vt per *Menoch.* ibidẽ,& de praxi in Regno,*Galter. de liquidat. inſtrumenti,in 2.p.primę par. in rubrica,vel reaſſumptum num.*24. ita cenſeo, quod, cauſa cognita ſummariè,poterit Iudex mãdare, quòd deſcribatur in libro,& ita intelligo memoratũ ritum, & dictas pragmaticas requirentes, quod obligationes ponantur in libro, vt Baſtardelli probẽt,& ab eis poſſent tranſcribi in libro, etiã poſt tempus in dictis iuribus contentum, cauſa tamen cognita ſummariè,& id, quod dicitur in *d.§.* 29.vt nõ habeant effectum, intelligitur quatenus ſunt extra librum, non tamen negat, quin poſſit ab eo poni obligationes in libro, prout eſt de iure communi in notario, vt dictum eſt,et propterea obligatio in folio nullius eſt momenti; verum probata obligatione in folio, et cauſa cognita ſecundum modum,vti dicetur in tertio caſu, adhùc poterit poni in libro,iuxtà adnotata,Cæterum ſatis neceſſarium ad prędicta eſt,quærere,iàm, quòd in *memor.pragm.fin. & in d.pragm.*22.*§.*10.datur terminus dierum quindecim ad ſcribendum obligationes in libro, et hodie vigore alterius *pragmaticę memor.*19.*§.*29. datur terminus dierũ trium, an ſit terminus peremptorius,itaut non liceat moram purgare, etſi fuerint vltrà illum terminũ de-

descriptæ, adhuc nullius sint momenti, quod sic facit, quia à lege statutus est dies,& pœna: ergo moram purgare nõ licet, transacto die, *Angel.Imol.& Alex.* quos refert *Ripa in l.si insulam,num.51.ff.de verb. obligat.* et adamussim sustinet *Roman.in indicat.cõs.*203. Verùm hoc longiùs à vero aberrare autumo, quinimò competere purgationem moræ, et istud, quia pœna, vt dictum est, non imponitur ipso iure, sed ope exceptionis, et ideò etiam quod sint statutus dies, et pœna à lege, competit purgatio moræ, vti substentãt *Ias.& Rip.in d.l.si insulam,num.*37.*ac Alex.num.* 33. et in præcepto Iudicis, cum die certa,et pœna competere purgationem moræ, dixerũt *Innoc.Bald.Angel.Prepos. Alex. Natta, Gabriel. Ripa, ac Burs.*& cæteri, quos *Surd. in cons.* 558.*n.*14.& 15.*lib.*4.*Thes.dec.*77. *n.*3. laudant,& tamen mitiùs agitur cum lege, quod cum eius Ministro post *Andr.de pisis,* & alios, *Ripa n.* 57.*in d.l.si insulam*.

Nõ obstat, si diceretur, quod nõ licet purgare moram quãdo in alteriùs damnũ, quàm morosi, tẽdit, ac ita procedũt dicta per relatos à *Surd.* ac dicta opinio *Ias.ac Ripæ,& Alex.* vt declarant idem *Alex.* post alios *num.*33.& 34. & *Ripa num.* 51. *in dict. l.si insulam*, modò tendit in præiudicium alterius, scilicèt debitoris, respectu cuius obligatio est nulla ope exceptionis, vt dictum est, & idcircò non poterit moram purgare actuarius, cum tendat in præiudicium debitoris, sed quia tale præiudiciũ est leue, nàm, cùm posset pars, capta summaria informatione obtinere, quod obligatio ponatur in libro, idcircò de leui præiudicio non curatur, tantò magis, quia prædicta vendicant locũ, quando ius creditoris fit deterius, vt non liceat purgare moram in eius præiudicium, hic autèm agitur de actione conseruanda creditori; in quo magis licet moram purgare DD. in *indic.l. si insulam*, & ideò quãuis irritet lex actum, nõ tamen tollit beneficium purgationis moræ, & aduersario non acquiritur ius, nisi transacto tempore ad moram purgandam, quod quin illud ius deterius non intelligitur, quod ex purgatione moræ sequatur idẽ, quod sine mora erat, sed intelligiquod res non est integra, itaùt si purgetur mora, adhùc creditor ex contractu consequitur damnum, & ei non est consultum; hic verò secus, cũ illud, quod fit per purgationẽ, moræ poterat fieri, scilicèt poni in libro, & habere effectũ executiuum, de quo effectu diximus in *Ritu* 128.*lib.*1. Cæterùm istud de purgatione, moræ intelligitur non perpetuò, sed intrà modicum tempus, id quod attenta veriorem, magisque recepta II.CC. sentẽtia intelligitur relictũ iudicis arbitrio, DD. quos sequitur *Menoch.de arbitr.lib.* 2.*cas.*7.*nu.*13.*Burs.in cõs.* 26.*n.*44. *lib.*1.*Surd.mem cõs.*558.*n.*14.*lib.*4. *Grat. discept.forens lib.*2.*cap.*378.*n.* 21. & terminũ octo dierum nõ esse illicitũ, apud omnes fatetur, testibus *Thes.in decis.*77. *Surd. & Grat. in locis relatis*, verum arbitriũ istud Iudicis posse extendi vsque ad sex menses, nectit *Steph. Grat. eod.num.* 21. fuisse iudicatum in Rota Romana, idem *Gratian. dec.*49.*n.*7. *Ricc. collect.*145.*Gipt.ad Capyc.Latr. decĩ.* 160.*lib.*2.& alij, quos retuli *in ritu* 163. *ex nu.* 11.*lib.*2.& ideò in hoc debent Notarij, esse cauti, ne incidant in tales laqueos.

Tertius, & vltimus casus de iure cõmuni, quo quætimus, an obligatio in folio præsentata coram Iudice ab alio, quàm Notario, seù Actuario, qui confecit, sit valida: itaut eam debeat Iudex exequutioni demandare. In hoc dicendum est, totam hęsitationẽ exoriri, ex eo scilicèt, an illud

illud foliũ probetur esse de actis iudicialibus, quoniã si sit de actis, nulla hęsitatio, nec difficultas est, quod debet Iudex illã exequutioni demandare, pro cuius veritate plura pondero. Primum conspicio, quod si illud folium reperitur in archiuio publico, atq; de hoc ipso Archiuarius publicus testetur, vtiq; tũc probabit, & Iudex quidē addigitur illi exequutionē dare, ex traditis latè à *Luc. de penn. in l. iura, n. 6. C. de omn. agr. desert. lib.* 11. Secũdum est, quod si tale folium, & scriptura reperitur penès ipsũ Notariũ, durãte officio, itaut confiteatur à se scripta, & erit tũc de actis iudicialibus, iuxtà fusè tradita à *Mascard. de probat. cõcl.* 32. *num.* 4. Tertium perpendo, quod si ista scriptura, vel folium reperiatur penes Actuarium, completo officio, & affirmantem esse subscriptã, vel reperiatur penes hæredem, tũc nullius erit roboris, sed necesse est, vt per testes probetur, non secùs ac si penes creditorē ipsa, & ipsius fides reperiretur; nàm licet aliàs sit controuersia inter Iurisperitos, an acta Iudicis probentur testibus, & opinionem affirmatiuã, nēpè posse, satis liquidè probari per testes, teneãt *Bald. in cap. Albericus, n. 3. de test. & in cap. quoniã contra, n. 35. de prob. Maran. Anchar. Rot. Rom. &* alij, quos insequitur *Mascard. dict. conclus.* 32. *num.* 3. contrariam sententiam sentiunt, *Bald. Felin. Alex. Menoch. Rom. Alciat. Gram. Soc. Sen. Corn. Paris. Menoch. Bar. Guid. Pap.* quos refert *Mascard. dict. concl.* 32. *num.* 1. *& concl.* 647. *num.* 2. *ac concl.* 1190. *num.* 29. *Io: Anton. Niger. dict. cap. Regn.* 280. *num.* 1.

Quæ quidē dissitę II. CC. opiniones ad concordiam reducuntur, quod acta, quæ requirunt scripturam, vti est sententia, & litis contestatio, ac similia, debent probari per scripturam, acta verò, quæ non requirunt scripturam, vti sunt alia acta, possunt probari per testes, & ita est obligatio, quæ necessariò scripturã non exquirit, quod tradunt *Glos. Bar. Dec. Bald. Alex. Soc. Sen. Felin. Ruin. Lanfran. Paul. de Castro, Bellam. & Grat.* illosq; refert *Mascard. dict. concl.* 32. *nu.* 5. *&* 30. *necnon* 31. *Surd.* sequitur *in cons.* 245. *num.* 5. *lib.* 2. cui distinctioni plures concinunt restrictiones, vt etiam illa acta, quæ requirunt scripturam, valeant probari testibus. Item possct dici, quod hic agitur de coadiuuanda scriptura iudiciali, cuius originale adest, & tractatur de eius probatione, ideò debent recipi probationes, ad tradita ibidèm per *Mascard.* Possũt igitur acta probari per testes in dictis casibus, & testes possunt recipi ad coadiuuandum scripturam iudicialem, sed quando eademmet scriptura pote st impugnari per testes, secundum *Glos. & Imol.* quos sequitur *Mascard. ibidē num.* 63. idcircò in talibus erit reus audiēdus in iuribus suis, vt se tueatur aduersus scripturam, & ita locũ vendicant à nobis dicta in secũdo casu, vt, facta probatione de illo folio, mãdare iudex valeat, quòd obligatio ponatur in libro, & incusetur, audito tamen reo in iuribus suis. Prædicta tamen de archiuio, & scriptura inuenta penès Actuarium, finito officio, vel alium, non procedunt in istis Regijs Tribunalibus, in quibus Actuarij conseruant processus in S.R.C. Regia Camera, & M.C. ciuili, licet in M. C. criminali adsit Archiuiũ, vbi processus conseruantur, & vnus Actuarius alteri succedens, facit inuentarium, & ipse desumit exēpla à scripturis, ac indistinctè datur ei fides; et quod diximus de actuario affirmãte cõpleto officio, se cõfecisse scripturã, nõ esse credendũ, quia nõ potest finito officio deponere de illis, quæ gessit in officio, *Anus mens ad Grãm. dec.* 24. *n.* 5. *in fin.* in specie loquēs, & diximus

Oo in

in *Ritu* 265. *num*.8.*l*.2.*Cæsar*.*q*.49. *Luc.ad Franch.dec*.185.

Secundò indago pro complemento, cum iam dicatur, quod actuarius debet scribere in quinterno, quid si alius exarat? in quo est aduertendum, quod actuatius, vel est publicus Notarius, et ei creditur, idem si non est Notarius, ac est ordinarius actuarius, et si isti non adsunt, debent esse duo viri, ab alijs acta scripta non valent, nisi esset publicus Notarius, vel esset collega actuarij, post *Affl*.& cæteros *Io: Anton.Niger.in cap.Regni* 276.*c*. 8. ex quo minùs rectè sentit *Borell*.quod in Regno tabellio debet esse actuarius, alij verò non tabelliones non possint, ita ex *Afflict.Io: Ant. Nigr.* alijsquè dicit *cons*.6.ex *num*.11.& *Gramm. in constit.lite legitimè contestata*, *nu*. 10. siquidem ex *Nigr. in mem. loco*, apparet cõtrarium, dũ dicit, *actuariũ, vel tabellionẽ, vel ordinariũ, vel collegam*, et indistinctè seruatur, quod nõ sit necesse, quod sit tabellio, siuè Notarius is, qui est actuarius, & in M.C. vidi setuatum, quod parte opponente, fuit adhibita fides scripturę ab actuario subscriptæ sinè signo Notarij, et erat scriptura in partibus cõfecta, ac ex hoc obligatio dicetur nulla, si ab alio, quam à Notario, vel eius collega fuerit scripta, idem *Niger. in d.cap.Regni* 280.*n*.8. Cęterũ vigore *Regiæ pragmaticę* 23. §. 2. *de offic. magist.iust*. actuarij possunt eligere scribas ad eorum libitum, vt scribant in dictis libris, cum voluntate tamen D. Regentis, ac Iudicum, & ipsi principaliter tenentur de erroribus, & culpis fortè committẽdis per eos, & declaraui in *ritu* 35. *lib*.1. Quãdo de iure teneatur actuarius de commissis per Scribas, ponit *Farinac.tom*.1.*q*.34.*num*.55. & 84. ac dixi in *ritu* 161.*num*. 2. *lib*. 1. & alibi.

Conclusioni insuper desumptæ ex *memorato rit*.26., roboratæ *pragm*.4.*de actuar*., inest de iure cõmuni nõnul-

11 la difficultas; sit necnè actuarius, à quo processus, & scripturæ asseruãdæ sũt, processuũ, & scripturarũ dominus: an potiùs eos ibi, vbi munus suũ exercuerit, debeat deponere? Quo iure cõmuni inspecto, efficiã, vt res hæc in tres casus, veluti in tres riuulos, perspicuitatis gratia, diffluat pleniùs, pręter à me indicata in eodẽ *ritu* 24.& *in ritu* 69.*n*.1.*lib*.1. Primus est in tabellione notariorũ contractuum, non iudiciorum, & verum est dicere, quod acta apud eum adseruãtur, & minimè obstringitur alteri tradere, quin penès eius hęredes, itaquod proprietas ipsorum spectat ad ipsum actuarium, seù notarium, eiusque hæredes, vti post alios censet *Cagnol. in l.2.num.12. C.de edendo*, et ita hodiè indistinctè seruatur, et quamuis superioribus annis iussu Regiæ Cameræ emanauerunt plura bãna circa archiuium dictarum scripturarum, vt in *prag.* 3.& 4. *de contract*. illicò e a banna abierũt in desuetudinem, itaut magis euaserint abolita. Alter est casus in actuario iudiciorum, qui, officio completo, vel retinere, vel loco committere, in quo officiũ exercuit, debet, & de hoc extãt nonnullorum opiniones, siquidem *Innoc.in cap.1.de probat.Paul.de Castro,nu*.4. *Alex.num*.3.*Alciat.num*.14.*Ripa,n*.7.*in mem.l.2.C.de eden*. à quibus nõ videtur dissẽtire *Abb.n*.4.*Felin.n*.9. *in cap.quoniam,de probat*. sustinẽtes, completo officio obstringi actuarios relinquere processus in loco, vbi exercuerunt, qui deinde debent poni in publico archiuio ab archiuario, siuè à iure commentariensi dicto, et nituntur *text.in l.in fraudem,*§.*quoties,ff.de iure fisci,l.moris,* §.1.*ff.de penis*, necnõ *l.immunitates*, & ibi DD.*C.de agric.& censi.lib*.11. in quibus de scriptura in archiuio reperta fit mentio, itidèm *in auth. ad*

ad hæc, Cod. de fid. instrum.

Contrariam autem aleam, ex *Dec. & Taurin.* sustinet *Cagnol. mem. loc. nu.* 12. At in vtramque partem, et opinionem vergere videtur authoritas *Abb. & Felin. ibidem*, qui deindè annuunt esse seruandam consuetudinem locorum, comitatur *Auilos cap. 36. prætorum, Glos. se an guardados, nu. 4.* eo nixi, quia si tabelliones instrumentorum valent retinere penès se, et ita proprietas illorum actorum ad eos, eorumque hæredes spectat: immò obstringuntur penès se conseruare originalia, et protocolla, adeout etiā sine dolo, si ea penès se non reperiātur, poterūt mulctari extra ordinem, *Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 370. nu. 4. Burs. in cons. 314. num. 13. lib. 3. Surd. indic. cons. 173. num. 11. lib. 2.* quin notam originalem, seù bastardellum debēt tales notarij penès se perpetuò cōseruare, nec licet illa dilaniare, et lacerare, ex *Bald.* et alijs, *Surd. citat. num. 11.*, et idcircò perperàm dixit aduersus communem, *Paris. d. cons. 28. n. 25.* notatio licere discerpere bastardellum, cur non sic in Notario iudiciorum? Verùm non potest argui de notario instrumentorū ad illum iudiciorum; nam ad conficiēdum acta illa non est solus actuarius, sed et iudex, et eo mandante, fieri illa debent, et nō potest actuarius de per se, ac sponte sua, cui licet solū ea scribere; meritò, cōpleto officio, debent remanere in Curia ad finē, vt iudex possit alia acta mandare, vel facta reuocare, aliaq; huiusmodi agere, quæ super eis omni futuro tempore, ac semper emergent, quæ omnia cessant in actuario, seù notario contractuum, et instrumentorum; cum ipse non solum scribat, sed et conficiat acta illa, cum solemnitatibus testium; qui propterea quando exemplant scripturam, in fide dicunt, *extracta est præsens copia ab actis mei notarij*, quādo verò exēplatur de processu tunc dicitur; *extracta est præsens copia à processu causæ vertentis inter tales, & tales*, ac non dicitur, *à processu meo*, et hoc iure in Regno vtimur.

Tertius est casus, permanente officio, an processus debeant reponi in archiuio, vel retineri penès actuarios, et II. CC. concludunt, debere remanere apud illos; atq; hoc indubitati est, quando actitantur, et sunt præsentes actuarij, etiam dispositione *memorati Ritus 26.* sancientis, scripturas, et processus poni in curia, et in ea teneri, ac conseruari in cassono; nàm aliud est, quod teneri debent in curia, aliud est, quod cōseruentur in cassono propter naturā copulæ, Et quæ ponitur inter diuersa, *Glos.* necnon *Bart. in rub. ff. de iure, & fact. ignor.*, nā debent teneri in Curia, quando actitantur: debēt conseruari in cassono cōmuni, cùm non amplius actitantur, vti propiè obseruatur, siquidem processus in M. C. asseruantur à scribis in archiuijs eiusdē M. C., et in proprijs bāceis cū clauibus, ex *prag. 16. de offic. magist. iust.* aliàs esset actuarius, vel scriba in dolo, *Auiles in cit. c. 36. n. 2.* nàm ipse tenetur de custodia sub pœna officij, et interesse partis, *Auiles ibi, n. 1.*, quādo verò nō actitantur, in M. C. criminali transferuntur in archiuio; et notandum est quod archiuiū est locus, in quo reponuntur acta publica, vel scripturæ publicæ Ciuitatis, vel alterius collegij, ex *l. moris, §. solet. ff. de pœn. §. illud, Auth. de ijs, qui ingre. ad appell. Glos. in princip. vers. archiuium, auth. de defens. Ciuitat. Rolan. cōs. 75. n. 2. lib. 4.* (Archiuij nomen à priscis Romanis ad nos vsq; deductum est, archiuij verò vsū, et beneficiū accepere Romani à Græcis, qui ipsum chartophylaciō appellabāt, *Rauard. in comm. de regul. iur. l. scæuola 92. Spiegel. in lexic. iurid.* verbo *archiuū*

qui locus etiam arca dici solet, ac propterea arca archiuium, testatur *Glos. in cit. l. moris in princip. vers. archiuio, & in cit. auth. ad hæc, vers. publico, C. de fide instrument.* Alio, et secundo modo dicitur archiuium locus, vbi vasa sacra reponuntur, *§. illud, auth. quib. mod. nat. effic. legit Glos. loc. cit.* et propterea nil mirum, quod in *cit. ritu 26.* dicitur in communi cassono: cum arca dici solet archiuium, et credo, illud nomē ex arca originem habere; & in hoc alia emergit difficultas, an valeat iudex dicere velle penès se retine-
12 re processus, illosquè auferre ab actuario, *Specul. Imol. Abb. & Felin.* quos *Carau. in d. ritu 26.* refert *nu. 2.* dixerunt, penès actuarium, non autem iudicem debere remanere, idem confirmat *Glos.* antiqua super *cit. ritu, & Anil. es. mem. cap. 36. num. 3.* nituntur *cit. cap. quoniam contra, de probat.* qui *tex.* vt *Carau.* ibidem aduertit, sermocinatur, quod processus originalis non debeant partibus ipsi tradi, sed debent esse penès actuarium, quid autem faciendum, postquam processus est penès Actuarium, an iudex, vel actuarius debeat retinere, *tex.* ille hoc non aperit.

Iterùm argui potest, quod si *tex.* ille decernit, processum originalem nō esse parti tradendum, sed debere remanere penès actuarium, certum esse, quod per Actuarios processus consignatur, non autem per iudicem; nam si deberet conseruari per iudicem, vtiq; dixisset, non esse parti cōmittendum, sed debere remanere penès iudicem, & propterea nec *ritus* ille 26. obstat; siquidē tantùm mandat, processus retineri in Curia, itaut excludat posse retineri domi; sed an in Curia, debeant retineri ab actuario, vel iudice, non explicat. Et quod dicitur, vt ponantur in archiuio, intelligitur: quando processus non actitantur, sed non per hoc infertur, quod potest iudex retinere, & tollere ab ipso actuario; & propterea *text. in princip. & in §. quadùm. authent. de defens. Ciuitatis* à *Carau. in d. ritu 26.* laudatus, loquitur de scripturis ponendis in Archiuio, finito officio; item locum vendicat in archiuio scripturarum Ciuitatis, nō actorū iudicialium; & tandē dicitur, quod nō infertur, eapropter processus debere retineri à iudice, licèt debeāt reponi in archiuio, & quamuis *Lucas de Penn. in l. 2. num. 10. C. de iure fisci, lib. 10.* nedicat, Actuarium non debere domì retinere acta, sed in Curia istud admittimus, sed in Curia adhuc retinentur per actuarios, et idem *Lucas in l. nona, num. 3. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* remittit se ad *cap. fin. de probat.* et in *auth. de defens. Ciuitat. in princ.* qui *tex.* fauent actuario; ex quibus dico, quod processus debent retineri per actuarium, et iudex ex causa poterit eos accipere, fortasè ad expeditionem, ad euitandam falsitatem, et alia similia; nàm aliàs esset incommodū partibus, et actuario, qui habent acta percuntari, et exemplare, aliaque perficere, ac ita obseruatur in Regijs Tribunalibus.

Cur verò actuarij debeant retinere acta in Curia, et in communi casso-
13 ni, seù archiuio, indicat adductus *rit. 26.* ideò nè absentia actuarij partibus noceat: quia potest alius actuarius acta scribere, durante absentia; nàm alias, et regula est, quod qui incepit, acta debet ea prosequi, vsq; ad finem causæ, ex *Bar. Bald. & Felyn.* notat *Carau. in cit. rit. 26. n. 3.* addo *Rom. in cons. 281. num. 61. Maran. act. 1. num. 14. Glos. in §. si verò absunt, auth. de hæred. et falcid. Castr. in l. testamenta, C. de test.*, quæ regula dilatatur, vt non solum actuarius alterius Tribunalis non valeat acta conficere, eaq; scribere, *Gugl. Bald. Imol. & Marsil.* quos *Ceph. cons. 270. n. 10. lib. 1.* laudat *Io. Ant. Niger. in c.*

180.

180.*num*.7. sed nec alius actuarius eiusdem Tribunalis, non tamen ad illa acta deputatus, etiam ex voluntate partium, *Gram.in consil. Regni lite legitimè contestat. n.* 10. *cum seq.* ac *Bald. Alberic. num.* 3. *Dec. n.* 7. *Cagnol.num.*4.*in cit.l.*2.*C.de edend.* & ex *eodem Gramm. consil.ciuil.*66. *num*. 7. & alijs putaui in *ritu* 250. *num.*20.*lib.*2.

Extenditur II. quod si duo actuarij, eligantur, et vnus incepit scribere, alius non possit se intromittere, etiam ex consensu partium, sed debet complere ille, qui incepit, *Bald. Alex,& Boer.* quos sequitur *Steph. Grat. lib.*1. *discept. forens. cap.*167. *num.*17.*cum seq.* III. quod si vnus est actuarius vniuersalis causarum, si deindè aliquę ex illis causis delegantur, adhuc in illis delegatis ipse erit actuarius, ex *Iacob.Butric. Paul. Castr. & Bald. Soc. sen. in l. prima, nu.*51.*ff.si quis,& à quo, Steph.Grat. d.cap.*267.*num.*56. imò etiam si cognosceret, vti delegatus alterius Curiæ, post *Alex.Boer.& Ann.Grat. ibi,num.*57.*&* 48. IV. vt nec iudex possit actuarium causæ, siuè scribam immutare, quin qui incepit, minimè valeat scribere vsq; ad finem causę, *Bald. Paul.de Castr. & Felyn.* quos sequitur *Steph.Grat. d.cap.*167. *nu.* 17.*&* 18. *Specul.Bart.Bald. Angel. Salyc.& Imol.* eosq; refert *Ant.Frãc. ad Abb.in d.cap.quoniam contra, n.*2. *in lit.A.vers.an Notarius.*

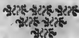
Verùm hæc omnia vigere debēt, vt satis luculētèr comprobatum est, modò nō intercedat rationalis causa, putà, actuarij absentia, vt dicitur in *cit.rit.*26. impedimēti, vel suspicionis; nàm tunc potest alter subrogari, et acta ab alio Notario perfici, ex *Carau.ibi n.*3. Ceterū, prędictis causis militātibus, aliū actuariū, siuè scribā iudex addicet, vt *Carau.*ibidem, *& nos in rit.*265.*ex n.*86.*lib.*2. Sed quando actorū magister habet scribas, qui acta scribunt, et ipsi subscribunt, distinctione vtendū; quod aut scriba est impedimento detentus, et actuarius eligit alium, partibus non suspectū, et negligente, vel nolēte eligere, iudex interponit partes suas, & id mandat, si verò est suspectus, vel impeditus actuarius, tūc iudex eligit actuarium secundum prædicta, nisi esset in aliquo actu particulari, vt quando absens est actuarius, tunc alius se subscribit pro actuario absente, & quando actuarius, seù Magister actorum est impeditus ob suspicionē, vel aliter, alius subrogatus tenetur restituere emolumenta Notario, & actuario impedito; & ita seruatur in nostris Tribunalibus, & in Curia Romana, post *Gonsal.Steph.Gratian.lib.*1.*discept.forens. cap.* 100. *nu.*59. Secundò traditur ratio *à nostro Carau. in cit.ritu* 26.*ex nu.*1. ne detur occasio actuarijs occultandi, & falsificandi processus, ac acta; nam scribis non est confidendum de actis, & libris, *Cagnol.in l.*2.*nu.*105. *ff.de orig.iur.*

14 Tertiò traditur à *Carauit.* ibidem, quod ideò archiuium fuit à ritu introductum, ne cursu temporis scripturæ amittantur, vel inueniantur non fide dignæ, vt in *auth.de defens. Ciuit.in princ.vers.si quadam,* nam scriptura inuēta in archiuio authētica est, *Cum.in Rit.Sicil. cap.*16.*nu.* 13.& plenam fidem facit, *Innoc. Ceras.Alex.Alba,*& alij apud *Rolan.in d.cons.*75.*num.*2.*lib.*4. *Mascard.de probat.concl.*976. *num.*50. *Mastrill. dec.*43. latèq; *Gratian.discept.forens. cap.*582.*num.*9. *&* 11. *cap.*736.*cap.* 869. notat in *cit.c.* 736.*nu.*76. credi notario, asserenti se esse deputatum ad illud custodiendum, cuius subscriptio requiritur idē *Grat.c.* 582.

Huic conclusioni plures collimant declarationes. Primò illam procedere etiam in libris Ciuitatis, Episcopi, Monasterij, Ecclesiæ, *Mascard. loc. cit.num.*50. proindè libros Ecclesięs Monasterij, vel Collegij plenè proba-

bare rem ipsius esse censualem dicunt *Bursat.conf.*253. *num.* 44. *Roman.conf.*127.*Bocr. dec.*105. *Genua de scriptur.priuat.lib.*5.*cap.*1.quibus contradicunt DD. quos laudat, & insequitur *Crauett.de antiq.tempor. par.*1.*c.*4.*limitatur*, §.*seu*, *vers.quid in libro.pag.* (mihi) 105.occurrens iuribus à *Romano* adductis. memor *dec.Neap.*364. & est *Afflict.* Verùm certissimã opinionẽ existimo,quoad possessorium duntaxat,ex *consil.Cephal.*500.*num.*23. *Gen. cit.loc.nu.*4. & *Moccia in syln.cas.forens. cap.*32. possessoriũ enim non est tanti preiudicij,& reparari potest in petitorio, ex dictis per *Capyc.dec.*35.*Reg.Tap. decis.S.C.*24.*nu.*8.Et quod tabulæ, vel cartæ,in quibus Religiosi, necnon Clerici scribunt nomina eorũ, pro quibus sunt facienda anniuersaria, fidem faciant, punctualis est decisio *Rebuffi in l.Auris statuta.nu.*4,*C.de frumẽt.Vrb.Constant.lib.* 11. Secundò,vt procedat,quando lis est in territorio, vbi est archiuium,non alibi,*Bald.Alex.& Salycet.*quos *Roland.d. consf.*75. *n.* 41. ac *Mascard. loc.cit.num.* 50. referunt,nisi, & eo casu essent litigantes subditi in eo loco,vbi adest archiuium,post alios *Mascard.*ibidem, & *Putens*, quem sequitur *Farinac. in dec.*549.*par.*1. Tertiò declaratur, non procedere contra non subditos territorij, vbi est archiuium, ex *Bald. Io.And. Felyn.Alex.Salyc.Soc.sen.Cran.*et alijs *Mascard.ibi,n.*52.*Rolan.d.conf.*75. *num.*10.IV. declaratur,non procedere, quando custodia archiuij est penès personã suspectã propter beneficium producẽtis,*Farinac.mem. dec.*549.ex dictis à *Io.Andr.*et alijs quos sequitur *Mascard.* ibi *nu.*48. Declaratur quintò,non procedere, quando non cõstat de tempore repositionis in Archiuio ante litem motam, in qua lite producitur,*Farinac.d.dec.*549.et ita ibi decisum. Declaratur sextò, minimè esse locũ,quando non constat,conficientẽ illam scripturam fuisse mortuum, et non esse alibi,*Alex.& Osasf.*quos *Rolan.d.cõs.*75.*n.*3.7.laudat.Declaratur septimò,ne procedat,quando exemplatio non fuit facta parte citata ad videndum exemplationem faciendam,*Farinac. add. decis.* 549. *Bart.Paul.de Castr.Corn.Cassan.Soc. Iun.& Osasf.*apud *Rolan. ibi num.*4. Declaratur octauò procedere,quãdo Archiuarius in eius collatione dicit, illam scripturam esse Archiuij, aliàs secus,*Corn. Crauett. Dec. Gabr. Osasc.* & cæteri, quos *Rolan. ibid.n.*5. laudat, et prædicta locum vendicant, quotiès scriptura in archiuio reperta de per se,non est authẽtica,aliàs secus,notãt post alios *Farinac.et alij loc.cit.Gratian.discep. forens.c.*859.& quã fidẽ faciat scriptura informis in eo reperta,& alia ad rẽ,*Gabr.de probat.concl.*5.*Schrader. conf.*5.*vol.*1.*de archiuio.& fide scripturarũ illius* 1. *Camill.Borrell. in sũm.dec.to.*2.*tit.*20.*Ludou.Gilaus in arbore indic.ciuil.par.*2.*cap.*6.*art.*2.*de commissarijs*, §. *de commissionibus*, *quæ circa literaria documenta occupata sunt.*9.*num.*9.*& seqq. Ricc. coll.decis.* 533.*Chacheran.decis.* 69. *Trentacinq.lib.*2.*tit. de fide instrum. resol.*8. *Rutger. Ruland. de commiss. p.*2.*lib.*5.*cap.*3.*&* 4.*Besold. thesaur. pract.à voce archiu.Arismin. Tepat. decis.tit.*224.*Muscat. in prax. prim. instant. Glos. respondendum, in addit.lit. D.*

De peremptorio loquens multa viriliter scribit *Scaglionus super Rit.*69.& 15 nos *in ritu* 29.*lib.*1.

RITVS CCLXXII.

Tem quòd vbi proceditur ex officio curię ad denunciationem alicuius cum obligatione pœnali, maximè in maleficio: curia nunquam componit, nisi prius parte denunciante contenta, & concordata.

SVMMARIVM.

1 *Læsus in marmore, lædens in puluere, scribit.*
2 *Læsus vltionis aculeis angitur, cum impunè offensor transit, vel parua pecunia supplicium redimit.*
3 *Compositio requirit partis consensum.*
4 *Denunciatoris nō requiritur assensus in compositione de iure communi, quiduè de iure Regni, latè inquiritur.*
5 *Distet nè accusator à denunciatore, & ad quæ vterque obstringatur, ac probare teneatur?*
6 *Delatores sint nè necessarij Reipublicæ benè, feliciterque gerendæ, vel hi tanquam populorum pestis, ac labes, pacis, ac ciuilis otij perniciés, abijciendi, ablegandi, in supplicium etiam impingēdi? sint.*
7 *Delatori promittenda sit pars pretij, quo multandus erit reus?*
8 *Quibus pœnis afficiendi sint calumniatores, & sine subscriptione libellos porrigentes?*
9 *Opinio accusatorem, & calumniatorem occidendi reprobata, ac erronea.*
10 *Comprobatur, non posse fieri compositionem, nisi præcedat accusatoris remissio.*
11 *Cui ex defuncti consanguineis ius competat remittendi? & ius vendictæ iure proprio, vel hæreditario competat? fusè examinatur.*
12 *Hæredes obstringuntur vendicare defuncti mortem.*
13 *In condonando requiratur consensus omnium, cui competit ius vlciscendi, vel satis sit eorum maior pars? opiniones ad inuicem aduersantium adducuntur.*
14 *In Regno vigore pragm. 8. de composit. ad hæredes, vel consanguineos duntaxat vtrumque ius accusandi, & remittendi pertineat, latè inquiritur, ac examinatur.*
15 *Filiæ, vel sorores, quæ, stantibus masculis, non succedunt, an querelare, vel remittere debeant, attentis iure communi, & municipali, ac de verbo hæredis nonnulla.*
16 *Illud, quod fœmina ob sexus imbecillitatem faidam, seu inimicitiam leuare, nequeat, quomodo intelligatur, & infra.*
17 *Cum vtrinque coniunctus, & vterinus concurrunt, quis præfertur?*
18 *Quid si nepos cum patruo confluat? aliyque casus breuiter enarrantur.*
19 *Filij naturales, & spurij admittantur ad vendicandam necem parentum, ac aliorum sibi attinentium? & requirendi, ac admittendi sint in remissione vindictæ? ac nonnulla de spurijs tanguntur.*
20 *Vxor de nece viri postulandi potestatem an habeat?*
21 *Vxor, an filij in accusando de nece viri, & patris præferantur? latè inquiritur.*
22 *Concubina an fiscum, sicut ex vxore excludat.*
23 *Querelantes admittuntur tam masculi, quam fœminæ.*
24 *Iudex post querelas expositas à quocunque, ritè procedere potest, donec fuerit oppositum, nullum ius ad querelantes spectare.*
25 *Vxoris querelam non esse attendendam.*
26 *Principis iure positiuo inducta declarare, tollere, limitare, ac ampliare potest.*

27 Vxor

27 *Vxor pro iniuria viro illata agere nequit.*

28 *Maritus pro iniuria illata vxori agere potest, & quid de sponsa, ac nuru, & quis præferatur vir, an pater?*

29 *Ius remittendi an ex iure querelandi reguletur.*

30 *Nùm requiratur cōcordia, & remissio, si querelare partes noluerūt, latè inquiritur, & Carauit. Mastrill. ac aliorum effata examinātur, tùm in thesi compositionum, tum indultus.*

32 *Remissio partis offensæ est in scriptis redigēda, & quomodo, ac alia ad rē.*

33 *Remissionis loco inter nobiles, sufficit inter eos facere pax.*

34 *Ex dictione, nisi, remissio pro forma est requisita, & per æquipollens suppleri nequit.*

35 *Glosa in ea opinione residet, quam vltimo loco recitat, & ibi declaratur quomodo hoc procedat.*

36 *Delatores, qui dicantur, & quomodo inter se differant delator, & deferre nomen.*

37 *Accusatio an à denunciatione differat, & verbum defert à verbo accuso, necnon de varijs nominibus circa delictorum inquisitionem.*

38 *Abolitio aliquando fuit concessa, omne tollens delictum, sine vllà limitatione, & exceptione.*

39 *Inquisitus de simplici insultu, licet cum sclopo emisso ictu, ex quo nemo læsus fuit, non indiget partis remissione.*

40 *Instigatoris an requiratur remissio, vt gaudeat delinquens indultu, & distinguitur de instigatore extraneo, & de illo, qui querelare etiam potest.*

41 *Occisus si reperiatur homo incognitus, vel exterus, qui consanguineos, vel affines non habeat, quis ius querelādi habeat, & an inquisitus componi possit?*

42 *Iudices an ad compositionem procedere valeāt, cū clausula, saluo iure partis, quando non apparet persona querelantis.*

43 *Gratiæ secundum vsum Mediolani Senatus approbantur, conditione àdiecta, vt quandocumque certus apparuerit hæres, tūc ille, qui gratiam obtinuit, remissionem ab eo infra certum tempus obtinere teneatur.*

44 *Gratiæ de delictis, in quibus non offenditur aliquis, sed fiscus, an obtineri possit.*

45 *De delicto, de quo nulla adest persona, qui querelare possit, àn quilibet de Populo ad accusandum admittitur.*

46 *Pupillus non habet neque nolle, neque velle.*

47 *An accusare possit, vel remittere.*

48 *Querelare negligēs de nece defuncti non perdit hereditatem.*

49 *Tutor, alijque administratores ad accusandum admittuntur, imò tenentur.*

50 *Illo negligente, vxor ad querelandum admittitur, vel eum suspectū accusat.*

51 *Querelans cum immodicam pro remissione summam petierit; iudicis sententia moderandus, cuius arbitrio expostulata iam quantitas eleuari potest.*

52 *In tutoris beneficium excomputanda sunt expensæ erogata pro vendicanda nece defuncti, & absque solutionū scripturis verisimiles admitti debent.*

53 *Tutor an remittere querelam valeat, iudicisque exquiratur decretum, ac causa cognitio, & alia indicantur.*

54 *An remittere possit damna, interesse, ac expensas.*

55 *Huiusmodi dāna, peti, an possint ab inquisito, an ab hæredibus, et quādo, ac nōnulli casus cōpendiariè recēsētur, aliaque ad rem nectuntur.*

56 *Bona subiecta fideicōmisso possint ne alienari pro vendicanda defuncti nece? habeat nè illa prærogatiuam àuth. res quæ, C. commun. de legat.*

cu-

cuius dispositio largitèr exornatur? num pro redemptione patris captiui?

57 *An pro liberandis descendentibus à banno, seù bannitis.*

58 *Quid pro obtinenda gratia, & pro faciendo compositionem pro delictis patratis?*

59 *Priuilegiū auth.res quæ,C.de legat. extendatur nè ad expensas erogatas tempore matrimonij.*

Decisiones S. C. ad inuicem contraria,altera quarum extat apud Reg. Sanfelic. dec. 190. lib. 2.& altera non adhùc typis tradita recensentur, & strictim dispunguntur.

60 *An illud dilatetur ad alimenta, & pro lacte dato grauato? Scitum S.C. adducitur.*

61 *Num pro studio? inquiritur.*

62 *Peregrina examinatur quæstio, concurrentibus legatarijs pro dote, & studio, cui prælatio cōcedēda sit, rationes pro vtraque parte breui indicantur, cum dec.S.C.*

63 *Quidue concurrentibus studentibus, ac doctoribus.*

64 *Legatum factum Monasterio, si in Ciuitate duo adsint Monasteria, vnum Monachorum, alterum monialium, cui debetur.*

65 *Patrocinium, & expensæ magnæ erogata pro tuitione fideicommissi, illiusque existentia, ac manutentione priuilegio eiusdē auth. res, quæ, fruitur.*

66 *Famigerata causa fideicommissi conditi per Alphonsum de Summa seniorem recensetur, & dispositionis verba descibuntur.*

67 *Reciproca substitutio an, & quando præsumatur*

68 *Quidue de vna in alteram lineam, quibusue in casibus.*

69 *An ex vocatione descendentium cū clausulis in perpetuum, & similibus? ad ornatum text. in l. Titia Seia, §. seia libertis, ff. de leg. 2. & rationes ad fideicommissi exclusionem breui præbentur.*

70 *S.C. determinatio recensetur, ac sententiæ verba rescribuntur.*

71 *Rationes, & coniecturæ pro fideicōmisso sigillatim, breuique methodo demonstrantur.*

72 *Clausula semper, in perpetuum, in beneficium descendentium, quod proprietas remaneat vinculata pro descendentibus, & similia, an, quādo fideicommissum perpetuum, & absolutum inducant, latè demōstrātur.*

73 *Quid operetur expressa demandata reciproca inter filios primi gradus, & repetita àn censeatur in alijs descendentibus.*

74 *Altera attingitur quæstio, an per cōstitutionem census factam ab hærede grauato super bonis fideicommisso obnoxijs acta dicatur electio in causam legitimæ, sicuti dicitur in alienatione cum translatione dominij, iuxta terminos l. marcellus, §. res quę, ff. ad trebell. II. CC. ad inuicem contrarij, ac rationes fuse recensentur.*

75 *Verbum alienare comprehendat ne hypothecas, & pignora? ad exornatum text. in l. fin. C. de reb. non alienan. cum concor.*

76 *Recensetur, ac examinatur distinctio inter hypothecam generalem, & specialem.*

77 *Census, constitutio quę fit cum submissione corporis an operetur effectus, vt omnes fructus corporis submissi ad creditores trāseant, vel tantum pro illa parte, pro qua fuit facta venditio annui redditus?*

78 *In restitutione fideicommissi veniāt nè prælegata?*

79 *Quiduè si prælegatum sit relictum titulo institutionis, vel sit factum vni filio, & sequatur institutio de pluribus filijs cum reciproco fideicommisso inter eos.*

SCribir, vt vulgò aiunt, lędens in puluere, in marmore læsus: iniuriasque sub imo pectore recōdit. Vlcisci non aliud est, quam vindicare, & iniuriam non impunitam
1 relinquere, *l. scientiā, §. qui cū aliter, ad legem Aquil.* Et Deus sibi vindictam reseruauit, vt loquitur *Leuit. c. 19. Non quæras vltionē, nec memor eris iniuriæ Ciuium tuorum*, necnon *Deut. cap. 32. Mea est vltio, & ego retribuam in tempore, ac Coloss. 3. qui iniuriā facit, recipiet id, quod iniquè gessit.* Sed nōnulli redditi miserabile mancipiū doloris, nihil meditantur, nisi vltionem: nihil præoptant, quàm acceptam iniuriam retribuere, vt *Sen. in Thyeste, tragæd. 2.*

Cum spirat ira sanguinem, nescit regi.
Iratus nihil, nisi crimina loquitur.

Et pręcipuè mulierculę semper vociferātur, clamando, vindica sanguinem, vt etiam *Iuu. Sat. 3.*

Nemo magis gaudet, quam fæmina.

Et refert *Herod. lib. 5.* quod Darius sæpissimè enixè exclamabat, *ò Iuppiter, contingat mihi, vt Athenienses vlciscar*, atque hæc loquutus cuidam famulorum præcepit vt sibi semper apposita cœna diceret: *Here memen-*
2 *to Atheniensium*. His autem vltionis aculeis maximoperè mouentur, cum vel impunè offensorem transiisse credunt, vel modica pecunia supplicium redemisse; Huic facit quod festiuè refert *Aulus Gellius* de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmare homines, mox. què è crumena, quam in hoc circūferebat, numerabat mulctam. Iure propterea statutum est, compositio-
3 nes fieri nequaquam posse, nisi pace inita cum parte, tum iuris communis, tū Regni lege, ac verum esse non dubitamus, & tuetur *Lucas de Penn. in l. 1. C. de desert. l. 12. q. 4. in fine*, nosque apertiùs super *rit. 275.*

Id autem respectu ipsius denūciatoris nūquā reperimus iure comprobatū,
4 sed huius tantùm ritus virtute, & quidem perdurum, ac periniquū videtur; nam quamuis nullam, quo ad effectum, agnoscat differentiam
5 inter accusatorem, & delatorem *Lucas de Penna in rub. C. de delator. lib. 10.* eos tamen ad inuicem distare scripsit *Afflict. in Constit. Regni vsurariorum, num. 23.* ait enim, delatores esse occultos accusatores, quin, & calumniosos nonnunquam: accusatores autem esse manifestos denunciatores, & oppugnatores; ac propterea delatores litis sumptus non subire, iuxtà *l. 1. C. de monopol.* accusatorem verò teneri etiā ad pœnam talionis; ob quod nimirùm legimus eos, qui per censurā olim deuinciebantur accusare criminosos pro causa spectante ad Sāctum officium, hodie denunciari dūtaxat teneri, vt scripsimus super ritu 237. Ait tandem *Afflict.* denunciatorem prouocari præmio, per *text. in l. 2. ff. de iure fisci, & in l. 3. in fine, C. de malefic.* qui dum verbis vtitur illis: *Accusatorem autem huiusmodi criminis, non delatorem esse, sed dignū magis præmio arbitramur*; proculdubiò innuere videtur, delatorem non esse dignum præmio. Verùm insudauimus plurimùm in illis interpretandis, & cum multorum auctorum perlegimus commētaria ad prædictam de *malefic. rubricam*, nullum reperimus super ea *l.* scripsisse, excepto *Cumano*, supponente illius criminis accusatores, puniri, atqui contradicit quippè verbis illius *textus*, nisi errore Typographi desit negatiua, qua subintellecta, voluerit intelligere, vt accusatores illius criminis non puniātur, quod nos veritate fulciri existimamus; quandoquidem delator in causam alienam, si probat, consequitur præmium, scilicèt tertiam partem bonorum, quæ deferrentur ad fiscum, *l. edicto, §. extat*, ibique *Gloss. ff. de iure fisci*, sin minus, infamia notetur, *l. fiscus, §. fin. ff. eod.* imò te-

teneatur fisco tantundem soluere, quantum consequutus esset, si delatio veritate niteretur, & probata fuisset, *l. senatus in princ.* iuncta *Glos.ff.eodē*, nimirùm *Glos.in l.nulla macula, C.de delator.lib.10.* explicādo illius *text.* verba, ibi: *Nulla macula, vel crimine delatoris adspergitur, &c.* inquit, maculam delatoris esse infamiam, crimen autem esse pœnam criminis, quod committit delator nō probās: adiungimus nos, id contingere, quando spe præmij denūciat, nec probat, iuxta *Glos.in l.ex varia, versic. deserunt, C. eod. adducto tit.de delator.* ex quibus intellectum verborum *d.l.3.* citra difficultatem carpimus, eaque propterea opinamur, præsferte, cū *glos.in* figuratione casus illius *text.* in calce, & verbis *l.2.ff.de iure fisci* in initio, quod qui talē accusauerit Aruspicem delatoris non incurrat crimen, sed præmium consequatur, nempè maculam, & pœnam aufugiat; tametsi non probet; mercedem tamen adipiscatur, si probet, vter attamen sit, & quiuis sit illorum verborum germanus intellectus, ex eis nihilominùs deducitur, quod *Afflict.eod.num.23.* colligere nititur; iura conari, delatores allicere præmio; quod si verum necessariò ab accusatore procul est delator, cum id sancitum non appareat in accusatore; & propterea, cū tot, tantasque extare inter delatorem, & accusatorem dissimilitudines euincatur, regula subintrat altera, in delatore non vendicare sibi locum, quod in accusatore subsistit, ne ex diuersis illatio concedatur, contra formam *l. illud, ff. ad l. aquil.* & cōsecutiuè partis remissio, quæ antecedere debet cōpositionē, de qua longè sermo erit *ritu 275.* ad ipsos accusatores duntaxat restringitur, nec militabit in denunciante; ita quod periniqua censenda sit obseruantia huius ritus, vt eiusdem delatoris quoque præcedere debeat; nisi dicamus verba facere de eo denunciatore, qui virtute horum rituum est idem, quod accusator, *Carau.* teste *in ritu 199.sub num.5.* qui nimirùm hoc in *ritu* sub *nu.1.* affirmauit, militare in denunciante interesse prætendente, quin læsus, atq; offēsus, quo casu accusare posset, ex iuris, & rituum lege *in ritu 191.192.& 195.* Non quidem, quod sit respectu iniuriæ sibi, vel suis illatæ, quando esset verè accusator, sed respectu interesse præmij, scilicet denuncianti promissi, prout multis in casibus, & delictis contigit, in quibus Principes alliciunt quoscumque præmijs, ad detegendum flagitiosos, ac iuribus multis, proposita est reuelanti merces, quā vulgus (*Taglione*) in Regno appellitat, potissimùm in capientibus exules, iuxtà *Prag.1.* & alias plures, sub *titulo, de exulibus.* item in propalāte falsantes monetas *in l.2. C. de fals. monet.* & Regni *prag.* indixerunt, ac diximus in *rit.4.nu.8.lib.1.* quibus, & alijs in casibus, accusatoris vicē sustinet, ni fallimur, ipse denūcians, alio nomine instigator dictus, quē accusatori æquant *Gram. decis. 39. num.8.& Marius Muta decis.5. Siciliæ, sub num.8.* vbi instigatoris, nepotem existimauit reputari inimicum, sicuti, & patruū indicat, per *auth.si testis, versic.si verò, C.de testibus*, ac firmant *Millæus in prax. absol.crim. pagina 23. num 46. Gig.de crim. læs. maiest. tit. qualit.in crim. proced.q.2.num.2 Medic. de diffinit. 2.p.cap.2. num.2. Larrea dec.27. nu. 4.* & vti talis, si non probauerit, in expensis condemnandus veniat, addunt *Cyn.in l.seueriter, ad fin. C. de excusat. tutor. Clar. §. fin.q.7.in fin. Amaya in l.1.C.de pœn.fiscal.lib.10. num.84. Fab.in C.lib.9.tit.2.def.2.9. & 10.* itidemque adinstar accusatoris componi inquisitus, iustè prohibetur huius ritus intuitu, non

Pp 2 præ-

precedēte denunciatoris cōcordia, & decisum fuisse memorat *Cōstant. Papa in sua secūda add. ad hūc rit.* de quo adamussim pertractāt *Dominic. Antunez. Portugal. de donat. Regijs, lib. 1. cap. 18. ex num. 16.* loquens de indultu, necnon *Alfar. de offic. fiscal. glos. 17. priuil. 5. num. 33. Larrea cit. dec. 27. num. 9. Molin. de iustit. & iur. tract. 3. disp. 47. num. 8. Valeron. de transaction. tit. 4. q. 7. num. 11. Ricc. dec. 227. par. 2.*

Commodè hic in disceptationem vocatur, vtrùm in Republica necessarij sint delatores. Clamant nonnul-
6 li, dirigendo Principum regimini, continendis in officio populis, toti denique Reipublicæ conseruandæ, illos necessarios esse, quæ omnia quam vera sint, ab ipsa delatoris etymologia, ac definitione cognoscitur. Enimverò delator ille dicitur, qui clandestina impiorum facinora rimetur attentiùs, eademque iudici aperiat: vt ijs supplicium infligat, vel alia quapiam ratione prospiciat. Quid hoc aptius ad profliganda scelera, quid congruentius ad noxios homines cohibēdos, quid sanctius ad bonum, & æquum longè, latèquè firmandum? fac, nulli sint in ciuitate accusatores, quàm impunè audacia fureret, petulantia baccharetur, in tuto forent crimina, quæ essent in abdito, & rursùs omnia in abdito essent, si nulli delatores in medium illa deferrent, & silentium, secretumq; illis per summum Reipublicæ malū faceret impunitatē. Hinc sanè *Cicero pro Sex. Roscio Amerino*, cuius memini in *ritu 191. num. 1. Accusatores*, inquit, *multos esse in Ciuitate, vtile est; vt metu contineatur audacia*, & memor est *Danza in add. ad Gramm. dec. 53. in princip.* Et certè, vt cum *Plinio lib. 11. cap. 37.* loquar, sicut medicus ex arteriarum, venarumque pulsibus modò in certos modulos, legesquè metricas temperatis, modò citatis, aut tardis, modò languidis, aut subsurdis varios deprehendit morbos, adhibet medicinas, & vitæ gubernacula temperat: tollantur illi pulsus morborum indices, humani corporis mala omnia, vsquè adeò latitabunt inuisa, vt illud ad extremam diem ineuitabili lege perducant, haud aliter, nisi perditorum ciuium facinora, quæ Reipublicæ corpus vexant, per delatores protrahantur in medium, Princeps, eiusque administri medicam manū egrotanti admouere non poterunt, & illa remedijs destituta ad certum exitium rueret. Quid? (*Salust. de coniurat. Catilinę* teste) nonnè Romana Respublica per tot seculorū seriem stabilis, atquè firma per nefariam Catilinæ coniurationē corruisset in semet, nisi comperto à delatoribus facinore, Tullius labenti propè patriæ subuenisset; nec Lusitaniam optimo Regi suo perduellē defleremus, si primos illos congressus, & nocturna illa paucorum cōcilia, quibus defectionis fundamēta iaciebantur, delatorum aliquis detexisset, *Io: Bapt. Birago in histor. sui tempor.* Quod si à publico regnorum interitu ad priuatum Principū excidiū veniemus, fateamur, oportet, ad eorum non modò dignitatē, sed vitā etiā conseruandam, delatores quàm maximè necessarios esse. Quamobrem suorum insidijs oppetitus, obijsset Alexander ille, virtute, quàm nomenclatura maior, (vt testatur *Plutarcus in eius vita*) nisi cog[ni]to à delatoribus facinore insontes opportunè animaduertisset. Et pari successu Iulius Cæsar opportunitatē interimēdi sui cōiuratis obtulisset, si delatorios libellos euestigiò cōfestim lectitasset. Quis igitur ibit inficias, necessarios esse delatores? quoties tamen moderatè, & veridicè ijdem versentur, teste *Garonio, de iure fisci, lib. 4. tit. 7. art. 43. num. 1. Alfar. de offic. fiscal. glos.*

glos.17.nu.25. dextera tamen semper aure, vt inquit *Carol.Scribanus in politic.Christian.p.1.cap.17.pagina 134.* reo seruata, ac monet D.R. *Io:Hieron.de Philippo,fiscal.differt.3.num.39.* fœminæ verò an possint deferre, *Frideric. Pruckman. in tract. de different.vtriusq; sexus,p.1.princ. memb.1.art.9.pag.37.* inquirit.

Alij verò indignatione malè agitati, conuicia, & maledicta turmatim in delatores congerunt; referuntque, nullū esse Reipublicæ perniciosiùs malum, quàm hoc hominum genus ad fraudem semper instructum, & imposturam; sæuisse in illos, & verbis, & stylo *Platonem, Aristotelem, Senecam, Plinium*, ac eius notę sexcentos, qui omnes vno animo accusatores, tanquam pessimum humani generis luem, fœdamque calamitatem longè, latèque insectandos tradidere; nec sapientes modò, inquiunt, verùm etiam Reges ipsi eorum audaciam, atque effrenem petulantiam institutis, ac legibus confecere, inter quos Pius Antoninus vsque adeo huiusmodi pestē insectatus est, vt si non probarent delata indicia, capitali eos pœna efficeret; si probarent, tanquam infames à se dimitteret, post *Capitolinum* in eius *vita*, *Carolus Emmanuel.Vizzan.de mandat.Princip.cap.5.§.1.à num.23.* & notat *Laurēt.Beyerlinck inTheatro vitæ humanę,cap. Acc.& del.lit.*C. Mauritius verò Imperator eos vndique conquisitos pœnis, & damno mulctauit, eodem *Beyerlinck* teste *cap.calum.li.D.* Nec non etiam Vespasianus Titus tanto odio eosdem prosequutus, perhibetur, vt flagellis cæsos in Amphiteatri arenam spectandos traduceret, vt ita pœnis correcti, à noxa per accusationem inferenda abstinerēt, *Xiphili.ex Dione in Tito*. Tiberius Imperator cæteroquin criminum solers perscrutator, & acerrimus vindex, qui inter eos præcipui erāt, omnes vna die, per summos cruciatus, iussit, occidi, *Dion.lib.58.histor. Roman.* & tandem Traianus, qui, vt lætissimum Senatui, Populoq; Romano exhiberet spectaculum, teterrimam illam labem nauibus, sine remo, ac velis impositam procellis obiecit. Quod inuideat qui non vidit: inuideat qui vidit, & non peruidit, & *Plin.in eius Panegyr.* exultans argutè describit: his verbis: *At tu Cæsar, quàm pulchrum spectaculum pro illo nobis execrabili reddidisti? vidimus delatorum agmen inductum, quasi grassatorum, quasi latronum non solitudinem illi, nō iter, sed templum, sed forum insederant. nulla iam testamenta secura, nullius status certus, non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum auaritia. Aduertisti oculos, atque vt antè castris, ita posteà pacem foro reddidisti; excidisti intestinum malum, & prouida seueritate cauisti, ne fundata legibus ciuitas, euersa legibus videretur. Licèt ergo cùm fortuna, tùm liberalitas tua visenda nobis prębuerit, vt prębuit, nunc ingētia robora virorum, & pares animos; nunc immanitatem ferarum; nunc mansuetudinem incognitam; nunc secretas illas, & arcanas, ac sub te primùm communes opes; nihil tamen gratius, nihil sæculo dignius, quàm quod contigit desuper intueri delatorum supina ora, retortasque ceruices. Agnoscebamus, & fruebamur, cùm velut piaculares publicæ solicitudinis victimæ, supra sanguinem noxiorum, ad lenta supplicia, grauioresque pænas ducerentur. Congesti sunt in nauigia raptim conquisita, ac tempestatibus dediti: abirent, fugerentque vastatas delationibus terras: ac si quem fluctus, ac procellę scopulis reseruassent, hic nuda saxa, & inhospitale litus incoleret: ageret duram, & anxiam vitā, relictaque post tergum totius generis humani securitate, mœreret. Memorāda facies, delatorum classis permis-*

missa omnibus ventis, coactaq; vela tempestatibus pandere, iratosque fluctus sequi, quoscunque in scopulos detulissent. Iuuabat prospectare statim à portu sparsa nauigia, & apud illud ipsum mare agere Principi gratias, qui clementia sua salua, vltionem hominũ terrarumque dijs maris commendasset.

Ergo nè beneuolentia complectimur, quos tot sapientes odio plusquam Vatiniano prosequuti sunt, quos Diabolos *Cassiador. Psal. 71. num. 4.* vocat? *Qui innocentiam alienam in reatum nititur exquisita machinatione producere, Diabolo congruè videtur aptatus, qui humanum genus suis fraudibus tot seculis uidetur impetere.* Videmus scilicet, plusquã illi alioquin oculatissimi videre: Et huiusce tẽpestatis delatores impensiùs religionem colunt, fouent iustitiã, qua docentur lędere neminẽ, lateq; de huiusmodi delatoribus *Briss. select. ex iur. ciuil. antiq. lib. 3. cap. 17. in fin. Petr. Erod. rer. ab antiq. iudic. lib. 9. ad S.C. Turpill. Larrea alleg. fiscal. 101. ex n. 14. & 102. à n. 20. lib. 2. ac dec. Granat. 27. num. 18. lib. 1. d. Franc. Amaya in Rub. C. de delatorib. lib. 10. num. 5. Stephan. Garron. ad Cõst. Mediol. rub. de iure fisci, lib. 4. tit. 7. art. 43. num. 1. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. cas. 198. Nicephor. Callist. lib. 4. histor. ecclesf. cap. 26. Millaus pract. crim. pag. 8. Guilhelm. Budeus in annot. pandect. ad l. ab accusatione, ff. ad S.C. Turpill. Bouadil. in polit. lib. 5. c. 1. ex num. 75. Escobar. de purit. quaest. 2. par. 2. ex nu. 8. Mastrill. de magistr. lib. 6. cap. 2. nu. 54. Illescas in histor. Pontific. 1. par. lib. 1. cap. 7.*

His autem omnibus vno, atque altero satisfaciam verbo, nec opus est pluribus. Qui à Principibus vèl internecioni dati sunt, vel alijs mulctati supplicijs, calumniatores sunt, non delatores; illi confictis à se mẽdacijs ciuiũ capiti, fortunisque per sũmũ scelus moliũtur insidias, & quem ipsi cum velint, perdere non possunt, iudicibus perdendum tradunt; legumque maiestate ad quæstum abutuntur, & libidinem. In hos ab Romanis lege Rhemmia animaduersum est, & subdit *Cicer. in memor. orat. pro Rosc. Amer. Verũ hoc ita est vtile Reipublicæ, vt nè planè illudamur ab accusatoribus.*

Nùm verò delatori promittenda sit pars pretij, quo mulctandus erit
7 reus? Si velimus Romanorum institutis, ac legibus adhærere, fateamur oportere, debere partem aliquam mulctæ accusatoribus erogari. Lapia enim lege apud eos sancitum est, vt delatoribus præmia hoc est illatę mulctæ dimidium attribueretur, *Tacit. lib. 4. Annal. Fenestrell.* quę postmodũ pręmia Nero Princeps ad quartas reuocauit, teste *Suetonio in vita Cæsarum*, quapropter quadruplatores dicti, quod quartam partem de proscriptorum bonis consequerentur. Nèc iniuria; enim verò sic natura nos finxit, vt nisi præmiorum ope ducti, nihil vnquam, quod in Reipublicæ bonum vertat, conemur. Hinc doctissimus *Plato, de Republ.* illa, inquit, semper florebit Respublica, in qua æqui, ac boni administris prœmia statuũtur. Anseribus quoque, vt cum *Tull. in orat. pro Rosc. Amer.* loquar, cibaria publicè locabantur, & canes alebãtur in Capitolio, vt significarent, si fures venissent. Simillima est accusatorum ratio; stant ipsi ad custodiam Reipublicæ, si qui per clandestina facinora statum eius inturbare studeant, in eos latrant; cibaria igitur illis statuenda sunt, si minus hoc fiet, nullus inposterum prouinciam illam subibit, quippè nemo alteri sine sui emolumento displicet, & humani generis vitio fit, vt nullus publicum appetat bonum, quin illud sit eum priuato sui commodo, atque vtilitate coniunctum, qua de re *Peregr. de iure fisc. lib. 2. tit.*

*tit.1.num.16.*inquirens,*nu. final.*an huiusmodi lucrum spectans delatori per eum non agnitum, transmittatur ad suos hæredes. Quod si nō delatoris industria, sed Iudicis cōsilio, atque fisci patroni solertia compertum crimen sit, tunc nulla proscriptarum pars fortunarum cedere illi debet, illum recreent præmia, necesse est, quē labor exercuit, & perit Principibus pretium, quod erogatur immerenti, *arg.l.2. l.addicta 13.§.cum ante apertum,& §. eos qui, ff.de iur.fisc.Larrea decis. 27. num.*14.*Crespi obseru.5.n.*134. vt audactèr sustinens fisci iura, ipse adeptus fui in Regia Iuncta fraudū arrendamenti vini, de qua memini in principio *Rit.*265.*hac 3.par.*garriétibus nimioperè denunciatoribus, conferuntque dicta antec.*n.*5.

Ex huc vsq; plenè discussis tanquā certum, ac firmum eruitur, eatenus, & necessarios esse delatores, ac præ-
8 mijs quoque cohonestandos, vt à mendaciis, & calumnijs abhorrentes, vni veritati obsequantur. Si verò paululum ab rei veritate aberrauerint, & falsis criminationibus bonorum ciuium innocentiam in sceleris suspicionem vocauerint, & ipsis abusi fuerint legibus ad leges opprimendas, tunc non modò non remunerandi, sed pœnis omnibus affligendi, & contra omne ius loquuntur, qui dicunt; sic quoque retinendos esse delatores, quod, inquiunt, innocens si accusatus sit, absolui potest, nocens, nisi accusatus fuerit, condemnari non potest. Verumenimuerò quædam crimina sunt, quæ nulla satis diluit innocentia, & quædam suspiciones tàm altè animo hęrent, vt nulla vnquam defensione dilabantur. Nulla igitur accusatoribus habēda est ratio, vbi aliquid, vèl minimum contra veritatem peccauerint, sed supplicijs afficiendi. Hinc Nero Iunium lupū ex ordine Patritio non probantem delationem contra Vitellium propositam, relegauit interdictione aquę, & ignis, *Tacit.lib. 12. annal.* §.13. Tiberius ad insulam Seruiliū, & Cornelium detractatores, ac Cōsidium, Ecum, & Cęcilium Cursorem ad mortem damnauit, idem *Tacit.*refert *lib.16.annall.*§.4. Cancellarius Mediolanensis, qui falsam delationem aduersùs Ferdinandum Gonzaga porrexit, pœnam perpetui carceris, & officij amissionis luit, teste *Iouio li.16.historiar.*Accusator strenui Ducis Don Fabritij Marramaldi ex quatuor equis delaceratus fuit, eodem *Iouio* referente, *lib. 13. histor.& text.in cap.mandastis 10.2. q.2.* meminit de Basso delatore aduersum Summum Pontificem Sixtū Tertiū apud Valentianū Imperatorem conuicto de falsitate, cōfestim separatus fuit à communione fidelium, & Imperatoris iussu in insulam deportatus, omnibus bonis cōfiscatis, ac Ecclesiæ incorporatis, cuius *text.*meminit *Larrea alleg.fiscal.*102.*vers.adeò enim,*exclamans, pœnas haud leues dandas calumniatoribus, eo quod contra magistratum libellum dedissent, si illum non probarent, *arg. text.in l.athletas, §.calumniator, ff.de his, qui notantur infam.l.1.§.calumniari, ff.ad Turpill. Rimin.Iun.cons.*303.*n.*10. *vol.* 3. *Caball. casu* 105.*num.*3.*Farin.q.*16.*Bouad.lib.*5.*polit.cap.*2.*nu.*101.*Clar.in prax.crim.quæst.* 62.*& ibi Baiard. num.* 19.*ac* 31.*Escob.de purit.& nobil.prob. quæst.* 2.*num.* 8. *Menoch. de arbitr. cas.* 322.*num.*1. adeò quod posse occidi ab accusato calumniosum delatorem, scripserint *Bannes.*2.2.*quest.*64.*art.*7.*dub.* 4. & alij apud *Lessium lib.* 2. *cap.* 9. *dub.*8.*num.*47.quod putat probabile *Nauarr.de restit.lib.*2.*cap.*3.*num.* 361. quem laudat *P.Fragos. de regim. Reipub.p.*3.*lib* 1.*disp.*1.§.2.*nu.* 27.*tom.*3.& non dissentiunt *Fagundez lib.*50. *in* 5. *præcepto Decalogi*

cap.

cap. 6. num. 9. Bannes 2.2. quæst. 64. dub. 4. & propterea dicebat P. *Amicus, de Societate Iesu* licere religioso, eum occidere, qui spargit grauia crimina contra propriam Religionem, quem refert *Capon. tom. 1. discept. forens. cap. 26. n. 39.* illam examinans quæstionem, an patri licitum sit filium tueri malis artibus; Quam quidem opinionem erroneam esse, & à Catholica Fide ablegan-
9 dam, omnes noscunt, adeò quod Generalis Societ. Iesu Gozzuinus Nichel, Romę anno 1656. 15. Aprilis, liquidò prohibuit, ne quis tueretur, doceret, aut scribendo approbaret sequentes propositiones. Prima est, licet occidere falsum accusatorem, quem quis non potest aliter declinare: quando ex eius accusatione timetur infamia, vel bonorum direptio. Secunda. Licet occidere eum, qui vadit accusaturus de crimine vero, sed occulto, quando ex eius accusatione oritur periculum vitæ, vel honoris, aut bonorum. Tertia. Licet eunti ad accusandum de crimine, siuè vero, siuè falso, sed occulto, imponere qualibet falsa testimonia, seù flagitia ad infrigendam authoritatem accusatoris. Quarta. Licet litteras etiam superiorum aperire, retardare, vel comburere, quando quis ex dictis litteris timet sibi malum iniustum, quod refert *Pater Benedictus Pereyra Societatis Iesu Lusitanus, de Academia, seù Republica litterarum, lib. 4. tit. de exerc. litterar. num. 549.* rescribens propositiones alias in Scholis Societatis non docendas, quinimò generaliter damnatæ videntur ex nouissima Bulla Summi Pontificis Innocentij XI. sub n. 30.

Libellos propterea clāculò emissos sine authore, & subscriptione, omninò esse reijciendos, suadet *text. in cap. inquisitionis, §. tertia dubitationis articulus, de accus.* ibi: *Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendum. Specul. tit. de magist. §. 7. num. 1*[illegible] *Baiard. ad Clar. §. fin. quæst. 73. num. 42. Menoch. cons. 94. num. 18. vol. 1. Reg. Tapia dec. Supremi Senat. 17.* Tandē concludat Traianus Imperator, iustitiæ perpetuum culmen, qui, proposito libello sine auctore multorum nomina continente, sic rescripsit, teste *Plin. epist. ad Traian. lib. 10. epist. 99. Sine authore verò propositi libelli nullo crimine locum habere debent, quia & mali exempli nec nostri seculi est*; refert *Larrea allegat. 101. n. 20.* nōnulla verò de calūniatoribus diximus in *ritu 199. lib. 2.*

Cæterum respectu accusatoris, & partis offensę, nè sit properandum ad
10 compositionem, si illius remissio nō præcedat, probāt etiam *Mysing. obseru. 11. cent. 2. & Thesaur. dec. 15.* ac alij, sed cum clausula, *saluo iure partis*, fieri posse annuit *Ritus 274.* attamèn præsentis ritus sanctio, vt partis antecedat assēsus, quippè verior omninò est, eaq; tū frequentiori vsu admittitur, vt optimè aduertit *Compagn. sup. cap. Regni 244. sub n. 7.* tùm etiam *prag. 4. de composit.* comprobatur, ac prolixo sermone, extricamus in *rit. 275.* & aliqua ad materiam delibauimus in *ritu 203. num. 6. & 261. n. 2. lib. 2.*

Verùm cum plerumque non exilis sit inter defuncti consanguineos ad in-
11 uicem altercatio, cui eorū ius istud competat remittendi, pacemque iniendi, nos veritatem exquirere cupientes, reminiscimur, *Bar. in l. damni, §. sabini, ff. de damn. infect. & l. si filius, qui patri, ff. de vulg. & pupill.* opinatum esse, ius istud vindictę iure proprio competere, non hereditario, cuius sententiam insecuuti sunt mille Doctores, quos *Farin.* recēset, eorum resolutioni annuēs, *quæst. 13. num. 8. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit. 9. num. 18.*

Me-

Menoch. lib. 4. præsump. 101. *nu.* 84. *Valeron de transact. tit.* 4. *q.* 7. *nu.* 71. *Carond. ad Consuet. Parisf. art.* 95. *in fin. Choppin. de morib. Parisf. lib.* 2. *tit.* 1. *nu.* 23. *& ad consuet. Andegau. lib.* 2. *tit. penul. art.* 3. *Caröd. in obseruat. sing.* verb. *Heritier*, *Castald. ad l. si pignora* 22. *ff. de pign. act. Pappon. li.* 24. *tit.* 7. *art.* 5. *Maynard. q. lib.* 3. *c.* 77. *R. Tapia dec.* 28. *n.* 23. *Puteus de syndic.* verbo, *compositio inc.* quod incipit, *vltimo circa prædicta*, *vers. & post prædicta*, *Vincent. de Franch. decis.* 611. *nu.* 1. *Reg. de Ponte in suo tract. de potest. Proreg. tit.* 1. §. 4. *à num.* 20. *Reg. Sanfelic. decis.* 20. *ex num.* 13. quos nostrates laudat *Domin. Antunez Portugal. de donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 18 *num.* 54. tùm *Ferdinandus Rouitus in suis allegationibus* à proprio eius genitore transcriptis in comment. *ad pragm.* 8. *de composit. nu.* enim 37. & deinceps, insectatur iam dictam conclusionem, eamque alteram communiorem profitetur, sub *n.* 41. Hinc pecuniam ex remissione peruentam hereditariã haud dici, sed iure sanguinis ad filios spectare, notant *Padilla in l. transigere, num.* 63. *C. de transact. Iul. Clar. d. quæst.* 58. *vers. sed incidenter quæro*, *Vrsill. ad Afflict. decis.* 372. *num.* 8. confert *Ruin.* insequutus à *Theodor. alleg.* 9. *num.* 9. *& Rodoer. ad Reg. de Marin. lib.* 1. *quotid. cap.* 2. *num.* 9. illam minimè describendam esse in inuentario defuncti, vt sit creditoribus obnoxia, *Renat. Coppin. ad leg. And. lib.* 2. *p.* 3. *cap.* 6 *tit.* 3. *nu.* 3. notans affabrè, pœnam pecuniariam viduæ adiudicatã, necem viri prosequenti, haud reseruandã fore eiusdem proli tanquam lucrum nuptiale prioris tori, sed ad illam liberè pertinere, cuius *Coppin.* effato contradicit *Mosnier. cap.* 55. *nu.* 21. sed inhærent *Carond. lib.* 13. *respon.* 58. *Christina ad l. municipal. Melchlinienf. tit.* 2. *art.* 36. *sub. num.* 36. *in add.* & dixi in beneficium filiorum *in rit.* 191. *num.* 13. *lib.* 2. Necnon *Thor. in* 2. *part. compend.* in verbo *pecunia peruenta*, rescribẽs responsũ V.I.D. Frãcisci de Luca cum scitis indè emanatis, aliaque nectit in verbo, *pecunia peruẽta ex pace*; ibique insitæ sunt allegationes pro filijs aduersus creditores, quarum primas conscriptas fuisse, memoratur, à Michaele Zappullo: alteram verò à doctissimo illo viro, fisci Aduocato in R.C. deindè Præside, ac Regẽte emeritissimo, Io: Camillo Cacacio; quapropter cum aliquid ex meo Marte, hac in thesi afferre decreuissem, destiti, perpendens memorata scripta, ad quæ lectorem relego, cum ex *Tullis sentẽtia* 1. *de Orator.* soleam sæpe mirari eorum impudentiam, qui agunt in scena gestum, spectante Roscio; & vates perspiciens tractata ab alijs, non posse ab ipso clariora fieri, relinquit, vt cecinit *Horat. in Poet.*

. . . . & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.

Et *Grat. disc. foref. to.* 1. *c.* 195. *n.* 33. idẽ notat ex *Plut. in Nicia, et Artaxerxe.*

Contradicentẽ, verò oppositamq; sententiam, scilicet, ad hæredes bonorum deferri ius vindictæ, recenset *Cancer. var. resol. tit. de pace, & tregua tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 60. eamque deduci asserit ex *l.* 1. *& l. sororem* ac *tot. tit. C. de his quibus, vt indign.* iuxtà *l. hæres, ff. ad Syllanian.* atque ideò hæredes ipsos teneri iudicialiter illius necem vlcisci: alioquin
12 priuari hæreditate, ostendit præcitatus *Farinac. nu.* 7. *&* 9. idque carpit *ex l. hæreditatem, & l. portiones, ff. de his quibus vt indign. dictaque l.* 1. *C. eodem add. tit.* alijsque multis, quamque communi DD. calculo roboratam asserit *Anton. Gomes variar. resol. tom.* 3. *cap.* 3. *num.* 52. ac *Plaza in epitom. delictorum cap.* 39. *num.* 23. idemque *Ferdinand. Rouit.* communem esse non negat: tametsi alterã cõmuniorẽ adnectat; quibus

Qq &nos

& nos tertiam adiungimus, hactenus relatarum nullam reijcientem, vtramque potiùs approbantem assertionem: vt dicamus duplici ex fonte manare ius istud vindictæ, ex hæreditate nempè, & sanguine; hoc itaque sanguinis considerato, non ad hæredes, sed ad ipsos proximiores tantùm transferri, atque ita intelligenda veniat *Bart.* sententia, admonet præcitatus *Iacob. Cancer. sub num.* 59. priori verò ex fonte ad hæredes tātùm deferri; quam quidem distinctionem in medium protulit *Ripa in l.* 4. §. *Cato, nu.* 102. *ff. de verbor. oblig.* amplexaturque *Anton. de Padig. in l. transigere, num.* 61. *C. de transact.* idemque *Cancer. à num.* 58. qui omnes istud cōprobare conātur, ex *text. in l.* 2. *C. de iniur.* adductaq; *l. sororem, C. de ijs quib. vt indig.* inuincibiles esse affirmarūt: propterea illud ius competere vnà simul hæredibus, ac proximis ipsius; quorum nos quoque, & quidem promptè collaudamus opinionem vti securiorem, nullique damnosam: atque vt vitemus diuinationes, quibus alij in alios ad inuicem vtuntur ad prosternendas rationes, quas eorum quisque ad propriam ingenij vim confingit; cum enim certo certiùs sit, cōpelli hæredes vindicare defuncti mortem, idque iure sancitū appareat: vtique non nisi diuinare, credimus *Farinac. ex Iasone*, & alijs aientem in *ver. nec obstat sub num.* 8. id cessare, vbi fuerint à consanguineis præuenti; & si iniuria afficiuntur consanguinei, eademque profectò, qua defunctus, per *text. in l.* 2. §. *fin. ff. ad l. iul. de adulter. l. quamuis indubitati*, inibique *Bart. Bald.* ac reliqui DD. *C. eodem adducto titulo*, & alij, quibus *mem. num.* 8. nititur *Farinac.* vbi alias itidem, quas potest maximè, addit rationes; nonnè diuinare est, quicquid ad istam eneruandam partem somniant contradicentes auctores? Itaquè iustè, ni fallimur, subscripsimus mox relatæ distinctioni: eamq; prorsùs veram nunc credimus; ex qua illud sanè enascitur corollarium, remittendi ius ipsismet simul competere; si veritate fulcitur alterum illud axioma, cui competit vlciscēdi ius, illi quoq; & condonandi, probatum à *Farinac. eadem qu.* 13. *sub num.* 1. *& q.* 14. *num. etiam* 1. suffulta auctoritate *Gomesij* indicato *cap.* 3. *num.* 61. *&* 65. *Petri Plaza in Epitom. delict. lib.* 1. *cap.* 3. *Clari q.* 58. *& Petrin. Bell. de re milit. pag.* 136. *nu.* 50. de quo nos infra.

Verùm omniū nè requiratur cōsēsus, an eorū maior pars sufficiat, vt ipsi
13 homicidæ prosit, dimicantur Doctores; & nos veritatem inquirere ambientes, dicimus, eos omnes, qui tantùm hæredibus competere ius pacem ineundi, aliosquè credentes duntaxat consanguineis, inuestigare, si hæredibus omnibus, aut si omnibus consanguineis competat: an ipsorū respectiuè maiori parti duntaxat; contentionēq; inter eos maximā extare cōperimus; quippè quod ex loquentibus de hæredibus, suffragari vnius tantùm, vel plurimorum, licèt non omnium remissionē, sunt, qui affirment: quos *Farinac.* recenset eadem *q.* 14. *num.* 12. *&* 13. atq. de consanguineis verba faciētes idipsum admittunt alij complures ab eodem *Farinac.* anteà relati *num.* 20. & à *Mastrill. de indult. cap.* 24. *à num.* 82. Cunctorum autem hæredum assensum adhibendum esse, quidā censuerūt congesti ab eodem *Farinac. n.* 14. necnon *Afflict.* insequitur *dec.* 287. *Couar. lib.* 1. *var. resol. cap.* 13. *sub nu.* 8. *cum seq. Ioannes Anton. de Nigris, super capitul. Regni, ad peruersorum, num.* 252. *Cācer. indicato cap.* 11. *num.* 66. *Couarr. lib.* 1. *c.* 13. *post num.* 8. *Clar. lib* 5. *q.* 58. *nu.* 34. *in fin.* & *Baiard. ibi, n.* 59. *Plaza de delict. c.* 46. *nu.* 7. *vers.* 1. præter alios *Mēchiac. cōtr. vsu freq.*

cap.

*cap.30.num.39.Cauall.comm.contra comm.q.77.num.1. Molin.de iust. & iur.tom.4.disp.45.num.8. Parlador. different.51.§.2.num.2.3.Galeron.de transact.tit.4.q.7.nu.65.*ante ipsos, *Felin.in c.cum omnes, n.27.de cõstit. Reg.de Ponte cit.tract.de potest.Prorog.§.3.num.26. Scialoy. in prax.forindic.cap.24.num.22.* ficuti minori parti creditorum maior præiudicare non poteft in debitum:remittendo; *DD.in l.4.§.Cato,ff.de verb.obligat. Stracc.in tit.de decoctoribus,p.6. nu.12. Roman.sing.99. Trentacinq. lib.3.var.tit.de resolut. resolut.3.nu.5.* cuius veritatem inquirimus in *ritu* 288. Ratio quoque illa fuppetit inuincibilis,quod pro hæreditarijs portionibus onera hæreditaria agnofcunt, *l. pro hæreditarijs, C. de hæredit.action.* quodq; vnusquisquè illorum defuncti perfonam repræsentat,eosq; propterea,vt fingulos, attingit remittendi ius,*l. 3. §. si ad plures,ff.de sepul.viol. l. 1. & per tot. tit.ff.& C.de his,quibus,vt indign.*ac consecutiuè omnes conuenire, & concurrere debent, quorum maior numerus non opitulatur, *l.per fundum,ff.de seruit. rustic. præd. l.fin ff. comm.præd.*quin vno contradicẽte, remisfio effectum non operatur suũ, *cap.in re communi de regul.iur.in 6.* & ibi *August.Barbos.nu.2. Valeron. citata q.7.ex num.65. Domin.Antunez Portugal. cit.cap 18 nu. 18.& 119.* Ita & de consanguineis tractantes aiunt, vniuerforumque requiri asfensũ,expresfsè fcribunt alij multi,quos idem *Farin.* commemorat *nu.* 4. & nos prorsùs in vtrifq; cenfemus, quin dilatandam ad hæredes, & consanguineos, ubi consanguinei non fint hæreditatem adepti,ad quos fpectare infimul ius querelandi, & remittendi diximus; nam fi diuifim cum egimus de hæredibus,& consanguineis, id fubfistere in alterutrò eorum genere, fcripfimus: citra dubium militabit, fi coniunctim ad illas pertinebit;præfertim, quòd II.CC.de hac re tractãtes, maximè requirentes omniũ consenfum,dicunt,pacem ab omnibus,ad quos pertinebat accufare, habitam,suffragari,non ab eorum aliquibus obtentam,tametfi numero pluribus; ergo cùm hæredes, & consanguinei accusant non aliqui, fed omnes itidem condonabunt, quod etiam fpeciatim fcripfit memoratus *Cancer. num.65. & 66.* ac nostro in Regno certiffimi iuris esse,declarat *Pragm.8.de composit.* cuius memores sũt *Baiard.ad Clar q. 58.n.58.Christina in cit.tract.ad ll. municipal.tit.2.art.34.in fin.* illiusq;
14 pragmaticæ virtute manifestè statutum non videtur, fi ad hæredes, vel cõsanguineos duntaxat vtrumquè ius pertineat;Imò ex ea libentiùs deducitur vtraq; causa, eum fouendum esse, qui illud voluerit legitimè exercere ius:nempè,quod fit consanguineus, & hæres; idquè non folùm aperiunt verba illa iteratis vicibus repetita *(Alli quali si deferisce la successione)* fed alia *Regent.de Ponte in tractat.cit.de potest. Pror.tit.1.§.4.à n.26.ac Ferdinand. Rouit.in suis mem. allegat.* qui omnium fuper ea *pragm.* fcribentium auctoritate probari, adiungit,*n.49. & 50.*Et duo copulatiuè propterea requiri,afferit: fanguinem fcilicet, & fucceffionis delationem, necnon *Foller.Carau.& Baiard.* autumãt in locis, quos idem de *Ponte* recenfet,ita quod,fanguine qui funt cõiunctiores,nisi hæredes adhuc fuerint,accufare,& remittere nequeãt vigore *pragm.* addat ipfemet *Regens*, quorum restrictionem non admittimus;nam falsò *pragm.* fanciret ad proximiores fanguine fpectare:tantùmquè dixiffet ad proximos fanguine; cum vel hæreditas ad proximiores deferenda veniat; & fatis fuiffet exprimere, proximos, eofquè hæredes, vel ad vlte-

riores etiam deuenire potest; & eo casu impossibile esset, quod coniunctior iuxtà *pragm.* accusaret, & remitteret; imò absurdum illud succederet, si proximiore (nempè filio) repudiante hæreditatem, vel etiã ex iusta causa exhæredato, parentis necem vlcisci nequiret: maximè quod illi, re vera tunc competere, existimarunr relati per *Farinac. eadem quæst.* 14. *num.* 19. 21. *&* 36. *Plaza de delict. lib.* 1. *cap.* 45. *n.* 3. post alios, *Antunez Portugal. citat. cap.* 18. *num.* 57. 58. occurrens *Consil. Arias de Mesa resolut. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 7. contrariam sustinenti aleã. Ab illorum itaq; resolutis recedimus: ac fatemur illius *pragm.* virtute competere proximioribus, tametsi non hæredibus; neq; paradoxi nota damnabitur isthæc nostra assertio, propter adducta verba illorum arbitratu præferentia, concursum requiri hæreditatis; & fatebimur, bonum quandoq; dormitare Homerum, si nostram nemo aspernatur interpretationem, quod illa verba nõ requirant, vt cõiũctior sit etiam in bonis successor; sed exemplificando proximiorem, exprimat eum esse, cui defertur successio de iure scilicet: atq; ita, qui successurus est, nisi aliter testator sanxerit; non igitur demandat, vt cũ effectu succedat, sed quod attẽta iuris dispositione successor sit, licèt posteà propter contrariam disponentis voluntatem non succedat; cui quidem intellectui conueniũt *pragm.* verba illa (*alli quali si deferisce la successione*) tum propter illud verbum (*si deferisce*), tum propter subsequens (*la successione*): alioquin apertioribus vsus esset verbis, illis, nempè (*li quali sono heredi,*) aut alijs cõsimilibus; imò ex verbis *Reg. Rouiti in ead. prag.* 8. relatis, & collaudatis ab ipsomet *de Ponte sub n.* 17. noster, ni fallimur, conuincitur intellectus; quòd ius remittendi nõ spectat ad omnes consanguineos; sed ad eos tantùm, ad quos spectat successio; potest namquè contingere, vt res aliqua ad me spectet, quã tamen de facto non habeam; idquè iure etiam alibi probauimus, & illud verbũ *spectare*, de sui natura supponere, nè res ab eo, ad quem spectet, possideatur; & si detineatur, neutiquam dici possit, ad eum spectare; Atquè si iste erit illius *Prag.* sensus, prout esse, omninò credimus: eò magis congruere affirmamus, & probauimus in dicto *ritu* 191. *n.* 1. 1. certè densæ nubes fugiunt, absurditas quæuis vitaretur: atquè omnis procul est suspicio, & murmur iniquæ legis, quem nectere videtur *Tartagl. in comm. ad eandem prag.* 7. *de composit. cap.* 2. *num.* 6. illumq; *Paschal.* laudat *cit. cap.* 1. *num.* 58. quorum argumentum euidens continere æquiuocum, indicar *Rodoer. ad Reg. de Marin. lib.* 1. *quotid. resol. c.* 2. *num.* 13. *&* 14. Addimus *Molfesium* huncmet tradentem præcalẽdatæ *pragm.* intellectum *cons.* 10. *sub nu.* 18. *tom.* 1. *&* *de Marin. mem. c.* 2. Verũ si isthæc resolutio veritate nititur, improbanda videtur in altero
15 dubio per Regentẽ ipsum *de Ponte* tradita resolutio in eodem loco vt fœmina tanquam exclusa à successione de iure Regni, quoties masculi extant, dicatur etiam exclusa ab accusando, & cõdonando; quãdoquidem ex ante dictis, quamuis succedere nequeat, & hæres esse: nihilominùs quia de iure admittitur, & sic defertur eo iure ad eam successio: vbicunque cum proximioribus in eodem gradu existit, intrat consequẽtia, vt virtute *prag.* sic declaratæ queat tum accusare, cum remittere; Nisi dicamus, relato adhuc vigente intellectu, ab illis nihilominus excludi; eò quod siuè à iure communi, siuè municipali, satis est, quod illi minimè deferatur hæreditas, masculis extantibus; &

sic

ſic vendicet ſibi locum interdictio querelandi,aut pacem ineundi.

Sed inueſtigemus,quæſo,pro ſupradictæ incidenter delibatæ quæſtionis coronide-vtrum nè fœmina,extantibus maſculis in gradu conſimili, acceptam iniuriã remittere valeat? & ſecluſa reſolutione attento iure communi,quo quidem non dubitatur,haud excludi à querelando, & remittẽdo,adhuc ſi ſucceſione priuaretur, ex quo vtrumq; iure ſanguinis competit;quo vindicta iudicialis fœminæ non ſecus,ac maſculo conceditur, ex *Angelo, Boſſ. Gomeſ. Foller. & Petro Belin.* quos memorat *D. Conſil. Paſchal. de patria poteſt. par.2.cap.1. ſub num.9.* in accuſando enim, & pacem ineundo, non ſucceſſio, ſed ſanguinis ius requiritur, *l. quæſitum, ff. de ſepul. viol.* notatq; *Farinac. de accuſ. q.14. n 25.* nectens,ius faciendi pacem,conſanguineis,etiam quod occiſi hæredes non ſint, competere,inferendo ad pacis validitatem obtentæ à filio, qui patris hæreditatem repudiauit, ex *Bart. in l. filius, qui patri, num.8. de vulg. & pupill.* & aliorum authoritate: ac proptereà,ſub *num. 26.* eadem ductus ratione dilatat, etiã ſi ſtatutum, ſtantibus maſculis, fœminas excluderet, iure nil refragãte,quod *Clar. in q.58. verſ. ſed quid ſi inter hæredes*,aliter ex ſcitis illius Senatus ſentiiſſet,nàm contra Mediolanenſe ſtatutum, in quo illa viget conſuetudo, communis extat opinio:quod ius ſanguinis,non hęditatis ſit attendendum,vt ipſemet in eadem *q. num. 20.* proſequitur *Nell. in tract. de Bann. 3. par.2. tom. q.35.* & alios aliter ſentientes reijciens,occurritq; ex *Vlpell. in tract. de pac. q.11.* vbi communem dilatãs, etiam ſi ſtatuto ſanciretur, pacem à defuncti hæredibus requiri; iſto enim caſu de hærede ſanguinis, nõ autem bonorum intelligitur: cum verbum, *hæres*,ſecundum ſubiectam materiã diuerſimodè accipiatur, ad notata in *l. ſtipulatio iſta, in princip.* cum *Gl. ff. de verb. obligat.* vbi verbũ, *hæredibus*, de his, qui de iure ciuili ſuccedunt,intelligitur; & verbum *ſucceſſoribus*,de his,qui de iure prętorio, & adnotat in *cap. ſi clientulis, de alienat. feud.* & in *cap. Titius cum Sempronio, ſi de feud. fuer. contron. int. dom. & agnat.* vbi dictum verbũ, *hæredibus*,in feudis pro maſculis deſcendentibus accipitur, & ad notata in §. *emphiteuſim,in authen. de non alien.* vbi huiuſmodi verbũ, *hæres*,prolatum ſuper re ad hęredes extraneos non tranſitoria, intelligitur de filijs, & hæredibus, ac relego ad *DD. in l. ex facto, §. fin. ff. ad Treb. Bar. in l. Gallus, §. et ſi parẽti, ff. de lib. & poſth.* ac ad alios in *l. liberti, de operis libert.* licèt in dubio verbũ, *hæres*,intelligatur de vniuerſali hęrede, ex notatis in *l. quidam, §. his autem, de edend.* vt dicit *Imol. in l. ex facto, Inſt. de hæred. inſtit. num. 15.* & præ cęteris optimè de iſto nomine hæredis in feudalibus videas fusè ſuo more adducta à *Camerar. c. Imperialem, chart.22. & lit.5.* atquè aduerſus *Clar.* ſcribunt ibi *Balæd. ex num.62. Tartagl. cit. pragm.8. de compoſit. num.20. & 21. Reg. de Ponte, de poteſt. Proreg. mem. tit.1. §.4. à num.17. & D. Conſil. Paſchal. cit. nu. 9.* quorũ ſuprà memini, *verſ. quem nectere videtur*, aſſerens fœminam,

16 quamuis faydam,ideſt inimicitias ob ſexus imbecillitatem leuare,ſeù tollere impotẽtẽ, iuxtà *Andr. in 1. rub. feud.* quem ad hoc citat *Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij, non per calendas num.15. verſ. & per iſtam Gloſ.* tamen ius querelãdi habere,quia iura sãguinis nullo ſtatuto dirimi poſſunt, *l. iura ſanguinis, ff. de regul. iur. l. ius adgnationis 35. ff. de pact.*

Intuitu verò Regni *pragm.* negat *Reg. de Ponte indicato loco*, necnon *n.32.* deciſumq; refert in cauſa Ducis S. Agathæ cum Marchioniſſa Burgẽtia,

tiæ, de qua decisione memor quoque est *Thor. in compend. dec.* verbo *remissio par.* 1. *& in addit. ad* Reg. *de Ponte, loco mox mem. num.* 18. extatque *consil. Præsid. de Amat.* 18. quod de verbo ad verbum, vna cum responso *Consil. Io. Bapt. de Leonardis* tūc Aduocati Fiscalis rescribit *Reg. Tap.* 4. *p. iur. Regn. in cit. pragm.* 8. *de composit.* & tradunt *Sanfel. dec.* 27. *lib.* 1. *& dec.* 401. *par.* 2. *Ricc. collect.* 3589. *p.* 8. idē *Reg. Tapp. dec. S.C.* 28. *Paschal. sub eodem num.* 9. illam constituit regulam *in vers. sed hac opinio,* & ait: *Stante adducta Regia Pragmatica, qua cautum est, illis tantum ius remittendi competere, quibus ius successionis defertur, non procedere in hoc Regno, nam mysteriosè in illa pragm. considerata fuit qualitas successionis, & ideò cum, stantibus masculis, fœmina à paterna sint exclusa successione; vigore illius Regni cōstit. exordientis, in aliquibus: ex eadē rationis paritate, ab ijs nō opus est remissionem haberi*; hactenus *Paschalis.* At nos credimus, eò magis subsistere etiam in Regno, accusandi ius competere iure sanguinis (vt pluries diximus ex alleganda potissimùm *decis. de Franch.* 611. *Molfes. cons.* 10. & alijs) quo ad mulieres expresè interdicitur in ea *Constit.* siquidem nisi illius virtute restringeretur ad masculos, certè complecteretur fœminas ex iure sanguinis. Verùm non complectitur, quia expresè prohibitum; & cōsecutiuè non quia ex iure sanguinis nō prodeat ius accusandi, & relaxandi: sed quoniam Regni sanctio vetat respectu fœminarum, illas excludendo à iure, quod alioquin sibi competeret, sicuti à reliquis bonis, cum masculi extant; tametsi admittamus, quod aiunt præcitati, scilicèt nè in Regno fœminæ remittere queant, vbi masculi existunt in pari gradu; Vlcisci verò neque valeant eodem iure Regni inspecto, nullam hucusque reperimus Regni legem statuentem, cum adducta *Pragm.* & altera antecedens, nempè 4. *de pace, & remissione facienda* loquantur: quæ tametsi à iure vindicandi reguletur, vt supra diximus, *& Farinac.* aperiat *quæst.* 14. *sub num.* 20. non tamen idipsum inuenimus in casu contrario; vt ius vindictæ, & sic ius præcipuū reguletur à iure remittēdi, & consecutiuè à iure subsequēti. Nisi euulgata regula illa vti velimus, & dicere, per necessarium consequens intelligi decisum antecedens, proùt concessum generica docet regula in *l. ad rē mobilē. ff. de procurat. l. illud, ff. de acqu. hæred.* sed his non obstātibus vacillat animus propter antedictam *decision. de Franch.* 611. aientem, decisum proximioribus competere: tametsi nō Regni, sed iuris communis legibus foueatur; atque ideò S.C. admiserit eo tempore opinionem Doctorum, illam insequentium: non quia lex aliqua peculiaris Regni demandasset; Quamobrem si alij iudices, & Consiliarij in contradicentem propendissent sententiam, haud reprahendi potuissent, quia transgressores iurium municipalium; neque vrget quod eadem decisio adiungit, mentionatum in ea casum comprehendi sub *pragm.* quæ manauit die 15. Octobris 1567. atque ideo sub eadem adducta *pragm.* 8. etenim id minimè contingeret ex vi dispositiua illius, sed citius comprehensiua, & illatiua: maximè si attendamus *de Ponte* assertionem indicato §. 4. *sub num.* 39. quod nihil fuerit cōsideratum, atque perpensum iuris Regni in *decis.* illa, sed ius tantum commune. Ex quibus excusari forstasse poterit *Molfes. in suis ad consuet. comment. rub.* 4. *tit. de renunciat. quæst.* 18. *num.* 3. affirmans, eiusdem illius *pragm.* virtute, duo requiri in volente accusare: cum re vera nullum legatur in ea verbum, qui accu-

cusationem complectatur, sed dũtaxat de remissione sermocinetur; nullatenùs verò *Thorus in addit. ad tractatum* ipsius *Regentis de Ponte de potest. Proreg* illius siquidem verba in adducto §.4.*num.*16.adeò clara, nullam prorsùs admittũt interpretationem, eaque sunt (*similiter per aliam pragm.8.eodem tit.cautum est, illis competere actionem querelandi, & remittendi, quibus successio debetur*; nam percurrantur, quæso, verba illius sanctionis: & videamus, si verum sit, quod inibi caueatur, cõpetere ius querelandi, cui, & remittendi; illis siquidem perpensè perlectis, necessariò fatebimur de accusandi nece nihil dici in ea *prag.* sed tantùm de iure remittendi; & cum habeamus legem illam cauentem de pace, & remissione facienda: nulla indigemus glosa, vt loquatur etiã de accusatione; nèc dubitationi locus remanet, si in illa cautum sit, cõpetere ius accusandi eidem, cui & relaxandi, *Bald. consil.* 343. *examinanda vers. & de isto sub num.4.lib.* 1. *& cons.* 174. *casus est talis propè finem lib.2.* necnon *Mandos. cons.* 20. *sub num.* 3. maximè quod oppositum statuisse videatur in accusatione, propter regulam eulgatam; qui vnum dicit, alterum excludit, *l.cum prator, ff. de iudic.* Non tamen negamus, à Doctoribus Regni simpliciter loquentibus admitti, vsuque comprobari conclusionem iam dictam: vt vlciscendi, & indulgendi ius eidẽ cõcessum, ac datum sit, cui & successio defertur; ac propterea in ambobus parem constituere valemus regulam; & sicuti iuris communis legibus in vtroque casu eandem militare diximus, ita & Regni, non quidem specificè disponẽtibus, at quia interpretatiuè ex eis deducũt authores, & vsus comprobans. Cum autem vtrinque coniunctus, & vterinus concurrent, præferatur ex

17 vtroque parẽte ortus, testatur *Placa cap.45.num.4.* cumquè sequitur *Farinac. ead. quæst.13.nu.29.* & *Paschalis memor. par.2.cap.1.nu.118.* subdens *num* 119, idipsum dicendũ, vbi antedictus frater vtrinque coniunctus, & consanguineus tantùm cõcurrant, insequutus *Cephal. Bertaz.* & alios, quos *Turrec.* recẽset *cons.89.num 4.lib.2.* & *Vincent. de Franch. dec.26. num.4.* Quod si pater, & filius in vindicanda morte matris concurrant, & de prælatione dubitaretur, diximus *rit.*191. *num.*10. quo in loco de alijs consimilibus hæsitationibus sermo fuit; Quod si nepos defuncti cum illius patruo: quia nepos sui patris, & fra-

18 tris defũcti subingreditur locum: sicuti præcellit eo respectu in gradu, ita in successione, & iure vlciscẽdi, & remittẽdi, eodem *Paschael* teste, in *dict cap.18.nu.*120. adiunctis tamen per ipsum additis *par.4.cap.* 9. *num.* 18. Si verò occisus quis fuit, relicto patre, & filio, atq; vxore; cui competat ius istud vindictę, si filius erat infans, & decesserit, patri nempè ipsius defuncti, an vxori? hic casus euenit, & *Fabius de Anna* super eo scripsit in *obseruat.6.decade* 1. respondens pro patre, scilicet filij infantis auo contra illius matrẽ, & extincti vxorẽ; non obstãte regula, quod mortuo filio infante ad matrem fit trãsmissio, virtute *tex. in l. si infrà, C. de iur. delib.* multis quippè, & validis rationibus respondet; & nos libẽter admittimus eiusdem *Annæ* theorema, cui inhæret *Tartag in ead. prag.8. nu.* 55. *par.*1. cum aui partes tutatur, exclusa infantis genitrice in hoc specifico vlciscendi iure dę morte iam dicti interfecti; maior autem proximitas, cui in superioribus affirmauimus competere ius illud accusãdi, & remittendi: non vtiquè regulanda erit à futuro euentu, sed à præsenti statu; ità quod satis sit, vt remittens eo tempore sit coniun-

ctior,

ctior: quamuis posteà in lucem alter prodeat, qui illum antecellat in gradu, nempè si filius posthumus nascaturiita siquidē, post alios plures, quos memorat, resoluit *Gomes. in tit. de homicidio cap. 3. sub nu. 61.* idemq; *Paschal n. 121.* & de *Ann. cit. loco* meminit *R. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 2. num. 16.*

Vtrùm verò filij naturales, & spurij valeant vindictā suorum in iudicio prosequi, eorumq; requiratura ssē-
19 sus, extricant *Petr. à Plaza cap. 45. Dom. And. var. resol. lib. 3. ex nu. 69.* necnō cōfirmat *Dom. Cons. Philipp. Paschal. num. 21.* exornatq; *Reg. Rouit. dec. 25.* decisum nectens, fuisse admissam amitā filij bastardi ad accusandum: reassumens articulum, an appellatione suorum illi veniāt, ibiq; notat doctus *D. Blasius Altimare, vers. vbi obserua*, illud scitum manasse attento iure cōmuni, nō inspecta *mem. prag.* 8. dispositione, ibique me laudat in *cit. rit. 191. n. 11. Vulpell.* itidèm *de pace q. 16. n. 4.* admittēs spurios ad matricidia vindicanda, secus ad parricidia. Illegitimorū autē plures esse species, ostēdit *Schifordeger. ad Fabr. tit. de natural. liber. q. 7. Bottilier. de success. ab intest. theorem. 6. cap. 1.* An veniant coniunctorum appellatione, & dicātur de Casata, *Thesaur. decis. vlt. nu. 33.* eius filius *q. forens. 44. lib. 2. Reg. Sanfelic. dec. 56. n. 16. Bottilier. theor. 7. Guid. Papa decis. 389. Thor. par. 3. compēd.* verbo, *compromissum*, & in *supplem.* verbo, *compromitti. Nouar. dec. 174. Spin. de testam. Glos. 16. num. 28. Io. Royas in epit. success. cap. 10. num. 104. P. Fragos. cit. tract. de Repub. Christ. par. 1. lib. 3. disp. 4. nu. 196. Flores de Mena ad Gramm. dec. 3. Christin. dec. Belgic. 198. n. 10. Peregr. de iur. fisc. c. 18. nu. 43. Ricc. collect. dec. 403. Domin. Antun. Portugal. de donat. reg. par. 2. lib. 1. c. 16. ex num. 45.* atq; de spurijs, & nothis pertractant *Frācisc. Hottoman. quar. disput. vol. 1. Heigius 1. quæst. 21. Peregrin. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. Couar. par. 2. de matrimon. cap. 8. §. 5. Marcus Anguisola 2. cons. illustr. 22. Vigelius in §. vulgo quæsitos, inst. de success. agnat. Cynus in auth. itaque, C. commun. de success. Matth. de Afflict. decis. 96. Guilhelm. Benedict. c. Raynutius*, verbo, *relinquit. num. 5. de testam. Ioānes Baptista in l. si qua illustris, C. ad S.C. Orfician. Anton. Gomez. l. 9. Tauri. Didac. à Spino. gl. 16. principal. de testam. fol. 663. Dueñas. reg. 366. Royas epit. success. cap. 10. Gregor. Lopez l. 11. tit. 13. par. 6. Sarmienta 1. select. cap. 1. num. 11. Costa in cap. si pater par. 2.* verbo, *bona omnia, num. 13. Roderic. Suarez l. 1. tit. delas herencias lib. 3. for. 1. num. 27. Tellus Fernandes l. 9. Tauri nu. 13. Ludouic. Molina lib. 1. de primogen. Hispanor cap. 4. num. 44. & 46. Ioannes Garcia de expensis cap. 3. nu 21. Didac. Perez l. 22. tit. 3. lib. 1. Ordinamenti. Aluarado de coniectur. mēte testator. lib. 2. cap. 3. num. 55. cum seq. Antonius Lara l. 1. §. idem rescripsit, num. 7. cum seq. de liber. agnoscend. Petrus Peralta l. hæredum, nu. 72. de legat. 2. Segura in l. cohæredi, §. cum filia, num. 124. de vulgar. substit. Antonius Menesius rubr. de fideicomm. num. 19. Anton. Gamma decis. Portugall. 11. Menchaca de success. creat. lib. 1. §. 7. n. 35.*

Vxorem insuper de nece viri postulādi potestatē habere, quāplures affirmant; appellatione enim suorum
20 maritus continetur, ex *l. 4. ff. de testibus*; & ex *Bart. in l. 2. de accus.* ac plerisque alijs per hanc *l.* ita probari, indicat *Carauit. rit. 191. nu. 6.* quidquid dixerit *Glos. in constitut. summo periculo, vers. mater*, quæ licèt concludat, vxorem de viri nece accusare posse, insequuta ab *Isern. & Affl. num. 7.* attamen non ex eo, quod maritus suorum appellatione contineatur, sed quia suę vitæ comitis iacturam fecit, *l. itē apud* La-

Labeonem, §. *si quis virginem*, & §. *tenetur*, *ff. de iniur.* & *Glos.* sequitur *Afflict. ibid.* & *Foller. in verbo, audiantur excusatores, num.* 15. & ad probandum, vxorem de viri nece postulare posse, II. CC. colligunt ex *text. in l. sororem*, *C. de his quibus, vt indignis*: vt obseruat *de Franch. in dec.* 382. *num.* 1. post alios *Farinac. de accus. quæst.* 3. *num.* 14. aduertẽs, nos legem expresſè decidentem non habere: sed probari, inquit, argumento à maiori: à quo sic deducere multos DD. refert ex *text. in l.* 2. & ibi *Bart.* iuncta *l. lege Iulia*, *ff. de testib.* qua vxori de soceri nece accusare permittitur, & cõtra eum ad testificandum non arctatur; & certum est, soceri nurum esse coniunctam propter sui viri personam: multò magis igitur de viri morte accusare poterit; nã propter quod vnumquodque tale dicitur, & illud magis tale, vt in *authen. multò magis*, *C. de sacros. eccl. Surd. dec.* 331. *n.* 12. *Foller. pract. can.* verbo *denũciatione facta, num.* 15. atque hoc eodẽ argumento vtitur *Glos. in dict. const. summo periculo*, & *Afflict. ibidem, n.* 7. ac *Follerius citat. num.* 15. sed esse casum in *l.* 1. *ff. de lib. caus.* in quo probatur, vxorem de nece viri conqueri posse, dicit *Barthol. de Cap. in dict. Const. summo periculo*.

Sed isthæc sententia sic simpliciter accepta suos patitur anfractus; nàm 31 si casum supponamus, occisum superstites vxorem, & filios reliquisse, DD. ancipites fuere: nùm filij in accusando sint præferendi, vel è cõtra: an verò tam vxor, quàm filij concurrant? & primæ opinioni pro filijs adhæsit noster *Neapolitanus Senatus in mem. decis. de Franch.* 382. vbi minimè refragante, quòd per interfecti vxorem fuisset in M.C.V. accusatio porrecta, & vt ibi causa cognosceretur, vrgebat: vtpotè quę erat Neapolitana ex priuilegio Neapolitanis elargito trahendi, ex *rit.* 301. fuit causa remissa curię Terræ, in qua occisi filij querelam exposuerant, ex opinione in Senatu recepta: quòd in accusando, filij præferantur vxori; quam alcam insectantur *Papon. lib.* 24. *tit.* 2. §. 3. & 4. *Fab. in C. lib.* 9. *tit.* 1. *qui accus. non poss. defin.* 2. *num.* 2. *Gratian. discept. forens. cap.* 518. *num.* 3. & 26. *Consil. Arias de Mesa lib.* 3. *variar. resol. cap.* 8. *num.* 16. *Castell. de vsufruct. cap.* 4. *num.* 18. *Giurb. consil.* 61. *num.* 14. & *obseru.* 27. *num.* 15. quos refert *Domin. Antunez Portug. de donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 65.

Alterã pro vxore aleam amplexus videtur *Plaz. in epitom. delict. cap.* 45. *in princip. Paz. in prax.* 1. *tom par.* 5. *cap.* 3. *num.* 14. *Flores de Mena lib.* 1. *var. quæst.* 7. *num.* 7. *Padill. in l. transigere, num.* 57. *C. de transact. Curia Philipp.* 3. *par.* §. *accusator, nu.* 8. *Villalpand. in l.* 22. *tit.* 1. *part.* 72. §. 40. *ex num.* 1. *Antunez. Portugal. cit. loc. nu.* 63. dummodò in viduitate perduret; tunc enim in coniugio existere cẽsetur *l. fin. C. de bon. mater.* & viri corpus dicitur, *cap. admonere*, 35. *quæst.* 2. & vnum corpus, & vna caro, *Gen.* 2. *Matth.* 15. *cap. debitum, de bigam.*, proùt etiam sponsa, si de præsenti erit, etiam sponsi pars corporis dicitur, vt dicit *Decian. in tract. crim. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 10. idem si non fuerit vidua: sed cum viri, vel filiorum consensu ad secũdas conuolasset nuptias; quia tunc ex quo nulla, neque viro, neque filijs iniuria illata censetur: nullum ex transitu priuilegium amittit eorum, quibus potiebatur, quando erat vidua, *Roland. à Vall. cons.* 62. *num.* 26. *vol.* 1. & *cons.* 81. *vol.* 3. *num.* 10. & pro vxore in viduo toro existente, sustinet *Tartagl. super prag.* 8. *de composit. num.* 30. *Tusch. lit. V. conclus.* 204. *num.* 5. *Giurb. consil.* 61. *num.* 9. *Cancer. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 72. *Lara de anniuers. lib.* 1. *cap.* 13. *nu.* 5. & 6. *Thom. Valasc. alleg.* 64. *nu.* 8. *Girond.*

de priuil.num.1524.Valeron.de trãsact.tit.4.quæst.7.nu.45.& 46. Gratian.discept.forens. lib. 1. discept. 5, nu.6. vbi ita sentientes refert Boer. dec.33.nu.2.Plat. in loco per me supra cit.& Flor.lib.1.q.7. dicentem, ita iudicio fuisse pro vxore definitum: licèt Gratiãn. sibi aduersans, oppositum tueatur in discept. 518. num.2,ibique meminit de dicta dec. d.Franch. 382. & 1005. prout etiã maritũ ad vindictam, vel remissionem de suæ vxoris nece suis filijs præferendum, tenuit Decian. cons. 35.num. 27.lib.1.Ioseph Ludou.com. opin. lib. 1. concl. 41. in 3. ampliat. quos refert Farinac.d.quæst.13. nu. 16.vbi cum ipse dubitet,an vxor filijs præferri debeat: miror,cur ancipitem se ostendat potiùs in vxore, quàm in viro;cum sint correlatiua, & dispositum in vno,censeatur in alio dispositum, l.fin.C.de ind. vid. toll.& in l.fin.ff.de accept. & in l. 1. C.de cap.lib.11.cum similibus adductis perBuerard.in loco à correlatiuis, & propriè in eodem casu,in quo sicuti diximus, coniugem transeuntem ad secundas nuptias, sinè viri, vel filiorum consensu hoc carere priuilegio, ita virum sc transferentem ad secundum thalamum,vt indicat Aretin. consil. 62. vol. 2.Rom. cons.182.& Old.cons. 33.relati vltra Plaz. per Farinac. ibidem in fin. num. 16.Arias de Mesa cit.cap.8.nu. 17. Decian. consil. 35.num.27.lib.1. Ludouic. lib. 1.commun.opinion.conclus. 41. ampl. 3. Antunez Portugal loc.cit.nu.71.Paschal.mem.loc.n. 18.

Alia est opinio, quam ex eodem Farinac. ibidem num. 15. elicere licet, vbi relegat ad Octau.Vulpell.in tractat. de pac. quæst. 24.insequutum à Carrera in prax. crim. §.29.num.36. dicentem, occisa vxore, pacem copulatiuè esse habendam ab eius viro, patre, filijsque,propter personarum, & offensæ vnitatem: per quam omnes offensi æqualitèr dicuntur; & huic opinioni ex nostratibus, videtur, annuisse Tartag. in tit.de composit.cap.2.nu. 30. vbi nullius Doctoris facta mentione,sustinet vxorem in viduitate existẽtem, in viri nece vindicanda,& in remissione facienda, cum ascendentibus, descendentibus, & transuersalibus concurrere ex eadem Vulpell. ratione; quia principaliter offensa dicitur,Vulpell.vestigia prorsùs insectantur Farinac.cit.quæst.13.num. 5. Paschal. mem.cap.1.num.18.Macerat. lib. 1.resol.41.nu.1.Giurb.obseru.27.num.15.Castill.de vsufruct. cap.40.nu. 18.& in fin.Cancer.var. lib.2.cap.11.n.71.Valeron. de transf. tit.4.quæst.7. num. 49. Quinimò ibi Tartaglia in cap.1.nu.14.cum quæsisset, à quibus personis pax esset obtinẽda: vt ad compositionem patere posset aditus; & cum annuisset, pacem expetendam ab offenso, qui si non existeret, ab illo, qui de iure ad accusandum admittitur, ex Clar.quæst.58.num.21. sed de iure Regni,si non extat qui offensus est, habenda pax ab eo,cui defũcti hæreditas defertur, ex dispositione prag.8.de composit. propterea in cap. 2.sub dict.num.30.infert,quod vxori ius reconciliandi minimè competere videtur, nisi ascendentium, & descendentium,deficiente linea, quibus defuncti deferenda sit hæreditas; quia his cessantibus, ad vxorẽ successio spectat,l.1.C. vnde vir, & vxor, & eam ad suos heredes trãsmittere potest per ius accrescẽdi,vel attrahendi ex DD.quos Mastrill.laudat decis. 125. num. 4. vbi ampliat in vxore Clerici Græci, & sponsa de præsenti,quæ nubilis ætatis existat; sed de iure Longobardorum, quod cognatos non agnouit, succedit fiscus, Afflict. in const. si quando contingit,col.2.& Isern. in verb.bona vacantia, Quæ sint Regal.
22 & an concubina fiscum, sicuti vxor excludat? vide Ioan. Lup.affirmantẽ in

in cap. per veſtras, in verb. operatur, fol. 35. *de donat. inter vir. & vxor.* quòd minimè excludat, notat *Guliel. de Bened. in cap. Rainutius, in verb. & Adelaſiam, in deciſ. num.* 363. attamen ipſe *Tartagl. loc. citat.* non obſtante, quod ad ipſam vxorem hæreditas non deferatur, quando cæteri adſunt, qui in ſuccedendo ipſam excludunt: nihilominùs remiſſionem ab ea habendam eſſe, annuit; nàm cum ſupra dixiſſet, remiſſionem eſſe ab eo expetendam, qui principaliter offenſus eſt, ſi exiſtat; & tunc pragmatica aſcendentium, deſcendentium, ac aliorum, quibus hæreditas attribuitur, remiſſionem requiri, quãdo principalis offenſus minimè adeſt; atqui per viri interfectionem ipſius vxor principaliter offenſa dicitur: quod probat, cum pars corporis viri dicatur, & vnum corpus, & vna caro; igitur ab ipſa principaliter offenſa remiſſio eſt exquirenda; cuius opinio, ſi veritate niteretur, neſcio quomodo emanare potuiſſent ſcita in indultus theſi, in quibus partis offenſæ cum deposceretur remiſſio, fuit deciſum ſufficere hæredum inſtitutorum remiſſionẽ, non obſtante vxoris querela, vt in vna hypotheſi refert deciſũ *Conſil. Scipio Theodor. allegat.* 9. *in fin.* & alio caſu aliam *deciſ.* refert *Otherus in diſput.* 27. *num.* 7. quos ambos laudat *Thor. in* 2. *tom. compend. in dec. in verbo, indultũ*, & meminit *Reg. de Marin. citat. cap.* 2. *reſol. forenſ. lib.* 1. aliudque ſcitum, refert *Viſcont. in addit. ad præfatam deciſ. de Franch.* 382. vt non ab vxore de eius viri nece remiſſio requiratur: ſed à legitimo hęrede, cui de iure ſucceſſio competat; & de *Viſconti* memores sũt *Conſil. Prat. ad Paſchal. cit. par.* 2. *cap.* 1. *ad n.* 12. *Reg. Sanfelic. deciſ.* 26. referens oppoſitum deinde deciſum anno 1619. Prætereà dubitabilis redderetur illa ſuperiùs memorata de *Franch. deciſ.* 382. in qua fuit decretum, cauſam remittendam fore ad Iudicem, coram quo filij querelam inſtituerunt, non autem ad M.C. vbi accuſationẽ eius vxor expoſuerat; nàm ſi ipſa ex viri nece offenſa principaliter dicitur, et *pragm.* 8. in vxore nõ ſuccedẽte non vendicat locum: erueretur, quod porrecta ab vxore poſtulatione, ad ipſam M.C. non ad iudicem inferiorem, vbi filij querimoniã inſtituerunt, fuiſſet facienda remiſſio; quia maius Tribunal minus ceſſare facit, *l. contra pupillum, §. qui ad maius, ff. de re iud.* qui quidem *text.* ne dùm pro vxore procederet, quando veritati adhæreret opinio, ipſam in accuſando potiora habere iura, tanquam principaliter offenſam: ſed etiam ſi æquale, vel par haberet ius, iuxta memoratum effatum *Vulpell.* ac eiuſdem *Tartagl. & Grimald.* ad ipſum, ac aliorum; nàm *de Franch. ibidem, ſub num.* 11. *verſic. fin.* nectit, præfatum *text. in §. qui ad maius*, vigere etiam dato æquali, ſeù pari in accuſando, iure.

Verùm pro indaganda veritate, dicendum eſt in Regno: quod quàndo
mulier ſuam, vel ſuorum proſequi-
23 tur iniuriam, ad accuſandũ admittitur; nec expectatur, quod alij non accuſent: vel quod in mora exiſtãt: et in querelando tam mares, quàm fœminæ æquiparantur: et paſſim, atque indiſcriminatim eorum querelę recipiuntur, teſte *Præſ. de Frãc. d. deciſ.* 382. *nu.* 8. *ex Caravit. in rit.* 191. *num.* 8. aſſerente, quod nedum mulieris ſuam, ſuorumq; proſequẽtis iniuriam, ſed etiam cuiuſcumq; ius querelãdi non habẽtis, querelę admittuntur; quia ex illa iudices de delictis notitiam habentes, ad informationem capiendã procedere poſſunt, *Clar. lib.* 5. *ſent. §. fin. quæſt.* 14. *verſic. ſcias tamen*, laudatus à *Farinac. de accuſat. quęſt.* 12. *n.* 3. de praxi atteſtans; et diximus in *memori-*

ritu 195. *nu.* 7. *lib.* 2. & in huiusmodi querelis iudex ad vlteriora proce-
24 dere non prohibetur 1 donec per partem, ad quam spectat, de querelantis non iure, vel inhabilitate fuerit deductum; & processum, parte hoc non opponente, ex huiusmodi querelarum defectu non infirmari, dicit ibidem *Farinac. ex num.* 4. indicans, an parte non opponente, iudex ex officio repellere possit: & an ante, vel post litem contestatam, & alia his collimantia; sed parte comparente, & ad trutinã expositas querelas reuocante, de earum viribus discutitur, teste *Carauit. ibidem sub num.* 9. necnon *Farinac. in eadem q.* 12. *num.* 3. necdũ, hanc querelarum disceptationem cessare in locis, in quibus de consuetudine iudex ex officio ad criminum mulctam deuenire potest; quam profectò generaliter vigere, fatetur *in tit. de inquis. quæst.* 1. *num.* 10. sed procedere, vel de iure communi, vel in locis, in quibus adsũt statuta sancientia, iudicem non, nisi in certis casibus, ex officio procedere posse: in cæteris autem, partium præcedentibus querelis; quas proculdubio hodie vicee, & loco accusatoris succedere, dicit ibidem ex *Clar. quæst.* 10. *vers. scias autem*, & sic vtilitas differendi de querelarum viribus, est sanè in locis, vbi absque partis querela in delictis procedi non potest: prout in hoc Regno nostro; & ibi *Carau.* vtilitates recẽset, quæ ex huiusmodi querelarum à mulieribus, & alijs indistinctè expositarum, & receptarum controuersia, & disputatione prosiliunt; & in specie ad finem, vt facta per viduã ex priuilegio *l. vnic.* fori electione, possit inquisitus ad suum proprium Iudicem remissionem petere ex defectu potestatis querelandi; & propterea dicebat *dictus de Franch. in dict. decis.* 382. *num.* 10. quod quamuis coniux ex supra dictis querelam exponere nõ vetetur: attamen cõparentibus inde, qui de iure ad accusandum de nece viri præferũtur: eius vxoris postposita querela, prouidetur circa fori electionem ab ipsa vxore factam, vt in hypothesi *decis. mem. de Franc.* 382. vel ad compositionem, habita eorum remissione, qui de iure querelare, et remittere possunt; nam præfatæ decisiones excludẽtes vxores à querelando, et remittẽdo, innixę fuere *cit. prag. de cõpos.* quãuis de *prag.* viribus *in me. dec. de Frãch.* 382. pro ipsa excludenda vxore discussum minimè fuerit; quia articulus de præferendo filios querelantes ipsi vxori similiter accusanti, victoriam ipsius vxoris exclusionis præbuit: adeò quod necesse minimè fuit, ipsam *pragm.* sanctionem pro illa vincenda, adducere.

Si ergò ex mem. Regni sãctione isthęc hæreditatis delationis qualitas requiritur: vxor, quæ non nisi ex defe-
25 ctu ascendentis, descendentis, & aliorum sanguine coniunctorum ad defuncti successionem admittitur, per *text. in l.* 1. *C. vndè vir, & vxor,* meritò à querela arcetur, vt ait *Tartagl. in cit. cap.* 2. *n.* 30. Nec eius animaduersio, per quam à præfato effugit asserto, aliquid operari valet: nempè quod vxor dicitur principaliter offensa, & proindè haud complecti in *pragm.* quamuis enim sit viri corporis pars, & vna, eademque caro: non idcircò ex offensione facta viro ipsa principaliter offensa existimatur, prout dicebatur maritus: & consequenter eius hæredes defuncti personam gerentes, atq; ad quos hoc ius vindictæ trãsmiserat ex hæreditate eis delata, iuxtà *pragm.* 8. qua hoc validè sanciri potuit, vt diximus: quidquid fuisset de iure communi; Princeps enim per ius positiuum inducta tollere,
26 limitare, ampliare, & declarare potest, ad *§. penul. inst. de iur. naturali, gent. & ciuil. And. in cap.* 1. *num.* 2.
de

de pac.ten. quippe qui dicitur ſuprà caput iuris ciuilis, licèt ſub pedibus iuris gẽtium, *Barbat.in cap.1.verſ. ſimile,col.2. de conſtit.* & illa ratio per ipſum *Tartagl.* & alios adducta, quod vxor viri corporis pars cẽſetur, & vna, eadẽ, caro, adeò imbecillis redditur: vt ea haud refragante, II.CC.ancipites fuerint, an maritus ſuorum appellatione contineatur; vt verificari illa regula possit: mulierem ad accuſandum non niſi pro ſua, ſuorumque proſequenda iniuria admitti, deſumpta ex *tex.l.de crimine, C.de his, qui accuſ. non poſſ. & cit. rit.* 191. & ſi ex illa ratione à *Tartagl.* cæteriſque perpẽſa Doctoribus ſequeretur, ipsã ex viri interitu principaliter dici offensã: neceſſariò inferretur, quòd pro quaeumq; alia iniuria ſuo viro illata accuſare, & querelare poſſet, quod à vero procul eſt; ſiquidem *tex.in l.2.ff.de iniur.* ad literam dicit, vxorem pro iniuria viro illata agere minimè poſſe: quia defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus, æquum eſt; aliumq; *text.* laudat *Afflict. in d.conſtit.ſummo periculo; d.num.7.* ſuper *Gloſ.* quæ dicebat, maritum appellatione ſuorum non contineri, *tex.* nempè *in* §. *patitur, inſt. de iniur.* vxorem ſcilicet pro iniuria illata viro agere non poſſe,
27 niſi ſuam etiam concernat iniuriã; vt ſi vir cõuiciaretur, eſſe meretricis virum, *Io.Fab. & Aretin. in d.* §. *patitur*, inſequuti à *Farinac.* in ſublimitatione, quam nectit *in q.* 105. *de var. & extraordinar. crimin. nu.* 275. quamuis *in 3. ampliat. n.*169. dilatans regulam adductam in eadẽ *quaeſt.inſpect.6. num.*253. quod ratione affectus iniuria facta vni, etiã alteri facta cenſeatur, *l.*1.§.*item autem, ff.de iniur.* dixiſſet ex eadem *l.* iniuriam factam vxori, eſſe factam viro, citãs *Petr.à Plaz. de delict.c.6. lib.1.n.16. & 23.* latè etiam diſputantem, an contumelia facta vxori magiſtratus pari puniatur pœna, ac ſi ipſimet Magiſtratui illata fuiſſet; in qua dicit, eſſe videndum ipſi oppoſitum aſſerentem *Clar. in* §. *iniuria*, vbi de communi, et *Natt. conſ.6.num.*1. ſubdens ſub *nu.*270. eſſe caſum in *dict.* §. *patitur*, vti pro iniuria vxori illata, maritus, ita, vt ſi
28 ſuã propriã defleret iniuriam, agere poſſet: etiam ſi ipſa mulier remiſiſſet; et ibi ſub *num.* 171. de iniuria facta ſponſæ, ac nurui ſub *num. ſeq.* in quo declarat, quis præferatur pater, an ſocer, vel ambo admittantur. Vndè ex his reiecta opinione *Tartagl.in d.cap.2.num.*30. nàm ijs, quibus reconciliandi ius competit, iiſdem ius accuſandi tribuitur: cum ius ineundi pacem, et ius querelãdi, ſint æquiparata, ex multis docet *Farinac.in dict. quaeſt.* 13. *num.*1.*& in q.*14.*nu.*1.*& 25. verſ. nàm vt pluriès*; et *de Ponte in d.*§.4. *à num.* 19. promiſcuè vtitur argumẽto à iure vindictæ ad ius remiſſionis, et è contra, in mem. *deciſ. de Franch.*611.*Reg.Ron.in dec.2. n.4.* et declarauimus ſuprà in hoc eodẽ *ritu ſub num.*17. ſequitur, vxorem, alijs, ad quos ius querelãdi, vel remittẽdi ſpectat, ceſſantibus, admitti; quidquid de iure communi illam cæteris conſanguineis, etiam hære-
29 dibus, præferendam fore, dixerit *Farinac.in d.q.*13.*num.*15. ex *Ant. Gomez. & Plaza* in locis ibi adductis; et regulare eſſe, dixit idem *Farinac.in d.quaeſt.*14. *num.*25. vt ius pacis, et vindictę vnà ſimùl, tam maſculis, quàm fœminis competat, etiam, quod in eodem gradu maſculi adſint: vt ipſe ſuſtinet ſub *nu.*27. *verſ.verùm ſicut de præcedenti*, confutatis aſſerẽtibus, quos enumerat ſub *num.* 21. exiſtentibus maſculis in eodem gradu, non eſſe à fœmina pacem habendam, quamuis fœminæ longè plures, quàm maſculi exiſtãt; quia licèt fœmina faydam, idest inimicitiam leuare, et vindictam de ſuo-

ſuorũ nece capere nequeat, ex *Gloſ. & DD.* ſuprà adductis: hoc attamen intelligi dicit, de vindicta extraiudiciali, et priuata eum armis: non antè de iudiciali, accuſando, ſuam, ſuorumq; hoc modo proſequendo vindictam; quam eſſe vnam ex decem, in quibus mulier, quæ regulariter ab accuſando repellitur, *l. qui accuſare, de accuſat. cum concord.* per ipſum *Farinac.* adductis *d. quaſt.* 12. *num.* 16. et accuſare, et pacem inire poteſt; et ita rationi de fayda occurrit *Aretin. in l. pro hærede, §. fin. col. 3. num.* 11. *de acquirend. hæred.* ex *Bald. in l. Titia, §. Lucius, de legat.* 2. *& in §. decedenti, qui feud. dari poſſ.* ibiq; notat, de iure Longobardorũ fœminæ ius vindictæ denegari, ſecus de iure communi.

Et nedùm illis deficientibus, ad quos occiſi hæreditas defertur; ſed etiam illis querelare nolentibus, vel negligentibus, admittitur vxor; nàm cum mulier caſualiter, et in ſubſidium ad accuſandum non reijciatur, *l. Senatus conſulto*; vbi *Bald. & Odofred. C. qui accuſar. nõ poſſ.* & alij apud *de Franch. in d. deciſ.* 382. *n.* 2. inter quos *Iacob. de Butrig. in cit. l. de crimine*, dicit in ſpecie, quod caſualiter admittitur: & *Bart. in l. uxor tua, C. qui accuſ. non poſſ.* mulierem accuſare poſſe, dicit: niſi alius exiſtat, ad quem magis principaliter ſpectat; & *Gratian. in d. diſcept.* 518. *nu.* 2. qui *de d. deciſ. de Franch.* 382. & de alia *deciſ.* 100. *num.* 10. memor fuit, cõcluſionem ſtatuit: quod mulier ad accuſandum in ſubſidium admittitur: videlicèt, quando deſũt viri conſanguinei: etiam ſi ſint in remotiori gradu: cuius concluſionẽ reſpectu mulierum in ſtrictiori gradu exiſtentiũ, vt à viris in vlteriori gradu excludãtur, non puto, eſſe inconcuſſam, ex *Farinac. num.* 27. Si, inquam, caſualiter, & in ſubſidiũ mulier admittitur: ergò illis, qui præferuntur, querelare nolentibus, vel negligentibus, datur vxori querelandi locus, & in hoc non eſſe cunctandum, inſpicitur ex eadem *deciſ. de Franch. ibidèm, & Salyc. in d. l. Senatus conſulto*, ad quem in hoc lubẽter recurras.

Sed difficultas oriri poſſet: an ad dignoſcendũ, ipſos querelare nolle, vel negligere, ſit neceſſaria interpellatio? nàm *Farinac. in qu.* 13. *n.* 2. poſt traditam regulam, quod accuſandi ius proximioribus, excluſis remotioribus, competit, per *text. in l. ſi plures, de accuſ.* cũ alijs iuribus, & DD. de communi teſtantibus ibi relatis: illam ampliat 2. ſub *num.* 6. vſque eò proximioribus competere: vt ſi ponamus, remotiores in accuſando præueniſſe, atquè diligentiores extitiſſe: non propterea eſſent proximiores excludendi, ſed præferendi, quando accuſationem inſtituerint, ſecundùm *Petr. à Plaz. in epit. delict.* 39. *nu.* 18. quem multas rationes cõgerere, dicit, in terminis illius *Reg. legis*, eaſq; etiam de iure communi procedere: & plura allegat iura, per quæ probatur, quod exiſtentibus proximioribus in tempore querelandi, ſequentes in gradu non admittuntur; & ſemper in tempore eſſe, dicuntur: niſi per interpellationem in mora fuerint conſtituti, *l. lecta, §. pen. ff. ſi cert. pet.* cum ipſis conſanguineis leges nullum conſtituant tempus, intrà quod ad accuſandum coarctentur; & adeò hoc eſſe verũ, *Petr. à Plaz. ibidem* ſub *num.* 19. inquit: vt ſi remotiores in accuſando præuenientes aliquas erogaſſent expenſas, illas non à proximioribus poſteà cõparentibus, & ipſos excludentibus redhibebunt; quia hoc accuſandi ius ipſis proximioribus, non remotioribus competere, cogitare debebant, argumento *tex. in l. ſi demùm, §. idem ſi quærit, ff. locat. & l. quibuſuis diebus, §. 1. de cond. & demonſtr.* & quãdo tempus non eſt præſtitu-

tum

tum,& dies non est apposita: mora absque interpellatione non contrahitur;& notatur in *l.si penū.quand. dies leg.ced.l.quod te.ff si certum petat.l.si ex legati causa.ff. de verbor. oblig.l.magna, C.de contrahen.empt. l.si post tres.ff.de cantion.* Et quando aliquid dari,vel fieri sub pœna promittitur,est interpellatio necessaria, vt in mora constituatur, & pœnæ fiat locus,*d.l.si penum.ff.quando dies leg.ced l.fin.de fideiussor.* & *Innocen. in cap.extirpandæ, de præbend.*1.*col. ad med.*docet,quòd in factis,& dispositionibus negatiuis, vt quis in pœnam incidat, iudicis requiritur monitio: cuius theoricam ibidem adnotasse *Host.Io.And.Card.Ant.de Butr.Abb.Anch.Archid.Felyn.Bald. Imol.& Alex.* in locis allegatis per *Farinac. q.* 34. *num.* 128. quos,& alios coacervat *Gomes.var.resolut. lib.*3.*de cap.reor.n.*9.& propriè in hac materia *Gratian. d.discept.*518. *num* 5.dicit,priùs explorandum esse,an aliquis accusare velit:cū mulier ex præcipiti festinatione non audiatur, et probatur expressè in *d.l.Senatus cons.C.qui accus. nō poss.* in illis verb.*ipsi deliberare debent*,et per ipsum *tex.*vbi *Bald.*notatur esse ipsos,ad quos pertinet,explorādos,an accusare velint; et *Farinac.* communem esse hanc sententiā, dicit in *tit.de carcer.dict.q.*34.*nu.*26. vbi hanc conclusionem adduxit ad probandum, fideiussorem de præsentando infrà tempus statutum,in fideiussionis pœnam non incidere, non accedendo infrà illud tempus; sed ita demùm,si fuerit requisitus, vt ibi sub *num.*125. adducens *tex. in l.fin.C.vt infrà cert.temp.*et nonnulla alia iura, per quæ probatur, quod etiam in ijs, quæ certum habent à iure præstitutum tempus; adhuc sine interpellatione mora non contrahitur;licèt ipse *Farinac. in quæst. de interpellatione facienda fideiussori*,posteà sub *num.*129. adducat DD.et rationes,quòd interpellatio non requiratur, vsque ad *num.* 132. subdens sub *num.* 133. primam opinionem esse magis communem: secundam verò in puncto iuris magis probabilem, ex *Gomesio, & Osasc.* in locis ibi allegatis, ibiq; defendere distinctiones,quibus vtramq;opinionem saluare conatur *Osasc.* docens sub *num.* 134. ipse *Farinac.* quod in Vrbe, quando istæ fiunt de præsentando fideiussiones: semper obligare fideiussores seruatur, de præsentando infrà mensem absq;vlla requisitione; per quæ verba dicit, quòd omnia dubia cessant,nullaq,requiritur interpellatio; sed quamuis cum ista cautela sic indubiè concludat *Farinac.*tamen *Muscatell.in prax.fideiussoria,modo septimo*, ponendo hūc fideiubendi modum de præsentando infra tot dies absque Curiæ requisitione, disputat, an adhuc ita sit necessaria requisitio? et dicit, quòd primo intuitu nulla videtur cadere posse difficultas,prout dixit *Farinac.* et fundat à *num.* 1. vsquè ad 5. quod nulla requisitio requiratur;sed posteà sub *num.*8. *à vers. sed aduerte*,adducit ea, per quæ ad requisitionis necessitatem vrgere, dixit:concludens,quòd licèt requisitio non esset necessaria, cum illi renunciauerit: attamen citationem omninò esse faciendam ad dicendū causam, quare non sit accusanda pœna;aliter esset contra charitatē, de facto contra fideiussorem exequi,qui fortè legitimam excusationem de non præsentando haberet; imò nullo modo ad attendendum astringeretur, vt dixit in modo 5. sub *num.* 11. et per iura, et DD. quæ ibi allegat; et pro ista opinione plura adducendo, et discrimen ponendo inter requisitionem,et citationem prædictam residet, vt saltem ista citatio præcedere debeat; licèt cogitandum relinquat; et de ne-

necessitate requisitionis, quãdo ista non sunt apposita verba, *absque curiæ requisitione*, videas abundè per ipsum *Muscat.* in præcedentibus sex modis.

Sed quamuis hæc, et quamplura alia adduci possent, ad fundandum, interpellationem fore necessariam, vt locus ipsis mulieribus in querelando fieret: attamen ex aduerso, posita hypothesi, quod multum effluxerit temporis, infra quòd absque vllo impedimento consanguinei accusare potuissent: posset plurimùm dubitari, quòd ista non sit necessaria interpellatio; sed quòd sufficit, illud effugisse tempus, infra quod querelare potuissẽt; nã in casu, de quo in *l.1.C.de his, quibus vt indig.* vbi hæres omittẽs inultam defuncti necem, excluditur à fisco ab eius hæreditate; cũ ibi nullũ fuisset statutum ad querelandũ tempus, neq; aliquid de interpellatione ad querelandum facienda, fuisset in illa lege dictũ; DD. quæstionem posuerunt, quando fiscus ab hærede non querelante hæreditatẽ auferre poterit; et *Azo.in* illa *rub. num.* 7. dicit, in ipsam pœnam hæredem incidisse, vel quando fuerit illud tempus elapsum, quod per iudicem fuerit statutũ: vel illud infra quod accusare potuerit: vel si elapsũ quinquennium fuerit; et ad *Azon. in d. loco* super hoc quæsito se remittit *Isern. in tit. quæ sunt regal. verb. & qui, vt indig. fol.* 192. à *ter. in C.cum addict. Lipar.* et post *Azon. Glos. Accursij*, qui *Azonis* discipulus fuit, vt refert *Cotta in memorab. in verb. Iurisperiti, fol. mihi* 384. *in d.l.1.C. de his, quibus, vt indig.* verb. *reddere*, eadem mutuatus à suo magistro Azone, ipso tamen suppresso, refert dicta ex eisdem legibus ab *Azon.* allegatis; quam *Gloss.* sectatur ibi *Cyn.* et ad eam se remittit *Bart.* quærendo in *dict.l.1.num.2.* quantum temporis elabi debeat, vt omissa dicatur, duas refert opiniones; primam dicentium, quòd tunc in illa pœna incidatur: quando à iudice illud tẽpus statutum fuerit elapsum, per simile in *auth.de hæred.& falcid.§. illud*, quem *text.* ad hoc ibidem *Gloss.* allegauit; sed *Bart.in concord.* adducit *text. in Auth. hoc amplius, C. de fideiussor.* alteram, quòd tantum tẽpus labi sufficiat, intra quod occisores accusare potuerint; et accersit in argumentũ illam legem, quã adduxerat *Glos. ibidem l. si ita stipulatus essem* 14. *de verbor. oblig.* quã legem summauit idem *Bart.* stipulationem committi, cùm tantum pertransisset tempus: infra quod factum explicari potuisset; sed in *dicta l.1.* notabiliter dicit esse videndam *Glos.2.in d.l.1.* et aduertendũ dicit in delictis negatiuis, seù quæ in nõ faciendo committuntur, sufficere illud labi tempus, infrà quod facere potuit; et additio *Paris.* refert *Angel.in d.l.1.* inferẽtem ad syndicos, qui delicta ibi commissa denunciare tenẽtur; quod si statim, cũ potuerint, non indicauerint: in pœnã comminatam incidant, *Bald.in ead. l.1.* supradictam theoricam *Glos.& Bald.* explicando à *num.* 13. dicit, quòd iudex ad accusandum, hæredem cogere potest, *l.si quis homicidij, in verb. coges, C.de accusat.* sed si iudex nullum statuerit terminum: dicit, *Glos.* respondere, vt cum primùm poterit accusare, debeat; et pro ista *Glo.* facere *Bar.in l.in cognitione, ad syllan.* vbi dicit, crimina, quæ in omittendo fiũt, perfecta esse dici, si tantum affluxerit tempus, infrà quod adimplere potuit, et nõ non est adimpletũ; docens ex *Bart.* quòd, quamuis per legẽ dicatur cũ conditione (si non denunciauerit, si non accusauerit, et similia, soluant tantùm pœnæ) illa lex de sua natura hunc habet intellectum, vt si cũ primum poterit, non denunciauerit; demum rationem adducit, quare

re in caſu illius legis *primę*, ſi illud tempus, infra quod accuſare poterat, effugiſſet, in illam pœnam incidat, quia fiſco fit mora re ipſa; & ſic videtur cõcludere, quòd ideò dictum illius *Gloſ.* procedit, quia pœna fiſco quæritur; & ibi ad ipſum *Bald.* additio *lit. I. verſ. & eſt ratio*, adducit coincidentia iura; & arguendo contra iſtam per *Bald.* adductam rationem ex *cap. communicamus,§.moneantur,ext.de haretic.* ſoluit, quòd ideò ibi monitio requiritur: quia non de pœna publicâ reſpiciente vtilitatem agitur, ſed de pœna pro priuata cauſa, vbi videas; & ſic cum iſta additione dici poſſet,quod in alijs,in quibus pœna non venit applicãda fiſco,nõ ſufficit illud labi tempus, infra quod perfici poteſt,ſed requiritur monitio iuxta *Innocent.* theoricam *in d. cap.extirpandæ*,quam in contrarium adduxit *Bal.ſub num.* 30. ſed non reſpõdet. Verùm cum ratione *Bald.* concordat *ibid.Salyc.n.*5.eandemq; tradit concluſionem, vt delicta in omittendo dicantur perfecta, ſi illud elapſum eſſet tempus, intra quod perficere potuit; & ibi additio in verbo *omittendo* inquit,quod iſta aſſertio eſt contra *Innoc. in d. cap. extirpandæ*, ſed ad iſtud de *Innoc.* obiecto reſpondet *Paul. de Caſtr.in d.l.*1.*nu.*6.dicens,quod *Gloſ. in d.l.*1. quam dicit ſemper produci in maleficijs negatiuis, loquitur, quando ille, qui omiſit, tenebatur ex officio: *Innocent.* quando non ex officio. *Iaſon* verò in eadem *l.*1. *nu.* 9. vbi ponit contra effatum *Gl.* de dicto *Inn.*dicit,*Bald.*poſuiſſe pro ſpeciali in fiſco, & cum *Bald.* concinere *Io.de Anan.in cap.excomm.in vlt.col.de rapt.*quos dicit,nihil allegare ad probandum, quod fiſco re ipſa abſq; interpellatione fiat mora, & proindè ipſe adducit authoritates; ſi ergo concludit cũ reſpõſione *Bald.* quod illa *Gloſ.* theorica ſit ſpecialis in fiſco:ergo in alijs interpellatio requiritur; & ibi additio *lit.* F.verbo *monitio*, ſubnectit, quòd, quoties ob ceſſationem, vel ob non factum quis in pœnam incidere debet: nunquam pœna committitur, niſi monitione, vel interpellatione præmiſſa: & eſſe communem opinionem, dicit poſt *Dec. conſil.*73.*col.*5.*in fin.Villalob. comm. opin. lib.* 11. *verb.monitio, Gomeſ.§. ex maleficijs,num.*49.*Inſt. de action.* cui opinioni arrident adducta per *Franc.Aretin.conſil.*149. *à verſ. his tamen non obſtantibus* 2.*col.* & propriè *in verſ. ſicuti in diſpoſitione legali,ſupra num.* 2. *& ſub num.* 3.vbi docet, quòd in diſpoſitione legali pœna non committitur propter delictum in omittendo, niſi præcedẽte monitione, ſeù interpellatione, ad tradita per *Innocent.in d.cap.extirpandæ*, cuius doctrinam dicit, ſummoperè fauere, quando legatarius qui ad modum implẽdũ eſt expreſsè à defuncto obligatus, ſed pœna priuationis imponitur à lege;& licèt *Bald.in locis ibi allegatis,Abb.& Moder.in dict.cap.extirpandæ*, allegent contra dictum *Innoc.Gloſ.in dict. l.* 1.tamen dicit(eorũ pace,)quod nõ ex eo, quod ad conſtituendum in mora,ſufficit, illud eſſe elapſũ tempus,infra quod actus perfici potuiſſet, ſequitur, vt interpellatio non requiratur; nam etiam poſito,quòd ſit vera opinio, monitionem ſanè requiri, adhùc tanta mora, per quam ille actus perfici poſſit,requiritur per iura,quę ibi laudat;in quibus, & ſi ſanciatur id eſſe perficiẽdum intra tempus, in quo perfici poſſit, adhùc tamen requiritur interpellatio, ex *Bart.*poſt *Gloſ.in l.ſi penum.quando dies leg.ced.*& dùm *Bart.in l.inficiando,§.infans,de furt.* pro conſtituendo in mora dicit,ſufficere, tantum elapſum eſſe tempus, quod commodè explicari actus potuit,allegat *Innocent.* hoc tenere in

dict. cap. extirpandæ, vbi *Innoc.* monitionem requirit; ergo *Bart.* id etiã multò magis nitidè affirmat, subnectens, quod si quis pertinacitèr interpretari *Glos. Bart.* ac *DD.* velit, monitionem nullam penitùs requiri: dicit, in themate suo esse alitèr sentiendum.

Ex quibus DD. sic oppositè loquentibus colligere possumus, non esse inconcussam opinionem dicentium, satis esse, si illud delabatur tempus. Accidit olim, quod cum quædam accusasset in M.C.V. interfectorem sui viri interempti in oppido Castri Maris de Stabia, quæ Neapolitana erat, fuit per Serenissimum Ducem Parmæ vtilem ipsius Ciuitatis Dominũ petita remissio, tanquã de delicto commisso in eius territorio in personam sui vasalli, & à suo vasallo, ex quo interemptus filios in eadem et Ciuitate suos similitèr vasallos ibi existentes, reliquerat, qui in querelãdo matri prçferũtur: non obstante querela per Neapolitanam vxorem in Magna Curia exposita, vt ex sæpiùs suprà relata *decis. Domin. de Franch.* 382. & ex *dict. pragmat.* 8. vxori sui viri hæredi non existenti, omninò accusandi potentiã denegãte; maximèq; nõ exploratis filijs, qui ob non expositam querelam, neque negligentes, neque in mora dici poterant; dum mater, quç filiorũ occisi erat tutrix, nomine filiorum accusare non curauerat, Sed tamen in M.C. et deindè in S.C. Dux Parmæ succubuit, teste *d. Præs. D. Franc. Merl. lib.* 1. *contr. for. cap.* 16. fuit enim pro vero habitũ, interpellationem, atque explorationem haud necessariam fore ad constituendos in mora prçfatos occisi filios: cum illud pertransisset tẽpus, infra quod accusare, seù querelam instituere poterant.

Vndè cum Supremorum Tribunalium M.C. & S.C. sententias habeamus, quas vel exterç nationes venerãtur, ab illis nobis de Regno deflectere, nefas erit: & maximè cũ illam opinionem communem, & notabilem asserat *Farinac. in dict. quæst.* 34. *nu.* 129. & ad illam comprobandam ait, sic notasse *Bart. Paul. de Castro, Salyc. Alex. Iason. Iacob. de S. Georg. Roman. & Felin. in loco ibi alleg. & Gomes. lib.* 3. *de capt. reor. variar. resolut. sub num.* 9. vbi quæstionem disputat de fideiussore, qui de sistẽdo aliquẽ infra certum tempus se obstrinxerat: an statim elapso tempore, pœna sit commissa, vel interpellatio prçcedere debeat; cũq; allegasset iura, et DD. ad probãdam interpellandi necessitatẽ, dũ remouere contendit obicẽ *mem. Glos. in d. l.* 1. plura dat respõsa, et in sexto vocat opinionẽ *Glos.* communem; et eam procedere dicit, quando ex tali negligentia, et omissione quis in delictum incidit: secùs verò, quando flagitiũ non patraretur, quia tunc monitio oporteret, per *Bart.* mentem *in d. l. in cognitione ad Syllan.* Hinc cẽseo, optimam esse illam *Glos.* opinionem, super qua hæc duo nostra suprema Tribunalia fundarunt sententiam. Accedat, quòd *Francis. de Aretio in supra citato loco*, qui videtur illam *Glos.* & asseclarum impugnare opinionem, dum monitionem denegat, postea super *num.* 4. *vers. nos autem possumus*; loquendo verè, et formaliter tuendo effatum *Innoc. in dict. cap. extirpandæ*, dicit *Innoc.* doctrinam esse veram, vbicumq; per legis dispositionem aliquis alteri ad dãdũ, vel faciendum deuincitur, huius dicti rationes assetẽs; at quãdo aliquid fieri per legem præcipitur, et ex illo nullum ius alicui priuatim exurgit: sicuti quòd tutorẽ filio petat, vel mater hæres defuncti necem vlciscatur: vt tunc interpellatio minimè requiratur; et sic residet transeundo ad suum casum de legato, vel modali, vel cõditionali, vt quoad interpellationẽ diuersũ sortiantur.

tur effectum, de quo nihil ad nostrã quæstionem: licèt *Bart.in d.l.1.nu.* 4.agens de illius *Glos.*dicto, asserat, dispositionem legalem magis vltimæ volũtati, quàm contractui æquiparari, ibiq; *add.vltima* alios idẽ asserentes recẽset; et aliàs in S.C. in quæstione, an patre de filij nece querelare negligente, soror virgo in capillo querelans, fori electionem habeat ex *l.vnica, C.quando imper.* non fuit dubitatum, an opus interpellatione fuisset, vt pater tanquam negligens sorori in querelando locum faceret; sed solùm, an quia virgo est in patris potestate, hoc careat priuilegio, sicuti caret pupillus, vt in *decis.*100.*D.de Franch.*(quam *decis.*examinãt, DD.quos adduxi in *ritu* 230.*n.*26.*lib.*2. addimus *Thor. p.*3.*compend.dec.*verbo *virgo, Giurb. decis.*80.*Nouar.de elect.for.sect.*2. *q.* 13. *tom.* 1.*Consil.Prat.ad Muscat.p.* 2.*Glos.competens, à num.*7. *Altimar. ad Rouit.decis.*49.*ex nu.*1. *Laganar. ad Rouit.pragm.*1.*de remiss caus. Capiblanch.de Baron.tom.*2.*cap.*44. *nu.* 13.*Consil.de Xart.dec.Sard.* 72.) *sub num.*10.*&* 11.mihi videtur indubitatum, ponere, patre, vel alijs masculis negligentibus fœminam admitti, nulla habita ratione de interpellatione; deq; ea etiam nulla excitata quæstione: sed solùm, quia pater fuit in querelando negligẽs, fuit admissus filius per viam electionis fori ad querelandum, vt ex *dec.* relata per *Reg.Rouit.decis.*49. et satis duo hęc S. C. sydera norant huiusmodi de interpellando controuersiam: et vtiquè ipsi, et alij, qui in suffragijs adfuere, si requireretur, interpellationem quippè opposuissent.

Num verò requiratur, vt remittant partes, si nullam apud iudices ex-
30 ponere querelã voluerunt, & in iudicio partem nequaquam fecere, inquirit noster *Carauit.* in hoc *ritu num.* 20. qui perbellè confutatis obiectis relatis à *Luc. de Penn. & Parid.* concludit, compositionem nequicquam fieri posse: nisi verè ante ipsã pręambula partis remissio oblata fuerit: nixus præcipuè Ritu
32 remissionis præludium requirente ex illa dictione, *nisi*, quæ pro forma eam requirere videtur, ex dictis ab eodem *Carau.in Ritu* 189.*q.* 2. *& Rit.*251.*q.*2. quibus in locis de huiusmodi dictione, *nisi*, & de ijs, quæ pro forma requiruntur, loquitur; cui inhæret *Reg. de Pont. de potest.Proreg.cit.tit.*1.§.4.*nu.*36. concludens de iure Regni, nec gratiã, nec compositionem hoc casu fieri posse; nàm vigore rituum remissio præcedere debet: & illa fieri de-
33 bet coram officiali, & in scriptis ex *pragm.* 7. *de composit. & vnic.de remiss.part. Auus meus ad Gramm.dec.* 24.*ex num.*2.& an coram Actuario? diximus in *rit.*202.*ex num.*2.*lib.*2. vt liberè appareat de voluntate remittentis: & fiant remissiones voluntariè, & non coactè, *Rota in Cremon.rescissionis cõtractus* 159.extortam dicẽs remissionem per vim, vbi timore, vel minis, vbi etiam inconcussiuis precibus superiorũ; proindè interrogari debet remittens, quà de causa remissionem agit, si vi, timore, prece, pretio, vel amore, ex *pag.*27.*de offic.mag.iustit.*§.32. verũ inter nobiles, satis esse, pacem inter
34 eos fuisse factam, eamq; loco plenæ remissionis haberi, dicit *Thor. in compend.decis.* in verb. *remissio, p.*1. & in *addit.ad Apont.cit.loc.* laudans singularitèr *Ioseph.Sese dec.Aragon.* 101.et hoc *Carau.*sectatus fuit dogma *Foller.in cõment.prag.*8.*de compositionib. num.* 101. nec dissentiunt *Scialoy.in prax.forindic. cap.*24.*nu.* 75.*Reg.Capyc.Latro decis.*71. *lib.*1. cuius meminit *Laganar.ad Rouit.in pragm.* 2. *num.* 1. *de abolit.* citans quoq; *Ant.de Ball. in tract.crim.lib.* 5.*quæst.partic.q.*10. *tit.de indult.gener.num.*31.

Oppositum verò videtur *Mastrill.* sustinere, tàm in *comment. indultus, cap. 24. nu. 23.* quàm *in decis. 205. n. 19.* & ipsius *Mastrill.* effatum, ex nostratibus sunt amplexi *Nouar. dec. 63. ex num. 2. Conf. Paschal. de patr. potest. in additiōe post eius tractat.* licèt ipse *Paschal. in eodem tractat. par. 2. cap. 1. num. 77.* in hac thesi, quoad compositionem, *Carau.* atq; *Reg. de Pont.* opinionem sectari videatur; nàm quamuis suam non expromat opinionē: nihilominùs primā *Luca, & Parid.* referendo, & posteà præfatam *Carauit.* atq; *de Ponte*, in eam opinionem pedibus, vt dicunt, ire videtur, quam vltimā refert: prout dicimus de *Glos.* quæ pluribus rela-
35 tis sententijs, asserunt in ea cōsidere, quam extremo loco percenset, *l. si idem cum eod.* vbi *Angel.* ex illo *tex. ff. de iurisd. omnium iud.* & concordantes laudat *Bolognin. in auth. habita, num. 259. C. ne fil. pro patr.* nisi *Glos.* primò suā protulerit sententiā; deindè sequatur, (alij dicunt), quia tunc non in vltima, sed in sua prima, est dicendum, consedisse, ex *Iason. in dicta leg. si idem cum eod. §. si vna actio, num. 3. in 3. lim.* Maximè quia in dubijs quæstionibus pro reo est iudicandum, *l. inter pares. de re iud.*

Quin *Mastrill.* haud contradicit *Foller. & Carauit.* tradens, in compositionibus, non autem in indultu loquutos fuisse ex expressa nostrorū rituum dispositione; & nectit, sic ostendere *Tartagl. in pragm. 8. de composit. num. 4.* sed in indultu expressè habetur, tunc demùm remissionem requiri, quando per priùs fuisset inquisitus accusatus, ex verbis indultus, ibi: *accusati*, quasi quod si non fuissent accusati, partis remissio vtique nō requireretur; & hanc expositionem ipse corroborat verbis illis sequentibus, *in casibus, in quibus partis remissio necessaria est;* Siquidem cum accusatio tempore indultus nō inueniatur interposita, & post indultum nō admittatur, nisi legitimè constaret de aliquo impedimento, & per partem non stetisse, vt in sæpiùs suprà *memorat. decis. 205. num. 33. & in dict. cap. 24. in fin.* igitur sumus in casibus, in quibus partis remissio non est necessaria, vt in specie in *d. decis. 205. num. 19.* probat, Principis indulgentiā delictū penitùs tollere, ita, ac si nunquam commissum fuisset; itaq; quando superuenit accusatio, quæ delictum supponit; cum illud non reperiat, meritò admitti haud debet, ex *Decian. in cap. 35. tit. quando abl. imped. accus. num. 67.* vbi adducere meminit *Ruyn. cōs. 60. n. 5.* Præterea dicit ipse, quod frustrà gratia, atq; indultus elargiretur, cū nemo indultu gaudere posset, ex quo in omni casu adesset persona offensa. Et demùm ad ipsius opinionis munimen affert obseruantiam illius M. R. Cur. & ita decisum ex illo S.R.C. Eandem etiam opinionem sustinet in hypothesi, quādo ille, qui accusare poterat, noluit profectò; sed tātumodò instigauit, testes producendo, & alia contra reum moliendo: vt adueniente indultu, illius instigatoris non sit necessaria remissio, vt in *eod. cap. 24. nu. 84. vers. ego tamen.*

Sed aduersùs *Mastrill.* exarata posset satis rationabilis hæsitatio oriri, in hypothesi quoque indultus; nàm in illo nedùm dicitur *de quibuscumque delictis, de quibus fuerint accusati*, vt perpendit ibi *Mastrill.* sed etiam dicit, *delati, accusati, vel inditiati;* & sic ex illis verbis significat, ne dùm loqui de delictis, de quibus fuisset inquisitus, accusatus: sed etiā ad fisci, vel delatoris instantiam, vel quocumque modo in iudicio deductus.

Indè pergētibus vlteriùs indulti verbis *(quæ omnia locum habere declaramus, quoad eos tamen, qui legitimā re-*

remissionem, & pacem ab offensis habuerint,)est dicendum,remissionem fore necessariam,tàm in criminibus, de quibus fuissent accusati,quàm de quibus delati fuissent, idest occultè accusati; delatores enim dicuntur,qui ea,quæ occulta sunt,detegunt, *Isidor. etymolog. lib.* 10. *sub lit.D.*vbi quid differt à delatore:&
36 deferre nomen alicuius,nō est propriè accusare:sed ante accusationē, apud iudices, vel magistratus aliquem de aliquo crimine denunciare,vt ex *Cic. in Verrem* 2, ibi: *Serui cuiusdam nomen defertur: is accusatur,ficti testes in eum dantur*,& diximus suprà *eodē ex n.* 5. hæcq;*Cicer.* authoritas, cum alijs memoratur à *Decian.lib.3.cap.2.* inquirente,an,& quando accusatio à denunciatione differat:& verbum defero ab accu-
37 so;ibiq; multa notat de huiusmodi verbis,deferre,& delatore,arguere, nunciare, vel denuntiare, indicare, postulare, conqueri, insimulare, criminari,vel crimini dare, & accusare. Quinimò in indultis cum passim dicatur: *de omnibus, de quibus fuissent suspecti,delati,& accusati*,est meritò dicendum, remissionem obtinendā à reo,etiam quod de delicto accusatus non extitisset; nam vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet illa æqualiter determinare,*l.quamuis,& l.hereditatem,C.de impub & l.nam hoc iure*, §. *sed si alter, ff. de vulg.& pupill.*, & an ista regula semper sic indistinctè vendicet locum, *Ias.* inquirit *in l.miles,§.decem,num.4. de re iudic.l. Gallus, §.quidam rectè, num.16. de lib.& posth.l.in testamento,num.5.C. de testamento milit.& l.iam hoc iure num.*8.9.& 12 *ff. de vulgar. & pupillar.*id quod magis ostendunt illa verba (*quæ omnia*) vti vniuersalia omnes casus præcedentes includētia:scilicet, vt tam in delictis, de quibus fuerint accusati,quàm delati,ex vi dictionis vniuersalis, cuius est omnia comprehendere, & nihil excludere, *Aretin. in leg. centur. ff.de vulg. & pupillar. & in l. heres. in princip.de acquirend.hæred.* & ex vi dictionis relatiuæ,*quæ omnia*, vel *suprascripta*,cuius etiam est,ad præcedentem referre dispositionem cū suis qualitatibus, eodem *Aretino* teste *in l.pluribus* per illum *tex. nu. 2.de verb.obligat.*& ex *tex. in l. Titia,in fin. eod. tit*, & notat *in l. quæ omnia, ff. de proc*.

Et *Mastrill.*obiecto,præcedētia declarari ex sequētibus per *l. seruus,ff.de leg.* 1. in casibus,in quibus partis remissio necessaria est,inferēdo, quod cū,nō facta incusatione,non sit ampliùs post indultum accusationi locus,euenit is casus, in quo remissio non est necessaria, occurritur

Primò;nam *Decian.* cui *Mastrill.* innititur, asserens, post indultum neminem ad accusandum admitti, loquutus fuit in illa abolitione,quæ
38 omne remouet delictum,sine vlla restrictione, aut exceptione: prout fuit illa abolitio facta per Ioannam, & Carolum in *pragm.2. de abolit.*in qua ista clausula de obtinenda remissione siletur penitùs; sed in indulto, in quo illa aboliuntur delicta, in quibus partium offensarum fuerit obtenta remissio in delictis, de quibus fuerint delati,& accusati, vt in pragmatica edita per inuictissimum Philipp.II.ob refutationē Regnorum sibi ab Imper. Carol.V. patre factam,de qua in *pragm.4. de abolit.*dicēdo in genere,*di qualsiuoglia delitti,& eccessi,che hauessero cōmessi, e patrati, &c.* subijcit *tenendone però remissione di parte*,respiciēdo ad indulgentiam delictorum,criminūq; patratorum, nulla acta mētione,quòd sint de illis accusati,vel delati,seù suspecti; quo in casu generaliter debet intelligi, enascitur, quod præfata *Decian.*doctrina nō est in casu præfati indulti adaptabilis.

Secundò, nam illa verba: *in casibus,in qui-*

quibus remissio non est necessaria, & deindè eadē de indulto sāctio subnectit infrà sub illis verbis: *declarātes etiā inter casus, &c.* qui etiā adducūtur à *Clar. in pract. crimin. §. fin. q.* 59. & post eū *Farin. q. 6. de inquisit. n.* 21. de quibus *Mastrill.* quoq; *in c.* 25. & ex nostratibus *Catal. de indult. cap. 26.* responsum rescribens *Io. Fabij de Luca* sustinentis, non indigere partis remissione inquisitum de sim-
39 plici insultu, licèt cū sclopo emisso ictu, ex quo nemo loquutus fuit de quo responso meminit quoq; idem *Mastrill. in decis.* 143. *num.* 11. Si ergò adsunt casus, in quibus partis remissio non requiritur: meritò cēsuit iustissimus Rex, vt in illis casibus, inquisitus remissionem petere non cogatur; quoniam graue esset, reos tali onere onerare in casibus, in quibus iuris ratio patitur, eas esse superuacuas, & quidem frustratorias; *argm. tex. in l. hac stipulatio, §. fin. ff. vt legat. seù fid. nam. can. Catalano* sic aduertente in mòx *cit. c. 26. in princip.* & proindè non ritè infert *Mastril.* aliàs gratia elargiretur frustrà; nàm multi adsunt casus, in quibus nemo dicitur offensus, partisq; remissio non est necessaria: potissimū super controuentione mandati, vt aduertit *Carauit. in hoc ritu, sub n. 2. vers. limita hunc ritum*, ac decisum scribit *Reg. Sanfelic. decis.* 320. *to.* 2. & non dissentit *Montell. in cit. prax. in* 8. *par.* 5. *par. in princ.* etenim contrauentio illa nouum parit delictū, ex quo nullus offensionem recipit, *Pref. de Franch. dec.* 395. *in fin.* Hinc in nostra M. C. vsus inoleuit, fieri ab illius Regente gratiam contumaciæ absque partis concordia, de quo testatur *Reg. Sanfelic. decis.* 53. *nu.* 43. *tom.* 1. & de consimili in Cameræ Imperiali *Mynsing. sing. obseru. cent.* 5. *obseru.* 11. qui quippè *Reg. Sanf.* in vtraq; decisione, *Carau.* in hoc est memor, nempè in illa 320. *num.* 1. in altera *num.* 41. quique *num.* 42. ex eiusdē *Carau.* dictis, licere Principi parte haud concordata suspendere foriudicationis sententiā, firma remanente quoad delictum, de-
40 cisumquè, subnectit. Anquè requiratur instigatoris, seù dilatoris remissio latè dissertaui suprà ex *nu.* 4. distinctionem adhibens.

Sed si vera erit opinio, quod parte nō querelante in thesi indultus, pos-
41 sit inquisitus illo frui, erit proindè affirmandum: quod tantò magis, quando exterus fuisset ille, de cuius nece vlciscenda cum agatur, nullus existat, cui querelandi ius competat; sed in compositionibus faciēdis, dicit *Carauit. in hoc Rit. nu.* 28. *q.* 5. quod sicuti non querelante aliquo, qui ius querelandi habet, compositio fieri non potest: quia præcedentem partis remissionem pro forma Ritus requirunt: ita etiam quādo homo incognitus reperitur occisus: dicens in vtroque casu partis concordiam requiri; sed si adessent causæ tales, quæ ipsum ad cōpositiones iuridicè suscipiendas impellerent, mouerentquè, & certò certiùs foret, aduersam partē querelas quādoque propositurā, & aliquandò esse questuram apud iudices de offensa tunc pro pœna delicti illum componere posset, præstita cautione pro partis commodo, quandocumque superuenerit: & sic in illo casu practicari posset, atque incorrectus remaneret *Ritus* 274. vbi dicitur, quod Curia componit saluo iure pactis, excepto in crimine læsæ Maiestatis Diuinæ, & humanæ; quin ipse *Carauit. num.* 30. iudices admonet, vt ad præfatā cōpositionem, etiam saluo iure partis, in homicidio personæ incognitæ, vel exteri non procedat absque Proregis licentia, vt dixerat suprà in 2. *q. ver.* 3. *requiritur*, vbi notauerat in casibus, in quibus iudices ad compositionem aduenire nequeūt, ex inhibitione fortassis *const. Rit. & pragm.* tunc quando aliqua subsistente causa ad compositionem descen-

ſcendere præoptaret iudex, eſſet
D.Prorex certior faciẽdus· quẽ ar-
42 bitratur,talẽ licẽtiam nõ conceſſu-
rum;& patere dicit ex *pragm. 2. de*
compoſition. ſed admiratione ducor,
cur dicat, Proregem non eſſe com-
ponendi licentiam conceſſurum;
nàm re vera licèt partis remiſſio
præcedat,oportet:tamen cum ipſe
Carauit. ſuperiùs dixiſſet,has com-
poſitiones fieri vidiſse, quia clau-
ſula de habenda remiſsione ad im-
poſsibile deuincire non debet, *l.*
impoſſibilium,cũ ſimilibus,ff.de regul.
iuris, & *Clar. in q.*58. *verſ.ſed quid*
*ſi nullus adſit hæres,*quem remiſsiuè
ibidem *Carau.* laudat ſub *num.* 30.
de obſeruantia circa hoc in ſtatu
Mediolani, illud dicit: Senatũ gra-
tias approbare conſueuiſſe, condi-
43 tione adiecta: vt quandocunque
certus apparuiſſet hæres: tunc ille,
qui gratiam obtinuit, remiſsionem
ab eo infrà certum tempus aſſequi
teneatur;hancq; obſeruantiam am-
plectitur Senatus Mechlinienſis,te-
ſte *Chriſtin.ad ll. municip. Mechlin.*
*tit.*2.*art.*12. *num.*5. ex *Clar. cit.loc.*
ac approbat *D.Reg.de Pont.in cit.*§.
4.*num.*32. quidquid aliter ipſe *Ca-*
*rauit.*dixerit, quem etiã refert *Cõſ.*
*Paſchal.in l.ſup.cit.num.*76.licèt ſuã
nitidè non aperiat ſententiã, prout
apertè à *Carauit.* diſſentit *Reg. de*
*Põt.Bart.in cõſ.*167. (cuius memi-
ni ſuprà in alio themate) *& addict.*
*ad Angel.de malefic.*in verb. *ad que-*
*relam,n.*11.*lit.A.* ſequitur,& quàm
optimè iudicio meo;futiliſque red-
ditur illa diſtinctio, qua vtitur de
delicto, & eius pœna, ac de illius
probatione;vt condemnare debeat,
ſi conſtat,ſin autem abſoluere: nàm
ſi hoc vellet iudex, & de compoſi-
tione pars tractatum non habuerit;
proculdubiò tunc in abſoluendo,
vel condemnando partis remiſsio
vtiq;non eſt neceſſaria;ſed dubium
inſurgit nùm,data aliqua iuſta cau-
ſa excitandi iudicem ad compoſitio-
nem faciendam, is impediatur, ex
quo hæres,vel perſona,à qua remiſ-
ſio obtineri debeat,ignoretur;& li-
44 cèt ipſe,*Bart.cit.cõſ.*167.effatũ,ad-
uerſùs ſuum ſaluare nitatur, dicẽs:
ibi *Bartol.*caſum ponere de blaſphe-
mante Deum, qui vinculis libe-
rati potuit vigore poteſtatis con-
ceſſæ Miniſtro Fratrum de pœnitẽ-
tia in die Veneris ſancti, & in die
Natiuitatis Domini: prout de hac
poteſtate cõceſſa multis Confrater-
nitatibus teſtis eſt *Farin.in d.q.*4.*n.*
32. cũ clauſula tamen(habita priùs
pace ab offenſo),proùt erat in caſu
Bart. ex quo nullus aderat offẽſus
præter Deum: à quo remiſſionem
obtinuiſſe,dicebatur,ex cõfeſſione,
& abſolutione habita à Sacerdote;
& ſic inquit,*Bar.*loqui in crimine,in
quo partis offenſio non adeſt;ſed of-
fenditur fiſcus, cuius delicta puniri
intereſt,hinc nihilominùs quamuis
45 ſit verum,ipſum *Bart.*loqui in caſu
criminis,in quo nulla adeſt perſona
offenſa,à qua remiſſio peti poſſit:ta-
men eius doctrina lucidè probat,
perſona non exiſtẽte,tũc ad compo-
ſitionem procedi poſſe; nectit enim
ibi *Bart.*illam clauſulam,de haben-
da pace ab offenſo, referri debere
ad ea,ad quæ commodè referri po-
teſt, ad *text.in l.*1.§.*deindè,ff.de po-*
*ſtul.*ideſt:quòd tunc ille miniſter ſi-
ne remiſſione reos vinculis ſoluere
impediebatur,quando illi de crimi-
ne redarguebantur,in quo pars ex-
tabat offenſa;at quando ex illo de-
licto nulla aderat pars offenſa,reum
è carceribus eruere,fas erat;& qui-
dem tunc dici nequit,illam clauſu-
lam ſuper impoſſibili,& non neceſ-
ſaria apponi; patet proindè *Bart.*
ibi allatã doctrinã, & cuius conſi-
liũ, ac deciſionem effugere ibi *Ca-*
rauit. conatur,ſatis eſſe concinnum
pro iudicibus in tali caſu ad compo-
ſitiones aliquas, & quidem æquas
inuicem deſcendẽtibus: et huic cer-
to intellectui arridente additione ad

An-

Angel.in dict. verb.ad querelam,nu.
11.lit.A.in quæstione ibi per Angel.
excitata, quòd quando non adest
persona,quę ex illo delicto lęditur,
vt in sacrilego,blasphemãte Deum,
in arma prohibita gestante,in ambulante
noctu: ne delicta impunita
remaneant,quilibet de populo accusare
valet, ex Bart. & Imol. in locis
ibi per Angel.sub num. 11. adductis,
in hac,inquam,quæstione addit ipse
addẽs,mem.Bart:conf.dicẽs,quia
clausula de remissione partis debet
intelligi, quando persona est certa.
Poterat tamen in dubiũ reuocari decisio
S.C.apud Merlin.cit.cap.16.et
de qua suprà ver.accidit olim,memi-
46 ni,ex quo illo in themate filij erãt
in pupillari ętate,et eiusdem matris
tutela:quo in casu ista nolentia,seu
negligentia ipsis pupillis imputari
minimè potest; neque enim velle,
neq;nolle habent,l.pupillus,de verbor.signif.
et ibi Glos. quoad velle
exemplificat,vt num.3.actionem re-
47 mittere,l.fin.& l.neque actiones, C.
de auctor.præst.vel hęreditatẽ repudiare,
l.pupillorũ,C.de repud.hæred.
et in specie respectu terminorum
desuper examinatorum, ex d.l.1.C.
de his,quibus vt indig.est peregrinus
text.in eod.tit.l.minoribus, vbi Glos.
et cæteri,illam socordiam in mino-
48 re locum non vendicare, & Farin.
citat.quæst.13.num.9. laudat Gomes.
et ad eum Laynez.lib.3.varia.tit.de
homicid.cap.3.num.53.Clar.S.fin.qu.
69.Cancer.var.1.part.cap.6. nu. 12.
& par.2.cap.11.num.90.tametsi in
desuetudinem abijsse,dicat Farinac.
et ex Foller. testatur Clar. ibidem,
confirmant idem Farinac.in fragm.
verbo fiscus,ex num.47.Tusch.lit.F.
conclus.394.ex nu.33.Molin. de instit.tom.1.disput.179.ex
num.5. Azeued.lib.11.tit.8.lib.5.Recopil.Castill.
de vsufruct.cap.40.num. 4. Morquecho
de diuis.concr.lib.1.cap.10.n.15.
& cap.6.lib.4.et quia vxor,quæ erat
tutrix, non poterat ex iure, quod
non habebat, existentibus liberis,
querelam instituere: sed ex persona
filiorum,à quibus in querelando
vincebatur, poterat, et querelare
debebat; nam licèt per priùs maxima
exorta esset hæsitatio,an tutor,
syndicus, et alij alios administrantes
ad accusandum admitti poterant,
et negatiuè asserebat Bart. in
l. 2. de accus. Salyc.et alij apud Farinac.dict.quæst.12.num.51.
et propterea dicebant, quod isti accusare
49 debebant nomine proprio: ad vtilitatem
tamen eorum, qui sub eorum
gubernio extabant; attamen
hoc erat de iure communi attento:quo
nemo alieno nomine ad accusandũ
excipiebatur propter subscriptionem
faciendam ad talionis
pœnã; sed cum hodie hæc subscriptio
ab Aula recesserit, teste Farinac.quæst.16.num.3.
et diximus sæpiùs,
potest tutor tutorio nomine
querelare, ex Clar. post alios in q.
14.vers. item quæro, et est casus in
d.l.Senatus consulto,C. de his,qui accus.nõ
poss.vbi cum regulam statuissent
Cæsares:nõ esse mulieris, legis
Corneliæ criminis reum facere, nisi
res ad eandem pertineat;infert propterea
eam,de falso accusare in sui
filiorum causa minimè posse: cum
ipsi filij tutores, vel curatores habeant,
quibus hoc ius competere
dicit; ergo in ea hypothesi, in qua
ipsa mater erat tutrix, admitti de-
50 bebat ex regula,quam ibi desumũt
II.CC.quod vxor ad criminandum
ex propria persona repellitur,quando
tutores adsunt; et licèt text.ille
sermonem habeat, quando vxor de
falso, quandoquidem nullo modo
ad se pertinet, accusare vellet; tamen
Vinc.de Franch. in memor. decis.382.num.4.
ex Glos. quæ ibi generalitèr
loquitur,procedere intelligit,
etiam in omni crimine ad se,
suosque pertinente, quod ex multis
DD.quos ibi producit,comprobat,et
ibi Glos.vnum profert verbũ:
nem-

nempè, quòd in caſu,quo tutores, vel uon accuſant, vel ſunt negligẽtes:vxor admittitur, vel eos ſuſpicionis nota inurit; itaque ſi tutor non accuſando redditur ſuſpectus, debebat ipſius occiſi vxor,quæ tanquam tutrix in accuſando diligentiam non adhibuit, de ipſius tutelæ munere remoueri,ipſoſq;filios de alio prouidere tutore;& ipſo deindè explorato, vel negligente,ipſam admitti,iuxtà theoricam communiter ex *dict.tex.*excerptam,& à DD. traditam,& maximè cum quotidiè, & paſſim ex querelis remiſſiones præuia pecunia oriantur;& ipſam, licitum ſit,recipere,*Conan.commen. lib.5. cap.7. num.1. Anton. Goucan. lib.1.lect.iur.cap.30. Arias de Meſa lib.3.var.cap.8.nu.5. & 6. Valeron. de tranſact.tit.4. q.7. num.73. Reg. Sanfelic.dec.27. nu.18. Domin.Antunez Portugal,de donat. reg. par.2. lib.1.cap.18.n.*120. *&* 123. Verùm admonere haud omittimus *Ariſt.& Senec.* effatum, nobiliſſimum vindictæ genus eſſe, parcere; de quo *de Petr.conſ.*5.*& conſ.*43.*num.*41.non modo honeſtius eſſe, iniuriam donare: quàm pretio remittere; & ex Noſtratum ſententia,iniuria citra dubium eum affici, qui illam propter pecuniam relaxat, vt eſt videre apud *Farinac. q.*105.*ſub num.* 338.*Baiard.ad Clar.q.*58. *num.*66. quin ſi immodicam pro remiſſione petierit querelans,iudicis ſententia
51 moderanda, cuius arbitrio expoſtulata iam quantitas taxari poteſt, *Theſaur.dec.*21.*num.*3. *verſ.ideoquè Gaſp.filius,qu.forenſ.*26. *lib.*4. *Reg. Rouit.in cit.prag.*8. *de compoſ.nu.*4. ex *Nouar. q.forenſ.*96. *par.*2. & ad rẽ *Maſtrill.de indult.q.*24.nonnullos ad hoc referr *Paſchal.de patr. poteſt.fol.*56.*num.*129. vbi dicit notari à *Peguer.dec.*6.*n.*13.

Hinc cum hæredes,qui necem teſtatoris inultã omiſerint, hęreditate priuari,dixerimus ſup. *verſ.ſed quãuis, & ſub n.*46. ac addimus agenres,& explicantes *Coler. dec.* 169. *num.*1. *Paſchal. de patr. poteſt. par.*4. *cap.*8. *num.*20.*Franc.Cald.conſ.*35. *Maſſimil.Fauſt.conſ.pro arario claſſ.*9.*cõſ.* 4. *ordin.*723. *in princip. & claſſ.*20. *conſ.*48.*ordin.*1572.*nu.*9. dicebam in doctiſſimorum virorum cœtu,intelligi de vltione iuris: ſcilicèt in iudicio,accuſando:non de facto,occidendo,*Gloſ.in cit.l.*1. verbo,*inultam,C.de ijs,quib.vt indignis*,ex qua habes, quòd quando verba proferentis poſſunt intelligi de iure, & de facto: inrelligenda ſunt potiùs de iure;& ſi cui minans dixerit, vlciſcar;deber etiã intelligi de vltione iuris,non facti,*Port.in §.ſi quis aliũ, nu.*9. *inſt.de inutil.ſtipulat.*afferens, minas non facere indicium ad torturam; pro cuius articuli veritate, vide *Hipp.in pract. crim. §.diligenter,num.*55.*fol.*77. necnon *Clar.* dicẽtem,quòd probatis minis,& cauſa minarum,ſępè vidit minatos torqueri,in *pract. §.fin. quaſt.*21. *verſ. mina procedere*:ſic minãs alicui (vindictam ſumam) intelligas de vltione iuridica; hinc ſi minatus interimatur,non tamen præſumitur,quòd minans occiderit, *Lopes in rubr. de donat.int.virum, & vxorem*,§.7.*nu.* 5.& de quadam muliere,quæ dixit, *io ti farò tagliar la gamba*, & minatus fuit interfectus à ſuo inimico, loquitur *Paris* in verb. *tortura cap.* 6. quod malè per illas minas fuit torta; & promittens aliquem tueri de iure,& de facto: quod non cenſeatur promiſsiſſe defenſiones extraiudiciales,dicit *Mynſinger.in ſuis obſeruat.cent.*2.*obſeru.*19.*fol.*44. ex *Gloſ.*vidẽda *in l. Seia,§.fin.*in verb. *non de iure, ff. de fund.inſtru.* promiſsio enim de defendẽdo intelligitur de iuſta,& non iniuſta defenſione,*Ruyn.conſ.*43. *tom.*4.*num.*14.

Ac in altera hypotheſi reſpõdi ad ornatum *text.in cit. l.*1. *C.de his,quib. vt indign.* hæredẽ pariter indignũ

existimari, quoties ob eius negligentiam, culpamque testator, à quo institutus erat, decesserit, *l. indignum 3. ff. de his, quib. vt indig.* putà, vt edocuit ibidem *glos.* si alimẽta, medelasque testatori non præstitit, *l. necare 4. ff. de lib. agnosc.* vel eidem infirmo Medicum non adhibuit: vel fortasis imperitum expetijt, ex celebri *Vlpiani* responso *in l. quod si nolit 31. §. si mancipium, ff. de ædil. edict.* ex eo enim, quòd nullo pacto Medicus adhibitus fuit, vel imperitus: mortis causam præstitam fuisse, ex multis probãt *Mascard. de prob. concl. 1039. nu. 1. Farin d. q. 120. sect. 14. num. 75. vers. declarat, Surd. de alimentis, tit. 4. q. 5. num. 8 & 9. Nouar. dec. 69.*

Ideoq; interficere testatorem, dicitur non solùm is, qui proprijs manibus illum necauerit; sed etiam si culpa, & negligentia occiderit, ei Medicũ non quęrendo, vel rudem adhibendo, siuè in eiusdem infirmitate necessaria non exquirendo; omnibus enim his casibus (vt *Farinacij* verbis vtamur,) ab eo aufertur hæreditas, tanquam ab indigno, & fisco applicatur, docuerunt *glos. in cit. l. indignum, & in l. si ab hostibus 11. §. si vir uxorem, vers. lucrifacere, ff. solut. matrim. Petr. de Bellapert. in l. hereditas, col. 2. in princ. vers. & interpretatur interfecit, Ripa in l. fin. sub num. 155. & si institutus, Cod. de reuoc. don. Alex. in addit. ad Bart. in d. l. si ab hostibus 11. §. si vir, lit. E.* in verb. *si licuisset, ff. solut. matrim. & in cons. 136. num. 2. & 5. lib. 7. Phanuc. de lucr. dot. glos. 14. post num. 8. vers. sic quoque, Roland. eod. tract. qu. 64. num. 3. vers. tertiò probatur ista opinio, Martin. Laudens. de fisco, qu. 42. tract. tom. 12. pag. 2. Peregrin. de iur. fisci, lib. 2. tit. 3. num. 1. vers. idem est si culpa, vel negligentia sua defunctus perijsset, & num. 15. Coler.* ita bis decisum referens in terminis grassantis pestis *d. decis. 159. nu. 15.* prout ante eum, re solemnitèr discussa per *Auenionensem Rotam*, in fisci commodum decisum fuisse, testatur *Hieronym. à Laurent. decis. 21. per tot. & in fin.* comprobant egregiè *Surd. d. tit. 4. q. 5. num. 8. & seq. Farinac. cit. qu. 120. sect. 2. num. 35. Alfar. de off. fisci glos. 34. num. 164. Paschal. mem. cap. 8. num. 7. Massimilian. Faust. in cons. pro ærario, class. 9. cons. 3. ordin. 621. vers. quod, & vers. seq. & class. 20. cons. 48. ordin. 572. num. 4. vers. cuius, Sebast. Guazz. de confisc. bonor. concl. 13. nu. 12.* & *Tondut. q. 115. num. 1. & 7.* contrarium tenet *Cyriac. to. 2. controu. contr. 217.* qua de re *Consil. Marcell. Marcian.* perbellè distinguens, *consil. 3. lib. 1. Reg. Sanfelic. decis. 70.* in eadẽ causa exarata, *num. 5. & seq. lib. Bellon. de iure accresc. cap. 7. quæst. 48. n. 18. & 19. & quæst. 47. num. 45. & 46. Faustus d. ordin. 1572. circa princ. Bottiglier. de success. ab intest. cap. 2. theor. 52. num. 8. Seraphin. Massin. de confiscat. q. 24. num. 3. vsque ad n. 97.*

Idq; etiam si morbus ab initio lethalis appareret, proindèq; frustrà exquirerentur medelæ; quamdiù enim anima in corpore viget, vitæ tamdiù spes residet; vndè *Cicer. ad Att. lib. epistol. 9. epist. 12.* inquit: *ægroto dùm anima est, spes esse dicitur*; & cecinit *Theocrit. idyl. 4.*

Fidere, Batte, decet: melius cras forsan habebis:

Sperandum est viuis, functis spes nulla relicta est.

cũ non omnis, cui mortiferus morbus inest, moriatur, *l. in ratione 11. §. si seruus testamento, ad l. falcid. l. 1. §. fin. ad Senat. Cõs. Syll. Tiraquell. de retract. lignag. §. 15. glos. 2. num. 12.* Ideòq; extremis morbis extrema remedia adhibenda, Medici dictitant; nec ægrotos licèt lethali morbo depressos sinè medicinæ auxilio perituros linquere, decet; & hanc esse veritatem ipsam, inquit *Ripa*; quia Medicus desperatam suscipiẽs

cu-

curam, neminem lædit: prout post *Diuum.Thom.2.2.quæst.7.art.3. Felyn.in cap.pastoralis,col.3.in fin.de iudic.* docuit *Ripa* ipse *in tract. de remed.ad curand.pestem,cap.Medicorũ, num.92.*& sequitur *ex Hippocr. Galen.*alijsq; *Tiraquell.loc.cit.* & comprobant *Catali. Cotta,in mem. verb. maritus,in fin.* vbi multos, quibus remedia prestita fuere, incolumes vidisse,testatur,ac *Hieron.à Laurẽt. d.decis.21.num.5.* & post *Cordub.& Coler.Dauid.Doring.in bibliot.Iurisconsf.*verb.*alimenta,pag.1484.n.3.*

Et in alio themate dicebam, non abnuenda tutori quædam impendia,
52 quæ erogasse dixerat,vt caperetur informatio de homicidio in personam patris pupilli: & expensas factas,vt homicida foriudicaretur,ratas habendas: licèt earum pars non constaret chyrographo, & scripturis; cum enim huiusmodi sumptus essent verisimiles,& quos vt plurimùm accepisse,non fateantur curiales: standum, addebam, eius iuramento. Etenim licèt tutorum libri regulariter pro ipsis fidem nullam faciant:cum possent de facili in pupillorum detrimentũ magnos sumptus apponere, *Curt.iun.cons.192. num.56.tom.3.& consil.300.nu. 12. Escobar.de ratiocin. cap. 10. per tot.* attamen data verisimilitudine, in paruis summis creditur, *Corneus consil.419.col.4.vol.3.Valenz.consil 143.vol. 2.* potissimùm si liber contineret data, & accepta:ac sumptus essent verisimiles,accedente bona tutoris fama,alijsque synceræ conscientiæ, & opinionis concurrentibus adminiculis, quæ fraudem, & dolum excluderent, *Aym. Crauett. de antiquit.tempor.par.1.limit.4.nu. 28. Surd. consil. 290.vol.2.num.48. & alij per Borrell.in summ.decis.tit. 22.de libris, & illorum fide,num.71. fol.251. Valenzuel.* omninò videndus,*cons.78.num.77.vol.1.Reg. Ronit.super pragm.6.de administr.vniuers.num. 6.* vbi additio *Laganarij*, ita de libris mercatorum sermonem habent *Ias.* & alij penès *Escobar.cit.tract.cap.11.ex num.15.*verisimilitudo enim operatur,vt credatur ad proprium commodum ei,cui aliter non crederetur, *l. si quis pro redemptione, §. penul. C. de donat.* alios plerosque verisimilitudinis effectus recenset *Surd. cit.consil.290.* & ante eum *Tiraquel. in præfata l.si vnquam,num.51.cum seq.C.de reuocand. donat.* & nos diximus alibi. Ideoque libro habenti plures partitas veras, fides est adhibenda quoad alias, iuxtà DD. relatos à *Valenz.loc.cit.à num. 75.* & pro indubitato dixit *Ias. in repet. l. admonendi, ff.de iure iurãd.Paul.de Castro,consf. 301. 1.vol.* præsertim data illarum verisimilitudine, vt optimè concludit *Alciat. responsf.423.num. 5.Grat.discept.forensf.tom.1.cap.171. Hieron.Laurent.dec.53.n.3.*

Hinc progredi vlteriùs non pigeat,et expendere de pace ipsa ineunda
53 cum minore,& occisi proximiore; presertim an tutor possit pupilli nomine querelã remittere sinè iudicis decreto, & absq,causæ cognitione? Hanc quæstionem dispungit *Prosp. Carau. in ritu 275. num.1.* & in eã siccis quoque pedibus pertrãseundum esse,censeo ob *Farinac.*integrã *quæst.15. lib. 3. tit. 2. de accusation.* qui fusissimè huic respondet hæsitationi:vt nihil amplius,nisi doctissimi viri *Consil.Paschal.*compẽdiosa verba perlegenda insuper sint:propterea quòd illius perutile opus post *Farinacij* interitum prodijt: rẽque istam accurata methodo enarrat,*indic.cap.1.ex nu.80.* expendẽs *Præsid.de Franch.decis.535.*qui aliqua delibauit;*Paschal.* opinionem, ipso tamen non citatò,consectatur post cæteros, *P.Fragos.de reg. Reipub.Christian.par.1. lib. 6. disputat. 16.ex num.89. vers. quæres,*nempè, minores posse cum authoritate cu-

ratoris remittere iniuriã, seù mortem illatam defuncto, & transactionem facere: si verò sint impuberes, valeat idē exequi ipse tutor solus, ac remittere; neque ad hoc requiritur authoritas Prætoris: siuè remissio, concordia, seù transactio fiat gratis: siuè pretio accepto; & in hoc minor non restituitur; expedit etenim minoribus non habere rixas, nec sumptibus, aut litibus consumi, ex *l. minoribus* 25. *annor. ff. de minor.* adducens *Bart. in l. de fideicommisso, C. de transact. Alber. in l. clarum, quæst. vltim. C. de author. præstan. & in l. pactum curatoris, C. de pact.* vbi *Bal. & in l. iurisiurãdi, ff. de iureiuran.* & non dissentiunt *Gomez* 2. *var. cap.* 3. *num.* 66. *Fachin. lib.* 9. *cap.* 43. *Iul. Ferrett. de re milit. cap.* 1. *num.* 49. propterea aduersùs remissionem, pupillo, vel minori restitutionis auxilium haud elargiri, scripsere *Iacob. de Aretio in l.* 1. *C. de in integr. restit. Mantic. de tacit. lib.* 27. *tit.* 3. *ex num.* 9. *Molin. Baiard. Cald. Narbon. Antunez Portugal,* & alij relati, *Virgil. de legitim. pers. c.* 35. *num.* 52. *Io. Bapt. Groff.* post alios, *in comment. ad cap.* 78. *Caroli V. inspec.* 2. integra *quæst.* 2. potissimùm *num.* 8. *Baron. de effect. minor. ætat. effec.* 1. *ex n.* 10. *tom.* 3. atque hanc òpinionem iuri conformem præconizauit *Reg. D. Ioannes Enriquez* insimul cum *D. Reg. Merlino*, ipso teste, *lib.* 1. *controu. forens. cap.* 16. *num.* 5.

Oppositum verò sentiunt *Candin. in tract. de malefic. pag.* 29. *col.* 2. & *Bonifac. eod. tract. tit. de pac. col. fin.* existimãtes, nec tutoribus, nec curatoribus, nec minoribus licere, posse remittere necem defuncti, neque transigere, & pacisci super delicto liquido, & certo: sed super dubio duntaxat, *Bald. in l.* 1. *num.* 70. *Paul. de Castro in l. conuentionem, num.* 4. *ff. de pact. Plaza de delict. cap.* 45. innixi *Speculatoris* placito *in tit. de homicid. num.* 6. asserentis, quòd si minor vilissima quæq; stabilia sinè decreto non potest alienare ex *l. si fundus, ff. de reb. eorum,* imò nec cum authoritate tutoris donare, *Neruiz. consil.* 8. *num.* 40. & *Menoch. consil.* 22. *num.* 15. ibi *num.* 14. inquiens, nec tutorem ad donandū dari posse, quod repetit *consil.* 31. *num.* 37. *Ruin. consil.* 170. *num.* 12. & *consil.* 106. *num.* 27. *lib.* 1. *Barbos. in l. si ante, num.* 17. *ff. solut. matrim. Garsia de remunerat. num.* 22. limitantes ex causa remunerationis, & in tutore Principis, scribunt *Riminal. in §.* 1. *quib. alien. lic. vel non, num.* 11. *Cald. Pereyra, in l. si curatorem,* verbo, *sinè Curatore, num.* 119. *C. de in integr. restit. Caponus, de pactis, qu.* 40. *nu.* 4. eò magis minori interdicetur remittere iniuriam defuncti, deq; illa transigere, ac de pace facienda cum super his remissio damnosa sępè esse soleat minori: quam sententiam tutatur *P. Fragos. loc. proximè citat. n.* 13. *vers. cæterum,* licèt asserat, vtrãque opinionem sibi videri probabilem, conueniunt fusè *Narbon. de ætate annorum* 25. *quæst.* 9. *ex num.* 12. *Antunez Portugal memorat. cap.* 18. *num.* 82. *Cancer. lib.* 2. *cap.* 1. *ex num.* 248. *Christ. ad ll. municipal. Mech. lin. tit.* 2. *art.* 34. & *art.* 38. *num.* 4. quin *Odd. de restit. in integr. par.* 2. *quæst.* 85. *art.* 7. *num.* 52. *Farinac. de accusat. quæst.* 15. *num.* 9. *vers. licèt,* ex *Gomez. tit. de homicid. tom.* 3. *citat. cap.* 3. *num.* 66. *vers. iste casus,* & *Vulpell. in tract. de pace, quæst.* 18. post *Bald.* ibi laudatum, non contradicunt contra tutorem: vno tantùm casu excepto, in quo inimicus sit potens: possitque verisimiliter in persona, vel bonis, nouam noxiam superaddere, *Io. de Amic. consf.* 89. *Visconti in concl. iuris,* verbò, *tutor.*

Vidi tamen seruari in M.C. vt præuia informatione, *quòd expedit,* decernatur deindè, *liceat*, ex dictis per *Præsid. de Franch. memor. decis.* 635. *num.* 4. *Baiard. ad Clar. citat. quæst.* 58.

58.*num.46.Viſcont.loc.cit.Maſtrill. de indult.cap.24.num.63.& 64.Gratian.lib.3.diſcept.forenſ.c.* 518. *Foller.in pragm.fin. num.* 50. *de remiſſ. Paſchal. memor. loco num.* 83. *Ricc. collect.*292. *Nouar.lib.2. q.forenſ.*9. qui inquirit, an tutor ventri relictus, valeat remiſſionem nomine poſthumi facere, antequam ille in lucem prodeat: id quod diſpungit *Caldas Pereyr.in l.ſi curatorem*, verbo, *ſinè curatore,num.*27.*C.de in integr.reſtit.*cõtendit propterea *Gutticrez de tutel.* 2.*p. cap.*7.*num.*6.decretum eſſe omninò neceſſarium, confirmat *Maſtril.de indult.cap.*24. *num.*26.*verſ.& propterea.Simongel. de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *inſpect.* 16. *num.* 137. quod vt cautiùs agatur, & non præcisè, putat *Antunez Portugal cit.cap.*18.*n.*82.

Summoperè verò aduertant iudices; multæ enim in hoc latent fraudes, doliquè, in plurimũ pupillorum, ac minorum detrimentum; plerunque euenit, quòd tutores propriæ conſcientiæ, animæque obliti, clam ab inquiſitis pro remiſſione pecuniam exigunt: eamque proprijs applicant commodis abſque eo, quòd pupillis offenſis aliquid indè vtilitatis effulgeat.

Id loquor expertus, dum eſſem iudex in M.C.Siquidem cum renuerem interponere huiuſmodi decreta ex eo, quia licèt poſſit tutor, ſeù curator offenſas remittere, intelligitur tantùm quoad pœnam, ac ſupplicium, non iam ſemper gratis: potiſſimùm quoad damna, quæ paſſus

54 fuit pupillus: non exiguam pecuniæ ſummam vltrò obtulerũt delinquẽtes, quam mandaui applicandam in emptionem pro pupillis. Namq; quamuis ſemper poterant pupilli expetere damna, & detrimenta, quę nunquam cenſentur remiſſa; attamen quando delinquẽtes remiſſionem obtinuerunt: id vel nunquam profectò fiebat, vel certè difficillimũ erat factu. Hinc iudices ſolerter perpendant criminis, delinquẽtis, atque offenſi qualitatem; vt ea, qua par eſt, æquitate examinent, quæ paſſus pupillus fuerit. Penſitent quoque, an pupillo, & minori magis expediat iniuriam remittere, penſatis circumſtantijs, de quibus *Maurit. de reſtit. in integr. cap.* 151. vt ſi agatur de iniuria violati tori, quam nec pater poteſt remittere, *Bocr.deciſ.*338.*Plaz.lib.*1.*cap.* 6.*num.*22.*Capon. de pact. quæſt.* 40. *nu.* 10. aut ſi magnam verecundiam incurreret ex huiuſmodi remiſſione, illiuſque honori præiudiciũ gigneretur; tunc enim nulla eſſet remiſſio à tutore facta; quin competeret reſtitutio in integrum, *Molin.de iuſtit. & iur.tom.*4.*diſp.*45.*num.* 6. *Meneſius in l.tranſigere,num.*64.*C.de trãſact.Caſſan.in conſuet.Burg.rubr.* 1. §.1. *num.*64.*Clar.cit.quæſt.*58.*num.* 27.*Narbon.de ætat.annor.*25. *quæſt.* 19. *n.* 21.*Antunez Portugal cit.cap.* 18.*num.*84.

Etiã ſi principalis offenſi mortui adeſſet remiſſio, vt *Garauit. in hoc ritu, ſub nu.*1.*verſic.intellige tamen*; qua de re *Carrer. in prax. crim.tract.de homicid.cap.vigeſimo nono excuſatur; num.*40.*Boſſ.tit.de pace,num.*13.*Scaglion.in pragm.*8. *de compoſit.nu.*14. *cap.* 1.*Foller.in pragm.fin.de compoſ. num.*82. quid autem ſi remiſerit in teſtamẽto, vel cõfeſſione? *Bald.*necnon *Dyn.in l.*2.*ff.ad Syllan.* adducti à *Petr.Garſ.à Toleto,dec.*34.*Paris de Syndic. vltimò circa prædicta*, *Fuſc. ſing.*18.*Ricc.collect. deciſ.* 2080. Ex aſſertione enim ſtatuta ſuper ritu 192.*lib.*1.teneri quemquam relaxare rancorem, & odium: poſſe autem in iudicio agere ad pœnã delinquẽtis: illa quidẽ ſuboritur cõcluſio altera; quòd quis remittẽdo rancorẽ, haud dicatur, remiſiſſe iniuriam, & ius proſequendi vindictam; idque *Reg. Rouit.* quandoque docet *in dict. pragm.*8. *num.* 12. adeòque ve-

verum existimat *Sesse*, quod etiam virtute instrumenti inita pace, minimè censeatur ius illud remissum, in *decis. Aragon.* 101. cuius dictum sit nè verum, anceps est insignis R. *Rouitus* inibi post *num.* 13. & quippè vrgenti adductus ratione, quam subscribit: deindeque restringens ad vindictam, & offensionem de facto faciendam; ac propterea simpliciter remittens rancorem, & odium: non intelligatur, remittere etiam accusationem, & vindictam iudicialiter præstandam, per *Andream in c. omnibus, vers. nam si pace, sub n.* 4. *de prohib. feud. alienat. per Lothar.* Illud autem omnium consensu roboratur, remittentem iniuriam, & sic quamcuuq; vindictam: non censeri, vltrà rancorem remisisse damna, & interesse: etiam si propterea recepisset pretium, teste *Specul. de accusat.* §. 1. *num.* 8. *Abb. in cap.* 1. *de iniur. & damn. dato. Ias. in l.* 1. *n.* 16. *ff. de pactis, Conar. Clarus, & Gomes.* quos adducit idem *Sesse, in dict. decis.* 101. *num.* 22. & 24. *Cancer. eod. cap.* 11. *à num.* 85. *Balzaran.* alios coacervans, *in cap.* 1. *in princip. n.* 16. *de pace tenen. in vsib. feud.* & alij inferiùs allegādi; quorum assertionis veritatem si percipere velimus: illud ante notandum, latèque explicandum duximus, quod summis labijs *in dict. ritu* 192. tetigimus; etenim præter punitionem corporis afflictiuam, quam necessariò pati, homicida meretur: & cunctis notum esse dignoscimus; expensas, medicos, cætetaquè pro occisi curatione in primis restituere debet: & si occisus officio, & artificio lucrabatur: quanti spes lucri valebat, demptis illis, quæ is absumere solitus erat, opinatur *Less. tract. de iustit. & iure, l.* 2. *cap.* 9. *dub.* 20. Debita illius persoluere, non cogitur: quamuis oppositum non esse improbabile, existimauerit; sicuti, & pro expensis funerū restitutionem haud esse necessariam, addit *dub.* 24. Necnon pro anima nihil ex iustitia deberi: tametsi interfectorē admonedū, scripsisset vt aliquid pro eà faciat, aut faciendum curet; quin posse Sacerdotem auricularium ob id propterea aliquid illi iniungere in Sacramēto pœnitentiæ. Ex his nimirùm duplici actione, quem experiri posse ad iniuriam, qua affectus est, resarciendam, iustè opinati sunt Doctores: altera quippè ad pœnam: altera verò ad damna, expensas, & interesse, *l. qui nomine, ff. ad l. Cornel. de fals. l. locatio*, §. *quod illicitè, ff. de public. & vectigal. glos. in l. qua actione*, §. *si in colluctatione, vers. gloria causa ff. ad l. aquil.* necnon *in l. defuncto eo, qui reus, versic. pœna extincta, ff. de publicis iudic.* quin, & hanc postremam, duplici quoque actione intentare potest, altera nempè actione ciuili ad vindictam, scilicèt ad æstimationem iniuriæ, altera verò ex *lege Aquilia* ad damna, expēsas, et interesse, *Ioan. Faber. in* §. *fin. nu.* 3. *instit. de iniur. & Abb. in cap. olim* propè finem, ibiq; *Marian. Soccin. sub num.* 46. *de iniur.* quibus sic assertis, asseueramus, quòd vbi iniuriæ intercessit remissio: & rancorem, et omne ius accusandi criminaliter, et ciuiliter, iuxtà primum distinctionis caput, necnon primam partem posterioris capitis, remissū, præter antedictos auctores loquuntur alij mille, quos *Farinac.* præsertim memorat *quæst.* 5. *vers. amplia*, 2. *sub nu.* 11. *& q.* 105. *nu.* 365. *Boer. decis.* 52. *nu.* 6. *& in consuet. Biturig. tit. de iurisd. omn. iudic.* §. 6. *Mynsinger. obser.* 20. *cēt.* 4. *Gaball. resol. crim. cas.* 248. *num.* 2. *cent.* 3. alijque plures; et consecutiuè non extenditur ad vltimā secundi capitis partem: scilicèt, ad damna, expensas, et interesse: quæ propterea reiecisse, nullatenùs credendum sit; illumq; nimirùm posse ad illa consequenda agere, et iudicialiter petere, arbitrantur omnes ha-

hactenus relati Doctores; imò et ſi damna quoque relaxauerit, non propterea cẽſeatur remiſiſſe expẽſas, dicit *Plaza in epit. delict. lib. 1. c. 6. nu. 40. Monteleon. in praxi arbitraria, par. 4. q. 9. nu. 46. Mynſinger. obſeruat. 10. centur. 3.* ab omnibus tamen excludi, quoties plena eſſet remiſſio, et *Hippol. de Marſil.* docet alios recenſens inter *conſil. crim. diuerſ. conſ. 134. num. 42. lib. 1.* vbi *nu. 43. & 55.* peroptimè addit, quando dicatur facta eiuſmodi remiſſio, adhuc damna, et intereſse comprehẽdens: necnon *Conrad. in ſua praxi, tit. de iniur. nu. 34. Baiard. ad Clarũ, n. 58. & 20. & Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 214. num. 6. Bertaz. conſ. 503. num. 6. Baiard. ad Clar. q. 58. nu. 60. Nouar. dec. Apul. 10.* certè videtur illa, in qua ſcriptum fuerit: (*remitto omnem iniuriam, ſiuè omnem actionem ciuilem, & criminalem*) teſte *Azeuedo lib. 8. noua recopilat. tit. 10. l. 2. num. 162.* ſequiturquè laudatus *Seſſe, num. 39.* ſed vbi de iniuria, aut remiſſione nullum extaret verbum: ſed pax dumtaxàt tacitè, vel expreſsè inita fuerit: præter rancorem, non aliud cenſeri condonatum, mòx ſcripſimus, & nũc attexímus *Pariſ. conſ. 165. num. 8. vol. 4. Bal. conſ. 196. num. 6. vol. 2. Ioann. de Amic. conſ. 88. num. 4. Bertaz. conſil. crim. 317. num. 5. & 6. vol. 2. Molin. in repertor. foror. §. aſſecuramentum, in fine*, et *Maſcard. concluſ. 1157. num. 120.*

Quia verò à prædictis deducitur, ex occiſi cauſa deberi damna, expen-
55 ſas, & intereſſe; perquirendum inprimis venit, cui debeantur, nempè ſucceſſori bonorum, vel ſanguinis? & bonorũ ſucceſſori perſoluenda eſſe, mordicùs tenet *Cancer. adduct. cap. 11. à num. 76.* fouetur potiſſimũ *textu* percelebri per argumentum à contrario ſenſu in *l. ſi verò, ff. de de his, qui deiec. vel effud.* in illis verbis: *quippè, quod in corpore libero dãni datur, iure hæreditario tranſire ad ſucceſſores non debet, quaſi non ſit damnum pecuniarium*; ergo ſi damnum eſt pecuniarium, de quo nos agimus, iure hæreditario ad ſucceſſorem tranſire, oſtentat; quod inſuper ſubſiſtere in Regno Cathaloniæ, licèt ex illius legibus emenda pro interfecto competat hæredibus ſanguinis, non autem bonorum; ad idque dicendum impellitur multis ſuppoſitis per eundem adductis à *num. 77. vſque ad* 80. vbi tandem ita concludit; quare idipſum, & nos concludere deberemus hoc in Regno, nihil reluctante non ſemel adducta *pragm.* 8. ius ineundæ pacis, & concordiæ relaxante hæredibus ſãguinis, proximioribuſque conſanguineis. Verùm memoria recolimus, contrarium commendaſſe ſuper *ritu 192. num. 2.* illudque etiam iure cõmuni inſpecto diximus procedere; & nunc fimbrias dilatãdo, comprobamus verbis ſpecificè loquentibus in adducta *l. ſi verò*, ſcilicet antecedẽtibus ad relata per eũdem *Cancer.* eaque ſunt; *ſed ſi libero nocitum ſit: ipſi perpetua erit actio. Sed ſi alius velit experiri: annua erit; nec enim hæredibus iure hæreditario competit*; volenſque rationem adijcere, verbis ab ipſo *Cancer.* reſcriptis vtitur, dum ait: *quippè quod in corpore libero damni datur, iure hereditario trãſire ad ſucceſſores non debet, quaſi non ſit damnum pecuniariũ*; vbi enim verba manifeſta leguntur, argumẽtũ à contrario ceſſat: maximè, quòd ratio etiam, quam ſubijcit, opitulatur; ſiquidem non ex damno pecuniario re vera oritur, ſed ex bono, & æquo, iuxta *Gloſ.* inibi allegantẽ *text. in l. fin. eiuſdem tituli*, qua quidem in *lege* ſancitur: liberi hominis æſtimationem non dari; illud tamen deiectum, offenſumue ſi fuerit, iudex (& ſic officio iudicis, & æquitate ſuadente) damna, & expenſas ſuppeditari curabit; quare proſterni-

nitur etiam altera oppositio: quam adducti complures negabant, persolui debere expensas, & damna: quia daretur æstimatio liberi hominis, quod iura abhorrent; præter enim *dict. l. fin. aliamque primam, eod. illo titulo, text.* est insignis *in l. ex hac lege. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur*, quē allegauimus indicato *ritu* 192. qui abnuēdo liberi hominis dari æstimationem, annuit nihilominùs persolui damna, et expensas, quia inutilis factus impensarum factarum in curationem, et operarum amissarũ, fit æstimatio, non personæ; et nescimus, si rationi inuincibili (nostræ sententia) excludenti hæredes responsio dari poterit, quam nos docuit *Puteus decis.* 280. *lib.* 3. à nobis relatā in *eodem ritu* 192. quod cum operæ non essent in hæreditate tempore mortis, ad illas agere nequit hæres, ad *text. in l. nam sicuti*, §. *si dominus. ff. ad l. aquil.* nullam concedente hæredibus actionem, quę nō competerit defuncto. Nobis autem diutiùs cogitantibus, si præfata ratio inniteretur veritate, cum *text. in ead. l. si verò*, §. *sed si libero*, apertè concedat principali offenso, et sic defuncto, actionem ad repetenda damna, expensas, et interesse: tandem in mentem venit, interempto dari actionem ad illa habenda passa, et patienda pro tempore suæ vitæ tantùm: non etiam post mortem; et nè somniare videamur, remque proferre ridiculam: supponentes, eiusmodi actionem tantùm operari dāna, & alia recēsita, deberi defuncto, eius vita durante: non ipso extincto: & cōsecutiuè actionē alicui concedi ad aliquid habēdũ in vita, et post mortē; quod videtur impossibile, si mortem cum vita commutauit: et tamen omninò verum conspicimus. Namque habet, ni fallimur, intermedia persona sui hæredis ipsum repręsentantis, pręter alia efficax, et periucundum exemplum, potest quis agere, et petere, non solùm, quod in præsentia sibi debetur: verùm in futurum debendum, etiam post eius interitum; & profertur, nimirùm experimur, sententia condemnans ad rem debitam, atque singulis annis debendam, vt probauimus alibi; cuius naturæ non est vitalitia solutio, & si multiplicetur replicatio, quod hac subsistente assertione, neque proximior illo defuncto agere queat ad consequēda damna; si illius obitu euanuit actio, & damnorum reparatio, non amplius conceditur; etenim asserimus, actionem concessam defuncto expirasse, illiusque intuitu non ampliùs persoluenda esse damna; negamus tamen, absolutè id dici posse: et sic neque proximioribus illa deberi: sed tantùm hæredibus, vt hęredibus, qui causant eorum ius à testatore, illudque ab eo rimantur. Itaque extincta actione, et iure ipsius principalis, extincta paritèr dicitur eorumdem hæredum actio, et ius: quod in ipsis consanguineis nō consideratur, quorum metimur dānũ ex propria persona, et cōsecutiuè ex noua actione, quæ enascitur ex dāno, quod ipsimet sentiũt propter mortē eorum patris, siuè alterius consanguinei; ac proptereà ex nouo iure sibi proficiscitur actio; quod in hæredibus non contingit: quia nisi essent heredes, prætendere aliquid non possent: et tanquam hæredes aliud non adipiscuntur, quàm quod defunctus adipisci quiuisset: aliamque actionem non habent pręter illam, quę defuncto cōpetisset; qui nisi mortem obijsset, in illius locũ non essent subingressi, eiusque hæreditatem adepti. Insupèr inuestigandũ superest, qualiter, et quo tempore perpenso sit æstimanda operarum amissio, stante incertitudine vitæ cuiusquam. Et verè considerabitur, habita ratione annorum, quibus viuere potuis-

tuisset occisus,ex *tex. in l.hæreditatum,ff.ad l.falcid.* aitquè *Franch.decis.*460.*num.*6.& post *Alber.Specul. Fabrum, Angel. Lupum, Marantam, Roland.Bald.Plotum,& Marqui.*defendit *Cancer.in dict.cap.*11.*num.*71. subdens *num.*72. *&* 73.*d.l.hæreditatū,*dispositionē nō tantùm vendicare sibi locum in æstimãdo legato alimentorũ;vt opinabantur,& quippè perperam *Alex.& Imol.*credentes in reliquis æstimari ad centum vsque annos,quorũ tamen sententiã iustè respuit idem *Cancer.* atquè in hoc etiam casu militare asseritillius *textus* legem ; necnon *Suarez in l. quoniam in prioribus*, 3. *ampliat.nu.* 10. *C.de ineff.testam.* plenè insuper respondẽs omnibus eorundẽ *Alex. & Imola* argumentationibus.Addit verò præfatus *Cancer.* non propterea illius legis sanctionem vsquè adeò extendi, vt veniat interpretãda in quauis controuersia , vbi de æstimatione reditus ad vitam,vel de humanæ vitæ præsumptione,coniecturaq;ad certum limitem reducenda agitur; et fulcitur auctoritate , *Gomes.in tit.de homicid.sub num.*38. aitque, nimirùm perpensa negotij qualitate inuestigandum esse , an computatio vitæ,et annorum hominis sit peragenda iuxtà terminos præcalendatæ legis,nec nè; ita peroptimè admonente *Couar. lib.*3.*variar.resol.cap.*9.*num.*8.idquè multis prætereà munit exemplis *Crauett. cons.*194. *num.*3.*&* 4. necnon *Hieron.à Laurent. decis. Auenionen.*95. *num.* 6. quàpròpter in donatione reditnum ad alicuius vitam standũ esse dispositioni *l. si quis argentum, §.fin autem,Cod.de donat.* asseuerat, quando æstimatio fiat ad quindecim annos; quãuis autẽ illius §.dispositionem attendẽdã esse ad omnẽ cõtractum,dixerit *Afflict.decis.*34.eteniim contrarium verius opinantur, aientes id esse speciale fauore donantis,*Bal.Fulg.& Salyc.*quos insequitur *Pinell. de rescind.vendit.l.*2. *par.*3. *cap.*4. *num.*32. & *Couar. eod. c.*9.*in calce,n.*5.Eiusmodi verò æstimatio sit nè facienda ad rigorẽ potiùs,quàm aliquali cũ æquitate aduersùs occidentem ob suam defensionem?& *Nauar.in Manual.cap.*15. *nu.*27. credidit in æstimatione damnorum vtendum esse rigore; *Summ.* verò *Angel.*restitit,eamque sequẽs *Gomes.eod. tit. de homicid. num.*38. amboq; annuẽtes,faciendam esse arbitratu iudicis propter excessum tantùm, & commẽdat citatus *Cancer.num.*70.quibus additus *Sylvest. & Sotum* , quos recenset *Lessius de iustit.& iure dubit.*21.*l.*2.*cap.*9. imò & qui iniustè inuasus cum moderamine,se,suaq;tuẽdo interfecerit aggressorem, adhuc si fugere potuisset,ad nihilum teneri, nihilq; restituere,deuinctum esse quia iustitiam non violauit, scripsit citatus *Lessius num.* 136. collaudatq; *Victorell. ad Nouar. eod. nu.*27.quin & prouocatus si occiderit, etiam excedendò modum , restituere nequicquam teneatur , senserunt *Bannes* 2. 2. *q.* 67.*artic.*2.*dub.*6.*& Lessius eod.cap.*9. *dub.* 26. quia prouocans remisisse censetur, teste eodem *Victorella* ex eisdem *Bannes,& Lessio* deducente in *vers. prouocatus,sub num.* 21. id, quod voluit quoque *Crauett.consil.* 119. *num.*7. *&* 8. fauetq; *text. in l. qua actione,§.si in colluctatione,ff.ad l. aquil.* quem laudat *Nouar. decis. Apul.*10. *num.*3. *in fin.* Oppugnant verò *Thesaur. lib.* 3. *q. forens.*7. et *Præsul Ricc.dec.Cur.Archiep.*56.*p.*4. Verùm,si nulla præcedente accusatione partis , sed iudicis officio , et inquisitione constiterit de delicto, cõtério est,si in exteriori foro damnati possit ad solutionem damnorum,et expensarum, à nobis extricata *eod. ritu* 192. et alia ad rem scribunt *Card.Lugo,de iustit.dub.*11, *Filluc.t.*32.*c.*8. *num.*102. *Trull.lib.* 7.*cap.*8.*dub.*3. *Laym. cap.*5. *tract.*3.

par.3.num.4.Molin.tract.3.disp.83.num.8.Busenbaum.de Iustit. tract.5.cap.2.ex num.9.

Pro hac autem iuris vltione exercenda, accusando fideicommittentis interfectorem, vt promerita delicto
56 plectatur pœna, posse fideicommissi bona ab eo constituti alienari à grauato, non vereor. Laudabilis fidei exemplum vocat *text. in l. licèt seruilis 1. C. de precib. imperat. offeren.* conatum vel serui efflagitantis vindictam cædis domini sui. Hæredem liberum, vt defuncti necem vindicet, nisi malit sibi hæreditatẽ auferri, fiscoq; applicari, damnãt iura, vt suprà diximus. Non est ergò, cur facultatem denegemus alienandi fideicommissum pro vindicanda defuncti nece, grauato; cui adimendum à fisco esset, si vindicare negligeret. Prohibita fideicommissi alienatione, non debet censeri ea interdicta, quæ fit ex causa necessaria, *l. non solùm, §.1. ff. de alien. iud. mut. caus. l. Diuus, ff. de hered. petit. l. alienationes 13. ff. famil. ercisc. l. peto 69. §. prædium, ff. de legat. 2. l. 1. in fin. ff. de fund. dot. l. cum fidei 9. l. rogo 11. in fin. ff. de fideicom. libert. Ias. in l. fin. num. 48. Bart. in l. Marcellus, §. res, quæ, in princ. ff. ad S.C. Trebell. Molin. de Hispan. primogen. lib. 1. c. 10. num. 20. Gentilis meus Petrus Ant. Petra, de fideicomm. q. 8. num. 311. & 549. vers. vnum autem. Mascard. de probat. concl. 1243. num. 43. Tiraqu. de retract. lign. §. 1. glos. 14. num. 1. Tusch. lit. A. concl. 262. nu. 1. & seq. & lit. N. concl. 18. num. 1. & seq. Fusar. de fideicom. substit. q. 727. num. 1. Gayll. 2. obser. 137. num. 4. Menoch. 4. præsumpt. 189. num. 106.* cum ingens sit necessitatis telum, et legem trucidet, *l. 1. ff. de offic. consul. l. item 10. §. 1. ff. comm. diuer. cap. remissionẽ, vers. sed notandum, caus. 1. q. 1. cap. sicut, 11. cap. quando, de consecr. dist. 1. Tusch. lit. N. concl. 19. num. 1. & seq. Gayll. de pace publ. lib. 2. cap. 2. num. 3.* reddatq; licitũ, quod alioquin non liceret, *l. fin. in fin. C. de litig. l. per diuersas, C. mandat. cap. quod non est, de reg. iur. l. qui propter necessitatem, ff. eod.* manusq; etiam truculento imperio, vt inquit *Valer. Max. lib. 7. cap. 6.* inferat temerarias in ius naturæ, *Zas. in parat. ff. comm. diu.* et *Poli, Eccl. 42. in fin. cap. quod non est licitum 4. de reg. iur.* nulla autem maior reperitur necessitas, quàm quæ à legis, eiusq; interdùm minantis dispositione proficiscitur, quæ et præcisa dicitur à *Crauett. in respons. pro genero, in Corol. num. 4. Gacher. decis. 167. num. 4.* proindè si iura præcipiunt, vt hæres defuncti necem vindicet; secùs indignus hæreditate habeatur; iubebunt pariter, vt fideicõmissum alienet pro ea causa grauatus, qui loco hæredis est. Nemo negauerit, posse fideicommissum alienari in casu, quem si præsensisset testator, vtique, vel nullo pacto alienationem interdixisset, vel in eo dedisset alienandi facultatem, putà pro dote descẽdentibus constituẽda, pro alimentis, *Glos. & DD. in l. tale pactum, §. fin. ff de pact. Peregr. de fideicom. art. 11. num. 32. Menoch. 4. præsumpt. 26. num. 8. & præsumpt. 65. num. 5. & cons. 14. num. 12. vol. 1. Tiraq. in l. si vnquam,* verb. *libertis, num. 27. C. de reuoc. donat. Decian. cons. 1. num. 100. lib. 1. Honded. cons. 42. num. 39. & cons. 58. num. 15. & 31. lib. 2. Fusar. de fideicom. subst. qu. 734. num. 4.* in fideicommissis enim voluntas magis, quàm verba plerũque intuenda sunt, *l. cum virum 16. l. fin. C. de fideicom. l. cum proponebatur, l. vnum ex familia, §. si omissa, ff. de leg. 2. l. heredes mei 57. §. 1. ff. ad S.C. Trebell. l. à fratris, ff. de leg. 1. l. in conditionibus primum locum, ff. de condit. & demonstr. l. in legat. 21. C. de legat. l. fideicom. §. si ita quis, ff. de leg. 3. Peregrin. de fideicom. art. 11. nu. 1. & seq. Petr. de fideicomm. q. 1. num. 8. cum seq. & q. 9. num. 5. Molin. de Hi-*

span.

*ſpan.primog. lib.1.q.4. num.19. Cuman.in l.peto,§.fratre,col.3.in fin.ff. de leg.2. Gratus, conſ.31. num. 12. vol.2.*ſicut,& in contractibus,*l.ſi ita ſtipulatus,§.item ſi quis, ff.de verbor. oblig.l.fin. C.quæ res pignori obl.poſſ. l.ſi in venditione, ff.comm. prædior.l. iuris gentium 7.§.pactorum,ff.de pact. l. ſemper in ſtipulationibus* 19. vbi *gloſ.ff.de reg. iur. l. ſi vno, ff. locat.l. 2.C.comm.præd.Bald.conſ.417.col.2. vol.7. Curt.ſen. conſ.75. col.4. Dec. conſ.48.Alex.conſ.34.vol.2.Philipp. Matth.Marpug.conſ.31.nu.23.* quæ vt incolumis ſeruetur,famulari debent verba: & pati, vt ab eorum ſignificatione recedamus, *l.nõ aliter, 67.ff.de leg.3.l.cum de lanionis,§.aſinam,ff.de fund.inſtr. Soccin.cõſ.113. num.12.vol.1.Peregr.d.art.11. n.5. cum ſeq.Angel.conſ.222.* cum teſtatoris voluntas ſit domina,& pro lege ſeruanda, *Nouell. 22. cap.4.* ibi: *diſponat itaq. vnuſquiſq; ſuper ſuis, vt dignum eſt, & ſit lex eius voluntas, cap. vltima voluntas, 4.cauſ.13. q.2.Cephal. conſ.318. nu.15.* & Lex ipſa ſe ei ancillam profiteatur,& aſſeclam, *Natt.conſ.110.num.5. in fin. Bald.in l.fin.C.de impub.* & in *l.quidam,C.de neceſſ.ſeru.hæred.inſt.Petr. d.q.9.nu.6.Soccin.iun conſ.84. nu.1. vol.1.*cur autem præſumetur teſtator proſpexiſſe ſuis potius, quàm ſibi; conſuluiſse neceſſitatibus ſuorum,quã ſuis? quæ autem maior teſtatori neceſſitas, quàm ea: quippè vt plectatur digna, ac ſacratiſſimæ legum diſpoſitioni conformi pœna,qui ipſum interficere auſus fuetit.

Hoc autem non auſim admittere pro vindicanda nece deſcendentis grauati;ne proximus,cui deferendum eſset mox fideicommiſsum, immeritus vulnera,necemq; alterius cogatur deflere; caſus enim vnius alteri obeſse non debet.

Pro redemptione etiam patris captiui, vel etiam filij apud hoſtes, *Bart. in l.quemadmodum,col.2. C. de agric. & cenſit. lib. 11. & in auth. res, quæ num.10.*vbi *Padill.num.94.Caſtren. num.13.Iaſ.num.22. C.comm.de leg. Petr.de fideic.q.8.nu.485. Peregrin. de fideic.q.8.n. 485.*idẽ *Peregrin.de fideic.art.42.num.90.Fuſar.de fideic. ſubſt.q.534.n.1. Menoch.4.præſump. 192.nu.1.& ſeq.Socin.reg.57. limit. 6.Socin.in l.Marcellus,§.res,quæ nu. 6.ff. ad S. C. Trebell. Molin. de Hiſpan.primog.lib.4.cap.6.num.9.Boer. deciſ.128.num.2. verſ.tertia concluſio,Tuſch.lit.F.concluſ.283.num.36. & 77.Cephal.conſ.379.num.14. Tiraquell.de legib.connub. gloſ.8.num. 283.Lambert.de contract. gloſ.1.nu. 59.Lupus,in rubr.de donat.inter vir. & vxor.§.16.num.6.& §.17. nu.17. Benin.in tract.de pauper.in 10. Spec. circa contract.num.15.*idq; pro liberando capto ab exulibus,ſeù bannitis dicendum etiam eſt; cum ſicuti bona direpta ab hoſtibus,putà Turcis in bello,& bona capta in proſecutione bannitorum æquiparantur, *Io.Grand.de bell.exul.ſpec.20. Aunſmeus ad Gramm.dec.71.num.15.* ita captus à Turcis, & bannitis ad paria iudicãdus; eò fortiùs,quod exules noſtri temporis Turcas ſæuitia, & feritate antecellant, idem *Aunſmeus ad Gramm.dec.85.num.1.*

Pro liberandis etiam deſcendentibus
à banno capitali poſse fideicommiſ-
57 ſum alienari, arguit ex ratione ve-
riſimilis voluntatis teſtatoris in *ſuo
theatr. ſiuè deciſiu.diſcurſ.* 100. *nu.5.*
D. Io. Baptiſta de Luca doctiſſimus
ſanè vir,qui celeberrimorum Vrbis
Romæ patronorum facilè Princeps,
cum cuncta penè Catholicæ Maie-
ſtatis negotia,plurimorumq; Euro-
pæ Principum omni laude geſſiſset;
motu denique proprio optimi ma-
ximi Pontificis meruit, ita ſuis exi-
gentibus meritis, eius Auditor eli-
gi; & ſpes eſt apud omnes certiſsi-
ma, futurum quàm mox, vt purpu-
reo decoretur galerò,atq; in purpu-

Vu 2 rati

rati Senatus cœtu coppetetur; quæ præcellenti dignitate iamdudum profectò conspicua eius gesta dignissimum ostenderunt, eidem opinioni adhærent *Alex. in l.quamuis, col.2.ff.solut.matr.& in l.Marcellus, §.res quæ.col.1*, vbi *Socin.sen.num.4. in fin.* post *Mar.sen.ff. ad Trebell. Fulgos.in d.auth.res quæ, Menoch.de arbitr.iud.cas.182.num.64. Lugdun. cons.23.*

Pro obtinenda gratia vel pro soluenda compositione, vt à carceribus, in
58 quibus ob aliquod patratum flagitium coniectus existat grauatus, vendi fideicommissata bona non posse, putant *Felyn.in cap.quæ in Ecclesiarum,num.63.ext. de constit. Bald.in auth.contra cum rogatus,num.5.C.ad Trebell.Ang.in auth.res,quæ*, vbi *Salyc.num.4. Castrens.num.13.Ias.nu.20.* de communi testatus, *Padill.nu.98.cum seq.Curt.iun.nu.32.C.comm. de legat.& fideicomm.* idem *Angel.in l.Marcell.§.res,quæ, num.2.* vbi *Socin.sen.num.4. Roman.num.7. Imol. num.9. Ruyn.num.4. Claud. Aquen. num.2.Curt.iun. num.32.ff.ad Trebell. Secur.in l.cohæredi, §.cum filia, num.275. ff.de vulg. & pupill. Crot. in l.filius familias, §. Diui, num.71.* & ibi *Loarez*, communiter sic existimari dicens, *num.142. ff.de legat. 1.Cephal. cons.624. num. 60. Bald. cons.20.lib.3.Alex.cons.13.num.14. lib.3. Maluas.cons.8. num.26. Boer. dec.128.n.2.Menoch.lib.4 præsumpt. 192.num.8.& seq. Didac.lib.2.var. resol.cap.16.num 9.vers.tertiò,Petr. de fideicomm.q.8 à num.483.Crass.in §.fideicommissum,q.58.num.2.* communem asserens esse opinionem, *Surd.de alim.tit.6.q.12.nu.17.Lambert.de contract.glos.1.nu.60. Marzar.de fideicom.q.40.* nè vnius culpa alteri noceat; & vt malè meritus publicè alijs exemplo, ad deterrenda maleficia, sit; *l.bona fides 31.in princ. ff.depos.Felyn.in cap.quæ in Ecclesiarum,num.67.de constit. Bald.d.auth. contra cum rogatus,num.5,C.ad S.C. Trebell.* sibiq; imputet, si ipse se arctauit, *l.1. §.si quis tamen, ff. si quis caut.l.Papinianus,ff.de minor. l.fideiussor,§.finè necessaria,ff.qui satis dar. cogan.l.si dictum, §.si compromitto,ff. de euict. cap. intelleximus, de iudic. Grauett. in resp. pro gener. num.44. 87.& seq.* delicta enim omnibus priuilegijs hominem exuunt, *l.relegatorum in fin. ff.de interd. & releg. l. sed,& si ex parte, §.quãquam,ff.quod cum eo*, & auxilium in executionibus pœnarum paratum non est, *l.auxilium,38.in princip.ff.de minor.* quicquid in oppositum senserint *Socin. sen.in d.auth.res,quæ nu.4.* vbi *Fulgos.num.3, C.comm.de legat. Glos.in cap.sacrorum,in glos.magn. ad finem 12.q.2. Alex. in l.Marcellus, §.res, quæ,n.3.ff.ad Trebell. & in l. quamuis,* post *Bart.& Imol.ibi,ff.sol.matr. Dec.in cap.quæ in Ecclesiarum,n.30. ext.de constit. Crot.in d.§.Diui,num. 66.* & ibi *Ferdin. Loarez, num.142. Cassan.in consuet.Burgund.rubr.4.§. 1.in glos.* in verbo, *contrentieles,col. 4.Nicol. Boer.in consuetud.Bitur.tit. des costumes cõcern.les viges,& leud. iurisd.circà finem, Rimin.iun.in cõs. 381.num.83.lib.4.* Intellige tamen, nisi grauatus esset descendens testatoris; tunc enim posse omnimodo alienari, tuentur *Alex. in dict.l. quamuis,col.2.ff.sol. matr. & in d.l. Marcellus,§ res quæ,col.1.* vbi *Socin. sen.num.4.ff.ad Trebell.Fulgos.in d. auth.res,quæ,Ferdinan. Loarez in d. l.filius familias,§.Diui,num.363.* vbi *Crott. num. 66. ff. de leg.1. Lugdun. cons. 23.* maximè verò si delictum fuisset casu commissum, *Menoch.de arbitr.iud. cas.182. num.64. Petr.de fideicom.q.8.num.484.in fin.* secùs si data opera, per *text. in Nouell.108. cap.nobis verò,* ibi: *& forsitan ex studio interuertendi fideicommissi causa. Castr.in l.etiam, §.fin.ff.sol.matr.Ias. in l.non tantùm,in fin. de indic.Dec. in cap.quæ in Ecclesiarum, num.30. vers.*

verſ.ſecūdus caſus, & ibi *Marc.Mãt. num.64.de conſtit.Cacher.deciſ.168. num.8.& 9. Couar.2. var. reſol.cap. 16.num.9.verſ.ſecundò illud eſt, Fuſar.q.535.nu.14. Menoch.præſumpt. 192. num.9. & arbitr. ind. caſ.182. num.39.* & iuxtà prædicta decreuit S. C. de menſe Februárij 1679. in cauſa Gaſparis Palmerij, cū Curatore dato maritagijs relictis à Laurētio Palmerio de familia Eminen. Cardin. Palmerij: relatore D.Conſ. Eraſmo de Ponte, in Bāca Figliolæ.

Arrepta occaſione à *tex.in mem. auth. res, quæ*, aduertimus, licere quoquè
59 alienari pro sūptibus fieri cōſuetis in matrimonio cōtrahendo nuptiarū tēpore, & pro apparatibus mulieris, *Fuſar.de ſubſt.q.531.nu.40. Rota Rom.dec.556.p.1. Surd.dec.62.n.28. Iul.Capon.in l.2.q.8.ſol.mat.* reſtringens ſubſtituta Eccleſia, & ampliās ad iocalia veſtium, & impenſas ſcriniorum, & ſimiles, ex *Pariſ.conſ.95. nu.12.lib.2. Fontanell. de pact.nupt. clauſ.gloſ.1. par.2. num.8. Roland.à Valle, de lucro dotis, q.50. Vrſill.ad Affl.dec.315.num.21. Gratian.deciſ. March.318.num.7.* Pro veſtimentis lugubribus, *Redenaſc.in add.ad conſ. 72.verſ.ad ſcripta num.41. Baron.in racemat.ad lib.3. de citat. num.218.*

At verò *Reg.Sanfelic.in dec.199.lib.2.* decisum refert: *poſſe pro impenſis occaſione matrimony diſtrahi, & alienari capitalia ducatorum duodecim mille: expendendis tamen cōſulto cauſæ Commiſſario, non obſtante fideicommiſſo prædicto; verùm de reditibus perueniendis ex hæreditate prædicta, remaneant ſequeſtrati quolibet anno 2000. qui conuertantur in emptionē annuorum introituum, ſeù ſtabilium, conſulto Sac. Conſil. ad beneficium fideicommiſſi pro concurrenti quantitate dictorum ducatorum duodecim mille, qui remaneāt cum eiſdem vinculis, & conditionibus contentis in fideicommiſſo dicti Hernandi de Maiorica in locum prædictorum ducatorum duodecim mille alienatorum.* In quo rhemate reſponſum edidit *Anell. de Amato* reſcriptum à *Reg. de Marinis alleg.89.tom.3.* & conferunt tradita à *Molin.lib.4.cap.3.n.6. de primog.Hiſp.* quem refert *R.Tap. dec.ſup.Senat.20. num.30.* ſpecificè inquirens, an ex alijs bonis, in caſu alienationis, ſit ſatisfaciendum maioratui.

Hæc autem deciſio fuit in controuerſiam reuocata in S.C. in cauſa Marchionis S.Manghi; qui cū efflagitaſſet in M.C. vt ſibi liceret alienare aureorū ſex millia ex auito fideicōmiſſo: fuit interpoſitum decretum iunctis aulis M. C. die 11. Ianuarij 1651. *Viſa comparitione, liceat pro ſumma ducatorum duorum mille cum obligatione depoſitandi infrà annos quinque in publico Banco, ſcilicet annuos ducatos quatuor centum pro illis ſubrogandis in locum fideicommiſſi in actis deducti; verùm non exequatur, niſi facta relatione in Sac. C. ſeruata forma Regia pragmatica, hoc ſuum. Amatus. Martuſcella. Fabius Apicella. Caieta. Caccintolus Actuarius.* Quæ quidem *prag. eſt prima de vincul. ſeù condit. in contract. vel teſtam. appoſit. quomodò tollēd.* et vtinā hęc ſeruaretur, quam ij ſanctiſſimi Principes ſimul, & iuris periti condiderunt; non enim tot familiæ, tot domus ad excidium deueniſſent ex vēditione fideicommiſſorum: quando ex hoc fideicommittentes æternùm perduraturas, credebāt: et multoriès in vna aularum M.C. vidi declarari vinculum extinctum, quaſi accidiſſet caſus non comprehenſus in memorata *pragmatica*, quæ loquitur de vinculi ſolutione, ſupponendo vinculi exiſtentiam, me vociferante, agendam rem iunctis aulis, vtpotè cauſas vinculorū ſolutionis cōprehenſas in pragmatica: cum eadē militet ratio.

At facta relatione in S.C. iunctis aulis Militum DD.Conſil.Muſcettola, et Ma-

et Mastrilli die 26. Ianuarij 1651. prouisum fuit, quod, *intimatis agnatis, M. C. iterum verbum faciat*, ad tradita à *Dec. cons. 190. num. 6. Molin. de primog. Hisp. lib. 1. cap. 8. n. 32.* deindè aliud manauit decretum die 16. Februarij 1671. *Remissa est eidē M. C. quæ prouideat, quod liceat Illustri Marchioni Sancti Manghi hypothecare, & obligare pro ducatis tribus mille bona subiecta fideicommisso pro causa expressa tantum, cum conditionibus cōtentis in decreto M. C. Io. Anton. de Litto per Secret. S. C.*

A decreto S. C. confirmante illud M. C. sentijt se grauatum Marchio tùm quoad summæ diminutionem, tùm verò quoad vinculum, vt ex fructibus fieret emptio; obtinuit fieri verbū in S. C. loco reclamationis; factaque relatione, iisdēs memoratis Sacri Cons. classibus, prodijt determinatio. *Per S. R. C. declaratum est, benè fuisse prouisum per idem S. C. die 16. mensis Februarij præsentis anni; verùm exequatur dictum decretum absquè conditionibus contentis in decreto M. C. V. hoc suum. De Mercati Sec.*

Ignoro tamen, vtram istarum decisionum, si casus ferret, deberemus amplecti; nàm ad defensionem decisionis allatæ à *Reg. Sanfelic.* dici potest, casum solutionis vinculi pro sumptibus matrimonij non esse iure dispositum: sed tantùm ita opinari II. CC. Proindè cum iudicandū semper sit pro firmitatis existentia, et fideicommissi perpetuitate, facti pro conseruanda agnatione, *Alban. cons. 51. num. 17. Cephal. cons. 137. num. 38. in fin. seq. Mantic. de coniect. vlt. vol. d. lib. 7. tit. 1. num. 44. & per tot. Menoch. cons. 220. nu. 49. Besold. d. cons. 133. num. 23. Hond. cons. 63. num. 10. Petra gentilis meus de fideicom. quæst. 9. num. 222. Decian. cons. 1. nu. 317. seq. lib. 1. Tusch. lit. F. concl. 248. n. 1. Mascard. de probat. concl. 775. num. 5. Vinc. Fusar. de fideicom. subs. quæst. 191. num. 3.* quam ob rem fauorabile dicitur, *Anchar. cons. 27. num. 6. Signorol. cons. 173. n. 3. Raph. Cuman. cons. 2. num. 4. Curt. iun. cons. 111. num. 12. Paris. cons. 25. num. 38. Socin. iun. cons. 181. num. 39. vol. 2. Cephal. cons. 137. num. 38. in fin. Decian. cons. 1. num. 317. seq. vol. 3. Mātic. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 1. nu. 44. Tiraquell. de iur. primogen. q. 71. num. 2. Menoch. 4. præs. 67. num. 19. & seq. Petra de fideicom. quæst. 5. nu. 67. & seq. & nu. 70. & quæst. 9. n. 12. Ernest. Cothman. cons. 80. num. 89. & seq. Vultei 4. Marpurg. cons. 54. n. 11. Besold. cons. 133. num. 17. seq. Tusch. lit. F. concl. 248. num. 6. seq. Marzar. in epitom. fideicommiss. par. 2. quæst. 1. num. 8. vers. non omitto tamen. Grassus, §. fideicommissum quæst. 2. vers. contrariū. Vincen. Fusar. quæst. 290. num. 3. Philip. Kintpschildt. de fideicomm. familiar. nobil. cap. 7. de fin. fideicom. num. 85. & 87.* vel ad nihilū reducerentur: vel certè eneruarentur breui temporis spatio omnia fideicommissa; præsertim hac nostra tempestate, in qua in matrimonijs eò vsq; exercuerunt impendia, vt excedant dotis receptæ pretium; quinimò sæpènumerò sibi honori, gloriæq; ducunt coniuges, in his totum patrimonium exhaurire; & non rarò ære alienò idcircò se onerant; quarè facillimè ruunt in collapsum. *Nicolaus Bers. de pact. famil. pag. 199. Scipio Ammiratus lib. 3. dissertat. polit. cap. 8. Gaspar. Clock de ærar. lib. 2. cap. 43. num. 4. fol. 389.* & his verbis ingemit *Iul. Clar. §. donatio quæst. 10. num. 3. & experimur, quòd infelices mariti obsequentes ambitioni vxorum, plus expendunt in ornamentis, quàm recipiunt pro carū dote*; meritò vestium certi generis, atq; armillarū, seù aliorū ornamētorū delatio, & si iure communi mulieribus haud prohibita sit: multis tamen Ciuitatum statutis est interdicta, *Bar. in l. vnic. n. 1. C. null. licer. in fræn. equest. lib. 11. Menoch. de arbitrar.*

bitrar.iudic.lib.2. cas. 80. *num.* 114. & in Regno adest *pragm. sub tit. de vest.& famul.prohib.* certa vestiū ornamenta prohibens, & *Reg.Rou. ibidem in illius comment.* de qua *pragm.* meminit *Camp. in extrauag. de vita,& honest. cler. num.*4. super verbo *habitum*, & ex *Platon. in lib. de legib.* admonet *Guilhelm. Anthon. à Freundebergh de rescript. morator. tit.*10.*concl.*68.*nu.*25.*lit.HH. vers. vndè,& Plato*, tùm maximè Reipublicæ pestem metuendam, cum nouis commentis homines delectarētur: nouos corporis gestus, nouasq; vestiū supellectiles accersentes; ornatus enim nimius est reprobatus *Luc.de Penn.in l.*1. *Cod. nulli lic.in fran.&c.lib.*11. nè homines depauperentur, & vt viuant iuxtà eorum qualitatem; & notandum consultò in *mem.pragm.* expressè fieri de mulieribus mentionem, quæ aliàs sub prohibitione minimè comprehenduntur, *Cassan.in cat.glor.mund.p.*2. *consid.*37.*vers.dixi hic*, ad quarum mulierum defensam videndus *Tiraq.ad ll.connub.leg.*3.*num.*20. & ad rem *Franc.Marc. sing.* 83. *qui sing.* 65.inquirit, an vestes deferri prolubitæ, veniant in legato vestiū, quiduè non existente huiusmodi statuto? *Roman.sing.*628. *Anton. Corset. sing.* verbo *legatum*, ac *Io.And.in regul. ea quæ à Iudice, de regul. iur. in Nouell. qui num.*11.examinat, si mulieres non nuptæ statutis super ornatu à Principe factis obedire obstringantur; & *n.*12.quid in nuptis; itidemq; inquirit, an huiusmodi ornatus ab Episcopis prohiberi possit, necnon *Tiraq. loc. cit. num.* 14.

Et quidem nonnè erit summum priuilegium posse pro dictis expēsis alienare capitalia, & stabilia obnoxia vinculis, & fideicommissis: ac deindè ex fructibus cæterorum bonorū intrà certum tempus reficere cum commoditate grauati absq; eo, quod vllum persoluat interesse? Cogitandum deniquè sibi erit, id redundare ad commodum tam sui, qui fruetur rei subrogatę fructibus, quā suorū descendentiū, & vocatorum. Idq; oppidò perpēdi debet à iudicibus, ne pereāt fideicōmissa, quę hodiè (pro dolor!) diuersis, & penè infinitis quæsitis prætextibus dissoluuntur. Cogitet scilicèt testator ad cogerenda, coaceruanda, concumulanda vincula suis prædijs: indies inquiruntur noui astus, vt illa soluantur. Hinc debet homo posteris, non tam bona, quàm bonam mētem deprecari; illa enim licèt maxima dilabuntur facillimè: hac vel minima quæq; in immensum concrescunt.

Pro altera S. C. decisione dici potest, quòd quando reficiendæ essent ex fructibus quantitates alienatæ, nullum esset priuilegium; imò esset maleficium, cum adigatur grauatus reddere ex fructibus; Iura autem, & DD. qui has prærogatiuas dotibus, antefato, &c. tribuerunt: ne cogitarunt quidem de huiusmodi subrogationibus, sed priuilegium liberū, & absq; vinculis fuit elargita. Hoc autem vinculum esset quandoquè maximo incommodo: si fructus, & reditus fortassè non sufficerent ad congruam grauati, eiusq; vxoris, ac liberorum substentationem; si enim prohibita alienatione, prohibita quoque intelliguntur vniuersa media tendentia ad finem alienandi, argumento à contrario sensu (quod iure fortissimum appellatur à *Papiniano in l.*1.*de offic.eius*): permissa alienatione, permissa censentur media ad finem alienandi ordinata, maximè quod in themate *R.Sanfel.* pater testator filium fideicommisso rogatum expressè hortatus fuit, vt condigna matrimonia contraheret. Quàpropter, vt ferè vtar verbis *Vlpiani*, cuius oblitus fuit *R. Sanfelic.in l.mulier* 22. *§. cum proponeretur, ad Trebell.* dici non potest in

euer-

euersionem fideicommissi factum, quod & filij honori, ac patris voto congruebat. Præterea *Reg. Sanfelic.* ad tuendam decisionem illam, quæ pronunciatum extitit, esse deindè impensas supplendas ex fructibus fideicommissariæ hæreditatis, nititur *tex. in cit. auth. res, quæ*: in quo de fructibus ne vnicum quidem verbum exprimitur; adducere potiùs debuisset memor. §. *cum proponeretur*, ibi: *quod si tantus fructus*. Quàpropter plurimùm in hoc iudicum arbitrium valere, censeo; qui solerter respicient, seduloq; pensitabunt casus, qui fortè accident: circumstantias, quæ emergent familiæ decus, fideicommissi, eiusq; reditus vires: & si quæ sint alia, quæ possent subitò erumpere; cum aliud dicendum videatur in optimatum coniugijs, aliud in mediæ, aliud demùm in infimæ conditionis hominibus; non enim facilè permitti debet, vt vetustissima, ideòq; preclarissima domus extinguatur deficientibus liberis, non sequutis nuptijs: quando ijs sequutis, possent fortassè progigni, qui eam excitarent: & diutiùs, atq; in æuum producerent. Gerat se igitur iudex, vt diligens pater familias: præsertim vt in vnoquoq; casu sumptus non sint immodici; sed necessarij iuxtà familiæ dignitatem nõ desint, vt perpendit *Capon. in cit. l. 2. q. 8. solut. matr.*

Possunt quoque alienari, vt suppeditentur alimenta liberis fideicommittentis: vel si ea nunquam fuerint
60 constituta, vel etiam si constituta perierint, *tex. in auth. contra eum rogatus, in fin. C. ad S.C. Trebell.* ibi: *vel si non habeat, vndè faciat expensas, & in Nouell.* 108. *cap. si verò contigerit* 2. ibi: *si verò contigerit, neq; ipsum habere ea aliquibus causis, vndè faciat expensas, ex tali restitutione, etiam has facere, damus ei licentiam*; vbi *Angel.* verbum illud *expensas* interpretatur, nẽpè victus causa, vel pro alimonia, teste *Menoch. præsumpt.* 191. *num.* 6. ita tenet *Surd. de alim. tit.* 1. *quæst.* 27. *num.* 4. *tit.* 4. *quæst.* 9. *num.* 38. *& qu.* 37. *num.* 19. *& tit.* 8. *priuil.* 19. *num.* 1. *Bart. in auth. res, quæ, num.* 9. *C. comm. de leg. & in l. quemadmodum, col.* 2. *C. de agric. & censit. Cordub. in l. si quis à liberis, §. vtrùm, nu.* 21. *ff. de lib. agnos. Rom. cons.* 267. *Feder. Scot. respons.* 4. *n.* 32. *lib.* 1. *tom.* 2. *Hieron. Gabr. cons.* 153. *num.* 17. *lib.* 2. *Io. Bapt. Pontan. tract. de alim. q.* 17. *num.* 32. *Lambert. de contract. gl.* 1. *num.* 54. *Benin. tract. de pauper. qu.* 8. *spec.* 10. *in contract. num.* 14. *Intrigl. de substit. art.* 42. *num.* 86. *Nicol. Euerar. in loc. à dote ad alim.* 71. *nu.* 2. *Molin. de Hispan. primog. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 8. *Honded. cons.* 72. *num.* 7. *lib.* 1. *Menoch.* 4. *præs.* 191. *num.* 1. *& seq. Peregrin. de fideic. art.* 42. *num.* 86. *Grass. §. fideicommissum q.* 57. *nu.* 6. *Fusar. de fideic. subst. q.* 536. *num.* 1. *Romul. in l. filius familias, §. diui, num.* 131. *ff. de legat.* 1. *Castrens. in d. auth. res, quæ, num.* 13. vbi *Ias. num.* 31. *Curt. iun. num.* 30. *Angel. num.* 6. *Fulgos. nu.* 6. *Padill. n.* 78. *C. comm. de legat. Petra de fideic. q.* 8. *num.* 480. *Alex. in l. si diuortio, ff. solut. matr. Crauett. cons.* 35. *num.* 31. *lib.* 1. communem esse hanc sententiam, scribunt *Ruyn. cons.* 199. *nu.* 8. *vol.* 2. *Curt. iun. loc. superius cit. Romul. in d. §. diui, num.* 131. *& seq. ff. de leg.* 1.

Sicuti enim res, quæ restitutioni subiacent, atq; ideò prohibentur alienari, vel obligari: si liberis portio legitima non sufficit ad dotis, siuè donationis propter nuptias obligationem pro modo honestati personarum congruo: sinunt iura, vt alienentur, vel obligentur, per *tex.* expressum *in auth. res, quæ, C. comm. de legat.* ita, & in alimentorum causa dicendùm est: cùm vtrobiq; eadem militet ratio, *Menoch.* 4. *præsumpt.* 191. *nu.* 3. ac dos, & alimenta æquis passibus procedant *Glos. in l. ob res,*

C. de

C. de prad. min. Euerard. in loc. à dot. ad alimen. 71. num. 1. etenim sicuti cautum est legibus, omninò paternum esse officium, dotem, vel ante nuptias donationem pro sua dare progenie, l. fin. C. de dot. promiss. l. qui liberos, ff. de rit. nuptiar. ita, ita, & alimēta, l. si quis à liberis 5. §. 1. ff. de lib. agnos. et ibi Bart. Romul. in l. filius familias, §. Diui, num. 132. Glos. in d. l. ob ea, C. de prad. min. cum naturæ stimulis ad vtrumq; pater adigatur, l. 1. §. penult. ff. de iust. & iur. l. vnic. §. ta eat, C. de rei vxor. act. imò, et maiori fauoris prærogatiua censetur decorata causa alimentorum, quàm dotis, Petra de fideic. quæst. 8. nu. 480. tex. in l. 1. & 2. C. de patrib. qui fil. dist. fauet tex. in auth. res, quæ, C. comm. delegat. cum non minùs interfit Reipublicæ, mulieres esse dotatas, vt viris in connubium tradātur, quàm vt à mortis faucibus eripiantur; necare enim videtur, qui alimoniam denegat, l. necare, ff. de liber. agnos. l. de pecoribus 5. Cod. ad l. Aquil. vtrobiq; vno calamo DD. Ac si nimia pressus paupertate, egestateq; impunè iura transgreditur, Romul. in d. §. diui, num. 133. sic victus causa filium, filiamuè pater vendit, d. l. 1. & 2. C. de patr. qui fil. suos distr. præsul res Ecclesiæ alioqui alienationis immunes distrahit, cap. aurum 70. caus. 12. q. 2. l. sancimus, C. de sacros. eccl. quos non licebat, Propositionis panes Dauid comedit, 1. Samuel. 21. vers. 6. cur denegetur, vēdi fideicommissum?

Quin & pro adolescentis studio vendi posse fideicommissum, testatur
61 Menoch. d. præsumpt. 191. num. 12. vers. secundus est casus, Curt. iun. in auth. res, quæ, num. 13. C. comm. de legat. Fusar. de fideic. subst. quæst. 540. num. 2. Paleot. de noth. & spur. c. 47. Romul. in d. l. filiusfam. §. diui, num. 136. & seq. ff. de legat. 1. Intrigl. de substit. cent. 3. q. 73. num. 402. & seq. si alia bona libera non adsint, Bald. in auth. ex testam. num. 5. C. de collat. Castren. in l. qua pater, ff. famil. ercisc. Rip. in l. 1. num. 141. ff. sol. matrim. Menoch. d. præsumpt. 191. num. 21. nec immeritò; literæ enim, licèt eas in principibus quasi gemmas, in nobilibus aurum, & argentum, & in plebeis plumbum dixerit Nicolaus Betsius de pact. famil. illustr. cap. 10. fol. 721. re tamen vera plebeos extollunt, nobiles decorant, & reges ad ea gubernandi subditorum moderamina prouehunt: vt ferè suprà seipsos dici elatos posse, affirmauerim; quæ quantoperè sint necessariæ nobilibus viris, vide Knipschildt in tr. de ord. eques. iur. & priu. lib. 1. c. 12.

An autem, vel doti, quæ tot coruscat irradiata priuilegijs, literæ possent
62 præferri? fuit nuper reuocatum ad examen in S.C.

Siquidem Antonius de Saluia in suo vltimo voluntatis elogio condito in anno 1586. hæredem instituit vniuersalem venerabilem ædem sāctissimæ Annunciationis huius Ciuitatis; hac lege, vt fructuum hæreditatis medietatem sacra domus sibi pro xenodochio retineret: expenderet alteram, tùm pro dote puellis, siuè consanguineis, siuè affinibus testatoris, tum pro subsidio studiorum adolescentibus ipsimet testatori, vel ex consanguinitate, vel etiam affinitate coniunctis, qui iurisprudentiæ, aut medicinæ operam nauarent, coniunctionis semper prærogatiua seruata; explicuitquè certam summam, nempè singulis puellis aureos centum, singulis adolescentibus aureos triginta in annos singulos eorum studij, dummodò non protraheretur vltrà septennium.

Cū verò fructus non sufficerent vtrisquè legatarijs, exorta fuit contentio in S.C. vtri eorum forēt præferendi; à quo, referente D. Consiliario Francisco Rocco, prodijt die 23. Martij 1666. decretum mandās,

ſtudentes poſt puellarum maritagia concurrere debere: confirmatumq; in gradu reclamationis ſub die 18. Aprilis 1667. Deinùm cum inſtitiſſent ſtudentes, declarari per S. C. quatenùs non videretur, fore ipſos ſimpliciter præferendos, debere ſaltem inſimul cum puellarum dotibus concurrere: eiuſdem ſupremi Senatus dogmate de mẽſe Februarij 1679. me relatore, fuit declaratum: *quòd præferantur in concurſu fœminæ conſanguineæ pro maritagijs ſtudentibus conſanguineis: affines affinibus; ſalua prouiſione facienda cõcurrẽtibus fœminis affinibus cum ſtudentibus conſanguineis, pro qua partes informent*, in Banca de Fuſco: à quo decreto cum reclamaſſent ſtudentes per viam reſtitutionis in integrum,

Præferendas fore puellas, contendebat earum patronus, vt prænominatas ſtudentibus in teſtamento; cũ ſit certiſſimi iuris, primò nominatum præferendum ſecundò nominatis, *tex. in l. qui ſoluendo non erat, ff. de hered. inſtit.* ibi: *qui ſoluendo nõ erat, ſeruum primo loco, & alterum ſeruum ſecundo loco heredes ſcripſit; ſolus is, qui primo loco ſcriptus eſt, hereditatem capit. Nàm lege Aëlia Sentia ità cauetur, vt ſi duo, pluresùe ex eadem cauſa heredes ſcripti ſunt, vti quiſquè primus ſcriptus eſt, ita heres ſit.* Rationem aſſignat *Gloſ.* verb. *qui primo: quaſi maiorem ad eum affectionem habeat*; eſt enim maxima coniectura ad fauorem primò nominati, *Staib. reſol.* 18. *nu.* 12. & 17. *tom.* 1. cum ordo ſcripturæ ordinem voluntatis indicet, *arg. l. quoties, ff. de vſufr.* ſequitur *de Franch. deciſ.* 138. idq, maximè procedit in dote: quæ priuilegijs maioris efficaciæ, præ ſtudentibus fulcitur: cum non modò cõſideretur in puellis publica vtilitas, vt Reſpublica hominibus redundet: ſed conſeruatio etiã publicæ honeſtatis, *Napod. in cõſuet. ſi qua mulier. haben. fil. num.* 4. & in concurſu maior habetur ratio de habentibus cauſam magis fauorabilem, & piam, *text. in l. priuilegia*, vbi *Gloſ. ff. de priuil. credit. Nouar. in priuil.* 22. imò dos gaudet etiàm priuilegio libertatis: cum ad paria iudicentur, quià eadem militat ratio, *Gizzar. deciſ. 4. num.* 25. At data hypotheſi, quòd ſtudentes, & puellæ eſſent eadem priuilegij ſpecie muniti, reſpectu publicæ vtilitatis, non ideò ſequeretur, quòd deberẽt pariter concurrere: cum inter priuilegiatos eadẽ ſpecie priuilegij detur maius, & minùs priuilegium, habito reſpectu publicæ vtilitatis, vèl maioris rationis, & cauſæ: quæ ineſt in conceſſione vnius priuilegij, quàm in alio, ita *Sanfel. deciſ.* 358. *num.* 32. *cum ſeq. tom.* 3. vbi refert, quòd quando intuitu alicuius miſerationis, lex concedit priuilegia fœminis, & maribus etiàm ſcholaribus: ſemper cauſa miſerabilior eſt ipſius fœminæ, quàm ſcholaris, ſcìt maſculi; & conſequenter vi maioris miſerationis præferri debet: ſicùti in caſu electionis fori inter viduã, & ſcholarem, docet idem *Sanfel. d. deciſ.* 358. *cum ſeq.* quæ doctrina nõ ſolùm procedit in vidua, verùm etiã in nuptis, quando agitur de repetitione dotis ipſarum, vt dixi ego *in rit.* 233. *num.* 3. *tom.* 2. & in *nu.* 11. addidi, quod licèt ſcholaris fruatur priuilegio, forum eligendi, non tamen variandi, ſicùti ipſa vidua, vèl nupta pro dotis recuperatione; illud enim fuit cauſa commiſerationis conceſſum fœminis, non verò ſcholaribus; ita etiàm docet *Capyc. Latr. deciſ.* 195. *num.* 32. *tom.* 2.

Neque eſſe piam ſtudij cauſam, addebat: cum nulla in eo conſideretur pietas, aut ſpiritualitas, *Bald. in l. 1. ff. de legat. 2. Tiraq. de priuil. piæ cauſ. in præfat. in apoſtill. legatũ cauſa ſtudij, tex. in l. illud, C. de ſacroſ. eccleſ. in l. ſi quis Titio, ff. de legat.* 2.

nisi

nisi fuerit Sacrę Theologiæ, ex *DD.* citatis; hiscè autē pietatis infulis decorari maximè relictum causa dotis, quæ ad commune vergit publicæ honestatis munimen, *Tiraq. vbi supra fol.6. in apost. legatum dotis*, dixeram ego super *ritu* 233.*num*.3.& æquis passibus ambulat cum quolibet legato pio, *Staiban. resol.* 106. *num.76.tom.*2. quarè præfertur cæteris omnibus legatis· & est deducenda tanquam æs alienum ab hæreditate, idem *Tiraq. in præfato titulo. priuil.* 2.*nu*.3.*& priuil.*72.*pag.*96.*Bart. in l.*2.*§*.1.*ff. de priuil. credit. Ricc. in addit. ad d. priuil.*72.*Bald. nouellus, in l.*1.*num.*47.*ff. sol. matr.* alijquè à *Tiraq.* adducti; etiàm promissa ab extraneo; quià doti datur actio ex stipulatu, & semper censetur vestita stipulatione, *tex. in l. vnica*, *§. & vt plenius, versic. sicut enim & stipulatione, C. de rei vxor. action.*

Proindè, etiàm si esset posterior in tempore, præferri debet omnibus alijs creditoribus habentibns hypothecam tacitam, sicùti in legatarijs, *text. in l. assiduis*, *C. qui potior. in pign. Capyc. Latr. decis.*47.*num*.2. etiàm fisco, *Staiban. resol.*69.*nu*.34.*&* 37.*tom*.1. & cum gaudeat priuilegio alimentorum: nullam potest pati diminutionem, alijs cōcurrentibus pro rata, idem *Ricc. ad Tiraq. in d. priuil.*72.*pag.*96.*vers. tamen.*

Retundebat illud, quod in legatis nō detur prius, & posterius, habita consideratione prænominationis; quià legata eandem fortunam consequuntur, *de Franch. decis.*236.*Capyc. Latr. decis.*12. isti enim loquuntur in legatis non priuilegiatis: & quando hæreditas nunquam est soluendo, iuxta *text. in l. quoties, ff. de vsufruct.* qui disponit, quòd relicto vsufructu duobus Titio, & Caio: primus nominatus percipit fructus primi anni: secundus alterius anni, sicùti in casu nostro; studentes enim non percipientes aliquid huius anni, percipient alterius anni: fortè non cōcurrentibus fęminis consanguineis, vel affinibus; proindeque exclusio studentium non est perpetua, sed temporanea; Nec opitulatur, quod legatū causa studij ęquiparetur causæ dotis: quià quando vèl hoc esset verum, nullum vindicaret sibi locum, concurrente dote; cum fictio cedat veritati: & priuilegiū concessum ex persona mea, in mei odium non est retorquendū, argumento *l. si iudex, ff. de minor.* sicuti priuilegium, quod quis mutuatur ex persona minoris, contra minorem ipsum vti non poterit, *Reg. Rouit. decis.*90.*num*.7.*cum seq.* ita à pari, cum priuilegium studij causæ concessum, sit à dote mutuatum per extensionem, & communionem, non poterit his armis dotem iugulare; ita in simili casu docet *Rouit. d. decis.*90.*num*.7.*cum seq.* pro qua dote in ambiguis est pronunciandum, *Ricc. in addit. ad Tiraq. priuil.*185.*pag.*189.

Clamabat contrà studentium patronus, D. Hieronymus Cāpanilis vir morum suauitate, & doctrina conspicuus, indubitati iuris esse, legatū factum pro studij subsidio esse pium, plurimisque priuilegijs vallatum, vt docent *DD. in l.*1.*ff. solut. matrim.* latèquè *Tiraq. in tract. de priuil. pia caus. in præfat. col.* 5. *circa medium*, & nullibi iure cautum reperiri, fœminas pro dotibus præferendas legatis causa studij; quinimò oppositum expresè deduci ex *text. in auth. habita, vers. quis enim, C. ne fil. pro patr.* ibi: *quis enim eorū non misereatur, qui amore scientiæ exules facti, de diuitibus pauperes, semetipsos exinaniunt, vitam suam multis periculis exponunt; & à vilissimis sæpè hominibus (quod grauiter ferendum est) corporales iniurias sinè causa perferunt.* Cuius ratio fortè erit: quia æquè pia, & fauorabilis est causa omnis, quæ publicam re-

respicit vtilitatem: cum non minus reipublicæ intersit, ciuitates hominibus repleri: quàm easdem virtute præditis regi; quamobrem non essent puellæ præferendæ; vel saltem deberent insimul concurrere, prout vberrimè discusso articulo concludit *Petr. Barb. in l. 1. ff. solut. matrim. p. 7. in princ. num. 23.*

Re iterum discussa in S.C. fuerunt cõfirmata decreta in mulierum beneficium; & die 20. Maij 1679. manauit scitum, *non esse deferendum petitæ in integrũ restitutioni*, suffragia, mecùm relatore præstantibus DD. Præside S.C., Duce Cęliarum, & Io. Baptista de Afflicto. Vnus verò ex dominis, decernendum arbitrabatur, vt studentes concurrãt æqualiter geometrica proportione, ac per æs, & libram; ductus, quòd pari priuilegiorum aggere sint vallata; cũ non minùs vna, quàm alia istarum causarum ad bonum publicum cõducat; sinè coniugijs enim nasci soboles nequit, quæ vrbes repleat; sinè literis autem adolescere nequeunt homines, qui orbem regãt. Verè namq; studium dicitur pium, & æquiparatur causæ dotis, vt tradit *Alex. ad Bart. in l. cui annuum, ff. de ann. legat. & in l. Sticus liber esto, de legat. 3. Gratian.* qui alios adducit, *lib. 1. discept. forens. cap. 62. nu. 3.* quod expressè docuerunt DD. vt tradit *Roman. in l. donatio, §. pater, ff. de donat.* pro omnibus studijs, etiam extrà Theologiã, vt ait *Bald. in l. 1. volum. 12. ff. de legat. 2.* refellens quosdam, id ad vnum Theologiæ studium coarctantes; & tendit ad publicam vtilitatem, *Alex. mox cit. ad Bart. in l. vnic. §. ita, vt vnicuiq; num. 3. C. de studys liber. vrb. lib. 10.* maximè si sit iuris prudentiæ, per quam lites dirimuntur, cõcordia seruatur, & res dubiæ certificantur, vt tradit *Cic. 1. de orat.* illis verbis: *domus vniuscuiusq; iurisconsulti oraculum est Ciuitatis: quia ciues de rebus incertis per eos certi dimittuntur*, quinimò *Bald. in l. 1. in princ. col. fin. ff. de iust. & iur.* appellat quemlibet iurisconsultum præceptorem: concinitq; *Natt. cons. 1.* qui licèt in aduocatis loquatur, adhuc tamen ad professores extẽdit *Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 186.* & nil dignius aduocationis munere, per quod peregrinum negotium ad suas trahit molestias, vt laboribus subueniat alienis; firmat *Cassiodor.* ab eodem *Grat.* adductus *loc. cit. n. 7.* subdens *num. 8.* scholasticos pro aduocatis apud Iuristas accipi, adducens *tex. in l. 2. Cod. de lucr. aduoc. lib. 12.*

Itaquè cũ studij causa, ac dotis æquiparentur, oritur conclusio: nempè legata pia diminutionem pati, si hęreditas omnibus non sufficiat, *l. si post missionem*, vbi *Bart. ff. ad l. falcid.* quam allegat *Iason in l. si quis testamento, §. 1. ff. de leg. 1.* priuilegium enim vnum per aliud cõquassatur, vt in proprijs terminis fundat, decisumq; tradit per Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam *Ricc. in cit. decis. 221. in fin.* vbi allegat *Ias. & Bart. in l. si quis testamento, §. 1. & 2. ff. de leg. 1.* idemq; docet *de Frãch. in decis. 236. num. 2.* vbi *D. Luca* latissimè *in obseruat.* & pro indubitato probat *Bart. in auth. similiter, nu. 4. C. ad l. falcid. & Peregrin.* ex eo *in tract. de fideicom. art. 4. num. 63.* et ita fuisse iudicatum à nostro supremo Senatu in causa creditorũ Comitis Murconi, tradit idem *Ricc. in cit. decis. 221. in fin. Reg. Rouit. decis. 57. num. 24. Consil. Staiban. in addit. ad resol. 92. num. 108. lib. 1.*

Et hanc eandem sententiam, legata æqualiter pia diminutionem pati, probat *Tiraq. in tract. de priuil. piæ caus. priu. 72.* ibiquè *Thor.* quæ opinio est magis in Regno approbata, vt tradit *Capyc. Latr. cit. decis. 12. num. 4.* in causa Ducissæ Rhodij: qui etiam adducit *eod. num. 4.* enunciatã

S. C.

S. C. deciſionem in cauſa Comitis Murconi; et ita fuiſſe ſeruatum in cauſa, in qua ſcripſit *Molfeſ. conſ.* 13. teſtatur ipſemet in *fin. eiuſdem cōſ.* vt notauit *R.Capyc.Latr.loc.cit.*

Neq; obicem vllum offerre debebat illud effugium: teſtatorem nempè fœminas priùs vocaſſe, atq; adeò præferendas ſtudentibus; tùm quia liquebat, vnica oratione, et copulatiuè puellas, et ſtudentes fuiſſe vocatos per coniunctionem, *& anco*, quæ verba denotant orationis connexionem, et ampliationem; nàm particula illa, *Et*, cōiunctionem cum altero operatur, *Socin.iun.conſ.*40. *num.*18.*lib.*2.*Natta conſ.*573.*n.*14. et auget diſpoſitionem, *l. ſi adyciatur ff.pro ſocio, l. & tamen adiectio ff. de legat.*3.*Alex.conſ.*120.*n.*1. *lib.*1. et particula illa, *anco*, quæ latinè vertitur, *etiam*, eſt ampliatiua, *l.extraneum, C.de vulgar. Caluin.in ſuo lexic.iur.* in verb. *etiam*; tùm quidē, quia iuris diſpoſitione ex tali priori denominatione nō inducitur argumentum prælationis, vt clarè patet ex *tex.in l.*5. *§.qui prior, ff.vt in poſſeſſ.legat.* vbi licèt teſtator quoſdam legatarios in teſtamento, et quoſdam in codicillis (qui eſt fortior caſus) nominaſſet: et talia legata, quædam eſſent profana, & quædam pia, concurrere nihilominus inter ſe debere, ſatis apertè idem *tex.* diſponit, ibi: *inter legatarios autem nullum ordinem ſeruamus: ſed ſimul omnes æqualiter tuemur*; per quem *text.* ſic vnanimiter tenuerunt *Franch.deciſ.*236. *in fin.* vbi latè *de Luc.in obſeru.Reg.Capyc. Latr.in deciſ.*12. *lib.*1. *Rouit.in deciſ.*87.*Ricc.dec.*121.quin etiam pro legato Miſſarum concurri, deciſum refert *Angel.Maria Verricell.in qq. legal.tract.*8.*q.*64.*ex n.*15.

Nec obſtat *Peregr. de fideicom. art.*4.*à num.*59.*vſque ad* 64.vbi voluit, legata dotium præferri cæteris legatarijs, ea ratione: quia dos ſuccedit loco legitimæ, quæ deſcendentibus debetur; quicquid enim ſit de hac *Peregr.* opinione, illa non adaptatur noſtro caſui: in quo deſunt teſtatoris deſcendentes; dum nunquam filios habuit; & mulieres vocatę pro dotibus non ſunt ex eius deſcendentibus.

Quin ſtudij fauorē magis priuilegiatum eſſe, quàm eſt dos, ex eo nonnulli arguunt; quia pro dote alienari poſſunt bona fideicommiſſo ſubiecta in deſcendentium duntaxat beneficium, non tranſuerſalium: at pro ſtudio, etiam in trāſuerſalium; imò & filij naturalis, *Fuſar.de ſubſtit.q.*140. *num.*2. *Cutell. de donat. int.patr. & fil.tract.*1. *diſcur.*2. *par.* 11.*ex num.*45. *Conſil.Staiban.in obſer.ad reſol.*73.*ex num.*53. *lib.*1. *& reſol.cit.*92.*nu.*140. *Benedict.* propterea *Aegydius in l.*1.*C.de ſacroſāct. eccleſ.p.*3.*§.*6. *num.*5. quem refert *P. Benedict. Pereyra* è preclariſſima Societate Ieſu, *de Academ.lib.*3.*ti.de priuil. num.*315. diſcrimen nectens inter cauſam ſtudij, & dotis, aduertit: illud cauſa ſtudij ſemper eſſe pium, quamuis fiat habenti, vndè immediatè ſtudere poſſit, propter cauſam, ob quam relinquitur: quæ in ſe, ſecluſa legatarij perſona, pia eſt; illud verò dotis nomine relictum, ſi diuiti fiat, pium haud eſſe.

Cæteri verò Conſiliarij illo in themate, licèt non negarent, eſſe ſtudium tot ampliſſimorum priuilegiorum munimine vallatum, vt quamplurium codicū volumina occuparint; de quibus *Rebuff.* enumerat centum octoginta *tom.*18. *tractat. à pag.*32. *Horat.Luc.eod.to.*18.*pag.*72. perpēdebant tamen ſummoperè in mulieribus, ne dùm dotium priuilegia, verùm publicam honeſtatem, periculumq; amittēdæ pudicitiæ, ni collocarentur; quando viri, vt victum ſibi quæritarent, poſſent vel ſtipendia militiæ merere: vel quodlibet aliud, ex quo nihil dedecoris generi

ri rimereretur, peragere; quòdq; ità quidem testator interrogatus verisimiliter respondisset; cum quisquè sani consilij priùs ducat mulieribus consulendum, deindè maribus. Idquè, vel in summum ipsorum studentium commodũ recidebat; quorum filiæ, vel consanguineæ habituræ essent centum aureorum summam in dotium subsidium.

Confert in studentium gratiam S. C. scitum apud *Consil. Staiban. in add.*
63 *mem.resol.92.ex num.*105. *lib.*1.in cõcursu legati scholaribus, seù studentibus,& Doctoribus relicti,præferri studentes absq; vlla diminutione.Congruit pro mulieribus responsum *Frideric.Scoti tom.2.lib.*4. *respons.*20.*num.* 9. quòd si fiat alicui Monasterio legatum, duoq;existant Monasteria eiusdem nominis,
64 vnum virorum, alterum mulierũ: illud soluẽdum Monialium Monasterio,vt magis auxilio egentium; *Frideric.Scot. to.2.lib.*4. viriq;conuenientiùs operari possunt,*l.si quis, vers.ad filias, Cod. ad l.Iul. Maiest.* propterea pauperibus monialibus magis,quã viris Religiosis eleemosynam esse faciendam, indicat *Lud. Mex.in prag.tax.pan.in 6. concl.nu.* 42.ex *Petro Peralta,in l.si quis seruũ §.si inter duos,num.9.ff.de leg.*2. nectens, in praxi notandum ad explicationem pragmaticæ Comitiorum Madritiorũ, editæ die vltima Octobris anni 1563. per quam vestes ibidem prohibitæ (quæ à iudicibus condemnãtur) pijs applicantur locis;insequitur *Consil.Prat.pract.obseru.* 39. quem laudat *Gypt. ad Capyc.Latro,dec.*11.*num.*8.*lib.*1.

Pro patrocinio,& salario aduocatorũ, ac procuratorum, expensisq; non
65 modicis litium erogatis per fideicõmissarium, siuè possessorem maioratus ad conseruationem,seù recuperationem fideicommissi,posse alienari bona vinculo obnoxia, detrahiq; ex proprietate in damnum vocatorum, minimè autem ex fructibus, scribunt *Peregrin. de fideicom.art.*50.*num.*11.*&* 12. *Fusar.de substit.quæst.*670.*num.*60. *Castill.de vsufruct. cap.*55. *num.*6. *Molin. & Additionator,de Hispan. primog.lib.* 1.*cap.*27.*num.*11.*Fontanell.de pact. nuptial.tom.*2.*claus.*7. *Glos.*3.*par.*5. *num.*51.*Knipschildt.cit. tract.de fideicom.cap.*11.*n.*53. *Surd.cons.*514. *num.*13.*Zacchia de Salar. quæst.*99. *num.*9.*&* 10.amplians, licèt infelix litis exitus acciderit, neq;ex animi sententia;ac ex *num.* 11. etiam in bonis feudalibus ex pacto, & prouidentia; & II. CC. apud *Giurb.in dec.*108.*Anton.de Amat. resol.*3.*nu.* 11.*Salgad.in labyr.cred.par.*3.*cap.*9. *ex num.* 19. sermonem habent de impensis modicis, quæ debent fieri ex fructibus; & iuxtà hanc opinionem noster Senatus decreuit die 27.Maij 1678. referente D.Consil. Io. Baptista Hodierna in Banca Speræ,in causa Ill. Ducis Beluederij D. Francisci Mariæ Carrafa, & Comitis D. Aloysij Platti nominibus, vt in actis,cum Curatore, & creditoribus patrimonij Francisci Mariæ de Summa, & fuerunt liberati pro patrocinio patronis,qui,fideicommissum conditũ ab Alphõso de Summa seniore extare, obtinuere, ducati termille centum sexaginta in damnum proprietatis fideicommissi.

Cum meminerim de causa fideicommissi Alphonsi de Summa: non pigeat,quæso,si digrediens à ritus argumento,perstringam merita,& iudicium huius causæ; cuius articuli, vt non vulgares, ità plenissimè fuerunt in Sacro Consilio discussi.

Alphõsus igitur de Sũma elogio condito hæredes scripsit Franciscum Mariam, & Ianuarium suos filios, eosque inuicem substituit. Deindè
66 tum ipsis,tum ipsorum descendentibus bonorum alienationem interdixit,ad hoc vt perpetuò seruarentur

tur in ipsis descendentibus, dicens: *ita che la detta mia heredità consistente nelle predette summe senza però alcuno peso sempre, & in perpetuum s'habbia à conseruare per detti miei heredi, e loro descendenti, & in quella debbiano succedere li loro figli legitimi, e naturali, e loro descendenti in infinitum: ita che l'uno succeda all'altro di grado in grado in infinitum, delli quali beni ne siano solo vsufruttuarij, e la proprietà sempre resti vincolata per li descendenti da detti miei figli*. Et si qua vnquam fieret alienatio, ea nullius esset roboris; & illicò intelligeretur translatum rei alienatæ dominiũ in alios vocatos, ibi: *E quando detti miei figli, & heredi instituiti, e loro figli, e descendẽti in infinitum procedessero ad alcuno atto d'alienatione, ò obligatione delli beni della detta mia heredità in tutto, ò in parte, ò impositione di peso alcuno, eccetto ne i casi predetti: per le summe predette, vt supra: le dette vẽdite, e qualsiuoglia atti, vt supra faciendi siano nulli, & inualidi, e lo dominio di quelli non si possa trasferire in persona alcuna; e trasferendosi forse, se possa in ogni tempo reiuendicare per qualsiuoglia persona delli figli, e descendenti da essi miei heredi; Itá che in præambula hora ante actum dell'alienatione, ò altra impositione, seu obligatione, lo dominio di detti beni sia trasferito come da mò per all'hora, & è contra, lo trasferisco à detti descendenti da detti miei figli, e loro figli da grado in grado in infinitum della linea di detti miei figli, e loro figli legitimi, e naturali, e loro descendenti in infinitum.*

Vita functo Francisco Maria, relicto Carolo, tribusque alijs filijs, ijsdéque postmodum defunctis, superstite Francisco Maria iuniore Caroli filio, qui demum decessit nullis superstitibus liberis, petijt D. Sylvia de Summa nepos Iannarij de Summa vnius ex filijs institutis ab Alphonso, in M.C. declarati, esse admittendam, attento fideicommisso ad bona hæreditatis quondã Francisci Mariæ de Summa, quæ ad ipsum peruenerant ex hæreditate qu. Alphonsi de Summa, non obstante, quòd ipsa esset progenita ex altera linea, exclusis creditoribus Francisci Mariæ.

Qui quidem creditores, extinctum esse fideicommissum, contendebant; nam nemini dubium est, non induci re-
67 ciprocam substitutionem, intèr liberos, maximè de linea ad lineam: nisi testatoris verbis constet, vel saltem ex eius mente, verbisque colligatur, *Paul. de Castr. in l. potest*, & ibi *Iaf. ff. de vulg. & pupill. Zanch. in l. heredes mei, §. cum ita, num. 558. ff. ad Treb. Iaf. consil. 227. lib. 2. in 4. argument. Ruin. consil. 121. num. 8. lib. 2. Castrens. consil. 434. lib. 2. Menoch. consil. 224. num. 4. Odd. consil. 45. nu. 3. Ceph. consil. 401. per tot. Bursat. cõs. 371. num. 11. lib. 4. Peregr. consil. 47. num. 7. lib. 1. & consil. 30. lib. 3. num. 3.* & vulgatissimũ est apud eundem *Peregr. ar. 13. n. 73. de fideic. & Fusar. de fideic. substit. quæst. 471. num. 1.* licèt nunquam eam ex coniecturis posse progigni, opinentur *Rip. in d. l. heredes mei, §. cum ita*, & ibi *Torniolin. 34. ff. ad Trebell. Alciat. resp. 447. in fin. Menoch. consil. 889. num. 10. apud Fusar. vbi supra num. 2.* idq; palàm fatetur *Anton. Fab. lib. 6. tit. 22. C. de fideic. def. 30.* dùm inquit; *cum reciproca substitutio fideicommissaria nulla est expressa, non facilè eã decurrendum est, vt tacitè inducatur ex coniecturis, maximè inter liberos, inter quos verisimile est, patrem ius legitimarum hæreditatum conseruare potiùs voluisse, quàm mutuo fideicommisso illos obstringere*, ex *tex. in l. vel singulis ff. de vulg. & pupill.* ibi: *vel singulis liberis, vel ei, qui eorum nouissimus morietur, hæres substitui potest. Singulis si neminem eorum intestatum decedere velit: nouissimo, si ius*

ius legitimarum hæreditatum integrum inter eos custodiri velit. Dicit ergo *Florentinus* iurisconsultus, institutos liberos non intelligi rogatos ad inuicem, quando nouissimo substituitur, sed ius legitimarum hæreditatū integrum inter eos custodiri; & ita, hunc textum intelligunt *Dyn. in l. qui duos*, & ibi *Alber. ff. de reb. dub. Bart. in d. l. vel singulis*, & ibi communiter DD. *Alex. in l. pater filiam, §. vlt ff. ad l. falc. Zanch. in d. §. cum ita, num.* 493. *Menoch. Vasq. Intrigl. Couar.* apud eundem *Fusar. quæst.* 262. *num.* 2. & notat *Cuiac. lib.* 14. respōsum Pauli *in l. Titia Seio, §. Seia libertis, ff. de leg.* 2.
68 vbi *Seia libertis* suis fundum legauit, fideiq; eorum commisit, ne eum venderent: sed qui ex illis vltimus decesserit, cum morietur, restituat Sempronio liberto, & Beryllo, & Sapido; quòd ideò respondet *Paulus*, testatricem videri in eo fideicommisso duos gradus substitutionis fecisse: vnum, vt qui ex duobus prior moreretur, alteri restitueret: alterum, vt nouissimus his restitueret, quos nominatim posteà numerauit: vndè dici potest inducta reciproca tacita; quia de extraneis agitur, putà de libertis: inter quos non adest ius legitimarum hæreditatū non quia interdixerat alienationē, vt ait *Glos. in d. §. Seia libertis*, vel quia substitutio facta fuerat vltimo decedenti; nam adhuc in *d. l. vel singulis*, substitutio facta fuerat vltimo morienti: & tamen respondet *Florentin.* filios non inuicem substitutos: sed ius legitimarum hæreditatum integrum inter eos custodiri. Quamobrem nulla alia satis concinna disparitas potest afferri, nisi quæ adducitur à *Cuiac.* nēpè loqui *tex. in d. l. vel singulis*, de liberis: *tex.* autem *in cit. §. Seia libertis*, de extraneis.

Itaq; quamuis, vt ait *Ant. Fab. in mem. def.* 30. ad inducendum fideicommissum simplex, sola sufficiat coniectura voluntatis, ex *l. penul. de legat.* 1. *l. fideicommissa, §. item si quis, de legat.* 3. *l. heredes mei* 57. *§. cum ita. ff. ad S. C. Trebell.* reciprocum tamen non item est admittendum; quia in eo aliter sanxerunt iura; tum quia mutua huiusmodi fideicommissa ad alterutrum deuoluenda votum captandę mortis progerminant: tum etiam, quia fraternam concordiam pessundant, *l. de fideicommisso*, 11. *C. de transact. l. vlt. C. de pact.* ex quo fit, quòd cum reciproca tacita induci nequeat ex coniecturis: inducitur tātùm, si illa tria simul concurrant, quæ habentur in *mem. §. Seia libertis*, scilicet primò, vt sint vocati ij, inter quos dicitur facta reciproca: vt sit facta substitutio vltimo morienti: & vt sit in tota hæreditate; ita communi calculo DD. ex traditis per per *Sforz. Odd. in tract. de compend. sar.* 1. *q.* 1. *art.* 6. *Facch. contr. iur lib.* 4. *cap.* 82. *num.* 1. *Mant. de coniect. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 3. *Graff. §. substitutio q.* 61. *Menoch. lib.* 4. *præs.* 42. *num.* 1. *Ant. Fab. coniect. lib.* 13. *c.* 16. *Surd. consi.* 315. & 329. *Peregr. consi.* 30. *lib.* 3. *Radanas. consi.* 23. *nu.* 31. *Barz. decis.* 5. *num.* 1. *Griuel. decis.* 64. *num.* 3. *Castill. decis.* 23. *num.* 17. §. 1. *D. Cons. Ioseph de Rosa consul.* 41. *num.* 2. & 3.

Et licèt posset etiam contendi: quòd ista tria requisita gignunt recipro-
69 cam tacitam, quando agitur inter extraneos: non iam quando inter liberos, ex superiùs dictis; attamen quia communiter receptum est à DD. induci reciprocam, si quando adsunt illa tria: in hac facti specie vix primum adesse, dici potest; cætera desunt omninò; quamuis enim omnes descendentes vocauit: tamen post omnium obitum, & nouissimo decedenti substituit neminem, cui deferenda esset tota hæreditas ex defectu vtriusq; lineæ. Vna igitur vocatio liberorum adest; deest

deeſt penitùs ſecundum requiſitum: nempè ſubſtitutio, per quam demandanda ſit hæreditas poſt nouiſſimi decedentis funus alicui; atque adeò deeſt tertiū: nimirùm (de tota hæreditate);ſi nulla enim adeſt ſubſtitutio, fruſtrà quærimus,ſit ne ſubſtitutum in tota, vel in quota hæreditatis; prius enim debet exiſtere ſubſtantia ſubſtitutionis,deindè accidens quantitatis eidem inhærere. Nullo igitur pacto poſſet vnquàm in hac facti ſerie reciproca induci:ſi duo eam conſtituentia deſunt requiſita. Deſunt & quidem potentiora,vt patet in *cit.* §.*Seia libertis*: potiſſima enim coniectura, ex qua *Paul.* iuriſconſultus,adeſſe in *dicto* §.*Seia libertis*,tacitam reciprocam, colligit: ea eſt, quià vltimus decedēs libertus debebat totum fundum reſtituere Sempronio, Beryllo, & Sapido;minimè autem poſſet ille integer reſtitui: ſi alter alterius decedentis partē non eſſet adepturus.Ex iſta igitur ſubſtitutione vltimo decedenti facta proſilit cōiectura inducēdæ tacitæ reciprocę inter eos. Non enim potuiſſet Seia velle, quod vltimus moriens integrum fundum ſubſtitutionis reſtitueret: niſi voluiſſet, quòd pars primi decedentis priùs ad vltimum morientem accederet;cum qui vult conſequens,antecedens velit,oporteat. *l. ad rem mobilem*, *& l. ad legatum*, *ff. de procur.*Sic ex *cit.*§.probant *Alciat.reſpon.*546.cum ex ſententia *Paul.de Caſtr.* ait: *Totum reſtituere non poſſet, niſi reciprocè eſſet vocatus, Ant.Fab.coniect.lib.*13.*cap.*16.*per tot.*vbi ſub *num.*2.hæc habet; *Duo igitur concurrere, neceſſe eſt, ad inducendam ex fideicommiſſaria fideicommiſſariam reciprocam; nimirùm,vt ſit facta vltimo decedenti, & in tota hæreditate, aut legato, vel fideicommiſſo.*Quinimò affirmat *Paul. in dict.*§.ex eo potiſſimùm moueri, quòd ab vltimo decedente fideicommiſſum relictum erat: vt dicit patere ex iis verbis *tex.*ibi:*in ſecūda autē adiecerit verbum,qui vltimus deceſſerit.* atq; ita communiter tradūt *Dyn.& Bart.in d.*§.*& ibi Paul. de Caſtr.& in d.l.vel ſingulis, Imol. & Iaſ.in l.Centurio,col.*1.*& in l.hæredes mei*, §. *cum ita*, *ff. ad Trebell. vbi Soc.iun.nu.*4.*& Rip. n.* 17. *idem. Iaſ.& Imol.in l. quidam teſtamento, & in l.poteſt,col.*3.*ff.de vulg. Didac. Couar.in cap.Raynutius,* §.8.*num.*3. *in fin.Zanch.Soc.iun.Gozad.Cranet. Duran.Burſat.apud Cæphal.cōſ.*430. *num.*36.*lib.*3. *& Curt.iun. Dec. Peregr.Mant.*& alij,quos citat, & ſequitur *Fuſar.quæſt.*475.*num.*26. *in fin.* Quapropter ſi nulla omninò ſit facta ſubſtitutio vltimo decedenti de reſtituenda tota hæreditate, vt eſt hìc: fieri nequit, vt poſſit oriri reciproca inter vocatos ex *d. l.Seia libertis*; præter quem in toto iure alius non reperitur locus,ex quo ea poſſit tacitè ſuaderi,vt rectè aduertit *Anton.Fab.dict.cap.*16.*nu.*2. ibi: *Nulla tamen ſubeſſet coniectura voluntatis ad inducendum fideicommiſſum reciprocum, ſi ab vltimo non eſſet fideicommiſſum relictum, vel eſſet tantùm relictum in ipſius portione.*

Ergo minimè poteſt induci tacita reciproca ex ſola vocatione pluriū ad fideicommiſſum, ſeù aliud relictum; ſed ſolùm eruitur coniunctio, per quam portio deficientis alteri accreſcit ex iure accreſcendi,*tex.in l. item quod*, §.1.*ff.de hæred. inſtituen. l.*1.*ff.de vſufr.accreſcend.*at ſi ſemel ſuam ille, cui relicta eſt,portionem agnouerit:nullo iure cauetur,quòd remaneat rogatus,fideicommiſſo illam reſtituere; aliud eſt enim, eſſe quem vocatum, aliud,eſſe grauatū reſtituere, vt notat *Odd. conſil.*66. *num.* 34. *Cephal. conſ.*430.*num.*19. *lib.* 3. nec vocatus ſimpliciter, grauatus ideò dici poteſt ex *Bart. in l.codicillis,in princ. ff. de vſuf. legat.*

num.4.& l.sed & si sic, num.2.vers. sed si verba, ff.de legat.3. vbi ait, liberos hæredum institutorum nunquàm censeri grauatos ex eo,quòd fuerint vocati;tenet etiam *Odd.vbi supra, num.33.*& licet quando descendentes non sunt dispositiuè vocati,sed tantùm grauati:digladientur DD.an etiam vocati censeri debeant, vt ait *Gabr. com. concl. de fideic.concl.4.num.28.* attamen quando simpliciter vocantur: nemo dubitauit, vt inquit *Odd.vbi supra,* an & grauati videri possint: quamuis fuerint fideicommissis eorum parentes onerati; onus enim parentum ad descendentes non progreditur nisi & ijs sit expressè impositum;ità *Bart.in loc.cit.& Alex.cons. 202.num.2.& 3.lib.7.* & hanc esse communiorem sententiam, & veriorem,fatetur *Socin.sen. cons.104. sub num.8.lib.3.& consil.33.num.2. lib.4.* ità quoque declarant *Bald. & Salyc.in l.precibus,C.de impub.Imol. in d.l.Centurio, Dec.consil. 182.nu. 9.Rip.in cit.l.Centurio, num.166. in fin. Socin. iun.consil.176.nu. 20. lib. 2.Caph.cons.17.nu.19.lib.1.Decian. consil.26.nu.33.lib.2.Mantic.de ambig.lib.11.tit.3.vers. hac autem sententia*, quos sequitur *Odd. sup. cit. nu.34.& 35.* vbi ait,non esse in hoc quærendum nodum in scirpo, neque terminos quæstionis confundendos.

Duplex igitur genus personarum cõtinet substitutio quælibet; alterum est earum,quæ substituuntur,& vocatur actiuum: alterum verò est earum, quibus substituitur, & passiuũ appellatur. In hoc themate testatoris filij,qui hæredes fuerunt instituti,rogatique de restituendo liberis, & descendentibus in infinitum,sunt genus passiuum: liberi verò istorũ, & descendentes sunt actiuum. Nequeunt itaque dici isti descendentes inuicem substituti; siquidẽ eos, qui in genere actiuo substitutionis reperiuntur, vocatos quidem esse, non verò rogatos,clamant communiter DD. & præsertim *Socin. sen. in l.Gallus,§.quidam rectè, num. 6. ff.de lib.& posth.& ibi Alciat.nu.39. & 35. Alex.cons. 139.num.3.lib.2. Ruin.consil.159.num.21.lib. 2. Dec. consil. 253. num. 4.Socin.iun. consil. 81. nu. 12.lib.3.Menoch.de præsum. lib.1.præsump.71.num.27.C eph.Intrigl.Fusar.*& alij,quos congerit, & sequitur *Consil.de Rosa,d.consul.41. num.1.*dicens: *Ideò nullum inter ipsos descendentes fideicommissum considerari potest, nec descensiuum, & multò minus reciprocum; sunt enim descendentes positi in parte substitutionis actiua,nõ autem passiua.* Deindè paulò infrà ita concludit: *Ideòque descendentes sunt in parte actiua substitutionis, & proindè sunt tantummodò vocati, non autem grauati.* Non liceat ergò ex actiua vocatione inferre coniecturam grauaminis; cum verba, quæ sunt in actiua, nequeant extendere substitutionem ex parte passiua, *Petr.de interp. vlt. vol.fol.284.num.21.Menoch. consil. 349.num.19.Peregr.cons.47.nu.15. lib.1.Redanas.cons.30.num.35.* atq; ideò inter istos vocatos tantùm, nõ autem rogatos, nullam inesse reciprocam substitutionem, dicendum est; cum expressa non fuerit à testatore iniuncta, proindèque sit casus non præuisus, sed omissus; neque adsint tria illa ad tacitam inducendam requisita: sinè quibus dubio procul est, quòd excluditur iuxta communem DD.conclusionẽ, *Bald. in l.quidam cum filius, ff. de institut. & ibi Imol. & Socin. sen. Dec.consil. 62.Paris.cons.4.num.24:lib. 3. Soc. iun. consil. 107.num.28.lib.1.Cran. consil.161.num.6.Rolan.à Vall. cõs. 56. num. 4.Decian.consil.12.num.1. Menoch.consil.85.n.39.Bursat. cons. 1.num. 12.Peregrin.cons.36.num.2. lib.1.Honded.consil.60.num. 12.lib. 3.Mascard.de probat.concl.1342.Ro-*

ta

ta Rom.decis.466.p.4. Nam qui cõtend it,adesse reciprocam: debet eã euidentissimè probare;nec alia probatio ei prodest:nisi,quæ erit necessaria, & certa in iure, & in facto: vt docent *Honded.consil.* 51. *num.* 59. *lib.2.Peregrin.cons.*149.*num.*11. *&* *consil.*57.*num.*10.*lib.*5.quos sequitur *Fusar.quæst.*475.*num.*7.secùs,si dubia res fuerit, interpretatio fieri debet contra reciprocam,*Grat.cons.* 68.*num.*8.*lib.*1.*Natt.cons.*200.*num.* 8. *lib.* 1.*Caph.cons.*430.*num.*17.*lib.* 3.*Rimin.iun.Menoch.Peregr. & alij apud eundem Fusar. vbi sup.num.*3. Quapropter, si quod adest in hac facti serie fideicommissum,illud sanè simplex est,& descensiuum: quod debeat descendere de gradu in gradum, deque patre ad filium in infinitũ; & sic,est restrictum in singulis lineis; licèt autem fuerunt proximi testatoris filij mutuò inter se, expressèque substituti; non ità tamen intelligendum est de descendentibus inter se de linea ad lineam.Ità respondet *Scæuola in l.Lucius Titius* 78.§.*Caio.ff.ad Trebell.* vbi Caio ex semisse,Titio ex quadrante,& alijs ex reliquis portionibus hæredibus institutis, cauit testator,vt post eorum obitum redderent portiones Titio, & Sempronio. Vita functo Caio, eius portio non ad cęteros vnà vocatos, sed ad substitutum pertinere, inquit iurisconsultus. Si ergo reciproca non inducitur inter plures rogatos de restituendo,multò minus inducetur inter plures simpliciter vocatos.Concinit *Papin.in l.pater filiũ* 14.§.*fin.ff.ad l.Falc.* vbi cum duobus impuberibus institutis substituisset pater:mortuo vno fratre ab intestato, alterum iure legitimo:non ex reciproca succedere, decernit,ibi:*quòd si frater fratri legitimus hæres extiterit*. Idem sentit *Imperator in l.penul.C. de impub. & alijs subst.*vbi cum duos filios impuberes pater instituisset, & Titium substituisset, si vterq; impubes decesserit: exorta dubitatio est, vtrũnè tunc,voluerit,substitutũ admitti,cum vterque filius eius in prima ætate decesserit:an alterutro decedente, illicò substitutũ in eius partem succedere?& ex Sabini sententia decernit Imperator, *substitutionem tunc locum habere, cum vterque decesserit: cogitasse enim patrem,primo filio decedente, fratrem suum in eius portionem succedere* ; ex quibus verbis successionem iure legitimo Iustinianus videtur deferre; verbũ enim illud, *succedere*, communiter intelligitur à DD.de successione legitima,ex *Glos.in dict.l.pater filium*, verbo *substitutum,Alex.cons.*91.*col.* 2.*circa fin. vol.*1.*Paul.de Castr.in d. l.penult.num.*4.qui plures recenset: Facit pro eadem conclusione *text. in l.qui duos* 42.*ff.de vulg. & pupill.* vbi *Glos.*verb.*inueniet*, citans *l.sed si plures*, §. *ad substitutum.ff.eod.d.l. vel singulis*; quæ iura licèt loquantur in institutis, idem tamen dicendum de substitutis;substitutio enim & institutio diuerso iure non debēt censeri, *l.cohæredi*, §.*discretas*, *ff.de vulg.& l.*1.*C.de impub. & alijs subst.* ob quod substitutiõ ab institutione declaratur,& regulam sumit, *Alciat.respons.*546.*vers. quod verò*, *Bart.in l.vltim.num.*1.*ff.ad Treb. & in d.l.*1. & ibi *Salyc. Fulgos. Ias.& Dec. nu.*2.*& Alex.Ceph.Soccin.iun. Menoch. Decian. Mant. Mascard. Prat.& alij apud Fusar.qu.*12.*n.*1.

Præterea si argumentum mutuari à feudo, vel emphyteusi ad fideicommissum libet: quod valere DD. fatentur in *l. qui Romæ*, §. *duos*, *ff. de verb.oblig.*& ibi *Bart.q.*3.*Peregr. de fideic.art.*27.*num.*4. *Menoch. consil.* 986.*num.*13.*lib.*10. *Fusar.qu.*475. *n.*8. effulget resoluta ad hæc quæstio *in cap.*1.*de duobus fratr. à capit. inuest.*vbi cum simul inuestiti essent à Capitaneo de nouo beneficio duo fratres pro se, filijs, & descenden-

tibus ; & decessisset vnus ex fratribus filia relicta : defuncti portio, filiæ , non fratri defertur , quilibet enim dicitur in dimidia inuestitus : & ita sentiunt *Bart. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. oblig. Bald. in l. cum acutissimi , C. de fideic. & in l. vnica, §. 1. C. de cad. toll. Specul. Alex. & Seraph. apud Fusar. d. quæst. 475. nu. 8.* & dicto *c. 1. vtitur Alciat. in d. resp. 546.* pro excludendo mutuo fideicommisso inter transuersales, & allegat *Alex. Corn. Dec. Curt. iun. Paris. & cæteros.*

Hinc fit , quòd si plures ad successionem vocentur , adsitque post omnium mortem sinè liberis substitutio: non intelligitur inducta tacita inter eos reciproca ; atque adeò si vnus decedat nullis relictis liberis, non admittitur alter vnà vocatus: sed fit statim locus substituto , qui censetur singulis datus ex *l. pen. §. filium, ff. de leg. 3. l. Lucius 78. §. Caio, ff. ad Trebell.* in quo casu ea pluralitas, cum diuersos respiciat effectus, resoluitur in singularitates, ex *l. falsa 33.* vbi *Bart ff. de cond. & demon. l. 2. §. vlt. ff. de condit. instit.* & diuersi apparent effectus , cum tot fideicommissarie sint substitutiones, quot personæ oneratæ; quarum cuiusque fidem testator secutus est ita docet *Bart. Imol. Alex. in d. l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Treb. & alij plerique,* quos referunt, & sequuntur *Conar. in cap. Raynutius, §. 8. num. 4. Mant. de coniect. vltim. vol. lib. 7. tit. 5. num. 6. Gabr. lib. 4. com. concl. tit. de subst. concl. 1. num. 1. Menoch. lib. 4. præs. 62. num. 10. Fach. contr. iur. lib. 4. cap. 79. Peregr. art. 13. num. 56. Fusar. quæst. 472. nu. 1. & 2.* qui monet, ab hac sententia tanquam veriore , & receptissima non esse recedendum in iudicando ; quod testatur quoque *Ant. Fab. d. lib. 3. coniect. cap. 17.* licèt aliter ipse sentiat ; & omnes DD. in hanc discedunt sententiã : si substitutio facta sit pluribus extraneis, ex quibus nemo sit testatori prædilectus, vt ait *Bart. in d. §. cum ita*: sin autem facta sit liberis , & descendentibus testatoris: exploratissimi iuris est, nullã mutuæ substitutionis tacitam medelam admitti ; at alterum alteri iure legitimo succedere : neque fieri substituto locum, nisi post omnium obitum , quod in pupillari testantur *text. in l. qui duos, & d. l. vel singulis, ff. de vulg. & pupill. & l. penul. C. de imp.*

In fideicommissaria autem hærent maximè DD. an inter descendentes , quibus post omnium sinè liberis interitum aliquis est substitutus, adsit tacita reciproca ? Et ferè omnibus visum est , nullam adesse prorsùs reciprocam per rationem *text. in d. §. cum ita,* vbi eum substituisset pater duobus filijs , si sinè liberis decessissent, Claudiam neptem: disertissimè præmittit *Papinian.* reciprocam , vt vno defuncto alter succedat: ibi: *cum ita fuerit scriptum, fidei filiorum meorum committo, vt si quis eorum sinè liberis prior diem suum obierit, partem suam superstiti fratri restituat ; quòd si vterque sinè liberis diem suum obierit, omnem hæreditatem ad neptem meam Claudiam peruenire volo* ; vndè quid opus erat , eam expressè premittere : si tacita suberat? Ne ergo temerè loquutus esse, videatur *Papinianus* : dicamus, oportet , nullum ibi futurum fuisse locum tacitæ: vndè expressa fuit premittenda ; id ipsum clarè patet ex *text. in cit. §. Seia libertis,* non intelligi tacitam, nisi vltimo decedenti facta sit de tota hæreditate substitutio; ita sentiunt *Bart. Ang. Imol. Soc. in d. §. cum ita,* relati à *Ripa, num. 27.* vbi etiam *Zanch. num. 564. Torniel. num. 34. Bald. Salic. Raph. & Ias. in d. l. penul. C. de impub. & alijs subst.* & plenissimè *Facch. contr. iuris. lib. 4. cap. 62.* atque in consilijs *Alex. Rimin. Soc. Ias. Ruin. Alciat. Alb. Cran. Odd. & alij,* quos citat , & sequitur

Pe-

Peregr. dict. art. 13. num. 59.

Disceptatio autem inter DD. hoc casu est tantummodò, an ea pluralitas in singularitates resolui debeat: ita vt prædefuncto vno absque liberis, fiat illicò locus substituto, an obitus sit expectandus omnium descendentium absque liberis; qui si foret sperandus, cui interim deferenda esset portio deficiens, acerrimè colluctantur DD.

Existere enim illicò fideicommissum in persona, & portione cuiuslibet absque liberis obeuntis, opinantur *Dyn. in dict. §. cum ita*, vt refert *Fab. d. lib. 13. coniect. cap. 19. num. 2. & Aretin. consil. 53. dub. 3. col. penul.* & sic, tùm reciprocam inter descēdentes, tum ius legitimū trucidant.

Cæteris descendentibus vna grauatis fauet *Bart. in eod. §. cum ita*, quem sectantur communiter DD. teste *Couar. vbi supra*, fretus præsumpta mente testatoris magis diligentis proprios descendentes, *l. cum auus, ff. de condit. & demon. l. cum acutissimi, C. de fideicomm.* quàm fideicommissarium: qui vt plurimum extraneus esse solet: proindèque iure legitimo, prout in casu *text. in cit. l. vel singulis, & l. penul.* non quidem ex tacita reciproca; cum nihil interesse, putet, quoad hoc pupillarem à fideicommissaria, ibi: *si verò loquatur in pupillari, tunc dico idem, quod in fideicommissaria; Bart.* assentiuntur *Zanch. in d. §. cum ita, nu. 14. vbi Torniel. num. 3. Rip. n. 42. Alex. in d. l. penul. num. 4. vbi Salyc. & Ias. num. 9. Curt. num. 10. idem Ias. in l. potest, ff. de vul. Alex. Trēt. de substit. par. 2. cap. 6. num. 39. & par. 5. cap. 2. num. 22. Prat. de interp. vlt. vol. 322. num. 26. vers. autem, & secundo*, & in Consilijs *Bald. consil. 271. vol. 3. Alex. consil. 38. per totum, & 91. in primo dubio, vol. 1. Gabr. consil. 171. num. 38. Socin. sen. consil. 59. lib. 3. Corn. Ruin. Alb. Rimin. Menoch. & Surd. apud Fusar. dict. quæst. 472. nu. 9. vers. ego quidem, & quæst. 473. nu. 83. versic. & admittunt.* Et hanc esse receptiorem inter DD. sententiam, testatur *Peregr. dict. art. 3. nu. 56.* à qua solum *Paul. de Castr.* ait dissentire *in dict. l. penul.* vbi voluit hoc casu habere locum tacitam reciprocam; sed postea contrarium scripsit *in l. qui duos, nu. 2. ff. de vulg.* quod iterùm repetit *in dict. §. cum ita, nu. 3.* quibus in locis quantum spectat ad descendentes, conuenit cum *Bart.* nàm inter eos admittit ius legitimum; inter extraneos verò voluit portionem prædefuncti manere in suspenso; donec in omnibus grauatis conditio eueniret; vt quoque voluit *Rip. in d. §. cum ita, num. 144. & pluribus in locis Alex. apud Peregrin. vbi supra*, idem tuentur complures DD. relati à *Fusar. d. q. 473. n. 105.*

Demùm longè dissidens *Ant. Fab. d. lib. 13. coniect. cap. 20.* à sententia *Bartol. & Dyn.* indistinctè adhæret placito *Pauli de Castr.* Siquidem si fiat substitutio, vel descēdentibus, vel extraneis sub hac lege, *si vterque, vel omnes sinè liberis diem obierint*; vita functo vno sinè liberis, putat, neque esse admittēdum substitutum, quia fideicommissum euētum conditionis in personis omniū requirit: neque grauatos vi reciprocæ, vel iuris legitimi; sed relinquendam interim defuncti portionem penès ipsius hæredem in pendenti: perpetuò mansuram, si in reliquis grauatis conditio defecerit: illicò deuenturam ad fideicommissarium, si implebitur.

Ex his ostenditur, quàm ægrè inducit debeat tacita reciproca: si, nè eo quidem casu admitti, facilè fit: quādo non modò sunt vocati, sed rogati etiam de restituenda substituto post omnium obitum absq; liberis hæreditate. In hac ergò facti specie, de qua agitur, minimè potest induci tacita reciproca de linea

nea ad lineam; vix enim fuerunt descendentes vocati; nulla autem fuit facta substitutio vltimo eorum obeunti in tota hæreditate, vel saltem post omnium excessum sine liberis, ex qua oritur reciproca, vt inquit *Dyn.* apud *Bart. in d. §. Seia libertis*, ibi: *substitutio intelligitur ex vigore illorum verborum,(qui vltimò decesserit, eum fundum restituat.)* Est solùmodò fideicommissum descensiuum,& simplex hoc,quod resultat ex prohibitione alienationis iussa, vt bona seruentur in descendētibus,& in singulis eorum lineis custodiantur in infinitum: non quidem mutuum de vna ad alteram lineam deferendum; cum neque expressè fuerit à testatore impositū, neque tacitum inducere fas sit; ita tutātur *Andr. Alc. resp.546. Socin. sen.cons.104.col.2.lib.2.& cons.60. lib.3.Ruyn.cons.144.lib.2. Dec.cōs. 636.lib.2.Io.Cephal.cons.401.lib.3. cons.17.lib.1.& cons.430. lib.3. sub num.27. Sfort.Odd. cons.46. num.9. Franc.Radanas. cons.30. num.29.& cons.10. sub num.95. Menoch. cons. 982.num 4. cons. 224. num.4. 182. & 637.num.17. & 730. num.4. & 1056.nu.3.Ias.cons.143.lib.2.Curt. iun. cons.161. Corn. cons. 32. lib.2. Riminal sen.cons.28.nu.5. Torniel. cons.8.num.20. Beret. cons.147.Peregr.cons.30.num.4.& 33. num.23. lib.3.& cons.47.num.5.lib.4.Fusar. cons.3.num.19.& cons.17. Mart.de success.par.1.q.21.art.3.n.42. Prat. de interpr.vlt.volun.pag.341.n.32. Andreol.contr.339.num.16. Fusar. de fideic.subst. q.472. sub num.2. & q.475.per tot.& q.579.num.8.*& ita iudicatum apud *Caual. decis. 5. nu. 64.vers. & cum similis casus, & decis.15.par.3.Farin. dec.Rom.466.& 491.vers.præterea, Seraph.dec.409. num.6. & 1023.* & per S. C. apud *Reg.de Marin. lib.2. resol. cap.896. num.3. D.Consil.de Rosa consul.41. num.4.*

Et sic minimè refragantur,quæ tradit *Fusarius, quest. 689. num.2.* quòd scilicèt facta prohibitione de non alienando pluribus descendētibus: reciproca de linea ad lineam substitutio,siuè vocatio statuta censeatur.

Prætèr enim, quòd ipsemet *Fusarius dicta quæst.689. nu. 3.* tertiam sententiam distinguentem refert: quæ cum sit inter duas dissentiētes opiniones,tamquam tutior in iudicando amplectenda sit; quòd scilicet inspici debeat: vtrùm testator prohibitionem, & verba direxerit ad descendētes grauatorum, vel eiusdemmet disponentis: vt primo casu nullo modo induci possit reciproca de linea ad lineam,vti tradidere *Fusarius quæst. 475. num. 40. & quæst. 689. num. 3. Ruynus cons. 144.nu.7.& 8. lib.2. & cons.1012. num.9.& cons.982. Alciatus,responso 546.Ferrett.cons.384.Sfarz.Odd. cons.65.n.52.Reg.de Marinis lib.1. quotidianarum,capite 89.num.3.Rota penès Seraph. decis.1023. num.5.* prout etiam idem *Fusarius*,licèt *n. 12.*in eadem *quæst.*tradiderit,quòd quando prohibitio facta est descēdentibus in infinitum per verba perpetuitatem denotātia, reciproca desumi posset de vna linea ad aliam; attamen refert statim contrariam sententiam *num.14.* & pro veritate opinionum se remittit ad dicta per ipsum in *q.475. n.41.*vbi cum eadem distinctione firmissimè tradit, quòd quoties vocati sunt descendentes filiorum, nunquam reciproca induci possit de linea ad lineam.

Et ratio est; nā præter quod sunt vocati descendentes filiorum, verba repugnant ad reciprocam inducendam;quia descendens ex vna linea, nunquam dici potest descēdens ex alia,*Bartol. in l. si mihi,& Titio, de verbor. obligat. Speculator in tit. de locato,§.nunc aliqua,nu. 79.Ruynus,* Al-

Alciatus, Menochius, Odd. & alij relati à *Regente de Marinis, d.cap.89. num.3.* & *Fusario quæst.475. nu.40.* deficit insuper mens, ac voluntas testatoris; qui cum vocauerit descendentes suorum filiorum: palàm est, quòd testator non senserit descendentes ex vna ad alterius lineç defectum vocare; quia tractu temporis inter istos descendentes ex duabus lineis tanquam transuersales inter se, nec vlla sanguinis coniunctio, nec gradus, nec familiæ ratio haberi potuisset; cum descendẽtes indefinitè sinè masculinitatis qualitate sint vocati; ita ut bona ad exteras familias pertrãsite potuissent; & proindè testator, quemadmodùm descendentem ad fauorem proprij descendentis grauatũ, æqui, bonique laturum fuisse existimauit amore propriæ sobolis, siuè ex filio, siuè ex filia: sic durũ nimis existimasse, censendum est, restitùtionis onere grauare ad beneficium alterius descendentis ex altera lineat cum qua, nec sanguinis, nec familiæ ratio tractu temporis consideraretur respectu descendentis ex altera linea, *argum.tex.in l.cum auus, ff.de condit.& demonstrat.*

Quinimò res clarescit ex ipsomet *Fusario* per partem aduersam adductio in *dicta quæst.689.* vbi hæc tradit *num.18.: illud non omitto, quòd si reciprocum inducitur ex prohibitione alienationis, illud procedit, quando prohibitio est simpliciter facta, nec præcedit fidei: ommissum, secundùm quod illa regulari debeat; nàm tunc si in præcedenti fideicommisso non est facta reciproca de linea ad lineam inter descendentes, nec illa argui poterit ex prohibitione de non alienando; ita dicebam cons.85. dub.2. vbi allegabam.cons.Ceph.544. num.12. Peregrin.decis.134. num.30. Rot. Roman.decis.463. par.quarta in nouissimis.*

Cum igitur in casum mortis expressa sit prouisio Alphonsi: & per vocationem descendentium in infinitũ, communior, ac verior in iudicando sit opinio, quòd fideicommissum tantùm graduale, ac descensiuum in qualibet linea dispositum sit, *Fusarius quæst.475. num.29. & 37. Peregr.de fideicommissis, art.13. nu.72. Torniolus cons.8. Antonius Faber, in C.de fideicommissis, definit.23. & 24.* non verò reciprocum de linea ad lineam; hinc nec per ipsam prohibitionem de non alienando, nec per fideicommissum controuentionale illud induci potest, nec in casu mortis, nec in casu controuẽtionis, *Fusarius d.q.689.num.18.*

Et ex his satisfit etiã authoritati *Peregr.art.13.nu.79. vers. vigesimus quintus casus est*; ipsi enim respondet *Fusarius consil. 65. num. 25.* hisce verbis: *Secundò dico ex prohibitione alienationis non resultare fideicommissum reciprocum inter descendentes D.Georgij, & descendentes Domini Aloysii; prohibitio enim pluribus hæredibus facta, & eorum descendentibus in infinitum, vt bona inter eos, vel in familia conseruentur, non operatur fideicommissum reciprocum de linea ad lineam; ita Peregrinus cons.30.num.22. lib.3. vbi vult non resultare reciprocum inter descendentes plurium licèt inter primos hæredes facta sit reciproca, vt n. 2. & 3. patet additam prohibitionem alienationis; & vult ad inducendam reciprocam inter descendentes pluriũ ex prohibitione alienationis requiri, quòd in tota re sit impositum grauamen, & ab vltimo; adducit text. in l. Titia Seia, §. Seia libertis, ita Peregrinus cons.33.nu.42.lib.3. vbi erat factum fideicommissum perpetuum ad fauorem masculorum, aderat digressio ad plures gradus constitutionum cum prohibitione alienationis, vt bona in perpetuum in familia seruarentur; & Peregrinus latè comprobat reciprocã de linea ad lineam non resultare, & sub-*

subdit, quod licèt aliqui Doctores cõtrariæ sint opinionis:tutiùs tamen erit, à communibus, ac veris regulis non recedere;hactenùs *Fusarius*.

Accedit, quòd testator non direxit verba ad proprios suos descendẽtes,sed tantùm ad descendentes filiorum,ibi:*Et in quelli debbiano succedere li loro figli legitimi, e naturali, e loro descendenti in infinitum. Delli quali beni ne siano solo vsufruttuary, e la proprietà sempre resti vincolata per li descendenti di detti miei figli*, & alibi in dicto testamento; ex qua vocandi formula exurgit duntaxàt fideicommissum descensiuum,& excluditur reciprocum de linea ad lineam, vt tuetur *Ruyn*.ex cõmuni DD.calculo *conf. 134.num.6*.ibi: *Præterea si sily filiorũ dicerentur ex testamento vocati, est aduertendum, quòd intelligerentur solùm substituti suis parentibus, hoc est, filij cuiuslibet patri suo tantùm, non ad inuicem: nec fily vnius ex hoc capite essent substituti patruo, sed soli proprio parenti*. Idem similiter aduertit *Caph. d.conf.401.lib.3.nu. 31.& Radanaf. d.conf.30. num.30.* & pleniùs *Fusar.q.475. nu.45.* vbi in hac controuersia, nùm de linea ad lineã inducatur reciproca, quando testator pluribus institutis eos, & eorum liberos in infinitum substituit,quam fusissimè tractat, & vt diximus,concludit, quòd nõ inducatur;posteà *sub num.45.* hoc pacto id declarat: *Declaratur procedere cõmunem opinionem, quando testator vocando descendentes, direxit verba ad descendentes filiorum;vt si dixerit substituo filios,& eorum, vel suos descendentes in infinitum; quia tunc cẽsentur descendentes vocati ad portionẽ proprij ascẽdẽtis,nõ autẽ ad portionem alterius lineæ*. Atque hunc locum secutus est *Reg.de Marin.dict. cap.89.num.3.* vbi eandem conclusionem tanquam indubiam probat his verbis; *De hac conclusione nullatenus est dubitandum, quando testator descendentes vocando, ad filiorum institutorum descendentes verba direxit; tunc enim censetur, descendentes vocasse ad proprij ascendentis portionem: non autem ad portionem alterius lineæ. Cum uerba illa (eorum, vel suos descendentes) descensiuum tantũ importent fideicommissum: ita ut cuiuslibet filij ad parentis sui portionem vocati censeantur*; quia, sicuti si dirigeret verba ad suos descendentes, consideraret eos, vti descendentes ex se; ita si ad descendentes filiorũ: considerat singulas lineas vti promanantes ex filijs; quod apertiùs declarauit testator, dùm dixit: *debbiano succedere li loro descendenti, ita che l'vno succeda all'altro di grado in grado*, ita quòd si ad successionem admittendus esset per reciprocam descendens alterius lineæ: vis, & potentia verborum obsisteret; sic enim bona non transirent de descendente in descendentem gradatim: sed de descendente in trãsuersalem; vt notat *Alciat. conf.87. n.2. lib.9.Soc.iun.conf.188. num.14. lib. 2.Ceph.conf.471.per tot.& 430. lib. Beret.conf.18.num.22.& 147. Odd. conf.43.num.3.& 68. n.7. Menoch. conf.489.& 633.num.37.* vbi refert sic iudicatum Venetijs, & *Peregr. conf.47. num.16. lib.1.* vbi sic sæpè sæpiùs iudicatum refert, quos sequitur *Fusar.d.q.475. nu.28. vers. sed contraria*, ibi: *Ratio est, quia verba ista* (loquitur de his ijsdem verbis, quibus hic testator est vsus) *arguunt potiùs, quòd non fiat transitus ad aliam lineam; nam non transirent bona de descendente in descendentẽ, sed de descendente in transuersalem*; cum descendentes ex vno filio, non dicãtur de linea alterius, ad tradita per *Dec.conf.379.num.4. lib.2.* ibi: *Frater licèt fratri sit collateralis, & sit de latere patris: non tamen est de latere fratris, nec de linea fratris; quia vnusquisq; ex fratribus* pro-

propriam lineam facit;quod maximè locum habet in materia odiosa,pro vt est fideicommissum : vt hæres quantò minùs fieri potest,grauetur, *l.vnum ex familia*, §.*si item*, *l.Titia cum testamento*, §.1.*ff.de leg*.2.

Nec quicquam prodest: vt possit tacita inter descendentes reciproca induci ; quòd filij instituti fuerint mutuò inter se substituti, ibi : *con conditione però, che l'uno succeda all'altro,morendo senza figli*;quia ambo filii obierunt cum liberis:quamobrem substitutio illa expirauit ex defectu conditionis : neque potest inter descendentes dici repetita, *text.in l.1.C.de condition. insert. & l.cum vxori*, C.*quando dies legat.cedit.Ioan.Andr.in add.ad Specul.de testam.*§.*in primis*, qui allegat *l.si quis hæredi*,7.*C.de instit.& substit.et l.hæredi,in princ.ff.ad Treb.Iacob.Cuiac.consul.*51.*in appendice*, *vers.& malè* ibi : *Quæ conditio expirat, si filijs nepotes superstites fuerunt ; nec postea mortuis nepotibus sinè liberis substitutioni locus esse potest · quoniam semel defecta conditio non resumitur*,*l.pater*, §.*vlt.ff.de condit. & dem. Didac.Couarr.in cap.Raynal.sub num.* 8. vbi habet : *Sed & illud in hac re notandum est, conditionem hanc si Titius sinè liberis decesserit, omninò deficere, Titio decedente liberis relictis : tametsi ipsi liberi posteà mortem obiJerunt nullis relictis liberis : non enim censetur repetita hac conditio in liberis institutis.* Et in hac re generalem inualuisse regulam, testatur *Goueanus in suo inserto per Thesaur.decis.*270.*num.*19. vt substitutio sinè liberis facta,propter existentiam filij eo tempore, quo grauatus moritur, adeò extincta intelligatur,vt post mortem filii statim post decedentis non reconualescat,neque reuiuiscat, ex *Dec. in l. Lucius*, *ff. de hæred.instit.l.ex facto*,§.*fin.ad Treb. l.filiusfamilias*, §.*cum quis*, *ff. de leg.* 1.*Paul.de Castr.in d.l.ex facto*,§.*pen*ult.*idem Dec.consil.* 335. *num.* 16. *&* 17.*&* 336.*Hart.Pistor.lib.*4.*qu.*9. *Tiraq.in l. si vnquam,num.* 153.*C.de reuoc. donat.* etiã si protulisset testator absque vlla conditione reciprocã inter ipsos filios institutos, *Socin.sen.in l. Gallus*, §.*quidã rectè*, *num.* 9.*ff.de lib.& posth.& ibi Torniel. num.* 7. *Menoch.lib.*4.*præsum.* 71.*num.*23.*Peregr.dict.art.*13.*num.* 90. *Caualc. decis.*5. *num.*64.*part.*2. *Rot.decis.*491.*par.*4.*diuers.Odd.Menoch.Grauett.Marz.apud Fusar.* qui idem tuetur *dict.quæst.*472.*num.* 30. *& quæst.*475.*num.*36.cum non possit fieri in substitutionibus extentio de persona ad personam ex coniecturata mente testatoris, imò ne per maioritatem quidem rationis, *Aretin. & communiter DD. in d.* §. *quidam rectè*,*num.*18.*& in l.commodissimè*, *ff.de liber.& posth. glos. in l. Titius,in princ.ff.eod.Alex.in l.*1.*nu.* 11.*ff.de vulg.& ibi Socin.sen.col.* 11. *in* 2.*limit.Zanch.in d.*§. *cum ita*,*nu.* 222.*Ias.in l.cum re*, *col.*3.*ff.de legat. Alciat. & Imol.in dict.l.commodissimè*, neque ex reciproca facta inter certas personas potest sumi coniectura ad alias personas, ex regula *l.si vnus*, §.*ante omnia*,*ff. de pact. & l.ante omnia*,*ff.de prob. vt post Torniel.*inquit *Peregr.dict.art.*12.*num.* 90. quia qualitas respiciens vnam, certamque personam, vel gradum, illum non egreditur,*vt Labeo ait in l.quæ conditio* 39.*ff.de condit.& dem.* ibi : *quæ conditio ad certas personas accomodata fuerit, eam referre debemus ad eum duntaxàt gradum, quo hæ persona instituta fuerunt*,*Bart.in l.*3.§.*filius*, *ff.de lib.& posth. Peregr. d.art.*13.*num.*90. *in fine*: & fecit eã testator, vbi voluit; ergo vbi non fecit, noluit, *argum.l. vnica*, §.*sin autem ad deficientis*,*C.de cad.toll. & ibi Paul.de Castr.& cap.ad audientiã de decim.* Quiuimò fauorabilis est mutua substitutio in filiis, *l.fideicõmisso*, 11.*& ibi DD.communiter*, *C.* de

de transact. vt testatur *Cæsar. Barz. decis.5.num.35.& 6.nu.53.Menoch. consil.452. nu. 52.Fusar.quæst.290. num.8.& quæst.472.num. 42.* nam mutuum grauamen, mutua vtilitas compensat; neq; aliud patrem mouit ad reciprocam constituendam, nisi amor, quò filij succederent, ditescerent; hic autem fauor erumpens ex dilectionis magnitudine, nil mirum est, si non extenditur ad alios descendentes, in quibus dilectio minuitur; vti arguit *Grauet.cõs. 306. col. vltim.Menoch.consil. 636. num.30.*

Multò minùs tãdẽ prodest ad eã inducendam habita prohibitio alienationis: hęc enim nullius est roboris, nisi aliqua ratione, causa, vel persona vestiatur, *l.filius familias,S. diui,ff.de leg.1.l.peto,S.Iulius Agrippa,de leg.2.& DD.* cõmuniter in dictis locis, & præsertim in *d.S.Diui,* prohibitio enim substitutionem sequitur, cumque ea habet commune fatum; perit, ea pereunte, cum sola non possit existere, & absque munimine substitutionis, vel causæ; cum igitur hic substitutio non sit mutua de linea ad lineam, neque alienatio mutua erit, hæc enim fideicommissum licèt fortiùs tueatur, non ampliat, & ab eo regulatur, *Alex.Gozad.Dec.Ruin.Soc.sen.Cardin.Alg.Caph. Menoch. Hier. Gabr. apud Sfort.Odd.consil.66.num.44.* cũ alijs innumeris, quos sequitur ipse in suo peculiari *tract. de fideic.per alien.prohib.quæst.14.art.6.nu. 131. & 133.* prohibitioneque alienationis etiam quibuscumq; verbis aptis concepta non ampliari vnquam fideicommissi terminos, cum ea in fideicommisso recipiat interpretationem, teste *Dec.consil.636.* tenuit, & tenet iugiter *Rot. apud Card. Aldobr.dec. 568. & Card.Seraph.decis. 883.* post *Oldrad. Io. Andr. Aretin. vtrumque Socin.Dec.Grauett.Neniz. Ceph.* et alios; et scripsit *Galeot.controuers.26.lib.2.* sequitur *d.Consil.de Rosa consult.41.n.23.*

Hæc atque alia ad creditorum propugnaculum afferebantur. Amplissimus tamen Sacri Cõsilij Ordo protulit sententiam die 18. Octobris 1675. suffragia mecũ pręstãtibus D. Pręside S.C., Paulo Staibano aulæ Prefecto, et causę Cõmissario, Duce Cęliarũ D. Aloysio Sixto, his verbis:

70 *Per hanc nostram diffinitiuam sententiam dicimus, pronunciamus, decernimus, sententiamus, & declaramus, medietatem hæreditatis quondam Alphonsi de Summa, peruentam ad Franciscum de Summa seniorem eius filium primogenitum, & coharedem vniuersalem, stante morte quõdam Francisci Mariæ de Summa iunioris eius nepotis, & quondam filij Caroli sinè filijs legitimis, & naturalibus, spectauisse, & spectare, prout ipsam præsenti nostra diffinitiua sententia spectare volumus, & mandamus ad D. Annam Beatricem Carrafa, filiam, & hæredem dictæ quon. D. Syluia de Summa descẽdentem ex quondam Ianuario de Summa secundogenito, & cohærede dicti quondam Alphonsi de Summa testatoris, & ad D. Hieronymum Mariam Platti filiũ legitimum, & naturalem quondam D. Dianæ Capycia Galeota filia legitima, & naturalis quondam D. Mariæ de Summa filiæ dicti quondàm Ianuarij de Summa, & ad quemlibet ipsorum pro medietate, iuxta supradictam transactionem factam inter qu. D. Syluiam, & D. Mariam de Summa, vnà cum fratribus à die mortis dicti quondam Francisci Mariæ de Summa iunioris, seruata forma prohibitionis, alienationis, & obligationis, ac successiuè fideicommissi facti per dictum quondam Alphonsum de Summa in eius testamento. Verùm à dicta medietate hæreditatis quondam Alphonsi de Summa testatoris peruenta ad dictum quondam Franciscum eius filium primogenitum, deducantur ad he-*

beneficium creditorum, tàm dicti qu. Francisci senioris, quàm quondam Caroli, & Francisci iunioris filij, & nepotis dicti quondam Francisci de Summa senioris respectiuè, tam legitima spectans ad dictum quond. Franciscum seniorem in bonis, & hæreditate dicti quondam Alphonsi de Summa eius Patris, quàm alij ducati viginti mille, de quibus poterat dictus Franciscus senior disponere pro causa vrgenti, & magnæ necessitatis, iuxta dispositionem dicti quondam Alphonsi de Summa eius patris. Verùm dicti ducati viginti mille imputentur in legitimam prædictam, deductis tamen à dicta legitima, & ducatis viginti mille quantitatibus forsan solutis, & liberatis, tam dicto quondam Francisco seniori, Carolo eius filio, & & Francisco de Summa iuniori eius nepoti, quàm eorum creditoribus respectiuè iuxta liquidationem faciendam omnium prædictorum per idem nostrum S. C. tempore exequutionis præsentis nostræ diffinitiuæ sententiæ, salua prouisione facienda, an prælegatum ducatorum quindecim mille factum dicto Francisco de Summa seniori per dictum quondam Alphonsum de Summa patrem comprehendatur in fideicommisso prædicto, partibus pleniùs auditis.

Conspicuam huiusce sententiæ iustitiam ipsemet tabularum contextus palàm loquitur, nitidèque ostendit. Etenim adest vtique reciproca substitutio, mutuaque inter filios institutos casu, quo decederet nullis susceptis liberis, alteruter ex insti-
71 tutis; sin autem cum liberis, hi vocati sunt per fideicommissum successiuè gradatim, tum in casu mortis, tum alienationis.

Cum expirasset igitur prima substitutio, quià diem omnes obierunt superstitibus liberis, et fuerit factus casus secundæ; vertitur in hoc cardo cōtrouersiæ: vtrùmnè liberi dicantur vocati duplici descensiuo fideicommisso, quolibet intrà terminos vnius tantùm lineæ permansuro: an nimirùm singuli liberi sint vocati ad propriorum parentū portionem, ita ut extincta vna linea, extinctum & censeatur eius fideicōmissum; an potiùs reciproco, mutuoque inter ambas lineas, ita ut extincta vna linea, ad alteram fideicommissum gradum faciat?

Et licèt inualuerit apud DD. ea sententia, quòd si testator, vbi vocauit plures, deindèq; eorū liberos ad fideicommissum accersat: liberi vocati discretim censeantur ad propriorū quippè parētum portiones, absque eo, quod inter eos vlla præsumatur mutua vocatio; idque certissimum, & hæsitationis immune asserat *Peregr. de fideicomm. art. 13. num. 72*: innumeri apud *Fusar. de fideicomm. substit. quæst. 475. num. 1. ad text. in cap. 1. de duob. fratr. à cap. inuestitis*; attamen, prçter quàm quòd hæc opinio fuit à simplici II. CC. placito conficta, & nullo iuris nostri præsidio roborata; ideòque ab ea plerique longè abierunt, quos recenset idem *Fusar. dict. q. 475. nu. 10.* adhuc vel si admittatur, norunt omnes, eam restringi à peritis, vt locum sibi non vendicet: quando iubet testator, quòd bona de liberis in liberos, deque hæredibus in hæredes semper, & in perpetuum progrediantur, vt docuit idem *Peregr. dict. art. 13. num. 77. ex Bald. Corneo, Decio, Parisio, Mantica, & alijs: & est hac opinio*, inquit idem *Peregr. iudicio meo verior, & magis consentanea voluntati testatoris, & maximè cum testator adiecisset verba perpetuitatem importantia*; datque rationem, *quia cum non posset resultare effectus perpetuæ trahitionis bonorum de vno in alium, nisi intercedente fideicommisso, ideò in necessariam consequentiam illud induci oportet*: quia aliàs non perpetuò seruarentur in familia, docuit *Socin. in l.*

qui Romæ, *§.cohæredes*, *ff.de verb.obl.*
cui adscribunt *Riminald.Decia n.*&
alij plures apud eũdẽ *Peregr.loc.cit.*
qui hanc sententiam absque vlla
hæsitatione amplectendam voluit,
vt inquit: *Et hac opinio pro fideicom-
misso reciproco cum dictum esset, quòd
bona semper, aut in perpetuum rema-
neãt penès suos descendentes, facilè est
accipienda, & indubitanter acceden-
te prohibitione de non alienando.*
Hinc colligitur, veram opinionem
esse pro reciproci fideicõmissi exi-
stentia, id quod in testatoris descẽ-
dentibus, tanquam absolutum, &
apud omnes receptũ testatur *Mã-
tic. cit.lib.7.tit.5.num.16.vers.illud
verò receptum*, & iudicatum per *Cõ-
sil.Quadrag.* idem *Peregr. consil.49.
tom.1.*& per *Arbitros in cons.54.eod.
vol.* vbi *num.13.* scribit, censeri in-
ductam reciprocã inter descendẽtes
ex pluribus institutis, quando fuit
adiectũ, quod bona sẽper, in perpe-
tuum de hæredibus in hæredes tra-
ducantur; & *in consil.56. num. 11.
& consil. 62. num. 16.* vbi pro hac
sententia militantes affert *Socinum
consil.62.lib.3.in secunda col.versic.
quare, & col. 4.vers.quarto, Cornẽu
consil.203.col.19.versic.& licet, De-
cianum cons.127.num.24.tom.3.So-
cin.consil.57.lib.3.Decium consil.38.
Parisium consil.25.tom.2.Cardinal.
Mantica de coniect. lib. 7. tit. 5. sub
num.16. Ruinum consil. 151.vers.si
vult igitur, lib. 2. Grauetta* optimè
*consil.13.num.2.& consil.130.nu.6.
Decianum cons.1.num.258.& consil.
50.num.10.lib.1.& consil.103.num.
26.lib.2.& consil.116. num. 2. & 3.
lib.3.Riminaldum iunior.consil.113.
num.49*: & ità consuluerunt *Paulus,
Leon.Rimin. iun. Simon. de Prat.&
Lud. Turz.apud Leonium consil. 23.
24.25.& 26.*
Siquidem virtus, ac vis illius dictio-
nis, *semper*, omne tempus includit,
72 & omnes casus indistinctè, *Accur-
sius* in verbo *semper* per illum *text.
in l.1.ff.solut.matrim.* sic ex *Boer.de-
cis.158.num.12.Peregr.artic.27.nu.
25.Panzirol.cons.91.nu.2. Menoch.
cõs.324.n.87.& cõs.585.n.16.*& ex
alijs docet *Casan.cõs.50.n.4.& n.9.*
& ita *Peregrin.* optimè ad hanc rem
in consil.47.tit.4. num.7. in specie,
qua testator, quinque nepotibus ex
fratre institutis, ijsdemquè inuicem
substitutis, adiecerat, vt substitutio
isthæc protraheretur de gradu in
gradum in infinitum ad hoc, vt bo-
na perpetuò seruarentur in institu-
torum familia, & agnatione: cẽsuit,
ea verba importare trahitionẽ per
descensũ, & per transuersum prop-
ter rationem, vt bona perdurent
perpetuò in hæredum institutorum
familia: quam ob rem tum institu-
tis, tum substitutis vetuerat testa-
tor alienationem; quando si reci-
proca non induceretur inter om-
nes gradus per transuersum, depe-
riret effectus volitus, & intentus à
testatore perpetuò seruandi bona in
familia, ità *ex Bald.Corn.*& alijs do-
cet *Simon. de Prat.de interpret. vlt.
volunt.lib.3.interp.3.dubitat.1.solut.
10.nu.16.17.18.19.& 20.* vbi quo-
que tradit, verba illa: *in perpetuum,
in infinitum, de gradu in gradum,
&c.* apposita in vocatione descen-
dentium ex hæredibus institutis,
operari fideicommissum etiam reci-
procum de linea vnius cohęredis ad
alterius lineam: optimè *Peregrin.de
fideicomm.art.13.n.69.& 76. Man-
tica de coniect.vltim. volunt. lib. 7.
tit.5.num.16.versic.illud verò, Frã-
ciscus Barri.de success.lib.7.tit.de re-
ciproca tacita, num. 21. Gratian. di-
scept.forens.cap.828.num.42.& 43.
cum seqq. Cyriac. controu. cap. 303.
num.15.Altograd.in cons.80.nu. 63.
to.2.* vbi innumeros allegando sub-
dit, hanc esse communem, & recep-
tam opinionem, à qua in consulen-
do, & iudicãdo suadet, nõ receden-
dum *Ioan.Bapt.Spada consil.237.nu.
1.tom.3.Peregrin.in consil.30.vol.2.*
quod

quod est decisiuum, *& consil. 62. nu. 19. vol. 1. & consil. 54. nu. 4. & infrà, & num. 7. iuncto nu. 13. vers. ad tertium, & consil. 157. num. 10. & 11. lib. 1. Ruin. in consil. 151. nu. 7. vers. si vult igitur, to. 2. Anton. Fab. C. lib. 6. tit. 22. de fideicomm. defin. 22. num. 3. in allegationibus, & in defin. 23. num. 1. Rot. Roman. dec. 266. num. 10. in recētior.* & *in dec. 289. à n. 8. & 10. p. 1. diuersor. eadem Rot. Rom. in dec. 467. num. 3. 4. & 5. in residuo, part. 5. recentior. & decis. 306. ead. par. 6. recentior.*

Quæ conclusio nititur *text.* expresso *in cap. 1. de duobus fratribus de nouo beneficio inuestitis*, quem DD. adducūt ad probandum, vocationem descendentium ex duobus fratribus intelligi discretiuè, vt linea vnius deficiente, non fiat transitus ad alterius lineam. Nàm & in eodem *text. in finalibus verbis* expresśè deciditur, quòd vbi in dispositione fuissent apposita verba, quæ significarent perpetuam conseruationem feudi in descendentibus ex dictis frattibus; tùnc deficiente linea vnius fratris, fit locus lineę alterius fratris in successione: quem *text.* ad id notant *Glos. ibidem in verbo, duo fratres, Alex. consil. 30. num. 9. versic. quarto vol. 1. Iason. consil. 117. col. 7. versic. tertia principaliter, vol. 4. Socin. sen. consil. 66. num. 13. versic. tertia ratio, vol. 3. Ruin. consil. 169. num. 2. & 4. vol. 1. Ripà in l. re coniuncti, nu. 163. ff. de leg. 3. Crass. de success. in §. ius accrescendi, quæst. 33. num. 6. vers. sed quæro, Peregr. cons. 30. n. 12. vol. 1. Io. Anton. Bellon. de iure accrescendi, cap. 6. q. 37. n. 153.*

Eademque conclusio probatur ex *tex.* apertissimo *in l. cum pater 79. §. libertis, ff. de leg. 2.* vbi testator reliquerat prædium libertis: & petierat, nè id alienarent, vtq; in familia libertorum retinerent; clarissimè I. C. docet, hoc fideicommissum intelligendum esse non discretiuè, ac respectu lineæ, vel familiæ singulorū libertorum duntaxàt, sed reciprocum de linea vnius liberti ad lineas aliorū, ita vt extinguatur in persona eius, qui nouissimus decesserit absque liberis. Quod & perbellè declarat *Iacob. Cuiac. ibidem lib. 8. resp. Papiniani*, his verbis: *Ponendum igitur, partes cæterorum, quod & ipsi decessissent sinè liberis, qui vita decessissent, nullis relictis liberis, peruenisse ad eum, qui nouissimus diem suū obyt; alioquin liberi libertorum ad fideicommissum vocarentur, nouissimo hæredem relinquente extraneum.*

Quocircà falsa est sententia illorum, qui existimant, verba, quæ denotant perpetuam bonorum conseruationem penès hæredes institutos, & eorum familiam, vel descendentes, intelligenda esse discretiuè, vt quilibet hęres videatur grauatus in sua portione ergà suos descendentes duntaxàt, vt *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 62. num. 4. & in consil. 1216. Sfort. Odd. consil. 56. & in consil. 68. num. 14. & 15. Redenasc. in consil. 30. à num. 174. & consil. 10. à num. 95.* & alij allegati *per Fusar. de substitut. quæst. 475. nu. 16. & 21.* horum enim opinio damnatur *à Peregrino, Francisco Barri*, ac alijs, quos supra adduximus; eique refragātur ex diametro iura allegata. Quippè tàm in dicto *cap. 1. in fin. de duobus fratribus de nouo beneficio inuestitis*, quàm *in dict. §. libertis*, verba erāt relata ad descendentes, & familiam primò vocatorum; nihilominùs propter expressam volūtatem conseruandi bona penès descendentes, vel familiam illorum, fideicommissum non accipitur discretiuè, atq; in sensu diuiso: scilicèt pro descendentibus singulorum duntaxàt, sed in sensu composito: vt vna linea deficiente, fiat locus alteri. Et sufficit in hoc casu, sententiam pro reciproca esse magis

com-

communem, atque apud Tribunalia receptissimam, vt patet ex *Fusar. consil.*154.*nu.*18.his verbis: *Quartam addo coniecturam, quià testator instituti s substituit filios masculos, & filijs filiorum substituit eorum filios, & hoc vsque in infinitum: quæ verba æquipollent clausulæ, quod bona irent de filio in filium, vel de descendente in descendentem, vel de hærede in hæredem. Atqui quando testator, instituto aliquo, substituit eius filios, & addit clausulam: quòd bona transeant de filijs in filios, vel de descendentibus in descendentes, resultat successiuum, & reciprocum fideicommissum inter eos, vt alijs relatis ità tenent Ceph. consil.*234.*num.*31.*consil.*326. *num.* 47.*consil.*478.*num.*45.*& seqq. Petr. de fideicommiss. quæst.*11.*n.*164. *Menoch. lib.*4.*præsumpt.*68.*n.*7.*& seqq. & consil.*941.*nu.*13.*Prat. de interp. vlt. volunt. fol.*284.*n.*19 *& fol.*333. *num.* 5. *in fine, & fol.* 541.*num* 32. *Intrigliol. de substitut. cent.* 3. *quæst.* 81. *num.*29.*Peregr. art.*32.*num.*43. *ad med. art.*13.*nu.*76.*& seq. art.* 27. *num.*14.*ad med. consil.* 54. *num.* 17. *& consil.*56.*num.*11.*lib.*1.*Imò quandò in substitutione dictum fuit, quòd bona transeant de descendente in descendentem, vel de hærede in hæredem, resultat coniectura pro reciproca de linea ad lineam, Decian. consil.* 116.*n.*1.*& seqq. lib.*3.*Hieron. Gabr. consil.*31.*lib.*2.*Menoch. consil.*895.*n.* 20.*versic. tertio, & num.*35. *vbi dicit ità indicatum, & consil.*62. *num.* 16. *lib.*1. *vbi pariter dicit ità indicatum, & de fideicomm. art.*13. *num.* 76. *& seqq. & art.*20.*n.*14.*ad med. Mantic. de coniectur. lib.*7.*tit.*5.*num.*56.*Prata fol.*284.*nu.*20.*in fine, & fol.*341. *num.* 32. *Caualcan. dec.*17.*num.*47. 50. *&* 73. *vsque ad finem, par.*3.*vbi dicit, Rotam Romanam ità indicasse, alios ego citaui dicta quæst.*475.*num.* 28.*& num.*29.*citaui dissentientes, sed tamèn pro reciproca extat magis communis opinio, &c.*& *Menoch.* ipse *in consil.*1071.*à num.*17.contra ea, quę scripserat *in dicta præsumpt.*62. *nu.* 40.respõdit, resultare reciprocam, vbi testator voluit conseruari bona in perpetuum penès hæredes, & eorum descendentes.

Imò qui ex aduerso adducuntur DD. ferè omnes loquuntur: vbi prohitio alienandi vel erat nuda, & in his terminis versatur *Menoch. dict. consil.*1216.*num.*28.*& num.*31.vel vbi prohibitio esset cum causa, quæ nõ induceret simplex, & absolutum fideicommissum, sed solùm in casu contrauentionis, & ita loquitur *Sfort. Odd. in consil.*68. *num.* 15. vel vbi prohibitio alienationis fuisset restricta ad personas, et casus expressos in præcedenti substitutione facta in casu mortis, et ità loquuntur DD. adducti *per Fusar. dict. qu.* 473.*num.* 16. *&* 21. sicuti aduertit *Altograd. consil.* 81. *num.* 56. *&* 57. *tom.* 2. at in hac specie, prohibitio alienandi non est nuda, sed habet vestimentum causæ conseruãdi bona in perpetuum penès heredes institutos, et eorum descendentes; neque est consecutiua ad præcedẽtem substitutionem reciprocè factam inter alios primi gradus decedẽtes absque liberis: tùm quia prohibitio facta fuit per caput separatũ à præcedenti substitutione: quo casu non restringitur ad casus, et personas, quæ in pręcedenti substitutione continentur, sed manet absoluta, quatenus postulant verba perpetuę conseruationis, iuxta receptam opinionem, de qua testatur *Petra de fideicommiss. quæst.* 6. *num.* 19.*Barr. de success. lib.*8. *tit. de fideicõmisso, quod inducitur ex prohibitione alienationis, n.*18. tùm quia substitutio præcedens respicit solùm hæredes inuicem substitutos: prohibitio autem consulit, nedùm heredibus, sed etiam eorum descendentibus; vndè non potest arctari ad limites præcedentis substitutionis,

Me-

*Menoch.in consil.*800.*num.*18.*&* 19. *&* *consil.*483.*num.*11.*Deker.differt. lib.*2.*decis.*1.*nu.*25.*&* 26. vbi egregiè tradit, in themate, quo prohibitio consulit alijs personis vltrà eas, quæ in præcedenti substitutione continentur, fieri quandam accessionem personarum ad substitutionem;atque ita in hoc casu, si personæ, quibus consulit prohibitio, scilicèt descendentes ex hæredibus institutis,accedant ad præcedentem substitutionem reciprocè factam inter hęredes,in casu,quo alter decederet absque liberis: vtique ex hac accessione resultat expressa reciproca de descendentibus vnius hæredis ad alterius descendentes, vt præcedens substitutio censeatur facta, nedùm in beneficium vnius hæredis, decedente altero absque liberis, sed etiam in beneficium eius descendentium, in casu, quo alter hæres, vel eius descendentes deficerent. Sic enim substitutio censetur adaucta nouis personis, quibus per prohibitionem alienandi testator consulere voluit,*Io.Deker.dicta differt.*1.*num.*26.*lib.* 2. Insuper eadem prohibitio nedùm prouidet in casu contrauentionis,sed etiam expressissimè in casu mortis: nec per verba enũciatiua rationis, sed principaliter,& dispositiuè respicit perpetuam bonorum conseruationem penès hæredes, & eorum descendentes:nec in ea apposita sunt verba relatiua, & restrictiua ad præcedentem substitutionem, sed est absoluta, et generalis; ideò induxit fideicommissum simplex, absolutũ, ac reciprocum de linea ad lineam, quicquid sit, quandò omnia prædicta non concurrerent, vt aduertit *Cyriac.controu.*583.*n.* 65. *&* 67. *&* *controu.*585.*n.*32.*&* 33.

Hic quoque illud non est omittendũ, quod ex prohibitione alienationis iniuncta hæredibus, et eorum descendentibus,certissimum est,induci reciprocam de linea ad lineam: saltem in casu contrauentionis, quicquid sit de reciproco in casu mortis,vt docet *Socin.iun.in l.filius familias,§.diui,num.*50.*ff.de legat.*1. *Fusar.de substitut.quæst.*689.*num* 8. atquè ità, dum hic agitur de fideicommisso contrauentionali ad excludendum creditores, quibus fuerunt obligata bona prohibita alienari, et obligari;ideò hæc sola conclũsio sufficeret ad obtinendum pro descẽdẽtibus ex Ianuario cõtrà creditores;vndè idẽ *Peregr.cit.cõs.*47. *n.*9.*in fin.*cõcludit:*adeò ut res sit expedita pro reciproco, & restitutorio perpetuo fideicõmisso inter masculos., & fœminas de agnatione,& familia.* Ita paritèr in simili casu censuit *Menoch.. num.*348.monetq; *nu.*33.*DD.* qui in oppositũ adducuntur,loqui, si quandò concurreret aliqua persona habilis ex eadem linea; tunc enim iure optimo non liceret transitus in aliam lineam;at verò cum nulla penitùs superest eiusdem lineæ persona,vt in hoc casu,de quo est sermo,antequam res deuentura sit ad extraneos,induci reciprocam omninò, per quam bona sedeant apud testatoris descendentes iuxtà eius placitum, par, imò necessum est. Et pro hac sententia quamplurimos refert *Fusar. dict.quæst.*475. *num.*28.quamuis *num.*29.non paucos ab opposito stantes recenseat; & in simili casu induecendam reciprocam fideicommissariam substitutionem,docet *Ant.Fab. Cod.de fideic.def.*30.vel quià testamenti verba sic debent accipi,vt aliquid operentur, *l.si quando* 121.*ff. de leg.*1. vel quià non facilè debet induci diuisio voluntatis,*L.eum,qui* 18.*in fin. ff.de his,quib.vt indign.*

Huic opinioni eò magis est credendũ, quia tantum abest,quòd illa hypothesis aduersariorum:nimirùm vocatis descendentibus ex pluribus institutis intelligi singulos vocatos in

in portionem parentum, fundetur in *tex.in d.cap.1.de duob.fratr.à cap. inuest.* quin textus apertissimè contra ipsos dimicet; proponitur enim in eo, inuestitos fuisse à quodam Capitaneo de nouo beneficio duos fratres: eo videlicèt tenore, vt quādiù ipsi, vel eorum hæredes masculi viuerent, & masculis deficientibus fœminæ, si superessent, feudum haberēt. Ex fratribus his vnus, vna relicta filia, altero adhuc viuente, decessit; inquit *textus*, in feudo successuram filiā, excluso fratre: *vnusquisq; enim sibi, suisq; hæredibus uidetur prospexisse*. Neq; aliud in eo casu potuit saluis iure simul, & æquitate decerni; absurdum enim visum fuit, ità mentem illius, qui feudum accepit, interpretari, perindè, ac præoptasset, velle fratrem succedere, exclusa propria filia; neq; ibi vllum Domino inuestienti pariebatur præiudicium: cuius nihil intererat, ad filiamnè potiùs, an ad fratrem feudum deuolueret; prætereà coniectura præsumenda fuit, nō ab inuestientis mente, quo cum fuerat initus contractus, sed à decedentis feudatarij, qui semper sibi, suisq; hæredibus videtur prospexisse, vt ait *tex.* Quod longè distat ab hypothesi, in qua testator, vocatis descendentibus à pluribus institutis, vocasse credendus est, singulos ad portiones parentum; nullus enim adest hìc cōtractus initus à testatore cum filijs; omnis coniectura colligenda est à præsumpta testatoris voluntate, qui consuluisse suæ posteritati, quàm maximè potuit, censendus est; itaq; quando nulla adest persona ex vna linea, nulla quidem ratio subest, cur potiùs res non deberet properare ad alios descendentes; quandoquidem id suadet *tex.in mem.cap.1.de duob. fratr.à cap.inuest.* vbi habetur, quòd si frater, qui filiam reliquit, sinè hærede decessisset, propter tenorem inuestituræ insertum, eius pars fratri, non domino quæsita fuisset.

Quam ob rem si ità est statutum in feudis, in quibus proceditur iure stricto; an non idem erit in fideicommissis, vbi latissima, & plenissima interpretatio admittitur? Si ità in feudis, vbi verba important tantum, quantum sonant: cur non in fideicommissis, vbi etiam deficiētibus verbis, locus est coniecturis? Si istuc, vel in Domini præiudiciū sancitū fuit, quoties nullus adfuisset, qui posset admitti iuxtà formā inuestituræ: cur non & decernatur idem hìc? vbi transitus bonorum ad aliam lineam tantùm abest, quòd afferat testatori nonnihil præiudicij, vt in commodum potiùs, & fauorem eius cedat, quò bona in suos posteros seruentur. Et nil obstat, quòd vocatis descendentibus, videri debeant vocati ad portionem illius, cuius respectu sunt descentes: nàm id nulla lege cauetur; cū satis sit, vt descendant ab vno ex vocatis, nàm nō possent descendere ab vtroquè; prout ità desumitur ex *textu in l.pater filium 38.§.pater, al.§.mater.ff de leg. 3.* vbi cum mater institutis filijs dixisset: *Prædia, quæ ad eos ex bonis meis peruenturæ sunt, nulla ex causa alienent, sed cōseruent successioni suæ*; his verbis videntur vocati successores amborū hæredum, vt ex verbis, quæ sequūtur, *deque ea re inuicem cauerent*, iuxtà *textum in d.l.peto.§.fratre, ff. de leg.2.* vbi in legato familiæ relicto, debet præstari cautio respectu successorum. Igitur verba ea *successioni suæ*, comprehendunt successores vnius, etiam quoad portionem alterius.

Alia solet adduci ratio, cur fideicommissum, de quo agitur, debeat disseretim accipi; scilicèt, vt vnusquisque censeatur rogatus restituere solummodò filijs suis; faciliùs enim præsumendū est, testatorē voluisse

præ-

prægrauare filios, vt deſcendentibus reddant, quàm vt extraneis. Hanc diſertè elicit ex plurium DD. mente *Peregr. de fideicomm. art. 3. num. 72.* Sed nequè hæc præiactam concluſionem obturbat; ſiquidem ab initio nedùm teſtator reciprocam inter filios induxit, vt alter alteri reſtitueret: ſi eos obire ſinè liberis contingeret; ſed etiam ſi omnes ſinè liberis deceſſiſſent, vocauit remotiores ex linea: iiſque deficiẽtibus, Xenodochium tandem Sanctiſſimæ Deiparæ Annunciatę. Igitur ſi pater gemino fideicommiſſo filios grauauit: altero ſcilicèt ad fauorem eorum, quos procreaſſent: altero autem ad beneficium tùm tranſuerſalium, tùm exterorum; cur non, & ad fauorem nepotum idem mãdaſſe, cẽſendus eſt: vt priùs ſcilicèt reddant filijs: ſi quos genuiſſent: deindè in eorum defectu nepotibus ex fratre: demùm exteris, & noſocomio.

Et ex hoc ſolũ, quòd teſtator reciprocam inter primos inſtitutos iuſſit, præſumendum, etiam iuſſiſſe reciprocam inter ipſorum deſcendentes: ſi & ipſi ſub nomine collectiuo, & vnica oratione poſt mortem vocati proponantur, ſcripſere *Peregr. Menoch.* & alij innumeri adducti per *Fuſar. dict. quæſt. 475. num. 35. verſ. & quando*. At quamuis nonnulli

73 ſenſerint oppoſitum, freti ea ratione, quia non debet ſubſtitutio de perſona ad perſonam extendi, & ſi teſtator voluiſſet reciprocam inter nepotes, expreſſiſſet; non illepidè poſſet dici, quòd in hoc facti themate vix agitur de expreſſa ſubſtitutione extendenda, vel de tacita potiſſimũ inducẽda inter deſcẽdẽtes: ſed benè de interpretanda deſcendentium ſubſtitutione ad hoc, vt accipiatur indiſtinctè, & prout generaliter fuit concepta: non modò quò ad parentum, ſed quò ad quorumcumque deſcendentium portiones, vndè non ex vi extentionis, ſed ex vi comprehenſionis vocatos, dicimus; ea enim verba: *Che detta mia heredità ſempre, & in perpetuum s'habbi à conſeruare per detti miei heredi, e loro deſcendenti, & in quella debbano ſuccedere li loro figli legitimi, e naturali, e loro deſcẽdenti in infinitum; ità che l'vno ſucceda all'altro de grado in grado in infinitũ, de quali beni ſiano ſolo vſufruttuarij, e la proprietà ſempre reſti vincolata per li deſcendenti da detti miei figli*, vtrique abſque vlla extentione tàm deſcendentes ex vno, quàm ex altero fratre comprehendunt; itaque ſi verba, prout ſonant, abſq; vlla interpretatione accipere velimus: generalitèr potiùs, vt optimè docet *Mart. compend. dec. tom. 5. tit. de ſubſtit. fideic. cap. 9. & 10.* quàm diuiſim intelligenda ſunt; ità vt quotiès aliquis adſit, qui ſit deſcendens ex ipſis filijs: totiès is debeat admitti ad deficientis portionem, vt tradit *Menoch. conſil. 895. num. 31.* dicens, ordinem ſucceſſiuũ poſse conſiderari tàm inter deſcẽdentes, quàm inter tranſuerſales; & *num. 34.* verba illa: *de gradu in gradum*, æquè poſse verificari de deſcendentibus, ac de tranſuerſalibus; in vtraque enim linea tàm deſcendenti, quàm laterali conſiderantur gradus de iure ciuili, ex DD. congeſtis *conſil. 124. nu. 85. & conſ. 200. num. 39. lib. 4. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 95. nu. 20.* ità tamen vt ſeruetur gradus prærogatiua, qua proximiores præferantur remotioribus; nec locus aperiatur deſcendenti ab alterius linea, quòuſque aliquis ex deficientis linea ſupereſset, qui cũ eis concurreret, vt aſserit *Caren. variar. reſol. 44. num. 9. & ſeqq.*

Nec illud obeſt, quòd non expreſſit teſtator inter deſcendentes ſubſtitutionem, ſicuti expreſſit in filijs: ex quo argui poſset, noluiſse; expli-

plicauit enim totum id, quod necesse fuit. Filij testatoris non poterãt comprehendi sub nomine descendentium abipsis filijs, vt aduertit *Alciat.consil.546.in princ.* quamobrem substituendi fuere nominatim; hæc autem expressio non oportebat quò ad descendentes; sat enim fuit, ipsos fuisse vocatos ad portiones deficientium; cum vbicunque verificantur verba, verificari etiam & eandem dispositionem, necesse habeatur.

Suadetur vlteriùs hæc reciproca inter descendentes ex vtraque linea; quo circà si vocatis descendentibus ex ambobus institutis, generaliter additur: *ita che l'vno succeda all'altro di grado in grado in infinitum*, cur vbi testator non distinxit, nos distinguere debemus? cur, si testatoris voluntas lex est: lex generaliter loquens non est generaliter intelligenda, contra *text. in l. de pretio, ff. de public. in rem actione?* vnica fuit vocatio, vnica quoquè censenda est dispositio. Vocauit testator omnes tanquam descendentes ab vnica linea, ibi: *dalla linea di detti miei figli*; designauit lineam contentiuã, in qua scilicèt omnes filij continebantur: cur accipiendum erit, sensisse diuisim de lineis effectiuis? Imò & clariùs expressit testator, dum iussit, vt quilibet suorum hæredum posset reiuindicare res, si quæ ab vllo descendentium venirent. Ergò si quouis ex descendentibus alienante, quilibet ex descendentibus admittitur ad vindicandum; pernecessè sequitur, inter eos reciprocum fuisse inductum onus fideicommissi, etiam in linea collaterali; homines igitur ex vna linea sub nomine autem hæredum testatoris venientes, alterius lineæ bona vindicare posse, fas sit.

Accedit, quòd testator cauit verbis directis in rem, non in personas: dicens velle, quòd dominium bonorum seruari perpetuò deberet apud descendentes, ibi: *Ità, che la detta mia heredità eccetto le predette summe senza peso alcuno sempre, & in perpetuum si habbia à conseruare per detti miei heredi, e loro descendenti, & in quella debbiano succedere li loro figli legitimi, e naturali, e loro descendenti in infinitum; ità che l'vno succeda all'altro di grado in grado in infinitum, de quali beni ne siano solo vsufruttuarij, e la proprietà sempre resti vincolata per li descendenti da detti miei figli.* Hinc videtur, vt benè aduertit *Peregr. cit. consil. 65. tom. 1. num. 12.* inductum non fideicommissum personale restrictum ad personas institutorum, sed reale, *Caman. in l. peto, §. fratre, num. 5. ff. de legat. 2. Castrens. in l. voluntas, in fine, C. de fideicomm. Alex. in l. 1. nu. 87. in fine, ff. de officio eius, Paris. cons. 30. num. 29. lib. 2.* latè *Curt. iun. cons. 43.* Imò & quamuis prohibitio alienationis facta esset personis filiorũ, & eorum descendentium: si tamèn addita sit ratio per verba directa ad rem, *quia vult, bona permanere in dictis descendẽtibus*, huiusmodi prohibitio migrat in naturam prohibitionis realis, & verè realis dicitur, *Iason. in l. filius famil. §. Diui, n. 146. & 152.* & ibi etiam *Ripa num. 108. Grot. num. 127. ff. de legat. 1. Peregr. de fideicomm. art. 11. num. 54. vers. scis etiam, & cons. 45. num. 13. lib. 1. Rota Roman. apud Giouagnon. consil. 75. num. 83. lib. 1. Barri. de succ. lib. 8. tit. de fideicommiss. quod inducitur ex prohibitione alienationis, nu. 19. Altog. cons. 80. num. 10. & 11. tom. 2. Giarlin. controu. cap. 219. num. 54. Capycius decis. 19. & 108.* quæ sanè operatur, quòd quilibet hæreditatis possessor teneatur per fideicõmissum alteri restituere, donec hæreditas perueniat ad vltimum ex hæredum descendentibus, extinctis alijs lineis; & sic necessariò infert reciprocam de linea ad lineam Peregr.

*regrin.de fideicommiss.art.13.nu.81. Fusar.de substitut.quæst.689.num.7. Sperell. decis. 152. num. 55. & 56. D.Merlin.decis.Rota 326.num.1.2. & 3.Cyriac.dicta controu.584.n.65. & 67. Gratian.discept.forens.c.828. num.45.Anton.Fab. C.lib.6. tit.22. de fideicomm.defin.23.in fine, & defin.42. Francisc. Barri de success.lib. 7.tit.de substit.reciproca,num.21.Simon de Pratis de interpr. vltim. volunt.lib.3.interpret.3.dubit.4.fol.3. nu.32.*ibidem:*Verba directa in rem, exindè onus reale ad quoscunquè perueniant bona,astringit, & apprehendit ipsa bona; hæc itàque faciunt, vt nepotes dicantur substituti etiam patruis*. Eos igitur non tanquam ex duabus lineis,sed tanquam ex vnica ipsius testatoris pullulantes respexit; & quoties testator noluit inter filios distinguere portiones, sed eos respexit,vt à se vno descēdentes, non est locus prætensæ diuisioni, vt per *Menoch. cons.* 1012. *num.9. & seq.* post *Alciat. Ruyn.* & alios, quibus adhæret *Fusar. dict. quæst.*475.*num.*45.*in fin.*& in dubio descendentes tãquam ab ipsiusmet testatoris linea prosiliẽtes censendi sunt;quãdoquidem in fideicommissis non tam grauato,quàm testatori succeditur, vt ex *l. cohęredi,§. cum filia,ff.de vulg.l.vnum ex familia,§.1.ff.de legat.2.* & tradunt DD. quos plena manu rescribit *Fusar. de fideicomm.subst.quæst.*224.

Nequè ad fugãdam hinc reciprocam, prodest allatum dictum *Scæuolæ in l.Lucius Titius* 78.*§.Caio,ff.ad Trebell.*vbi institutis pluribus hæredibus, substitutoq; post eorũ obitum Titio, cum decessisset vnus ex hæredibus absq;sobole,eius portio nõ ad cęteros vnà vocatos,sed ad substitutum pertinet; quia pluralitas resoluitur in suas singularitates; nequè vt locus fiat substituto,speranda est mors omnium hæredum absq;filijs.Imò etsi testator institutis hæredibus duobus filijs, substituisset Mæuium ei hæredi, qui supremus decesserit absq; filijs; vita functo vno fratre,alter succedit ab intestato,non ex reciproca substitutione, quæ nulla facta est inter hæredes institutos,*l.pater filium* 14.*§. fin.ff.ad l.Falcidiam, l. qui duos* 42. *ff.de vulgar. & pupill. l.penult. C.de impuber. & alijs substitutionibus, l. vel singulis,ff.de vulg. & pupill.* ità vt tunc censeantur plures hæredes instituti,inuicem per reciprocam substituti, quando concurrant tria illa requisita,quæ habentur in *l.Titia Seio, §.Seia libertis, ff.de legat.2.* nimirùm vt sint vocati ij,inter quos dicitur facta reciproca: vt sit facta substitutio vltimo morienti, & vt in tota hæreditate;Quandoquidèm licèt tria illa requisita, quæ habentur in *cit. §. Seia libertis,* valida sint ad inducendam reciprocam: valet tamen istuc argumentum affirmatiuè,non item negatiuè:cum vel illis tribus coniecturis non concurrentibus,si adsint aliæ,induci possit reciprocum fideicommissum,nedùm inter hæredes, sed etiã inter alios, vt per *Fusar.de recipr.quæst.*255.ad *tex. in l.cum proponebatur, 60.ff. de leg.2.*ibi:*voluntatem manifestam videri mutua facta substitutionis; etenim in causa fideicommissi, vtcunquè precaria voluntas quæreretur,coniectura potuit admitti*, latè probant *Peregr.cons.*54.*num.*13.*vers.ad tertium,vol.*1. *Alex.Sperell.decis.*152. *nu.*82.*Mantic.de coniect. vltim.volunt.lib.*7.*tit.*5. *num.*4. & 15. *vers. ex testatoris voluntate,Ruyn.in cons.* 146.*col.*5. *vol.*5. *Anton.Gabriel.lib.* 4. *commun. conclus. tit. de substitut. conclus.*1. *num.*13. *Altogr.consil.*80. *num.* 59. & 60. *vol.* 2. vbi testatur hanc esse receptissimam DD. sententiam,*Cyriac.contr.*70.*num.*14.& *contr.*303. *num.*15. *Fusar.de substitut.q.*472.*num.*7.& *cons.*24. *num.*9. & *cons.*154.*nu.*2. *vers.respondetur,*

Rota Romana in decis. 266. *in fine, vers.quae tamen, in recentior. par.* 1. *tom.* 1. præsertim vbi agitur de inducenda reciproca inter eos, qui à testatore descendunt: quæ neq; requirit coniecturas adeò vrgentes, sed leuiores sufficiunt, *Decian. in cons.2.num.9.in fine, & n.10.vol.2. & cons.3.num.4.eod.vol.Mantica de coniect.vltim.volunt.lib.11. tit.2.in fine,Peregrin.in cons.54. num.8. & cons.55. num.17. lib.1. Fusar. cons.* 154.*num.*20.*Sperell.dict.decis.*152. *num.*98.99. *&* 100. vbi etiam monet,in hac materia coniecturas non separatim, & particulariter discutiendas, sed omnes simul considerandas esse : in his enim terminis procedit regula: *singula quæ nō prosunt, vnita iuuant*; & ex pluribus Rotæ Romanæ decisionibus tradit, quòd etiàmsi aliquæ coniecturæ de per se essent reprobatæ,tamèn iunctæ cū alijs suffragarentur, *Beltramin.ad decis.Ludouis.*315.*nu.*19.

Status igitur huius causę,vt *Sceu.*dicto respōdeā, est:an fideicōmisſū cōstitutū fauore pluriū vocatorum sub collectiuo nomine,*familiæ,descēdētium,agnationis*, censeatur reciprocum, nedùm inter primò vocatos, sed etiam inter descendentes: & sic quando,institutis pluribus hæredibus, fuerunt plures nomine collectiuo substituti,an inter substitutos censeatur facta reciproca?Hæc sanè quæstio longè distat ab ea, scilicet, an,quando vnus est substitutus pluribus hæredibus institutis, censeatur inter institutos inducta reciproca,prout est casus *Sceu.*in obiecta *l. Lucius Titius* 78.§.*Caio*; patet tùm ex ipsis terminis, tùm ex *Fusar. de subst. q.*472. 473. 475. *Franc.Barr. de success. lib.7.de recipr. tacit.num.* 21. qui has quæstiones distinguunt.

Ne illud quidem officit, quòd testator non vocauit suos proprios descendentes: sed verba direxit ad descendentes filiorum hæredum institutorū; quarè dici posset, censeri descendentes vocatos ad portionem proprij parentis, non autem ad portionem alterius lineæ;atquè ità,verba testatoris accipienda esse discretiuè, vt in cuiuslibet hæredis linea fideicommissum descēsiuum solùm inducant, non autem reciprocum de vna linea deficiente ad alteram, quæ supererit. Ad quod probandū abutūtur nōnulli authoritate *Fusar.de subst.q.*475.*n.* 45. *Reg. de Marin. resol. quotid. cap.*89. *num.*3. *lib.* 2. exemplo eius, quod tradit *Bartol. in l.si mihi, & Titio* 110. *num.*6. *ff. de verborum obligat.* scilicèt: concessionem feudi factam duobus fratribus pro ipsis, & eorū filijs,accipiēdam esse discretiuè,vt proprij descendentes succedāt vnicuique ex duobus fratribus primò vocatis: sed altero fratre decedente absque prole, portionem illius non ad descendentes altèrius fratris pertinere, sed ad Dominum reuerti:præsertim in hac specie,vbi nūquàm descēdentes grauati videntur;&si enim(inquiūt)appareāt vocati, non tamen ex vocatione actiua potest inferri ad passiuam: quarè cum ipsis descendentibus non sit facta substitutio de alijs descendentibus : ideò videtur, cessare inter eos fideicommissaria substitutio, quæ ex dùplici parte constat: altera passiua, in qua continentur personæ, quibus fit substitutio,siuè quæ grauantur,vel rogantur hæreditatem restituere: altera actiua, in qua continentur personæ,quæ substituuntur, siuè vocantur, ex his, quæ tradit doctissimus *Dom. Cons. Ioseph de Rosa,consult.*41.

Nàm nulli dubium est, quòd si testator institutis tribus filijs hęredibus mandasset fideicommissum perpetuum pro descendentibus ipsius testatoris,tunc fideicommissum istud intelligeretur etiam reciprocum de linea ad lineam. Sed quæstio propo-

ponitur in eo casu, quo testator instituendo fideicommissum, respexisset ad descendentes hęredum institutorum; tunc enim exoritur dubium, an testator videatur, considerasse lineas hæredum discretiuè, & separatim; ità vt quilibet hæres censeatur solū grauatus restituere suis, non item aliorum hæredum descēdentibus: atque ità in tali fideicōmisso pro descendentibus plurium hæredum subintelligenda sit clausula, *singula singulis referendo*, vt sēsus sit diuisus, & non compositus: ac filij, & descendentes hæredum censeantur solùm vocati, & substituti respectiuè; singuli scilicèt in portione proprij parētis duntaxàt, & consequenter huiusmodi fideicommissum minimè iudicandum sit de linea vnius hæredis ad alterius lineam, vt patet ex omnibus, qui hanc quæstionem tractarunt, *Alciat. in resp.39.num.9.lib.9.& consil.87. lib. 9. Peregrin. de fideicommiss. art. 13.num.72.Fusar. dicta quæst. 475. & signanter, nu.45.Hieron. de Leon. decis.Valent.121.n.67.lib.2.*

Igitur cunctæ rationes, quibus mouentur DD.ad negandam reciprocam de linea ad lineam, vbi testator institutis pluribus hæredibus, substituisset per fideicommissum eorum descendentes, certè non versantur in natura verborum, quibus excludi possit reciproca de vna linea ad aliam: sed reducuntur ad meram coniecturam voluntatis testatoris: qui voluisse creditur, filios succedere patribus suis, non autem admitti ad successionem eorum patrueles, aut extraneos; etenim cum clausula institutionis in filijs separata accipiatur, eodem modo, & ista sequens nepotum, ac descendentium ex eis, quę in locum prioris succedit, *l.1.C. de impub.l.cohared.§.1.ff. de vulgari*, quam rationē affert *Alciat.in resp.39.num.9.lib.9.* Altera ratio solet assignari ex *eodem Alciato in dicto consil.39.num.12. & 13.& consil.87. lib. 9.* nempè quòd vbi filij institutorum sunt substituti per fideicommissum, presumptio est, quòd testator grauauit vnumquemque hęredum institutorum restituere filijs suis solam portionem sibi relictam; nàm cum fideicommissum sit onus: singuli, qui grauati sunt, videntur separatim fuisse in consideratione, quia onus vnius ad alium non pertinet: ideòque substitutio interpretabitur facta, referendo singula singulis. Quas rationes disertè colligunt *Peregrin. de fideicomm.art.13.num.72.& Hieron.de Leon.decis.Valent.121.n.67. & 68.*

Sed rationes istę ad presumendum testatorem vocasse lineas hęredum discretiuè, meritò improbantur ab alijs; quia interpretatio illa, qua singula singulis debeant referri, tūc admittitur, & procedit: quando alitèr dispositio saluari non potest, salua rectitudine orationis, & sermonis: ac emergeret absurdum aliquod, vt tacitè sentit *Glos. in l.fin. in verbo, vniuersitatis, C. de fideicommissis* dum ibi facit hanc relationem, quia aliter *tex.* saluari non poterat sinè absurdo, & expressè ibi declarat *Angel.num.4.versic.nota, quòd singula*, vbi etiam *Antonius Contius in addit. marginali ad illam Glos.* ità animaduertit, allegando *Angel.*ad hoc ibi, quod voluit idem *Angel.in l.1.§. dolum, num. 4.ff. de dolo*, vbi subdit hęc verba: *Nota, quòd indefinita relatio, cum fieri non potest ad omnia, intelligenda est hoc modo, vt singula singulis referantur; Simon de Pretis ad interpret.vltim. voluntat.lib.2.interpr.4.dub.2.solut.2. nu. 266. versic. Preterea aduertendum est, fol.173. Galganett. de condit. & demonstrat. par. 2. cap.6.quæst.7.nu. 34.* Quarè vocatis per fideicommissum descendentibus ex pluribus filijs hęredibus institutis, minimè ad-

admittenda est talis interpretatio discretiua linearum; quia nulla necessitas euitandi absurdi nos cogit ad faciendam hanc interpretationem, vt rectè aduertunt *Cyriac.controu.forens.174.num.49.iuncto n.3. Stephan.Gratian.cap.741.nu.10. & 12.* sed iuxtà naturam nominis collectiui, quo omnes descendentes ex filijs hęredibus institutis vocati sũt, cuncti ordine successiuo admitti debent: ac tandiù durat fideicommissum, donec supererit vltimus, qui descendat ex lineis dictorum hæredum, extinctis omnibus alijs, iuxtà *tex.in l.cum ità, §. in fideicommisso, & l.peto, §.fratre, ff. de legat. 2. text.* egregium *in l.Pater filium 38. §.filiam, iuncta Glos.* in verbo, *& legatarijs, ff.de legat.3.* vbi relictum pluribus debetur vni tantùm, qui superest, eueniente conditione; & dicit ibi *Gloss.* vniuersitatẽ remanere in vno, quem *tex.* ad hoc allegat *Cyriac.contr.302. num.61.* & ex iuribus suprà allegatis eandem interpretationem discretiuam linearum improbant *Carolus Ruynus cõs. 239.n.21.vol.3. Menoch.cons.1071. à n.17. & num.30.vers.tertio obijcitur, & num.34. Mantica de coniect. vltim.volũt.lib.7.tit.5.in fine, Torniell.cons.43. num.28. inter consilia Portij, Gabriel de substitut.conclus.1. num.29. Trentacinq.de substit.par.5. cap.2.num.7. Socin.cons.77. num.5. vers.nec dicat aliquis, quod dicti filij, vol.1.* quod est repetitum *in consil. 80.eodem vol. Vegg.cons.74. n.178. Rota Romana decis.579.nu.4.par.1. diuersorum*, repetita *in decis. Seraphin. 409. num. 6.* vbi format hoc obiectum, & posteà resoluit contrarium, *Pancirol.cons.150.num.10. Peregrin.de fideicomm.art.13. n.73. circa finem. Cyriacus dicta controu. 302.num.61. & 65. Io.Philippi resp. 42.* qui omnes ex sola natura nominis collectiui, quo descendentes ex hæredibus institutis vocati sunt, docent, resultare inter ipsos descẽdentes reciprocam de vna ad aliam lineam.

Quinimò admissa cõtraria sẽtẽtia, minimè huius cõclusionis iubar deturpabitur; quia tota ratio oppositæ sententiæ fundata in mera coniectura voluntatis testatoris, qui sicuti hæredibus institutis reliquit singulis suam portionem, ità credendus est, vnumquemque hæredem grauasse solùm respectù ipsius hæredis filiorum, & descendentium, non autem respectu aliorum, qui ei sunt collaterales, non potest sibi locum vẽdicare in hac specie; vbi testator nedùm prægrauauit hæredes decedentes absque liberis inuicèm per mutuum, & reciprocum fideicommissum: sed etiam in casu, quo hæredes decederent absque liberis, iniunxit hæredibus grauamen restituẽdi collateralibus remotioribus, & in istorum defectu vocauit loca pia; atq; ità in nostro casu cessat præsumptio: in qua contraria sententia versatur. Quarè fideicommissum constitutum pro descendentibus ex hæredibus institutis, non est interpretandum solũmodò descẽdentium, vt quilibet hæres censeatur grauatus restituere duntaxàt suis descendentibus, sed etiam collaterale, & reciprocum de vna ad aliam lineam: vbi ex dispositione testatoris constat, hæredes primò institutos inuicẽ fuisse grauatos per mutuam, & reciprocam substitutionẽ in casu, quo alter ex hæredibus decederet absque liberis: nè aliòquin hæredes primò vocati, & magis dilecti dicerẽtur plus grauati, quã remotiores, *Crauet.cõs.130.n.6.uers.3. considera, Rota Roman.in decis.466. num.2.par.4.diuersorum, Sperell.decis.152.nn.45.& 91.Socin.iun. cons. 110.num.39.lib.3.Surd.consil. 344. num.17.Rota Romana decis.266.nu. 20.circa medium, & dec. 300. num. 9.& decis.361.num.12.part.1.recentior.*

tior.Dom. Merlin. deciſ. Rota, 326. nu. 9. Et hæc ſententia,vbi expreſſa reciproca facta eſt inter hęredes inſtitutos, quòd tùnc fideicommiſſum pro deſcendentibus hæredum ſit iudicandum etiàm de linea ad lineam,eſt magis probata,& recepta, vt patet ex *Fuſar.in conſ.154.à n.6. vſq.ad 9.*cuius verba ſunt hæc.

Opponitur tertiò, quòd ſi teſtator inter lineas voluiſſet reciprocè ſubſtituere, id expreſſiſſet, ſicuti expreſſit in prima; & ſi non expreſſit, noluit, vt ego dixi q.472.n.30.vſq.ad n.42.

Reſpondetur, quòd hæc oppoſitio retorquetur; imò ex eo, quòd facta eſt reciproca inter eos nepotes, ſecundùm magis communem opinionem,vt patet ex allegatis à me dicta quaſt.472. n. 29.vbi pro reciproca citaui decem Doctores, & inter hos Rotam Bonon. & Mantuan.dixi etiam, per conformes ità Brixia fuiſſe iudicatum in vna de Vgonibus, & pro negatiua allegaui ſolùm quinque Doctores, qui etiam ſunt ſibi contrarij,excepto Marz.vndè demptis contrarijs pro negatiua vnus extat, & pro affirmatiua ſunt ſex; addo pro reciproca Rot.dec.492. num.2.par.4.diuerſ.& deciſ.344.nu. 16.par. 2.recentior. Quinimo hanc eſſe legitimam coniecturam,& ſi agatur de reciproca de linea ad lineam, ſcribunt Grauett.Odd.Menoch.Peregrin.*Rot.Rom.Soc.iun.Decian. Surd. & Rimin. iun. quos ego congeſſi in tract.de fideicomm.quaſt.475.nu. 35. Non obſtant, quæ ego ſcripſi contra hanc coniecturam quaſt.47.nu. 30. & quaſt.475.num.36. vbi dixi, non eſſe bonam coniecturam pro reciproca, quando inter filios primi gradus eſt facta, vt dicatur facta & in poſteriores deſcendentes.Reſpondetur enim primò, quod hæc coniectura eſt magis communiter recepta,vt patet ex DD. à me citatis in dictis locis & dixi ſupra ſtatim num. 7. Quæ tantò magis retinenda erit, cum pro reciproca extent deciſ.Rot.Rom.vt in deciſ. 266. num.20.ad medium,deciſ.391.nu. 9. & num.12.deciſ.300.num.9.par. 1. recent.Rot.Bonon.apud Barz. dec. 5. num.34.& ſeq. Et pro contraria opinione non video authoritates tanti ponderis; nec coram verſatiſſimo Iureconſ. ac prudentiſſimo dico,in iudicando, eſſe potius ſequendas huiuſmodi opiniones, quàm aliorum;* Quod potiſſimùm vrget, quando teſtator inſtitutis hęredibus filijs,poſt mortem eorum abſque liberis ſubſtituiſſet, vt in hoc caſu, vel collaterales remotiores, vel extraneos; quia præſumptio illa,qua creditur, teſtatorē grauaſſe vnumquemque hæredem in portione ei relicta reſpectu deſcendentium tantùm ex ipſius hæredis linea,eliditur ex voluntate ipſius teſtatoris, qui eoſdem grauauit reſpectu extraneorū, qui neque ab hæredum, neque à teſtatoris linea deſcendunt,*Seraph. in deciſ.*409.egregiè *Dom. Merlin. dicta deciſ.*326. *num.* 11. *&* 12.his verbis: *Tùm demum quia aliàs ſequeretur, teſtatorem ad omnia bona, & ad vniuerſam hæreditatem voluiſſe vocare remotiores, & minùs dilectos, non autèm proximiores, & à dictis hæredibus deſcendentes, quod videtur inconueniens*. Et in terminis, quòd fideicommiſſum pro deſcendentibus ex pluribus filijs hæredibus inſtitutis iudicari debeat etiam reciprocum de vna ad aliam lineā: vbi teſtator decedentibus filijs hæredibus inſtitutis abſque filijs,ſubſtitueritMonaſterium: quia & ſi Monaſterium fuerit vocatum ſub conditione, ſi filij primi gradus hæredes inſtituti decederent ſinè liberis; nihilominùs ex hac diſpoſitione colligitur, eam fuiſſe voluntatem teſtatoris, nè bona vnquam ex lineis hæredum inſtitutorum transferent,niſi poſtquam omnes lineę deficerent, egregiè tradit *Ioannes Baptiſta Spada in conſil.*232.*tom.*3. vbi etiam docet, huic diſpoſitioni, ſaltem

tem virtualiter inesse coniecturas, de quibus in *l.Titia Seio, §.Seia libertis,ff.de leg.2.* ad inducendam inter descendentes reciprocam substitutionem.

Præter quàm quòd, licèt respexit testator descendentes ex hæredibus institutis; eos tamen respexit non discretim, & separatim, sed velùti de vnica linea, ibi: *lo trasferisco, e lascio à detti descendenti da detti miei figli, e loro figli de grado in grado in infinitum della linea di detti miei figli, e loro figli, e descendenti in infinitum.* Vndè dicendum est, testatorem intellexisse nõ de lineis cuiusque hæredum discretiuè, & effectiuè: quia dum hæredes non vnam, sed plures cõstituebãt lineas, oportuisset loqui numero multitudinis: scilicèt ex lineis dictorum hæredũ; sed ex illa prolatione *linea* in singulari videtur intellexisse de vnica linea omnibus communi, incipiendo à communi eorum stipite, & sic comprehensiuè, sumendo lineam contentiuè, in qua continebatur etiam ipse testator; quo casu euidentissimum est, inter omnes de eadem linea communi inductum esse reciprocum fideicommissum, vt ante quàm decedat vltimus, in cuius persona ipsa linea euacuabitur, interim censeatur ille, & alij superuiuentes reciprocè substituti præmorienti, ità elegantèr *Cyriac. contron.585.num.55.tom.4. & contron. 585.à num. 3. vsque ad 11. Reg. de Pont.in consil.47.num.6.& 7.tom.1.* in hæc verba: *Et si lineam intellexisset de linea, quæ à filijs originem sumpsisset, non fuisset vna linea, sed plures, quot erant filij; adeò quòd nec verbum dicta linea, nec singularitas lineæ conueniebat; proptereà linea in eo casu, vel accipietur effectiuè, idest linea effecta à patre, vel contentiuè, idest linea paterna, in qua pater continetur, omnesque illius descendentes.* Præsertim quia nisi ità lineæ nomẽ acciperetur, sequeretur, quòd si prædecessisset vnus hæres cum filijs, deindè obijsset alter hæres absque prole, liberi alterius hæredis præmortui non potuissent illius portionem expetere: sed delata fuisset ad collaterales, & alios extraneos, qui fuerunt substituti hæredibus in eo casu, quo ipsi hæredes decederent absquè filijs; vndè oleret absurdum, quòd minùs dilecti præferrentur magis dilectis, & à testatore descendentibus; atquè ità potuisset euenire casus, nè bona perpetuò essent in linea dictorum filiorum, & hæredum institutorum à testatore; quo casu ad euitandum hoc absurdum, fit interpretatio, vt linea capiatur comprehensiuè, non autem effectiuè, *Honded. consil. 4. num.27.vol.1.Cyriac. d. contr. 585. num.5.& 6.*

Nequè his repugnat decisio *Rot.Rom.* apud *Card.Seraph.dec.1123.* in qua fuit iudicatum pro exclusione fideicõmissi de linea ad lineam; ibi enim nulla aderat expressa substitutio inter institutos, nulla verba perpetuitatem indicantia; vndè videtur testator, ab initio lineas distinxisse.

Non aduersatur decisio S. C. allata per *Reg.de Marin. tom.2. resol.cap. 89.* siquidem vltrà quàm quòd non aderat reciproca inter institutos, hæsitatio ibi erat, an masculi transuersales ex vna linea deberent admitti ad successionem defuncti ex altera linea, exclusa propria defuncti filia, virtute vocationis factæ per testatorem: qua fuerunt vocati descendentes masculi ex filijs institutis, & in eorum defectu fuerunt vocatæ fœminæ. Nec videbatur, testatorem voluisse proprios onerare descendentes, vt si decessissent superstitibus fœminis, hæreditatem debuissent restituere alijs transuersalibus, exclusis proprijs liberis, licèt fœminei sexus, à paterna successione; vndè illa potiùs sumenda erat

erat interpretatio, vt prælatio illa masculorum intelligeretur quoad fœminas cuiuscunque lineæ; vt scilicet in qualibet linea masculi præferrẽtur mulieribus, & seruata forma *Const. Regni*, cui in dubio censetur testator, se conformem reddidisse, vt existentibus masculis fœminæ non succedant, cum de communium parentum successione agitur; non verò vt exindè exclusis fœminis à propriorum parentum successione, præferendi essent masculi transuersales ex alia linea; & iuxtà hunc intellectum rectissimè fuit iudicatum; siquidem cum superest aliqua persona ex vna linea, non debet fieri transitus ad aliam lineam, etiam si masculi præferendi essent fœminis.

Controuersia autem ibi ferè videbatur soluta; nàm idẽ *Reg.* aduertẽs illud, *nu. 10. vers. vltimo*, ibi: *insferat expresiè testator, vt fœmina illa, quæ esset successura, contenta esset, verum, iustumq; bonorum stabilium valorem recipere bona autem illis masculis de familia restituere, qui ipsis fœminis tunc proximiores fuissent*: nitidè innuit, fœminas fore successuras, quamuis superessent masculi ex altera linea; cum alioquin nulli extituri fuissent, quibus res à fœminis iusto pretio vendi deberent; vndè potius fuit ibi iudicatum, concedẽdum esse transitum de linea ad lineam, cum fuerit decisum teste eodem *Regen.* ibi *in fin. vt deficientibus descendentibus masculis alterius ex institutis, superstitibus tamen fœminis, succedere deberent masculi descendentes ab altero ex scriptis hæredibus; fœminis tamen, quæ superstiterunt ex illa linea, iusto, veroq; dictorum bonorum valore priùs soluto, & non aliter.*

In hac autem specie nemo adest ex linea extincta, qui velit concurrere; quàpropter nõ minùs menti, quàm verbis testatoris pugnare videretur, si excluderentur proprij testatoris hæredes à creditoribus extraneis, vt ait *Reg. Capyc. Latr. dec. 1. num. 19. & 111.*

Nequè posset dici, censeri quidem inductam reciprocã inter omnes descendẽtes ex vna linea, non autẽ, & inter descendentes ex alia; cum hoc tantùm sit in hoc themate inspiciẽdum, sitnè fideicommissum reale, an personale; si personale: liberi censentur vocati in infinitum ordine successiuo in portionibus parentum duntaxàt, non etiam patruorum, aut patruelium, ita *Ant. Fab. lib. 6. C. tit. de fideic. def. 23.* si verò reale: tunc dubitari non oporteret (inquit idem *Fab.*) quin fideicommissum non modò graduale, verùm etiam reciprocum fuisset constitutum, *quamdiù aliquis est ex ijs, qui inuitati sunt, ex quocunq; tandèm gradu, & latere veniant.* Hinc in *defin. 42. eod. tit. In reali*, inquit, *fideicommisso quamdiù superest vnus ex liberis, aut ex masculis potest ille admitti ad fideicommissum*, & inferiùs: *itaq; hoc casu is, qui solus superest ex liberis, aut si ad masculorum defectum testator respexerit, ex masculis: non huius, aut illius cohæredis, aut substituti portionem petit, sed omnia omninò bona, quæ testatoris fuerunt, & ab eo primùm oneri fideicommissi supposita, non inspecto eo, an ex huius, vel illius persona fideicommissi conditio euenerit*: censetur enim hoc casu constitutum fideicommissum perpetuum, & reciprocum; *cui locus fieri debet, quoties alioqui euenturum sit, vt ad extraneum, licèt non nisi per viam successionis legitima bona deuoluantur*, inquit idem *Fab. def. 4. in fin. eod. tit.*

Hæc è quamplurimis motiuis in dicta quæstione excitatis excerpta deliberare malui: cætera vberiori calamo, Deo dante, alibi relaturus.

Alia quædam excitata fuit disceptatio in eadem causa cum Banco

Virginis ab Angelo salutatæ huius
74 Ciuitatis: an scilicèt per constitutionem census factam ab hærede grauato super bonis fideicommisso subiectis, dicatur facta electio in causam Legitimæ, sicuti dicetur in alienatione cum translatione dominij, attentis terminis *l.Marcellus. §.res quæ, ff.ad Trebellian.* vbi dicitur: *Res, quæ ab hærede alienatæ sunt, in quartam imputantur hæredi*; In qua quæstione licèt pro negatiua scripsissent *Cephal. cons.189.nu.30. lib.2. Peregrin.de fideicomm.art.39. num.8.Barr.de success.tom.2.lib.15. cap.quæ res imputatur, num.7.* & nouiter *Montan.controu.41.* attamen in oppositum perpendebantur memorata verba Iur.Cons. *in cit.§.res quæ.*

Alienatio enim in lata significatione comprehendit nedùm distractio-
75 nes, quæ fiunt cum translatione dominij, sed etiam quæ fiunt hypothecando, & pignorando bona, vt expresè sancitur ab *Imper. in l.fin. Cod.de reb.alien.non alienandis,* vbi *Iuris Cons.* ità ait: *Sancimus, siuè lex alienationem inhibuerit, siuè testator hoc fecerit, siuè pactio contrahentium hoc admiserit non solùm dominij alienationem, vel mancipiorum manumissionem esse prohibendam: sed & vsusfructus dationem, vel hypothecã, vel pignoris nexum penitus prohiberi,* & in concordiam adducitur *tex. in l.1.§.eã rem, ff.quæ res pign.oblig. poss.* vbi Martianus ait: *Eam rem, quã quis emere non potest, quia commercium eius non est, iure pignoris accipere non potest.* Et facit *tex.l.alienationis verbum 28.ff.de verb.signif.*

E quãuis ex diametro videantur pugnare dispositio alterius *text. in l. alienatũ 67.de verb.sign.* vbi dicitur, *alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen rectè dicitur.* & *l.in quorum 24.ff.de pign. & hypoth.* ibi: *In quorum finibus emere quis prohibetur, pignus accipere non prohibetur:* attamen *Glos.d.l.in quorũ,* & post cã *Bart.* distinctione vtuntur; aut verbũ (alienare,) seu prohibitio alienationis ponitur à Iudice, aut à lege, vel testatore, prohibendo alienationes: in primo casu, dicit *Glos.* si prohibitio fit à Iudice, vel essemus in statutis, vel pœnalibus prohibitionibus, in quibus stricta fit interpretatio, vt post *Bart.* adnotarunt *Negusant.*ac alij: & tunc non comprehendere hypothecam, planum est: aut à lege, vel homine: & tunc, quia lata fit interpretatio, etiam pignorationem, & hypothecam cõprehendit, dicens: *nec pignori accipere potest,* vt in *fin.l.1. §.eam rem, ff. quæ res pignor.*

Hoc meliùs enucleauit *Bart.d.l.in quorum, num.1.* quem sequitur *Negusant.de pignor.2.memb.secundæ partis, num.31. & tertiæ partis, num.73. Arius Pinellus in l.1.par.3. nu.18. Cod.de bon. mater. Gratian. discept. forens.cap.580.n.7. lib.3.* rationẽq; assignat *Bart.in d.l.in quorum,* quia per hypothecam deuenitur ad alienationem; allegat ibi *Bart. tex. l.2. & 3.de distract.pignor.* ideò prohibita alienatione, prohibetur omne mediũ, per quod deuenitur ad illã, ad *regul.l.oratio, ff.de sponsalib.Fusar.* post plures *de subst.q.694.Peregrin.de fideic.art.14.num.31.Reg.de Ponte cons.86.n.23.lib.1.*

Atque ex his videtur concludendum, per simplicem hypothecam contractam ad fauorem creditoris, videri factam electionem per grauatum pro sua Legitima: hoc est pro sũma, pro qua bona sua hypothecauit; cũ idẽ sit, bona nexui hypothecæ submittere, ac alienare.

Quod extrà omnem iuris aleam indubitatum redditur in constitutione census ad formam Bullæ: dicit enim *Bald.in cap. ad audientiam, la 2. nu. 11.de rescript. Qui non potest alienare, non potest huiusmodi pensionem cõsti-*

sti-

stituere, quem sequitur *Rota Rom. in decis. 47. num. 5.* impressa post *tract. de censibus apud Genc.* dicendo: *Census impositionem, non dubitatur, esse alienationem*, ex *Bald.* vbi suprà, vbi cõgerit alias *Rota decisiones apud Cardin. Pamphilium decis. 678. in 1. par. & par. 2. dec. 456. n. 5.*

Idem tradit *Salgad. in decis. Rota post tract. de credit. in labyr. decis. 16. nu. 22.* & meliùs *Paul. Emil. Verallus decis. Rota 17. num. 2. Thomasi decis. 245. num. 26.* ibi: *Census impositio, dicitur alienatio, Tiraquell. in retract. lignag. §. 1. glos. 6. num. 6. Ricc. p. 1. collect. 466.*

Id, quod in propria materia fuit per *Rotã Roman.* decisum, nempè quòd constituendo censum grauatus, dicitur eligere in causam Legitimæ: sicuti alienando, dicitur eligere, ex *mem. §. res qua*, ità post *Rotam decis.* sustinet *Genc. in suo tract. de censib. par. 1. cap. 1. q. 1. art. 7. num. 17.* hæc subnectẽs verba: *Si enim ipse potest ex bonis fideicõmisso subiectis, & alienari prohibitis, Legitimã, & Trebellianicã detrahere: imponendo censũ, presumitur sibi res illas pro sua Legitima, & Trebellianica elegisse, vt omnes admittunt: & placuit Rota ex decisione 64. 68. et 69. impress post tract. suum de censibus*; de quo meminit *Merlin. de Legitima, lib. 2. tit. 2. qu. 3. num 4.* eruitur ex *decis. Rot. impressa post dictum tract. de legitima ipsius. Merlin. decis. 16. n. 6.* quod cõfirmatur in *dec. 17. n. 5. & 7.* sequitur *Duar. in dec. Rot.* impressis post *tract. de censib. dec. 64 num. 4. & 68. nu. 2.* quibus concinunt tradita à *Marescott. variar. lib. 1. cap. 72. n. 1.* quem laudat *Merlin. d. q. 3. num. 56.* ac deducitur ex *decisione Rota apud Caualer. decis. 359. nu. 2.* vbi dicitur: *Qua censuum impositiones habeantur pro alienationibus* ex *Verall.* vbi suprà, ac alijs *Rota decisionib.* propterea (sequitur) *tales alienationes erant in Legitimã imputãda* per *d. §. res qua*, & idem habetur *in decisione Rota apud Farinac. 456. n. 5 par. 1.*

At ex his nõ potest argui, esse eã vnã rẽ, super qua constitutus est census,
76 electã pro sua Legitima, ex eo quia ex *Bulla Nicolai Quinti* inserta in *Pragmatica 1. de censibus*, dispositum extat, vt fiat submissio corporis pro constitutione census, quamuis aliqui voluissent etiam super omnibus bonis fieri posse: quæ opinio reprobata est, maximè in Regno, vbi indistinctè sic praxis inoleuit, vt submittatur certũ corpus, addita postmodum clausula (& super omnibus alijs bonis) de qua testantur *R. Tap. in Prag. 2. de censib. n. 111. Reg. Rou. Pragm. 1. de censib. num. 27. & in decis. 9. nu. 1. Præs. Merlin. controu. 55. num. 19. lib. 1. & lib. 2. cap. 16. nu. 15. Reg. Capyc. Latr. decis. 116. num. 19. lib. 1. Staiban. resol. 38. num. 2. & Hodiern. contr. 47. num. 16.* & antè eos tradunt *Foller. de censib. verb. huiusmodi censualia, num. 48. Roderic. de annuis reditibus, lib. 2. quæst. 7. num. 13. Auend. de cens. cap. 57. Gratian. cap. 141. num. 50. Costanz. lib. 1. nu. 4. C. de fiscal. iur. Borrell. cons. 93. num. 3.* nàm submissio illa corporis non videtur apposita, nisi pro obseruantia Bullæ; ideò *Reg. Tapia in iur. Regni sup. d. Pragm. 2. de censib. nu. 106. & seq. & 1. 1. & seq.* etformata quæstione, an census posset constitui super omnibus bonis debitoris, cum *Nauarro cons. 21. lib. 2. de empt. & vendit.* & alijs notatis per *Rouit. in Prag 1. de censib. n. 21.* affirmantibus posse fieri: inter quos ponit *Bellug. & Thesaur. decis. 154. Roderic. de ann. redit. lib. 2. quæst. 7. num. 13.* posteà sequitur dicens: *In hoc tamen Regno, in quo prędicta Bulla etiam viget, Notariorum formula est, vt super certo corpore fiat venditio annui reditus, & census constitutio cum hypotheca tamen generali omnium aliorum bonorũ*; & *Franciscus Milan. decis. Sic. 1. num. 91. lib. 2.* di-

cit, quod ad substantiam contractus sufficit generalis obligatio absquè speciali submissione corporis, dum in Bulla dicitur (*super rebus, & proprietatibus suis*); sed *apponitur*, dicit ipse, *ad hoc, vt tertius possessor possit conueniri, tanquam detentor rei specialiter subiugatæ*, quod est conforme dictis per *Rou. in Prag. 1. de cēsib. n. 20.* vbi dixit: quòd nō solùm permittitur contra tertiū possessorē rei specialitèr obligatæ pro censu executio realis, adhuc non discusso principali, verùm etiam personalis, donec res penès ipsum manserit, *Rouit.* ibi: Et hoc facit, vt non dicatur facta submissio ad finem excludendi alia bona, quæ per illam clausulam (& omnium aliorum bonorum) includuntur, de qua mentionem facit *Reg. Tap. Rouit.* & alij, quæ bona videntur expressè hypothecata; cum tantùm operetur obligatio generalis in constitutione cēsus, quantum specialis, vt affirmat *Milan. cit. decis. 1. num. 64.* dicens: *Pro quo facit, quod tantùm facit, & operatur obligatio generalis quòad omnia: quantùm specialis, quoad suam speciem, l. alumnus,* & ibi *Bart. Cod. de pign. & l. quamuis, C. eod.* vbi dicitur: *quòd æquale ius habet generalis, & specialis obligatio, siuè hypotheca*: maximè dū in Regno de stylo Notariorum est, apponere clausulam, (ità vt generalitas specialitati non deroget), ex traditis per *Frāch. dec. 5. n. 2.* Itaq; si eodē modo dicuntur bona specialia, sicut & generalia obligata: nō potest dici, quod cōstituēdo censū, videatur quis eligere corpus submissū pro sua Legitima: sed dici debet potiùs electa quantitas super omnibus bonis, pro qua fuit facta constitutio census.

Hoc deducitur, quia census constitu-
tio, quæ fit cum submissione cor-
poris, non operatur effectus, vt om-
77 nes fructus corporis submissi tran-
seant ad creditores; sed tantùm pro illa parte, pro qua fuit facta venditio annui reditus, vt affirmat *Pater Molin. in tract. de iustit. & iur. tom. 2. de cōtractib. disput. 383. num. 6.* dicens; *Emi partem iuris ad fructus ex maiori iure, quod in re illa Dominus illius habet*, quod obseruauit *Consil. Hodiern. in controu. 47. num. 13.*

Sicuti & non operatur effectus actionis realis simpliciter ad rem, *dict. P. Molin. mox cit. loc.* quia si ità esset, sequeretur, quòd extincta re submissa, extingueretur census: eum sequitur *Reg. Consil. Hodiern. contr. 47. n. 23.* sed tantùm operatur quādam constitutionem obligatiuam corporis, vt expressè notauit *Auēd. in tract. de censibus quæst. 17. num. 9.* dicens: *Quòd ex eo manifestè constat, quia in census creatione non agitur inter contrahentes de venditione proprietatis rerum, super quibus consignatur: sed de nuda cognitione venditionis census, super eisdem bonis facienda, argum. l. fundus, de annuis legatis; ergo ex nuda cognitione emptio non formatur. Rursus in census creatione, aliud emitur, & venditur, quàm bona censualia, vt infrà latè dicendum erit, ergo bona ipsa non vendūtur, sed hypotheca tantùm subiecta sunt*; deindè sequitur: *Et tātùm iuxta sortis quantitatem onerat possessiones obligatione soluendi censum, creans super eisdem veram, & efficacem hypothecam*; & *Giurb. dec. 113. num. 4.* dicit: *Tunc quia census constitutio hypotheca est, non seruitus, nec supposita rei venditio*; hac profectò declaratione intelligenda sūt, quæ dici cōsueuerūt, vt corpus, super quo fit venditio, sit fructiferū, quod reddat fructus æquivalentes reditui cōstituto *d. post Petr. de Greger. in tract. de censib. qu. 5. num. 15. & 17. Merlin. dict. cap. 36. num. 15.* si ergo non dicitur facta venditio corporis submissi: nec etiam vendiți fructus, nec constituta actio rea-

lis simplicitèr,sed tantummodò cōstituta hypotheca super illo corpore specialitèr,quæ specialitas non operatur plus, quàm generalis, vt dixi per clausulam illam, *ita vt specialitas &c.* Nec potest dici, corpus specialiter subiugatum censeri duntaxat electum : cum non sit æquiualens quoad proprietatem sortis census constituti,sed tantùm facta electio pro quantitate census constituti,si est pro quantitate sortis census, non potest dici esse factam electionem illius corporis,sed tantùm facta electio tantæ quantitatis, quantùm est debitum, pro quo constitutus fuit census, non solùm super corpore submisso,sed super omnibus bonis : ex traditis per *Tap.Reuit.& alios*;cum tantum valeat specialis quoad speciem,quā generalis, quoad omnia, teste *Milan.* ibi : maximè cum in creditoris arbitrio sit, in vno, vel alio corpore sibi satisfieri, stante clausula, (ita ùt specialitas generalitati non deroget.)

Cæterùm minimè refragatur *Consilium Cen..us 189.* quia ibi agebatur de exactione facta per filium pecuniæ hæreditariæ post hypothecam contractam in beneficium creditoris,vt videre est in principio Consilij,& in *num.*23.dicendo,nomen debitoris, quamuis hypothecatum creditori, potest tamen debitor, non concurrente vno ex requisitis *l.3.C.de nouat.* soluere debitori ad obtinendā liberationem;ità,& talitèr,vt à creditore ampliùs molestari non possit, vti iu.a consumpta, & extincta per solutionē;quia solutione eius, quod debetur,omnis tollitur obligatio ; secùs vbi sumus in stabilibus, super quibus constituitur hypotheca:quia illa impedit liberam dominij translationem in emptores fieri,cum semper remaneat affecta hypothecæ iam contractæ ad *text.l.1. & l. pignoris, ff. de pignor. cum concord.*Minùs obstat doctrina *Peregr.*qui se fundat *in verb. alienationem*, de quo mentionem facit *Iurisconf.in d.§.res qua*, sustinendo opinionem contrà communem, quòd nō extēdatur ad hypothecā: nam repugnat expressis iuribus supra adductis;& vtitur *text.l.alienatum, de verb. signif.* vbi dicitur, *alienatum non propriè dicitur, quòd in dominio vēditoris manet*, qui tex. non est contra ;quia intelligitur de stricta significatione vocabuli,non de lata,vt dixi cum *Bart.Negusant. & alijs.*

Nec similitèr officiunt tradita à *Bargio*;quia nititur propositione,quòd creditori licet agere contra emptorem, cui competit ius offerendi,ex traditis à *Peregr.in 4.arg.*quę ratio est fallax ; quia si creditor potest rem auocare, vti affectam sui hypothecę:ergo dicta res non dicitur benè alienata in emptorem ; & sic eam auocabit hæres fideicommissarius, non Creditor, qui potest suam hypothecā exercere ad libitum super omnibus bonis debitoris, cuius arbitrium non sit refrenatum, *l.creditoris arbitrio, ff.de distract.pign.*nec prodest, quod dicit, quòd possessori competit ius offerendi creditum;quia non solùm debet integrum exhibere, sed etiam quia creditor semper debet recipere suum creditum,& antè oblationem potest agere super alijs bonis ad eius arbitrium.

Nec demùm obstant tradita per *Montanum*, quia sequitur supracitatos *DD.*qui loquuntur non data extētione prohibitionis in hypotheca, quod est falsum, vt demonstratum est; vltrà quòd ipse in *num.6.vers. fateor*, dicit: *Si granatus vendidisset annuos census, sustinerentur pro quantitate quartarum*. Cur igitur, si sustinerentur venditiones census,non data venditione cum translatione dominij, quarè non sustine-

nebitur data posteriori alienatione: maximè dùm ipse in fine dicti numeri affirmat, posse creditorem auocare rem ab emptore, quod esset contra mētem *l.creditoris arbitrio*; quia si creditor potest agere in re ad eius arbitrium, quomodo hoc casu poterit arctari ad prosequendam rem tantùm alienatam, nō aliā per priùs sibi hypothecatam: cum non possit dici, vnam tantùm rem sibi per fideicommissarium grauatū obligatā, sed vniformitèr omnia bona dicantur nexui obligationis submissa per constitutionem census, & generalem obligationem pro concurrenti tamen quantitate Legitimæ dicto grauato competenti.

Fuit quoquè in eademmet causa disceptatum, nùm in restitutione fideicommissi veniant prælegata? hāc
78 quæstionem examinant *Bald.consil.* 328.*num.*2.*vol.*5.*& consil.*318.*vol.* 5.*Thesaur.quæst.forens.lib.* 1. *quæst.* 17.*ex num.*8.*Ruyn.consil.*133.*num.* 15.*lib.*2.*Eugen.consil.*88.*à n.*9.*tom.* 1.*Menoch.de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 194.*Honded.lib.*1.*consil.* 71. *Tusch. lit.P.concl.*513.*Fusar.qu.*650. Magna tamen est apud II.CC. hæsitatio; quid si alicui primò relicta sint legata, & posteà is rogatus fuerit restituere hæreditatem, portionem hæreditariam, vel partem hæreditatis, an is quoque prælegata restituere teneatur? & hoc casu prælegata etiam esse restituenda, statuūt, ex *l.Marcellus*, §.*quidam liberis*, *l. fideicommissarium*, §.*fin.ff.codē*, *Bart. in d.l.Marcellus*, §. *quidam*, *num.*9. *ff.ad S.C.Trebell.Alex.consil.*25.*num.* 11.*vol.* 1. *& consil.*255.*nu.*3.*vol.*6. *Roman.consil.*18.*num.*2.*Paris. cons.* 26.*num.*50.*vol.*2.*Rol.à Vall. consil.* 34.*nu.*7.*vol.*4.*Menoch.*4.*præsumpt.* 194.*num.*2.*& seq.Graff.*§.*fideicommissum*, *quæst.*47.*num.*4.*Peregrin.de fideicomm.art.*7.*num.* 34. *Fusar. de subst.quæst.*650. *num.* 1. oppositum docēt *Socin.iun.consil.*107.*num.*36. *& seq.vol.*3.*Dec.cōsil.*80.*num.*3.*vers. non obstat ergo*, *Cephal. consil.* 259. *Decian.consil.*47.*num.* 137. *vol.* 1. *Mantic.de coniect.lib.*7.*tit.*7.*num.*1. *Philipp. Knitschil. de fideicomm.famil.nobil.cap.*12.*de oner.n.*18.

Quid verò si prælegatum fuerit relictum titulo institutionis? *Fusar q.*650. *n.* 88. vel sit factum vni filio, & sequa-
79 tur institutio de pluribus filijs cū reciproco inter eos fideicommisso, veniat ne? inquirit *Peregr.cons.* 44.*num.*11.*vers.septimo*, *lib.*3.

Harum quidē exitus causarum ignoro: non enim suffragia præstiti, nisi in causa principali fideicommissi, quando ego pręeram aulæ M.C. capitalia diiudicantis, atq; ideò ex peculiari Excellētiss.Domini Proregis diplomate. Cęterū vt eiusdē colendis nutibus audiam, sicuti debeo, hoc die vigesimo nono mensis Maij labentis annis 1679. quo folio isthuc est sub prælo, renūciatus iā Pręses Prouinciæ Aprutii citerioris, cuius Regia Metropolis est Ciuitas Theatina, Vrbe Neapoli discedo: vt demādatę illius orę gubernacula, Deo auspice, capessam.

RITVS CCLXXIII.

Item quòd dictus locumtenens non debeat, neque possit aliquem pro quocūque delicto componere, vel aliquem ad compositionem admittere, siuè procedatur per ipsam curiam ad denunciationem, siuè ad accusationem partis, siuè etiam ex officio ipsius curiæ: nisi priùs, & ante omnia, pars læsa fuerit concordata; & tunc compositio ipsa fiat præ-

sen;

sentibus iudicibus, actorum magistro, & rario ipsius curie. Verùm in casu, quo propter absentiam predictorũ à ciuitate Neapolis non posset hoc facere: & si propter dictam absentiam huiusmodi compositionem facere contigerit: subitò teneantur, & debeant reuelare eisdem officialibus: & poni facere in quinterno prouentuum dictæ Curię, & quod locumtenēs ipse in his recipiat, nisi prout consuetum est, in ipsa curia, & antiquitùs obseruatum.

S V M M A R I V M.

1 *Dies ingressus Auctoris ad Ciuitatem Theate, & possessionis captæ Præsidis Prouinciæ Aprutij citra, describitur.*
2 *Quid seruetur, quando Auditores suffrag. a paria præstant?*
3 *Ciuitatis Theatinæ origo, & antiquitas paucis recensetur.*
4 *Modus possessionis, ac Sancti Iustini, eiusdem Ciuitatis olim Archiepiscopi, nunc præcipui Patroni, perennè miracula indicantur.*
5 *Cum Prosper Carauita nonnulla de Baronibus in hoc ritu num. 6. attigerit: opera pretium censuit Auctor, idem prosequi cæptum, aliaq; de eisdem Baronibus subnectere.*
6 *Feudatarius multis in locis miles appellatur.*
7 *Num lata sententia in actione personali contra feudatarium, exequi valeat in feudi fructibus; & an de æquitate sit illi relinquendum aliquid, vt viuat.*
8 *Feudatarius, Valuasor appellatur, Clientulus, & Fidelis.*
9 *Sæpissimè nuncupatur vasallus.*
10 *Aliquando Capitaneus, quis verò nostro vulgari idiomate vocatur Capitaneus?*
11 *Neapolis quarè dicatur caput Regni.*
12 *Locus ille, in quo caput sepultum est, religiosus habetur.*
13 *Veteres caput, partem scilicet nobiliorem, pro toto vsurparunt.*
14 *Baro dicitur ille, qui de aliquo feudo est inuestitus: estque vulgare nomen in Regno Siciliæ.*
15 *Discrimen an sit inter Baronem, & Militem.*
16 *Feudatarius est ille, qui feudo fruitur, ex quo seruitium militare, seu adoha Regiæ Curię præstatur.*
17 *Baronia an inter feuda titulata connumeretur, & an in eius alienatione Regis assensus, sicut in feudis titulatis requiratur?*
18 *Baro, & Comes in Germania non differunt, secùs in Gallia, vbi Baro non est inter Titulatos.*
19 *Baro, vt baroniam habeat, quomodo fieri contingat?*
20 *Si Baronia ad Dominum deuoluatur, & per ipsum alij concedatur, an iste infeudatus baroniæ titulo gaudeat, si Dominus non expressè in baroniam tradat?*
21 *Baro plura castra possidens, si vnum eum Regis assensu sub infeudauerit, an huiusmodi subinfeudatum feudum sit quaternatum?*
22 *Baro, tametsi plura feuda possideat, non dicetur baroniæ titulo decoratus.*
23 *Ratio adducitur, cur, vt Baro baroniam constituat, sit necesse, vt vnũ ex eius feudis alij subinfeudet cum Regis assensu tenendum ab eo, sub eo.*
24 *Vnaquæque Ciuitas suos habet peculiares mores.*
25 *Subinfeudatio, & subinfeudatus, an sit barbara, vel latina vox?*
26 *Ista verba (tenendum ab eo, & sub eo) quæ apponuntur in subinfeudatione cum Regis assensu, declarantur.*

27 An

nem feudorum Regalium, an in Italia, aliisq; partibus de consuetudine seruetur?

61 Ad Baroniam constituendam non sufficit vnum, vel plura feuda habere, & quæ requirantur.

63 Titulus dignitatem significat.

64 Etiam ad Pontificẽ, atq; Imperatorẽ Regaliũ dignitatũ collatio spectas.

65 Titulati exteri, an vti cæteri Titulati Regni gaudere debeant.

66 Titulati etiam à Papa, & Imperatore creati an debeant in Regno Regni Titulatos præcedere.

67 Consiliarios de Statu non Titulatos, præcedit Consiliarius Titulatus, etiam antiquiores.

68 Titulati similiter Consiliarij, seù Regiæ Cameræ Præsidentes, quando adeunt Principem eum Collegio, siuè corpore Tribunalis, an sedeant in sellis: aliis titulo non decoratis consedentibus in scabellis?

69 Episcopus sedens, vt Canonicus an eminentiorem locũ tenere debeat?

70 Consiliarij, Regentesque de Collegio Doctorum nulla habita dignitatis ratione, sedent, vt Collegiati.

71 Quidnè si solus alloquitur Principem?

72 In Regia Iuncta Consiliarius, siuè Regiæ Cameræ Præses, Titulati adiuncti cum DD.Regentibus, an cũ illis sedere debeant in sellis? discutitur.

73 Gesta in Regia Iuncta an considerẽtur, vt accidentia, atque actus indifferentes habito respectu ad officium Consiliarij, vel Præsidentis?

74 Consiliarius effectus Præsidens Regiæ Cameræ extrà ipsius Cameræ Tribunal reassumit maiorem dignitatem, præcedendo antiquiorem Præsidentem.

75 Discutitur articulus excitatus n.66. num Titulatus exterus, qui à Sũmo Pontifice, vel Imperatore electus fuerit, an præcedat Titulatos de Regno in hoc Regno.

76 In domo sua quilibet est extraneo quolibet maior, ad Glos. in l.apud eum, de manumiss. quæ exornatur, & perpenditur Luc.de Penn. effatum.

77 Par in parem non habet imperium, & adducitur adagium de asino.

78 Pater in priuato statu an præcedat filium in dignitate constitutum.

79 Electus ad dignitatem à Papa, vel Imperatore, vt præcedere valeat electos ab inferiori Principe, intelligitur in locis neutralibus.

80 Rex inuictissimus Hispaniarum omnes alios Reges antecellit.

81 Tituli dicuntur illa verba, quæ honorandi causa personam, cum qua, vel loquimur, vel scribimus proferuntur, & à quibus isthac vox deriuetur.

82 Titulorum loquendo, vel scribendo sublatus in Regno abusus.

83 Doctores ab Imperatore Illustres nuncupantur, aliisque titulis fuerunt decorati.

84 Officiales Principem alloquuturi, cur dimisso pallio, toga tantum induti incedunt?

85 Aduocati dicuntur togati, & alia ad hanc rem subnectuntur.

86 Doctores ad præsens indistinctè titulo Magnifici decorantur, qui quidem quàm præminens sit ostenditur.

87 Pontifex Galliæ Regem, & Angelũ Perusinum simul ad pacis osculum admisit.

88 Sigismundi Imperatoris increpatio contra Giorgium Fistellum præponentem militem Doctori.

89 Imperator solo verbo Principem facere potest, Philosophum non ita.

90 Memorata Pragm. 1. de tit. abus. an vendicet locum in Clericis?

91 An Ministri Supremi Grandes Hispaniæ, & habentes aureum vellus, obstringãtur ab huiusmodi sãctione?

92 Baronum multa sunt prærogatiuæ, plura sunt commoda, quæ iis à subditis emanant, ac primum in eo

versatur, vt cõstituto feudo, illiusque tradita possessione, vtile in cõcessionarium transeat dominium, retento directo à concedente.

93 Vtile dominium in feudis an sit chimera, vel quasi nihil, iuxtà dictum Isern. in pluribus locis, & quid sit chimera?

94 Innoc. & Host. probatur non dixisse, quod vtile dominium in feudo sit chimera, & quasi nihil.

95 Dominium quale, penès Baronem infeudantem remaneat?

96 Doctor, qui fuerit, qui negauit non dari hoc vtile dominium, & qui illam distinctionem Bartoli de vtili, & directo dominio autumnauerit esse Bartoli commentum.

97 Hostiensis perperàm ab Isern. adducitur in rubr. de feudis, vers. quibus modis feud. amitt.

98 Isern. dum dicit dominium directũ, quod est penès infeudantem, potius debere dici chimeram, & quasi nihil, non recipitur.

99 Dominium directum, an sit idem cũ proprietate?

100 Domino proprietatis multa permittuntur fieri in feudo, in quo quis habet vsumfructum.

101 Vsusfructus an transeat infeudatarium?

102 Baro adinstar vsusfructuarij debet benè vti feudo, & vasallos, cèu filios ducere, atque habere.

103 Quando Vniuersitas possit se congregare absque præsentia Gubernatoris?

104 Baro malè agens circa subditos, an feudo priuetur, & possit cogi ad illud vendendum.

105 Quidnè in feudo empto, vel in remunerationem concesso.

106 In omni officio, siuè gratis dato, siuè empto ob malam administrationẽ, quis priuatur etiam beneficio.

107 Scitum Regiæ Iunctæ adducitur, & Crauettæ consilium 6. lib. 1. referatur.

108 Vniuersitas Baronis immunitate inducta ad demanium petendum; an sit condemnanda ad pretij cum interesse restitutionem, & Baro ad fructus medio tempore perceptos?

109 Decisio Regiæ Cameræ, quà fuit Vniuersitas ad pretium, & interesse condemnata, & Baro ad fructus memoratur, & ad libellam reuocatur.

110 Demanij petitio per Vniuersitatẽ in duos bipartitur casus, & quo iure illa consistat.

111 Dictum illorum, subsilinẽtiũ, agentem ex retractu fingi dominum ab initio illius rei retractæ, an sit verum?

112 Fructus percepti per emptorem ante retractum, an ad ipsum, vel retrahentem spectent, & quid de nostra consuetudine?

113 Actione redhibitoria nèdum pretium, sed etiam vsura, & quicquid ex causa emptionis erogatum fuerit, venit restituendum.

114 Ob temporum varietatem decisiones mutantur, & exemplis minimè iudicandum, ac argumenti ab authoritate rei iudicati deprompti lubricitas ostenditur.

115 Feudatarius nõ secus, ac vsufructuarius licèt possit meliorare feudum, absque domini voluntate, nequit illud alienare, nec in emphyteusim concedere.

116 Licebit verò terras inutiles concedere sub certa portione fructuum.

117 Super feudo compromittere ipsi non licet, nec testari, ne pro sua quidem anima, & alia huiusmodi annectuntur.

118 An liceat grauare filium super fructibus feudi hæreditarij?

119 Substitutio an prohibita sit in feudis?

120 Substitui an possit in feudis vigore assensus concessi in testamento, aut vigore assensus concessionis facultatis disponendi.

121 Quid virtute gratiæ impartitæ feudatario disponendi de feudis in be-

Ccc 2 di-

dictionem prorogent, & litem instituant coram alio iudice, etiam superiori, [illegible] saltum, omisso medio, & p[illegible]na possit exigi?

156 *Fructus huius iurisdictionis præsertim sunt pœnæ, ac mulctæ; proindè illę erunt Baronis, qui subintrat in locum fisci.*

157 *Num verò Baro confiscationis faciendæ ius habeat, illamque suismet adscribere vsibus valeat? aliaque ad rem enarrantur.*

158 *Pœnas commutare, & compositiones facere queunt, quiduè post sententiam?*

159 *Suo in territorio delinquentes forindicare possunt.*

160 *Sit nè Baronis cognitio vasalli delinquẽtis extrà suum territorium, an verò eius vbi deliquit discutitur, & nonnulla exarantur.*

161 *Fur nùm à iudice, à quo est apprehensus cum re furtiua, debeat remitti ad iudicem loci, vbi furtum initio patratum est?*

162 *Relaxatus, & absolutus à iudice domicilij possit ne rursus accusari, & puniri ab altero delicti?*

163 *Barones prærogatiuàm habent eligendi vnum ex subditis, vt officiũ Aerariatus exerceat.*

164 *Possunt cogere vasallos, vt vel pedester, vel equester inseruiant, & aliò vadant, res deferant, salario mediante, quod quantum sit, quando, & quomodo debeatur, & alia tùm Baronibus, tùm vasallis proficua enarrantur.*

165 *Vendere volentibus vasallis rem suam, præferatur nè Baro pro eodẽ pretio? & an cõstringere valeat ad vendendum.*

166 *Exornatur* Textus in l. nec emere, C. de iure deliberandi, *& nonnulla cum decisionibus adducuntur.*

167 *Vtrum præfata militent in locatione, vt valeat Baro constringere ad locandum, & locare illis volentibus prælationem habeat. Quiduè contra volente Barone alienare, siuè locare, vasalli præferantur.*

168 *Barones habent prærogatiuam, vt cogere valeant vasallos ad exhibenda seruitia personalia pro necessitate, & commoditate rei feudalis, & quę sint inquiritur.*

169 *Constringere valent suos vasallos cõducere territoria feudalia. Quidnè dicendum si cum reuolutione temporum, aut Colonorum inopia introitus terrarũ decreuerint, tàm in foro fori, quàm in foro poli.*

170 *Baro dicitur suimet Castri Ciuis, & primus, licetque illi in vasallorum territoria immittere propria animalia, & quomodò hac prærogatina uti debeat, quo moderamine, & an è contra liceat hoc Ciuibus in pascuis Baronum.*

171 *In pascuis vniuscuiusque vasalli, hac non gaudet prærogatina; quid post segetes?*

172 *Illa an gaudeat, si in territorio non habitet, & transeat ius in conductorem.*

173 *Meritò Baro primus Ciuis nuncupatur, & potest ordinari ipse, & eius filius, etiam ab Episcopis diuersarum eius terrarum.*

174 *Barones peratilem illam habent auctoritatem habendi subuentionem, seù adiutorium à vasallis, quod quibus in casibus debeatur, quid si feudum sit nouum, an Auo, & alia nectuntur.*

175 *Vtri ex Baronibus debeatur, in ciuilibus, vel criminalibus, primæuo domino, vel altero cum pacto de retrouendendo; & an emptor eiusmodi sit re vera emptor.*

176 *Duo ad libellam reuocantur dubia. Alterum si fuerit venditum feudum ea cum pactione de retrouendendo, dicatur nè translatum dominium, non sequuta pretij solutione? Alterum si dominus cum pacto de retrouendendo plures habẽs filias, eas nuptui tradiderit, ac postea reemerit alter, cuius filia effecta*

ftæ intereà nubiles, in matrimoniũ collocentur, obstringantur nè vasalli suppeditare adiutoria?

177 *Si vno, eodemque anno plura effecerit Baro, pro quorum quolibet deberetur adiutorium posset nè pluries illa consequi?*

178 *Extincto Barone, cui ementi feudũ adiutorium datum fuit, filio alterũ ementi feudum, debeatur nè alia subuentio?*

179 *Baro possit nè consequi adiutorium absque ordine Regio propria authoritate. Illius petitio an præscribatur, possitque remitti?*

180 *Non exiguum Baronum priuilegium, vt possint reddere immune ab hospitatione militum Oppidum, in quo habitant, eo facere vulgò Cameram reseruatam.*

181 *Licet prò illa facienda aliquid recipere, etiam annuum ab Vniuersitatibus.*

182 *Communitas post perfectũ contractum non valet huic beneficio renunciare, & solutionem promissam haud facere; Quidnè hodiernis tẽporibus; an extincta sint Cameræ reseruatæ, & huiusmodi solutio retardare queant in beneficium Baronum? latè inquiritur, & nonnulla ad rem adduntur, & de donatione correspectiua.*

183 *In quo consistat priuilegium Cameræ reseruatæ, & quid hodiè post nouam situationem vtilitatis sentiant Vniuersitates, & nonnulla de militibus; & damnis, quę ab his fiunt subnectuntur.*

184 *Vt obseruetur donatio sat est si durei vna causarum, quæ fuerunt, vel motiuæ, vel finales.*

185 *Nouissima Regia Camaræ adducitur resolutio.*

186 *Non dominantium libido, non Regum sitis tributa imponere debẽt, sed Reipublicæ tuendę necessitas; & impositio vectigalium, quę modum excedunt, reprobatur, vti dãna, & grumnas gignent, & arguitur Fridericus Imperator.*

187 *Admiranda nostri Regis clementia imponit, quę ipsemet populus cognoscit pernecessaria, quęnè absq; iussu animo hilari, libentique subditi pro Reiublica tuitione persoluũt.*

188 *Pyssimus noster Rex proprijs sumptibus campestres milites per Regni Prouincias sustentat, ipsisque quotidiè mandatur nè Vniuersitates, ciuesque molestijs afficiant.*

OCtauo Idus Iunij à partu Virginis labente anni curriculo sexcentesimo septuagesimo nono vltrà
1 millesimum Theatinæ Vrbis limina attigi, ac septimo eiusdem mensis Idus Præsidis possessionẽ cæpi, vna cum omnimoda, etiam quam ferũt ad modum belli potestate; propterea facultatẽ habui dirimẽdi ęqualia Auditorum vota in causis agendis vi rescriptorum ex bellico scrinio sub die 13. Maij præcedentis;
2 quamuis per hanc votorum æqualitatem tàm Prorex, quàm Regij à latere Consiliarii certiores fieri solent, ex *pragm.5.de offic.Iust.*& diximus in *Rit.98.num.4. lib.1.* Tum mihi secundum minus Cœlum reluxit, Iulii etenim mense ea mihi febris imminuit, vt duos circiter menses meos artus, viresq; immaniter oppresserit. Attamen supremo grates Numini, quod nihil in causis prætermiserim, vt lapsitati Prouinciæ opem ferrem, quę cum sic multis tricis implicata, vires omnes, omnemq; mentis requirit sollicitudinem. Vrbs hæc Theatina ve-
3 tustate insignita, fortis Achillis ope condita à matre Theti nomen retinuit anno bis millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio à primo Mundi vagitu, ante Christi incunabula millesimo bis centesimo octogesimo octauo, Romæ fundamenta quingentesimo, trigesimo tertio, & Troiæ excidium centesimo quarto, *Mazzell.& Beltran.in descrip.Reg. Neap.*

Neap. in Abruzzo citra di Ciuita di Chieti. Princeps hæc Marrucinorũ, qui floruere in armis vtriusq; Aprutii, caput diù viguit. *Strab. lib.* 5. aiẽs: *Hæ gentes ferè inuictis viuunt: habent tamen etiam Vrbes supra mare, vt sunt Corfinium, Sulmo, Marrnuinm, Thegeate Marrucinorum caput,* quæ verba in Strabonis libris omninò deprauata, & nõ *Thegeate,* sed *Theate* legenda esse putant. *Raphael Volaterr. & Guilielm. Xylander, in adnot. ad Strab. cit. loc.* qua de re *Lucius Camarr. de Theate antiquo lib.* 1. *pag.* 21. Demùm post diuiduæ Prouinciæ bipartitionem Aquila altera statuta est Matrix Populorum magis commoda Iustitiæ administrationi, ac Popularum amplitudini Prouinciarum. Possessionis tamen

4 men accipe modum. Camerarius, viriq; de Magistratu simul, atque nobiles Vrbis equitantes extra Vrbem progrediuntur, ac recentem excipiunt Præsidem, quem mox Regiæ Audientiæ Ministri offendunt. Huic penetranti valuas, quæ Neapolim ducunt, Vrbis claues offerũt, quas reddit illicò Camerario. In præcipuum deindè Templum adueniunt, vbi à Clero Præses exceptus Diuo IVSTINO olim Vrbis Episcopo, sub cuius præsidio modò ipsa est, preces fundit. Demùm in Illustrem Regii Tribunalis domum init possessionem. Diuus Iustinus quàm maximè huic Vrbi patrocinatur, & dummodò procellarum turbines, ac tempestates à nubibus arua, segetesq; minitentur in Sacram Turrim vix delata Sypoana, in qua Sãcti sacras præsertim Brachii reliquias veneramur, illicò illarum minax impetus sese conicit in fugam. Hæc obiter ad rem redeuntes.

Prægraue quidem semper visum est nobis, quod in hoc Rituum curriculo nulla sese vltrò obtulerit materia ciuilibus, criminalibus, seù feudalibus pertractationibus perutilis, si quas autem tetigimus illatiuè potiùs à nobis perquisitas, quã vi verborum depromptas, protulimus.

5 Quod venit in hoc Ritu, in quo cum *Prosper Carauita num.* 6. aliqua de Baronibus scripserit operæ pretium certè ducimus, si aliqua hac de re, & nos adnectamus, quæ nosse tùm Baronum, tùm subditorum permagni interest. Momi interim, si qui sunt, oblatrare, & detrahere parcant, si fortassè ab instituto tantulùm digredi videamur: imitati sexcentum doctissimos viros tum nostrates, tum exteros, potissimum *Gulielm. de Benedictis in cap. Raynutins, Neuizan. in silu. nupt.* omni laude dignissimos, dum talia, & tanta sic incidenter in suis docent compositionibus, eorumque digressiones non nauseant, sed admodum iuuant, nec acuant proindè linguam in eos, qui vt scriptis bono publico prosint, qua possunt desudant.

Feudatarius itaquè multis in locis miles appellatur, vt de *milite va-*

6 *sall. qui arm. bellica deposuit. In rubr. quo tempor. miles inuestit. pet. deb.* In alia, *si de feud. defunct. milit. controu. fuerit,* necnon *Isern. in cap.* 1. *Imper. loth.* explicat verbum *miles,* in eo adiectum textu, idest *feudatarium,* latèq; *Præsul Liparul. in add. ibidem lit. G. & Paris de Puteo in compend. in Andr. tit.* 17. plures subnectens *Isern.* locos aduertit, hoc notãdum pro bannis, quæ emanant, vt milites certum quid facere obstringantur, confirmat *Bammac. in cap. si de feudo, rub. si de feud. defunct. milit. nu.* 1. quin *Camer. in l. Imperialem, fol.* 18. *à t. lit. V.* illam degustãs quæ-

7 stionem, nùm lata sentẽtia in actione personali contra feudarium exequi valeat in feudi fructibus, & *car.* 21. *lit. D.* an de æquitate sit illi aliquid relinquendum, vt viuat, tradit *lit. F.* feudatarium verum militem esse, quia Regna tuetur, & illi, sicuti

Cle-

Clerico eſſe alimenta præſtanda, attenta diſpoſitione *tex.in c.Odoardus,de ſolut.* cum de vno ad alium valeat argui,*Gloſ.in l.ſtipendij,C.de except.rei iudic.* & *DD.in l.miles,de re iudic.*multaq;coaceruant pro coronide quæſiti à *Camer.Paul.de Caſtro in l.pro hęrede, §. 1. verſ. item aduerte in eo, ff. de acquir. poſſeſſ. de Franch. deciſ.*4. & nos tangimus in *Ritu* 260. *ſub num.* 21. *verſ.& ſub ſequeſtro lib.* 2. *Freccia* inſuper *de ſubfeud.lib.*2.*quis dicat.feudatar. in Regno,num.*6.*pag.*68. notat, feuda-
8 rium pluribus nominibus nuncupari *verſ.*3. Valuaſorem,qui in valuis aſſiſtere ſolet, *cap.*1.*de his,qui feud. dar. poſſ.* in quo loco *Iſern.* de hoc nomine nõnulla adiecit,declaratq; aſſiſtere valuę,ideſt *porta Domini in feſtis, in quibus dominos cortizare conſueuere, eiſque reuerentiam exhibere propter beneficium eis collatum,* & notant *Reſtau. Caſtald. de Imp.§.* 83.*nu.*24.*Fran.Sonsbe.ad vſus feud. par.*6.*num.*13.*Clientulum, §.*1.*§.etſi clientulus,de alien.feud.*aduertitquè *Frecc. loco cit.* clientem à clientulo differre.Ille enim liber homo dicebatur,qui ſe ad potentioris alicuius ductum applicabat, vt eius defenderetur patrocinio, de quibus in *l.* 3.*de vſu,& habitat. l.*5.*§.* 1. *de his, qui vi deiec.l.*3.*§.ſed & quod,de pœn. leg.l.*89.*de furt.l.*3.*de captiu.& poſtlim.reu.l.*3.*C.de nouat.Gloſ.in conſt. partes in iudicio,* verbo, *Iudicem nu.* 30.*& ibi Iſern.& Affl.num.*8.*Bar.in l.properandum,§.illud,num.*2.*de iud. Iſid. lib. Athimol.* 10. *lit.C.* aduertit clientes potiùs colẽtes dictos fuiſſe à colendis patronis, & *Cornel. Frontonus inter Authores latinæ linguæ,pag.*1329.ponit Comitem,cum quo iter facimus, Aſſeclam,qui ſequitur potentiorem, Sodalem adoleſcentiæ nomen,Clientem,qui implorat opem, & fidem ſubſequens his verbis:*Comes,Tutus,Aſſecla,Officioſus,Sodalis,Amicus,Cliens ſubmiſſus;* & eruditiſſimus *Budęu.* latè *in Pandec.in l.Herennius,de euict.pag.* 192.*lit.A.*quiq; *pag.*193.*lit.F.* ſcribit,eos,quos vaſallos vocarit,cliẽtes latinè appellari, necnon obſeruãtiam,& obſequium, quod in feudali materia,homagium,ipſe clientelam vocat,arbitrans ſub *lit.E.* neminem eſse, qui feudorum conſuetudinem noſcit ab illa Clientium in Patronos obſeruantia, & ab illa patronorum fide in clientes ortum habuiſſe, quodq; in vſibus feudorũ appareat,clientelam,et beneficium hoc olim vocabulo vocatum fuiſſe, et ſic ipſe *Budęus* diſſentire videtur à *Frecc.*qui differre dixit clientulũ, de quo in mem.*cap.*1.*de alien.feud.* ab ipſo cliente,de quo in *Pandectis,* et fusè *Io.Garz. Hiſpan. de expenſ. & meliorat.cap.*12.*ex n.*2.

Aliquando feudatarius appellatur fidelis,*cap.*1.*§.item ſi fidelis,quib.mod. feud. amitt.* cum feudum à fide dicatur,*cap.*1.*§.nulla, per quos fiat inueſt.*illiuſq;vas, et ſubſtantia fidelitas eſt,*Andr.in cap.*1.*§. ſed nec alia iuſtior,& §.porrò,quę ſit prima cauſ. benef. amitt.* vt propterea vaſallus per ſpecifica capitula fidelitatis iuramentum præſtare ſancitur,vt in *tit.de form.fidelit.de nou.form.fidelit.* aduertitq; *Reg. de Ponte in lect.* 2. *feud.num.*6.aliud eſſe iuramentum, quod vaſallus ratione feudi præſtat, aliud quod ſubditus ratione iuriſdictionis,ex *tex. in cap. vaſalli de pac.conſt.*illud fidelitatis,et à Barone præſtatur *cap.* 1. *quid pręced. deb.inueſt. an fidel.* hoc aſſecurationis, quod à vaſallis datur ipſi Baroni,*And.in Conſt. Regni poſt mortẽ* dicitur. Illud fortius ligat, quàm iſtud, quandocunque enim ciuis iuramẽto,quo ſe obſtrinxerat,haud ſtat; licèt periurus, ſed ciuis adhuc eſt.*Frecc.lib.*1.*num.*18.*fol.*14. *& lib.*2.4.*auth.fol.*194.Verùm aliud eſse fidelitatis iuramentum, aliud ipſammet fidelitatẽ, aduertit *Bald.* in

in conf.391.ex num.3. vol.2. quem laudat *Reg. Lanar. in repet. §. huius autē generis,ex quib.cauf.feud.amitt. num.*108.explicans quomodò effatum *Isernia* procedat; vt fidelitas pacto remitti possit,cum fidelitas sit de feudi substantia, idest fidelitatis iuramentum,quod est de forma,nō autem de substantia, vt notat *Frec. in cit.loc.*licet ipse *Lanar. ibidem in vers. aduertendum, vsque ad n.*114. dicat,etiam ipsam fidelitatem, quæ in omittendo consistit, non autem, quæ in faciendo,remitti posse, quæ notatu digna sunt, dùm in ore omnium est,quod fidelitas,cum sit de substantia remitti nequeat, quæq; *Lanar.* distinctio concinit *Camer.* theoricę *in cap. Imperialem, car.*35. *lit.D.* notantis, fidelitatis formam, de qua in *cit. tit. de non. form fidel.* complecti præcepta affirmatiua, & negatiua,& proindè, concesso feudo franco,vasallum obstringi ad illa seruitia domino, quæ sub præceptis negatiuis continentur, non autem sub pręceptis affirmatiuis,& sub *lit. F. vers.non obstat*, explicantis suę distinctioni obicem non afferre commune illud dicterium, seruitium in fidelitate contentum remitti non posse,& tale pactum nullitati subiacere vti contra rei substantiam,*arg. l. si quis ante, ff. de acquir.poss.* quę distinctio *Camer.* in materia feudi frangi non arridet *Reg.de Curte in diuers.feud. cap.*13. *incip.cum igitur in feudo à n.6.*

Sæpissimè vocatur vasallus, hocq;nomen latinè esse clientem *Budæus*
9 scripsit *loc.mem.lit.F.* quo nomine iura feudalia vtuntur sexcentis in locis in *cap.*1. *§.vasallus,si de feud. fuer.controu.§.vasallus, de pac.const.* quem hodiè attento communi vsu loquendi,nuncupamus vasallum, qui alicui Baroni subest, quamuis stricta significatione dicatur, qui feudum ab aliquo tenet. Hinc *Afft. in cit.cap.*1.*qual.vasall.in princ.*tres personas distinguit.Vna est,quę solum habet feudum sibi ab aliquo inuestitum, & hic dicitur illius vasallus,& non subditus,exemplisquè id ipsum probat; altero de Rege Roberto,qui licèt Imperatoris Henrici ratione feudi Comitatus Folquarquerij, quam ab eo tenebat, esset vasallus, non tamen erat ei subditus, seù subiectus, ex *text. in clem.Pastoralis, §.denique, & §.rursus,de re iudic.*& altero ex *Specul.in tit.de feud. §. 2. vers.*24. de Rege Aragonum,quem vasallum Episcopi Malicolicensis,à quo Montis Pesulani feudum tenebat, non autem ei subditum dicit. Infeudans enim quandam superioritatem cum infeudato habet ratione rei,*cap.certè, extr. de re iudic.* non autem iurisdictionem in ipsius personam, notat *Cardin.Floren.in cit.clem.pastoralis, §.deniquè.*Alia est persona,quæ solum domicilium,aliaq; bona in illo loco existētia habet,& dicitur subditus,& non vasallus. Alia demùm est persona, quæ feudum habet, & domicilium, & dicitur nedùm *vasallus*, sed subditus; At huiusmodi nomen,*vasallus*,non reperiri in toto *Volum.Cod.Pandect.Instit. ac nonnullarum Constitut.* monet *Isern. in proem.feud.q.*4.necnon *Iacob. Aluar. Odofr.* relati à *Io.Garz. cit.tract. de expen.& mel.cap.*11.*nu.*8. ibiq; adducens ad hoc damnatæ memoriæ I.C. Gallum, eum confutat, dum euomuit, Carolum Magnum Hispaniam subiecisse, cum totum oppositum fuisse asserit,& accidisse in Ronces Valles,& nititur testimonio *Donati Acciaiolo*, qui vitam Caroli Magni conscripsit, id ita testantis cū morte Rotolandi,quem nos Orlandum vocamus,& quem nepotem ex Caroli sorore dicit, ibiq; etiam sub *num.* 11. refellendo eiusdem Galli I.C. dictum quoad Francorū consuetudines à quibus has feudales fluxisse consuetudines diui-

na-

natur, recenset historiam de origine nostrorũ ab Austria Inuictissimorũ Regum ab illo Carolo Magno, authoritate *Hadriani Barlãdi in historia Ducum Barbantiæ.*

Aliquando infeudatus appellatur Capitaneus, vt in *cap.1.quis dicat Dux,*
10 *in cap.1.§.1.de his, qui feud.dar.poss. & in cap.1. de nat.feud.* & ille dicitur, qui à Principe feudum habet; sicuti Comes, & Marchio, & nuncupantur Capitanei, quasi respectu aliarum personarum capita alta habentia, cũ sint in dignitate cõstituti, ex *Isern. in dicto cap. 1. 2.col. vers. item dant, num.6. qui feud.dar.poss.* dicit *Iacobin.de Franch.in eodemmet tit.nu.1.& 2.*vbi istos esse ait, quos nos vulgò Barones appellamus, & esse homines potentes, & capita in Regno, declarat *Frecc.de orig. Baron.num.6.*& tangit *Bal.in addit. cap.1.de his, qui feud. dar.poss.* super verbo, *Marchio, col.2. ver.Capitanei,*& in Lombardia appellãtur Magni Castellani, *Bal.in cap.vno de delegatorum, col.fin. vers.item de offic.deleg.*laudatus à *Iacob. cit.loc. num.2.* Nostro autem vulgari sermone Capitanei dicuntur, qui à Rege in demanialibus locis, & à Baronibus in eorum feudis, vbi vasallos cum iurisdictione habent pro administrãda iustitia ad anni curriculum destinantur, vt in *pragm.1.§.2.de offic. Iudic.*& diximus in *rit.2.lib.1.num. 52.* cuius loci memor est *d.Altimare ad Rouit.cons.81.ex num.2.lib.1.* qui etiam à capite denominationẽ trahunt: nam sicut caput corporis dominatum tenet, ita Capitanei cæteris de loco dominantur.

11 Hinc in Regno Neapolis Regia Ciuitas, in qua Prorex residet, Caput Regni dicitur, *l.1.ff. de offic. Pref. Aug.*ex quo *text.*desumunt ibi DD. haud sat esse Regnum ingredi Successorẽ pro illius regimine, nisi locum, vbi Prædecessor gubernium exercebat, ingressus fuerit, *textumque in l.obseruare, de offic.Proconsul.* non vendicare locum in officijs annexam habentibus administrationẽ, detrahitur ex adductis à *Frãch. decis.393.* ad cuius *decis.* concinnitatem videnda exarata à me in *rit. 2. lib. 1.* multaque de capite subnectit *Paris de Puteo de reinteg.feud. cap.115.ex num.17.pag.216.*necnon *Afft. in const.si aliquis Baro num.5.* inferens Ciuitati in Prouincia tenenti principatum competere prærogatiuam, de qua in *l.si quis, C.de natur.lib.& l.C.in l.cum in diuersis, de relig.& sump.funer.* locum religiosum ex corporis humatione prçconizat, vbi caput sepultum est ob
12 faciem, quæ *hominis principalior pars est, quo text.* nititur *F.Angel. Elli in suo speculo spirituali* vulgari edito sermone in *dialogo 10. nu.7.* dum sustinet mortuorum resurrectionem faciendam in loco, vbi reperitur caput: reiecta sententia, opinãtiũ, vbi cor inuenitur, ex *Arist.* dicente, esse cor natiuitate primum, & morte nouissimum, & *Auicenn.* Cor esse vænarũ, & neruorũ principiũ, atq; ex illo omnes influi in corpus vitales spiritus, itẽq; diffundi
13 Hinc passim antiqui, caput partem scilicet nobiliorem, pro toto vsurparunt: vndè Propertius in elegijs *Nec te, dulce Caput mater Scribonia læsi.* Ex hoc itemquè *text. glos. in Const. Regni, si quis baro lit.C.* eruit Baroniæ, seù Comitatus caput priuilegio, ac prærogatiua illius *Const.*potiri, vt nempè Baro, vel Comes de illo dotarium constituere non valeat. Et ex eodem *tex.*infert.*Frecc. lib.2.in tit.quis dicatur Baro, num. 93.fol. 79. à t.*quod vbi existit alicuius Sãcti Caput, ibi dicitur adesse totum illius Corpus, & censentur concessæ indulgentiæ, quam illationem non posse in caponibus fieri, obseruat *Gallus Cassan. in loco à Frecc.* adducto; ibique multa de priuilegijs, & prærogatiuis capitis

Ddd *num.*

num.43.& 44.pluresque refert ca-
sus, aliosque adducunt Affl. in cit.
const.si quis baro ex n.5.Paris c.215.
necnon Felyn. in cap.cum non liceat
in 1.& 3.col. vers. demũ ad prædicta
de præscript.Syla.nupt.verbo,est nu-
bendum num.29.pag.276.& Roman.
cons.444.

Tandem feudatarius nuncupatur Ba-
ro, & est vulgare nomen in Regno
Siciliæ,teste Io.Blan.in summ.tit. de
14 vasall. & cor. differ. col.1. & apud
Neapolitanos Cassan. in catalog.
Glor. mund. 8. p. col.4. fol.4. cuius
verba refert Frecc.in tit.de orig.Ba-
ron.num. 8. subnectens huiusce no-
minis dignitatem, atque originem,
quem laudat Auus meus ad Gram.
dec.34.sub num.2.illum clarissimum
appellans ex de Ponte consil.14. nu.
45.& notant Fontanel. de pact. nu-
ptial. claus. 4. glos. 10.p.1.num.10.
Mastrill.de magistr.lib.4.cap.2.num.
53. & 54. Domin. Antunez Portu-
gal de donat.reg.p.2.lib.1.par.2.cap.
6.§.5.num.63.& 64.insinuans, Ba-
ronem dici à Barya; quod est no-
men græcum, latinè idem signifi-
cans, quod grauis, & fortis. Vel à
nomine hæbraico,quo latinè deno-
tatur filius ex Cabedo decis.104. nu.
2.p.1.& Fontanel.cit.num.5.qui nu.
68. tradit huiusmodi dignitatem
proximam esse post Comitem, ex
Cassan.p.5. consid.56.& cit.p.8.con-
sid.15.Surd.consil.453.num.35.Con-
sil. Paschal.de patr.potest.p.4.cap.2.
num.42.Schrader.de feud.p.10. sect.
1.n.210.& cons.17.nu.170.& Reg.
de Ponte de potest.Proreg.tit.7.num.
11.& in lectur.feud.6.num.48. Ca-
pibl.de baron. in rub.num.26. lib.1.
Consil.Rocc.de offic.Rubr.13.§.9. nu.
20.& præferri alijs nobilibus, qui
non sunt Comites ex Boer. de orig.
graduum utriusque fori 2.p. num.8.
Cabed.alleg.dec.104.num.4.vt prop-
tereà doctè more suo responderit
D.Blasius Altimare ad Rouit. cons.8.
ex num.33. lib.3. baronem feudum
quaternatum nobile cum vasallis
possidentem, præferri in sedendo,
alijsque functionibus simplici nobi-
li, etiam de Sedili huius Ciuitatis,
in re tamen ad illud sedile non spe-
ctante, quod confirmant Boer. de
orig.graduum utriusque fori 2.p.nu.
8. Gabed: dec.104.num.4. Giurb.de
succed.feud.§.1.glos.4.num.1.Portu-
gal.cit loc.sub nu 68. de Baronibus
scribunt Christophorus Besoldus di-
scurs. polit. & Thesaur. pract. voce
Freuherren num. 52. & voce Szerr.
Schaffren. num. 46. Kœnigithe polit.
par.1. cap.38. n.21. Nolden.de nobi-
lit.cap.8. num.192. Menochius cons.
109.Calefat.de dignitat. equester. n.
12.Caspar.Zerch.de tract.fol.26.Pō-
tan.orig. Francia,fol.598.Freher.ad
Petr. de Andlò 2.cap.12. Fauchet.de
orig.2.cap.5.de illorum origine Rena-
tus Coppinus comm.de doman.Franc.
lib.3.tit.26. nu.8. Pithæus aduersar.
lib.1.cap.8.Petr.Neig.miscell.quæst.
par.1.quæst.2.num.54. Peregr.Iuni-
nus de citat real.lib.1.cap.1.nu.791.
& 939. De illorum authoritate ex
nostratibus Paris de Puteo, Mari-
nus Frecc. Capiblanc. Regens Rouit.
Nouar. de grauam. vasallorum. De
Ducibus Ioachim Cluten syllog.rer.
quotid. num. 26. tit. 6. Lancellott.
templ. omn. Iudic. Besold. thesaur.
pract.voce Szer.Rog.num.45.Redol-
phinus de origin.& dign.Duc.Italiæ,
Paurmeister 2.de iurisd.cap.9. num.
3. Heig. 1. qu.2.Neap.4.digestor.tit.
Dux Schanborn.6.polit.11.De Du-
catu Normandiæ Guilelmus Bene-
dictus. De Ducum Italiæ, quibus
regalia iurati imperij competunt,
origine, dignitate, & potestate.
Ludouicus Rodolphin.de Sabloneta.

Sed animum nostrum ancipitem te-
nent Andr.& Affl.in const.si aliquis
baro, discrimen constituentes inter
15 baronem, & militem,quem omnes
intelligunt,idest feudatarium,ex eo
quia baro dicitur,qui habet castrũ,
vel castra, vel feuda quaternata;
nec-

necnon habet sub se aliud feudum, seù alia feuda quaternata, quæ per alium, seù alios ab ipso tenent, vel tenent in baronia, seù ipsius baronis castro, secùs si non haberet alios ab ipso feudum quaternatum tenentes, baro haud diceretur, sed simplex miles, seù feudatarius, & probari autumant ex *Constit. post mortem* subdentes, feudatarium illum esse, qui feudum habet, ex quo
16 seruitium militare, seù adoha Regiæ prestatur Curiæ, de qua baronia nonnulla *Isern.* exarauit *in cap. 1. de cap. qui Cur. vend. num.* 8. *& in vers. similiter in 2. add. num.* 20. Ex quibus locis *Isern. Reg. de Ponte* excitat dubium, *in tract. de potest. Proreg. tit. 7. num.* 2. an inter feuda titulo decorata connumeretur, ac de
17 ea ficuti de alijs titulatis iudicari, & in eius alienatione regis impetrari debeat assensus iuxtà *prag. nonem capitum*, de quo agit quoque *Rosental. in cap. 2. concl. 1. n. 9.* adducens sub *lit. E. Affl. in cap. 1. n. 6. quis dic. Dux*, *& Auctorem damnatæ memoriæ*, notantes baroniam non esse feudum titulatum, illorúque dictum locum vendicare in Gallia, non in Germania; Et *Frecc.*
18 *cit. tit. de orig. baron. num. 26. fol. 9.* declarans dictum *Isern. & Affl. cit.* in locis monet, baronem altero de duobus modis creari posse; primò si Rex ex certa scientia castrum, villam, vel aliud feudum in baroniam concedat, & eum esse baro-
19 nem velit, tunc talis erit, haud refragante, quod non habeat alia feuda, quæ teneantur sub eo, & ab eo, prout requiritur, vt sit baro, cum enim Rex sit feudorum dominus, de illis ad libitū disponere valeat, & super eis nouas erigere dignitates, & infert *Frecc.* ad multa à *nu.* 39. quæ Principi, potissimum Regi nostro licet facere, & ex eiusdem *Frecc.* effato *num.* 43. *Reg. de Ponte indic. loco num.* 6. explosa *Affl.* opi-
20 nione, obseruat, quod si baronia à Titio possessa deuoluta ad Regem aliquo iure fuisset, si deindè illa Seio concedatur, Seius, baro non erit, nec baroniam habebit, nisi expressè diceretur, quod eam in titulū baroniæ concederet, sicuti quādo comitatum concedit, oportet in comitatus titulum illum concede-
21 re, quia illa dignitas est extincta, per incorporationem ad Regem, de quo latiùs *Frecc.* à quo desumpsit sub *cit. num.* 45. Secundo modo baronem creari autumat *Freccia* si baro plura habens feuda, vnum Seio cum Regis assensu concedat, vt ab eo, & sub eo Seius teneat, quia tunc illud feudum Seio concessum, licèt per priùs non fuisset quaternatum, quaternabitur ex Regis assensu ex *l. obuenire, de verb. signif. §. interim, Auth. de defens. Ciuit.* adductis ad hoc ab *Isern.* eritque baro, quia sub se aliud tenentem feudum quaternatum ab eo, & sub eo habet, quod non esset, etiam si ipse baro plura haberet feuda, quæ ab alijs tenerentur non quaternata, sed simplicitèr, vel Attenasias etiā
22 sub nomine feudi, sed esset Capitaneus, seù maior Valuasor, iuxta nomina feudalia, *cap. 1. de his, qui feud dar. poss.* & idem *Frecc. sub num.* 40. quodamodò obiurgat *And. Afflict. Parid.* aliosque neotericos, qui rationem minimè tradidere, cur ad finem, baroniam erigendi, sit neces-
23 se, vt Baro vnum feudum Seio cōcedat Regis præuio assensu tenēdū ab eo, & sub eo, ipseque illā tribuit *sub num.* 40. aiens fuisse hoc in Regno morem introductum concedēdi feuda quaternata ex Regis assensu, illudquè vt à Barone alteri concederetur, vt ab eo, & sub eo teneretur, quique mos est ad instar legis, cum omnes feudales constitutiones à consuetudine cæpissent, & isthæc consuetudo varia, & localis fuisset, vnaquaque Ciuitate

Ddd 2 suos

24 suos habente mores, dilucidatquè ex *num*.41. huiusmodi concessionē à barone factam vocari subinfeudationem, & subinfeudatum, sed barbaro, & rudi vocabulo, latino
25 subbeneficium, & subbeneficiatus, ibiquè etiam explanat sub eodem *num*.41. quid præseferant illa verba, tenendum ab eo, & sub eo, vt scilicet subinfeudatus à barone habeat immediatè, & in capite ab ipso
26 barone, & hanc declarationem depromit ex litera *text. in constit. honorem nostri diadematis*, vbi interdictum est ex illa *Const*. Comitibus, baronibus, & feudatarijs Castra, vel feuda quaternata tenentibus in capite à Regia Curia, vel ab alio, ne audeāt vxores ducere, nec filias in matrimonium collocare, &c. fine Regia permissione. Et sic ex mem. *text*. habetur, quod quando quis ab alio feudum tenet, etiam dicitur in capite ab eo tenere. Secundò dicit ex *And. in cap*.1. §. *similiter, de cap. qui Cur. vendid. num*. 14. *vers. fendū ergo*, vbi teneri in capite declarat, idest immediatè, prout ipsemet *And*. declarat in alijs *ibi* recensitis *locis* per *Frecc*. Tertiò exprimit ex *eod. And. in cap*.1. *Gl si quis demanso, de controuers. inuest. num*. 20. *vers. Rex dando in feudum*, aiente, quod est forma priuilegiorum, vt in concessionibus, quæ à Rege de feudis fiunt, dicatur, vt à se tātùm teneat, & nullum alium superiorem dominum cognoscat, prout ipse *And*. dixerat in *cit*. §. *similiter*, quod teneri in capite intelligitur, idest immediatè, vt dicit forma priuilegiorū; si ergò hæc est forma priuilegiorū, vt in capite teneatur à Rege, idest immediatè, quando Rex concedit feudum, quando proindè baro subinfeudat, tenendum ab eo, & sub eo intelligitur in capite, & immediatè ab ipso barone, & ipse *Frecc*. testatur vidisse priuilegia Illustriū de Regno, qui habent vasallos tenentes castra ab eis in feudum, in capite, & immediatè; quorum verborum explicatio tradita à *Frecc*. non omnibus arridet. Sunt enim dicta verba posita ab *Isern. in mem. constit. si quis baro*, vbi *Isern*. illa verba non aliter explicat, sed tantùm hoc dicit (*& potest quis habere plura feuda, vt hic dicitur, & tunc si sūt quaternata, vel non, det vnum alij cum consensu Regis, vt ab eo, & sub eo teneatur, & erit baro*, hæc *Isern*.) Vndè alij inter quos *Affl. in cap*. 1. *num*. 52. *de contron. feud. apud par. Reg. de Ponte lect*.1. *num*.85. *Conf. de Georgio cap*.8. *sub num*.7. *in sua feudali repetit. Reg. Lanar. in add. ad suū patruum pag*. 154. *ex num*.121. explicant v3. vt teneatur ab eo, scilicet barone immediatè, & in capite; & sub eo, scilicet Rege consentiente mediatè tamen, idest mediante persona baronis illud feudum concedentis: Verùm si *Frecc*. explicationem quis insequi voluerit, vt suprà verba illa, ab eo, & sub eo intelliguntur tenere in capite, & immediatè à barone, perpendēda sunt *Isern*. verba, qui non obstringit in Regis assēsu illa verba, vt ab eo, & sub eo teneatur apponi debere, vt existimauit *Reg. Rou. in rub. de feud. num*.74. in illa quæstione, nùm Regis assensus in subfeudatione à Barone impetratus statim efficiat feudum quaternatum secundum quid, seù mixtum, vt dicunt, quia non quoad omnia, & quoad omnes effectus est quaternatum, sed secundum quid, & quoad quædam, vt declarat *Frecc. lib*. 2. *prima differ. num*.13. hos effectus huiusmodi explanans. Sed *Isernia* dixit, quod si baro habens plura feuda, det vnum alij cum consensu Regis, vt ab eo, & sub eo teneatur, erit baro, & sic concedens feudum in concessione dat illud feudum ea lege, vt ab eo, & sub eo teneatur cum Regis consensu, igitur illa verba ad ipsum ba-

baronem legem apponentem, referuntur, hisq; concinit *tex. in clemen. pastoralis de sent. & reiudic.* quem
27 *Reg. Rouit. ibi* adduxit, & à quo *tex.* puto illa verba habuisse *Isern.* cum per nonnullos annos post latam
28 sententiam à Clem. V. quæ incidit intra octo annos, quos vixit à die Pontificatus sui, quem ademptum fuisse anno 1305. inquit *Genebr. Cron. lib. 4. pag.* (mihi) 691. *Isernia Commentaria ad Const. nostri Regni* fecisse anno nempè 1316. teste *Lipar. in vita ipsius Isern.* quamuis *Præs. Io. Aloys. Mormil. in sua disput. ad Princip. in Regn. Cōst. et cap. n. 16.*
29 fateatur *Isernia* huius vitæ exordium sub Frederico II. exitum verò sub Rege Roberto sortitum fuisse, & illum *Iserniam*, quem *Paris de Puteo*, alijq; narrant tempore Reginæ Ioannæ decessisse à Gallo interemptum non *Iserniam* feudorum interpretem fuisse, sed eius nepotē eiusdem nominis, & sic ex Archiuij nostri claris monumentis comperisse, id quod confirmatur ex quo *Gabriel Sarayna in Epistola*, quam *in initio Constit.* conscripsit nostro Collegio, memorans Auctores, qui in his *Const.* laborarunt, de duobus testatur Isernienfibus, nempè de Andrea, & Leonardo, quos vocat *Isernates.* Sed *Lipar.* opinioni arridet quoq; *Capyc. decisio* 130. *nu.* 43. illamq; *Capycio* citato sectantur *Valentin. Forsterius in histor. iur. ciuil. Rom. inter tract. to. 1. pag. 56. M. Mātua de viris Illust. pag. 161. & in to. 11. p. 1. fol. 37. q. 14. num. 7. Hier. Gigant. de crim. læs. Maiest. ex Affl. in §. & bona committentium, col. 1. & 2.* notans, ob eius obitum Reginam Ioannam Constitutionem edidisse, quod occidens Regium Consiliariū ex particulari quoque odio, in pœ-
30 nam incurrat in læsæ Maiestatis crimen, & idem *Affl.* refert *in tit. de his, qui fideiuss. num.* 38. vidisse Reginæ præfatæ rescriptum, quo sceleratissimi illi, qui virum insontem, & Reipublicè apprimè vtilem Andream interficere, huiusmodi criminis pœna mulctatos fuisset, quāque *Constit.* addit non constituere ius vniuersale, cum alitèr iure attento communi sit dicendum in occidente illum ex priuato odio, de quo nos pleniùs alibi.

Sed quicquid sit, an *Andreas*, post præfatam Clementinam, sua edixerit in Constitutiones Commentaria, vel à Clementina illa sibi fuerit mutuata, vel nè verba, cum sit dare casum, vt idē in ambobus spiritus, eademque per ambos prolata sint verba, satis erit, quod ex illa *Clementina*, ex qua suum tuetur effatum *Reg. Rouit.* probetur manifestè intellectus suprà traditus, ibi nāque Clemens V. inter alias rationes præconizans Imperatoris Henrici sententiam aduersus Regem Robertum nullam, illam adducit, quia Regnū, & alia in Regno, quibus Imperator Robertum priuauit, non sub eo, & ab eo Imperatore tenebat, sed sub nobis, et à nobis Pontificibus. Vndè *Isern.* ijsdem vtens verbis in Barone, qui feudum ea concedit lege, vt ab eo, et sub eo teneatur, intelligi debet, prout Pontifex intellexit in *mem. clement.* vt suprà; teneatur sub barone, et à Barone, et videndus *Lanar. in cit. add. ad summ patrnum pag.* 154. *à num.* 121. non adhærens *Frecc.* benè loquenti, vt sui moris est, explicationi à quo quamplurima vtilia habes dicente potissimùm in *tit. quis dicat Baro lib. 2. fol. 70. sub num.* 5. esse per quam vtile prædicta scire, nàm quoties à
31 Rege fit de Baronia mentio, minimè intelligitur de illo barone vulgariter dicto significante feudatarium illum habentem cum iurisdictione feudum, sed baronem, qui subfeudatarium habet tenentem ab eo, et sub eo feudum, vel cui Rex in baroniam feudum concessit, Re-

gis

gis enim verba secundum inter-
32 pretationem prudentium, non au-
tem vulgi sunt intelligenda aucto-
ritatibus *ibi* adductis.

Ad id verò, quod *Isern. & Affl.* dixe-
rant, esse discrimen inter Militem,
33 et Baronem in *locis suprà adductis*,
dicimus, non ex hoc non posse Ba-
ronem militem appellari, quin iure
aliquo pro priori, militis appellatio-
ne dignior est baro, qui subfeuda-
tarios habet, quam vasallus vnicũ
feudum, vel plura sine subfeudis,
quia ad Regis seruitium habilior
redditur cum maiori numero equi-
tum, & armorum, ex *And. in §. firmi-
ter*, notat *Frecc. cit. tit. quis sit Baro
num.* 4. Ratioq; cur feudatarius mi-
les dicatur, vt suprà, quia sicuti mi-
les de mille eligitur vnus *l. 1. in fin.
de milit. testam.* sic feudum conce-
dens eligit, & eligere solet illum,
qui ipsi domino seruire, illumque
tueri possit, teste *And. in cap. 1. in
princ. Imp. Loth.* magis baroni, quam
simplici feudatario conuenit. Vndè
non infimæ notæ II. CC. dixere,
feuda originẽ traxisse ex Iustiniani
34 tempore, iure communi cognita,
& esse militiam, de quibus mentio
fit in *l. omnimodò, §. imputari, C. de
inoff. testam. in l. in pluri, §. alũno, de
leg. 2.* & in aliis iuribus penès *Frec.
de orig. feud. num.* 39. subnectentem
ex *Conrado Gener. in sua bibliothe-
ca pag.* 225. haberi, veteres consue-
35 uisse feudales consuetudines iura
appellare militaria, et seruitium,
quod in Regno à feudatario domi-
no præstatur, militare nuncupari
36 seruitium, ex *Andr.* in locis ab eo-
dem *Frecc.* memoratis ex *num.* 45.
& ideò puto *Frecc.* dixisse huiusmo-
di seruitium appellari militare, quia
37 in alijs locis quomodo illud de-
beatur, si non exprimatur, vel si nõ
dicatur ad seruiendum, quale in-
telligatur seruitium, DD. non con-
ueniunt, de quo *Andr. in cap. 1. §.
huius autem generis in quib. caus. n.*
9. *vers. sed si infeudetur*, multa enar-
rat, & ibi *Præs. Liparul.* latè tres di-
stinguit casus. *Reg. de Curt. in cap.
13. incip. cum igitur in feudo à num.
10. & Camer. in cap. Imperialem, pag.
37. lit. P.* feuda militiç æquiparat ex
38 *Isern. in cap. 1. §. valuasores, de his,
qui feud. dar. poss.* quem laudat quo-
que *Bammac. in cap. in generali num.
651. de feud. def. contr. pag.* 209. ar-
guẽs à militia, quç in generali obli-
39 gatione comprehenditur, *l. fin. &
Auth. ibidem, C. de pignor.* ad feudũ,
cui illa æquiparatur, vt similiter
sub generali cõtineatur cuius dicti
oppositũ deindè substinet ex *mem.
tex.* plures quæstiones ibi disserẽs.

An autem barones titulati dicantur,
ac baronia inter regales dignitates
40 sit adscribẽda? Tituli enim dicũtur
illæ regales dignitates, de quibus
41 in multis locis in feudorũ libro, &
in specie in *rubr. de feud. March.* vbi
regali dignitate insigniti dicuntur,
qui Imperatoris munificentia de
huiusmodi titulis fuerint inuestiti;
sed in *præf. tex.* postquam *Lipa-
rul. in Andr.* animaduerterat in illis
42 verbis; *Quod si Imperator inuestiuit
per beneficium, & feudum aliquem*,
vt illud verbum, *feudum*, deleri tan-
quam superfluũ debeat cum in to-
to feudali libro beneficiũ pro feu-
do accipiatur, & esse *Loffredi* moui-
tum ibi *in princ. in sua paraphrasi ac
Frecc. de subfeud. lib. 1. de orig. feud.
num.* 55. nectit, latino sermone ap-
pellari beneficium, quod in libro
feudorum nuncupatur feudum, &
Bud. in pand. fol. 19. *lit. F.* notat res
43 beneficiarias vocatas, quæ in feu-
dum possideutur, postquam inquam
Liparul. hoc in *Andr.* deprehende-
rat, licet immeritò; nam plurièş sy-
44 nonimis vsi II. CC. fuere, vt teste
*Albert. de Pergam. de prapasit. num.
128. inter tract tom* 18 *pagina mihi*
277. Synonima, necteus esse, quæ
sub diuersis nominibus prolata,
45 vnum, & idem significant, quibus
fæ-

sæpenumero Oratores, Poetæquè vtuntur, subsequitur *Liparul.* in verbo *regali* firmans ibi inter regales dignitates connumerari baro-
46 nias, atque vicecomitatus auctoritate ductus *Rain.in cap.imperialem, §.preterea, de prohib.alien. per Feder.* quemque insequitur *Iacob.* in
47 verbo, *Dux*, atque Regem in suo Regno has conferre dignitates, ad tradita ab *Aluar. in cit. cap. 1. col. 2. in princ.de his, qui feud.dar. poss.* et asserendo posteà *in fin. de Baronia*, tu vide *Frecc. in 1. lib. quis dicatur Baro nu.* 4. innuere videtur, vt etiam *Frecc.* ibidem inter Regales dignitates Baroniam constituerit, tamen *Freccia ibi* hoc apertè non insinuat, sed benè magnam asserit, tunc existimatam fuisse dignitatem, et po-
48 testatem talia tenentis feuda, licèt hodiè rerum libidine, ac hominum insequente fortuna, omnium fuisse mutatam conditionem, et hanc esse nouam in Regno dignitatem, ex
49 consuetudine introductam, atquè Longobardis incognitam, et proindè in feudalium libro non fuisse positam, ac dignitatem esse comi-
50 tatu inferiorem, attenta generali Italiæ consuetudine, prout etiam fuisse incognitam Principatus di-
51 gnitatem, inquit in *tit. quis dicatur Princeps*, vbi quod isti abusiuè Principes dicuntur, cum propriè Princeps dicatur Imperator *iuribus ibi-*
52 *dem adductis*, ibiq; subiungit in Hispania Regis Primogenitum Principem, in Gallia Delphinum, et in
53 nostro Regno Ducẽ Calabriæ nũcupari; Vndè meritò irridebatur quidam Principis titulo à Rege decoratus, dum in orationibus ab Ecclesia pro Principibus Christia-
54 nis decantatis, dicebat, pro ipso tunc illas effudisse preces. Et huiusmodi Principatus dignitatem longè differre à dignitatibus, de qui-
55 bus in titulis feudalibus, atq; legibus Regni, ac consuetudine præscripta eorum esse limitatam potestatem, atq, in dies limitari, dixit *Reg.Lanar.in repetit.cit.cap. 1. de his qui feud.dar. poss. num.* 36. & 37. & Baronem quãdoq; Principem nun-
56 cupari, largè attamen sumpto vocabulo, ex *Glo.in Clem. 1. de Bapt. in verb. Regum*, ibi *Glos.* enumerat, qui sub isto, *Princeps*, nomine continen-
57 tur. Et *Henr. Ros.in 1. tom. cap. 2. concl. 1. num.* 4. quod etsi in libro feudorum de Ducatus, Marchionatus, atq; Comitatus dignitate solũmodò mentio fiat, atq; eas inter re-
58 gales dignitates à vulgo interpretum denumerari, attamen ex identitate rationis idem arbitratur de Principatu, Dulphinatu, Vicecomitatu, atque Baronia, & in *lit. F.* probat ex Auctoribus, quoque ibi adductis, & ex definitione feudi regalis, dum dicunt, vt *Ducatus, Marchionatus, Comitatus, aut alterius regalis dignitatis, &c.* quæ verba, dicit alias concedere dignitates, quàm enumeratas, & roborari ex *mem. text.in cap. 1. de feud. Marchi.* sub illis verbis *de Marchione, Ducatu, vel Comitatu, vel aliqua alia Re-*
59 *gali dignitate*, & in Germania inter Comitem, & Baroniam nullum esse, nisi nominis, discrimen, & quod Comites, Barones præcedant, & in *cap. 9. concl.* 55. *num.* 2. dicit in baro-
60 nia nonnullos dissentire, & sub *lit. G.* allegat authores, & ex nostratibus *Isern.in cap. Imperialem, §.prætereà Ducatus, Afflict.in cap. 1. nu. 6. quis dicatur Dux*, vbi dixit *Baronatus non esse feuda titulata*, & *Frecc. lib. 2. de differ.inter feud.regal.diff. 1. num.* 2. quanque quæstionem an Baronia sit inter regales dignitates, atq; inter feuda titulata connumeranda sit dispungunt *Bert.consil. 191. vol. 1. & cons. 4. nu. 204. vol. 2. Zazius de feud. 5. p. tom. 4. Cassan.in Catal.glor.mund. 5. p. consid.vlt. Pacian.de probat. lib. 2. cap. 37. num. 6. Portugal.de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 6.*

cap.6. §.5. num. 67. necnon Reg.de Ponte tit.7.vbi à nu. 11. respondet, atquè declarat obiectum de text.in d.Glos.prætereà Ducatus,in quo de baronia non fit mentio, & proindè dicunt illam esse diuisibilem, quam
61 diuisionem expresè prohiberi in feudo Marchiæ Ducatus, atq; Comitatus: licèt aduersus huiusmodi Federic. constet, hodiè communiter in Italia, & cetris partibus Alemaniæ,imò in tota Alemania obseruari, vt dignitates præter Regias, vt Ducatus, Marchionatus, & Comitatus,& his similia,diuidantur,sicuti cætera illodia, testatur Hieron. Scurf.cons.127.num.5. inter constit. feud.rationes,& iura adducēs,quomodò isthæc defenditur consuetudo,ac II.CC. recenset illam tutantes,ac potuisse induci contra sancita in memorato §.prætereà Ducatus, ac prælertim laudat Bald. in eod.§. prætereà Ducatus 2. col. notabiliter dicentem, quod vbi vigeret isthæc consuetudo, talia diuidendi feuda, possent diuidi;quia nullum est dare ius positiuum, quod consuetudine mutari non possit, l.de quibus,§.fin. ff.de legib.Ibique firmat in Baroniæ alienatione,non Proregis sufficere, sed Regis requiri assensum, vt in pragm.nouem cap.ac iura nostri Regni adducit, atquè DD. ex quibus affirmatiuè concludendo, eam esse inter regales dignitates connumerādam,atq;Baronem Comiti æquiparari, vt sub num. 8. et 11. negat proindè Viceregis sufficere assensum:nec est putandum hoc intelligi debere de omni feudatario,quem nos communiter Baronem appellamus, nàm ad constituendam Baro-
62 niam,non sufficit vnum, vel plura feuda habere,sed requiruntur ea, de quibus nostrates in præfatis locis, & Foller.in memor.const.Regni Item statuimus,num.3.examinat quæstionem de Baronia,seù Comitatu Ecclesiæ simpliciter cōcessa,non adiecto si in feudum,vel aliter,nunquid sit intelligendum in feudum eam concessam fuisse; Et qui plura scire exoptat de huiusmodi dignitatibus, quas communiter Titulos nuncu-
63 pamus, & non immeritò, quia Titulus dignitatem significat, vt in Clem.fin. §.1. in princ.de sent. excommunic.adeat Mastrill. lib.4. cap.13. & 14.de Magistr.Portugal. cit.cap.6. Roxas de incompatib.Reg. p.4. cap.4. Theod. Hoeping.de iur. insig. cap.6. Ann.cons.56. num.18. Cancer. var. lib.3.cap.3.num.9. Rosental.de feud. cap.6. concl.2. & 3. & Reg. de Ponte de potest.Proreg.tit.8.num.38. quem laudaui in rit. 101. num. 40. lib.1. notādum esse nectit Episcopos,Titulatos præcedere debere,inseritq; literam Regis Ferdinandi,sic respōdentis; Episcopatus enim est omnium dignitatum culmen,ad tex.in cap.Venerabilis,de prabēd. cap.quanquam 2.q.7.& Glos.in cap.2.in verbo dignitatem de prebend.in 6.

Hinc cum fuisset etiam in nostro Regno dubitatum, an Titulati exteri, vt putà à Summo Pontifice,vel Imperatore electi. Ad hos enim omnes,in eorum locis regalium digni-
64 tatum,collatio spectat, quidquid dixerit Bald. de Pontifice in d. cap. 1.de feud.March.num.3. cum Papæ potestas inexplicabilis,atq;inenarrabilis existat,de qua Glos.in cap.1. de excess.prælat.& in cap.quoad trāslationem,de offic.deleg. & in cap.2.de relig.dom.ac Bald.in l.si testamenta, C.de testam & de pac.const.à verbo libellaria, & de potestate absoluta, quidquid vult, & quamdiù viuit mutare potest quadrata rotundis, ex Abb.in cap.cum venissent, de iud. & in specie indicat Mastrill.cit.tractat.cap.2. lib.1. num.6. Et proindè nedùm regales dignitates, sed Regna confert, vt sub num.11. An in-
65 quam,titulo pollentes exteri gaudere, vt cæteri Regni Titulati, debeant,& affirmatiuè fuisse determina-

hatum Catholicæ Maiestatis literis anno 1568.in controuersia cum Ascanio de Cornea, qui cum à Sũmo Pontifice Marchio electus fuisset,& indè per S.M.in Consiliarium status in Regno adscitus, & tanquã Regali munificentia in titulis constitutum, præcedere omnes alios Consiliarios titulo non laureatos: licèt antiquiores prætendebãt; cuius literæ tenorem inseruit *Reg.Camill.de Curt.in diuers.feud.p.1.fol. 13.in cap. incip. restat modo in fin.* haud obstante consilio *Reg. Lanar.* 72. contra quod consuluit Collegium Perusinũ inter *cons.Tob.Non.* 72.*tom.*1.atq;in hoc infert *Mastrill. mem.cap.*14.*num.*50.nectens fuisse in Supremo Italico Areopago decisum, vt Titulati electi à Summo Pontifice,seù Imperatore, debeant
66 in Regno etiam Regni Titulatos præcedere; sed eius effatum alijs medijs probare potest;non autem ex *cit.decis.* in præfata controuersia præcedentiæ cum memorato Ascanio, qui non alios Regni tituli fulgore nitentes, præcedere dicebat; sed alios Consiliarios nullis titulis redimitos;etsi antiquiores, tanquã duplici dignitate refulgens, prout est inueteratus stylus in Regno,teste *Camill.de Curt. ibidem num.7.& Lanar.nu.1. Surg.de Neapol.illustr. cap.27.nu.19. Reg.de Ponte in cons. 14.num.*38.*& in decis.*8.necnon ante eos *Frecc. lib.2. de subfeud.tit.de different.pag.* (mihi) 245.*Mastrill. mem.cap.*13.*num.*59.

Opportunè consulto hoc loco quæritur,quoties Titulati æquè,ac Consiliarij,vel R.C.Præsidentes adeunt Principem aulica manu stipati cum
67 Collegio,siuè cum Tribunalis corpore,vt in more positum habet Regia Camera die Veneri sacrato qualibet anni hebdomoda, vel quoties Excellentissimus Prorex S.C.Senatum aduocat ad ratiocinandum, siuè ad aliquam accidẽs causam pertractandam, sedere nè habeant in sella vti titulis exornati,vel in scabello, vt cæteri de Collegio, seù Tribunali? quo in themate? diuersimodè obseruatum legimus; nàm in Siciliæ Regno, teste *Mastrill. de Magistrat.cap.*13.*num.*65.66.*&* 67. Titulati Ministri coram Principe, quamuis incedant more Collegij, cunque Collegis sedent in sellis, alijs non titulo decoratis considentibus in scabellis, idquè testatur in incessu D.Mariani Magliaccio Marchionis Montis Maioris,ac D.Marij Gambacurta Marchionis Mottæ, & in hoc Regno de ordine Excell. Domini Albentium Ducis tũc Proregis, obseruatum extitisse prò Consiliario Decano D. Felice de Ianuario Marchione S.Massimi,qui sedentibus Collegis in scamnis,cõsedit sellæ;testatur *Tasson. de antephat.vers.7.obser.3. num.*87.tametsi ipse affirmet multotiès euenire; quod interuenientibus huiusmodi Ministris titulo excellentibus, vnà cum suorum militum consessu cum cæteris considean nulla excepta dignitate, & hoc idem refert consuetum cum Comite Molæ Regiæ Cameræ Præsidente,& Iacobo de Frãchis Marchione Octauiani.Huius praxis, quæ hodiernis viget tẽporibus,argumenta leges in Theorica Canonistarum desumpta in *cap.à collatione de appellat.in cap.postulastis de concess.præben. & in cap. vlt.de maiorit.& obedient.*in quibus reperitur Episcopo in Capitulo adstanti,vti Canonico non licere Epi-
68 scopalem sellam;& à gestis ab ipso tanquã Canonico appellari ad eundem vti Episcopum, considerata tunc in illa legali personarum pluralitate,& quod dignitas, quæ Capituli rebus non confert,non sit in Capitulo attendenda,*Roman.in l.si vero,§.de viro, col.3.ff.solut.matrim.* aduertit.

Hinc Cõsiliarij,Regentesque de Col-

cap.6. §.5. num. 67. necnon *Reg. de Ponte tit.7.* vbi à *nu. 11.* respondet, atquè declarat obiectum de *text. in d. Glos. prætereà Ducatus*, in quo de baronia non fit mentio, & proindè dicunt illam esse diuisibilem, quam
61 diuisionem expressè prohiberi in feudo Marchiæ Ducatus, atq; Comitatus: licèt aduersus huiusmodi *Federic. constet*, hodiè communiter in Italia, & certis partibus Alemaniæ, imò in tota Alemania obseruari, vt dignitates præter Regias, vt Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, & his similia, diuidantur, sicuti cætera illodia, testatur *Hieron. Scurf. cons. 127. num. 5. inter constit. feud.* rationes, & iura adducēs, quomodò isthæc defenditur consuetudo, ac II.CC. recenset illam tutantes, ac potuisse induci contra sancita in memorato *§. prætereà Ducatus*, ac prælertim laudat *Bald. in eod. §. prætereà Ducatus 2. col.* notabiliter dicentem, quod vbi vigeret isthæc consuetudo, talia diuidendi feuda, possent diuidi; quia nullum est dare ius positiuum, quod consuetudine mutari non possit, *l. de quibus, §. fin. ff. de legib.* Ibique firmat in Baroniæ alienatione, non Proregis sufficere, sed Regis requiri assensum, vt in *pragm. nouem cap.* ac iura nostri Regni adducit, atquè DD. ex quibus affirmatiuè concludendo, eam esse inter regales dignitates connumerādam, atq; Baronem Comiti æquiparari, vt sub *num. 8. et 11.* negat proindè Viceregis sufficere assensum: nec est putandum hoc intelligi debere de omni feudatario, quem nos communiter Baronem appellamus, nàm ad constituendam Baro-
62 niam, non sufficit vnum, vel plura feuda habere, sed requiruntur ea, de quibus nostrates in *præfatis locis*, & *Foller. in memor. const. Regni Item statuimus, num. 3.* examinat quæstionem de Baronia, seù Comitatu Ecclesiæ simpliciter cōcessa, non adiecto si in feudum, vel aliter, nunquid sit intelligendum in feudum eam concessam fuisse; Et qui plura scire exoptat de huiusmodi dignitatibus, quas communiter Titulos nuncu-
63 pamus, & non immeritò, quia Titulus dignitatem significat, vt in *Clem. fin. §. 1. in princ. de sent. excommunic.* adeat *Mastrill. lib. 4. cap. 13. & 14. de Magistr. Portugal. cit. cap. 6. Roxas de incompatib. Reg. p. 4. cap. 4. Theod. Hoeping. de iur. insig. cap. 6. Ann. cons. 56. num. 18. Cancer. var. lib. 3. cap. 3. num. 9. Rosental. de feud. cap. 6. concl. 2. & 3. & Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 8. num. 38.* quem laudaui *in rit. 101. num. 40. lib. 1.* notādum esse nec̄tit Episcopos, Titulatos præcedere debere, inseritq; literam Regis Ferdinandi, sic respōdentis; Episcopatus enim est omnium dignitatum culmen, ad *tex. in cap. Venerabilis, de prabēd. cap. quanquam 2. q. 7. & Glos. in cap. 2. in verbo dignitatem de prabend. in 6.*

Hinc cum fuisset etiam in nostro Regno dubitatum, an Titulati exteri, vt putà à Summo Pontifice, vel Imperatore electi. Ad hos enim omnes, in eorum locis regalium digni-
64 tatum, collatio spectat, quidquid dixerit *Bald.* de Pontifice in *d. cap. 1. de feud. March. num. 3.* cum Papæ potestas inexplicabilis, atq; inenarrabilis existat, de qua *Glos. in cap. 1. de excess. prælat. & in cap. quoad trāslationem, de offic. deleg. & in cap. 2. de relig. dom.* ac *Bald. in l. si testamenta, C. de testam. & de pac. const. à verbo libellariæ*, & de potestate absoluta, quidquid vult, & quamdiù viuit mutare potest quadrata rotundis, ex *Abb. in cap. cum venissent, de iud.* & in specie indicat *Mastrill. cit. tract. cap. 2. lib. 1. num. 6.* Et proindè nedùm regales dignitates, sed Regna confert, vt sub *num. 11.* An in-
65 quam, titulo pollentes exteri gaudere, vt cæteri Regni Titulati, debeant, & affirmatiuè fuisse determina-

na-

natum Catholicæ Maiestatis literis anno 1568.in controuersia cum Ascanio de Cornea, qui cum à Sũmo Pontifice Marchio electus fuisset,& Indè per S.M.in Consiliarium status in Regno adscitus, & tanquã Regali munificentia in titulis constitutum, præcedere omnes alios Consiliarios titulo non laureatos: licèt antiquiores prætendebãt; cuius literæ tenorem inseruit *Reg.Camill.de Curt.in diuers.feud.p.1.fol.13.in cap.incip. restat modo in fin.* haud obstante consilio *Reg.Lanar.72.* contra quod consuluit Collegium Perusinũ inter *cons.Tob.Non.72.tom.1.*atq;in hoc infert *Mastrill.mem.cap.14.num.50.* nectens fuisse in Supremo Italico Areopago decisum, vt Titulati electi à Summo Pontifice,seù Imperatore, debeant
66 in Regno etiam Regni Titulatos præcedere; sed eius effatum alijs medijs probare potest;non autem ex *cit.decis.* in præfata controuersia præcedentiæ cum memorato Ascanio, qui non alios Regni tituli fulgore nitentes, præcedere dicebat; sed alios Consiliarios nullis titulis redimitos;etsi antiquiores, tanquã duplici dignitate refulgens, prout est inueteratus stylus in Regno,teste *Camill.de Curt. ibidem num.7.& Lanar.nu.1. Surg.de Neapol.illustr. cap.27.nu.19. Reg.de Ponte in cons.14.num.38.& in decis.*8.necnon ante eos *Frecc. lib.2. de subfeud.tit.de different.pag.* (mihi) 245.*Mastrill. mem.cap.13.num.59.*

Opportunè consulto hoc loco quæritur,quoties Titulati æquè,ac Consiliarij,vel R.C.Prȩsidentes adeunt Principem aulica manu stipati cum
67 Collegio,siuè cum Tribunalis corpore,vt in more positum habet Regia Camera die Veneri sacrato qualibet anni hebdomoda, vel quoties Excellentissimus Prorex S.C.Senatum aduocat ad ratiocinandum, siuè ad aliquam accidẽs causam pertractandam, sedere nè habeant in sella vti titulis exornati,vel in scabello, vt cæteri de Collegio, seù Tribunali? quo in themate? diuersimodè obseruatum legimus; nàm in Siciliæ Regno, teste *Mastrill. de Magistrat.cap.13.num.65.66.& 67.* Titulati Ministri coram Principe, quamuis incedant more Collegij, eunque Collegis sedent in sellis, alijs non titulo decoratis considentibus in scabellis, idquè testatur in incessu D.Mariani MagliaccioMarchionis Montis Maioris,ac D.Marij Gambacurtæ Marchionis Mottæ, & in hoc Regno de ordine Excell. Domini Albentium Ducis tũc Proregis, obseruatum extitisse prò Consiliario Decano D. Felice de Ianuario Marchione S.Massimi,qui sedentibus Collegis in scamnis,cõsedit sellæ;testatur *Tasson. de antephat.vers.7.obser.3. num.*87.tametsi ipse affirmet multotiès euenire; quod interuenientibus huiusmodi Ministris titulo excellentibus, vnà cum suorum militum consessu cum cæteris considеant nulla excepta dignitate, & hoc idem refert consuetum cum Comite Molæ Regiæ Cameræ Præsidente,& Iacobo de Frãchis Marchione Octauiani.Huius praxis, quæ hodiernis viget tẽporibus,argumenta leges in Theorica Canonistarum desumpta in *cap.à collatione de appellat.in cap.postulastis de concess.praben. & in cap. vlt.de maiorit.& obedient.*in quibus reperitur Episcopo in Capitulo adstanti,vti Canonico non licere Epi-
68 scopalem sellam;& à gestis ab ipso tanquã Canonico appellari ad eundem vti Episcopum, considerata tunc in illa legali personarum pluralitate,& quod dignitas, quæ Capituli rebus non confert,non sit in Capitulo attendenda,*Roman.in l.si vero,§.de viro, col.3.ff.solut.matrim.* aduertit.

Hinc Cõsiliarij,Regentesque de Col-

legio Doctorū, nulla habita digni-
69 taris ratione sedenr, vt Collegiati, *Marin.Frecc.de subfeud. lib. 1. fol. 23.num.27.Lanar.cons.88.num.28. vers. non obstante*, & de Episcopo Consiliario, quod sedeat tanquam simplex Consiliarius, docet *Franch. decis.*138.*num*.4. non secùs, ac Titulatus in Baronum elocutione, & iudicio, sedet tanquam simplex Baro. *Reg.de Ponte cons.* 14. *num.* 53. *vol.*1.

Verùm si soli officiales titulo refulgētes Principem interloquuntur, sel-
70 lam cum pallio habent. Hinc orta fuit disceptatio, si in Regia Iuncta,
71 quę fit coram Excellentissimo Prorege, qua occurrunt Regentes, Cōsiliarij, vel Præsidentes R.C. adiuncti coniudices titulis laureati, sedene, an in scabello sedere debeant? illamq; excitauit Dom.D.Martinus Diez de Pemienta Comes Legardę, vir doctrina, ingenio, ac nobilitate sublimis, cuius emerita virtus ex his nostris subsellijs (est enim, quamuis ætate iuuenis, meæ Aulæ decanus) ad altiorem quàm citiùs gradum condescendet. Hic ob tutamen dignitatis arripuit, in Iuncta coram Principe sedem sibi deberi: minimè refragantibus memorata à nobis praxi, alijsque recensitis, quia in Iuncta sedet, vt Titulatus. Quoniam vera licèt, & intergiuersabilis sit memorata Theorica Canonistarum, suum non egreditur finem, nempè quando qui maiori, minoriuè dignitate illustratur, sedet in suo Collegio exhibens positiuè minorem, & res Collegij pertractando, quod huic casui æquum est, vt maioris dignitatis decore non refulgeat.

Dixi, *Positiuè*: nā nisi hoc reluceat, ac in re versamur ambigua, regulare est, vt actus à Præsule, fiat in capitulo, vt Præsul, non vt Canonicus; sic annuit adamussim *Io. Andr. in cit. cap. à collatione num.*2., qui hoc putans, verùm etiam in capitulo; qui casus videtur fortior, seneriorque.

Quinimò *Abb. in mem. cap. postulastis, num.*8. *Felyn. in rubr. de maior. & obedient. col.2 in fin. num.* 9. *Author de authorit. Magni Consil. post Boer. num.*65. laudati à *Reg. de Pont. cit. cons.*14.*nu.*50. asserunt, quod etiam in casu, in quo Episcopus sedet, vt priuatus debeat eminentiori loco post Præsidem considere, maioris suæ dignitatis ratione, quæ tàm funditùs radicem emisit, vt se inseparabilem habeat à viro, qui simul minorem se debet referre; & hanc esse rationem decisionis dixit *Dom. de Ponte num.* 51. qui arbitratur, quod minoris dignitatis acquisitio nil iniuriæ afferat maiori hisce verbis. Dùm in dignitate constitutus adeptus fuit alteram dignitatem, non ex hoc derelinquit priorem; & hùc conferri videntur, quæ tradit *Pres. de Franch d. decis.*138. qui asserit *num.*4. Episcopum Bisiniani iussum Regium Cōsiliarium, quamuis infimum inseparabilis dignitaris ratione, cæteris præstitisse, præter Præsidentem; & dixi post alios in *Rit.*101.*num.*40.*lib.*1. idcircò censentus aspexisse Ducem Albæ, ac Siciliæ Regni Proreges, in thematibus recensitis.

Quòd Canonistarum theorica nil cōmune habeat cum excitata controuersia, in aperto esse dicebatur; nam (quidquid sit de eius veritate, ac de declarationibus enarratis) non potest inficiari, quin D. Comes de Legarda in Regia Iūcta sedeat, absq; e Consiliariorum Collegio, atq; res agat omninò à S. C. seiunctas, illique supremo Senatui minimè naturales. Non sedet ergò tanquam Canonicus, neque positiuè, neque expressè, neque præsumptiuè: & proindè licet Condelegati illius Iunctæ officium expleat, non priuatur, neque desistit à dignitate Comitatus; imò illam præbet, vt rem in-

inseparabilem, indiuisibilemque in hoc casu,ab illo.

Idquè patet sensui,quia Regia Iuncta non est Sacrum Consilium, nec tūc causas ad illud spectantes D. Comes refert; cui mirum in modum concinit, quia tunc temporis possunt (si Principi ita videbitur) priuati viri interuenire velùti iudices, de quo est peregrinus *tex.in l.fin.§. mandata, ff. de offic. eius*; quo textu fræti præclarissimè hoc considerarunt DD.& præcipuè *Iason in rubr. de offic.eius num.6.* qui mos etiam erat apud antiquos Magistratus, qui vel priuatis iurisdictionem etiā indicebant,teste *Dionys. Gothofred. in l.fin.ff.eod.*ex *Liu.lib.24.*

Iussa propterea iurisdictio, in dubio, proprio nomine præsumitur tributa,non officij gratia, *Bart.Angel.& Imol.num.2.vers.unde addedictis in l.maritum 13.ff.sol.matrim.*ex *tex.in l.cuius bonis,ff.de Curat.furios. & in l.antepen.ff.de tutel.*nisi expressè delegatio esset concessa officij contemplatione, *cap.quoniam Abbas,de offic. deleg.* quo casu transit ad successorem,iuxtà *Bart.& cæteros in l. fin.qui liberis,§.hac uerba,ff.de vulg. & pupil.substitut. Bal.in l.fin. q.16. C.de hæredib.institut.*sibi tamen contrarius in *l.2. §.sed, & si quis col. 2. C.commun.de leg.*

Illaquè huiusce conclusionis sese offert ratio, quia delegatio iurisdictionem non tribuit naturalem,sed accidentalem, quam extraordinariam prudentes appellarunt, *Paurmeist.de iurisdict. cap.12.lib.1.* quæ quandoq; mandatur vtilitatis Reipublicæ causa *Alciat. de Magistrat. Donell.in communi iur.ciuil. lib.17. cap.10.* Ex quibus principijs deducitur, mandatam iurisdictionem nō extendi de casu ad casum, sed circumscribi terminis delegationis, *Petr.Greg. Tholos. syntagm. p.3.lib. 47.cap.21.num.2.*nec esse credendū Delegato, nisi diplomata iurisdictionis mādatæ producat *Guid.Pap. decis.786.n.1.*

Hinc actus interueniendi in Regia Iūcta delegata à Principe ob aliquid
72 præcipuè, cum dicatur actus accidentalis, nec naturalis officij Consiliariatus, imò actus extraordinarius potest dupliciter considerari (sed semper pro D.Comite) vel vt actus gerendus à Comite,vt Comite reduplicatiuè;& casus hic est indubius;vel vt actus indifferēs, cum sit non explicandus ab ipso simpliciter, vt Titulus, nec vti Consiliarius, & in hac consideratione, tàm iurisprudentiæ certissimi aphorismi,quàm II.CC.conueniunt,maiorem dignitatem non separari à viro,de quo testes sunt præcipuè *Reg. Lanar. cons.88. num.vlt.* ac *Reg.de Pont.mem.cons.14.num.52.* Primus enim considerando actus à Regente (scripsit etenim contra tituli laureola insignitos,qui sibi arrogare tentabant præire Dominis Regentibus in actibus indifferentibus) vel tanquam priuato, vel tanquam Regente, vel indifferenter gerendos asserit,in illis, quos Regens,sicut priuatus exercet vlla potiri prærogatiua in alijs ab ipso tanquam Regente explicatis,omnem retineri Regentis dignitatem, & in cæteris indifferentibus dignitatem maiorem non seiūgi à viro;quod edocet *tex.in l.1.de Consulib.*& hoc est, quod in specie decisū refert *Frecc.* è Collaterali Consilio inter Principem Salerni, & Comitem Castri Magnum Cancellarium,qui vti obtinens vnum ex septem Regni officijs, arrogabat sibi in ratiocinationibus præire Principi, qui ex aduerso dicebat, quod & si septem officia præcedant titulos; tamen nil commune habebat in parlamentis, in quibus non conuocantur septem officia, sed feudatarij ratione feudorum, & qui illa non habet,interuenire votis minimè potest.

Quod autem Regiæ Iunctæ,& gesta in
illis consideratione voluentur, vt
73 accidētia, ac actus indifferētes,ha-
bita ratione ad officium Consilia-
rij, ac ad ipsum S. C. vlla petitur
difficultas : nàm in illa deputantur
sæpissimè Ministri ex diuersis Tri-
bunalibus, Aduocati sedent in sel-
lis,vt dicemus infrà sub *num*.85.,&
inter Ministros Condelegatos nul-
la consideratio habetur de minori
dignitate,quam in eorum Tribuna-
libus habent ; si fortasse maiorem
etiā teneant,sed vnusquisque exhi-
bet suam maiorem dignitatem, ex
his,quæ dicit *Reg.Constant. in tit.l.
1.C.de Consulib. lib.12. num.34. &
35.* qui normam instituit,dignitatē
minoris officii solum retineri,quo-
ties Minister cum Collegio Sacri
Consilij, vel Regiæ Cameræ quis
præceditur, secus verò quoties est
Tribunal,& absque Collegio, quia
tunc maiorem pręeminentiæ am-
plitudinem offert.

Et ita quàmuis Regius Consiliarius
iussus Præsidens Regiæ Cameræ nō
74 præcedat Præsidentem primo loco
electum, nihilominus extrà Tribu-
nal Regię Camerę reassumit digni-
tatem maiorem præcedendo vetu-
stiorem Præsidentem, & præcipuè
in Regijs Iunctis,vt dixi in *rit.265.
num.118. hoc lib.3.* Hæcq; liquidò
demonstrāt extra Tribunal,Regios
Consiliarios Pręsidentes reassume-
re maiorem dignitatem,cęterosquè
præcedere Præsidentes. His ratio-
nibus fretus apparere dicebat D.
Comes Regium Consiliarium, Re-
giæquè Cameræ Præsidentem non
pręferre necessariò in Iunctis Col-
legij locum, ac personam, si obsit
maiori eius fulgori,sed & maiori il-
lo lumine illustrari, vt in actu in-
differenti à viro inseparabili,& per
consequens Comes de Learda non
tanquam Consiliarius, sed vt titu-
lus, vt se illùc gerat fatale est. Ad-
hùc lis est sub iudice, qua de re
quidquid sentio non proferam,for-
tasse,secundo Numine dicam alibi.

Sed nùm Titulatus exterus alios de
Regno hic præcedere debeat, po-
tissimùm,si à Summo Pontifice, seù
Impetatore fuerit decoratus *Reg.*
75 *Lanar. ibi* pro absoluto supponit
sub *num.1.* vt Titulati exteri certū
atq; determinatum locum non ha-
beant,ea forsan ratione;quia quili-
bet in domo sua est quolibet ex-
76 traneo maior, vt dixi in *Rit. 265.
num.117. hoc 3. libro*, addimus *Ga-
spar.Manz.cēt.decis. Palatin. decad.
2.q.54.num.10. Rauchbàr par.1.qu.
13.nu.6.* notantes minimum Magi-
stratum maiorem esse quolibet alio
non eius loci,necnon *Coler. de pro-
cess.execut. par.3. cap.7. ex num.32.
pag.501.nu.34.* subnectentem quod
sicut quilibet est Rex in sua domo,
ita quilibet etiam minimus iurisdi-
ctione prĕmunitus,in suo loco actus
iurisdictionis exercere potest,& nō
alius,ex *Glos.* celebri in *l.apud eum
verbo potest, de manumiss.* quam
*Glos.memorat.Frecc.lib.1.fol.19.nu.
16.*ad probandum, quod licèt Ciuis
Supremæ Ciuitatis cuilibet alio in-
ferioris loci primario Ciui præfe-
ratur,ex *Bart.& Dec. ibi citatis*, &
tetigi in *Rit.101.num.55. lib.1.* ta-
men ille primarius Ciuis in sua pro-
pria patria, & territorio semper
præcedere debet,nectens circa prę-
fatæ *Glos.* effatum,plura adduxisse
*Cagnol. in l. 2. in verbo, vbicunque
consules col.fin.de origine iuris*, ibiq;
*Frecc.*ex nonnullis Theoticis exor-
nando dictum præfatæ *Glos.* refert
*Luc.de Penn.in l.nihil, C.de palatin.
lib.12.* indicantem, quod dum ma-
ior est in domo minoris debetur si-
bi honor,& reuerentia, sed est ad-
uertendum *Luc.* dicere appositum
eius, ad quod allegatur præfatæ
*Glos.*dictum,& sunt hæc eius verba;
*Nota. deberi reuerentiam à maiore
minori*; cū in domo maioris est mi-
nor, *& è cōtra* cū in domo minoris,
est

est maior;ex iuribus sub *num.*3.adductis, quæ ad hoc probandum notabile,vt inducere possis,insudabis, sed apertè hoc tantùm probant, quod in maiori dignitate constituti, si in locis alterius ditionis,licèt minoris sint præsentes,cedere minori debeant, quod adamussim indicat *tex.in l.*3.*C.de metat.lib.*12.vbi pro concordia *Glos.allegat.tex.in* §.*nulla,auth.de defens. Ciuitatis*, vbi defensor ob præsentiã Præsidis haud iurisdictionem amittit; ibiquè paulòsuperius dixerat ex illo *tex.*notari contra legatos Sedis Apostolicæ, qui domibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum hospitantur, & *Bald. in l.* 3. *in eius additione in fine de recept.arbit.* obseruat, quod in loco meæ iurisdictionis,quilibet est minor me, vt notari dicit in *cit. l. apud eam*, quod negauerat priùs in iudicibus æqualis iurisdictionis in eodem loco, quia par in parem
77 non habet imperium. Asinus enim si se à compare apprehendi sciret auribus intumesceret,vt notari aduertit in *l.*3.§.*vetera, secūdum Old. de acq. poss.* vbi *Glos.* ante eum in *vers.per vnum*, & alia *Glos.in l.bares per seruum*, *in verbo partem de acquir.hæred.* *Isern.* hoc idem *Adagium* memorat *in const.vt vniuersis* 1.*col.in med.* ad ostendendum, constitutionem illam,quæ in causis cōtra barones iudiciū parium exquirit, esse odiosam, & *Isernia* hocmet *Adagium* adducit in *authent. habita*, quam reperit in *libro feudorum,sub rubrica de statut.& consuetudinib.contra lib.Eccl.nu.*14. *Bammat.*laudat *car.*44. *in cap.si quis decesserit,si de feud.def.content.q.*1.*nu.* 10.nectens illud fuisse desumptum ab experiētia;nàm si Asinus ad caudam equi ligatur,ambulat libenter; si verò in cauda alterius Asini,non sic libenter, cum videat se per cōparem duci;quæ verba ipse *Bāmat.* transcribit à *Liparul. in addit. ad Isern.ibidem*,ipso non aliter citato, quod sæpè sæpiùs ei contingit.

Hæc autem, quæ affati sumus de maioritate in domo sua, ac de præcedentijs in eius territorio, & iurisdictione, intelligas quotiescunquè
78 tractari contingerit de actibus ad suam iurisdictionem, vel officium spectantibus,nàm in alijs est dicendum,quod dixerat *Luc. de Penn.in cit. l.nihil num.* 3. vt in domo propria, honor, & reuerentia Extero debeatur; cui distinctioni concinit sententia lata in causa præcedentię inter patrem priuatã gerentem vitam,ac filium in Magistratu existētem,de qua *Aul.Gell.in loc. à Freccia cit.loc.adducto*,vt extrà rem publicam in domestica re,atquè vita pater filium,licet Magistratum,pręcedere debeat;prout ex *Valer.Maxim.de instit.antiquis* recensetur de Quinto Fabio Maximo Consule, qui Patrem sibi obuenientem de equo descēdere iussit,cum in Consulis præsentia nemo equo sedens astare debuisset. Cæterum,vt redeã ad *Mastrill.*qui sub *nu.* 51. dicebat
79 in *cit.cap.*14. quod ille, qui ab habente maiorem authoritatem est aliqua dignitate insignitus, illum præcedere debeat,qui à minorem habente authoritatem,eundem cōsequutus fuit dignitatem;est dicendum obtinere posse, quando in loco neutrali de præcedentia tractatur, prout illa *Mastrill.* & alia argumenta adduxit *Vasq. controuers. illust.lib.*1. *in præfat. à num.* 18. ad probandum Doctores Hispanos ad Concilium Tridētinum missos præcedere in orando debuisse, cum quotquot sint hodiè Mundi Principes,dignitate, honore, gloria,sublimitate,& imperij vastitate Hispa-
80 niarum Rex noster Potentissimus excellentior intelligatur,& *Io.Red. in tract.de Maiest. Princip. num.* 2. *fol.*146.de Rege Hispano loquens, dicit,cum omnium Christianissimũ, om-

omnium Potentissimum, Summum
Monarcham, & à quo vno totam
nostrã Religionem, ac fidei augmẽ-
tum pendere dignoscitur.
Tituli prætereà dicuntur illa verba,
quæ honorandi causa personam, cũ
qua alloquimur, vel ad quam epi-
stolam scribimus præ alijs verbis
81 proferuntur, & *Iulius Cæsar Capa-
cius in suo à secretis libro cap.*31. pu-
tat huiusmodi vocem, *Titulus*, ori-
ginẽ trahere à latina. *Tutulus*, qui
dicitur illud capitis ornamentum,
quo illi tegebantur, qui sacra fa-
ciebant ad instar illius ornamenti,
quo matresfamilias, vt capillos
conuolutos ad verticem capitis te-
nerent, vtebantur, illudq; tutulum
appellabant, vel ab eo, quod capil-
los tuebãtur, vel ex eo, quod altis-
simum est in Vrbe, quod est Arx ea
res tutissima, Tutulus res tutissima
nuncupatur, teste *Varr. de ling. lat.
lib.6.pag.*(mihi) 52. *num.*31. *inter
authores lingua latina*, & idem no-
tat *Fulgent. de Prisco Sermone col.*3.
fol. (mihi) *ibidem* 803.*num.*14. &
ad idem quoque tendit explicatio
*Sex. Pompei. Fest. de verb. significat.
lit. T. pag.*(mihi) 217. quasi dicere
velit *Capacc.* vt sicuti illi Tutuli,
quo matresfamilias, & indè Flami-
nes, alijq; Sacerdotes vtebãtur, ma-
gnum præferebant decus, ita Titu-
li, quos personis, cum quibus ver-
ba facimus, aut illis scribimus, tra-
dimus; Hinc ex ista antiquissima Tu-
tuli formula, qua fœminę vteban-
tur, excusandę sunt mulieres nostri
temporis, quæ, vt capillos comptos
haberẽt, varijs, atq; diuersis formis,
& modis, eos ligatos habent. Vel
Tituli appellantur, quia translatè
accipiuntur pro laude, vel dignita-
te, vt ibidem *Capacc.* illud adducẽs
carmen.

Per Titulos ingredimurq; tuos.

Vel quia Maiorum antiquitatem si-
gnificant, vt aduertit ibidem *Capac.*
multa subnectens, quod ad huius-
modi Tituli denominationem, ac
prisco tempore non fuisse hunc Ti-
tulorum vsum, qui modò floret. Cũ
epithetis, enim viros laude dignos,
laudibusq; extollebant; vt Pius Ae-
neas Messapus æquorum domitor,
ibiq; recenset, quinque Titulorum
qualitates à tempore Augusti, vsq;
ad moderniores Imperatores, Ti-
tulosq; etiã refert, quibus Impera-
tores antiquitùs, atq; diuersorũ Re-
gnorum Reges vtebantur, ac post-
modum diuersis subscriptionis for-
mis, quibus in Epistolis communi-
ter vtimur; & nonnulla aduertit
*Menoch. de arbitr. iudic. lib.*2.*cas.*67.
68.69.*&* 70. *Roman. singul.*34. *Io-
seph Carneuale* typis tradidit, *libel-
lum. Ragionamento de tituli*, nouiter
rescriptum, penès *Scaglion. super
pragm. pag.* (mihi) 272. Quorum
Titulorum adeò in hoc Regno cre-
uit abusus, quem ab Hispanis ori-
ginem duxisse censet *Carauit. in rit.*
265. *sub num.*16. vt fas fuerit anno
1599. pragmat. promulgari sanctio-
nem mulctantem, ac damnantem
personas voce, seù in scriptis Titu-
los præstantes, vt in *pragm. sub tit.*
82 *de titulorum abusu*, in scribẽdo sub-
lato, ita illam rubricauit *Reg. Ronit.
in commentar. ad Regni pragm.* sed
puto addendum in scribendo, &
loquendo sublato, cum *pragm.* in
nigro vtrumq; vetet, ac mulctet ibi-
què idem *Reg. Ronit.* derelicta ma-
teria ipsius *pragm.* ansam arripit in-
ferendi plures illustres controuer-
sias, circa septem officia, & Titula-
tos, quas, nè tædeat lectorem lege-
re; nàm etsi extrà materiam prag-
maticæ, non tamen extrà summam
legentium, & eruditorum vtilitatẽ,
& censeo consultò id fuisse effe-
ctum, ab illo peritissimo Viro, qui
cum perspexisset *pragm.* illam, ela-
boratam fuisse à *D. Bernardo Gra-
co*, qui eam sub *tit. de litterarum for-
ma, & locutionis* redegit, quodquè
strictiùs illius *pragm.* rem attigisset,
ad

ad altiorem legentium oculis vol-
uendos putauit. Concinit nostræ
pragmaticæ consimilis in Hispania
sanctio (& sic malè alloquutus fuit
Garau. cit.loc.) teste Reg. Constantio
Marchione Corleti in tit. de vestib.
Holober.lib.11.num.17.ex Padill.in
l.sacri effatus, C. de diuers. rescript.
qui hoc Regi soli cōuenire annuit,
laudatq; l.1.tit.12.lib.7.in nou.reco-
pil. quin & Regi, & filijs Regum,
etiam licere obseruasse nectit Ca-
rol.de Grass. lib.1. cap.18. de Regal.
Franc. circa quam pragm. aduerta-
tur velim, dum ibi dicit illos velle
abusus reformare, reducendolo al
buono, & antico termine, quasi quod
antiquitùs isti Tituli non dabantur,
nàm ipse in proœm. ff. veteris obser-
uaui Imperatorem Iustinianū scri-
bendo Doctoribus Triboniano, &
83 alijs ibi enunciatis dixisse Illustri-
bus viris, sic huiusmodi sublimi ti-
tulo Doctores decorando, & proin-
dè ibi notabiliter tradit Odofred.
sub nu.9. contra scholares suo Do-
ctori scribentes, qui in salutatione
non dicunt Illustri viro, & quo dùm
Imperator ibi Illustres II. CC. vo-
cat, sic obstringuntur cæteri illum
salutare. De titulis voco, quibus
Doctores decorantur, sermonē ha-
bent Francisc.de Petr.cons.1.Camill.
Tambr. in responso pro Aduocatis
Neapolitanis, & ante eos Marques de
Sus.de Iudais inter tract. to.14. cap.
7.num 2.fol.48.quin DD.ac inribus
ductus nuncupat eos nobilissimos,
Amicos, & parentes fuisse ab Im-
peratoribus nuncupatos, & ab aliis
quantumuis maxima supremitate
fulgentes, deberi Doctores domi-
nos appellari Christoph. Lanfran-
chin.in tract. vtrum sit praferendus
Miles, an Doctor. num. 18. tom.18.
fol. 22. nectit eos appellare viros
celsos, & honoratos, atq; Illustres;
maximè si doctrina prædotati sint,
teste Bald.in rubr.ff.veter. in vers.
quarto nota, Signarol.de Homnde. qui
tractatum quoque edidit, vtrum
præferendus sit Doctor, an miles, dicit
esse clarissimos, & notabile notat
Ludouic. Bolognin. in addit. ibidem
num. 67. quod Doctor, & nullus
alius vti vehiculo possit in Ciuita-
te, in qua residet Princeps, & ibi
laudat Bart. dicentem Doctorem
doctoratus insignibus semper vti
cogendum, vbi est persona Princi-
pis, & ideò puto inoleuisse in Pala-
84 tio nostri Proregis officiales dimit-
tere pallium, ac sola Toga induti,
cum Prorege alloquuturi accede-
rent, confertq; singulare Capiblanc.
129.

Quam togam antiquitùs Aduocati, &
Doctores gestabāt, & ipsorum erat
85 propria vestis in signum dignitatis
Solorzan.lib.4. cap.4. de Indiar. gu-
bern.num.22. Cassan. in Catal. glor.
Mund.par.7.consid.24.Petr.Fab.lib.
1.semest.cap.2.pag.10.Franc.Zipaus
de Magistrat. lib.1.cap. 41. num.6.
Mastrill.eod.tract.lib.5.cap.2.ex nu.
12.Io.Sangleus lib.1. semestr. cap.5.
Larrea alleg.102.num.1. Vndè Ad-
uocati dicuntur togati, vt in tit. de
Aduoc.diuers.iud. & togatorum cō-
sortium, de quo in l.fin.C.de postul.
& togatorum corpus l.ne quis, C.de
Aduoc. diuers.iudicior. & Rust. Ca-
stald.de Imper.q.76.num.6. tradens,
qua veste sit induendus Imperator,
ex Glos. Magistr. in l.vnic. C. nulli
lic.in fin.Glos.3. dicēs Chlamydem
esse militum, purpuram Regum,
stolam Sacerdotum, habitum rusti-
corum, cucullam Monacorū, & to-
gam Aduocatorum, & memini in
Rit.101.num.56. lib.1. & Gugl.Re-
bouil.de inst.& iur.cap.5.de Aduoca-
to num.1. & 2. nectit Aduocatum
coram iudice toga indutum accede-
re debere, & ipsam togam, vestem
honoris dici, arg.text.in cap.non li-
cet, 23.q.& deducitur ex Pragm.13.
de offic. sub illis verbis: essendo il
portar delle Toghe di tanto decoro,
e conuenienza, licet ipsa pragm. po-
steà

steà solis officialibus illa vti, fuerit sancitum,de qua memini in *memor. rit.* 101.*num.*14.Sedere tamen cum ipsis officialibus est permissum, ex *tex.in Cod. de offic. Ciu.* vbi dicitur, quod Principis Concistorium ingredi,ibiq;cum Consiliarijs sedere possunt,quem *tex.* ad hoc meminit *Paris de Put.de synd.* in verb. *Notarium num.*13.quia magnus ei debetur honor; Hodiè tamèn, quando Aduocati causam agunt in Supremo Collaterali Consilio,vel in alijs Regijs Tribunalibus, Collegiatis non sedent,sed stant, & capite detecto alloquũtur, præterquã, quod si extra loca solita ius dicendi,alibi causas decidi cõtingerit,tunc enim Doctores cum ipsis officialibus sedere debent,& ità vsu fuit receptũ.

Nec dicant huius eximiæ dignitatis doctotalis, Detractores, prout sæpiùs ventri,& gulæ inseruientes audiui dicentes, quod tot encomia Doctoribus data, esse adinuenta, adeoquè euanidarum laudum esse personãm,superbientis habitus deliramenta, fucatamq; obscuræ gloriæ notam. Quæ laudes efferantur potius,quàm efferũt: & meritò obscuritatis charactere notãtur,quia fumosæ, & authoritates ipsorummet Doctorum,quæ neque iudices in causa propria *tot.tit. C.ne quis in sua caus.*neque testes esse possunt, *l.omnibus, C. de testibus*, nam extrà Doctorum iudicium, ac testimoniũ mille allegare possem Autores, qui de Doctorum in legali præcipuè scientia laudibus verba faciunt,sed contentus ero ijs, quæ adducuntur à *D.Constantin. de Notàr. Congreg. Cassinensis in suo tract.del duello dell'ignoranza,e scienza in càp.*15. vbi post multa de iustitia,& de legibus, & de earum necessitate, vtilitate,& encomiis finem imponens capitulo, eximiis elogiis, atq; laudibus officium Aduocati extollit, aliaq; subnectit sub *lib.4.cap.*7.prætereà Comes *Annibal Romeus in suis ratiocinijs* (vulgò, *discorsi*,) *nell'vltimo Discorso della precedenza dell'armi, e delle lettere*,quò principalitèr eius verba tendunt, quod præcedẽtiam Doctoris, vel Militis finit discursum, & librum cum voto, & decisione venerandos Doctores nuncupans.Imò Imperatores,qui se milites esse dicunt,vt per *Glos.in const. si damna,verbo,inuestigatione, vers. territorium enim, num.* 30. & apud quos dignitatum fons, & Thesauri existunt *l.3.de natal. restit. & Luc. de Penn. in l. contra, C. de re milit. lib.* 12. mille encomijs eos extulerunt, quarè ergò alij honorare, & venerari non debent?vt nectit *Glos. in l.1.C.de Domest.& Protect.lib.12.* ex regula, quem Princeps honoribus afficit,omnes,honore prosequi obstringuntur,& consimilis est *Glo. in cap.cũte,de atat.& qualit.in verb. literarum*,vbi sacrilegij instar obtinere dicit dubitare an is sit dignus, quem Princeps in dignitate constituit *cap.qui autem 17. q.3. & C. de crim.sacrileg.l.2.* ac hodiernis tem-

86 poribus illo sublimi decorantur Doctores Magnifici Titulo à nostris inuictissimis Regibus,quo ipsos Reges fuisse quoque insignitos legimus, & in nostra Ciuitate Neapolitana in Ecclesia Monasterij Sãctatum Monialium D.Reginæ Epitaphium constructum cernitur his verbis superscriptum: *Hic requiescit Sancta memoria Excellentissima Domina Maria Dei Gràtia Hierusalem, Siciliæ, Hungariaque Regina, Magnifici Principis quond. Stephani Dei Gratia Regis Hungariæ filia, ac relicta claræ memoriæ inclyti Principis Caroli Secundi,& Mater Domini Principis D. Roberti eadem Gratia Dei dictorum Regnorum Hierusalem Siciliæ Regum Illustrium, quæ obyt anno Domini* 1323. *indit.*6. *die* 25. *Mensis Martij, cuius anima requiescat in pace.Amen.*

Quin

Quin huiusmodi Titulum, Magnifici, Regi conuenire, ac ipsi sic esse scribendum dicit *Abb.in cap.nouit.n.3. versf.item nota ex superscriptione,de off.leg.* ex illo *text.* in quo Summus Pontifex Regi Franciæ scribendo, illo vtitur titulo, & sequentes huius Regni Reges,vt aliquo sublimi titulo Regni Magnates,ac eis cariores dehonestarent, hunc titulum in superscriptionibus proponebant;& licèt *Tiraq.de nobilit. cap.8. nu.15.* dicens Imperatores exercituũ fuisse titulo Illustris, & Magnifici decoratos nectat inter titulum Illustris, & Magnifici haud esse differentiam, ex *Claud.Seisel.in l.1. num.14. ff.de offic.eius,cui mand.& iurisd.*attamen ipsemet *Seisel ibidem* dicendo,Præfectum Vrbis magistrum militum, & Præfect. Prætor. appellari Illustres, & Magnificos, dicit plus importare Magnificum,quàm illustrẽ, arguẽdo ex ordine literæ in *proœm. C.in princip.& in l.1.C.de Iustin.C. componẽn 2.col. & in l.2. §.quæ omnia,C.de veter.iur enucl. in l. fin. §. viros autem,C.vbi Senat. vel clariss. & in l 1. C.de appellat. & in §. primum quidem Auth. de collat.* Et apertè dignoscitur *ex proœm. Inst. Ciuil.* vbi Tribonianum Magnificũ appellat,Theophilum verò,& Dorotheum Viros illustres, sub illis verbis: *cunque Deo propitio peractũ est Triboniano viro Magnifico Magistro, & exquæstori sacri palatij nostri, necnon Theophilo, & Dorotheo Viris illustribus*: & certum est Tribonianum tùnc ex maioritate officiorum, & dignitarum satisfuisse dictis Theophilo, & Dorotheo præeminentiorem; multisq; esse proindè priuilegijs Doctores munitos,docent *Pet. Lenaud. in tract.* quem composuit *de Priuilegijs Doctorum*,& alij à nobis adducti in *cit. rit.101.ex num.1.*quem locum pluriès laudat *D.Altimare ad Reg. Ronit.consf.8. lib.3.* & plura de nobilitate,& vter præferatur virtute,an stirpe nobilis scripsimus in *rit.260. ex nu.19.lib.1.* nosque ibidem pluriès refert idem *D.Altimare ad cõs. 23.Reg.Rouit.cit.lib.3.*addimus *Domin. Antunez Portugal. de donat. Reg.par.2.lib.1.cap.17.ex num.1.& 15.Berard.Grec.* qui & ipse quamplurima de illius dignitatis præeminentia tradit in *mem. prag. de liter. form.* & iterum relegamus lectorem ad *Franc. de Petris in suo festinarum lectionum libello*, in quo si non superauit Alexandrum dierum genialium, illum tamen æmulantem iudicare debemus in festiuissimo *cap.*7.qui post multa,memorat potissimum exemplum memoria dignũ Vrbani Pontificis, qui licèt ad pedis osculum omnes reci-
87 piat,teste *Glos. in l.1. C.de prot.& Dom.lib.12.* tamen ipse Galliæ Regem, & *Angelum Perusinum* Iuris Consultum,ad pacis osculum pariter admisit, cæteros autem Principes,& Magnates ad pedis osculum, vt etiam ex ipsomet *Angel. in l. 1. C.de sentent.pass.num.2.* testatur *Io. Berard.Grec.in citat. pragm. nu.39.* Alterumq; de Sigismundo Imperatore,qui de summa rerum,cum cõsuleret,Doctoribus, atq; militibus
88 conuocatis,*Georgius Fistellus* Iuris Cõsultus,atq; equestri cingulo militiæ insignis,dùm ad Militum ordinis subsellia cõuolasset,fuit ab ipso Imperatore, his verbis, perculsus, *stulte agis Georgi, qui literis militiã prefers, ipse enim milites mille vna hora fecerim; Doctorem verò vnum mille annis non fecerim*, prout etiã de Philosopho dixit magnus ille in Philosophia,& medicina præexcellens vir *Augustinus Suessanus* cum strenuissimo Imperatore Carolo V. ipsum obiurgãte, quod tot Principes cum videret stantes assurgere despexerat, intrepidè respondit
89 ipsum Cæsarem solo verbo *Principem facere,Philosophum verò neutiquam.* Fff An

An autem *memor.prag.1.de tit.abus.* locum vendicet in Clericis notabili-
90 ter *Marta in tract.de Tribun. Vrb. cap 6. num.27.* inuestigans, si tituli clerico reuocari possint Principum temporalium rescripto negatiuè sustinet; ea quippè ratione indicata *n.28* quia legi laicorū haud Clerici obstringuntur: tituli enim sunt permissi diuino,ac humano iure,inquit ipsemet *num. 2.* sed titulorum abusus est reprehensibilis, dùm ipsis, viros etiam nullorū meritorum prodigo ore decoramus.

Insuper ex sancitis in *pragm.3.eod tit. de titul. abus.* excipiuntur Ministri
91 supremi,& immediatè à Sua Maiestate, inter quos præsertim sunt Grandes Hispaniæ, de quibus *Couar.var.resol.lib.3.cap.5.*,& equites habentes aureum vellus vulgò *il Tesone*, qui immediatè Regi subsunt, nec à Proregibus eis aliquid inhiberi potest,adeò quod, ex promulgatione pragmaticarum circa vestium aurearum gestionem omnibus interdictam,quia nonnisi habētibus dignitatem aurum gestare concessum est, *Roman. singul. 293.* huiusmodi Viri non obstringuntur & legi, post publicationem pragm. Comitis Oliuares huiusmodi ornamenta,etiam vehiculorum aureatorum vetantis, Principem tùnc Sulmonis militem aurei velleris incedisse cum vehiculo ornato aureis supellectilibus, absque vlla hæsitatione.

Baronum (vt indè sumamus initium) multæ sunt prærogatiuæ,plura sunt
92 commoda,quæ ijs à subditis emanant. Ac primùm baronalis authoritas sua præeminentia ea in re versatur,vt constituto feudo, illiusquè tradita possessione, vtile in concessionarium transeat dominium, retento directo à concedente, iuxtà *cap.1 .S.rei,*iuncto *S.fin. in fin.de inuest. de re alien.faciend.* vbi *And. & in cap.1.S .in primis,vers.definitum, & in cap.1.S.illa,vers.si verò,de cōtrouers.feud apud par.termin.* necnō *Affl.in præl ud.feud. num.159.* licet autem *Host. in summ. de feud. vers. quod ius in fin.* opinetur vtile domi-
93 nium esse sicut chimæra, prout dicebat dominus suus, qui fuit *Innocent.* cuius ipse discipulus,extitit,vt narrat *Isern. de inuest. de re aliena fact.sub num.3.*& *Isern.* illud idem *Host.& Innoc.* dictum refert *in c.1. S.prætereà num 9.de Cap.Corr.* alijsq; in *locis* per *Liparul.* coacervatis immox *cap.1.* & alios recitat *de Georgio ibidem num.21.& Frecc.in tit.de Principe in fin.* laudat eūdem *Isern.* dicentem hoc vtile dominium esse quasi nihil, *Liparul.* verò ipsum *Frecc.* emendat cum hoc *Isern.* non dixerit in locis ab ipso indicatis, sed *in cap.1.qua sit prim.caus benef. amitt.num.30.circa finem,*& ibi *Bal. & cap.3.quo temp.mil.num.11.* Ideò si hoc vtile dominium est chimæra, & quasi nihil,infeudatus,nec dominus,neq; dominium habere dici potest. Nos autem insequentes *Andream* dictum *Host.* duntaxàt referentem dicimus florem, & fructum esse directum,& vtile dominium, vt istud sapiat fructus,scilicet vtilitatem illud verò flores, nempè nomen,ac honorem *in cit.cap.1. S.porrò.qua sit pr.caus.benef.amitt.in c.1. in fin.de feud. sine culp. non amitt.in cap.1.S.prætereà,vers.est attendendū de capit.Corrad.& in cap.fin. S.si autem,cit.tit.quo tēp.mil.* Addit *Andr.* quod parum ipse curaret de tali nomine,& honore tanquam de flore,qui nitet,sed de fructu,qui sapit: adducitq; illud hemistychium, *hic nitet, ille sapit*, quod esse obseruat *Liparul. ibidem* de carmine posito in principio fabularum Aesopi

Hortulus iste parit fructum cum flore fauorem

Flos, & fructus erunt, hic nitet, ille sapit.

In redarguendo propterea latinitatē illam

illam non benè *Lipar.* se gessit, dum *Isern.* flori nomen, & dignitatem comparando, & fructui vasalli vtilitatem: adducit verba, vt in illo iacebant carmine, non vt referentur ad proxima ab ipso *Isern.* prolata verba, quæ iuxta proferentis mentem sunt intelligenda, *l.plenum, §. æquitiij, ff.de vs.& habit.* cuius *Isern.* mentem sectatur *Liparul. Iun. in summ.Odofr.tit.de feud. propè finem* scripsit, ipsum talem velle chimæram eo tempore, quo Regis aulam prosequebatur amplissimo cum sumptu.

Quin non credendum originem dicti de Chimæra fuisse *Innoc. & Host.* vt
94 multi persuadent DD. dictum nam esset omninò falsum, minimè tantis viris dignum, cum de *Innoc.* dicat *Cotta in mem.uerbo, Iurisperitus, pag. 385. Hic maximam authoritatem in iure Diuino assequutus fuit, & fuit pater, & organum veritatis per Archid.& Felyn.* & quamplurima alia indicat *Io.Ficard. in vit.recent. Iurisconsul. tract.1.fol.156.* ac eadem ferè, & alia de ipso encomia recenset *Valent.Forster.in eod.tom.1.pag. 54.* Et tantæ esse authoritatis, vt eius opinionem in iudicãdo sequi, non modò non sit erroneam, sed in conscientia tutam asserit *Reg. Reuert.decis.413. in fin.* quidquid in ipsum inuehat *Annich. de preuent. instrum.cap.2. num.137.* Et de Hostiense, cuius nomen fuit Henricus; sed Cardinalis Hostiẽsis, dicit fuisse præceptorem Gulielmi Durandi, Speculatoris nuncupati, & magnæ authoritatis, ac præstantissimũ in vtroq; iure, notat *Io. Ficcard. & Valent. Floster.loc.cit. ex Matthesil. de success.ab intest.*

Vt itaq; veritas innotescat, relegendus locus *Host.* vbi de hoc nomine chimæra habetur. Ille enim *in præfato loco* resolutionem quæsiti tractat, quod ius nempè acquirat va-
95 sallus ex inuestitura de feudo sibi facta, & nùm vtile dominium in eum transeat, & arguendo primò, quod poterit tanquam dominus illam rem sibi aliquo possidente vendicare, quamuis ab aliquo super eadem re conuenire contingerit, tueri, opponere, atque exceptionem proponere, vt *in §. rei autem de inuest.de re alien.fact.* rationes subnectit, quibus videtur infeudatum vtile acquisiuisse dominium. Deindè verò à *vers.è contrà* adducit rationes pro negatiua sententia; quià proprietas penès dominum infeudantem remansit, solo vsufructu in infeudatum translato, *vt in princ. quib. mod. feud. amitt.* neq; ex hoc, quod vtilem habet actionem, siuè quasi vendicationem, habere dicitur vtile dominium; cum detur vtilis rei uendicatio ei, qui nec directè, nec vtiliter est dominus, sicuti est ille, cui impartitur publiciana, *§.ecce plerunq; inst.de act.* & colligi posse monet ex *eod.tex.in cit.§.rei,* vbi hoc tantùm dicitur, quod sicuti dominus posset vendicare; ita & inuestitus poterit quasi vendicare. Vndè deductis hinc indè, & excitatis dubijs, duas recenset sentẽtias. Vnam nempè suam, dicens, vtile hoc transiuisse dominium: sub illis verbis: *Quicquid tamen superiùs sit allegatum, satis videtur dici posse, quod habeat vtile dominium ad exẽplum prædictorum,* & eruitur in specie ex *add.tex.in cap. 1. de controu. inter dom.& vasal.* atq; ex alijs de *Georg.in præfato cap.37.& Frecc.cit. tit.de Princ. vers.sed vt veriùs,* declarãte quale dominium penès Baronem subinfeudantem remaneat in casibus, in quibus subinfeudare poterit: cum aliàs controuersum fuisset, an liceret Baroni subinfeudare, de quo *Reg.de Curte in diuers. feud à fol. 16. & additio Fului Lanarij ad Reg.Lanar. in cap.1. de his, qui feud.dar poss. num. 45. pag. 122.* explicans ibidem quodnam domi-

 nium

nium in subfeudatarium transferat, cum ipse nonnisi dominium habeat vtile. Alteram verò *Host.* refert *Innoc.* negatiuam opinionem, illis verbis *Sed Dominus meus dicit, quod vtile dominium est chimara*, scilicèt illorum dicētium, feudatarium vtile habere dominium. Dictio enim, *Sed*, est præcedentis aduersatiua *Bar. in l. patris, & filij num. 1. vers. sed si poneretur dictio sed ff. de vulg. & pupill.* itaùt sicuti ipse *Host.* dicebat dari ex infeudatione vtile dominium, ita *Innoc.* negabat, quanq; opinionem sustinuisse Doctorem de
96 Aurelianis, *Bar.* testatur *in l. si quis vi, §. differentia num. 5. de acquir. poss. Fab. de error. prag. decad. 27. err. 5. num. 9. &* 10. notans huiusmodi distinctionem dominij in vtile, & directum esse *Bar.* commentum, à qua distinctione, ab eodem *Bar.* fluxisse discrimen de hærede directo, & vtili, & vtrumq; esse merum commentum. Hinc vulgariter, ad demōstrādum dictum falsum, & imaginariū, dicitur, est chimęra, quo nomine chimęra vtitur *Camer. in l. Imperialem, fol. 82. lit. S.* in quæstione an valeat feudalis prohibitio, nè feuda in dotem dentur; de quo *in cap. 1. §. donare qual. ol. feud. alien. poter.* ad denotandum, quòd effata *Iacob. de S. Georg. Felyn. & Curt.* in hoc sint figmenta intellectus. Chimæram namq; fabulantur Poetæ fuisse mōstrum flammas euomens, caput, & pectus leonis habens, ventrem capræ, & caudam draconis à Bellerephonte indè occisum, ex *Plin. cap. 100. lib. 2.* enarrat *Seruius in Virg. 6. Aeneid.* super illo carmine.

Flammisq; armata chimara,

Ac *Isid. de orig. lib. 11. c. 3. n. 1. p. 1109.* quā logici dicunt esse ens rationis, & intellectus figmentū, non reale; quod vtiq; nullo modo dici potest de illo iure translato in feudatariū, ex infeudatione: de quo vtili dominio *Iser. in cit. ti. de inuest. de re alien. fact.* irridendo, sed immeritò, *Innoc. & Host.* dixit, dicendum nomen, & honorem, qui est penès dominum, esse potius chimęram, nō autem illud ius, atquè vtilitas, quæ in feudatarium transit, cum hoc sit fructus, illud autem flos. Sed me latet quibus *Isern.* & alij adducti fuerint ad tribuendum *Innoc. & Host.* memoratum dictum, & illud sectandū. Verè enim ea, quæ ex feudi concessione percipiuntur sunt entia realia, & sexcenta possent numerari commoda, vtilitates, honores, & dignitates, quas ex inuestitura cōsequitur inuestitus, & quod plus contineat vtile dominium in se cōmodi, quàm incommodi, notauit *Paris. cons. 11. num. 3. vol. 1.* & directo præferatur scripsit *Frecc. auth. 9 sub num. 1.* Corruit propterea ratio illa à grauissimis II.CC. tradita, ideò vtile dominium vocari chimęram, vt denotaret facilem dominij vtilis consolidationem cum proprietate, vt aduertit *Isern. in cit. loc. de feud. sin. culp. non amitt. num. 5.* quem ita intelligit *Liparul. in add. sit. de inuest. de re alien. fact. num. 3.* & ante eum *Capyc. in §. Callid. vers. 4. col. 12. Luc. de Penn. in l. fin. n. 51. C. de loc. præd. Ciu. lib. 11.* nàm transitus, qui fit de vtili ad directum dominium efficere minimè nequit; vt illud nuncupetur chimæra, & quasi nihil; ille siquidem fit ex lege inuestituræ ob lineā finitam, & ob alia, ex quibus vi legis cōtractus, ad dominum res redit, prout est consolidato ob vsusfructuarij obitum vsufructu cum proprietate, ad quam semper redire adhalat, *Iason. in l. si duobus, §. si Titio. num. 5. de leg. 1.* qui quidem vsusfructus nō chimęra, seù quasi nihil, sed dominij pars meritò dicitur, *l. cum filius, §. dominus. l. Titia cum testamento, §. fin. de leg. 2. lib. 4. de vsufruct.* quæ iura ad hoc adducit *Bar. in auth. hoc locum num. 7. C. si secundo nups. mul.*

Neq

Nec eſt nouum, *Hoſtienſem* fuiſſe malè
adductum ab *Iſern.* & aliis; nam *Reg.*
Lanar. in repet. tit. ſi vaſall. feud. pri-
uet. cui defer. ſub n. 15. ſcribit *Iſern.*
& alios perperàm allegaſſe *Hoſt.* ſu-
97 ſtinere, ex fellonia in dominum pa-
trata, non domino, ſed agnatis feu-
dum aperiri, eum totum velit oppo-
ſitum, in *Rub. de feud. verſ. quib, mod.*
feud. amitt. col. 3. & ita eum intelli-
git *Imol. in c.* 2. *n.* 21. *de feud.*

Suo marte etiam diluitur *Iſern.* effa-
tum in *cit. tit. de inueſt. de re alien.*
98 *fact. num.* 3. potiùs directum domi-
nium eſſe chimæram; & de eo non
curandum tanquam de flore, qui ſo-
lus nitet; nàm permaximę ſunt quo-
que vtilitates, quas retinet infeu-
dans, de quibus *Gallup. in meth.*
feud. in pralud. 4. *par. à num.* 7. *Ioan.*
And. de Georg. in c. cit. 37. *ex num.* 1.
ex Ciuiliſtis *Iaſ. in l. traditionibus*
num. 10. *C. de pact. in l. naturaliter,*
§. *nihil commune num.* 13. *de acquir.*
99 *poſſeſſ.* & paſſim cæteri. Habẽs enim
nudam proprietatem, nil habere
dicitur, §. *prohibemus, auth. de trient.*
& ſem. l. fin. §. *vbi autem, de bon. quæ*
liber, non verò ſi cum illa cõſequa-
tur commoda, vt *Luc. de Penn.* ex-
plicat in *l. poſſeſſeres col.* 1. *verſ. hoc*
autem nota, C. de fund. patrim. lib. 11.
dicebat prætereà *Bart. in l.* 1. §. *quod*
ait prator el 2. *nu.* 6. *ff. vti poſſid.* do-
100 mino proprietatis multa permitti
in fundo, in quo quis habet vſum-
fructum, *l. fundi in fin. & l. ſi ita,* §.
dominus de vſu, & habit. in qua di-
ſponitur, dominum proprietaris, in-
uito vſufructuario, vel vſuario fun-
dum, vel ædem per Saltuarium, vel
Inſulariũ cuſtodire poterit, ex quo
eruitur, quod vaſalli prohiberi poſ-
ſint nè abſq; domini præſentia, meſ-
ſem colligant *de Franch. deciſ.* 117.
quem laudat, inſequiturq; *Cancer.*
var. cap. 13. *num.* 372. *de iur. caſtror.*
Capyc. in inueſtit. feud. verbo fraudã-
tes gabellas, pag. 115. *And. in c. Impe-*
rialem, §. *prætereà, verſ. nec dominus*
2. *col. de prohib. alien. per Feder. Ca-*
pyc. dec. 27 *nu.* 38. *Caball. reſol. crim.*
caſ. 169. *Capibl. de Baron. prag.* 11.
num. 58. extenduntq; ad Curatum
pro intereſſe decimæ *Couar. variar.*
reſol. lib. 3. *cap.* 17. *num.* 8. *Valaſc de*
iur. emphyt. qu. 3. *nu.* 15. *Theſaur. lib.*
1. *q. forenſ.* 9. *Monet. de decim. qu.* 6.
num. 15. *Barboſ. de iur. Eccleſ. vniu.*
tit. de decim. §. 1. *num.* 42. *Camp. mil.*
in diuerſor. rub. 12. *cap.* 13. *num.* 100.
atq; conferũt quæ commemoramus
infrà *nu.* 126.

An verò in feudatarium trãſeat vſuſ-
fructus, inquirunt *And. in pręlud. in*
69. *Affl. in eiſdem pralud. ſub n.* 116.
& in c. 1. *ex quib. cauſ. feud. amitt.*
101 *nu.* 311. & quod plenus ſit in vſu-
fructuario, plenior in vaſallo, ple-
niſſimus in domino ſcribit *Prapoſ.*
in §. *hoc quoque, num.* 5. *in fin. de ſuc-*
ceſſ. feud. quem ſequitur *Balzar. in*
pralud. feudal. q. 3. *ſub. n.* 3. ob quod
nimirùm conſpicimus, in multis cõ-
uenire vſumfructuarium, & feuda-
tarium, de quibus ediſſerit *Camill.*
de Curt. in 1. *par. diuerſor. num.* 26.
& adinſtar vſusfructuarij debẽt Ba-
rones feudo benè vti, ac vaſallos
102 vti filios tractare, *Bald. conſ.* 439.
Grauett. conſ. 238. *Afflict. deciſ.* 265.
& patres illorum dicuntur, *Regens*
de Marin. tom. 1. *quotid. reſolut. cap.*
341. *num.* 7. *Capyc. deciſ.* 95. *num.*
2. *& deciſ.* 159. *num.* 44. dicitur
enim Pater patriæ *Guid. Papa deciſ.*
631. *num* 9. adeò quòd ſi cum illis
malè egerint, poſſent feudo, ac iu-
riſdictione priuari, *Gramm. dec.* 104.
& ibi *Auus meus, & Mari,* poſt alios
& conſ. 162. *Menoch. conſ.* 1. *n.* 196.
vol. 1. *Roland. conſ.* 8. *vol.* 3. *& conſil.*
40. *lib.* 4. *Boer. deciſ.* 304. *Frecc. de*
ſubfeud. auth. 8. *Reg. Valenz. conſil.*
43. *num.* 180. *Ann. ſingul.* 155. *Petr.*
de Gregor. de feud. q. 16. *Rubr. de iur.*
bon. teſtament. Maſtrill. de Magiſt.
lib. 3. *cap.* 10. *num.* 457. *Conſil. Fra.*
Mar. Prat. diſcep. forenſ. cap. 11. *lib.* 1.
& cent. 2. *cap.* 1. *nu.* 8. *Vrſill. ad Affl.*
dec.

dec.265.nu.15.Donad.de renunciat. lib.2.cap.29.num.70. Tasson. de antef.vers.3.obseru.4. num.114. Reg. Capyc. Latro dec.168. num.5. lib.2. Cafar.in specul.q.9.pereg.q.33.n.26. Laganar.ad Rouit.in Rub.pragm.sub tit.de Baron. lit.A.C. quidquid velint Paris de sindic. verbo sindicantur,num.5. & Pascal. de patr.potest. lib.3.cap.4.num.34.licere vasallum leuiter verberare; quibus occurrit Tasson.de antefat. cit.obser.4.nu.22. & cum illis haud habere litigium, & eo vertente posset Vniuersitas
103 congregari sine interuentu, aut licentia Officialis præuio ordine superiorum, quod in negotijs concernentibus litem cum Baronibus, & grauamina possint se congregari absq; præsentia Gubernatoris; petita tamen venia,& non obtenta,& habito recursu ad M. Curiam pro euitanda pœna ab Vniuersitatibus pro congressu facto absque licentia, pluries vti Iudex illius prouisionibus decreui non esse molestãdam,ex de Franch. decis. 446. Tasson.mem.obseru.4.num.242. Capibl. de Baron.prag.10.num.57.Nouar.de grauam.vasall.lib.1. cap.301. Cancer.var.resol.lib.3.cap.13.num.116. & 170.cui alias nõ liceret sub pœnæ incursu,ex iurium communium, & Regni dispositionibus Guid.Pap. dec.87.106.& 631.Campag.in c.collatores num.4. Ann.sing.367. Auus meus ad Capyc.decis.27.sub num.11. & Capyc. Latro decis. 185. num.12. aliasq;determinaui non puniri vniuersitatem,quæ absque licentia se congregauit ad tractandum ea,quæ tangunt seruitium Dei, ex Cassane. in consuet. Burg.in tit. de forestis 5. n.6.vers.additio, Parid.de sind.verbo indices ad sindicat.cap.3. Auo meo cit.loc.vers.vnum nota.
Etiam si ipsi non conquerentur subditi,ex Io.Fab.in §.fin. inst.de his, qui
104 sunt sui, vel alien. iur. Guid.Pap. dec.62.Gramm.cons.ciuil.162.n.18.

Crauett. cons. 6. num. 109. Iudices enim cum Regis vicesfungantur modis omnibus à iure permissis pugnare obstringuntur pro subditorũ libertate aduertit Affl. in cap. 1. §. angaria in fin. quæ sint regal. Thor. tom.1. comp. decis. verbo Baro malè tractans, laudans Capibl. in prag.3. de Baron.num.56. dicentem vidisse prouisum,quod Baro venderet feudum, & nonnullos feudo priuatos testatur Thor. cit.loco, ex Balzar.in cap.1. qual.dom. propr. feud. priuet. etiam monitione comminatiua non præcedente subnectunt Foller. in const.præsenti.cõst.decernimus,Gram. cit.dec.104.Gaill.lib.1.obseru.17.n. 4.Reg.de Ponte dec.16.nu.34. Thor. cit. loco: quamuis alij necessariam monitionem dicant DD.apud Viu. dec.447.Reg.de Ponte de potest.tit.de elect.official. ex num. 1. & decis.16. Capibl. laudat add. loco num. 60. & pro cautela tradidit Iacob.de Sancto Georg.fol.7.vers.quæritur, necnon Capyc.in inuest.pag.67. Crauett. cit. nu.108.optimamque indicat Theoricam memoratus Gramm.num.11. & num. 22. distinctione munitam de delictis,& factis negatiuis ab affirmatiuis. Et nos meminimus in Ritu 46.num.17. & 18. lib.1. paruipenso impij Nicolai Macchiauelli aphorismo,ad publicam libertatem conseruandam plurimùm interesse, nè ciues opibus admodum augeantur,quod dixerat Arist.5.politic.cap. 3.post princ.cap.6.in princip.& cap.7. Cominæus comment.de reb. gest. Lunon. lib. 4. & politici suadent omni conatu impediendum, ne vna familia nimis potens euadat apud Besold.2. polit. cap.5. num.15. quibus lepidè occurrit Philipp.Knipschildt de fideicomm. famil. nobil. cap. 8. de success. num.167. 168. 235. & 236. concinit Aristot.effatum ethic.1.cap. 8. quod domini ad seruum est amicitia,non quia seruus,sed quia homo; indè fortè,vt memoriæ proditum

tum est, seruorum dies festus idibus Augusti, communis erat latinis, seù libertis, teste *Alex.ab Alex.lib.3. dier. genial. cap.* 18. vt ostenderetur lege naturali huiusmodi genus hominum à cæteris nihil differre, vt in *princ.inst.de iur.personar.& ex §. 1. de libertin.* multoque iniquum non modo liberos, & vasallos malè habere, & in ipsos nimis sæuire, ex quo iisdem seminibus orti sunt, eodem fruuntur cælo, æquè viuũt, & æquè moriuntur: proptereà maiores credidere Iouẽ Romano Populo succensuisse, quod Antonius seruum suum crudeliter verberatum, & patibulo constrictum percircumegerit, meritò Adrianus Imperator Vmbriciam Matronã quinquennio relegauerit, quod ex leuissimis causis ancillas suas atrocissimè tractasset, *l.si dominus, §.fin.ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Marc.Mant.de iur. Prothom.nu.*11. quos referr *Reg.Valēz.cit.cons.*43. *num.*178.*lib.*1. Quin etiam si vasalli angarij, perangariique probarentur, Baronis immanitas sufficeret, vt incolatum aliundè transferre valerent, absque quod ipsi ius illud subditos reuocandi ampliùs competere dicatur; nec eo vllo vnquam tẽpore vti possit *Paris de Puteo de sindic.tit.de excess.baron.cap.*1.*num.*39. *à nu.*27.*ex tex.in l.Caio, Seio, §.vlt. ff.de alimentis, & cibarijs legat. Nouar.de grauam. vasallorũ* post alios *grauam.* 74. *num.*14. *Campagna in cap. grauamina à num.* 32. *Ioannes Lupus in repet. cap.per vestras §.*20. *num.*5.*in fin. Gayl.practicar.obseru. lib.*1.*obseruat.*17.*nu.*4. decisionemque refert *Capibl.pragm.*10.*nu.*60. seueritas enim operatur, vt seruitiorum defraudatio nõ sit præ oculis habenda, ipse namque sibi damnum parat, cum enormia exercet, & dominandi abutitur priuilegio ex notatis per *Baldum in mem. cap.* 1. *qualiter domin.propriet.feudi priuetur*, relatus à *Gramm. cit. cons.ciuil.* 162.*num.*17.*& decis.*104. *num.*21.

Quam praxim cogendi ad feudum vendendum ritè procedere in feu-
105 do empto, declarat *Grau.cit.cons.* 6.*à num.* 109. *lib.* 1. multis ductus rationibus, ac authoritatibus potissimùm *cit.§.fin.inst.de his, qui sunt sui*, & feudo gratis concesso credit illum esse priuandum; istud namq; feudum pecunia comparatum cum impropriè esse dicatur, complecti haud potest sub pœna priuationis iuribus indictæ, ex regula in pœnalibus non esse faciendam extensionem de casu proprio ad impropriũ *l.*3.*§.hac verba,ff.de negot gest.DD. in l.si verò, §.de viro, & l.si constante, ff solut.matrim.* cuius *Cranett.*effato contradicit *Camill.de Curte in diuers. feud. cap.incip. Reliquum est pag.*79.*à terg.num.*4. notans vtrumque dici propriè feudum ex *DD.* ibi adductis, & sub *num.*10. vtramque opinionem cõcordari conatur, & quid in feudo in remuneratione concesso, tractat *Capibl.cit.loc.n.*65. *Reg.Constant.* nonnulla cumulat in *tit.de fil.official.lib.*12.*à nu.*38. necnon *Capyc.decis.*2.*num.*5. *& Fab.de Ann.sing.*201. Verùm non vndiquè tuta est *Aym.Cranett.* distinctio potissimùm in officij materia, cum ve-
106 rior sit illorum opinantium in omni officio, siuè gratis dato, siuè empto ob malam administrationẽ, quem illo priuari etiam beneficio, seù proprietate, vt reprobato memorato *Cranett.cons.*6.notat *R.Rouit.cons.*104. *num.*14. *lib.* illumque lapsum scribit *D.Reg. Galeot. resp. fiscal.*15.*à n.*130. *Præs.Merlin.lib.*2. *contr.forens.cap.*20. *Franc.de Amic. de his, qui feud.dar.poss.pag.*6. *num.*1. *Muta in prag.Reg.Sicil. tit.*13. *n.*12. Et discusso pleniùs articulo, Regiæ Iunctæ deputatæ per S. E. decreto die 13. Augusti 1667. fuit condemnatus Iacobus Spiritus inquisitus de pluribus excessibus commissis,

etiam

etiam cum fraudibus,& extorsionibus intuitu officij ad priuationem officij actuariatus arrendamenti vini, & dictum officium applicatum in beneficium Regiæ Curiæ,suffragia præstantibus D.Reg. D.Francisco Ortiz Cortes, & DD.Consiliarijs Francisco Rocco (qui & Com-
107 missarius) Ioanne Baptista Hodierna,& D.Præsidente Regiæ Cameræ D. Emanuel Aluarez Scalera,me Excell. Domini ordine iura fisci tutante, penès Leonardum de Viuo Actuarium assumptum,quin *Cōstan.Cæsar.inspecul. pereg.qq.q.2. ex num 17. & num.23.* tuetur *Granet.* benè loquutum nempè in casu; quo feudatarius non deliquit in re essentiali feudi, hoc est in fide; sed quādo vasallos onerat cogitur feudum vendere iure accepto pretio: & proindè perperàm fuisse inductum ad excusandum officialem, qui in essentia essentiali cuiuscunque officij deliquerit,quinque basim, donec benè, & fideliter se gesserit, euerterit,vel concusserit.

Hinc Baronis sæuitia ansam præbuit, vt in Regia Camera ille ad libellam
108 reuocaretur articulus,an Vniuersitas exclamans ob vtilis domini immanitatem coacta ad demanium petendum foret condemnanda ad pretium cum interesse restituendū, & Baronem ad fructus medio tempore perceptos in causa (vt percepi ex processu de anno 1626.penès tùnc Actuarium Frāciscum de Tullio) Terræ Balneoli cum Barone Cæsare Palatuccio, contendente Vniuersitate, minimè teneri ipsam ad interesse, nisi duntaxat ad pretium, quia non voluntatis, sed necessitatis vi demanium petebat; sicuti Barone ad vendendum coacto ad nihilum Vniuersitas obstringatur,ex regula,quod damnum,quod quis sua sentit culpa, sibi imputari debeat, *l.quod quis, ff. de regul.iur. cap. datum , eodem tit. in 6.* nec ex maleficio præmium consequendū, *l. relegatorum in fin. ff. de interdict.*

109 Regia Camera in illo facti Themate contra Vniuersitatem pronūciauit,condemnauitquè ad soluendum pretium cum interesse ad rationem septem pro centenario , & Baronem ad fructus restiruendum medio tempore perceptos iuxtà liquidationem faciendam insectantes DD. cuius meminit *Viu. opin. 637.p.2. Præsid.de Franch.decis.17. num. 2. vers. veruntamen est . Reg. Rouit.in pragm.64.num.14. de offic. Proc.Cæsar.* ac exempla S.C.& R.C. in alijs causis eodem processu adducta à fol.359. ad 413. Necnon idem docuit *Reg.de Curt. in diuers. feud.cap.3.num.61.pag.6.* occurrens textui, qui obstare videtur in *l. si prædium,C.de præd.minor.* Vbi regulam desumi nectit , tunc esse restituendum cum interesse pretium , quando contractus nullitate laborat, quia cum dominium à minore (de cuius prædij alienatione casū ponit Imperator,) nunquam recesserit,fructus ex re vēdita ad se spectabant , & quia in causa ad ipsum minorem necessariò attinente fuerat solutum, & propterea ad pretij restitutionem, ipsum minorē obligari ; ideò ipsum ad interesse quoque,sicuti emptorem ad fructus cōdemnandum iudicarunt Imperatores,cui iuri concinit *text.in l.vtere C.eod.* quem laudat *de Franch.decis. 523.num.20.* vt probet,quod quando sententia ad relaxandam rem vna cum fructibus,contra emptorē profertur,tunc nullitatem contractus inspexit; at in illo themate demanij aduersus Baronem emptorē, cum non ex nullitate contractus dependeat,sed ex ijs, quæ adducit, præter alios, *Camill.de Cur.in dict. cap. 3.* vbi multa de ista petitione demanij per Vniuersitates , quam petitionem diuidit in duos casus : Primùm nempè, quando Rex , qui

Ca-

caſtrum in demanio tenuit, illud alienat, an tunc ad iſtud demaniũ, ſpondẽs ſoluere illud, quo fuit vẽditum?
110 admittatur, vt à *nu.* 39. Alterum, quando iam caſtrum diſtractum reperitur, & illud de nouo à barone poſſeſſore diſtrahitur, an Vniuerſitas contra iſtum nouum emptorem ad demanium admittatur? agit ſupra ex *n.*40. *verſ. circa verò ſecundum articulum*, quo iure, & quibus cauſis iſta in hoc ſecundo caſu de demanij petitione tueri prętenſio poſſit; & ſuſtinendo non iure prȩlationis, quia illud non ex iure dominij ad ipſum ſpectat, nõ ratione vicinitatis, vel cõgrui, vel conſanguinitatis, ex quibus iuribus hanc prȩlationem concedendam ſanxerunt leges; ſubnectens, neque hoc quidem iure libertatis efflagitare poſſe, rationibus ibidem adductis, prout neque ex iure Regis; cui, quando vaſallus illud vtile dominium alteri vendit, prælatio competit, concludit ſub *num.* 54. ex Tribunalium cõſuetudine poſitum fuiſſe in morem, vt Vniuerſitatibus ſit petendi demanij, & retractus facultas; quibus de rebus vtpote nouiſſimis temporibus cognitis ibi recenſet palàm loquentes DD. & *R. de Pont. de poteſt. Prorèg. tit.* 10. §. 1. vbi *à nu.* 8. ſequi uidetur effatũ *Camilli*, quod ex conſuetudine ſit hæc demanij petitio introducta, & non diſſentit *R. de Marin. ad Reneriter. deciſ.* 488. quamuis repugnent *Laratha in theatr. feud. p.* 1. *dilucid.* 28. conferuntque tradita à *Maſtrill. conſ. vnic. poſt dec. Seſſe dec. Arag.* 36. *& Fulu. Lanar. in add. ad patruum in repet. c.* 1. *de ſucceſſ. feud. nu.* 1. nec non conuenire uidetur *Reg. Rouit. in cit. prag.* 64. *ex num.* 13. vbi multa ad hæc de demanio adducit, & de pluribus caſibus, in quibus etiã demanij petitio fuerit reiecta, ac alijs ad rem, agunt *Conſ. de Georg. alleg.* 7. *& Thor. in comp. deciſ.* verbo, *demanium*, *&* verbo, *vniuerſitas*, *p.* 1. *& in add. ad Reg. de Pont. in citat. titul.* 10. §. 1. *Ann. alleg.* 27. *Montan. controu.* 44. *R. de Marin. lib.* 1. *reſol.* 117. *R. Capyc. latro dec.* 168. *num.* 40. *R. Galeot. lib.* 1. *in dec. ad contro.* 3. *& reſpo.* 26. *fiſcal.* 23. *Conſul. de Xarto dec. Sard. q.* 9. *num.* 6. *Conſtant. Caſar. in ſpecul. peregr. qq. c.* 33. *&* 34. *D. Præſ. Io. Bapt. Cõfalonus*, qui eruditum calamum arripuit pro Statu Amalphiæ, cuius reſpõſum exſcribit *Gizz. ad Capyc. latro dec.* 174. *in fin. lib.* 2. cum, inquam, non ex nullitate contractus hæc demanij petitio pateat, conſequitur, quod ſi valida fuit venditio, atque in ipſum emptorem dominium translatum, vt in *citato loco* affirmat de *Curt. n.* 47. vbi nedum dominium, ſed irreuocabile translatum fuiſſe, autumat; ergo fructus ad ipſum ſpectare debent, ad quem omne aliud etiam commodum & incommodum pertinet, *l.* 1. *C. de peric. & commod. rei vend.* & proinde ſatis eſſe, perſoluere pretium, quo emptum illud Caſtrum fuit. Addit de *Curt.* iudicandi mori ad huiuſmodi faciendam condemnationem vires auxiliares prȩſtare *Authorem dãnatę memoriæ in* §. 13. *Gl.* 5. aientem, quod rem alteri alienatam ex retractu quis conſequens, fingitur ab ini-
111 tio illius rei retractæ dominus; & ſic fructus ex re vẽdita ad ipſum pertinere, ſicuti, & omnia alia commoda, & incommoda; ſed gauiſus eſſem, ſi ipſe *Reg. Camill.* qui Authorẽ iſtum ſuperiorũ fortaſſe permiſſu perlegerat, rationes illius retuliſſet, cur fingatur retrahens ab initio dominus, & non tempore retractus, cum ex aduerſo *Tiraq.* §. 12. *Gl.* 2. *in princ. de retract. cõſang.* dixerit, emptorem ante retractum dominum extitiſſe, cum in pendenti, ſtare non potuiſſet, iuxta notata per *Gl. in l. ſi ego ff. de ſolution.* ex *text. in l. ſi ex duobus* §. *ſed & Marcellus, ff. de in diem adiect.* & magis ad rem ibidem ipſe *Tiraq.* in §. 14. *Gl.* 2. *n.* 3. aduertit, quod per huiuſmodi retractũ venditio nõ retrotrahatur, vt ex tunc, ſcilicet ex tempore ven-

ditionis, ſed ex nunc, ideſt ex tempore ipſius cõtractus, ea ratione ductus, quia cũ facultas retractus à mera ipſius retrahẽtis volũtate pẽdeat, non retrotrahitur, *l.Titius 4.ff.quæ res pign.oblig.non poſſ.* vbi licèt hodie ego omnia bona mea obligem Titio, à quo mutuam pecuniam accipere decreui ſequenti menſe, ſi nonnulla ex bonis, antequam mihi pecunia exolueretur, diſtraxero: facta deinde per Titium mihi ſolutione, Titius ea bona medio tẽpore diſtracta obligata non habet; & reddit rationem *tex.* quia cum in mea poteſtate eſſet pecuniam non accipere, eſt ex illo tẽpore obligationem contractã intelligendum, cui cõcinit *tex.* quẽ *ibi n.3. Tiraq.* nectit, & ante eũ adduxerat *Gl. fin. in l.1 ff. qui potior in pign. hab.* in ſecũdo caſu; nã in primo caſu, in quo licet pro promiſſa dote reſtituenda obligaſſet bona, & poſtea reſiduũ dotis ſibi fuiſſet ſolutũ, oritur tamen ab initio, nõ tẽpore numerationis obligatio: quia in viri poteſtate non erat reſiduum promiſſæ dotis non percipere; prout in ſecundo caſu erat de pignore cõtracto per mutuã pecuniã inde ſibi ſoluẽdam, de quo etiam dicit *tex. in l. qui potior, in princ. eod. tit.* quem quoque pro concordia retulit *Gloſ. fin. in cit. l. vlt. & l. prior eſt*, &
112 propterea addit illa patriæ conſuetudine caueri, fructus ante retractũ perceptos ad ipſum emptorem, non ad retrahẽtẽ ſpectare, cui cõſuetudini videtur optime collimare altera noſtra Neapolitana *incip. ſi quis emit. ſub tit. de iure congr.* qua ſancitur, quod emptor rem emptam reſtituere obſtringatur abſque præſtatione intereſſe, & proinde ex prædictis illa *Authoris damnati* opinio, qua niti autumat *Reg. de Curt.* illum iudicãdi morem in condemnando vniuerſitatem ad intereſſe, non ſatis tuta eſſe videtur; & licet ipſe putaſsẽ ſuſtineri pręcipuè huiuſmodi morem ex *tex. in l. debitor, 27. de ædil. edict.* vbi in actio-
113 ne redhibitoria pretium emptori numeratur, nedum cum vſuris, ſed etiam ſi quid aliud ex cauſa emptionis erogatũ per emptorẽ fuerit, quo textu nixus *Boer. deciſ. 76. num. 7.* aduertit acutè, quod ſi ſecũdus conſanguineus retrahere vellet, emptor nedum pretium ſolutum in emptione recipiet, ſed etiam illam pecuniam, quæ ab ipſo emptore fuit illi primo conſanguineo data, vt à retractu abſtineret: tamen perpenſa illius *text.* deciſione, nec parum, nec ſatis ad noſtrum dubium mihi conferre videtur; nam cum illa redhibitoria ex morbo, vel vitio, quod venditor emptori celauit, fuerit cauſata; non mirum, ſi ad pretiũ cũ intereſſe reſtituẽdũ cogatur vẽditor; *indemnis enim emptor diſcedere debet*, concludit *tex.* & propterea ſi quid fortè de illa emptione vectigalis nomine ab emptore fuiſſet ſolutum, illud quoque eſſe à venditore reſtituendum, *ibi* ſancitur.

Obici verò, Vniuerſitatẽ nõ ſponte, ſed ex neceſſitate ad petẽdũ demanium adactã propter nimiam baronis ſæuitiam, occurri poteſt; quod cum Vniuerſitati duo competant remedia ad eiuſmodi euitandã ſæuitiã: alterũ de confugiendo ad demanium cum reſtitutione pretij, & intereſſe, alterum verò de cogendo baronem ad vendendum, ex II.CC. ſupra adductis, quibus addo *Aſin. de execution.* §.3. *cap.* 84. & plenius *cap.* 189. *Prat. diſcept. tom. 2. cap. 37. n. 22. & conſ. 50. n. 41. R. Sanfel. in prax. ſect. 9. Knipſchildt. de fideic. c. 16. ex n.* 138. ſibi, inquam, imputari debet, ſi viã demanij eligere maluit, iuxta vulgatum (pateat tibi via, quã elegiſti) de quo in *l. fin. C. de iur. delib.*

Sed quia huiuſmodi iudicandi ad intereſſe mos conſtat atteſtatione DD.
114 *Regent. Camill. de Curt. Vincentij de Franch. & Scipion. Rouit.* quibus addo *Dom. R. D. Annibal. Moles* in ſuis aureis *dec.* propriè 117. (quã cũ alijs nõ dũ impreſſis reſcripſit, *D. Reg. Tapia*

lib.

lib.6.iur.Regn. tit. de deman. ab vniuerſ.ſup.pragm.63.de offic.procur.Cæſ. & memorãt *Thor.ad alleg.diuerſ.35.* poſt *deciſ. D. Reg. Salernit.& par.3. compend. deciſ.ſect.3.*verbis *vniuerſitas admiſſa)& tit.de deman.vniuerſ.§.24.quæſt.5.*in impreſſis nuper ſtudio, operaqueDomini mei Don Franciſci Moles eius pronepotis, Equitis ſacræ militiæ Calatrauæ, Ducis Paretæ, Regięque Cameræ Præſidentis; qui Iudex primò M.C.V.in capitalibus cauſis, tum generalis campaneæ Commiſſarius, Pręſes deinde,ac armorum Gubernator inTranenſi Prouincia,ęquus hodie Cenſor,acViſitator vnus ex Regia Iuncta,geſta Magiſtratuum totius Mediolanenſis Dominatus viſitante; Miniſter ſanè claritate generis non minus, quam doctrina,ac morum integritate conſpicuus, ne digito quidem vno degener à ſuis glorioſæ memoriæ proauis; ita vt hinc mihi liceat colligere, fatidicoq; fateri pectore,nõ multùm abeſſe illud temporis,quo ipſe ad ſupremum Regentis faſtigium cõſcendat; id ſuis exigentibus eximijs meritis, publicoque omnium ore ei præoptãte. Propterea difficile eſſet, cõtra indicatum iudicare morem,ac in oppoſitum os aperire; cum immutari non debeant, quæ certam, & vniformem in iudicando habuerunt interpretationem,vt ſæpe dixi,& aduertit *D.R. Moles in dec.tit.de iur.adoh.§.4.qu.3. num.34.Conſil.Prat.diſcept.lib.4. cap.15.n.14.ex l.filius emancipatus, 14 ff. de falſ. ac Belluc. in ſpecul. princ.rub.38.num.11.* vbi morem vetuſtiſſimæ vetuſtatis eſſe relinquendum,dicit ex *l.teſtamenta omnia,C.de teſtam.*Vnde Chidij cum Iſthmum ad inſulam efficiendam perfodere contenderent,reſponſum acceperunt ab oraculo Delphico: *Iſthmum ne molibus erigite, ne fodite:Iuppiter enim inſulam feciſſet,ſi vtique voluiſſet,Herod.lib.1.& Plautus in triumuiro:*

Moribus antiquis res ſtatRomana,virisq;
Nam hi mores maiorum laudant,
Eoſdem lutilant,quos laudant:hiſce ego te artibus gratiam
Facio, neu colas, neu imbuas ingenium, meo modo, & moribus
Viuito antiquis: quæ ego tibi præcipio, ea facito, nihil ego iſtos
Moror facetos mores, & turbidos, quibus boni dedecorant ſe.

Verum ex hoc minime tædet, hæc in medium adduxiſſe; nam tempora faciunt,opiniones,& deciſiones immutari,*l. 2.§.ſed quia, C. de vet. iur. enucleando*, & in dies videmus, ſcita quędã olim recepta,inoleuiſſe;& illis poſthabitis oppoſitũ ſępè decerni,de quo *Viu.dec.401. n. 24.* & alij,quos adduxi luculẽter in *Rit.M.C.1.n.18. lib.1.*Addo*Corat.de elect.opin.ex n.54.* loquẽtẽ de ſcitis,à quibus ſępe recedit ipſamet Rota Romana,cuius magna eſt autoritas,ſic cõclamãtibus *Gomez de grat. expectat.nu.101. Quint. Mand.de monit.q.27.n.6.Andr.Khich. de veſt.pact.p.1.cap.1. n.119.*notabiliter aiente ex adductis per ipſum liquidò liqueſcere lubricitatem,atque periculum argumenti ab iudicati auctoritate deprompti.

Feudatarius non ſecus, ac vſusfructuarius, licèr poſſit meliorare feudum
115 abſq; domini voluntate, *Tapp.dec 12.num.9.*poſt *Capyc.dec.156.& Afflict. deciſ.232.*nequit illud alienare, teſte*Suarez.alleg.19.prope fin.*abſque Regis tamen aſſenſu,non tranſigere *Schrader.de feud.8.p.ampl.14.& p.10. ſect.1.ex num.173.* nec in emphyteuſim concedere, *Reg.Tap.dec.9.nu.2.* Verùm licebit,terras inutiles,nemoroſas,ac ſteriles ſui feudi locare abſ-
116 que aſſenſu,& cõcedere,vt plantẽtur, & certa portio fructuum reddatur,dummodo hęc non ſit modica,vt fraudem arguat,*And.in Cõſt.Cõſtitutionem diuæ memoriæ*, verbo *minuendis*,& ibi *Afſl.in 12.notab.n.6.Frãch. dec.561.Sanfelic.dec.76. n.6.tom.1.*

Nec ſuper eo compromittere ex dictis à nobis in *rit.50.ex nu.8. lib.1.*latẽ-

que *d.Altimar.ad Rouit.conf.*58. *lib.* 3.dicens sub *nu.*29. suam opinionẽ à me *cit.loc.*post scripta viso,conuallarẽ rationibus,quibus vsus non fuit Author *Rouit.*ibi *n.*14.necnon *Dom. R. Moles in dec.suprem.sen.tit. de iur.deuolut.*§.23.q2.inquirens , an sit sufficiẽs,si prestetur assensus super laudo, & dixi in *rit.*50.*num.*11.

Testari de eo minime licet ; *vulgat. cap.* 1.*de success. feudal. Loffred. consil.*11. *num.*43.*Affl.in const.hac edictali,n.*8. *& in const.constitutionem diuæ memoriæ,ex num.*3. *Visconti in conclus. iur.* verbo,*feudatarius an possit:*Ne pro sua quidem anima,*Alex.cons.*19.*num.*11. *vol.*6. *Ruin.cons.*2.*num.*5. *vol.*1. *Gozadin.in cap.*1.*an agnat.vel filius,*vbi nec vnam cãdelã de feudo relinquere posse,indicat; sequiturque *P.Fragos.de regim.reipub p.*3.*lib.*8. *disp.*17. §.5.*de natur.feud.ex num.*35. adeout à nonnullis legum Coriphæis huiusmodi testamentaria dispositio fuerit penitus improbata,etiam cum assensu, quia cadere non poterat tempore habili,& suum effectum sortiri,etiam ad beneficium proximi successuri, tũ quia hominis dispositio, vt obseruat *Andr.in cit.const.hac edictali,* facit illam legis cessare,tum quia in necessitatibus nemo est liberalis, vt idem *Andr.*arguit *in cap.*1.§. *donare,qualiter olim feudum;Bald.cons.*397.4.*vol. Soccin.cons.*72.*vol.*1.*Camerar.in cap. imperialem,car.*32. *lit.F. Reg.Galeot. lib.*1.*contr.*1.*Amicangel.quæst.feud.*10. Et quamuis opinio inualuerit , quod possit aliquando valere testamentum in feudis,hoc ea quippe ratione,quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, vt ex *l.*1.*C.de rei vxor. act.l.hac consultissima:*§.*imperfecto,C. de testament.*tradunt *Feudistæ.* Propterea tunc illud verum est , quando, vel cum Regis assensu, vel in proximi successoris beneficium conditum sit testamentum, *Glos.in cit.const.hac. edictali,* vbi *Affl. num.*7. & idem in *cap.*1.*de success.feud.ex num.*67. *& in dec.*119.etiam si feudi fuerit facta cõcessio pro se, & hæredibus quibuscumque, vel tibi, & quibus dederis, vel quod liceat alienare,cui; volueris, nam semper domini exigitur consensus,*Specul.in tit.de locat.*§.*nũc aliqua, vers.*94.& ibi *Andr.Alex.consil.*106. *num.*4.*vol.*4.*&* 128..*vol.*5. quin illa verba amplectũtur dumtaxat habiles ad succedendum,nempe descendẽtes iuxta feudi naturam, cum dictio vniuersalis nunquam operari valeat habilitatem inhabilium, *l.*2.§. *quod autem prætor,* vbi *Bart.ff. qui satisd. cogant.*proinde excluditur spurius à tali feudi successione,*Bald.in cons.*207. *vol.*2.verbaque illa restringuntur ad personas idoneas, feudique capaces, *Afflict.in cap.*1.§.*naturales,in fin.si de feud.fuer.contr.inter dom.& agn.Fragos.cit.loc.vers.quinimo esto;*quod verò feudatario liceat in testamẽto gra-
118 uare filiũ super fructibus feudi hæreditarij , puta , quod d e feudo det duas salmas vini pro amor eDei,scripsit *Bal.in cap.*1.*quib.mod.feud.amitt.* quoniam fructus separati sunt à feudo, sequitur *Affl.ibidem,nu.*70.*in fin.* qui,notabile id esse,nectit,& mẽti tenendum,cum quotidie eueniat de facto;quin in feudo hæreditario poterit grauari vsque ad concurrentem feudi valorem , dempta filij legitima, *de Franch.dec.*1.*nu.*39. *Montan. controu.*23.*num.*1.*Reg.de Marin. lib.* 1.*resol.cap.*250.*Reg.Marcian.disp.*86. *num.*3.*Larath.in theatr. feudal. p.*12. *diluc.*88.*num.*8. quidue in collaterali,an grauamẽ integrum sustineatur, inquirunt *R.de Curt.in diuers.feud.p.* 1.*c.multoties cõcedens,pag.*54.*&* 160. *Bilocta cõclus. feud.*27.*Theodor.alleg.* 79.*n.*6. *Reg.de Marin.lib.*2.*resol.*73. *& ad Reuert.obser.*532.& in masculo de familia instituto vigore gratię,de qua infra, scribit *Cõsil.Staib.resol.*99.

Substitutionem insuper fieri in feudis non licere absq;ipsius Regis assẽsu,
119 disponit *pragm.*4. §.6. *de feud.Reg. de Ponte da potest.Proreg.tit. de refut. feud.*

feud. §.5.*sub num.*31. *Bilocta concluſ. feud.*30.*R.de Marin.lib.*2.*reſol. c.*90. quod antea ſtatuit *tex.in cap.*1.*de ſucceſſ.feud.* etiam ſi ſubſtitueretur perſona immediatè poſt hæredem ſuccedens, *Reg.Rouit.in cit.prag.*4.*num.*8.*de feud.* aduerſus *Ann.conſ.*34.*num.*50.*Bilocti.memor. concluſ.*30. *num.*6. aſſenſum propterea impetratum ſuper facultate diſponendi non validare ſubſtitutionem, cenſent *Reg.Mer-*
120 *lin.controu.forenſ.centur.*2.*cap.*9.*n.*25.*Conſil.Staiban.lib.*1.*reſol.*61.*num.*22.*&* 48.*ex de Franch.dec.*153.*num.*28.*Minad.conſ.*8.*Reg.de Pont. cit.loc. nu.*23.*Loffred.conſ.*7.*Marta vot.*221. *ex n.*30. quibus aduerſatur *Cõſ.Prat. practic.obſeru.*78. ſermonem quippe habentibus de ſubſtitutione vulgari, & fideicommiſſaria; per quas non hæredi ſucceditur, ſed teſtatori, qui tum inſtitutionem, tum ſubſtitutionẽ, ſiue vulgarẽ, ſiue fideicommiſſariam ſibi, & de ſua agit hæreditate, *l.cohæredi,* §.*cum filia, ff.de vulg.& pupill.ſubſt.Inſt.de pupill.in princ.* in cuius teſtatoris perſonam plures actus ex vna ſibi competente facultate facientis, & cui non licet duarum perſonarũ vice fũgi, multiplicaretur diſpoſitio, ſicuti adamuſſim in terminis vulgaris S.C. decreuit in celebri cõtrouerſia Dom.Marci Antonij Philomarino cũ Ill.Comitiſſa Conuerſani, de qua *Reg.Capyc.Latro conſul.*76.*&* 77. *Reg.de Marin.lib.*1. *quotid.reſol. tom.*1. *cap.*126. *num.*76. *& lib.*2.*cap.*189.*num.*89.*Montan.de regal.tit.vlt. verſ.ſed num poſſit feudatarius, Conſ. Rocc.de offic.rub.*13.§.9.*num.*60.

Hãc verò controuerſiam ſuſtulit gratia huius Regni, feudatarijs elargita in *pragm.*34. *de feud. lib.*3. qua illis fa-
121 cultas data fuit, vt valeant eorum in feudis condere maioratus, & onus adijcere fideicommiſſi, ſeu reſtitutionis, infra tamẽ limites præfixos feudorum ſucceſſioni, quam eademmet gratia protraxit ad omnes perſonas, quæ quarto gradu continentur, ab eo deſcendentes, qui ipsũ feudũ primò acquiſiuit. Ex qua memorata gratia proculdubio ceſſant antinomiæ olim agitatæ in terminis prioris gratię cõceſſę ratione cõſeruãdi feuda in famĩlia, de qua in *prag.*33.*de feud.* diſponente, vt feudatarius habens in immediatũ ſucceſſorem fœminam, illã à feudi ſucceſſione excludere poſſit, marem remotiorem in gradu tamen ſucceſſibili inſtituendo, vt obſeruat *d.Altimare ad Rouit.conſ.*83. *ex nu.*5. *&* 6.*lib.*2. quibus *pragm.*33. terminis perſpectis, ingẽs orta fuit in S.C. cõtrouerſia, an pater valeat ordinem inuertere linealem, & lineæ rectæ ſuę filię pręiudicare, ac de feudo diſponere in beneficium fratris, vel alterius agnati, in cauſa D.Ioãnæ Laudato, filiæ Don Andreæ Ducis Marzani cũ D. Ioſepho Laudato patruo inſtituto hærede in feudalibus, ac burgẽſatis; in qua acriter ad libellã reuocati fuere articuli, an vi gratiæ prædictæ in *cit.prag.*33. liceat feudatario proprias excludere filias, & deſcendentes? ad regulam *tex.in l.generaliter,* §.*cum autem, C.de inſtit.& ſubſtit. l. cum auus, ff.de condit.& demon. l.cum acutiſſimi, C.de fideicom.& l.ex facto, in princ. ff. de vul.* ex quibus illud eruitur, non eſſe veriſimile, velle patrem, propriam excludere filiam; imo Principis conceſſiones non procedere, ait *Paul.de Caſtr.in cit.l.ex facto, num.*7. in excluſionem fœminarum, niſi expreſsè excludãtur, *arg.tex.in* §.*illud, &* §.*generaliter, auth.quib.mod.natur. effic.ſui,* atq; eſt in proprijs terminis *tex.in c.*1.*de duob.fratr.à capit.inueſt.* vbi fœmina orta ex vno è duobus fratribus, qui acquiſiuerant feudum pro ſeipſis, ac hæredibus maſculis, & ipſis deficientibus, admitterentur fœminæ, fuit admiſſa ad portionẽ patris ſui, excluſo patruo, ea ratione, quia conceſſio excluſionis fœminarũ, & vocationis maſculorum non comprehẽdit propriarum filiarum, necnõ deſcendentium excluſionem, ex *l.ſer.*

Bald.

Bald.& Aluarot. in dict.cap.1.

Quod etiā colligi videtur ab altera ex rationibus expressis in gratiæ petitione,quia scilicet nullum inferretur præiudicium fœminis, valere feudatarium illas grauare super feudo vsque ad feudi valorem ; quæ quidem ratio minimè adaptari poterit respectu filiarum: quæ,etiam si feudum esset hereditarium, nequirent grauari in toto pretio feudi, sed in eo,quod superest deducta legitima super corpore ipsius feudi, vt diximus supra *num.* 18.

Altera fuit in illa hypothesi excitata quæstio, an ad excludendas fœminas requiratur necessariò, vt filiis prouideatur de dote:attētis,quodBarones cum petierunt huiusmodi gratiam à Rege,ita se obstrinxerūt,& per gratiā ipsā sic in beneficiū mulieris disponitur, vt scilicet valeat feudatarius super feudis id, quod ipsi videbitur,statuere pro dote, si non fuerit nupta;& si nupta,aliquid beneuolētiæ causa relinquere,& esse necessariū requisitum gratiæ,aiūt *Montan,in §.fin.post num.7.de regalibus,Larathe dilucid.*81.*Consil.Roccus resp.*44. falsē in eo sensu, quod valeat hoc feudatarius facere, quando, vti gratia exoptat: Vtriusque partis Aduocatorum responsa in memorata causa excribit *Carol.Anton.de Luca de linea leg. art.4. ex num.24. cum seq.* cuius opinionem in gratiam filiæ ad de *Franch.ad dec.1.num.5.& in append. post cent.2.* patronus filiæ tuetur,occurrens motiuis in oppositum adductis ab *Altimare ad Rouit. conf.1.nu.* 23.qui quidem *Luca* suam conuallat aleam in eodem *art.4. nu.*51.necnon *in art.6.num.*105.

Anautē substitutio pupillaris in feudalibus,titulo quoque decoratis,validetur assensu generali vi gratiæ in *mem.prag.* 33.famigerata,& celebris
122 orta fuit disceptatio in causa successionis Status Andriç ob vltimum elogium Ill.Ducis D.Fabritij Carrafæ,qui instituit eius filium infantem D.Carolum Comitem Rubotum in omnibus bonis burgensaticis,& feudalibus,titulo etiā insignitis; cauitq; deinde his verbis: *Morendo,quod absit, il Conte mio figlio in pupillari atate, ò quandocunque senza figli, in detti miei beni così burgensatici, come feudali, succeda,& debbia succedere il Signor D.Hettorre Carrafa mio Zio: tāto maggiormēte,che laSignora D.Emilia Carrafa Duchessa di Madaloni mia sorella hà promesso di renunciare,* in qua quidē hypothesi fuerunt ad trutinam deducti plures iuris articuli, ac præ cæteris:

An assensus ex gratia impartitus substitutionem pupillarem amplectatur,& nū veritate nitatur distinctio illa deducta ex *l.si is , qui ex bonis , 6.ff. de vulg.& pupill.subst.* quod fieri illa possit in feudis proprijs pupilli, non autem in feudis paternis?

Militantes pro substitutione, minime hæsitari posse,dicebant , quòd sicuti D.Carolus , qui decessit in pupillari ætate, si decessisset pubes, & sui iuris post mortem patris, potuisset de feudis suis disponere in dictū D.Hectorem patruum magnum proximiorem successurum , exclusa amita , & eius filiabus sororibus suis amitinis : ita quoq;hoc idem fieri potuisset per substitutionem pupillarem ab Illust. Duce Andriæ D.Fabritio patre dicti D.Caroli iure patriæ potestatis substituendo ipsum D.Hectorem in feudis . Siquidem fauore pupilli introductum reperitur in iure ; licere patri pro filio,cui testamenti factio vetita est à lege,ne decederet necessariò intestatus, ipsi filio impuberi hęredē statuere per substitutionem pupillarem, vt in *princ.Instit. de pupill. subst.& l.si pupillus 42.ff.de acquir.hæred.*honor enim pupillo est cum testamento decedere , & eum hæredē habere , quem pater pro ipso pupillo fecit, ita quod si quis pupillarem substitutionē subuertere conaretur, & honorē subuertisse dicēdus esset, & vtilitatem ipsius pupilli,vt obseruat

uant *Ferrer.in constitut.Cathalon. los impuberes, glos.1.num.100. & Petr. Gregor.Syntagm.iur.vniu.p.3.lib.42. cap.23.num.4.*

Quapropter iure patriæ potestatis licet patri vi pupillaris substitutionis vti eadẽ facultate,quæ filio suo cõpete-
122 ret,si pubes,& sui iuris esset,quãuis pater huiusmodi facultatẽ nõ haberet ex propria sua persona,*per tex.in l.Papinianus,§.sed nec impuberis,ver. nec patris frater,ff.de inoffic.testam.*de quo meminit quoq; *Mõtan.cõtr.68. sub nu.*8.adeo quod potest pater per pupillarem substitutionem excludere non solùm hæredes legitimos filij sui pupilli, verùm etiam vocatos ex prouidentia maiorũ in casu, quod ipse pupillus decederet absque filijs; & absque testamento, *Cardin.Paris. cons.15.nu.5.& per totum vol.3. Fusar.de subst.quæst.444. num.2. Barry. de success.lib.17.titul.an conditio possit impleri pro parte, num.7.* prout hoc etiam fieri potuit à patre ad Domini exclusionem, si statuto, vel consuetudine aliqua Dominus deberet succedere vasallo suo decedenti absque liberis, & absque testamento; nam pater substituendo alium pupillariter pro filio suo impubere,excludit Dominum, prout excluderetur ab ipso filio,si pubes factus,& sui iuris cõderet testamentum,vt *Iacob.de S.Georg.* aduertit *de homag.p.2.n.27.* Imò si filius habeat aliquod officium regale cum facultate nominandi sibi vnum successorem, sicuti ipse si decederet testabilis, posset nominare ad officium suum successorem vigore facultatis, ita talem nominationẽ facere poterit pater testans pupillariter pro filio suo impubere, *Montan. de regal.offic.n.45.fol mihi 213. Caldas de nominat.emphyt.lib.2.ordin.lib. 4.tit.62.quæst.4.num.3.& 4.Molin.de iust.& iur.tom.2.disp.*480.*n.8.& 10. & disp.182.ac 184.ex Segur.in l.vnũ ex familia,§.sed si fundũ,ff.de legat.2.*

Et propterea si patri fuisset interdicta aliqua dispositio, vel bonorum alienatio,quę fuit filio suo permissa;posset pater per substitutionem pupillarem de re,cui ipsi vetita est alienatio,validè disponere;nam dispositio diceretur filij, & non patris: & sic ipsa filij persona inspicitur,non verò patris,vt *Bald.cons.462.lib.5.*& ideo si matri reperitur prohibita successio filij aliquo statuto, nisi ipsa instituatur, potest mater vocata à patre impuberis per substitutionem pupillarem succedere, ex *Bald. cons.216. & cõs.42.vol.3.*ac ratio est:nam substitutio pupillaris censetur testamentũ filij; & reputatur, ac si ab eo fuis-
123 set conditũ,quoties id magis expedit,& ad illius firmitatẽ,atq; robur, vt in *d.§. sed nec impuberis, vers.nec patris frater,Petr.Barb.in l.2.n.149. & 150. ff.de vulg. & pupill. Anton. Merend.cõtrou.iur.lib.4. c.6.n.12.& 13.cum seq.*& substitutus impuberis hæreditatem adipiscitur mediante persona patris, qui ex interpretatione iuris censetur vna, & eadem persona, *citat. l.Papinianus,§.sed nec impuberis,& l.2.§.prius,ff.de vulg.Cald. de nomin.emphyt.lib.2. ord. lib.4. tit. 62.quæst.4.n.3. Anton.Merend.mem. c.6.n.12.& 13.*& proinde omnia cõtenta in tabulis pupillaribus habentur, ac si ab illo pupillo fuissẽt facta, *Argel.de acquir. possess quæst.7. art.3. n.94.* imò dicuntur duo testamenta, vnũ scilicet patris, & alterũ filij, *l.si ita scriptum, §.fin. ff.de bonor poss.secũdũ tabul.l.patris, & fily, ff.de vulg.* iuxta Proculeianorum effatum, ex quorum sententia duplicium tabularum appellatio fluxit, *l.in duplicibus, ff. ad l. falcid.* rationibus ducti, quod vbi vnicum est testamentum, vno contextu id perficiendum est, *l. hæredes, 21.§.vlt.ff. qui testam.facer. poss.*At patri vna hora licet hæredem sibi facere, & altera filio,*l.si quis eũ, 16.§.1.ff.de vulgar.& pupill.*vnius testamento duæ dari hæreditates non possunt,*l.iurisperitos,33.§.1.ff.de excus.*

euf.l.quod contra, 14.§.1.*ff.de reg.iur.* hoc autem casu duæ dantur hæreditates, vna patris, altera filij, *l.sed si plures,* 10.§.3.*ff.de vulg.Merend.eod. cap.*1.*num* 12.*ex text.in* §.*igitur, Instit.de pupill. subst.* quod confirmant *Bal. cons.*42.*num.*3. *vol.*3. *Barbos.in l.patris, & filij,* 20. *num.*2. *&* 9.*ff.de vulgar. Berhouy ad not. ad Vnessembec.in lib.*28.*ff.tit.*6.*de vulg.& pupill. lit.À.pag.*490.*Io.Anton.Bellon.de iur. accresc.cap.*5.*q.*43.*ex num.*39. *tom.*1. *Donell. comm. iur. ciuil. lib.*6.*cap.*25. *lit.F.&G.Altegr.cons.*91.*ex n.*29.*to.*1.*Trentacinq.res.p.*2.*c.*3.*n.*3. *Vacon. lib.*4.*declarat.*63.*n.*6.adeò quod huiusmodi substitutio pupillaris impropriè substitutio, propriè verò suaptè natura potius institutio, quàm substitutio appelletur: licèt ex vsu populi, cuius moribus pupillaris substitio introducta fuit, nomen substitutionis retinuisset, idem *Merend.* aduertit *cit.loc.ex nu.*12. ex *Vlpian. in fragm. tit.*22. *ad fin. versic.hæredes autem instituti,* & propterea substitutus pupillaris succedit pupilli hæreditati vti primus institutus, iuxta placitum *Pauli de Castro in l.*1.*num.* 1.*in fin.ff.de vulg. Fabr.lib.*6. *tit.*14. *de edict.D.Adr.tollen.defin.*6.*& de error.pragm.decad.*33.*error.*6.*num.*13. ac aliorum.

Hinc tabulæ pupillares non incipiunt habere vires à die dispositionis patris disponentis pro filio impubere, sed à tempore mortis patris; quia filius pupillus nequit, antea quàm moriatur pater, videri testatus, dum est in patria potestate constitutus; & ideo non attenditur tempus conditi testamenti, sed mortis patris, vt *Petr.Barbos.in l.moribus, num.*81.*ff. de vulg.& pupill.* & ibi *Alciat. num.* 27.*Vulteius in princip.Institut.de pupill.num.*1. *Vigl.in rubr. de pupill.nu.* 5.cũ satis sit, pupillum reperiri capacẽ tẽpore mortis sui ipsius, licèt fuerit incapax tẽpore mortis patris, dũ agitur de hæreditate pupilli, non patris, *Alex.in l.si quis hæres,ff.de vulg. & pupill.*& proinde indulta facultate disponendi de feudis, concessa cẽsetur facultas pupillariter substituẽdi, vtpote quia substitutio sit pars subiectiua testamẽti, dũ filius ipse pupillus videtur vti cõcessione gratię vi substitutionis pupillaris à patre actæ nomine ipsius pupilli, concludebant, ex *Cumia in cap. si aliquem vers. antiquis, num.*93. *Camer. in cap.imperialem,pag.*60.*lit.N.vers.quoad quartum, Prat.cit. obseru.* 78.*& lib.*3. *disce pt. cap.*44. *num.*54. *Capyc.latr.cit. consult.*76.*num.*35.*& consult.*58.*tom.*2.& alijs.

Cæteri verò obijciebant, tum quia ipsa gratia intelligenda est de actu vero, minimè autem de actu ficto; pupillaris enim substitutio fictè, & impropriè dicitur testamentũ filij, ex *Bart. in cit.l.Papinianus,* §.*sed nec impuberis, Surd.cons.*31.*nu.*43.*& cons.*240. *Fusar.de subst. qu.*88. probat *Giurb. dec.*11.*ex* §.*qua ratione, vers.cogitur ff. de vulg.* quem *Barbat.* carpit in *tract.de diuis.fruct.p.*2.*cap.*3.*ex n.*124 nõ deferentem *Bart.cons.*8. *vol.*1.& *Polid.Ripa obse.*51.à cuius morsu ipsemet *Giurba* se tuetur in *obser.*72.*à num.*8.*ex Bart.* & alijs, necnon *Paschal.de patr.potest.par.*1.*cap.*9.*nu.*13. actus autem ficti in feudis minimè quidem locum vendicant, & proinde substitutio pupillaris nequaquam complecti potest, ex exaratis plenè à *Magon.dec.Floren.*14.*num.*17.*&* 19. Re enim vera vnum, & simplex dicitur testamentum, iuxta sententiam Sabinianorũ, quoniam vnica solemnitate cõtentum est, veluti vnis septem testiũ signaculis, simul eademque hora, & contextu fiunt, & quãuis alia sit patris, alia filij hæreditas, hereditates tamen istæ sic coniũguntur, vt vnica ex his falcidia detrahatur, confusis, contribuisque legatis, quæ in vtriusque tabulis relicta sunt, *l.in ratione,* §.*quod vulgo, ff.ad l.falcid.* & sic arguunt *Cuiac.Franc. Hotman.*

mav. Theophilus Gracus, Vulteius, Port. Arnold. Vinnius, Bellon. Broeus, Viglius, Minfyng. in cit. §. igitur, Instit. de pupill. subst. Castill. lib. 2. cap. 14. Harprechtus p. 1. asser. 19. dis. 3. lit. B. Gratian. discept. 161. num. 6. Gomes. tom. 1. cap. 4. nu. 7. quod quidem confirmabanr eo, quod potest pater substitucre filio pupillo hæredem suum necessarium, qui aliàs respectu filij non esset hæres necessarius, vt in *l. 3. ff. de vulg. l. sed si plures, §. quod possum, ff. eod. tit.* vnde valet pater substituere pupillo filio suo posthumũ fratrem nasciturum, & hæredem parris, qui quidem posthumus respectu fratris non esset hæres necessarius, vt in *l. hares ff de acquir. haredit. & dict. §. quod possum*, quod aliàs si substitutio pupillaris esset testamentũ filij, pater hoc facere non valerer, ut *Hugo Donell. lib. 6. comment.* aducrtit *cap.* 37. prout potest pater matrem pupilli excludere à legitima per substitutionẽ pupillarẽ, ex *l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inoff. testam.* quod quidem fieri non posset à filio, si substiturio pupillaris esset testamentum filij, & factum nomine filij; nam qui non porest per se, neo potest per aliũ, vulgaris *iuribus*, vbi notandũ erit, quod pupillaris substitutio potest etiam fieri filio pupillo exhæredato, vt ex *l. ab exheredati, 129 ff. de legat. 1. l. quod primo, ff. ad l. falcid & l. in ratione §. fin ff. eod. situl.* Quod robur recipit ex *mem. pragm. 4. de feud.* prohibẽte Proregibus eorum assensum impartiri feudalibus dispositionibus, in quibus substitutio absit, quælibet proinde gratia subsequens, qua faculeas disponendi conceditur, licèt sit apta comprehendere alios modos disponendi, ad actũ tamen substitutionis haud protrahitur, illamque non complectitur, nisi expresse dicatur, etiam cum abolitione, & derogatione memorataæ *pragm. Reg de Pont. de potest. proreg. tit. de refut. feud. §. 5. n. 31. & 32. Reg. de Marin. lib. 1. cit. cap. 126. num. 76. Conf. Rocc. mem. rub. 13. nu. 4. Laratha par. 9. dilucid.* 81. tum quia assensus gratiæ est dispensatio contra formã iuris feudalis: quo attento, prohibitũ est fieri substitutionem in feudis; in assensu autem nunquam fit interpretatio, quamuis vigeat eadem, vel maior ratio, & licèt sit gratia Principis; eo maxime si casus, ad quem erit facienda extensio, fuisset de iure communi prohibitus, vt in præsenti hypothesi; & proinde concessa facultate testandi de feudis, concessio nequit extendi ad substitution'em, quãuis eadem, vel maior ratio vigeret in substitutione, quam in testamento; nam cum vtrumque æquè prohibitum sit feudatario, testari scilicet, & substituere, concessa à Principe licentia testandi, nequit concessio extendi ad similem modum substituẽdi, cum dispensatio semper strictissime sit intelligenda, vt *Andr. in c. 1. §. donare, tit. quando olim pot. feud. alien Innoc. in cap. dilectus, de temp. ordin Camer. in cap. imperialem, cart.* 44. *lit. M. & lit. G.* & proinde assensus dictæ gratiæ minimè comprehendere pupillarem substitutionem potest.

Quamobrẽ fit, quod concessa facultate vendendi feudum vni, non extenditur ad venditionem, quæ fieret alteri, vt post *Andr. mem. cap. imperialem, Montan. cart* 47. *lit. M.* si quidem assensus extendi nequit, nec de re ad rem, nec de persona ad personam, nec de contractu ad cõtractũ, vt dixi alibi, etiã si ille fuerit cõcessus contractui, qui iuxta propriam significationem vocabuli potuisset comprehendere alium contractum, nisi expresse dicatur, *Camer. loc* pluries *cit.* & proinde est, quod concessa facultate donandi, assensus non extenditur ad donationẽ causa mortis, quãuis certũ sit, quod donare, comprehendat vtramqne donationem, *Camer. ibidem, cart.* 48. *lit. B.* & licèt per

Hhh gra-

gratiā *mem.pragm.33*.cōcesſū ſit feudatarijs, diſponere de feudis in maſculū remotiorem, excluſa fœmina proximiore,& verbū diſponere poſſet cōprehēdere teſtamentū,& ſubſtitutionē; quia tamen vtrūq; vetitū eſt feudatario, teſtari ſcilicet, & ſubſtituere, conceſſa licentia diſponendi, non videtur conceſſa ad ſubſtituendum, quod eſt prohibitum æquè ac teſtamentum, ex *Camer. cit. cart*.48. *lit.B.& M*.

Quod adeo veritate nititur, vt aſſenſus ad validādum teſtamentum præſtitus:ſi non valet vti teſtamentum in ſcriptis,non extenditur ad teſtamentum, quod forſan valeret ex clauſula codicillari vti nuncupatiuum, vel vti codicillus, *Maurus alleg*.16.ſicut ſi præſtetur aſſenſus ad alienandum feudum, nō extenditur ad illud obligandum, vt *Montan.in l.Imperialem n.33.verſ.ſed contra prædicta,per tex. in l.ſi pupillorū,§ ſi prætor,ff.de reb.cor.* vbi conceſſa tutori libertate alienādi bona pupilli,ſi tamen tutor illa obligauerit,obligatio non valet,ex ea ratione,quia in quolibet actu faciendo de bonis pupilli requiritur aſſenſus, ſiuè decretum iudicis, ex *text.in l.1. cum duabus ſequent.ff.de reb.cor.*quādo aliquis actus permittitur à iudice,cæteri actus remanent ſub prohibitione iuris cōmunis,vt *Mōtan*.notat *in dic.loc.nu*.34.et proinde dū per aſſenſum dictæ gratiæ *pragm.33*. cōceſſa eſt facultas diſponendi de feudis in maſculum remotiorem, talis facultas minime comprehendit ſubſtitutionem.

Quę omnia maius robur accipiūt ex *tex. in l.ſi is,qui ex bonis, 6. ff.de vulg.& pupill.*quo diſponitur, ut filius naturalis tātùm,qui prohibitus eſt ſuccedere patri, licèt nō prohibeatur ſuccedere fratri, etiā vigore diſpoſitionis comprehenſæ in pupillari ſubſtitutione in bonis proprijs pupilli,in bonis tamē paternis pupillo fratri ſuo filio legitimo,& naturali obuentis non habebit,niſi tantū duas vncias;& propterea quāuis præfatus D.Hector bona Ducis D.Caroli pupilli propria capere potuiſſet vti proximior,ſi D. Carolus ad eius beneficium diſpoſuiſſet, ſiuè per ſe, ſiue per Ducem D.Fabritiū patrē iure patrio per pupillarē ſubſtitutionē,non tamē capax erat ſuccedendi ad feuda paterna dicti Ducis D.Caroli,dum in eis nequiuerat D. Hector hæres inſtitui à Duce D.Fabritio,qui præcedebatur à præfato Duce D.Carolo.

Huiuſmodi tamen *textus* diſtinctionem fallacem autumabant, aduerſam ſuſtinentes aleam; ſi quidem illius diſpoſitio nō ſimpliciter nititur, quod filius naturalis ſit incapax ſuccedēdi patri propter exiſtentiam filij legitimi, & naturalis impuberis, ſed quia concurrebat aliquod vitium, vel ex parte patris,vel ipſiuſmet ſubſtituti, vt *Paul.de Caſtr.*aduertit *in cit.l.ſi is, qui ex bonis, num.4.in fine*, vel commune tam patri,quam filio;& proinde dum diſpoſitio *text.* procedit reſpectu eius, qui eſt incapax bonorū paternorū in pœnam ratione alicuius vitij proprij patris, vel ſit commune patri,& filio,nullo pacto adaptari poſſe ad huiuſmodi ſucceſſionē, quoniam D. Hector prorſus nequiuerat ſuccedere Duci D.Fabritio patri Ducis D.Caroli pupilli in feudis, non in pœnam propter aliquod vitiū eiuſdem Ducis D.Fabritij,vel commune ambobus,ſed propter defectū aſſenſus hominis, vel legis,quia non erat proximè ſucceſſurus D.Fabritio patri pupilli; ſiquidem diſponere, ſiue teſtari de feudis etiam in extraneum, ſiuè in alium, quam in immediatè ſucceſſurum,non eſt prohibitū ſimpliciter,ſed propter quoddam extrinſecum, nempe aſſenſum Domini, prout prohibitum eſt diſponere; & teſtari de re aliena, ex *Camerar. in cit. cap.Imperialem, pag. 63.col.2.lit.K.& fol.26.lit.M.*

Præterea *text.in cit.l.ſi is, qui ex bonis,* non

non rectè collimare videbatur controuersæ hypothesi, ex eo præcipuè, quòd D.Hector nequiuerat feuda immediate habere à patre dicti Ducis D.Caroli; nam hoc solùmodo respiciebat fauorẽ ipsius D.Caroli pupilli, etenim si ipse non extitisset, vtiq; potuisset præfatus Dux D.Fabritius vigore dictæ gratiæ disponere de feudis suis in beneficium ipsius D.Hectoris, & proinde fauor pupilli non solum nõ impedit, sed operatur, vt ille, qui nequit ob existentiam, & fauorẽ pupilli bona à patre pupilli accipere, valeat per substitutionẽ pupillarem, quæ est introducta fauore ipsius pupilli, eadem bona paterna capere, vt *Alex.in cit.l.si is, qui ex bonis, num.4.in fin.vers. quem confirmo, & nu.*5. subnectẽs, posse filium naturalem substiturum pupillariter à patre suo alteri filio legitimo, & naturali, etiã bona paterna habere; nã licèt existente filio legitimo, & naturali, naturalis dũtaxat nequeat, nisi vnciã cõsequi in bonis paternis, hoc tamen est fauore ipsius filij legitimi, & naturalis, qui si minime extaret, vtique potuisset naturalis tantùm in omnibus paternis bonis succedere, & ideo si iuxta tradita ab *Alex.loco cit* filius naturalis, qui nequit succedere patri, non solùm ob existentiam filij legitimi, & naturalis, sed etiam ob vitium paternum, adhuc per pupillarem substitutionem potest vniuersa bona paterna capere, multò magis poterat D.Hector, qui non erat incapax ratione alicuius vitij, sed ob existentiam Ducis D.Caroli pupilli, eadem feudalia Ducis D.Fabritij vigore pupillaris substitutionis acquirere.

Siquidem cum prohibitio alienandi, vel disponendi non oritur ratione alicuius vitii disponentis, vel eius, ad cuius beneficium sit ipsa dispositio, sed ratione rei, cuius alienatio prohibita est à lege, vel ab homine; quando tamen huiusmodi prohibitio, quæ nocet patri disponenti, non obest filio, valet pater per substitutionem pupillarem de ea re disponere; nam dispositio videtur facta à filio, cui nõ est vetitum, vt *Bald.*indicat *cons.*462. *lib.* 5. Imò cum quis est incapax capere bona patris testatoris ratione alicuius vitij, si tamẽ reperiatur substitutus pupillariter à patre filio impuberi legitimo, & naturali; legitimã, aliaq; bona, quæ pater tenetur filio legitimo, & naturali relinquere, vel ex prouidentia legis, vel ex restitutione necessaria, capere quidẽ proculdubio poterit, vt ex *tex.in l.ita fidei, §.fin.ff.de iure fisci*, sustinent *Costa in c.si pater, 2.par.* verbo, *bona omnia, à num.*8. *de testamen.in 6.Thes.quæst.forens.lib.*3.*q.*119.*n.*2. *Petrus Barbos. in memor l.si is, qui ex bonis, à num.*56. ita limitantes textum prædictum. Hinc dum in Regno corpus feudi de necessitate relinquendum sit agnato proximè successuro vocato in inuestitura, licèt possit grauari in eius pretio, vt diximus, meritò D.Hector, quamuis feuda Ducis D.Fabritii patris Ducis D.Caroli impuberis in quacumque causa capere nequiuisset, quia tamen non erat incapax illa capere à Duce D.Carolo impuberi, cui erant feuda necessariò relinquẽda, merito poterat vigore pupillaris substitutionis, illa vtpotè pupilli bona acquirere, iuxta *text.in indic.l.ita dei, §.fin. & DD.* quos mox supra adduximus.

Gratiã verò huiusmodi *pragm.*33. cõtẽdebant D.Hectoris Patroni, vel in feudis emptis prodesse, & locum habere, attenta ratione petitionis eiusdem gratiæ, ne scilicet feuda tanto tempore, multisque parta laboribus, & seruitiis statim amittãtur, sub qua ratione continentur etiam feuda empta; nam verba illa, nempè *multis laboribus, & seruitijs*, non opponuntur feudis emptis, sed solummodo aduersãtur feudis gratis concessis, & tamen tam feuda empta, quam gra-

tis impertita, veram feudorum habēt naturam, nam pretium, siue seruitia non dicuntur esse in causa concessionis, sed solummodo beneficium, & futura fidelitas, teste *Camer. in cap. imperialem, §. praeterea ducatus, fol. 97. lit. Q. & seq. ex l. Titius, ff. de obseq. praestand.* ac proinde dū petitio, & gratiæ concessio fuit generalis, nempe vt de quibuscumque feudis hæreditarijs disponere valeret feudatarius, meritò licèt in petitione sit dictum, quod feuda acquisita laboribus, & seruitiis statim amitterentur, talia tamen verba haud fuerunt apposita taxatiuè, nec restringunt petitionis, siue concessionis conclusionem, quæ est generalis, *de Pont. cons. 72. nu. 13. versic. & si fundatum est, tom. 1.* post *Camer. in dict. cap. imperialem, carta 51. lit. R. S. & T. & lit. P.* vt obseruant *Montan. de regal. §. fin. num. 21. vers. hinc infertur, Rouit. decis. 94. num. 2. 3. 14. & 30. Consiliar. Roccus in rubr. 13. glos. quartus casus, §. 4. num. 73.*

Siquidem vt feudum sit nobile, & paradogium, siue nobilitatē tribuat, sufficit, quod in eo adsint vasalli, exerceatur iurisdictio, & immediatè à Rege teneatur; cum in hoc cōsistat feudi nobilis, & quaternati essētia; adeo quod si aliquis rusticus illud emerit, proculdubio nobilis efficitur, vt *Afflict. in cap. 1. §. ex eadem l. num. 4. tit. de leg. Corrad. & in cap. 1. rub. 10. quis dicat. dux. nu. 7. & 12.* quod quidem absque hæsitatione procedit in Regno, vbi ex vsu regionis omnia feuda, & tituli pretio comparantur, & possessores nobiles efficiuntur, ex *Rosental. de feud. cap. 1. concl. 2. nu. 9.* Et parui refert, quod sit illud pretio comparatum, sat enim esset, quod accedant dignitates Regales Ducatus, siuè Comitatus, quibus feuda decorantur in remunerationem fidelitatis & eorum, quæ gesta fuerunt pro Rege, vt in feudis Ducatus Andriæ, ex *tex. in cap. 1. tit. quis dicatur Dux, Comes, & March. Bart. in l. 1. nu. 69. C. de dignit. Rosētal. de feud. cit. cap. 1. cōclus. 2. num. 4. & in allegat. lit. E. F.* ac proinde gratiā prædictā locum habere in feudis etiam emptis, eoque magis, quia illa sermocinatur tā de feudis quaternatis, quam non quaternatis; & proinde complectitur etiam feuda, quæ non tenentur à Rege, & nobilia minime sunt, nec in petione, & concessione gratiæ habita fuit solummodo ratio nobilitatis, & decoris, vt feuda antiqua à prædecessoribus acquisita conseruentur in successoribus posteris, sed & agnationis, ac familiæ, quæ latiùs intelligitur, nā conseruatur per diuitias, vt *Curcius senior* notat *cons. 9. num. 28. vers. ad vltimū*, & propterea etiā in feudis nouis ita cōcludūt *Mōtan. de regal. §. fin. n. 21. vers. hinc infertur, Cōs. Rocc. cit. rub. 13. Gl. quartus casus, §. 4. n. 73.*

Oppositum aduersarij dicebant ex *l. cū neque, vbi Luc. de Penn. C. de incolis lib. 10. l. 2. C. de praedijs, & omnib. reb. nauicular. Bald. in c. 1. §. ex eadē lege, de leg. Corradi, Tiraq. de nobil. c. 7. n. 14. Iacobut. de Frāch. in praeludijs feudorum, tit. species feudorum quot sint, nu. 30.* itaut feudum emptum neque propriè feudum dicatur, vt in *cap. 1. de feud. dat. in vim legis commiss. Cōsil. Andr. Prouenz. in consuet. si quis, vel si qua, de success. ab intest. Gitt. ad Capyc. Latro decis. 35. n. 26. lib. 1.* qua de re ipsemet in *rit. 46. nu. 15. & rit. 50. n. 18. lib. 1.* & quamuis iuxta effatum *Bald. in proem. feud. & in cit. cap. 1. §. caeteri, tit. quis dicatur Dux*, quem laudat *Iacobut. de Franch. mem. loc. ex nu. 33.* quodlibet feudum antiquum nobilitat, non nouum; quia nobilitas minime repentè nascitur vt dicebam in *rit. 160. sub num. 10. lib. 1.* & hoc non quia feudum, sed quia ipsemet antiquæ diuitiæ nobilitatem tribuunt, cum nobilitas nihil aliud sit, quam diuitiæ inueteratæ, *Alber. de Rosato in rub. ff. de vulg. & pupill. substit. char. 17. vers. 3. idē probatur, Petr. à Bellapertic. in l. humilem, in fin. C. de*

in-

incest.nupt. vera tamen nobilitas est, quæ non solũ maiorũ diuitias ostentat, sed iunctim illorum virtutes, ex *Bart.in l.1 C.de dignitat.lib.12.*notãte, quod nobilitas est æris,& diuitiarum antiqua possessio cum pulchris regiminibus, & moribus, *Felin. in c. super,lectura 2.col.4.de testib.Purpur. in l.1.char.12.vers.tertiũ ponẽs excẽplũ ff.de iurisd.omn. iudic. Guid.Papa singul. 785.Tiraq.de nobilit.c.3.n.11.* & diximus in *cit. rit.160.sub nu.16.* quẽ laudat *Altim.ad Rou.cõs.23.lib.3.*

Ad hanc propterea veram nobilitatem tuendam in posteris familiæ, in quibus deberent non solum diuitiæ,sed etiam insignia,arma,ac feuda,progenitorum virtutes, & clara gesta maiorum indicantia perpetuò conseruari, gratiam respexisse, quam nonnisi de feudis multo labore partis,& non de emptis, ac nouis loqui,concludebant.

Insuper D.Hectoris iura tuentes aiebãt, validè licuisse D.Fabritio fideicommissi onus imponere in feudis in beneficium ipsius, attenta gratia anni 1655.in *cit.pragm.34.* qua concessum fuit omnibus feudatarijs,vt valerent in eorũ feudis ad finem conseruandi illa in agnatione statuere maioratus, & fideicommissa infra tamen terminos successionis feudorum,quę per eandem gratiam fuit prorogata inter omnes personas vsque ad quartum gradum descendentes à primo acquirente feudum; vnde cum ipse Don Hector patruus magnus Ducis D.Caroli vltimo loco defuncti coniunctus erat illi quarto gradu, nec aderat alius masculus agnatus,ad finem videndi, an ipse D.Hector erat ætate maior, bene per substitutionẽ fideicommissariam comprehensam sub compendiosa potuisset illum vocare Dux D.Fabritius,moriente Duce D.Carolo absque liberis, cum vigore gratię valeat feudatarius maioratus in feudis iubere,& fideicommissum successiuum apponere inter coniunctos vsque ad quartum gradum; & proinde excludere fœminas proximiores per substitutiones fideicommissarias habentes tractum successiuum, vt ex *Altim.ad Rouit.cons. 83.* dixi supra *n.121.vers.hanc vero;* verba enim illa(infra terminos tamẽ successionis permissæ,) quæ vigore dictæ gratiæ est extensa vsq;ad quartum gradum,includunt omnia,& singula, quæ continentur inter extrema,& excludũt solummodo ea, quæ sunt extra,vt in *cap.1.& cap.ex tua,de auth. & vsu pallij, Barbos.de dictiõn. dictiõn.161.numer.5.& 6.*& per dictionem, *inter*, conceditur facultas eligendi vnum de comprehensis in quarto gradu, vtpote in vnum corpus redactis,ex *Castill.quotidian.controu.lib.2.cap.26. num.58. per tex.in l.cum pater, §.cum inter,ff.de leg.2.& Mieres de maioratu p.1.q.72.n.2.*

Qua de re potest feudatarius maioratus, & fideicommissum ita statuere, & illum vocare, siuè eligere,qui sit in quarto gradu, & excludere alium tertij gradus, quia inter eos nullus ordo fuit à gratia præfixus,per *text. in l.vnum ex familia, §.si de falcidia,* ibi:*in eodem vel dispari gradu*,vbique *Bart. n.4.Bald.n.2. Paul. de Castr.n. 2.& Peralta num.12.ff.de leg.2.* & in terminis *Ludouic.Molin de hispanar. primogen.lib.2.cap.11.à n.11.vers.in cõtrariũ,* quod procedere etiam voluit in facultate cõdendi maioratus inter consanguineos,vt possit vocari remotior,excluso proximiore, *Mieres cit.quæst.72.num.2.Gattier.pract. quæst.67.numer.3.lib.2.Robles de repræsentatione, lib.3.cap.5.nu.5.* quod quidem pro indubitato etiam,ad exclusionẽ fœminarum proximiorum, tenet *Castill.memor.lib.4.cap.36. n. 50. versic. de alio tamen dubitari non valet, Molin.citat.lib.2. cap.12.à numer.51.ad 53.*

Et licet regulare sit in primogenijs fœminã proximiorẽ nõ posse excludi, nisi à masculo eiusdem gradus,& line

nec

neæ, quando attamen viget, & existit expressa ratio cōseruationis familiæ, & agnationis, tunc quilibet masculus cuiusuis gradus, siuè lineæ potior erit fœmina, & illam excludit, *Auendan. in l. 40. Tauri, glos. 9. nu. 49. Casanat. cons. 47. num. 60. & 66. Fontanel. decis. 36. nu. 9. vers. vbi hoc amplius, Carena resol. 128. n. 32. & Gratian. discept. cap. 621. nu. 7.* qui ait, hoc procedere etiam si ratio agnationis minimè fuisset expressa, sed colligeretur ex coniecturis; quod prius admodum placuit *Casanat. cit. cons. 47. ex n. 13.* & propterea dum causa obtinēdi gratiam prædictam à Rege, fuit ratio conseruationis agnationis, & familiæ: meritò potuit prefatus D. Hector patruus magnus, quia erat in quarto gradu, vocari à Duce D. Fabritio per fideicommissariam substitutionem, exclusis fœminis proximioribus Ducis D. Caroli, in omni enim casu, vbi locum vendicat causa conseruationis familiæ, & agnationis, locum etiam habet gratia memorata, ex *Camer. in cap. imperialem, fol. 53. lit. K.* maxime quia fuit concessa in forma ampla, quæ fauorabilior est, vt *Molin. de hispaniar. primogen. lib. 2. cap. 11. num. 16.* scribit.

Quod magis procedere dicebāt, attenta consuetudine Regni nostri, totiusque Italiæ, quibus appellatione illorum, per quos conseruantur familię, solùm masculi intelligunrur, ita ut instituto maioratu in Italia pro conseruatione familiæ, masculus lineā, & gradu remotior excludat fœminā proximiorē, post *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 4. nu. 10. & 11.* qui etsi annuat, quod in Hispania, quādo statuitur maioratus fauore Domus, siuè familiæ, fœmina proximior non excludatur, nisi à masculo eiusdem gradus & lineæ; quia nomina, domus, familia, posteri, & descendentes confundi solent ex consuetudine: id tamen haud procedit in hoc Regno, in quo consuetudines, & styli diuersi vigēt, etenim consuetudo, siuè lex vnius Regni minimè habēt locū in alio, *R. de Pōte cons. 131. n. 89. tom. 2. Andr. ad Specul. tit. de citat. §. sequitur, Loffred. cōs. 3. n. 42.* atq; id eadē ratione ducūtur *Anell. de Amat. cōs. 100. Galeot. cōtrou. 51. lib. 2. Rouit. cōs. 1. to. 1. Prat. to. 1. c. 4.* quod quidē intelligitur, existentibus masculis de familia vsq; ad quartum gradum; nam, eis non vigentibus, fœminæ quidem admitterentur ad maioratum, siuè fideicōmissum, ex *Castill. quotid. lib. 5. par. 2. cap. 143. §. vnico num 4.*

Declinabant aduersarij harum rationū spicula aliarum legum clypeis, minime vigore huiusce gratiæ potuisse vocari D. Hectorem in præiudicium Ducissæ, eiusque filiarum; nam quāuis per gratiam prædictam indultum sit, posse fieri à Baronibus maioratus, & fideicommissa in feudis, fuit tamē cōcessio facta intra terminos successionis à iure permissę, & in forma ordinaria; qua quidē attēta, fęmina excluditur solùm à masculo eiusdem lineæ, et gradus, non verò à masculo gradu remotiore, et alterius lineæ, ex *Molin. lib. 4. c. 11. n. 16.* quoties enim conceditur facultas cōstituendi maioratus, tunc non potest constitui, nisi irregularis, seruata prærogatiua gradus, sexus, et ætatis; nisi tamen facultas fuerit concessa cum clausula, quod illius institutor possit eligere, quem placuerit, illumque facere, qua forma voluerit; nā tunc posset, fęmina proximiore exclusa, masculum remotiorem intra terminos successionis eligere; vnde cum gratia dictæ *pragm. 34.* minimè cōtineat præfatam clausulam, sed dumtaxat, illā, infra terminos successionis permissæ, non videbatur iuridica exclusio fęminarū per masculū remotiorē, *Castill. lib. 4. c. 36. n. 50. & lib. 2. c. 26. Mieres p. 1. q. 15. & p. 2. q. 6.* aliàs nāque alteraretur successionis feudi natura; Id quod, prę ceteris, mirè disceptationi ansam dedit in celeberrima

cau-

cauſa Excell.Dom. D.Petri Antonij de Arago ni a;cui omninò primas dãdas in ſucceſſione Excell.Dom.Don IoachimRamon Folch Aragõ Fernãdez deCordua ad extremũ vitę diẽ,ſine liberis perducti ſuperDucatu Cardonę,ac Segorbię,& Comitatu Ampuriarũ,celeberrimi viri magiſtratus munere in hoc Regno fungentes ,& doctiſſimi cauſarũ Patroni, tum Noſtrates,tum Hiſpani deſudarunt,erudita æquè, atque omnimodæ eruditionis plena ſanè reſponſa edentes, atq;ex iſtis inter eorũ lucubrationes typis traditas , quæ conſcripſerant, inſeruerunt,nempe*Conſiliar.Franciſ. Maria Prat.lib.4.diſcept.forenſ.cap.1. R Io.Hieronym.de Philipp.diſſert.fiſcal. 37.& 38.Cõſil.Ioſeph de Roſa conſult. 69* (quãuis hi duo poſtremi cõmutatis partiũ nominibus)& nõnulla collegit *Carol.Ant.de Luca de lin. legal. artic.12 ex num.*8. Ego inſuper licet omnium facilè minimus,vtExcellen. Dom. Proregi id iubenti parerem, & reſponſum edidi; quod, Deo auſpice, prodibit fortaſſe in auras.

Vrgebant iterum mordicùs,quod ſicuti vi gratiæ in *pragm.*33.pupillarem ſubſtitutionem non licet fieri,ita pariter , nec vigore gratiæ *pragm.* 34. permiſſa videtur fideicommiſſaria ſubſtitutio,ex *Cõſ.Rocc.in indic.rubr.* 13.§.9.quandoquidem cum ſit diſpẽſatio, non extendenda , ſed reſtringenda profectò eſt,poſt*Mieres mem. p.1.q.3.ex n.*62.& proinde nuſquam intelligi queat de excluſione fœminæ proximioris per maſculum remotiorem , ſiue conſideretur maioratus tanquam à patre per fideicommiſſariam,ſiue tanquã à filio per pupillarẽ inſtitutus,quod fieri nõ poſſe in feudis,contendebant,occurrentes editis pro D.Hectore iuris reſponſis, quæ reſcribit *Luc.cit.tract.de lin.leg. art.6.ex n.28.ad 106.& art.28.à n.*1.

Alium iuris articulũ militantes contra ſubſtitutionẽ excitarunt,de quo ipſe de *Luca* haud meminit, pupillarem nẽpe ſubſtitutionẽ,quæ non fit,niſi à patre,& iure patrio,minime fieri qui-
124 dẽ potuiſſe in feudis,eo quia patrię poteſtatis in illis non habetur ratio, ex *Roſental.de feud.cap.7.concl.10.de ſucceſſ.teſtam.n.7.Hartman.Piſtor.lib. 2.quaſt.iur. q.13.ex num.21.Curt.de feud.3.par.princ.2. memb.in princ.n. 4.in fin.pagin.262. de Giorg.in repet. feud. capit.40. numer.47. Bilott.concluſ.feud.2.in fin.*Illa enim iure ciuili introducta fuit in his dũtaxat,qui ſunt ciues Romani ,& Romano ſubſunt Imperio , romanis legibus alligati, §.*ius autem, inſtit.de patr.poteſt.* inde in feudis, in quibus haud iure Romano viuitur,locũ minime vendicat,ſicuti in Gallis, & in viuentibus iure Francorum,dixit *Gloſ.in mem.§. ius autem*, verbo, *romanorum* , & ibi *Iaſ.Bald.in c.1.§.ſi duo fratres,n.7.de duob.fratr.de nou.benefic inueſt.Alex. in l.nemo* 11. *C.qui teſtam. facer poſſ. Dec.in l.qui ſe patris,n.4.C.vnde liberi.Tiraq de retract.lignag.§.1.Gl.9.n. 61.Aſcan.Clem.Armen.de patr poteſt. to.8.tract.p.2.c.2.* qui *n.3.*infert,filijs Gallorum licere teſtari, illiſque parentes non valere pupillariter ſubſtituere.Hinc pater in feudo filij etiã non acquiſito largitione imperiali, ſed ſucceſſione,quamuis ratione cõmunis habitationis filius communicet fructus , non habet vſufructum, quia in eo non operatur patria poteſtas,*Iſern.in c.1.§.valuaſores,n.13. de his,qui feud.dar.poſſ.*licèt enim ſucceſſione deſinat eſſe caſtrenſe, non tamen deſinit eſſe feudum, *Aluar.in cap.1.de frat.de nouo beneſ.inueſt.n.*8. *Mozius de nat.feud.num.*49. *Roſent.* poſt alios,*cõcl.14.de ſucceſſ.ab inteſt. lit.N.Sonsbecius de feud.par.7.num.*8. *Caracciol.dec.1.ex n.6.*

Deciſionẽ vero quartam apud *de Fran-*
125 *ch.*quod filiũ familias feudi culmẽ non eximat à patria poteſtate, itaut etſi ſit feudatarius,teſtari nõ poſſit , valde alienã eſſe ab eiuſmodi quæſtione,audacter occurrebant;& aliud

eſſe

esse,num filiusfamilias,si feudo decoretur, eximatur quoad suam personam à patriæ potestatis vinculo,& testamentum condere valeat;& in hoc rectè laudatur *indic.dec.*4.aliud verò si isthæc patria potestas operatur super feudo: itaut pater super eo possit experiri patriæ potestatis vires,& hoc quippe haud decisum in ea fuit. Imo in eadem causaComitis Policastri,de qua in mox *indic.dec.*4.decretũ fuit,filiumfamilias per feudũ minime à patria potestate eximi, & ideo testari non posse, fuit quoque decisum in *dec.*3.patriam potestatem super feudo minime posse operari, & patrem in feudo filio succedere iure hęreditario,ac vti hæredem;quando si illa locum vendicaret,neutro modo iam successisset,neq;iure hæreditario,neq;iure reuersionis,quasi extincta donatione per mortẽ donatarij,sed iure peculij,*l.*1.2.*& pen.C.de castr.pecul.*Quin scitũ in thesi de *Fräch.*neq;esse applicabile ad hanc hypothesim,nectebant; quia licet simplicẽ feudatariũ per militiã,& feudum nõ eximi a patria potestate, *ibi* decisum fuerit, id tamen minime procedit in feudis habentibus iura regalia,& dignitatũ, vel titulo decoratis,quia in illis filius patrię potestati non subest, *arg.l.fori,C.de denũc.lib.*10.*Ricc.collect.dec.*3898.*in fin.Thor.in suppl.cõpend.dec.verbo,filiusfamilias, Nouar.decis.*244.*Reg.de Marin.lib.*2.*c.*233. *& ad decis. Reuert.*354. *nn.*4.In qua *decis.*vt in eius *princ.*pater,licèt esset Comes, nõ refutauerat feudũ titulo insignitũ:sed aliud non titulatũ matrimonij intuitu. Et dignitates,qui-

126 bus illa soluitur enarrãt *Fragos.de regim.reipub.p.*3.*lib.*2.*disp.*3.§.3.*à n.*103.*Donell.lib.*2.*iur.ciuil.c.*26.*quib.mod.ius patr.potest.sol.Guid.Pap.q.*54. *& q.*410.*Fab.in iurisprud.tit.*8.*de patr.potest. princ.*3.*illat.*4.*Giurb.obseru.*86.Addebant,donationẽ factam à patre filio in potestate constituto,non subsistere,*l.cũ de bonis,*11.*C.de donat. l.*2.*C.de inoffic.donat.*& si illa vẽdicarer sibi locũ in feudis,nõ posset quidem illud à patre donari, vel refutari filio in potestate;& nihilominus iuribus feudalibus oppositum reperitur cautum in *cap.*1.§.*sed etiam res, per quos fiat inuestitura*; *& cap.*1. §. *& si libellum, de alienat.feud patern.* quæ intelliguntur de refutatione,& donatione facta etiam à patre filio; post *And.in loc.cit.Camer.in cap.*1.*de statu success.feud.lect.*24. *Ann.de vasal.decrep.ætat.à n.*356. *de Pont.de refut.feud.in princ.Rouit.in pragm.*1.*de tit.abus.subl.n.*62.

Ac pluries isthac proposita causa in M. C.Vic.iũctis illius aulis,cũ acerrimè

127 disceptaretur de immissione ex *l. fin.C.de edic.D.Hadr.toll.*die 2.Decẽbris 1672.manauit *decretũ præambuli in beneficium D.Hectoris,etiam in feudalibus vigore pupillaris substitutionis,* & iniunctum, *quod non alienet bona tam burgensatica,quam feudalia,* penes Auersanam;& propositis nullitatibus, iunctis S.C. duabus classibus,prodijt scitum die 13.Nouẽbris 1673.*nullitates non obstare,& respectu prætensorum partes infra quatuor dies deducant incumbentia.*

Cum autem esset disceptatio tanti momenti ob Magnatum litigantium dignitatẽ,& amplitudinem,Status,bonorũque feudaliũ qualitatem,quantitatem,ac valorem:articuli perquàm præclari,& celebres desẽsi hinc inde fuere à celeberrimis, supremæque classis patronis,qui suprà quam credibile est,egregiè scripserunt, vnusquisq; summam ingenij aciẽ ostẽtãs; ego,qui Iudex M.C.suffragium præstiti,nõnullas quæstiones,quas(Deo fautore)latiori calamo alibi forsan describam, hic breui indicare volui.

An vero legato feudo debeatur æsti-

128 matio, non inutile erit in hac re quærere. Id verò expediã in *rit.*286.

129 *lib.*4.ibiq;ad trutinam,& examen reuocabitur quæstio,quid dicendum facta institutione in feudis?

Re-

Ratione verò vtilis dominij, quæ exequi, & exercere valeat feudatarius,
130 non desunt, qui vtiliter inuestigent, ac potissimùm an turrim ædificare, altamque construere molem in locis sibi infeudatis, iuxtà perpulcrum *Bal.conf.431.super eo, quod quæritur, an nobilis miles*: Et quamuis Baroni non liceat castra, & ædificia pro fortellitio erigere absque Principis permissu, *Borrell. de Reg. Cathol.præstant.cap.37. à n.22.* imò nec dirutum castrum reficere absque Regis licentia, ex *constit. Regn. Castra*, & notauit *Afflict.decis.265. num. 70.* & post eum *Reg. de Ponte tract.de potest.Proreg. tit. de diuers. prouis.in prin.* dummodò sit omninò, ac funditùs destructum; alitèr verò si esset vetustate corrosũ, verùm non omninò collapsum, licèt *Reg.de Marinis to.2.resol. cap.214. num.6.* intendat hoc procedere in locis demanij, secus verò in terris Baronalibus, in quibus Barones absq; Regis licentiâ probè possunt non solùm castra euersa reficere, sed de nouo illa construere, vt post *And.in eadem constit.* notat *Afflict. num.3. versic. & propterea*, & satis benè *Reg. Tapia ibidem, vers. hanc tamen conclusionem*: assignat etiam rationem; quin est omninò verum, nedùm in illis, sed insuper in anteà extructis Arcibus, atquè à directo domino concessis, posse eundem dominum directum custodes ponere, ex *textu* insigni *in l.si ita, §.1.de vsu, & habitat.* eius enim interest fines prædij tutari, asseritur in eo *textu*, quin dominus proprietatis securus esse debet, ex *tex.in l.sicuius ff.de vsufruct.And.in cap.1.§.nec dominus, de probib. feud. alien. per Freder.* atq; his suffultus iuribus, in feudatario, benè scripsit *Boer.indic. tract.de custod. & potest. clauium*, & *Capyc.* verba faciens in duobus dominis, concludit, eius esse custodire totam Ciuitatem, & ostendere se vindicẽ illius libertatis, qui in sua portione merum retinet imperium in *decis.27.num.1.* & potest vasallos cogere ad faciendum excubias, seù vigilias in terris maritimis, *Ann. sing.63.* refert decisum *Tassonus de antefato, vers.3. obs.4. num.67.84. & 147.* vbi ait, quod non possit cõpellere vasallos ad custodiẽdum carceratos; nisi magna adesset necessitas, aut periculum: quia tunc, soluto salario, vasalli tenerentur, adducens *de Franchis decis.526.* tandemquè *Frecc.de subfeud. lib.2. auth.4.nu.9.* pluta coaceruãs, affirmat, tempore belli, alteriusque necessitatis posse Baronem, subfeudatario adhuc repugnante, custodire
131 castrum, quod subfeudauit, ac affertur doctrina *Bald.* ex illo *text.in cap. 1. §. quod ergo, de inuest. de re alien.fact.* & aliorum plurium, quibus adnectimus *Ann.allegat.94.* adiungentem ita decisum in Collaterali Consilio, & pluries determinatum fuit in Regia Camera, quod barone habente Turrim in suo feudo, possit Inuictissimus Rex noster capere illam custodiẽdam, in eaque milites designare, & conferũt exarata supra *num.98.* addimus *Capyc. in c.Imperialem, col.83.& 84. Alex. in l.diuortio, §.fin. ff.solut. matrim.* quem laudat *Frecc.in 12.auth.n.7. pag.207.* loquens de custodia in feudo, vel subfeudo tẽpore necessitatis, quo in campanili quoq; Ecclesiæ gentes armis tenere licet, *Iacob. de S.Georg.in tract.de feud.in cap.de castro, n.20.pag.27.* & videndi ad rẽ idem *Frecc.auth.35.pag.227.Fõtan. de pact.nupt.clauf.4.glos.11.n.9.* lateq; *Cõs.Rocc.de offic.rub.9.ex n.13.*
Hinc exorta quandoquè est alia dubitatio, si teneretur fiscus suppedi-
132 tare eidẽ baroni pretium eiusdẽ fortellitij: ac decisum fuit negatiuè, ob rationem illam, quòd quãuis fiscus habeat semper prælationem, & tunc ad iustum valorem persol-

Iii nen-

uendum obnoxius dicatur, iuxtà
terminos *Text.in l.1.C.de seru.qui
per præm.liber. accip.* & illibi notat
Bald. nosquè scripsimus super *Ritu
249.num.15.lib.2.*tamen *Camill.de
Curt.* tunc fisci patronus militare
dicebat,quãdo suismet vsibus ascri-
bere voluisset rem illam, aut de ea
disponere, secùs si ad illam custo-
diendam duntaxat, cui tamen re-
plicationi fortafsè resistit conclu-
sio altera illa nempè,quam eodem
ritu 249.num.17. scripsimus,eam
deducentes ex *Iacobino, & Io.And.*
teneri quemlibet vendere soli fisco
tantum, quod necessarium sit ad
erigendum furcas. Quo quidem in
casu,non ad suummet commodũ fi-
scus, sed ad publicam vtilitatem
refert in vindictas malorum: & ta-
men venditionis titulo dare tene-
tur,atq;ideò soluto illius valore;
qua fortafsè, aut alijs rationibus
indecisam remansisse eiusmodi cau-
sam in instantia reclamationis (cu-
ius idem Camillus testis est) opi-
namur; Videndi *Mastrill. de Magi-
strat.lib.4.c.16.ex num.176.Stefan.
Durant.qq.iur.q.28.& 29.*
Alius verò quiuis, qui iurisdictione
in loco nõ fungatur,tametsi domi-
133 nus illius sit, turrim extruere
haud quaquã poterit,inuito baro-
ne,quod multorũ sententiç innixus,
resoluit *Afflict.in cap.1.quæ sint re-
gal.*verbo,*& Palatia,num.*8.subne-
ctens decisum in causa Ciuitatis
Policastri; quin, & Turrim extru-
ctam demoliendam esse, petente
barone, defendit *Boer. decis.* 320.
inibi adiungens complura requisi-
ta,antequam illam euertendam fo-
re sanciatur, cum non in omni, &
quauis turri militet antedicta *Boe-
rij decisio*, sed quibusdam tantùm
concurrentibus ab eodem enarra-
tis,et fusè *Consil.Rocc.cit.loc.*
Nunc eò reuertentes, vndè digressi
sumus, memoriæ legentium redu-
134 cimus conclusionem antedictam
de barone post realem inuestituram
acquirẽte dominium vtile: restrin-
gendam esse respectu totius baro-
niæ, & feudi; secùs respectù parti-
cularium rerum in baronia consi-
stentium, in quibus vtile, & dire-
ctum adipiscatur, ex congestis per
*Camill. de Curt. in suo diuers. feud.
par.1.*
Quod si baro subinfeudauerit aliquã
baroniæ portionem, remuè aliam:
135 contentio est non exilis,quale si-
bi retinuerit dominium, & quale
transtulerit vasallo, camq; videre
quisq;poterit apud *Frecc. cit.tract.
de subfeud. lib.2. rubr. quis dicatur
Princeps vers.sed vt veriùs dignosci
possit,à num.2.*
Verùm respectu Principis conceden-
tis Castrum, quid baroni, & con-
136 cessionario concessum dicatur,
vtile erit perquirere, quã *Oldrad.
Io.Andr.Dyn.Bar.Bald.*& alij quos
Roman. allegat *cons.444.sub nu.5.*
excitarunt quæstionem, & omne
ius,quod habebat in eo concedens,
pertransire in concessionarium,post
*Andr.*scripsere *de Franch.dec.116.
num.11.Menoch.de præsumpt.lib.3.
cap.97.Vrsill.ad Affl.dec.122. Reg.
Tap.in l.fin.pag.121.ff.de cõst.Princ.
Ann.sen. obser.* 20. Speciatim verò
137 respectu iurisdictionis vtendum
est distinctione;siquidem si simplici
concessione intercedente datum
fuerit, & tanquam de re particula-
ri; nulla videtur impartita iurisdi-
ctio,teste *Socin.cõs.47.vol.1.& Pa-
ris cons.20. lib.1.* maximè *num.55.*
eodemq; *Roman.sub num.3.* neq;id
absonum cuiquam videbitur,post-
quam eiusdẽ *Paris* perlegerit verba
nu.50. & *Vrsill.ad Afflict. dec.122.
num.11.*quin *num.56.*dicit ipsemet
Paris verbis potissimùm contrahẽ-
tium conuinci posse concessionem
Castri factam esse tanquam de re
particulari, nosq; addimus non se-
cus,ac rę alienata in feudum,in qua
consueuerit exigi vectigal, non
cen-

cenſetur ius illud exigendi translatum,ex authoritatibus multis, cùm in ciuilibus,tùm in feudalibus iuribus loquentibus, teſte *Bald. in l.à procuratore,C.mandat. Alex. in l.3. num.24.de acquir.poſſeſſ. Bar.Iaſ.& Dec.in l.1.ff.de iuriſdict. omn.iudic. Afflict.*poſt *Aluar.* & alios *in cap.1. nu.32.de capit.qui cur.vend. in cap.1. verſ. vectigalia, num. 77. quæ ſint regal. & cap. 1. §. ad hæc, de pact. iuram.firm.* ac *Iacobin. in ſua inueſtit. verſic. de caſtro Rubei, Innoc.* & cęteri *in cap.ex literis,de iur.patron.*ita conceſſo caſtro ſic ſimpliciter, & veluti ſi res eſſet particularis, dicendum erit,ex *Pariſ.eodem conſil.20.num.53.*quod ſi inueſtitura ſit de caſtro,non tanquam de re particulari, ſed ſimplex, & abſolutè illa ſit, perdifficilis apparet quæſtio,atque à DD. cõtrouerſa nimis, ad quæ omninò extẽdatur,dictaquè inueſtitura,quæ amplexetur, nec nõ cenſeatur nè propterea conceſſum territorium illi caſtro annexum,atque iuriſdictio; pro illius itaque veritate habenda,relegamus lectorem ad *Iacobin. in inueſt. prædicta, verſic. dictique vaſalli, & verſic.de Caſtro Rubei, Oldrad.conſ.121. Felyn.in cap.Rodulfus,verſic.territoriũ, de reſcript.Anchar.in regul.iuris,Acceſſorium, Roman.in mem.conſ.444. in princ. Fab. de Monte in ſuo tract. de empt.& vendit.quæſt.6.& Afflict. in cap.1. in princ. quid ſit inueſt. dictoq;c.1. de capit.qui cur.vendid.Cabed.deciſ.1.n.1.Mantienz.in l.1.glo.21.num.26.tit.10.lib.5. Recop.& ibi Azeued.num.38.Guttier.pract.lib.2.q.131.Bouad.in ſua polit.lib.2.c.16.num.70. Hermoſ.in l.9. tit.4.par.5.Gloſ.1.num.41.& 42.Domin.Antunez Portugal.de donat.reg.2.par.lib.1.cap.7.num.53.& 58.*& nos quam breuiſſimè poterimus,aliquibus adhibitis concluſionibus, totam hanc perſtringemus materiam, ac primitùs fatemur ſimpliciter conceſſo caſtro, tanquam de re vniuerſali, aut illa cum clauſula, *cum territorio, & pertinentijs ſuis*, acquirantur omnia, quæ concedens in ea habebat, & à Regia perſona alienabilia,teſte *Loffred.conſ.24.à num.12.*vt conſecutiuè omnia, quæ ſunt de iuribus,& pertinentijs ipſius caſtri, omniaque intra caſtrum exiſtentia,ac de natura feudi,teſte *Afflicta in indic.cap.1.num.8.& 10. de capit.qui cur.vendid.*& facta inueſtitura baroni cum prærogatiuis M.C. dicitur ſibi conceſſa facultas cogno-

138 ſcendi etiam de delictis officialiũ; quia cenſetur talis authoritas conceſſa; nam regulariter talis cognitio pertinet ad dictam M.C. quoad punitionem, licèt poſſit baro capere informationem de exceſſibus dictorum officialium, vt deciſum refert *Reg.Tap. in Conſtit. Reg.Magiſter Iuſtitiarius, tit.de offic.magiſt.iuſtit. num.15. ex Caran. rit.49.* quos referr *Capibl.in prag.5. de Baronib. tom.1. nu.63.* quod intelligas ſi delictum officialium ſit factum intuitu officij,ſecus verò ſi extra materiam officij, nam tunc baro poſſet capere, & punire, idem *Tap. num. 20. Rouit.in rubr. de official.Capyc.deciſ.27. de Franch. deciſ. 274. & 406.* idem *Capibl.nu.66.*& ipſemet *Tap. deciſ.11.num.4.*

Conceſſã præſertim cenſentur molendina ibidem extantia iuxta theoricam feudiſtarum *in dict. cap.1.&*

139 *Afflict.in ead.rubr. quę ſint regal. in verſ.flumina,num.12.* poſt *Bald.* in mox *adducto cap.1.*

Sed nequit baro in ſua baronia edictũ proferre, ne ſubditi ad aliud molẽdinum, quam ad ſuum accedãt mo-

140 lendi triticum cauſa, aut ad furnũ ad coquendum panem,niſi priuilegio, legitima præſcriptione,aut cõſuetudine ius prohibendi habeat,& indignum prorſus factu à baronibus, & à iuſtitia omnino alienum huiuſmodi edicta exiſtimãt *Paris de*

Puteo in tract. de reintegr. feud. cap. miles habens, num. 9. Ann. sing. 557. de Franch. dec. 158. in fin. Lanar. cōs. 27. ex num. 33. Marcel. de Mauro alleg. 2. num. 2. Auus meus ad Capyc. decis. 27. num. 15. & decis. 209. num. 5. Reg. de Marin. 1. tom. resol. cap. 32. n. 3. ex Guid. Pap. decis. 298. Boer. decis. 105. Afflict. decis. 388. Quod Caroli Cæsaris Inuictissimi pragmatica sanctione vetitum fuit in *pragm. 14. de baronib.* vbi *Capibl.* post *Ann. alleg. 116. & Reg. Rouit.* licèt possit vniuersitas, *de Franc. dec. 380.* quem refert *idem de Marin. num. 2.* Ob id propterea prorsus ruerent banna, firmitateq; carerēt, si clibanos, idest furnos, molendina, tapetia, aut tabernas cōstrui interdicerēt barones; siquidem iuris permittit regula cuiquam in suo facere, quod maluerit, *l. fluminum*, iuncta *l. seq. ff. de damno infecto, l. altius, C. de seruit.* cum alijs relatis per *Iacob. in sua inuestit. vers. & cum molendinis nu. 3. & 4.* anteaquè scripserat *Faber. in §. aquè, instit. de actio. Guid. Pap. cit. dec. 298. Boer. dec. 25. & dec. 125. n. 4. Cassan. in consuet. Burgund. tit. des fies, §. 2. Balbus in tract. præscript. 4. par. 5. par. princ. Capyc. decis. 209. num. 26. Cacher. decis. 17. Natta cons. 227. & 325. Menoch. tract. de arbitrar. cas. 160. Clarus §. feudum, q. 30. Rolan. cons. 22. lib. 2. Nenizan. cons. 43. Villalobos in tract. comm. opin. ver. dominus, num. 114. Brunus cons. 56. Purpur. consil. 86. Cephal. consil. 451. Franc. Marc. dec. 123. Conar. super regul. possessor. §. 4. n. 6. Paris de Put. cit. loc. nu. 9. & in tract. de synd. tit. de excessibus baronū, c. 1. n. 19. Ann. in rub. de vasal. decrep. atatis, Marth. tract. de iurisdict. p. 4. cas. 57. sub nu. 4. Niger. in cap. Regn. 23. Grauamen,* præsertim *num. 53.* Quin, & relati ferè omnes Iuriscōsulti affirmant eisdem in locis prorsus inualida similia edicta, & banna, quę emanarent à baronibus habentibus superiorem Principem, & nos periniquum existimauimus semper, & dolentes subditos vidimus non semel; quæque similia facta, & meri legistæ; necnon Vltramontani quoque etiam scriptis detestabantur. Eccinè aperta verba adducti *Ioan. Fabri, & Guidonis Papai*, quibus illud præsertim ostēditur licere cuiquam ædificare furnum in villa, scilicet Oppido, etiā quod illius baro construi fecisset anteà, & in eo haberet: Simulare verò barones solent aliquando præscriptionem, & vetustā possessionē; eisque nè tam facilè aures iudices præbeant, sed videant consultò, si præscriptione fruuntur an violentia citiùs, aut vsurpatione vtantur, minis etiam, atquè carceribus, prohibentes subditos loqui; eosque inuitos consentire cogentes. Perpendant itaquè Iudicantes zelotypi, si præscriptio, aut possessio quietè acquisita fuerit, si iusto temporis curriculo interiecto, siquè omnibus necessariò requisitis concurrentibus; etsi testes fide digni, omnique suspicione amoris, timoris, aut reuerentiæ carentes, deposuerint. Cum regulariter DD. præsumant violentiam in baronibus, isthæc iura acquirentibus, ita quippè suadet *Boerius decis. 125. sub nu. 5. vers. vndè hoc.* Vt autem præscriptionis materia, qua in hac re barones fouentur, illustriùs pateat, reminiscimur, non esse arcendos vasallos ab illorum constructione, vel ab accedendo ad alia, adhuc si immemorabili decursu tempore ad illa baronum accesserint, teste *Capyc. eod. num. 26. Boer. cit. decis. 125. sub num. 5.* & alijs. Propterea quod meræ cum sint facultatis, non præscribuntur ex communi DD. assertione in *l. 1, C. de seruit. & aqua, & l. 2. C. qua sit longa cōsuet.* necnō *Ripa in l. quominus, de flumin.* quodq; per nō vsum, facultas non aufertur faciendi, *Roch. de Curte in suo tract. de consuet. par. 4. num. 77. Socin.* in hac pe-

cu-

culiari materia *cons.272.non procedendo,lib.2.*atquè ita in proprijs hisce terminis scripsit *Petrus Iacob.in sua pract.in tit.de furno,num.5.Brunus cons.56.& 131.* latiùsquè *Bertrand.cons.234.lib.3.* Quibit autem baro prohibere illorum structurã, aut vasallos aliena adire loca,in vno ex tribus casibus, eum namque pacto,priuilegio,aut consuetudine innititur, vt optimè *Thesaur.* probat in sua petutili *decis.16.num.11.12.& 13.*quorum duos memorat *prag.* antedicta 14. *de baronib.*,in quibus licere baronibus ipsis prohibere, assentijt, & quoad priuilegiũ,opus est aperta authoritate prohibendi; nec satis esset concessio Castri cum furnis,molendinis,&alijs, vt idem *Thesau.*asserit *ex n.12.*necnõ *Anna singularibus incipientibus vasalli, qui soliti sunt accedere*;quo verò ad pactum assensus Principis præcedere debet cum alio, qui nullam queat obligationem facere; Vniuersitas nullique promissioni se subijcere ex *prag. sub tit. de Baron.* Ac tandem quoad consuetudinem non opitulatur, nisi legitimè præscripta, scilicet quod antecesserit baronis interdictum,& subditorum patientia, alioquin vana esset prætensio ex ratione,quam tetigimus, quòd versamur in his, quæ sunt meræ facultatis, in quibus nullo futuro tempore præscribitur, nisi illa præcesserint,& deindè concurrerit opportunũ tempus, quod alij arbitrantur, esse decem annorum inter præsentes,& viginti inter absentes; alij verò longiùs exigunt, nempè triginta annorum,quod prçter *Petrum Iacob.& Boer.* adductis *in locis* tradiderunt *Ioseph. Ludou. decis.106.Guid.Pap.cons.171.nu.5. Bellam.cõs.7. & Charian.lib.2.com. opin.tom.2. vers. molendinum*, Veruntamen *Boss.* & prohibitionem requirit, & tanti temporis lapsum, cuius initij memoria non extet,in suo *tract.crim.tit.de Regalijs, n.41.* in eius *calce*,& *Crauett.tract.de antiq.tempor. §. materia ista,num. 98.* Idemquè *Thesaur.* adducta *dec.16. num.7.*eaquè verior,& communior existimatur sententia,quod perpẽdit *Capibl.in tract.de baronib.prag. 1.à num.214.* Quiduè in molendino,furno,ac similibus rebus Ecclesiasticis adiunxit *Couarr.cit.loco sub num.7.* Quid si vasalli in molendinis baronum maiori non grauantur molitura, tangunt *Frezz. de subfeud. lib.2. author.41. Capyc.in inuestit.verbo feudorum clausula,vers. & cura molendini,ampl.4.*

Molendina verò ducentia aquam ex flumine, nec nè veniant,tractat idẽ
141 *Afflict. eod.cap.1. num.7.* Aquas verò, aquarumque decursus venire,testatur *Lucas de Penn.in l.vsum aquæ,versic.sed quid in quæstione,C. de aquæ ductu, lib.12. Ann.sing.35. & allegat.79.* & peroptima *consilia Cephal.3. Iason.45. lib.1. & Iacob. Mandell.64.*Flumina etiam quamuis sint de regalibus, attamen exi-
142 stẽtia in territorio venire,scripsit *Bart.in l.quo minus,in 2.quæst.ff.de flum. Alex. cons. 149. Capyc.in sua inuest.in vers.fluminibus, ac Iacob. de S.Georgio in inuest.*verbo,*& cum piscationibus,vers.fluminibus, nu.7.* ob quod non immeritò scripserint *de Franch.in decis.183.num.4. Viuius decis.344. Reg.Lanar. consil.2. num.7. Rendell.de pasc. tit. de pasc. Baron.cap.4.Capibl.de Baron.tom.2. cap.46.num.19. & cap.86. num.12. Reg.Capyc.Latro tom.2.consul. 110. num.3.Consil.Rocc.tom.1.resp.93.et 94.* omnia flumina in Regno esse solius Regis, aut baronum habentium causã ab ipso,& canũt II.CC. Regnicolæ,ex *Luc.de Penn.in l.vsũ aquæ, C.de aquæduct. lib.11. Consil. Prat.*post alios,*cap.47.discep.foren. num.16.*itaut baro aquis possit vti ad molendina,trapeta, atque vsum pannorum, & prohibere nequis in eis

eis se intromittat, quia fundatam habet intẽtionem, atq; ius particulare, vigore inuestiturarum, & concessionum, ex *decision. Franc. Marc. 416. n. 4. vol. 1. & decis. 381. ac 385. vol. 2. Prat. cit. cap. 47. num. 10.* Nec potest quidẽ se intromittere Portulanus in præiudicium baronis, cũ priuilegium sui officij, neque virtualiter id comprehẽdat; nàm quælibet Principis concessio præsumitur facta absquè alterius præiudicio, ad *tex. in l. nec auus, C. de emancip. liber. & in l. 2. §. si quis à Principe, & §. meritò, ff. ne quid in loc. publ. Prat. in dict. loc. n. 20.* etiam si aqua non oriatur in territorio ipsius baronis; si enim effluat per eius territorium, potest baro molendina cõstruere in eo, *Franc. Marc. dec. 386. n. 4. par. 1. Capol. in tract. de seruit. in tit. de flumine,* & refert *Reg. Capyc. Latr. tom. 1. consult. 39. num. 16.* cum habeat in Regno merum, & mixtum imperium, & omnimodam iurisdictionem cum cõcessione regalium in suis territorijs, *Io. Bindeb. q. 1. Capyc. in inuestitur. feud. rub. mero, ac mixto imperio,* & in concessione castri veniant flumina, vt habetur *in cap. 1. §. si quis demansu, si de feud. fuer. controu. Cepol. vbi supr. Lud. Bell. cons. 9. num. 17.* Et licitè potest illa vti pro libito retinendo alijs concedendo, vel negando, *Bald. in l. 2. C. de seruit. & in cap. cum omnes, 2. col. de constit. versic. pane ex publico, ex tex. in l. 1. §. illud labeo, ff. de acq. quotid. & astiu. Cap. Latr. to. 1. mem. cõsul. 39. n. 20. Prat. cit. n. 24.* subnectens, quod licet aquæ, aquarumq; decursus inter regalia connumerentur, hodie tamen ex concessione, seù inueterata cõsuetudine spectant ad Barones, itaùt illis permittatur proclamata edere, nè quiuis alius in eis se prorsùs ingerat cõtra eorũ placita; addẽs, quod aquę defluentes per territorium alicuius possunt licitè detineri, ne territoria irrigent, etiamsi damnum vicinis indè emergat, vtpotè non considerabile: statim enim ac aquæ alicuius territorium ingrediuntur, efficiuntur ipsius; itaùt ad libitum diuerti possint, dummodo ad æmulationem non fiat, quæ sanè non pręsumitur; qui quidem Baro habet vsum aquarum, etiamsi ex priuilegio sint concessę vniuersitati, & partem ipsarum potest includere in suo viridario, vel ædibus, *Capibl. tom. 1. de Baron. pragm. 8. par. 2. num. 31.* vt autem vasalli non ducant aquam ex flumine publico ad irrigandos hortos, si indicare ijdẽ Barones queãt, vtiquè speciatim consideranda veniunt, quæ congessit *Prasf. de Frãch.* integra sua *decis. 183. Viu. dec. 344.* necnon *Cassan. in consuet. burgund. rub. des forestes, §. 2. nu. 6.* cum alioqui aperta verba *text. in l. vsũ aqua, C. de aquaduc. lib. 11.* licere vetari, dũ supponunt dici non posse, eaq; sunt: *vsum aqua veteris singulis ciuibus manere censemus; mansura pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum, vel hortorum delicias furtiuis aquarum, meatibus abutũtur;* neq; alia quoquo modo oppugnãt verba alterius *tex. in l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 11.* summè collaudata à *d. Reg. Rouit. in pragm. 1. num. 8. de aqu.* addente, ob illa decisum fuisse pro Vniuersitate contra Baronem; militant siquidem in aqua fontis intùs eundem locatum fundum existentis, non in aqua publici fluminis, nã inter eas aquas longè interesse conuincitur ex adductis decisionibus verba facientibus de fluminibus, & altera *decis. Viu. 411.* loquẽte de aquis scaturiẽtibus in fundo alicuius. De iure communi flumina esse Regis, vel Baronis quoad proprietatem, cuius respectu propriè sunt Cæsaris, *c. 1. qua sint regal.* quoad vsum regulaitèr communia, si *Iacobin.* vera fatur, *eod. vers. n. 4.* qui præterea subdit ius piscandi esse publicum, om-

ni-

nibusque competere ex *l. 2. ff. ne quid in loc. pub.* & consecutiuè in eis detur præuentio, ex §. 1. *eiudem l. 2.* ac propterea nefas esse Baroni pro-
143 hibere in illis piscari, omnium vox est, speciatim verò eiusdem *Iacobini, in versic. & cum piscationibus num. 2. Fabri in §. flumina, instit. de rerum diuis. Dec. consil. 197. Martha in tract. de iurisdict. p. 4. cas. 57. num. 3. 15. & 24. ac Anna sing. 58. Guid. Pap. dec. 514.* quē refert *Ricc. coll. 280.* qui ad *Pras. de Franch. dec. 183.* se remittit in articulo, an aquę, & flumina sint Baronis; neque pro contraria sententia pugnat *text. in eod. cap. 1. quæ sint regal.* piscationum redditus ad Cęsarē pertinere decernens, etenim ad datia tātū, respectu piscationum restringendum esse, aduertunt ijdem *Iacobin. Decius, & Martha*, necnon *Bellon. cons. 49. n. 9.* & quod eodem in loco subijcit *Iacob. num. 3.* si consuetudine præterea fulciatur Baro, & possessione prohibendi, cui acquieuerint subditi, eo nempè casu valeat continuare in prohibitione piscationis, non ita libenter, ac semper admittimus, cum sciamus timore perterritos vasallos non solere contradicere, vel saltem consideratis requisitis à nobismet relatis, cū de simili consuetudine loquuti sumus supra sub *num.* 140. Assentimur verò restringi assertionem relatam, nè interdici piscatio valeat, vt restringatur alijs per eundem *Iacobin.* relatis casibus in *versic. fluminibus à n. 11.*

Piscationem verò in mari vetari, necne possit, & obtento priuilegio à Rege, aut vigore emptionis quousque extendatur potestas concessa interdicendi piscationem, eaque quomodo intelligatur, explicat *Girond. de priuileg. à num. 620.* Molen-
144 dina verò in flumine extruere, vel alibi, ducentia tamen aquam ex flumine non est, qui possit, excepto Rege, vel Barone, idq; præter alios cōplures ex antenotatis auctoribus probat *add. Viu. dec. 344.* ob idq; valeat baro illa prohibere, ac de nouo extructa demoliri, nō negamus, nisi tamen præscriptio prætendatur; tūc namq; in aliis priuatis vacillat animus, quandoquidem, si temporis interstitium ad præscriptionem idoneam absit, quibit certè vetare Baro, etiam dictis priuatis ędificare, aut tenere nephas erit; quod si intercesserit, abnuendum videtur, tametsi præscriptione acquiri regalia, indicauit, non posse, *Lucas de Penn. in l. vsu aqua, versic. sed quid in quæstione, Cod. de aquaductu, lib. 12.* etenim ab eius sententia recedit *Afflict in cit. versic. flumina, sub n. 7.* eaque, & valida nititur ratione, quam nos insequimur, & continuum cōprobat experimentum, vt qua priuilegio acquiri possunt, itidem de præscriptione, ac etiam speciatim præscribi posse regalia, aut Principi reseruata, docet aperto ore *Cravett. cons. 54. quaritur 1. nu. 8. vol. 4.* Hinc Baro potest præscribere etiā ea, quæ in priuilegio fuerunt Principi reseruata, *Capyc. Latr. tom. 1. consult. 2. num. 24.* ex doctrina *Isern. in constitut. Regni, in locis demanij, Reg. Lanar. cōs. 94. & Reg. de Curt. in diuer. iur. feud. §. declarata igitur, n. 90.* et de huius axiomatis veritate alibi noster erit sermo. An autē baro possit pręscribere ius fidę in territoriis Vniuersitatis, saltèm per cētenariā possessionem, vide *Reg. Marcianus in disput. 24. n. 21.*

Et cōsequutiuè si priuatus pręscripsit, vtique baronis potestas cessat, iubens illud destrui, quin & collapsū si denuò velit ædificare, nec tantū reparare, nequè poterit impediri, quinimò *de Franch. in decis. 183. num. 11.* omninò aduersatur *Luca de Penna* si à barone possideatur, necnon minori tempore, scilicèt 30. vel 40. annorum præscribi asserit, tametsi cum à Rege tanti tem-

po-

poris requiri interstitium addat, vt eius contrarij nulla extet memoria; Vt tamen isthæc intret præscriptio, maximè in aqua ducenda, factum quippè requiritur hominis, nec satis esset, si sui natura, & solito flueret, teste *Bursat. cons.* 41. *nu.* 20. sequiturque *Viu. decis.* 411. *n.* 4.

Delectantur summoperè Barones venatione, quippè in ea rei militaris specimen inspiciatur, teste apud
145 Græcos *Xenophonte*, & de Magno illo Alexandro refert *Plutarchus*. Vndè illustribus, ac nobilissimis viris venationem summè commendatam, fatentur *Ang. in l. diuus, ff. de seruit. rust. præd. Gugl. de Bened. in c. Raynutius, in verb. & vxorem, nomine Adelasiam, ex num.* 322. *de testam. Andr. Gayll. obseruat. lib.* 2. *obseru.* 67. *num.* 1. *Gaspar Thesaur. quæst. forens. l.* 2. *q.* 22. *in princ. & in fin.* cuius meminit *Mari ad Gramm. decis.* 67. *num.* 10. *Prosp. Rendell. in tract. de pascuis par.* 1. *cap.* 5. laudans insignem illum virũ Bellisariũ Aquauiuam primum Neritoni Ducem armorũ studio, & Philosophiæ percelebrem in *libro* quem composuit *de Aucupio* ita disserentem: *Venationis exercitio locorum angustia, prærupta montium, insidiandi ars, regionis deniq; agnitio intelligi à venatoribus magis potest: tùm etiam quod equitandi vsu, consuetudineq; venandi aptiores ad pugnam equites, si quãdoq; pugnare contingerit, fient*, & idẽ *Rendell.* memorat, Germanos nobilitate, & bellandi munere insignes peculiari studió venationis efferri. Verùm quod ipsi Principes venationi indulgentes sæpènumero ab officijs, curisq; publicis abstrahantur, ingemit *Paris de Puteo in tract. de syndic. sub rub. de reg. princ. & duc. excess. num.* 19. cuius verba, ipso citato, rescribit *Christophor. Crusii de indic. par.* 3. *cap.* 11. *num.* 22. *Schurff. cons.* 1. *cent.* 3. *Gayll.* 2. *obseru.* 68. *nu.* 11. venatores huiusmodi efferatos Actæones appellans, & de uenatione Iurisconsultorum nemora, fructusq; sibi indè acquirẽtiũ pertractat *Rebuff. in tract. de formand. Apost. pag.* 600. quem refert idem *Crusius cit. tract. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 19.

Quamobrem non ab re fuerit hic subtexere, an valeat Baro per edictum, ac proclama in suo territorio interdicere subditis venationem cum retibus, aut laqueis.

In qua quidem re distingnendum cẽsent II.CC. Vel enim omnimodam prohibitionem, atq; interdictionem venandi velle intẽdit baro; vel modificationem mauult, ac restrictionem tantùm ex iusta, & rationabili causa cum prædictis, siuè alijs instrumentis.

In prima thesi in aperto versamur, nõ posse baronem omninò subditis interdicere venandi vsum, cum venatio processerit à iure naturali, secũdùm quod est idem, ac ius gentium primæuum, non dissentiente iure Diuino per ea, quæ leguntur in *lib. Genes.* ac testantur *Arist. in polit. & I.C. in l.* 1. 2. *&* 3. *ff. de acquir. rer. domin. Imperator in* §. *fera, & in* §. *planè, instit. de rer. diuis. ac in l. vnica, C. de venat. ferar. lib.* 11. & post *Couar. in reg. peccatũ, p.* 2. §. 8. *de regul. iur. in* 6. luculenterq; scripsit *Fachin. contr. lib.* 1. *cap.* 1. *in princ.* ideò absolutè interdici nequit; quia perperàm prohibentur ea, quæ à Deo, & natura pro hominũ victu cõcessa fuere; eruiturq; sanè ex *tex. in l. iniuriarum*, §. *si quis me prohibeat, ff. de iniur.* ex quibus DD. tàm Canonistæ, quam Legistæ depromunt, prohibitiones venationis, aut piscationis, si quæ fierent à Principibus, & reliquis dominis contra ius fore, *Hostiens. Io. Andr. Cardin. Florent. in cap. non est, de decimis*; & proindè sapere violentiã, iniuriamquè redolere, dixerunt *Iacobin. in inuest. feudal. in verb. cum venationibus, num.* 1. *Gramm. decis.* 67. *n.* 9.

12.

12.& 13. *Menoch.consf.298. nu.18. Gratian.lib.1. discept.forens. c.139. Rendell.in alleg. tract. par.2. cap.3. Io.Kapper.p.1. disp.10. tit. de venat. Amaya in l.vnic.ex n.43.C.de uenat. ferar.lib.10.* neq; voluerunt immune esse à peccato *Couar.in d.loc.in prin. Molin.de iust.& iur. c.47. cum alijs* apud *Martam in tract.de iurisd.par. 4. centur. 1.cas.57.nu.24. Sixtin. in tract.de regal.lib.2.cap.18. num.77.*

Tametsi quoad supremos, & absolutos Principes dictam conclusionem minimè procedere defēdat *Io.Guttierez lib.2.Canon.quæst.28.*nec obseruari, inquiant relati à *Thesaur. mem.quæst.22.num.1.in fin.& Rendell.indic.par.1. cap.8.* inter dominos autem inferiores, & barones expeditam haberi, censent *Ias. in cons.119. vol.4. Dec. consil.271. in princ.Guid.Pap.decis.514. Rebuff.in d.l.vnic. C. de venat. ferar.* etiam quod fuerint dicti Barones expressè inuestiti cum iure venationis, iuxtà *Iacob.cit.in loc. Capyc.in eadē inuestit.*eodem verbo,*uenationibus, Gram.mem.dec.67.num.9. Vrsill.ad Affl.decis.388.nu.5. Surd.cons.390. num.16.Natta cons.435.n.6.Capibl. in cit.prag.14.de baron.nu.41.*

In secunda autem non vereor asserere,posse à barone limitari, seù modificari venationem, non secus ac consuetudine in totum posse induci eius prohibitio,*Io.Fab.in §.feras,instit.de rer.diuis. Iacob.in cit.inuest. verb. venationibus, num.* 8.vt in Germania experiri insinuat *Facchin.mem.contr. cap.1. col.3.* ac in Cathalunia testatur *Cancer.var.resol.lib.2.cap.2. num.81.* Meritò Superiorum edicto aliqua iusta,necnō rationabili causa,licita foret interdictio,vt in supremis dominis probant, & plenè *Facchin. ac Cancer. num.77.cit.in loc.*

In inferioribus etiam,vt sunt barones in Regno,dixerunt *Rebuff. in mem. l.vnic. Cassan. in consuet. Burgund. tit.de venat. num.70. pag.370. Gulielm.de Bened.in mem.cap. Raynutius,ex num.336. Auendan.in tract. intitulato,Auiso de cacciadores,fol.7. num.3.lit.D.& fol.16.num.4. Thesaur.mem.q.22.num.3.ad finem,Cācer.cit.num.82.Capibl.de author.baron.lib.2.cap.86.nu.3.& 4. Io.Bapt. Thor.in cōpend.decis.par.2.in verb. venatio.*

Plures autem possunt esse casus, in quibus prohiberi posset venatio, etiam à baronibus,putà si prohiberetur rusticis,& agricolis, nè agrorum cultura deseratur, *Gulielm. de Bened.loc.cit.ex num.338.cū seq.*vbi in Gallia seruatum vidit; & approbant *Cassan.in Catal.glor.mund.par. 11.consid.50.in fin.Franc.Marc.decis.303.num.3.Auend.in alleg.tract. fol.16. num.4. Facchin. mem. cap.1. col.4.*Si prohibitio fieret ad certum tempus, vel ad aliquod genus animalium, vt tempore niuium venatio perdicum,& leporum, nè penitus depopulentur;quia non possent prædicta animalia aufugere, ac se ipsa tueri eo tēpore,*Natt.cons.604.* quem in alio consimili casu secutus est *Medic. in tract. de aucup. qu.11.* laudatus à *Thesaur.mem.loc. nu.10.* & de hoc est peculiaris sāctio apud Hispanos, de qua meminit *Auend. in cit.tract.pag.8. vers.tercero caso,* sicuti prohiberi solet, nè fiant piscationes cum herbis, & taxis, ex quibus omnes pisces mori possent, *Cepoll.in tract.de seruit.rusticor.prædior.tit.de venat.num.22.* Vel si venatio fieret ijs artificiosis instrumentis, quibus facillimè aliquam speciem animalium deuastaret, *Rebuff.in mem.loc. Gulielm. de Bened. cit.ex num. 314. Gramm. decis. 67. num.11.Auend.in cit.tract.Auiso de cacciadores,fol.8. nu.2.& 3. ac pag. 16.num.4. Campagn.in c.forestarū, et c.grauamina,Anna sing.59.*quos, post alios,laudat *Auus meus ad Capyc.decis.118. num. 2. & decis.209.*

num. 5. vel in terris patronatis, & clausis, iuxtà *prag. vnic. de aucupib.* quam laudat *Auus meus ad Gramm. cit. decis.* 67. *nu.* 12. & exornant tradita à *Suarez alleg.* 16. *nu.* 1. *Cepoll. in tract. de seruit. rust. præd. cap.* 21. & eò magis Rex in loco demanij, vel regia defensa, *Affl. in cōst. scire volumus, n.* 9. *Capibl. lib.* 2. *c.* 86. *de baron.*

Salinarũ insuper redditus de regalibus quoque esse apertè suadẽt eiusdem *cap.* 1. verba, atque latè *Stracca in*
146 *tract. de mercat. par.* 4. *num.* 30. nihilominus distinctionem illam præportãt feudistæ: vt vel illud emanet ex locis, ac bonis publicis, & Regis omninò sit, atq; eius nomine Baronis virtute cõcessionis, vel ex bonis priuatorũ, & ad illos pertineãt priuatos, ità quippè *Florian.* distinguit *in l.* 16. §. *sed si imer*, aliàs *aquissimũ, ff. de vsufr.* idẽque *Iacob. ead. adduct. Rubr. in* verbo, *cum argenti fodinis, And. eod. c.* 1. *sub n.* 62. ac *Capyc. in sua inuest.* verbo, *salinis*, vbi alios perplures commemorat: quin & *tex.* probat salinas priuati iuris esse posse, *l.* 3. §. *fin. cum l. seq. & l. magis puto, ff. de rebus eorum, l. forma*, §. *salina, ff. de censib. Capibl. prag.* 8. *p.* 2. *n.* 55.

Ius etiam patronatus transire in concessionarium cũ castro scripsit *Pra-*
147 *sul. Campānil. in diuers. iur. canon. rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 361. & nos addimus *Oldrad.* id ipsum asserentem *consil.* 312. *Decium in cap. Sedes Apostolica, num.* 6. *de rescript. Aluarot. in cap.* 1. §. *in generali, si de feud. defũct. milit. Afflict. in c.* 1. *de capit. qui cur. vendid. num.* 53. *& d. Rodoer. ad Reg. de Marin. cap.* 221. *ex num.* 1. Si tamen ius patronatus annexum sit castro, & illius nomine quæsitum, non autẽ iure particulari, quo modo acquisitum semper censeri; nisi pateat feudo annexũ expressè fuisse, probat *Episcop. Campanil. in tit. cap.* 13. *in fine*, si enim erigat Baro ius patronatus in castro, censetur illud acquirere potiùs vti persona priuata, quàm vti Baro, *Nouar. decis.* 116. *num.* 3. *Campanil. in memor. cap.* 13. *in fine, ex Mantica decis.* 164. *ex n.* 15. *Genuẽn. in pract. Eccles. quæst.* 350. *à num.* 12. *Ricc. in tract. de prob. iur. patron. resol.* 165. An ius patronatus transeat cum confiscatione bonorum, *Reg. de Marin. ad Reuer. decis.* 123. *num.* 2. Conducto tamen feudo, non venit ius prẹsentandi beneficia, *Castrens. cons.* 57. *num.* 1. *Fabius de Anna cons.* 3. *num.* 31. relati à *Tassono de antefat. vers.* 3. *obs.* 4. *n.* 71. docens in beneficium Affictatoris, seù vsusfructuarij cedere laudemia, ac releuia: secùs verò operas obsequiales, & adohas debitas à feudatarijs; Et consecutiuè dicimus non solùm in iure patronatus castris nõ annexo primogenitũ, sed alios quoque filios succedere, quamuis iure francorum (quo passim vtimur, ad tradita per *Reg. Galeot. lib.* 2. *cōtrou.* 1. 2. & 3. *Reg. Capyc. Latro consult.* 3. *lib.* 1. *Iesuè Amicangel. q. feudal.* ➤ *ex n.* 35.) Primogenitus tantùm succedat in feudalibus; imò alienato feudo non ad nouum Dominum, sed apud ipsos hæredes remanere, non secùs, ac deuoluto feudo ob lineam finitam ad directum dominũ heres in allodialibus habebit patronatum ad instar aliorum bonorum intra feudũm; non tamen de feudo existentium, & esse apparentium; idque non tantùm adductis rationibus à *Campanil.* inibi cumulatis: at insu-
148 per quia feudalia dicuntur illa; quę probantur de iuribus fuisse dicti castri concessi in feudum, aut per Dominum feudi probentur possessa iure feudi: cætera verò allodialia, teste *Alex. cons.* 55. *num.* 19. *vol.* 4. vbi *additio* copiosè addit, & scripsit *Afflict. decis.* 257. de quibus nõ potest Baro facere feudalia, sicuti neq; de feudalibus allodialia; cum non possit rerum feudalium conditionem mutare, vt in *constit. diuæ memoriæ in cap.* 1. §. *quid ergo, de inuestit.*

ueſtit.& de alienat.fact.& per *Camerar. in capit.imperialem, fol.5. lit.I.* Neque res, quæ feudo reddit, eſt feudalis,ſed burgẽſatica *D. Anton. Quadra* apud *R.de Marino.to.3.alleg. 15.n.6.pag.* (mihi) 535. Probãdum namque eſt, ea pertinere ad caſtrũ, alioquin non ſint de caſtro,vt optimè *Crauett.conſ.54.in calce,n.9.vol. 4.* licèt eo conceſſo alicui cum hominibus, & pertinentijs omnibus, proût paſſim fiunt conceſſiones in Regno, omnia,quæ ſunt intra territorium caſtri, præſumuntur feudalia, *Andr.in cap.1. in addit.verſic.ea verò de controu inter maſc.& famin. Vrſill.ad Afflict.deciſ.267.n.6.*quos refert *Conſil.Staib. tom.1. reſol.12. num.15.Carena reſol.111.*

Sed reſpectu iuriſdictionis paulò antè propoſitæ, an conceſſo caſtro dica-
149 tur conceſſa iuriſdictio: nunc reſpondere volentes, dicimus, & reſpectu ſimplicis iuriſdictionis recolimus communiorem ſententiam eſſe affirmatiuam, tum communi attento iure, ex *Bart.in l.1.in fin.ff.de iuriſd.omn.Iudic.& l.inter reos,ff.de acquiren.rer.dom. ac l.ſi aliena, ff.de vſucap.*necnõ *Bal.in l.fin.ff.de cõſtit. Princip.*ibique *Iaſ.num.3.Afflict.* in pluriès *relato cap.1.num.30. & 39. de capit. qui cur.vendid.* tum Regni legibus inſpectis, teſte eodem *Afflict.in cap.1.§.Iudices,de pac.iuram. firm.* & iuriſdictionem ciuilem venire,omniũ aſſertione probatur, ex *Capyc. in* verbo *feudorum acceſſoria, in verſ.conceſſo caſtro,vel territorio.*

Reſpectu verò meri imperij, præter alios, perfunctoriè inquirit, *Belluc.*
150 *in ſpecul.Princ.rubr.22.§.& quia,à num.10.*Nos autem rem abſolutam cenſemus non intrare, quotieſcũque inueſtitura ſimplex eſt de caſtro, quod ſi cum iuriſdictione, aut alijs cum verbis, nempè cum iuribus, & pertinentijs ſuis, tùnc diſtinctio præmittenda veniat, quam retulit *Afflict. in pralud.conſtit. q.6. ſub num.7.*inter commune ius, alterumque Regni. Primo ſi quid attẽto iure, non deſunt qui negent tanquam ſpeciali nota dignum, verior attamen,& communior exiſtimatur contraria opinio, vt poſt *Bart.* dixerunt ſcribentes in *eadem l.1. de iuriſdict.omn.iud.in cit.inter reos, atq; l.fin.ff.ſolut.matrim.Alex.in l.3.ff.de acquir.poſſeſſ.Afflict.in eod. cap.1. de capit.qui cur.vendid.num.38.& 39. Couarr.pract.qq.cap.1.concluſ.9.Roland.conſ.42.vol.2.Aluarot.in cap.1. §.fin.quibus mod.feud.amitt.Bertrãd. conſil.273.num.4.& 5.Boer. dec.50. & 227.Natt.conſil.405.& 435. Capyc.iudic.*verbo,*feudorum acceſſoria,* necnon *Vrſil.ad Affl. deciſ.122.n.1.* vbi *textũ* percelebrẽ memorat, hoc probantem in *rub.de pac.Conſt.* verbo,*iuriſdictionem,* cuius verba perpendit illic *Bald.*illiſque ducitur ad hanc ſtatuendam aſsertionem; maximè ſi inueſtitura dicat,cum omnimoda iuriſdictione, iuxtà *Gloſ. in clem.1.verſic.omnimoda,de for.comp.* quam ſequitur, & notabilem eſſe adiungit *de Franch.deciſ.116. num. 13.* Altero verò, & iure Regni abnuendum eſt, & dicendum, haud conceſsum dici merum imperium, docet *Andr. in cap.1. de pac. tenend.* vigore *Conſtit. Regni* exordientis, *qua ad decus*, in quam inuehit *Luc. de Penn.in l.1.de priuil.ſchol.lib.12.* & idem *Vrſill.ead.deciſ.122.num.5.* aduertit,ſed *Andrea* dictum collaudat *Afflict.in dict.q.6.pralud.ad cõſt. Regni,ſub nu.7.& 8.* adnectens, deluſum fuiſse quendam inſignẽ Doctorem, eò quia ignorans ſancita in illa *Conſt.* defendebat, competere Baronibus merum, & mixtum imperium; verùm *Afflict.* illic contradicit ſibi ipſi, & malè aſsentitur irriſioni illius Doctoris; nam ſi ait, defendiſse de iure habere Barones merum, & mixtũ imperiũ, dum ſubijcit,deriſum fuiſse,quia conſtitutionis illius notitiam non habuit:

illusio iniusta fuit,quia potest aliud de iure esse,aliud verò vigore constitutionũ, quòd in proprio isto casu diximus hùcusque; nisi dicamus decisum fuisse,quia non habita notitia illius constitutionis,recurrit ad ius commune,quod cessabat in Regno, propter alterum municipale; atq;hanc fuisse ipsius *Afflicti* intentionem credimus,vt ipsum à nota reprehẽsionis absoluamus;& nimirùm cõcludimus attẽto iuris ordine Regni sub iurisdictionis appellatione non comprehẽdi merum imperium, illaq; concessa, nunquam intelligitur concessum,siuè merum, siuè mixtum imperium; idq; subsistere, non tantùm si à Principe datum fuerit Castrum in feudum cum iurisdictione, sed ab alio venditum,& renunciatum fuerit;nàm si feudum simpliciter concessit, nihil addito de mero,& mixto imperio,non dicatur cessisse merum imperium,quod in eo habebat, ac sibi retinuisse: quamuis alienatio fuerit cum iurisdictione, & pertinentijs suis,adiuncta clausula,nihil sibi reseruando; etenim decisum fuisse in Sacro Consilio,testatur *Afflict.* non propterea fuisse concesũ merum, atq;mixtum imperium,illudq; alienanti competere,in *decis.* 122.exordiente,*si Comes*,vbi *Ioan.Angel.Pisanell.in* 2.*addit.*aduertit,non militare,quãdo baro in eo Castro aliud quam merum,mixtumq; imperium non haberet, & concinunt verba *Afflict. in constit. quæ ad decus, sub num.* 27. & nè deridamur ad instar Bononiensis illius Doctoris, quod Alphonsi Regis ignoremus posterius decretum, quo communicauit baronibus Regni merũ, cum mixto imperio,cuius testis est *Afflict.in d. const.qua ad decus,sub num.* 1. & alij plures,quos insequitur,*de Franch. decis.*370.*num.*8.*& dec.*510.*nu.*44. *Præs.Merlin.lib.*1. *cap.*33. *num.*10. & nos in *rit.*46.*num.*12.*lib.*1.nimirùm,cessare nostris tẽporibus quæstionem annotatam,monemus.

Ac propterea cum in baronem emptorem Castri,trãseat iurisdictio ex hactenus notatis. Ad secũdam meritò pergimus authoritatem baronum,quæ in prædicta iurisdictione consistit, exercenda per baronem

151 in suos vasallos: Baro nimirùm ordinarius iudex vasallorum dicitur ab *Isern.in cap.*1.*§.hæreditatem, de pac.tenen. & cap.*1. *quæ sit inuest.* alijsque multis in locis recensitis per *Frecc.eod.lib.*2.*auct.*13. ac *Reg. de Pont.in tract.de potest. Proreg.tit.* 1.*§.*1. *num.* 1. *& §.* 4.*sub num.*54. *Præs.Merlin. lib.*1. *controu. cap.*69. *n.*1.*& cap.*86.*n.*15. & speciatim *de Pont.n.*5.nè fungatur delegata,sed ordinaria, ac præter mox relatos DD.scripsit *Afflict.in Prælud.const. Regni,q.*6.*num.*6. Quin, & non potest compelli ad priuilegium pri-

152 marum causarum ostendendum; secùs si secundas, & tertias habeat causas, quia opus est priuilegio, *Præses Merlin.tom.*1.*controu.forens. cap.* 69. *in princip.* Vndè *D.Carolus Rota in tract.de priuil. mulier.cap.*3. *speciàl.*6.*num.*55. aduertens, quod si Vidua,post electionem fori coram Superiore statum mutauerit per transitum ad secundas nuptias;vtique baro poterit causæ remissionẽ petere,& obtinere,nec tirq;sufficere baronibus asserere, se esse barones pro primarũ causarũ cognitione,habẽtq; cõtra vasallos priuatiuã causã,nè pro iustitia alibi cõfugiant, & *Auo meo ad Gram.dec.*26. *n.*7. citato,declarat *Capibl.prag.*8.*p.*2.*n.*73. *Carleu.to.*1.*de iudic.disp.*2. *n.*1059.

Imò, & prædictam iurisdictionem ordinariam sibi competere priuatiuè

153 quoad alios superiores dixit idẽ *Frecc.auct.*9.*&* 10. ac nos defendimus *cit.Ritu* 46.*ex n.*2.*lib.*1. idquè adeò vt in terris demanij quoque valeat ius dicere in suos vasallos,& inter illos nulla obtenta, imò nec pe-

petita licentia à Rege, ſuiſque Miniſtris, etiam in Ciuitate Neapolis teſtatur *Afflictus in conſtit. de quæſtionibus, num.* 1. ex illiuſmet *conſtit.* verbis deducens, cuius notitia caruiſſe quoſdam Regios Auditores illibi addit. Verùm impugnat *Frecc.* affirmans non tantùm in altero baronis loco, ſed neq; demanij licere, *auct.* 30. *n.* 4. *Capibl. cit. prag.* 3. *n.* 237.

Aduertimus inſuper, vt quamuis iure attento communi ipſimet iudicare valeant. Iure verò Regni nequaquam, ſed iudices, ac miniſtros conſtituere teneãtur, vt ſcripſimus ſuper *Ritu* 264. *num.* 7. *lib.* 2. idquè adeò verum, vt neque intereſſe valeant, & aſſiſtere officialibus exercentibus eorum officia, præſertim examinãtibus teſtes, aut reos ipſos, illoſque rigoroſo examini ſubijcientibus, quin neque valeant reſcribere ſuis prædictis officialibus, vt aliquid exequantur, & agant in iuſtitia adminiſtranda, aut decreta in libellis, ſiuè memorialibus extẽdere, modum præſcribentia in procedendo, & ius dicẽdo. Sed iuſtitiã duntaxat excitantia, vt optimè ſuffultus authoritate *Petra tractat. de poteſtat. Principis, cap.* 1. *num.* 15. aduertit *Capibl. de Baronib. pragm.* 3. *ſub num.* 122. *& pragm.* 8. *par.* 1. *nu.* 259. nititur eiuſdem *Petra* verbis *in cap.* 6. *num.* 86. adijciens *in eadem pragm.* 3. *num.* 124. necnon *Reg. Tap. in conſtit.* exordiente, *ea, qua ad decus;* quin etiam impedire nè valeant excarcerari vinctos, aut mandare, nè ipſis inſcijs relaxentur, cum vinciendi, & liberandi poteſtas ſuis tãtum officialibus competat, illorumque licentia, & mandatum ſufficiat, non altera eorundem Baronum requiratur, teſte eodem *Petra cap.* 6. *n.* 68. quẽ inſequitur *Capibl. ead. pragm.* 3. *ſub num.* 186. Quemadmodum, & cauſas ad ſe aduocare, proceſſuſque ad ſe deferri, demandare nec poſſint, & quid ſi ad finem conſulendi peritiores ſimularent? cum ſæpiùs eueniat; animo dilatandi expeditionem cauſarum, facere, ſcripſerit ipſemet *Capibl. ſub cit. num.* 186. multorumque authoritatibus, potiſſimũ eiuſdem *Petra eod. cap.* 6. *num.* 68. verùm *Couar. pract. qq. cap.* 9. *num.* 4. in principio annuit, in calce verò recedit, & inibi ſpeciatim loquitur de barone volente auocare à iudice, quem ipſemet conſtituit, & loquitur conſecutiuè in caſu à nobis propoſito, & quoniam fulcitur doctrina *Rebuff. in conſtit. Gallicanis, tom.* 1. *rubr. de euocation. in princ. q.* 5. *num.* 38. qui innititur ſuppoſito illo, quod poteſt eundem iudicem reuocare, multò magis, & cauſam ab eo auocare; quamobrem cum in Regno noſtro certum ſit officiales Baronum debere eſſe annales, vt diximus ſuper *Ritu* 2. *lib.* 1. & haud poſſe reuocari, vt deciſum memorat *de Franch. deciſ.* 409. inibique *addentes*, etiam à ſucceſſore, & conductore iuriſdictionis, teſte eodem *de Franch. dec.* 216. nimirùm dicimus *Rebuff. & Couar.* inhærere conſtitutę à nobis ſententiæ, nè Barones auocare queant in Regno, vbi nec reuocare valent.

Si verò inueſtigetur ſaltem, liceat ne Baronibus iuriſdictionem officia-

154 libus reſtringere cum patentes literas concedunt: & recurrendum eſt ad alteram quæſtionem illam, ſi iuriſdictio communicata Baronibus dicatur ſuis officialibus conceſſa, ita; quod ſola prouiſione officij, & deputatione per commiſſionales literas dicatur in illos transfuſa omnis, & totalis Baronis iuriſdictio, pro quarum, ni fallimur, quæſtionũ inueſtiganda veritate, nullatenùs diſcedimus à diſtinctione illa, quod vel verſamur in dependentibus à lege, & quæ proficiſcuntur in iuriſdictione ipſa, vel in conceſſis ad eorundem baronum, quæque officialibus non conferuntur ſub iuriſdictionis conceſſione. Primo caſu, quia

quia necessariò transeŭt cũ iurisdictione similiter in Baronum officiales, quorum potestas in illis restringi non potest à constituentibus. Vtique verò in altero, atq; secundo casu, quarè cum prioris generis sint, inquirere, carcerare, torquere, sententias proferre, aliaque huiusmodi, quæ sunt necessariæ iurisdictionis; Posterioris verò, componere, indulgere, aut guidare, & alia similia voluntariæ iurisdictionis; certè sequela nascitur, vt in illis nulla detur restrictio, aut diminutio potestatis, sed tantùm in istis, cui quippè distinctioni fauent complura cumulata in *dec.Pres.de Frāch.*370. apertè autem opitulatur *Amendola in addit.ad prædicti de Franch. decis.* 511.& sequitur prçcitatus *Capibl.in pragm.6.à num.*185. subdens nimirùm prædictus *Amendola sub num.* 8. quod commissionales literæ decretæ, atq; expeditæ cum aliqua cõditione, et restrictione, nullitate pollent quoad vinculum, et restrictionem; ac propterea decisum, cõmissionem expeditam cũ clausula, ne quid attenetur inconsulto ipso Barone, haud arctare officialem in ea constitutum, dictamque clausulam irritam, nulliusque momenti.

Officiales igitur in prima instantia, necnon in causa appellationis deputare tenentur, quin et in eisdem terris vassallorũ, teste *Frecc.ead. auctor.* 30.*num.*3.nosque ex *Nouar.de granam.vasall.granam.*26.& 89.aliisq; diximus super *ritu* 46.*lib.*1.sed an delegare multotiès possit, scripsimus in *ritu* 52.*num.*6.*lib.*1. quidue quoad Iudicem delegatum *ibidem* subiunximus, necnon *in rit.*264.*ex num.*5.*lib.*2. quem locum laudat *d. Altimare ad Renit.consf.*39. *num.*21. *lib.*3.

Edicta propterea edicere possunt Barones, vetantia superiores adire Iu-
255 dices, illisq; inhibere, alterius iurisdictionem prorogare, et quod litem non instituant coram alio Iudice, etiam superiori per saltũ, vt post *Marant.* scripsit *Vrsil.ad Afflict.decis.*145.& *decis.*265.*num.*39. etiam imposita mulcta addens, ne priuentur sua iurisdictione per indirectũ, subditorumque causa trahantur ad suprema Tribunalia, *Osascus decis.* 78.*nu.*12.*Thesaur.lib.*3. *qq. forens. cap.*91.*num.*9.*Nouar.de granam.vasall.tom.*3.*grana.*21.*Consil.Hodiern. ad Surd.decis.*147.*Consil. Pratus obseru.*4.*num.*14.aliique à me adducti in *cit.ritu* 52.*num.*4.*lib.*1. quem locum referunt *Maioran. in opoprax. cap.*10.*nu.*34. & *Scoppa ad Gratian. dec.*199.*n.*12.Quin D.Prorex, Collaterale Consilium, aliaque Tribunalia indistinctè demandant vasallis Baronum, nè in iurisdictione ipsis concessa tùm in priori, tùm in altera instantia alios adeant, quam Iudices eorundem vtilium Dominorum, quorum præcepta, atque decreta appellitari solent conseruatoria, quæ passim Baronibus petentibus conceduntur.

Etsi nõnulli cogitẽt, nõ licere Baronibus, Principe inconsulto, banna isthæc promulgare, ex *Foller. in tract.de contract. censual. versic. an clericus*, & *versic.submissionis cuicunque foro, num.* 4. quem locum ipsemet citat in *praxi crim.* verbo, *audiantur excusatores, nu.*162. *Paris* etiam *de Puteo* eandem sectatur resolutionem *in tract. syndic. rubr. de excessib.Baron. erga subditos, c.*2. necnon *Vincentius de Anna in singul.* 62. *Baro non prohibet suos vasallos adire Regia Tribunalia*, inibi suffultus *dec.Boer.*114. ita quod fuerunt plerunque vinculis mancipati Barones isthæc attentantes, vt idem *Foller. sub eod.num.*4. adiungit, *Tartaglia* insuper *in praxi ciuil. cap.*2.*num.*1.aduersus Barones cõcludit, tum quia nusquam dicitur Rex vendere adhuc verbis quibuscunque amplissimis iurisdictionem

ali-

alicui, vtcunque nobili, vt vaſalli prohibiti cenſeantur; quin à grauaminibus illatis ad eundem recurrant Principem,eiuſque Iudices. Si *Lucas de Penn.* vera fatur in *l. in ſacris,la ſeconda, C. de proxim. ſacror. ſcrin. lib.* 12. tũ quia ſuprema iuriſdictio penès Regem exiſtẽs in aliũ transferri haud poteſt, adbuc volente eodẽ Principe,et Rege,quia forma eſt,atque ſubſtantialis eſſentia Maieſtatis Regiæ; ob quam impoſſibile exiſtimatur poſſe aliquem ab illa exemptum eſſe in Regno, ex *text.* percelebri in *cap. cum non liceat,de preſcript.* aitque *citatus Lucas in l. quicunque la ſeconda, C. de omni agro deſert. lib.* 11. *& Gulielm. de Bened. in repet. cap. Raynutius de teſtam.* atque *Carol. de Graſſal. lib. 3. Regal. Franciæ iure* 14. et conferunt à nobis tradita in *ritu* 46. *ſub nu. 5. lib.* 1. Quæ libentèr admittimus, ſed ſeruatis ſeruandis, dummodò nou omittantur iudices proprii Baronales in prima, aut ſecunda inſtantia, vt notãt *Reg. Tap. in conſtit. Regn. ſtatuimus, num.* 33. *Reg. Ronit. in rubr. de iuriſ. non turban.* et poſt alios *Conſil. Pratus adducto loc.* diſpungens *Annæ* memoratum ſingulare. Verùm ſolent paſſim expediri à Tribunalibus Regiis prouiſiones, nè pænas comminatas exigant Barones ob medium omiſſum, vt ex *Auo meo* ſcripſi in *cit. rit.* 52. *num.* 4. cuius meminit *Maioran. cit. cap.* 10. *ſub n.* 34. à quibus diſſentit *Capibl. de Baron. prag. 3. n. 159. & prag. 8. p. 1. ex num.* 120. *lib.* 1.

Solemus etiã altero vti remedio, tùm vaſallis, tùm Baronibus, fauorabile, namquè tempus præſcribimus officialibus eorundem Baronum protelantibus expedire cauſas, ſiuè ciuiles, ſiuè criminales, addita pæna auocationis, expleto præſcripto tẽpore, cuius teſtis eſt *Frecc. de ſubfeud. auth.* 11. *ſub num.* 4. quique antea iuribus comprobauerat, & apertioribus verbis docuerat *Paris de Puteo tract. de ſynd.* verbo, *negligentia, ſub nu.* 2. multis quoque Regni legibus adductus, ac præſertim citata *conſtit. ſtatuimus, Ann. ſing.* 269. *&* 270. *Reg. Tapia in eadẽ cõſt. Regn. ſtatuimus,* verbo *temporis ſpatio, ſub rubr. de offic. Mag. Iuſtit. & in pragm. 1. vbi de delictis quis conuen. deb. lib. 3. iur. Regni tit. 1. vbi de crim. agi oport. num.* 49. *Auus meus ad Capyc. deciſ. 9. num. 2. & ad Gramm. deciſ. 26. num.* 6. quem laudat *Maioran. mem. cap. 10. n. 28. Capibl. in cit. prag. 3. ex num.* 142. ſuppetuntque perfunctoriè collecta à *Couarr. pract. qq. cap. 9. & Petra de poteſt. Princip. cap.* 7. At Prorex ſi detinere valeat Regnicolas, ne Regem noſtrum adeant Inuictiſſimum, inquirit, & perbellè quidem enarrat *Marcus Anton. Surgens in ſuo tract. de Neapoli illuſtrata, cap.* 25. potiſſimè à *n.* 21. vberioraq; tradũt *Reg. de Ponte in tract. de poteſt. Proreg. tit. 2. §. 7. Reg. Tap. dec. ſuprem. Senat. 10. Taſſon. de anteſat. verſ. 3. obſer. 3. nu. 10. Giurb. conſ. 69. Auguſt. Caput. de regimin. Republic. c. 7. §. 23. ex num. 1. Reg. Sanfel. in prax. iudic. ſect. 15. Conſ. Rocc. de offic. rub. 17. de offic. Platear. §. 8. ex n.* 54.

Et quia fructus huius iuriſdictionis, ac præcipuus effectus ſunt pœnæ, ac
156 mulctæ omnes, teſte *Belluca*, aliorum auctoritatibus ſuffulto, in ſuo *ſpecul. princ. rub. 22. §. & quia ſub n.* 19. nimirùm omnes, & quæcunque pœnę, mulctæ, coutumaciæ, & prouentus ex hac iuriſdictione, prouenientes eiuſdem erunt Baronis, eidemque omninò competent, ex doctrina *Iſernia in cap. 1. §. quicunque, & §. poſt natale, de pac. senend,* atque *in Conſt. Regni cum ſatis, & Conſtit. Iuſtitiarij nomen, & normam,* ac *Cõſtit. poſt mortem*, iuncta *Conſtit. officiorum, Caſtrenſ. conſ. 353. 1. vol. Albert. Brunus conſ. 31. col. 2. Roman. conſil. 70. Corneus conſ. 253. lib. 3.* &

latè

latè *Tiraq.de retract.cõuent.§.quinto, glos.5. num.51.* eaque suppetit
ratio, quod pœnæ prædictæ sunt
fructus iurisdictionis, vt scripserũt
*Bart. Bald. Alex.& alij in l.fin.ff.de
iurisdict. omn. iudic. Azo. in summ.
tit.de pæn. & Nicol.de Neap. in l.diuortium,§.1.& l.fructus, ff.solut.matrim.*demũmque *Thesaur. dec.250.*
cum Baro subintret in locum fisci,
& subrogatum subrogetur ad qualitates omnes, & Priuilegia subrogantis *Consil.Prat.tom.3. discept.forens.cap.5. num.31.* quæ pœnæ addicũtur eius Aerarijs,& Curię coadiutores succedunt in locum fisci,
*Nouar.tom.2.de grauam.vasall.grauam.130.num.6.fol.213.*quamobrẽ
consequitur pœnas fiscales, *Mauson.de caus.execut.ampl.8. num.10.*
& habet iura fiscalia, & priuilegia
fisci, *Viscont. concl.iur.* verbo, *Baro,*
sed *Iacobin. in l.si proprietati,de iur.dot.*aliam tradit rationem, quod cũ
omnia feudi onera retineat nimirùm, & omnia emolumenta ex illo
obueniẽtia habebit, easq;cõsequetur adhue mero, & mixto imperio
carens,quandoquidem illæ non sũt
de mero imperio,iuxtà *Bal.in l.fin.
num.4.de off.præfect.Vigil.* cum declaratione tamen relata ab eodem
*Freccia in cit.q.13.n.2.*A prædicta
verò conclusione excipiuntur pœnæ fraudãtium gabellas,quæ illarũ
cõductoribus debentur, *Dec.cons.4.
n.2.ego in rit.56.n.2.*et quę veniant
prouentus,emolumenti, et obuentionis appellatione inquirũt *Auus
meus,*& *Danz. ad Gram.dec.46.n.1.*

Num verò confiscationis faciendæ ius
habeat Baro,illamq; suismet ascri-
157 bere vsibus valeat, non secus, ac
reliquas pœnas, atq; prouentus ei
competere,ratiocinati sumus, licèt
habere ius cõfiscandi eo ipso,quod
habet merum imperium,et concesso imperio statim censeri concessam bonorum publicationem, imò
præscripto mero imperio censeri
etiam præscriptum ius publicandi,
dicat *Luc.de Penn.in l.1.C.de priu.
scholar.num.19. Rebuff.in l.cornicu-
lari,Cod.de appar. præf.præt. lib.12.
Gasp.Kloc.de arar.lib.2. cap.136.ex
num.2.Boss.in prax.tit.de pæn.n.25.*
Gentilis meus *Petr.Anton.Petra de
de potest.Princ.cap.6. Peregr.de iure
fisci lib.1.tit.2. ex nu.87. Guid.Pap.
dec.76.Farinac.q.25.num.103. Capibl.de Baron.prag.8.num.203.p.1.
lib.1.Reg.Sanfelic.tom.2. decis.348.*
tamen congruam tradere responsionem certè nequibimus, nisi distinctionem præmittamus illam,
quam ex *Boer.* carpimus *decis.264.
sub num.5.& 6. vers.quæri si publicare possit,& confiscationes declarare,*
et clariùs respondet *qu.78. num.5.*
idemq; *Boer.mem.num.5.*aut verò si
bona confiscationi subiecta ad suũ
cõmodũ referre, et subdistinctione
altera omninò vtẽdum nobis erit,
aut enim illa procedit ex consequẽtia delictorum nempè ex delictis,
ob quæ publicatio bonorum sancita,vel tacitè,vel expressè reperitur
à iure,aut ex tali consequentia non
proficiscitur, neq; propter pœnam
à lege priùs constitutam debeatur
ratione delicti, quam extraordinariam appellitat *Boer.in cit.decis.in*
eius *initio*, et hoc quippè secundo
in casu tametsi mero,mixtoq;imperio fũgatur baro, nihilominùs quẽadmodùm publicare nequit, vt diximus ex *Iulio Claro,& Boerio,* nec
alij desunt, ità neq; sibi appropriare, nisi ex expressa cõcessione Principis, tuncq; procedit *Glos.* iuncto
Text.in l.1. C. ne sine iussu Princip.
vt idem *Boer.*insinuat in eodem *initio,* atq, *Angel.in cit.l.1.& Angel.de
malef. vers.& eius bona publicamus,
cum aditione criminis, Grauet. cons.
103. visis multiplicibus,* et *Tobias
Nonius consil. 104.* Altero verò, et
priori in casu (in quo ordinariam
cõfiscationem esse dicit illibi *Boer.*)
pugnant ad inuicem II. CC. quan-
do-

doquidem negant *Afflict. in tit.quæ ſint regal.verſ.cōdemnatorum, n.39. & tit.de pace tenend. §.ſi quis hominem*, iuncto §.*ſi quis aliquem,cap.1. num.10.hinc finit.lex*, necnon *Alex. in l.1. num.75. de offic. eius*, eaquè præſertim efficaci ratione fouetur iſthæc opinio, quod quamuis retineat Baro eiuſmodi imperium, illudq;ſit de regalibus, non ergo, et alterum, vt punctuatim *Iacobin.* aſſerit in ſua *inueſt. verſic. cum mero, mixtoq; imperio*; Verùm,his paruipenſis,contradicens,& affirmatiua ſententia communiori ſcribentium aſſenſu fouetur, *Bald.*ſiquidem *conſ. 306.lib.4. Capoll.conſil.17. Alberic. Brun.conſ.31.in 2. dubio Boſſ.in tit. de pœn.nu.25.& tit.de Regal. n.15. Alber.in 3.par.ſtatut.q.19.*defenditque,& obſeruari ſcripſit *Guid.Pap. deciſ.*76.ac *Muta ſuper Capit.Regn. 35.Regis Iacobi,num.44.& 45. to.1. & Cap.Regni 10.Regis Martini,nu. 10.tom.3.*atq;in perpulcra *deciſ.29. ſub num.*11.tandem ita deciſum atteſtans, non obſtantibus in contrarium anteà relatis auctoribus,quorum plures ſuffulciūtur aſſertione illa, quod bonorum confiſcatio ex primo gradu meri imperij prodit, teſte *Iaſone in l. imperium, ff. de iuriſd.omn.iudic.* & inibi,profuſis habenis,*Sebaſt.Tapia num.*64.ac *Natt. conſ.*549.neq;replicatio illa aduerſatur,quod fruſtrà his noſtris temporibus indagamus huius quæſtionis veritatem,dum vetuſtioris iuris ſanctionē abrogauit, & bona damnatorum confiſcari vetuit *text. in auth.bona damnatorum, C.de bonor. proſcrip.*etenim,pręter multas,quas protulit reſponſiones,*Afflict.eodem verſ.condemnatorum à nu.*22. illam adaptamus, & prolatis ab *Afflict.* non exiliorem, quā *Camill.de Curt. in prima par.ſui diuerſ.feud.pag.*47. docuit,eamq;ex *Iulio Claro*,ni fallimur,deprompſit in *initio* dictæ *quæſtionis* 78. aitq; eiuſmodi confiſcationem dupliciter contingere, vno modo,cum ad mortem damnati bona publicabantur ſine alia condemnatione, & conſequutiuè confiſcatio erat in conſequentiā pœnæ mortis naturalis, vel ciuilis, ſed quia lex ipſa ſtatuit pœnam publicationis, quod exēplificatur in pluribus caſibus, quorum ſeptuaginta duos commemorat *Caſſan.in comment.ad conſuetud.Burgund.rubr.2. de confiſcatione,à num.*20. *Calicius* autem in *Margar.fiſci* 418.recēſet *pag.*33. & tunc correptio ceſſat, quia non ſecus,ac olim ita,& hodiè confiſcatio viget, iuxtà doctrinam *Bart. in l.1.num.3. de bonis damnat. Clar.in d.q.78.ſub num.1.& Boer. ead.deciſ. 264.ſub num.*15.quamuis caſus illos reſtrinxerit poſtmodum cōſuetudo ad duos tamen hæreſis, nempè,& leſæ Maieſtatis,omni in cæteris ſublata cōfiſcatione,vt poſt alios affirmat illibi *Clarus*, in quibus nimirùm baronis eſſe bona confiſcata non dubitamus,& quippè in crimine hæreſis ſpeciatim loquens *Guid. Pap.*ita concludit,*in adduct. dec.76.* & illud ipſum in crimine leſæ Maieſtatis,niſi per ſubditum ipſius baronis commiſſum fuerit in dominū directum,& immediatum,vt probat *Surd.cōſ.152.n.16.uol.2.Muta mem. deciſ.29.n.7.R.Sanfel.dec.348.n.27.*

Item alius eiuſdem iuriſdictionis effectus,nimirùm erit in hoc noſtro Re-
158 gno, vt pœnas commutare, com-
poſitiones facere queant virtute clauſulæ apponi conſuetæ in priuilegijs illius, nempè cum quatuor literis arbitrarijs,quarum prior hāc retinet facultatem,ſcilicet commutandi pœnam corporalem in pecuniariam,ex *cap.Regni* Regis Roberti 221. *exercere volentes*; Et videri licet in *praxi de quatuor literis arbitrarijs de Monteleone in V.par.Sanfel.cit.loco num.*37. Dicimus itaque Baronem habentem in ſuo priuilegio clauſulam cum quatuor literis

arbitrarijs retinere facultatem cõponendi subditos in suo territorio, & baronia delinquentes, *Foller. in pragm. fin. de compos. num. 95. Afflict. in constit. super incisionibus, sub num. 29. Tartagl. in pragm. 8. de composit. num.* 10. & de stylo Status Mediolani loquitur *Boss. de remed. ex sol. clem. nu.* 51. idque præseferunt verba *Parid. de Put. in tract. de syndic. cap. 1. sub n. 6.* qui de Barone non loquitur apertè, sed de officiali, cuius appellatione, venire Barones tangimus in *rit. 264. lib. 2.* & cõsequutiuè implicitè Barones complectitur, ac nimirùm relatam conclusionem expressè in Barone verba faciens cõstituit *Campagna indic. cap. 221. nu. 21.* ac *num. 31.* supponens, eiusmodi authoritatem illius clausulæ virtute competere, consulit eosdem Barones, ne modum excedant. Non debet etenim Baro ad cõpositionẽ admittere solitos delinquere, *Luc. de Penn. in l. 1. col. 12. C. de desert. lib. 12. Afflict. in constit. inconsutilem, col. penul. in fine*, & solitus delinquere dicitur, qui bis deliquit *Tassonus de antefat. vers. 12 obs. 1. n. 116.* Neq; in cõponẽdo sit nimis æquus, imponẽdo nimirum pœnam pecuniariam, aut rigidus extorquendo; sed iuxta facultates personarum onerare debet prouentus, *Pennẽs. in cit. l. 1.* non abutendo potestate ex *prag. 6. de Baron. & Capiblanc.* super ea. *cap. 22. lib. 2.* cuius *pragm.* meminit *Foller. in pragm. fin. de composit. num. 96. Anna in cap. 1. de vasall. decrep. atat. num. 57.* exploso prorsùs vulgare illorum dicto, quod carcer faciat prouentus, *Afflict. in const. causas alias, num. 9. Camp. in cap. item quod prædicti iustitiarij, num. 8. & in cap. pronisa, num.* 12. monens officiales, vt discretè vti debeant arbitrio cõcesso in literis arbitrarijs, & quod potuisset tolli potestas Baronibus componendi in aliquibus casibus in Regijs Pragmaticis contentis, ex *Peregr. de iure fisc. lib. 1. tit. 3. num. 31. & 75.* deducit *Reg. Ronit. in prag. 3. de sodom.* quos *Auus meus* laudat *ad Gramm. decis. 46. nu. 2. versic. adde.* Baroni licitæ autem sunt compositiones, & pænarum relaxationes vsque ad sententiam, quia vsque ad illam durant priuilegia ista indulgẽdi, postea verò functus est officio suæ iurisdictionis, *l. iudex postquam, ff. de re iudic.* licet *Reg. Ronit. in pragm. 5. tit. de abolit. num. 9.* dicat sine dubio, quod Barones habentes merum imperium, possint gratiare foriudicatos. Verùm poterit componere eum, qui fines exilij cuperit, cum sit nouum delictum. *Capiblanc. in pragm. 6. num. 193. ex Frãchis decis. 395.* tametsi attento iure communi eos carere prædicta facultate, non dubitamus, cum Iudex clementior lege esse nequeat, vt idem *Campagna*, omnium optimè dilucidando, probat eodem illo *cap. à num.* 11. nisi iusta causa impelleret, quando omnium voto est licere iudici pænam commutare, & idem *Campagna* delibauit ex *nu. 19.* idẽque *Paris de Puteo num. 4.* & nos tetigimus super *ritu* 272. & infra *in rit. 275. hoc 3. lib.*

Alius eiusdem iurisdictionis effectus erit, vt subditos suos in eodem ter-
159 ritorio delinquentes foriudicare
possit; teste *Cõsil. Affl. in constit. pænã eorum, num. 34. & 35.* inibi rationes adnectens, fauetque *Gramm. consil. ciuili 95. & Angel. cons. 190. num. 2.* affirmans, illud ipsum posse Barones in eorũ terris; quod Imperator, non secus, ac de Episcopo scripsit fusè multisq; probauit auctoritatibus II. CC. *Episcop. Io. Hieron. Cãpanil. diuers. Rubr. 11. cap. 10. n. 26.* subijciens ex *n. 25. cũ seq.* Præsules ipsos iuris cõmunis inspecta lege facere haud posse, vtique verò inspecta consuetudine, cuius vigore posse etiam Barones, aduertit *num. 30.* in Regno tamen illos duntaxat, qui cognitio-

tionem retinent secundarum causarum, scripsit *Præs.de Franch.dec.* 370. Verumtamen *Reg.de Ponte*, nō dubitat eos ordinariè habere facultatem aggratiandi, eamque passim retinere propter merum, & mixtum imperium, quo nùnc potiuntur cū quatuor litteris arbitrarijs, in *tract. de potest.Proreg.tit.* 1. §.4. *num.* 55. itaq; non consuetudine nititur, sed legitima potestate, virtute adductę clausulæ, ac consequutiuè etiam si in secunda instantia iudex minimè sit, alitèr verò fatur in *tit.* 3.§.1. *sub num.* 11. *& sub n.* 13.

Vasalli verò delinquentis extra territorium proprij Baronis, sit ne co-
160 gnitio eiusdem Baronis, disceptatum plerumque fuit, an verò eius, vbi deliquit, ac tum in genere proposito dubio, cuius Iudicis delicti, nempè, an originis subeat iudicium quiuis delinquens: tum in specie respectu Baronis, contentio non exigua semper fuit inter Iurisperitos. Nos autem superflua resecando, & conclusiuè loquēdo dicimus: In priori, & generico casu alios annuere, alios verò abnuere; alios tādem distinctionibus, ac declarationibus vti, ac multos vniuscuiusq; sectatores commemorant *Ant.Thesaur.decis.* 90. à *n.* 1. ac *Peguera decis.* 66. *par.* 1. & nos vbi absolutè loquamur, delicti Iudicem præferimus, eiusq; auctoritati omninò fauemus, reiecta pretensione Iudicis originis & opinione DD. illum fauentes, instructi potissimùm Senatusconsulto die 12. Augusti 1567. prolato à Senato Pedemontano, cuius testis est prædictus *Thesaur. in cit. decis. sub num.* 6. necnon *Grammatic.decis.* 26. etenim indubia suppetit ratio de foro delicti, qui sit potentior, & præferatur ex communi, certaque scribentium sententia, præsertim *Ioan. And.in cap.* 2. *de constitut. Castrens. Bald.Soccin.* & aliorum, quos insequitur *Præs.de Franch.decis.* 37. *sub num.* 1. idemque *Thesaur.* inibi ex *Alberic.in l.heres absens*, §. *si quis tutelam*, *ff.de iudic.* & aliis, quos la udat *Couarr.pract.q.* 11. *vers. quin to in delictis*, *Ricc.decis.* 182. *p.* 2. *Magon. decis. Lucens.* 70. *Io. Coppen. lib. qq. Saxonic. q.* 43. *Reg.Sanfel. decis.* 68. *& decis.* 138. *Campan.de foriud. res.* 13. nimirùm legimus delinquentem offendere principaliter locum, in quo crimen patrauit, secundario alterum suæ originis, & habitationis, atque multorum fretus auctoritatibus *Petrus Caball. in suis resolut. crimin.cas.* 3. *num.* 8. quin, & altera opitulatur ratio, quod illius Baronis aures, locum, iurisdictionemue non offendit, quam citatus *Gramm.* prodit *sub nu.* 6. Verum est tamen, quod si Iudex loci delicti cæperit, insequi in suo territorio delinquētem fugientem ab eo vsque ad extraneum, non poterit in extraneo eum capere, *Iul.Clar.lib.* 5. *sent.* §. *fin.q.* 29. *nu.* 10. *Gom.tom.* 3. *var. cap.* 9. *num.* 5. & ibi *additio lit.B. Farinac. in prax.crimin.q.* 7. *num.* 41. *Molin. de brach.secul.lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 11. & alij, quos sequitur *Carleual.de iudic.tom.* 1. *disp.* 2. *num.* 807. Hinc est,
161 quod Iudex loci, vbi fur est inuentus, & apprehensus cum re furtiua, debet remittere furem ad Iudicem loci, vbi furtum initio patratum est, *Carleual.cit.loc.num.* 726. ex *Ann. sing.* 438. contra *Capyc. decis.* 104. *Franch. decis.* 681. *& Tap. in pragm.* 1. *num.* 17. *vbi de delict. quis deb.conuen.sub lib.* 3. *iur. Neapol.rub.* 6. Vbi verò iudex originis præuenisset, assentimur voluntati illius, & dicimus, quod de cuiuscūq; Rei criminosi possit cognoscere crimine, & delicto cōmisso extrà territorium, & illum ob eius facinora condignis pœnis afficere, *Carleual.cit.loco nu.* 735. post innumeros DD. quos ibi congerit, qui *num.* 783. ait, quod iudex loci delicti, præfertur omnibus, quoad rei coercitionem, cognitionem,

nem,& formationem processus; tametsi præcitatus *Thesaur.num.6.* in eam non propendat sententiam, adductus percelebri *text.in* §.*si vero, quis comprehensorũ.in auth.vt nulli iudic.*& illum commendans *Laurẽt. Siluan. cons.*103.*sub num.*7. dum textus ille remitti delinquentem ab originario iudice ad alterum delicti iubet,& consequutiuè supponit capturam apud originarium, & tamen tradi mandat iudici delicti; *Viuius* etiam insequitur à contrariæ insuper consuetudinis attestatione, prorsùs discedens in *opin.*420. præsertim *n.*9. nihilominùs ex plurium Tribunalium decisionibus conuincimur vsu obtentum, licere iudici originis cognoscere, atque ad eum spectare cognitionem, propter præuentionem, nulla admissa petitione remissionis, ita nãque *Gramm.* implicitè ait,cum remissum fuisse afferit,delinquentem illum, quia antedictæ qualitates cessabant, scilicet quia non repertus, & captus in loco originis,*de Franchis* etiam *decis.* 88.eum *sub num.*6.de quo meminit *Reg.Tapia lib.*3. *iur.Regn.tit.vbi de de crim.agi oport.sup.pragm.*1.*vbi de delict.quis conuen.deb.num.*7. reuocatum decretum ait M. C. & resolutum non esse remittendum, sed eius delictum cognoscendum in ipsa M.C.eo quod *nu.*antecedẽti v. scilicèt, fulcitur supposito isto præuentionis, nimirùm subdit causam remanere in illa Curia,quæ præuenerat;*Thesauri* quoq; *decisio*, paulò ante relata,de qua meminit *Capibl. pragm.*8.*par.*2. *de Baron. num.*206. *lib.*1. suffragatur,cum in eo casu sic decisum fuisse refert, vt inibi retulimus,necnon *Magon. decis.Lucens.* 36.*num.*1.*& decis.*70. *Maynard.decis.*25.*lib.*1.*Triuisan.dec.*70.*par.*2. *Ioann.Choppen German.q.*43.*& Gaeer.var.resol.lib.*2.*cap.*2.*num.*65. ac speciatim in barone loquẽs decreuit nostrũ S.C.teste *Pras.de Frãch.* *decis.*66. quæ tametsi præuentionis haud meminerit, in eo tamen casu intelligendum existimamus, nam alioquin erroneam reputaremus, nisi enim vinculis mancipatus esset apud ipsum iudicem originis, qua ratione vellet instare,& prætendere cognitionem delicti alibi patrati à suo vasallo? non videmus,quo iure inniti posset, prout & verba *Reg.Ronit.* intelligenda quoq; esse censemus in *pragm.*1.*num.*4.*vbi de crimin.agi oportet*,qua de re *Reg.Sãfelic.dec.*68. *num.*7. *Marott.discept. for.cap.*7.*nu.*53.Verùm captus vbicumq; fuerit ab eo iudice,qui nulla ex causa esset competens, scilicet nec ratione originis, neque domicilij,& impetatur à iudice delicti,vt vinctum ad eum transmittat, controuersum fuit, si teneatur; & quidem primo aspectu affirmandum videtur per argumentum à maiori ad minus; eo quod si complures defendunt remissionem faciendam ad eum iudicẽ ab altero originis, vel domicilij, quos in præcedentibus recensuimus, longè magis ab illo, qui nullo iure est delinquentis iudex, maximè quod eiusmodi assertionem admittit *de Franch.ead.dec.* 37.*num.*2.illis in verbis,*idem tamen est, quando delinquens reperitur penès iudicem carentem omni in eum iurisdictione*;Verùm his non obstãtibus in contradicentem, & negantem remissionem, inclinamus resolutionem,quam multis auctoritatibus, & rationibus tutatur *Peguer. dec.*2.*à n.*4.*et dec.*66.*à n.*19.ex *Butr. in cap.fin.num.*10.*Aretin.num.*4.*& Felyn.num.*6. *de for. compet. Clarus q.*38.*sub num.*21. atq; *Farinac.q.*7. *à num.*27.animo tamen pendet *sub num.*31. neq;decisio *de Franch.*pugnat, cum loquatur de laico ignoranter vinciente clericum, nàm licet incompetens illius sit iudex, postquam sciuit, erat nihilominùs tempore capturæ, si omnis cessabat fraus,

fraus; sumus itaq; in sententia dictorum, vt captus ab omni carente iurisdictione, non debeat remitti, nisi tamen vbi competẽtis iudicis hortatorialibus litteris præcedentibus vinxisset ad finem dimittendi ad illum, idq; verum esse *Peguera* docet in eadem *decis.2.nu.2.ac 3.*& vbiq; militare credimus, quamuis in iudicibus dissimilium Regnorum contradicere consuetudinem adiunxerit ipsemet *Peguera, sub num.5.*

Ad rem modò nostram redeundo, cum scripserimus de præuentione impediente remissionem, si quæratur, quę satis sit præoccupatio, relegamus lectorem ad cõgesta à *Capiblanc. in cit.prag.*8.*de baron.à num.*208.illibi tamen, quia diximus eo casu iudicẽ originarium non teneri facinorosũ remittere ad patrati criminis iudicem, & euenire possit, vt illius causa, ab altero originis cognita, vel quia absolutus, vel pœna aliqua mulctatus ad manus eiusdem iudicis deuenerit, in cuius Territorio prætenditur deliquisse, illeq; velit in causa procedere, inuestigandum, si valeat, cum aliud videatur esse affirmare, nè teneatur ille restituere carceratum, aliud si competens sit iudex, qui pronunciando eximat illum ab alterius cuiuscumque iudicio, etiam iudicis delicti, qui rursùs procedere nequeat ad illum vinciendum, & puniendum; & quidem *Capibl.*pertingit dubium istud eadẽ *prag.*8.*num.*220.*par.*2.aitquè non posse amplius molestari à delicti iudice, innixus supposito illo, quod si iure cognouit, & licitè processit, non est amplius inquietandus, allegat *Vinium in opinione* à nobis iterùm perlecta, necnõ in pręcedẽtibus adducta 420. atq; *Farin.in q.*7. At *Vinius*, neq; in genere, neq; in specie loquendo sibi fauet, verùm manifestè aduersatur, dùm negat cognitionem delicti commissi extrà Territorium competere iudici originis, quinimò remissionem omninò faciendã esse ad iudicem delicti acerrimè defẽdit, tùm si procedatur per inquisitionem, tùm si per accusationem, excepto casu, si subditus deliquerit in subditum, tunc enim admittit iudicem esse posse patrati criminis extrà Territorium, si accusatio concurrat *num.*7, idq, non obstante consuetudine in contrarium allegata, vt est videre in *versic. sed aduerte* propè *num.* 6. & dilucidiùs *num.*9. respectu iudicum, qui eidem subsunt Principi, quin, & diuersorum, si capitulatum inter eos sit, vt optimè addit *num.*11.speciatim verò huic hæsitationi respondens *n.*4. ac *Bald.*verbis adductus concludit, relaxatum, & absolutum à iudice

162 domicilij, posse rursùs accusari, & puniri ab altero delicti; nàm ad eum iudex domicilij remissionem facere tenetur, dato, quod ipse in cognitione præuenisset, allegat authoritates id comprobantes, deindequè subdit, secùs esse, vbi sententia lata fuisset ab ipso iudice delicti in gratiam accusati; quia tunc explorati iuris esse dicit, & non ampliùs posse coram iudice originis, quęti opinatur, quotquot itaq; illius verba sunt, omnia profectò eiusdem *Capiblanci* improbant dictum; Nunc autem verba *Farinac.* attẽdere oportet, quæ citrà dubium ipsius probant dictum, in *adducta q.* 7. *versic. sed tertia, & verior, sub num.*26. & generatim loquendo scripserat anteà in *quest.*4. Hacq; in re aduertendum, corpus delicti patrati in alieno territorio, quia aliter cognosci nequit à iudice originis, vel domicilij delinquentis; sat erit, vt sentẽtia, actisq; sequutis in loco delicti probetur, vt aduersus delinquentẽ procedi possit, *Clar. q.* 54. *vers. sed pone, Boss.de for.compet. num.*86.*Caball.resol.*161. *num.*6. *Guazz.in defens.*1.*cap.*26.*n.*3.*& defens.*3. *cap.*2. *num.*21.

Ter-

Tertia verò, quam retinent auctorita-
tē, versatur in eo, vt quotannis sub-
363 ditorum alter à barone deputa-
tus officiū Aerariatus exerceat, cu-
ius longus fuit noster sermo in *Ri-
tu 46.lib.1.*

Alteram habent, vt illi, vel pedestres,
vel equestres inseruiant, vt aliò va-
364 dant, aut res deferant, salario me-
diante, iuxtà *Constit. Regni, Sic no-
stra seruitia*, *& cap. eiusdem Regni,
grauamina*, deindequè *pragm. 1. de
salario eorum, qui mittun.* certum
prætereà constituentem salarium, in
§.3, adauctum postmodùm, necnon
certum pondus declaratum oneris
ferendi ab vno quouis animali in
Pragm.V.eiusdem rubr. quod quidē
salarium deberi, tùm si magnum,
quam si paruum sit animal, nedùm
eiusdem generis, sed dissimilis, puta,
si asinus; nàm ita determinatū me-
morat *de Franch. decis.152*, imò &
statutum pro quolibet milliari de-
claratum fuit illud attendi, & de-
beri facta tantùm dinumeratione
accessus, nō etiam recessus; vt prop-
tereà si locus, ad quem mittitur di-
stet à loco, vndè proficiscitur, vigin-
ti milliaribus, tarenum dūtaxat de-
beatur, nō duo, alterum nempe pro
accessu, alterum verò prò recessu,
quod & decisum fuisse illic memi-
nit idem *de Franch. à num.4.* idquè,
præter Authores, quos illic memo-
rat, comprobant *Alex. cons.46.n.1.
& 9.vol.2. Vrsill.ad Afflict.decis.4.
num.7.Carau.in Ritu 287. num.15.
Brun.de cession.bonorū,q.10.4.q.prin.
nu.38.Pisanell.in comment.ad mem.
prag.* necnō *Lipar.ad Isern. rub. quæ
sint Regal. vers.Plaustrorum,nu.53.
Afflict. in Constitut. omnes officiales,
num.10.Montanar.pragm.1. nu.45.
tit.de administrat. Vniuers. Reg.Ro-
uit.indicata pragm.1.nu.3.* demùm-
que *Capiblanc, de Baron. pragm.16.
nu.17.lib.1.* nisi tamen redeat one-
ratum animal, quia tunc consequi-
tur quoque mercedem prò reditu,
vt ijdem *de Franch. sub num. 5. ac
Rouit*, inquiunt; Itidem tabellarijs
ad aliquem missis, atquè ab illis tar-
diùs remissis debetur salarium, ad-
huc prò tempore, quo vltrà viginti
quatuor horas illic morā fecerint,
causa habendi literas responsiuas,
opinatur *Auus meus ad Capyc. decis.
118.* imò, & tunc suppeditandum
salarium non constitutum in prag-
matica, sed solitum inter ciues, di-
cit *Capibl.cit.pragm.16.num.46.* ad-
dens, id constare in processu Vni-
uersitatis Biccari cum Barone, in
Banca Figliolæ.

Antedicta autem regula, necnon iura
illam probantia cessant multis in
casibus, vel saltem cum aliqua re-
strictione subsistunt; cessant namq;
si Baro habeat propria animalia, idē
de Franch.decis.211. proùt si habeat
sufficientem familiam, aduocare po-
pulum non debeat ad insequendos
delinquentes addit *num.10*, ad quā
videndum monemus *Vrsill.ad Af-
flict.decis.265.num.5. Marant.cons.
131.n.1. & d.Marcell.Calà de modo
articul. num. 877.* Cessat insuper, si
animalia vasallorum minimè soleāt
locari, illemet *de Franch.decis.526.
sub num. 3. ibi veriùs*, & sequitur
Anna sing.559. Restrictionem verò
patiuntur, vbi seruire debenr intra
patriam, vel infra dietam, quo casu
mercedem persoluent tamquam ci-
ues, idem *de Franch.ead. decis.526.*
pluries iudicatum attestans, *num.2.
& 3. Reg. Rouit.* etiam alijs vicibus
decisum memorat, super *ead.pragm.
num.6.& 8.* vbi, & illud idem attē-
dendum esse respectu molarum cō-
ducendarum à loco alieno, affirmat,
auctoritate eiusdem *de Franch. ead.
decis.526.sub num.3.* qua in *decision.*
multa vtilia, & quotidiana ad or-
natum *dict.pragm.* cumulat; Vbi ve-
rò potest cogere ad seruiendum,
non semper aliquos astringent, sed
vicissim, *l. ciuitas, C. de offic. Rect.
Prouinc.*

Quin-

Quintam recolimus auctoritatem, aut
citiùs prærogatiuam, vt vendere
165 volente vaſallo rem ſuam, præfe-
ratur Baro pro eodem pretio, eam
volens, ex *pragm.5.de Baron.* & de-
ciſum pro Duce Magdaloni recen-
ſet *Amendola ad Franch.deciſ.17.n.*
3 Id tamen pro ſuo, & propriæ do-
mus ſeruitio, ita quod alteri cede-
re nequeat, vt deciſũ fuiſſe memo-
rat *Frecc.tract.de ſubfeud.lib.2.auth.*
34. *num.* 3. iterumque poſtea inter
communitatem lauri, & Marchionẽ
teſtatur *Capibl.in pragm.1.nu.122.*
de Baronib.Reg.de Ponte conſ.72.n.
5.vol.2.& Thor.in compend.dec.p.1.
verbo, *Baro præfertur.* Coſtringere
autem ad vendendum, ne valeat ex
pragm.1.de Baron. & generica ſup-
petit regula *text.in l.nec emere, C.*
de iure delib.l.inuitum, C.de contrah.
empt.l.non enim, ff.rer.amotar.l.poſ-
ſeſſores, C.de fund.patrim.lib.11.l.ne-
mo externus, C.de iudæis, quãuis, & illa
166 cõplures admittat reſtrictiones,
quas congeſſerũt *Afflict. in prælud.*
conſtit.q.3.Andreas in conſtit. omnes
noſtri.Decius in l.inuitus, ff.de regul.
iur.Couar.variar.reſol.cap.14. Socc.
regul.435.vendere rẽ ſuã, Viu.opin.
1027.lib.3.Menoch.conſ.1206.n.16.
lib.3.Tuſch. concl.356.lib.7. verbo,
rixoſus R.Sãfel.deci.322.nu.8.R.Ca-
pyc. Latr.dec.186. Capibl.cit.prag.1.
ex n.115.Capon.cotr.forẽſ.1.n.43.&
alij. Illo præſertim in caſu, me cõſu-
lente demãdato executioni, etenim
quædam Vniuerſitas ob magnam
frumenti inopiam, atquè exiſtente
frumento vendito alienigeno mer-
catori, prohibuit illud extrahi inui-
to emptore, & venditore, reſtituto
pretio quanti emerat, quamuis ex-
cedere iuſtum teplacaſſent ciues,
namquè oſtendimus eis doctrinam,
Tiraq.de retract.lignag.§.1.gl.18.n.
8.probantis, teneri pretiũ illud per-
ſoluere, tametſi plus iuſto eſſet, &
Capon.cit.n.43. quin & illud confe-
ſtim exburſari curauimus, nè cre-
ſcente interdùm valore, vt iuſtè ſu-
ſpicabatur, cogerentur ſubminiſtra-
re ſolutionis tempore currens, ad
quod iure tenerentur ex ſententia
Præſulis Couarr. in dict. cap. 14. de
quo latiùs nos alibi Deo fauente.
Quin coarctatur regula piæ cauſæ fa-
uore, *l.ſi quis ſepulchrum, ff.de relig.*
& ſumpt.funer. ob publicam vtilita-
tem, quæ ex religionis fauore con-
ſtat, *l.1. §. huius ſtudij, ff.de inſtit. &*
iure, l.locum, ff.de vſufruct. l.1. §.ſin
autem, C.cõmun.ſeru.manumiſſ. qui-
bus ſanè ſit, vt frequentiſſimo om-
nium conſenſu receptum ſit, ædis
priuatæ dominum cogi poſſe eam,
iuſto pretio vendere, illius fauore
pro Monaſterij ampliatione, *Bal.&*
Angel. in l.1.ff. ſolut. matrim. Flo-
rian.in cit.l.ſi quis ſepulchrũ Capoll.
tit.de ſeruit.vrban. præd. cap.82. de
ſepulcr. Afflict.in proœm.conſtit.q.3.
num.11.Gramm.dec.75. ibiq; *Auus*
meus, num.8.Giurb.in conſuet.Se[illegible]
Meſſan.cap.10.gl.10,num.3. Franc.
Marc.dec.635, num.fin.Carocc.deciſ.
22.num.13.Aluar.Valaſc.lib.1.con-
ſult.22.num.6. Borrell.in ſumm.dec.
par.1.tit.2.num.37.& conſ.26.nu.7.
Boer.dec.322.ex num.2. Gizzarell.
dec.38.à num.1. Marta de iuriſdict.
cent.2.caſ.171.num.3. Muta dec.Si-
cil.8.num.7. Reg.Rouit. in pragm.3.
nu.6.de Monial.Ricc.dec.147.par.1.
Gennenſ.pract.Eccleſ.q.241.Nogue-
rol.tom.1.alleg.18. num.70. Taſſon.
de anteſ.verſ.2.obſ.2.num.87.Thor.
1.par. compend. verbo, *vicinus*; pro
noua Eccleſia ædificanda, *Reg.Con-*
ſtant.in l.1. Cod.de vendit.rer.fiſcal.
num.89.Borrel.tom.1. ſumm.dec.tit.
9.num.36. de ſacroſanct. Eccleſ. pro
erectione Seminarij, *Carocc. dec.26.*
Nouar. quæſt.forenſ.31. lib.1. Mele
ad Gizz[illegible] dec.38.nu.21. pro atrio
ante Eccle[illegible] fores, *Gizzar. cit.loco*
nu.7.Reg.Tap.lib.1.iur.Regni Neap.
tit.de Monialibus, pragm. 3. num.4.
Marc.Anton. Maceratenſ. lib.1. re-
ſol.112.cap.29. pro extẽdendo dor-
mi-

mitorio, *Reg. de Ponte de potest. Pro-reg. tit.* 2, §. 4. *num.* 18. ampliatione Capellæ, *Ricc. dec.* 147. *par.* 1. Viridarij, *Mari ad Gram. dec.* 75. *num.* 3. plateæ ante Ecclesiã, *Rota dec.* 213. *num.* 7. *Caren. resol.* 2. *artic.* 1. *nu.* 10. Hospitij Religiosorum, *Ricc. decis.* 138. *par.* 1. pro ædificatione Seminarij *idẽ Ricc. par.* 3. *dec.* 414. *& p.* 3. *resol.* 413. *Nouar. super pragm.* 1. *n.* 3. *de leg. pijs, & de elect. for. sect.* 3. *q.* 59.

Vt autẽ huiusmodi priuilegio gaudeat causa pia, necessè est res sit præcisè moraliter necessaria, vt disertissimè sentit *Couarr.* mox *add. cap.* 14. *n.* 11. *vers.* 3. quẽ insequitur *R. Valẽz. cõs.* 18. *n.* 132. *lib.* 1. *Affl. in prælud. Const. Regn. q.* 3. *n.* 11. & aduertit *R. de Põte cit.* §. 4. *num.* 19. cohæret *Mastrill. dec.* 280. *ex num.* 6. ac concinnè *Præses de Franch. dec.* 223. *num.* 9. ibi: *cognita necessaria ampliatione Monasterij*, (etsi in contrarium adducatur à *Cæsare Carona resol.* 2. *nu.* 6.) *Lambertin. de iure patronat. lib.* 1. *artic.* 14. *q.* 3. *in princ. par.* 1. *n.* 7. *Gratian. discept. forens. cap.* 742. *à n.* 25. *Costa de remed. subsidiar. remed.* 76. *nu.* 8. *R. Sanfel. dec.* 413. *ex n.* 12. id quod admisit S. C. in causa Integerrimi Viri D. Reg. D. Antonij Florillo cũ Gubernatoribus Mõtis Misericordiæ, vti opera administrãtibus bona Montis Frãcisci Antonij Coppola, petentis, vt illi cogãtur ad vendẽdũ paruulũ pomariũ cõspicuũ sitũ prope suũ palatiũ pertinẽs ad illã oram maritimã, quæ vulgò *Chiaia* nuncupatur, censuitq; Senatus, *non esse locum petitis*, die 2. Maij 1678. apud Martinum Actorum Magistrũ. Suffragia præstantes fuimus Spectab. D. Præs. S. C. DD. Cõsiliarij Ill. Comes Legardi, Scipio Martino Commissarius, Ego, D. Io. Baptista de Afflicto, adiunctis DD. Consil. D. Stephano Padilla, Ill. D. Troiano Miroballo Duce Cãpimele, & D. Fuluio Caracciolo. In illa itaq; hypothesi nonnullos ancipites articulos soluimus, nempè haud esse locum huiusmodi priuilegio, nisi maxima necessitate cõcurrente ex suprà adductis, quam necessitatem in terminis domunculæ perpendit *Adrian. Negusant. respons.* 165. Nec quoties ex venditione sequeretur magnum vicino præiudicium, insectati *Rota Romana* declarationẽ *in una Ianuẽ. sidomorũ* 15. *Maij*, 1615. *coram Mãzanedo, dec.* 676. *par.* 1. *recent. Gratian. discept. for.* 896. *tom.* 5. *Mastrill. cit. dec.* 180. *à n.* 90. *Thesaur. dec.* 64. *lib.* 1. Nec obstringi posse Mõtẽ vẽdere partem rei, scilicet pomariũ, sed totam, hoc est illud cum domũculis adhærẽtibus, ex *l. penult.* §. *fin. l. Iulianus*, §. *idem Celsus*, *ff. de act. empti l. cum in fundo* 81. §. *si fundus*, *ff. de iur. dot. Frãc. de Petris cõs.* 48. *R. de Marinis ad Reuert. dec.* 284. *Mari ad Gram. dec.* 75. *num.* 3. *Giurb. decis.* 86. *num.* 13. *Thesaur. lib.* 1. *q. forens.* 64. 11. *Cost. cit. remed.* 76. *Muta ad cap. Regni Sicil.* 20. *num.* 39. *Placid. Costa ad patrem cons.* 28. *nu.* 11. *Ricc. collect.* 76. sunt enim illa vnum, & idem, quamuis adsit priuata via, ad *tex. in l. ait prætor*, §. *priuata via, ff. ne quid in loc. publ. Molfes. ad consuet. lib.* 3. *p.* 12. *q.* 10. *n.* 33. vel saltim destinatione patris familias, *l. prædijs* §. *Titio Seiana, ff. de legat.* 3. *l. Seia*, §. *Tiranna, ff. de fund. instruct. Surd. decis.* 241. Huiusmodi priuilegium cõtra locum pium non posse experiri, *Valenz. cit. cons.* 18. *Mari ad Gizzarel. dec.* 38. *nu.* 1. *Ricc. decis.* 59. *p.* 3. *Mastrill. dec.* 280. *Capon. cit. c.* 1. *n.* 32.

Quo verò ad excitatã Achillæam quæstionẽ, si possit cogi dominus ædiculæ, vel paruuli viridarij, ad vẽdendũ pro amplitudine palatij, cum eius exornatio maximè faueat commodo, ac nobilitati Vrbium, *l. Senatus, ff. de contrah. empt.* imò insit magno subleuamine astantibus, sicuti ait *Cic. tuscul.* 3. *magis me mouerũt subito aspecta parietũ ruina, quàm ipsos Corinthios.* Diximus, aleam simpliciter

ter affirmatiuam nonnullorum ex II.CC.non esse vndiq;tutam, inter quos *Roman. singul.* 710. *Marsil. sing.*470.*Giurb.dec* 86.*num.*5.*Guzman.de euict.q.*52.*num.*46. *Hermosill.in annot.ad gl.*1.*l.*3. *tit.*5. *par.*5. *num.*12.*Castill.dec.*134. *lib.*2. *Fontanell.de pact.nuptial. lib.*1. *claus.*4. *Glos.*12.*num.*28. *Thesaur. cit.q.*64. *num.* 4. & pro construenda domo prætoria, vulgò, *casa della Corte*, scripsit *Nouar. decis.*60. ac pro ampliandis Ciuitatis vijs *Lauar. cõs.*4. *Reg.de Ponte add. tract. tit.*4. *de regal.imposit.num.*6.ibiq; *Thor.Niger contron.forens.*231.*nu.*1. *Anus meus ad Capyc.decis.*38. *num.* 1. & conferunt tradita ab *Andreoli*, qui amore propriæ causæ ductus calamum arripuit,*controuers.*290. & à *Capone contron.* 18. etenim præfati Authores,vel in proprijs peculiaribus causis scripsere, vel vt clientibus morem gererent, siuè in Ciuitatibus, in quibus statuta hoc deliberanria vigent, de quibus scripsit *Bar.in l.* 1.*C.de debitor.Ciuit.lib.* 11.*n.*3.*vers. nota*,siuè alijs cõcurrẽtibus in facto, vt in themate penès citatos authores,maximè apud *Castill. Caren. & Capon.*in quo potissimũ aderat promissio de vẽdendo,huiusmodi etenim promissio certo pretio vẽditionẽ reddit perfectã,vt,post alios,tradit *Reg.de Marin.ad Reuerter.decis.* 214.Quin vnus ex dominis inspexit, quod iudicanda orta huiusmodi in re forsitan prouenere ex incuria, ac lassitudine domunculam possidenrium,sæpè sæpiùs inopia laborantium,indèq; prospicere Iudices,necnon compati debeant iis,vtpotè contrahẽtibus litigia cum viris magna vi,ac ope præditis palatium possidentibus.

Alter verò iudicantium perhibuit illud celebre exemplum Persarũ Regis, cui Quissera nomen apud Persas, Adel verò,hoc est Iustus apud Arabes. Hic palatium extrui iussit tanta exornatione imbutum, vt oculos aspicientium opere, artificioq; teneret:admiratione comprehensus quidam legatus vir illustris Philosophia præditus,ita ait: valdè egregium,nimiumque elegãs,nulli comparari valet palatium: at magnificentius poterat construi,si illa ædicula adheresceret tetartemorio, ac ita magis eluceret. Verum est, ait pius Princeps, sed vidua hæc paupercula,cum sit domina, noluit mihi consensum præbere.At admiratus ille exclamauit, in suo imperio,dominioq; esse, non verò in libertate illius viduæ:eiusq;voluntatem sufficere pro lege (ad regulam *tex.in l.relegati*,& ibi *gl.ff.de pœn.*) quamobrem non desinebat admirari,cui respõdit Rex, suam voluntarẽ rationi esse obnoxiam, se à legibus haud esse immunẽ,& licitè agi non posse,quod cõtra ius sit in alterius damnum(quod II.CC. tradunt,nectentes,explosis nonnullis, effatum memorati *text.in l.relegati*, & *Glos.* vendicare locũ in re propria Regis, nempè remissione fiscalis pœnæ,nõ indiscriminatim in omnibus,*Sesse de inhib.cap.*4.§.3.*ex num.*13. *Valasc. contron.cap.*15. *&* 16. *Reg.Tapia de constit.Princip. cap.*1. *rubr.num.*77. *Couar.var.resol.lib.*3.*cap.*6. *Barbos. in l.digna vox,Cod.de legib. Suar.de legib.lib.*3.*q.*35. *Dian. eod.tit. de legib.tract.*10. *q.*10. *Gayll.obseru.*58. *lib.*2.*Pinell.de resc.vend.*1.*par.rubr. cap.*2.*num.*1. *Castill. lib.*7. *de tertijs cap.*41.*ex nu.*2.*Alciat.regul.*3.*Thesaur.dec.*91.*Peregr.de fideicom.artic.* 52.*n.*113. *Petr.Ant.Petra de potest. Princip. cap.*1. *in fin. Amaya obseruat.iur.*10.*lib.*1.)Addit Rex sapiẽs, plus reddit illud venustate dignum hæc ædicula,quam ornamenta marmorea:illa enim meam iustitiam immortalitate induit,hæc verò denudarent,teste *Ioanne Botero,detti memorabili di personaggi illustri,lib.*2. *Giuditij di Dio*, *pag.* (mihi) 139.

Simili in casu dixit *Cic.lib.16. epist. 60. Quantum commodo tuo potueris, tantum ei honoris mei causa cõmodes,* & confert exemplũ Sacræ Scripturæ de Naboth apud *Rot.Roman.decis.5.par.1.in recent.*

Et quãuis omninò,indistinctèq;veritati inhęreret isthęc opinio,minimè procedit in suburbijs,palatijsq; extra Ciuitatis męnia,eadẽ quippè ratione haud militãte,*Castill.dec.cit.133. ex n.9.*cõferũt tradita à *Didac. Perez lib.1.ordin.tit.23.lib.2.vers.79.*

Perpendimus quoq; hac in thesi admodùm operari discreti iudicis arbitrium, qui plenè examinatis omnibus circumstantijs veri parentis munere fungens, attenta potissimè ęquitate, ius dicere, obstringitur, *Caren.cit.resol.2.à n.36.Giurb.cons. crim.49. num. 16. Sperell. decis.58. num.15.Rot.par.1.recent.* scilicet in posthumis *Farinac.dec.372. Cyriac. controu.231. Capon. cit.controu.forens.1.sub num.37.*

Et tandèm absq; termino causam expediuimus,haud refragante decantato axiomate, articulum iuris intricati æquipararі quæstioni facti, *Mastrill.dec.217.ex n.17. Reg.Sanfelic.decis.17. in princ. Gratian.cap. 536.n.19.*etenim agebatur de mera, puraq;iuris quæstione,quo casu nõ præberi terminum ad probandũ,ex *cap.sapè,de appell.* ibi: *cum frequenter iuris quæstio moueatur, cuius apud nos probationes necessaria in contrario non existant,R.Io.Frãc.de Ponte cons.59.n.1.Ann.singul.470. Maur. Burg.de laudem.par.3. inspect.24.n. 17.Reg.Sanfelic.dec.17.Reg.de Marin.lib.1.resol.cap.66. num.6. Thor. par.2.vot.45.num.9.*& diximus in *rit.69.num.13.*(quem locum laudat *Luca in append. ad decis. de Franch. 628.*)necnon *in rit.123.sub nu.37. lib.1.*Sed potiùs ad allegandum,deliberandum, ac enixè studendum, diximus,ad tradita à me ipso in *ritu 75.nu.10.eod.lib.1.* & dispungit, post alios, *Præsul. Cæsar de Afflicto controu.iur.cap.39.sub num.43.& in addit.ad cap.46.& 47.*

Prædicta verò militare quoque in locatione, ne ad locandum constrin-
167 gere baro queat, at illis locare volentibus prælationem habeat,affirmat idem *Capibl.in anted.prag.1. num.212.*fulcitur tùm doctrina *Tiraq.in præfat.tract. de retract. n.15.* tùm S.C.placito; Addimus *Rendell. in tract. de iure prothom.* verbo, *sub eodem seruitio, num.62.* & cum barones,& vasalli sint correlatiui, vt scripsimus *in Ritu 231.nu.4. lib.2.* ac correlatiuorum sit eadem dispositio,vt illibi adiunximus,certè volente barone alienare, siuè locare, ius cõpetit vasallis volentibus prelationem,ex multis rationibus congestis penès *Camill.de Laratha cons. 41.*præsertim doctrina *Isernia in c. imperialem, §.nec dominus,num.44. & 46.de prohib.feud.alien. per Freder.*Atquè ideò non solùm aliquare locata baronis, siuè alienata detur prælatio,sed ,barone alienante feudum,datur annus vasallis ad petendum demanium, & restituẽdum emptori pretiũ, constat idquè tùm attento iure communi,teste eodem *And.in dict.loco,*tùm Regni *Pragm. 63.de offic.procur.Cęsar.*quin & ipso locante feudum,explosis extraneis conductoribus, vasalli ambientes conducere admittendi sint, defendit citatus *Camill.Laratha cons.41. Consil.Marcian.cons.44.n.17. lib.1. Præsul.Affl. cõtrou.iur. resol.cap.20. num.17.* & diximus *in Ritu 69.sub num. 13. lib.1.* quem locum adducit *Luc.in cit.append. ad de Franch. decis.628.*

Sextam nũc aggredimur prærogatiuã, vt vasallos cogere valeant ad exhi-
168 benda seruitia personalia pro necessitate, & commoditate rei feudalis,scilicet,territoria colere,arare,serere,vindemiare,putare,aliaq; similia,& rusticalia agere,idquè tetigi-

tigimus *Ritu* 45. *lib.* 1. tametsi *de Franch. in decis.* 128. videatur negare, si eius verba accuratè legantur, etenim apertè huic nostræ assertioni fauet eiusdem *decis.* 526. dum tamen,& illis mercedem persoluat, & inter ciues consuetam,vt *ead dec.*526.probat, latèquè *Capibl. pragm.*16.*à num.*35.adiungens cōplures decisiones,imò & salarium nèdum consuetum inter ciues dicit, sed victum quoque, quem alij suppetunt ciuibus locantibus operas suas in *eod. num.*35. sequiturq; *Thor.par.*1.verbo, *barones conducētes*;quin,& adiungimus,eas tantùm personas ad ea exercenda opera constringi posse,quas non dedeceat illa exequi, quod ex illamet *decis.* carpitur,atquè ex *Cap. Regni* 114. alteroque 121. deducit *Capiblāc.de baronib. ead. pragm.*16. *num.*19. & opitulatur *Lucas de Penna in l.* 2. *C.de censit.lib.*12. *& Frecc. in auth.* 37.extatquè generica conclusio,habendam esse ratione qualitatis personæ in seruitijs præstandis à vasallis,itaut nonnisi salua qualitate gradus seruitiū ferat vasallus, quā lepidè tradit *Antonius Borinnius in tract.de seruitijs vasall.siuè caualcata, par.*4. §.11. *vers.& generaliter*, & perpulchrum præ cæteris referimus exemplum respectu seruitij associandi dominam diebus festiuis, quod dedeceat vasallum doctorē, asserit *Petrus de Rauen.in tit.de Capitan.qui Cur. vendi.* §.*fin. in fin.& tit.quid sit inuestit.* §.*fin.* inibi alios adnectens casus;ad rem *Gizzius ad R.Latro dec.*181.*n.*47.*lib.*2.Quin,& passim in S. C. determinari subijcit idē *Capibl.n.*20. vt talia nō demandet seruitia in tempore, quo proprijs in rebus ille vacaret,quia alienis haud quaquam tùnc cogendus esset operam incumbere, ex *Bal. in l.Præses,C.de seruit.* Tandèmq; aduertimus cogi posse vasallos ad seruitia personalia necessaria prò commoditate rei feudalis,& consecutiuè ad arandum,& consimilia, vt diximus,non tamen ad locandum territoria,neque pugnat contraria resolutio in septima mòx scribenda authoritate constituta, nàm vendicat locum virtute prælationis tunc vigentis,non autem vbi nulla consideraretur prælatio;nequè altera pugnat assertio de correlatiua inter baronem,& vasallos,atquè ideò cum barone volente locare,queant vasalli excludere exteros,ita valeat baro vasallos constringere ad conducendum,nàm falsa esset sequela, valida namquè esset consequentia, si diceret, ergò vasalli ambientes eorum territoria locare,præferatur baro,si illa conducere peroptet,semota itaquè prælatione, & voluntate volentis ea vti, nulla datur inter eos coactio respectu locationis, & venditionis,in quibus neuter alteri tenetur, aut constringi potest, nisi supposita locatione,aut venditione ab vno eorum facta in extraneos,& prælatione petita per alterū,*Auus meus ad Capyc.dec.*38.*et*118.

Septimam attingimus prærogatiuam, eamque antecedenti affinem,vt cō-
169 stringere valeat suos vasallos cōducere territoria feudalia, *Lucas de Penna in l.generali, vers.itē an possit bàro, C.de decurion. lib.*10.*& l.*2. *C.de consulib.lib.*11.*Frezz.s de subfeud.auth.*41.*Cassan.in consuet.Burgund.Capiblāc.de Baron. pragm.*16. *num.*26.*Nouar.de grauamin. vasallor.grau.*362.*Reg.de Marin.lib.*1.*resol.cap.*32. *num.*15. quorum omniū sententiam ex eorum verbis procedere constat, cum aliena conducerent, quod, & apertiùs idem *Lucas de Penn.in l.*2.*in fine,C.de censib.& censit. lib.* 11. affirmat, cuius hæc sunt verba. *Item pone, Comes, aut Baro habet vasallos suos rusticos, & agricolas, qui derelictis terris proprij Domini, alterius Domini terras colunt; An poterit eorum Dominus illos*

cogere, vt non aliorum Dominorum, ſed ſuas terras excolant? (& reſpõdet) *breuiter puto ſic*, quibus verbis nos ſuffulti concludimus, Barones habere prælationem tantum, cum ab alijs cõdũcere illi intendũt, alioquin compellere nequeant, ne, vel nolentes culturæ ampliùs incumbere, vel in proprijs territorijs continuare ambientes, conſtringantur baronalia colere, quod factũ quandoque fuiſſe, plerumq; vidimus, atq; commiſerti ſumus; quidnè ſi vellet colere territoria conciuium, extricat *Maſtrill. de magiſtrat. lib. 4. cap. 18. num. 37.* Quid autem dicendum ſit, cum reuolutione temporũ, aut colonorum inopia decreuerunt terrarum introytus, & affictus, ac Baro, eiuſue generalis Gubernator nolẽs minuere penſionem, antiquitùs perceptam, cum generatim maiori pretio locari conſueuerant, cogit, aut ſaltem minis ſecretò impellit conducere, aut territoria infertilia eſſent? tũc prorsùs ceſſare prærogatiuam, ſubdit illic *Capibl.* quin inueſtigamus etiam, erunt ne tuti apud Deum, & in conſcientia? erũt ne à Confeſſariis abſoluendi? niſi damna priùs reſarcuerint? hoc onus, hic labor eſt, ſcilicet apud eoſdem, cum apud nos comperta ſit res, eoſque peccare, atque ad reſtitutionem teneri fateamur, neque excuſari poſſunt, quod non cogunt, dum aſciſcunt aliquos, eiſq; dicũt: *Voglio, che pigliate* (ſiuè) *biſogna che pigliate queſto affitto*, aut aliis conſimilibus vtuntur verbis, quibus & vſos eſſe aliquos Gubernatores, & vehementioribus etiam, eoſque tamen monitos à nobis replicaſſe, nõ impelliſſe, & tamen certi eramus de conducentium noluntate, quiq; nobiſcum plurièṡ, atq; plurièṡ conqueſti erant, quod eis non tantùm minimè expediens erat, at graue pepeciſſet intereſſe, quin & penſiõ plus iuſto, ac currenti pretio nõnè præportabat, videns illos ob id paſſuros dãnũ? In alio ſeculo certè videbimus; quin & videt iam alter eorum, quos ſemel, atque iterùm de hac re monuimus, exorauimuſque, vt abſtinerent, alter verò viſitatur à Deo, multa perpaſſus eſt in hoc ſeculo mala, & incommoda.

Octauam dicimus prærogatiuam eſſe, quod cũ ſit ſuimet caſtri ciuis, quin
170 & primus dicatur illius ciuis, quibit in vaſallorum territoria immittere propria animalia, in eiſque paſci facere, teſte *Frecc. de ſubfeud. lib. 2. auth. 46. verſic. eadem lege, ſub nu. 4. Anna ſing. 365.* atq; *Capibl. de Baronib. prag. 12. num. 20. lib. 1.* omneſque ſuffulciuntur doctrina *Bar. in l. 1. ſub num. 13. ff. ad municip.* quin & viget *pragm. 12. de Baronib.* in cuius *comment.* id ipſum ſcripſit *Reuit. nu. 1. & n. 5.* intellectum tradens *eidem pragm.* eiuſque verbis. Quia tamen eadẽmet *prag.* non exprimit modũ, & quantitatem, qua vti debeat, cũ rei communis vniuerſitatis intendit percipere commodum, at generatim duntaxat verba faciens, inquit, eos debere tali modo vti, vt ſuis cõmoditatibus ſatisfiat, & vaſalli paſcuis, nemoribus, & cultura non arceãtur, arbitrio eiuſdem Regis, aut Viceregis in caſu cõtẽtionis declarãdo. Ideò ex ea non tantũ deducitur illud idem, quod iure defendit, at antea *Frezz. indic. loco,* potiſſimũ doctrina *Alberic. in l. Imperatores, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior.* vt moderatè faciat, ſine præiudicio, & impedimento conciuium. Verum, & illud alterum, quod tanquam ciuis, & ſic vnus ciuis, is tamen maior ciuis, quod expreſsè ait metipſe *Frezz.* in illis verbis: *vt vnus ex ciuibus, & vt principalis ciuis,* cuius opinionem in Regno ſeruari, teſtatur idem *Reuit. in ead. pragm. 12.* in calce *nu. V.* & repetit *in rubr. de paſcuis, & nemor. num. 7.* addens, ita paſſim expediri prouiſiones, ſequitur *Capiblãc.*

ſuper

super eadem pragm. nu.21. & Thor. par.1.compend.decis. verbo, *Baro vti potest*, quin,& idē *Rouit.* reijcit opinionem *Auiles in cap. 3. Prætor. in glos. iurisdicion.* propè *finem*, affirmantis, posse tanquam duo Ciues ditiores eiusdem loci, tametsi eius opinionem in praxi obseruari subiungat, & *Solon Burgensis in l. 3. Tauri,à num.*494. quorum attestatio subsistit forsan illis in Regionibus,non autem in nostris,in quibus verior sit *Rouiti* collaudatus vsus, præsertim ob prædictam pragmaticam dicentem, vt ipsi barones, vt primi ciues vtantur; illud plurale conuersum in singulare præportat, quod si dixisset baro,dixisset etiam, vt primus Ciuis, imò cum addat moderatè vtatur, si tanquam duo, ijsque ditiores, certè immoderatè vteretur,atq;ideò *Pres.Couar.prac. qq.cap.37.vers.est denique,sub nu.1.* non tantùm Hispanicum iam dictū morem perperàm introductum affirmat,sed nullo iure probari,ac potiùs iure communi improbari, addit; quo quippè inspecto iure in *initio* defendit posse vti pascuis,eo tamen numero animalium, qui sit arbitrio boni viri moderatus iuxtà territorij, & pascuorum qualitatē; ita quidem,quod maximè sit attendenda vicinorum aliorum, & ciuiū hac in re læsio, quod latiùs explicare *auctores*, quos antè memorauerat, vt propterea rectè senserit prudentissimus *Pres.de Frāch.* cū in *decis.*301.*num.*10.delegauit expertis, vt feudi quantitatem metirentur,ad vsum cāpi in anno idoneam, perpenderent numerum animalium ad illius culturam pernecessarium, itidemque locum ad eorum pasturam sufficientem,suffultus doctrina *Bertrand. consil.* 37. quod in libro meo est 35. atquè,his adhibitis cōsiderationibus, pluries decisū fuisse inquit idem *Capibl.& Anna sing.* 80. quorum, ni fallimur,attestatio nonnunquam efficere potest, nè sēper possit tot immittere animalia, quot alter ditior ciuis, eò namque peruenire posset dominorum copia habentium animalia, vt quamuis eorum quiuis pauca detineret, nihilominus territorium, nequè patiatur vnum ciuium habere, atquè in eo tenere multa capita bestiarū, ac cōsecutiuè,neq;ipse baro,quāuis correlatiuorum eadem est dispositio,rectè scripsit *Frezz.indic.aucth.* 46. eodem iure vti posse ciues in pascuis baronum,insequuntur *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit.3.§.2. ex num.1.Rumm.ad Affl.de iur.prothomis.vers.sex iuxtà prædicta,n.21.*

In pascuis verò vniuscuiusquè vasalli,prædicta non gaudet prærogati-
171 ua baro,teste eodem *Frezza,n.5.* quid verò post segetes, inquirit à *vers.pretendit quandoquè baro*;tunc verò scilicèt secatis segetibus ciuis queat in conciuis territoria intromittere animalia, defendit *Couarr. cit.cap.37.num.2.* cuius verba conciuem amplectuntur,non baronem; nec omni in casu baro est primus ciuis,& quando pati vellemus,posse pro suis animalibus, nunquam credidimus respectù fidæ, ita quod meritò *Frezz.*referat suo tempore decisū fuisse in S.C.neq;secatis segetibus,licere baroni fidare in territorijs vasallorū;cōferūt *Rocc.resp. 5.t.2. Reuer.dec.472.Latro cōsul.83.*

Memorata prærogatiua gaudet baro, quāuis actualiter in eius oppido nō
172 habitet, scribunt *Reg. de Ponte de potest.Proreg.lib.3.§.20.nu.13. Ganauer.decis.37.num.32.Caponus discept.forens.tom.1.discept.55.ex n.1.* notans *num.* 25. quod baro locans feudum, & omnia iura, quæ in eo habet,non censeatur locasse huiusmodi vsū,*de Pōt.et Rou it.cit in locis.*

Meritò itaque baro primus nuncupatur ciuis, sicuti miles est ciuis vbi
173 militat *l.municipes la 2.§.fin.ff.ad municip.Bartol.in l.1.num.13.ff.eodem.*

dem. Et potestas est caput ciuium Ciuitatis, *Bald. in l. obseruare*, §. *proficisci*, *num*. 12. *ff. de offic. Proconf.* & proindè possunt ipse, & filij ab Episcopis etiam diuersarum Terrarũ, quas possident, ordinari, *Presul Cãpanil. in diuers. rubr*. 9. *cap*. 8. *nu*. 20. etiam si ibi non habitent, *Philiber. Marchin. tract*. 1. *de ordin. cap*. 7. *nu*. 15. *P. Iordan. lib*. 3. *tit*. 6. *tom*. 1. *de Sacram. ordinis num*. 66.

Ad nonam, & baronibus perutilem properamus auctoritatem, eam nē-
174 pè ad subuentionem, quam iidem barones exigunt certis in casibus à vasallis, quamque nostrates adiutorium appellitant, quod deducitur ex *Glo*. notabili in *l. placet V*. in verbo, *extraordinarium*, *C. de sacrosāct. Eccles.* & cuius prolixus est sermo *in constit.* nostri *Regni*, *quãplurium*, *& constit. Comitibus*, itemq; *cap. eiusdem Regni grauamina*, & super eo *Campag. Isernia*, *Afflict. & alij* super ijsdem adductis *constit.* Et ad quam rationem illud debeatur extricant *Afflict. dec*. 136. quem laudat *Auus meus ad Gramm. decis*. 88. *n*. 1. & ad *Capyc. dec*. 118. *sub n*. 2. *Tasson. de antefat. vers*. 3. *obs*. 4. *n*. 98. *Capiblãc. ad pragm*. 1. *ex nu*. 103. *de baron. Montan. de regal. tit. extraordinaria collatio*, *nu*. 4. *Nouar. tom*. 1. *de grauam. vasall. grauam*. 5. *& tom*. 2. *grauam*. 13. *num*. 14.

Primũ recenset casum eadē memorata *constitut. quamplurijũ*, vt exigat prò redimenda persona domini, si fortè ab inimicis Regis in eius seruitio captus fuerit, vt itaque præstandum sit, multa conuenire oportet, idquè ex adductis verbis apertè deducitur, ac præsertim *Afflict.* desumit, nempè, quod fuerit captus, quod ab inimicis Regis, quodque eo tēpore, quo Regi inseruiebat, quarè si à propriis inimicis, vel vrgentibus creditoribus, deuinctus appareat, nequaquam, vt *illic* subdit idem *Afflict.* Quid verò attenta dispositione iuris communis, videas *Boer. decis*. 128. Addit verò idem *Afflict.* aliud requiri, vt debeatur, quando dominus indigeat, nec propriis bonis se redimere queit, nequaquam verò si suismet rebus posset redimere, idquè pluribus authoribus, quos memorat, defendit *Capiblanc. in pragm*. 1. *num*. 70. *de Baron. Nouar. to*. 1. *de grauam. vasall. grauam*. 4. *num*. 5. *& in cit. pragm*. 1. *num*. 2. *Ricc.* extendens quoq; ad filium redimendum, *dec*. 290. *num*. 28. opitulãtur quoquè cæteri multi, quos *de Bottis* recenset *in sua prima addit. ad eamdem constit.* cum generatim loquens, probat, adiutorium nonnisi domino existenti in necessitate, nec habenti vndè faceret expensas, præstandum esse; quiduè si Vniuersitas sit ære alieno onusta, & subditi pauperes, *Nouar. in memor. prag*. 1. *ex n*. 19. *& de grauam. vasall. grauam*. 13. *num*. 8. *tom*. 2. ac *Capiblanc. tom*. 2. *de Baron. cap*. 1. *num*. 16. obstringuntur quippè barones subtiliter perscrutari subditorum facultates, & necessitates, ad tradita à *Salon. de iust*. 22. *tom*. 2. *q*. 77. *art*. 3. *controu*. 6. *Molfes. in summ. tom*. 2. *tract*. 12. *cap*. 22. *num*. 36. *Reg. de Ponte de potest. tit*. 4. *de regal. imposit.* quos refert *Consil. Rocc. de offic. rub*. 16. §. 5. *de donatiu. Regi faciend.* §. 4. *nu*. 81.

Habebit insuper adiutorium pro faciendo filio milite ex eadem *constit. quamplurium*, & ibi *Barth. de Capua*, *& Affl. Thor. par*. 1. *comp. dec.* uerbo, *subuentio*, *Capibl. loc. cit. num*. 76. Idquè procedat nè de iure communi? negat *Maxill. in consuet. Barens.* §. *ex antiqua*, *à num*. 8. *Capyc. in inuestit. feud.* uerbo, *feudorum adiutoria*, *vers. & adhoc vt Baro*, quem allegat *de Franch. decis*. 131. *nu*. 15. in qua scripsit *Ann. alleg*. 105. *et Petr. Gregor. add. loc.* necnō prò militia fratrũ addit subsequens *constitutio Comitibus*; imò, & prò militia nepotis dicit *Campag. super cap*. 112. *num*. 8. idem-

idemque *de Franch. decis.* 215. *nu.* 8. Verùm pro doctoratu filij ancipites sunt, ac propterea sub iudice relinquunt *Ann. sing.* 14. *& Cassan. in cõsuet. Burgund. tit. de institia, in glos.* verbo, *nouelle, vers. quid si dominus n.* 5. affirmant autẽ *Mastrillus ad Petrum Gregor. in d. q.* 8. *lit. D. Ricc. & Capibl. cit. in locis*, negat verò *Frezza de subfeud. lib.* 2. *auct.* 2. *nu.* 15. Et expressè deberi Auo scribit *Paschalis de patria potest. p.* 4. *cap.* 10. *sub n.* 27. suffultus assumpto illo, quod debeatur patri pro doctoratu filij iuxtà memoratum *Ann.* dictum, ergò itidem Auo.

Itèm pro maritanda filia, per eandem *Constit. quamplurium*, idque procedat nè etiam de iure communi, negat *Maxilla in consuet. Barens.* §. *ex antiqua, à num.* 8. *Capyc.* tamen *in inuestit. feudali*, verbo *feudorũ adiutoria, vers. & ad hoc vt, Baro* quẽ allegat *de Franch. decis.* 131. *n.* 15. cumque variæ sint opiniones, propterea *Bald.* percurrere expediat *in cap.* 1. §. *similiter, de capit. corrad. in lib. feudal. Alex. consf.* 35. *viso themate, num.* 6. *vol.* 2. *Anna sing.* 13. eiusq; *filium in addit. Natt. ad Alex. consf.* 139. *vol.* 2. *Petrũ de Gregor. de cõcession. feud. par.* 7. *q.* 8. *n.* 3. abnuentem vigore Constitutionis, abnuentem attento iure communi, ob id quod non inuenitur concessum, & consecutiuè dicitur vetitum, *c. conquestus* 9. *q.* 3. quin etiam matri dotanti filiam, decisum notat *Io. Aloys. Mormil. in suis sing. ad cõst. quamplurium n.* 4.

Idem pro monacanda, *Boer. decis.* 126. *num.* 12. & decisũ memorat *de Frãch. decis.* 42. *Tasson. de antefat. vers.* 3. *obseru.* 4. *num.* 98. *Capibl. in citat. pragm.* 1. *nu.* 87. *&* 94. & ibi *Nouar. num.* 21. *ac* 31. scilicet cum profitetur, *Afflict. ead. constit. quamplurium, num.* 12. & absolutum in iure esse dicit *Frezza lib.* 2. *auth.* 3. *n.* 7. idẽq; *de Franch. num.* 31. *Cutell. de donat. int. patr. & fil. tract.* 5. *discurs.* 2. *p.* 12. *num.* 64. extendens pro filio ad sacerdotium adscribendo, ex *Reg. Tapia in auth. ingressi cap.* 1. *Consil. Staiban. in addit. ad resol.* 73. *num.* 63. *lib.* 1. laudat *Ricc. dec.* 290. *num.* 29. *p.* 2. *Capiblanc.* mox laudatus *à num.* 96. *&* 103. *Nouar. tom.* 1. *de grauam vasallor. grau.* 6. *ex n.* 1. inferens etiam, deberi matrimonio sequuto, *Thor. tom.* 1. *dec.* verbo *adiutorium*, optimè deducũt *Marta in lib.* 2. *iuris cõtrou. tit. adiutorium cap.* 1. *Borrel. consf.* 40. *num.* 11. *Ann. sing.* 13. *Capibl. de Baron. pragm.* 1. *ex num.* 76. *Ricc. collect.* 65. *Paschal. de patr. potest. p.* 4. *cap.* 10. *num.* 27. *Nouar. in pragm.* 1. *collect.* 2. *num.* 34. *de Baronib. Barbac. de diuis. fruct. p.* 1. *cap.* 14. *ex n.* 80. *Gallup. in method. feud. to.* 2. *p.* 4. *cap.* 3. *n.* 41. *Fõtan. de pact. nupt. claus.* 5. *gl.* 4. *n.* 54.

Pro filia verò spuria, necne debeatur? distinguendum est, si loquamur attento iure communi, vel constitutionum Regni. Primo casu in vtrãque partem plura cumulat *Iacob. de S. Georg. in inuest. feud. vers. quidem inuestitii nu.* 79. atque in negatiuam ipse propendet. Altero verò casu loquũtur *Anna* pater *sing.* 12. eiusque filius *Fabius in addit.* atq; *Maxill. in cit. consuet. Barensi* §. *ex antiquas, num.* 17. & annuunt, ac fortasse annuit idem *Petrus de Gregor. num.* 7. apertè tamen *Boer.* latè extricantem *in decis.* 127. ipsumque annuentem sequitur *Marc. adduct. tit. cap.* 7. *& Mastrill. in addit. lit.* C. ad eũdem *Petrum de Gregor.* illa verò effecta vidua, & fieri monialis velit, nõ fit persoluendum adiutorium, proùt neque si rursus in matrimonium cõiugi vellet, affirmat idẽmet *Boer. ead. decis.* 126. *sub dicto num.* 13. respuendo contrariam sententiã *Ioannis Saxoni In consuet. Beron. tit. de legali aidijs, art.* 4. Illud tamẽ certũ esse, non ambigitur, quod si plures sint filiæ: subministrandum sit adiutorium in earum qualibet maritanda, vel monacanda, ex doctrina

Frec-

Freccia indic. loco auth.5. atque ex alijs eiusdem Boerij decision. nempè decis.129.130.& 131. atq; de Frãc. decis. relata 215. Nouar. & Capibl. citati, ac Barbat. de diuis. fruct. p.1. cap. 14. ex num. 69. Capan. de iure adohæ q.19. nu.7. Thor. p.1. compend. verbo adiutorium an debeatur, etiã si codẽ anno nupserit, idẽ de Frãch. dec.306. Ayell. de iur. adoh. n.30. R. de Marin. ad Reuert. obs.247.& 505. cõtradicũt Gramm. in ead. const. & in cons. ciuil.65. Capyc. in inuest. verbo, feudorum adiutoria, & alij apud Luc. ad mem. de Franch. dec.306. Idẽ quoq; obseruãdũ est, cum sororem collocat, etiam attento iure communi, atquè alijs quibusdam in casibus notatis in §. quoniam, in tit. de feudis, aduertit eodem in loco Gramm. n.5. necnon attento iure Regni, in ead. constit. nisi dotem persoluisset à patre relictam, Afflict. super eadem illa constit. num.18. idemque de Franch. sub num.12. Ann. sing. 11. Maxill. ex num.15. demumquè Molfesius ad consuetud. Neapol. par.6. qu.4. nu.20. Barbat. de diuis. fruct. prima par. cap. 14. nu.78. Capibl. cit. pragm.1. n.71. Thor. par.2. compend. verbo, adiutoriũ, quiduè si filia, vel soror nupserit ex venustate, & pulchritudine, tunc illud non deberi, scribit Tasson. mem. vers.3. obseru.4. num.98. verbo, tamen nota.

Quin & debeatur etiam si feudum sit nouum apud ipsum fratrem, antiquum verò apud illius ascendentes ex linea transuersali, determinatum fuisse in illa decis.73. Franch. constat ex eius lectura, quod si nouum prorsus sit, haudquaquam deberetur, idque, ni fallimur, depromitur ex illiusmet decis. verbis, num.11. & Loffred. in paraph. feud. ad And. super cap.1. §. vt autem, vers. ex quibus omnibus apparet, de pace iuram firm. Maxill. cit. §. ex antiqua, nu.16. Ricc. collect. 1324. Barbat. de diuis. fruct. cit. p.1. cap.14. num.72.

Auo etiam paterno maritanti neptes, docet præcitatus P. Molfes. n.22. extatq; mem. de Frãch. dec.215. adhùc viuente patre deducitur peroptimè ex ipsa decis. de Franch.215. videndus Thor. tom.1. verbo adiutorium, dum tamen patrẽ inopia laborare constiterit, vt ille subdit, num.10. & 18. Capiblanc. de Baron. prag.1. n. 69. Mastrill. dec. Sicil.1. num.7. Ricc. collect.65.& 1324. Barbat. cit. cap.14. num.75. Anton. de Amato var. resol. tom.1. resol.2. n.9. Auiæ autem maternæ nequaquã, teste Molfesio indicato loco, adiũgẽte decisum ita fuisse. Quod si mater, sub iudice relinquit Frecc. eod. lib.2. auth.2. Cũ verò petitur pro maritanda amita, & quæratur responsum, adeundus est Petrus Gregor. mẽtionata p.7. q.2. n.12. & negatiuè respondet Consil. Theodor. alleg.20. nu.7. Adiutorium verò dictũ in casibus ipsis, necnè persoluere teneãtur vasalli burgenses, negat Afflict. decis.265. num.57. cõtradicit verò in eadem constit. quamplurium, n.20. assentitur Cas. Vrsill. indic. decis.265. num.57. adnectens ità passim vidisse seruari, insinuatq; de Franch. præcalendatis in decis. 215.& 306. num.5. in priori, ac nu. 6. in posteriori, apertisq; verbis defendit dec.131. maximè n.14. & seq.

Sed vtri ex baronibus debeatur, cum plures sunt, non exilis videtur hæ-
175 sitatio, tametsi omnibus in casibus non semel in tribunalibus decisa; quandoquidem si alter sit in ciuilibus, alter verò in criminalibus, deberi iurisdictionem ciuilem habenti, Frecc. eod. lib.2. auctor.2. num. 20. de Franch. ead. decis.131. sub n.3. Capibl. cit. prag.1. ex num.64. Scipio Gargan. alleg.15. num.22. post decis. Salernit. & conueniunt, quæ Capyc. edisserit in decis.27. & nos scripsimus in rit.2. num.22. lib.1. & in rit. 265. ex num.111. lib.3. dum ageremus quæstionem præcedentiæ inter Iudices pecuniarias, & capitales

cau-

clausas dispungentes, de qua loquũtur quoque *Donadio de renunciat. lib.2.cap.29.ex n.119.Luc. ad Franch. cit.dec.*388.Si alter sit primæuus dominus,alter verò cũ pacto de retrouendendo,huic præstãdũ esse,antequã redimatur,cõsuluerũt *Frecc. auth.2. qu.17. Vrsill.ad Afflict.citata dec.265.n.60.ac de Fräch.dec.76. Tap.lib. 6.iur.regn.sup.cõst.quãplurium*, *Capiblanc.de Baron. pragm.*1: *n.*48.& ibi *Nouar.nu.*8.*Ricc.collect. dec.65.Amat.consf.79.num.9. vol.1. Thor.1.par.*verbo,*subuentio*, suppetitque ratio,quod eiusmodi emptor est re vera emptor,dictaque alienatio est pura,atq;omni ex parte omninò perfecta,tametsi resoluẽda sub conditione, ac propterea in illum transferatur dominium, fructusq; medio tempore lucretur, qui præterea alienare valeat, post *Tiraq. Thesaur.& Amod.* docet *Ouidius de Amicis in suo tract.de iure emphit.q.* 55.*num.5. & 9.* laudemium illimet deberi subijciens,quin eiusdem cõtractus virtute cõpetere vicino ius congrui, scripsit *Afflict. decis.* 338. *num.9.*& concinit,quod qui tali cũ pacto de retrouendendo emit,si vẽdiderit, eiusdem pacti virtus perit, ac reemptio non ampliùs conceditur,si *Alex.*verafatur,*consil.*10.*n.*3. *lib.*1.quẽ sequũtur *addẽtes ad ipsum*, eò quod pactum de retrouendendo haudquaquam afficit tertios possessores, teste *Hieron.Cranett.consf.*12. *num.7.& consf.*261.*sub nu.*5. *ac Tiraq.in tract.de retract. conuent.* §.5. *glos.2.à num.*1.subdens, id ipsum vigere adhùc in conscientię foro ex Theologis,& Canonistis,quos memorat,*Amod.* etiã admittit *in tract. de laudem.q.*37.*à nu.*5. *& Thesaur. decis.*75.*à num.*2.,ex quibus deberi aliud laudemium,cũ retrouenditio subsequitur,dixit *Cagnol. in l.2.n.* 263.*C.de pact.inter emptor.&vẽdit.* necnõ *Tiraq.eod.tract.*§.6.*glos.2.n.* 19.tametsi dissentire videãtur *Surd. dec.*321.& ibi *Hodier.Giurb.dec.*79.

Verũ duo perpulchra super hac re nobis obueniunt dubia; Alterũ si fue-

176 rit venditum ea cum pactione,ne dicatur translatum dominium, nisi secuta integrali satisfactione, pretijq;solutione. Alterum,si dominus cum pacto de retrouendendo plures habuerit filias,easq;nuptui tradiderit,ac postea reemerit alter,cuius filiæ effectæ interea nubiles, in matrimonium collocentur,teneantur nè vasalli suppeditare adiutoria?Nam idẽ tẽpus diceretur cucurrisse in beneficium vtriusquè, quod non videtur ferẽdum.Nos igitur sic prima facie sentimus,in priori casu emptori minimè dandum, & in secundo reemptori minimè præstãdũ, atque ad vtrumq;impellimur,quod illo in casu non dum est translatum dominium;in isto verò,quod tametsi tempore maritagij debeatur; attamen grauari eodem tempore duplici onere non debent, ac consecutiuè idem tempus prodesse vtrique non videtur conuenire.

Opitulaturque resolutio in consimili quæstione, eaque est,si vno,eodẽq;

177 anno plura effecerit Baro, pro quorum quolibet deberetur adiutorium,posset nè pluries illa consequi? scilicet pro filia nupta, terra empta,& filio militiæ adscripto?cuius quæstionẽ agitatã à Doctoribus, non reperijsse aduertit *Cam.de Curt. c.3.n.*157. at similibus decidi posse opinatur,nempè subuẽtionibus Regi præstandis,in quibus nõ nisi vnicam deberi, asserit virtute *capituli Papa Honorij*, & fulcitur etiam argumento *tex.in l.tutoris,ff.de negot. gest.* necnon simili in iuribus Regi competentibus, ex proprio contractu, vt est releuium, & seruitium, quæ si vno,eodemque tempore cõtingat deberi,ex releuio deducitur seruitium, illudque minus pro releuio solui,recolet quotidie iudicari, & regnicolas omnes fateri,*Staiban.*

Nnn

*pan.resol.*176.*n.*70.*Capan.cit.tract.* *q.*13.*de Marin.ad Rener.obs.*248.*&* 371. & antè ipsos *Loffred. in c.*1.§. *sed & res.per quos fiat inuest.R.Molès dec.*5.*de iur.releu.*apud*Capan.de iur. rel.p.*2.*q.*16.*n.*6.quare argumētū an multò magis cōuincat,lōgè iustius id ipsū attēdēdū cū baronc.Et ex duobus dominis altero proprietario,alteroq; vsufructuario,seù pignoratore,primo deberi scribūt *Capiblāc.in prag.*1.*n.*68.*Thor.p.*1.verb.*adiutoriū*, *Capa.cit.q.*58.*n.*32.*ex Capy.dec.*185.

178 Si baroni ementi feudum subuentionem præstiterūt vasalli,illoque extincto, filius alterum emat feudum,& ab eodem,qui anteà parenti suppeditauerint adiutorium, petat subuentionem prò alterius, & noui feudi, quod emit,solutione, iustè nè petat,an iniustitia citiùs callescat? Cui hæsitationi *de Curte* respondet,*num.* 168. aitque,complures fuisse in negantē partem, alios verò in affirmantem;cæteros autem præhabita distinctione respondentes: Illa nempè,sit ne ex pacto, & prouidentia feudum, an hæreditarium, vt in priori subsistat affirmatiua sententia, & teneantur illius homines adiutorium præstare, in altero verò,atq; posteriori negatiua militet;sed illi semper,& vbique deberi annuit quouis in feudo,nàm hæreditarium quamuis sit, negari non potest, quin ille filius dicatur nouus Dominus, & mutatione desinant esse castrensia, ad *text. in l. Paulus,ff.de acquir.hared.*ac proptereà experimur, non esse fatis iuramentum præstitum fuisse baroni,nisi & eius quoq; hæredi detur, paruipensa replicatione illa, quod non sine ratione id contingit in iuramento;sed illa, & quippè valida, quod iuramentum est personale, nec iurantis egreditur personam, siquidem certum est nouum dominum repræsentare, ideoque opus habet noua inuestitura, & releuiū soluere compellatur.Superest videre quæ *Afflict.* edisserit *in dec.*265. de obligationibus vasalli ad dominum,& è contrà.

179 Inuestigamus insuper, si Baro, volens consequi adiutorium in aliquo casuum recensitorum in *dict.constit. quamplurium*, debeat iudicis implorare auxilium,an illo nullatenus impetrato? & quippè *Capit. Regni* exordiens *item statuimus*,quod absque prouisionibus Regijs consentit posse; vt in charitatiuo Episcopi subsidio,quod idem est, ac adiutorium,*D.Reg.Galeot. controu. forens. tom.*2. *cap.* 18. *num.* 27. sermonem habent *Boer.decis.*139. *Gayll.obser.* 17.*num.*8.conferuntq;quæ tradunt idem *Boer. decis.*55. *Vrsill. ad Affl. dec.*265.*num.*32. *Mastrill. de magistrat.lib.*4.*cap.*18.*num.*115. *& Menoch.de arbitr.cas.*181.Abnuit verò praxis, & impetrandas esse prouisiones Reginales instruimur,si vasalli renuant,nè sit iudex in causa propria,*Nouar.de grauam. vasall. to.*2. *grauam.*17.*& in cit.prag.*1.*num.*20. *de baron.* & non dissentit *Montan. de regalib.tit.extraordinaria collatio, n.*5. & indicaui *in ritu* 265.*n.*107. *lib.*2.potissimùm ex *Auo meo* ad *Capyc.dec.*137.*n.*2. quem laudāt *Mari ad Gramm. dec.*88.*n.*2.*& Nouar.cit. grau.*17. *Capiblāc.prag.*16.*num.*80. *de baron.* tametsi ius Regni permiserat ob aliud assumptū illud,quod in iuribus baronalibus certis (cuiusmodi dicitur istud) nullo expectato iudicis ordine exigere licitū sit,ex *Bal.in l.*1.*num.*31.*C.vndè vi, Auus meus ad Capyc.dec.*124.*Nouar. lib.*2.*gr.*17.*R.Sāfel.dec.*63.*n.* 31. & ego *in rit.cit.*An autē ab isthac solutione liberari valeant subditi, præscriptionis clypeo? inquirit lepidè *Thesaur.qq.forēs.lib.*1.*q* 8.quē *Auus meus* laudat ad *Capyc.decis.*118.*sub num.*2.*in non.& Nouar. in cit.prag.* 1.*n.*17.notat,deberi,etiamsi triginta annorū curriculo baro illud mini-

nimè exigiſſet. Nùm verò baroni liceat aliquo accepto, vel propter benemerita, vaſallos abſoluere ab illius petitione? negatiuè reſpondi ex *Seſe de inhibit. cap.4. §. 7. num.32.* datur enim ex *conſtit.* actio filiabus, vt in earum gratiam cōditæ, ſic adamuſſim docēte *Caſtrēſ. in l. ſeruo legato, §. ſi teſtator, de legat. 1.* & notat *Mocc. in ſylu. caſ. forenſ. cap.77.*

Inter priuilegia baronum non exiguū illud eſt, vt poſſint reddere immune
180 ab hoſpitatione militum oppidū, in quo eorū habitationem ſtatuunt. Vel ipſo dictamine naturæ ſuadente tenentur populi copias, ſuo Principi militantes, excipere hoſpitio, *l.2. C. de metat. & de epidematic. lib. 12. Ricc. collect. 2509. verſ. ſcias, Nouar. quæſt. forenſ. 84. nu.2. lib.2. de Pont. de poteſt. Proreg. tit. de prouiſion. fieri ſolit. num.3. verſ. eſt benè verum, Afflict. deciſ. 165.* quæ hoſpitatio cum haud rarò acciderit rei familiari patrum familias, puellarumq; pudori exitioſa, *de Pont. ibid. num.32. Theſaur. quæſt. forenſ. lib. 1. q.93.* Neapolitani optimates deprecati fuerunt à Catholico noſtro Rege in anno 1505. vt immunia iuberet ab hoſpitatione militum illa ſaltem oppida, quæ barones, vtiles eorum domini, in ſuam habitationē eligerent. Fuit hæc immunitas conceſſa à Rege, vt *in cap. 16. Cathol. Maieſt. pag.* (mihi) 42. confirmata primò in anno 1507. vt *in c.32. fol.* (mihi) 61. tū à Comite Ripacurſæ Prorege, anno 1508. *cap.8. fol.66.* deindè à Cæſarea Caroli V. Maieſtate anno 1532. vt in *cap. 4. pag. 124.* & notat *Nouar. de grauam. par.2. grauam.144. num.1. Mut. Surgen. Neapol. illuſtr. cap.23. num.42.* latè *Dom. Reg. Moles in dec. tit. de iur. adoha, §.4. qu.5. de Camer. reſeruat.* Hæc autem indulta facultas nō leuio extitit baronibus emolumenti. Siquidem, cùm poſſent barones aliquod oppidum nominare in ſuam habitationem, & nominatū ab hoſpitatione militum eximere, *Reg. Galeot. reſponſ. fiſc. 1. num.21. Ricc. collectan. 2509. in princ. Marc. Anton. Sarg. Neapol. illuſtr. lib.1. c.2. num.42.* cùmq; in comperto eſſet, huiuſmodi nominationem Reges, & Proreges ſemper approbaſſe, *Regens de Pont. loc. cit. Reg. Rouit. prag. 3. de milit. num.13. Ricc. collect. 775. Thor. in compend. par.1. fol.260. col.2. verbo, donatio, Capan. de releu. par.1. quæſt. 2. num. 2.* vt effectum vel iuſtitiæ à iure communi promanātis, fauore baronum, qui & milites ſunt, *l. penul. C. de metat. & epidematic. Rouit. ibidem num.14. in fin. Mut. Surgen. in adnotat. ad fratr. de Neap. illuſtr. fol.396. verſ. & quoad primum, cum ſeq.* vel gratiæ, clementiæq; Principis in Barones, *D. Reg. Galeot. mem. reſponſ. 1. num.25.* & oppidum ſemel nominatum ita perpetuò erat exemptum ab hoſpitatione militum, vt vocaretur Camera reſeruata, inſignitum hoc nomine, vel quia illud oppidum ſeruabatur baronibus, *Nouar. mem. quæſt. 84. in princ.* vel quia Cameræ dicātur vrbes, atq; oppida feudata, *Reg. Galeot. ibid. n.21.*

Vnaquæq; Vniuerſitas non ignara, quā prodeſſet nominari à barone in Cameram reſeruatam, certatim con-
181 ſueuit, vel polliceri annuam aliquam penſionem perſoluere baronibus, ſi ipſam nominaſſent, *Reg. de Pont. loco cit. num.20. in fin. & ſeq. Camill. de Curt. diuerſ. feud. fol.36. nu.46. & 47. Vrſil. ad Affl. dec.105. Taſſon. de anteſ. verſ.3. obſ.4. nu.59. Nouar. quæſt. 84. lib.1. num.14. verſ. ſed pro altera parte, Montan. repet. §. præterea, num. 146.* vel poſtquam nominata fuiſſet ſpondere annuum redditum in tāti beneficij retributionem, *Reg. de Marin. lib.1. reſolut. cap.141. num.1. Capan. mem. loc. n.2. Auus meus ad Capyc. deciſ. 121. nu.5. in non. Conſil. Rocc. de offic. rub.10. de militum ſtipend. n.86.*

Nnn 2 Neq;

ban.resol.176.n.70.Capan.cit.tract.q.13.de Marin.ad Reuer.obs.248.& 371. & antè ipsos Loffred. in c.1.§. sed & res per quos fiat inuest.R.Moles dec.5.de iur.releu.apud Capan.de iur.rel.p.2.q.16.n.6.quare argumētū an multò magis cōuincat,lōgè iustius id ipsū attēdēdū cū barone. Et ex duobus dominis altero proprietario,alteroq; vsufructuario,seù pignoratore,primo deberi scribūt Capiblāc.in prag.1.n.68.Thor.p.1.verb.adiutoriū, Capa.cit.q.58.n.32.ex Capy.dec.185.

Si baroni ementi feudum subuentionem præstiterūt vasalli,illoque ex-
178 tincto, filius alterum emat feudum,& ab eodem,qui anteà parenti suppeditauerint adiutorium, petat subuentionem prò alterius, & noui feudi, quod emit,solutione, iustè nè petat,an iniustitia citiùs callescat? Cui hæsitationi de Curte respondet,num. 168. aitque,complures fuisse in negantē partem, alios verò in affirmantem;cæteros autem præhabita distinctione respondentes: Illa nempè,sit ne ex pacto, & prouidentia feudum, an hæreditarium, vt in priori subsistat affirmatiua sententia, & teneantur illius homines adiutorium præstare, in altero verò,atq; posteriori negatiua militet;sed illi semper,& vbique deberi annuit quouis in feudo,nàm hæreditarium quamuis sit, negari non potest, quin ille filius dicatur nouus Dominus, & mutatione desinant esse castrensia, ad text. in l. Paulus,ff.de acquir.hæred.ac propterea experimur, non esse satis iuramentum præstitum fuisse baroni,nisi & eius quoq; hæredi detur, paruipensa replicatione illa, quod non sine ratione id contingit in iuramento;sed illa, & quippè valida, quod iuramentum est personale, nec iurantis egreditur personam, siquidem certum est nouum dominum repræsentare, ideoque opus habet noua inuestitura, & releuiū soluere compellatur. Superest videre quæ Afflict. edisserit in dec.265. de obligationibus vasalli ad dominum,& è contrà.

Inuestigamus insuper, si Baro, volens consequi adiutorium in aliquo ca-
179 suum recensitorum in dict.constit. quamplurium, debeat iudicis implorare auxilium,an illo nullatenus impetrato? & quippè Capit. Regni exordiens item statuimus,quod absque prouisionibus Regijs consentit posse; vt in charitatiuo Episcopi subsidio,quod idem est, ac adiutorium,D.Reg.Galeot. contrau. forens. tom.2. cap. 18. num. 27. sermonem habent Boer.decis.139. Gayll.obser. 17.num.8.conferuntq;quæ tradunt idem Boer. decis.55. Vrsill. ad Affl. dec.265.num.32. Mastrill. de magistrat.lib.4.cap.18.num.115. & Menoch.de arbitr.cas.181.Abnuit verò praxis, & impetrandas esse prouisiones Reginales instruimur,si vasalli renuant,nè sit iudex in causa propria,Nouar.de grauam. vasall. to.2. grauam.17.& in cit.prag.1.num.20. de baron. & non dissentit Montan. de regalib.tit.extraordinaria collatio, n.5. & indicaui in ritu 265. n.107. lib.2.potissimùm ex Auo meo ad Capyc.dec.137.n.2. quem laudāt Mari ad Gramm. dec.88.n.2.& Nouar.cit. grau.17. Capiblāc.prag.16.num.80. de baron. tametsi ius Regni permiserat ob aliud assumptū illud,quod in iuribus baronalibus certis (cuiusmodi dicitur istud) nullo expectato iudicis ordine exigere licitū sit,ex Bal.in l.1.num.31.C.vndè vi, Auus meus ad Capyc.dec.124.Nouar. lib.1.gr.17.R.Sāfel.dec.63.n. 31. & ego in rit.cit.An autē ab isthac solutione liberari valeant subditi, præscriptionis clypeo? inquirit lepidè Thesaur.qq.forēs.lib.1.q.8.quē Auus meus laudat ad Capyc.decis.118.sub num.2.in non.& Nouar. in cit.prag. 1.n.17.notat,deberi,etiamsi triginta annorū curriculo baro illud mini-

ni-

nimè exigisset.Nùm verò baroni liceat aliquo accepto,vel propter benemerita,vasallos absoluere ab illius petitione?negatiuè respondi ex *Sese de inhibit. cap.4. §. 7. num.32.* datur enim ex *constit.* actio filiabus, vt in earum gratiam cõditæ,sic adamussim docẽte *Castrẽs.in l.seruo legato,§.si testator,de legat.* 1. & notat *Mocc.in sylu.cas.forens.cap.77.*

Inter priuilegia baronum non exiguũ illud est,vt possint reddere immune
180 ab hospitatione militum oppidũ, in quo eorũ habitationem statuunt. Vel ipso dictamine naturæ suadente tenentur populi copias,suo Principi militantes,excipere hospitio,*l.2. C.de metat. & de epidematic. lib.12. Ricc.collect.2509. vers.scias,Nouar. quæst.forens.84.nu.2. lib.2. de Pont. de potest.Proreg. tit.de prouision.fieri solit.num.3.vers.est benè verum,Afflict.decis.*165.quæ hospitatio cum haud rarò acciderit rei familiari patrum familias, puellarumq; pudori exitiosa,*de Pont.ibid.num.32. Thesaur.quæst.forens.lib.1.q.93.*Neapolitani optimates deprecati fuerunt à Catholico nostro Rege in anno 1505.vt immunia iuberet ab hospitatione militum illa saltem oppida, quæ barones,vtiles eorum domini, in suam habitationẽ eligerent.Fuit hæc immunitas concessa à Rege,vt *in cap.*16.*Cathol.Maiest.pag.* (mihi) 42.confirmata primò in anno 1507. vt *in c.*32.*fol.*(mihi) 61.tũ à Comite Ripacursæ Prorege,anno 1508. *cap.8.fol.66.* deindè à Cæsarea Caroli V.Maiestate anno 1532.vt in *cap.4.pag.* 124. & notat *Nouar. de grauam.par.2. grauam.*144. *num.1. Mut.Surgen.Neapol. illustr. cap.23. num.42.*latè *Dom.Reg.Moles in dec. tit.de iur.adohæ,§.4.qu.5. de Camer. reseruat.* Hæc autem indulta facultas nõ leuio extitit baronibus emolumenti. Siquidem,cùm possent barones aliquod oppidum nominare in suam habitationem,& nominatũ ab hospitatione militum eximere, *Reg.Galeot. respons. fisc.* 1. *num.*21. *Ricc.collectan.*2509.*in princ. Marc. Anton.Sarg.Neapol.illustr.lib.1.c.2. num.*42. cùmq; in comperto esset, huiusmodi nominationem Reges, & Proreges semper approbasse,*Regens de Pont.loc.cit. Reg.Rouit.prag. 3.de milit.num.*13.*Ricc.collect.*775. *Thor.in compend.par.1.fol.260.col. 2.* verbo, *donatio*, *Capan. de releu. par.1. quæst. 2. num.* 2. vt effectum vel iustitiæ à iure communi promanãtis,fauore baronum,qui & milites sunt,*l.penul.C.de metat.& epidematic.Rouit.ibidem num.*14.*in fin. Mut. Surgen.in adnotat. ad fratr.de Neap.illustr.fol.396. vers. & quoad primum,cum seq.*vel gratiæ,clementiæq; Principis in Barones,*D. Reg. Galeot. mem. respons. 1. num.*25. & oppidum semel nominatum ita perpetuò erat exemptum ab hospitatione militum,vt vocaretur Camera reseruata, insignitum hoc nomine,vel quia illud oppidum seruabatur baronibus, *Nouar: mem. quæst. 84.in princ.*vel quia Cameræ dicãtur vrbes, atq;oppida feudata,*Reg. Galeot.ibid.n.*21.

Vnaquæq;Vniuersitas non ignara,quã prodesset nominari à barone in Cameram reseruatam, certatim con-
181 fueuit, vel polliceri annuam aliquam pensionem persoluere baronibus,si ipsam nominassent,*Reg. de Pont.loco cit. num.*20. *in fin. & seq. Camill.de Curt. diuers.feud.fol.36. nu.46.& 47.Vrsil.ad Affl. dec.*105. *Tasson.de antes.vers.3.obs.4.nu.59. Nouar.quæst.84.lib.1.num.14. vers. sed pro altera parte, Montan.repet.§. prætereà, num.* 146. vel postquam nominata fuisset spondere annuum redditum in tãti beneficij retributionem,*Reg.de Marin.lib.1. resolut. cap.141.num.1.Capan.mem.loc. n.2. Auus meus ad Capyc.decis.*121.*nu.5. in non.Consil.Rocc. de offic. rub.10.de militum stipend.n.*86.

Nnn 2 Neq;

Neq; hisce donationibus vniuersitatū obstitit vnquam, vel Regia Camera, vel S.C. *Rouit. in pragm. 5. de administr. vniuers. §. 19. num. 39. & in pragm. 3. de milit. num. 8. Nouar. d. q. 84. n. 5. in fin. & par. 2. grauam. 144. num. 2. Mut. Surg. in addit. ad fratr. Neap. illustr. cap. 23. vers. cum Camera reseruatæ, Camill. de Curt. diuers. feud. fol. 36. Reg. de Marin. add. loc. Vrsill. ad Affl. decis. 101. Reg. Galeot. loco cit.* duxeruntq; illas antidorales, ac remuneratorias, *Vrsill. de Pōte, Rouit.* & alij apud *Capan. ibidem, num. 22.* quàmobrem fuerunt semper cōfirmatæ à Regni Principibus, si nō fuissēt immoderatæ, *Galeot. ubi sup. nu. 122.* puta si non excessissent carolenos quinque pro singulis focis, *Laganar. ad Rouit. in d. pragm. 3. de milit. lit. A.* admissæque vti licitæ, atque honestæ à cunctis supremis huius Regni Senatibus, teste *Mut. Surg. vbi sup. nu. 375. & 383. R. Galeot. ibidem, num. 23. Reg. Moles cit. §. 5. ex num. 27.*

Hinc cum quædam Vniuersitas nollet vlteriùs obstringi ad solutionem quantitatis promissæ, ac proindè renunciasset beneficio Cameræ reseruatæ, tum quia si licet vnicuiq;
182 suo iuri, vel beneficio renunciare, multò magis Vniuersitati, vt ait adamussim *R. de Marin. lib. 1. quot. resol. cap. 341. nu. 3.* tum etiam, quia extincta Camerarum reseruatarum vtilitate ob nouam situationem, & extingui oportet annuę retributionis vinculum, cum ea sit respectiuorum conditio, vt idem sit iudicium, peremptoquè vno, & aliud perimi, necessum sit, *Barz. decis. 15. num. 8. & 9. Farinac. decis. 428. num. 6. & 7. in nouis. tom. 1.*

In doctissimorum virorum cœtu, aiebā, non militare primùm obex Vniuersitatis, quia facultas hæc fuit Baronibus indulta, seruitiorumque intuitu ijs à Serenissimis Regibus confirmata, *Capan. de iur. releu. p. 2. quæst. 2. num. 16. Reg. de Pont. tit. de prouis. fieri solit. §. 6. num. 20. vsq. ad 25.* neque immeritò Vniuersitates pro beneficio, quod opera Baronū eis confert, teneri ad aliquid retributionis, recompensæque competentis, ex *l. si remunerandi, ff. mand. l. quędam mulier, ff. de re iud. l. 2. §. & generaliter, ff. de vi bonor. rapt. Camill. de la Ratha theatr. feud. p. 8. dilucid. 5. per tot.* post *Ruin. ac Bero. Peni. dec. 332. num. 17. & 18.* quod semper habitum fuit antidorale, licitū, ac remuneratoriū, *Rouit. prag. 5. de administr. vniuers. num. 39. & pragm. 3. de milit. nu. 12. Mut. Surg. in adnotat. ad fratr. fol. 409. vers. vndè, R. de Pont. indic. loco, ex num 10. Vrsill. ad Afflict. dec. 101. in princip. Capan. ibidem n. 23. R. Galeot. mem. respons. num. 22. Lagandr. ad Rouit. in d. pragm. 3. de milit. lit. A.* indeque semper, ac indifferenter approbatū (etiam factum absque assensu, vel decreto) ab vnoquoque supremorum Tribunalium huius Regni, *Vrsill. ad Afflict. decis. mem. 101. Regens Camill. de Curt. diuers. feud. fol. 36. Mut. vbi sup. cap. 23. fol. 395. versic. cum Camera reseruata, Reg. Galeot. d. nu. 23. & seq. Montan. cit. §. praterea, nu. 146. Reg. de Marin. cit. c. 141. nu. 1. Rouit. prag. 5. de administr. vniuers. §. 19. n. 5. in fin. & mem. prag. 3. de milit. num. 18. Nouar. d. q. 84. num. 5. in fin. ac de grauam. p. 2. grau. 144. num. 2.* Vnde videtur indubitabile, hanc donationem, vti ob causā, ac migrantem in naturam contractus onerosi, *Mart. cons. 145. num. 51.* vel vltro, citroque obligatorii *Gargiar. cons. 13. nu. 37. tom. 1.* hoc est dationis insolutum, permutationis, & cōpensationis, *Reg. Sūfel. decis. 315. n. 3. Intrigliol. sing. 88. lib. 3. nu. 40.* vtpotè ex se habentem robur, iustamque validitatem, *Clar. §. donatio, qu. 16. versic. sed numquid, Gayll. obseru. 120. n. 4.* nullo vnquam pacto posse à variatione, vel donātis pœnitentia

al-

alterari, aut mutari, *l.1.* vbi *gl.verb. nō actus, C.quādo liceat ab empt.Cald. Pereyr.de empt.& vend.cap.28.n.18. lib.2.ac cap.246.n.5.Rub.dec.318.n. 18.tom.2.in tom.decis.ab anno 1618. vsq.ad* 23.neque ingrati animi prætextu, *Viu.decis.450. num.5.* & post alios, *Intrigl.citat. singul.88.lib.3.n.* 40.neq; ratione læsionis, dūmodo ea non sit enormissima, *Cagnol.in l.2. num.195. C de rescind.vendit. Rub. ibidem, num.19.Bart.cons.90.num.9. lib.1.* cum irreuocabile sit, quicquid ex contractu debeatur, *Bald.in l. qui se patris, C.vnd.liber.Afflict.in const.ea quę ad Decus.*

Seruādi sūt contractus etiā inter Barbaros, *Caren.res.174.* ius semèl acquisitum nequit tolli, aut reuocari absq; voluntate acquirentis, *l.2.ff. de his qui sunt sui, vel alien.iur. l.fin. ff.de pact.l.id quod nostrum, de reg.iur. l.habere in fin.ff.de euict. Nouar.q.forens.2.num.2.& q.14.num.8. Petr. Quesad.dissert.13. num.65,* etiam si acquisitum sit vi donationis, *Hartam.Pistor.obser.41.num.8.* Conuētio, quæ duorum in idem consensu conflatur, nequit consensu vnius, & alterius dissensu dissolui, *l.3.l.6.& seq.C.de rescind.vendit. l.sicut, C.de action.& obligat.* quāuis originē traxerit à gratia, vel priuilegio, *Nouar. mem.q.84.n.15.* Cōtractus, qui à pura volūtatis libertate prodeunt, vbi prodierint, ab honesti necessitate sustinentur, *Barz.decis.Senen.23.n. 18.& decis.36.num.29. ac decis.40. num.10.* sint licet contractus donationis, *Rot.Roman.apud Roxam decis.49.nu.2.* neq; vrget doctrina *R.de Marin.cit.n.3.* quia nō loquitur, neque intelligi potest, nisi antequam eligatur oppidū à Barone in Cameram reseruatam, & antequam pacificatur Vniuersitas donationem; tūc enim procedit regula, quod beneficium non confertur inuito, at vbi beneficium sibi collatū quis acceptauerit, in eiusq; antidoram se obstrinxerit, nequit reluctari, *Cyriac. controu.452.num.15.17.& 31.* aut reposcere pecuniam, quæ acceptata à donatario in recōpensā, facta est omninò res propria donatarii titulo mercedis, *l.Attilius Regulus, ff.de donat.Giurb.obser.100.sub n.3.* Donatio enim, quæ exigit repensionē, & obligat donatarium ad retributionem post acceptum à donatario beneficium, & postquàm debitum eo respectu donatori fuit constitutū, spoliatur natura beneficij, ac lucri, & vestitur qualitate contractus, & vicissitudinariæ obligationis, vt latè docet *Cyriac.contr.270. nu.11.*

Et sanè si nequit Baro electionem à se factā alicuius oppidi in Camerā reseruatā reuocare, etiā ingrati animi vitio, vt lepidè notat *Mut.Surg.memor.f.309.* nō erit, nisi iniquū, si oppida pro libito possent donationes in retributionem dictę electionis factas reuocare; cum in singulis actibus seruari debeat æqualitas, *Anton.Guber.Costan.de dot.cap.6. nu.4. in tract.tom.9.fol.400.* idque potissimū in contractibus, *Fabian.de Mōt. de empt.& vendit.q.8.nu.8. Moron. de fid.treg.& pac.q.169.nu.14. Vulpell.de promiss.de non offendēd. q.79. num.5.Nouell.de iur.prothomis. §.7. num.47.in tract.tom.17.fol.44.*

Neque id concedendum, quia Vniuersitas sit; etenim quando donatio est antidoralis, irreuocabilis redditur, etiam si facta foret ab administratoribus, vt post *Tiraq.* docet *Vrsill.ad Affl.mem.decis.101.sub n.1.*

Nec demum quia donatio sit correspectiua, valet donans quando velit eam reuocare; durante enim causa donationis, donatio etiam duret, oportet, & permaneat effectus, cuius causa perdurat, *Rub. decis. 331. num.16.tom.2.decis.ab anno 1618.*

Nè secundum quidem motiuū admilitare, aiebam, stante quod amise-
183 rint oppida, quæ sūt Cameræ re-
seruatæ, post nouam situationem

lu-

lucrum trium partium (quarum immunitate illæ fruebantur, vltra immunitatem hoſpitandi milites) ex triginta vno aſſibus, quos ſinguli foci huius Regni ſoluebant pro præſidijs, quæ vocant fixa, vt aduertit *Io.Lagan. ad Ronit. in prag. 3.de milit.lit.A.*

Etenim ex hoc nequeunt repręſentari præiudicia, ſed fauores: quia,cùm ſublatum fuerit à toto Regno onus præſidiorum,Vniuerſitates,quæ sũt Cameræ reſeruatæ, bono publico contentæ eſſe debent, & frui proprio; ſic enim leuantur etiam ab altera tertia parte,quam perſoluebãt. Neque ideo debent deteſtari,quod ſint Cameræ, ſi id prodeſt in actu, quoad hoſpitationem actualem, & in potentia,quoad futuros,aut certè poſſibiles caſus,ſi rediret fortaſſis impoſitio.

Neque vndequaq;veritate nititur,huiuſmodi impoſitionem incluſam eſſe in quadraginta duobus carolenis pro ſingulis focis. At eſto;cùm priuilegium Camerę reſeruatæ conſiſtat tantùm in immunitate ab actuali hoſpitatione, non item in exemptione à contributionibus pro pręſidijs fixis, vt aduertit, plurieſque determinatũ è R. C. S. refert *Mut. Surg.ad fratr.in adnotat.pag. (mihi) 406.verſ.octauo.*Et inſinuauerat primùm *Marc.Anton. Surg. eodem tractatu lib.1.cap.23.n.42.*ac tuetur *D. Reg.Ronit.in mem.pragm.3.de milit. num.*14. ad nihil aliud obſtringũtur Barones,quando ſuas partes adimplẽt,vt priuilegiũ ſeruetur cũ effectu in caſu hoſpitationis militũ,atque in hoc tuentur oppida nominata, *Nouar.de grauam. grauam.*144. *num* 4.*&* 5.& quando oſtẽdunt, nihil in hoc fuiſſe derogatum per mutationes, quæ acciderũt,veteris vigoris.

Accedit, præ ærumnis, vt infrà,quas actualis hoſpitatio inferre poteſt,vel parui, vel nihili pẽdendum paruulũ illud lucrum, à quo decidiſſe, queruntur Vniuerſitates, *l.pupillus,§.ſi ego, ff.ad l.ſalcid.*vel ferendus eſt caſus, qui, cùm acciderit poſt perfectam conuentionem,nequit contractum alterare, nec pactorum, quæ priùs ſtabilita erant, conditionem mutare, dùm,vt ſtet conuentio,ſeruetur que etiam in præiudicium priuilegiatorũ,ſat eſt, ſi non appareat læſio tempore,quo factus eſt cõtractus,*l.de fideicommiſſo,C.de trãſact.l. verum,§.ſciendũ, ff.de minor.Odd.de reſtit.in integr.p.1.quaſt.4.art.6. Pinell.in l.2. C.de reſcind.vendit. p.2. cap.1.num.7.verſ.nec reſtituitur minor ex euentu*, *Berous conſ.*138.*nu.*17.*vol.*3.*Honded.conſ.*34.*num.*43.*vol.*2. *Canoniſtę in c. cũ dilecti*, vbi *gloſ.tit.de empt.& vendit.*& ita pluries iudicatum referunt *Guid.Pap. deciſ.*157.*Magon.deciſ.*62. *num.*13. *Mart.compilat.tom.*3.*ſub tit.lęſio*, cũ haud habeatur ratio accidẽtiũ,quæ ſuperueniunt,ſi tempore contractus iuſtitia, & æqualitas ſeruetur, *Calder.conſ.*5. *Iaſ.conſ.*54.*num.*5.*verſ. & per hoc non,vol.*1.*Tiraq.de retract.obſtat.conſanguin.§.*7.*glo.*1.*n.*1. quos ſequitur *Mart.conſ.*158.*n.*24. & ſentit *Caren.reſol.*170.*num.*3.

Quis enim enarrare poterit ærumnas, & mala, quæ ex militum hoſpitijs proficiſcuntur, quæ miſeri incolæ ex illorum proteruia ſentiunt, atq; illud pulchrum,& optimum ius Iuſtiniani *in l.* 2. C. *de metat. & epidematicis,lib.*12.haud ſeruari,imò totum oppoſitũ ingemit *Luc.in princ. eiuſdem legis* malè ſeruari clamans ob iuſtitiæ neglectum, ob peccata prouincialium,& militum nequitiã, idemquè fatetur ibidem *Io. de Platea* in hæc verba prorũpẽs: *ſtipẽdiarij depopulãtur Comitatiuos, ideſt Ruſticanos,in quantũ poſſunt, auferendo eius victualia pro ſe,& equis, milites namque, vt experti fuimus, cùm ad hoſpitia accedunt,non vt milites,ſed uti latrones,atque viarum graſſatores in-*

infelicium incolarum bonis, & honori inſidiantur, & Bud. in pandect. pag. (mihi)460.hæc de militibus verba profert: *Quo verbo vocari poteſt noſtro tempore militum improbitas pagatim graſſantium, qui quàcumque iter faciunt, impudentiſſima petulantiæ veſtigia ad finem anni vertentis impreſſa relinquere ſoliti ſunt, uſquè adeò omnia diuexata, omnia hexanſta, omnia diſiecta, quaſique grandine, ac procella proculcata, obtritàq; digreſſis illis viſuntur, ſimul ignorante Principe, ſimul ijs, quos editiore loco poſitos hic turbo percellere non poteſt, nihil ad ſe attinere eam calamitatem interpretantibus*: hæc *Budæus*. Dicebat propterea non immeritò Ludouicus XII. Rex Galliæ, Colonos miſeros paſcua eſſe militum, milites paſcua dæmonū, teſte *Arnold. Ferron. de reb. geſt. Ludouic. XII. pag. 75. lib. 3.* quē refert *Chriſtoph. Cruſii de indic p. 3. c. 13. ſub n. 42.* nil proindè mirum, ſi eorum ſcelera ſubſequātur atroces euentus, *Paucer. de diuinat. pag. 39.* & ſi ipſi Reges ob illa impunita relicta, à Deo ſeueriſſimè puniuntur, vix eſt, quod victoriæ ſpem ſibi facere queant, quomodò enim qua fœlicitate diris onuſtus miles execrationibus, *Caſſan. in catal. glor. mund. p. 5. pag. t 13.* quomodò Dei promiſſio *in Samuel. 3. & 4. Reg. 10. Hyerem. 9.* & alibi, euenire poteſt in bonum, & finem exoptatum ſceleratis, & impijs Militibus? Alphonſus Siciliæ Rex, & Neapolis I. Ferdinando filio ſuo naturali contra Florentinos miſſo ſeriò interdixit eiuſmodi reatus, Deum fauere actionibus iuſtis etiam priuatis in militia, dictitans, ac non mediocre momentum rebus bellicis adferre actiones honeſtas, refert *Libau. in declam.* et *Xenophon. in Ageſilao* vbi iura colunt milites, arma tractant, diſciplinam meditantur, & exercent, quomodò probabile non eſt, omnia plena eſſe bonæ ſpei? Et *Socrates orat. 8. ad Archidam*, *Ego inſuper*, dicebat, *in nullis ſocijs plus eſſe præſidij, & conſtantiæ puto, quàm in iuſtis actionibus: cōſentaneū enim eſt etiam Deorum immortalium beneuolentiam non defuturam.*

At qui multò plura, ac maiora lepidè, eruditèq; coaceruata tā ex noſtratibus, quā ex aliarū ſciētiarū prędictis Authoribus, contra milites hoſpitandi abutentes nè dum leges, ſed prædonū ad inſtar, videat, et nè legere tędeat copioſiſſimū *Neuizan. in ſylua nupt.* ver. *ſi nubēdū, lib. 4. verſ. non obſtat ergo primum, à n. 14.* vbi ad ſaturitatem de omnibus, quę à militibus in hoſpitando dirè, et crudeliter fiunt, et de obligationibus, ad quas hoſpitari debentes, tenētur, necnō *Paris. de Put. de ſindic. pag. 51. & ſeq.* Et antiquitùs milites latrones vocabātur, ex *Varrone de re milit.* quod nomen, quia mali ominis erat, fuiſſe poſteà immutatū, ac in deſuetudinem abijſſe, teſtatur *Thom. Act. de ludo ſcacchorum. q. 3. princip. n. 21. & 22.* vbi ſubiungit, quod, licèt communiter feratur

Nulla fides, pietaſque Viris, qui caſtra ſequuntur.

Et *Virgilius in prima eglog. in Bucol.* militem vocet impium,

Impius hac tam culta noualia miles habebit.

Attamen, dicendo, totum contrarium videri, et in dubio eos ſic præſumi, neſcio, ſi benè ſentiat, cùm aduerſari videatur dictis per *Luc. de Penn. Ioann. de Platea, & Bud.* in ſupracitatis *locis*, et puto *Actium* in illo *loco* in gratiam ſui tractatus de ludo ſcacchorum pro defenſione ſcacchorum, quos latrūculos appellari obſeruat *Ambroſ. Calepin. ibi* ab eo *citatus* milites tueri voluiſſe; quos dicit fuiſſe vocatos latrones, non quia graſſabantur, ut nomen conſonum rei eſſet, *§. eſt & aliud, inſt. de donat.* ſed dicebantur lattones, quaſi, ſubiungēs, illud nomen latronis, tran-

transsiuisse in actuarios, quia valet consequentia, actuarius, ergo latro, tàm in M.C.Vic. quam in alijs Regni Curijs, ex *Carauit. in Rit.*311. 2.*not.*salua tamen pace bonorum, quorum honor illæsus remaneat.

Hisque confert expositio *Glos.in l.denotum,C.eod.tit.de metat.*verbo, *metator*,idest *miles*,quasi quod iste metiatur bona pauperũ, quamuis metor dicatur,qui arbores disponit,ac ordine quodam situat;Item qui locum futuro ædificio,ac Castris collocandis meritur,aut qui agrum, aliumue quemuis locum in certas distribuit partes,vt in verbo *metior*, declarat *Calepinus*, quem sæpè laudare solebat *Angel.Pisanellus*,teste *de Franch.dec.*662.*n.*17. vbi & ipse *Calepin.*adducit,ac ex verbo metari metatores,& sũt idem,quod mẽsores,qui secũdũ *Vegetiũ lib.*2.*c.*7.quẽ allegat *Bud.in reliq.annotat.ad pandect.fol.*(mihi)247.*lit.I.* sunt,qui ad podismũ dimetiũtur loca,in quibus tentoria milites figant, & *Nonius Marcell.de proprietate sermonũ c.* 2. *n.*528.allegat *Coel.Annal.lib.*3. dicentem. *Omnes simul terram cum classi accedunt nauibus,atque scaphis egrediuntur, castrametati signa statuũt Vndè hodieq;metatores dicimus.* Vel qui hospitia In Ciuitate pręstãt; cuius rei maximus erat in Romanis castris vsus,teste *Polybio*.Itẽ,qui diuersoriorũ,& hospitiorũ loca designant,quos vulgò Marescalcos hospitiorum,& ferrarios appellari dicit*Briss.de verb.signif.*in verbo *metator*, vbi subiungit, *eas deputatas manu sua, singulis domus denotasse, & postibus hospitaturi nomen adscripsisse*,vt ex *l.*1.*d. tit.de metat.* Et ad idem tendit explicatio *Luc.de Pẽn. in rubr.*sed *Odofred. in l.*1. *eiusdem tituli*,dicit,quod metati milites dicuntur, quia metiuntur, idest certũ dant Castro,& custodiũt, ac capiũt; Sed Epithematici dicuntur illi, qui militibus cum assignant hospitia, metiuntur, & diuidunt hospitia inter dominos,& milites,quæ diuisio quomodo sit facienda, docet *Text. in l.*2.*eiusdem tit.* in qua electionẽ, et maiorem partem domino relinquit,et nonnulla alia circa metatores, et dispòsita circa ius hospitandi, ac de Romanis castramentationibus est videndus *Claud.Col.de iure,& priuileg.milit. cap.*36. vbi notauit epithematica vocare collationem pecuniæ, quam à ciuibus extorquebant milites,vt hospitio renunciarent, et aliò tectum quærerent.

Insuper *Virg.in* 12.*Aeneid.in princip.* nuncupat venatores latrones, illis carminibus:

Tum demùm mouet arma leo, gaudetq; comanteis

Excutiens ceruice Toros,fixumq; latronis

Ibiquè *Fabrinus* optimus *Virg.* interpres explicando illud verbum *latronis*, idest *venatoris*, nec nõ illud verbum esse Græcum nam λατρεύειν significat seruire mediante mercede,vndè latrones milites appellantur, qui stipendijs in militia deseruiunt,prout antiquitùs, etiam venatores pretio recepto eorum vendebant labores,et *Varronis* memoratam æthymologiam adducit,fuisse dictos latrones, quasi laterones, quod sint circa latera Regũ, et eos hodiè vulgò appellari *Laberdieri, Sargenti, e Ministri*, sed *Plaut.* demonstrat latrones esse milites, ad militandum cõductos,sub illis verbis: *Rex me Seleucus misit ad conducendos latrones*;et *Sex.Pomp. Fest.de verb.signif.inter Authores latinæ linguæ,fol.*(mihi) 304. *num.* 40. dicit, antiquos eos appellare latrones, qui conducti militabant ex dicto Græco vocabulo,at nunc notat,appellari viarum obsessores, quod à latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur.

Et tandem pro obseruantia donationis,

nis, sufficit, si duret vna causarum,
184 quæ fuerunt, vel motiuæ, vel finales, licèt aliæ re uera causæ tunc adfuerint, & hodie cessent, *Nouar. decis.* 139.*nu.*16. *Tiraquell.in tract. cessan.caus.cess.eff.lim.*7.*n.*1. *lim.*12. *lim.*16.*& lim.*22.

His tamen non obstantibus, certissimũ est, hodie non esse locum Cameris
185 reseruatis, itaut in releuiorũ liquidatione R.C.dicit: *In futurũ baro abstineat cum restitutione exacti*, & pro Vniuersitatibus in dies ab eius Tribunali prodeunt prouisiones.

Et quidem non dominantium libido, non Regum sitis tributa imponit,
186 sed Reipublicę tuendæ necessitas, vt ait *Tacit.in* 4.*histor.*ibi: *Nec quies gentium sine armis: nec arma sine stipendijs, nec stipendia sine tributis haberi possunt*; & post ipsum *Iustinianus Imperator in nouell.* 159.*cap.*2. *de Prouincial.* ibi: *Non enim aliter cõseruare licet Rẽpublicã, nisi præstationes sint, & importentur in publicũ: ex quibus, & militares nutriuntur copiæ, vt resistatur hostibus, ac per agros, & vrbes agantur excubiæ, perfruuntur item alij ordines attributis sibi salarijs; reparantur quoque muri, & vrbes: deniq; omnia alia proueniũt, quæ communem concernunt subditorum vtilitatem*, quæ si modum excesserint, non solùm grauia, & intolerabilia fiunt populis, & pleraque damna, ac ærumnas gignere solent, quas recensent *Tacit. in* 2. *histor. Gregor.Tholos.syntag. lib.*2. *Cokier. in Thesaur.polit.cap.*10.*Bodin.de republ.lib.*6.*à fol.*1027. & diximus in *rit.*261.*sub num.*12. *lib.*2. Verùm etiam ostendent, non esse ad publicum bonum imposita, sed ad explẽdam imponentium ingluuiem, vt exemplo Achei, Regis Lidiæ, adnotauit *Bodinus loc.cit.* & gloriã Principis comminuet; vnde Vespasiano tradit *Sueton.Qui nõ cõtentus omissa sub Galba vectigalia reuocare, noua, grauia, & sordida addidit, & duplicauit.* Sicuti tributorum diminutio, vel alioquin infamia laborantibus gloriæ est, *Marcell. lib.* 25. & *Eutrobius in lib.* 30. id innuunt in Imperatore Iuliano: *Qui fuit tributorum, quantùm fieri posset, suppressor, mediocrem habens ærarij curam*; in quo enitendum esset Principibus, vt ait idem *Tacit. Quorum præcipua rerum sunt ad famam dirigenda*: nàm *pecunijs illicitè conquisitis*, (ait *Vnaremont de Heremberg. tract. de Regni subsid.*) *Principes plus sibi inuidiæ, quàm virium addunt, & se continuis populorum querelis implicant.*

Fridericus Imperator vnus inter cæteros, qui huic Regno præfuerunt, arguitur, vt inexpletus, atq; auidus præter alios defectus relatos à *Bart. in auth.si verò, Cod.de hæret. & manich.Dec.in auth. cassa, C. de sacros. Eccl. Par.de Puteo de sindicat. tit.de excess.Regum.*& *Affl.in prælud.Constit.Regni quæst.*1.21.*&* 22.pro quibus excõmunicationis vulnus passus est, vt habetur in *c.ad Apostolicę. de sẽt.et re iudic.in* 6.referũt *Ricc.de Regib. vtriusq; Siciliæ*, & *Sigon. de Regn.Ital.lib.*17.*&* 18. is enim non cõtentus, tam multis vectigalibus, quæ exigebantur in hac Vrbe, & Regno, alia penè innumera adiecit, quæ *Isern.in Constit.Quãto cæteris, de decim.*vocat noua iura Dohanæ.

At oh admirandam nostri Regis clemẽtiam! ea tãtùm imponit tributa,
187 quæ vel ipsemet populus cognoscit pernecessaria: ea iubet vectigalia, quæ vel absq; iussu animo hilari, libẽtiq; subditi pro Reipublicæ tuitione, persoluerent, quin pijssimi nostri Reges nedùm militum etiam nouæ militiæ, vulgò del battaglione, audaciã peculiaribus Regni sanctionibus diris pœnis admodum refrẹnarunt, sed & proprijs sumptibus cãpestres per Regni Prouincias
188 substentant, & aliũt, quibus quàm enixè imperant, nè molestiis quouis prætextu afficiãt Vniuersitates,

ciuesque, & tam Excell.Proreges, quàm DD. Collateralis Consilij Regentes, semper omnimodam obseruantiam demandant,& ego, dum præsideo huic Theatinæ Prouinciæ, & dum simul præfui Aquilanæ Excellentiss. Domini Rescripto, dato à Iustitię Scrinio die 21. Octobris 1679. Ill.Ducis Montis Calui Pręsidis durante absentia, adamussim obseruari iussi, iubeoq; singulis diebus audacter, plectendo acriter Milites, minùs iusta obseruantes, monēdo vtriusq; Prouinciæ Ministros, vt velis, remisque incumberent, ac omnem eorum sedulitatem adhiberent, vt à cunctis tam sancta, tam iusta mandata seruarētur, aliter eorum conscientia redargueret, ac stimularet ipsos eorū culpæ, necnō ad integram restitutionē coram Deo, qui nec fallit, nec fallitur, tenerentur. Scribebam Theate, quarto idus Decembris M.DC.LXXIX.

RITVS CCLXXIV.

ITem Curia ipsa cōponit de quolibet maleficio, saluo iure partis: excepto crimine hæresis, & læsæ Maiestatis.

SVMMARIVM.

1 *Ritus excipit crimen hæresis, omni alio truculentius, ne Curia componere de illo valeat.*

2 *Huius criminis ethimologia indicantur, atque definitio.*

3 *Explicatur an aliud sit quærere, si actio sit hæretica, & aliud an agens actionem hæreticam sit dicendus hæreticus?*

4 *Excipitur à Ritu dūtaxat hæreticus formaliter, & an materialiter?*

5 *In infidelibus nō cadit hæresis, et infrà.*

6 *Differt hæreticus formaliter ab apostata, & quis apostata dicatur?*

7 *Ritus complectitur tum Apostatam fidei, tùm hæreticum.*

8 *Differt hæresis ab infidelitate, & an grauius peccatum sit illa, an ista?*

9 *Incidit facile sortilegus in sortilegij crimen, & quid hoc sit?*

10 *Sortilegia alia dicuntur hæreticalia, alia non, & quæ sint, ac in quas species diuidantur?*

11 *Quare dæmon tot sortilegiorum genera inuenit, qui dolos semper intendit? & exemplum recensetur Regis Scotiæ.*

12 *Species hæreseos est necromantia.*

13 *Qui sint necromantes? & ad quæ tendant?*

14 *Potissimum ad flectendam alicuius pudicitiam.*

15 *Ad quid condita sint Regni leges?*

16 *Quæ fides habenda sit amatorijs poculis? & multa de huiusmodi poculis.*

17 *Solent dupliciter fieri intra, & extra corpus.*

18 *Quæ dicta sunt de incantationibus ad amorem, intelliguntur, & ad odium.*

19 *Operationes huiusmodi nituntur pacto cum dæmone inito.*

20 *Hoc pactum duplex est expressum, & tacitum.*

21 *Affines necromanticis sunt striges, quæ quare vocentur quoque lamię, & quę agant?*

22 *Blasphemia contrahitur hæresis, illamque multifariā DD. definiūt, ac explicant.*

23 *Quæ sit hæreticalis, quæ non?*

24 *Tantum facinus multis pœnis coercetur.*

25 *Nonnulla verba, quæ recensentur, an præportent blasphemiam? & remissiuè.*

26 *Hæreticæ prauitatis criminis iudices sunt Diœcesanus Episcopus, & Inquisitor à Sede Apostolica deputatus.*

27 *In hoc Regno, quod nullo tempore huius criminis passum est rugam, non adest vt alibi Tribunal S.Inquisitionis, sed residet in eo tantū ge-*

generalis Commissarius S.Officij, Neapolisque Ciuitas semper extitit exemplo Orbi de cultu veræ fidei, & illam assumptã à Diuo Petro nunquam dimisit.

28 *Quare inter tot huius Regni iura municipalia nulla appareat Cõstitutio condita de hereticis agens? & casus* SS.*Inquisitionis recensentur remissiuè.*

29 *Ad quẽ Iudicem spectet cognitio sortilegij hæreticalis, vel non hæreticalis?*

30 *Quid seruetur, siue in Necromantia, siue in sortilegijs?*

31 *Quæ verba attendenda sint in crimine heresis contra denunciatum, & si prolata fuerint per ignorantiam, simplicitatem, vel iocosè?*

32 *Maximè attendenda sunt facta denunciati, & probatio ex istis facta euidentior est, quàm verbis.*

33 *Crimen hæresis est crimen publicũ.*

34 *In eo ipsemet accusator an admittatur in testem?*

35 *Leuiores probationes in hoc crimine, quàm in cæteris admittuntur.*

36 *Quæ diligentia vti debeat Iudex ad indaganda sortilegia?*

37 *Hæreticus an possit cogi, vt redeat ad fidem, metu mortis incusso, quã euitabit, si verè pœnitens ad fidem redierit, & aliàs qua mulctetur pœna?*

38 *Quæ sit pœna sortilegorum patrantiũ sortilegia, vel hæreticalia, vel non hæreticalia?*

39 *Pœna blasphemiæ hæreticalis, & non hæreticalis indicatur.*

40 *Ritus excipiẽs in componendo flagitiosos, hæretica labe fœdatos, an excipere videatur crimina non hæreticalia?*

41 *Indistinctè ex Regni pragm. denegatur blasphemantibus admitti ad compositionem, & casus in generali visitatione* Excell. *Proregis recensetur.*

42 *Quid in blasphemante in Sanctos? inquiritur, & contraria ad inuicem recensentur opiniones, ac affirmatiua sustinetur.*

43 *Vt incurrat blasphemans in pœnam, necesse est, quod solitus sit blasphemare.*

44 *An ab illa sit immunis, si ex ioco, nimia iracundia, etiam in ludo, vel à dormiente, demẽte, vel ebrio fuerit blasphemia prolata, & quid si à nobili?*

45 *An indistinctè denegetur compositio in blasphemia crimine?*

46 *Crimen læsæ maiestatis diuinæ comparatur illi flagitio, per quod vrbes equata iacere videtur, quod est crimen læsæ Maiestatis humanæ?*

47 *Eius definitio traditur.*

48 *Diuiditur in primo, & secundo capite, quæque crimina ad primum, quæque ad secũdum referãtur? remissiuè.*

49 *Huiusmodi execrandi criminis reus vltimi supplicij pęna plectendus.*

50 *In abolitione, seu indulto generali an veniat hoc crimen?*

51 *An receptator huius criminis Rei?*

52 *Præter mortem naturalem amittit reus omnia bona, quæ fisco applicantur.*

53 *An feudalia bona?*

54 *Aperto feudo ex rebellione an obstringatur ipse dominus ad soluẽda debita à feudatario contracta?*

55 *Quid si cum assensu?*

56 *Memoratur* Consil.Carleual. *indicato loco opinio, & hodierna obseruantia adducitur.*

57 *An feudis, ob feloniam in dominũ cõmissam, priuetur nedum patrãs, sed filij, & agnati? latè ad libellam isthac reuocatur quæstio, ac iura feudalia, et* DD. *illa tractantes dispunguntur.*

58 *Sepe solet filius similis esse patri, cuius est caro aucta, & alia ad rem.*

59 Tex.in cap.1.§.deniq; quæ sit prima cauf.benef.amitt. *loquatur nè tam de feudo paterno, quam nouo?*

60 *In feudo nouo qui succedant?*

61 *Perpenditur, & declaratur* Glo.*es-*

fatum in mox mem.c.1. §.deniq. *& quam opinionem fuerit sectata?*

62 *Opinio pro agnatis adducitur, declaratur* Isernia *in locis memoratis.*

63 *Propugnatur hæc in gratiam agnatorum alea, & argumentis ex adverso occurritur.*

64 *Opinio ab* Isernia *verior decantata, vt durante culpantis vita, redeat feudum ad dominum, illo verò naturaliter mortuo ad agnatū, à quampluribus* II.CC.*non est recepta, & rationes dispunguntur.*

65 *An hæc sententia* Isernię,*qui inter vtramque opinionem iter medium eligisse videtur, vti æquior, sit sequenda?*

66 *Solius Principis est inspicere æquitatem, propter quam non potest recedi a iure scripto, & quid in feudis, ac quando debeat deferri? remissivè.*

67 *Inuectiua potius, quam rationes adducta à* Camerar.*indicato loco dispunguntur, ac reyciuntur.*

68 *Vocat perperàm exemplatores illos, qui in huiusmodi re pro domino cū* Iacobo de Ardiz.*concurrunt.*

69 Iacobi de Ardiz.*laudes.*

70 Camerar. *obiurgans contraria opinionis* II.CC.*refellitur.*

71 *Memoratus* textus in cap.1. §.denique *an loquatur in feudo hæreditario? & affirmatiuè* Camerar. *respondit contra omnium opinionem.*

72 *An sit verum ipsius* Camerar.*effatū, esse suam opinionem communem, etiam ex confessione DD. contrarium sentientium.*

73 *Nec* Glos. *nec* Hostiensis Camerar. *insequuti fuerunt aleam, vt ipse putat.*

74 *Opinionem* Isern. Præses Vrsinus *sectatur, &* S.C.*scitum ab eo adductum, discutitur.*

75 *An nepos omninò repellatur à feudo Aui ob feloniā à filio cōmissam?*

76 *Qua pœna mulctetur receptans reos læsæ Maiestatis?*

77 *Carolum I.nimium credulitatis arguunt historici.*

78 *Rex Ferdinandus dotari mandauit filias crimine læsæ Maiestatis dānati.*

79 *Pœna arbitrio reseruata, an extendi possit ad mortem? remissiuè.*

80 *An incidat in hoc crimen læsæ Maiestatis externus, sic non subditus, inquiritur.*

81 *Obici, quod non subditus fiat ratione delicti subditus, occurritur.*

82 *Decisio Regiæ Iunctæ status adducitur in hypothesi, in qua Author fuit aduocatus rei ordine Excell. Domini, & nōnulla de arcanis seruādis.*

83 Io.Ignei *antesignani opinio in subsistēdo, minimè diuinci nō subditū huiusmodi crimine læsæ Maiestatis, sed tātū pura proditionis, examinatur.*

84 *Perpenduntur iura, ac* II. CC. *pro hac opinione, potissimùm* text.in l. vtrum, ad l.Pomp.de parricid.

85 *Grauius est solicitare, quā exequi.*

86 *Extensio pœna fieri an possit de casu ad casum, & quando?*

87 *Reipublica interest, facinora condigno supplicio plecti.*

88 Bal. *prima, & contraria sententia propugnatoris distinctio adducitur.*

89 II.CC.*secunda sententia examināt* Bal.*distinctionem.*

90 *Posita aliqua reponi debent omnia, sine quibus res illa haberi haud potest.*

91 *Ter fuit tota* Sicilia *à Gallis depopulata.*

92 *Tempore seditionū, & belli peruulgato vti licet periculoso Cassii Senatoris verbo apud* Tacit. *indicato in loco.*

93 *Regia Maiestatis fulgor tunc magis emicat, cum lapsis, dignisq; supplicio impertiret veniam, et multa de clementia nectuntur.*

94 *Hominis vilis, & inepti nulla à Principe est habenda ratio.*

95 *Princeps, etsi clemens, non debet in huiusmodi delictis indulgere.*

96 *In*

114 Te-

beat mala fama, de qua loquitur pragm.2.§.13.de monet?

162 *Requisita ad probãdam malam famam.*

163 *In quibus locum non habeãs pœna cõtra monetarios à iuribus indictę?*

164 *An contra mandantem?*

165 *Puniri ne possit mandans, non constito de mandatario?*

166 *Mandantem non teneri de homicidio, nisi constet de mãdatario, quomodo sit intelligendũ, quid de mãdatario incognito omninò incerto, vel incerto solùm nomine, vel persona?*

167 *De primo, ac secundo mandante in homicidio, & vtrum secundus mandans dicatur mandatarius respectu primi mandantis?*

Deficiẽte mandatario deficere corpus delicti, non esse simpliciter verũ. Et quãdo possit, ac dicatur constare de mandatario per coniecturas, si cõstat de mandato, & possit deueniri ad sententiam cotumacialem, siuè foriudicationis?

168 *Qua pœna puniantur exercentes alchimiam?*

169 *Nonnulla pro huius artis notitia traduntur.*

170 *Vanus an sit labor iste?*

171 *Alchimia an sit ars?*

172 *Qua pœna mulctentur gẽmas falsas componentes?*

INter immanium scelerum cateruam, quod impudentissimum extollit caput præ cæteris, crimen

1 est, quo Diuina Maiestas læditur. Quod enim hoc flagitio truculentius effingi potest nefas? Crimina omnia ab vno læsæ Diuinæ Maiestatis crimine vincuntur, *argumen. tex.in cap.quid autem 20.quęst.3.*ibi: *Quid autem iniquius est, quàm impia sapere?* Hinc est, quod in hoc Ritu, licèt Curia ipsa componat de quolibet maleficio, saluo iure partis, crimen hæresis excipitur. Vt autẽ innotescat meliùs, quinàm facinorosi excipiantur ab hoc ritu, pauca de læsæ Diuinę Maiestatis crimine, dicturus, postmodùm de humanæ, delibare hic libet.

Hæresis igitur nomen deducunt nonnulli à verbo *Erro erras*; hinc hære-

2 ticus quasi errans à recto apud *Io. Andr.in cap.firmissimè,num.2.ext.de heret.*& ibi *Ant.de Butr. nu.6. Abb. post num. 3. vers. & dicitur heresis, Card.Zabar.num.6.* quæ æthymologia displicet *Marian. Socc. in rubr. ext.de heret.sub num.6. vers.sed hoc mihi non placet*, *Pegna in addit. ad Eymeric.in direct.inquisit.par.2.q.1. versic. alias autem ethymologias, & vers.seq.col.1.Petr.Greg.syntag.iur. lib.33.cap.4.nu.3.* putantibus, quod error abũdè differat ab hæresi. Alij deducunt hæresim à verbo, *ercisco*, quasi qui hæresim amplectitur, ab orthodoxæ fidei vnitate se diuidat, ità ex allegatis per *Albericum in rubr.C.de heret. num.8. Io.Andr. in dict. cap.firmissimè,nu.2.* multisq; alijs, quos pleno calamo refert *Farin.de heres. q. 178. num. 33.* Nec defuerunt II. CC. qui hæresim à verbo *hereo heres* excipiant, quia hæretici suæ hærent opinioni, apud eundem *Farinac.loc.cit.nu.35.* Malũt aliqui dicere, quod hæresis nomen mutuatum est à verbo græco *αἱρεῖν* atq; adeò quod optio, electio, vel secta significatur, pro qua ethymologia *tex. est in cap. heresis, 24.qu.3.* in quo *D.Hieron. epist.ad Galat. cap.5.* hæc ait: *Heresis Grecè ab electione dicitur: quod scilicet eam sibi vnusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem*, consonat, quod ait *S.Isidor.sent.lib.1. cap.19.* ibi: *Qui sunt heretici, nisi qui, relicta Dei Ecclesia, priuatas eligunt societates?* Imò etiam apud Ethnicos hæresis pro opinione tenaci de aliquo dogmate electo, sumebatur; ita *Cic. in Parid.*ibi: *Cato in ea est heresi, quę nullum sequitur florem orationis.*

Quamcumq; tamen habeat ethymologiam

giam, oppidò placet, inter cæteras, definitio illa; qua quidam voluerũt nobis illam explicare; nimirùm: *Heresis est dogma, fidei orthodoxę contrarium scienter, & pertinaciter à Christiano creditum, seù asseveratũ.* Dixi, *scienter*, quia si quis aliquod crederet, quod fidei orthodoxæ aduersetur; credẽs tamen illud fidei esse consentaneum; errore potiùs inuolueretur, quàm hæresi, secundùm *Innoc. in cap.* 1. *num.* 7. *de summ. Trin. & fide Cath. nu.* 18. vbi etiam *Io. Andr. num.* 26. in verb. *implicitè, Ant. de Butr. num.* 9. *& n.* 11. *vers. in determinatis autem. Imol. post num.* 11. *Abb. num.* 15. *& Card. Zabar. post num.* 7. *vers. decimo quęro. Hostien. in summ. de heret.* §. *qualiter deprehendatur, num.* 4. *col. fin. nàm & si disputando. Angelica in summ. verb. fides, num.* 6. vbi ponit exemplum in quadam vetula credente, Trinitatem esse vnam fœminam, sic credens ab Ecclesia teneri, cum multis alijs DD. quos citat, & sequitur *Farin. de heres. q.* 179. *nu.* 1. quæ fuit ratio, cur prima æthymologia displicuerit *Mariano Socino*, & alijs suprà citatis. Dixi, *pertinaciter*, quia si quis deceptus aliquid contra fidem crederet, & admonitus ab errore desisteret; vtiq; non esset hæreticus, cùm ad hæresim pertinacia requiratur, *D. Thom. qu.* 11. *art.* 2. *Bart. in l.* 1. *C. de heret. Clar. in pract. crim.* §. *heresis, num.* 2. at si post admonitionem persisteret, censeretur hæreticus; quia error non esset solùm in intellectu, sed & in voluntate, in qua pertinacia consistit, *Paul. Ghirl. in tract. de heret. q.* 1. *num.* 6. *Petr. Greg. syntagm. iur. p.* 3. *lib.* 33. *cap.* 4. *num.* 16.

Hinc colligitur, quod aliud est quærere, an talis actio sit hęretica, & aliud,
3 an agens talem actionem hæreticã, sit dicẽdus hæreticus. Ad hoc enim, vt statuatur, an illa actio sit hæretica, inspiscitur tantùm actio in se; quæ si aduersetur orthodoxæ fidei statutis, vtique actio hæretica deberet dici. Quo ad secũdum, nimirùm an agens talem actionem hæreticã, sit dicendus hæreticus; non sufficit inspexisse, actionem in se consideratam esse hæreticam, vt quis declaretur hæreticus; sed necesse est videre, an agens talem actionẽ sciuerit esse hæreticam, atq; adeò an sciens fecerit? Itaq; si sciens talem actionem esse hæreticam, fecerit; nulla dubitatio est, quod agens sit declarandus formaliter hæreticus; at si nesciens, talem actionem esse hæreticam, eam fecerit; certè non erit dicendus hæreticus; vel saltem, si Philosophorum more loqui liceat, esset hæreticus tantùm materialiter, vide *Martin. del Rio disquisit. Magic. lib.* 5. *sect.* 15. *lit.* E. In hoc autem ritu in illis verbis: *excepto crimine heresis* arbitror, non ex-
4 cipi hæreticum materialiter, cùm propriè non sit hæreticus; sed tantùm hæreticum formaliter; nempè illum, qui & si sciret, actionem esse hæreticam, eam tamen fecisset. Excipi enim à compositione est pœna, quæ strictè est intelligenda, ad *tex. in l. pæne. ff. de pæn. cap. in pænis.* 49. *de reg. iur. in* 6. *cap. ex literis, de constit.* & cùm hæc pœna verificetur in priori contra hæreticum formaliter, non debet extendi ad alium casum hæretici materialiter, *l. factũ cuique*, §. *in pænalibus, ff. de reg. iur. cap. in pænis, eodem tit. lib.* 6. Dixi à *Christiano*, quia in infidelibus non cadit hæresis; quod indicat secũda,
5 superiùs allata, ęthymologia, quæ hęresim diuisionem interpetratur; quia nequit dici diuisus infidelis, qui nunquam fuit coniunctus Ecclesię. Quamobrem neq; Iudęus, neque infidelis, si contra fidem sentiat, hęreticus dicitur, & pœnę, cõtra hęreticos statutæ, nullum contra eos locum habent, *Farin. de heres. q.* 178. *num.* 128. atq; adeò neq; con-

tra infideles, ac iudęos vindicat ſibi locum Ritus noſter. Differt hæreticus formaliter ab Apoſtata,qui tripliciter fieri poteſt. Apoſtata enim primò dicitur ille,qui,poſtquā emiſit ſolemnem in aliqua approbata Religione profeſſionem,deinde derelicto habitu, poſthabitaque, quam debebat Superioribus, obedientia,redit ad ſæculum;hic dicitur Apoſtata à Religione ; ad hanc
6 ſpeciem reducitur ille,qui initiatus rite ſacris ordinibus , poſtmodum ſubtrahens ſe ab obediētia,ſuo debita Ordinario , etiam poſt trinam monitionem declarat ſe velle eſſe laicum , vel ducendo vxorem , vel alia faciendo,Clericali ſtatui repugnantia. Secundò Apoſtata eſt ille, qui abnegat prorſus Chriſti fidem; ac pacto expreſſo addicit ſuū corpus, ac animam dæmoni, dæmonē conſtituit ſuum Deum , dæmoni aras,thura , preces,adorationemq; latriæ exhibet;huiuſmodi ſunt Necromantes, Striges, &c. de quibus inferiùs . Tertiò Apoſtata eſt ille, qui ſacra baptiſmatis vnda dealbatus, ſeq; Chriſtianum olim profeſſus , poſtea in totum Chriſtianam fidem deſerens , vel nullum credit eſſe Deum,fitq; Atheus; vel alienā fidem profitetur, apoſtatans à Catholica fide; vt ſi fieret Turca , vel Iudæus,*tex.in l.1. C.de Apoſtat.l.2. C.eod.* Hæreticus autem eſt,qui nō in totum,ſed in aliquo, vel aliquibus articulis à fide recedit ; ac ſe Chriſtianum fatetur,iuxta *Alber.in l.ſi quis defunctorum,num.2. Cod.de*
7 *Apoſtat.*Hic autē Ritus in illis verbis,*excepto crimine hæreſis*,complectitur tum Apoſtatam fidei,tum hęreticum; cùm omnia iura,de hæreticis loquentia,locum etiam habeāt in Apoſtatis fidei ; ita *Odofred. in rubr.C.de Apoſt.n.1. Innoc.in cap.1. nu.2.extr.de Apoſt.* & ibi etiam *Hoſtien.num.2. Io.Andr.nu.4. verſ.ſed primus Apoſtata,Henr.Boich.num.3. verſ.aut quaris de ſecundo*,cum cæteris pluribus DD.quos refert *Farin.de Heręſ.q.183.§.2.n.15.*

Differt etiam Hæreſis ab infidelitate ; Hæreſis enim eſt,vt ſpecies,infide-
8 litas,vt genus.Vnde omnis hæreticus eſt infidelis; quippe quod Catholicæ Eccleſię Hęreticus non ſeruat fidem,quam in ſacro Baptiſmatis lauacro promiſerat.At non omnis infidelis eſt hęreticus:cùm Turca,Saracenus,Paganus, ac Iudæus, infidelis quidem ſit , nullo autem pacto poteſt dici hęreticus;nam hęreſis,vt ſuperiùs dixi,non cadit,niſi in Chriſtiano.Sit autē grauius peccatum, infidelitaſnè, an hæreſis; ac vtra ex iſtis atrocioribus plecti debeat pœnis?Vide *Farin.de hęreſ.q. 197.num.3.*

Incidit,in hęreſim facillime ſortilegus; porrò Sortilegiū,vt nomē ſonat, eſt electio alicuius rei per ſortem.Ac-
9 cipitur etiam pro diuinatione futurorum,vt apud *Horat. de Art.Poet.*

. . . . & diuina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Plinius tamen *lib.18.cap.4.*ſumit ſortilegium pro magicis ſuperſtitionibus.In iure eſt Sortilegium nomen generis,continens Diuinatores,Incantatores, Sortilegos , Idolatras, Magos, Ariolos, Aruſpices, & huiuſmodi, *Zanchin.in tract. de hęret. cap.22.ex num.1. Petr. Gregor.ſyntagm.iur.lib.34.cap.3.ex num.5.Eymer.in direct.inquiſ.p.2.q.42.nu.1.* quos laudat *Farinac.de hęreſ.quęſt. 181.num.3.*

Sortilegia alia dicuntur hęreticalia , alia non hæreticalia . Hæreticalia
10 ſunt,quando inuocatur auxilium dæmonis ad cognoſcendum,vel faciendum ea, quæ de ſui natura cognoſcere,aut facere nō poteſt;quippe,quæ ſoli ſibi referuarit Deus;vt homines creare,aut mortuum reſuſcitare , intima cordis perſcrutari ; attribuitur enim creaturæ,quod eſt

Crearotis propriũ, *Ghirland. de sortileg. q. 10. à nu. 1. Clar. in §. heresis, vers. successiuè quero, Farinac. de delict. & pœn. q. 20. nu. 79. Martin. del Rio lib. 5. sect. 15. Carrer. in tractat. de heret. num. 23.*

Non hereticalia sunt: quandò inuocatur dœmon ad cognoscendum, seu faciendum ea; quę facere, & cognoscere ipse potest, Deo non repugnante; vt homines ad peccata tentare; rerum naturalium virtutes ad conflanda, vel pharmaca, vel venena, indagare; occulta, pręsentia, vel pręterita, pãdere; cùm nihil tribuatur creaturę, quod sit proprium Creatoris. *Ghirlan. in d. tract. de heret. q. 10. ex num. 3. & seqq. Gemin. cons. 54. Affl. super prima par. Const. Regni rubr. 1. num. 17. Abb. in rubr. de heretic. num. 13. Oldr. ad. cons. 210. incip. regularis habet traditio, Farin. loco cit. num.* 80. Intellige dummodo inter dœmonem; & sortilegum non intercesserit pactũ expressum; quo interueniente semper, ac indifferẽter est hæreticale, saltem respectu operantis, licèt non respectu operis. Item dummodo non admisceatur hostia cõsacrata, aut alia sacramenta, vel sacramentalia, *Glos. in c. accusatus, §. sanè, de heret. in 6. Ghirlan. in cit. tract. de sortileg. qu. 10. ex num. 7. Farinac. loco superiùs citat. num.* 83. qui in *num.* 84. ait, quod, si hostia non esset consacrata; etiam quod super eam fuerit celebrata ab aliquo Sacerdote Missa, non est sortilegium hereticale; etsi qui ea vtitur reddatur vehementer de heresi suspectus. Intellige etiam, dummodo non concurrant alia, de quibus *Farinac. de heres. d. q. 181. à n. 1. Martin. del Rio mem. sect.* 15. nec est discrimen in sortilegium hæreticũ, & hæreticale, *Petr. Binsfel. de confess. malefic. prælud. 14. vers. ex borũ Doctorum opinione, Ioann. Azor.* è præclarissima Religione Societatis Iesu, *institut. moral. par. 1. lib. 9. cap. 26. quest. 4.*

Sortilegiũ, vt genus, diuiditur in tres principales species; nempe in Diuinatoriam, Amatoriam, & Maleficã, *Ghirl. mem. tract. de sortileg. q. 2. n. 1.*

Iterum Diuinatoria subdiuiditur in Geomantiam, quæ à terra diuinationem captat, in Hydromantiam, quæ ab aqua, in Pyromantiam, quę ab igne, in Aeromantiam, quæ ab aere, in Necromantiam, quæ à cadaueribus, in Astronomiam, quæ ab Astris.

Diuiditur vlteriùs Diuinatoria in Leconomantiam, quæ occulta, ac futura præscire pollicetur ex figuris quibusdam, in aquæ pelui apparentibus: in Catopromantiam, quæ in speculo; in Crystallomantiam, quæ in Crystallo: in Onicomantiam, quę in pueri impolluti vngue: in Dactylomantiam, quæ in anulo sub quodam sydere fabricato: & in Castrimantiam, seu Pythonissicam, ac in quamplures demum alias species.

Theologi autẽ, vt ait *Martin. del Rio disquis. magic. lib. 4. q. 5.* cùm omnis diuinationis fundamentum dicant esse pactũ cũ dœmone implicitum, quod & tacitum, seu explicitum, quod & expressum; explicitas omnes reducunt ad Necromantiam: implicitas ad sortilegium, & augurium. Quando autem pactum dicatur expressum, & quando tacitum dicam inferiùs.

Hæc omnia sortilegiorũ genera inuenit dœmon; qui, vt implacabilis ho-
11 stis humani generis, non cessat in
diem reperire, quæ ad hominum perniciem tendant. Ac ne mendax habeatur in prædicendo futura, ea sub dubio verborum inuolucro implicat. Fallit omnes, quotquot his artibus vtuntur. Dolos semper intendit, vt sibi aliquid prædæ paretur. Ex innumeris exemplis, quæ possem ad ostendendos hos dolos referre, sat erit recensere infœlicẽ casum Nataloci, Regis Scotiæ. Misit hic Rex ad oracula cuiusdam mu-

lie-

lieris Pythonissę quendam suum familiarem intimum, vt sciscitaretur, quid oracula prædicerent de sua vita, ac Regno? Respondit mulier Pythonissa: Rex Natalocus occidetur. Efflagitante hoc familari, qui fuerat missus, à quonam Rex occidendus esset? subdidit mulier: A te ipso, qui sciscitaris. His auditis, cœpit familiaris cogitare, quid responsurus esset Regi. Volutabat secum: Si dixero Regi, ipsum esse occidendum, & à me; vt sibi caueat, me statim interficiet; Si negauero mulieris oraculum, nempe ipsum esse occidendum, & fortè aliunde id resciuerit: accipiet in testimoniū meæ perfidiæ silentium ipsum. Quò me vertā? aiebat, in quas angustias miser redactus sum! Fugiam? fuga ipsa me accusabit. Pergam imperterritus ad Regem, vt meam detegam animi innocentiam? Mors mihi paratur. Pręstat, quod meæ vitæ consulam, quàm suæ. His dictis tendit vultu hilaris ad Regem; ac oraculorum responsa scire cupientem, incàutum ob id ipsum interimit. Quis ergo credat dœmonis insidijs? Quis hisce artibus vtatur Dæmonis, qui omnia, quæ operatur, omnia, quę adinuenit, ad suum commodum adinuenit, ad nostrarum Animarū perniciem operatur?

Species igitur hæresεos est Necromātia, qua vel diuinari præsumunt per
12 cadauera mortuorum scelesti quidam res futuras, vel hominibus inuisis insanabiles morbos, aut mortem inferre, vel bona surripere. Necromantæ enim sunt, qui, reuocare se posse animas defunctorum cadaueribus, gloriantur, *tex. in can. nec mirum, §. necromantici 26. qu. 5.* ibi: *Necromantici sunt, quorum decantationibus videntur resuscitari mortui, diuinare, & ad interrogata respondere νεκρὸς enim Graecè mortuus, μαντεία, diuinatio nuncupatur;* traditque *Virg. de Mercury caduceo Aeneid. 4.*

Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit.

Tibull. lib. 1. eleg. 2.

Hac cantu foditque solum, Manesque sepulchris
Elicit, & rapido deuocat ossa rogo.

Et *Torquatus Tassus in libro*, qui inscribitur *la Gierusalemme Liberata, in cantu 2.* in principio, loquens de Ismeno Mago, ait:

Ismen, che trar di sotto à i chiusi marmi
Può corpo estinto, e far, che spiri, e senta:

Idque etiam habetur *lib. 1. Regum cap. 28.* quando, cuiusdam mulieris opera, Samuel, iam defunctus, apparuit Sauli; Quæ sanè, nonnisi dœmone adiutore, Necromante pręstigijs, atq; illusionibus efficiunt, vt vult Sanctus *Cyrillus* Alexandrinus: *Deliramēta,* inquiens, *sunt hęc: imò verò stupor immanis, putare Prophetę animam reuerà frigidis scelestissimę mulieris carminibus ex attributis suis sedibus esse detractam.* & *S. Ambros. lib. 4. in cap. 4. Luca sub finem: Liberare à dæmone & homines, sed in verbo Dei possunt: resurrectionem mortuis imperare, Diuinę solius est potestatis.* Cabala scientia an indicium pariat Magiæ? agit *Christoph. Crusii de indic. par. 2. cap. 32 num. 76.*

Ars Tartarea Necromātiæ exercetur plerūq; à Necromātis, qui aureā quā
13 rem aggrediātur, gaudēt bibere, ac fundere sanguinem alicuius innocentis infantis, vt innuit *Lucanus*

.... Si vos satis ore nefando
Pollutoq; voco; si nunquam hac carmina, fibris,
Humanis, ieiuna cano: si pectora plena
Sępè dedi, et laui calido profecta cerebro.
Siquis, qui vestris caput, extaq; lancibus infans
Imposuit, victurus erat;

& idem *Torquatus Tassus* in eodem poemate loquens de eodem Ismeno:

E sò con bocca anch'io di sangue lorda
Quel nome proferir grande, e temuto,
A cui nè Dite mai ritrosa, ò sorda,
Nè trascurato in vbbidir fù Pluto.

Quandoq; vlcera, vel mortem intẽdunt hominibus, vt ait *Plat. dialog. 2. de Republ. Prestigiatores, & vates persuadent hominibus vim sibi esse, quę sacrificijs, & incantationibus suppeditatur* & paulò inferiùs: *Et si quis inimicum aliquem lędere velit, vt cũ paruo sumptu iustum simul, & iniustum lędat incantationibus quibusdã, & vinculis*, & confert *tex. in d. cap. nec mirùm, 26. q. 5.* ibi *Magi sunt, qui vulgò malefici, ob facinorum magnitudinem, nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutiũt, turbant mẽtes hominum, minùs confidentium in Deo, ac sine vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis interimunt.* Vnde *Lucanus*:

Mens, hausti nulla sanie polluta veneni,
Emanata perit.

Quandoque etsi hominum vitæ parcant, eorum tamen mẽtem subuertunt, sensus conturbant, atq; in insaniam agunt incantationibus, ac carminibus; ita *Virg. 4. Aeneid.*

Hac se carminibus promittit soluere mẽtes,
Quas velit, ast alijs durat immittere curas.
Sistere aquã fluuijs, et uertere sidera retro,
Nocturnosq; ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Atq; in Egl. 8.

Cõiugis, ut magicis sanos auertere sacris
Experiar sensus: nihil hic, nisi carmina desunt.

Vel etiam eò tendunt: vt homines, in quos inuehuntur, paupertate maxima laborent, spoliẽtur bonis, arent nõ profecturis bobus agros; quod dixit de Medea *Ouid.*

Carmine læsa, Ceres sterilem vanescit in herbam,
Deficiunt, læsi carmine, fontis aqua.
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente cadunt.

Solent nonnumquam incãtationes texere ad flectendam, deprauandam-
14 que alicuius pudicitiam. Quæ vis incãtationibus licèt à pluribus denegetur, vt ab *Ouid.*

Nec vos graminibus, nec misto credite succo,
Nec tẽtate nocẽs virus amãtis equę.
& de Art. amandi

Non faciunt, vt viuat Amor Medeides herbę,
Mistaq; cum magicis Marsa venena sonis.

Affirmatur tamen ab aliquibus ex *tex. in l. eorũ 4. C. de malef.* ibi: *aut pudicos animos ad libidinem deflexisse detegentur.*

Et *Lucan.*

Carmine Thessalidum dura in pręcordia fluxit
Non fatis adductus amor, flammisque seueri
Illicitis arsere ignes; nec noxia tantùm
Pocula proficiunt.

Propert. lib. 3.

Consultus Striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fata semina legit equa.

Ad quod conditæ sunt in hoc Regno *Constitutiones*, in quibus vna incipit
15 *Poculũ amatoriũ*, & alia *Pocula amatoria, sub rubr. de mal. & nox. medic.* *Martinus del Rio Iesuita disquis. magic. lib. 3. quæst. 3. de amatorio malef.*
16 *sect. 2.* ait, nullam fidem habendam amatorijs poculis; nemo enim inuitus potest cogi ad amandum eum, quem non vult amare: cùm voluntas cogi nequeat; licèt concedat, posse à dœmone imaginationem alicui perturbari, humores concitari, totum corpus accendi interiùs, itaut trahatur ille vehementer ad libinem cum aliquo in genere, non autem in indiuiduo. Et hanc dicit esse communem opinionem Iurisconsultorum, ac Theologorum, & explicat supra allata verba *text. in cit.*

cit.l.eorum, ibi: *deflexiſſe*, quæ, cùm
ſint prolata in præterito, actũ quaſi
ponere videntur, ſubdẽs, quod Cõ-
ſtantinus Imperator non ait, *coegiſ-*
ſe, ſed *deflexiſſe*; ac ibidem ſuam
ſententiam multis comprobat ra-
tionibus. *Eymer.* autem *in director.*
inquiſitor.par.2.q.43.num.8.verſ.&
idem Oltradus, & ibi *Franc. Pegna*
in addition.lit.N. ait, amatoria pocu-
la potiùs eſſe apta ad inducendum
furorem, quàm amorem. Ita eue-
niſſe Caligulæ, refert *Suet. in eius*
vit. qui, cùm bibiſſet inſcius pocu-
lum quoddam amatorium, propina-
tum ſibi ab vxore, quò in eius amo-
re vehementiùs incenderetur, actus
eſt in furorem.

An verò ſortilegia ad tentandam ali-
cuius pudicitiam ſint hæreticalia?
Reſpondendum eſt negatiuè ex ſu-
periùs dictis: dummodò non adſit
pactum expreſſum, nec admiſceatur
hoſtia conſacrata, aut Sacramenta,
vel ſacramẽtalia, vel aliquid aliud,
hæreſim inducens; & dummodò is,
qui fecerat, non haberet opinionem
hæreticalem, quod ſcilicet poſſit
dœmon cogere liberum arbitrium,
de qua re vide *Carenam de offic.S.*
Inquiſit.par.2. de ſortilegijs, *tit.12.*
præcipuè *num.51.*

Solent hæ, quæ ad amandum concitãt,
incantationes, dupliciter fieri: vel
17 intra corpus, puta per potum, aut
cibum, in quibus admiſcent non
raró quædam ſacra; vel extra cor-
pus, puta per mixturas compoſitas
ex herbarum folijs, radicibus, ca-
pillis, vnguibus, quas conſuunt in
tunica maleficiandi. Vide abundè
eundem *Martin.del Rio diſquiſ.ma-*
gicar.quaeſt.3. mòx memorata, *Ioan.*
Azzor.indicato loco, vbi lepidè diſ-
pungunt, an iſta amatoria pocula
vim habeant alliciendi?

Quæ dicta ſunt de incantationibus ad
amorem, intelligantur & ad odiũ,
18 quæ etiam accidunt; vt ſunt liga-
mina quædam, vulgò *ligature*, quæ
fiunt à veneficis quibuſdam mulie-
ribus earum viris, ne cum alia mu-
liere, præter ipſas, coire poſſint, de
quibus agitur in toto titulo *de fri-*
gidis, & malef. Petr.Binſeld.in l.eorũ
C.de malef.q.3.cõcl.1. & in Regno in
Cõſt.cit.ſup.n.15. & ibi *Affl.* indicãs,
qua pœna puniãtur, *Menoc.de arbit.*
iudic.caſ.358. Anus meus ad Gramm.
dec.2.n.11. itá euenit, vt refert *Paul.*
Aemil.in hiſtorijs Galliç, Theodori-
co Regi: qui, cùm duxiſſet in vxorẽ
Ermeam, Hyſpaniç Regis filiam, ac
triennium habitaſſet cum ea: remi-
ſit demũ patri eam virginem; dicẽs,
ſe ligatum fuiſſe, ne cum Ermea
coire poſſet.

Omnes autem hæ operationes, veluti
baſi, innituntur pacto, ab huiuſmo-
19 di hominum genere inito cum dœ-
mone; vt quoties ad aliquid operã-
dum inuocaretur, accurrat ex con-
dicto, *D.Cyprianus lib.de dupl.mar-*
tyr.cap.illud, verſ.vlt.26.q.2.l.multi
6. ibi: *Manibus accitis*, *C.de malefic.*
Martin.del Rio vbi ſupra lib.2. qu.
4. quod ſanè pactum reducitur ad
vnum ex quatuor contractibus in-
nominatis: Do, vt facias, vt in §.
ſequens diuiſio, inſtit.de obligat. quaſi
homo dicat: Do tibi, dœmon, cor-
pus, atque animam meam, vt quan-
do te inuocauero, facias quod mi-
hi libebit.

Pactum huiuſmodi duplex eſt, expreſ-
ſum, ac tacitũ. Expreſſum fieri ſo-
20 let triplici modo, vt colligitur ex
eod.Martin.del Rio loco nupèr citato.
Primo ſi quis dœmoni viſibiliter ap-
parenti in aliqua corporea forma
coram teſtibus det homagium, ab-
negando Chriſtum filium Dei, Ma-
riam Virginem, omnemque Chri-
ſtianiſmum, ſe dœmoni addicens.
Secundo, ſi id faciat per ſupplicem
libellum diabolo præſentandum.
Tertio, cùm quis reformidans dœ-
monis aſpectum, in dœmonis nomi-
ne alicui mago dœmonis Vicario
fidem pollicetur. Ritus obſcœnos

au-

autem, quibus hæc peragantur, vide apud *Petrum Pipernum, de Nuce Beneuentana*, *Farinac. de delict. & pœn. q. 20. num. 3.*

Tacitum item duplici modo accidit. Primo, quando quis, sciens, vtitur superstitiosis signis, ac caracteribus quibus magi vtuntur, vt quia legerit ea in magorũ libris. Altero, quãdo quis, ignorans, vtitur magicis signis, credens, ea non esse superstitioni obnoxia, vt quia legerit in libris, quos putauit approbatos.

Hinc pactum explicitum semper est crimen mortale. Tacitum verò in primo modo mortale etiam; non ita in secundo, si accedat ignorantia probabilis: vel si ignorans admonitus, paratus esset ad superstitionem deserẽdam, *Martin. del Rio add. lib. 2. q. 4.* verbo *pactum tacitum*.

Affines Necromanticis sunt Striges, seu Lamiæ, sic illę dictę à Lamia Be-
21 li filia; quã cùm adamasset, vt fabulantur Poetæ, Iuppiter; eamque cõpressisset; efferbuit ira, zelotypiaq; Iuno; interfectoq; infante recenter ex eo concubitu nato, Lamiam vertit in alitem noctiuagam; quæ, vt vlcisceretur necẽ filij: infãtes omnes, quotquot inueniebat in cunis, interimere gaudebat. Hæ solẽni ritu Baptismum abnegãt, seque (horresco referens) dœmonum imperio committunt; de quibus agit *Paul. Grillan. de sortilegijs, q. 7. n. 26. 27. & 28.* Apostatæ dicuntur, quippe quæ relicto Deo vero, atque abnegatis Sacramentis, potestati dœmonũ se submittunt; ijsq; horrẽda offerũt sacrificia, victimasque, quæ sunt, vel infantes discerpti, quos conantur surripere noctu à cunis, vel ignominiæ, quibus exacrandum in modum afficiũt Sanctissimi D. N. Iesu Christi imaginem. Quas autem ignominias in adorandum Sanctæ Crucis signum proijciant, non sustinet calamus dicere, mens renuit, torpet manus.

Et notandum, maximum indicium huiusce criminis esse immundiciem corporis nimiam, & obscænam, *Remig. lib. 1. de dæmon. c. 10.* hinc *Gregor. in Matth. cap. 12. & Marc. 1. Behemoth.* pro animali impuro explicat; hinc dœmon spiritus immundus dicitur, *Luc. 11. Matth. 12.* Hinc saga quędam Galliæ, iam iam in ignẽ conijcienda, vltimum cum marito prandens, mulris eam audientibus, amicè monebat, nè Numine insalutato, illotisq; manibus domo pedẽ mane efferret, si se à veneficarum insidijs tutum cuperet, atque securum, *Erasm. ch. 1. sent. 9. add. 55.* vbi eleganter *Vuilhelm. Antonij de rescript. morat. conclus. 1. num. 3. in altera edit. Christoph. Crusij par. 2. cap. 32. de indic. mag. & sortileg.* potissimùm *num. 100.*

Cùm autem blasphemia contrahatur etiam hæresis, *Baiard. ad Clar. §. blas-*
22 *phemia, nu. 4. Carrer. in tract. de hæret. num. 44.* & immediate Diuina Maiestas lædatur, *Boer. dec. 110. n. 2. Daumod. in pract. crim. cap. 61. nu. 9. Gothofr. à Ban. in pract. crim. §. blasphemia, num. 1.* hic aliqua perstringere de blasphemia non pigeat.

Blasphemia igitur, licèt multifariam illam explicarint tum Iuristæ, tum Theologi, potest sic definiri: Est sacrilega derogatio directè, vel indirectè alicuius bonitatis Dei.

Hæc pariter, vel hæreticalis est, vel nõ hæreticalis. Hæreticalis, iuxta supe-
23 riùs dicta, est, quę aduersatur articulis fidei; & quis sit illius Iudex compẽtẽs ad pœnam imponendam, indicat *Reg. Sanfel. dec. 232. tom. 2. Carena de S. Offic. par. 2. tit. 7. §. 3.* & passim; non hęreticalis est, quæ non aduersatur articulis fidei, sed malũ aliquod imprecatur Deo, B. Virgini, vel Sanctis.

Hæreticalis hæresim sapit, *Francisc. Squillac. in tract. de fid. cathol. cap. 16. nu. 1. Farinac. de delict. & pœn. quæst. 20. n. 4.* & hæresis pœna est plectẽda.

Tan-

Tãtum verò facinus blaſphemiæ mul-
tis pœnis coercetur in Regno in
24 *Conſtitution. blaſphemantē,& prag.
1.2.& 3.de blaſphem.* recenſitis à *Se-
baſt. de Neapoli in cap. Regni ab illo
incohãdum,n.14.Muſcatell. in prax.
tit.de blaſphem.num.37. Capibl.tom.
1.pragm.6. num.78. Danz.tom.6.de
pugna DD.tit.de blaſphem.c.4.Taſ-
ſon.de anteſ.verſ.3.obſeru.4.n.144.
à Præſule Campanil. in diuerſ. iur.
Canon.rub.11.cap.26.num.83.Praſ.
Merlin.lib.1.controu. cap.97. & 98.*
quin à iure,aut ſtatuto conſtitutas
recenſet *Gouar.in cap.quamuis, §.7.
num.10.& 11.de pact.in 6.* cuius, &
aliorum meminit *Thomingins in cõ-
conſult.deciſin.ſaxonic.p.4. queſt.75.*
Quàm enim ſit atrox, & horrendũ
delictum, vel illud præſertim inſi-
nuat, quod blaſphemia,inter alia
omnia eximia,hoc habet peculiare,
vt dœmoni oſtium aperiat, quo in
hominũ corpora ſubſtantialiter in-
grediatur, illudque poſſideat, teſte
*Griuellio dec.24. Senatus Dolani n.
7.* duobus exemplis comprobante
ex *Petro Thyreo de dæmoniac.p.2.cap.
30.num.12.* quorum primum dedu-
xit ex *Gregor.Turronẽſ.de glor.cõſ.
cap.67.* alterum verò ex *Cidreno, &
Baronio tom.7.anno Domini 630.* &
plura ad illius deteſtationem enar-
rant *Vin. dec.388. Epiſcop.Marant.
lib.3.controu.iur.reſponſ.80. nu.35.*
An verò ſit blaſphemia,vel maledictũ
dicere: *Potta di Dio?* affirmatiuè *Boe-
25 rius deciſ.301.Vin.dec.388.Barz.de-
ciſ.Bonon.135.Campan.cit.loc.n.87.
Ricc.in prax.par.3.reſol.45.* De illa:
Al corpo di Dio, loquitur *Theſaur.de-
ciſ.241.nn.4. Caball. reſol.crim.cap.
296.Ne rincreſca Dio, Cãpanil.add.
loc.num.90.Al diſpetto di Dio,Gram.
dec.50. Clar.§.blaſphemia, verſ.ſed
numquid. Al diſpetto di quel Becco,
che mi tiene, e ſoſtiene nel mondo,
Bonac.in primo decalogi precepto,diſ-
put.398.punt.2.num.12.*
Alia autem perplura exempla,verbaq;
præportantia blaſphemiã minuta-
tim, ac fusè recenſent *Lazzar. de
blaſphem. qu.2.Auus meus, & Mari
ad Gramm.dec.50.Claud.Bertaz. ad
patris conſil.crimin.553.lit.A.tom.2.
Viſcotium concl.iur.* verbo, *blaſphe-
mia,Danza tom.3.de pugna DD.tit.
de blaſphem.cap.2.& 4. Coleri deciſ.
172.par.2.Vilhelm.Antony.indicato
loco.concluſ.6. num.16. Neuizz.lib.
1.Sylu.nupt.nu.120. Speckan.cent.1.
q.94.Berlich.tom.4.concluſ.1.& 2.*
Igitur hæreticæ prauitatis crimen cũ
ſit mere Eccleſiaſticum, *Roland.cõſ.
20.n.10.lib.3.* ac *Alciat.cap.1.n.73.
de offic.Ordin.Clar.§.hæreſis,num.4.
Scacc.de induc.tom.1.cap.56. num.1.
Zanchin. Vgoli in tractat. de hæreſ.
26 cap.8.num.1.* illius iudex eſt Diœ-
ceſanus Epiſcopus, & Inquiſitor,à
Sede Apoſtolica deputatus. In hoc
autem Regno,quod nullo vnquam
tempore hæreticæ fœditatis paſsũ
27 eſt rugam, non adeſt, vt alibi, Tri-
bunal Sanctæ Inquiſitionis. Quæ
enim ſemel aſſumpſit fidei Catho-
licæ rudimenta,deſeruit nunquam.
Vrbs hæc præcipue Neapolis ſem-
per extitit exemplo cœteris totius
terrarũ Orbis nationibus de cultu
veræ fidei ex eo tempore; quando
Petrus Apoſtolus, anno XX. poſt
Sanctiſſimam Chriſti Domini paſ-
ſionem ex Antiochẽſi Sede ad fun-
dandam Romanam Eccleſiam naui-
gans, Neapolim appulit, ibiq; fidei
ſemina diſſeminauit. Quot Cathe-
dra hæc Archiepiſcopalis Neapoli-
tana dederit Antiſtites cõciues Cœ-
litibus; quot ex hoc populo candi-
dati martyres ſubmiſerint colla ſe-
curibus; quam ſanctarum Virginũ
coloniam tranſmiſerit ad Cœlos
hęc Ciuitas; dicãt Cęlites ipſi, quo-
rum cętus adauctus eſt à Ciuibus
huius Vrbis. Quamobrem ſuper-
fluum duxere Romani Pontifices,
in hac tam religioſa Ciuitate ſan-
ctæ Inquiſitionis Tribunal ſtatue-
re, freti, & meritò, deuotiſſima Nea-
po-

politanorum Antistitum solertia.

Residet tantùm in hac Vrbe religiosa quidem, at amplissima ob tantam exterorum copiam, Generalis Cõmissarius Inquisitionis; qui nequit in occurrentibus casibus in vincula conijcere, neq; condemnare. Sed tantùm, cùm res postulat, capit informationem; de capta certiores facit Eminentiss. Generales Inquisitores Vrbis, eorum iussa executurus.

Hinc est potissimùm, quod inter tot huius Regni iura municipalia nul-
28 la appareat condita lex, aut constitutio peculiaris, agens de hæreticis. Et licèt Fridericus Imperator condiderit Constitutionem *incip. Inconsutilem*, sub *rubr. de Hæreticis, & Paratenis*, acerrimas minitantem pœnas in hæreticos, quæ inter iura Regni vagatur; tamen (vt optime aduertit *Muscatell. in tractat. de cognit. delict. in gener. rubr. de crimin. les. Maiest. Diu. nu.* 50.) eam tulit in ijs sui Imperij oris, in quibus prauitatis hæreticæ pestis vigebat. Casus verò multos hęreticales ex aliorum scriptis depromptos in vnum collegit *Pręsul Ricc. in prax. episcop. dec.* 671. quãuis, & eos non omnes ad Inquisitores tãtùm spectare, sed ad Ordinarios, etiam non solùm tãquam Inquisitores, sed tãquam Ordinarios, censet alter *Præsul Campanil. in diuers. iur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 32. *qui num.* 16. loquitur de cõfessario solicitante ad turpia in actu confessionis, vel prope illum, siue ante, siue post, cuius quęstionis veritatem longa serie, ac periucunda methodo inuestigat *Ludouic. à Peramo de origin. SS. Inquisit. qu.* 10. in eius calce exarata.

Crimen autẽ sortilegij, vel hęreticale est, vel nõ. Itaq; vt in primo casu co-
29 gnitio mera est iudicis Ecclesiastici; sic sortilegus, non hæreticalis, suis iudicibus puniẽdus relinquitur per *tex. in cap. accusatus* 8. §. *fanè, de hęret. in* 6. ibi: *fanè cùm negotium fidei, quod summe priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri; pestis Inquisitores hæreticę, à Sede Apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegijs (nisi hęresim saperent manifestè) intromittere se non debent: nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos*; vbi *Glos.* explicat in verbo *saperent*, quæ dicantur sapere manifestam hæresimè & ait, puta; circa aras idolorum nefarias preces emittere; sacrificia offerre; dœmones consulere; eorum responsa suscipere; associare sibi propter sortes exercendas hęreticos; vel facere prædicta cum corpore, vel sanguine Christi; vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizare; & similia, de quibus etiã *Ricc. in decis. Cur. Archiep.* 243. *tit.* 2. & *Leo in Thesauro for. Eccl. c.* 43.

Sic Necromantici, licèt eorum cognitio, vt Apostatarum à fide, regula-
30 riter spectet ad Inquisitorem, seu Diœcesanum; attamen ob crebra facinora, quæ patrant; nunc occidẽtes viros, pueros, ac mulieres; nunc eos ad extremum vitæ discrimen redigentes; aliquando maritos ligantes, vel ad illicitum amorẽ pertrahentes; possunt à iudice laico in vincula detrudi; quos, si deprehenderit, in eorũ sceleribus adhibuisse, vel sacramentalia, puta, aquam lustralem, candelas benedictas, maxime quę primò accensæ fuerunt in Sabbato sancto, ceram, aut thus Cerei Pasqualis, Agnos Dei, palmas benedictas; vel ipsa Sacramenta, puta Sanctissimum Christi corpus, aquã baptismatis, oleũ tum Chrismatis, tum baptismatis, atque infirmorum; nulla interposita mora, eos remittere studebit ad Inquisitorẽ, vel Diœcesanum. Si autem deprehenderit, eos admisisse scelera, venenis tãtùm, aut alijs noxijs rebus, naturaliter, & absq; abusu Sacramẽto-

torum, aut Sacramentalium; tunc ipsemet iudex laicus eos pro meritis plectet, qua de re videndi sunt Reg. Sanfelic. decis.233. tom.2. Carotius decis. 88. & Præsul Aloysius Riccius decis. Curia Archiepisc.144. vol. 2.

In dubio autem quid respondendum; si non liqueat manifestè de hæresi, an Inquisitor se intromittat? Licèt iudex ipse cognoscat, an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionẽ habere, l. si quis ex aliena, ff. de iud. in hoc tamen casu, nisi manifestè, ac liquidò appareat hęresis, nõ debet se Inquisitor, aut Diœcesanus intromittere, vt ait Glo. in, & ex text. in c. accusatus, §. sanè, de hæret. in verbo, manifeste. Farinac. de hæres. q.181. num.100.

Hodie tamen sortilegia, quæ nullam habent suspicionem hæresis, sunt mixti fori; in ijsq; datur præuentio, ita Suar. de relig. tom.1. lib.2. de superstit. cap.19. num.11. Sanch. decal. lib.2. num.38. cap.92. Farinac. de hęres. cit. q.181. n.101. Abb. in cap.1. de sortileg. num 3. Petr. Caball. resolut. crim. casu 223. num.67. Clar. in §. hæresis, num.25.

Ad exterminium huiusmodi personarum debet niti vnusquisque Iudex, prout vnicuiq; incumbit cura; omnique solertia aduertere in efformãdo processu.

In crimine ergò hæresis colliget iudex
in processu omnia, quę poterit ex
31 verbis, atque propositionibus, quæ
dixerit denunciatus. Verba enim
sunt signa, ac testimonium mentis;
animiq; conceptũ indicãt, l. Labeo, §.
id Tubero parũ, ff. de supellect. leg. l.
scire ff. de tutor. & curat. l.1. §. Diuus,
ff. ad l. Cornel. de sicar. Gl. verbo, animus in l. Fulcinius, §. quid sit lecticare, ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. reprehendendo, C. de instit. & substitut. l. generaliter in 1. notab. C. de non numerat. pecun. itaut non præsumatur quispiam dixisse, quod priùs mente non cogitarat, Menoch. de pręsumpt. lib.1. pręsumpt.22. num.1. ac 2. vbi ait, quod verba, & sermones sunt ingeniorum, ac morum imagines, Castill. controu. lib.5. par.1. cap.197. num.2.

Cùm autem quandoq; verba dicantur, vel per ignorantiam, vel per simplitatẽ, vel iocose, optimè quidẽ, ac sedulò inuestigabit, an sciens ille ea dixerit; an aliqua ira percitus, subitoq; animi motu, iocose ne, vel lubrico, ac lapsu linguæ, an seriò locutus fuerit. Sed in dubio mala intẽtio in proferẽte verba hęreticalia præsumitur, vt voluerunt allegati DD. in repertorio inquisiti, in verbo confessio, vers. nota singulare, contra Io. à Roias in tractat. de hęret. par.1. num.209. & seq. Decian. in tractat. crimin. lib.5. cap.37. nu.6. apud Farinac. de hęres. q.179. n.51. & 52.

Insuper impinguabit processum ex fa-
ctis denunciati; magis enim innote-
32 scit prauus animus hæretici ex fa-
ctis, quàm ex verbis; cùm in ijs, quę
tendunt ad declarationem animi,
plus sit factis declarare, quàm verbis, l. si tamen, §. ei, qui, ff. de ædilit. edict. ibi: multò enim amplius est id facere, quàm pronunciare, Abb. cons. 116. num.3. lib.2. Ias. cons.153. col.2. vers. confirmantur pręd icta, lib.2. Roman. cons.291. num.4. nam facta sũt efficaciora ad detegendum animũ, quam verba, Neuizan. cons.76. num. 53. Magon. Lucensi, decis.12. nu.19. cùm verba quandoq; falsa sint, facta verò nunquam, Bald. in l. Paulus, ff. rem ratam haber. Alciat. respõs.248. nu.6. vers. non obstat, secundum Lugdunensem impressionem. Quamobrẽ ratificatio, quæ factis fit, validiùs confirmat actum, quàm ea, quæ fit verbis, Alex. cons.117. num.2. vol.5. Dec. cons.585. sub num.4. vers. vlteriùs, & num.5. ac cons.586. num.13. Paris. cons.49. vol.1. Cephal. cons.51. num.15. Natt. cons.341. nu.4. vol.2 Grat. cons.47. num.22. vol.1. Caualc

conf.22.Socin.iun. conf.19. num.13.
vol.1.Cravett.conf.237.num.2.& 3.
& conf.776.num.6. Menoch.remed.
15.recuper.num.118.cum seqq.

In specie huius thesis;nempe,quod,ad
probandum quem esse hæreticum,
sit euidentior probatio ex factis,
quàm ex verbis, scripserunt in cap.
2.de hæretic. in 6.Archid. num.2. in
discursu.Io.Andr.num.3. Geminian.
n.6.vers.et plus est facto;Fr.Rayner.
in summa, in verbo, hæresis, cap.2.
vers.secunda conclusio est, Repertor.
inquisit.verbo hæresis, §.1.rubr.quid
sit hæresis, & vers. item sciendum,
quod hæresis, & vers. seq. vbi benè
probat, hæresim probari ex verbis,
& facto, §.3.in verb.hæreticus, vers.
item hæreticus iudicabitur quoad Ec-
clesiam, & sub vers.nota,quod hære-
ticus dicitur, & in verb. detegitur,
vers.1.& seqq.& præsertim in vers.
item quandocunque, vbi de eo, quē
apparet, malè sentire de fide; licèt
aut neget, aut taceat, & in verbo,
error,vers.cùm enim error;vbi dicit,
quod,cùm error consistat in animo,
& in mente;hoc ideo non potest de
eo melius constare, quàm per ex-
trinseca facta, Vmbert.Locat.in iudi-
cial.inquisit. verbo,hæreticus,nu.22.
& nu.33. Simanch.catholic. institut.
tit.20.rubr.de hæresi,num.15.in fine,
vbi, quod,ad probandam hæresim,
facta potentiora, & grauiora sunt,
quàm verba, Zanchin.in tract.de hæ-
reticis,cap.7.num.2.& seqq.Squilla-
cen.in tract.de fide.cathol.cap.15.nu.
1.& seqq.& cap.17. nu.1. vers.simi-
liter etiam per verba, Eymer. in di-
rector.inquisitor.par.2.q.34. num.1.
cum plerisque alijs, quos coacer-
uat,& insequitur Farinac. de hæresi
q.187.num.16.

Cui quidem iudicis solertiæ si adda-
tur,quod crimen hæresis est crimen
publicum, ex text. in l.manichaos,
33 §. 1. Cod. de hæretic. ibi: Ac pri-
mum quidem volumus esse publicum
crimen, quia, quod in Religionem
Diuinam committitur, in omniū fer-
tur iniuriam; Afflict. in Constit.Re-
gni de hæret.& Pataren. rubr.2.n.1.
necnon num. 15. Decian.in tractat.
crim.lib.5.cap.20. num.1. itaut cui-
libet de populo sit ius accusandi, §.
1.instit.de publ.iudic. §.sequens,inst.
de susp.tutor. Carrer.tract.de hæreti-
cis,num.106.Decian.loco,nuper cita-
to, etiam si ille, in quem institueretur
tur accusatio,esset vita functus,ar-
gumento tex. in cap.sanè,24.q.2.ibi:
Quibus viuis non communicauimus,
nec mortuis communicare debemus,
Gundis.in hoc tract.q.22.num.1.Ho-
stiens. in c.si quis Episcopo, hoc tit. nu.
3.idque non semel, sed si defunctus
absolueretur ex defectu probatio-
num, posset iterum accusari, nouis
probationibus superuenientibus;vt
secūdæ probationes cum probatio-
nibus insufficientibus primæ instan-
tiæ coniungantur, ad faciendā ple-
nam probationem, sicuti post Bart.
Hostiēs.Abb.& alios, testatur Simāc.
vbi suprà, tit.18. rubr. de defunctis,
num.20.

Si addatur,quod ipsemet accusator ad-
mittitur, vt testis in hoc tam exe-
34 crando crimine; cum committatur
in contumeliam Creatoris, non ac-
cusantis, Repert.Inquisitor. in verb.
accusatio, vers.sed vtrum idem, qui
est accusator, vbi testatur id serua-
ri ex generali consuetudine inqui-
sitionis, & in verb.testes,vers.an iu-
dex procedens, Simanch. memorato
loco tit.19. rubr.de denunciati. num.
17. & tit. 64. rubr.de testibus, num.
55. Zanchin. in tractat. de hæretic.
cap.13.num.8.Io.à Roias singular.7.
& singul.192.num.4.& dicam infra:
Quod in accusationis libello non
desiderentur solemnia, clem.sæpe,de
verbor.signif.Gundis.q.12.nu.2.

Si addatur demum, quod leuiores in
hoc crimine,quàm in cœteris,pro-
35 bationes sufficiant, secundùm Ar-
chid. in cap.vt officium,num.9. vers.
scias tamen,& ibi Io.Andr.num.1.in
fin.

fin.& Gemin.in §.uerum,nu.6.verſ. ſed vt dicit Archidiaconus, de hæret. in 6.Io.de Imol.in Clement. 1. num. 19.in fin.de hæretic.Quintilian.Mãdoſ.in addit. ad Repertor. inquiſitor. verbo *detegitur,lit.B. Squillacen. in tract.de Fide Cathol. cap.34. ex n.2. in fin. Gundiſ. loco citato, quæſtion. 13.poſt num.9.* Quod ſummorum oracula Pontificũ, ſœculique Principum conſtitutiones, tot, tantiſq; cumularint huius tam acerrimi flagitij cognitionem priuilegijs, de quibus oppleta ſunt volumina, quid ſanè morabitur, quid importunum obicem opponet iudicibus, nè peſſimo huic hominum generi condignæ pœnæ infligantur?

Nec minori vti oportet diligentia ad indaganda maleficia. Siquidem, cũ
36 ſint crimina, quæ vel nocturno tẽpore, vt plurimum patrantur, vel in latebris, vel clam; ſunt pariter difficillimę probationis, ſint licèt ſummè priuilegiata. Hinc, cùm eſſem ipſe Conſiliarius caput Aulæ in Mag. Cur.Vic.in criminalibus, curabam priùs, vt conſtaret de corpore delicti; ſi quando de maleficio, vel ſortilegio nõ hęreticali iudicare oportebat; cùm enim offerabatur caſus alicuius mortui ex maleficijs; conuocatis medicis phyſico, & chyrurgo; iubebam, vt exta, necnõ cerebrũ inſpicerent, ſi eſſent in cadauere labefacta; ſi ea labes potuiſſet cauſa naturali accidere, vel accidiſſet ſupernaturali, atque adeo dæmonis ope; ſi crura, & nerui adeo obduruiſsẽt, vt nullo prorſus pacto poſsẽt extendi. Cùm autem maleficiati viuentis dabatur caſus; coram maleficiato ſuſpectum adduci iubebam; & intuebar, an in maleficiato irreperet ſubitus terror, aut aliqua alia notabilis viſus mutatio; deinde, an inuenirentur oſſa, plumæ, crines, funes, ligulæ in maleficiati lecto, culcitriſue, aut in angulis cubiculi, vel ſub ianuæ cardinibus. Si domus denunciati de maleficio viſitanda fuiſſet: curabam, vt ſolerter videretur, an adeſſent lateres mobiles, aut cineres; inſuper an ſub illis abſcõdita eſſent vnguenta, vel aliasinditium facietia. Interrogabam teſtes, an ille denũciatus vnquam conſueuiſſet quærere adipem hominis ſuſpenſi, lupi, canis, lac aſinæ, & ſimilia. In domibus Necromanticorum an inuenirentur libri, vel ſcripturæ, ſuperſtitionem docentes, an caracteres non intelligibiles, vel imagines cereę, & ſi iſtæ eſſent transfixę aculeis, ſpinis, aut clauis; an pulueres, vel defunctorum oſſa? Quæ omnia poni in proceſſu iubebam, atque ex his, ſecundùm Doctorum tradita, quid agendũ eſſet, decernebam.

Igitur hæreticus cogendus eſt, vt redeat ad fidem metu mortis incuſſo.
37 *Ant. de Butr.in cap. ad abolendam, num.22. ext.de hęret. DD. omnes in cap.2.de hęret.in 6.Zanc.in tract. de hæret.cap.33. Petr.Gregor. ſyntagm. iur.lib.33.cap.6.a num.4.Guindiſal.* vbi ſupra *quæſtion.* 25. Quod ſi impœnitens neglexerit ad fidem redire, tradetur iudici ſœculari, *cap.ad abolendam, §.præterea,de hæret.* vltimo ſupplicio afficiendus, *per text.in d. l.Arriani,§.manichæos,C.de hæretic.l.quicumque, §.omnes,C.de hæret. Simanch.indicat.loco tit.46. rubr.de pœnis,num.42. Afflict.in Conſtit.Regni de hæret.& Parat.rubr.1.nu.36. Ghirl.in tract.de hęret.qu.3. num.2.* viuuſque cremandus, *Afflict.* vbi ſupra, *numer. 1. & numer. 37. cum ſeqq. Simanch. loco citato titul. 46. rub.de pœnis, nu.49. Baiard.ad Clar. in §. hæreſis,num.* 15. damnata eius memoria, *l.manichæos,§.præterea, C. de hæretic. Farin. citatus q.97. num.* 86. perpetuaque inuſtus infamia, *per text.in auth. Gazzaros,in princ. C. de hęret.* ibi: *Et omnes hęreticos vtriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia. Simanch.in Enchyrid.Viol.Relig.*

lig.tit.67.rubr.de pœnis,num.5. & 6. Zachin.in dict.tract.de haret.cap.18. num.3.Ghirlan.in tract.de hæret.qu. 3.sub n.2. Carrer.in eod.tract.de haret.num.143. Hyppol. Riminald.cōs. 185.*num.1.Petr. Gregor.syntag.iur. lib.33.cap.8.num.3.& 12.* quæ infamia comitatur filios vsque ad secūdam generationem, *cap.quicumque, §.haretici,* ibi: *ipsorumque filij vsque ad secundam generationem,de haret. in 6.* redditque ineptos ad honores *d.cap.quicumque,*itaut neque Notarij, *Auth.credentes, §.si tabellio,C.de haret.*ibi: *Si tabellio,instrumenta per ipsum cōfecta nullius penitùs momēti censeantur , cap.excommunicamus, il primo, §.credentes, vers.si tabellio, de haret.* ibi: *Si tabellio,instrumenta per ipsum confecta nullius sint momēti*, sed cum authore dānato damnētur, neq; Aduocati, *d.Auth.credentes , §. si verò fuerit aduocatus , eius patrocinium nullatenus admittatur,* atque *cit.cap. excommunicamus , il primo, §.credentes , vers.nec aduocatus,de haretic.*atque adeò neq; Doctores, *Decian.in tract.crim.lib.5.c. 53.num.4.& cap.51.sub nu.79.*neq; milites esse possint,*l.quicumq.§.nullum, C.de haret.Decian.loc.cit.nu.4.* Nec testes, *l.quoniam, C.eodem,*vbi *Glo.*verb.*introducere,* dicit *idest,nil Iudæus Iudęo: nil Catilina Cethego ,* quod declarat *Alciat. lib.4. de verbor.signif.lit.A.*nil aliud significare, nisi quod quis nō potest aliquē reprehēdere vitij,de quo ipse laborat.

Mortis verò pœnā euadet,si verè pœnitens ad fidem redierit, *cap.vt officium, de haret.in 6.*ibi: *Si verò aliquis ex pradictis,haretica labe primitùs abiurata , redire voluerit ad Ecclesia vnitatem; ei iuxta formam Ecclesia absolutionis beneficium impendatis,& iniungatis eidem,quod iniūgi talibus consueuit ; prouiso solerter, nè,simulata conuersione,redeant fraudulenter.*Et tūc non dimittitur omninò impunitus; sed perpetuo carceri mancipabitur, *cap.excommunicamus,15. §.si qui autem,* ibi: *Si qui autem de pradictis , postquam fuerint deprehensi, redire voluerint,ad agēdam condignam pœnitentiam,in perpetuum carcerem detrudantur . Farinac.*multos DD.allegās *in d.tract. de haref. q.193. num.101.* licèt habeat arbitrium Inquisitor vnà cum Episcopo pœnam perpetui carceris, vel mitigandi,vel commutandi,per *text.in cap.vt commissi,de haret.in 6.* ibi: *Et illorum , qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter haresim in carcere,vel muro reclusi,pœnam vnà cum Pralatis , quorum iurisdictioni subsunt,mitigandi,vel cōmutandi,cùm videritis expedire,Farinac.loco citato num.104.*

Pœna sortilegorum,patrantium,iuxta superiùs adductam distinctionem,

38 sortilegia hæreticalia,eadem est ac pœna hæreticorum,*Ghirlād. de sortileg.q.11.num.1.6.& 9. Menoch.de arbitr.q.lib.2.cent.4. cas.*388. *nu.4.*

Sortilegi verò non hæreticales , licèt de iure ciuili vltimo supplicio damnarentur,per *tex.in l.nemo,l.multi, C.si excepto,l.eorum, C.de malef.* attamen de consuetudine,vel fustigātur,& banniuntur ; vel ad triremes addicuntur , *Berber. in suo viatorio iur.rubr.de sortileg.in fin.* quem refert,& sequitur *Clar.in pract.§.haresis,vers.fin.in fin.*Nec dissentit ius Canonicum,quod huiusmodi sortilegis non hæreticalibus pro prima vice excōmunicationem, *cap.si quis Episcopus, & cap.adiuuanti,26. q. 5.* si admoniti perseuerauerint,vel fustigationem , vel relegationem, vel perpetuum carcerem, iuxta personarum qualitatem,decernit, *cap.cōtra idolorum,26.q.5. Menoch. d.cas.* 388. *nu.18.* etiam si sortilegia fieri dicantur ad bonum finem, puta ad soluendum facturas, ad incantandū imbrem , ad fugandas locustas , ad recuperandam alicuius amissam sanitatem ; cùm sint execrabilia reme-

media, vt ait *text. in cap. nec mirum, §. ad hac omnia, 26. qu. 5. cap. admoneant, 26. q. 7. Ghirlan. d. tract. de ſortileg. q. 2. num. 4. & 5. & q. 11. n. 13. 15. & 27.* in quo caſu indulgebat ius ciuile, *l. eorum, §. 1.* vbi *Bart. C. de malef.* ibi: *aut contra ſalutem.*

Indiſtinctè tamen ſortilegi, vel hæreticales ſint, vel non hæreticales, ſi ex eorum ſortilegijs mors ſequatur alicuius maleficiati, tenentur pœna *l. Corneliæ de ſicarijs*, per *text. in l. 1. C. de malef.* ibi: *Plus eſt hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio, Iodoc. in pract. tit. de homicid. per ſortileg. cap. 43. Berber. memorato loco rub. 8. de ſortileg. n. 2. et 8.*

Blaſphemi demum hæreticales, more hæreticorum, vltimo ſubdũtur ſup-
39 plicio, *Auth. vt non luxurientur cõtra naturã, §. & quoniam, coll. 6.* ibi: *vltimis ſubdere ſupplicijs*, qui de iure Diuino obruebantur lapidibus *Leuit. cap. 24. Clar. §. blaſphemia, verſ. ſed quaero, in princ. Menoch. de arbitr. quaſt. lib. 2. centur. 4. caſ. 375. num. 24.*

Non hæreticales verò, puta, ſi qui imprecarentur malum Sanctis, vel etiã Beatiſſimæ Virgini, non quidem pœna mortis, vt in *d. Auth. vt non luxurientur contr. natur.* qui *textus* loquitur de Deo tantùm; ſed alia pœna extraordinaria plecti debent, vt tuetur *Farinac. de delict. & pœn. q. 20. num. 27.*

Hinc vniuerſaliter colligendum eſt; quod, cùm Ritus hic noſter in com-
40 ponendo, flagitioſos, hæretica labe fœdatos, excipiat; non ſolùm, vt ſuperiùs dictum eſt, intelligitur de hæreſi formaliter, & ſtricto modo accepta; verùm etiam non intelligitur excepiſſe crimina, non hæreticalia, & proinde, neq; ſortilegium, neq; blaſphemiam, niſi in eo caſu, quando ſunt hæreticalia.

Quam diſtinctionem fortaſse intuentes legiſlatores, vt penitus extirpa-
41 rentur tam enormia delicta, ſtatuere peculiari *pragmatica 3. ſub tit. de ſodom.* vt indiſtinctè denegaretur blaſphemantibus admiſſio ad compoſitionem, guidatica, ac gratię; quã conſiderarunt *Imbrian. de repulſ. 1. par. conſid. 8. num. 750. Fab. à Monteleon. in pract. de quatuor liter. arbitr. par. 4. à num. 74. Ann. ſing. 67. Baiard. ad Clar. §. blaſphemia nu. 16. Nouar. quaſt. forenſ. 76. lib. 2.*

Ideoq; Excellentiſſ. Dom. Marchio de los Velez, huius Regni Prorex, in Viſitatione generali facta in throno Maieſtatis die 6. Ianuarij 1677. cũ interuentu omnium Tribunalium, de qua meminerimus in *Rit.* 275. cùm infinitas pœnè gratias feciſſet in carcere detentis, præſtantiſſimã, innatamq; ſuam exercens clementiam; noluit prorſus vllam gratiam impartiri Antonio Parente; quem conſtiterat, blaſphemaſſe in Deum, Cõmiſſario Iudice D. D. Io. Gallego, in Banca Piſacani; At ex eodem throno iuſſit, quod recto tramite pergeret remex ad triremes, ferens ore lignum quoddam in execrabilis linguæ coercitionem.

Memoratam ſane *pragm.* 3. eiuſq; reſolutionem, tum in blaſphemia, quę
42 fit in Deum, aut B. Virginem, tum in ea, quæ fit in Sanctos, vendicare ſibi locum, non dubito; tametſi verſentur in ancipiti, quoàd hoc, *Capibl. in tract. de Baron. pragm. 6. n. 79. tom. 1.* (quem locum duntaxat adducit *D. Domin. Criſpus in Theor. & pract. crim. tract. 3. cap. 3. de pœn. blaſphem. num. 11.*) ac *Auus meus ad Gramm. deciſ. 50. nu. 18.* quem laudando ab vlla omninò difficultate ſectantur *Nouar. lib. 2. quaſt. forenſ. 76. Scialoya de for. competen. cap. 50. de for. compoſit. num. 22.* quiquidem, *Capiblãc.* deinde, recedens à verbis dubie per ipſum anteà poſitis, apertiſſime *in 2. tom. cap. 29. ex num. 6.* huic meæ inhæret ſententiæ, quam authoritate noſtratum corroboro; Ita enim concludit loquens in termi-

minis huius *Pragmat. Muscatell. de cogn.delict.rubr.de blasphem sub nu. 32.*ex *Decian.tract.crim.lib.6.cap.2. num.* 19. necnon *Præsul Campanil. in diuers.iur.Canon.rub.11. cap.26. ex num.* 75. cuius memini in *Ritu* 203.*num.4.in fin.lib.2.* & cùm nulla vtantur vnquam distinctione de blasphemantibus Deum,vel B.Virginẽ,ac in Sãctos, sed semper generaliter loquentes,proculdubio hãc aleam infectantur *Carrer. in pract. crimin par.3.q.2.num.65. Alex.Roman.in suo comment. ad Pragm.1.de blasphem.sub num.19.Rouit.in rubr. de blasphem. num.1. & 3. Auiles in lib.Prætor.cap.25. in glos.1.num.13.* qui,si perspexissent aliquam,vel minimam distinctionis necessitatem, tanti Viri non locuti essent sic generaliter. Accedit ad hoc ipsum *Pragm.*condita à Ferdinando Rege in anno 1483. quæ in ordine est 3. *sub rubr.de blasphem.*mandans irremissibiliter,& semper plectendos esse personaliter blasphemantes;etenim,si quãdoq; admitteretur compositio in blasphemia,vtiq;non plecterentur irremissibiliter, semperq; in persona;arguiq; optime potest à paritate pœnæ cõstitutæ à iure Cõstitutionum Regni, ex quo infligitur pœna mutilationis linguæ, tam si in Deum, vel B.Virginem, quàm si in Sanctos impudenti ore proferantur contumeliæ, vt probat *Arnon.singul.*4.necnon à *Pram.2.& 3. tit.de blasphem.* quæ minitãtur pœnam tertiæ partis bonorum, ac triremium ad quattuor annos. Fauet ius commune,parem etiam irrogãs pœnam, tam linguas in blasphemiã relaxantibus contra Deũ,& B.Virginem, quàm contra Sanctos, in *cap.statuimus,fin.de maledic.*ibi: *Statuimus, vt si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorum, & maxime B.Virginem, linguam in blasphemiam publice relaxare præsumpserit,per Episcopum suum pœna subdatur inferiùs adnotata,*& prope finem: *nullam in hoc misericordiam habiturus,*& *in §.& quoniã,cit.Auth. vt non luxurientur contr.natur.*Opitulatur, quod omnes blasphemiæ, hæreticali excepta,possint dici eiusdem speciei; vt discurrit *Suarez in tract.de Relig.tit.de irreligios.cap.6. num.* 18. quia,sicuti in Sanctis laudatur Deus;sic & in Sãctis blasphematur Deus, *Lazzar. de blasphem. q.3.sub num.51. D.Thom.2.2.q.13. art.1.ad 2. Finell. de casib.reseruat. cas.3.num.4.& 5.Montal.de sentent. Pilat.num.3.Plot.de blasphem.nu.2. prope fin.& num.*7.Quamobrem nemo hominũ prorsus, nisi solus Papa, qui Deum repræsentat, potest blasphemiam remittere: cùm nemo hominum possit iniuriam Deo in Sanctis illatam remittere, *Decian et Bald Iason.et alij tom.2. lib.6.cap.3. num.32.Bald.cons.6. num.2. & 11. inter consil. criminalia tom. 2. Plot. cons.6.Lazzar. q.6. nu.33. Rouit.in rubr. de blasphem. prope num.* 1. qui dicit,*Pragmaticam 3.de sodom.*, vetantem compositiones,inniti ratione, tradita per *Auil. in lib. Prætor. cap.25.gl.1.nu.13. &* 14. quam nos constituimus de impotentia dimittendi.Quid verò,si blasphemauerit Beatum? concludas ex exaratis à *Nouario quæst.forens.76.num.8.p.2. & Danz. cit. tit. de blasphem. cap.8. num.23.& 24.*

Vt quis tamen puniatur statutaria pœna blasphemantis, pernecesse est, vt solitus sit blasphemare,
43 quidquid voluerint DD.apud *Reg. Rouit.in rub. pragmat. de blasphem. num.*10.& maximum indicium sũt maledicendi frequentia, temerèq; iurandi consuetudo,*Ioan. de Pined. in Iob. cap. 20. vers. 23.* ibi: *quibus praua locutio dulcis est, vti blasphemia maledicenti; etenim mala dulcia sunt blasphemis, vti eloquia Dei iustis,*lusus illicitus,continua, & immodica vini crapula,*Crusii de indic.*

par.2.

par.2.cap.3.num.28. ibi: *luſores ferè ſunt blaſphemi, & ludendi conſuetudine ſe tales factos non diffitentur*: Ceſſante enim blaſphemandi conſuetudine, ceſſat & illa legalis pœna, ex *Iaſ.in l.3. §.fin.ff. de iur.iur. Affl.in Conſtit. blaſphemantibus, nu.* 10.& ibi *Gramm. num.12. Farinac. q.20.nu.43.Arnon.cautel.33.Blanc. caut.9. Barz. deciſ. Rot.Bonon.135. Ricciull.lib.1. in tract.de perſon.cap. 12.ex num.5.Anton.Matth.de crim. tit.10.cap.6. nu.7.* & pluries practicari vidi in M.C., Confert *Marcus Mantua Apophteg. iur. 106. par. 2.* notans, blaſphemum eum eſſe, qui ex conſuetudine facit, quam non inducũt binus, aut trinus actus; ſed requiruntur plures reiterationes, *Papon.lib.1.tit.2.Arreſt.1.* & *in Append.arreſt.5. Praſ.Merlin.contron. 97.& 98.Thor.par.3.compend.deciſ. ſect.1.*verb.*blaſphemans, Reg.Sanfel. deciſ.369.tom.3.Decian.tom.2.lib.6. cap.3.num.26.Danz.add.tit.de blaſphem.cap.9.* & ad *Gramm. deciſ.18*; nec ſat erit, quem eodem tempore pluries blaſphemaſſe, vt conſuetus iudicetur, ſed diſtincta requiruntur tempora, *Cepol.conſ.crimin.76.Reg. Ronit.cit.loc. num.15. Ricciul. mem. cap.12.nu.2. Grinel. dec. Dolan.24. Baiard.ad Clar. §. blaſphemia, n.17.* Vnica enim cenſetur blaſphemia, ſi quis pluries eodem tempore repetierit verba blaſphemiæ, *Viuius dec.352.ex num.6.*coarctans *nu.13.* ſi eodem tempore homo ille ſceleſtus auſus fuerit blaſphemare Deũ, & Beatam Virginem, quem refert. *Anus meus ad Gramm. dec.103. n.3. Scialoj. de foro compet. add.cap. 43. num.1.fol.332.*ex *Troyſ. in prag.3. de blaſphem.nu.3.* quot autem peccata committat blaſphemans Deũ, & duodecim Apoſtolos, *Nauar.cõſ. 14.de pœnit.& remiſſ. Danz. cit.loco cap.8. nu.17.* & caſum execrabilem narrat *Antonius Maria Coſpi à Secretis Magni Ducis Hetruriæ, in opere, cuius titulus il Giudice Criminaliſta, par.2.cap.5.num.4.*

Sed qui ioco blaſphemias pronũciat, à pœna non eſt immunis; quamuis
44 leuius puniatur, notat *Simanch. pluries citatus, tit.17.n.22.* Si lubrico linguę, *Cardin.in clem.vnic.de vſur. Anan.in cap.2.ſub nu.12. de maled. Theſaur.deciſ.241.num.5.* Si nimia iracundia ad blaſphemandum proruperit, quæ tamen ortum habuerit ex iuſta cauſa, *Anſald. de iuriſdict. par.4.tit.9.cap.2.num.43.Caball.caſu 296. Dom. Reg. Sanfelic.cit. deciſ.369. Scialoya, vbi ſupra cap. 43. num.9.Praſ.Merlin.add.contron.forenſ.97.& 98.* loquens de ira, proueniente ex ludo, *Petr.Gregor.ſyntagm.iur.cap.12.num.13.Cened.collect.126.nu.3. Salzed.ad Diaz, cap. 110. Barz.deciſ.135. Vincent.Grilenzon.conſ.85.num.7. de Angel.ad Foller.in pract.crim. tit. recipiantur defenſiones reorum, nu.62. Reg.Valenz.conſ.542.nu.19. vol.2. Danz. cap.3.num.10.& 13.*inquirens, quæ dicatur cauſa licita. Et de dormiente, demente, ac ebrio, *Viu deciſ.275. Ricciull.add.lib.1.in tract.de perſon. cap.19.num.20. Simanch. cit.nu.50. Albertin.tract.de aſſert.Cathol.q.36.* loquens de ſemiebrio, *Menoch. de arbitr. caſ. 375.* quem non eſſe audiẽdum, dum aſſerit ebrietare blaſphemiam excuſari, notat *Criſtoph. Cruſii de indic.par.2.cap.3. num.23. ad 28.* Hinc *Ariſt.3.ethic.cap.5.et 2. polit.cap.20.* meminit Pittaci Mitilẽſis, ex ſeptem Grecię ſapientibus legem ferentis, vt ebrij ſi quem pulſaſſent maiori pœna plecterentur, ac ſi ſobrij id factitaſſent, & *Bal.in l.1.C.vnde vi,* ac *Boſſ.in tract.crim. tit.de defenſ.reor.* diſtinguunt inter ebrietatem caſualem, & volũtariã; *Petr.Roiz.deciſ.Lituan.4. Cruſii cit. par.2.cap.2.num.17.& cap.3.nu.28. Tiraq.de pœn.cauſ.6.n.9.*

Vnde, quando quis ex iuſta ira blaſphemauerit, fuit obſeruatum mul-

tari

tari mitiùs, ac arbitraria pœna, haud obstātibus Regni pragmaticis, teste Affl.d.Constit. blasphemātibus, num. 10. & dixit num. 8. se vidisse, non rarò huiusmodi causas etiam componi, ex Io. And. in cap. 2. de maled. referente Hostiensem, aientem, quod, si quis honestæ vitæ incideret in hoc crimen, posset de eo haberi misericordia; cōgruūt verba pragm. Ferdinādi, ibi: attenta qualitate personarum: concinunt notata in l. quid ergo, §. pœna grauior. ff. de his, qui notat. infam. de quibus meminit Reg. Sanfelic. memor. dec. 369. num. 3. Inspiciantur igitur tum personarum qualitates, tum causa iræ, ac circū-
45 stantiæ blasphemiarum, ex traditis per Bonadill. in polit. lib. 5. cap. 1. nu. 123. Auendan. de exeq. mand. cap. 5. num. 20. Troyf. in cit. prag. 3. num. 4. quamuis Catalan. voluerit, nullam esse habendam rationem qualitatis personæ; quin in Magnatibus atrocius delictum censeri, in tractat. de indult. cap. 33. num. 102. quem laudat Danz. add. tit. de blasphem. cap. 5. num. 24. & 25. Et proinde illustriores viri acriùs, & seueriùs sunt plectendi, l. 2. ff. de re mil. l. 2. iūcta Glos. C. de Episc. aud. l. presbyteri, C. de Episc. & Cleric. l. properandum, §. fin autem vtraque, C. de iud. Glos. in l. si quis ad declinandam, in fin. C. de Episc. & cler. de Petr. consf. 43. num. 27. consonat Iuuen. sententia Satyr. 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se.

Crimen habet, quantò maior, qui peccat habetur.

Atque in his casibus demum intelligi debet Clar. in §. fin. lib. 5. pract. crim. quæst. 58. num. 14. qui siccis verbis asserit, nullius requiri in blasphemia remissionē, ac proinde videtur, aperte insinuare in eo statu passim fieri super eo crimine trāsactiones; secus enim esset res nimis aspera auditu; si extra hos casus componeretur blasphemus indistinctè.

Duo excipit hic Ritus; crimen nimirùm hæresis, qua Maiestas Diuina læditur, & de qua nuper dictum est, & crimen læsæ Maiestatis humanæ, quod crimini læsę Maiestatis Diui-
46 næ comparatur, ex cap. statutum, il secondo, de haret in 6. Carrer. de haret. num. 102. refert Rouit. sup. pragm. 1. de bonis proditor. fol. 112. num. 21. licèt non per omnia æquiparetur, quia mitius agitur cum Deo, quàm cum homine, vt docet idem Rouit. num. 31. Hoc crimen, inquam, læsæ maiestatis humanæ est illud flagitiū, per quod florentissimarum vrbium mænia, ac Cęlo, penè dixerim, ęquata, iacere videntur sub herbis; per hoc tot vberrimæ Prouinciæ exitiosissimam cladem senserunt; per hoc in tertarū orbem tot lacrymabiles calamitates emerserunt, Io. Sarisb. lib. 6. policrat. cap. 25. Quid sit autem hoc crimen læsæ maiestatis; licèt nimiùm laboret Gig. in tract. de crim. lęsę maiest. lib. 1. rubr. quid sit crim. læsa maiest. in tradendo eius definitionem, innotescit tamēn perbelle,
47 ni fallor, ex ijsdem verbis: Est enim flagitium, quo humana maiestas læditur. Maiestatis verò, quæ maior potestas est, insignibus propriè decorantur, Summus Pontifex, qui suprà omnes Principes Maiestatem habet, Imperator, per tex. in proœm. instit. ibi: Imperatoriam Maiestatem, Rex per tex. in l. 1. C. vt nemo priuat. ibi: Regia Maiestatis est. Prætor, l. ius pluribus, ff. de iustit. & iur. ibi: salua Maiestate Imperij.

Et cū possit Maiestas dupliciter lædi: idcirçò lęsæ Maiestatis crimen diui-
48 ditur in lęsę Maiestatis in primo capite, & in secūdo capite, ita cōmuniter DD. omnes, & est tex. in l. quiuè è prouincia 2. ff. ad l. Iul. Maiest. ibi: & hoc capite primo legis Maiestatis enumeratur. Vnumquodq; autem caput istorum plures habet species.

Quę igitur crimina ad primum caput referantur, quę q; ad secundum? videas

deas apud *Montell. in pract. par.4. à n.322.cum seq.* & *Foller.in pract. crimin.*in verb. *Item, quod commisit crimen lesæ Maiestatis,à nu.* 50. *cum seqq.qui num.*90.dat regulam;nempe, quod omnes casus, in quibus principaliter offenditur Princeps, sub primo capite continentur; Casus verò, in quibus licèt lædatur Princeps, non læditur tamen principaliter,sub secundo capite numerantur.Quod magis explicat *Sforz. Odd.in cons.*27.*nu.*17.dicens,quod tunc dicatur læsa Maiestas in primo capite;quando conspiratur, vel cõtra ipsammet personã Principis, vel contra personas Collateraliũ, qui sunt pars corporis eius, vt ait *text. in l.quisquis,*5. *C.ad l.Iul.Maiest.*vel,quando conspiratur contra Statum,seu Regnum;vt si quis tentaret, Regnum, seu eius partem ad alium Principem transferre; Igitur quando non conspiratur cõtra personam Principis, neque Collateralium,neque contra Statum,seu Regnum, sed ad hoc pertineat, adnumerabitur in secundo capite.

Hinc optime colligitur, quod idem *Sforz.Odd.loco citato,à num.*20.aduertit, crimen læsæ maiestatis dici proprie, quando committitur in primo capite;in secundo autem capite commissum, dici crimen læsæ maiestatis improprie; Et quod crimen læsæ maiestatis verè, & proprie sit illud, quando Princeps de directo,& principaliter offenditur, notauit etiam *Rouit.sup.pragm.*1.*de abolit. fol.*7. *num.*20.*ex Bald.in l.*1. *circa finem, C.de priu.carcer. Alber. Brun.in cons.*69. quando autem nõ offenditur Princeps de directo, sit crimen maiestatis improprie,aduertit quoque *de Pont.cons.*22.*n.*14.

Seuerissima vltimi supplicij pœna plectendum esse huiusmodi execrandi
49 criminis reũ, exclamat *cit.text.in l. quisquis,in princ.C.ad l.Iul.Maiest.* ibi:*ipse quidẽ,vtpote maiestatis reus, gladio feriatur*; eiusque filios, qui paterno deberent perire supplicio, licèt ijs concedatur vita, Principis specialiter lenitate;perpetua tamen egestate, infamiaque in æuum duratura mulctandos; ac tales esse, vt ipsis sit, & mors solatium, & vita supplicium, ait *text. in dict. l.quisquis, §.filij verò.*

Ac adeo enorme est istud crimen, quod, licèt *Reg.Rouit. in pragm.*5. *de abolition.*velit comprehendi in generali indulgentia, prout comprehenduntur alia atrocissima, nisi specialiter exceptuetur, vel aliter appareat de intentione concedentis: cùm generalis indulgentia de sui natura comprehendat omnia
50 crimina, & delicta; tamen nullo modo censeri inclusum in abolitione, vel indulto,etiam generali, voluere *Angel.in disp.incipient. exorta guerra, Marsil. in l.*1. *num.*23.*ff.de quæstion.& in l.de minore, num.*2.*ff. eod.& August.in addit.nu.*29. *in fin. Iacob.Vander.in repet. l.non dubito; ff.de capt.& postl.reuers.Dom.Ros.ad Consuet. Neapol.pag.*33. *num.* 295. cũ sit crimen exceptuatũ, *de Frãch. decis.*330.*& decis.*712.*num.*17.*Capyc.decis.*130.*num.*26.nisi expresse dicatur.Hinc inoleuit praxis,vt exprimatur quando id Principi libet; vt videre est in quãplurimis indultis, ac pragmaticis: in eo præsertim, quod fuit olim concessum ciuibus Neapolitanis, ac Regnicolis de omnibus delictis, vbi specifice id exprimitur,etiam de crimine læsæ maiestatis in primo capite; qui quidem indultus concessus fuit à Comite de Oñate Prorege, postquam sedati fuerunt populares tumultus,6.Aprilis 1648.qui inceperant 7.Iulij 1647. exorti ob quoddam nouum vectigal, fructibus impositum; quod vectigal erat exosũ pauperibus, prout erant exempla; quia, cùm aliàs anno 1619. fuisset impositum tempore,quo erat Prorex

rex Dux Ossunensium ad clamorē
Populi nolentis fuerat sublatum,
meminit *Tasson.in obseru.ad pragm.
de donat.& antefat.vers.2. obseru.2.
n.56.* Et decisum esse in Collatera-
li Consilio, quod non modo inquisi-
51 tus de crimine læsæ maiestatis non
gaudeat indulto; sed nec etiam eius
receptator, testatur *de Ponte dec.22.*
quem refert *Ricc.collect.decis.2014.*
Dicebat proinde, tale crimen pro-
ximum esse sacrilegio *Vlpian. in l.
1.in princ.ff.ad l.iul.maiest.* ibi: *Pro-
ximū sacrilegio crimen est, quod ma-
iestatis dicitur, Gig. de crim.læsæ ma-
iest.lib.1. rubr.qualiter, & à quibus
crim.læs.maiest.committ.q.5. nu.12.
& lib.3.rubr.de pœn.quas filij &c. q.
1.num.8.* vbi reddit rationem; quia
nimirum læditur Princeps, qui ha-
betur, quasi Deus in terris, vt est
*text. in authen. de consulibus, §.fin.
collation. 3. Cyrill.in summ.crim.p.
2.rubr.de publ.indic.§.3.num.1. De-
cian.in tract.crim.lib.7. cap.1. nu.1.
in fin. Consil. Prat.pract.obseru.cap.
51.nu.1. & lib.4.discept.forens.cap.
50.num.2.* vnde *Andr. de Isern.lib.
feud. quæ sint reg. verb.contrahentiū
incestas nuptias, per cap.si apud, 23.q.
5.* dixit, quod proditor Regis cen-
setur proditor Dei.

Præter mortem naturalem, qua plecti-
tur Reus maiestatis, amittit omnia
52 bona, & fisco applicantur; vt est
*text.in d.l. quisquis, in princ. C.ad l.
iul.maiest.* ibi: *bonis eius omnibus fi-
sco nostro addictis,* & ibi *glos.& Bart.
in summar. Bald.in princ. versic. &
omnia bona suā efficiuntur fisci,* idem
*Bart.in extrauag.qui sint rebelles, in
verb.rebellando, n.17.in fine.Imol.in
Clem.pastoralis, nu.7. in fin.vers.&
nota casum, de sent.& re iudic.& nu.
35.post med.* & ibi etiam *Cardin.Za-
bar.in princ.num.13.ad med.Glos.in
cap. si quis, in verb.fisco, 6.q.1.* & ibi
Archid.in princ.in verb. addictis, &
an veniant bona futura, & cōditio-
nalia? *Clar.§.sententiarum, q.88.nu.
23. Dec.cons.438. num.10. Chassan.
ad cons.Burg.rub.2.§.2.nu.23. Tell.
Fernand.in l.Tauri, num.63. Peralt.
in l.omnia, §.fundum, n.4.de legat.2.
Mieres de maiorat par.1.q.1.n.105.
Trentl.disp.31.vol.2.th.7.Canall.to.
1.com.opin.q.320. Io.Botta cons.36.
Anton.Gabr.comm.conclus.24. lib.7.*
53 Quid autem si bona sint feudalia?
& videtur dicendum, quod reus læ-
sæ maiestatis ea non amittat: cùm
in publicatione bonorum minime
veniant feudalia, vt per *Afflict. in
dict.cap.1.§. denique, col. vlt. Marc.
Ant. Peregr.* qui alios recenset, *de
iur.fisc.lib.5.tit.1.num.106.* quia in
extraneos hæredes feuda transfer-
ri nequeunt, quando enim in inue-
stitura dicitur *Pro te, & hæredibus;*
intelligitur de hæredibus ex san-
guine acquirentis, ex dictis per *La-
nar.in cap.1.de success.feud.num.76.*
vbi, relatis aliorum opinionibus, di-
cit, intelligi debere de filijs *cap.1.§.
& si clientulus, de alienat.feud.* quod
secus est, quando Sacerdoti, & eius
hæredibus feudum cōceditur: quia
tunc de eius agnatis intelligitur; cū
Sacerdos filios habere nequeat, se-
cundùm *Camer. in cap. imperialem,
fol.22.col.3.lit.* H. quos, & alios al-
legat *Reg.Lanar. in sup.cit.loco, n.8.*
vbi plus addit, quod si Regi con-
stabat, quod ipse Sacerdos habebat
neminem, nisi filium naturalem, tūc
ipsi filio naturali deferatur ipsius
feudi successio, ex *Camer.ibidem fol.
22.col.3.lit.* P. In Regno autem non
solùm de liberis intelligitur, sed de
omnibus, qui ad feudi successionem
admittuntur, vel ex gratijs, vel ex
alijs Regni legibus; dummodo de
ipsius acquirentis sanguine existāt,
vt est frater, teste eodem met *La-
nar.ibidem sub n.81.* imò *Fulu.Lan.
in sua ibi additione* dicit *sub num.1.*
quod, non obstante etiam, quod in
inuestitura dicatur: *hæredibus ex
corpore,* adhuc ex gratia concessa
per Cathol.Maiest.Philippi II. in
feu-

feudo à Regia Curia, siue à priuato in eum peruenᵗo;frater,& soror, siue ex vtroque parente,siue ex alterutro tantùm, vel paterno, vel materno latere,& eorũ filij vtriusque sexus fratri,& sorori succedãt; ibique etiam de alia gratia meminit; quod, scilicet, feudatarius,etiã titulatus,valeat inter viuos,vel causa mortis de bonis,& titulo disponere in personam masculi, qui succederet,si fœmina non extaret: non obstante,quod dicta fœmina sit proximior,vt diximus *rit.anteced.num.* 120.etiam,quod disponens non dicat,eam facere dispositionem ex licentia, sibi permissa ex dicta gratia; quia testator præsumitur potiùs iuxta Regni iura, quàm secundùm communia testari,authoritate *Dyn. Bart. Ioan. de Imola, Loffred.& Afflict.* ipsamque gratiam extendi dicit ad officia, quæ ad modum feudi sunt pro hæredibus ex corpore cõcessa, vt sub *num.* 3. Et de inuestitura, *Pro te, & hæredibus*, latè per *Canett.in extrauag.volentes,in verbo consequenter,fol.* 45. qui, & ipse *cap.si aliquem, verb. adnotandum est,num.* 17.*fol.* 211. dicit in bonorũ confiscatione non venire feudalia, & loquitur de feudatario forindicato; subiungens,quod fiscus dicitur extraneus hæres, atque ideo ad eum feuda minime transeunt, ex *Afflict.dec.* 385.*& Frecc.de subfeud. lib.* 3.*de differ. inter feud.ex pact. & hæred.diff.* 16.vbi nonnullas ponens huius nominis, *hæredis*, distinctiones: feudi,scilicet,sanguinis,& hæreditatis,dicit sub *num.* 16.hoc esse regulare in feudis, vt de eodẽ sanguine primi acquirẽtis esse debeat: ita per *Gull.de Pern.*& alios,ibi citatos:cùm ea sit natura feudi,vt extraneos respuat hæredes;ac nomen *hæredis*,in feudis appositũ,intelligatur strictè pro descendẽtibus ex eo, qui est stipes cõmunis agnationis,vt ex *Bald.in rubr.de feud.col.*6.ibi:*Natura*.Sed super hoc de isto nomine *hæres*,luculentiùs pertractatẽ videas *Camer.in c.Imperialẽ,car.*21. *à lit.S.* & nos alibi etiã de alijs nouissimis gratijs in linea collaterali dicemus.

At intrepide tenendum est,quod Reus maiestatis & feudalia amittit; *Curt. in tract.feudor.*4.*par.num.*39. *Plaza in epit.delict.lib.*1.*cap.*24.*R.de Curte in respons. fiscal. apud Reg.Rouit.in pragm.*1.*num.*70. *de bon.prodit. Reg. de Ponte lect.feud.*17.*nu.*21. *& lect.* 1.*aliàs* 21.*Consil.Prat.add.cap.*50.*n.* 22.*lib.*4.cùm feudum dicatur à fide, *cap.*1.*de form.fidel.& cap.*1.*in princ. de cap. Corradi*, & sine fide feudalis cõtractus stare nequeat,quia feudũ conditionaliter, donec sit fidelis, concessum videtur, teste *Affl.decis.* 282.*num.*15. feudum ipso iure domino aperitur, *cap.*1.*§.denique,quę sit prim.caus.benef.amitten. cap.*1.*an ille,qui interf.frat.dom.sui.*Hinc statim, ac ipse feudatarius à fide deficit, feudalis contractus resoluitur, feudumque domino aperitur,& cũ directo illud vtile dominium,quod penes feudatarium erat, reconsolidatur,ex *Andr.in cap.sancimus, nu.* 11.*quo temp.mil.* quàobrem,si aperto ad dominum feudo, non dicetur in illo dominus successisse iure hæreditario; at illud cæpisse ex lege contractus infeudationis, & per illius resolutionẽ iure proprio,*Frecc. de subfeud.auth.*29.*n.*7. atque adeo quoties leges Regni perlegere occurrerit,vel alias,dicentes,bona rebelliũ feudalia fisco applicari, prout loquitur *tex.in c.apud Tranũ*,ibi: *curia nostrę &c.* sẽper intelligas applicari fisco, hoc est, domino,à quo feudatarius rebellis feudum tenet.

Sed,an ex felonia sic ad dominũ aperto feudo,teneatur ipse dominus ad soluendum debita,à feudatario cõtracta?& dicendum est,quod sifeu-
54 dum perueniret ad dominum,tanquam comprehensum in publicatione bonorũ;tũc ad onera tenere-

tur dominus, etiam si debita sine assensu cōtracta fuissent; bona enim dicuntur, ære alieno deducto, *l.bonorum*, *l.subsignatum*, *§.bona,de verbor.signif.*& in dominum, seu(vt rectius loquar) fiscum, eo casu transirent omnes actiones, tam actiuæ, quàm passiuæ, ac si in burgensaticis succederet, *l.2.C.ad l.Iul. cum concord.* & ex DD. congestis à *Peregr. de iure fisci, lib.5. tit.1. ex num.53.*

55 At quia in publicatione non venit, vt iam probatū est; idcirco ad onera non tenebitur dominus, feudo ad ipsum aperto; si tamen æs alienum fuisset sine eius assensu contractum, vt aduertit *de Franch. decis.213.n.32.* quò loci licèt *Reg. Constant. in l.1,num.45.C.de pæn.fiscal.lib.10.n.14.* dicat, esse caute legendum ipsum de *Franch.* in secunda ibi posita distinctione; tamen ipsemet de *Franch.* concludit, quod, quando obligatio est contracta sine assensu, Dominus ad debiti solutionem nō tenetur, aperto ad ipsum ex linea finita feudo, ex *Andr.& Capyc.* ibi citatis. Si verò æs alienū cum eius assensu sit contractum, vtique teneretur dominus ad eius solutionem, vt ibidem de *Franch.n.53.ex Andr. Capyc. Affl. Frecc. & Senatu Pedem.Reg.de Ponte cōs.64.n.3.vol.2.Reg.Rouit.cons.53.num.19. Fontanell.decis.474. Barbat.de assistent. gl.9. num.49. Reg.Moles de iur.deuolut.q.1.*& vberiùs ex allegatione quamplurium aliorū II.CC. videas *Rosent.de feud. cap.9.concl.18.* vbi *num.1.* ait, quod, quamuis, soluto iure vasalli, ius hypothecæ,& similia onera, feudo imposita, resoluantur; fallit tamen, si feudum consensu Domini hypothecatum reperiatur: quia vel ex linea finita, vel ex delicto, aperto feudo, ius hypothecæ non expirare dicit, ex innumeris, sub lit.A.allegatis II.CC.& casum hunc, sine controuersia, asserit in supra citato loco *Reg.Cōst. num.147.* licèt aduersus istam opinionem insurrexisset *D.Cōsiliarius D.Thomas Carleual.* in Fiscum per Proregem tunc adscitus in causa ad instantiam D.Francisci Aquaui-

56 ua cum illis de Cauaniglia, in quodam *responso* typis dato, quod exscripsit *tom.2.de iudic.disp.23. ex n.39.* dicens, assensum vetificati, donec penes feudatarium, vel eius hæredem feudum extaret; Nam feudo ad Dominum deuoluto, subintrat regula, quòd *resoluto iure datoris, resoluitur ius accepioris*: quā regulam firmam vndiq: in hac quęstione tot validissimis medijs exornauit, suamque opinionem tam ingeniosissime tutatus est; quod nisi mos iudicandi contra suam opinionem in Regno nostro extaret, à quo non esse recedendum, vtpote qui necessitatem sic iudicandi inducat, ex quampluribus exornat *Reg. Rouit.cons.18. nu.3. vers.ita pernecesse,lib.1.*& aliàs diximus, à sua non abscederem opinione, ibique *Cons. D.Carleual.* literas S.M. transcribit, quibus mandatum est, vt fiscus recipiat burgensatica bona feudatarij pro soluendo creditoribus, habentibus hypothecas cum assensu super feudis deuolutis.

Obstringitur, inquā, Dominus, ad debita, cum assensu contracta, aperto sibi ex perduellionis crimine feudo. Et per priùs ad hoc, vt ille creditor, qui hoc casu pro debiti consecutione super feudo agere volebat, valuisset rite, recteque agere, opus erat, vt principalis ille creditor ageret, vel eius hæres, qui iuxta feudorum, aliorunq; nostri Regni iurium regulas, fuisset ad succedendum in feudo habilis; ipse enim assēsus in obligatione ad feudum, videtur eam obligationem concedere in feudum, *Frecc.in Cōst. Diuę memoria, q.12.* cuius dictum redarguit *Reg.de Ponte de potestate Proreg.tit.de assens.super dotibus, in rubr.*

*rubr.num.*45.in ſuo caſu,in quo tãtum temporis terere,nec debebat, dicit, quia nullam probabilem poteſt ille caſus dubitationem habere; ibiq; *de Pont.in verſ.ſi verò mulier*, ponendo caſum de hæredibus mulieris pro conſecutione dotis,legis aſſenſum habentis, Neapolitanis conceſſum; ait, omnes hæredes hanc actionem habere; prout poſtea fuiſſe declaratum ex capitulo conceſso Ciuitati, ac Regno; & deinde idem generaliter in beneficium omnium creditorum hæredum; ad quos perſonalis actio tranſit, vt ad eoſdem tranſeat hypothecaria, ſuper feudis per defunctum creditorem acquiſita, vt ſub *n.6.& 7.*& diximus in *ritu 244.ex n.16.lib.2.*

Porrò ex iſta in dominũ commiſſa felonia,non modò ipſe, qui feloniam
57 committit,feudo priuatur, ſed &
eius filij, ac agnati; Et de hoc ſunt apertiſſima *iura* feudalia; Licèt regulariter non ita ſtatuendum eſſet; cùm pœna ſuos debeat vrgere authores, neque vltra delinquentem tranſilire, *l.ſancimus, C.de pœn.cap. non debet*,vbi *Dyn.& Adden.de reg. iur.in 6. l.abſenti,5. l.crimen,26. ff. de pœn.*; Nequit enim alteri per alterum iniqua conditio inferri, *l.non debet,de reg.iur.*aut id,quod eſt noſtrum, ſine facto noſtro auferri nobis;ſeu alterius factum ei,qui nihil admiſit ſceleris,nocere; *l.5.§.ſi nihil plurium,de nou.oper.nũciat.* late *Couarr.var.reſol.lib.2.cap.8. Farinac.in prax.crim.lib.1.q.24. ex n.1. Barboſ.in collect.ad cit.tit.C.de pœn. 12.& 13. lib.4. Martin. Mager. de Aduocat.armat.cap.16.nu.849. Reg. de Philippo fiſcal.diſſert.14.ex n.46.* Sæpe enim ſolet filius ſimilis eſſe
58 patri, & vt *Marcell. Palingen. in Leone pag.116.* ait:

Nam ſimiles ſiunt nati plerumque parentum,
Qualis quaque arbor, tales ſolet edere fructus.

*Io.*propterea *Faber in rub.inſt.de nupt.* ait:nedum ſanguinem, ſed & morũ labem quoque deriuari ad poſteros ratione iuris,quod pater, & filius cenſeantur eadem perſona, vel quod filius portio viſcerum paternorum,eademque caro patris dicatur, *l.22.§.fin.C.de agr.& cẽſit.Ariſt. 5.Eth.5.*Hinc *Dido ad Aeneam:*

Forſitan, & grauidam Dido, ſcelerate, relinquis;
Parſque tui latitat corpore clauſa meo.

Quinimo caro filij eſt, quaſi caro patris aucta: ita quidem; vt efficiatur nouus homo propter nouam animam,nõ dicatur tamen primus homo omnino extinctus propter mortem eius, vti pulchrè, ex *Paulo de Caſtro*, recitat *Tiraquell. in lib. de primog.q.40.Chriſtop.Cruſii in diſp. inſt.diſp.16.th.31.Ioh.Borch.de pact. cap.4.num.5.pag.45.* Adde *Ioan.de Pined.in Iob.cap.27.verſ.13.*ibi:*ſunt filij parentum non membra modò,ſed viſcera*,& *tom.2.cap.38.verſ.28.Peguera deciſ.114.nu.3. Reg.Sanfelic. deciſ.77.Conſiliar.Franciſcus Maria Prat.ad Paſchal.de patr.poteſt.par.4. cap.10.ad num.1.Reg.de Philippo fiſcal.diſſert.16.ex num.21.*& indicauimus in *ritu 265.n. 168.hoc 3.lib.*

Quamobrem *Ariſtot. 1. polit. 4. uti ex hominibus homo, ex beſtia beſtia, ſic, ex bono homine bonus generatur.* Et *lib.3.cap.8.conſentaneum eſt*, inquit *ex melioribus ortos fuiſſe meliores*, quod refert *Theodor.in reſp.de proceſſ.contra ſag.null.inſtit. num.190.* ibique *Vvilhelm. Antonij in clauſt.* vbi & alia id genus videre licet, & *3.Rethor.veriſimile eſt,ex probo probum, & benè educatum quoque virũ euadere.* Et eſt apud *Gelliũ 5. Noct. Act. 10.*: *Mali Corui malum ouum*; quod prouerbium longe aliter explicat *Pined.tom.2.cap.38. verſ.41. pag.1014.* Iure ciuili, quo vtimur, potiſſimùm filius eiuſdem voluntatis, & affectus eſſe dicitur, cuius eſt pater, *l.ſi operarum, ff.de oper.liber.*

ber. l.cohortalis, C.de cohortal.lib.12. Bal.in l.25.C.de oper.liber.Cassan.in catal.gl.mund.p.11.consid.25. Vincent.Turturetus de nobilit.Gẽtilitia, lib.3.cap.2. Simanc.de haretic. c.50. ex num.10.Mascard.de probat.concl. 222.num.3.& conclus.1003. Farinac.de indic.q.47.num.279.Paschal. de patr.potest.par.[illegible]*.5.Edo Nebusius in Theatro ingenij humani,lib.2. cap. 12. de nobilit. sanguinis,pagina* (mihi) 228. P.*Henricus Engelgrane in Caleste Pantheon , siue Calum nouũ,in natiuitate S.Io.Baptista,*§.3. Propterea *Alb.Grand. in tract.malef.tit.de ind. col.4. prasumptio natura est,*lepidè monebat,*qua monet, vt parentum eius, qui accusatur,mores inspiciamus,inde enim apparebit, quibus ipse*(accusatus)*sit moribus imbutus,* & dicit *Ang. in l. fugitiui, C. de seru.fugit.* quod ex eo quis præsumatur transijsse ad hostes, si quidem de familia,eo nomine infamata,progenitus fuerit,*cap. venerabilẽ,*& ibi *DD.de elect.& c.1.dist.56.* vbi filios sacerdotum non promouendos esse,dicitur;nõ quod in genere mali sint sacerdotes,sed quia spurij sacris initiari nõ debent,*cap. 2. de fil. presb.* Quem ritum etiam Camera Imperialis Spiræ Nemetum,quæ filios presbyterorum,etiã ex legitimo matrimonio natorum, ad nobile assessoratus officium non admittit,sequitur. Vide *Petr. Pecc. de reg.iur.reg.8. num.5. Matth.Stephan.de iurisdict.lib.3.par.2.cap.14. num.*127. clarior *textus* est *in c.cænomanensem,dist. 56.*vbi filij sacerdotum,ex matrimonio suscepti, ad sacerdotia admittuntur ; sed addit *textus* , non vt pro regula sit illa conniuentia, sed vt ad tempus Ecclesiæ periculo consulatur , sic *Alber.de Rosat.in l.si eui,*§.1.*num.2.de de accus.*ait,quem inde præsumi calumniari,quia pater eius calumniator erat,*Ioan.V volff.to.2. lect.mem. pag.*624.de filia,matrem improbam, vel incastam habente,idem esse iudicium,inquit,vnde *Amb.3.de Virgin.* ait: *quid potuit filia de adultera matre disceret nisi damnum pudoris, iuxta illud:*

Insequitur leuiter filia matris iter?

Qua de re *Tiraquell.de ll.connub.l. 7.gl.2.par.7.num.12.pag.177.Columell. de re rust. lib. 3.* & *Alciat. de pras. prasumpt.24. pag.69.*

Iura tamen feudalia absq; vlla inductione,atq;interpetratione sãciuerunt,ex culpa vasalli,non solùm filios,verũ etiã agnatos esse puniendos, ex *tex.in cap.1. an ille, qui interf.frat. dom.sui.*Ibi enim cùm dubitaretur, an occidens fratrem domini sui,feudum amitteret?dicitur, quod non; sed illud amittet, si fratrem suum occiderit vasallus , ad hoc vt totam hæreditatem habeat; vel aliam commiserit feloniam , ob quam in Curia sine dedecore stare non possit.At quia poterat dubitari , an istud feudum domino aperiretur,vel agnatis ? respondet,illud domino non aperiri , sed agnatis proximioribus,si paternum fuerit ; redditq; rationẽ; quia talis felonia non est in dominum commissa;subdens postea theoricam, quod,quãdo ad dominum tendit felonia, tũc domino feudum aperitur.Qui quidem *textus* apertissime decisionem contra agnatos edit ; adeo, quod *Sonsbechius de feud. 13.par. ad quos feud.amiss.deuol.num.4.* dixerit,hoc *textu* nihil esse clarius,apertius nihil.

Idipsum expresse decidit *tex.in cap.1.*
§.denique,qua sit prim. causa benef.
59 *amitt.*ibi nãque,cùm dubitaretur ,
ad quem feudũ ob culpam amissum deuoluatur, ad dominum nè, an ad feudi successorem?distinguitur:Vel in dominũ vasallus peccauit;& tunc non quidem ad proximos , sed ad dominum beneficium reuertitur:vt hanc saltem habeat suæ iniuriæ vltionem; Vel non in dominum : sed

ali-

aliquod aliud commisit crimen,per quod amittatur feudū;ibiq; recensētur illi casus,de quibus in supradicto *cap.* 1. *an ille,qui interf.*& tūo non ad dominum, sed ad proximos pertinet,si tamen beneficium fuerit paternum.Eāmque distinctionem, dicitur ibi,fuisse tam ratione,quàm moribus comprobatam ; ibidenque *Glos.* in verb. *ratione*, explicat, vel ratione naturali, vel iure Romano: exemplo donatarij,ob cuius ingratitudinem donatio reuocatur,atque ad donantem redit,*l.*1.*C.de reuocād. donation.* & exemplo etiam liberti,qui ob ingratitudinem ad pristinam domino seruitutē reuocatur, vt *C. de libert. & eorum liberis*, & ibi *Glos.* in verbo, *ad proximos*, interpertrationem reprobat dicentiū, *tex.* non loqui de feudo paterno,& probat; Nam,si de non paterno locutus fuisset,frustra distinctione de culpa in dominum, vel alium vsus esset: cùm feudum nouum, licèt ex pacto, & prouidētia simpliciter,vel non hæreditarium, respectu ipsius acquirentis in eo delinquentis genere, quo feudum amittitur, vel in dominum,vel in alium: semper eius filijs,descendētibus,& agnatis præiudicat,vt de communi testatur *Aluar.in d.§.denique,nu.*8. nectitque, probari in parte illius §.iuxta vnam lecturam,& notari *in cap.*1.*si vasal. feud.priu.cui defer.*& ibi *Bald. & in §.*1.*Gl.magn.in fin.de suce.*& ex *tex. in l.*1.*C.de bon.qua lib.* communem quoque dicit *Prepos. ibidem*,quem, vnà cum *glos.in d.cap.*1.*si vasal.feud. priu.*laudat *Ann. filius in cons.*128. *num.* 4. vbi dicit,hoc etiam procedere in feudo hæreditario,licèt antiquo,reprobata opinione *Authoris* damnatæ memoriæ in loco,ibi allegato,authoritate *Isern. in c.*1.*vers. & licet,num.*6. *an agnat.* Vbi dicit, quod, sicuti filij ex quacunque patris culpa à successione feudi repelluntur,ita agnati;quia in feudo hæreditario nullum adest inter liberos,ac agnatos discrimen: & videas *Rosent.de feud.cap.*11.*conclus.*1. vbi *Bald.*ex *Old.*dicta euitat; quæ huic indubitabili conclusioni de feudo hæreditario, licèt antiquo, obstare videntur,ne dubites legendo *Bald. in l.*1.*n.*6.*C.de bon.qua liber.* ibique de rationibus, quare delinquendo in vtroque feudo, scilicet nouo, quamuis ex pacto, & prouidentia simpliciter,& in feudo hereditario, quamuis antiquo,filijs,atque agnatis vasallus præiudicare possit.

Et miror,quomodo illum *tex.* intelligere potuerint Periti de feudo no-
60 uo decisionē posuisse ; cū in feudo nouo, nonnisi ex masculo descēdētes succedant, *cit.c.Imperialem,§.si clientulus*,frater autem non admittitur,*cap.*1.*in fin. de success.feud.* & *Isern.in cap.*1.*si vasal.feud.priu.n.*4. notat, semper feudum nouum domino aperiri,atque in hoc nullam esse cōtrouersiam,ait *Curt. de feud. par.*5.*princ.*2.*princ.concl.*& ex ipsomet *text.* dilucide cognoscere potuissent:nisi,animo contradicendi, illa perlegissent verba:*Si tamen beneficium erit paternum*. Ista enim verba apposita, postquam declarauit, quod, quando in alium delinquit,tunc non domino,sed agnatis aperitur:demonstrant; quod,si feudum erit nouum,non agnatis, sed domino aperitur : nam dictio *si tamen*,vel *ita tamen*,est dictio limitatiua, & præcedentis dispositionis declaratiua,vt per *Aret. in l.depositum,§.si pecunia,ff.deposit. num.*8. & est conseruatiua iuris alterius in alio casu, vt ipsemet *Aretin. in l. magisteria,in fin.C.de iurisd.omn.iudic.* & propterea cū illud ius agnatorum limiter, atque declaret in feudo paterno ; ergo è contra ius Domini in feudo nouo conseruat, & ita ex ista dictione, *ita tamen*,diiudicat *Cam.in cap.an agnati* 2.*p.oppos.*t 1.*n.*23. vbi, licèt postea acri-

ter

ter in principali quæstione aliter sẽtiat; tamen quod de nouo intelligi non possit, plures alias veras, & iuri consonas responsiones, necnon põderationes adducit, dicens: malè intellexisse illos, qui *ibi* de feudo nouo intelligunt, & benè intellexisse *Glos.* quæ de paterno *ibi* sentire textum, dixit.

Stat ergo firmissima reprobatio facta à *Glos.* intellectus eorum, qui dice-
61 bant *text.in dict.§.denique* loqui in feudo nouo; nec eius *ibidem* sequẽtia dicta me deterrent, dùm subdit: *Nisi fortè velis intelligere, quod hic dicitur proximos, idest descendentes; scilicet, vt illi solùm excludantur, vt videtur dici, imò dicitur: Si vasall. feud.priu.cui defer.cap.vasalli.* Nàm per ista verba, non in illam *ibi* iuit *Glos.* sententiam, vt ille *text.* sub nomine proximorum de descendentibus loquatur; sed aliam aliorum refert intelligentiam, atq; interpretationem pro alea illorum, qui illius erant opinionis; vt etiam quod loquatur in feudo paterno, nõ proinde ex delicto vasalli exclusi dijudicentur, sed tantùm filij, & descendentes, vt probari dicit in *cit.cap.1. si vasall.feud.priu.* in quo *text.* absq; dubio firmatur; quod ad feudum, quod delinquendo amisit vasallus, filij nullatenus aspirare possint, nec valeãt; Agnati verò quandoque; Et sic deterioris erunt cõditionis filij, sicuti dicit *ibi Glos.* in verbo *tamen*, quia patris delictum nocet filio; & probat exẽplis, ac iuribus etiã ciuilibus; prout eadem *Glos.* in eodem §. eadem adducit iura, claudendo suam *Gl.* Et propterea *gl.in mem.c. vasalli*, explicando illud verbum, *quandoque ad Agnatos*, dicit illud verbum, *quãdoque*, fuisse appositum ad demonstrandum, quando beneficium est antiquum, & non nouum; quo in casu ad Agnatum pertinere potest. Et quia hæc lectura non subsistit, & reprobauit, vt suprà: cùm tam *text.in indic.cap.vasalli*, quàm *in memorato §.denique*, de feudo paterno, & antiquo loquatur; ideo (illa explosa lectura) dicit, dictum verbum, *quandoque*, ibi fuisse appositum; vt designaret casum, quando vasallus non in dominum, sed in alium deliquit: vt in primo casu nõ ad agnatum, sed ad dominum: & in secundo ad agnatum, excluso domino, pertineat, subdẽs vt hoc sit, quod in dicto *§.denique*, dicitur, *vt hoc habeat dominus in sua iniuria vltionẽ*; Et hanc illorum intelligẽtiam optimis medijs etiam refellunt *Camer. à num.24.* & alij in alijs locis.

Nec replicetur, *glos.ibidem* subiungere, quod prima opinio, vt etiam si delictum sit in dominum commissum, debeat agnato, non autem domino aperiri, videatur æquior: nè ex delicto alterius alter dãnũ patiatur; Nam præterquãquod loquitur per verbũ, *fortè*, & per verbũ, *videtur* quæ verba nõ firmitatẽ, sed hæsitationem dicti demõstrant; de verbo, *fortè*, est *glo.in l.si duo*, in verbo, *fortassè, de recept.arbitr.* vbi *additio* ait, istam dictionem esse temperamentũ Philosophorum dubietatem designans, licèt aliquando sit veritatis expressiuũ, vt in *gl.in cap. 2.* verbo, *fortè, de testam.* & in alijs *glos. Canonicis, ibi relatis*, prout de Doctore, per verbum, *fortè*, consulente dicit *Aym.conf.91.nu.4.* Et de verbo, *videtur*, quod veritatem non importet, est *glos.in l. si duo, de acquir. hered.in §.deiecisse*, verbo *videtur, de vi, & vi arm.in l.qui actionem*, vbi *Dec. de reg.iur.* Vltrà, inquam, quod *ibi glos.* dubitatiue, seù argumentatiue loquatur: cùm alibi hanc nostram opinionem aperte tenuerit, *in c.1. §.si vasallus culpã*, verbo, *reuocabũtur, vers.imò quod plus est, si de feud. defũct.fuer.cõtrou.* Aduertatur insuper, quod ibi dicit, æquiorem, esse opinionem, non autem inquit esse veriorem. Et in iure non est respicien-

ciendum, nisi ad id, quod est lege sancitum: lex enim quamuis dura, seruanda est, *l. prospexit, ff. qui, & à quib.*& est improbanda illa æquitas, quæ est contra legem scriptam, teste *Petr.And.Gamb.de author.leg.lib.*10. *nu.*68. cuius memor sum infrà *n.*66.

Suam profert pro agnatis opinionem *Isernia*, cuius in pluribus *locis feu-*
62 *dalibus*, ac *in Const.Regni,vt de succeß.in princ.*locos feudales recensct *Reg. Lanar.* contrariæ opinionis *in repetit.c.si vasall.feud.priu.cui defer. sub num.*14. *vers.Isernia verò*, quiquidem *Isern.*remittit se ad ea, quæ latiùs scripsit in *cap.*1.*si vasall.feud. priu.* Ibi namq;dicit, quod in dicto *text.* quæritur, ad quem perueniat feudum culpa amissum, ad dominũ nè, vel ad agnatum, vel ad delinquẽtis filios? Et dicit, quod ibi deciditur *filio nunquam aperiri:quia qua culpa pater repellitur,per eam filius, & eius descendentes ab ipso culpante repelluntur.*

Subdit posteà: *Agnato non perit*; idest non pertinet, legit *Loff. & Lipar.* cũ perire feudum dicatur quoties alijs aperitur, vt dicit *de Pont.lect.*21.*nu.*5.vbi inquit feudum nasci, viuere, & perire.

Sequitur *Isern.Si est feudum nouũ; Sed si feudum est antiquum aperitur domino,si delictum est commissum in dominum,puta cucurbitauerat dominum,ut habeat in sua iniuria vltionẽ;Si verò non in dominum, sed in alium: vt si fratrem suum,vel alium tradendo occidit, vt vlterius in Curia sine dedecore stare non possit: tunc agnatis aperitur.*Verba hæc *Isern.* sunt plana, & dicit ipse, esse iuxta lecturã *cap.*1. *§.cũ verò,an ille,qui interf.frat.dom. sui.*& in *cap.*1.*§.pen.qua sit prim.caus. benef.amitt.* Ergò si sunt secundùm lecturam dictorum iurium, sequitur, quod ab eis recedi non licet: etiam quod per iura Romana aliter foret decisum, *cap.*1.*de feud.cognit.*

Postmodum ab hac theorica incipit discedere, dicens: *Vel aperitur domino, quando iniuria respicit dominum, si non habet agnates:proximi descendẽtes repelluntur tunc:& patris delictum nocet filijs, & descendetibus propter enormitatem criminis, Cod. ad l. Iul. Maiest. l.quisquis. Agnatis non debet nocere delictum agnati.Et hac sententia videtur æquior, dicit glos.hic.*

Ex quibus *Isernia* verbis colligitur, quod hæc altera lectura est, iuxta aliorum intelligẽtiam, quam æquiorem appellat *Glos.ibi*; Et per consequens cùm prima lectura sit attentis allegatis iuribus, secunda iuxta illorum opinionem est æquior; sequitur quod prima sit tenenda, non iam secunda, quæ iuribus feudalibus aduersatur, nõ obstãre, quod sit ęquior.

Inde sub *num.*3. *vers.circa istam materiam*, suam tradit rheoricam apertiùs, & propriè à *vers. Si antiquum*, vbi distinguit de culpa in dominũ, & in alium. Si de culpa in dominum, iterum subdistinguit: *aut in dominũ indirectè*, prout est, si feudum absque assẽsu alienauerit; quod dictum prosequitur, vsque ad *vers. Si directè*, à quo *vers.* dicit, quod in culpa directè contra dominum, plures insurgunt opiniones.

Primam inquit esse illorũ, qui agnatis aperiri dicunt; quia delictum vnius
63 non debet nocere alteri, qui à culpãte non habet esse, vt habet filius; ibiq; omnia, quę habet filius à patre recẽset, propter quæ iure ex patris delicto puniri debet; (ad quę videas *Martin.Schookij de sedit.lib.*2.*c.*12.*ex pag.*563.) Quæ cũ cessent in agnato; meritò quoq; nec culpa agnati agnato obesse debet: cùm separatorum separata sit ratio, *l.si maritus, la prima, C.de donat.int.vir.& vx.*

Hæc autem ratio pro agnatis, non vrget; si consideremus, hac conditione præsumi datũ feudum; vt in inuestitura comprehensi in eo succedant, si vasallus possessor culpam non cõmiserit, dignam feudi priuatione, vt

fundat *Rosent.de feud.cap.11. cōcl.2. num.5.* authoritate pene triginta DD. inter quos multi de communi testātur; præsertim *Curt. de feud. par. 5. princip.num.2. verſ. iſta ergo*, dicit, ab iſtâ opinione, tanquam communi, durum eſſe in iudicando diſcedere; & *Iſern.in d.cap.vaſalli num.5.* idem dicit ſub alijs verbis, *argum.text.in l.cùm quis,de ſolut. l.ſtipulationem,de iur.dot.*

Quãobrē nō prodeſt illa regula: quod delictum vnius non debet penitus nocere alteri; cùm id procedat ex lege contractus, conditione tacite, vel expreſse ſic ab initio concepta; & ea eſt natura, ac ſubſtãtia feudi; prterquamquod prædicta regula non eſt adeo incorrupta, vt ſuas etiam non patiatur exceptiones, ac limitationes; de quibus vide *Farin. in tit. de delict.& pœn.q.24.à n.1.*

Altera ratio, quã pro agnatis *ibi Iſern.* aſſignat, eſt; quia *eſſet in poteſtate agnati priuare agnatum feudo, dicendo contumeliam atrocem domino, quia etiam ex conuicio perditur feudum, ſecundùm ſententiam Summatoris.*

Sed neque hæc ratio confert agnatis. Et ipſemet *Iſern.* dat reſponſiones ſub *num.6.verſ.Non obſtat ſecundùm iſtos*: dicēs: *Quia eodem modo*, (poſſet quidē argui,) *quod eſſet in poteſtate agnati impune offendere dominū, ſciēs quod agnatis defertur feudū, quod habet.* Et propterea ne delinquēdi occaſio præbeatur, *§.ſed ne dū talia, inſtit.de vi bonor.rap.* non eſt pro agnatis illud admittendum argumentū. Ibique etiam ſecundam reſponſionem tradit, quia à veriſimili diſcedit dicere, vaſallum velle illos fraudare, quos iure ſanguinis diligere debet, & præſumitur, *arg. tex.in auth. licentiam, C.de Epiſc.& Cler.& l.lex Cornelia, in princ.ff.de iniur.*

Adde, quod, cùm agnatus delinquit in dominum, ipſe ſui criminis pœnam ſubire debet; & in primis feudo priuatur; ſed non eſt præſumendum velle iactare ſuum. Deinde alijs pœnis corporalibus pro delicti qualitate ſe ſubijcit; vt conſiderat *Roſent.in d.concl.9.num.7. cap.11.* vbi, quod aduerſus fraudes ſunt à iure prodita remedia: nam, fraude detecta, tunc agnatis ius ſuum reſeruatum eſſe ſubiungit ex iuribus, & II. CC. allegatis.

Tertia ratio in Agnatorum gratiam adducitur ab *Iſern.ſub n.7.verſ.alij dicūt.* Nam adducit *text. in c.1.in fin. de feud. fœmin.* vbi deciditur, quod ſtatim, ac feudatarius Clericus efficitur, feudum Agnatis aperitur; Ergo ſi ſtatim in iſto caſu Agnatis aperitur, tantò magis in delicto in Dominum: prout idem eſſe dicit in caſu alienationis, vt ſtatim feudum ad Agnatum perueniat; ſicuti notari dicit in *fin.magn.Gl.de ſucceſſio feud.* Et quamuis *Lipar.lit.G.* dicat, quod ille *verſ.peruenit ad alium*, debeat legi, *peruenit ad Dominum*; ex quo verba illius *Gl.* concludunt, quod poſt illicitam alienationem feudum Domino aperiatur; tamen puto ab illa lectura non eſſe recedendū; tum ex mente *And.* qui *ibi* illud dictum in Agnatorum beneficium adducit; tum ex veritate dicti *ibi* per *Gl. in fin.* ſi benè eius finalia verba legantur, quæ non eſt credendum *Iſern.* intelligere neſciuiſſe. Et de quæſtione, an ex feudi illicita alienatione Domino, an verò Agnato aperiatur? iàm *Iſern.* ſupra eòdem loci dixerat, quod Agnato aperitur, quia culpa eſt, quæ indirecte Dominum offendit, vt ſub *nu.4. verſ.ſi in Dominum*, & *Camer.in cap.imperialem car.11.à lit.R.* dicit, potiùs eſſe delictum in omittendo; ſed ſi vrgentiora ſuper hac quæſtione pro vtraque parte cupis, videas *Lanar.in ſupra cit.loc.à num.37.* vbi in ea eſt opinione, quod aperiatur Domino: licet cōtrariam dicat communiorē, atque æquiorem. At hæc quæſtio in hoc Regno receſſit ab aula; & eſt indu-

ductum remedium per *Const.Regni incip. Constitutionem Diuę memoria*, quod ipsemet alienās reuocare possit, & etiam emptor: vt *ibidem* refert *Lanar.nepos in add.nu.6.* Vnum hoc te monitū velim, hodie non sufficere, reuocationes fieri, vt olim fiebant, inscia parte; sed opus est, vt illi notificentur, contra quem reuocatio dirigitur, & nos late in *rit. 166. sub n.3.& rit.262.n.40.lib.2.*

Istam rationem *Isern.* adducit pro opinione illorum, qui non solùm non admittebant, Domino non aperiri; sed etiam contra opinionem ipsius *Isern.* qui paulò antea *vers.& hoc videtur verius*, dixerat, feudum non statim Agnato aperiri, sed post culpātis mortē, tenētibus ipsis statim agnato aperiri nō expectata morte, quia *cap.* illud de Clerico nō distinguit post mortē, vel ante, & simpliciter dictū simpliciter debet intelligi, *l.1.ff.de aleat.& l.de pretio, ff.de public.* Quā rationē licèt ipse *And.* refellat, & illā præbeat responsionem, quę pro sua tertia opinione faciebat: cū ibi per *Isern:* tres referātur opiniones: illorū nēpe, qui Agnatis fauebant; aliam, quæ Domino, vt statim illi post commissam culpam aperiatur; aliam ipse diuersam ab illis adducit, vt aperiatur Agnatis post culpantis mortem; & quod ad Dominum, vita culpantis durante, perueniat; de cuius opinionis viribus infra dicetur. Attamen alia debet adaptari responsio; Nam argumentum de Clericatu, & feudi alienatione, quæ est minor culpa, quàm Dominum offendere, potiùs est argumentum pro Domino, quàm pro Agnatis. Si enim clericari, & alienare, quod est minus, statim ad Agnatos feudum aperit; ergo multò magis committere in Dominum, quod est maius delictum, feudum debet statim Domino aperire. Secundò, quia vterque iste casus non est de culpa, quæ directè in Dominum cōmittitur; & sermo noster est de culpa directè in Dominum. Responsio autem per *Isern.ibi* adducta, nempe, quod vbi vna lex non distinguit, distinguit alia, *l.quæsitum, ff.de testam.* deseruire potest pro responsione ad *tex.in d.cap.vasalli, & in cap.1.§.si vasallus culpam, si de feud. def.mil.* quæ iura adducuntur per partes aduersas pro eorum opinione: dum *ibi* indistinctè deciditur, quod ex culpa vasalli, exclusis eius descendentibus, feudum Agnatis aperitur; nam debent intelligi, & distingui iuxta decisiones aliorum iurium feudaliū in *d.§.denique, & in cap.1.an.ille, qui interf.* vt, scilicet, Agnatis aperiatur si in alium; si verò in Dominum cōmiserit, ad Dominum perueniat.

Reliquum est, vt ad opinionem *Isern.* quam ipse vocat veriorem, vel potiùs æquiorē, vt sæpè sæpius dixit in pluribus locis; & in specie, quando in *d.cap.imperialem, §.firmiter n.30.vers.& cùm dicatur*, inquit, quod hæc opinio est verior, ibi *Lipar.* explicat: *verior, idest, æquior*, & se remittit ad dicta in *c.1.si vasall. feud. priu.in vlt.col.verb.æquior*, vbi multos alios recenset locos, in quibus *Isern.* ait hanc opinionē esse æquiorem.

Isern. autem opinio est, vt, durante culpantis vita, redeat ad Dominū; illo verò naturaliter mortuo, ad Agnatum, *ex tex.in l.Statius Florus, §.Cornelio felici, ff.de iure fisc.* ac *ex text.* in *Auth.ingressi, C.de Sacr.Eccles.& l.1. in fin. ff.de manumissionib. l. peto, §. prædium, ff. de leg. 2.* & expressū esse dicit *de cap.Corradi in fin.* & ex *Specul.* opinione *tit.de feud. q.4.* vbi licèt multas opiniones nectat; tamen in ea sētētia residet, quod, si propter feudatarij delictū, feuda ab eo possessa publicentur; tūc habeat, & obtineat is, qui publicat, non Dominus; ergo eadem ratione ad Agnatum, durante culpantis vita, peruenire non debet, sed ad Domi-

num, ac nititur *tex. in l.si finita*, §.*si*
*de vectigalibus.ff.de damn.inf.*Et hæc
argumenta clariori methodo addu-
cuntur à *Reg.Lanar.cit.loc.n.*27.

Isthæc *Isern.* opinio, quæ inter vtram-
que opinionem iter mediũ elegisse
64 videtur, improbatur à quãpluribus
II.CC. & *Rosent. in d.cap.*11.*concl.*
9.*à num.*11.ab illa dissentit; licèt ip-
se pro Agnatis, quod statim aperia-
tur, pugnet.

Primò; quia, quando lex aliquod do-
minium, seu ius alicui defert, intelli-
gitur plene deferri: & sic illi perpe-
tuò, atque irreuocabiliter ex legis
beneficio obuenire, nisi aliud lex ex-
presse disponat, *l.siue possidetis, in fin.*
& ibi *DD.C.de probat.*quẽ *tex.*laudat
*Zas.de feud.p.*8.*num.*6.ad probandũ,
quòd dominia, semel quæsita, perpe-
tua censeantur, & probat latiùs ip-
se *Rosent. in cap.*7.*q.*41.*num.* 28. ex
plurimis DD. ac præsertim in *mem.*
*concl.*9.post *Menoch.cõs.*99. *à n.*130.
*vol.*1. *Alex. in d.l.si finita*, §.*si de ve-*
*ctigalibus, ff.de damn.inf.n.*30.*eũdem*,
*Menoch.recuperan.rem.*48.*n.*248.sed
ex *tex.in d.*§.*denique, & in cit.cap.an*
ille, qui interfec., deciditur, ad domi-
nũm deuolui feudum ex culpa, in ip-
sum commissa; plene propterea, &
irreuocabiliter illa legalis dispositio
est intelligenda.

Secundò; quoniã in memoratis iuribus
adest verbum, *Reuertatur*, quod de-
signat, vt ipso iure ad Dominum re-
deat: probat *Rosent. in cap.*10. *concl.*
41.*num.*21.*& in cap.*9.*q.*2.Quinimò
addo *tex.in d.cap. si quis interfecerit:*
vbi dicitur: *Cùm autem ad Dominum*
respicit felonia, tunc Domino aperi-
tur. Quod quidem verbum *aperiri*,
ipso iure aperiri, ait *Isern. in cap.sã-*
*cimus, num.*11. *quo temp.mil.* subne-
ctens, hoc importare, *aperiri Domino*,
scilicet, vt vtile dominiũ, quod erat
penes culpantẽ, reconsolidetur Do-
mino; ergo Dominus non reuocabi-
liter, & statim acquirit, aliàs non
reconsolidaretur.

Tertiò dicit, probari dilucide ex *d.*§.*de-*
nique; Nam *tex.*ille, ponens dubium
de vasallo culpam committente, ex
qua feudum perdit: an ad Dominum,
an verò ad vasalli successorem per-
tineat? distinguit duos casus: primũ
de eo, qui in Dominum deliquit; se-
cundũ de in aliũ delinquente; & ait,
quod in primo casu ad Dominũ re-
uertitur, in secundo ad proximos;
qui duo casus inuicem sunt opposi-
ti, si modo ponamus, vt in primo ca-
su ad Dominum, durante culpantis
vita, pertineat; ergo in alio casu ad
proximiores post culpantis mortem
reuertitur, & non statim; quia vna
determinatio, quæ plura determina-
bilia finit, est intelligenda parifor-
miter determinare. Sed in secundo
omnes fere fatentur, statim Agnatis
aperiri; licèt *Grat.cons.*2. *num.*41.*&*
53.quò loci eũ allegat *Lanar. in su-*
*prad.q.n.*29. dicat, quod etiã respe-
ctu casus, in quo ad Agnatos deuo-
luitur, Agnati obtinere, durante
culpantis vita, minimè debent, vt sic
in vtroq; casu, & Domino, & Agna-
to consulatur; cuius opinionem, cũ,
quem viderim, nemo sectetur; ideò
hoc speciale dictum puto, non esse
in medium afferendũ, prout nec etiã
circa principalem quæstionem, in
qua pro Agnatis contendere dixit.

Si ergo Agnatis secundum communem
intelligentiam statim aperitur; ergo
eodem modo primum determinabi-
le determinare voluit; cui addatur,
quod, si feudale ius hanc modifica-
tionem respectu Domini inducere
voluisset, vtique dixisset; an forsan
illarum conditores hoc dicere ne-
sciuissent? & in specie *Camerar.in d.*
*q.*17. dicit, hanc esse euidentem ra-
tionem, *nu.*122. *vers.& hoc quidem*,
ibi: *Quia nouit lex feudalis, cùm opor-*
tuit dicere, vt in vita delinquentis à
Domino, non autem à successore ca-
piatur: quando scilicet Clericus feudo
Ecclesiæ priuatur in vita, non autẽ be-
*neficio, vt in c.fin.de Cap.Corr.*vbi er-

go

go voluit,dixit,vbi noluit,nõ dixit. Quartò arguit de verbo, *pertineat*, de quo in dicto *tex.* quod verbum importat ius dominij, & proinde non temporaneum, & reuocabile.

Quintò adducit, quod adeo verum est, Domino nullo momento feudũ aperiri; quod si Dominus filijs eius,qui deliquit,gratiã facere de delicto velit, eam Agnatis non consentientibus,vel resistẽtibus,facere nequeat, de quo videas *ibi à nu.* 15. & apud *Reg.de Pont.in dict.lect.*22.*à num.*6. vbi firmat per *num.seqq.* quod hæc positio procedere potest; si post vasalli culpantis mortem, vellet filijs gratiam facere;nam si in vita delinquentis eundem delinquentem aggratiaret, etiam Agnatis inuitis id facere posset,vt sub *nu.*10. Sed hoc argumentum procedere posset,iuxta ipsorũ *Roset. & Isern.*opinionem, quando vasallus non in Dominum, sed in alium delinquit; non autem secundùm nostram opinionem, in qua substinemus ad dominũ statim aperiri.

Concludit demum,quod *Isern.* & eius asseclæ nullo iure probant eorum distinctionem,neque ex feudorum iure, neque communi. Et quanuis, affectant nonnulli,id probari in quodã *cap.* extraordinario,per quod dicunt suppleri ius feudorum, vt fuit *Cuiac.& Pistor.in locis,ibi per Rosent. num.*18. allegatis, viget tamen *Rosent. loco cit.* inquiens, capitula extraordinaria apocripha esse, ac nullius authoritatis, vt testatur etiam *Camer.in d. cap.an agnatus,in.*2.*par. sup. num.*28. Si quæ autem effugia petierint à iure communi, occludit idem *Rosent.*validissimis rationibus.

Possent fortasse cum *Isern.*dicere eius asseclæ, ipsos amplexos hãc tertiam
65 opinionem tanquam æquiorem, & propterea præferendam, ex *text.in l.placuit,C.de indic.l.quod si Ephesi,in fin.ff.quod met caus.* Nam adhuc posito,quod sit æquior; At æquitas non operatur, vt à iuribus feudalibus, ita,sicuti probauimus,fancientibus, quãuis duris, discedere fas sit, *cit.l. prospexit,ff.qui,& à quib.*Improbanda enim est æquitas, quæ est contra legem scriptã, *Petr.And.Gamb.cit.de auth.leg.lib.*10. *num.*68. ex *Bald.in l.si pro ea,vlt.col. Cod.mand. l.*1. vbi *Bart.Castr.& Salyc.Cod.de legib.* ibi: *Inter æquitatem,iusq;interpositam interpetrationem nobis solis, & oportet, & licet inspicere.*Ex quo *tex.* præcipue colligitur, non vniuscuiusque
66 esse æquitatem inspicere,sed solius Principis.Quamobrẽ propter æquitatem non possumus recedere à iure scripto in casu nostro, per *cap.* 1. *an ille,qui interf.&* §.*denique*: maxime cùm in feudis nõ æquitas, sed rigor spectetur,vt tradit ipsemet *Isern.in cap.Imperialem,sup. num.*6. *vers.hoc satis videtur*, & *ibidem Camerar.fol.* 49. *lit. B.* vbi dicit,nunquam se in consuetudinibus feudalibus legisse, illam esse sectandam æquitatem in casu,quo cum effectu vasallus dominum contemnit:& loquitur de alienatione sine assensu;At quantò magis, quando in ipsum dominum directe delinquit ? & in *eod. capit. fol.* 20.*liter.P.* asserit in cæteris,quæ in diminutionem seruitij, & fidelitatis ipsius domini tẽdũt, æquitatem nõ seruari,ne cõtẽnatur dominus.Quin imò ipse *Camer. eod. cap.* inquit, *An vasallus pro anima de feudo, saltem de æquitate Canonica,disponere possit?* de quo *fol.*23.*à lit.* Z. firmat, non æquitatem Canonicam, neque ciuilem esse seruandam,sed consuetudinem feudalem, secundùm *Isern. ibi,* & allegat *Lud. Rom.cõs.*1.*col.*1.*glos. in cap.*1. verb. *secundùm quosdam,de nat.success.feud. Abb.in cons.*2.4. *col.* dicentes, consuetudines feudales esse rigorosas à seipsis, & quia istæ consuetudines feudales iure publico introductæ sunt,vt in *d.cap.Imperialem,in princ.& in cap.*1.*de prohib. alienat.per Lothar.*ideò intuitu ipsius fauo-

fauotis publici omnis rigor in æquitatem iustissimam resoluitur, *l. 1. §. 1 ff. de incend. ruin. & nauf.* ibi: *iustissima seueritas est*: subiungens, *Odofr. & Bald. in cap. 1. §. antepen. in antepen. col. de his, qui feud. dar. poss.* in hec verba prorupisse, nempe: *Nullius esse ponderis in materia feudali equitates ipsas, quæ ab eadẽ lege feudali non cõsiderãtur*: alia dc hoc adducit *Mõtan. in d. cap. Imperialem, à fol. 66.* Quando autem debeat æquitati deferri? vide *Alber. Bolog. de leg. iur. & equitat. c. 33. & 34. Gugl. Redouil. de iust. & iniust. cap. 18. num. 2.*

Et si non adessent supradicta iura feudalia, in indiuiduo nostram decidentia disceptationem; attamen ex vi legis conditionis, naturæ, & substantiæ feudi, vt agnatis sequẽtibus detur successio, quatenus fidelis, & nõ in dominum delinquens fuerit vasallus præcedens, adhuc in illã opus esset pro domino ire opinionem.

Et ex his pro Domino perpensis, ac explosis iis, quæ per *Isern.* adducta fue-
67 re, vel pro Agnatorum sẽtentia, vel pro tertia opinione de dominio reuocabili, licèt putemus, satis superq; sufficere ad nostram firmandam opinionem; tamen, quia *Camer.* vt supra diximus, nedũ disputãdo, sed obiurgando, &, si fas ei fuisset, etiam armis contrariam oppugnaret sententiam; ideo, vt eiusdem obiectiones diluantur, videamus eius potiùs inuectiuas, quàm rationes. Dicit ergo *in d. 11. oppos. sub num. 29.* positionem *Isern.* quam ipse approbat, pendere ab illa, an *l. Statius, Florus, §. Cornelio felici, ff. de iure fisci* (& sunt eius formalia verba) *habeat locum in feudis, vt in 17. quæst. vbi concludimus, quod sic, per cap. fin. de cap. Corrad. quod ipsi nõ ponderãt, & ita intelliguntur iura ista in cap. 1. §. denique, quæ fu. pr. cau. ben. am. & in c. 1. an ille, qui interfec.*

Circa quæ *Camerar.* verba imprimis est notandum, ipsum parum esse memorem illorum, quæ concludit in *d. q. 17.* ibi nanque contrarium apertis verbis in tota illa quæstione substinet, vt videre licet, & quæso, legantur verba sub *num. 121. v3. Tu vero dic ex diametro iuri feudorum aduersari hunc §.* & loquebatur de *dicto §. Cornelio felici*, & *ibi* etiam expresse respondet ad *text. in dict. cap. fin. de cap. Corrad. sub n. 122. verf. quia nouit lex*, & finit hisce verbis illã quęstionem, scilicet, *quibus adde & illa, quæ excludendo Specul. opinionem cumulauit Afflict. in decis. 282. propè finem, & Isernia*; quam ipse tã enixe sectati dicit in *dict. oppofit. 11.* postea in *cit. q. 17.* apertissime oppugnat *dict. num. 122.* sub illis verbis: *Nec obseruanda Isern. doctrina est, quam in cap. Titius defuncti, col. 1. si de feud. fuer. cõtr. scriptam nobis reliquit, non obstante §. Cornelio felici.*

Item ipse *Cam. in d. 11. opposit. num. 29. vers. aly, vt Iacob. de Ardizon*, vocat exemplatores illos, qui in hac quęstione pro domino concurrunt, cosque homines appellat, qui dicunt quicquid in buccam venit, & minutos feudistas.

Sed quàm vana, & inania sint hæc verba, videamus quęso si qui *Iacob. de*
68 *Ardiz.* sectantur, nonne sectẽtur eũ, quẽ millies *Isern.* & ipse sectãtur? & nõne maximũ, & egregium Iuriscõsultum sectentũr, præconio *Bald. & Aluar.* quos ad hoc adducit *Mantic. de viris illustrib. num. 133.* ? nõne sectantur *Iacobum de Ardizon*, quem feudorum patrem nuncupat ipsemet *Camer. in d. cap. imperialem, char. 17. lit. M.* quem hoc dicentem adducit *Tom. de Marin. de feud. ex pact. & prouid. tit. 6. num. 4.* ? Erunt ne exemplatores, itaut de illis dici possit, quod dicunt quicquid in buccã venit, innumeri II. CC. qui *Iacob. de Ardiz.* sectantur opinionem, ac quorum opinionem ipsemet *Camer.* conatur, velit, vel nolit, dicere esse communem in *ead. oppos. 11. sub ead. col. paulò inferiùs, verf. quid dicemus nos?* & quan-

quanuis ipse, vt hæc communis opi-
69 nio flocci fiat, subiungat, communis non esse habendam rationē, quotiescunque alia opinio melioribus est fulcita rationibus, sed hoc opus, hic labor, quis maiora hæc rationū momenta, tanquam iudex, ad trutinam reuocabit? certe non ipse solus, nam non debet tantum sibi arrogare, vt solus credat meliùs sentire, quā plures simul, vt lepidè dicit *Ant. Mar. Corat. de elect. opin. tit. an communis opin. sit attend. num.* 22. in quo titulo satis abunde probauit opinionem communem ad sic iudicandum adstringere, adeo quod dubitando ipse in *cap. seq. n.* 93. quis cognoscere, ac decernere debeat, an & quæ rationes allatæ adeo vrgentes, & viuæ sint, vt per eas à communi recedere liceat: quamuis dicat, arbitrio iudicantis esse remissum in occurrenti casu; tamen illos syndicatus molestię non esse obnoxios, subiungit, & *ibidem* in *eod. cap.* declarat, & substinet, communem opinionem esse tenendam, etiam quod contra eā auctoritas *Gl. Bart.* vel cuiusunque excellentis Iure Consulti existat. Subnectit *Camer.* suā aleā sectari *Isern.* opinionē, quē summis laudibus ex-
70 tollit, & nos cum eo, & si alias adiūgere laudes possemus, libenter faceremus, vt omnes fatentur; eunque *And. Barbatia in tract. de præstant. card.* 4. *q. Basilica prima partis, nu.* 7. excellentem feudistam nuncupat, & *Io. Vincent. de Anna in sing.* 150. *Fab. de Ann. cons.* 120. *nu.* 5. *Gizz. ad Reg. Capyc. Latr. decis. obseru.* 121. *num.* 3. *obseru.* 168. *num.* 19. *ac obseruat.* 191. *num.* 13. *lib.* 2. *Reg. Reuert. decis.* 244. *n.* 2. atque cęteri; Euangelistam, feudorum aurigam, & ab eius opinione minimè recedendum clamant; sed non quia *Isern.* in suam iuit sententiam, & quod alij ab hac sententia discedunt, ideo licebit *Camerario*, tot contumelijs alios aliter sentientes exagitare, vocant omnes *Iserniam* euangelistam, vocant feudorum aurigam, sed non propterea contrariæ opinionis II. CC. sunt minuti feudistæ, atq; potiùs apti ad feuda possidendum, quàm ad illa interpretandum, aliter enim quotiescunque ipse *Camerar.* ab opinione *Isern.* discedit, quod sæpè sæpiùs illi contingit, erit minutus feudista, & illis cōtumelijs dignus, quibus alios afficit, & rogamus inspicias ipsū *Camer. in integra cit. quæst.* loquentem, nam in ipsa nihil aliud facit, nisi vel sibi contrariam sententiam bonis respōsionibus, atq; pōderationibus adiuuare à *num.* 22. vel alios aliter sentientes obiurgare: duas, vel tres super hisce contumelijs columnas implendo: postremò adhęrendo distinctioni, quod aperitur domino reuocabiliter, & ad tempus, necēs, quod huiusmodi distinctioni concinit *tex. in d. c. fin. de capit. Corr.* oblitus, quod in *d. q.* 17. dixerat, ideo procedere in Clerico feudatario delinquente, vt eius vita durāte feudū pertineat ad dominū, quia *tex.* id apertis verbis dixerat, nō quia id in feudis seruari debeat ad *tex. in d. §. Corn. Felici.* sed quia benè nouerat *ibi* lex feudalis, quod Ecclesia pro eius Clerici delicto feudo priuari non debet, sed satis est, quod eius vita durante, ad dominum pertineat, & satis, superq; differt, quod delinquat ille, qui feudi commoditates habet, dum sunt Prelati administratores rerum alienarū, Mariti vsufructuarij, Patres legitimi administratores filiorū suorum, Tutores, Procuratores, & cæteri, de quibus, præter alios, per *Rosent. cap.* 11. per plures conclusiones *à conclus.* 10. satis, inquā, distat, quādo isti delinquunt, in quorum personá feudi concessio non est radicata, ab alijs feudatarijs, qui non alterius; sed nomine proprio feuda possident, vt in dictis locis per *Rosent.* Concinnens igitur ipse *Camer. Isern.* opinioni, subdit, *quod si non es conten-*

71 *tentus omnium tenentium hanc partē*(& hoc dicit cumulare in 17. *q.* in qua ego quidē nō legi in libro meo, sed solùm disputat de dicto §. *Cornelio Felici*, atq; in negatiuam inclinat sententiam, sed forsan de illis alibi mentionem facit, (si tamen facit) *disputemus*, & pro disputatione adducit, quod *dict. cap. 1. §. denique* loquitur in feudo cum qualitate hereditaria, & arguit *ibi* ex verbo, *successorem vasalli: in feudo enim hæreditario, vltimo morienti succeditur, non autem in feudo non hæreditario, in quo primo acquirenti succeditur*, & substinet etiam; quod, quanuis ex hoc sequatur, vt in feudo hæreditario agnatus alii agnato præiudicare nequeat, ipse etiam hanc consequentiam pro vera affirmat; sed cùm supra *num. 9.* iam probauimus, & nemo est, qui dubitet, quod in feudo hæreditario licèt antiquo, & in feudo nouo, licèt ex pacto, & prouidentia simpliciter agnatus agnato præiudicat; ideò de hoc intellectu ea est facienda æstimatio, quam in scholis facimus de opinionibus falsis, quæ per modum disputationis, & non veritatis substinentur: nam quamuis veritas disputando reperiatur, *l. fin. §. mista ff. de mun. & honor.* tamen lectores non ad veritatem tantùm eruendam disputant, sed ad scholasticum acuendum ingenium; vnde sæpius multa dicunt subtilia potiùs, quàm vera, imò nec imaginem veritatis habent, vt per hæc verba dicit *Ant. Mar. Corat. de elect. opin. tit. quis Doct. fac. opin. num. 46.* Et quod *Cam.* ad subtilitatem respexit, clarū est, dum ex verbis *ibi: successorem vasalli*, arguit ipsum sentire de feudo hæreditario contra omnium opinionem, vt supra diximus, quasi, quod aperte, *ibi: successorē vasallū, tex.* non intelligat de illo, qui post mortem tenentis feudum in feudo, non autem morienti succedit, & sic ad feudi successionē, non ad vasallum decedentem, illud verbum *successor* respectum habeat, vt benè considerauit *de Ponte lect. 22. num. 27.* & adducit *tex. in cit. cap. 1. §. fin. de cap. Corr.* vbi dicitur, quod feudum pertinet ad successorē Prælati, & tamen, quando ob mortem Prædecessoris Prelati ad feudū alius eligitur Prelatus, non illius Prelati, sed feudi, & iuriū feudaliū successor existit: & in toto feudali libro, quādo sermo est de feudo ex pacto, & prouidētia simpliciter istis verbis, *successor*, & *succedere*, vti videmus, vt de per se lector perquirere poterit. Verba enim deseruiunt menti, & intentioni proferentis, non autem mēs verbis deseruit, vt vulgatum est axioma, *cap. intelligentia, de verb. signif. cat. l. 3. §. conditio, ff. de adm. leg. cum concord.* & verborum sensus, nō verba, est attendendus, *l. pater, §. conditiones de verb. signif.* aduertendum tamen est, quod huic eidē opinioni videtur astipulari *Rosent.* in pluribus locis, de quibus per ipsum in *cap. 11. conclus. 5. nu. 7.* vbi dicit præfata iura feudalia loqui in feudo informi, non autem ex pacto, & prouidentia, quod quidem feudum informe idem est, ac hæreditarium, dicit *in cap. 2. q. 33. num. 46.* secus autem in feudo pro se, & liberis, & quomodo exemplificetur hoc feudū informe, vt scilicet quando conceditur feudum Titio, nulla facta mentione de liberis, vel filijs, sed sic informe, vel reperitur possessum, & nescitur inuestitura, vt *in eod. cap. 7. q. 50.* & ibi refert quæstionem implicatissimam, an tale feudum sit hæreditarium, vel ex pacto, & prouidentia, non hæreditarium? sed idem iudicium de *Rosent.* quoad hoc, quod de *Camer.* diximus, est faciendum, ex supra adductis.

Tandem ipse *Camer.* dicit, hanc suam opinionē esse quoque communem,
72 etiam secundùm sententiam eorū, qui contrarium sectantur, & istos di-

dicit dum neſciũt terminos,fatue loqui; quod an dici poſſit de *Authoribus*, qui contrarium ſentiunt, iudicent lectores, recenſebo *Reg.de Curte, & Lanar.in locis ſupra citat.* mille laudantes; alioſque congerit *Peregr.* eiuſdem opinionis *de iure fiſc. lib.5.tit.1.num.*108.poterunt ne tam grauis ponderis *Authores* de terminorum ignorantia, & de fatuitate redargui, cùm ſint luminaria iuris, & de quorum laudibus aliqua tractare non tæduit in *tract.de Iuriſcõſul. Vit. Berard.Rutil.Io.Ficard., Marc.Mantuan.et Catil.Cottam.*& eorum laudes in vnum colligere, operoſum quidē eſſet.

Et quod ſit communis, arguit ipſe *Camer*; quia eorum concluſionem, qui contrariam ſectantur coarctant in talibus caſibus, in quibus, & non in alijs feudum ex pacto, & prouidentia verificari contingit, vt puta dicendo,concedi de vno in aliũ,concedi Seio patri, & Caio filio, & ſimilibus; ſi ergo in iſtis caſibus non aperitur domino, & tamen dicitur feudum ex pacto, & prouidentia; ergo nunquam eorum concluſio locũ habere poterit; ad quod argumentũ eſt aduertendum, quod non omnes ita limitant, & de aliquibus limitationibus differit *Reg.Lanar.ſub.num.*34.& qui ſit limitant,vt exemplificat ipſe *Camer.* puto,eum non male conſideraſſe, & proinde dicit *R.de Curt. ſub num.*70. iſtas limitationes non eſſe ſubſiſtentes,quia eorum concluſiones eſſent potiùs deſtructiuæ, & ibi dicit benè *Camer.* in hoc aduertiſſe. Et ego puto,DD. qui ſic limitarunt, voluiſſe intelligere quando ab initio inueſtituræ fuiſſet ita expreſſum,vt voluerit Dominus,quod omnes ſint feudi acquiſitores, prout eſt quando feudum nominatim eſt conceſſum patri, & filio; quo in caſu quando pater delinquit, filius nõ punitur;non ex eo, quia patris delictũ filio nocere non debeat; ſed quia ab initio feudũ, ſeu feudi portio nominatim in ſui perſonam radicatum fuit, vt aduertit *Reg.de Pont.in dict. lect.22.n.2.* vbi quod dici non poteſt limitatio, quia non eſt de regula ſecundùm terminos *Iſern. in c.1.2.col. qui ſucceſſ.teneantur.*

Dicit *Camer.* cum opinione *Iſern.* concurrere *Gloſ.*& *Hoſtienſ.* & tamen ſi
73 rectè intueantur, nec *Gloſ.*nec *Hoſt.* illius fuerunt opinionis, & quoad *Gloſ.*ſupra demonſtraui aliam ſectatam fuiſſe opinionem;licèt in aliquibus locis dicat, hanc opinionem pro agnatis eſſe ęquiorem, eo modo pro vt ſupra per me fuit ponderata;*Hoſt.* verò, quod pro domino ſentiat, dixit *Lanar.& de Curt.in dict.queſt.& locis vt ſupra citatis*, & vt id iudicēt lectores libuit *ead.Hoſtienſ.*verba hic inſerere, ſcilicet (*propter felloniam autem, ſeu culpam alterius, & non ſuam amittitur feudum, puta ſi vaſallus delinquat, ſiue culpam committat, per quam feudum amittere debeat, quoniam tunc filij eius, & alij deſcendentes ſimiliter amittunt,in lib. feud. ſi vaſall.feud.priu.cui deferatur.capit. vaſall. feudum, & de feud. controu. ſi vaſalli culpam. Imò etiam, & tunc licèt fuerit paternum,ſi fellonia dominum reſpiciat, vt dominus habeat ſuę iniurię vltionem, in lib. feud. quib. cauſ.feud.amitt.cap.denique,licèt quidam fortè dicant, quod illud cap. loquatur de feudo nouo,& non de paterno*)ex his enim apertiſſimis *Hoſtienſ.* verbis clare totum oppoſitum concluditur, & verbum nullum de dominio reuocabili, & temporario, et dum *Hoſt.*allegat *text.in dict.§.denique*, non puto erraſſe *Lanar. & de Curt.*dũ pro opinione in domini ſententiam *Hoſt.* adducunt, cùm aperte omnes *dict. §. denique* pro domino contra agnatos adducant, vt ſupra fundatum eſt numero, ibiq; per *Legiſlatorem* non ſolùm eius exprimatur iudicium, ſed ſubiungat ſic ſæpè iudicatum fuiſſe, prout poſtea moder-

dernis temporibus in nostro Regno ita etiam decisũ referũt *Lanar. & de Curt. in dictis locis, supra citatis,* in causa Ducis Traiectæ cum Regio fisco ob rebellionem Comitis Morconi, relata causa à Regia Camera cum tribus S.C. Senatoribus adiunctis in Regio Collaterali Cõsilio, & patrocinante pro Duce Traiectę facundissimo, et doctissimo (vt fama fert) tũc causarum patrono celeberrimo *Camillo de Medicis,* cuius est *cons. 3. à n. 62.* quanuis difficultatem contra fiscum augebat fideicommissum, iniunctum super feudis regio assensu valide vallatum, de quo dixi supra *num. 29.* quinimò *Reg. Lanar.* paulò superiùs ante *n. 20.* negat pro agnatis adfuisse illam *decision.* de qua per *Frecc. auth. 29. lib. 2.* et de prędictis decisionibus, ac de multis alijs responsionibus ad *Camer.* quæ in multis consonant cum ijs, quæ in ipsum fuerunt per me supra considerata, optime per *Reg. de Pont. in dict. lection. 22. sub tit. si vasall. feud. priu. cui deferat.*

Optime *Isern.* sectatur, ac acute dispũgit *Præses S.C. Vrsin. de success. feud.*
74 *par. 1. q. 7. art. 2.* et aduertendum censui in eo, quod inquit sub *n. 16.* opinionem *Isern.* esse vallatam S.C. *Scito apud Frecc. cit. auct. 29.* nam *Lanarius mem. loco, num. 30.* negat *decis.* huiusmodi esse pro agnatis contra fiscum; controuersia enim ibi nulla fuit cum agnatis, sed inter dominũ immediatum, et mediatum ex delicto, à subfeudatario patrato, in qua hypothesi ipse *Lanar.* vberrime à *n. 46. in 4. cap. vsque ad fin. operis,* residens in opinione, vt ad dominum mediatum deuoluatur, nulla habita consideratione *text. in cit. l. Statius Florus, §. Cornelio Felici,* et de effato *Specul.* et aliorum, sustinẽtium, vt durante culpantis vita teneat dominus mediatus, et postea ad dominum immediatum, et luculentissime omnia degustata videbis, ex quibus tantò magis *Isernia* opinio refellitur in quæstione nostra, vt ipse dicit ante *num. 30. vers. vnde sine dubio.* Et in quæstione de delicto per subfeudatarium in dominum mediatum commissum, vt feudum in dominum immediatum deuoluatur, dicit *Additio Fulu. Lanar.* ad ipsum *Lanar. in cit. loco, sub num. 17. vers. hac secunda declaratio,* quod in Regno aduersa sententia contra immediatum dominũ minime est recepta, et iudicatum, rationesque adducens, et discrimen inter nostrum theorema, et casum, de quo in *cit. §. Cornelio Felici,* quem nectit in feudis non habere locum.

Sed an nepos omninò repellatur à feudo Aui, ob feloniam commissam à fi-
75 lio? Patri, certum est, nò officere culpam filij: nusquam enim reperitur cautum, quod pater ex delicto filij pœnam ferat, *l. ex pœnalibus, ff. de re iudic.* quem *tex.* vnà cum alijs Regni *iuribus,* allegat *Gl. in Const. Paterenorum, num. 40.* alias insuper *Glossas* ciuiles, & DD. classicorum authoritates adducit ibi *Add. Superãtij.* Disparitatem autem, cur filius quandoque patris iniquitatem, nunquam verò pater iniquitatem filij ferat, adducit *ibidem Glos.* concludens, *nihil posse filium patrare, quod patri officiat, l. filius, C. de pact.* Hinc si ob filij delictum pater puniretur, absque dubio nepos ab Aui feudo arceretur; Sed cùm Auo nulla imputetur culpa, & eum feudi possessorem esse supponamus, quæritur an ista culpa per filiũ commissa nepotes à feudi Aui successione omninò eijciat.

Et quod insuccessibiles reddantur Auo nepotes, adducitur *Isern. in cap. 1. §. præterea, quæ sit prim. caus. benef. amit. num. 10. vers. Nisi crimen Maiestatis;* quia amittunt omnia, quæ ad ipsum patrem deuentura erant: hæreditarij enim criminis exempla metuuntur, *l. quisquis, C. ad l. Iul. Maiest.* & saltẽ spe, ac destinatione hoc auitum feudum fuit ipsius patris delinquentis,

l. in

*l.in suis,de lib.& posthum.*quæ quidẽ spes(cùm sit in fructu,*l.spes,C.de donat.*ibiq; multa per *Bart.*)operatur,& est in cõsideratione,vt mortuo Auo, ad dominũ aperiatur excluso ipsius delinquentis filio,vt dicit *Isern. ibidem* ante *num.*11.vbi subdit,meliùs, atq; æquiùs statuisse iura,quod filius committẽtis in dominum felloniam, nunquam habeat feudum;quæ iura non distinguunt,an filius viuo patre moriatur: quasi quod tunc, cùm ad patrem non peruenisset feudum,nepos caperet ex sua persona per mortem Aui; sed simpliciter illa iura dicunt, filios, & omnes ab eo descendentes repelli.Et si qui dicunt,ea iura intelligi, quando filius delinquẽs feudum tenebat, eratq; vasallus: ita intelligentes cauillationes præferũt; ac sub *num.*11. progrediens fundat alijs rationibus hanc opinionẽ, quia filius à patre culpãte esse habet,eius macula ipse quoque fœdatur, in ipsumque eius macula descendit,*l.Diuo Marco, C.de quæst.* vbi Imperator mandat,eminentissimorum,& perfectissimorum virorum liberos, vsq; ad pronepotes, plebeiorum pœnis,vel quæstionibus non esse subijciendos. Verùm si præcedens in gradu, per quem ad vlteriorem gradum id priuilegium erat transgressurum,aliqua violati pudoris macula aspergatur; non solùm ipse aspersus macula, sed & alij sequentes huiusmodi orbantur priuilegio.Et licèt *ibi Glo.*in verbo,*aspergit*, distinguat de natis ante maculam,vel post;tamen *Isern.* hanc distinctionem minime admittit,vt supra dictum est; & paulò inferiùs respondet ad leges, quas pro contrarijs adducit illa *Glos.* ciuilis,dicens, quantum ad dignitates remanere iura Romana; licèt et tunc suorum maiorum exempla sibi præiudicent, *l.si cohortalis, C.de cohortal.lib.*12.

Præterea subdit ibidem *Andr.* quod,si filio, vel nepoti eius, qui deliquit, feudum dominus videret, satis id ei lugubre esset; cùm pater, et filius sint vna, eademque persona;et consequenter filius præsumitur non amaturus esse eum, in quem pater odio ductus hoc maiestatis crimen commiserat; est enim ex illa eadem natione, qua pater, *l.quod si nolit*, §. *quia assidua, ff.de edil.edict.* ibi: *Præsumptum etenim est, quosdam seruos bonos esse, quia nationis sunt non infamatæ; quosdam malos videri, quia ea natione sunt, quæ magis infamis est.* Et nulla pœna punitum se sentiret pater,cùm ad filium feudum peruenturum speraret.

Hanc opinionem in casu criminis læsæ maiestatis mihi videtur amplexus fuisse *Aluar.in cap.*1.*nu.*30. *vers.aut loquimur in patre delinquente, si vasal.feud.priu.cui defer.*Nam ibi acta distinctione de patre delinquente, qui non dum habebat feudum acquisitum,sed sperabat,se mox habiturũ, quia eius adhuc viuebat pater: Et tunc delictum patris filijs haud nocet;isti etenim filij,qui sunt nepotes Aui feudum possidentis,incipiunt locũ primi tenere.Subiungit postea:*In crimine autẽ lęsę maiestatis,vel hæresis delictũ patris nocet filijs*,*d.l.quisquis*, *& auth.gazaros, quia sunt de genere improbato, & proinde contra eos est eiusdem criminis continuandi præsumptio*, per authoritates,quas ibi allegat. Et *Lipar.ad Isern. in d.§. præterea,num.*11.verbo *nec videtur*, dicit, *Baldum* tenere cũ *Isern. in cap. insuper, de prohibit.alien.*prout eundem *Baldum* ibi tenentem allegat *Afflict.in d.§.præterea,gl.*3. *n.*19. vbi dicit, quod ista *Isern.* opinio est verior, quam sequi videtur *Lanar. in repetit.si vasal.feud.priu.num.*44. vbi allegat *Bald.in l.qui se patris,col.*5.*num.*7.*C.vnd.liber.*tenentem contra filios, ne dum in feudo simpliciter concesso, sed alicui, et eius liberis:dicens,quod licèt æquitati sit cõsentaneum, vt nepos auo in feudo succedere possit,non ex persona pa-

tris, sed Aui per iura Romana, quæ allegat, argumentum pro nepotibus præbentia; tamen secundū iura feudalia distinguitur, aut delinquit in dominum, et domino feudum aperitur. Et ita subsequitur *Lanar. infra num.45. ibi in vers. & hoc in articulo generali in fellonia, sine dubio dominum respiciente, & directe.* Et ita in hoc crimine læsæ maiestatis etiam tenet *Fulu. Lanar. in add. sub nu. 14. vers. aut verò*, ibi: *Si delictū erat crimen lęsæ maiestatis, tunc hic filius, idemque nepos repellitur per d. l. quisquis: In alys verò criminibus, &c. & Gallup. in tit. de deuol. feud. num. 73.* concludit, quod, quando delictum in domini personam commissum esset, vt est in crimine læsæ maiestatis, tunc absque distinctione nepos non succedit, iuxta opinionem *Andr.* quā dicit recitare *Ann. in cons. 128. n. 10. lib. 2.* vbi consilium edens incertum cum *tit. An Parricida feudo priuetur*, dicit, *Andręę* opinionem esse veram. Et propterea concludit ex parricidio, per filium patrato, nepotem Aui occisi feudo priuari, sed contra ipsius opinionem aliter fuisse decisum in causa parricidij, commissi à filio in personam patris prætendente fisco, ad ipsum fuisse feuda in Regno existentia aperta, & è contra prætendēte nepote ex filio ad ipsum spectare, refert *Reg. Rouit. in pragm. de bon. proditor. sub num. 64.* vbi sua, et *Camill. de Curt.* tunc Regij Aduocati fiscalis respōsa inserit cū decreto *in fine dictæ pragmaticæ*. Et licèt ex hac per ipsum *Rouit.* relata *decisione* posset dici, fuisse in eam itum opinionem, quod nepotes ad feudi successionem per delictum, in dominum commissum per eius parrē, admittantur; quasi sublato patre de medio ipse nepos sit in successione primus, vt ipse *Rouit.* fūdauit in primis allegationibus, & præcipue per *Camer.* qui late hūc crutinat articulum in *cap. 1. an agnat. in 6. q. princip. nu. 60. vers. aut sumus in delictis, fol. mihi 421.* post opera *Minadoi*, qui *Camerar.* totis viribus opinionem *Andr.* impugnare videtur enucleando iura, & affirmando, non esse cauillationem, sed veriorē aliorum intellectum; Et sępè sępius *Camer.* in diuersam contra *Isern.* opinionem iuit: non ex eo, quia ad cōtrariam afficeretur opinionem, sed potiùs, vt ipsum confutando, quod erat ei ex nimia sui ingenii subtilitate facillimum, posset gloriari, in cōtrariam iuisse opinionem, teste *Io. Andr. de Georg. in repet. cap. huius autem generis, quib. caus. feud. amit. cap. 33. supra nu. 15. fol. 210.* ita quod de facili quis lecta dicta eius disputatione, ad suam traheretur opinionem, tamen idem *Reg. Rouit. in secundis suis allegationibus, num. 138.* nectit opinionem *Andr.* procedere, quando filius in dominum felloniā committit, ex dispositione *tex. in d. l. quisquis*, non autem quando filius in aliam delinquit personam: quia tūc nepotes ad succedendum Auo inhabiles minime fiunt; quanuis filium feudi priuatione puniri, dicant omnes in *d. §. denique*, & propterea dictam decisionem, factam in causa dictorum de Cencio, non officere quicquam opinioni *Andr.* in causa criminis læsæ maiestatis, quam etiam diximus roboratā auctoritate aliorum *feudistarum*, à qua nec ipse *Reg. Rouit.* dissentir in casu offensionis in personam directi domini, prout est in crimine læsæ maiestatis. Et sic illa conclusio; quam sic per transennam retulit perutilis additio ad *Io. Ant. de Nigr. in d. cap. nuper apud Tranū num. 50.* distinguens de feudo non acquisito per patrem, qui deliquit, vt non noceat filio; secus autem si deliquerit post feudum acquisitum, non est recipienda, sed erit iuxta supra allegata iudicandum in crimine in Domini personam patrato, quare de re *Boer. cap. 3. num. 68. Arthm. disput. 8. th. 6. pract. crim. Decian. cap. 41. num.*

num.7. Gomes. lib.3. resol.2. num.15. Gulielm. Bockels de public. indic. disquis.4. num.10.

Quæ tamen receptanti Reos læsæ Maiestatis instigatur pœna? In *cap.* incip.
76 *Nuper apud Tranum*, condito à Carolo I. Rege, in quo agitur de receptatoribus, habetur sub *num.3. & 4.* quod receptans Regis proditores, vel ijs auxilium, & consiliũ præstans, punitur omnium bonorum confiscatione, ac demum supplicio. Itaq; per istud *capitulum* decisum extat, receptãtem reos de crimine læsæ Maiest. capite puniri.

Quæstio est nõ vulgatis, an iisdem omninò pœnis receptans huius criminis reum plecti debeat, quibus receptatus? Delinquit enim iste receptãs directe contra Regis personam, quãdo scienter receptat. In dubio autem dolus præsumitur, vel ex vnica receptatione, *Luc. de Penn. in l.1. C. de desertor. lib.12. Afflict. in Const. Patarenorum, num.9.* & dicit *Reg. de Ponte in decis. collateral. 22.* vbi quæritur, an huiusmodi receptans Regio indultu gaudeat, quando in eo excipitur læsæ Maiestatis crimen? Responsio pẽdet à quæstione: an receptãns reum Maiestatis alligetur crimine lęsę Maiestatis? Alligari autem receptãtem, & proinde indultu non gaudere, fuit decisum; quam decisionem ad hoc allegauit *Gallupp. in sua meth. feud. par.4. cap.5. de deuol. feud. num.6.* vbi temperandam pœnam putat, quando quis metus causa receptasset reum; vt putà si nolens illum receptare, potuisset ab illo, vel occidi, vel aliquod graue damnum perpeti, vt per *Bald. in l.2. C. de noxalib. & Capyc. in inuestit. feud. vers. feudorum excusationes*, prout in receptante per vim, & metũ latrones, dicimus, *Affl. in d. Cõst. Patarenorum, nu.8.* vbi post alios ipsum *Bald.* in præfato loco allegat *Gizzar. decis.75.* quem refert *Io. Bapt. Thor. in 2. tom.* verbo, *receptans rebellem, & in prima par. sui compend.* allegauit *Molfes. ad Consuetud. Neapol. p.4. q.40. num.9. & Præsulem Ricc. collect. decis.1528. & 2013.*

Non solùm autem Carolus I. mãdauit, receptantem rebelles, sed receptantem etiam rebellium filios arbitrio Regis grauissime puniri. Quapropter ansam mihi dubitandi præbuit; qua ratione per ipsum Carolum Regem statui potuit, vt etiam receptans rebellium filios sæuissime suo arbitrio puniretur? Nam *tex. in l. quisquis*, vbi DD. agunt, quomodo perduellium filij plectantur, *C. ad l. Iul. Maiest.* dicit, filijs ipsorum esse vitam Imperatoria lenitate concessam; quanuis paterno deberent puniri supplicio, in quibus paterni criminis metuuntur exempla. Solùm autem bonorum amissione, honorum exclusione, infamieq; nota mulctati fuere, vt diximus; Imò in hac exclusione à succedendo dubitarunt DD. à quibus bonis censeantur exclusi? ita quod *Tho. Gram. decis. 6.* vbi de hoc læsæ Maiestatis crimine agit, dicit sub *num. 12.* patris pœnam filijs in ijs tantùm bonis nocere, quæ ex patris persona duntaxat descẽdunt, non autem in alijs, quæ ipsis filijs aliunde obuenerunt, *l.2. ff. de interd. & releg.* cum alijs *iuribus* ibi allegatis, & ex *Bar. & Cassan. ibidem* relatis. Neq; id in omnibus filijs; nam in filijs, ante criminis perduellionis cogitationem emancipatis, non procedere *textum in d. l. quisquis*, habetur ibidem *in § emãcipati*, vbi *Glo.* ordinaria, incip. *ab eo tẽpore*, quam allegat *Glo. in Constit. Patarenorũ* in materia filij alicuius hæretici, & *in cap. si cum, 6. q.1. in glos. si filij ergo emancipati*, allegata per *Luc. de Penn. in l.1. nu.8. ff. de petit. bonor. subl. lib.10.* vbi dicit, *Archidiac.* contrariũ tenere *in d. cap. si cũ.* Et quod neq; etiam in omnibus filijs in potestate existẽtibus procedat: nã æquius esse dicit, quod non procedat in filijs ante conspirationem natis, *argum. iurium* ibi allegatorũ. Quærunt pre-

præterea DD. an *d.l.quisquis* locum
etiam habeat in filijs naturalibus, an
in spurijs? de quibus videndus est
Angel. verb. *Et che hai tradito la tua*
patria, n. 14. vbi *Add. August. de Arm.*
subintrans quæstionem petit, an in
materia pœnali appellatione filiorũ
veniant naturales, & spurii? Quinimò
quamplurimi tenuere, quod pœnæ
in *d. l. quisquis* cõtra rebellium filios
hodie de consuetudine non seruen-
tur, de quibus videas *Farinac. de cri-*
min. læs. Maiest. q. 115. §. 3. *lim.* 16. *nu.*
144. *Baiard. ad Clar. in §. læsę Maie-*
statis, ex n. 25. *Pratũ pract. obs.* 51. *Cẽ-*
sal. ad Pereg. *de fideic. art.* 30. *ad n.* 35.

Si ergo rebellium filii, nonnisi quoad
successionis, honoris, & dignitatis
detrimenta puniendi veniunt; vel se-
cundùm aliam opinionem, neq; etiam
in illis sunt puniendi: Qua, quæso,
ratione sanciri prædicta Caroli I. sã-
ctio potuit pro receptante filios pro-
ditorum; nisi fortè intelligere volue-
rit de rebellium filijs, eadem etiam
rebellione fœdatis? nam in hoc the-
mate cùm eiusdem criminis rei exi-
stant: non mitiori, sed eadem pœna
essent puniendi, vt *in d. l. quisquis*, §.
id quod de prædictis; adeòq; sicuti pa-
tris rebellis receptatorẽ vltimo sup-
plicio, bonorumq; confiscatione ple-
ctendum dixerat; ita etiam receptan-
tem filios eiusdem criminis reos. Sed
si fortè intelligere voluit, vt damna-
to perduellionis patre, etiam eius fi-
lij damnati intelligantur; nec illam
lenitatem Imperialem, de qua memi-
nit Imperator in pluries *mem. l. quis-*
quis: & qua indigni minime existunt,
qui non suo, sed alieno vitio laborãt,
l. legem, C. *de natural. lib.* obseruare
mãdauit erga filios, cur sibi potiùs,
suoque arbitrio pœnam reseruauit;
quãdo eandem statuere poterat pœ-
nam? Sed consultò puto id fecisse. Nõ
77 enim immeritò ipsum Carolum ni-
miùm ferocientis crudelitatis arguũt
Historici; adeout post necem in Regẽ
Corradinũ publice inflictam, hac lau-
dabili epigraphe eum extulerint: *Tu*
Nerone Neronior. Tu Saracenis Sara-
cenior. Ea profectò ex eius arbitratu
sperabatur pœna, vt non dissimilis à
statuta, ac promulgata fuisset. Non
sic fecisse, aiunt, Regem Ferdinandũ,
78 qui mirifice dotari mandauit filias
Principis Rossani, hoc crimine dam-
nati, cuius bona ad Fiscum ob tale
delictum deuoluta erant, teste *Affl.*
in tit. quæ sint regal. verb. *& bona com-*
mittentium, num. 2. dicente, hoc nar-
rasse ad exemplum aliorum Regum;
de qua historia meminit etiam *Pe-*
regr. de iur. fisc. par. 3. *tit.* 9. *n.* 9. quan-
uis sit de iure, quod filiæ per fiscum
dotari debeãt bonis, ad ipsum ex cri-
mine, per patrem rebellem patrato;
deuolutis, ex *text. in l. quisquis*, §. *ad*
filias, & *Andr. in Constit. ob filiorum*
culpas, vbi leges alias, huic parti fa-
uentes profert, allegatque.

Quod verò huiusmodi pœnã suo arbi-
trio resaruatã, potuisset Carolus dein-
79 de ad mortem vsq; protrahere, quod
fuisset facturus facillime ob suam di-
ram nimiùm, & crudelem naturam,
vide *Farinac. q.* 17. *nu.* 34. qui addu-
ctis pro vtraq; parte sexcentis Iure-
consultis, demum sub *num.* 60. pro-
bat, quod in Principe omnes pœnæ
sint arbitrariæ, atque adeo potest ijs
mortem finem præstituere.

An autem incidat in crimen læsæ maie-
statis non subditus? negant *Bartol. in*
80 *extrauag. qui sint rebelles, in* verb. *te-*
nore, num 7. *Alex. ad eundem Bart. in*
l. 1. *lit. A. vers. item nota, quod non sub-*
ditus, ff. ad l. iul. maiest. & in l. quisquis
lit. C. vers. & adde, quod non subditus
non incidit in crimin læsæ maiestatis,
C. ad l. iul. maiest. ex tex. in clem. pasto-
ralis, §. *quod si punitio, de sent. & re*
iudic. ibi: *Imperatori eo modo non sub-*
fuit, quod in eum crimen læsæ maiesta-
tis commiserit, & notat *Glos. ibidem*
in verbo *non subfuit, Imol. num.* 21. *&*
68. *ad medium, Cardinal. Zabarell. in*
§. rursus, n. 1. *vers. secundo notab. Boni-*
fac. de Vitalin. in §. verum, n. 39. *vers.*
no-

nota, quod non ſubditus, Prapoſit. Alexandrin. in cap. in primis, §. de perſona, num. 17. in fine, ſecunda q. 1. Martin. de Laude in tract. de crim. laſa maieſt. q. 22. Carrer. in pract. in 1. tract. de appellat. §. vndecimus caſus eſt, n. 21. Boer. in tract. de ſedit. q. 6. num. 2. & 3. Cepoll. conſ. crim. 17. num. 17. Barbat. conſ. 60. num. 29. poſt medium, verſ. & facit etiam, & n. 30. in princ. ac verſ. & ideo dicit in ſubditis, lib. 4. Marſil. in tract. de bannit. in verbo laſę maieſtatis, nu. 16. & 18. Gig. de crim. laſa maieſt. lib. 3. rubr. de proditor. q. 1. num. 9. & lib. 1. rubr. qualiter, & à quib. crim. laſ. maieſt. committ. q. 3. nu. 3. & q. 68. in princ. & num. 5. verſ. & quod non ſubditus, quem laudat Auus meus ad Capyc. dec. 162. nu. 6. Boſſ. in tit. de crim. laſ. maieſt. ex num. 80. Diaz. in pract. crim. canon. cap. 119. rubr. laſ. maieſt. poſt nu. 1. in princ. & ibi Ignat. Lopez in addit. lit. B. verbo, vt ſit ſubditus, & alij, quos refert, & ſequitur Farinac. de crim. lęſa maieſt. q. 112. inſpect. 8. num. 240. quibus addo Bald. in l. 2. C. de falſa monet. vbi dicit, quod cudens falſam monetam, ſi eſt ſubditus, incidit in crimen læſæ maieſtatis; non incidit, ſi non eſt ſubditus; ſubdens, quod proditor populi, ſi eſt ſubditus, committit crimen læſæ maieſtatis; alias ſecus, & conſ. 139. vol. 1. Old. conſ. 44. dicens, ita conſuliſſe, Felyn. in cap. 1. col. 2. verſic. fallit tertiò, de offic. deleg. idē Bald. in l. nihil, C. de vind. manu. Aegi. in cōſ. ſuo 15. in ſecundo quæſito ex Io. Fabr. idem dicēte in l meminiſſe, in princ. C. ad l. iul. maieſt. Ruin. in conſ. 23. col. 1. vol. 1. & ideo dixit Angel. in l. 2. ff. de parricid. quem ſequitur Felyn. in dict. cap. 1. & Marſil. in tract. de bannit. verbo, laſa maieſtatis, num. 16. & 18. & in ſingul. 164. in fin. quod ſi forenſis ſciat tractatum, aut coniurationem contra ciuitatem, & non reuelet, minime quidem punitur tanquam quod cōmiſerit crimen læſæ maieſtatis, ex quo non eſt ſubditus, Gig. memor. in locis, potiſſimū cit. q. 3. n. 3. vbi de attentate facere rebellare Caſtrum à Principe, quod in hoc crimine haud incurrat, ſi non ſit ſubditus, Gom. de delict. cap. 3. rubr. de crim. lęſa maieſt. num. 10. Henric. Bocer. de crim. laſ. maieſt. cap. 1. nu. 15. conſentit Barb. conſ. 21. ex R. Reuert. dec. 80. vol. 1. Capan. in calce tract. de vita, & milit. in collect. deciſ. 35. num. 5. & iterum ex eod. Reg. dec. 21. vol. 5. idem Capan. dec. 8. Thor. in ſupplem. verbo crimen laſa maieſtatis, Thom. Grammat. in vot. 10. num. 33. Pariſ. conſ. 101. num. 33. vol. 1. Cor. conſ. 96. col. 1. in fin. vol. 4. Alex. conſ. 13. col. 1. vol. 6. Aegi. in tit. de foro comp. num. 137. Cephal. conſil. 75. num. 37. & 56. vol. 1. Atque hanc eſſe communem opinionem, & ita ſemper fuiſſe iudicatū, teſtatur Clar. in pract. §. laſę maieſtatis, num. 6. verſ. vide quandoque, Roland. conſ. 4. num. 1. & ſeq. lib. 1. & conſ. 1. num. 26. lib. 3. & conſ. 15. num. 7. lib. 4. citans Cranett. conſ. 224. col. antepenult. & Luc. de Penn. in l. 1. col. 2. verſ. ſcilicet, C. de conduct. & procurat. lib. 10. & nullam habere dubitationē, ait Menoch. cōſ. 99. num. 97. lib. 1. ex Bald. Bart. & Cepoll. ibi citatis.

Ratio adducitur à Gig. cit. q. 68. num. 6. quia nō ſubditus fidelitatē minime debet Principi, cuius non eſt ſubditus, atque adeo haud poteſt dici læſiſſe maieſtatem, legibus cuius non arctabatur. Præterea ſubditus naturali iure tenetur ad obediētiā Principi ſuo, Paul. 1. ad Theſſal. 5. ibi: Rogamus autē vos, fratres, vt noueritis eos, qui laborāt inter vos, & præſunt vobis in Domino, & ad Titum capit. 2. ibi: Seruos Dominis ſuis ſubditos eſſe; non ſic non ſubditus, qui eam maieſtatē revereri non tenetur, cui ſubditus non eſt; vt inquit Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo rebellando, verſ. quid ſi aliquis homo de Terris Eccleſia.

Neq; obicem huic concluſioni fert illud dictum, quod non ſubditus ſit ratio-

81 tione delicti subditus, ex *text.in l.1. C.ubi de crim.agi oport.* ibi: *Quaestiones eorum criminum, qua legibus, aut extra ordinem coercentur, ubi commissa, vel inchoata sunt, vel ubi reperiũtur, qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere, satis notum est*: nanque non adeo subditus efficitur, vt dicatur committere crimen lęsę maiestatis, vt ait *Martin.de Laud.in tractat. de crim.laes.maiest.quaest.*22.cui adderem hanc rationem; nempe ad hoc vt quis sortiatur forum, & fiat subditus ratione delicti, necesse est, vt delictum praecesserit: non potest enim quis sortiri nunc forum pro delicto patrando; ergo fit subditus post cõmissum delictum.

Hinc patet, quod in cõmittendo delicto nõ fuit subditus, & consequenter in cognoscendo delicto nõ debet quidẽ addi qualitas, quae quidem qualitas defuit in cõmittendo; secus qualificaretur delictum post commissum delictum, quod nemo dixerit. Eruitur nitidissime, quod non subditus, vt supponitur, subuertens populos, aut conspirans in maiestatem extraneam: cùm subditus non fiat, nisi post subuersionem, aut conspirationem, non debet affici in causae cognitione turpi nota, eum commisisse crimen laesae maiestatis: quando in ipsa commissione criminis non erat subditus: praeterquam quod, si semel concedatur, requiri hanc qualitatem, nempe debere esse subditum, ad crimen maiestatis committendum: ratione delicti, nemo fit subditus; licèt tantùm sortiatur forum ob delictum in loco delicti; cùm multum intersit inesse subditum, & sortiri forũ, vt post *glos.in clemen.*1.verb.*subditos, de for. compet.* docent plures, quos laudat *Carleual.lib.1.de iudic.tit.2.disp.2. q. 2.nu.8. idem cum Gigante* tenet *Farin.dict.quaest.*112.*num.*248. Nec dici subditum, quanuis habeat in statu feudum, aliaque bona, pũctuatim dixerũt *Clar.cit.n.*306.*Menoch.cons.* 99.*ex num.*19.*lib.*2.*Ann.cons.*6.*num.* 29.*Decian.tract.crim.lib.*7.*cap.*8.*n.*5. *cap.*32.*n.*10.*cap.*38.*sub nu.*7.*cap.* 49. *n.*5.*& cons.*18.*n.*320.*lib.*1:

Et tam verum est, quod non subditus non committat crimen lęsae Maiestatis: vt nec etiam illud committat, si sollicitet subditum ad illud patrandum contra suum Principem, *Gigas* pluries *mem.q.*68. *ex nu.*6. occurrẽs *iuribus* in contrarium, ac excitatis ab *Igneo*, duce assectarum oppositae sententiae in *l.*1. §.*sed si quis putà veneno, ex num.*26.*& in l.necessarios*, §.*nõ alias, nu.*417 *ff.ad Syllanian.* necitq; *Gigas iuribus* ab *Ign.* laudatis huiusmodi restrictionem non probari, & contra ipsummet *Ign.* sentit etiam *Decian.in cit.tract. crim.lib.*5. *in fin. vers.fateor tamen*, & scripsit Aduocatus *Io. Baptista Montealuan Veronensis*, cuius responsũ exscribit *Dom. Capon.to.*4.*discept.forẽs.*255. *&* 257.

Has, atq; alias authoritates ferebam annis superioribus ad fauorẽ Iulii Forte in Regia Iuncta Status; Non quidem, vt Maiestatis reis praeberem se defendendi adminicula; sed vt in eo casu vis veritatis illucesceret, in quo *Doctorum* diffidentia tam dubiã reddiderat; atque vt pro viribus perfũgerer officio, mihi iniuncto ab Excellentissimo Prorege, qui maximo effertur studio iustitiae purioris, ac clementiae: etenim atrocitas huius criminis peperit silentii necessitatem, nè quis pro laesae Maiestatis reo intercedat, *Tacit. lib.*3. *annal. Coppen. lib.*2.*obseru.pract.*124.*sub num.*8. illoq; crimine maculatos, siue Diuino, siue humano defendere tãquam aduocatus, seu procurator nemo potest, cui speciatim Princeps, vel Iudex non indulserit, ita *Suarez. in thesaur.recept.sentent.lit.A. num.*95. *Simanch.de Catholic.instit. tit.*5. *de aduoc.num.*1.*Gayll.obseru.*88. *num.*21. *lib.*2.*Mandos.in tract.signat.grat.* verbo, *absolutio, Isern.in cap.*1.verbo, *satisfactionem, de statut. contra libertat.* Ec-

Eccles.Clar. §.*heresis,nu.*19. *Reg.Ronit.in pragm.*1.*de bon.prodit.ex n.*26. *Ann.singul.*10. & vt plurimùm eligi ad hoc solent Ministri perpetui, vt tutiùs procedatur,& nè res,quæ agitur, euulgetur: dum *ad imperiale secretum* (*Cassiadorus var.lib.*1. *epist.* 4.clamabat) *tales constet eligi,in quibus reprehensionis vitium nequeat inueniri*: maxime enim ad Rempublicam seruandam confert secretum. *Taciturnitas*, inquit *Didac.Saauedr. præcipuum est seruandi instrumentum, in idea Princip.Chrisf.polit.symbol.*43. §.*atque artibus*,& idem *Cassiodor. lib.* 11.*epist.*1.*silentiose* (scripsit) *geritur publicum bonum*, post alios *Reg. de Philippo dissert.fiscal.*25.*num.*8.*& ex n.*37.& proinde apud Persas illa reuelantes capitali pœna puniebantur, teste *Amiano Marcellino lib.* 21. *& Quintus Curtius lib.*4.inquit: *Lingua grauiùs apud Persas castigatur, quàm nullum probrum, nec magnã rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum voluerit esse natura, & ego* late *in rit.*3. *lib.*1.*& rit.*265.*sub num.*178. *versic. quibus confert,hoc lib.*3.

Iulius itaq; Fortis nullo prætextu,nulloq; pacto vasallus nostri Regis, venit Neapolim;vt quoquo modo posset, tentaret transerre ad Gallorum Regem Neapolitanum Regnũ; quod tam libentissime Hispaniarum nostri Inuictissimi Regis Catoli dicto est audiens; vt inter cætera, quæ à Deo accepit,beneficia, hoc potissimum, præcipuumque recenseat. Atque vt sibi ad id,quod peroptabat, aperiret viam; allocutus est Nobili cuidam, vt induceret ad prodendum nostrum Clementissimum Regem, illi ex hoc facinore horrẽdo maximos honores, maximaque prœmia promittens;Nobilis verò probatissimam suam fidem exercens,quam à Maioribus(verè in hac maxime hæres)hauserat;monuit duos ex suis famulis non infimæ cõditionis, vt clanculum præberent autes illius exteri dictis.Deinde hostiles dolos metuẽs retulit quæ audiuerat Excell. Proregi, vt caueret ab isto, peruigilique cura incumberet,ne vulgum subuerteret.Quamobrem comprehensus fuit, ac in vincula detrusus Iulius: cùmque fuisset conuictus ijs duobus testibus,famæque attestatione,decreto Regiæ Iunctæ,quæ in Castro Nouo habebatur, fuit Iulius damnatus capite,suffragia præstantibus Dominis Spectab.Præsid.S.C.D.Felice Vlloa, Reg.D.Stephano Carillo, Ill.Duce Diani Don Carolo Calà, ac Ill.Marchione Lacertiæ D.Antonio Nauarrete, Fisci Patrono in eadem Iuncta Dom.Consil.Ignatio Prouenzale, qui etiam Realis Patrimonij dignissimus erat Aduocatus. Qua de causa tortus tãquam cadauer, in Foro demum Magno fuit super patibulũ trucidatus.

Subniti visa est dominorum votantiũ sententia aliorum II.CC. auctorita-
83 tibus, qui oppositam aleam aduersus *Gigãtẽ* tuẽtur;duce *Io.Igneo*,quẽ secuti sunt *Menoch.Io.Fab.Ant.Gom.* alijque,quos refert *Farin.q.*112.*inspect.*8.*ex numer.*192. aientes, ipsos nequaquam terrori tanta Doctorum phalange, priorem sententiam tuentium; nunquam iurasse in multos,ac libentissime secuturos pauciorũ vestigia: si pauciores magis iuri consentanea edoceant: Veritatem enim non gignit numerus ita credentium, sed ratio numeri. Probabiliorem esse *Ignei* sententiam conantur ostendere contra *Gigantem*,quem sequũtur *Decian. & Farin.* Etenim *Decianus* dicunt, licèt fuerit forensibus in negotijs apprime eruditus, in hac quæstione parùm fuit sibi constans in locis relatis à *Farinac.q.*112.*inspect.* 8. *n.*129. *Farinaceus* tametsi tot numero volumina, tanque ampla collegerit; adeo tamen cum ampliationibus, & limitationibus, ampliationibus limitationum, & limitationibus ampliationum,imò & sublimita-

tionibus ampliationum in infinitum, ſcriptis ſuis lumen eripuit: vt quam pandere debuerat, obfuſcare, & deuenuſtare potiùs iuriſprudentiæ dignitatem videatur. Expendunt primò pro hac ſententia celebre illud iuris reſpōſum in *l. vtrum, ad l.Pōp. de parricid.* vbi cùm quæreretur, vtrū qui occiderint parentes, an etiam conſcij, pœna parricidij afficiantur, reſpondit *Matianus*, conſcios etiam extraneos eadem pœna afficiendos, non ſolùm parricidas, ſequitur *Iuſtin.in* §.*alia inſtit.de public.iudic.* ibi: *Necnon is, cuius dolo malo id factum eſt, vel conſcius criminis exiſtit, licèt extraneus ſit; pœna parricidij puniatur.*

Horum *textuum* intellectu ſic poſito, dicūt aſſeclæ huius opinionis, quod,
84 licèt ipſi acquieſcere velint, ſententiæ ſubſtinentium, non deuinci crimine maieſtatis, ſed tantū puræ proditionis illum, qui molitur contra Principem extraneum per ſe, vel cū alijs illi non ſubditis, vt tradūt *Fab. lib.9.ſui C.tit.6.definit.11.Clar.lib.5. §.fin.q.28. Decian.cit.in locis*, quāuis valide cōtrarium tueatur *Veronenſ. cōſ.156.n.19. vol.3.* Attamen aiunt, non eſſe dubitandum, quod efficiatur reus maieſtatis non ſubditus, ſi ſubditos ſollicitet ad patrandam defectionem, iiſque vtatur vt medijs. Nō ſubditus enim irretitur eadem fœditate criminis, qua fœdantur ſubditi deficientes: cùm non ſubditus, conſcius criminis ſubditorum, ſit cadē pœna afficiendus, ad *text.in d.l.vtrū ad l.Pomp. de parricid.* quinimò dolo non ſubditi malo factum eſt, vt ſubditi in Principem molirentur; atque adeo non ſubditus venit eadem pœna ſubditorum afficiendus, ad verba *tex.in dict. §.alia, inſtit.de publ.iudic.* quibus addo *l.1.ad l.Iul.maieſt. l.nihil intereſt, ad l.Cornel. de ſicar. l.quā opem.l.ſi quis ſeruo.ff.de furt.l.qui domum.l.is, cuius ope, ff.ad l.iul.de adult. l.Neratius 11.ff.de ſeru.corrup.* vbi de ſollicitatore ſerui, *l.vt tantum, §.his conſequenter, eod. tit. l.vn. C.de rapt. virgin.l.1.C.de falſ.monet.l.ſi quemquam, C.de Epiſcop.& Cleric.l.quamuis, C.ad l.Iul. de adult. l.iubemus, §. œconomus, C.de ſacroſ.Eccleſ.de pac.tenend.§.conuenticula*, & ibi *Gloſ.* verb. *ferientis, cap.felicis, de pœn.in 6.clem. 1.eod.tit.cū ſimilibus, Foller.in pract. crim.* verbo *item quod cōmiſit crimen laſ. maieſt. num.55. Reg.Capyc.Latro lib.1.conſult.6.nu.96.* Quod adeo eſt apud Iuriſperitos receptum, vt in aſſignanda ratione, cur Imperator *in l.vnica, C.de Nili aggerib.non corrūpen.* criminis conſortes, non eadem pœna, qua principales, ſed mitiore affici iubebat, DD.crucientur, vt videre eſt apud *D.Franciſc. de Amaya lib.3. obſeru. iuris, cap.4. ex num.43.* quam difficultatem, qua ſolet feliciter, ſoluit.

Tenetur igitur non ſubditus, ſollicitans ad defectionem ſubditos, maieſtatis crimine; ſicuti tenentur etiam extranei *lege Pompeia*; qui ſi abſque filij participatione interemiſſent, *Cornelia* punirentur: filij namque interuētus in aliam ſpeciem facit tranſire delictum, vt fatetur *Decian. tract.at.crimin.lib.9.cap.13.n.6.* ibi: *Plus peccat perſuadens filio parricidiū, quā ſi ipſe occideret; quia ſi ipſe occideret, teneretur tantùm de homicidio, perſuadens autem teneretur de parricidio; cuius maior pœna, quàm homicidij eſt, vt inquit Gl.in d.l. vtrum. Hinc videmus, quod ſi extraneus det auxilium filio occidenti patrem bannitū, vel vxori volenti venare maritum, non excuſabitur; & tamen ſi ipſe proprijs manibus interfeciſſet, excuſaretur, vt conſuluit Cepoll.conſ.9.nu.29.30. & 31. Conſpirans autem cum filio, certe eadē pœna parricidij tenetur, vt per Ignēū in l.1.§.item ſi quis, ff.ad ſyllan.* Hæc *Decian.* ex cuius verbis eruitur, quod extraneus, cui licita erat offenſio bāniti; ſi filium tamen adiuuet in occidendo, non excuſabitur à pœnis. Itaque Iulius Forte, cui vtpote non ſubdi-

di-

dito nō data fuisset crimini læsæ maiestatis machinatio in Regem; attamen, quia subditos sollicitauit in deficiendo, nullo modo potest à pœnis læsæ maiestatis excusari. Cùm
85 grauius sit sollicitare, quàm ipsum exequi, teste *Vlpian. in d. l. 1. ff. de seru. corrupt.* ibi: *Persuadere est plus, quàm compelli, atque cogi sibi parere*; innuitque idem *Vlpian. in l. 1. §. deiecisse, ff. de vi, & vi armat.* ibi: *Deiecisse etiam is videtur, qui mandauit, vel iussit, vt aliquis deijceretur; parui enim referre visum est, suisnè manibus quis deiecerit, an verò per alium*. Dat nāque damnum, qui damnum promouet dari, per *tex. in cap. mulieres, §. illi verò, de sent. excomm.* ibi: *Cùm is committat verè, cuius authoritate, vel mandato delictum committi, probatur*, quod comprobat *Quintilian. declam. 270.* inquiens, *Nec enim grauius quidquam aduersus eum, qui sua manu interfecerit, constituere potuit Legumlator, quàm aduersus eū, qui causam præstitisset. Ergo, & similitudine pœna etiā crimen par exigere debetis.*

Nec quicquam refert, an filius sit mādans, vel mandatarius ad hoc, vt extraneus criminis particeps *lege Pōpeia* plectatur, vt post *Capoll. Angel. Carrer, & Io. de Arnone*, tenet *Decian. lib. 9. tract. crim. cap. 23. n. 19.*

Imò non modò particeps criminis, verùm etiam laudator eadem pœna multari debet, secundùm *Vlpiani* responsum *in d. l. 1. ff. de seru. corrupt.* ibi: *Imò & si erat seruus omninò fugiturus, vel furtum facturus; hic verò laudator huius propositi extitit, tenetur; non enim oportet laudando augere malitiā.*

Si autem huiusce secundę opinionis tutoribus obijciatur, quod si casus ex-
86 pressus in *d. l. vtrum*, & alijs quas supra citarunt, extendi posset ad casū criminis læsæ maiestatis non expressum; sequeretur, quod posset fieri extentio pœnæ de casu ad casū: quę non potest extendi, cùm pœna sit odiosa.

Respondent audacter, ipsos vltrò concedere, non esse licitam pœnæ extētionem: quando in lege non est expressa ratio, & plures rationes possunt considerari, iuxta communiorē, & veriorem sententiam, quam laudat *Tho. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 42. nu. 4.* Sed id non progigni, aiunt, ex eo, quia odiosa sit lex pœnalis absolute loquendo. Cur enim appellēt odiosam legem pœnalem, cuius finis est Remp. quietam, ac pacificam conseruare? sic ait *tex. in l. Prouinciarum, C. de fer.* ibi: *Per quod Summi Numinis speratur venia, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur*: & in *Nouell. 30. tit. 9. in fin. Nec enim inhumanitas hoc, sed potiùs humanitas est, cùm multi paucorum animaduersione saluantur*: quibus concinit *Augustin.* relatus *in cap. non est, 23. q. 5. Non vt iniquitatis, sed potiùs societatis humanitate deuinctus, qui propterea est criminis persecutor, vt sit hominis liberator*; & *Hieron. in cap. legi, 23. q. 8.* ibi: *Non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas.* Iure igitur optimo ait *Seneca lib. 1. de ira in fin.* Quod *Nemo prudens punit, quia peccatum: sed ne peccetur*: & *Plat. lib. 34. in Gorg.* ibi: *Non pro eorum vtilitate dant pœnas, sed in exemplum aliorum*; & demum *Quintilian. declam. 274.* ibi: *Omnis tamen pœna non tam ad delictum pertinet, quàm ad exemplum.*

Si ergò disciplinæ publicæ vigor expostcit, vt facinora condigno supplicio
87 plectantur, *l. licitatio, §. quod illi, ff. de publ. & vectig.* Si quod communiter omnibus prodest, semper est ob oculos habendum, *l. vnica, §. tātum enim, C. de caduc. tollen. l. 5. §. ult. ff. de iniur. Auth. res, quæ, C. communia de legat. l. vtilitas publica, C. de Primipil. lib. 12. cap. bona, de postulat. prælat.* consequēs est, vt leges in flagitia, sceleraq; animaduertentes, non quidem odium, sed fauorem; non asperitatem, sed humanitatem redolere dicātur: cùm intersit vehementer Reipub. malefi-

cia impunita non relinqui, *l. ita vulneratus*, §. *æstimatio autẽ*, *ff. ad l. Aquil. l. si operis*, 14. *C. de pœn. l. si longius*, §. 1. *vbi quis ager. vel conuenir. deb. l. in delictis*, §. *cùm dominus*, *de noxal. l. Stycum*, *aut Panphylum*, *de solut.* sublatis enim malis, boni tutiores viuũt, *l. capitalium*, §. *famosos*, *l. aut facta*, §. *fin. ff. de pœn. l. Diuus*, *ff. de custod. & exhibit. reor. l.* 1. *C. ad l. Iul. repet. cap. non frustra*, 23. *q.* 5. ibi: *Non frustra sunt instituta potestas Regis, & Cognitoris ius, vngula carnificis, arma militis, disciplina dominantis, seueritas etiam boni patris: habent omnia ista modos suos, causas, rationes, vtilitates: hęc cùm timentur, & mali coercentur, & quietiùs inter malos viuunt boni*, ac perlepide *Senec. lib.* 1. *de Clem. c.* 22. ibi: *In vindicandis iniurijs hæc tria lex secuta est, vt aut eum, quem punit, emendet; aut vt pœna eius cæteros meliores reddat; aut vt sublatis malis securiores cæteri viuant.*

Licèt ergo vnaquæq; lex publicum promoueat bonum, maxime tamen omnium id efficit lex pœnalis: Siquidẽ cùm præcipuum Reip. bonum situm sit in quiete, ac securitate populi, quas turbant, ac fugant homines facinorosi: in lege pœnali, quæ facinorosos arcet, depellit, plectit, extinguit, cùm vnius pœna metus fit multorum, *l.* 1. *C. ad l. Iul. repetund.* nitidissime publicũ relucet bonũ, quod est priuatæ præferendum vtilitati, vt ait *Arist. lib.* 1. *Ethic. Cic.* 3. *de offic. l. vnica*, §. *tantum etenim*, *Cod. de caduc. tollen.*

Germana igitur ratio, cur in pœnalibus non permittatur extẽtio, ea est: quia pœnæ impositio non pendet tantùm à ratione; sed ex *Legislatoris*, hanc fortasse pœnam, non illam volentis, placito: Ratio enim licet suadeat pœnam, non arctat tamen ad hanc, vel illam, vt aduertit *Castro lib.* 1. *de leg. pœn. cap.* 7. *docum.* 3. quem extollit *Sanch. lib.* 10. *de matrim. disput.* 4. *n.* 3. Hinc est, quod in pœnalibus non fit extentio à simili; si ratio non sit inibi espressa, cur huiusmodi pœna irrogetur. Si enim esset expressa ratio; vtique non extentio, sed comprehẽsio erit, quoties eadem ratio militauerit, *l. illud*, *ad l. Aquil. Castr. & Sãch. vbi supra.*

Itaque in casu applicationis *text. in cit. l. vtrum*, ac in *d.* §. *alia*, ad crimen Maiestatis; aiunt, ipsos non agere extentionem pœnæ de casu ad casum simpliciter; sed quia ratio, vrgens in casu *tex. in d. l. vtrum*, quæ alia quidem non est: nisi quod qualitas, quæ est in principali, inest etiã in complicibus, militat absque vlla dubitatione in casu non subditi sollicitantis subditos ad moliendum in Principẽ; adeoque est comprehensio, non extensio.

Conatur tamen *Baldus* prioris sententiæ propugnator acerrimus, hæc supra-
88 dicta *Doctorum* secundæ sententiæ effugia occludere; distinctione vtens in *l. non ideo minus*, *num.* 11. *C. de accusat.* quod aliud est, quod qualitas insit delicto: & hæc verè comprehẽdit complices: aliud verò, quod qualitas insit personę delinquenti: & hæc nõ cõprehendit complices. Idq; probat: quia, cùm *Iustinianus* pœnam peculatus, quæ ex *tot. tit. ff. ad l. Iul. pecul.* erat deportatio, adauxisset cõtra Iudices, & Magistratus, iussit, quod complices eadem afficerentur pœna in *l. vnica*, *C. eod. tit.* Cur autem id iussit? nisi quia rectè notat *Imperator*, quod qualitas non erat in delicto; sed in persona delinquentium, puta iudicum, & Magistratuum, in quorum odium adauxit pœnam; quæ non comprehendebat complices; Et vt comprehenderentur, id iussit specialiter *Legislator*. In casu igitur *d. l. vtrum*, qualitas nõ est in delicto, nempe in hominis nuda internicione; secus *lex Cornelia* puniret etiam conscios, & fautores eadem pœna, ac principales; sed inest in persona delinquentis, nempe filij perimẽtis patrem; quare cũ in hoc casu *d. l. vtrũ*, in

in quo qualitas ineſt in delinquente,non comprehenſi regulariter fuiſſent conſcij , & fautores , *Imperator* ſpecialiter in odium parricidij expreſſit; quod non tam facillime nunc eſt extendendum ad omnia delicta, & præſertim ad crimen Maieſtatis.

At II. CC. ſecundæ ſententiæ parùm tutam putantes *Baldi* diſtinctionem,
89 inhærentes mordicùs ſuæ opinioni, dicunt. Quod, vel admiſſa *Baldi* diſtinctione,quod ſpeciale ſit in parricidio,vt complices,tametſi extranei, iiſdem pœnis plectantur;idem igitur dicendum eſt,inquiunt,cùm offenditur Princeps , qui pater patriæ eſt ; quamobrem noſtrates vulgò aſſerũt, Maieſtatis reos etiam parricidas eſſe,ac teſtatur apertiſſime *Senec.lib.1. de Clemen. cap.14.* dicens: *Hoc quod parenti, etiam Principi faciendum eſt, quem appellauimus patrem patriæ,non vana adulatione adducti; cætera enim cognomina honori data ſunt : magnos, & felices,& auguſtos diximus: & ambitioſa Maieſtati,quicquid potuimus titulorum, congeſſimus; patrem quidem patriæ appellauimus , vt ſciret datam ſibi poteſtatem patriam,quæ eſt temperatiſſima liberis conſulens.* Imò truculentius eſt patriæ parentem, quàm proprium offendere; de qua re perelegãter,ac venuſte ſatis agit *D.Ioãnes de Solorzan.lib.1. de parricid.c.6.*

Accedit,longe,lateque patere in iure, quod poſita aliqua re , poni debent
90 omnia , ſine quibus res illa haberi minime poteſt,*l.2.de iuriſd.omn.iud.* cum concordantibus;imò & omnia, ea,cum quibus faciliùs , & commodiùs habetur,ita *Iaſ.in d.l.2.num.11.* Ponunt Principem , cui vel ipſimet DD. primæ ſententiæ regnorum cuſtodiam, & gubernationem hominũ commiſſam volunt ; cùm deuentum eſt ad media neceſſaria , ea prorſus abnegant : abnegant enim Principi poteſtatem animaduertendi in eos , qui cõtra ipſum,& eius regnum moliuntur. Imò, & quod omnibus conceditur,pro propria tuitione,Principi interdictum volunt pro publica vtilitate;quando pro ea,etiã id,quod ſtricta diſputandi ratio oppugnat , concedendum eſſe,docet *Iulianus in d.l.ita vulneratus, §.æſtimatio autem, ff.ad l.Aquil.* in illis verbis:*Multa autem iure ciuili contra ſtrictam rationẽ diſputandi pro vtilitate communi recepta eſſe, innumerabilibus rebus probari poteſt,Bald.conſ.*142.*lib.*1.

Denique hoc aſſeclas prioris opinionis proſequuntur dilemmate.Vel licet in alienos Principes moliri ; vel non licet. Si primum; hoc enimuero ferendum non eſt; cùm ſit omni iuri abſonum. Si ſecundum; ergo moliri eſt crimen,& quia in Principes:conſequens eſt, vt dicatur , Maieſtatis. Atque hoc pacto ſingulis totius Orbis rebus publicis conſulitur. Vbiq; enim gentium viuent populi fruentes tranquilla pace.Et his medijs iura fiſci in ſimili hypotheſi tutatus fuit *D.Reg. D.Io.de Burgos,y Oliuares,*tunc M.C.criminum Iudex,& in cauſis leſę Maieſtatis Fiſci Patronus in *reſponſo* edito cõtra ſupramemoratum *Io.Baptiſtam Montaluan*,quod tranſcribunt *Caponus cit.diſcept.*255. *& 257.* & *Iudex de Angel.in commẽt. ad 2.tom.pragm.6.de abolit.ex nu.16.*

Inſuper fortaſse conſiderarunt Domini de Iuncta rationem illorum tempo-
91 rum:ea enim erant,in quibus Meſſana è regione Calabriæ poſita defecerat à noſtro Sereniſſimo Catholico Rege ad Gallos , à quibus , ter fuiſse barbare totam Siciliam depopulatam,ac direptam,ait *Capyc.deciſ.* 130.*num.*37.quamq;trinam miſerrimam cladem à Gallis viderat, & cuius pars magna fuerat Meſſana. Immemor tamen,quãuis nõ ignara mali,nouiſsima defectione ſibi , ac vniuerſę Siciliæ extremum prope exitium pepererat ; imò totũ hoc Neapolitanum Regnum adeo afflixerat , quod Regnicolæ fere omnes eſſent in armis ; tum vt ſe ſe à ſubitis hoſtium

ſtium inuaſionibus tuerentur; tum etiam, vt omnes vires intenderent; quò rebellem Meſſanam ad priſtinã Regi Catholico obedientiam redigerent.

In huiuſmodi temporibus licuiſſet etiã
propter frequentiores tanti ſceleris
92 ſuſpiciones, & ad terrorem peruulgato vti, licèt vſu periculoſo, *Caſsij Senatoris* verbo apud *Tacitum lib. 14. ann. cap. 44. Omne magnum exemplum habere aliquid ex iniquo, quod publica vtilitate compenſatur*, et referunt *Fab. in C. lib. 9. tit. 6. defin. 4. ad l. Iul. Maieſt. & de quæſtion. definit. 9. Martin. Schookij de ſedition. ſeu diſcord. domeſtic. lib. 2. cap. 15. pag. 596.*

Hinc quoniam ego adhuc perpenderam
rectè hanc veritatem, ac pariter deli-
93 cti atrocitatem, vt pro viribus fungerer mihi demandato munere ad rei tuitionem; obteſtabar, vbi prioris sẽtentiæ propoſueram authoritates, magis, magiſque Principis clementiam: dicens, tunc emicare potiſsimũ Regiæ dignitatis fulgorẽ, cùm lapſis, dignisque ſupplicio, impertiret veniam, iuxta illud *Ouid. de Ponto lib. 2. eleg. 9.*

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis:
Conuenit & tanto, quãtus es ipſe, viro.

nihil tam Regem decere, quàm eſſe pium, exemplo apis, qui aſſumptus in Regẽ, deponit, vel perdit aculeũ, vt dicit *Philoſop. 8. de Animal.* refert *Luc. de Penn. ad 9. lib. C. rub. de cõd. et proc. n. 1.* & dixi in *Rit. 261. n. 21. hoc 3. lib.* Nihil eſſe, quod micantibus radijs exornet magis Regium diadema, quã clementiæ vnio, vt ait *Senec. lib. unic. de cõſol. ad Mart. Nihil quicquam pulchrius exiſtimo in faſtigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere*. Et ideo inditum *Augusto* patris patriæ nomen, ait idem *Senec. de clem. cap. 10.* quia vt verè pater angebatur intrinſecus, ſi quando meditabatur, ſe vltionem in aliquem facinoroſum redditurũ: *Bene Augusto conueniſſe parentis nomen nullam aliam ob cauſam, quàm quod contumelias quoq; ſuas (quæ Principibus acerbiores eſſe ſolent, quàm iniuria) nulla crudelitate exequebatur; Quod dare illum pœnas apparebat, cùm exigeret.* Hoc ſperari poterat à clementiſsimo noſtro Rege, qui germen eſt, ac ſoboles Regiæ ſtirpis, Catholicæ à qua nonniſi clemẽtiſsimi Reges proceſſerunt, vt notat *Ferd. Loaz. in alleg. pro Marchione de los Velez, dub. 1. §. & ſi dicatur, num. 59.* iunctis, quæ tradit *Simanch. lib. 5. de Repub. cap. 17. Redin. de Maieſt. Princip.* verbo *ad clementiam pronum.*

Addebam, eſſe Iulium hominem ſegnẽ,
ineptiſsimum, ac vilem: loquutũ eſ-
94 ſe quæ non cogitaſſet; cur dixi, loquutum eſſe? excidiſſe potiùs caſu, ac temere, inconſultòque ex eius ore quæ (vt ex fronte colligi poterat) ne ſomniarat quidem, ductum potiùs inſania ad id patrandum, quã animi viribus fidentem; quis enim ſanæ mentis auderet in tam fideliſſimum Regnum accedere, vt tam fideliſſimos ſubditos ad defectionem excitaret? qui quando nullum acre, ſibique condignũ vereretur ſuppliciũ: oleũ ſane, & operam perderet; proptereaq; nullam de huiuſmodi homine habendam eſſe rationem, vt ait apertiſſime *textus*, loquens in puncto læſę maieſtatis, in *l. famoſi 7. ff. ad l. Iuliam maieſt.* ibi: *Nam & perſona ſpectanda eſt, an potuerit facere: & an ante quid fecerit, & an cogitauerit: & an ſana mentis fuerit: nec lubricum linguæ ad pœnam facilè trahendum eſt: Quanquam enim temerarij digni pœna ſint; vt inſanis tamen illis parcendum eſt.*

Repetebam ſubinde aurea verba *Imperatorũ Theodoſii, & Arcadij* in maledicentes Principi, applicabilia etiam in molientes in Principem, exarata in *l. vnica, C. ſi quis Imperator. maledix.* ibi: *Si ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt: ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum: ſi ab iniuria, remit-*

ten-

tendum, de quibus plura expendũt
Decian.2 tom.crimin.lib.7.integr.cap.
30.Petr.Gregor. lib.33. ſyntagm.iur.
cap.8.num.3.& 4.Petrus Herodius lib.
7. rer. iudicat.tit.1. & ſingulare eſt,
quod Senec. iudic. lib.1. de clementia
c.10.Nonnè Agricolæ Iouẽ maledicunt?
nautæ conuitiantur? Quid ergo? ignorat hoc Iuppiter? imò ſcit, ſi omnes conuitiatores ſupplicio afficeret, quibus im-
95 peraret? Sed meminiſſe oportet Principẽ etſi clementiſſimũ nõ debere in
huiuſmodi delictis indulgere, Larrea
alleg.fiſcal.66. ex nu.76.lib. 1. notãs
num.77. illum peccare, qui gloriæ
clementiæ ductus exacranda crimina
indulget, ex Diu. Anton. in ſumm.3.
p.tit.9.cap.2.§.5.& tit.29.c.1.Banez.
de iuſt. & iur. qu. 67. art. 4. & alijs.
In hoc nefario facinore multa ſpecialia
in iure reperiuntur, de quibus Petr.
96 Herod.memorat.loc.lib.8.tit.7. cap.8.
& lib.9. tit.4.Petr. Gregor.eodẽ loci,
lib.35.cap.1.& ſeqq.quorũ ſexdecim
collegit Capyc.dec.130.quæ ſuccinctè,
ipſo relato, recenſet D. Franciſc.de
Alfaro in tract.de offic.fiſcalis, gloſ.20.
§.10.de confiſcation. num.330. Carpzou.pract.crimin. par.1. q.41. & Capycy memor nonnulla obſeruat Paul.
Chriſtin.dec.Cur.Belgic.196.ſub num.
8.& 13.tom.4.ſingulare recenſens, vt
damnati ex hac cauſa non lugeantur,
l.liberorum, §.non ſolet, ff.de his, qui
not.infam.necnon Capyc.laudãt Vrſill.ad Afflict.dec.21.num.9.dicens in
illa dec. inuoluere, vertendo ſe modo huc, & modo illuc.
Non eſſe itidem concedendum Reo inquiſito præſenti ante litem conteſta-
97 tam copiam ſuæ depoſitionis, & capitula, quæ continentur in Monitus
eiſdẽ depoſitionis, iudicauit hoc mẽſe Martij 1680. Regia Iuncta Status
coram Ill. D.Daneſe Caſati Equite
Mediolanenſi, in Supremo Italiæ Areopago, & in hoc Regno Collateralis Cõſilij Regẽte, ac Viſitatore Generali; Viro quidẽ omnibus ijs ornamentis inſigniter decorato, quæ in
ſumme nobili, probo, ac docto conueniunt, & hoc forſan in tam immanis criminis coercitionem, & ex cauſis à tantis integerrimis Senatoribus
diſcuſſis, cũ regulariter cõcedẽda eſſẽt reo præſenti, ſicuti tranſmittuntur, Reo abſente, in citatione dilucide, & clare, vigore Conſt.edictorum,
necnõ alterius citationis literæ, adeo
vt noſtrates illam citationẽ, quæ capita cõtinet inquiſitionis, vocant citationẽ ad capitula, in qua quaſi totus
proceſſus informatiuus deſcribitur,
tenor inquiſitionis, cauſa, & qualitas, quod iuri conſentaneum eſſe
ſcripſere Clar.§.fin.q 31.n.6. Chartar.de exeq.ſent.capit.bannit.cap.1.n.
335.Farinac.q.11.num.40.& proinde publicatur proceſſus informatiuus reo abſenti, ac contumaci, & ita
deciſum è Collat.Conſ. Senatu, eſſe
nempe concedendam copiam depoſitionis, recẽſet Thor.in ſupplem.cõp.
verbo reus, & praxis M.C.cõfirmat.
Illud etiã adnotãt Scribẽtes, de hoc facinore, quod licèt cõmuniter parti-
98 ceps criminis, de ſe cõfeſſus, de ſocijs
interrogari nõ debeat, text.in cap.cũ
monaſterium, 1.de confeſſ. ibi: cùm ſecundùm vtriuſque iuris ſtatuta, de ſe
confeſſi ſuper aliorum conſcientijs interrogari non debeant, l.quoniam liberi, 11.C.de teſtib.ibi: ſi ſocij, & participes criminis non dicantur, l.in criminibus, 1. §.Diuus Antonius, ff.de queſtion.ibi: cùm ſerui pariter cum domino aurum, & argentum exportaſſe dicerentur, non eſſe de domino interrogandos, l.repeti queſtionem, 16.ff.de
queſt. ibi: Is, qui de ſe confeſſus eſt, in
caput aliorum non torquebitur, l.fin.C.
de accuſat.cap.perſonas, de teſtib.Grãmat.vot.34.num.12.
Hanc tamen regulam coarctant DD.in
pluribus caſibus, de quibus Gl.Cyn.
Bald.& Salyc.in cit. l.fin. C.de accuſ.
& Chart.in d.l.repeti queſtionem, §.1.
ff.de queſtion. præſertim verò in immaniſſimo flagitio læſæ maieſtatis, ex
tex.in cit.cap.cùm monaſterium, 1.de

con-

confess.ibi; crimine lęsę maiestatis excepto, l.1.§.diuus, ff de quęstion. DD.in d.l.fin.C.de accus.Ias.in l.1.§.si tibi, ff. de condict.ob turp.caus.Hyppol.in l.de minore, in princ.ff de quęstionib. Mascard.de probat.conclus.1311.à n.21. Ant.Fab.defin.4. C.ad l.iul.maiest.Io. Ant.de Nigr.in cap. Regni, incip. frequens, num.55. Afflict.in Const.Regni si damna clandestina, ex num.50.Reg. Reuert.decis.42.num.1.Capyc.cit. loc. num.47.Farin quęst.43.ex num. 56. Menoch.de arbitr.cas.474.ex nu. 27. Alphar mem.loco, num.333. Ginz. ad Capyc.Latro dec.132.num.8.lib.2. In hoc enim admittitur socius criminis contra consocium, vt in hæresis crimine, per tex.in cap.in fidei fauore, de heret.in 6.ibi: participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur, & generaliter vbicunque secus delicti probatio difficilis foret, cap.venerabilis frater, 11.de testib.conged.Ant.de Butr.in cap.quoniam, de testib.Franc. Aret.in cons. 61.in fin. Bald.in l.quoniam liberi, C.de testib. Ias.in d.l.1.§. si tibi, ff.de condict. ob turp.caus.dummodo cõfessio socij criminis sit habita cum iuramento, prout & in qualibet alia depositione, etiam in ciuilibus seruatur, cap.tuis quęstionibus, 39.de testib.ibi: Monachi verò de suis fratribus, vel conuersis, testes in causis proprijs producere absq; iuramenti exhibitione non possunt, l.iusiurandi 9. C.de testib.ibi: Iusiurandi religione testes priùs, quàm perhibeant testimoniũ iam dudum arctari pręcipimus. atque in tortura, Fulgos.cons.173. tormẽta enim testiũ maculã depurant in criminibus exceptuatis, l.ob carmen famosum, 21.ff.de testib. ibi: Si ea rei cõtio sit, vbi arenarium testem, vel similem personam admittere cogimur: sine tormentis testimonio eius credendum non est. Auth.testium, §.si verò ignoti de testib.ibi: inferant eis verberum experimentum quatenus propter hoc nihil cęlent veritatis. Glos.in l.3.§. lege iulia, verb.palam, de testib. verùm Afflict.in const.Regni si damna clandestina, n.50.cum seqq.& Io.Ant.de Nigr. in cit.cap. Regn. incip frequens, post Salyc.in d.l.fin.in fin.C.de accus.Hyppol.sing.209.Alex.cons.89.lib.3.dixerunt, necesse esse, quod alia vrgeant indicia, ac præsumptiones contra eũ, in quem socius criminis testimoniũ detulerit, vt dici possit habitum esse indicium ad torturam; secus depositio socij criminis, vtpote qui non est testis omni exceptione maior, nõ posset dici probatio semiplena, quæ indicium pareret ad torturam; imò & per bonam famam elideretur, vt ex Alex.Dec.& Bertach.ait Gram.decis.28.num.18.licèt ea indicia, ac pręsumptionem non requirant, dicant alii, ita Cyn. in d.l.fin. in fin. Abb.in d.cap. cùm monasterium 1.de confess.

Verùm, an ex depositione sociorum criminis posit in huiusmodi deli-
99 cto deueniri ad pœnam ordinariam capitis infligendam consocio, magna exorta est difficultas in Regia Iuncta Status. Quandoquidem Dominicus Nouotanus cum quibusdam socijs, inter quos erat quidã Andręas Milone, statuerunt, perditissimam exulũ vitam agere, grassarique per campaneam, vt victum quærerent; cùmq; in hanc omnes sententiam conuenissent, id re perficere nequiuerunt carentes nummis, quibus sibi emerent arma. Andręas interea tentauit quẽdam, quo familiariter vtebatur, militem, vt Regem nostrum proderet, dederetq; Gallorum Regi quandam Neapolitanam arcem, in qua agebat excubias; cui tam impiissimum scelus pattare detestanti, subiunxit Andreas, quod, quanuis nollet hoc miles moliri, simularet tamen maxime velle coram Dominico. Etenim attulisset secum Romam hac spe Dominicum ad Gallię Legatum, à quo optatę huius proditionis cupidine allecto extorsisset magnã auri vim, relicto ibi, vt maior sibi adhiberetur fides, Dominico obside; spetans, se paulò

paulò post rediturum Neapolim refertum pecunijs; cæterum minimæ sibi curæ esse, quod Dominicus deinde à Gallis, ita deceptis, necaretur. Dominicus id totum, cōuentioneq; eundi Romam, Regio Ministro detexit: dicens, se intrinsecùs id prorsus noluisse; & vultu duntaxat simulasse, quod libens vellet; vt fieret sibi copia reuelandi. Tandem, cū propterea conscēdissent cymbam, captus, detentusq; fuit Andręas; captus deinde miles factum contestatus est.

Hinc Dom. Consiliarius Don Petrus Cortes Fisci patronus in eadem Re-
100 gia Iūcta institit pro morte: nixus dictis duabus depositionibus, ex authoritate *Anton. Gomez var. resol. tom.3.cap.2.de probat.delict.num.18. vers.sed his non obstantibus*, quem ad hoc allegat *Farinac.in tit.de indic.& tortur.q.133.sub nu.39.* aientis, quod ad condemnandum duorum sociorū criminis depositiones sufficiant in casibus, in quibus de consocijs interrogari potest; & sic seruari in illo Regio Criminali Cathalunfæ Cōsilio ad compescendam delictorū frequentiam ibidem existentem; de qua videas per *Lud.Peguer. decis.crimin.5. nu.38.* & post eum *Caball. resol.185. num.2.* & in eadem *q. num.69. Farinac.* dicit, quod in casibus, in quibus veritas aliter haberi non potest, participes criminis sunt testes omni exceptione maiores, per *Dec.Mascard. & Gom.in supra cit.loc.* qui generaliter loquitur in omnibus casibus exceptis; vt non modò indicium faciāt ad torturam, sed plene etiam probēt; vt per DD. quod sub *num.71.* adducit, & in specie *Decian.cons.19.n.61. lib.2.* vbi in conspiratione, etiam si socij non sint plures, sed vnus, cum alijs tamen adminiculis plenam efficiet, ad condemnandum, probationē, etiam ex ijs, quæ in proposito, dicit, late deduxisse *Aym.cons.278.per tot. lib.2.*

Ego ab Excellentissimo Domino Prorege in Andręæ patrocinium adscitus, Dominicum, aiebam, non facere fidem, vtpote denunciantem: cùm vnus, & idem nequiret, geminā denunciantis, ac testis simul vicem explere. Et depositionem ab huiusmodi homine factam, tanquam voluntariam, ideo suspicioni obnoxiam, debilitatam, nulliusq; roboris appellat *Surd. cons.132. num.17. vers.quarto debilitatur*: non integram vocat *Aretin.in l.testamenta omnia, C.de testam.* atq; indicem non haberi pro teste, ait *Ozasc.decis.79.num.55.* ex *Tacit.lib. annal.5.* qui in coniuratione Pisoniana, & sub Nerone de Ephicari loquens, à Proculo accusata: *Indicium*, inquit, *irritum fuit; nam cum indice composita nullis testibus innisum facile confutauit*. Et infra contra Sceuenimum: *indicium labauisse Milichi, qui se pariter indicem, & testem faceret.*

Id confirmat *Abb. in cap.omni, de testib. col.3.vers.pone ergo, num.4.* dicens, denunciatorem nō computari in numero testium, quando agitur de graui præiudicio, ex iuribus ibi citatis, *Gemin. in cap. cupientes, §.si verò, de elect. in 6.* quem laudat *Afflict. in Constit. humanitate, numer. 30. Bertaz.cons.251.num.103. Iodoc.tractat. crimin.de reprob. test.tit.51.n.22.* excādescēs in iudices, qui hos in testes recipiunt, *Gizz. cons.2. num.13. & cons.16.num.1.& 2. Mascard.* verò *de probat. concl.26. num.7.* qui *in concl. 507.nu.7.* hæc ait: *In qua quidem denunciatione, etiam denunciator potest esse testis; quoniam iudex procedit per inquisitionem propter denūciationem, si desint alij testes; secus si procedat super denunciatione secundùm Salyc. in l.eadē, C.de accus.* & *Bart.in l.Diuus, post n.14.vers.& ex hoc quod dicitur, de Custod.reor. Ang. Aret. in d.tract. de malef. d. vers.ad denuncian. col.5. vers.quaero, an iudex possit denunciatorē in testem, cap propterea,* vbi *Abb.* sequitur, & refert *Bar. num.8. vers. sed formo hic aliud dubium, de testib.* co-

cogen. tamen dicit, indistinctè nõ procedere, Sed quando corã alio iudice
non vigore illius denũciationis procedatur; tunc in testes admittuntur
per *d.c.propterea*; quod dicit notãdũ: & cum hoc tẽperamẽto dicit putare
intelligẽda notata *in c.in omni, de testib.* Quod postremũ primo intelliges
vt procedat quòad inquirẽdũ, quia tũc ei creditur; secus quòad condẽnandũ, iuxta sentẽtiam *Spec.in tit. de accus.§.1.in fin.n.33. vers.hoc autem scias*, & *Bar.* docuit *in d.l.Diuus, n.6. vers.quantum verò ad inquisitionem, & ibidem Salyc.* & consulas *Angel.& Imol.* à quo non dissentit *Io. Emeric. in prax.crimin. seu process.indic.tit.1. cap.11.num.11.*

In Curia propterea Archiepiscopali admitti denunciatorem ad assistendum duntaxat, *Presul Ricc.* testatur *decis. 227.par.2.* & videndi in hoc DD. supra adducti, *num.34.*

Hinc mihi videtur aspera defensio, &
magis aspera iudicialis illa determi-
101 natio, de quibus meminit *Fiscalis D.Franciscus de Alfaro in tractat. de offic. Fiscal. glos.17. de fisc. accusaut. num.24.& 25.* dicens, denunciantem Principi, vt sibi præcaueat, esse testẽ omni exceptione maiorem; licèt possit illa determinatio defendi ex alijs probationibus, quæ superuenerunt, vt ipse ait ibi: *Sed postea, & aliæ etiam probationes pullularunt Diuina misericordia: & tandem dicti delinquentes luerunt pœnas*, atq; ex his, quæ tradit *Fab.in C.tit.de quæst. defin.7.num.4.*

Nulla igitur fides habenda est Dominico denuncianti: quando in delicto falsæ monetæ, quod nõ solùm æquiparandum crimini læsæ Maiestatis, verùm magis etiam priuilegiatum in probationibus, quippe quod istud plures testes exigit, illud autem, vel vnum testem sufficienter admittit, vt ait *Muscatell. in cap.Regni, Iam sapè*, nullam fieri fidem à denunciatore, nec ad inquirẽdum quidem, dixerũt *Bertaz.cons.crim.251.nu.103.vol.2. Triuis.dec.29.lib.2. Guazzin.defens. 29.R.Capyc.Latr.dec.179.n.36.lib.2.*

Et quod Dominicus fuerit denũciator, præterquanquod innotescit ex facti serie, optime tamen eruitur, quod reperitur primus testis examinatus, qui pro denunciatore habetur, idem *Reg.Capyc.Latr.loc.cit.n.38.*

Erat insuper Dominicus socius criminis, quia non reuelauit in tempore.
102 Tenetur enim vnusquisque, simul, ac ad eius aures peruenit aliqua huius immanitatis detestabilissimę tractatio, eam quam ocijssime, in exordioque initæ factionis, iuxta *text.in l.quisquis, §.sanè, C.ad l.iuliã maiest.* prodere, ac detegere; ita vt initam factionem pandere omittentes eadẽ pœna ordinaria teneri, doceat *Bart.* huius opinionis coryphęus in *l.vtrũ num. 3. de parricidio*; *Bartolum* verò acriter reprehẽdit *Bald.* ibidem, eousque vt dicat, se putare *Bartoli* animam ob vnã hanc tam barbaram, tãque inhumanissimam opinionẽ cruciari in Inferno (quod de *Dyno Muxyllano* ob impiũ consilium dixerũt *Angel.in l.verba, C.de falsa caus.adiecta legat.num.4.de Bened.in cap.Raynutius, de testam.* verbo *testamentum, il primo, num.60.& Nigro de Laudem. tom.2.q.1.num.68.ac q.36.num.20.* à quorũ morsu *Dynum* tuetur *D.Paul. Franc.Peremuto in conflictu II.CC. p. 1.pag.* mihi 290.) contra *Bartolum* idem confirmat *Bald.* in quodam *consilio* incipiente *quanquam multa*, (quod non reperiri hodie impressum omnes fateri, notat ex *Farinac. quæst.51. num.70.Peremuto loco citato*, loquens de *Bartolo pag.* mihi 172, *vers.ad l.Pompeiam, de parricid.*) & obseruarunt priùs *Alex. ad Bar.in d.l.vtrum, Marsil.cit.singu.164.Bald.* insequũtur *Salyc.in l.plura, C.de rapt. virgin.Negusant.in sylua resp. q.29. num.9.Afflict.in cap.1.§.prætera, n. 7.in vsib.feud.tit.quæ sit pr.caus.benef. amitt. Io.Harprest.in §.publica, insti-*
103 *tutionib.de publicis iudicijs.* Sed non

mi-

mirum, quod tam impie, ac licenter de *Bartolo* suo Præceptore loquutus fuerit *Bald.* qui semper illius gloriosam aurã vanis, ac etiã mordacibus verbis obtenebrare quæsiuit, vt ipse clarior redderetur, teste *Carauit. in rit.166.n.319.* necnon *Paulo Rubeo.resol.testamẽt. cap.52.n.170.171.* & *175.Tiraq.de retract.conuent.§.4. gl.6.à num.12.*

Ipsũ autẽ *Bar.* natalibus restitutum putat *Bodin.* à Carolo IV. inuidia verò hæc eum scriptitare, ait *Ioh. Volff. to.2.lect.memor.pag.315.* inde, quod *Bartolus* asseruerit, Regem Galliæ subesse Imperio Romano, & iure postliminij vẽdicare posse vrbes nõnulas Italiæ, iã libertatẽ, & exẽptionẽ adserentes, & iã dixit *in l.fin.ff.solut.matrim. §.fin. inst.de assign.liber. Ias.in l.debitorem.ff.de pact. Cyn.in l.4.ff.de nouat.* & proinde fallitur *Illephonsus Perez de Lara in tract.de anniuers.* & *Capellan.lib.1.cap.21.num.70.* prout allucinantur *Paul. Rub.resol.testament.cap.74.num.161.* & cæteri dicentes, illum fuisse expositum ipsiusmet (vt falsò putant) attestatione *in l.quidam, cum filium, num.8. ff.de verb. oblig.* vt obseruant *Felyn. in c.inter cæteras, in princ.de rescript. Cassan. ad Consuet.Burgund. rubr. 8. tit.de successions des Bastards, §.3.n.9. vers.voluerunt, & aliqui, Thomas Biblouatius in vita Bart.* conscripta *in princ.1.part. ff.vet. impressa Venetijs in sexta edit. iuactarum 1596. Gizz. ad Reg.Capyc.Latro decis.166.n.7.*

Etenim vidisse *Bar.* Cœlos sapientiæ apertos, & spiritum domini super eo manẽtem, dicit *Catalan.de indult. post cap.31.limit.3.in alleg.Io.Bapt.de Leonardis, num.17.* & *25.Baldo* multis rationibus esse prçferendũ, profert *Flam.Rubeus consil.16. ex n.77.* ac omnium iudicio eunctos Scribentes in veritate, & æquitate prçcessisse, iudicat *Abb.in cap.cum vobis, n. 21.de præscript.* & omnium magistrũ *Consil.Staib. cent.2.resol.forens.194. num. 78.* in opinionum conflictibus nõ esse recedendum ab eius sententia, testantur *Thesaur.dec.96.nu.14. Reg.Capyc.Latro dec.1.num.72.lib.1.* quin in Hispaniarum Regnis illius anteponi authoritatem, quanuis cõmunis in contrarium adsit, *Gramm. dec.3.num.11.* innuit *Cened.quæst.canonic.8.num.18.* & iure lucis lucerna nuncupatur, quicquid mussitauerit *Gauean. lib.2.var.lect.iur. cap. 23.* qui tamen digna correctione corripitur apud *Barzium decis.96. nu. 25.* ac licèt malum Canonistam, ac peiorem Theologum, & sententias substinuisse multùm placentes laicis, ex *Bellug.in spec.princip. rub. 14. num. 6.* notet *Niger de laudem. to.1.q.17.art.5.nu.12.*

Bald. alioquin authoritatis vir, vt omnes fatẽtur, potissimùm *Ant. Pigg.de tut.& cur.q.7.n.30. Lel.Tod.de Rom. sed.orig.c.8.n.18.et rest.Castal.de Imper.q.48.n.8.* & iuris interpres subtilissimus, vt dicit *Io.Licier.de primog. lib.1.q.25.num.2.Tod.de subhast.cap. 4.nu.2.* & qui annis septem, & quinquaginta legit, vt ait *Petr.Rebuff.de priuileg.schol.requis.10.num.4.* & nihil ignorauit, *Carau.in rit.265.num. 29.Carleu.de iudic.tit.3.disput.4. nu. 22.* & in ætate quindecim annorum publice repetitionem dictitauit, teste *August.Barbos.vot.decis.126. n.142.* qui nihil ausus fuit asserere, vel negare sine lege, licèt videretur ad id æquitate aliqua permoueri, *Locterius de re benefic.tom.1.lib.2.cap.41. nu.46.* nedum fuit detractor doctrinæ *Bartoli* sui magistri (prout *Camerarius*, & sæpissime sub specie laudis in *Isern.* omnium magistrum insurgens, & proinde Temerarius, ac non *Camerarius* appellatus, solitus quidem in hoc delinquere, n.in *Afflict.* obiurgauit vocans somniãtem, & hironice, *bonum Senem. in suo respons. in dialog.* post *Cannet. pag. 362.366.* & *367.col.1.* sed *Bald. Angel.Perusinum, & Sigismundum Lof-*

fredum terminos ignorasse, ibidem tradit, iure acriter reprehensus à *Præs. D.Gregor.de Ganauerro dec.1. ex num.167.)* sed *Bald.* quantùm potuit aliorum scientiæ fuit inuidus, qui in *cap.1. hic finit lex, sub num.6. vers. vnde videtur*, inuehit in *Obertum de Orto, ac Girardum de Campagistris*, dicens, eos fuisse duo pecora, ipsumque laudans in *Obertum* eiusdem vtitur dicto *Camer. in cap. imperialem, fol.25. in magnis lit. S.* & immeritò illa temeraria verba fuerunt in viros peritissimos prorupta quique feudalium legum compositores fuere, quas ipsemet *Bald.* & innumeri antea, & postea interpretati fuerũt, de quibus per *Aluar. in prim. præfat. col.3.* & quas pro legibus ab omnibus allegari, & seruari, est videre penes *Franc. Curt. de feud. q.1. nu.5. vers. præmissis tamen non obstantibus*, vbi sic sentientes allegat *Odof. Isern. Aluar. Laud.* & ipsum *Bald.* qui dicit: *deficiant a modo latrare pertinaces, quia istud opus per omnes obseruatur, & quod multę decretales Summorum Pontificum sequi videntur decisiones feudales in hoc volumine descriptas, vt in cap. cæterum, de iud. cap. verũ, & cap. ex transmissa, de for. compet. & alijs*, ac *Aluar. col.2. in dict. præfation.* dicit hæc verba: *Ex magistris verò, quorum auctoritates pro tex. recepta sunt, hos infrascriptos tenemus Filibertum Episcopum, Gerardum de Campagistris, & Obertum de Orto.* Et de quæstione, an feudalis liber sit ab omnibus vbique seruandus, ac præcipue vtrum in hoc Regno deficientibus alijs Regni iuribus, aut consuetudine scripta, est videndus post antiquiores, *Reg. Io. Ant. Lanar. in repet. cap.1. de his, qui feud. dar. poss. à num.2. per 24. col. vsq. ad nu.29.* à quo numero quærit, qui fuerint auctores eorum, quæ in libro feudali continentur: de qua etiã quæstione post ipsum satis doctè disserunt *Reg. de Pont. in lect.2. feud. n.4. Montan. in prælud. feud. ad repet. legis imperialis, de prohib. feud. alien. per Federicum, n.3. & Catill. Cotta memorab. iur. in verb. iurisperitus, fol.383.* exclamat, *Obertum de Orto* fuisse magni nominis iuris consultum, *fol.283.* quàm maximum Aduocatum, Iuris peritissimum, necnõ qui multa de istis feudorum vsibus viderat, in frequenti disceptatione causarum occupatus, teste *Aluar. cap.1. §. ibi salutem, nu.1. in quib. caus. feud. amitt.* & alias laudes enarrat *in cit.1. præfat. col.3. & in tit. de feudi cognitione, vers. isti nanque duo viri*, nectit de prædictis hæc verba: *Isti nanque duo viri tanquam peritissimi in hac scientia consuetudinum feudalium fuerunt decisores plurimorum dubiorum.*

Par sanè in virum egregium inuidia, & calumnia est, *Christoph. Crusy de indic. par.1. cap.30. num.10.* & ex celebrioribus scriptoribus, vel illustrioribus viris sine accusatore pauci sunt, ex *Nathem. de instit. vulnerat. par.2. tit.3. cap.3. num.3. & Guenar. in horologio Principũ* indicat *D. Christoph. Crespi de Valdaura in epist. lectori in princ. obseruat.* cùm vnus alium increpet, etiam in nationes, vt *Accursius in Bononienses, in §. mulieres, auth. de lenon. cõtra Mutinenses in l. qui à latronibus, ff. de testam.* contra Papienses *in l. fin. ff. de fals.* aduersus Mediolanenses Aduocatos *in l. vniuersos, C. de decur. lib 10.* contra Tuschos *in l. generali, C. de tabul. eod. lib.10. Pisanos in l. capitalium, §. solent, ff. de pœn. Genuenses in l.1. §.1. ff. de dolo*, contra Hispanos *in l. dolum, C. de dolo, Romanos, Lombardos, & Norhtmandos in l.4. ff. de vsucap.* non autem contra suos Florentinos, quos laudat in *l.1. C. de re militari, lib.12.* quos tamen carpit *Bar. in l. vt vim, ff. de iust. & iur.* fortassis in vindictam tot nationum, vt festiue obseruant *Franc. de Petr. festin. lect. lib.3. cap.1. ex num.10.* Quin nonnè cõtra ipsum *Bal.* multi scripsere, nem-

pe

pe, fuiſſe maximum Canoniſtam, ſed multoties mendacē, *Baldax.de Angel.in prat.Cod.ad l.qui accuſare,C.de edend.* ſæpè allucinatum eſſe, aduertit *Nigri de ſubhaſtat.cap.5.§.8.n.29.* ob mēdaciū, falſatūq; textū ad cādētes forcipes fuiſſe damnatum, teſtātur DD. relati à *Io.Fichar. in Chronologia Iuriſconſ.de Petr.cit.tract.lib.2.c.9.n.14.* cuius memini in *rit.103.nu.8.tom.1.* ſed puram eſſe fabellam, dicit *Nigri ibidem cap.6.§.1. nu.51. & Mattiolus in Dioſcoridem* ſcribit *Baldum* leuiter morſum à canicula ſua in labro, vt poſt quartum menſem rabiem conceperit, *& ſic rabie* (ſubdit) *rabula peryt, Ioan. Volf. tom.2.lect.mem.pag.418.*

At pro *Bart.* ſētentiæ tuitione *in cit.l.vtrū*, clamē oportet, *Baldū*, vel non reſpexiſſe ad excidia, quę ex perduellione exoriuntur, vel nulla eorū ſuo tēpore expertū eſſe, ita perpēdit *Mēchac.lib.illuſtr.quaſtion.cap.32.in fin. Farinac. quaſt.51.n.70.Clar.in §.fin. quaſt.87.noſter Carau.in rit.4.ex nu.4.* concinnunt *text.in l.5.§.penult.& l.metrodorum,40.ff.de pœn.* videndi ſunt de hoc agentes *Capyc.dec.130.num.65.& deciſ.155.num.18.Reg.de Pont.conſ.90.num.26. Ant.Gabriel.lib.7.commun.opin.concl.37.Abb.in.cap.1.num.5.de offic.deleg. & in cap.1.nu.9.de reſtit.ſpoliat. Martin.Laudenſ.de crim.laſ.maieſt.q.13. Menoc.de arbitr.caſ.335.num.12. Bertachin.in repert.verſ.14.verb.ſcire, Gomex 3.tom.cap.1. num.4. Narbon.in l.20.tit.1.lib.4.Recopilat. Didac.Perez in l.1.tit.7.lib.8.ordinamenti, Caſſan.in Catal.glor.mund.5.par. conſid.24.verſic.130.& in cōſuet.Burgun.rubr.1.des iuſtices,* verbo, *& doiz diceles, num.32.Carau.rit.166.num.39.Molin.tract.3.diſput.33.membr.5.nu.7. Promptuar.Iur.verb.rebellatio, num.214.& l.2.tit.28.p.2. Addit.ad Dyn.in regalia non eſt ſine culpa,lib.6.addit.vlt.Facchin.controuerſ.lib.9.cap.86.* quorum plurimi ſentiunt, teneri ſcientem reuelare; alioquin eodem teneri de crimine; quamuis nonnulli cum *Abb.* id ſentierint, dummodo illud probare poſſit, *Gregor.in l.33.tit.6.par.1.gloſ.2.& finalt,in princip.4.part.& gloſ.9.l.5 tit.9. par.4. Aff.in tit.qua ſint regal.§.et bona committentium, nu.103. Natta conſ.620.& 668. Cotta in memorab.*verb.*ſcientia ſola, Vrſill.ad Aff.dec.21.n.9.in fin. Marc. Mantua ſingul.2.* & hoc nè ſe talionis pœnæ ſubmittat deficiens in probationibus, per *l.3.tit.2. p.7.* Hæc verò *Abb.* & aſſeclarum opinio refelli quoq; debet, vtpote Principis, Reipublicæque tranquillitati aduerſans; licèt enim carens deinde probationibus, non teneatur reuelare omnibus, & quibuſcunque iuris ſolemnitatibus, nimirum ſubmittens ſe ad inſcriptionem, pœnamque talionis; in quo caſu militaret *Abb.* opinio; tenetur tamen certe, minùs ſolemniter, atque, vt ita dicam, extraiudicialiter Principem monere, vt cautiùs incedat, declinetque eas, quæ ſibi parantur, inſidias; ex quo, cùm denuncians nullam ſubeat pœnam, non eſt cur ſe excuſet, ita diſtinguunt optime *Ant.Gabr. loco nuper citato, Marta, Gerrat. Laud. in tract.de crim.laſ.maieſt.quaſt.13.Plaza lib.1.in epitom.delict.cap.22.num.17.Reg.Reuert.*& ad eum *R. de Marin.dec.41.lib.1.* qui alia nectit, *Pat.Dian.moral.1.par.tract.4. de denunciat.reſol.1.Menchaca lib.1.contr.illuſtr.cap.16. ex num.1. Larrea lib.1.alleg.fiſcal.65.ex num.53.*& non diſſentit *Conſil.Campan.* qui hac in re reſponſum edidit in vnica poſt *tract.de forind. quaſt.* potiſſimùm *num.47.in fin.* & determinatum in Collaterali Conſilio contra eum, qui non reuelauit contra fratrem, teſtatur *Thor.p.3.compend.dec.ſect.3.* verbo *ſciens tractatum*, quem inſequitur *Reg.Capyc.Latr.tom.1.conſult.6.num.109, Auguſt.Bōfranciſc.Arum.ad Angel.de maleſic.* verbo, *che hai tradito.*

la

*la tua patria, num.*11. refert, quod ipsius, vti Iudicis, iussu fuit capite plexus potens dominus, quod suo Principi non reualesset coniurationem, *Martin.Schoockij de sedition.& discord.domestic. cap.*15. *pag.*599. *& cap.*17.*pag.*683. Hinc Themistocles, de quo *Dyodorus Siculus lib.*11. damnatus fuit ob non reuelatam Pausaniæ coniurationem. Philotas ab Alexandro occisus, teste *Curt. lib.*7. quod cõiurationem, quam præsciuerat, non detulisset: alia etiam exempla vltra nostrates, recenset *Franc. Guicciard.lib.*3.*& lib.*13.*histor.*Hâcque asperitatem in minori casu expertus fuit Franciscus Augustus Thuanus, quum *sententia Tholosani Parlamẽti* securi percussus fuit, cum Duce Cinemartio magni Galliæ Hippocomiæ Prefecto, nulla alia de causa, quàm quod non reuelasset coniurationem (eam licèt detestando dissuasisset) quam suus intimus amicus inerat contra Cardinalem Richelium primum Regis Ministrum, & sic ipso Rege minorẽ, & in Thuanum hoc epitaphium inscripsit *Constantinus Hugenius lib. 6. Epigrammatum.*

Qui iacet hic, hospes, praui sine crimine cœpti
Conscius obtrusa relligione fuit.
Nec sceleri quidquam probitas contraria iuuit:
Commissũ sceleri est, subticuisse scelus;
Cùm violata fides socios impune negantes
Flectere nec posset sola, nec arguere.
Oh legum subtile nefas, quibus inter amicos
Nolle fidem frustra prodere, proditio est!

De eiusdem crimine iocus

Garrula gens Galli est, sed quid ni garrula? Gallus
Suppressa meruit garrulitate necem.

Id tamen non procedere in Confessario, qui ex confessione id resciuit, decreuit *Curia Parisiensis apud Charon.lib.*7.*respons.*178. quem insequitur *Christin cit. dec.*196. *num.*24. & insectatur *Larrea cit.alleg. fiscal.*65. *num.*59.

Qui quidem Dominicus Noueronus in hac hypothesi quãuis deinde re-
104 uelasset; attamen non reuelauit
extemplo; quamobrem criminis socium se inficiari non debet, *tex.in l. si quis fortè, ff.de pœn.* ibi: *Magis esse puniendos eos, qui tamdiu conticuerũt quod pro salute Principis habent se dicere: neque enim debebant tam magnã rem tamdiu tacere*; ad quod facit perbelle etiam *tex.in cap.*1.*de frigid.& malef.* ibi: *Si proclamare voluit, cur tamdiu tacuit*; ergo incurrit in pœnam *l. quisquis, §.fin. ff.ad l.iul. maiest.* ibi: *si vel serò consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantùm, ac veniæ dignus habebitur*; ergo inquam est reus, ac criminis particeps, *Roland.consil.*14.*vol.*4. *Afflict.in terminis in cõstit.corruptelæ, num.*7.*ex tex. in d.l.quisquis, & in l.iustas, C de iur. fisc.lib.*10.*in l.si tempora, C.de fid.instrum.Gram.decis.*28.*sub n.*26. Tarda enim reuelatio semper dicitur suspecta, ex *Afflict.citato loco* aduertit *Auus meus ad cit.Gramm.decis.*28.*n.*25. necnon *Larrea decis.*65. *num.*86. memor, quod Marescialllus Bironeus tarde confessus, mortem non euitauit, qui ex *num.*82. dixerat huiusmodi in re moram purgari minime posse, illamque committi ex horæ transcurso, addit, ex *Dec.in l.vinum, num.*10.*ff.si cert.pet.Menoch.de arbitrar.lib.*2.*cas.*220. *num.*47. *Negusant. respons. quæst.* 271. *num.*32. *Farinac.* late confirmat *qu.*116.§.3. *num.*155. necnon *Reg. Capyc. Latro consult.*6.*nu.*138.*&* 182. ex quo pœna incurritur ipso iure, quanuis regulariter admittatur etiam in alijs atrocissimis, quod idem *Farinaceus* differit integra *quæst.*124. *par.*3. In nonnullis enim casibus plus damni afferre potest minima dilatio, quàm in alijs magna, *Tiraquel.de retract. lignag.gl.*2.§.8.*num.*9. *& in tract.de*

in-

*iudic.in reb.exig.num.*101.*&* 165.ac in huiusmodi præsertim credenda, vt timeantur etiam vana, & falsa, vt saluti Principum cósulatur, sic optime explicauit, qui vitam Ducis Bironij hispano sermone scripsit verbis, quę exscripsit *Larrea cit.loco n.*9.

Et quando hæc hæsitationem saperent, nomine fuit Dominicus, qui prior
105 allocutus est cæteris, vt paratis armis, grassarentur per campaneam: dans illis animos, vt viriliter auderent? ab hac proinde denominatione socij criminis, nullo pacto eximédus est, maxime quia cùm assentitus fuisset Dominicus primo tractatui, quod per campaneam grassarentur, ansam dedit Andrææ, vt hoc immanius auderet flagitium; Hinc socius censetur in secundo delicto, *Franc. Pegn.in comm.ad Eymer.in direct.inquis.par.*3*.com.*113.§.*quis autem*, vbi concludit, *socium criminis dici non solum eum, qui est socius eiusdem delicti numero, sed etiam eum, qui est socius in connexis, & annexis; vt puta si delicto aliquam causam prabuerit*, sequitur *Scacc.de iud.lib.*1*.cap.*81*.n.*10*.pag.(mihi)*225. & infamis quoq; redditur, dum primi delicti tractatum grassationis, per campaneam, sub secreto naturali reuelauit fisco, *Auchar.cons.*189*.Peguer. cap.*5*. n.*4*. Sot.de iust. & iur.q.*6*.art.*2*. Menoch. cons.*107*. num.*71*.lib.*2*. & de arbitr. cas.*474*.qui num.*19*. verba text.in l. fin.C.de accusat.* quæ leguntur in *C. Theodosiano lib.*9*.tit.*10*.secretis mandantis*, intelligit scilicet, secreta, socio commissa, non esse detegenda.

Proinde nequit admitti in testem, eo magis, quia sponte, vltroq; se obtu-
106 lit ad examen. Hinc succedit regula: quod, licèt in quibusdam casibus confessio socij criminis faciat indicium, ac præsumptionem; nullius tamen penitus roboris censetur, si cófessio est spontanea, vt concludunt *Salyc.in l.fin.num.*10*. Cod.de accusat, Menoch.de arb.cent.*5*.cap.*474*. n.*56*. Mascard.de probat.concl.*1317*. n.*43*. Gramm.cons.*35*.num.*12*.& decis.*28*. num.*11*.Consil.Prat.respons.crim.*23*. num.*35. Sicuti pariter dicitur de teste vltroneo *in l. post legatum*, §. *his verò, cum glo.ff.quib.vt indign.*& in materia *Cap. Caroli I. Sed frequens, & effranat.*, quod confessio spontanea socij nullam faciat fidem, ait *Campagn. in eodem cap.sed frequens, Boss.in tract.crimin.tit.de opposit.cótr. test.num* 21. ex *tex.in l.non omnes.ff. de re milit.*

Quod est absq; controuersia, quando confessio non est habita in tortura,
107 quæ quidem pernecessaria est: tum vt purget infamiá, quia fatetur proprium delictum: tum etiam, quia depositio redditur suspecta, & scrupulosa, *Bald.Salyc.& omnes in l.fin.C.de accusat.Peguer.decis.*5*.Iul.Clar.S.fin. q.*21*.Boer.decis.*319*.num.*17*.Caball. resol.crim.*185*.Fab.lib.*9*.tit.*6*.def.*5*. ad l.Iul.Maiest.* dicens: *Socius criminis non facit indicium ad torturam, ne quidem in crimine læsæ Maiestatis: nisi dictum suum, & iureiurando, & tormentorum patientia firmauerit*, modò cum tortura deponat, atq; extra torturam ratificata sit, idem *Fab. in C.tit.de quæst.defin.*7*. num.*4*. in add.* & vocato eo, contra quem testatur, vel eo præsente confrontante, vel in eius contumaciam, *de Franch. decis.* 570. & ibi addentes potissimum *D.Luca, Danz.de pugn.DD.lib.*3*.tit. de confess.,& confess.cap.*9*.ex nu.* 49. *Scialoy.in prax.foriudic.cap.*4*. ex nu.* 80. quæ quidem tortura non est leuiter danda: tortus enim non dicitur leuiter tortus, *Baiard.ad Clar.q.*21*. num.*54*. Bocer.de crim. læs.Maiestat. cap.*4.

Maxime in hoc themate, in quo Dominicus deposuit sub spe impunitatis;
108 quapropter non est testis integer, at corruptus, *l.cùm omnes*, §.*fin. ff.de re milit.Boss.de oppos.contr.test. n.*21. *Farin.*videndus *q.*43*.num.*192*.Vermigl.cons.*3*.num.*14*.cons.*15*.num.*20*. cons.*

conf.213.num.11. Baiard. ad Clar.q. 21.nu.33.Scacc.de iudic.cap.36.n.35. lib.1. Mascard. concl.1317. num.42. Corn.conf.324. Ricc.collect.3562. Et aduertit Carolus II. in Capit. Regn. Multorum ad aures,dum inquit,quod in securitate fidentes contra innoxios mentiuntur, Giurb. conf.22.sub nu.19.Guazz.defens.20. cap.24.n.2. Intrigl.dec.37.n.4.Ricc.loco nuper cit. Cyriac.contron.488.nu.44.ac scripsit Cornel.Tacit.lib.5.annal. his verbis: Ex quibus Lucanus, Quintinianusque ex Senecio diu abnuere; Post promissa impunitate corrupti, quo tarditatē excusarent,Lucanus Atillam matrē suā, Quintinianus Glicium, Senecius Annium Pollionem amicorum pracipuos nominauere, quin esset quoque torquendus,de Franch.dec.459 Baiard. ad Clar.cit.num.26. Caball. resol.29. ex num.3. Consil.Paschal. de patr.potest.par 4.cap.3. num.7. Thor par.1. compend.decis. verbo,socius criminis, & post eos aduertit D. Maiorana in opopraxi crim.cap.6.ex num.74. posseteq;addi,quod hic iactat,se tentarū ab Andręa ad hoc facinus patrandū; se autem subito, hoc audito nefario conatu,tremore correptum; at tētato nulla debet adhiberi fides: quia libenter audit,alacriterq;deponit,ac fusiùs; vt inde laus sibi maior, perēnisq;gloria in æuum efflorescat,Abb. in cap. cum dilecto, num.12. de elect. Mascard. concl.1357. num.1. Ozasc. decis.79 num.40.

Patitur ergò hic particeps criminis pariter, ac testis, plures defectus ; ex
109 quibus oboritur inhabilitas etiam in exceptis , Marsil. Crauect.& alij apud Anum meum ad Gramm. decis. 34.num.12. de Nigr. in Capit. Regn. Frequens,num.56. Farinac. q.43.ex num.122. & q.44.num.25.Vermigl. conf.15.num.39. Cyriac. controu.80. num.9. & controu.150. num.78. cum seq.non dissentit Fab. in C. ad l. Iul. Maiest.definit.6. Ciarlin. lib.1. contr. 10.num.120. à quibus non rectè discedit Baiard.ad Clar. q.24.nu.128. in fin.dicens,de consuetudine omnes testes cum tortura admitti , etiam mille defectibus notatos, nè inulta remaneant delicta, & prosequitur Præsul Ricc.dec.149. p.3. cùm cōtrariū seruari in M.C. pluries viderim. Hinc fit , quod depositio Dominici, vt socij,ac testis inhabilis,non solùm non faciat indicium aliquod ad torturam,Corn.conf.324. num.3. Marf. Blanc. Fulgos. apud Menoch. de arb. cas.474. num. 49. etiam in crimine læsæ Maiestatis Vermigl. conf. 184. num.16.ex Farinac.quæst.43. n.178. & de testib.q.53.num.5.sed non posse ex inhabilium ob plures defectus depositione colligi,ne indicia quidē, aut coniecturas, ait Franc. Burs.cōs. 369.num.6.389.num.7. & conf.439. num.22.vol.4.Gabr.comm.opin.tit.de test.concl.7.num.7.& 10. Marf.conf. 102.vol.2.& sing.378.& 385.Gram. conf.ciuil.45.Crauete.conf.66.nu.55. & 57.& conf.149.num.11.vbi,quod in casu , quo admittitur testis pauper: si pauper simul sit, & famulus , reijcitur : quod idem de paupere simul,& affine tradunt Rom.conf.382. Anch. conf. 64. & proinde socius si aliàs fuit periurus nullum facit indicium,Alciat.de præsump.reg.2.præs. 10.in fin. Menoch.de arbitr. q.89.nu. 74. nec si fuerit socius criminis , & muneris, Gulielm.Redoan. de Simon. par.4.cap.5.num.28.Mascard.de probat.conclus.1317. num. 42. & 43. ex cap.veniens, il primo,de testib. Quod enim vnica nequiret operari suspicio , operantur multiplicatæ , l. non epistolis,l.non nudis,C.de probat. sicuti enim prosunt ad faciendas probationes plura inuicem cōiuncta, quorum vnumquodq; per se ipsum satis validum non esset, l.spadonem, §.qui iura multa,ff.de excusat.tutor. ibi:quæ tamen si inuicem coniuncta sint , iusta appareant:ita pariter plures defectus eneruant probationes illas,quas hebetare defectus vnus nequiret;vt idē di-

dicatur, operari oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſito, ex *tex.in l.fin.§.fin.ff.de leg.3. l.ſi vt proponis, 2.Cod.de nupt.l.ſi ex toto, in princ.l.qui quartam, ff.de leg.1. l.Iulianus, §.ſi venditor, et §.ſi procurator, ff.de action.empt.*

Quod adeo eſt verum, vt neq; torturam mederi poſſe multiplici teſtis deponentis ineptitudini, aſſeueret *Bertaz. & Claud.filius in add. conſ.71. lit.N.* & in proprijs terminis ſtatuti teſtes inhabiles admittentis, nihil probare, ſi plures ſimul inhabilitates concurrant, ait *Maſcard.de probat.lib.3.concluſ.1399.nu.20.Rimin.* ita communiter ſuſtineri, aſſerens *in conſil. 66. num.38.lib.1.& conſ.644. lib.6.Rot. deciſ.689.par.3.in nouiſſ.*

Et quanuis iſtorum plurium defectuũ expers omninò eſſet hic teſtis; eius
110 tamen depoſitio, vti ſocij criminis, nil gignit, niſi aliqualem, ac tepentẽ præſumptionem, vt procedi poſsit ad inquirendum, contra ſocios à ſe nominatos, ex *text.in l.fin.C.de accuſat.* in quo *Imperator* iudicibus præcipit, quod *nemo de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia ſcrutetur aliena*, vbi *Gloſ.*dicit: *ſed eius reſponſio non erit plena probatio, ſed aliqua præſumptio*, necnon ex *text. in l.quoniam liberi, C.de teſtib.* & ita perpetuò fuiſſe ſeruatum in perduellionis iudicio, ait *Affl.in Conſtit. Si damna clandeſtina, nu.34.prope fin.Maſcard. concl.462. num.26. Boer.deciſ.319.à num.2.Gramm.vot.6.num.7.Clar.q.21.num.9.Farinac.q.43.num.147.cũ ſeqq.Boſſ.tit.de indit.à nu.149. Scacc. de iudic.q.45.num.8.Gig.de crim.læſ. Maieſtat.tit.quomodo, & per quos, q.7. et 24.Bertaz.conſ.332.lib.2.Gramm. conſ.crim.21. Menoch.de arbitr.iudic. lib.2.cent.5.caſ.374. ex num.8. Barboſ.in collect.ad text.in cit.l.quoniam liberi, & in cap.veniens, 10. eod. tit.de teſtib.cap.1.de confeſſis*, vbi agitur de crimine læſæ Maieſtatis, & ſubdit *Gloſ.*verbo, *non ad conuincendum, ſed ad quamdam præſumptionem*. Quandoquidem, licèt ſocij criminis non repellantur à teſtimonio perhibẽdo in huiuſcemodi flagitijs; nemo tamen inficias ibit, eſſe diminutæ fidei, *Reg. Sanfelic.deciſ.382.nu.3. Ricc.collect. 3562.* Et quanuis in eo Senatu, *Antonius Fab.in C.tit.6.defin.4.ad l.Iul. Maieſt.*dicat aliquando fuiſſe ſeruatam opinionem huic contrariam: nẽpe, quod ſocius criminis fecerit indicium ad torturam; vocat eam tamen ſententiam valde duram, & à plerìſque grauiſſimis Iureconſultis improbatam; & idcirco Senatum eã eſſe ſecutum; quia potiſſimùm in ea incidiſſent tempora, vt propter frequẽtiores tanti ſceleris ſuſpiciones, & ad terrorem exemplo aliquo opus eſſe videretur; cùm feciſſent ſibi licitum ex diſpoſitione *tex.in l.aut facta, 16.§.nonnunquam, ff.de pæn.*, maleficiorum læſæ Maieſtatis ſupplicia exacerbare, vt præberetur funeſtiſſimum exemplum multis perſonis temere ad tale crimen patrandum tẽdere audentibus, & cum *Fabro* conuenit *Reg.Reuerter.deciſio 43.num.1. lib.1.*& ibi *Reg.de Marin.memor.Fabri cit. loc.* quiquidem *Anton. Faber* idem confirmat *in eod.Cod.tit.de quæſtion.definit.7.* etſi contra ſentiat *Iul. Clar.cit.q.21.num.8. & in add. nu.4.* Hinc in delictis quoque exceptuatis ſocium criminis non ſufficere ad torturam, repetit *Conſil.Gramm.dec.28. num.14.& 16.& dec.56.num.2.* etiã ſi plures eſſent, *Andr.in conſt.ſi damna*, & alij apud *Ricc. collectan.3561. verſ.quod ſi plures, Maſcard. concluſ. 1317. Conciol.* verbo, *mandatum, reſol.11.Reg.Capyc.Latro dec.132.num. 13.D.Maioran. in opoprax.criminal. cap.8.ſub num.106.* conferuntq; tradita à *Gizzar.dec.78.*

Redolent & omnia hæc inuerisimilitudinem. Namq; ecquis erat Andræas,
111 vt ſibi tam facilem ſperaret aditũ ad Galliæ legatum, ac tantam ab eo ſibi polliceretur auri vim? Ecquis

erat Dominicus Noueronus, vt eũ idem Galliæ legatus acciperet obsidem? ac tandem non est verisimile, quod quando Andræas in hoc immanissimum ire scelus decreuisset, tam oscitanter vti voluisset, ad Regem prodendum, opera militis, qui Regi militat, & rem tam grauem, tam turpem, tam horrendam illi recenti amico palam facere, vt adamussim perpendit *Scipio Gentil.lib.2.de coniur.pag.* (mihi) 198. his verbis: *Neque enim consilia communicare potes cum quamquam alio, quàm, cum ys, qui, vel tibi sunt fideles, adeoq; prompte pro te mortem obire* (& inferiùs) *nam insignem oportet eorum erga te amorẽ esse, nè timore periculi deterreantur*. Hic amor non potest subitò ortum ducere, sed opus est magna rerum experiẽtia, idem *Gentilis* monet ibi: *Nunquã enim de illorũ singulari amore erga te, certus esse potes, nisi per experientiam, eademque in hisce quidem rebus periculosissima est*. Atque adeo, cùm inuerisimilitudo imago sit falsitatis, *Bald.in l.1.num.3.C.de seru fugitiu.Alex.cons.27.num.4.lib.2.Blãc. tit.de indic.num.35.Neuiz.cons.8.nu. 68.& 69.Catill.Cott.in memor.* verbo *verisimile*; nulla inuerisimilibus habenda est fides à iudice, *Grammat. cons.45.nu.8. Anchar.cons.57.* incip. *ex ordine, ex tex.in cap.quia verisimile, de præsumpt.l.3.§.1.* ibi *Verisimilis, l.ob carmen, §.fin.ff.de testib.Tiraquell.in l.si vnquam in præfat nu.44.* & dixi *in rit. 265. num.26. hoc lib.3.*

Neque curandum quicquam est de opinione *Gom.* ac *Peguer.in locis superiùs*
112 *citatis*. Siquidem eorum opinionẽ de iure communi citra localem dispositionem non esse veram, optime fundat ibidem *Farinac.* qui ex *nu.34.* regulam nectit, quod dicta vnius, vel plurium sociorum contra nominatũ per eos nullum ad quæstionẽ ei inferendam indicium faciunt; & quod hæc regula communiter est recepta, quando nulla alia adsunt adminicula; licèt subdat quod si tale indicium alijs fulciretur adminiculis, certum sit, quod viam sterneret ad torturã, vt late in pluribus locis ex innumeris II.CC. ibi firmat *Farinac.* iuxta criminum distinctionem sub *num.9.* opinionem *Ant.Gom.* & aliorum cõfutando, inquit, ipsos aperte loqui contra communem opinionem, de qua ipsemet *Gom.* cæteriq; DD. quos ipse laudat *in cit.num.34.* qui si indicium non oriri dicunt, eo magis negant insurgere probationem; & ex alijs Peritis ab ipso adductis *n.37.& 38.* dum dixerunt, indicium ad torquendum oriri; ergo tacite, ad conuincendum, & condemnandum negant; subiungens, non modò istam opinionem esse à veritate alienam, sed etiam irrationabilem, cùm absurdum sit, quempiam ex dictis infamium, & criminosorum conuinci; & illam consuetudinem, quam in Cathalunia vigere dicit *Gomez*, localem esse dicit, neq; aliò extendendam.

Igitur, cùm haud subsisteret fiscalis probatio, dicebam, quod, si nullũ adhuc aderat indicium ad torturam, multò minùs instantia pro morte poterat sustineri; vt enim vendicet sibi locũ
113 pœna huius criminis ordinaria, requiruntur plenæ probationes: quia, cùm hoc crimen sit omni alio scelere immanius, atque adeo, cùm eius labe adstrictis seuerissima supplicia parentur, bonorum confiscatio, mors naturalis, infamia etiam ad posteros transgressura, ijsque præclusio aditus ad honores, ac dignitates, totiusque, pene dixerim, Reipublicæ notæ; æquũ est, vt plenissimas exigat probationes: cùm vbi periculum maius intenditur, ibi proculdubio sit pleniùs consulendum, vt ait *text.in cap. vbi periculum, 3. de elect. in 6.* Quod si in huius flagitij odium iura testium infamium, atque inhabilium dicta, quæ in cæteris criminibus repellerẽtur, inducunt; non inde inferendum est, quascunque, leuissimas licèt, pro-

probationes admittere: ijs enim tantummodo vtuntur iura,tãquam medijs ad inquirendum, ſuſpectos ad detrudendum in vincula; non quidẽ ad condemnandum, pœnamq; ordinariam infligendam, ita *Farin.q.118. num.83. Maſcard.concl.855. num.9. Gig.tit.quom. & per quos,q.3.7.et 24. Clar.q.24.num.18.Simanch.de haret. q.31.num.10.Decian.cap.45. num.4. lib.7. Martin. Schooekij Vltraiectinus de ſeditionib.ſeu diſcord.domeſtic.cap. 15.verſ.quintò quaritur,pag.602.à t.* & eſt *tex.in cap.per tuas,32.de Simon.* ibi : *Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos , non ſecundùm rigorem iuris, ſed ſecundùm temperamentum aquitatis.*

Imò ſi in delicto læſæ Maieſtatis Diuinæ , quod grauius eſt crimine læſæ Maieſtatis humanæ,vt ait *tex.in cap. vergentis, 10.de haret.* ibi: *cùm longe ſit grauius aternam,quàm temporalem lędere Maieſtatem*,& in *Auth. Gazaros.C.eod.* ita vt valeat conſequentia à crimine læſæ Maieſtatis humanæ ad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ , non autem è contra; niſi ſit iure expreſſum,vt per *Gig. de crim. laſ.Maieſt.tit.de pluribus,& var. quaſt.c.15. ex num.8.Maſcard.concl.462.num.2.* debent eſſe probationes luce meridiana clariores;nec ſatis sũt indicia, licèt vehementia,per *text. in cap.accuſatus, de haret.in 6.* & ita communiter receptum;ac errare cõtrarium ſentientes,vel putantes,coniungi leues probationes,vt ſufficiant ad cõdemnandum pœna ordinaria,tradũt *Scacc.de iudic. tom.1.q.59. nu.6.verſ. 4.& num.16.Farinac.q.187.§.1. Simanch. de hareſ. tit. 51. Zanchin. de haret.cap.13.nu.34. Ludou.à Param. de origin.§.Inquiſit.lib.3.q.6.à n.88.* quod in qualibet cauſa criminali extendunt *Iaſ. in l. admonendi, de iur. iur.Clar.§.fin.q.67. in fin. de Franch. deciſ.539. num. 16. Larr.alleg.fiſcal. 66.num.67.*Multò minùs debent ſatis eſſe indicia vehementia,vel coniungi ad pœnam ordinariam in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, *Bart. in etrauag.ad reprimẽdum, verſ.ſummarie,à n.7.vſq;ad 14.Gig. tit.quom. & per quos,q.29.num.4.* vbi ait temperandam eſſe ſententiam , quando fertur ex indicijs,*Farinac.q.118.§.4. num.23.* ducto argumento à maioritate rationis.

Et ſi in cæteris atrocibus non minùs , quàm difficillimæ probationis delictis,in quibus leues probationes admittuntur , nunquam eò euehuntur indicia,ac ſuſpiciones;vt per eas ordinaria pœna incutiatur,putà in crimine falſi, in quo ſuſpiciones dicuntur pro veritate haberi ; nunquam tamen,niſi forẽt præſumptiones violentiſſimæ,atq; indubitatæ, pœnam ordinariam minantur, *Farin.q.152. num.26. & per tot.* neque in delictis carnis.*Farinac.de delict.carn. q.136. à num.21.& de indic. & tortur.q.36. num. 114.* neque in crimine veneni, *Foller. in prax.*verbo *quod ſuffocauit vxorem,num.24.Farin.q.122. par.4.* Conſequenter,& in delicto læſæ Maieſtatis, neque indicia , neque præſumptiones,niſi ea fuerint indubitata,pœnam poterunt ordinariam minitari , de quibus indicijs nonnulla dicemus inferiùs.

Vnde nequaquam debet iudex , quaſi titulo tantùm Inquiſitionis inhærere, vt vel ex eo infligat pœnas in Maieſtatis venerationem;ſed intime perquirendam veritatem, ait *Modeſtinus in l.famoſi,7.ff. ad l.Iul. Maieſt.* ibi:*Hoc tamen crimen à Iudicibus non in occaſione ob Principalis Maieſtatis venerationem habendum eſt ; ſed in veritate rei.*

Veritas autem hæc non gignitur ab indicijs,aut coniecturis,quæ de ſui natura ſunt obſcura,vt ait *Bald.in l.cives,in princ.C.de appellat.*ibi: *Vbi cõiectura,ibi veritas non eſt per ſe nota,* & in *l.fin.C.de teſtib.,nu.10.*cùm tam difficilis ſit probari , vt dubitent iura,an ſimplex,& nitida ſit,ea etiam ,

quæ eruitur ex confessione in tortura. Hinc est, quod moneant iura iudicem, vt studiose obseruet quemlibet motum illius, qui vt veritatem exprimat, torquetur, vt *in l.de minore, ff.de quæstion.* ibi· *Plurimumque in veritate excutienda, etiam vox ipsa, & cognitoris subtilis diligentia affert: nam ex sermone, & ex eo, qua quis cõstantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æstimationis est, qua ad illuminandam veritatem in lucem emergunt*, & dicam infra.

Confirmat, quod non quæcumque indicia ad conuincendum læsæ Maiestatis reum, sufficiant, *tex.in l.si quis alicui, 3.C.ad l.Iul. Maiest.* vbi *Constantinus Augustus* ait, quod, si quis alicui Maiestatis crimen intenderit, tenetur probare manifestis indicijs, ibi: *si alijs manifestis indicijs accusationẽ suã non potuerit cõprobare.* Manifesta autem indicia sunt ea, quę sunt indubitata, *Bald. in l.fur manifestus, ff.de furt. & in l.ciues, C. de appellation.* ibi: *Manifestum debet probari per actus apertos, & indubitatos: non per coniecturas.* Et illud dici manifestũ, quod nullam recipit interpretationem, ait *Mascard.concl.* 1013. *nu.* 15. ex *Decian.Rimin.& Cephal.* explicatque manifestum manifestissimè *text. in cap.olim, de verbor.signific.* ibi: *Nos rescribimus intelligere manifestam, quæ vel per confessionem, vel per probationem legitime nota fuerit, aut euidentia rei, quæ nulla possit tergiuersatione celari.*

Et tandem dicebam, absurdum quoque
esse in hoc crimine plura concurrere
114 specialia, ex *Gig.cit.tract lib.2.rub.
quom.& per quos crimen læsæ Maiest.
prob.n.*10.& *Consil.Campan.q.vnic.n.*
41. *de foriudic.* & fisco, admodùm
exclamanti repetebam, quod depo-
sito omninò fiscali felle, & acerbita-
te, id tãtum peteret, quod iudicare
mallet *Cassiodor.lib.1.var.epist.22.*

Itaque non semel, aut iterum discussa causa domi Domini Præsidis S. C.
115 posthabita ratione instantiæ fisca-
lis, fuit dictum, die quarta Octobris
1677. *Torqueatur acriter, etiam cum
funiculis, citra præiudicium probatorũ.*
Verùm Andręas vix reuinctus manibus post terga à Lictore, palàm confessus est à principio simpliciter tractatum prædictum, prout reuelauit Dominicus; quamuis de intentione interrogatus postea dixerit, quod in vero, & effectiuo tractatu per Dominicum proposito, nec ipse, nec miles consentierunt; sed tantummodò pro decipiendo tantum hostẽ ad pecuniam habendam; & cùm videretur aliquo modo varius, vel quod voluisset se excusare, & iterum torturę exponi mãdaretur, cõfirmauit, quod priùs simpliciter dixerat.

Libet hic exclamare: O admirandã Dei
Omnipotentis custodiam super Re-
116 ges, ac Regna! Quis te dignis ex-
tollat laudibus? Quis tibi condigna possit congerere præconia? Quo laudum genere referemus grates? Quã citò perditissimus hic confessus est crimen, vix conspecto torturæ loco! Hinc iuste, pièque colligamus, quàm velit Deus huiusmodi crimen puniri.

Institit denuò Fiscus pro morte An-
dręę, vti confessi; At ipse vrgebã, di-
117 cẽs, ne quidẽ esse locũ eius instan-
tiæ: Nam, quãuis ex generali cõsuetudine in punitione scelerũ nunquã puniatur affectus, nisi sequatur effectus, *Clar.§.fin.q.92.Schenck de feud. lib.1.tit.5.& lib.2.tit.24.Petr.de Rauenat.lib.2.de feud.tit.53. Menoch.de arbitrar.q.2.cent.4.& cons.360.Guttier.qq.pract.q.7. lib.3. Guazzin. ad defẽs.reor.defẽs.33.c.24.n.5.* vt scripsi *in rit.270.nu.35.* extatq; *Glos.in l. Fulcinius, §.quid si latitãte, ff.quib.ex caus.in poss.eat.* vbi *Glos.* quęrit quomodo probetur animus, quẽ difficilis probationis esse, scripsit *Iser.in §. porro, n.22. quæ sit prima caus. benef. amit.* & quamuis ex exterioribus ille iudicetur; tamen ficta est probatio, ad pœnam criminalem imponendã minime

nime

nime ſufficiens, ad tradita per *Marſ. conſ. crim. 96.* riſum proinde mouit Iudex quidam multare intendens iuris peritum eo pretextu, quod animum habebat diuertendi inquiſitionem aduerſus baronem de homicidio: cogitationis enim pœnam nemo meretur, *l. cogitationis, de pœn. c. cogitationis, 6. eod. tit. diſtin. 1. Mich. Vl. de regim. mundi, 4. q. princ. num. 12. p. 1.* ex *Bar. in tract. de Tyrann.* dicente, de hoc non pertinere ad iuriſtam; Non inficior tamen, quod peculiariter *Arcadius, & Honorius Auguſti* iuſſerint *in l. quiſquis, C. ad l. Iul. Maieſtat.* puniendam voluntatem huius ſceleris eadem ſeueritate, qua effectũ puniri enixe voluerunt; Vt enim prorſus tam impiiſſimum nefas eliminetur, nec parcendum quidem illi, qui duntaxat cogitauit de hoc crimine, expreſse *cit. tex.* verba ſanciũt ibi: *eadem enim ſeueritate voluntatem ſceleris, quàm effectum puniri iura voluerunt*, & *in §. emancipationis*, ibi: *quo primùm memorati de ineunda factione, ac ſocietate cogitauerint, l. Maieſtatis, 6. C. eod. tit. ad l. Iul. Maieſt.* ibi: *nam ex eo tempore, quo hanc cogitationem ſubijt, propter cogitationem dignus eſt pœna*, prout ſpeciale eſt in cogitãte, aliquem ab Eccleſia extrahere, *l. preſenti, C. de his, qui ad Eccleſ. confuger.* ibi: *aut nuda ſaltim cogitatione*; Attamen nemo vnquam dixit, volũtatem ibi intelligi de nuda voluntate; ſed de ea, quæ ad aliquem actum extrinſecum deuenit, vt declarat ibi *Gloſ.* in verbo *eadem*, & *in l. præſenti, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* vel quod deuenerit ad aliquem actum, ordinatũ ad ipſum factum, vt ait *Bald. in l. non eo minus, C. de accuſat.* & *in cap. 1. de prohib. alien. per Frideric.* & *Farinac.* extricãs præfatos duos ſpeciales caſus, *de carcer. & carcer. q. 28. num. 3. & in tit. de crim. laſ. Maieſt. qu. 116. num. 151. in eodem tit. q. 13. inſpect. 8. num. 251.* nectit, deſiderantem Principis mortem, vel ſtatus mutationem haud in hoc crimen incidere, ex *Baiard. ad Clar. & Bertaz. ibi laudatis*, quod in crimine læſæ Maieſtatis Diuinæ admittit quoque, poſt alios, *Io. Roias*, plura optima optime tradens *de hæret. cap. 1. ex num. 33.* Actum hũc autem extrinſecum poſitiuum eſſe debere, dicit *Reg. de Ponte conſ. 90. ex num. 27.* proximumque maleficio, tuetur *Gayll. de pac. publ. cap. 14. à n. 6. Ant. Fab. def. 2. C. de pœn.* in his verbis: *Quod pleriq; iactitant in atrocibus delictis affectum puniri, etiam quod effectus non ſequatur: ita verum eſt, ſi delinquẽs ad actũ proximũ, & vt aiunt, immediatũ deueniſſe proponatur; alioquin arbitrio iudicis ſtatuẽda pœna relinquitur*, clariùs explicat *Foller. in prax. tit. cõmiſit crimen laſ. Maieſt. àn. 89.* dicens *actum extrinſecum eum eſſe, ex quo appareat, reum feciſſe, quidquid potuit, vt è ſententia ſuccederet machinatio; ſecus ſi in verbalibus inſidijs reſtiterit, Cõſ. Capyc. dec. 155. n. 16. & 21.* cuius dictum exornat *Carrer. in prax. tit. de homicid. cap. 2.* incip. *Homicidij autem, num. 44. fol. 104. in impreſſione Lugdunenſi. Clar. in §. fin. q. 92. in fin.* Concinit *l. 7. partit. Hiſpan. tit. 2. lib. 1.* ibi: *E la mayor è la que mal fuertemente deue ſer eſcarmentata aſſi ſe trabaja algun ome de muerte de ſu Rey, ò de façerle perder en vida la honra de ſu dignidad, trabajandoſe con enemigã, que ſea otro Rey*, quæ ſemper loquitur de verbo *trabajar*, quod magis, magiſque elaborare, ac deſudare ſignificat, faciendo quantum in ſe eſt, vt ſuis optatis reſpondeat exitus; cui adheret *Tacit. lib. 1. Annal. prope fin.* ibi: *Si quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique mala geſta Reip. Maieſtatẽ Populi Romani minuiſſet, facta arguebantur, dicta impunè erant*; ſequitur *Azeued. lib. 8. tit. 18. ex num. 46. Valenz. conſ. 162. à num. 96. tom. 2.*

Hoc ipſum aſſerere voluit *Grammat. in decis. 74. num. 12. & conſ. crim. 36. 118 num. 16.* dum nititur probare, quod illud,

illud,quod circumfertur; nimirùm
ex generali consuetudine puniri affectũ, etiam si non sequatur effectus
in criminibus quibusdam atrocioribus intelligi debet, quod crimen illud atrox plecti debet eadem lege,
at non eadem poena,ad hoc citat *Andr.Isern.in cap.1.§.si voluerit,num.7.
de capit.qui cur.vendid.* vbi ait,quod
siqui conueniant ad hostes pergere,
ac ita statuant,imò & ad actum eundi processerint, si tamen non peruenerint ad hostes,non puniuntur poena mortis ita, ac si peruenissent, *Andreã* laudat *D.Reg. de Marin.ad Reuert.*post alios,*dec.43.sub num.2.* &
ante ipsum *Caesar. Vrsill. ad Afflict.
decis.21.num.6.qui num.4.*eumdem
refert *in c.1.§.1.de capit.qui Cur.vẽdid.*aiẽtẽ:quod profugiẽs ad hostes,
si fuerit interceptus in itinere,non
multetur huius criminis poena, sed
pes ei amputetur, ex *text.in l.si fugitiui* ibi:*amputato pede,de seru.fugit.*

Et conferunt quae tradit *Tiber. Decian.
tract.crimin.lib.7.cap.35.num.10.* dicens,*quod hodie, nequidem in atrocissimis flagitijs ex communi consuetudine punitur pœna ordinaria conatus,nõ
secuto effectu;sed alia mitiori*, vt loquitur *tex. in l.1.ff.de extraord. crimin.*
ibi: *etsi effectu sceleris potiri non possunt,propter voluntatem tamen perniciosa libidinis extra ordinem puniuntur*, *Bald. in l.1.C.de seru.fugitiuis*,
Grãm. cons.36. Nigr.in cap.frequens
& in tentata seditione,ex qua maleficium non fuerit sequutum,non esse locũ poenae ordinariae,scripsit *Luc.
de Penn.in l.fin.num.33.vers.tamen,
si aliquis moueret seditionẽ, C.de publ.
lętit.lib.12.*cuius verba exscripsit *Capyc.cit dec.130.nu.4.* confirmat *Carrer.in cit.prax.in repet.l.2. Cod.quor.
appell.non recip. in 19. casu,num.12.
vers. item praemissa intellige, pag. 32.*
Et vsu,praesertim in crimine lęsę Maiestatis, receptum à Serenissima domo Austriaca, quae maxima semper
clementia enituit, in multis casibus;
praecipue in causa Equitis, qui cùm
confessus fuisset, se inijsse consilium
cum Gallorum Rege,suam ei operam
esse pollicitum, indeq; exquisiuisse,
& arma, & equos, quò ei inuasuro
hoc Regnum opem ferret,attamen
aegritudine praepeditum rem non
peregisse; fuit tantùm damnatus extraordinaria poena perpetui carceris
in anno 1558. vt per *Reg. de Pont.
cons.90. à num.27.ad num.38.* & *Reg.
Capyc.Latro consult.6. à num.86.* In
anno 1528. Comes de Morcone, cũ
fuisset declaratum per sententiam,
ipsum incidisse in crimen laesae Maiestatis, feudis licèt Fisco deuolutis
spoliatus, poena hac multatus fuit,
quod perpetuò vitam degeret in
quodam Castro.Et cum alijs vsus est
Rex inuictissimus noster hac clemẽtia,quos,longa mora esset,referre.

Mitior autem est huius *Andręa* casus;
nullum enim intercesserat cum hoste colloquiũ:nullus armorũ, equo-
119 rũ nullas adfuit apparatus: nulla
denique populi concitatio; Imò &
nulla quidem voluntas, vt hostis
hoc regnum inuaderet. Hoc vnum
erat in eius votis: hoc vnum duntaxat tentabat infelix: nempe,vt aliquam pecunię quantitatem lucraretur:hostemq; deciperet,illuderetq;
prorsùs,relicto ibi obside quodam
homine,de cuius vel vita, vel nece
minimùm curabat; non totius populi excidium perduellione, sed priuatum cõmodum condonabili dolo,
enixè agitabat. Tantùm aberat Andręas à studio, quod Gallorum Rex
rerum huius Neapolitani Regni potiretur, vt potiùs per astum eam,
quam posset, pecuniae quantitatem
ex eius manibus surripere tentaret,
si omnes opes non posset; quò fortunis exutus, in quibus copiarum
commeatus, militum arma,bellique
tota vis consistit,nostro Inuictissimo
Regi Carolo II.prout Augusto Carolo V. Hispaniarum Regi Franciscus I. Galliae Rex cessit, Aloysius
eius

eius ſucceſſor cederet deuictus: Ceſ-
ſante enim dolo contra Principem,
diſpoſitio *mem.l. quiſquis* ceſſat, de
qua videndi *Robert.2. ſent. cap.22.*
*Roland.conſ.95.ex num.15.vol.1.*cō-
ferūt iura *in l.1.*necnō in *l.3.4.& 5.*
*ff.eod.*vbi pluries id repetitum eſt,&
docuit etiam *Andræas in conſtit. ter-*
minum vitę, & in cap. 1.§. item ſi fi-
delis,quib.mod.feud.amitt. Reg.Tap-
pia in cap. Regn.nuper apud Tranum,
num.29.tit.de crim.læſæ maieſt.lib.5.
iuris Regni, Gramat. conſ.21. & Fa-
*rinac.q.116.§.4.nu.18.*notans,quod
ſemper dolus malus requiritur ad
pœnam mortis, & debet eſſe verus,
& non præſumptus, nec lata culpa
ſufficit, & quod quilibet titulus co-
loratus excuſat, ac idem repetit, &
tuetur *q.113.num.21.35. ac ſeqq. &*
q.117.ex n.10.ad 20.Bertazol. conſ.
27.& tradit *D.Pręſ. Merlin.lib.1. c.*
66.num.19. Propoſitum enim, & in-
tentio diſtinguunt maleficia, *l.qui*
Reip.ff.de iniur.l.qui iniurias,in prin.
ff.de furtis. Et licèt tractatus ille cū
hoſtibus, ex quacumque cauſa non
ſit licitus abſque Principis licentia,
Vlpellius de treguis, & pace,quæſt.37.
num.3. & profugium ad eos ſemper
prohibitum ſit,etiam ſi è carcere quis
effugiat, vt fundat *Petrin. Belli de*
re milit.tit. vnico, num.25. & hoſtes
decipere,vel cum eis tractare,ad eos
decipiendum priuato non liceat,niſi
pro patria,vel Rege id faciat,vtpote,
ſi pro explorandis viribus ad eos ſe
transferat, vel quid aliud moliatur,
dummodo non rumpatur fides,iux-
ta *text.in cap. Dominus, 3.q.2. Mar-*
tini.Landenſis de bello,q.44.& Petrin.
Belli loc.cit. num.47. Attamen non
erit crimen,quod morte omninò, &
indiſcriminatim, alijs circumſtantijs
non concurrentibus,plectendum ſit:
Et concinunt tradita ab *Aym.conſ.6.*
quem inſequitur *Vrſill. ad Affl. dec.*
21.num.8. quin proptereа *Angel.* (ſi
vera dicit)autumat *in l.2. C.de ſedi-*
tioſ. multam contra ſeditioſos gra-
uiſſimam indictam *in l.1.C.eod.tit.*tūc
demū procedere,quādo principaliter
ſeditio ſpectat ad Reipublicæ detri-
mētū;non verò ſi per accidēs tumul-
tus aliquis excitatus ſit in Ciuitate,
l.21.§.1.ff.de pœn.& nō videntur diſ-
ſētire *Boer. in tract.de ſeditioſ.§.7.n.*
52. Martin. Schoocki.de ſedition.ſeu
diſcord.domeſt.cap.12.pag.563. Conſ.
Fab.de Anna conſ.67.num.18.lib.1.
qua de re *Randen.de analog. cap.32.*
num.3.Roland.conſ.40.vol.1.& conſ.
1.vol.3.Menoch.conſ. 99. lib.1.Hie-
ron.Fernandez de Otero q.1.num. 3.
*in par.3.diſput.*idem *Boer.dec.178.n.*
18. excitans quæſtionem, an merca-
tores vnius Regni valeant ad aliud
Regis hoſtis Regnum, in quo bellū
geritur,merces extrahere, dūmodò
ſe actionibus bellicis nō immiſceāt?
quidue ſi reperiantur in itinere, &
non dum peruenerant ad locum ho-
ſtium? alteramq; deciſionem ſuccin-
ctiùs ad hoc cōpilauit *Ioachim Bur-*
gers Lipſienſis ſingul.obſeruat. cent.4.
obſeru.84.

Regia tamē Iuncta,re pleniùs trutinata,
eū capitis dānauit ſub die 9.Octobris
1677.,ſuffragia præſtantibus Specta-
bilib.D.D.Præſide S.C.D.Felice Vl-
loa,Regētibus D.Stephano Carrillo,
Ill.Duce Diani, Ill. Marchione La-
tertiæ,& Ill.Conſiliario Comite Le-
gardi Commiſſario, penes Iulium
Valente, in publicoque demum Fo-
ro fuit ſuſpenſus.

Conſiderauit fortaſſe Regia Iūcta qua-
litatem Andrææ, qui erat peſſimis
120 moribus imbutus, ſcelerumque
machinator; ex quibus erat inquiſi-
tus per plures proceſſus in M.C.Vi-
cariæ,illiuſq; confeſſio fuit recepta
pro integro, atq; effectiuo tractatu
proditionis. Eius tantam deteſtabi-
lem audentiam,vt ſuaſerit ad tātum
flagitium obeundum, vel militem,&
quia conſenſum miles non præbuit,
addidit temperamentum truffæ.Mi-
litum enim integerrima opera indi-
gemus, quibus arces traduntur cu-

ſto-

stodiendæ; Hinc optime *Baiard. ad Clar. in §. læsæ maiestatis, pag.64. à terg. ex num.36.* quadraginta quinque modos congerens, quibus probetur, magnū hoc facinus fuisse patratū, quos mutuos habuit ab *Affl. in tit.quæ sint regal.*verbo *bona cōmittētium crimen læsæ maiestatis, à n.36. & à Baiard.Reg.de Marin.ad Renert. decis.67.num.1.vers.decimo committitur*, ait, quod si quis sollicitauerit, vel concitauerit milites, vt debellentur contra Regem, in crimen læsæ maiestatis incurrat, ex *l.1.* ibi: *quive milites, C.si quis Imp. maledix.* Maxime quod per Andræam non stetit; imò & deuenit ad actum proximum conscendens cybam, & ex *Anchar.cons.439.* obseruat *Reg.Reuert.decis.67.num.2.lib.1.*solam voluntatem sufficere,per aliquem actū declaratam,affert *text.in l.4.§.is,qui volens, iuncta glos.ff.de re milit.* in quo est casus, quod volens ad hostem transfugere, si apprehēsus fuerit, capite puniatur, & ibi *Glos.*verbo *volens* notat: *idest non perfugit, sed ad actum aliquem processit*. Conferuntque exarata à *Gaspar. Thesaur.quæst.forens.25.lib.2.* qui exornans *text.in cit.l.cogitationis*, binas constituit regulas:primam de cogitatione, alteram de affectu,quas inter se diuersas ponit, quia cogitatio pœnitentiam admittit, effectus verò, quia operationem habuit,pœnitentiæ est incapax: multa ad hoc obseruās in varijs criminibus potissimùm sentētia meminit illius Senatus, morti tradentis scelestū,qui pestem in Ciuitatem immittere cogitauerat,præparando vnguenta,& socios,quique non in puris cogitationis terminis remansit, nec à crimine destitit pœnitentia ductus; *Roiz dec. lituan.3.nu. 60.* loquens de veneno propinato,quo nemo perijt, *Portugal.de donat.reg.p.2.lib.2.c.25. n.77.*

Andr. Isern. verò ad illud effatum dicendū *in cit. c.1.§.si voluerit*, pluribus adducitur iuribus,*textu*,nempe, *in l.3.C.de seruis fugitiuis, in l.si quis aliquid,ff.de pœnis, in leg.qui falsam monetā,ff.de falsis*,in quibus hoc omno minime probatur.

Dicit enim *textus in cit.l.3.*quod serui fugitiui ad hostes transeuntes,si in itinere deprehendantur, aut pede amputato deliberentur, aut metallo dentur; & *Glosa* subdit, *secus si ad hostes iam peruenerint*, ex *leg.si quis aliquid, la seconda,§.1.ff.de pœnis*,vbi irrogatur pœna mortis, & *auth.*sequens *ad l.3.*loco pedis, manus amputationem ponit, sed ad *dict.leg.3.* responderi potest, quod aliud est, seruos ad hostes fugere, vt seruitutem euadant,aliud ad hostes ad tractandum de proditione, & status perturbatione,committendo crimen læsæ maiestatis, de quo agitur.

Textus verò *in leg.qui falsam, ff.de falsis*, hoc tantùm dicit, quod qui falsam monetam percusserint, si totum formare noluerunt, suffragio iustæ pœnitentiæ absoluuntur, vbi *Glosa* dicit: *formare*, hoc est *perficere*, ex quo apparet,quod in hoc casu aderat pœnitentia, & actus retractatio (at in hoc thémate in itinere fuerunt carcerati, in eadem voluntate perseuerantes non autem pœnitentia ducti recesserunt.) Sed in delicto læsæ maiestatis punitur volūtas,quę venit ad actum sine opere perfecto.

Atque ex his omnibus deducitur,quod volūtas sola delinquēdi non sufficit ad pœnam ordinariam infligendam, si ad actum non perueniat, sed benè sufficit tractatus sine opere perfecto in crimine læsæ maiestatis, ex *cit. l. quisquis, cap.si quis cum militibus,16. q.2.cap.verum, quæst. 1. Clement.pastoralis,*verbo *tractauerit,de re iudic. cit.c.1.§.si voluerit*, ac *Clarus loco cit. n.15.*testatur generali consuetudine receptū,quod,quāuis generaliter affectus absque effectu non puniatur, tamen in delicto læsæ maiestatis tātùm punitur affectus, si fuit peruentum

tum ad actum proximum, & *addentes* ad *Clarum ibidem in* 8. *speciali*, etiam voluerunt *num*.26. quod qui dixisset, velle committere crimen Læsæ maiestatis, & iuratus fuerit, ac nihil aliud fecerit, non puniatur ille affectus; secus si cum alio dixisset, & citãt *Afflictum in constit.asperitatem, num.*2 *fol*.48. *ac Carerium in pract.* § *homicidij, nu*.15. quod si cum alijs dixisset, & facta fuisset conspiratio, puniretur pœna ordinaria, nisi tractatus remansisset in nuda voluntate, verbis tantùm expressa, nõ facto.

Vnde *Angelus in l*.1. *ff.ad leg.Iul.Maiest.* dicebat, quod ex solo consilio, & tractatu de occidendo Potestatem Bononiæ, ac auferendi Castrum, dicitur, fuisse commissum crimen læsæ maiestatis, vt habeat locum pœnæ mortis: quia non solùm propter actũ auferendi Castrum; sed etiam propter ordinationem, & deliberationẽ, quæ facit actum, & committitur ex eo crimen læsæ maiestatis, vt habeat locum pœna capitis, quod etiam voluit *in leg*.1.§.*hac autem verba, circa finem, ff.quod quisque iuris*, quem ibi sequitur *Iason*. in finalibus *verbis*, vbi notabiliter inquit, quod, licèt per generalem consuetudinem mũdi conatus non puniatur eo modo, prout punitur, quando factum est cõsummatum; id tamen non procedit in crimine læsæ maiestatis, & patriæ oppugnatione, in quibus non attenditur euẽtus, sed sufficit simplex conatus, nè serò paretur vindicta, vt ait idẽ *Angel.in l*.1. §.*vlt.ff.quod quisq. iur.* quẽ sequitur *Tiraq.tract.de pæn.leg.caus*.78. *n*.10. *Portugal.de donat. reg. par*. 2. *lib*. 1. *cap*.25. *numer*.78. innuitque *Cic. in oration. pro Milon.* dum ait: *Nisi quia res perfecta nõ est, ideo punienda non fuit: quasi exitus rerum, non hominum consilia legibus vindicentur; minùs dicendum fuit, re non perfecta, sed tamen puniendum certè*; quem locum intuens *Alex. ab Alex.lib.*2.*dier.Genial.* subdit: *pœna ordinaria*. Loquebatur enim *Cic.* cõtra Clodium, qui ausus fuerat, sicarijs quibusdam stipatus, Pompeium interficere, à quo totius Romanæ Reipublicæ pẽdebat salus, ac ex *Rota Auenionẽsi dec*.92. *alijs*, atq; aduertit *R.Capyc.Latr.cit.cõsult*.6.*ex n*.117. licèt malè in eius sentẽtiã *Andr.loc.cit.* adduxerit, necnon integerrimus, & omni laude dignissimus D. Raphael de Vilosa, Regię Cameræ in hoc Regno Locumtenens, ac Regens in supremo Aragonensi Consilio meritissimus in erudito *tractat. de seru. fugitiuis, cap*.8.*numer*.22. qui, notans sẽper reijciendũ iudiciũ illud *Frãcisci* I. apud *Larr.cit. decis*.65. *n*.18. post *Petr. de Gregor. de Rep. lib*.26. *cap*.7.*nu*.8. lepide materiam tractat, si solus animus, siue cogitatio, vel conatus punibilis sit pœna ordinaria in delictis; & præsertim læsæ maiestatis, & agnoscit, quod in hoc solus conatus, quod aliquid amplius est, quàm nuda voluntas, plectatur pœna ordinaria: nam & idem *textus in l.quisquis*, non solam voluntatẽ, & cogitationem requirit, sed factionem, ac quod vlteriùs progressum fuerit ad insidias, vt *Andreas* aduertit, necnõ *Corradus Brunus in tract.de seditios.capit*.1.*par*.1.*quæst*.13. vbi explicat, quid sit factio, & obseruare etiam licet in *mem.cap*.1. §. *si volueris, de cap.qui cur.vendid.* ibi: *laborauit offendere*, ac ita etiam per multos concludit. *Menochius de arbitrar.cas*. 360.*ex num*.24. vbi dicit, solam voluntatem, & cogitationem non sufficere, nisi ad actum extrinsecum deducta sit; sed benè hunc puniri pœna ordinaria, ac si effectus fuisset sequutus, & allegat, præ cæteris, *Couarruuiam*, ita sentientem *in Clemẽt. si furiosus, initio p*.2 *nu*.7. *de homicid.* alios laudat *de Luca ad Præs.de Frãch.decis*.440.

Ex quibus omnibus dubia satis, & anceps videtur doctrina *Andr.de Isern.* & fortiùs stringit *Gram.indic.dec*.74. vbi

vbi de falsificatione monetæ nondum impressæ agit, non quia pœnituit delinquentem imprimere, ad *text.in l.qui falsam*, sed quia die sequenti imprimere debebat,& carceratione præuentus fuit, & crimen monetæ non ambigitur, *l.Iulia Maiestatis* comprehendi, vt dicemus infrà, *num.*139.

Sed quicquid autumet *Thom.Grāmat. mem. decis.* 74. quod conatus non sufficiat ad pœnam ordinariam, non obstante, quod interuenerit actus ille proximus in fabricando monetā, nondum tamen impressam, sed quā imprimere debebat die sequenti; iam apparet in calce ipsius, contra eius votum fuisse iudicatum, & pronunciatam sententiam mortis: nam non pœnitentia ductus non perfecerat; sed quia mācipatione præuentus,& *Pres.de Franch. decis.*440. qui iudicauit pro triremibus in fabricante monetam, quam non dum ad perfectionem deduxerat, loquutus est in moneta alterius Principis; ita declarant *Gramm.* distinguendo inter actū non dum perfectè consūmatum pœnitentia delinquentis, ex qua non perfecit, & inter actum non perfectè consūmatū ex impedimento aliquo, ex quo non potuit perficere, *Tiberius Decianus, Baiardus ad Clarum*,& alij apud *Farinac.tit.de crim. L.M.q.*115. *inspect.*1.*ex nu.*92.*Portugal.loco cit. n.*76. *de Luc.mem.loco*, & ante ipsum *D.Reg.Carol.Tapia in constitut.adulterinam, n.*8.*tit.de falsf. moneta, lib.*5.*iuris Regni*, vbi refert Collateralis Consilij scitū, quo pœna ordinaria fuere condemnati in itinere capti, dum ibant ad quandā gryptam ad cudendam,& perficiendam monetam, quam formare ceperant, sed socius non confessus, carceri per decennium damnatus fuit in Castro Ciuitatis Aquilæ.

Et erant demum, vt diximus tempora Messanensis defectionis, in quibus aliquando licet, sequi duriores Il. CC. sētētias, à grauissimis improbatas alijs temporibus; ineōditè potest procedi,& nō ordo meritò ordo nūcupatur, ad *text.in l.si quis filio exhęredato,*§.*quid tamen*,9.*ff.de iniust.rup. l.*1.*C.de prec.Imp.offer.* per quæ iura ita docuere *Hyppol. de Mars. in l.de vnoquoque, num.*101 *ff.de re iud.in l. vnius facinoris*,§.*cogniturum, nu.*78. *ff.de quæst.& in pract.crim.*§.*diligenter, n.*159.*Par.de Put.de syndic.*verbo *inquisitio, vers.dicit,n.*12.*pag* (mihi) 438.*in* verbo *condē natio,vers.an potestas, num.*12. *pag.*285. *Gram.cons. crimin.*40. *num.*2. *Virgil.Pinzinger. quæst.saxon.*18.*nu.*25.*Marquar.Freber.tract.de Fam.& infam.lib.*3. *cap.* 3.*num.*8.*vers.primò itaque generaliter, Middendorp.Comment.ad Quæst. Ptolomei Philodelphi,q.*4.*pag.* (mihi) 36. *vers.atrocitas criminis, Gylman. tom.*2.*Sympho. par.*1. *vot.*6. *num.*54. *Azebed.cons.*28.*num.*59. *Flamin.Paris.de Confid. benefic.qu.*66. *num.*16. *Caualcan. de Brach.Reg. par.*2. *num.* 303. quamuis nō esse generaliter verum in hoc iudicio recedi posse à regulis iuris, autumet *Anton. Matthaĕ de crimin.lib.*48.*tit.*2.*de las.maiestat. cap.*4. *nu.*2. Et in quibus metus erat incutiendus bonis, perditorum interitu, & omnis pœna non tam ad delictum pertinet, quàm ad exemplum, *Quintil. declam.*274. *Diu.Ciprian.* propterea *sermon.*5. *de lapsis*, clamat: *plectuntur quidem,quò cęteri corrigantur, exemplo sunt omnium tormēta paucorum*, ad *tex. in l.capitalium*,§.*famosi, ff.de pœn.Farin.de delict.et pœn.*verbo *delictorū frequētia*.

Cùmque læsę maiestatis crimini ęquiparetur illud immane assassinij, *Bar.* 121 *in l.non solùm*, §.*si mandato*, *ff.de iniur.Gram.vot.crim.*9.*n.*11.*Guazz. ad defens.reor.defens.*33.*cap.*24.*num.*12. necnō quęstio mox supra excitata, an scilicet socijs criminis integra, plenaque sit habenda fides in exceptuatis criminibus, vt possit pœna Reus multari ordinaria, ad libellam auda-

audacter fuerit reuocata in Regia Iuncta iussu S.M. selecta, de qua meminimus in *rit.269. nu.50. hoc 3.lib.* factumque enarrãtes contra Franciscum Corrado R.C. Rationalem inquisitum de homicidio, mediante assassinio, in Franciscum Elephante, libet discussa in illa hòc loci differere. Instetit itaque Dom. fisci Patronus nedum Sebastianum de Stephano, & Carolũ Casciale Sicarios man-
122 datarios de medio tolli germanico more, sed & Francisci Corrado mãdantis caput obtruncari.

Nec id iniuria sese poscere ostendebat; Enimuero mãdatarij ex ore suo iudicari, ac multari, nõ immeritò poterãt, quippe qui ipsũ scelus apertè cõfessi erant, *l.1.ff.& C.de confessis, Giurba cons.16.nu.1. Purpuratus Tusc.lit.D. concl.171. ex num.3. Macerat. lib.3. resol.44.sub num.4. Borrell.in summ. dec.tit.3.num.10.par.2.* alijque apud *Mari ad Gramm.dec.48.num.7.Prat. respons.crim.6.num.21.*

Quoad Franciscum autem mandantem spectaret, asserebat, se probationibus validissimis non destitutum, tum agi de assassinij delicto, vsque adeo im-
123 mani, ac execrando, vt iure meritò inter atrocissima recenseatur, *Roger.cons.21.nu.28.Marc.Ant. Eugen. cons.21.num.10.lib.1. Rimin.iun.cõs. 685.lib.6.Pancirol.cons.115. num.8. Carol.de Grass.de effect.cleric.effect.1. num.669.Tusc.lit.A.concl.550.nu.1. & 2.Farinac. de homicid.q.122. insp. 1.num.6.Decian.tract.crim.lib.9.cap. 30.ex num* 4. Quocirca assassinus est perpetuò fide, ac societate humana expulsus, tanquam Christianæ Religionis hostis apud omnem populum Christi fidelem, & in quem lex aperte bellum constituit, vti statuitur in *c.pro humani, de homicid.in 6.* ex quo *capite* velut fonte dimanauit quidquid lex ciuilis vniuersim hac in re ad huiusmodi facinus spectans, decernit; Quanuis in *laudato cap.pro humani* nusquam decernatur pœna capitis, à canonicis legibus ignorata; nihilominus, cùm satis, superque declaret grassatorem indignum, qui humano consortio vtatur; Inde fit, vt impunè à quolibet interfici possit; etenim, ne inter ferissima quidẽ belluarum monstra reperias, quod altera eiusdem speciei indiuiduo vitã adimere ausit, vt meritò proclamaret Poeta ille non ignobilis

. . . . *Parcit*
Cognatis maculis similis fera: quãdo Leoni
Fortior eripuit vitam Leo? quo nemore
vnquam
Expirauit Aper maioris dentibus Apri?

Itaque in grassatorem sine fuco, & fallacia, aceto perfusus dicas

Mitius inueni, quàm te, genus omne ferarum.

quapropter immitem in hunc esse, Pietas ea summa est, crudelitas verò summa esse pium, atque in humana Republica monstrum hoc immanissimum, in Hercyniam syluam relegãdum, tolerare, qua de re *Paul.Aemil. lib.6.de reb.gest. Franc. Couar. lib.6. var.cap.20.num.10. Menoch.de arbitr.cas.360.num.4.Tholosan.syntagm. lib.36.cap.15. num.16. Decian.tract. crim.lib.9.cap.30.nu.10. Duaren.lib. 2.disp.cap.12.in fin.*

His itaque de causis huiusmodi crimen speciatim à legibus, atque Doctoribus excipitur, nec in modo, ac via procedendi tantùm; verùm etiam in probationibus exceptionem habet peculiarem: cùm ad ipsum probandum, nec rei cõfessione opus sit, nec eiusdem per testes conuictione; imo verò ne argumenta quidem certa, atq; citra omnem dubitationis aleã, posita, necessariò requirantur, vt Iudex ad pœnam capitis progredi possit: cùm satis, abundèque sint argumenta, quæ probabilitatis terminos non pretergrediantur, vnde in prudens iudicium, prudentemque fidẽ inclinari Iudex possit: in hoc enim crimine subtilitatibus haud est insistendum, *Franch.dec.176.Muscat.in*

prax.crim. tit.de homicid. med.mand. n.63.Giurb.consf.70.n.28.supra n.10. Non reijciuntur testes de auditu, quin de auditu auditus à DD.penes *Giurb.cons.42.n.30.* Quamobrē socij criminis, ac cōplices, etiā ad pœnā capitis ordinariā irrogandam admittuntur, ex *Gomez.& Pegner.decis.Senatus Catalunia*, 5.quos suprà laudauimus, & insequuntur post *Boss. tit. de conuict.num.15. & de indic.num.* 201.*Petr.Plaz.in epit.delict.cap.19.n.* 6.*Clar.* indiuidualiter *in §.assassiniū, n.5.vers.praterea quanuis, Giurb.cit. cons.70.ex num.42.Intrigl.dec.40.n. 31.& Pras.Merlin.cap.64.in fin.to.1.* ad rem *Ricc.dec.132.par.4. Catalan. de indultu, cap.32.num.34.Muscatell. pract.crim.rubr.de homic. med.mand. ex nu.74.Ansald.de iurisd.par.3. tit. unic.cap.2. num.111. Thor.in suppl. compend.* verbo, *indicia.*

Totus in eo Fisci Patronus erat, quod probationem haberet, etiam longe excedentem, ac superabundantem:
124 quoniam cadauer in fundo præfati Francisci defossum repertum est, *Farinac.q.52.ex n.107.Maioran.in opo- prax.crim.c.5.nu.7.Bertazz.* in specie *cons.crim.248.lib.2.* duo autem ij mādatarij, geminum sicariorum monstrum, Sebastianus de Stephano, & Carolus Casciale rem totam ab ouo luculentissimis verbis confessi sunt; eamque ab integro in tortura in caput laudati Francisci ratam habuere: constanter inhærentes iam semel dictis, ac ne latum quidem vnguem discedentes ab ea confessione, omnibus omninò circumstantijs, atque adiunctis conuestita, affatimque verificata.

Præterea in medium afferebātur depositiones Ioannis Baptistæ, vulgò *Tittone*, Salernitani, & Antonij Zoppo, contestantium, quod antequam Ra-
125 tionalis mandasset homicidiū patrandum à sicarijs Sebastiano, & Carolo, illorum voluntatem explorasset, tentassetque ipsos ad id facinoris aggrediendum; quod tamen isti, recti tenaces, & æqui, facere renuerunt, qui integri sunt testes, *Bald. cons.429. vol.3. Dec.in cap. fin. de testib.cogend. Aretin. cons.12. Gramm. cons.1. in fin. inter consil.criminalia,* & pleniùs *voto 11.nu.3.Reg.de Pont. decis.16.num.24.Bertaz.cons.45.nu. 6.Giurb.consil.crim.64. num.1.* quos refert *Nouar.par.1.quæst.forens.134. Giurba indic.cons.70.n.29.* laudando *Intrigl. dec.40. num.22.* etiam si in eadem causa vnus deponeret de vna tentatione, vel vno loco, alter de altera, vel alio loco, vt *Grammat.* effatum *in dec.28.num.26.* declarando scribit *Auus meus in add.nu.24.* credens, tunc coniungi ad torturam, accurate tamen ex *Cephal. cons.234. vol.2.Borr.decis.319.Clar.q.21.vers. sed pone.*

Itidem accedebat contestatio Felicis Calori villici eiusdem prædij dicti Rationalis: hic enim Felix testabatur, post quatuor, vel quinque dies à scelere patrato, nunciatum sibi fuisse à dicto Sebastiano, se tandem è viuis Franciscum Elephantem sustulisse, & ne detegeretur cadauer, altè iam in fundo defossum, aratione super facta, prouidisse, eaque omnia se se confecisse Auctore, ac mandante Rationali. Idemque pariter testabatur, quod Rationalis octo exinde diebus ei dixerat domi suæ, se occidendum curasse Franciscum Elephantem à dictis sicariis Carolo, & Sebastiano.

Insuper addidit, quod Rationalis ei mādauerit, quod repertum per excuratissimam diligentiam cadauer è loco, in quo iacebat, aliò transferret, atq; in alia eiusdem fūdi parte sepeliret: ita enim fieret, vt per quancumque operam à Vicariæ peruestigatoribus nauandam, vix vnquam inueniri cadauer posset in eo prædio, cæteroqui quadraginta quatuor iugerum. Atque idem testis ostendit ei locum, quem arandum mandauerat (quan-

tuis

uis, se ignorare, citra omnem formidinem, assereret, vbi cadauer iaceret) quibus de causis sibi imperatum ab eodem Rationali affirmabat, vt noctu iterum eundem exararet locum, quò incassum corpus telis confossum quis quæreret, ac sterili semen mandaret arenæ.

Item quod è vestigio miserit Ianuariū Calorum eiusdem testis filium, vt Sebastianum de Stephano admoneret, ne se trans gryptam transferret, sed aliò tutiùs aufugeret: in caupona enim aderant Curiæ Ministri, eum capturi, coniecturique in custodiam.

His accedit, quod eodem vespere, ad mediam noctis horam, bobus iam comparatis ad illius loci arationem faciendā à præfato suo filio, ac Ioāne Veciero suo operario, fuit iterum admonitus per Dominicum Morranum, à Rationali, cuius sese mādatis dicauerat, missū, vt eundē locū araret, quem postridie mane inuisuri, atque inspecturi erant vectigales; sic autem ea verba interpretatus fuit, vt scilicet præstitutum locum araret; vectigales verò esse Regios Curiæ Ministros, eò appulsos, vt de re diligenter inquirerent.

Quod quidem Felicis testimonium roborabat, conualidabatque Dominici Morrani id confirmantis contestatio; itemque testimonium Ianuarii Calori, dicti Felicis filii, subscribentis dictis genitoris, præsertim quod ad dicti Rationalis sermonē ad genitorem habitum, attinet: cui ita interfuisse, dicebat, vt quod de re ille verba faceret parenti suo minime subaudire poterit; aiebat tamen, se nuncium tulisse, admonuisseque dictum Sebastianum, vt saluti consuleret suæ.

Eas autē adducit huius inimicitiæ causas fisci Patronus: videlicet, quod Frāciscus Elephante Rationali miserat schedulā, qua per minas pecuniā petebat, vulgò (*un cartello di ricatto*) ac propterea interfuerat, veneratque in partem furti commissi in laudatū Felicem suum villicum in suo itidem prædio.

Quibus probationum momentis permoti tres ex sex Iudicibus, qui ad
126 causam iudicādam in Selecta Iuncta conuenerant, in eam sententiam pedibus iuere, qua morte plectendū Rationalem suadebatur; sic apud se statuētes, ad huiusmodi crimen, adeo per leges exceptum, satis esse argumenta probabilia, præsumptiones, ac coniecturationes, quæ in re præsenti non modò concurrebant plurimæ; verùm etiam cum indicijs, & præsūptionibus maxime probabilibus, violentissimis, ac penè dixerim, indubitatis, vnà commilitabant, quibus pœna mortis reum posse damnari voluere, præter alios, quoque *Felin. in cap. afferte, num. 10. de præsumpt. Menoch. de arbitr. quæst. 97. n. 38. & cons. 31. num. 25. lib. 1. Gandin. de malefic. rubr. de indic. indub. in fin. Bellamer. decis. 689. num. 23.*

Quod si eorum opinionis ductum sequi oporteret, qui autumant, ad crimina clanculùm patrata punienda, argumentis opus esse certis, & quæ nullā ab intellectu dubitationem extorqueant, præsertim si de assassinio agatur; profectò pœna illa legitima, quā leges in odium sceleris, adeo immanis, statuerunt, nunquam posset iure infligi; adeoque leges, hac de re latę, frustrarentur omninò, ad *text. in l. serui, 7. ff. de testib. l. penult. in fin. C. de hæret. l. quoties, 12. C. de quæst. l. cū probatio, 7. ff. de probat.* quibus in casibus præsūptio veritas dicitur, *Bal. in cap. 1. §. conuenticula, 3. col. de pac. iur. firm. ex l. Lucius, ff. de cond. & demonstr.* & indicia, ac præsumptiones vim probationum habent, *l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit.* Dicebat propterea insignis I.C. *Vldericus Zas. in l. Prætor ait, num. 12. ff. de edēd. Doctrina vulgaris est, sed notissima, sine qua non potest constare in positiuis probandi copia. Vbicunque negotium*

na-

naturaliter est eius conditionis, vt consueuerit fieri semotis arbitris, & occulte, vt furta, adulteria, & alia clandestina; tunc probatio per coniecturas, & indicia dicitur euidens, & manifesta, qua nihil potest doceri salubrius, & confirmat *Io.Lubrer.de incend.cap.5.nu.52.* consonatque *Auson. in prae. matut.* .... *paululùm distare videtur Suspectus, verèque reus.*

Accedit, quod si vnius socij criminis cõtestatio innitens alicui coniecturæ, argumentum præbet non insufficiẽs ad torturam irrogandam; potissimũ mandatarij in hoc crimine, *Carrer. tract. de indic. vers. nonum indicium, ex num.3. & tract.de homicid.cap.22. vers. circa tertium, num.11. Paris de Put.de syndic.* verbo, *tortura, §.an stetur dicto socij, col.9. Blanc.de indic.nu.328. Boer.dec.319.num.2.* & alij apud *Martã* Neapolitanũ *decis. Pisan.238.* quantò maius hac in re pondus habet contestatio non vnius tantùm, qui criminis particeps fuerit, sed duorum, additis etiam duobus ad eandem rem lacessitis, & impulsis; quorum contestatio tot roboratur testimonijs, atque adiunctis, sibi in omnibus omninò constantibus, cum cadaueris repertione in proprio fũdo; ac siquidem indubitata indicia abstergunt omnem prorsus à Iudicũ mente dubitationem, itaut nullus ampliùs vlli in aduersam partem inclinationi, aut hæsitationi locus relinquatur: ecquis hac in re nõ firmiter teneat, omnem penitus, seu formidinem, seu religionẽ procul abesse à Iudicis animo, aut certè omnẽ omnino facessere hæsitationem intellectus actualem, quamuis fortasse subesse aliquatenus posset radicalis?

Neque verò causa, qua irritatus, ac impulsus fertur Rationalis, quicquam illi suffragari potest, aut vltimi supplicij pœnam remouere: illa enim nec vera, nec verę concolor fuit, sed delirantis Rationalis phãtasma, atq; figmentum; Atesto, fuerit ipsa nihil omnino à veritate aberrans; adeo tamen à crimine assassinij non excusat, vt potiùs illud augeat, & II.CC. ex aduerso adducti loquuntur, vel non sequuta morte, vt penes *Grãm.vot. 8. & 20.* sic aduertente *Consil. Campana de foriud.cap.16.num.38.* aut interueniente ipsomet mandante, vt apud *Thor.par.3.compend.sect.1.* verbo, *assassinium*; maxime, cùm ipse Minister Regius esset, cui propterea facili negotio, atque opportuno iure illum persequi, ac plectendum curare, integrum esset.

Altera vero pars mitiùs agens cum Reo, crimen vltimi supplicij pœna excusare, censuit, accedens opinioni
127 eorũ, qui autumãt, nõnisi ex indubitatis; certisque argumentis damnari quenquam posse in hoc crimine, nec satis esse argumenta intra probabilitatis fines circumscripta; Hæc enim apud Ecclesiasticum Iudicẽ tantũ vidẽtur suũ habere põdus, ad qualitatẽ probandam, vt procedi contra Reum possit, *Farinac.q.124. inspect.3. Castill.dec.Sicil.156.n.2.to.1.Reg. Sãfel.dec.137. Giurb.cons.41. 50. & 100. D.Reg.de Marin.quotid. resol.cap.51.n.6.lib.1. D. Praes.Merlin. controuers. forens.lib.1. cap. 40.* qualitas enim tribuens iurisdictionẽ sufficit, quod prima duntaxat facie appareat, *l.ampliorem, §.sed enim scimus, C.de appellat.*

Quo circa vidẽtur illę probationes minime pertingere ad pœnam capitis, quandoquidẽ mandatarii participes criminis nõ satis sũt ad hoc, vt pœna huiusmodi inferatur, *Farinac.* post alios, *qu.43.n.2. & 10.de indic. & tortur.* de duobus mandatariis agens, & alii, quos adducit *Gizz. ad R. Capyc. Latro dec.132.n.1. Giriac. cõtrou.485. Concioli resol.11.* verbo *mãdatarij depositio, Vermigl.cõs.105.n.4. Vent.de Valent.in part.litig. lib.2. cap.7. n.3. Crusii de indic. par.1.cap.20.ex num. 1.* & dixi supra *num. 110* quanuis Senatus Catalaunicus ita decreuerit; ani-

animaduertendū est vt supra obseruaui *n.112.vers.neq;curandū*, quod in eo casu Senatus nitebatur quidē in cōtestatione duorum sociorū criminis, sed tamen adeo adminiculata, ac roborata, vt probationem meridiana luce clariorē redderet: pręsertim quia Reus erat famosus nō in paucis, & sic nō vno tantū scelere coinquinatus; aliàs, ait *Peguera*, Regio Consilio insolens est ad pœnam ordinariam progredi, Reumque condemnare.

Quod adeo veritati consonum esse cōprobatur, vt in nostro hoc Regno speciatim excipi oportuerit, vt de la-
128 trocinio in publicis viis patrato, nonnisi tres ad minimum latrones deponerent, quod deinde ampliatū fuit ad furta, intra Vrbis muros cōmissa, ex *pragm.* de qua meminit de *Franch. dec.*580. *Reg.Sanfelic. decis.* 37.*lib.*1.*Gizzarell.dec.*78.

Quod si *memorata leges* in re quātumuis inuisa, omnes consimiles casus complecti possent, vtique ad fiscum
129 spectaret Frācisci Corradi iam acti rei, pessimam naturæ indolem, ac tetrum eius famæ odorem, non subodorandum proponere, sed rationum momentis pensitare, probarunque propalam demonstrare; Etenim in huiusmodi euentibus vsq, adeo pessimum Rei nomen probādum est à Fisci Patrono, vt S.C.ex huius probationis defectu, nil moratus fuerit, ac flocci pependerit trium testium sociorum criminis contestationē, apud *Gizzarell. decis.*78.*& Sanfelic.decis.* 381.*num.*4.*lib.*3. *ex Io.Ant.de Nigr. in cit.cap.frequens, num.*63. *Sebast.de Neap.in cap. constitutionem diua memoria, num.*6.

Ecquis autem in hęsitationem reuocet, quod leges, quę noxas aliquas exleges voluere, atq; in eorū progressu, ac probationibus præcipuas statuere exceptiones, in malum Rei nomen, ac non bene transactos anteactæ vitæ annos non semper collinearint, itaut pessima de Reo existimatio, maximum præ testibus apud Iudicem pondus haberet?

Hinc perspectum omnibus est, torqueri neminem posse ex processu informatiuo, etiansi enormitas criminis cum grauissimo indiciorum pondere con-
130 currat, si aliud desit requisitum, videlicet, non optimum Rei nomen, ac vitæ nō integræ obmurmuratio, ac leuitas. Atque id ex communiori, & æquiori sententia excerpta ex *cap.* (à quo hanc præheminētiam desumunt) *si cum sceleratis*, ex alio *cap. prouisa iuris sanctio*, ac ex alio *crescit culpa*, & diximus *in rit.*54.*n.*9.*lib.*1. cuius loci memor est *Dominic.de Rubeis certam.*12 *num.*23. cuiq; opinioni *Pres. de Franchis decis.*143. inhærere, ac subscribere videtur (quamuis in huius doctrina nitentur nonnulli, qui autumant, duo illa duntaxat requisita, videlicet, enormitas criminis, & non leue indiciorū pondus satis esse ad torturam) quandoquidē in ea *decisione* supponit *Præses*, Collaterale Consilium pessimam iam de Reo opinionē imbibisse, quādo eum cruciari, ac torqueri iussit, dispensatione facta in eo, quod Ciuis esset Neapolitanus, vt explicando præfatam *dec.de Franch.* videtur annuere *Auus meus ad Gramm.dec.* 34. *num.*4. atque hoc iure vtimur, quicquid voluerit, duo sufficere, *D.Roccus in tract.de offic.rub.*14.*de off. commis.controban.*§.14.*nu.*30.*ex Baiard. ad Clar.quæst.*64.*num.*38. (qui attestari, vti Parmensis, haud poterat de praxi M.C.) *Io.Grande de bello exul. pag.*23. *num.*13. ad quem se remisit *Amend.ad Franch.cit.dec.*143. prout *Vis.*& ad *Baiar.*& ipsū *Io.Grand.* qui sermonem habet de modo procedēdi ad modum belli, qui modus satis distat ab huiusmodi præheminentia: cùm dicatur modus militaris, seu palatinus, in quo qualitas personæ minime est inconsideratione, vt idem *Grand.* aduertit *quæst.*91.*num.*1.*pag.* 205.

205. de quo modo palatino procedendi, seu ex abrupto, scribit *Burg. ab eod. d. Rocco* adductus, *de mod. proced. ex abrupt. quæst.* 64 nu. 14 attentis Siciliæ vltra Pharum Regni peculiaribus iuribus, quibus statutum est procedi hoc modo etiam contra nobiles, ac magnates, necnō *Præsul Ricc. ad eundem de Franc.* hanc tutatur sētentiam, hisce verbis: *Attamen prædicta decisio nunc obseruatur pro practica, & ideo quando, quis appellat à decreto torturæ, discutiuntur grauitas delicti, qualitas personæ, & sufficientia indiciorum*; nec contrarium dictum D. *Reg. de Marinis ad Reuerter. decis.* 415. *tom.* 2. in illa hypothesi est intelligendum, nisi admiratiuo modo, remittētis se ad *Triuis. decis. Venet.* 14. cùmq; bis fuisset super hoc paritas in M.C. nēpe in causa Ignatij de Sio, ad quā dirimendā cùm accessissent tres D.D. Cōsiliarij Frācīscus Roccus, D. Sācius de Loxada, & D. Petrus Guerriero fuit contra torturā pronūciatū, & tria exquiri requisita, in BācaM.C. Ignatii Caccauo, de qua decisione meminit *Luc. in nouiss. appendic. ad decis. de Franc.* 691 *pag.* 87. *par.* 7. & in altera Michaelis Longobardo suffragia præstātibus ad dirimēdā paritatē DD. Cōs. Ill. Duce Cęliarū D. Aloysio Sixto de Britto, D. Stephano Padilla, necnō D. Octauio Capycio Scōdito, die 21. Aprilis 1679. penes Iulium de Marco.

Præterea *Pragm. de monetis*, vt pœna, quam leges præscribunt, iure infligi possit, ita exigit, vt malum Rei nomen comitetur indicia, atque argumenta, adulterinę monetæ fabricationem, seu signationem suadentia, vt quamuis mendax huiusmodi, ac non benè signata pecunia penes aliquem reperiatur, hunc tamen indēnem relinqui pręcidit, si benè audiat, bonaque polleat apud homines existimatione, *Prosp. Farinac. dec.* 401. *n.* 3. *& in addit. ad eius opera impressa. q.* 115. *num.* 157. *D. Marcellus Calà de modo artic. num.* 1066. *de Franch. dec.* 401. *num.* 4. *Viu. commun. opin.* verbo *monetam*, *Muta ad consuet. Panorm. cap.* 77 *num.* 14. *Caball. resol. crim. cas.* 199 *ex num.* 27. *Præsul Ricc. dec. Archiep. Cur.* 42. *par.* 2. similes tradunt II. CC. de illo, penes quem res reperitur furtiua, in *l. inciuile, & l. ciuilē, C. de furt. Marsil. in l qui falsa, nu.* 12. *ad l. Cornel. de fals. Grammat. cons.* 14. *num.* 1. *Farinac. de furt. quæst.* 177. *nu.* 2. *parte* 3. *Menoch. de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 29. *num.* 4. *Decian. cons.* 93. *num.* 85. *lib.* 2. *Auus meus ad Grammat. dec.* 60. *n.* 5. *& Capyc. dec.* 104. *num.* 4. Et sanè non solùm ad omnem præsumptionem criminis penitus abolēdam, maximum momentum habet bonus vitæ odor; verùm etiam ad editos, ac præcelsos blandientis fortunæ gradus ascensum parat; vti ex aduerso, perditæ, ac profligatæ vitę nomen ad omnem omninò casum, ac sæuientis fortunæ baratrum, aditum aperit non exiguum; Omnes proinde bonum nomen vnice, atq; ex toto animo diligere, ac diuitijs multis, quibus ex *Sapientissimi* calculo pręstat, anteferre deberent.

Nec quicquam refragatur dictis hactenus *pragm.* 6. *de receptatoribus malefactorum*, quæ statuit in causis ad latrocinia, ac prædationes publicis in vijs patratas spectantibus, satis esse
131 ad pœnam iure infligendam, duas tantummodo in tortura nominationes, à duobus socijs criminis habitas, quæ instar contestationum proborum virorum habeantur, *Ricc. collect.* 3562. *Scialoy. de foriudic. cap.* 18. Siquidem ea *pragm.* limites propositi thematis nō prætergreditur, neque ad alios euentus ad arbitrium est extendenda præsertim, quia ibi verba facit de receptatione latronum, quę pœnæ tantùm pecuniariæ est obnoxia, nec subiacet pœnæ capitali; Ad hanc igitur pœnam lex vtpote inuisa, ac odiosa, extendi nequaquam debet; nec ex maioritate quidem rationis,

tionis,vt perpēdit noster *Muscatell. in prax.crim.tit.de priuil.crim.furt.n.* 48.quem refert *Luca ad Franch.dec.* 577.*num*.3.

Reg. propterea *Capycius Latro dec*.132. *lib*.2.refert, quod cū tres fures ope, atq;auxilio præstito à perfido Doctoris Iosephi de Angelis famulo,noctu ostio clauibus adulterinis reserato,iā scrinij trusatiles arcas aperirēt,fragor laudatum Iosephū è somno excitauit;qui ingentem clamorē edēs, subsidium à vicinia reportaturus, à nocturnis furibus vnà cum vxore,ac famula læthalibus vulneribus exceptus est. Interim in carcerem coniectus Aemilius Taurella, quem Iacobus Paruta, & Ioannes Dominicus Costa criminati sunt. Fisci autem Patronus, & læsæ partes crimen affatim probatum rotunde fatebantur contra Taurellam, ex duorum sociorum contestatione, alijs etiam argumentis roborata, videlicet, & consuetudine,qua cum dictis Paruta, & Costa hic Taurella vtebatur, & nota vagi,qua Reus erat iniustus, & abscessione ab eodem Taurella facta; nihilominus tortorio fune priùs tortus; deinde non alia multatus est pœna, quàm vt Regiæ Classi inseruiret.

Verumenimuerò,vt ad probationes,ac testimonia,quæ in hac hypothesi habebantur, gradus aperiatur. Dato,
132 quod in huiusmodi crimine assassinij testes,cęteroqui insufficiētes,sint valide testandum pares.At non omnes,at nō ij,qui pluribus defectibus, & sceleribus sūt coinquinati,*Bursat. cons*.369.*Gramm.consil*.45.*ciuil.Bertaz.consil. crim*.71. & ibi *add. lit.N.* & diximus supra *nu*.109.Atque vti ad probationem rite faciendam,non prosunt quoties singula, multa iuuant, si scilicet, quæ singillatim accedunt,simul omnia, ac veluti facto agmine concurrant:ita ad probationis vim eludendam, ac robur omne eneruandum, quoties singuli defectus, impares omninò sunt,si tamen coaceruatim plurimi cōfluant,ac cōuolent, erunt omninò pares,ac sufficientes; Et quæ non obstant singula, multa nocent;Etenim quod propositum in proposito, idem in opposito oppositum operatur; Adeoque extorsio,quæ in similibus euentibus nonnullam testium insufficientiam, sufficientem reddere posset; multas tamen simul confluentes insufficientias, sufficientes, & aptas reddere nequaquā potest,vt lepide perpēdit *Auus meus ad Gramm.decis*.34.*sub num*.17.

Testes propterea sicarii,& mandatarii, præterquamquod participes sūt criminis,fuere etiam furti Rei, & quāuis pro illo crimine falsi non fuissēt, fuerunt tamen consignati.

Duo alii testes ad scelus priùs lacessiti, atque impulsi,homines sunt triobulares, olim exules,ac è patria eiecti; ac demum capitali odio Franciscum Corradum prosequebantur; ij enim in sua contestatione asserunt, quod cùm sermonem simul cum Rationali commiscerent, hic eis innuerit à se apud Iudices ipsos postulatos; atq; idcirco à M.C.sibi iniunctum,vt eos omni via cōprehēdēdos,ac in carcerem detrudendos curaret,etiāsi lucis vsurā eis eripi oporteret, ne dilabātur.In hac autē criminali postulatione quis non intueatur internecinum horum odium in Rationalem?

Nec excogitari,aut effingi à quoquam potest,Franciscum Corradum, nauū cæteroqui, atque industrium virum, & Rationalis munere,quo fungebātur,non indignum,vsque adeo id tēporis hallucinatum, aut mentis impotem,vt voluerit,rem tanti momēti tunc suis hostibus aperire, cū maxime ab ijs sibi cauendum esset:propterea, quia mandatum sibi iniunctum asserit, vt comprehendendos curaret,etiamsi eos eatenus interfici oporteret.

Felix Calorus Villicus,qui & nuncium de-

deponit,& verba clanculùm sibi facta,& ad fundum itionem,Reus pariter est lattocinij in triuijs commissi.Imò fortasse non aberrat à veritate, qui asserit eum, vtpote dicti prædij villicum, proprijs manibus vitam Elephanto sustulisse,ac tum ibidem humasse; præsertim quia inimicitiam cum ipso gerebat, à quo sublata sibi furtim nōnulla fuerant, & saltem, ille rationem quidem certè cadaueris, in eo prædio reperti, erat redditurus. Verùm, vtut hæc se habeant, firmissimum atque inconcussum est,dicti Felicis contestationem nullo præditam pondere auctoritatis, quippe hominis perditæ, ac profligatæ vitæ, ac Rei aperti latrocinij. Eodemque morbo coinquinaturIanuarius filius.

Itaque videtur,ex huiuscemodi probationibus,certa,atque indubitata, nō 133 progerminare indicia,quibus mēs Iudicis acquiescat; atque ad firmū de delicto patrato assensum inducendum sint satis, instar videlicet liquidissimæ probationis, cui finitima,ac contermina debent esse indubitata argumenta; quippe ab his Reus conuictus dicitur, perinde quasi in luce,atque oculis omnium positum delictum foret.

Nec iuuat *Barbosa* doctrina ,ac distinctio, vno fere calculo omnium linguis vsurpata, *in l. 2.in princ.num. 89. vers. & ideo,ac num.90.ff.solut. matr.* quam extollit *Reg.Rouit dec. 63.num.*20. & meminit *P.Fragos.de reg.Reipub. part.1.lib.5.de oblig.moder. Reipub. disp. 12.de reo torto, & condemn.*§.13. *num.*56.inter actualem,& virtualem formidinē; quòd videlicet in clandestinis delictis nō sit opus indicijs,quæ omnem omninò dubitationem abstergant;sed satis sint argumenta, quæ actualē ab intellectu assensum præbente, hæsitationem explodant; quamuis nonnulla virtualis formido locum habeat suum. Cui conuenit dictū doctissimi *Corrad. de Hart. de Reor.venefic.Inquisit.conclus.2.nu.*20. *in fin. vers. deinde: Deinde in criminibus exceptis concessum est iudici, vt secūdùm ius naturale procedat: crimina enim excepta à legibus iuris positiui sunt exempta. Atqui ius naturale à testimonio socium criminis non repellit,& si enim infamia criminosum iure positiuo inhabilem reddat; non tamen ius naturale idem facit:nam qui iure naturali, etiā criminosissimis nihil vnquam credendum obseruāt.helleboro potiùs, quā igne purgandi sūt, iuxta adsertū acutissimi I.C. Del Rio Disquisit.Magic.lib.5 q.1.lit.M.* Ast in themate præsenti dicebatur,adeo infirma indicia militare, vt etiam actualis hæsitatio videretur inesse, locūque habere in assensu, si minùs principem, certe non postremum.

Præterquamquod, etiamsi inter actualem, & radicalem animi fluctuationem intersit, neque huiusmodi distinctio hic suffragari quicquam potest; Etenim ex indicijs indubitatis inducendus Iudex ad firmum præstandum assensum rei, quæ suadetur,itaut illius veluti in suo centro, scilicet in vero conquiescat,nec vlteriùs progrediatur ad aliorum argumentorum peruestigationem; id autem fieri nequaquā potest,si quis vel virtuali dubitatione angatur: Fides nanque,siue assensus auctoritati dicentis nixus,vtpote obscurus, ac veritatem persequeris sub luce maligna, liber est, ac per voluntatis arbitriū præstitus; voluntas autem intellectum inducere nequit ad assensum rei,cuius in mētē non venit;inde enim fit,vt per assensū nōnisi in propositis obiectis,ac simplici priùs intuitu cognitis intellectus acquiescat;Itaq;tunc tēporis actualem trepidationē ab intellectu abesse oportet, quando hic in partem tutiorem inclinatur, quæ actualem hæsitationem amandat: quod si tutio-

tioris partis non fieret optio, integrum non esset intellectui actualem animi fluctuationem sedare, quam propterea *Barbos.* distinctionem acriter oppugnat *Hieronym. Basilico dec.* 1. & nõ dissentire videtur *Sarmiento select. interp. lib.* 1. c. 1. *pag.* mihi 602. *col.* 2. *lit.* F. Quare, cùm impræsentiarum pars tutior neque intellectui occurrat, neque præeligatur, liquidò constat, nec virtualem quidem trepidinem in casu quicquam suffragari; quãdoquidem virtualis huiusmodi trepidatio actualem etiam inuoluat, oportet: cùm pars tutior nec obijciatur quidē intellectui cõtemplanda, nedum præeligenda, quin idem *Martin. del Rio à Corrado* adductus, illa in thesi nil aliud asserit, nisi (& sũt eius verba) *vnius socij testimonium aduersus socium in criminibus exceptis, in quibus socius de socijs interrogari potest, indicium ad torturam præstare potest.*

At dicendum, superuacaneam omninò fore in assassinij flagitio exceptionē à legibus inductam, si in eo etiam indicia indubitata requirantur. Verùm frustraneum nemo dicet grassationis priuilegium, quando ex indubitatis argumentis in grassationis, & eiusdem farinæ scelerũ Reos, pœna etiam capitalis citra religionem iure infligi potest: Cùm cęteroqui reliquorum delictorum Reus ex indicijs pariter indubitatis, extremo supplicio affici nunquã potest, si opinionem probatam magis, magisque spectatam sequamur. Quare vt quis morti addiceretur ex indicijs indubitatis, speciali pragmatica opus fuit, de quibus *Nos infra*, atque in terminis huius criminis, quoad capitalem pœnam probabilia indicia, & argumenta debere esse indubitata, prout ly verbũ, *probabilibus, in cap.* 1. *de homicid. in* 6. exponit *Felin. in capit. afferte, lim.* 3. *de præsumpt.* quē sequuntur *Grammat. cons.* 1. *post dec. num.* 3. & *vot.* 11. *nu.* 22. *Reg. Tap. de iur. regn. lib.* 1. *tit. de Episc. & Cler. nu.* 18. *Præs. Merlin. cit. cap.* 54. *ex num.* 19. *Giurb. cons. crim.* 70. *nu.* 23. *Amescu. tract. de potest. in se ips. lib.* 1. *quæst.* 19. *num.* 9. *Baiard. ad Clar.* expresse loquens *in* §. *assassinium, num.* 22. cõtra *Clar. in* §. *fin. quæst.* 21. *vers. & dictum*, qui *num.* 9. *vers. sed pone, quod vnus*, dicens, ita seruari in hoc Regno, voluit intelligere, attenta *mem. pragm.* 6. *de recept. delinquent.* vt obseruat *Gizz. ad citat. decis.* 132. *Reg. Capyc. Latro, nu.* 2. *lib.* 2. *Concioli resol. crimin.* verbo, *assassinium, resol.* 6. *nu.* 5. *Matth. Brun. consil. crim.* 115. *tom.* 2. *Thor. in supplem. compend. decis.* verbo, *indicia*, post *Farinac. q.* 124. *inspect.* 3. *num.* 46. & indistinctè loquitur *Gramm. decis.* 96. *ex num.* 4.

Accedit, quod flagitij causa, flagitii turpitudinem eleuat, extenuatque maximopere. Franciscus enim Elephã-
134 tus de medio sublatus, non semel schedulam Rationali misit, qua per minas pecuniam flagitabat; Villicũ eius non modò per furtum rebus priuauit suis; verùm etiam fustibus cæsum ad Rationalem misit, cui nũciaret, se ipsius nomine verbera illa suscepisse, atque ea esse ad pulchriora, seu veriùs, ad acerbiora apparatum, nisi resipisceret. Quapropter etiã si Rationalis homicidium mandasset, conniuendum tamen, atque illius causa accipienda est, & à pœna capitis ordinaria liberãdus, *Clar.* §. *fin. quæst.* 60. *vers. nunc quæro, Gomez de delict. tit. de homic. num.* 24. *Farinac. de pœn. temper. quæst.* 91. *nu.* 7. *Auus meus ad Capyc. decis.* 58. *à nu.* 1. & *ad Gramm. decis.* 98. *nu.* 3. *Præs. Merlin. lib.* 1. *controu. forens. cap.* 66. *Coppen. obser.* 11. *lib.* 1. *Francisc. de Petris cons.* 29. *num.* 8. Enimuerò si quando iniuria viro in paucis egregio irrogatur, ac is ius suum prosequi, ac pœnas ab hoste petere non potest, vtpotè non virili præditus animo, aut aliis de causis; Vtique læso, cui vltio à lege permittitur in-

tegrum est, conducere homines pecunia,& iniurias vlcisci suas,*Affl.in Constit.Regn.pacis cultum,num.40.in 5.quæst.& in const.si maritus,num.3. exBal.in l.Gracchus,C.de adulter.*loquētē in viro,volēre occidere vxorem adulterā,vt valeat homines cōuocare,probat *Treuisan.dec.22.p.2.* etiam pecunia,*Capoll.de seru.vrban. præd.cap.23.n.10.Reg.de Ponte cons. 98.n.3.vol.1.Clar.in §.homicidium, vers. dubiū est,in fin. Masull.ad Capyc.decis.112.Ambros.in tract.de immunit.eccles.cap.2.num.10.* quin expresse *Paul.de Castr. in l.refectionis gratia, ff.comm.prædior.* voluit licere fieri facere per alium, quem laudat *Hippol.singul.175.& in l.vnic.n.11. C.de rapt.virgin.Paris.de syndic.cap. 1.n.2.* prouocatis enim iura fauent, *Io.de Anan.in c.significasti,in col.fin. extr.de homicid.de Marsil.cons.25.*

Id audacter aduertit *Cons.Thom.Grāmat.vot.crim.8. & vot.20.* vt pœnā capitis à Reo,mādāte assassiniū,auerteret, videlicet,& iniuriā Reo,quātumuis humili loco nato, irrogatam, & irritationem. Quibus rite perspectis, licèt pro fisco pleraque aliorū suffragia reclamarent ; tamen illius suffragio Regens de Colle subscripsit, quod veritati magis, ac æquitati consonum videbatur. Quare Prorex, qui Regni clauum ea tempestate moderabatur,Excell.D.Raymūdus de Cardona his duobus mitioribus suffragiis acquieuit, & calculū addidit suum, posthabitis aliis durioribus, quantumuis plurimis: *Grammat.* isthæc perpendēs insectatur *Consil.Campan.mem.resol.16. n. 38.*&non dissentit *Thor.cit.p.3.compend.decis.sect.1.verbo assassinium.*

Itaque cùm de vitæ, aut honoris defensione agitur, quæuis leuissima, etiam fucata, ac bracteata causa accipienda videtur, *l.igitur, vers.& generaliter, ff.de liber.caus. Gl.in l. plagij,la seconda, ad l.flau.de plagiar. Honded.cons.105.nu.29.& Farinac. quæst.90.num.19.* loquentes in homicidio;& à pœna capitis continuò absoluendus, qui eo duntaxat nomine facinus aggressus est, vt scilicet vitæ, aut honori consulat suo, ne huius labefactationem patiatur: quippe non sponte sua, sed veluti per vim, atque animo renuente, ac reluctante inductus præsumendus est,*Gramm.dec.5.*loquens,minorandam pœnam occidenti eū,qui priùs minatus erat grauem iniuriam inferre,*Boer.decis.169.num.9. Paschal.de patr.potest.par.3.cap.6.num.35.*idem *Gramm. decis.23. Gizzarell.dec.18. Palaez de maiorat.par.1.quæst.51.n. 53.Farinac.3.tom.lib.4.quæst.121.n. 116. & quæst.125. num.4. Cassan.in consuet.Burg.rub.6.§.4.nu.17.Escob. de purit.prob.par.1.q.2.nu.9. Bertaz. consil.crim.341.433. & 434.* cùm honor vitæ comparetur, *Reg.Valenz.consil.92.ex n.6.lib.1. cons.128. num.59.& cons.152. num.35. lib.2. Prat.in Nicandr.ex num.36.cum seq. & num.496. Mari ad Gramm. decis. 97.num.10.Ego in rit.5. ex num.16. lib.1.* & parcendum,honorem suum redimere,curāti,*R.Valenz.cons.2.n. 136.lib.2.Ad decus*(dicebat *M.T ull. Philippica 3.*)*& libertatē nati sumus, aut hæc teneamus,aut cū dignitate moriamur.*Quare huiusmodi Reo vita de rigore iustitiæ concedenda videbatur, seu quod vocant,graria iustitiæ,*Ant.Fab.in C.ad l.Cornel.de fals. defin.5.*quod seruasse Senatum Aulicum Bruzzellæ residentem,atque Brabantiæ,obseruat *Petr.Christ.dec. Belgic.198.num.22.p.4.*

Atque hinc aliorum trium Iudicum duo in ea causa Reum ipsum veluti Iudicem contendebant,decernere; nimirū in ea erant opinione, ac sententia, vt Rationalis fune tortorio acriter torquendus esset; tum si minùs tormentis succumberet,nec delictum aperiret ; pœna extraordinaria damnādus esset ad tēpus,sin crimen fateretur,iam Reus mortis suo veluti ore damnatus,vltimo supplicio esset afficiendus.

Al-

Vnus vero nec huic quidem suffragio subscribebat: Primo etenim, cùm causæ minuenti,ac eleuanti crimen suus dandus esset locus,etiamsi Rationalis luculentissimis verbis crimen apetiret,neci tamen dari non poterat, adeoq; & incassum,ac iniuria ille torqueretur. Deinde Reus tortorio funi sustinendo non erat; quippe cuius altera manus pessimè erat affecta. Quod si supplicio vecticularum, vulgò *delle stanghette*, afficeretur,is,proculdubio,facili negotio leue isthuc tormenti genus, ac delicto longe impar,sustineret.

Tum etiam, quia torturæ passim eluduntur, & quamuis acerrime tor-
135 queatur Reus,vix tamen vllũ cõfessionis verbum extorquetur; itaut id temporis fere omnes taciti,atque veluti elingues torturæ tempus trãsigunt; seu id schedulæ, quam Rei superstitiosè retinẽt,adscribatur,de qua loquitur *Reg. Sanfelic. dec. 265. lib. 2.* & ante *Gramm.* ipso non citato *decis. 42. sub n. 2. Franc. Casoni tract. malefic. tract. 10. de indic. indicant. de Reo, cap. 10. de sortileg. & Paul. Grillãdi de quæst. & tortur. c. quartò nunc videndum. pag. 383. ex nu. 12.* qui remedia contra torturam, quibus sagacissimus fur Romæ vsus fuit, recenser. Seu Catapotijs quibusdã ex opio,quæ penes Rationalem iam inuentæ fuerunt; seu demum ex eo, quod Tortor pecunia corrumpatur, ne suo recte fungatur munere, prout oportet.

Postremò, & quoniam hæc causa fuit ad calculos vocata, sedulòque perpensa, atque excussa tum hic Neapoli, tum in Madriti Regia, vbi decretum fuit,vt selecta Iuncta conuocaretur, iam mentes omnium, animosque ad sese conuerterat intentissimos,itaut eius exitũ omnes sollicite,atq;attẽte expectarẽt. Quamobrem vbi duo sicarij duntaxat,infelici suspenderentur arbori, atque scinderẽtur in frusta; Rationalis verò; grassationem mandans, nonnisi tortorio fune, ac carcere multaretur, certè quidem plebs omnis,sũmum inde scandalum acciperet, ansamq; arriperet ob murmurandi, ex magnatum videlicet noxis pauperes tantùm pœnas reportare: & Damoclis Veteris Philosophiæ Antesignani verbum, in rem nùnc collatum diceret; Leges,scilicet,aranearum telis non esse absimiles,quippe hæ filis suis laqueũ animalculis tãtùm parant, atque inijciunt; ab alijs verò non minimis animãtibus,etiãsi carptim, cursimque tãgantur,diuelluntur,dilacerantur,de quo scripsimus in *rit. 46. sub num. 2. lib. 1.* Haud aliter: Leges nõnisi in plebeculã sæuiunt; ab iis autem, qui vel pecunia,vel auctoritate tãtillùm polleãt, nemine oblatrante, legum omnium iura dissoluuntur.

Verum enim verò cùm Reum morti dare, Alter admodũ anceps existeret,
136 & tortorium acrẽ funem superuacuum, & à iustitia aliquantulũ alienũ agnosceret, & ne indicia, ex illo euacuarentur; illud statuit,illud cẽsuit,necnõ executioni dandum proposuit. Videlicet,Rationalem vita quidem donandum, sed tamen pessime, ac molestè transigenda, iuxta illud: *Viuat diu,sed malè viuat*, & relegandum,vita durante,in Oranum: quapropter antequam pelleretur, ac perpetuò priuaretur domo sua, duos illos sicarios iam in furcas agẽdos, ac trucidandos propalam per Vrbem comitaretur,atque vbi socij assassini scelerum pœnas dederint, spectãte Rationali in Chiaię Suburbio, hic in luce,atque oculis omniũ cymbæ crederetur, ad præstitutum locum transuehendus.

His peractis,dum ad trutinam deduceretur,an mortis sententia exequen-
137 da foret, ad tradita à *Gell. lib. 9. c. 15. Robert. Tit. Burgens. lib. 1. locor. controuers. cap. 1. Thesaur. decis. 1. num. 12. in fin. & Fab. in C. lib. 1. tit. 7. de*

7. *de Senat.definit.*3. & de omnibus
certior factus esset Excellẽt. Domi-
nus, è cuius singulari, eximiaq; ani-
mi pietate, ac clementia vitæ bene-
ficium in opinionum conflictu spe-
138 rari poterat; miserrimus Reus cõ-
trouersiam omnem, veneno absum-
pto, se ipsum interimendo, diremit.
execrandum sanè facinus, non mi-
nùs, ac execrandæ illius conscien-
tiæ validum testimonium, de quo in
*l.fin.§.sic autem.ff.de bon.eor.qui ant.
sent.mort.sibi consciu.ac in cap. de oc-
cidendis,& cap.tu dixisti,23.quæst.*5.
qui enim sibi nõ pepercit, & quid in
aliũ non erit ausurus? mens enim
peruersã desperabũda, sicuti ait *So-
phocl.in Antigon.:pag.*.mihi 107. ad
exitium seipsam impellit: quod *Al-
phons. Tostat.in Matth.tom.*4. sic ex-
plicat: *Deus ea aufert homini malo,
quibus possit resipiscere, & redire ad
actus saniores, vt sunt rectum iudiciũ,
& bonum desiderium circa agenda; at
permittit sapè Deus homini aliquid,
vnde puniatur proprio suo facto*: cui
concinit *Pinet.tom.2.pag.* mihi 107.
& 1078 *nõ mirum*(inquiens) *itaque
ex lumine fieri vmbras; ex die tene-
bras, &c. quæ molorum mentes obfa-
scinant, vt quicquid agant, vel statuãt,
prorsus tandem ignorent.* Putauit for-
san Rationalis (si tamen hoc nomen
competit, cui deficit ratio) putauit,
inquam, prout & cæteri perditissimi
homines, de quibus sermonem ha-
bent *Ann.Rober.2.rer.indicatar.cap.
12.L. Annaus Seneca lib.8.controu.4.
& Cyprian. 2. epist.*8. quod euasisse
pœnam, sit præuenisse sentẽtiam im-
memor, quod, infamem exitũ infa-
mis criminũ causa notat: & maculo-
sæ cõsciẽtiæ turpitudinẽ inhonesta
dedecus audaget; meritò pœnã eius
cadauer quoque luit, vt diximus in
rit.269.nu.50.& 51.hoc 3.libro. Ad-
dimus *Petr.Rotæ decis.Lituan.1. Ro-
man.sing.264.Christoph.Crusii de in-
diciis,par.1.cap.102.& par.2.cap.30.
Alex ab.Alex.lib.1. dier.genial. cap.
fin. in fin. Iacob. de Sanct. Georg. de
feud.§.dictique vasalli,num.19.Gut-
tier.lib.2. Canon.quæst.cap.3.Caball.
in resol.crim.137.Gig. de crim. læs.
maiest.q.33.Auum meum ad Gramm.
dec.44.n.6.Carol. Rot.in floril.pract.
conclus.9.num.94.Mastrill. dec.123.
par. 2. Paul.Rub. de validitat. legal.
controu.forens.cap.40.ex num.91. &
cap.53.a num.109.Amesc.de potest.in
se ips.lib.1.cap.21.Petr.Cined.in col-
lect.Iur.Canon.par.1.collect.*30. & sic
seruari suis temporibus in Reo cri-
minis læsæ maiestatis, scripsere *Ci-
cer.lib.2.de legib.Plin.lib.7.natur.hi-
stor. cap. 54. Meyerus lib.12.annal.
Flandriæ ad annum* 1329. & in An-
glia *Martin.Schookii dict.tract.de se-
dition.seu discord.domest.cap.12.pag.*
(mihi) 571. *Io.de Arnon.epit.*49. qui
aduertit; plus esse occidere veneno,
quàm gladio, & *epit.*50. consangui-
neos venenantes coniectos vinculis,
vti parricidas multari.

Deterrimo læsę maiestatis itẽ crimine
se astringit monetã rõdẽs, vel adulte-
139 rãs, *tex.in l.si quis,2.C.de fals.mon.*
ibi: *cuius obnoxii maiestatis crimen cõ-
mittunt*, & ibi *Bald. Bart. in l. lege
Cornelia,n.2.ff.ad l.Cornel.de fals.Ia-
cob.Gothofr.in C.Theod.de fals.monet.
tit.21.Cod.Iustin.Solorz.emblem.81.
n.3.Gig.in tract.de crim.L.M.sub tit.
qualit.& à quib.q.62.Capoll.cons.17.
in 4.col.Rolãd.cõs.29.n.6.lib.3.Grã-
mat.cons.6.n.7.Decian.in tract.crim.
lib.7.cap.23.à num.1. Vin.opin.519.
n.1.Andr.Sicul.cons.70.col.13. vers.
& si ita videantur.Conarruu.in tract.
numism.cap.8.nu.3. vers.& ideo hu-
ius criminis Reus,Iodoch.in pract.cap.
65.rubr.de non adulterat.nu.1.Carp-
zou.pract.rer.crim.p.1.quæst.42.Reg.
Sanfel.dec.59.num.7.Reg.Capyc. La-
tro decis.179.num.11.* cùm enim mo-
netã procudere sit de regalibus, quę
solius Principis sunt, *capit.1.* verbo,
*moneta,quæ sint regal.in vsib.feudor.
Martin.Laudens.de monet.lib.1.num.
1.Mastrill.de magistr.lib.3. cap.1.nu.*

139.

139 *Montan de reg.al.*verbo *Monetę*,
n.1. Borrell.de præſt.Reg.Cath. c.12.
num.2.Gabed.2.p. dec.45.Ariſnæ. de
iur.maieſt. lib. 2. cap. 7. ex num. 2.
Reg.Valenz.conſ.30.num.10.Io.He-
ring. de molend.quæſt. 1.num.14.So-
lorz.cit.emblem.81.nu.2.Larrea dec.
*12.ex num.6.*verè monetam cuden-
tes,vel tondentes,Regiæ Maieſtatis
amplitudinē comminuunt;cuius ve-
hementer intereſt,quod ſua moneta
non dicatur adulterina;imò & quod
dicatur omni prorſus carens doli
ſuſpicione. An autem poſſit ſolus
Princeps ſine conſeſu populi mo-
netæ valorem mutare? vide *Boer.*
dec. 327. num.6.& 7. Duaren:lib. 1.
diſpunct. cap.6. de veter. numiſmat.
collat.c.7. Ariſnę loc.ſuperiùs memo-
rat.ex num.7. Corſil.Aff. in proæm.
conſt.quæſt.16.

Hoc delictum quadrifariàm commit-
titur.Primò nimirum cudendo;ſecū-
dò adulterando;tertiò diminuendo,
140 vel tondendo,quartò ſic falſatam,
adulteratam,tonſam, diminutamuè,
expendendo; notant *Menoch.de ar-*
bitr. Iudic.cent.4. caſ.316. Maſcard.
de probat.concl.1070. Decian. tom. 2.
tract.crim.lib.7.à cap 23.ad 28.Clar.
in pract.crimin.§.falſum,verſic. dixi
etiam, & ibi *Baiard. Catalan. de in-*
dult. cap. 28. Muſcatell. pract. crim.
tit.de falſ.monet. Alij addunt quin-
tum modum,hoc eſt,eam tingendo,
Danz. tit. 1. de pugn. DD. tit. de
falſ.monet.cap.1. à num.11.

Inter atrociſſima hoc ſcelus recenſe-
tur,eſtq; de reſeruatis Principi,poſt
alios, *Anton.Portugal.de donat.Reg.*
*part. 2.lib.1.c.25.ex nu.10.*qui ſicut
141 Deus maxime offēditur, *Doctores*
*omnes in cap. 1.*verbo *moneta,in tit.*
quę ſint regal. in cap. quanto, de iure
iur. & in l.2.& vlt.C.de falſ.monet.
Gloſ. in Conſtit. Regn. Adulterinam
monetam, Bald.in l.ſi quis nummos,
C. de falſ. monet. Hyppol. conſ.74.n.
*1.*Læduntur etiam homines;neque
ijs ſolùm ſcandalū graue gignitur,
vt ait *tex.in cit.c. quanto,18. de iure*
iur.; ſed & iniuria, ac damnum in-
fertur:ſiquidem,vel ſit moneta legi-
timo pondere defraudata, & ex ea
decipiuntur homines,credentes prò
re ſua, quam tradunt, accepiſſe iu-
ſtum pretiū:quod non eſt, ſi mone-
ta eſt diminuta pōdere legitimo,vel
ſit moneta falſa effuſione, vel me-
tallo formata;& quis neget hoc ni-
hil aliud eſſe,quā decipere accipiē-
tes: datur enim Alchimia pro ar-
gento, aurichalcū pro auro obrizo?

Ex hoc autem publica quies perturba-
tur,commercia eliminātur, ac Res-
publica paulatim ad exterminium
reducitur.

Vidimus hac noſtra tempeſtate, (proh
ſcelus!)eò vſq;excreuiſſe hoc peſſi-
142 mum hominū genus, quà raden-
tium,quà fundentiū,vt vix relique-
rint monetam in moneta.Etenim,vt
omittam monetam iam pene ad ni-
hilum, & ad vix fere palpabilem fi-
guram, redactam aſsiduo forbice;
tanta falſæ monetæ quātitas fuit in
hoc Regno nuper reperta,quod rerū
venditores, metu falſæ ægrè acci-
piebant bonam; quis tunc non mi-
ſeratur pauperis,qui cùm deſudaue-
rit tota die,vel hyeme in media la-
borans,vt lucretur denariū,cùm ac-
ceptum vult expēdere,falſum repe-
riat? Quis non miſereatur militis,
qui,cùm accepiſſet denarium diur-
nū ſtipendij militaris, vt ad victum
neceſſaria ſibi emat,ſerò falſum eſſe
intelligat? Quis non miſereatur di-
uitis; qui collectam ex patrijs ſuis
redditibus pecuniā,cùm vult,vel ſo-
luturus mercedem famulis, vel ad
ſtatum decentia empturus,expende-
re,falſam,atq; adulterinam ſentiat?
Vidimus pleroſque habentes manū
refertā pecuniis (ehu quot labori-
bus, quot vigiliis, quot ſudoribus
partam!) velle panem,ac vinū eme-
re; atque iis penè panem, ac vinum
denegari ob difficultates maximas,
quæ fiebant ad inuicem in dandis,
re-

recipiendisque monetis, nouusque Midas quilibet ex istis agebat in medio nummorum. Vel ipsamet moneta suum casum ingemit, suamque adnihilationem his versibus.

Distichon.

Et secor, et cudor: sit secto è corpore corpus:
Viscera visceribus sunt geminata meis.

Aliud.

Vt magè per terras curram, mihi pondera tollunt:
At magè quò lenior, currere visa minùs.

Aliud.

Nulla per ora mihi nascuntur signa pilorum:
Ergò cur toties barba resecta mihi est?

Aliud de moneta argentea.

Filia sum Phæbes: cresc it, decrescit eũdo
Mater; ego fio semper eundo minor.

Aliud in monetam
Ex cuius segmentis alia recuditur.

Creuit amor nũmi, te decrescente: recisa
Creuisti numero, pondere facta minor.

Aliud.

Argenteæ, & non aureæ monetæ fit iniuria.

Luna est argentum, Sol aurum, Chymimicus inquit:
Sol sine labe micat: non sine labe soror.

Angebatur totus populus; nesciebatque in recipiendis pecuniis, quod-
143 nã mallet monetæ genus accipere, vt tutiùs acciperet. Quem non commiseratio populi gemẽtis attigerat, is propriã in argento inopiã deplorabat. Cui falsæ monetæ malo vt occurrerent, superioribus temporibus Excellent. Proreges, diuersas promulgarunt *Pragm.* sub *tit. de monet.* sicuti hac in re mirum effulsit Excell. Dom. Marchionis de los Velez Proregis ingenium. Vix enim ei denũciatum fuit de statu totius populi ex tanta vi falsæ monetæ; Extẽplo sub die 12. mẽsis Iulii 1677. Pragmatica sanctione cauit, quod nullo penitus pacto curreret moneta tarenorum, falsa vel cuneo, vel liga; statuitque quosdam delegatos, qui vnà cum Gubernatoribus Bancorum, cuiuslibet Banci monetas accuratiùs inspicerẽt, falsãque, quam adinueniffent inductã in Bancis, monetã secarent: præpositis quibusdam expertis in qualibet huius Ciuitatis regione, atq; Regiis Perceptoribus in Prouinciis, quibus festinanter tarenos omnes adulterinos daret, si quis haberet; reddita vnicuique eodem tempore pro tarenorum falsorum valore, moneta currenti, atque vsuali. Quibus præmissis, iussit neminem in posterũ audere monetam, quæ bona iam præsumebatur post tot diligentias, recusare.

Inter cæteras autẽ dispositiones, quæ de hoc crimine delendo in Regiis
144 Pragmaticis statutę sũt, præsertim est, quod probatio in hoc facinore sit priuilegiata, vt in *Pragm. 2. §. 12. & 13. de monetis*: in quibus præcipitur, quod habita ratione, quoniam adulterina moneta clandestinis sceleribus exercetur, vt in *l. quoniam, 1. C. de fals. monet.* quoties inquiri contingerit homines, aliàs huius immanissimi facinoris inquisitos, ac penes eos iterum reperiantur cunei, vel alia instrumenta fabricando monetam, seu forfices, segmenta, aut instrumenta tondendo apta, etiam si in flagranti crimine non deprehẽdantur: attentis mala anteactæ vitæ fama, & qualitate, tortura, vel condemnatione ex præterita inquisitione habitis, in arbitrium sit Tribunalis, seu Iudicis competentis, ob dictam malam qualitatem, vel indicia, eos plectere pœna mortis naturalis, quamuis in secunda vice non adsint testes de visu: cùm habeantur tanquam confessi, & conuicti ob inquisitionem præteritam.

Respectu verò aliorum, qui aliàs non fuissent inquisiti de hoc crimine, præcipitur: quod concurrentibus con-

contra ipsos mala vita,fama, qualitate, ac vnico teste de visu fide digno, seruetur dispositio *cap. Regni. iam sapè*.

Si verò testis de visu fide dignus deesset;at cũ dicta mala vita,ac fama vrgerent vehementiùs indicia de hoc crimine,quod arbitrium sit iudicis competentis, in eo casu posse damnare vltimo supplicio eos ita, ac si essent confessi, & conuicti.

Igitur quoad *cap. iam sapè* confirmatũ *in d.§.13.prædictę pragm.* exorta est quæstio in M.C.V.in causa Sabbati de Leo; in qua Fisci Patronus instetit pro morte,dicens: quod habebat indicia valde vrgentia,& vnum testem de visu; præsertim ex inuentione monetæ penes ipsum Reum. Etenim, vt ait *Foller. praxi crimin. rubr.cap.informat.nu.* 12. optime dicitur, probatum esse corpus delicti in hoc crimine,quando liquet de in-

145 uentione, seu fabricatione monetæ,quæ sit falsa in argento, liga, vel imagine impressa.Hinc si dirigantur obtutus ad dispositionem *d. cap.iam sapè*,reus conuincebatur vtique ex mala fama iam probata,ac vno teste, ad dicta per *D.Marcell.Calà de mod. articul. gl. vnic.§.2. nu.*761.quæ satis sunt, vt dicatur probatum hoc crimen,ait *Gagliar. in tractat.de delict.lib.5.num.*98. Sin autem habeatur ratio dispositionis ipsius *Pragm.* concurrebãt in casu nostro,cum mala fama,vt aiebat Fisci Patronus,indicia valde vrgentia,præsertim, depositio testis de visu affirmantis, se vidisse illum cudentem monetas,ac eas alijs dispensantem,ex quo manifestum erat,vt ex *Campagn.in cap.* 31.*num.*14.*Franch.decis.*351. *nu.*2. & *Macerat.* probat *Burg.in tract.de mod.procedend.ex abrupto,cap.*23.*nu.* 139.quibus accedebat *dec.de Frãch.* 401.vbi ait,quod,cùm fuisset reperta in posse cuiusdam quædam adulterinæ monetę quantitas; adfuissetque mala fama, ipsum consueuisse eiusmodi monetas expendere,concurrentibus duorum sociorum depositionibus in tortura,ita,quod nullus foret locus excusationi, ipsum esse illarum monetarum artificem: fuit vltimo supplicio affectus; cuius *dec.*memores sunt,præ cæteris,*Conciol.resol.crim.*2.verbo *moneta falsa, ex num.*1. *Antunez Portugal. de donat.Reg.part.*2.*lib.*1.*cap.*25.*num.*66. *Consil. de Xart.dec.*60.

Afferebatur proReo,quod corpus delicti nũ erat legitime probatũ: cùm haud sufficiant falsarum monetarũ inuentio,præsumptiones,indicia,& coniecturæ; sed debet esse probatio euidens, ita vt de illa nihil penitus dubitari possit. Quamobrem si quis fateatur,se falsam cudisse monetam, nequit ob hoc damnari capite, nisi de eo,quod confessus est, euidenter appareat, vt ex *Brun. à sole in cons. vnic.crimin.nu.*176.*& Cephal. cons.* 230.*num.*11.*vol.*2.*probat. Farin.in prax. crimin.quæst.*2.*num.*22.*cui adhæret Guazzin. in tractat.ad defens. reor. in* 4. *defens. cap.*9. *sub num.*4. *Honded.cons.*92.*num.*11.*vol.*2.

Et sicuti instrumenta ad exercendam adulterinam monetam, inuenta in ædibus alicuius, etiam non demonstrata scientia Domini, faciunt indicium ad habendam de eo quæstionem, præsertim si collaboret mala vita, & fama, *Paris. cons.* 169. *num.* 30.*lib.*4.*Menoch.de arbitr. cas.* 316. *n.*64.*Mascard.de probat.concl.*1070. *num.*9.*Marsil. in l. qui falsam, num.* 106.*C. ad l.Cornel.de fals. Ant. de Ball.in tract.crimin.lib.*3.*tit.de liter. dispens.casu* 8.*num.*10. *Boss. in tit.de monet.num.*7.*Burg.loc.cit.num.* 137. *Guazzin.loc.cit.num.* 6. *Farin. cons.* 161.*num.*6.*&* 7.*& cons.*175.*num.*3. *tom.*2.*& de crimin.læs.Maiest. quæst.* 133.*nu.*120. *Muscatell. in prax.crimin.tit.de fals.monet.nu.*11.*Honded. memor.cons.*92.*n.*29. *Decian.in tractat.crimin.tom.*2.*lib.*7.*cap.*26.*nu.*6. ita pariter moneta adulterina, vel de-

dcronfa in poffc alicuius reperta, indicium facit ad torturam, *Farin. d. conf.*175.*nu.*1. *Decian loc.nuper cit. nu.*5.*Danz.de pugn doct tit.de falf. monet.ex numer.* 26. docens de hoc praxim: nam præfumitur ab eo fabricata, *Marfil conf.*47.*Honded.loc. cit.num.* 2. *Carrer.in eius prax.crim. caf.*16.*num.*7.*Farin. dict.quaft.*113. *num.*119. *Maffin.de confifc.q* 7.*num.* 52.*Conciol.refol.*3.*Guazz. defenf* 4. *cap.*9. *num.*6. *Reg.Capyc Latro decif.* 179.*n.*91.*Vermigl.conf.*218. & 219. *Giurb.conf.*85.*ex n.*9.

Itaque ad huiufmodi delicti probationem videtur requiri, quod non modò inueniãtur monetæ falfę, fed neceffe eft etiam, vt ibidem reperiãtur iuftrumenta, apta ad falfandum, feu tondendum, ad rradita per *Mufcatell.in prax.crim. de cogn feu probat. delict tit.de falf.monet.nu.*16. *Danz. loc.cit. num.*57. Imo, vt liquidò per infpectionem oculorũ probatio innotefcat, oportet, vt fuperiùs ex *Brun.Cephal.Farin.Guazz.& Honded.*adnotaui. Hinc eft, quod Iudices cauti conãtur, exinfperatò monetario inflagrãti crimine deprehẽdere, vt pleniffimè dici queat conftitiffe.

Igitur, cùm conftitum non fuiffet plene de corpore delicti, dicebatur pro Reo, quod nulla erat depofitio teftis de vifu, vt tradit *Mufcatell.in d. tit.de falf.monet.n.*31.32.& 33.poffet enim præfumi illius teftis impoftura, moti potiùs ad præmiũ & impunitatem confequendum, quàm ad veritatem dilucidandam, *Io. Iacob. Anichin.apud Ricc.collect.*3562.*p.* 8.

Maxime quia ex *cit.capit.iam fæpè* exquiritur depofitio vnius teftis bonæ
146 vitæ, & famę, fide digni, vt aduertit *Mufcatell.loc.cit nu.*27. At inter cęteros, quos patiebatur, defectus, teftis erat Apoftata, qui non admittitur ad perhibẽdum teftimonium, ex triplici ratione: quia eft infamis, vti facrilegus, *cap.*3.*extr.de Apoft.* quia periurus: dum publico iuramento obedientię, & religionis, per eum in profeffione præftito, non ftetit; deniq; quia eft excommunicatus, *cap.* 2.*nè Cler.vel Monach.* fic *Moticell.& Aemil.de teftib.*verbo *Apoftata, Mafcard.cancl.*112.*à num.*12. *Farinac. quaft.*56.*à num.*444. Item per *Conft. Regn. incip. Apoftatis*, æquiparatur feruo, & mortuo: dum priuatur etiã omnibus iuris ciuilis beneficijs, ibi: *A profeffione, vel voto naufragantes legibus coarctamus, fuccefsionem tollimus, & omne ius legitimum abdicamus*; & pro nihilo habetur, *l.quod attinet, & l.feruitutem, ff.de reg.iur.*

Et *decifio de Franch.cit.*401. huic cafui adaptari non poterat: Siquidem pręter ea, quę refpõdet *Farinac.d.quaft.* 115.*infpect.*3.*num.*118. optime occurrit *Mufcatell. loc.cit.* quod in eo cafu aderat cõuictio, tum ob malam qualitatem, & famã, addita maxima monetarũ falfarũ quantitate, in eius perfona, cũ mendacio, reperta tũ ob depofitionem duorum fociorum criminis; quapropter poterat etiam citra quęftionem ad condemnationẽ deueniri, ex quo patebat dolus in ipfo Reo, *Marf.in l. qui falfam, nu.* 33.*in fin.C.ad l.Cornel.de falf Guazzin. loc.cit.num.*4. at in enarrata hypothefi, licèt contra militaffet mala fama; nõ aderat, nifi depofitio vnius teftis indultati, & exigua monetarum quantitas, quę potiùs vrget pro delicti excufatione, *Caball.refol.crimin.caf.*199.*Farin.d q.*115.*n.*111.

Hos inter anfractus, Reus in vifitatione D.Regentis vifitantis, vt moris eft, fingulis diebus Saturni M.C.V. obtulit fe vltrò remigem per decẽnium ad triremes, & fuit eius oblatio admiffa: perpenfumque fuit, abũde fuiffe delictum in genere proba-
247 tum ex reperta argentea pecunia domi illius, quod eft, quod principaliter requiritur: inftrumẽta enim, quãquã non reperta, præfumuntur tamen in poffe illius, in cuius inue-

ni-

nitur pecunia procusa, *Honded.dict. consil.92.num.29.* nam non supponitur consequens absque antecedente, ex quo proficiscatur, *l.ad rē mobilem, l.ad legatum, ff.de procurat.cū concordant.* apud *Barbos.in princ.iur. lit.C.num.47.* instrumenta enim ferè occultantur diligentissime, ne inueniantur à iudice; nec est curandum quicquā de instrumentis, vt nec curandū de inueniēdis armis pro corpore delicti hominis occisi. Inde est, quod debet haberi sūma ratio personæ, eiusque qualitatis, vt ait *Decian.dict.cap.26.num.5.* adeoquod si moneta inueniretur penes hominē bone famę, non esset malè presumēdū, vt aduertit *Honded.loc.cit* prout foret malè presumendum de reperta penes hominum prauæ conditionis, itaut quæstionibus subiici debeat, & dixi pluries, præsertim supra *sub nu.145.vers.afferebatur,* maxime quādo moneta reperiretur nōdū procusa, seu nō in arca, sed in lateribus.

Fuit etiā hæsitatum de altero casu, statuto in eodem §.13. Quænam indi-
148 cia ab eo requirebantur, & quæ probationes malæ vitę, famę, & qualitatis, vt supplicium posset mortis irrogari; Idque tum in causa Ioseph Sāzone, tum in alia Iacobi Schinech, inquisitorum de tonsione monetæ.

Aderant enim contra Ioseph indicia. Siquidem, cū accessisset ad eius apothecam, & domum, Iudex causæ Cōmissarius cum Scriba Fiscali, pluribusque testibus de platea, in palmēto eiusdem apotheceę repertā fuerūt prope Bancum, & similiter in cella vinaria, loco eius domus secreto, segmenta quædam regiarum monetarū inclusa in quadā carthæ; quamobrem, habita ratione loci secretioris, dolus præsumitur, *l.fin.ff.de rit. nuptiar. l.adulterium cum incestu, §. incestum autem,* iuncta *Glos.ad l.Iul. de adulter.Caball.resol.crim.cas.199. nu.79.* necnon in vna forbice magna repertæ fuerunt Rebauæ argenti, vulgò *i Rebaui*, In domo superiori reperti nōnulli lateres, & parua tabula, cum expolituris argenti, & super lapidem præsertim fenestræ aliæ expolituræ argenti, factæ expoliendi causa monetas detonsas, cum quadam quantitate monetarum regiarum, aptarum tondi per monetarios.

De quibus rebus repertis capta fuit informatio etiam per testes expertos Regiæ Siclæ, *Mus.at.cit.loco nu.18.Guazz.defens.4.cap.9.nu.6.Concioli resol.1.num.2. Reg Capyc.Latro add.decis.179.n.29. & 56. Vermigl. cons.218.num.6.* & videndus *consil. 220.num.3.* in quo non poterat dubitari, & debet animus iudicantis acquiescere, ad tradita per *cit. D.R. Capyc.Latr.in ead.decis. vers.dicebatur, num.46.* Accedebat pro Fisco vnus testis de visu famulus dicti Ioseph, licèt minor, qui deposuit à se per rimas hostij visum fuisse dictum Iosephum noctu, accensa face, regias tondentem monetas; quamuis famulus, vt deponens factum domi, & in secreto, erat admittendus, iuxta doctrinā *Salyc.* & aliorū *in l.consensu, C.de repud.* Neque de eius minori ætate erat habenda ratio: quia erat doli capax proximus ætati 18. annorum: in hoc præsertim crimine, quod est læsæ maiestatis, in quo admittitur in testem etiam pupillus, *Glos. in l inuiti, §.in ordine, vers. sed nec pupillis, ff.de testib.*

Nec defuerunt alij testes, habitantes è regione domicilij dicti Ioseph, qui deposuerunt, se pluries audisse rumorem quēdam forbicum super lapidem fenestræ dicti Ioseph, dū ipse erat in ea, ex quo iudicauerant Iosephum in eo loco monetas tondere. Et facto accessu per totum M.C. fuit visum, potuisse famulum cernere per rimas hostij, quod auget iudicium, *Gratian.tom.5 disc.ept.forēs. cap.849.num.49.& 50.* & pariter supradictos vicinos potuisse rumorem

forbicum audire; posuit enim M.C. quendam consultò tondentem monetas in ea fenestra, & ex vicinorũ fenestris audiebatur fragor.

Examinauit prætera Fiscus plures testes deponentes de fama, qua laborabat dictus Ioseph, quippe qui habebatur, vt detonsor regiarum monetarum, & vrgebat quodam processu inquisitionis, habitæ in eadem M.C. contra eundem inquisitum de vsuraria prauitate, quæ rapinæ, & furto æquiparatur, *Glos. in princip. Rubr. cap. 1. de vsur. cap. si quis vsuram, 14. quæst. 4.* ob id *in decis. mem. de Franc. 401.* fuit confirmatum per S.C. decretum, à M.C. latum contra inquisitum de hoc delicto, aduersus quē pro mala vita, & qualitate fuit per Fiscum adducta inquisitio furti; & demũ quia ipse Ioseph, dum esset Frater cuiusdam Religionis, fuit ab illa expulsus tanquã incorrigibilis.

Erat insuper probata eius mala vita, fama, & qualitas pluribus testibus. Vnde Dom. Ioseph Cosentinus tũc Fisci Aduocatus in M.C. instetit pro morte præfati Iosephi, & Dom. Ianuarius de Andræa, deinde Fisci Patronus, illius inhæsit petitioni in dictũ Iacobum Schinech dispositione *dict. Pragm.* dicens.

Quod in re dubia iudici potest veritas innotescere, ac probari per Rei cõfessionem, per testes, per scripturas, ac per præsumptiones, atque indicia vrgentia.

Confessio Rei meritò à plerisque DD. non recensetur inter probationes; vbi enim est confessio, ibi procul est dubitatio.

149 Remanent ergò testes, scripturæ, & coniecturæ, seu indicia; inter quæ debilior, quippe quæ magis suspicioni obnoxia, est probatio per testes, qui possunt vel decipi, vel corrumpi, ut diximus in *tit. 265. num. 28. hoc lib. 3. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 3. §. 7. num. 12.* & ingemit *Consil. Carleual. tom. 2. disp. iur. lib. 1. tit. 2. disput. 3. nu. 28.* & tutior censetur probatio per indicia, *Cuiac. in repet. tit. C. de testib.* ibi: *In omni lite maximi indicia momenti; quod testes pecunia corrumpi possint, indicia non item. Donell. in rubr. C. de testib.* ibi: *Propriè res probantur rationibus, & argumentis; testimonio autem non necessario: quia potest testis, aut scriptura mentiri, & errare*, adducit etiam illud *Ciceron. Argumenta esse rerum, testimonia voluntatum; quæ voluntates mutari possunt, & falli, atque alios fallere.* nam indicia maiorem authoritatem, & fidem probatam, quàm testes, & instrumenta, vidẽtur continere, *l. ad probationis, C. de probat.* vnde ex *Frãcisc. Cason. in tract. malef. præmedit. tract. 11. Ne Reus per aliqua indic. cõuinc. ut pæn. capital. damnet.* inquit: Et dixerunt Oratores, plus oportere signis, ac argumentis credi, quàm testibus; hæc. n. eo modo res exponũt, quo modo reuera sunt gestæ, testes corrumpi posse, vel pretio, vel gratia, vel metu, vel simultate; Inde est, quod à II. CC. maximi habentur indicia, seu argumenta in rebus dubijs, atque in quæstionibus voluntatis discernendis; itaut nihil tam veritati, atque euidentiæ accedat per ipsos, quàm indicia, & coniecturæ.

Perpendunt ad hoc DD. *tex. in l. licet Imperator, de leg. 1.* vbi præposita regula, quod legata relicta ab instituto, censeantur repetita à substituto, ponitur exceptio: dummodo non refragetur euidenter defuncti voluntas, ibi: *Nisi fuit euidens diuersa voluntas*; & subnectit, quod hæc euidens voluntas *ex multis colligetur*; referens plerasque coniecturas, ex quibus euidentem hanc contrariam voluntatem colligit.

In causis autem criminalibus perpendũt *text. in l. si qui adulterij, 34. C. ad l. Iul. de adulter.* vbi ij, qui accusati de adulterio, absoluti sint propter sanguinis coniunctionem, quæ inter eos intercesserat; si deinde nuptias cõ-

traxerint, emerget ex hoc vehemẽtiſſima coniectura de adulterio antea patrato; ibi:*facinus illud, in quo fuerunt accuſati, manifeſta fide, & euidentibus indicijs publicabunt*;& iubet *tex.* quod contra eos tanquam contra confeſſos, & conuictos procedatur. Ideo *tex.in l.indicia,de ſep. viol.* dicit *indicia, quæ à iure non reſpuuntur, non minorem, quàm inſtrumenta, continẽt fidem*, æquæ habens probationem, quæ naſcitur ex indicijs, ac eam, quæ ex inſtrumentis, & in *l.2.C.quor.appell.non recipi*, ibi *argumentis conuictus, teſtibus ſuperatus*, ſupponẽs, quod vel ab argumẽtis duntaxat poſſit quis conuinci;& in *l.non omnes,§.à barbaris,de re milit.* vbi volens verificare, an miles transfugerit vltrò ad hoſtes, an verò fuerit captus, inquit *text.Quod ſi hoc liquidò probari non poſſit, argumentis cognoſcendum eſt*, ſupponens, liquidum, & clarum facillime poſſe ex argumentis haberi.

Ex his *tex.* DD. concludunt, probationem, quæ oritur ex præſumptionibus, eſſe veram, certam, liquidamq.

Quod autem iſthæc concluſio locũ ſibi vendicet in cauſis etiam criminali-
150 bus, atque in ijs, vbi agitur de imponenda pœna corporali, probant latiſſime *Barboſ.in l.2.ſolut.matrim. p.1.Larr.alleg.66.Io.Roias,Simãch.in tract.de hæret.Merend.lib.5.controu. c.39. Caren.de offic.S.Inquiſ. p.3.tit. 10.n.4.Graſſet.anatom.nec. prodit.§. 29.nu.115.* Et colligitur ex *text. in d.l.ſi quis, l.non omnes*, & ſigulariſſime *tex.in l.excipiuntur, ad Syllan.* vbi per geminam coniectaram infligitur pœna capitalis minori, vti conſcio mortis Domini; quia ad pedes Domini cubabat, & tacuit necem; Vnde *Bald.* ait: *ex multis indicijs reſultat plena probatio, etiã ad condẽnationẽ capitalẽ, etiam contra impuberẽ.*

Et in crimine falſi ex pluribus duntaxat indicijs poteſt veritas induci, *l.vbi falſi, 22.C.ad l. Cornel.de falſ.* ibi: *vbi falſi examen inciderit, tunc acerrima fiat indago argumentis, teſtibus, ſcripturarum collatione, alijſq; veſtigijs veritatis.* Idq; magis habet locũ, quando facinus ex ſua natura eſt difficillimæ probationis, *Azeued. ſuper ll.Hiſp.* apud *Larreã cit.loc.n.5.* ibi: *In his, quæ ſunt difficilis probationis, qualibet informatio indicis habetur pro plena probatione*: adhærens veſtigijs *Bart.in l.in illa ſtipulatione ſi Kalendis, de verb.obligat.in fin.* In prędictis enim caſibus, vbi nõ poteſt, liquidò probari, ſufficere aiebat, quod ex vehementi opinione ſe informet. Ideo *Duaren.in tit.de probat. c.10.* ait *Quare multũ diſſentio ab ijs, qui putant, non poſſe quẽquã condemnari ex coniecturis quantumlibet vrgentibus.* Non debet ergo videri inſperata, atque exorbitans diſpoſitio *Pragm.*

In hac autem theſi habentur omnia *Pragmatica* requiſita, diffamatio nimirum, atque indicia vrgentia.

Diffamatio, inquam, eſt, vt eam requirit rigoroſior opinio *Bart.in l.de minore,§.plurimum,de quæſtion.* vbi vult quod ea proficiſcatur à motiuis probabilibus, & rationabilibus; Talis autem eſt iſta.

Reliquũ fuit igitur reuocare ad truti-
151 nã, an hęc indicia eſſent valde vrgentia, itaut ſufficerent?

Ait *text.pragm. Et à riſpetto de glialtri, che non foſſero ſtati ancora inquiſiti di ſimili delitti, ordiniamo, che ſempre contro di loro concorrono la mala vita, fama, e qualità, & un teſtimonio di viſo degno di fede, s'oſſerui la diſpoſitione del capitolo di queſto Regno* iã ſæpè. *E quando nõ vi foſſe detto teſtimonio de viſu degno di fede, e vi foſſero con deſte mala vita, e fama altri indicij molto vrgenti, che reſti ſimilmente ad arbitrio.*

Ea igitur vult indicia *prag.* quæ in defectum teſtis de viſu ſubrogari poſſint. Quamobrem tantam efficaciam debent habere indicia, quantam ha-

bet

bet testis de visu fide dignus; secus esset absurdum, velle maiorem vim in subrogato, quàm in eo, cui subrogatur. Nunc sic: testis de visu nõ facit, nisi semiplenam probationem; ergo vis, quæ requiritur à *pragm* in indicijs, est, vt faciat semiplenam probationem.

Neque huius *Pragmatica* menti repugnant verba illa: *molto vrgenti*: vtitur enim *Pragm*. eo loquendi modo quo *Iul.Clar*. qui *in §.fin.q.20*. tria indiciorum genera distinguit, leuiũ nempe, grauium, & grauissimorum: ea dicens, esse leuia, quæ sufficiunt ad capturam, non ad constituendũ quem inter Reos, aut eum examinãdum ad capiendam informationẽ, non ad expediendam citationem, vt subdit: *Et huiusmodi indicia si non sint multùm vrgentia, ego puto, rectè appellari suspiciones; si verò magis vrgeant, crederem posse dici præsumptiones, & argumenta.*

Nemo autẽ ibit inficias, grauia, & grauissima multũ vrgere; Igitur *Pragm.* illas indiciorum species voluit, quę ita multùm vrgeant, vt non sint suspiciones, sed verę præsumptiones, & coniecturæ.

In hoc casu præter corpus delicti, est inuentio domi, cùm fuit captus: depositio, seu denunciatio Saluatoris Bruni, crebertimum depositum nũmorum in Bancis, & mox acceptio, quando ipse non fungitur officio negotiantis; prætermissis mendacijs in eius depositione, virgarumque argenti venditione ab ipso facta.

Quę omnia sufficere ad semiplenam probationem faciẽdam audacter Fiscus contenderat, ex quo *Didacus à*
15 *Cantera in cap.2. de probat. per test. quæst.* 1. definit quodnam indicium semiplenam gignat probationẽ, ibi: *Et non erit abs re quando indicium & quale æquiparetur, & valeat tantùm, quantùm semiplena probatio. In hoc ego considerabam, quod semiplena probatio attrahit vehementer animum iudicis ad credendum illud, de quo agitur. Eodẽ modo illud indicium æquiparabitur semiplenæ probationi, quando illud indicium attrahit vehementer animum iudicis ad credendum illud, de quo agitur, & tale indicium erit sufficiens ad torturã. Et quod indicium attrahat vehementer animum iudicis ad illud credẽdum, relinquitur arbitrio iudicis & arbitrabitur, pensatis qualitatibus delinquentis, & delicti, & alijs qualitatibus; ex his videbit, an attrahat vehementer animum iudicis ad credendum illud, de quo agitur, vel ad non credendum.* iuxta theoricam *Bart. in l.admonendi. ff. de iur. iur.* in themate presenti monetarum inuentio recenter incisarum, penes omnes Doctores sequentes doctrinã *Hyppol de Marsil.* semiplenam probationem progignit, & vno omnes ore fatentur esse hoc indicium ad torturam. Ecquis dubitet, quantitatem monetæ recẽter incisam, repertam penes hominem, qui cùm profiteatur artem fũditoris metallorum, omnia habet instrumenta, quibus & illa facillime procudi potuit, vehementer attrahere animum iudicis ad credendum quando aliundè non patet, vnde hæc emerserit moneta?

Monetæ inuentio est indicium reale, non dependens à testium voluntate, sed ab ipsamet re, quæ reperitur, obuenit.

Larr in alleg.06.num.16. refert locum *Magistri Marquez* super Achan Iosuè, qui, vt patefaceret furtum, non satis habuit Inquisiti confessionem, sed perquiri iussit in eius tabernaculo, ibiq; partem furti reperijt, pluris habẽs hoc indiciũ, quã cõfessionẽ, & testes; *Testes* (inquit *Larr.*) *possũt esse inimici, aut aliter improbe ad testificãdũ inducti, ideo manifeste populo authorẽ furti ostẽdere, validiùs quàm testes, & confessionem, indiciũ indicauit Nã ex se ostendit, nec patitur calumniam.*

Ioan. Chrysostom. homil. 2. Dau.d. & Saul. de Dauide, qui in actis partem

tem vestis Saulis secuit: *Mutus quidē,ait,testis,sed omnibus vocē habentibus euidentior.* Itaque hæc inuentio efficacior est,quā testis de visu.

*Decian.lib.7.cap.26.nu.6.*ait, quod instrumenta cudendi monetam,reperta penes aliquem,indiciū faciunt ad habendam de eo quæstionē,nisi bona fama ei suffragetur; subditque: *Quam quidem limitationem admiserim, si talis bona fama inquisiti, vel accusati sit notabilis,& non vulgaris: Nullus enim est tam vilis, & infima conditionis,ac etiam perditæ vitæ, qui aliquos non reperiat testes, qui deponāt de eius bona fama. Ideo puto,quod partes Iudicis, sint circa hoc diligenter perpendere testes, deponentes de bona fama, & eorum rationes; & praesertim si ille, penes quem reperta sint ista instrumenta, nesciat aliquam rationē reddere, qua potuerint dicta instrumenta ad manus eius peruenire. Item considerandum erit, ille, penes quem reperta sunt illa instrumenta, potuerit scire,quod apud se forent,vel non,* quod alii DD.confirmant.

Saluator Brunus testis,vel cōsideretur, vt socius criminis;& nulli dubium erit,quod probet in hoc flagitio, vt communiter aiunt DD.per *text.*expressum in *l.1. C.de fals. monet.* ibi: *Facti conscios per tormenta illicò proditturi.* Vel consideratur vt zelo ductus, & hoc nec fidem ei quidē poterit minuere. Ille enim duntaxat denuncians non probat,qui accedēs sponte ad iudicem videtur subire vicem accusatoris;ille verò,qui coactus à iure, denunciat,cùm id faciat ex necessitate, probat maximè, integerrimæque est fidei. Ita decisum in crimine falsæ monetæ à M.C.V. comprobatumque inCollaterali,refert *Thor.in 3.par.*verbo *moneta falsa.*De persona denunciantis:*Etenim certum erat,quod ipse conscius tenebatur reuelare,aliàs in eandem penā incidisset.Et in hoc nullum eius interesse versabatur,nisi impunitas delicti,quæ solet eis indulgeri,* & perpendit post *Thom.Triust.dec.Palat.Apost.Venet. 29. part.2.Marta in compil.dec. tom. 1.tit.testis,cap.31.*Si consideretur,vt inquisiti inimicus ratione minarum, quas in defensionibus conatus est probare, hoc est magis, magisque inuerisimile· dum Iacobus eo familiaritatis vinculo cum Saluatore vtebatur, vt ab ipso, vel vsque ad capturæ diem fides crediti giratas in albo acciperet.Et clamat *tex.in l. 1.§.praeterea,ff.de quæst.*ibi:*Nec tamē sub prætextu inimicitiarū detrahenda erit fides questioni; causaque cognita habenda fides,aut non habenda.*Si demum consideretur, vtpote qui impunitatem sperat,neque in hoc aliquid illucescit,quod fidem minuat, quasi dixerit,vt sibi consuleret,*textus est in l.1.§.cùm quis latrones,*agēs de depositionibus latronum contra eos, à quibus fuerunt vinculis mācipati; in quo casu manifesta videbatur supponi inimicitia,eaque maxime capitalis; attamen *Iure Consultus* non omninò fidem ijs detrahit; sed vult,quod *causa cognita existimetur,habenda fides sit necnè.*Et ratio est, quia quandoque verum deponitur,& delinquentes ad hoc latronem capiunt putantes, eius confessioni contra ipsos non habendam facilè à iudicibus fidem: Plerique enim dum metuunt,nè fortè apprehensi eos nominēt,prodere eos solent: scilicet impunitatem sibi captantes, quia non facilè eis indicātibus proditores suos creditur.

Debet igitur perpendi factum, & quādo illud,quod deponitur à denunciante,verificatur in circumstantijs; tunc accipit vires,& cum viribus fidem denunciantis depositio.Inimicitia enim,vt repellat testes, debet esse capitalis, *Farin.* post innumeros fere DD. *de testib. quæst.53.nu. 52.* In indicijs autem sufficit moralis certitudo;quicquid sit,quod res aliter fuerit peracta, vt ait *Diuus Tho-*

Thomas 2. 2. quæst. 70. relatus à P. *Graffett.anatom.§.19.numer.136.*ibi: *In actionibus enim humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest haberi certitudo demonstratiua, eo quòd sunt contingentia, & variabilia & ideo sufficit probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat*. Addebat postremò Fiscus, quod arbitrium certè in hoc casu debebat sibi concedi ob criminis frequentiam, temporumque calamitatem.

Peracta causa Iosephi Sázone in M.C. referente Illustr.Marchione Oliueti Dom.D.Dominico Emanuele Cioffi, tunc illius Iudice, nunc meritissimo Regni à Secretis, viro quouis summo Magistratu dignissimo, quod ipse prædixi ab eius pueritia in *ritu 15. sub numer.*10.*lib.*1. fuerunt scissa vota; tandem præualuit maior pars, quod moreretur, & torqueretur tanquam cadauer, sub die 16. Octobris 1675. Quæstionibus tamē subditus nihil confessus est; & obtenta reclamatione, factoque verbo per eandem M.C. in Collaterali
153 Consilio loco reclamationis, in eodem scissa fuerunt similiter vota, & orta est paritas. Tres enim Spectab.Regen. fuerūt voti pro morte, cohærentes decreto M.C. alij tres, quod regijs inseruiret triremibus, donec viueret, & vnus, quod torqueretur acriter. At quia in dicto supremo Reg.Collater.Conf. seruatur dispositio *text.in l.inter pares, ff. de re iud.* fuit explicatum decretum in beneficium dicti Ioseph Sázone, quòd remiget vita durante; & sic fuit exequutum, sub die 19. eiusdem mēsis, suffragia ferentibus D.D.Regētib.D. Iacobo Capycio Galeota, D.Felice Vlloa S.C.Præside, D.Stephano Carillo, D.Rafael Vilosa Locumtenente Regiæ Cameræ, Don Petro Valero, D.Carolo Calà Duce Diani, & D.Didaco Soria Marchione Crispani, penes Calistum.

Eadem die, cuidam ex D.D.Iudicibus interrogāti, an posset Prorex in decisionibus causarū, si vota sint pa-
154 ria, inclinare ad partem, quā malit: respondi, licere, ex *Præs. de Franch. dec.*252.*n.*6. subdēs, quod raro hoc faciunt Dom.Proreges; Tunc enim tres Adiunctos dare solent. Verùm quando votum suum vellent dare, in mitiorem partem debent inflecti; prout huius rei exemplum dedit Ioannes III. Rex Portugalliæ, qui propēdit ad absolutionem inquisiti, nè dicatur, quod ex voto Regis moriatur, vt refert *Gubernat.Christian. F.Io:Marquez lib.1.c.19.col.14.pag.* 115. quem laudat *Tasson.de anteph. vers.2.obser.2.n.* 43. qui *vers.3.obs. 3.n.*250. verbo *aduerte*, notat, quod animus Principis ex ministris delegatis, vel adiūctis agnoscitur, & refert verba *Ant.Perez*: *Es gran señal del animo de vn Principe la electiō, que haze de Consejos para la resolution de vn negotio, & d.Io.Marq.lib.1.c.10. col. 6. in princ. Que los Principes no executen por manos de los que no sienten lo mismo, que ellos*, ad rem, *Dom. Reg.Vilos.post tract. de seru.fugit.differt.3. ex numer.59. Præs.* tamen *de Franch. in cit.dec.*252. effatum procedit in paritate causarum ciuilium, quæ aguntur in Collaterali: nam in criminalibus dirimit citatus *text. in l. inter pares*, vt vidi pluries practicatum. Imò in causa Rugerii Cauafelice inquisiti, cùm opposuisset indultum, decretumque per M.C. *terminus super illius validitate*, facta reclamatione in Collaterali, ortaq; paritate, quia nonnulli decretum M. C. confirmarunt, reliqui quod *gaudeat indultu*; pro inquisito fuit publicatum decretum.

Excussa insuper causa Iacobi Schinech in Collater.coram Excell.Domino, votāte dūtaxat M.C. vigore diplomatis S.E. vnanimiter fuit decisum, quod torqueretur acriter, vno tantū contradicente, qui fuit voti, quod damnaretur capite.

Et cùm fuisset acriter tortus, & in tortura siluisset crimen, fuit per septēniū
155 damnatus ad triremes à M.C. ad tradita à *de Franch.dec.538.in fin.* me tamen non votante, qui iam cōpleto biennio in M.C. ad S.C. redieram.

Et sanè decretum mortis in neutro casu poterat sustineri: Etenim in criminalibus nemo ex præsumptionibus debet damnari, *l.absentem, ff.de pœnis*, maxime capitis supplicio, *cap. afferte, extr. de præsumptionib.* vbi *Io. Andr.* cùm debeant in re criminali probationes esse luce meridiana nitidiores, *l.vlt.C.de probat.Thor.in C. rer.iudic.crim.casu 44.num.12.& 13. R.de Marin.lib.1.quot.resol.cap.83.n. 4.Gizz.ad Reg.Capyc.Latr. dec.179. num.4.* Hinc effluxit indubitata iuris communis conclusio, pœna delicti ordinaria condemnari posse neminē: nisi legitime, vel per confessionem, vel per testes conuictus existat, *l.qui sententiam, C.de pœn.* subsecutaque est praxis in Regno, in quo nunquā, vel semiplenas probationes, vel quælibet alia indicia coniunguntur, ad plenam probationem inducendam, vt testatur *de Franch.decis.cit.538.n. 16.* quem laudat *Thor.in C.rer.iudic. in alleg.diuers.28.num.2.*

Quin II.CC. communiter asserunt, non posse quem condemnari pœna ordi-
156 naria vltimi supplicij, nec indubitatis quidem indicijs, *Gramm.dec.8. & 42.Grivell.decis. Dolan.93.* quem laudat *Nouar.in summ.Bullar.tom.2. tit.de monetar.Tapp.lib.5. Iur. Regn. tit.49. pragm.1.de quæst.Fab.def.6.C. de pœn.* itaut seruari in suo Senatu, ait *Caball.resolut. criminal.cas.288.n.2.* neque ab hac opinione vnquam dissentire praxim Regni, dicit *Gramm. dec.42.* licèt queratur in *dec.56.vers. quo toto*, quod in quadā causa fuerit, ipso tamen reclamante, iudicatū cōtrarium, *Giurb.cons.43.Reg.Ronit.decis.63.n.6.* nectens, ad hanc propēdere sentētiā *Præs.de Franch.dec.372.* ac decisū in S.C. testatur *R.Sanfelic.dec.* 47. dicens, mitiori debere, non pœnā ordinaria plecti Reum, & M.C.V. decreuisse, quæstionibus supponendum Reum ex indubitatis indicijs, *Reg. Capyc.Latr.decis.163.num.9.* notans ita seruari in Regno, Senatibus Sabaudiæ, ac Dolani; & primam opinionem olere maximam iniquitatem, clamat *Vermigliol.cons.381.* Nam indicium, sit licèt vehementissimum, est semper quid minus veritate, & scientia illa, quæ habetur à depositione legitimorum testium, & omniū exceptione maiorum, *Boss.tit.de conuict.num. 34. Boer.decis.164. num.6.* quem refert *Consil.de Xart.decis.39. Clar.S.fin. quæst.20. num.6. Farinac. quæst.86.à num.62.& n.110. ac 113.*

Nec possunt aut dari, aut excogitari indicia, vel præsumptiones quantumuis indubitatæ, ex quibus debeat, aut possit quis ordinaria pœna affici, *Farinac.cons.100.num.10. & in add. ad consil.55.lit.F.vers.secūdo, Caball. tract.crim.resol.288.num.15.Scacc.de iudic.lib.1.cap.97.num.1.Guazzin.ad defens.reor.5.defen.33.ex nu.14. Almont. Giazz. discept. crimin.ad reor. defens.discept.2.n.121.Vermigliol.cit. consil.381.nu.7.Ciarlin. contro.foren. cap.151.Grasset.Anatom.S.29.n.202.*

Dirempta fuit controuersia hæc in Regno ex *Pragm. 12. de offic.iudic.* qua fuit cautum, quod ob delictorum frequentiam, in delictis atrocioribus Regia Regni Collegiata Tribunalia tantùm, & non cætera adhærere possint opinioni affirmatiuæ. Postmodū in anno 1622. fuit prouisum, quoad Iudices delegatos ex delegatione procedentes; qui, si viderint quem pœna ordinaria ex indicijs dignum; tunc prolata sentētia, ante executionem, si fuerint in Ciuitate, tenentur relationem oretenus facere in Collaterali Consilio; sin fuerint in partibus, obstringuntur in scriptis referre indicia; vt, ijs æqua lance trutinatis, possit sibi iniungi, quod videbitur æquius, vt in *Pragm.13.eod.tit.Ron. decis.*

decis.63.num.8.Capyc.Latr.decis.163. Reg.Sanfelic.mcm.decis.47.num.8.

Certum est igitur, quod quando *citat. pragm.2.in§.13. de monet.* loquuta est de indicijs, non efflagitauit indicia indubitata, vt dispofuit *indicata pragm.12.* fed indicia multùm vrgentia; Nunquam verò poterunt indicia dici multùm vrgentia, nisi fuerint manifesta, & euidentiora quasi indubitata, *Bart.in l.vnius, §.Reus,num. 2.ff.de quaest.Alex.conf.5.vol.1. Grámat.conf.22.num.25.* & alij apud *Farin.quaest.38.num.79.* & quæ à nostratibus grauissima, & quasi conuincentia appellitantur, *Praes.de Franch.decis.538.num.17.Reg.de Ponte dec.24. num.1.Reg.Capyc. Latro decis.183.n. 54.* inferūtq; propterea II.CC. quod ex vrgentibus semel Reus torquetur, ex vrgentioribus, siue multùm vrgētibus, possit repeti tortura, *Blác. de indic.nu.2.* & inter hæc discrimen, inspecto iure communi ex *Bart.in l. fin.de quaest. num.2. Specul.tit. de nat. crim.S.vt autem,* recenset *Carrer. in pract.tit.de indic.vers.dubitatum, nu. 3.pag.38.*

Quia duplici genere sunt indubitata indicia, de quibus eloquuti sumus
157 supra *hoc tit.* Quæ enim indubitata sunt simpliciter, proprie, atque in primo gradu, sunt quæ nullam prorsus habent hæsitationem, neque actualem, neque virtualem, vel quæ tam præclare rem indicant, vt res aliter se habere non possit, de quo *Paul. de Castr.in l.sciant cuncti, C.de prob.* proponit exemplum in eo, qui exire visus est primò à domo, vnicum exitum habente, cum ense euaginato, & cruore recenter asperso, ac deinde in eadem domo homo occisus reperiatur, *Farinac.quaest.36.num.26. q.52. nn.50.& quaest.86.Conciol.resol.crim. 5.rubr.indicium ad torturam, num.4.* de quo dubiū fuit apud *Cason.de indic.tract.11.num.4.Menoch.de arbitr. cas.270.num.29.Guazzin.def.33.cap. 15.num.15.Boss.de indic.num.45.Less. de inst.& iur.lib.3. cap.29. num.169. Giurb.cons.71.num.3. Vermigl.consil. 381.num.6.* quicquid *Giurb. & Vermigl.* dictum refellens dicat *Graffett. de necc prodit.§.29.num.202.* & de indicijs simpliciter, proprie, atque in primo gradu indubitatis, intellexit *cit.pragm.12.Thor.par.3.* verbo, *Sodomita,* prout colligitur, ex eiusdem *Pragm.* verbis, ibi: *Fermamente.*

Alia sunt in secundo gradu, & sunt, quę aliquam habent admistam hæsitationem, falrem virtualem; quæ, licèt videantur rem ponere aperte, & clare; ita tamen ponunt, vt res aliter se possit habere. Hæc verò sunt, quæ multùm vrgentia dicuntur; & de quibus loquitur *cit.pragm.2.§.13.de monet.* Si enim indicium vrgens illud dicitur, cui non facilè, neq; frequenter contingat veritatem abesse, *Carrer.in pract.tit.de indic. §.sed an vnū indubitatum, num.5. pag.94.* quem laudat *D.Maioran. in opoprax. crim. cap.8.num.11.* multùm vrgentia, quæ requirūtur à *cit.pragm.2.§.13.de monet.* debēt esse indicia indubitata admista cum aliqua hæsitatione, quæ diximus sub secundo genere militare. Et sicuti plura requiruntur indicia indubitata primi generis, ita plura requiruntur indicia indubitata secūdi generis, seu multùm vrgentia; ex pluribus etiā dubitatis indicijs nūquā prorsus resultat vnū indubitatū, *Farinac.q.36.n.41. & q.86.n.14.& cōs. 108.Graffett.memor.loc.num.174.*

Et quoniam hæc indiciorum materia valde est incerta, & deceptionibus
158 obnoxia; idcirco ipsamet *Pragmat.* in arbitratum Iudicis remisit pœna vltimi supplicij damnare, quando cōcurrunt indicia valde vrgentia; prout in Iudicis etiam arbitrium à iure cōmuni remissa est indiciorum qualitas: cùm dari nequeat certa regula de ijs ob varias rerum circunstantias, delictorum, & personarum qualitatem, *Conciol.* verbo, *tortura, resol.9. nu.4. Farinac.q.37.ex nu.192. Godof.à Ba-*

no

no in tract.vect.quæst.19.n.12. Laganar.ad Rouit. in pragmat.37. de offic. mag. iustit. num.2. Reg.de Marin. ad Reuert.decis.43.num.1. Arbitrium autem non debet esse vęsanus motus, aut affectatum, & tunc in cerebro cōfictum, sed iuridicum, moribus legū præscriptū, rationisque dictamini, cōsentaneum, *Farinac. cit. quæst.37. ex num.196.Ernest.Cothm.vol.3 respōs. 29.num.247.* vel sano doctissimorum iuris interpretum communi suffragio conformatum, *Mynsing.cent.6.obser. 97.num.8.Tileman. de Bening. decis. Cameral.syntagm.1.vol.3.decis.5.nu. 12.D.Maioran.ad dict.cap.8.sub num. 29.* Quamobrem probe perpendant iudices indicia, etiam quando velint ex his quæstionibus aliquem subijcere; multoties enim quis fatetur delictum, non modò non commissum, sed nec à se cogitatum quidē, vi torturæ coactus, *Reg.Tap.super rit.259.* quem refert *Auus meus ad Gramm. decis.34.sub num.38.* Terreantur ex casibus apud *Bald.consil.500.num.5. lib.5. Daniel. Moller. Semestr. lib. 3. c.40.Cunrad de Hartz.de inquis.reor. conclus.2.num.1.Gilman.tom.2.Supp. Cam.Imp.vot. 6.n.64.pag.80.Besold. Thesaur.pract.lit.P.num.7.cons.177. num.8.part.4.Kitzel.de monet. class.5. quæst.2.sect.5.nu.4.Coler.decis.Germ. 108.num.13.Vigel.ad const.Carol.cap. 4.caus.1. except.1.* refertque *Annæus Robert.cap.4.lib.1.rer.iudicatar.* quod cùm captus fuisset quidam ob quædam indicia, qui credebatur interfector cuiusdam mulieris, quæ non visebatur ampliùs in vicinia, & acri vi tormentorum confessus fuisset, se patrasse homicidium, fuit laquei supplicio addictus; Suspensi verò innocentiam docuit euentus. Redijt enim post biennium mulier, quæ credebatur extinta, dicens se abfuisse ab illa Ciuitate, ob nonnulla sua negotia. Atque vt exteris exēplis, quæ Neapoli successerint, adnectam, refert *Constant.Casar.in specul.peregr.quæst. q. 17. num.52.* quod quidem raptor cum rapta muliere arripuit fugam anno 1650. de quo accusati fuerunt tres Nautę, qui supponebātur raptorem, & raptam in eorum cymba trāsuexisse. Acerrime torti Nautæ, vi tormentorum non modò cōfessi fuerunt, à se illos transuectos, sed insuper occisos, & in vndis proiectos, vt nummis, quos raptor, & rapta à patriis laribus sustulerant, potirentur. Quapropter fuerunt Nautę suspensi. Post annum autem viderunt multi raptorem, & raptam simul viuentes.

Igitur indicia in causa Iosephi Sanzone
euacuabantur; cùm deductum fuisset,
159 esse eius inquisitionem imposturā,
dolumque, ac machinationem Sebastiani Rispoli, qui cùm esset anaclinteriorum, & stragulorum venditor, ægre ferens, quod Ioseph eandem etiam artem aggredi intenderet, minatus fuerat, se in Iosephi perniciem nihil intentatum relicturum, donec ipsum Iosephū inspexisset ad deterrima quæque redactum, idque quia ex hac lite, ac differentia artis ad cōtumelias, & iurgia deuenerant. Depositio famuli videbatur non vera, & affectata pluribus causis, in actis deductis.

Inquisitio de vsuraria labe, contra Iosephum concepta, iam euanuerat, vt procurata ab eiusdem Sebastiani perditissimis dolis; imò illa ramenta, seu minutissimæ reliquiæ argenti, vulgò, *i Rebaui*, reperta in forbice, potuerāt facillime in ea derelinqui à ligulis argenteis, quas quotidie vendens, (venditor enim ligularum argentearum erat) recidebat. Calli in manibus vtriusq; poterant supponi ex artis vniuscuiusque exercitatione; ille enim venditor, vt superiùs tetigimus argentearum ligularum erat, Iacobus verò argentarius faber, hinc meritò se hic excusabat, quod fuerint penes ipsum reperta instrumenta; illa nanque palàm tenuisse, vtpote ad argentarij artem pernecessaria, aiebat

sicuti etiam dixit *Præs.de Franch.cit.*
decis.401.in fin.

Etiam inquisitio Iacobi Schinech sup-
ponebatur machinatio facta à Salua-
tore Bruno,qui adulter erat,& ama-
sius vxoris dicti Iacobi;eamque iam-
pridem,diuque cognouerat, & dolo-
se occulerat monetas tonsas in do-
mus angulis; vt sublato,effectoque
mortis supplicio Iacobo, tutiùs Sal-
uator cũ eius vxore cõcuberet.Om-
nia confirmantur;verũ est enim,quod
huiusmodi delicta sunt imposturis su-
biecta , vt in crimine læsæ maiestatis
considerauit *Gig.cit.tract.par.1.§.vi-*
*dimus,q.16.num.2.*his verbis.*Sæpe ab*
æmulis,& inimicis false huiusmodi cri-
men impigitur , dicens ; ita vidisse in
anno 1551.in persona Io:Pauli de Põ-
peijs,& Fratrum Nobilium Veronen-
sium; contra quos Presbyter Veronen-
sis confixit quasdam fictas literas, quæ
manu Comitis scriptę videbantur ; &
accusationis falsitate comperta, fuit la-
queo suspensus. At Comes , & fratres,
nedum absoluti, sed muneribus donati.
Et vt plurimũ solent huiusmodi cri-
mina insontibus attribui, *Decian.tom.*
2.lib.7.cap.4.num.17. imò quò dete-
stabilius est flagitium , hoc minùs à
iure pręsumitur commissum ; & ple-
niora argumenta, & probationes re-
quiruntur, *Giazz.discep.crim.23. nu.*
67.cons.2.num.52.& cons.6. nu.109.
Paul.Rub.de validit.legal.controu.fo-
rens.cap.24. num. 160. Reg. Valenz.
cons.163.num.67. lib.2.

Insuper indicia in neutro casu erãt ple-
ne probata:nam quodlibet indicium
160 duobus saltem testibus muniri de-
bet, *Glos.in l.fin.C.famil.ercisc. DD.*
in l.fin.ff.de testam.Giazzij discept.fo-
rens.crim.in pract.crim. etiã indicis in-
dubitatis munita, *vers. ideo iure opti-*
me, etiã in crimine lęsę maiestatis, *Gig.*
de crim. læs. maiest. tit. quand. & per
quos, quæst.25.nu.2. & testes qui de-
ponunt super indicijs , debent esse
omni exceptione maiores,nec huius-
modi sũt,quibus aliquid opponi po-
test, *Glos.in §.item verborum,* verbo
idoneos,instit.de inutil.stipul.& in cap.
1.de consangu.& affinit. verbo *maio-*
res, Farinac.de testib.q.62.nu.1. Ma-
scard.de probat.con.l.1022.num.5.Pe-
guer.decis.17. nu.40. Viu.comm.opin.
verbo *testis vnicus,num.10. Reg.Ca-*
pyc.Latr.tom.2.consult.126. num.29.
Minùs enim habiles admittũtur qui-
dem ad probandum ipsum principale
delictum,non autem ad eius admini-
cula, *Bald.& Salyc.in auth.si dicatur,*
C.de testib.Boss.in praxi,tit.de crimin.
læs.maiest.nu.112.Foller.in rubr.Item
commisit crimen.læs.maiest. num.108.
Muscatell.in prax.tit.crim.læs.maiest.
ex num.22. Mascard.de probat. concl.
462.num.38.Decian.tract.crim.lib.7.
cap.37.num.44.

Accedebat , quod,licèt indicia fuissent
valde vrgẽtia,qualia requirit *pragm.*
161 & optime,pleneque probata;atta-
men non fuerat probata eorum mala
vita , fama , & qualitas ad formam
statuti; tum quia probari debet mala
vita in eodem genere delicti ; cùm
semel malus , præsumatur semper
malus , at in eodem genere ma-
li , quicquid dicant *Menoch.de præ-*
sumpt.præsumpt.32.num.16.Alciat.in
reg.3.præsumpt.7.num.2. Carocc.de re
furtiu. penes tertium reperta,quæst.9.
*num.3.*quod in vna re malus,præsu-
matur malus in diuersa re, idque ob
connexionem, & quasi necessitudinẽ
vitiorum inter se. At quæ apparere
poterit connexio inter ea,quorũ vnũ
ab altero non dependet?Cur licebit
inferre vnum ex alio, quando sumus
in dissitis rebus?Quis dixerit Titius
est detractor ; ergo adulter; Hodie
pluit; ergo baculus est in angulo do-
mus ? Sic pariter non bene infertur:
Est latro;ergo cõcubina vtens,& alia
id genus.Potest enim esse,quod quis
laboret aliquo vitio, alio autẽ pror-
sus immunis viuat;ergo talis conse-
quentia non admittitur, *Carocc. loco*
*cit.*quod adeo verum est,quod si fue-
rit probata mala vita in vno tempo-
re

re,in alio poſteriori bona,vltima attenditur, *Canal.de num.teſt.par.2. n.* 130. poſterior nanque priorem eliidere cenſetur.

Tum etiam, quia *pragm.* illo in themate, non modò indicia valde vrgentia exigit; verùm etiam malam vitam,
162 famam,& qualitatem,ad hoc vt Iudex valeat ſuum procedere arbitriũ vſque ad mortem; hæc autem tantũ abeſt vt non probauerit Fiſcus plene, cumque omnibus requiſitis, quæ refert *Mynſing.cent.5.obſeru.46.Cornezad.deciſ.26.*loquens, quando ſtatutum induceret famam publicam pro plena probatione,*Magon.deciſ.Lucẽſ. 93. Bald.deciſ.29. Verall. deciſ.4. & 415.p.2.Peguer.deciſ.17.Eyneſt.Cothman.vol.1.reſp.12.ex num.167.Mari ad Gramm.deciſ.34.n.62.& deciſ.42. nu.12.*cũ alijs,quos recenſet *Matth. Stephan. in not.ad art. 25.ordin. crim. Carol.*vt adfuerint teſtes,de bona inquiſiti fama deponentes, aut certæ probationes Fiſci obtenebrẽtes: Fama enim mala,vt robur habeat probationis,debet eſſe immunis ab omni contradictione, vt cenſuit *Rot.in vna Oueten Canonicatus,*24. *Ianuarij* 1578.*coram Emin. Seraphino*, teſte *Ricc.collect.*3165.ex eiuſdem *Rot.deciſ.*167.& 182.*par.1.& deciſ.264.inter impreſſ.poſt 2.lib.Farinac. R.Tap. de iur.Regn.lib.3. de appellat. ſup.rit.* 259.*ſub num.*5. qui docet, quàm ſit periculoſum, quod Iudices nitantur fama in condemnando.Depoſitio autem teſtium pro inquiſito præfertur depoſitioni teſtium pro Fiſco,etiam ſi plures numero fuerint examinati pro Fiſco, quàm examinati pro inquiſito,& etiam ſi examinati pro Fiſco depoſuerint in ſpecie, & examinati pro inquiſito in genere, *Ciazz. diſcept.forenſ.cap.17. num.4. cap.19. num.3.& 14.conſ.1.num.219.conſ.3. num.59.Merend.conſ.89.nu. 45.tom. 2.conſ.diuerſ.Foller.in pract.crim.tit. dentur capitula, num.29. Carlenal. de indic.tom. 2. diſput. 3. nu. 35.Danz. de pugn. DD. tom.3. de indic.proxim. & remot.*integro *cap.* 2. potiſſimùm *ex num.* 20. *Reg.Capyc. Latr.conſult.* 129.*num.*12.itaut aliud ſit,reſpicere famam ad Reum ſupplicio ordinario afficiendum, vt in themate *pragm.*2. quo caſu debet ſtricte fama probari, & in eodem genere delicti,*Bart.in l. Caſſius,numer.2.ff.de ſenat.Hyppol.de Marſil. vol.1.conſ.*44.*nu.*10. ſolida, inconcuſſa, gliſcens,non leuis,vaga, aut varians, *Soccin.iunior vol.4. conſ. 6.nu.*11.ante proceſſum inchoatum, aut inquiſitionẽ inceptam,*de Marſil. in pract. crim.§.vtplurimùm, numer.* 39.cum cœteris,congeſtis à *Carpzon. in pract.crim.tom.3.p.39.& 120.n.21.* Aliud autem ad Reum quæſtionibus ſubijciendum; tunc enim duo attendenda,ait *Carpzon.num.*23.nimirùm, quod inquiſitus ſit infimæ conditionis, ac vilis perſona; deinde,quod fama ortum traxerit ab honeſtis perſonis, fideque dignis, non ab æmulis, inimicis, aut perſonis leuibus. Concurrentibus autem bona, & mala fama; bona pro inquiſito præualet, *Put.dec.2.lib.3.Ricc.collect.*3165. *Farinac.deciſ.*77. etiam ſi æque concurrerẽt,*Rot.in Toletan.Canonicatus,* 10. *Septembris* 1608. *coram R.P.D. Marco Montio, atque iterum in Toletan.Portionis,*12. *Iunij* 1609.*coram Gard. Sacrato,*teſte *Ricc.collect.*3375. *Io.Baptiſt.Coccin.deciſ.68.nu.*11. *Reg. Capyc.Latro tom.2.cõſultat.129.n.*11.

Iſtæ autem Regni *pragm.*monetarijs capitis pœnam imponentes, locum ſibi
163 non vendicant in fundente monetam alterius Principis in loco non ſubdito,*de Franch.deciſ.*440. cui cõcinit *Petr.Caball. reſol. crim. caſ.*27. niſi ea alterius Principis moneta eſſet in loco ei non ſubdito recepta, *Cabed.deciſ.Luſitan.89.par.*1. *Antunez Portugal.loco infra citat.n.*70. *R. Sanfelic.deciſ.*59.*lib.*1.hoc declarãs, aut in detondente monetam parui momenti,aut eam non expendente, ſed mittente eam ad Regiam Siclam,

Ber-

*Bertazz.consf.552.vol.2.*sicuti neq; in deaurari faciente nūmos argenteos, vt meretricē, cui daturus esset, eluderet, *idem Bertaz. consil. crim.56.*vel falsante bagattinos, *Peguera dec.86. Ricc.lib.1. decis.Cur.Archiep.104. & collect.*2858.vel si adeo illa moneta inoleuisset, vt non expenderetur ampliùs, *Marant.consf.63.num.7.Peguer. decis.46.num.15.Reg.Rouit.in pragm. 1.num.11.de monetis, Reg.Tap. lib.5. iur. Regn.tit.5. de falsf.monet. num.6.* Neque demum locum habent in tōdente monetā maioris ponderis vsq; ad iustum pondus, cū quatuor alijs capitibus, quæ recenset *Peguer.decis. 46.ex num.*14.&DD.ad inuicem aduersantes recenset *Antunez Portugal de donat.Reg.par.2. lib.1.cap.25. nu.*64.Qua super re vide plures ampliationes apud *Reg.Rouit. in pragm. 2.de monet.à num.*10.*Ricc.collect. decis.*172.& 2858.*Gizz.ad Capyt.Latr. decis.*179.

An vero procedant in mandante illam procudi, vel falsam expendi? inquirit
164 *de Laurent.*& negatiue censet *dec. Auen.*114.*post n.6.*quia mandans nō dicitur rectè facere, sed fictè, vt post *Bartolum in l.si vnius, §.sensus, vers. quæro circa hanc, ff.de iniurijs,* tradit *Prat.respons.crim.23.à nu.86. & Carauit.in pragm.4.de falsis.*Sed nostro in Regno obstat *Constit. Adulterinam* ibi *consentientes,* qui enim consentiūt, eadem obstringuntur pœna, vt notat ibi *Afft.*quod iuri communi consonat *cap.mulieres,6.§.vltim.de sent.excōm. cap.15.qui mandat,3.de homicid.in 6. l.1.§.1.ff.de eo,per quē fact.erit, l.vlt. ff.si mensur.falsf.mod.l.11.§.3.ff.de iniurijs, l.nihil interest, ff.ad l.cornel.de sicar.l.69.ff.de regul.iur.l.5. C.de accusat. l.5. C.si reus, vel accusat.mort. fuer.l.quoniam multa,C.ad l.Iul.de vi publ. Guazzin. de confisc.bonor.concl. 13.ampl.11.Reg.Capyc.Latr.dec.179. in princ.Menoch.cas.353.& 357. Petrus Frid.Mindan.tract.de mandat.iudic.lib.1.cap.5.num.8.Guill. Boekellij de publ. iudic. disquis. 6. Bertazzol. consf.292.num.*12.& communem esse opinionem, testatur *Ceuall. quæst. pr.166.par.1.Bart.ad l.quemadmodū, num.4.C.de agric.& censf.lib.11.Curt. iun.consf.* 137.*num.*5. *Clar.5.sententiar.§. final. quæst.89. num.5.Decian. pract.crim.cap.36.nu.11.lib.9.*& perbelle notat *R.Sanfelic.decis.179.ex n.* 1.Sed an mandans patrari delictū armis igneis cōprehendatur sub *prag. editis sub tit.de ictu scoppictæ?* negant *Troyf.in rit.276.num.32. Pras.Merlin.controu.forensf.cap.47.cent.1.Consil.Campan.de foriudic.cap.10. num.8. in fin. Anton.de Ballis tract. var.q.7. Auus meus ad Capyc. decis.155. num. 2.& ad Gramm.decis.27.nu.18.Thor. in compend.decis.tom.2. par.3. sect.2.* verbo *mandans assassinium,* & explicat *D.Crispo in theor.& pract.crimin. lib.1.cap.4.ex num.4.*

Ideoque iuris clarā dispositionem esse,
165 mandantē inquiri non posse, neque teneri de homicidio, nisi constet de maleficio principalis in eodem processu, docuit *Bart.in leg.si is,qui rem, 68.§.si tu Titium,ff. de furtis;* principalis autem delinquens dicitur mandatarius, *l. non ideo minus, C.de accusationibus,l.& si certus,ff.ad Syllanian. Giurb.consf.crim.22.num.9.* quam doctrinam deducit *Bart.* ex eodem §. *si tu Titiū,*in quo II.CC.hoc idem sentiunt, & ratio eruitur ex *l.libellorum, ff.de accusat.*qua disponitur, quod nomē delinquentis debeat esse certum, & exprimi in libello, & concinit *tex. in l.non solùm, §.si mandato, ff.de iniur.*quia scilicet mandans tenetur nō ex mandato, sed ex delicto sequuto, *cit. l.non solùm, §.in mandato, Bartolum* sectantur *Baldus, & alij in l. 1. C.de seruis fugitiuis,*idem *Baldus consf.* 259.*vol.1.Anchar.consf.216.de Marsil. consf.49.Bursat.consf.20.num.6. & consf.146.n.10. Crauett.consf.319.*explanat *Surd.consf.40. à num. 9. Ruin. consf.60.num.11.vol.5.Menoch. de arbitr.lib.2. cent.4. cas.349.num.13.*& re-

repetit *cas*.352.*num*.30.latiùsq; prosequitur *Gurba cons*.91. *num*. 18. & 19. admonēs, necesse esse, vt persona mandatarij liquidò, & non per coniecturas innotescat, vt contra mandantem procedi possit, & non sufficere mandatarij contumaciam, nisi vera sit eius confessio, pro qua re plures allegat DD. secus enim, inquiens, nō dici probatum corpus delicti, ex *Eugen.cons*.76.*num*.135.*ac Guazzin.ad defens.reor.part*.4.*cap*.13.*nu*. 2. idem iterumq; *Giurba in cons*.97.*à num*. 7. subdens, quod aliàs denegarentur, Rei defensiones, qui probare posset, ab alio, quàm à præsumpto mandatario fuisse commissum delictum, & negatiuam de loco, & tempore coarctatam, ac die commissi delicti in alio loco satis remoto fuisse mandatariū, vel fuisse mortui amicū, de quo confidere non debebat, vel id non mandasse, vel illū fuisse suū inimicū, cui nec alloqui poterat, eòque minus, homicidij scelus eius fidei committere potuisse, vel ab alio potuisse occidi, cum sexcentis eiusmodi, quæ posset ad sui defensionem, & excusationem obijcere.

Idem voluit *Vermigliol*.post alios *cons*. 61. dicens, correlatiua nomina esse Mandans, & Mandatarius, ita vt non possit quis multari vt mandans, nisi adsit mandatarius, neque mandatarius, vt talis, si non constet de mandante, idem mordicus autumant ex nostratibus *Foller. in pract.crim*.verbo *capiat informationem*, *num*. 70.& ibi *addentes Reg.Rouit.in pragm*. 1.*de assassin. num*.2. *ac decis*. 53. *num*. 15. *Anton.Drogh. ad Clar*.§.*fin.quæst*.90. *num*.11.

In contrariā verò sententiam eunt alij, præcipue *Nacta cons*.422. vbi asserit, inquisitionem sanctam, rectamque fore, etiam si ignoretur persona, qua mediante, delictū fuit commissum, ex *Glos*.ab alijs recepta, *in can.libellorū*, 2.*quæst*. 8.verbo, *Gaio Seio*; Affirmāte, accusationem tenere, licèt ignoretur adulteri persona, quacum adulteriū patrasse incusata est Meuia, & occurrit rationi adducta, nēpe mādantē nō dici accessoriū, imò principalē delinquentem, & principaliter, ac plusquā principalis obligatur: quiā magis delinquit, vtpote primus motor delicti, & dicitur delinquere non solùm in seipsum, sed etiam in mandatarium, cuius animū corrumpit, post *Manticā Bertazol.& alios Thor.in compēd.dec. p*.3.*sect*.2. verbo *mandans*, *col*.2. *Decianus lib*.9. *cap*.32. *à num*.2.*ad* 5. & non accessoriè obligari, sed principaliter, & tanquam principem delicti, ostendunt *tex.in l.quoniam multa facinora*, *C.ad leg.Iul.de vi*, *l*.3. §.*si quis non homines*, *ff.de vi bonor.rapt. Bart.in l.si vnius*, §.*seruus in fin.ff.de iniur*. & quamuis *Nacta* non neget, mandantem non esse sine mandatario, quia sunt nomina correlatiua, dicit tamen mandantē posse inquiri, atque puniri, etiam si mandatarij persona sit incognita, modò constet de crimine; aliàs delicta remanerent impunita, & quando mandans, & mandatarius sint nomina correlatiua; & quomodo? declarant *Decian.integro cit.cap*.33. *Hector Felicius alleg*.114. *num*.13.& *alleg*. 117.*nu*.1.*par*.2.*Nactam* sectantur *Clar.in* §.*fin.q*.4.*circa medium*, & ibi *Baiard.num*.6.& *idem Clar.quæst*.89.*nu*.3.*in fin*.& *alij apud Carthar.decis*.30. *in fine*, *Farinac.de inquis.quæst*.3. *Anton.de Ballis quæst. particulari* 7. *Tiber.Decian.mem.cap*. 33.necnon *Bossius tit.de delicto*, *ex n*. 34. *Caballus casu* 241. *Muscatell. in praxi crimin.tit.de homicid. mediante mandato*, *num*.6.

Sed retenta communi sentētia, quæ verior est, & regulariter tenēda, oportet distinguere plerosque casus, & factorum circunstantias; obseruando priùs Doctorum dicta, qui exaduerso adducuntur: nam non indistincte procedunt, nec intelligenda sūt, prout adducuntur. *Nacta* antesignanus minime sermocinatur de mādata-

tario penitus incognitò, & omninò incerto; sed de mandatario, cuius certa erat persona, & nomen ignorabatur, vtpote quia erat exterus, quo casu bene procedit inquisitio: quia, licèt nomen delinquentis mandatarij ignoraretur, persona tamen erat certa, nempe homicidium fuisse cōmissum per quendam forensem hominem (vt ipse supponit principio) facinorosum, & scelestum.

Prout erat in thesi, in qua calamum arripuit *Giurba consil.97.* de fœmina, quæ malitiose inuenit mandatarium omninò ignotum, sed quando persona delinquentis mādatarij est certa, incertum nomen, & patria, vel quādo per signa, staturam personæ, ætatem, faciem, barbam, vestitum, potest designari, tunc non dicitur abesse mandatarius: quia hæsitari haud potest, delictum potuisse ab alio cōmitti, vt quando persona delinquētis omninò est ignota. Ita explanant *Natt.* doctrinam, *Petr. Surdus cit. consil. 40. n. 10. Baiardus ad Clar. mem. qu. 4. num. 6. & quæst. 89. num. 3. in fine, Decian. eodem cap. 33.* necnon *Giurb. in dic. cōs. 97. in fine*, aduertit adamussim *Carthar. dict. decis. 30. in fine*, contra
166 mandantem procedi non posse, nisi constet de mandatario, vt locum habeat, quando persona mandatarij est cognita, secùs si sit incognita, vel si nomēn ignoretur, vt erat in casu illius decisionis, in quò quidem insequendo hominem equester acclamabat, dicens: *dagli, dagli.* Et vnus alius Curiæ ignotus fugientem à fronte inuadens, stricto pugione caput illi fregit, fiditque, ex quo animā miser egit, quo casu non erat incertus mādatarius, vti non erat incertus apud *Nattam*, quem sequitur *Farinac. d. q. num. 9. & 10. Vermigliol. consil. 27. in fin.* quando verò mandatarius omnino incertus est, ita vt homicidium potuisset verisimiliter committi ab alijs, veritate nititur doctrina *Bartoli*, ad punitionē mandantis non posse deueniri, nisi constet de mandatario propter incertitudinē personæ delinquentis. Ex his in M.C.V. cassarū capitaliū insurrexit maxima controuersia, si in illa hypothæsi aderat mādatarius, dū ex processu nō constabat qui fuissēt, qui vulnera intulissēt, ex quibus mortui fuerunt qui à seruo proditore amicabiliter adducti fuerāt: nā, quāuis ab eodē seruo, & alio quem hic hospitio exceperat apud Dominum Mandantem, eumque fratrem appellabat, presumi posset, occisos fuisse, & verisimiliter cum alijs delictum perpetrasse; tamen respectu illius, qui hospitio excepit apud Dominum, deprompta fuit ab eruditissima *Surd.* penu *consil. 40. num. 12.* non contemnenda doctrina: non potuisse, scilicet, dici personam certam mandatarij: quia, potuit occidi à quodam bannito Astensi, qui morabatur apud mandantem: cùm probatio debeat concludere nō per possibile, sed per necesse; licèt in casu excitato in M. C. adessent indicia propter allocutionem secretam ante, & post delictum immediate, quę priùs non intercesserat cum Domino, sed cum seruo. Et quanquam non constaret, seruum armatum incessisse, nec vulnerasse; attamen præsumendum est, arma detulisse: nam occisos deducebat ad verberandum eius inimicum, & amicitiæ causa sub hoc prætextu conduxit ad locum, in quo ictibus scloporum occisi sunt, ac in omnem casum seruum, dicit, esse considerandum tanquam mandatarium, vel vnū ex mandatariis, quos ipse verisimiliter quæsiuit, & sic mandatarium in in illa causa non deficere, ac in hoc autumo, posse dici mediatorem delicti, vel secundum mandantem, iuxta ea, quæ referunt II. CC. penes *Therum dict. sect. 2. compend.* verbo, *mandatarius ad committendum*, & præcipue *Cabal. cit. cas. 241. num. 6.* vbi loquitur de eo, qui mandauit Mæuio, vt Titium occideret, & Mæuius māda-

dauit Martino, vt dictum Titium occideret, & is illum interfecerit: nam nil aliud ex eo resultat, quàm quod ambo mandatores teneantur, & sic reincidimus in eādem difficultatem,
167 quod vterq; dicatur mandans, licèt reuera Mæuius respectu Martini dicatur mandans, sed respectu primi mandantis dicatur mandatarius, ex doctrina *Bartoli in l.1.§.incidit, ff.ad Sen. consf. Turpill.* per illum *textum*, ibi: *Nec interest per se mandauit accusationem, an per alium*, vbi *Bart.* considerat tres personas, quæ puniūtur, scilicet mandantem: illum, per quem factum est mandatum: & mandatariū, & est *text.in l.autem, qui aliter*, §.*final.ff.quod vi, aut clam*, ibi: *Si tibi mādauero, vt opus fieri iuberes, & in ea re mihi parueris, mecum, inquit, non tecū erit actio*, & ibi tenet etiam *Bart.& in l.si is, qui pro emptore, col.penul.versic.praterea, ff.de vsucap. Bald.in leg. vnica, §.non autem, num.18. C.de caduc.tollend. Marsil.singul.181.* cum aliis per *Bertazol. consf.341. num.6.* qui expresse eum vocat mandatariū vtpote vltimum, qui homicidium patrauit.

Sed in eandem relabimur difficultatem, quod non constabat, fuisse datū mandatum seruo ad occidendum, quanuis sit verisimile; sed magis liquebat de proditione, vt vnus ex vulneratis ante mortem declarauit, & eos conduxisse ad locum, & fieri potuisse, vt animum occidendi ei dominus non aperuisset.

Superest ergo, vt videamus, quo medio mandans puniri possit, cùm de mandatariis certis non constat, sed præsumptiue de seruo, & fratre ipsius? & in hoc casu dicendum est, neq; mādatarium debere constare per coniecturas, vt contra mandantem procedi possit, sed debere esse certum, atque debere nominari personam, cum qua delictū est consummatum, ex his quos citat *Giurba mem consf.91.num. 18.& consf.97.n.7.Farinac. post Clar. dict.q.3.num.5. Vermigliol. consf.45. num.2.& consf.61.* singulari doctrina declarat, quando de mandatariis cōstat per indicia, & vlterius cōcurrūt, etiam indicia de mandato sufficere pro citatione, & procedi etiam posse ad sententiam contumacialem eo non comparente; sed dictam praxim non posse extendi existente mandatario in carceribus, nec ad torturam, vt *Bursat.Surd. & Vermigl.* tuentur, & ipse totus con itus *Nacta* fuit pro tortura inferenda, non autem pro pœna ordinaria, quæ nunquam absq; certitudine personæ mandatarij poteſt inferri, quāuis eius nomen ignotum sit.

Hāc autē traditionē, quæ ex consuetudine, & praxi Status Mediolanensis deducitur, distinguentē inter præsentes carceribus detentos, & absentes citandos, dicit *Bursat.consf.146. n.10. & 11.* nō fuisse extendendam ad eius patriam, quia esset contra mentem iuris, quod eò fortiùs procederet, si admitteremus corpus delicti deficere respectu mandantis, deficiente certo mandatario, vt dictum est: quia vbi corpus delicti abest, neque contra præsentem, neque contra absentem procedi potest in contumaciam. nam non est semper, & omninò certum in iure, mandatario deficiente, siue incerto, deficere corpus delicti respectu mandantis.

Sunt aliqua delicta, in quibus contra mandantem proceditur absque mādatario, vbi solum mandatum esset punibile, vt apud *Bossium, Clarum*, & alios ex DD. superiùs adductis, ac obseruat *Petr.Canton.de homicidijs excusandis, alleg.1.post Carpan. tom. 3. ad statuta Mediolani*, ad quos auidū lectorē relegamus. Vel quando vnico, & simultaneo processu proceditur contra principalem delinquentem, auxiliatorem, & mandantem: nam tunc non est necesse, vt priùs constet de principali, siue de mandatario: quia insimul procedi po-

Dddd teſt;

test; vel quando non est dispar pœna, sed eadem; vel quando non criminaliter, sed ciuiliter agitur: quia satis est, delictum commissum esse, quæ omnia discutit *Bossius tit. de delicto à nu. 41. ad* 48. Vel vbi, & quando punitur mandator, etiam si mandatarius ignoretur, existente tamen delicto, vt apud *Decian. dict. cap. 33. num. 2. lib. 9. & quæst. 89. & 90.* Vel in terminis cõsuetudinis Mediolanensis, & Status Ecclesiastici, de quibus *Clarus, Farin. & Vermigliol. indicatis in locis.*

Insuper quia in illo casu corpus delicti non oriebatur ex persona mandatarij, sed ex qualitate delicti dicti mandatarij, quæ cõstare debet; & hæc cognitio supplet locum cognitionis in genere, seu probationis delicti in genere, & non cognitio personæ, seu nominis illius; vel oritur ex qualitate verborum, quibus mandatum inducitur, siue causatur. Et quod docuit magnus in praxi *Muscatell. loc. cit. num. 22. & 28.* qui præ cæteris, ni fallor, articulum principalem à *num.* 17. exactiùs enodat. Itẽ dicitur, constare de corpore delicti contra mandantem ex tractatu ad occidendum, *Vermigl. cons. 31. num. 2. cons. 70. num. 2. & consil. 83. num. 1.*

Ampliùs considerandum est, quod, licèt seruus sit mandatarius præsumptus respectu homicidij, quia potuit esse ad verberandum, & Dominus alijs mandatariis homicidium commiserit; attamen quia commissionem, & mandatum seruus suscepit, etsi ad verberandum; tenetur tamen de homicidio sequuto in exequutione eius mandati, quod clare docuit *Bald. in leg. cùm mandati in fin. C. mandati, & in leg. non ideo minus, num. 29. de accusationib. Gramm. consil. 20. num. 1. Menoch. de arbitr. centur. 4. casu 352. nu. 2. Clar. in §. fin. quæst. 89. n. 5. Carthar. decis. 19. num. 22. & dec. 30. n. 2. & 33.* qui vtitur verbo *ad frisandum, Reg. Rouit. in pragm. 2. num. 70. de abolitionib. Vermigliol. cons. 14. & 16. Giurb. cons. crimin. 46. ex nu. 2. ac Auus meus ad Gramm. decis. 37. num. 3.* maxime quia dominus, qui eum recepit in domum, & in eandem Ecclesiam post homicidium, facit, vt arguatur, mandatum ei dedisse ad occidẽdum, post *Menoch. lib. 1. quæst. 83. num. 108. Anton. de Ballis lib. 1. de indicijs, qu. 14. num. 14.* Adde, quod mandatarium ad assistendum in homicidio, & mandatarium ad occidendum, omnes dicũtur mãdatarii respectu mandantis, quicquid sit respectu pœnæ inter ipsos mandatarios, vt in termin[is] statuti Mediolanensis voluit *Alba cons. 30. & Petrus Cantonius vbi supra, nu. 10.* sed seruus in illa thesi, si non fuit mandatarius certus ad occidendum, fuit mandatarius certus ad assistendum in homicidio, & vt illud executioni mandaretur curandum, quod respectu mandantis idem est.

Et tandem praxis illa Mediolanensis nõ nascitur ex statuto, sed ex consuetudine iudicandi, & dicit *Farinac.* expulso *Bursato*, vbique seruandam esse; & communẽ opinionem contrariã reiiciendam, & seruari etiam in toto Statu Ecclesiastico; in quo, licèt non procedatur ex indiciis contra mandantes præsentes, & carceratos, quãdo plene non constat de mandatario, sed præsumptiue; proceditur tamen contra mandantes contumaces: secus enim delicta remanerent impunita, ex *Baiard. ad Clarum* referẽte seruari etiã in Regno Neapolitano, seque vidisse in praxim deductam sex annis ipsis, quibus in Aquilæ Prouinciæ statu Ducis Parmensis moderatus est.

Nec possumus negare ita adhuc in more positum esse, quando adsunt probationes, confessio, vel indicia contra mandantem, & delictum commissum fuit, non quidem quoad sententiam, & pœnam spectat ordinariam contra præsentem, sed ad citationem, & tandem ad pœnã contumaciæ cõtra absentem.

Quin

Quin in propoſita theſi aderat cauſa pro delicto, imo vrgens cauſa;erat cōfeſſio extraiudicialis ipſius mandantis: item confeſſio vnius ex occiſis, qui paulò ante mortem,dixit vxori,& alteri conſanguineæ,talem mandaſſe, vt ipſi interficerentur,ac ſeruum proditionem commiſiſſe;aderat fuga, & refugiatio mandantis, ac ſerui in eadē Eccleſia,& plura alia indicia, quæ confeſſiones prædictas reddebāt non ſolùm veriſimiles, ſed veras; quamobrem autumo praxim *Farinacci*, ac *Vermiglioli* bene ſeruari poſſe in cōtumaciam.

An autem locum habeat pœna mortis in
exercente alchimiam? reſpondeo ne-
168 gatiuè;ſed ex *prag.2.§.17.eod.tit.de
monet.* imminet alchimiam exercenti
doloſe, & ad decipiendos homines,
pœna annorum quinque ad triremes,
ſi ignobilis:totidē relegationis,ſi nobilis;prout pluries ſeruauimus in M.C.de quo alchimię vſu latè loquūtur *Marchiſell.q.56. Martin.del Rio diſquiſ.magic.lib.1. cap.5.quæſt.2.ſect 1.*

Vt autem huius artis, & eam exercen-
tium aliqualis tradatur notitia iudi-
169 cibus ius dicturis:præmitto,alchi-
miā deſcendere à verbo Græco ἅλς,
& χυμεύειν, quod ſalis fuſionē denotat. Putant .n. Alchimiſtæ,quod ſicuti natura dedit ſemen vnicuique rei pro conſeruatione eius ſpeciei, puta homini,vt hominem generet, brutis vt bruta ſuæ ſpeciei:cuique plantæ ſemen adhuc,vt prolificet; ſic etiā dedit ſemina lapidibus,metalliſque, vt lapides, & metalla progignant. Quamobrem pollicentur, ſe ſemen hoc in argento inuenturos, atque in auro, quod per ipſos *Lapis Philoſophorum* vocatur:cuius ſeminis inuenti in auro, ſi exiguiſſimum fragmentum proijciatur in Mercuriū,(ſic vocant Argentum viuum), poſſe illud (aiunt)in aurum vertere,etiam ſi totum, quà patet æquor, eſſet argentum viuum, vt cecinit Poeta ille:

Ipſius vt tenui proiecta parte per vndas
Aequoris: argentum ſi viuum tunc foret æquor,
Omne per immenſum verti mare poſſet in aurum.

Opus autem hoc,lapidem Philoſophorum inueniendi, veteribus Philoſophis, vel penitus incognitum fuit, vel viſum inutile, & non profecturū. Quod deridet etiam Poeta ille.

Impleat vt loculos fuluo cenerarius auro
Cyclops, incenſas igne retorret opes.
Et plumbum, & ſtannum, & argentum fingit in aurum:
Ex igne hoc tādem nil,niſi fumus,abit.

Si enim lapis hic Philoſophorum poſſet inueniri,profectò fuiſſet adinuentus per tot ſecula, ex quibus aurum cœpit ęſtimari: & mirū eſſet,quod inueniantur adhuc plumbi,ferri,ærisq; laminę;cur enim has non verterunt, qui eo lapide potiti ſunt,in aurum? aut cur aurum in dies ſingulos deficere nobis videtur; quod deberet, ſi lapis hic adeſſet, non modò creſcere in immenſum: verùm minui etiam æſtimatione ob copiam?

Vanum eſſe hunc laborem, duxit Dio-
cletianus Imperator; quapropter iuſ-
170 ſit, vt libri hac de re tractātes,qui-
bus vtebantur Aegyptij plùs nimio
curioſi,traderentur flammis,vtpote qui in ijs oleum perderent,& operā; ad parandum enim aurum induſtria, laboribus,ac vultus ſudore opus eſt non quidem ollis,calido cinere, tumidis follibus, ac luculētis caminis, vt ad rem ait Poeta quidam:

Hordea cui cordi,demū ſerit hordea,ne tu
Nūc aliūde pares auri primordia,in auro
Semina ſūt auri;quāuis abſtruſa recōdant
Longiùs,& multo nobis quærenda labore.

Et innuit feſtiue alumnus noſter Marinus in ſua Itala Poeſi.

E tu pur dunque al dolce inganno intento,
Carlo, il biāco metallo in bionde zolle
Cangiar credulo ſperi? e ben che molle
Fermare il moto al fuggitiuo argento?
E temprando il calor tepido, e lento
De la fucina il fomite, che bolle,
Pendi tutto sù l'opra;e folle il Folle

Gonfio di vanità gonfi di vento?
E in schiera vai col volgo auaro, e stolto
Che agguaglia al Sole il foco, e sogna (mille
Magiche fole in mille errori inuolto?
Ah! più che il fumo, al fin da gli occhi stille
Trarratti il duolo, & haurai rosso il (volto
Di vergogna vi è più, che di fauille.

Vm hac tantùm contenti simus probatione: vt liqueat, hanc Alchimistarũ, ferrum, aliaque metalla vertere studentium in verum aurum, artem esse vanitatem; quod qui illam edoceant, atque exerceant: vt plurimũ sint homines pauperrimi, ac sordidissimi; quando, si hanc nossent artem, deberent omnium esse ditissimi.

Nõ desunt tamen probatissimi Authores, qui audacter tueantur, adesse hãc artem transmutandi metalla quæcũque in aurum, licèt perpaucis peruiã.

Eam videtur asserere *Pliu. in histor. natural. lib. 33. cap. 4.* dicens: *Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auri pigmento, quod in Syria foditur auri colore in summa tellure; inuitaueratque Caium Principem auidissimum auri. Quamobrem iussit excoqui magnũ pondus, & plane fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentũ sentiret, illud propter auaritiam expertus quamquam auri pigmenti libra decem, & quatuor permutarentur, nec postea ab vllo tentatum est.*

Cui sanè Caio poterat adaptari illud Marini:

O sacra fame, che con studij tanti
Cerchi, volgendo le fallaci carte,
De l'oro il fonte, e fabbricar per arte
La Pietra Filosofica, ti vanti.
E curua, e china al cauo vetro auanti
Squallida, e magra in solitaria parte
Inciti nel carbon l'aure cosparte
Da le bocche de' mantici soffianti.
Semini in mar le tue speranze, e mieti
Ombre false d'error: ch'altro nõ hanno
Scopo, che nulla, i Chimici secreti.
Di quel vano sudor chiaro è l'inganno,
Ch'altrui pasce di fumo, e poco lieti
Son quegli acquisti, oue il guadagno è (danno.

Istud autem aurum, de quo meminit *Plinius loc.* mox *cit.* dicerem, esse verum aurum fodinæ; quod collectum à tellure minus perfectum, quia illud non ad perfectionem cõcoxerat Sol, adhibita digestione, seu concoctione per ignem, in qua defecerat Sol, aurũ verum euadit.

Relicta igitur hac Philosophis disceptatione; dicam, quod, si aurum alchimicum erit eiusdem ponderis, & perfectionis, ac aurũ obrizum fodinæ, quo vtimur: tunc vendens illud aurum alchimicum, nullis coerceri debebit pœnis: patet ratione, quia neminem decipit; & colligitur ex *D. Thom. quæst. 77. art. 2. in 2. 2.* ibi: *Si per Alchimiam fieret aurum verum, non esset illicitum, ipsum pro vero vendere: quia nihil prohibet artem; vti aliquibus naturalibus causis ad producendũ naturales, & veros effectus.*

Et Alchimiam esse artem nulli obnoxiã, atque adeo iure nõ improbatam, opi-
171 natur *Panorm. c. ex tuarum, extra de sort. Andr. de Isern. in tit. feud. Quæ sit Regalia, Bald. in eod. tit. feud. nu. 5. Io: Andr. in add. ad Specul. in tit. de fals. Fab. de Mont. in tract. de empt. & vendit. quæst. 5. num. 8. Bru. in tract. de augum. & diminut. monet. in 1. præsumpt. nu. 13. & 14. Alber. de Ros. in Diction.* in verb. *Alchimia, & in* verbo *emptio. Guid. Pap. sing. 388. versic. de his, Io. de Plat. in l. 1. c. ad R.C. de arg. pret. lib.* 10. *Hieron. Zannet. in cap. 1. de accusat.*

Hinc si quis, vel vt mirabiles naturæ effectus introspiciat, & quàm verè ars sit imitatrix naturæ, vel etiam ob sui animi recreationem, velit Alchimiæ artem exercere, nullis iuris communis, vel Regni irretiretur pœnis; imo esset commendandus, vt studiosus. Sin autẽ aurum alchimicum erit duntaxat aurum apparens, non verò obrizum, & reale; tunc illud pro auro vendens, falsi pœna plecti debet; ita concludit *Old. cons. 74.*

Idem

Idem dicendum omninò de ijs, qui gēmas falſas componunt;vt ſi ex Chryſtallo adamantem fingerent, pyropū,
172 aut ſmaragdum.Si enim ea componant, ut neminem decipiant : ſed vt ipſi ijs vtantur, vel etiam dent alijs vtenda ſine deceptione,aut falſitate, nullas ſubeunt pœnas. Sin autem, vt vendant, non vt falſos, ſed vt veros adamantes,pyropos,ſmaragdos:& re vera vendiderint,falſi pœnam ex dicta *Pragm*.non euadent.Neapoli,decimo tertio Kalendas Aprilis 1680.

RITVS CCLXXV.

Tem ſeruat ipſa curia, nullum denunciatum componere : niſi pars ſit in concordia cum ea,quę eũ denunciauit, & duobus modis poteſt conſtare curiæ de ipſa concordia, vel quod ipſe denunciator veniat ad Regentē, vel ad quemcunque alium officialem, & dicat:ego nolo iuſtitiā de tali denunciato per me:vbi Curiæ,& vobis placeat; Vel vbi hoc nō fiat per præſentiā denunciantis,ſufficit ſi de ipſa pace habita inter denunciatū,& denunciantem,& de renunciatione talis denunciantis reſeruato beneplacito Curiæ,conſtet Curiæ per publicū inſtrumentū dictæ Curiæ præſentatū,quod remanet apud acta dictæ Curiæ.Semper hoc conſtito dictę Curię,per vnū de iſtis duobus modis,ſi denunciatus vult componere cum dicta Curia in caſibus tantummodo à iure permiſſis, fit compoſitio, & ipſe denunciatus admittitur ad compoſitionem indiſtincte ſemper in caſibus permiſſis à capitulis, & conſtitutionibus Regni.

SVMMARIVM.

1 *Remiſſio partis anteire debet compoſitionem.*

2 *Ritus vnà ſimul euulgati fuere.*

3 *Clauſula* ſaluo iure partis *quid operetur?*

4 *Item illa* ſalua gradus prerogatiua,*& ſimilia.*

5 *Quæ ſint perſona retinentes ius remittendi,lucida methodo recenſetur.*

6 *Nonnulla de remiſſione,eiuſque modo, ac validitate traduntur.*

7 *Gratia conceſſa (vt ſolent ſapè Proreges) dummodo infra ſex menſium ſpatium partis remiſſionem Reus procuret,quibus elapſis illa non gaudeat; an ſi pars offenſa declarauerit, ſe nunquam remiſſionem conceſſuram, ſit illico ad condemnationem proſiliendum,vel terminus elargiti temporis expectandus?*

8 *An validum ſit pactum,ne quis in aliquam Ciuitatem(quod ſapè ſit in remiſſionibus)ingredi poſſit, & elapſo tempore valeat quis recedere abſque licentia, ac de cadauere reperto in loco prohibito.*

9 *Nomen*,cōpoſitio,*accipitur pro conuētione à Reo facta cum Præſide ob crimen.*

10 *Caſus, in quibus compoſitio fieri poſſit iure communi,& Regni,tanguntur.*

11 *Cōpoſitio, & pecunia illius cauſa perſoluta ſubintrat in locum pœna legalis,& cum delicto æquari debet.*

12 *Solius Principis eſt,pœnam ordinariā auferre, ſeu commutare.*

13 *Compoſitio num licitè fiat,adhuc probato plenè delicto?*

14 *Quæ ſit differentia inter compoſitionem, & tranſactionem?*

15 *Licitū ſit nè Iudicibus facere compoſitionem,vel duntaxat Principi,tum communi, tum Regni attento iure?*

16 *Admiſſus ad compoſitionem rurſus moleſtari an poſſit?*

17 *Quid nouis ſuperuenientibus indicijs?*

18 *Petens compoſitionem,vel remiſſionē, dicatur ne fateri delictum?*

19 *In-*

49 *In-*

47 *Iudices inferiores nonnisi à loco, in quo eorum extēditur iurisdictio, exilium imponunt.*

48 *Possunt tamen nostrates exilio multare etiam à Ciuitate Neapolis, & à locis vbi Prorex residet.*

49 *Pœna à iure composita succedit, vt etiā si Iudex non dixisset, intelligatur, & alia ad hypothesim.*

50 *Vnde descendat dispositio illa, quod relegatio à loco delicti, qui non patria sit, intelligatur etiam à patria, & nōnulla de patria amore, & acerbitate illam deserendi.*

51 *Exulatus à patria an toto eius territorio exultatus censeatur?*

52 *Examinantur decisiones apud* Gizzarell. Rouit. *& aliorum in locis indicatis effata, ac distinctiones.*

53 *Accedens ad locum interdictum in die Paschatis pro adimplendo præcepto, an in pœnam exilij incidat?*

54 *Quid si per transitum? & multa de transitu.*

55 *Prohibitio habitandi, & prohibtio accedendi ad aliquem locum differunt.*

56 *Pernoctatio non est concedenda.*

57 *Quomodo probetur, quod animus fuerit transeundi?*

58 *Guidati, seu exulati ab aliquo loco an ad mare illi adiacens accedere valeant?*

59 *Appellatione territorij, & mundi an veniat mare, & sit de territorio, seu districtu illius loci, cui adiacet?*

60 *Concesso fendo an veniat situs, & mare?*

61 *Ad libellam reuocatur Dominic. in loco indicato effatum non esse idem territorium, cum districtu in materia odiosa, & pœnali, proindeq; bannitum de territorio non esse bannitum de mare, & contrarium sectantes recensentur.*

62 *Maritimum territorium domino spectans, cuius territorio adiacet, ad quantum spatium se extendat?*

63 *Cuius sit iurisdictio in mare, & quādo, & quibus competat remissio delinquentium in illo?*

64 *Quid si exulatus, vel guidatus moratus fuerit in Ecclesia, an scilicet fines exilij fregerit, & guidatici cōditionem non seruauerit?*

65 *Ecclesia dicatur ne de territorio inquisiti?*

66 *Scriptura à Ciuitate Beneuentana trasmissa ad huius Ciuitatis Tribunalia recipi absque licentia Regiorū officialium, ad quos spectat, an possit?*

HViusce *Ritus* verba, necnon *Rituum* 272.ac 273.remissionem partis anteire debere compositionem, statuunt; *Ritus* autem 274.
1 verba permittunt compositionē cum clausula *saluo iure partis*: Cuius autē *rit*.274. consuetudinem aboluisse, admonet *Caran. in illo Ritu sub n.*1. quem laudat *Tasson.de antefat. vers.* 3.*obs.*1.*n.*5.tanquam abrogatam per hunc *Ritum*, insequitur *de Ponte in tract.de potest.Proreg.tit.*1.§.4.*ex nn.* 7.cuius meminit *Luca ad Franch.dec.* 509.*num.*2. quorum tamen rationē, & consequentiam inde sumptam, nō pauca cum admiratione perlegimus: nam vera tametsi appareat conclusio
2 illa, quod lege posteriori derogatum dicatur anteriori, contrarium statuēti, idque etiam si posterior, haud meminerit antecedentis legis; ea tamen subsistere dicendū omnino est in casu, in quo sermocinatur, legis nempe promulgatæ post alterā, non autem in horum *Rituum* euulgatione, quæ vno, eodemque tempore accidit, manifesteque deducitur ex *ritu primo*, cuius quippe verbis constat *vers. Harum sacrarum nouissimarum Constitutionum* quod edicto nullo tēpore refragabili sanxit, statuit, motuque proprio mandauit Regina Ioanna Secunda de certa eius scientia cum prouisa, matura, & digesta Consilij deliberatione consulta, quod omnes subsequentes *ritus*, & obseruantiæ; in Magnæ & Vicariç Curijs, et qualibet earū de cætero inuiolabiliter obseruētur, irritans omnes, et quos-cum-

cumque alios *Ritus*,& obseruatias in illis hactenus obseruatas; si itaque obseruari mandat cunctos sequentes *ritus*;Ergo vnico contextu, & vnica lege, illos omnes probat, vnaque simul huius *Ritus* 275. ac antecedentis *rit*.274.obseruantias promulgat, nec propterea inter eos ritus præcedentia aliqua,aut posteritas considerari potest, vt potius dicamus,eos omnes esse vnius legis plura, & distincta capita, maxime quod in hanc formam, & ordinem reduxit idem *Carau*. ita quod in multis dissentiat ab antiquo ordine,vt ex illorum lectura, atque horum ab ipso *Carau*. congestorum poterit facilè quisque depromere; Huius postea non abrogatam censeri obseruantiam credimus;quamuis non generatim admittendam opinemur,nè patentem admittamus in eadem lege contradictionem, sed aliquo saltem in casu; eritq; idem, quem metipse *Carauit*. scripsit *ad d.ritum* 272. *versic. vnum tamen,sub.num*.29. cum scilicèt percussus sit persona ignota, aut etiam cognita, sed nescitur qui sit illius consanguineus, idque adeo, vt certo certius sit nunquam superuenturum illius consanguineum, aut saltē iudicetur ferè impossibile; namque posset eo casu admitti Reus ad compositionem adducta cum clausula, *saluo iure partis*, ac præstita cautionē de stando Iuri, quandocumque adueniret aliquis, cui accusandi ius competeret; quo insuper in casu licere compositionem fieri, testatur *Farinac. quæst*.5.*versic. amplia* 3.*sub n*. 12.vel dicamus (& fortasse non erit vanus intellectus) vt prædicta clausula non vtatur noster *ritus* ad insinuandum illam decreto compositionis in sui posse,& consecutiuè liceat componere,adhuc non antea concordata parte, & eius virtute debeat subsequi cōcordia;verū ad ostendendum,non esse concedendam compositionem,non saluo iure Partis, & sic spreta parte, eiusque iuris cum præiudicio, atque ita subintret vulgata regula, vt iura iuribus concilientur, vt etiam diximus in *ritu* 59. Verumtamen adducta clausula *Saluo iure*

3 *partis*, cuius sit virtutis, vide apud *Baldum in l.terminato*, *C.de vsufruct. & litium expens*.vbi præterea, inquit non operari conditionem, si dispositio sit perfecta,quin præseruatiuam, esse, non autem noui iuris inductiuā, affirmat *Crauett cons*.33.*nu*.17.*Martha tract.Clausul.par*.1.*claus*.150.*nu*.1. & tenuit *Rota in vnaStrigoniens.Testam*.12.*&* 19.*Octobris* 1587. *coram Robusterio*, *& in altera Romana Domus* 28.*Iunij* 1602. *coram Pamphilio*.

4 De altera verò cōsimili clausula *Salua gradus prærogatiua*, loquitur idem *Martha claus*.147.necnō *Præsul.Ricc. collect*.1197.alterius verò*Saluis exceptionibus* meminit *Claus*.149. quin,& clausularū: *Saluo iure superflui:saluo iure impertinentium:saluis suprascritis,& infrascriptis*: *saluo iure Primogenituræ:saluo iure quarūcumquePersonarum*, memor est *p*.2.*à claus*.353. vsque,& per totam 357.

Quæ tamen sint eiusmodi Personæ retinentes ius remittendi,longa serie

5 pertractat *Clarus quæst*.58.*à num*.4. *Farin.quæst*.5.13.*&* 14.Nosque extricauimus in *ritu* 272. vbi de remissione sermonē habuimus,præsertim an sufficiat illa defuncti remissio?quā sufficere, nec alterā hęredis requiri, clarissimè ostendunt verba, quibus vtuntur *Ritus* 272. *&* 274. nosterq; presens *Ritus*,quę sunt:*cōcordata parte:saluo iure partis*: *& nisi pars sit in concordia cum ea*,quod iure quoque videtur satis, vt *Alex*.opinatur *in l. postquam liti*, *C. de pact*. atque alij quos recenset, & insequitur *Nellus in suo tract.de bann*.3.*par*.2. *temporis quæst*.41.longe magis vigentibus recensitis verbis nostri *ritus*; quorum intuitu contraria, & cōmuniot collaudata à *Farinac.quæst*.14. *num*. 28. improbata remanet in Regno,seu no-

ſterionribus eiuſdem Regni legibus ſancitum manifeſte conſtat, non ſufficere remiſſionem vulnerati, poſtmodum defuncti, niſi, & aliorum omnium, ad quos ſpectat ius accuſandi, acceſſerit pax, ita ſiquidem loquuntur *Pragm. 6. de compoſ.* & concordat *pragm. 4. ac Reg. Rouit.* multa cumulat *in pragmat. 7.* eiuſdem *tituli*, conferunt tradita à *Plaz. cap. 12. nu. 16. Vulpell. de pac. quæſt. 5. & 22. Viu. deciſ.* 101. & alijs penes *Paſchal. part. 2. cap. 1. num. 122. & 123. P. Ficard. int. commun. opin. lib. 9. tit. de iniur. nu. 115. Bonacoſ. in t. cõm opin. lib. 9. tit. de iniur. num.* 111. Si offenſus ſit Monachus adhuc viuens, an valeat Abbas ſine Monacho remittere? exquirit *Caran. in hoc rit. ex numer.* 27. & reſoluit requiri etiam Religioſi, qui licèt ſit mortuus mundo, iure tamen naturali viuere cenſetur, *Guid. Pap. cõſ. 95. num. 1.* Quod confirmant tradita à *Boſſ. in tract. crim. tit. de pac. nu. 18. Tartagl. citand. nu. 50. Boer. dec. 121. nu. 10. Affl. in cap. 1. §. iniuria, n. 59. de pac. iuram. firm. Petr. à Plaza in epit. delict. cap. 6. n. 18. Seuer. ad Sanfel. dec. 349. l. 3.* & de Clerico *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 1. num. 578. & 582. Mormil. in conſt. varietates, n. 17. Farinac. pract. quæſt. 13. ex num. 15.*

Interfecto verò Monacho habente patrem vel filium ſuſceptum legitimè ante monachatum, vltra remiſſionem ſui Abbatis cum cõſenſu capituli, etiã exquiritur filij, & patris, idem *Caran.* excitat *num.* 34. & inquirunt *Bonacoſ.* memorato *tit. de iniur. nu. 119. Tartagl. in tit. loc. num. 45. Reg. Rouit. in cit. prag. fin. num. 42. Clar. §. fin. q. 58. nu. 25.* diſtinctione vtens, quam à *Boer.* mutuauit *dec. 123. num. 9.* notans *nu.* 25. tutius haberi vtriuſque remiſſionem, in qua Monaſterium præferendum eſſe filio, cre[illegible] *Padill. in d. l. transfigere, à n. 28* [illegible] *faction. Gulielm*[illegible] *Rayuntius*, ve[illegible] 17 [illegible]

regular. quæſt. 24. art. 3. Farinac. de accuſat. quæſt. 13. num. 26. verſ. ſed certe, Sanch. ad præcept. Decal. lib. 6. cap. 12. num. 40. Reg. Tapia in Auth. ingreſſi, cap. 13. num. 26. C. de Sacroſ. Eccleſ. Conſil. Arias de Meſa lib. 3. var. 8. num. 18. Maſtrill. de indult cap. 42. à num. 75. Valeron de tranſact. q. 7. num. 76. & 78. Antun. Portugal de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 18. num. 37.

Modum autem conſtandi de remiſſione partis offenſæ, & differentiam inter remiſſionem, concordiam, & pacem, poſt *Caranit.* in hoc titu ex *num. 1. &*
6 *2.* indicanr *Foller. in prag. fin. num. 6. 7. & 83. de compoſ. Tartagl. ſuper ead. prag. cap. 1. num. 5. Reg. Rouit. in prag. 1. num. 54. & 55. de abolit.* quod eſt *commentarium Foller. ſuper indultu, Catalan. de indult. cap. 22. nu. 161. & cap. 24. num.* 20. & quomodo probetur pax? *Franc. Hercul. in tractat. de caut. de non offend. cap. 9. num. 10. D. Calà de mod. artic. §. 2. Gloſ. vnic. nu. 1193,* & de duplici remiſſione iniuriæ, tacita ſcilicet, & expreſſa, tacitaque qualiter fiat, illaque per diſſimulationem acta, an expenſæ, damna, & intereſſe remiſſa videantur? tangit idem *Car. u. nu. 3. & 4.* Addimus *Foller. de indult.* apud *Reg. Rouit. in prag. 5. nu. 54. de abolit. Angel. Clauaſ. in ſumma,* verbo, *iniuria, in fin. D. Calà cit. §. 2. & Gloſ. unic. num. 1193. Boſſ. tit. de pac. nu. 10. Andr. Gaill. in tract. de arreſt. cap. 14. num. 7. Rouit. in prag. 8. n. 11. de compoſit. Carrab. ſing.* 210. quę verba renuncians exprimere debeat in remiſſione? enarrat *Affl. in cap. 1. in prin. in 1. gloſ. num 8. de pac. iur. firm. verſ. ſint ergo cauti offenſores,* & de clauſula *caſſat, & irritat* ſcribit *Aug. Celſ. in tract. clauſ. Rab. clauſ. teſtamentorum.* Et an ſufficiat facta per procurarorem offenſi? idem *Caran.* notat. *num. 7.* inquirens *nu. 8. in Epiſcopo,* & *Summo Pontifice.* Addimus [illegible] *ller. in pragm.* [illegible] *n. 8.* [illegible] *nus in rit. 203.* [illegible] *5. ſent.* [illegible]

Eeee

cumque alios *Ritus*,& obseruatias in illis hactenus obseruatas; si itaque obseruari mandat cunctos sequentes *ritus*;Ergo vnico contextu, & vnica lege, illos omnes probat, vnaque simul huius *Ritus* 275. ac antecedentis *rit*.274.obseruantias promulgat, nec propterea inter eos ritus præcedentia aliqua,aut posteritas considerari potest, vt potius dicamus,eos omnes esse vnius legis plura, & distincta capita, maxime quod in hanc formam, & ordinem reduxit idem *Carau*. ita quod in multis dissentiat ab antiquo ordine,vt ex illorum lectura, atque horum ab ipso *Carau*. congestorum poterit facilè quisque depromere; Huius postea non abrogatam censeri obseruantiam credimus;quamuis non generatim admittendam opinemur, nè patentem admittamus in eadem lege contradictionem, sed aliquo saltem in casu; eritq; idem, quem metipse *Carauit*. scripsit *ad d.ritum* 272. *versic. vnum tamen,sub.num*.29. cum scilicèt percussus sit persona ignota, aut etiam cognita, sed nescitur qui sit illius consanguineus, idque adeo, vt certo certius sit nunquam superuenturum illius consanguineum, aut saltē iudicetur ferè impossibile; namque posset eo casu admitti Reus ad compositionem adducta cum clausula, *saluo iure partis*, ac præstita cautionē de stando Iuri, quandocumque adueniret aliquis, cui accusandi ius competeret; quo insuper in casu licere compositionem fieri, testatur *Farinac. quæst*.5.*versic. amplia* 3.*sub n*. 12.vel dicamus (& fortasse non erit vanus intellectus) vt prædicta clausula non vtatur noster *ritus* ad insinuandum illam decreto compositionis in sui posse,& conseeutiuè liceat componere,adhuc non antea concordata parte, & eius virtute debeat subsequi cōcordia;verū ad ostendendum,non esse concedendam compositionem,non saluo iure Partis, & sic spreta parte, eiusque iuris cum præiudicio, atque ita subintret vulgata regula, vt iura iuribus concilientur, vt etiam diximus in *ritu* 59. Verumtamen adducta clausula *Saluo iure*

3 *partis*, cuius sit virtutis, vide apud *Baldum in l.terminato*, *C.de vsufruct. & litium expens*.vbi præterea, inquit non operari conditionem, si dispositio sit perfecta,quin præseruatiuam, esse, non autem noui iuris inductiuā, affirmat *Crauett cons*.33.*nu*.17.*Martha tract.Clausf.par*.1.*clauf*.150.*nu*.1. & tenuit *Rota in vnaStrigoniensf.Testam*.12.*&* 19. *Octobris* 1587. *coram Robusterio*, *& in altera Romana Domus* 28.*Iunij* 1602. *coram Pamphilio*.

4 De altera verò cōsimili clausula *Salua gradus prærogatiua*, loquitur idem *Martha clauf*.147.necnō *Præsul.Ricc. collect*.1197.alterius verò*Saluis exceptionibus* meminit *Clauf*.149. quin,& clausularū: *Saluo iure superflui:saluo iure impertinentium:saluis suprascritis,& infrascriptis*: *saluo iure Primogenituræ:saluo iure quarūcumquePersonarum*, memor est *p*.2.*à clauf*.353. vsque,& per totam 357.

Quæ tamen sint eiusmodi Personæ retinentes ius remittendi,longa serie

5 pertractat *Clarus quæst*.58. *à num*. 4. *Farin.quæst*.5.13.*&* 14.Nosque extricauimus in *ritu* 272. vbi de remissione sermonē habuimus,præsertim an sufficiat illa defuncti remissio?quā sufficere, nec alterā hęredis requiri, clarissimè ostendunt verba, quibus vtuntur *Ritus* 272. *&* 274. nosterq; presens *Ritus*,quę sunt:*cōcordata parte:saluo iure partis*: *& nisi pars sit in concordia cum ea*,quod iure quoque videtur satis, vt *Alex*.opinatur *in l. postquam liti*, *C. de pact*. atque alij quos recenset, & insequitur *Nellus in suo tract.de bann*.3.*par*.2. *temporis quæst*.41.longe magis vigentibus recensitis verbis nostri *ritus*; quorum intuitu contraria, & cōmunior collaudata *à Farinac.quæst*.14. *num*. 28. improbata remanet in Regno,seu poste-

sterionribus eiusdem Regni legibus sancitum manifeste constat, non sufficere remissionem vulnerati, postmodum defuncti, nisi, & aliorum omnium, ad quos spectat ius accusandi, accesserit pax, ita siquidem loquuntur *Pragm. 6. de compos.* & concordat *pragm. 4. ac Reg. Rouit.* multa cumulat *in pragmat. 7.* eiusdem *tituli*, conferunt tradita à *Plaz. cap. 12. nu. 16. Vulpell. de pac. quæst. 5. & 22. Vin. decis.* 101. & alijs penes *Paschal. part. 2. cap. 1. num. 122. & 123. P. Ficard. int. commun. opin. lib. 9. tit. de iniur. nu. 115. Bonacos. in t. cõm opin. lib. 9. tit. de iniur. num. 111.* Si offensus sit Monachus adhuc viuens, an valeat Abbas sine Monacho remittere? exquirit *Carau. in hoc rit. ex numer. 27.* & resoluit requiri etiam Religiosi, qui licèt sit mortuus mundo, iure tamen naturali viuere censetur, *Guid. Pap. cõs. 95. num. 1.* Quod confirmant tradita à *Boss. in tract. crim. tit. de pac. nu. 18. Tartagl. cit and. nu. 50. Boer. dec. 121. nu. 10. Affl. in cap. 1. §. iniuria, n. 59. de pac. iuram. firm. Petr. à Plaza in epit. delict. cap. 6. n. 18. Seuer. ad Sanfel. dec. 349. l. 3.* & de Clerico *Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect. 1. num. 578. & 582. Mormil. in consi. varietates, n. 17. Farinac. pract. quæst. 13. ex num. 15.*

Interfecto verò Monacho habente patrem vel filium susceptum legitimè ante monachatum, vltra remissionem sui Abbatis cum cõsensu capituli, etiã exquiritur filij, & patris, idem *Carau.* excitat *num. 34.* & inquirunt *Bonacos.* memorato *tit. de iniur. nu. 119. Tartagl. in cit. loc. num. 45. Reg. Rouit. in cit. prag. fin. num. 42. Clar. §. fin. q. 58. nu. 25.* distinctione vtens, quam à *Boer.* mutuauit *dec. 123. num. 9.* notans *nu. 25.* tutius haberi vtriusque remissionem, in qua Monasterium præferendum esse filio, credunt *Padill. in d. l. transigere, à n. 28. C. de trãsaction. Gulielm. de Benedict. in capit. Raynutius*, verbo *conditio 2. numer. 17. de testam. F. Emman. Roder. 2. tom. regular. quæst. 24. art. 3. Farinac. de accusat. quæst. 13. num. 26. vers. sed certe, Sanch. ad præcept. Decal. lib. 6. cap. 12. num. 40. Reg. Tapia in Auth. ingressi, cap. 13. num. 26. C. de Sacros. Eccles. Consil. Arias de Mesa lib. 3. var. 8. num. 18. Mastrill. de indult cap. 42. à num. 75. Valeron de transact. q. 7. num. 76. & 78. Antun. Portugal de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 18. num. 37.*

Modum autem constandi de remissione partis offensæ, & differentiam inter remissionem, concordiam, & pacem, post *Carauit.* in hoc ritu ex *num. 1. &*
6 *2.* indicant *Foller. in prag. fin. num. 6. 7. & 83. de compos. Tartagl. super ead. prag. cap. 1. num. 5. Reg. Rouit. in prag. 1. num. 54. & 55. de abolit.* quod est *commentarium Foller. super indultu, Catalan. de indult. cap. 22. nu. 161. & cap. 24. num. 20.* & quomodo probetur pax? *Franc. Hercul. in tractat. de caut. de non offend. cap. 9. num. 10. D. Calà de mod. artic. §. 2. Glos. vnic. nu. 1193*, & de duplici remissione iniuriæ, tacita scilicet, & expressa, tacitaque qualiter fiat, illaque per dissimulationem acta, an expensæ, damna, & interesse remissa videantur? tangit idem *Carau. nu. 3. & 4.* Addimus *Foller. de indult.* apud *Reg. Rouit. in prag. 5. nu. 54. de abolit. Angel. Clauas. in summa*, verbo, *iniuria, in fin. D. Calà cit. §. 2. & Glos. unic. num. 1193. Boss. tit. de pac. nu. 10. Andr. Gaill. in tract. de arrest. cap. 14. num. 7. Rouit. in prag. 8. n. 11. de composit. Carrab. sing. 210.* quę verba renuncians exprimere debeat in remissione? enarrat *Affl. in cap. 1. in prin. in 1. glos. num. 8. de pac. iur. firm. vers. sint ergo cauti offensores*, & de clausula *cassat, & irritat* scribit *Aug. Cels. in tract. claus. Rub. claus. testamentorum.* Et an sufficiat facta per procuratorem offensi? idem *Carau.* notat. *num. 7.* inquirens *nu. 8.* in Episcopo, & Summo Pontifice, Addimus *Foller. in pragm. fin. n. 8.* quem laudauimus *in rit. 202. nu. 5. lib. 2. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 58. num. 27. Bonacos.*

cumque alios *Ritus*,& obseruatias in illis hactenus obseruatas; si itaque obseruari mandat cunctos sequentes *ritus*;Ergo vnico contextu, & vnica lege, illos omnes probat, vnaque simul huius *Ritus* 275. ac antecedentis *rit*.274.obseruantias promulgat, nec propterea inter eos ritus praecedentia aliqua,aut posteritas considerari potest, vt potius dicamus,eos omnes esse vnius legis plura, & distincta capita, maxime quod in hanc formam, & ordinem reduxit idem *Carau.* ita quod in multis dissentiat ab antiquo ordine,vt ex illorum lectura, atque horum ab ipso *Carau.* congestorum poterit facilè quisque depromere; Huius postea non abrogatam censeri obseruantiam credimus;quamuis non generatim admittendam opinemur,nè patentem admittamus in eadem lege contradictionem, sed aliquo saltem in casu; eritq; idem, quem metipse *Carauit.* scripsit *ad d.ritum* 272. *versic. vnum tamen,sub.num.*29. cum scilicèt percussus sit persona ignota, aut etiam cognita, sed nescitur qui sit illius consanguineus, idque adeo, vt certo certius sit nunquam superuenturum illius consanguineum, aut saltè iudicetur ferè impossibile; namque posset eo casu admitti Reus ad compositionem adducta cum clausula, *saluo iure partis*, ac praestita cautionè de stando Iuri, quandocumque adueniret aliquis, cui accusandi ius competeret; quo insuper in casu licere compositionem fieri, testatur *Farinac. quaest.*5.*versic. amplia* 3.*sub n.* 22.vel dicamus (& fortasse non erit vanus intellectus) vt praedicta clausula non vtatur noster *ritus* ad insinuandum illam decreto compositionis in sui posse,& consecutiuè liceat componere,adhuc non antea concordata parte, & eius virtute debeat subsequi cōcordia;verū ad ostendendum,non esse concedendam compositionem,non saluo iure Partis, & sic spreta parte, eiusque iuris cum praeiudicio, atque ita subintret vulgata regula, vt iura iuribus concilientur, vt etiam diximus in *ritu* 59. Verumtamen adducta clausula *Saluo iure*

3 *partis*, cuius sit virtutis, vide apud *Baldum in l.terminato,C.de vsufruct. & litium expens.*vbi praeterea, inquit non operari conditionem, si dispositio sit perfecta,quin praeseruatiuam, esse, non autem noui iuris inductiuā, affirmat *Grauett cons.*33.*nu.*17.*Martha tract.Claus.par.*1.*claus.*150.*nu.*1. & tenuit *Rota in vnaStrigoniens.Testam.*12.*&* 19.*Octobris* 1587. *coram Robusterio*, *& in altera Romana Domus* 28.*Iunij* 1602. *coram Pamphilio.*

4 De altera verò cōsimili clausula *Salua gradus praerogatiua*, loquitur idem *Martha claus.*147.necnō *Praesul.Ricc. collect.*1197.alterius verò*Saluis exceptionibus* meminit *Claus.*149.quin,& clausularū: *Saluo iure superflui:saluo iure impertinentium:saluis suprascriptis,& infrascriptis: saluo iure Primogenitura:saluo iure quarūcumque Personarum*, memor est *p.*2.*à claus.*353. vsque,& per totam 357.

Quae tamen sint eiusmodi Personae retinentes ius remittendi,longa serie

5 pertractat *Clarus quaest.*58. *à num.* 4. *Farin.quaest.*5.13.*&* 14.Nosque extricauimus in *ritu* 272. vbi de remissione sermonē habuimus,praesertim an sufficiat illa defuncti remissio?quā sufficere, nec alterā heredis requiri, clarissimè ostendunt verba, quibus vtuntur *Ritus* 272. *&* 274. nosterq; presens *Ritus*,quę sunt:*cōcordata parte:saluo iure partis*: *& nisi pars sit in concordia cum ea*,quod iure quoque videtur satis, vt *Alex.*opinatur *in l. postquam liti*, *C. de pact.* atque alij quos recenset, & insequitur *Nellus in suo tract.de bann.*3.*par.*2. *temporis quaest.*41.longe magis vigentibus recensitis verbis nostri *ritus*; quorum intuitu contraria, & cōmunior collaudata *à Farinac.quaest.*14. *num.* 28. improbata remanet in Regno,seu poste-

sterionribus eiusdem Regni legibus sancitum manifeste constat, non sufficere remissionem vulnerati, postmodum defuncti, nisi, & aliorum omnium, ad quos spectat ius accusandi, accesserit pax, ita siquidem loquuntur *Pragm. 6. de compos.* & concordat *pragm. 4. ac Reg. Rouit.* multa cumulat *in pragmat.* 7. eiusdem tituli, conferunt tradita à *Plaz. cap. 12. nu. 16. Vulpell. de pac. quæst. 5. & 22. Vin. decis.* 101. & alijs penes *Paschal. part. 2. cap. 1. num. 122. & 123. P. Ficard. int. commun. opin. lib. 9. tit. de iniur. nu. 115. Bonacos. in t. cõm opin. lib. 9. tit. de iniur. num. 111.* Si offensus sit Monachus adhuc viuens, an valeat Abbas sine Monacho remittere? exquirit *Caran. in hoc rit. ex numer.* 27. & resoluit requiri etiam Religiosi, qui licèt sit mortuus mundo, iure tamen naturali viuere censetur, *Guid. Pap. cõs. 95. num.* 1. Quod confirmant tradita à *Boss. in tract. crim. tit. de pac. nu. 18. Tartagl. citand. nu. 50. Boer. dec. 121. nu. 10. Affl. in cap. 1. §. iniuria, n. 59. de pac. iuram. firm. Petr. à Plaza in epit. delict. cap. 6. n. 18. Sener. ad Sanfel. dec. 349. l. 3.* & de Clerico *Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect. 1. num. 578. & 582. Mormil. in const. varietates, n. 17. Farinac. pract. quæst. 13. ex num. 15.*

Interfecto verò Monacho habente patrem vel filium susceptum legitimè ante monachatum, vltra remissionem sui Abbatis cum cõsensu capituli, etiã exquiritur filij, & patris, idem *Caran.* excitat *num.* 34. & inquirunt *Bonacos.* memorato *tit. de iniur. nu. 119. Tartagl. in cit. loc. num. 45. Reg. Rouit. in cit. prag. fin. num. 42. Clar. §. fin. q. 58. nu. 25.* distinctione vtens, quam à *Boer.* mutuauit *dec. 123. num. 9.* notans *nu. 25.* tutius haberi vtriusque remissionem, in qua Monasterium præferendum esse filio, credunt *Padill. in d. l. transigere, à n. 28. C. de trãsaction. Gulielm. de Benedict. in capit. Raynutius,* verbo *conditio 2. numer. 17. de testam. F. Emman. Roder. 2. tom. regular. quæst. 24. art. 3. Farinac. de accusat. quæst. 13. num. 26. vers. sed certe, Sanch. ad præcept. Decal. lib. 6. cap. 12. num. 40. Reg. Tapia in Auth. ingressi, cap. 13. num. 16. C. de Sacros. Eccles. Consil. Arias de Mesa lib. 3. var. 8. num. 18. Mastrill. de indult cap. 42. à num. 75. Valeron de transact. q. 7. num. 76. & 78. Antun. Portugal de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 18. num. 37.*

Modum autem constandi de remissione partis offensæ, & differentiam inter remissionem, concordiam, & pacem, post *Carauit.* in hoc ritu ex *num. 1. &*
6 *2.* indicant *Foller. in prag. fin. num. 6. 7. & 83. de compos. Tartagl. super ead. prag. cap. 1. num. 5. Reg. Rouit. in prag. 1. num. 54. & 55. de abolit.* quod est *commentarium Foller. super indultu, Catalan. de indult. cap. 22. nu. 161. & cap. 24. num.* 20. & quomodo probetur pax? *Franc. Hercul. in tractat. de caut. de non offend. cap. 9. num. 10. D. Calà de mod. artic. §. 2. Glos. vnic. nu. 1193.* & de duplici remissione iniuriæ, tacita scilicet, & expressa, tacitaque qualiter fiat, illaque per dissimulationem acta, an expensæ, damna, & interesse remissa videantur? tangit idem *Caran. nu. 3. & 4.* Addimus *Foller. de indult.* apud *Reg. Rouit. in prag. 5. nu. 54. de abolit. Angel. Clauas. in summa,* verbo, *iniuria, in fin. D. Calà cit. §. 2. & Glos. vnic. num. 1193. Boss. tit. de pac. nu. 10. Andr. Gaill. in tract. de arrest. cap. 14. num. 7. Rouit. in prag. 8. n. 11. de composit. Carrab. sing.* 210. quę verba renuncians exprimere debeat in remissione? enarrat *Affl. in cap. 1. in prin. in 1. glos. num 8. de pac. iur. firm. vers. sint ergo cauti offensores,* & de clausula *cassat, & irritat* scribit *Aug. Cels. in tract. claus. Rub. claus. testamentorum.* Et an sufficiat facta per procuratorem offensi? idem *Caran.* notat. *num.* 7. inquirens *nu.* 8. in Episcopo, & Summo Pontifice, Addimus *Foller. in pragm. fin. n.* 8. quem laudauimus *in rit. 202. nu. 5. lib. 2. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 58. num. 27. Bonacos.*

cumque alios *Ritus*,& obseruatias in illis hactenus obseruatas; si itaque obseruari mandat cunctos sequentes *ritus*;Ergo vnico contextu, & vnica lege, illos omnes probat, vnaque simul huius *Ritus* 275. ac antecedentis *rit*.274.obseruantias promulgat, nec propterea inter eos ritus præcedentia aliqua,aut posteritas considerari potest, vt potius dicamus,eos omnes esse vnius legis plura, & distincta capita, maxime quod in hanc formam, & ordinem reduxir idem *Carau*. ita quod in multis dissentiat ab antiquo ordine,vt ex illorum lectura, atque horum ab ipso *Carau*. congestorum poterit facilè quisque depromere; Huius postea non abrogatam censeri obseruantiam credimus;quamuis non generatim admittendam opinemur, nè patentem admittamus in eadem lege contradictionem, sed aliquo saltem in casu; eritq; idem, quem metipse *Carauit*. scripsit *ad d.ritum* 272. *versic. vnum tamen,sub.num*.29. cum scilicèt percussus sit persona ignota, aut etiam cognita, sed nescitur qui sit illius consanguineus, idque adeo, vt certo certius sit nunquam superuenturum illius consanguineum, aut saltê iudicetur ferè impossibile; namque posset eo casu admitti Reus ad compositionem adducta cum clausula, *saluo iure partis*, ac præstita cautionè de stando Iuri, quandocumque adueniret aliquis, cui accusandi ius competeret; quo insuper in casu licere compositionem fieri, testatur *Farinac. quæst*.5.*versic. amplia* 3.*sub n*. 12.vel dicamus (& fortasse non erit vanus intellectus) vt prædicta clausula non vtatur noster *ritus* ad insinuandum illam decreto compositionis in sui posse,& consecutiuè liceat componere,adhuc non antea concordata parte, & eius virtute debeat subsequi cõcordia;verũ ad ostendendum,non esse concedendam compositionem,non saluo iure Partis, & sic spreta parte, eiusque iuris cum præiudicio, atque ita subintret vulgata regula, vt iura iuribus concilientur, vt etiam diximus in *ritu* 59. Verumtamen adducta clausula *Saluo iure*

3 *partis*, cuius sit virtutis, vide apud *Baldum in l.terminato*, *C.de vsufruct. & litium expens*.vbi præterea, inquit non operari conditionem, si dispositio sit perfecta,quin præseruatiuam, esse, non autem noui iuris inductiuã, affirmat *Crauett consf*.33.*nu*.17.*Martha tract.Clausf.par*.1.*clausf*.150.*nu*.1. & tenuit *Rota in vnaStrigoniensf.Testam*.12.*&* 19. *Octobris* 1587. *coram Robusterio*, *& in altera Romana Domus* 28.*Iunij* 1602. *coram Pamphilio*.

4 De altera verò cõsimili clausula *Salua gradus prærogatiua*, loquitur idem *Martha clausf*.147.necnõ *Præsul.Ricc. collect*.1197.alterius verò *Saluis exceptionibus* meminit *Clausf*.149. quin,& clausularũ: *Saluo iure superflui:saluo iure impertinentium:saluis suprascriptis,& infrascriptis: saluo iure Primogenituræ:saluo iure quarũcumque Personarum*, memor est *p*.2.*à clausf*.353. vsque,& per totam 357.

Quæ tamen sint eiusmodi Personæ retinentes ius remittendi,longa serie

5 pertractat *Clarus quæst*.58. *à num*. 4. *Farin.quæst*.5.13.*&* 14.Nosque extricauimus in *ritu* 272. vbi de remissione sermonẽ habuimus,præserrim an sufficiat illa defuncti remissio?quã sufficere, nec alterã heredis requiri, clarissimè ostendunt verba, quibus vtuntur *Ritus* 272. *&* 274. nosterq; presens *Ritus*,quę sunt:*cõcordata parte:saluo iure partis*: *& nisi pars sit in concordia cum ea*,quod iure quoque videtur satis, vt *Alex*.opinatur *in l. postquam liti*, *C. de pact*. atque alij quos recenset, & insequitur *Nellus in suo tract.de bann*.3.*par*.2. *temporis quæst*.41.longe magis vigentibus recensitis verbis nostri *ritus*; quorum intuitu contraria, & cõmunior collandata *à Farinac.quæst*.14. *num*. 28. improbata remanet in Regno,seu poste-

ste-

ſterionribus eiuſdem Regni legibus ſancitum manifeſte conſtat,non ſufficere remiſſionem vulnerati, poſtmodum defuncti, niſi, & aliorum omnium, ad quos ſpectat ius accuſandi,acceſſerit pax,ira ſiquidem loquuntur *Pragm. 6.de compoſ.* & concordat *pragm.4.ac Reg. Rouit.* multa cumulat *in pragmat.*7.eiuſdem *tituli,* conferunt tradita à *Plaz. cap.12.nu. 16.Vulpell.de pac.quaſt.5.& 22.Vin. deciſ.*101.& alijs penes *Paſchal.part. 2.cap.1. num.122.& 123. P. Ficard. int.commun.opin.lib.9.tit.de iniur.nu. 115.Bonacoſ.in t.cõm opin.lib.9.tit.de iniur.num.*111.Si offenſus ſit Monachus adhuc viuens,an valeat Abbas ſine Monacho remittere?exquirit*Caran.in hoc rit.ex numer.*27. & reſoluit requiri etiam Religioſi, qui licèt ſit mortuus mundo, iure ramen naturali viuere cenſetur,*Guid.Pap.cõſ. 95.num.* 1.Quod confirmant tradita à *Boſſ.in tract.crim.tit.de pac.nu.* 18. *Tartagl.cit and.nu.*50. *Boer. dec.* 121. *nu.*10.*Affl.in cap.*1.*§.iniuria,n.*59.*de pac. iuram.firm. Petr.à Plaza in epit. delict.cap.6.n.*18.*Seuer.ad Sanfel.dec.* 349.*l.*3.& de Clerico *Carol.deGraſſ. de effect.Cleric.effect.* 1.*num.*578. & 582.*Mormil.in conſt.varietates,n.*17. *Farinac.pract.quaſt.*13.*ex num.*15.

Interfecto verò Monacho habente patrem vel filium ſuſceptum legitime ante monachatum,vltra remiſſionem ſui Abbatis cum cõſenſu capituli,etiã exquiritur filij, & patris, idem *Caran.*excitat *num.*34.& inquirunt *Bonacoſ.*memorato *tit. de iniur.nu.*119. *Tartagl.in cit.loc.num.*45.*Reg.Rouit. in cit. prag.fin. num.*42.*Clar. §.fin.q.* 58.*nu.*25.diſtinctione vtens,quam à *Boer.* mutuauit *dec.*123.*num.* 9. notans *nu.* 25. tutius haberi vtriuſque remiſſionem, in qua Monaſterium præferendum eſſe filio, credunt *Padill.in d.l.tranſigere,à n.*28.*C.de trãſaction. Gulielm. de Benedict.in capit. Raynutius,* verbo *conditio* 2. *numer.* 17.*de teſtam. F.Emman.Roder.*2.*tom. regular.quaſt.*24.*art.*3.*Farinac.de accuſat.quaſt.*13.*num.*26. *verſ. ſed certe,Sanch.ad præcept.Decal.lib. 6. cap.* 12.*num.*40.*Reg. Tapia in Auth. ingreſſi, cap.*13.*num.*16.*C.de Sacroſ. Eccleſ. Conſil. Arias de Meſa lib.*3.*var.* 8. *num.*18.*Maſtrill. de indult cap.*42. *à num* 75. *Valeron de tranſact.q.* 7. *num.*76.& 78.*Anton.Portugal de donat.reg part.*2.*lib.*1.*cap.*18. *num.* 37.

Modum autem conſtandi de remiſſione partis offenſæ, & differentiam inter remiſſionem,concordiam,& pacem, poſt *Carauit.*in hoc ritu ex *num.*1.&

6 2. indicant *Foller.in prag. fin.num.*6. 7.& 83.*de compoſ.Tartagl.ſuper ead. prag.cap.*1.*num.*5.*Reg.Rouit. in prag.* 1. *num.* 54. & 55. *de abolit.*quod eſt *commentarium Foller. ſuper indultu, Catalan.de indult.cap.*22. *nu.* 161.& *cap.*24.*num.* 20. & quomodo probetur pax? *Franc. Hercul.in tractat. de caut.de non offend.cap.* 9.*num.* 10. *D. Calà de mod.artic.§.*2.*Gloſ. unic. nu.* 1193.& de duplici remiſſione iniuriæ,tacita ſcilicet,& expreſſa, tacitaque qualiter fiat,illaque per diſſimulationem acta, an expenſæ,damna,& intereſſe remiſſa videantur? tangit idem *Car.u.nu.*3.& 4.Addimus *Foller.de indult.*apud *Reg.Rouit.in prag.* 5.*nu.*54. *de abolit. Angel. Clauaſ. in ſumma,* verbo, *iniuria,in fin.D. Calà cit.§.*2.& *Gloſ.unic.num.* 1193. *Boſſ. tit.de pac.nu.*10.*Andr. Gaill.in tract. de arreſt.cap.*14.*num.*7.*Rouit.in prag.* 8.*n.*11.*de compoſit. Carrab. ting.*210. quę verba renuncians exprimere debeat in remiſſione?enarrat *Affl.in cap.* 1.*in prin.in* 1.*gloſ.num.*8. *de pac. iur. firm.verſ.ſint ergo cauti offenſores,* & de clauſula *caſſat, & irritat* ſcribit *Aug.Celſ.in tract.clauſ.Rub.clauſ. teſtamentorum.*Et an ſufficiat facta per procuratorem offenſi? idem *Caran.* notat.*num.*7.inquirens *nu.*8. in Epiſcopo,& Summo Pontifice,Addimus *Foller.in pragm.fin. n.*8.quem laudauimus *in rit.*102.*nu.*5.*lib.*2.*Iul.Clar. lib.*5.*ſent. §.fin.quaſt.*58.*num.*27.*Bonacoſ.*

cumque alios *Ritus*,& obseruatias in illis hactenus obseruatas; si itaque obseruari mandat cunctos sequentes *ritus*;Ergo vnico contextu, & vnica lege, illos omnes probat, vnaque simul huius *Ritus* 275. ac antecedentis *rit.*274.obseruantias promulgat, nec propterea inter eos ritus præcedentia aliqua,aut posteritas considerari potest, vt potius dicamus,eos omnes esse vnius legis plura, & distincta capita, maxime quod in hanc formam, & ordinem reduxit idem *Carau.* ita quod in multis dissentiat ab antiquo ordine,vt ex illorum lectura, atque horum ab ipso *Carau.* congestorum poterit facilè quisque depromere; Huius postea non abrogatam censeri obseruantiam credimus;quamuis non generatim admittendam opinemur, nè patentem admittamus in eadem lege contradictionem, sed aliquo saltem in casu; eritq; idem, quem metipse *Carauit.* scripsit *ad d.ritum* 272. *versic. vnum tamen,sub.num.*29. cum scilicèt percussus sit persona ignota, aut etiam cognita, sed nescitur qui sit illius consanguineus, idque adeo, vt certo certius sit nunquam superuenturum illius consanguineum, aut saltè iudicetur ferè impossibile; namque posset eo casu admitti Reus ad compositionem adducta cum clausula, *saluo iure partis*, ac præstita cautionè de stando Iuri, quandocumque adueniret aliquis, cui accusandi ius competeret; quo insuper in casu licere compositionem fieri, testatur *Farinac. quæst.*5.*versic. amplia* 3.*sub n.* 12.vel dicamus (& fortasse non erit vanus intellectus) vt prædicta clausula non vtatur noster *ritus* ad insinuandum illam decreto compositionis in sui posse,& consecutiuè liceat componere,adhuc non antea concordata parte, & eius virtute debeat subsequi cōcordia;verū ad ostendendum,non esse concedendam compositionem,non saluo iure Partis, & sic spreta parte, eiusque iutis cum præiudicio, atque ita subintret vulgata regula, vt iura iuribus concilientur, vt etiam diximus in *ritu* 59. Verumtamen adducta clausula *Saluo iure*

3 *partis*, cuius sit virtutis, vide apud *Baldum in l.terminato,*|*C.de vsufruct.* *& litium expens.*vbi præterea, inquit non operari conditionem, si dispositio sit perfecta,quin præseruatiuam, esse, non autem noui iuris inductiuā, affirmat *Crauett cons.*33.*nu.*17.*Martha tract.Claus.par.*1.*claus.*150.*nu.*1. & tenuit *Rota in vnaStrigonien.Test.*12.*&* 19.*Octobris* 1587. *coram Robusterio*, *& in altera Romana Domus* 28.*Iunij* 1602. *coram Pamphilio.*

4 De altera verò cōsimili clausula *Salua gradus prærogatiua*, loquitur idem *Martha claus.*147.necnō *Præsul.Ricc. collect.*1197.alterius verò*Saluis exceptionibus* meminit *Claus.*149. quin,& clausularū: *Saluo iure superflui:saluo iure impertinentium:saluis suprascritis,& infrascriptis: saluo iure Primogenituræ: saluo iure quarūcumque Personarum*, memor est *p.*2.*à claus.*353. vsque,& per totam 357.

Quæ tamen sint eiusmodi Personæ retinentes ius remittendi,longa serie

5 pertractat *Clarus quæst.*58.*à num.* 4. *Farin.quæst.*5.13.*&* 14.Nosque exticauimus in *ritu* 272. vbi de remissione sermonē habuimus,præsertim an sufficiat illa defuncti remissio?quā sufficere, nec alterā hęredis requiri, clarissimè ostendunt verba, quibus vtuntur *Ritus* 272. *&* 274. nosterq; presens *Ritus*,quę sunt:*cōcordata parte:saluo iure partis*: *& nisi pars sit in concordia cum ea*,quod iure quoque videtur satis, vt *Alex.*opinatur *in l. postquam liti*, *C. de pact.* atque alij quos recenset, & insequitur *Nellus in suo tract.de bann.*3.*par.*2. *temporis quæst.*41.longe magis vigentibus recensitis verbis nostri *ritus*;quorum intuitu contraria, & cōmunior collaudata *à Farinac.quæst.*14. *num.* 28. improbata remanet in Regno,seu poste-

ſterionribus eiuſdem Regni legibus ſancitum manifeſte conſtat, non ſufficere remiſſionem vulnerati, poſtmodum defuncti, niſi, & aliorum omnium, ad quos ſpectat ius accuſandi, acceſſerit pax, ita ſiquidem loquuntur *Pragm. 6. de compoſ.* & concordat *pragm. 4. ac Reg. Rouit.* multa cumulat *in pragmat. 7.* eiuſdem *tituli*, conferunt tradita à *Plaz. cap. 12. nu. 16. Vulpell. de pac. quaeſt. 5. & 22. Vin. decif.* 101. & alijs penes *Paſchal. part. 2. cap. 1. num. 122. & 123. P. Ficard. int. commun. opin. lib. 9. tit. de iniur. nu. 115. Bonacoſ. in t. cõm opin. lib. 9. tit. de iniur. num. 111.* Si offenſus ſit Monachus adhuc viuens, an valeat Abbas ſine Monacho remittere? exquirit *Caran. in hoc rit. ex numer. 27.* & reſoluit requiri etiam Religioſi, qui licèt ſit mortuus mundo, iure tamen naturali viuere cenſetur, *Guid. Pap. cõſ. 95. num. 1.* Quod confirmanr tradita à *Boſſ. in tract. crim. tit. de pac. nu. 18. Tartagl. citand. nu. 50. Boer. dec. 121. nu. 10. Affl. in cap. 1. § iniuria, n. 59. de pac. iuram. firm. Petr. à Plaza in epit. delict. cap. 6. n. 18. Sener. ad Sanfel. dec. 349. l. 3.* & de Clerico *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 1. num. 578. & 582. Mormil. in conſt. varietates, n. 17. Farinac. pract. quaeſt. 13. ex num. 15.*

Interfecto verò Monacho habente patrem vel filium ſuſceptum legitimè ante monachatum, vltra remiſſionem ſui Abbatis cum cõſenſu capituli, etiã exquiritur filij, & patris, idem *Caran.* excitat *num. 34.* & inquirunt *Bonacoſ.* memorato *tit. de iniur. nu. 119. Tartagl. in cit. loc. num. 45. Reg. Rouit. in cit. prag. fin. num. 42. Clar. §. fin. q. 58. nu. 25.* diſtinctione vtens, quam à *Boer.* mutuauit *dec. 123. num. 9.* notans *nu. 25.* tutius haberi vtriuſque remiſſionem, in qua Monaſterium præferendum eſſe filio, credunt *Padill. in d. l. tranſigere, à n. 28. C. de trãſaction. Gulielm. de Benedict. in capit. Raynutius*, verbo *conditio 2. numer. 17. de teſtam. F. Emman. Roder. 2. tom. regular. quaeſt. 24. art. 3. Farinac. de accuſat. quaeſt. 13. num. 26. verſ. ſed certe, Sanch. ad pracept. Decal. lib. 6. cap. 12. num. 40. Reg. Tapia in Auth. ingreſſi, cap. 13. num. 26. C. de Sacroſ. Eccleſ. Conſil. Arias de Meſa lib. 3. var. 8. num. 18. Maſtrill. de indult cap. 42. à num. 75. Valeron de tranſact. q. 7. num. 76. & 78. Antun. Portugal de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 18. num. 37.*

Modum autem conſtandi de remiſſione partis offenſæ, & differentiam inter remiſſionem, concordiam, & pacem, poſt *Caranit.* in hoc ritu ex *num. 1. &*
6 2. indicant *Foller. in prag. fin. num. 6. 7. & 83. de compoſ. Tartagl. ſuper ead. prag. cap. 1. num. 5. Reg. Rouit. in prag. 1. num. 54. & 55. de abolit.* quod eſt *commentarium Foller. ſuper indultu, Catalan. de indult. cap. 22. nu. 161. & cap. 24. num. 20.* & quomodo probetur pax? *Franc. Hercul. in tractat. de caut. de non offend. cap. 9. num. 10. D. Calà de mod. artic. §. 2. Gloſ. vnic. nu. 1193*, & de duplici remiſſione iniuriæ, tacita ſcilicet, & expreſſa, tacitaque qualiter fiat, illaque per diſſimulationem acta, an expenſæ, damna, & intereſſe remiſſa videantur? tangit idem *Car. su. nu. 3. & 4.* Addimus *Foller. de indult.* apud *Reg. Rouit. in prag. 5. nu. 54. de abolit. Angel. Clauaſ. in ſumma*, verbo, *iniuria, in fin. D. Calà cit. §. 2. & Gloſ. vnic. num. 1193. Boſſ. tit. de pac. nu. 10. Andr. Gaill. in tract. de arreſt. cap. 14. num. 7. Rouit. in prag. 8. n. 11. de compoſit. Carrab. ſing. 210.* quę verba renuncians exprimere debeat in remiſſione? enarrat *Affl. in cap. 1. in prin. in 1. gloſ. num 8. de pac. iur. firm. verſ. ſint ergo cauti offenſores*, & de clauſula *caſſat, & irritat* ſcribit *Aug. Celſ. in tract. clauſ. Rub. clauſ. teſtamentorum.* Et an ſufficiat facta per procuratorem offenſi? idem *Caran.* notat *num. 7.* inquirens *nu. 8.* in Epiſcopo, & Summo Pontifice, Addimus *Foller. in pragm. fin. n. 8.* quem laudauimus *in rit. 102. nu. 5. lib. 2. Iul. Clar. lib. 5. ſent. §. fin. quaeſt. 58. num. 27. Bo-*

nacos. pluries memorato loco, *numer.* 121. & negant hodiernis temporibus *Reg. Merlin. lib.* 1.*controuersia. forens.cap.*68.*num.*7. *Mastrill. de indult.cap.* 24.*nu.*69.*Reg.Sanfelic.decis.* 229.*in prin.*& quid si promiserit,non offendi à Domino,an Dominus obligetur? *Franc. Hercul. in tract. de non offend. cap.* 46. *in* 1. *P. Ficard. nuper citato titulo de iniurijs*, *numer.* 118. *Foller.in d.commēt.de indultu in opera Rouit.*allegata *n.*59. *Ascan. Tholom. in addit. ad Tartagl. in margar. Fisci,cap.*4.*incip. Tu scis,in fine*.

Subsequitur *Caran.sub eod.num.*8. praxim nostri Regni nectens, quam nos plene indicauimus *in cit. rit.* 202. *ex n.*2. & addimus *Scialoy. de foro competent.*post *Caranit.*in hoc *Rit.cap.*50. *num.*11.qui alia de huiusmodi partis remissione notat *in prax.ferindic.cap.* 24.*à.n.*15.cū indubitatū sit,quod remissio partis offensæ, &si de iure communi testibus probari possit, cū non sit de casibus, in quibus requitur scriptura,enumeratis per *glos. in cap.*1. *de cens.in cap.qui ad agendum, de procur.in* 6. vt firmat *Nell.de bād. par.*3.*quæst.*38. *D. Calà de mod artic.* §.2.*Gl.unic.nu.*1547.*memor.Caranit. hoc ritu*,*Guazzin. defens.reor.*34.*c.*3. *Cabal cas.*141.quinimo,& tacita, ex *l.non solum.ff. de iniur.*non verò iure Regni attento, ex quo requiritur expressa ratio, altero ex duobus modis,vel per actū publicum,vel penes acta curiæ, vt ex hoc *rit.* firmat *Caranit.num.*3. & latiùs *num.*15. dummodo in quolibet ipsorum adsit præsens iudex, ex *pragm.vnic.de remiss. part.& pragm.*7.*de compos.*adeo quod scripturā de forma requiri, probant DD.& in specie *Foller.super pragm.* 8. *nu.*83.*de compos.Tartagl.ibid.n.*5.

Ideo non creditur illis verbis Iudicis 6 in sententia adiectis,*stante remissione partis,cui ipsemet adfuit*:Iudici etenim non creditur de actis coram se, vbi requiritur scriptura, nisi appareat scriptū,*l.de in arbitris,*§.*sin autem in scriptura*,*C.de recep.arbitr.* quē text. ad hoc laudat *Isern. in c.*1 .*in princ. num.*4.*hic sin* 1.*lex.*& quotiescunque certa qualitas requiritur ad faciendum actum, quod illa qualitas interuenerit, non statur suæ assertioni, etiam iureiurādo roboratæ,ad quod vide *Ferrat. in cautela* 160.expresse loquentē in iudice; *Iulius Clarus* verò *lib.*5.§.*fin. qu.*58. *vers.scias etiam, quod Senatus*, asserit, quod, licèt Senatus nō soleat admittere probationem pacis,nisi per publicum instrumentum; si tamen Senator, & fiscalis attestarentur, pacem coram se factam,& delictum non esset valde graue, fortè admittetur. Iudicique de huiusmodi re credendum,notat *Caranit.in hoc rit.num.*18.ac interponitur decretum, *quod stante pace facta coram me, non molestentur*, & licebit aliquando in rixis, atque iniurijs, partes,maxime si humiles sint personæ,ad pacem compellere,*Glos.in cap. suadendum*, 90.*dist.Butri.in cap.*1. *de mut.petit.*quanuis concordia persuaderi,non imperari possit,*Bald.in l.ex stipulatu*, *C.de sentent. Felin.in rubr. de tregu.& pac. num.*2. *Carol.Ant.de Rosa*, *Caran.cit. loco* memor in *prax. crimin.decret.M.C.cap.*1.*n.*56. *&*57. maxime si sit aliquod tēpus elapsū, quod Iudicis arbitrio *Menoch. de arbitr.lib.*1.*cas.*3.relinquit. Hinc, si Iudex in sentenentia enunciet,habuisse votum à consultore, quod de forma à statuto requiritur, huiusmodi verba enūciatiua probant, maxime si post sententiam sit elapsum biennium, *Bal.in l.*1.*C.ne lic.ter. prou. Milleus*,in verbo, *sententia, si est ferenda*, *Vant de null.ex def. iurisd.n.* 153.*fol.*111.

Curiosa est quæstio.Lex abolitioni dicta determinat, vt qui generali indultu 7 gaudere desiderat, in tra sex mensiū spatium partis remissionē procuret, quibus elapsis à legis beneficio excludatur,vel Principes hoc in gratijs apponunt, (ut solent sapissime Proce-

reges quod in dubium reuocat, & non poſſe fieri indicat *Taſſon.de Anteſ.verſ.3.obſer.1.nu.14.ex ritu.272.* & clamauit *Reg. de Ponte tit.1. §.4 à n.4.*)modò pars offenſa,à qua remiſſio deſideratur proteſtatur in ſcriptis, ſe nunquam remiſſionem conceſſuram,an ad condemnationem proſiliẽdam,vel potiùs tẽporis elargiti terminum expectandum?certe cùm hominis voluntas mutabilis ſit,& tempus multa pariat;omnino temporis beneficium minimè denegandum,affirmo, *Corſet. in ſuis ſingularibus in* verbo *poteſt, circa medium*,conferteq; *tex.in l ſi eum,*10.§.1.*ff.ſi quis caution. Iaſ.in l.ſi ex toto,§.ſi ita, il 2. nu. 32. fin.ff. de legat.* 1. qui duos nectit caſus;videndus eſt *Bald.in cap.1.num. 5. de milit. vaſall. qui contumax eſt*, vbi doctrinam *Hoſtienſ.*refert in *cap. irrefragabili in nouella,de officio ordinar.*

Pactum,nè quis ingredi in aliquã Ciuitatem poſſit, quod frequentiſſime fit
8 in remiſſionibus iniuriarum,an iuris adiutorio fulciatur? quæri ſolet; & quidem, ſi in perpetuum ſit conceptum, reprobari quamplurimis authoritatibus,atq; argumentis docuit *Reg.Rouit.in pragm.7. ex num.17. de compoſitionib.*ita intelligens S.C. ſcitum apud *Gizzarell.dec.*11. de quo meminit quoque in *deciſ.4.numer.8.* Verumenimuero acriter inuehit eruditiſſimus *Toletanus Gomez. de Ameſcua de poteſt. in ſeipſum, lib.2. cap.8.* qui laxas admodum habenas cuilibet tradidit in ſeipſum,adeout huiuſce pacti validitatem extendat,etiã ſi in eo contineatur, quod quis perpetuò exulet in aliqua inſula.Externis auxilijs tam ſolertiſſimus I.C.minimè indiget, quin ipſemet Aduerſario reſiſtit *in nouis Comment.ibidem ſub eodem n.17.verſ.ſcio tamen* ſingula expendam, me ipſum tamen continere nõ potui, quin parumper *Hiſpani* argumento occurram;defendit ipſe tale pactum, quia eſt placitum ſuper re, quam ſponte quis facere poteſt, nimirum domicilium mutare, & transferre, falſum argumentũ de voluntate ad neceſſitatẽ, & ſane nihil eſt impedimento, quominus quis,vbi velit,domicilium habeat, *l. nihil,ff.ad municip.* vbi autẽ quis pacto cogitur, nil aliud impedimento eſt, niſi quia ibi nolit;voluntatis ergo libertas, cui nihil eſt impedimẽto,quominus quis vbi velit domicilium habeat,eſt impedimento, quominus quis vbi nolit domiciliũ habeat;& licèt ſecundũ noſtrates coacta voluntas, voluntas ſit, *Gloſ.in l. ſi mulier,§.ſi metu,ff.quod met.cauſ.*ea tamen eſt voluntas, quæ voluntate voluntatem deſtruente vult, vnde & prætor nolẽdi poteſtate reſtituta, præſto erit;*add.§.ſi metu*, & de volũtate coacta lepidè loquitur *Berous de princ.iur.pag.*41.;quã proinde *Rouiti* ſententiã inſectati fuerunt II. CC. præſtantiſſimi, & illam approbarunt ſuprema Tribunalia, *Maſtrill.deciſ. 38.& de indulc.cap.24.num.2.Anton. Gam.deciſ.Luſit.*368.*Paſchal.de patr. poteſt.par.2.cap.1.n.*124.*Reg.de Marin.lib 1.quotid.reſol. cap,2. num.35.* ad rem *Reg.Salernit.& ad eum Thor. deciſ.26.num.1.Viu.opin.*574. *nu.14. Farinac.quæſt.*107.*par.2.artic.*20. *ex nu.*266.*Viſconti in ſingul.*verbo *pax, ſeu remiſſio, Capibl.de Baron. tom.1. pragm.6.num.72.& tom.2.cap.18. n. 21.Carauit.in hoc rit.nu.12. Ricc.col.* 1080.*Thor.p.par.compend.* verbo *remiſſio obtenta, Ant.de Ball.var.tract. lib.5.pragm.5.tit.28.n.7.*ante omnes *Anchar. conſ.*75. necnon *Danza de pugn.DD.tom.2.tit.de remiſſ.partium cap.* 3. diſtinctionem adducens inter huiuſmodi conditionem appoſitam à Principe, Iudice, & partibus, quã perpendit idem *Reg.Rouit. apud Laganar.in add. ad eandem pragm.7. de compoſit.lit.A.*

Qui quidem confinatus, vel relegatus in aliquo loco ad certum tẽpus, poteſt,eo elapſo, recedere à loco ſine

alia superioris licentia, quia dies licentiat pro homine, *Baldus in §.hac autem tria, num 6. in fin.in proemio. ff.in l.actione, §.Labeo num. 8.ff.pro socio, Angel.in l.si vnus,§.si cum Deo, n.2. ff.de pact.Cremens.notab.*47.*Niger.in cap.item praedicti ammirati,nu.* 14.*Guazz.defes.reor.*33.c.27.n.16.sed *Angel.*non loquitur de sententia cõdemnante ad tempus, sed de sentẽtia dispẽsãte ad tempus.Hęc inquit *Angel.non indiget renouatione post tẽpus, sed statim reassumit vires suas.* Confirmat hoc ipsum,quod dicitur, sententia temporalis non durat post tempus,nec effectus sententiae,*l.Imperator,*vbi notant *Bald. & Angel.ff. de postula.*, & regula illa communis, prohibitum ad tempus certum,censeri,post illud, permissum, *l.pater filium,§.fundum,* vbi *Bart. & Alber.ff. de leg.* 3. aliique à *Tiraq.* collecti *de de retract.cõuention.*§.1.*Glos.*2.n.46. *Surd.consil.*568.*num.*4. *vol.*4. similiter condemnatum ad pœnam triremium,vel operis publici ad tempus, elapso tempore, Capitaneus Triremium,vel Magister illius operis,potest liberare, absque alio superioris mandato, *Constitut.hi, qui,*vbi notat *Afflict.*8.*notabil.* Haec autem non solùm est ex temporis comitate adiecta in condemnatione, sed ex forma, qua trasmittitur ad triremes, in qua exprimitur, esse liberandum finito tempore, *Afflict. & Niger.n.* 13. *iisdẽ in locis.*Hinc officiales, qui tempore generalis visitationis, iubentur à Ciuitate discedere, & ad certa loca se conferre, atque in iis morari per menses, vel aliud tempus praefinitum,eo elapso, possunt inde discedere, & ad Ciuitatẽ reuerti sine alia Dom. Visitatoris licentia.

Debeatur ne pœna stipulata, si in loco prohibiro fuerit repertũ Rei cadauer?negatiue indistinctè resoluit *Daz.cit.c.*27.reprobata *Mari* distinctione apud *Gizzarel.dec.*11.quam insinuauerat *Paschal.cit.part.*2.*cap.*1. *sub n.* 124.confertque notabiliter, quod Bannitus, licèt non possit sepeliri in Ciuitate,à qua fuit banni sententia condemnatus; hoc tamen intelligendum est, quoad corpus,secus quoad ossa,quia possunt illa in Ciuitate sepeliri, ita quippè *Io. de Annan.in c.*2. *col.*2.*vers.quid autem si isti tales damnati* allegat *Florianum in l. mortuorum,C.de religios.Mars.in l.vltima,n.* 59.*ff.de quaestio.* quod perpetuò notandum monet *Decian. tract. criminal.lib.*6.*cap.*42.*num.*23.qui tamen ab eorum sententia recedit.

Illud verò nomen, *Compositio*, de quo *Ritus*, Regnicolae nedum, verum alij
9 legistae in eum sensum recipiunt, sed barbaricè quidem pro conuẽtione à Reo cum Praeside facta,ex causa criminis obiecti de soluendo Fisco certam pecuniarum summã, teste *Ghirlan. de relaxat. carcerat. tit. de pœn. composit.quaest.*1.*num.*3. Latini enim conuentionem praedictã alijs quippe verbis exprimerent, ac si causa esset ciuilis, dicerent, redimit litem à parte, quod si capitalis, dicerent, redimit culpam à Iudice.

Casus autem,in quibus illa fieri,potissimùm de iure Regni possit, cõplures congerunt Doctores, *Prosper Caran.*
10 verò *nu.*6.impulsus nostri Ritus postremis verbis illis: *& ipse denunciatus admittitur ad compositionem indistinctè semper in casibus permissis à capitulis,& constitutionibus Regni,* cõcludere cogitur, in alijs denegandã esse compositionem, à cuius sententia recedimus propter illas dictiones; ibi:*indistinctè semper,*quarum virtute opinamur,intelligendum praesentem *ritum,*vt in casibus concessis per Regni capitula, & constitutiones adeo certe debeat procedi ad compositionem,vt nulla causa possit retinere ab illa;insinuatur propterea in alijs non ita passim,neq; ita semper, ea maximè ob verba, quibus pauló ante vtitur:*In casibus tantummodo à iure permissis fit compositio,*ex quibus illud,ni fal-

fallimur,cõſequitur neceſſarium,etiã in alijs prætermiſſis à capitulis, necnõ cõſtitutionibus fieri,dũmodò ſint ex permiſſis à iure, & ſi contradictio adeſſet inter verba eiuſdem *ritus*,niſi aliquo modo conciliẽtur;hoc potiſſimùm à nobis conſiderato, & iã mox relato; Iura itaque Regni; caſus illos reſcribentia ſunt *cap.*221. *exercere volentes*, *cap.*242.*ad iniuſta*,244. *ne peruerſo*, 246.*ne quis ſua malitia*, 252.*ne peruerſorum*, & 262. *vt ſine mortalis peccati ,pragmat.* 2. 4.6.7.8. *&c.ſub rubr. de compoſit. & pragm.* 3. *de ſodomia*.Verùm quiuis ſit, qui eos omnes caſus ſcire peroptet, perlegat *Campagn.Commẽt.in adductis capitulis*, necnõ *Par.de Puteo in tract at. Syndic.*verbo,*compoſitio*,*Luc.de Penna Scyal.de for.compet.cap.* 50. *alioſque à nobis relatos in Ritu* 203. *At Iulius Clar. quæſt.*58.*num.*2.generalem totius Italiæ eſſe conſuetudinem atteſtans, licere,ait,pro quouis crimine tranſigere,cuius quippè atteſtationẽ vbique ſubſiſtere negamus, præſertim in Regno vtriuſque Siciliæ, vbi multis in caſibus non permitti aduertimus ſæpè in his *ritibus*,& notat *Campanil.in diuerſ.Iuris Canon.rub.* 11.*cap.*26.*à nu.*75. præſertim crimen raptus,vigore *cit.c.Regni,exordiétis, vt ſine mortalis*, §.*pro his autem omnibus*,tametſi admiſſum fuiſſe cuiuſdã Actuarij S.C.filium à Magno Capitanco Regni Prorege intuitu parentis benemeriti, ſcripſerit *Gramm. conſtit.capitalem pœnam,num.*1.cuius merita proſũt filio etiam ad minorãdam pœnam,idẽ *Gram.dec.*23.*n.*14. *Theſaur.quæſt.forẽſ.*13.*n.*8.*lib.*3.*Paſchal.de pātr.poteſt.p.*4.*c.*3.*n.*44.Illud blaſphemię, etiam in Sanctos, vt diximus *anteced.rit.num.*41.quicquid coarctet tantum in blaſphemia Dei, Chriſti, & Beatæ Virginis,*Taſſon.de antefat.verſ.*2.*obſeru.*2.*num.*139.in cuius immanis criminis deteſtationem,præter *cit.loc.à me adductos*,ſcribunt *Bened.Carpzou. pract.crim.p.*1. *quæſt.*45.*Philipp.Knipſchildt.de fideicomm.famil.nobil.cap.*8. *num.*450. & ad rem *Reg.Tapia tom.*1.*iur.Regn.in cap.item ſtatuimus, num.*23. *ac Paul. Rub.de valid.legal.controu.forenſ.integris cap.*31. 32. *&* 33. *ex num.*31. Prohibetur etiam compoſitio,& pœnæ permutatio cum latronibus publicis, maximè foriudicatis; nam ob pacis violationẽ delictũ illud eſt de regalibus, & exceptis, *Petr.Belluga in ſpecul.princip.rubr.*38.§.*conquirũtur, Baiard.ad Clar.qu.*59. *Anu.ſing.* 56. cumque eorum adiutoribus, & fauentibus, quorum compoſitionem ne Regia quidem Tribunalia poſſunt admittere, *Franch.deciſ.*470. quod etiam procedit in crimine læſæ maieſtatis, hæreſis, ac falſæ monetæ, vt diximus in *rit.*274.

Cauenda eſt inſuper compoſitio in crimine lenocinii in Regno, per *prag.*1. *tit.de lenoc.*ita aduertit *Vin.dec.*454. *Rouit. in alleg. pragm.Foller.in prax. crimin.*verbo, *quod fuit leno*;In caſu oſculi,& raptus, *per cap.Regn.*262.& ibi *Campan.num.*20.licèt contrarium de conſuetudine teſtetur ex authoritate *Farinac.quæſt.*5.*num.*13. idem *Capibl.loc.cit.num.*91. qui *nu.*94. ait neq; hiuſmodi capitulũ eſſe ſeruandum in toto Regno, quia non eſt,niſi edictum tranſmiſſum M.C. & eius verba non ſunt vniuerſalia;quapropter cùm ſit in præiudicium tertii, ſtrictè eſt interpretandum, atque adeo locum tantùm ſibi vendicare in Vrbe Neapolitana,de quo infrà.

Et cùm compoſitio,atque pecunia,illius cauſa perſoluta, ſubintret in locum pœnæ legalis,ad *tex.in l.Se natus*,§.*ſi*
11 *quis declarat, cum ſeq.ff.de iure fiſci*, atque *Paris de Puteo in tract.de ſyndic.*verbo,*compoſitio*,*cap.*1.*num.*6.*cap.* 4.in calce *num.*2.*& cap.*5.*nu.*5. necnon *Paul. Ghirland. in tit. de pœ n. compoſ.quæſt.*5. *num.*9. *& quæſt.*6.*nu.* 1.nimirum ſi cum delicto æquari debeat, teſte *Carau.ritu* 272. *num.*12. reſpiciendo ad quali tatẽ delictorum in

in grauioribus nẽpe grauiores imponendo pœnas, atque in leuioribus leuiores, ad *text. in l. respiciendum, ff. de pœnis*, ac personarum qualitatẽ, loci, temporis, & euentus, *l. aut facta, in princ. ff. de iniur.* ex quibus illud aliàs consecutiuè enascitur ad compositionem deueniendum non esse ante completum processum, quia sicuti pœna tunc infligi nequiret, ita neque subrogatum, scilicet compositio; cuius vigore aduerti quendam Amplissimum, qui statim, ac delicti ab aliquo patrari notitiam haberet, & antequam manus, faceret, & informationem capi, annuebat deliquenti offerenti aliquam summam pro compositione: nam, quanuis se id facere responderet, vt illius honori parceret: delictum propalari, impediẽdo, idque non sine pœna aliqua, sed compositione ipsa adinuenta in locum pœnæ; etenim vt deinceps abstineret in causa ferimus; quin, etsi delictum constiterit, à tali etiam cõpositione abstinendum quoque erit, eò quod pœna à iure constituta inferenda tunc omnino veniret, *l. cum reis, & l. sancimus, C. de pœnis, l. fin. C. de custod. reor. l. seruo in fine, ff. ad l. iuliam de vi public. & cap. notandum, 2. quæst. 3.* eo enim casu solius Prin-
12 cipis erit pœnam ordinariam auferre, seu moderari, aut commutare, *l. 1. in fine ff. de constit. Princip. l. diuus, ff. de pœn.* & *præcitatus Paris de Puteo in dict.* verb. *cap. 1. num. 5. dictusq; Ghirland. adduct. tit. quæst. quæst. 3. n. 2. in fine, ac num. 3.* necnon *Fabius à Monteleone in praxi arbitrar. quæst. 2. par. 5. principal. nu. 31. & Gabr. comm. conclus. 23. num. 6. lib. 7. tit de malefic.* & dicemus, tametsi de iure Regni adhuc probato delicto concedatur, & antea denegetur, vt asserit *Caranit.* alios coarceuans *ritu seq. 276. numero*
13 *1. & 3.* si autem plenè non constaret de iniecto crimine, sed indiciis, & coniecturis, quarum intuitu ordinaria pœna mulctari nequiret ipse Reus, sub *cit. nu. 32.* idem *Fabius* procedi posse ad componendum, & fulcitur Iure communi; negat verò *Carau. memor. loco*, & iure Regni innititur, ex eò quod ad trãsigendum tunc dumtaxat remitti existimat, & iuste fortasse si transactionem, & com-
14 positionem, stricte sumamus, atque inter eas consideramus differentiam quam metipse *Carau.* protulit, & qua probatur, transactionem super incerto, compositionem verò super certo fieri; aut alteram, quod transactio fiat cum parte, compositio autem cũ fisco, & inquiunt *Paris de Puteo eod. cap. 1. n. 6.* idemque *Ghirland. adduct. tit. de pœnis composit. quæst. 1. num. 3. & 5. Afflict. in const. asperitatem, nu. 11. Capibl. de Baron. pragm. 6. nu. 25. Foller. in pragm. fin. de composit. num. 68. Rumm. ad Affl. de iur. protomis. ad 8. notab. ad uers. sed si fiscus, ex num. 1.* Si verò generatim vtramque accipiamus, quia sine dubio idem sonãt, præportantque ex eorundem *Parid. & Ghirland.* assertione, nimirũ si dũ transactio itidem, & compositio, sed pugnant verba *ritus 276.* manifestè excludentia compositionem, nisi demum probato delicto per testes, vel per confessionem Rei accusati ex officio inquisiti, *Mauson. de controban. quæst. 16. nu. 17. Danz. de pugna DD. tom. 1. tit. de offic. fisci, cap. 1. num. 21.* & confirmat ex eodem *rit. 276. Præsul. Ricc. collect. decis. 292.* necdẽs, paucos Barones hoc aduertere, & malè cẽset *Reg. Rouit. in rubr. de composit. nu. 1. Scialoy. de foro compet. cap. 50. n. 12.* Itaque Baro, seu Iudex, si casus tulerit iustè componendi, neque æquum, neque rigidum nimiè se præbeat extorquendo, *Capiblanc. cit. in pragm. 6. tom. 1. de Baronib. & eorum officio, nu. 30. fol. 126.* ex compositione enim indebitè, & iniustè inita, puta, si fieret à Reo non sponte, & concordia, sed metu carceris, quæstionum, vel violentiæ, quo casu compositio in extorsionem euaderet, non modò Iudex

dex tenetur in in ſyndicatu, atque
iniuriarum actione puniretur, ita
ex *Put.*dicit *Carauit. rit.276. num.2.*
cui adſtipulatur *Danz.tom.1.de pug.
DD.tit.de offic.fiſc.num.21 fol.139.*vt
animaduerſum in quendam Baronē
fuiſſe pro compoſitione in caſibus
prohibitis,notat *Capiblanc.to.2.ſuper
pragm.5.de Baronib.cap.27. num.11.*
præterquamquod nullitate euidenti
polleret,*Conſil.Franc.Maria Prat.di-
ſcept.forenſ. lib.4. cap.20.* notans,di-
cterium illud,fidem eſſe ſeruandam
Reis, vt reponantur in priſtinam li-
bertatem, non procedere in huiuſ-
modi compoſitionibus.

Vbi verò compoſitio iſthæc videtur li-
cita, quæant ne Iudices illam facere,
15 an Principes tantum?& quidem ſu-
pra inſinuauimus, non licere Iudici-
bus, cùm iura ſequi debeant, atque
ab illis ſtatutas imponere pœnas;
quæ profectò iuris eſt regula,ſed pa-
titur reſtrictionem vbicumque cauſa
ſubeſſet iuſta,prout latiùs eſt videre
apud *Farin.* peroptime enodantem
*quæſt.17.à num.5.*idque attenta iuris
communis ſanctione; Regni verò at-
tendenda eſt *Caranita* diſtinctio de
officialibus Regiis, & Baronum ſu-
per *rit.272.à num.5.*

Illud tamen certiſſimi iuris eſſe, non
ambigitur,quod admiſſus ad compo-
ſitionē rurſus moleſtari, haud qua-
16 quam poteſt, ſi partis aſſenſus con-
uenerit, ita quippe ſcripſerunt *Pa-
riſ.de Put.adducto tract.cap.4.& 5.in
7.quæſt. vltim. part.5. partis principij
num.1.&* 4.qui & alia plura ad hanc
rem cumulat,eaque digna notatu, &
fauet aſſumptum illud de condem-
nato in aliquam pœnam, nē ampliùs
de eodem delicto inquiri debeat, ad
*text.in l.ſepulchri violati, ff.de ſepul.
violat.& c.de his, de accuſat.*adiunctis
aliis,tum iuribus,tum rationibus,tū
denique declarationibus per *Farin.
quæſt.4.* vt propterea ſit illud ipſum
concludendum reſpectu compoſitio-
nis, quæ pœnę in locum ſucceſſit, vt
antea diximus;Verùm dubium in eo
verſatur, vt cum *Ghirland.*& aliorū
ſit concluſio in *dict quæſt.6.*ne mole-
17 ſtari, adhuc nouis ſuperuenientibus
indiciis,poſſit, qui intermedia com-
poſitione abſolutus extitit, quomo-
do contrarium contingit in abſoluto
per ſententiam, vt idem ſcripſit *Fa-
rin.in ead.quæſt.4.limit.4.num.23.&
24.in fin.*Attamen, quia propter cō-
poſitionem diffinitiue liberatus fuit
à crimine,non mirum ſi ampliùs tur-
bari nequeat, quemadmodum, & ſi
diffinitiue per ſententiam abſolutus
eſſet,ex *Foller.in pract.crimin.*verbo
*pœnis debitis ferientur, nu.77. Guaz-
zin.ad defenſ.reorum.defēſ.34.cap.5.
in fin.Scialoy. in prax. torquendi reos
cap. 10. num.22. & de for.competent.
cap.50,nu.19.* Contraria autem,quā
retulimus ſententiam *Farinac.*mili-
tat,vt ille addit,in ſententia liberan-
te ab obſeruatione Iudici,aut cum il-
la clauſula *ex deductis*,ſiue *ex hacte-
nus deductis*, aut relaxante ſub fide-
iuſſione de ſe præſentando; quouis
enim in caſu antedicto, non quia in-
nocens, ſed quia non repertus cul-
poſus,dimiſſus fuit, eaque ſententia
propterea non diffinitiua, ſed inter-
locutoria dicitur,ideoq; procedetur
de nouo, tametſi nec tunc ſciſcitari
de delicto illo iterum liceat, niſi no-
ua adueniant indicia, vt mox dixi-
mus,ex *Farinac.*& conſecutiue vbi il-
la procedant quamuis antea abſolu-
tus, vocabitur ſecundò, & punietur;
ad cuius declarationem multa con-
gerūt *Clar.§.fin.quæſt.15.num.6.& q.
58.nu.21.* & ibi *Baiard. Cancer.var.
reſol.lib.2-cap.11.num.62.Maſtrill.de
indult.cap.24.num.58. Antunez.Por-
tugal.Caran.memor.in tract.de donat.
Reg.par.2.lib.1.cap.18. ſub num. 99.
Epiſc. Campanil.diuerſ. rubr.11. cap.
27.num.88.89. & 90.* Quod ſi quiſ-
18 quam ſupplicet componi, veniamq;
poſtulet: aut pacem ineat, & remiſ-
ſionem poſtulet,ſiue compoſitionem
faciat, dicatur ne fateri delictum? in-
ue-

uestigatum plerumque fuit, extricatque *Farinac.quaest.5.à num.18. cũ seq.*necnon *num.25.& 26.& Bald.in l.1.C.de confess.sub num.7.*alijque relati à *Caball.resol.crim.74.ex num.3.* negatiue respõdẽt in remissione, sed ne potius illam obtẽtam ad vexationem redimendã, quod restringit *Paschal.de patr.potest.par.2.cap.1.ex nu.* 115.si remissio fuerit obtẽta mediãte pecunia, & quod si remittat se gratijs Curię, tenetur Baro moderatè, *Vincẽt.Ann.in repet. cap.1. de vasall. decrep.ętat.nu.57.& sing.226.* ac pe-
19 tens pars pro remissione immodicã summã Iudicis arbitrio refrenari potest, *Thesaur.decis.31.nu.3. Thesaur. Filius q.forens.26.lib.4.Peguer.dec.6. n.13. R.Rouit.in pragm.8.n.2.de compos.Nouar.q.forens.96.p.2.*

Quin liceret appellari ab excessiua cõpositione, *Gizzar.dec.57.* quã sequitur *Capiblanc. cit.loc.num.* 12. Posset etiam compositionem passus pecuniã repetere ab ipso Barone, seu Iudice, qui iniuste illam admisit, *Par.de synd. in* verbo, *Iudex male iudicans*, licèt ea ad fiscum, vel Perceptorem Prouentuum peruenisset, nulla facta cum Fisco discussione, *Vrsill. ad Afflict. decis.* 88. quod si fuerit retinens restituere, ad superiorem prouocabit, *Carauit.in rit.273.num.5.* qui quidẽ superior aditus pro reuocanda compositione, facta per inferiorem iudicẽ absque partis remissione, si ea cùm cognoscere cœpisset, superueniat, licite super crimine componit, & solutum pro prima compositione, in secunda non computabitur, sed soluenti dabitur regressus contra priorem Iudicem, vt solutum restituat, *Paris in memorato loco*, verbo, *compositio, num.7.Campag.in cap.Regni, exercere volentes*, post *Carau.*qui *num.6.* tuetur, quod, si compositio fiat à Barone abutente priuilegio, sibi impartito in compositionibus agendis ex *pragm. 6.de Baronib.* remaneat causa apud Iudicem superiorem, à querelante aditum; quamuis Baro secundarum causarum priuilegio fruatur, cùm Iudex secundarum causarũ minime sit superior eiusdem Baronis; quod, si compositio fiat per officialem loci primarum causarum, illa declarata nulla à Iudice Superiori, cognitio causæ remittatur ad Iudicem secũdarum causarum, vt illius iustitiæ espeditioni recte vacet; insequitur *Thor.in C.rer.iudic.crim.cas.60. miscell.20.num.161.pag.152.*intelligẽs *Carauita Paridis* doctrinam in *§.an si delinquens*, procedere, quando Baro fuit aditus per nouiter querelantẽ; non autẽ si fuerit aditus superior, de quo penes me adest apostilla manu propria *Dom.R.Rouit.* his verbis: *At ego pro Principe Auellini, vtili Domino Terrae Sancti Seuerini, obtinui per S. C. quod causa nullitatis compositionis, factae per ipsum absque remissione vnius ex pluribus, qui debebant interuenire in remissione, remitteretur ad iudicem primarũ causarum, & fuit in causa Lelij Campanilis, Actuar.M.C. Scoppa.*

Cùm sit de regalibus maioribus, deque pertinentibus ad supremam Principis potestatem, ac symbolum, & cha-
20 racter principalis præeminẽtiæ, posse indulgere delicta, ac delinquentibus pœnas remittere, *l.relegati,4.l.1. l.moris, § teste 15.de quaestionib. l.27. & l.31.ff.de poen.l.45.§.1.ff.de re indic.* merito, vt mox diximus, non nisi à solo Principe potest exerceri, *Bald. in l.Imperialẽ, col.2.ff de iurisd. omn. indic.Andr. in cap.1.quae sint regalia, Luc.de Penn.in l.1.C.de desert.lib.10. Marta de iurisd.part.1.cap.44.num.1. Surd.cons.53.num.8.& cons.199. nu. 22.Ripoll.de regalib.cap.45.n.1.Vicecancell.Crespi obser.5 num 2. Castill. de test.cap.41.num.145. Giurb.consil. 54.num.7. Arnis.de iur.Maiest.lib.3. cap 3.num.7. Sesse de inhib.cap.1. §.5. nu.1.Antunez Portugal.de donat.reg. lib.1.c.18.n.1.Nicol. Morron de treg. & pac.quaest.100.n.13.Menoch de arbitr.*

bitr.quaſt.90.num.24.& queſt. 92.n. 3.Reg.Capyc.Latr.dec.103.ex num.3. quippe ius extat in Regii decoris oſſibus affixũ, *Decian.tract.crim.tom. 1.lib.3.cap.35. nu.94. Borrell.de præſtan. Reg.Cath.cap.38.nu.9. Maſtrill. de indult.cap.2.n.4.Caſtill.de tert.cap. 41.num.146.Antunez.loc.cit. num.2.*

21 At quanuis nonnulli ſenſerint, licere Principi remittere pœnas, etiam capitales, abſque læſæ partis remiſſione, cùm ſit ſuppliciorum remiſſio effectus ſummæ poteſtatis Principis, qui Dominus eſt corporum, ac vitæ ſubditorum, maxime ſi delinquens fuerit condemnatus, itaut pœna tã reſpectu læſæ partis, quàm Principis facta ſit indiuidua, in quo caſu potior eſt Principis cauſa, quàm priuati, ſpectante pœnæ corporalis proſecutione ad; publicam vindictam, non ad priuatam vtilitatem, *Ripoll.cit.cap. 45.num.3.*poſt *Iſern. & Afflict. Boſſ. tit.de remed.ex ſol.clem.princip.n.23. Fab. in C. lib. 9. tit.25.de pœn.diffin. 9.Seſſe de inhib.cap.1.§.5.nu.27.Theſaur.dec.21.num.3.Rice.collect.2016. Cyriac.contrau forenſ.341.nu.4. tom. 2.Chriſtin.dec.Belgic.6.num.12. Zuccar.deciſ.Lucenſ.crim.14. Cabed. dec. Luſit.75.par.1.*Principes enim Dii in terris appellantur, ſiue animatæ Dei imagines, *Petr.Gregor.de Republ.lib. 6.cap. 10. Neander* propterea dicebat *de ſumm.Pontificis poteſt. contra Regidium Anglicanum: Rex poteſt in Republica, quæ poteſt Deus; ſolis reſeruatis exceptis, Data ipſi eſt plenitudo, & ſumma, & ab omnibus vinculis, omnique regula arctatiua libera, & in omnibus, & per omnia dicere, & facere poteſt quidquid ſibi placet, etiã ius ſuũ auferendo, cui velit, cùm ſit ſupra ius, contra ius, & extra ius, neque vllus detur, qui poſſit de facto ipſius iudicare, aut quærere, cur ita fecerit*, quod explicuit *Bald. in l.2. C.de ſeruit. & aqu.num.45.*cuius meminit *Reſtaurus Caſtaldus de Imperat.quaſt.110.verſ. ſeptimo ſupplere, Barbat.de fruct.p.1. cap.13. Reg.Sanfelic. deciſ.62.nu.51. Sauerin.ad eundemReg.Sanfelic.deciſ. 396.tom.3.Reg.Capyc.Latr.cõſult.47. ex num.34.lib.1. Minad. deciſ.42.* & ibi *Monac.Nouar. de grauam. vaſall. tom.1.grauam.132.ex num.1.* Verius eſt, non obtenta læſæ partis remiſſione, non licere: quandoquidẽ ex quolibet delicto duæ conſurgunt læſæ parti actiones: altera nempe ad intereſſe, necnon damnum, ad vindictã altera: ex qua cùm ſit ius parti quæſitum, non poteſt à Principe per gratiam, reſcriptum, aut legem generalem tolli, *Salgad. de protect. quaſt.3. cap.10.num.82.Larrea alleg.3. nu.6. & deciſ.8.num.25. Reg.Valenz.conſ. 83.num.100.Solorzan.de iur. Indiar. tom.2.lib.2.cap.26. num.62. Arias de Meſa lib.2.var.cap.50.num.14.*& alij penes *Antunez Portugal.cit.num.33.* Principes enim nedum legibus diuinis, & naturalibus obſequium debent, *Bald.in l.nam & magiſtratus, ff. de arbitr.* Naturæ enim vinculum in Principis auctoritate triumphat, *Valer. maxim. lib.7.cap.7.* ſed etiam ciuilibus: quidquid autumauerit *Bodin. lib.1.de Rep.cap.9.*obligari duntaxat naturalibus, & inſequuntur *Alberic.Gẽtilis in quaſt.regijs, Salmaſius in defenſione Regis Caroli I.Brittannia, Vaſquez lib.1.illuſtr.controu. cap.3.*leges enim ciuiles ad legis diuinæ, & naturalis perfectiſſimã normam præſumuntur eſſe exactæ. Iuſtitia, quæ propria Principis virtus, non tantum verſatur circa leges Dei, & naturæ, ſed leges etiã ciuiles, quæ ab alijs tantummodo diſtant ratione perpetuitatis, *Martin.Schoockij de ſedition.ſeu diſcord. domeſtic.cap.4.pag.* (mihi) 759. Sõniauit propterea *Angel.*qui non vti Angelus, ſed tanquã homo mendax, & adulans euomuit, Principi licere, ius alteri quæſitum de iure gentiũ auferre, ſine cauſa, de plenitudine poteſtatis, ſic aduertẽte, erudito *Paulo Rubeo de validit.legal. cap.56. num.10. & in annot.ad deciſ.*

217.*ex n.94.part.9.recent.tom.1.*qua de relatè *Roſſental .de feud.cap.3.cõcluſ.* 21. *Surgens de Neap.illuſtr.cap.* 18.*Oliban.de iur.fiſc.cap.6.n.16. Belluga in ſpec.Princip.rub.10.Bonadigl. in polit.lib.1.cap.6. Loffred.in ſuis paraphraſib.§ ſimiliter, de capit. qui cur. vendid.Afflict.deciſ.83.poſt num.11. Ann.alleg.67. & 69.num.49. Maur. Sen.alleg.16.n.33. Reg.Valenz.conſ. 69.num* 123.*& conſ.130.nu.41.Portugal.cit.cap.18.num.42.*

Id verò ne intelligas, ſi cauſæ concurrerant, quas enumerant *Luc.de Penn. in l.ſi apparitor, C.de cohort.lib.12.Afflict.in §.& bona committentium, num. 50.Ioſeph Seſſe cit.tract.de inhibit.cap. 1.§.5.num.11.Reg.Tap lib. 5. iur.Regni ad cap.Regn.miſericordiam, & iudicium, num.5. de abolit. Io.Grand.de bell exul.ſpecial.38. Herc. de caut. de non offen.cap.37.n.8. de ſalu. conduct.* quarũ præcipua publica vtilitas, *Capyc.in inueſt.feud. §.feuda officiorum, pag.277. Caſtald.cit.tract.queſt. 98.n. 6.Petr. Belluc.in ſpec. Princip.rubric. 46.§.donum appellatur, num.2. Creſpi obſeru.5.num.196.Cyriac.loc. citat.de Franch.deciſ.213. num.38. Reg.Sanfelic.deciſ.49.n.8.Menchiac. cõtrouer. illuſt.cap.4.nu.7.*Id quod poſſe licite fieri non patitur *Farinac. quaſt.6.de inquiſ.ſub num.25.*ex verbis *Angelici Doctoris 2.2.quaſt.67.art.4.verſic. ſed Princeps,* inſequitur *Plot.cõſ.crim. diuerſ.75. ex num.55.* & videtur aſſentiri *Caball.quaſt.58.& Reg.de Põt. tit.3.§.1.num.14. Farin.* laudans, dicit ipsũ mẽtionẽ nõ feciſſe de *Iſern. in cap.1.*verbo, *& bona committẽtium, poſt num.75.qua ſint Reg.* vbi optimè loquitur de generali abolitione, de ſolita habilitatione carceratorũ per ferias, de indulgẽtia, & commutatione pœnæ corporalis ſine partis remiſſione, & quoad illud vltimum de gratia ſine partis remiſſione, nectit ibi *de Pont.* eleganter *Iſern.* loqui cum diſtinctione, & latiùs ibi *Afflict.num.* 39.quem notat, perperam intellexiſſe *Iſern.* & ipſemet de *Pont.* aſſentitur *Farinac.* in eo quod dicit, nunquam Reges, & Pontifices conſueuiſſe, gratias, abſque partis remiſſione, facere; quodque in noſtro Regno hoc iure vtimur, & adducit *Afflict.in conſt.Regn.mulierque dotarium, n.28.* ac de gratijs conceſſis pro bono publico, *D.Reg.de Pont.tit.1.§.4.à n.10.*

At licere alij autumant, inter quos idẽ *Reg.de Pont.tit.1.§.4.à n.11.Coraſ.ad l.diuus, de offic.Praſ.tom.poſter.* & deciſum notat *Reg.Sanfelic. deciſ.53.n. 36.lib.1.& deciſ.405.lib.3.* & ibi *Seuerin. addens*; cùm multa liceat pro bono publico fieri etiam in detrimẽtum priuatorum; Principes enim, Regeſque ſunt Tutores publici ſtatus, *Senec.lib.1. de clem.cap.4.* ſalus Reipublicæ fecit, vt ius dominationis iuſtum ſit, *Boxhornius inſtitut. politic. lib.1.cap.5.* nectens, *ſalus Populi ſuprema lex eſto.* Ea tamen vrgere debet publica vtilitas, cui aliter nequeat ſubueniri, *Reg.Sãfelic.in diſcep.unic. de decrat. tempor.bell.in calc.1. lib.deciſ.& in add.ex n.214.Gabriel.comm. concluſ.tit.de iur.quaſit.non toll. cõcl. 2.ex num.1.lib.1. Creſpi de Valdaur. obſeru.8.Portugal.mem.loc.nu.*10.vrgẽtibus cauſis impellẽtibus, ex *prag. 11.§.& ne ſperata, ſub tit.de mag iuſt.* & raro fieri debere, aduertit *R. Villan.apud Ann. in repetit. cap.1.de vaſall decrep.atat.in tex.n.264.*ex *Andr. in cap. §.& bona committentium,* ibi *ſed raro*, concinitque *tex.in l.final.de Senat.*qui quidẽ *Regens Villanus* dicebat, eodem teſte *Anna n.253.*omnia exorbitantia licere Proregi cũ Collaterali Conſilio pro quiete Regni, eiuſque tutela, pleraq; alia ſcitu digna nectens, *Boſſ. de remed. ex ſol. clem.Princ.num.13.& 48.*loquens de gratiis factis homicidis, qui tranſnatando flumen victoriæ cauſam dedere, ac *num.9.* facta homicidæ pro ſedando populum, *Plot.conſ.crim.71. num.51.* in eum, qui occidit in bello numerum infidelium, *Ludouic.deciſ.*

Lu-

*Lucenſ.*15.*ex nu.*72. de facinoroſo, qui complices in crimine, & delictũ Curiæ deteſtabile reuelauit, *Peguer. deciſ.crim.*11. & quamuis in gratiis, atque indulgentiis quis minime immunis reddatur à damnis, nec à rei raptæ reſtitutione, *Nell.de bannit.*2. *p.*3.*tom.*1.*nu.*7. *Reg.Rouit.in pragm.* 5.*de abolit.nu.*44. *Maſtrill.de indult. cap.*21.*ex num.*9. & in medium affertur doctrina aurea *Angel.in l.ſi decueris*, *C.ad l.Cornel.de falſis*, his verbis: *Hunc text.millies allegaui in Ciuitate Perusij, quia ſemper in reuolutione ſtatus crimina indulgentur per ſtatum; dixi tamen, & dico verũ, quod talis indulgentia reſpicit ſolam pœnã, & ipſam remittit, non verò rei raptæ perſequutionem: vnde multas robarias feci reſtitui ſimpliciter tamen, & abſq; pœna*, laudat *Caſſan.in conſuet. Burgundiæ, pagina* (mihi) 266.*n.*162. eſt videre apoſtillã in margine ad *pragm.* 5. *de exulibus, actio de damno non extinguitur* (per hæc verba) *die* 13. *Septembris* 1539. *curia* 15. fol. 218. necnon conferunt, quæ ſcribit *Reg. Sanfelic deciſ.*407.*lib.*3. Si tamẽ iuſta cauſa Princeps impellatur, poterit remittere, vt ſeruatũ legimus in *prag.* 5.*de abolit.* & videndi *Ruin. conſ.*60. *lib.*3. *Clar.q.*59. *Oſaſc.deciſ.*188. *nu.* 11. *Plaz.epit.delict.cap.*38.*nu.*4. *Fab. in C.lib.*9.*tit.*25.*de pœn.diffinit.*1.*n.*7. *Marta in ſumm.dec.*4.*q.*4.*art.*4.*n.*42. *Gratian.lib.*1.*c.*167.*& tom.*5.*cap.*891. *ac cap.*997. *Caſſan.* recenſes biſcentũ, & octo Principis priuilegia *in catal. glor. mund.p.*5.*conſid.*24.*priu.*140.

Optima omnium praxi vſus eſt Excellentiſsimus Dominus D.Ferdinãdus Ioachim Faxardus de Requeſens, &
22 Zunica, Marchio de los Velez, &c. in generali viſitatione, quam fecit ex throno Maieſtatis in Regio Palatio M.C.V. ſub die 5.Ianuarij 1677.

Solent Proreges, dum huic Regno præſunt, atque vt plurimũ, quando ſunt receſſuri, ſic M.C. viſitare. At Excellentiſſimo Marchioni de los Velez indicere placuit, ineunte altero anno ſui muneris, dictam generalem viſitationem; in qua ſummam ſuam munificentiam, quantamq; ingenij præſtantiam ſibi largitus fuerit Deus, oſtendit. Nulli non pijſſimus extitit, gratias cunctis impertiens, etiam capitali iudicio damnatis: non degener ſanè, neq; à ſemetipſo, qui præeſſe ſubditis non putat, niſi ſe prodeſſe cognoſcat ſubditis; diemque illũ perdidiſſe, arbitratur: quo non benefecerit alicui: neque à ſuorum Maiorum moribus, tum de Excellentiſſima Domo Faxardo tum de Requeſens, & Zunica; de quibus tã multa numerantur, vt plena iam ſint Hiſtoricorũ monumenta. Vnũ tamen illud valdè dignam omnino non omittam de Ludouico de Requeſens, qui fuit magnus Cõmendator Diui Iacobi in Caſtellę Prouincia, ortus ex Ioanne Zunica, & Stephania vnica hærede ex familia de Requeſens, à qua cognomen, Statum, veramque militandi nauali bello peritiam hauſit; ex *Annal.Arag.Hieron.Zurita* 1440. *P.Famian.Strada de bell.belgic.dec.*1. *lib.*8.*pag.* 405. de illo, inquam, Ludouico, cuius verticem flamma in diadematis ſpecie delapſa è Cælo, dum ipſe audacter animaret è litore Hiſpanos milites, tranantes ancipitẽ Zelandiæ ſinum, decorauit: non dubium oſtentum victoriæ, qua mox potitus, prænomen apud militantes adeptus eſt, Coronatus è Cælo, *Iſſelt. de hiſtor. Belgic. Thua. lib.* 60. *Met.lib.*5. *Meurſ.in Orang.lib.*10. *P. Strada loc.* mox *cit.pag.*369. Fuit hic electus anno 1569. à PHILIPPO II. Catholico Hiſpaniarum Rege, vt eſſet aſſeſſor D.Ioanni de Auſtria generali totius claſſis Præfecto: tum in nauali prælio apud Scorzolatos datus pariter à Rege Locũtenẽs generalis eidẽ D.Ioanni auditurus in quolibet caſu tanti viri dictis. Demum anno 1573. poſt Inſubriæ præfecturam, Belgij Gubernator ab eodem Philippo II. Rege declaratur. Proditur inter innumera illud memoriæ

de Ludouico: quòd orta seditione inter præsidiarios milites, captos decem seditionis auctores capite dānauit; suapte miti lenitate dimissis sex, quorum culpa minor videbatur: reliquos, quorum maior, extremo supplicio adiudicari iussit. Deinde ex his cùm indulsisset duobus, sua clementia suadente: duobus tantùm infelix parabatur patibulum. Facta tandem alterutri eorum gratia, mandauit, vt iactis tesseris lusorijs, fortuna iudex decerneret, vter eorum esset dimittendus, vter morti adiudicandus. Iam verò, cùm proiecisset, trepidante dextera, tres tesseras primus: detexit tria puncta, singula nempe in singulis tesseris. Minimus omninò erat hic numerus, qui ex tribus tesseris colligi posset; Itaque alter securus fere à sinistro casu fortunæ, hilari dextera proiectis tesseris, cùm tesseta super tesseram imposita constitisset (dictu mirabile!) detexit tantùm duo puncta. Tum, ludunt, inquit Ludouicus, de nece istorum Sortes, vel aduersantur vitæ; quis enim credat, victum nuper, vtpote quia minimum trium punctorum numerum detexerat, esse victurum? Sim ego sortibus Superior iudex: Vicerint ambo, viuant ambo; exuiq; iussit, catenis. O admirabilem pietatem! ô præclarissimum nexæ iustitiæ simul, & clementiæ specimen; iustitiæ partes expleuit, capitalem in reos sententiam ferendo: clementiæ munus exercuit, veniam damnatis impartiendo; capitali sententia cunctos, ne talia imposterum auderēt, deterruit: vitæ beneficio cunctos, vt strictiori deuotionis vinculo, Regi, sibique alligati essent, deuinxit.

Huius sanè æmulator æque, ac hæres Excellentiss. D. Marchio de los Velez in hac generali Visitatione, quāplurima omniscięæ doctrinæ, ac religionis exhibuit indicia. In quolibet iuris articulo, vt iuris prudentissimus interloquebatur: in quolibet facto peruestigabat minutim aliquod impartiendæ indulgentię adminiculum; quis tunc nō ominabatur maximam toti huic Regno felicitatem; si Plato, tunc demum beatum terrarum orbē futurum, prædicauit: cū aut sapientes regnare, aut Reges sapere cœpissēt, *Plat. epist. 7. Cic. epist. 1. ad Q. F. Valer. max. l. 7. c. 1. Agapetus ad Iustinian. Cæsar.* Iam hic Excellentissimus Prorex obtinuerat ab omnipotēti Deo, quod Tiberius in principio sui dominij, teferente *Corn. Tacit. lib. 2. annal.* sæpissime efflagitabat Deos: vt .s. sibi sapiētiam impartirent, vt vsq; ad finē vitæ mēte, humani, diuiniq; iuris intelligentē darent. In isto verè regiū erat, sapiētia mortalibus antecellere, vt inquit *Arist. 2. rhetor. c. 38.* Decuit maxime hunc Principem, omnia scire: cuius sapientia omnibus potuit prodesse, vt dicebat *Veget.* Carceribus itaq; leui ex causa mācipatos dimitti iubebat illicò: alios solui vinculis post obtentam læsæ partis remissionem: nonnullis indictam iudicum calculis pœnam in mitiorem commutari; igitur omnium captiuorum vota expleuit, tristitiam omnium abstersit.

Vnum tamen non tulit cōtēptorē religionis, acerrimus hic religionis defensor. Constrictus aderat vinculis quidam, quia ex processu cōstiterat, sacrilego gutture in Beatissimam Deiparam blasphæmias effudisse. Vix hoc intellexit Excellentissimus Princeps: in eum continuò exarsit; iussitq; vt recto tramite ad Regias triremes duceretur, iniectum in os lignum ferens in execrandi sceleris pœnam. de quo memini *in Rit. 274. num. 41. vers. ideoque hoc 3. lib.*

Nō pigeat, hìc obiter referre triūphalem apparatū, quo receptus fuit Ex-
23 cellentissimus Dominus. In exteriori ædium Curiæ prospectu ingēs exurgebat moles lignea auratis columnis, ac superliminaribus architectonica arte studiosissime ornata: quò antipegmata ingressuro ostiū augustius red-

redderent.Editioribus in tabulis alte pendebant hinc inde Inuictissimi nostri Regis,atq; Excellētissimi Domini stemmata . Vestibuli ambitum, quà quà patet: textile sericum ornauerat; intercolumnia, quæ identidē erant,veterum Imperatorum simulacra,elogijs, & carminibus peregrina ex eruditione quæsitis,imposita intercipiebant. Carcerum cācelli myrto,alijsque decorabātur viretis:area totius atrij vernans viridarium referebat,ea elegantia tunc consitum, vt vel ipsos ciues falleret;manabant dispositi consulto ordine in angulis viridarij aquarum fontes; præsertim verò ianuam ingressis, obuius erat fōs maximus in medio peristylii,profluens cęcubo perēni ad viginti quatuor horas . Triumphalis hinc ad M.C.V.gradus pandebatur via:cuius scala sericis peripetasmatis cōtexta, pendentibus passim elogijs, phrenoschematis, emblematibusque, quæ gloriosissima Excellētissimi Domini, vel etiam eius atauorum gesta complectebantur,admirationem tum ingenijs,tum oculis excitabat . Aulam maximam M.C., in qua erat erectus thronus,quatuor candelabra micantia,singula in viginti quatuor cereos arborescentia illustrabant ; quanta quanta erat,ornabatur Attalicis aulæis vsque ad laquearia.Theatrum illo,quo par fuit impendio in publica tanti Principis receptione,elaboratum, ad ipsius aulæ ædem consurgebat vestibus aureis prætentum:cuius etiam vltimi gradus auratis balaustijs septi,supellectile,Phrygio ritu magnifice picta,tegebantur. Eminebat Regia sedes sub vmbella , promicans quatuor maximis cādelabris, argento cælatis, habensque è regione Augustam nostri Serenissimi Regis effigiem.

Exceptus fuit Excellentissimus Dominus ante ædium vestibulū,crepitantibus interea festiuo sonitu tormentis bellicis,ab Ill.PrincipeSatriani M.C. Regente,à Me, ac D.Petro Cortes, (qui Consiliarij aulæ M.C. præeramus,) vnà cum cæteris aliorum Tribunalium ministris.Incedenti Proregi magnus carcerum custos, in disco argenteo carcerum claues auro cęlatas ante ipsos carceres detulit . Vbi eminēti in Throno consedit Prorex, oblatusque ei fuit mancipatorum liber elegantissime compactus: (conspectantibus è quibusdam podijs alte pensilibus , hinc Excellentissima Domina D. Maria de Aragonia, Pro Regina quamplurimis comitata Ordinis patricij mulieribus,inde equitibus innumeris) Regij à latere Cōsiliarij Status, sedile serico aulęo prætentum cum tergore in dextero latere occuparunt. Scamnum eodem modo honestātum in sinistro,Regij à latere Consiliarii Regentes Regiā Cancellariam cæperunt. Præter prædictos in dextero latere aderat considens S.R.C. contecto capite in sessibulis sine tergore,licèt simili serico indutis ; in sinistro autem sedit eodē modo R.C. Ante Sac.Consil.verò assidebant Iudices M.C.tum ciuiles, tum criminales,aliiq;administri eiusdem M.C. propiùs carceratorū caussas relaturi: Ego præsertim,vti aulæ præfectus,habens præ me mensulam scriptoriam serico connestitam,duobus argenteis candelabris irradiantem, super quam aderat mihi Inquisitionum,ac processuū liber:cuius similes alii traditi fuerunt Secretario Regni, Fisci patrono , ac Secretario M.C.ex quo nominatim in carcerem conditos aduocabam.

Insuper ante eūdem Excellentissimum Dominum , à latere Regiæ Cameræ consederat in scabello, serica etiam veste obtecto, à Secretis huius Regni D.Io.Baptista de Afflicto,dignissimus hodie Consiliarius ; qui mensulā scriptoriam præ se habens eodē serico coopertam, ac duobus adhuc argenteis candelabris accensis luminibus illustratā, gratias adnotabat , quas

quas S.Exc.largiebatur ; ad infimos denique throni gradus, Excellentiss. Domini ostiarius præsto erat. Eductos è custodia, quos vocabam, procurator pauperum ad S.E. pedes afferebat sub gradus; tunc causæ illius Commissarius (si Iudex esset M.C., progrediēs vsque ad throni gradus: si Regius Consiliarius, vel Præses Regiæ Cameræ, stans solùm, vbi erat sedens) merita referebat, vrgētibus hinc ad condemnationem Fisci patrono à dextera, inde ad absolutionem Patrono pauperum stante in læua. Quicquid autem Excellentissimus Dominus iussisset, è solio proclamabatur, præuioque inquisitionis titulo, à Regni, Magnæq; Curiæ Secretariis, ac à sollicitatore fiscali adnotabatur, ad Regii Fisci, & carceratorū cautionē; ac ita omnia publicæ generalis Visitationis felicitati complaudebant.

Potissimùm causa concedendi veniam absque partis remissione sunt personarū merita, virtutes, ac studia; care-
24 re quibus prorsus nequit Respublica, *Reg. Dana polit. 6. capit. 3. Treùtler. 2. disp. 10. thes. 3. Arnisa 1. polit. 16. Bodin. lib. 1. cap. vlt. num. 165. de Repub. Grām. decis. 23. Reusner. dec. 15. 16. 17 80. 81. & 82. Clar. q. 60. n. 25.* & tetigī mox supra *sub. n. 10. vers. casus autē* cōfertque *text. ad l. ad bestias, ff. de pænis*, quē exornant *Reusner. dec. 83. & 84. Ricc. collect. 1824. Guil. Boekelij de iudic. public. disquis. 2. ex n. 8.* qui quidem *text.* licèt sapientissimorum quādoque, in criminum quorundam patratione insanientium leuamen, & pœnarum fugam conditus extitisset;
25 parùm tamen profuit Axoni Bononiensi; qui cùm primus plerasque digestorum leges iustis commentarijs, ex quibus Accursius in suas glossulas, plurima transtulit, interpretatus esset, fons legū, lucerna iuris postea appellari meruit, *Bald. in l. contractus, C. de fide instrum. Alciat. parerg. lib. 10. cap. 25. Paul. Rub. tom. 2. in argumento dec. 59.* & glossatorum Princeps de mēte *Cornei Ludulph. Schraderius tom. 1. consil. 5. num. 60.* meliori vtique vitę clausula dignus. Is enim, cùm in disputatione ab antisophista quodam suo prouocatus, cultro eum appetijsset, in carcerem pertractus, & capitali pœna damnatus fuit : cūque exclamaret *ad bestias, ad bestias*, cuius iuris vi propter artis excellentiā relaxari credebat, iudices, se ab eo tanquam belluas insimulati credentes, idcirco irati non destiterunt, donec summo supplicio afficeretur, ex *Alciat. lib. 9. parerg. capit. fin.* testatur *Xamar. de offic. Iudic. & Aduoc. par. 1. quæst. 7. n. 69.* necnō author damnatæ memoriæ *Philipp. Andr. Adenburgen. in thesaur. rer. public. par. 2. pag. 1001.*

Iustis itaq; adducti causis solent Principes impartiri indulgētias generales, quę alio nomine, & abolitiones, ac in-
26 dultus vocitantur, & à cūctis pœnis quorūcumq; criminū, quæ quisq; patrarit, absolutionem præbent: dummodo non sit eius generis facinus, quod expresse Princeps excipiat; vt per quamplures indultus, quos Clemētissimi huius Regni Reges dederunt, est videre; in quibus post generalem concessam indulgentiam, in illis verbis: *De quibuscumque delictis, & criminibus* excipiunt nonnulla enormia, quæ ob immanitatem comprehendi sub generali indulgētia non merent; tum maxime quia pleraque ex eis, quamuis expresse excepta non fuissent, adhuc ab ista generali abolitione seclusa extitissent, ex dispositione iuris communis, quod in generali abolitione falsi crimen comprehendi, noluit in *l. Lutius, ff. ad Turpill.* Alias plures restrictiones memorat *Decian. in tractat. crim. lib. 3. cap. 35. n. 10.* subdens sub *num. 17.* Principes antiquitus in generalibus abolitionibus quædā specialia excipere crimina consueuisse, prout fecit Costātinus propter partum Crispi, & Helenæ, Constan-

tius

tius Imperator,Valētianus,Valētius, ac Gratianus,cū aliis ibi enarratis,cōcludens sub *n.21.* quod,cùm abierit in morem,excipi à Principe,quæ in generali abolitione comprehēdi nolit flagitia, sequitur, quod facta generali abolitione absque vlla criminum exceptione, omnia crimina cēseantur abolita;licèt huiusmodi dictū nullo authoritatis, aut rationis suffragio corroboret. *Foller.*verò apud *Reg.Rouit in cit.pragm.*8. *de abolit.n.12.*id ipsum affirmans, ait,de sui natura generalem abolitionem, si nulla sanè specialia excipiat, extendi ad omnia delicta, etiam si ea sint liquida, notoria, ac atrocissima,vt est crimen falsi, ac læsæ maiestatis,*Bart.& DD.in l.de pupillo, §.si pluribus,ff de ope. nou. nunciat.*& ibi latè *Alex. & Gloss.August.de Arim.in addit.ad Angel. in locis ibi relatis*; Quamuis oppositum dixerit *Catal. de indult.cap.27.n.7.*in crimine lęsę maiestatis diuinæ,vel humanę ex pluribus authoritatibus,& rationibus, quas ibi refert.

Ne desinas lector perlegere, quæ sequuntur verba apud *Foller.* ibidem; ex iis enim responsum ad oppositionem *Catalani* expiscaberis. Verumtamen *Farinac.de inquis.quæst.6. nu.* 61.enumeratis multis criminibus sub generali abolitione nō includēdis à *n.51.vsq.ad* 60.admonet, abolitionē ab indulgētia differre.Siquidē abolitio,inquit, non extinguit crimen,iudicij tamen cursū solūmodo suspēdit,durante,propter quam Princeps abolitionem concesserat, lætitia; Ea autem transacta, infra triginta dies iterum reuiuiscit accusatio, *l. interueniente, ad Turpill.* quapropter nil mirum, si atrocissima crimina non comprehendit.Indulgentia verò crimina extinguit, atque adeo omnia, præter excepta, ab indulgentia extincta remanent. Vnde Iura, & DD. asserentes, in generali abolitione haud cōprehēdi atrocissima, vt puta assassinium,*num.*52.crimen falsi,*nu.* 54. vel læsæ maiestatis,*num.*55. delictum per officialē in officio cōmissum,*num.*56.& alia, de quibus *Decian.loco supra citato*,sunt intelligenda de abolitione,strictè sumpta, non autem de indulgentia, *c. August. ad Ang.Plaz.& Carr.*quæ vel enormissima comprehendit,*Clar.qu.19.vers. scias autem.*

Iam verò huiusmodi generales abolitiones motu proprio conceduntur,
27 & plerunq; inhisce verbis, *Hoc igitur generali decreto Regia authoritate nostra,motu proprio*,de qua clausula,*Motu proprio*, multa perquā largè habet *Catal.cit.sat.loc.* & qui sit illius clausulæ effectus,*Cōst.Reg.de legis potest.part.3.num.61. Gamb. de Author. leg. delat.lib.3.nu.44.45.& 46.*Quadraginta effectus enumerat *Guil.Redoan.de Symon.conn.cap.13.num.* 39. Quando nihil operetur,tangit *Io.Corras.de benef.capit.4.num. 8..& par. 4. cap.8.à nu.30.* Et an excludat subreptionem, *Hier. Gig. de Crimin. læs. Maiest.part.2.quæst.9.n.10.Teob.Daller.de Mand. Apost. num. 28. Melch. Pera Maiorat. par. 1. quæst.5.num.1.* Quid in literis legati,*Gamb.indic.loc. num.32.& 48.*An operetur, quando est prohibita impetratio,*Marc. Ant. Cuch.de morat. præscrip.num.*278. & 279. & an possit præiudicare tertio in iure quæsito,vel quærēdo,*Io.Selu. de benef.p.3. quæst.17.num.22.Mart. Laud.de legit.num.*127. Alia adducit *Aeneas Fal. de benef. rescr. effect. 7. num.11. Io:Staphil.de grat.expect.nu. 6.& 42.*

At quid dicendum, si ad delinquentis petitionem, non autē ex motu pro-
28 prio, concederetur specialis, ac priuata indulgētia?Ista vtique nō se extēdit vltra specificata,*l.2.& ibi DD. de sent.pass. Decian.* alia plena manu adducit ad hoc in *eodem cap.3.n.* 43.

Insuper specialem, ac priuatam indulgentiam à Principe exposcens enar-
29 rare,tenetur,ea omnia,quę si fuissent

enar-

enarrata,vel nõ concessisset Princeps, vel difficiliùs;secus gratia subreptionẽ,ac inualiditatẽ oleret,*cap.super literis,& cap.postulanti,*& ibi communiter *scribentes*, de *rescrip.* ptoinde qualitas, deliĉtũ vel grauans, vel alterans, exprimi debet, vt dicit *Aret. in l. possidere, §. si seruus, ff.de acquir. poss.* quia qualitas, quæ siletur,ea potest esse, quam si sciret Princeps, gratiã non concederet, ut est in casu relato à *Barbat.in cit.cap.super literis, col.*10. de eo, qui damnatus in mille pro homicidio, nõ exprimens,se fuisse damnatum in mille pro dicta causa, rogauit Principem pro compositione in minorem quantitatem, quæ quidem compositio diminuta non sustinetur, si Princeps eius precibus annuat:Verisimile est enim, Principem, si & qualitatem homicidij, & condemnationis quantitatem non ignorasset,faciles supplici aures non fuisse daturum;*Barb.*laudat *de Mars. in sing.*111.aliud adducẽs dictum*Guglicl. de Cun.in l.3.C.de Episc.Audien.* quod siTitius,obtẽta gratia de homicidio per se pattato, aliã deinde obtincat de alio homicidio, nulla facta mentione de primo homicidio, ac gratia, nullius sane roboris erit secunda gratia;proindeque quendam Bononię vltimo supplicio multatum, non obstante secunda gratia,vidisse, tefet *Barb.in cit.cap.super literis,col.*10.de quo,ac de alijs,cundem casum referẽtibus,meminit *Præs.de Franch. decis.*330.*sub nu.*3.ad suæ conclusionis robur,quod aut nunquam,aut rarò debet concedi indulgentia de vno delicto, ac mandari,quod de cęteris fiat ius,prout in illo themate petijt inquisitus,quod indultus sibi promissus prodesset pro delicto,extra Neapolim patrato,pro quo erat foriudicatus; de alio intus Ciuitatem commisso,quod sub indultus clypeo protegere non poterat, spondens stare iuri, suam innocentiam demonstraturus; prout re vera fuit ad illam demonstrandam admissus citra præiudicium partis, & Fisci,respectu indultus, de delicto, extra Ciuitatem cõmisso,expetiti, *Nouar.decis.3.Megal.de assecur.p.3.Medic.cõs.*115. *Reg. Sanfelic.dec.*399. *Concioli* verbo *gratia,res.crim.2.n.*8.Casus relati,à *Gugliel.de Cun.in cit.l.*3.memor est etiã ac fusius *Farinac.in dict.quæst.6.n.*4. vbi post propositam primam conclusionem sub *num.*47.quod qualitates, quæ Principis animũ à gratiæ largitione retrahere verisimiliter possent, exprimi debeant: recensens quasdã qualitates, flagitium grauantes, de quibus pleno calamo egisse dixit *in quæst.18.ex nu.63.* referensque alios casus de similibus gratijs nulliter habitis, subnectit alteram conclusionem de eiusdem *Gulielmi de Cun.* effato,quamplures DD. afferens,vltra adductos per *Hippol.* quam pluribus modis coarctat, quorum tribus relatis ipse minime annuit, vim faciẽs in generalitate rationis, de qua in *mem.l.3. C.de episc. audien.*contra illos,quibus delinquere mos est, atq; adeo ijs Principem indulgere velle, non est credendum. Ad quod *Affl. in const.cum vniuersis,num.8.not.*10. ait,non solùm reddi nullam gratiam, si de prima mẽtio non fiat,imò vel si delictũ,de quo fuit Reus aliàs cõdẽnatus, sileatur. Et *Afflict.*allegat *in Const.inconsutilem, n.*58. *Vincent.de Ann.sing.*239.nectẽs,esse verũ in indultu particulari certę personę,secus verò in indultu generali.Et Principis gratiam ob non factam mentionem de prima condemnatione obreptitiam dici,tradunt *Corset.de verb. geminat.n.9.de Marin.lib.1.resp.*159.*Mastrill.dec.*28.*Thor.p.2.*verb. *homicida.*

Ad rem nota,quod nullo aduritur obreptionis,vel subreptionis vitio gra-
30 tia,cùm Princeps fatetur,se ad eam conferendam motum fuisse ratione solemnis diei, puta feriæ sextæ in Parasceuæ, in qua fuit gratia expetita. Dies enim ipse fere loquitur, Prin-

Principem voluisse, illam simpliciter, atq; omnino concedere,quod omne prorsus vitium obreptionis defæcat ita *Grau.consf.2.nu.14. vol. 1.*& proinde gratia concessa die Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi ob maximam illius diei religionem, ac tanti mysterij priuilegia,motu proprio cōcessa censetur . Ideoq;nulla potest ei obreptionis aut subreptionis obijci cēsura,ita *Bursat.cōs.177.n.15.vol.2.* qui in id citat *Butrig. Bald. Malgdaloc. & Grauettam*, sed minus rectè, *Grauett.*loquitur in Principe,qui versabatur in ancipiti, an motus fuisset ad gratiam elargiendam veneratione diei.*Bald.* & *reliqui* in casu longe diuerso; cùm scilicet præcedunt merita impetrantis gratiam . Solus itaq; pro hac materia est *Bursatus.* Ideoq; eius dictum est singulare.Reperi postea illū referre , & sequi *Paschal. de patr potest.par.4.cap.3.nu.* 10.

Qui fue si sit solitus Reus delinquere

31 tangam infra,*sub n.33.vers.incōcussi.* Propterea aduertēdū censeo,nō omnia in supplicatione omissa , gratiæ

32 vitium inferre , sed vel ea , quæ expressa secundùm communem vsum, & stylū,Principis animū à gratiarum largitionibus auocassent, iuxta doctrinā *Lap. in alleg 86 n 6.*cuius dictū maximopere laudat *Melch.Palaez. de maiorat quæst.8.nu.2.* secus enim,inquit,vel nunquam,vel ęgrè sciri posset, an Princeps indulsisset , si id foret expressum;immo fortè Princeps fecisset , fortè non fecisset , subditq; multa ad rem circa expressionē falsam, ac veritatem suppressam; docēs *num.3.*ibidem,cui incumbat id probare ; & in *cap. seq.* an subreptio in vna parte vitiet gratiam in totum,licèt ipse in specie loquatur de licentia ad faciendum maioratum,referēs plures asserētes, quod nō nisi ex cōiecturis colligi debeat , an Princeps concessisset,necne.

Vel ea solùm, quæ in iure exprimi debere,cautum reperitur;cùm non sint narranda, nisi , quæ de iure impedimento sunt, vt ex I.C.C. quos adducit *Farin.in dict.quæst.6. nu.48.*& post eum *Gratian.discept.535. n.26.* quod secus esset , si exposita fuissent falsa, quæ difficiliùs Principē ad cōcedendum,mouere potuissent: ex illis enim regulariter gratia redditur nulla, *Rota. dec.32.de rescrip. num.3.* notans,tenere beneficij concessionē, nulla expressa redditus quantitate, neque ex huiusmodi taciturnitate aliqua vitij nota inuri; vitiari autem sanè , si minoris esse valoris , fuisset expositum;ac similiter consistere cōcessionem dignitatis factæ criminoso,etiam si qualitas isthæc expressa, Pontificem ad illam denegandā valde mouere potuisset,vt ibi ex*Glos.in clem. 1.de preb.* & notat *Inn. in pluribus locis,ibi relatis* . Qua *Rot.*decisione vtitur *Gratian. in add. discept. 535.nu.26.*ad probandum,non reddi nullam impetrationem, non facta mentione de crimine , vel accusatione:dūmodo non sit crimen,ipso iure inhabilitatem inducens, apud *Paris. & Gutt.*de communi testantes , licèt contrarium obseruaretur in debitore, qui si à Principe quinquennij dilatationem obtinuit pro ære alieno , non intelligitur de debitis ex causa criminis,propter eandem rationem, quia de facili non concessisset Princeps,si criminis mentio facta fuisset , *cap.postulasti , vers.non ita de leui, de rescrip.*atq;ita decisum,testatur *Boer. decis.349.num.8.versic.nec per consequens.*

Sed quia,an qualitatum suppressio sub repititiam reddant gratiam,ex coniectura Principis mente colligi debet,coniecturasq;in Iudicis arbitrio depositas esse , has præsertim , quæ circa gratię subreptionem versātur, inquit *Menoch.de arbitr.iudic. lib.2. cent.3.cas.201.nu.25. ex Abb. Felin. Dec.Socc.Tiraq. & Couar. in locis, ibi relatis;* sequitur , subreptionem oriri etiam,quando omittuntur ea,quæ

Gggg iu-

iure cauta non reperiuntur;nam circa qualitates, quæ à iure sunt expressæ, Iudicis non cursitat arbitriũ, *Menoch.ibidem lib.1. quæst.14. num. 5.& 6.*

Ideo, vt caute legi possit limitatio *Farin.in mem.quæst.6.num.48.& Grat. in dict.discept.535.num.26.*ac vt non ignoretur monitũ, quod supra retulimus authoritate ipsius *Farin.* atq; aliorum,qui asseclę fuerũt *Gl.* à qua primò desumpsere, in *clem. 1.vers. non alteri,de præb.*est perlegenda distinctio,adducta à *Menoch.in cit.cas. 201.ex n.27.*ad quam te relego,ne aliena transcribam. Hoc autem concludit;nimirum,si non apponerentur in supplicatione qualitates, quas, vel iure, vel consuetudine, vel stylo concedendi(quæ paria ducit) cautũ est exprimi debere, tunc procul dubio gratia plurimam sapit subreptionem,ac in nihilo Iudicis arbitrium versatur; At vbi hoc opponitur, vel aliũde innotescit Iudici,nullo prorsus pacto gratia executioni est demandanda. Si verò qualitates, quæ non apponuntur, non sunt, neque in iure, neq; in consuetudine determinatę, sed tales, qu al s si sciuisset Princeps, vel penitus non concessisset,vel duriùs: tunc respectu petentis nullam considerari subreptionẽ, inquit *Menoch.sub num.29.*& in hoc themate procedere opinionẽ *Gl. in indic.clem.1.*& *sequacium* dici autem gratiam subreptitiam duntaxat respectu Principis concedentis, cui si id forsan fuisset expressum,non concessisset, atque in hoc versari Iudicis arbitrium.

Huius sanè pręclarissimi Viri distinctio, per quam credit ipse sub *nu.27.* hæsitationem,aduersus *Gl.*& *alios* propositam diluisse,si accuratiùs perpẽdatur, reuera dubium non soluit;imò potiùs ostendit velle, quod *Glos.*ac

33 *assecle* non benè senserint, & quod Iudex possit gratiam subreptitiã decernere, quando qualitates non sũt à iure, consuetudine, styloue determinatæ, etiã si tales illæ essent, quæ Principem à concedendo retraherẽt, iuxta conclusionem,adductam à *Farinac.ibidem,num.47.* Quandoquidẽ illa distinctio, nimirum haberi subreptionem respectu concedentis tãtùm, non iam respectu petentis, est prorsus nugatoria: cùm satis sit,gratiam ex suppressione non esse validã; ac obstupescò,Virum tanta doctrina, tantaque præditum solertia,ad hanc distinctionem confugisse pro saluanda *Glossæ,aliorumque* sententia; cùm præstasset ingenue fateri, *Glossæ*, & *sequacium* opinionem non esse veram, ac persistendum firmiter in illa communi hypothesi dicẽtium,exponenda in supplici libello esse tum facinus, eiusq; qualitates, tum ea omnia,quæ,scita,Principem à gratiæ largitione retraxissent.

Vnde ipse, cuiuscunque sim authoritatis, meam sententiam in medium proferre non erubesco;ac opinor,hac distinctione posse saluari *Glos.*& aliorum dictum. Vel supplicans tacuit, quę de iure,cõsuetudine, styloue tacenda non erant, & tunc non modò gratia nulla est,verum etiam ipse Iudex eam nullam declarare, atque adeo ad delicti punitionem procedere,potest: cùm simus in expressis iure, consuetudine, styloue gratiam vitiantibus, nulla habita ratione discriminis: an per ignorantiam, simplicitatem,an per dolũ narratæ qualitates non fuerint, vt ipsemet *Menoch.* sentit *eodem num. 27. ex Falin.Socc.Cranetta.*& aliis, neque ambigendum, an Princeps,non obstantibus qualitatibus prædictis,concessisset, etiam quod contingere potuisset,vt ex eodem *Felin.* affirmat: Nam, assignatis qualitatibus à iure pro forma,& non seruatis,actus corruit, *l.cum hi, §.si prætor.de transact. l.iulia, §.sed si quis,ad exib l.fin.§.sin autem,C.de iure delib.*huiusmodi subreptione gratiam vitiante ipso iure ab-

absque partis oppositione, *Gran.cons.* *68 nu.2.ex text.in cap. ad audientiã, il secondo, de rescrip.* cum alijs, ibi adductis, *Ruin.cons.21. num.13. vol.1.* *Marescott.lib.2.resol.99.num.1.* intelligas, nisi Princeps ijsdẽ qualitatibus iure, consuetudine, styloue, expressis, solitus esset dispensare, vt per *Abb.& alios in cap.1.de rescrip.* quem allegat *Melch.Palaez.de Maior.qu.8. sub nu. 3.* de quo supra meminimus, docens ibi *circa finem*, fundantibus se, quod Princeps sit solitus dispensare qualitatibus aduersus legẽ, cõsuetudinem, stylumue, non satis esse probare generaliter, nisi probent in ijsdem terminis fuisse consuetum dispensare, secundùm *Bellam.& Paris. in loc.ibi allegat.*

Vel demum supplicans tacuit ea, quæ à iure nõ sunt definita, sed Iudex arbitrarctur, quod si ea fuissẽt expressa, vel nullo pacto, vel certe duriùs Princeps indulsisset, & tunc gratia non est illico annullanda, neque animaduersio in Reum est temere decernenda; at consulendus est Princeps; proptereaque terminus impetranti præfigendus est, intra quem Principem adeat, qui gratiam declaret, vt nos superiùs diximus: eius enim est interpretari, cuius est condere, *l.1. C. de leg.* & secundùm istum intelligendi modum rite adaptatur responsio ad *Gl.*& *alios*. Ad veritatem, arbitror, collimasse; si secus tibi videbitur, ne meam, obsecro, sententiam carpas. Pande duntaxat tuam, typisque manda: vt quam sorbere ex mei ingenij viribus non potuit lector vtilitatem, hauriat plenissime ex tuis; Quidue, si plures causæ enarrantur, quarum aliquæ veritate, aliæ falsitate nituntur? *Sanchez de matr.lib.8. disp.21.nu.42.Valasc.consult.60. lib.1.* late *Consil.Staiban resol.1.à nu.58. & in obseru.ad resol.4.ex nu.16.lib.1. Altogr.cons.52.ex num.55.lib.1.*

Inconcussi igitur iuris est, narrandas esse qualitates, quæ Reo possent augustã liberalitatem occludere; proindeque nullius roboris esse gratiam, nulla facta mentione de alia gratia pro alio delicto eiusdem, vel diuersi generis, obtenta, exemplo eorum, quæ dixit Imperator *in l.3.C.de Episc.Aud.* cuius verba, vtpote aurea, hic inserere censui: *His ergo tali sub adstrictione damnatis, indultum nostræ Serenitatis eo praecepti fine concludimus, vt remissionem veniæ crimina (nisi semel commissa) non habeant: nec in eos liberalitatis augustæ referatur humanitas, qui impunitatem veteris admissi non emendationi potiùs, quàm consuetudini, deputauerunt.* Et ibidem *Glos.vers.consuetudini*, multas aggerat leges, per quas dicit, probari, iterantes delicta acriùs puniri. Et si vera fari licet, nedum solitus delinquere à Principe nullo vnquam tempore veniã promerere debet, sed nemo prorsus; nisi ad hoc vrgente publicę vtilitatis causa: Coercitio enim est de Iure Diuino, dicente, *Maleficos ne viuere patiaris, Exod.22.* quod tolli non potest, *cap.legimus, circa fin.93. dist.* At si quando indulget, id agit, quia putat corrigi, si superuiuat delinquens, qui si ruat quotidie in peius, debet semper occlusas Principis aures opperiri, iuxta *text. in mem.l.3.* quam ad hoc allegat *Isern.de regal. in ver. & bona committentium, sub n.74.& Bald.* ibidem *in cit.l.3.* subdit, quod venia non debet patere geminanti delicta, itaut nõ defuerint aiẽtes, neq; Deum (cui proprium est, misereri semper, ac parcere) veniam illis impartiri, qui flagitia flagitijs accumulant, nè remissio foret ad peccandum incitatio, vt est in Adagio *Veterem ferendo iniuriam, nouam paras.* Atque ideo dicunt, à Domino Nostro Iesu Christo nonnisi semel Lazarum, ac filium Viduæ vitæ redditos, nonnisi semel cęcum illuminatum, mundatum lepra laborantem, cum cæteris exemplis, adductis per *Tiraq.de pœn.temper.cas.10.à num.4.*

vbi tamen refpondet, & optime quidem, iftorum opinionem arguens, ex *D.Auguft.lib.de pœnit.* qui huiufmodi argumentis pleniffime occurrit, ac non defunt *Canones*, hanc reijcientes opiniōnem, vt communiter fentiunt Theologi, ac Summiftæ, quos allegat *Tiraq.* Ex quibus eruitur indubitabilis ifthæc conclufio, Deum O.M. iterũ, atq; iterũ parcere peccãtibus, fi iterum, atque iterum eos pœnituerit peccatorum; hinc veriffima dignofcitur illa noui teftamenti hiftoria, cum Petro pofcenti, quoties in me peccabit frater meus, & ei dimittam vfque fepties? Refpondit Iefus: non dico vfque fepties, fed vfq; feptuagies fepties, *Matth.* 18. Caueãt autem quantopere poffunt omnes à peccandi confuetudine. Nam

Quo femel eft imbuta recẽs feruabit odorẽ
Tefta diu.

Et ex frequẽtatis actibus fit habitus difficilè mobilis; Recolant fæpè fæpius in multis *decretis*, ac ex *Diu. Auguftin.in lib.foliloq.* vt ait *Tiraq.* ibi haberi, quod iteratum vulnus tardiùs fanatur; ac frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur; proindeq; Principes ad veniã proni effe nõ debent, cùm delicti venia fit incentiuũ peccandi, *l.1.§.famulos.ff.de pœn.cap. vt fama, de fent.excomm. cap.eft iniufta, 23.quæft.4.* quæ iura allegat *Guil. Dur. de mod.Gener.Conc.celebr.rubr. 61.in fin.* necnõ eadem regula vtitur *Paul. Ghirl.de relax. carc. tit.de pœn. compofit.q.2.* contra folitos delinquere, quibus denegari debet compofitio, adducens & ipfe verba *text.in d. l.3.C.de Epifc.Aud.* quę etiam memorat *Maftr.de indul.cap.28. nu.5.* fubnectẽs multa de nullitate gratiæ, impetratę ab eo, qui de alio, per ipfum commiffo homicidio mentionem nõ fecit. Eandem regulam allegat *Catald.de Boncompagn.de poteft.Pap.verbis ita, num.30.* vbi nonnulla adducit pro puniendis reis, *Crefpi obferuat. 5.num.138. Caldas in l. fi curatorem, verbo, vel aduerfarij dolo, nu.51. Antunez Portugal.cit.cap.18.nu.52. Pafchal.de patr.poteft.p.4.cap.3.num.10. Conciol.refol.crim.* verbo, *gratia, refol.2.num.8. Larrea decif.28. num.3. Medic.conf.115.ex num.4.* & dixi fupra fub *num.28.* Si tamen quis exprimeret aliqua duntaxat delicta, quæ funt maiora non expreffis, indultus, & guidaticum omnino extenduntur etiam ad non expreffa, *Boff.cit.tit.de remed.ex clem.princip. nu.70. Farin. quæft.29.num.57. Confil. Campan.refolut.10.n.9.* & decreuit Collaterale Confilium, me relatore, in caufa indultus Rogerij Cauafelice, de qua memini in *rit.* antecedẽti 274.*n.*153. & 154. quanuis regulariter ficuti iuribus, & DD. data eft cautio reiteratas negandi gratias delicta iterantibus, ita per huiufce Regni pragmaticas prouifum eft circa guidatica facinorofis concedenda, quæ alio nomine dici folent falui conductus, fecuritas, fidãtia, feu indultus, *Reg.Carol.Tap.in pragm.de guidat.nu.1.* qui luculenter hanc materiam pertractat.

Hæc, inquam, guidatica, vt rite concef-
fa dicantur, de alio, vel alijs guida-
ticis, aliàs impetratis, mentionem de-
34 linquens faciat, oportet; fecus nul-
lius momẽti erunt, ac roboris, vt niti-
de sãcitur *in pragm. Comit.de Lemos,*
89.cap. verf.70. idque obferuatum
reftatur *D.Reg.Rouit.dec.11.verf.fin.*
quanuis in eo cafu cuidam ex vo-
tantibus videretur nullitas ex parte
concedentis adeffe, non autem ipfius
inquifiti, qui fuperioris fidem fuerat
35 fectatus, *l.1. C. de ijs, qui ven. ætat.*
impetr. Boff.mem. tit.de remed.ex fol.
clement.Princ.fub n.42. & *ex Bart.in*
l.is, qui reus, num.12.ad fin.ff.de publ.
iudic. vbi dicit, datam fidantiam effe
feruandam, etiam fi dari non de-
buiffet, & quamplurimos alios DD.
refert *Farin.de carcer. & carce. q.29.*
nu.95. licèt plures etiã afferat oppo-
fitã prouinciã fuftinentes fub *numer.*
96. quam vrget ipfe Affecla prioris
fententiæ, vtpote magis communis,

ex

ex *Vulpell.reſponſ.* 19 *num.* 12.*&* 13. aiente, eſſe decipiendum ſub publica magiſtratus fide neminem; ſiue nullitas pullulet ex defectu ſolemnitatis, ſiue poteſtatis, ſiue ſit publice, ſiue ſecretò; nam licèt quis libere ab initio datę fidei vinculo ſe obſtringat, nequit poſtmodum ab illa reſilire, *l.in commodato, §.ſicut, ff.commod.* cũ nihil tam hominem deceat, quàm pacta ſeruare, *l.non minorem, C.de trãſact.* Attamen opinionis illius Votantis nulla fuit habita ratio; quandoquidem illa guidatici nullitas erat declarata publico iure, quod, rite promulgatum, excuſat neminem; etſi duntaxat concedentem afficeret nullitas, eſſet prorſus inanis; qua de re videndus eſt *Farin.ibidem ſub nu.* 47. qui limitat expreſſe, non procedere, quando conſtitutionẽ, ſeu ſtatutum habemus, huiuſmodi ſaluosconductus anullãtia, & eadem vtitur ratione fruſtrationis ſtatuti, cuius ignorantia non præſumitur, cùm ſcriptum publice exiſtat; ac refert plura diplomata Põtificia, huiuſmodi irritantia ſaluos conductus, atque adeo ſontes, illis non obſtantibus, capi poſſe, ac multari, iubentia, ex adnotatis ſupra *num.* 84. & per *Flam. Carthar.de execut ſent.cap bann.capit. fin.num.* 25. *verſic.neque etiam.* Et licèt ibi *Farin.* adducat *Peguer.in dec. crim.* 9. diſcutientem, ac concludentem denique huiuſmodi ſaluumconductum etiam in caſibus prohibitis à ſtatuto clauſulam decreti irritantis habentem, eſſe ſeruãdum, & illi ſententiæ, tẽpore mitiori adhærent lectores, adhortantem; ipſe tamen non recederem à limitatione in caſu ſtatuti cum clauſula irritantis, quam etiam ſequitur *Menoch.de arbitr.lib.* 2.*caſ.*337.*num.*7. adductus per eundem *Farinac. ibidem* ex eadem ratione fruſtrationis ſtatuti, ipſumque *Menoch.* allegat *Giurb.conſ.*80. *num.* 16. vnà cum alijs II.CC. & in ſpecie *Reg.Rouit.in pragm* 1.*de guidat.num.* 56. vbi ad iſthuc idem probandum allegat *text.in §. neque autem homicidÿ,* iuncta *Gloſa in Auth. de mand. Princip.* & reſpondet *Farin.* dubitanti ex *Peguer.mem.deciſ.*39. dicens *Peguer.* loquutum fuiſſe de ſaluaguardia, à Principe, ſeu eius locumtenente cõceſſa, quo in themate ſuſtinet ipſe ſub *num.* 53. ſit licèt iuſte, vel iniuſte, eſſe ſeruandam tam à Iudicibus inferioribus propter reuerentiam, Principi debitam, quàm ab ipſomet Principe, ne deceptoris notam non euadat, quando verè Principis eſt fidem ſeruare, ex *l.inter claras, C.de ſumm.Trin.& fid.Cathol.* etſi cæteri omnes fide carerent, vt ſolitus erat dicere Franciſcus Primus Frãciæ Rex. Quis enim à fide ſe ſubtrahat, quę eſt Reipublicæ columen, vt notat *Cicero lib.* 2. *offic.* quæ ciues continet, vrbes replet, imperia tuetur, *cap.in qualibet,* 23.*quæſt.* 1. & quã, ne redargueretur, fœdaſſe, Scipio ille, cognomento Africanus, nauim, qua Carthaginienſium non leuis numerus optimatum vehebatur, captam dimiſit; eo quod ſe legatos ad eum venire, doloſe ſimulaſſent: maluit enim dici, nauim mendacij precio redemptã à Carthaginienſibus, quàm Scipioni fidem defuiſſe. Licinius fidem, pacta, & tranſactiones, cũ Chriſtianis initas, frangens, à Conſtantino, bellis moleſtatus, in acie fato infelici occubuit. Sigiſmundus, ſubſcribẽs decretum Conſtanſienſe, heretico nõ eſſe ſeruandã fidẽ, poſthac nulla felicitate floruit. Turca, cui obſidis loco hoſtia ſacra data erat, Dei fractæ fidei vltorẽ ſollicitabat contra Chriſtianos: vnde victoriæ compos factus eſt, qua de re *Schurff.conſ.*59.*num.*5. *cõſ.*99.*cent.*1.*& conſ.*97.*cent.*3.*Cruſ. de indic.p.*1.*cap.*50. *num.*17. Atque propterea *Rouit.* diſtinctionem diſpũgunt *Conſil.Campan.in prax.foriudic. reſol.*1.*ex num.*2. potiſſimùm *num.*6. *ex Reg.Tap.lib.*4.*inr.reg.tit.de morat. & ſaluiſconduct.ad rit.*187.*num.*9.*ac dec.S.C.*11. *Reg.Capyc.Latr.dec.*105. *Thor.in ſuppl.compend.* verbo *guida-*

ti-

ticum, quam licet reluctante *Farinac.* insectatur *ibidem Giurba*, quem de hac re Guidatici, tum quo ad illius subreptionem, obseruantiam, tum quoad gratiam, fidem seruandam, videndumuè, an, & quando reponendus sit in libertatem Inquisitus, ac in qua distantia? consulas libenter tā *in mem. cōs.* 80. quā *in cōs.* 57. Videas *Mastril. de indult. cap.* 45. *nu.* 12. vbi nectit, esse omninò relaxandum subiectū pœnis, & condemnationi, si capi postea contingerit. Imò quatenus *Peguer.* opinionem substineret in saluaguardia per Inferiorem concessa, adhuc hisce nostris temporibus, quibus Guidatica non expetuntur, vt per ea allecti perditi homines perditiores, se ipsis nequiores, capiant, atque extirpent, quæ quidem causa iusta esset, *Giurb. in eodē. cons.* 80. *n.* 16. post cęteros quos adducit, vt prauis hominibus purgetur prouincia, *l. congruit, de offic. Præs.* vnde quies publica promanet, *l.* 1. *§. quamuis, de ventr. inspic. l. lex Cornelia, ff. de iniur.* at potius quò sub guidatici clypeo magis tute possint delinquere; monitum vnumquenque Iudicū velim, vt quoquo modo saluusconductus concessus infringi possit (salua fide) infringat, ac cōpendiariū eneruet, atqiadeo latū referet sibi iter flagitiosos, nefariosque homines delendi radicitus. Igitur sic distinguendo, ad concordiam has duas dissitas opiniones cogerem, nempe si guidatū sub guidatico ea fecisse, quæ ad delictorum veniam tendant, ac improbe patrata emendasse in melius, compereriţ Iudex, nequaquam debet sub data fide fallere eū, qui in eo quod promisit, ipsum non decepit. Si autem guidatum guidatico abusum, deprehenderit, ac in dies labi in peiora, rescisso guidatico festinet progredi ad pœnam ei infligendam sceleribus condignam; non dedecet enim his artibus, ac dolis nequissimos homines decipere, teste *Francis. Marc. qu.* 68. *p.* 2. *Guil. de Cun. & Cyn. in l. præsenti, C. de his, qui ad Eccles.* & frangenti fidem, fidem frangere, *l. cùm proponas, la seconda, C. de pact. cap. cùm peruenit: de iur. iur. cap. frustra, de reg. iur. in* 6. etiā si fuisset iuramēto vallata, *Gregor. Magalott. de secur. & salnocōduct. par.* 1. *n.* 26. qui sub *nu.* 27. ait, ad illud, quod dicitur, fidem, vel hosti esse seruandam, subintelligi, si seruauerit, secundùm *Glos. in cap. noni,* 33. *qu.* 1. *cap. vtilem,* 22. *q.* 2. *Hippol. de Mars. sing.* 177. *Bald.* proinde dicebat, nō esse dolo adscribēdū, fidē prædonibus non seruasse, quē laudat, & sequitur *Petr. Bellin. de re milit. tit.* 14. *num.* 2. Et an fidem iuramento præstitam liceat non seruare illam non seruanti? relego lectorem ad *Nicol. Mor. de fid. tregu. & pac. quæst.* 120. *nu.* 126. & 127.

Accidit nuperrime in Regia Audientia Theatina, cùm ibi essem Præses, articulus peregrinus, non ab re, de qua
36 agimus. Concesserat Reo guidaticū Præses, & dixerat, *seruata forma Regia Pragmatica.* Captus fuit deinde Reus sub prætextu nouorum criminū, quibus cognitis friuolis, ac nullius momēti, credebat Fiscus prorsus indultu, eū carere, debere, quia deprehēsus fuerat in propria patria, quę & patria adhuc erat offensorum, cùm ex iure, tam communi, quàm municipali, prohibitus sit accessus in huiusmodi locum, nec immerito: maximus enim esset dolor consanguineis, mæror maximus, conspicere offensorem impunè incedentem, præter scandalum, si flagitiosus videretur hilaris, suique securus in propria patria.

Versa vice, aiebat Inquisitus, guidatico gaudere, supponens, nullo iure, neq; communi, neque municipali, cautum esse, ne guidatus in propriam patriā, seu etiam partium offensarū accedat: Etenim nulla quidem pragmatica est; huiusmodi accessum prohibens sub *tit. de guidatico.* Et quāuis adsit vna simi-

milis *sub tit.de Cõmiss.Campan.* illa tamen, vtpote directa eidẽ Commissario, alia Tribunalia non amplectitur, adeout opus fuerit, id expresse mãdari Regiæ Audientiæ Principatus Vltra decreto Collateralis Consilij, apud *Danz.de pugn.DD.tom.2.tit.de guidat.cap.2.num.1.* Vltra quod non dixerat Præses, *seruata forma Regiarum Pragmaticarum*, quasi dispositũ ab omnibus Pragmaticis comprehẽdisset, sed *seruata forma Regiæ Pragmaticæ*, intelligendo de illa sub titulo ordinario de guidaticis, non de illis sub alio titulo.

Vrgebat tamẽ Fiscus, sibi prodesse iura, tam communia, ad tradita à *Paschal. cit.p.4.cap.3.num 21.Capibl.de baron. tom.2.cap 31 ex num.5. Nouar.qq.forens.tom 2 q 54.nu.2.* & dicemus infra *vers.hinc descendit, hoc ritu*, quàm municipalia, & pragmaticam præsertim *de Commiss.Camp.* licèt vni Commissario directam, ius facere, quoad omnes, quando est inserta in libro Pragmaticarum, exemplo antiquorum Imperatorum, quorum iussa specialiter diriguntur Præfecto Prætorio Orientis, Præfecto Vrbis, & Præsidibus Prouinciarum, & tamen pro legibus generalibus in toto Orbe habentur, ita tradunt *Bart in l.interpænas, §.interdicere, ff.de interdictis, & relegat.Solorzan. de iure indiarum, to. 2.lib.4.cap.1 : nu.66. & 67.* cæteriq; apud *Salgad.de Reg.protect par.1.cap. 1.num.295.in præl.* præcipue quando ratio promulgatæ legis generalis esse videtur, & pro subditorum incolumitate generaliter promulganda, vni Præsidi directa, extẽditur ad omnes Iudices, *Paris de Puteo de syndic. §.officialis.cap 1.nu.14.Iason in l.1.ff. de constit.Princip.Parlador. lib.2.rerũ quotidianarum.par.5.cap fin.§.10.nu. 26.* idem *Salgad.de Reg protect.par.1. cap .præl ud.5. num.296. Reg.Rouit. cons.93.vol.2.* Illud enim verbum singulare *seruata forma Regia Pragmatica* resoluitur in plurali, cùm militet eadem ratio, conuenientia, & Reipublicæ quies; cùm multoties numerus singularis contineat etiã pluralem, *textus* est *in l.3.ff.de libero hom. exhib.* ibi: *hac verba quem liberum ad omnem liberum pertinent, siue vnus sit, siue plures*, vbi *Glos.* verbo, *siue plures*, ait, quod sicut pluralis concipit singularem, ita etiam singularis concipit pluralem. Pluralis enim aliquãdo continet singularem, itaut in vno tantùm sæpissime verificetur, *textus* est *in l.prætor ait.col.4.vers quod ait, ff.de vi bonorum raptorum*, ibi: *quod ait prætor, bona rapta, sic accipiemus, etiã si vna res ex bonis rapta sit*, & in *l.ait prætor, 3 ff.de negot.gest.* ibi: *negotia sic accipe, siue vnum, siue plura*; consonat *text.l.diuus, in fin.* & ibi *Gl. ff.de petit hæred.* latissime *Tiraq.ad l.si vnquam, vers.susceperis liberos, à nu. 244.C de reuoc.donat.*

Quæ tamẽ non procedunt, quando singularitas, vel pluralitas sunt de forma, tũc enim inuicẽ non concipiũtur, vt eleganter explicat *Glos.in l.3.col. 4.vers.itaque, verbo, competere, ff.de de itinere, actuque priuato, Nicolaus Euerardus* fusiùs *in sua Topica legali, in loc. à numero*, vbi dicit, de hoc esse *textum in l cum hi, §.si Prætor, ff.de transact.* cui consonat *l.de pupillo, §.si pluribus, ff.de noui operis nunciat. Tiraq* videndus *loc.cit.ex num 360.* qui optime huiusmodi materiam explicat Et licèt Regia Audientia in proposito themate decreuisset, gaudere guidatico, aliter tamen sentije M.C.

Hinc *Reg.Rouit* antesignanus interpretum *pragm. vnicæ, sub titul.de contumac.& alijs vt non acced.ad cur.* infert,

37 ortũ duxisse, quod damnatus exulare à propria patria, à loco patrati facinoris, domicilij, seu originis; sicuti etiam guidatus in ijs locis permorari prohibitus, arcetur etiã à locis, in quibus Excell.Prorex residet; nam, vtpote inquinatus impura flagitiorum fæce, est Principis aspectu indignus, & in eius Curia sine dedecore

mo-

morari nequit;idque,neđit,patere ex *tex.in l.relegatorum*,7.§. *constitutum, ff.de interd.& releg.*ibi *eum,cui patria*
38 *interdictum est,etiam Vrbe abstinere, debere*,in quo *tex.*vt *Reg.Rouiti.*sententia tueri possit,intelligamus oportet,ideo I.C.Vlpianum dixisse,*etiam vrbe abstinere debere*, quia ibi tunc morari consueuerat Imperator,& indignum sanè censuit, exilio damnatum incedere hilarem in conspectu Imperatoris;reiecta opinione *Glos.ibidem in verb. etiam ab vrbe*,putantis, ideo decretum in eo *tex.*fuisse, *etiam Vrbe abstinere debere*:quia, cùm Ro-
39 ma, quæ per excellentiam nuncupatur Vrbs,sicuti,cùmPoetam dicimus, nec addimus nomē, subauditur apud Græcos egregius Homerus, apud nos Virgilius,*in §.sed ius, inst.de iur. natur.* communis omnium dicatur patria,*l.Roma,ff ad municip.*eius etiā patria dici potest. At quod huiusmodi ratio allata à *Glos.* claudicet, probat idem *Reg.Rouit.sub num.9.*argumēto ipse ductus ab absurdo vitādo, quod in iure validissimum præcinit *Euerard. in topic. in loco ab absurdo*: arguit enim,si Iudex proferat simpliciter: *exulet Caius à Ciuitate Capua*,quam reuera eius patriam esse ponamus, licèt in decreto non dicat, *à Ciuitate Capua sua patria*, tunc quia appellatione Capuæ non venit Roma, esset dicendum, non esse ibi RomanamCiuitatem interdictam;atqui consequēs est absurdum,proinde & antecedens ratio à *Glos.*allata;probatque minorem ;nam si cui aliqua est interdicta Ciuitas, quæ eius patria non sit, vtique non solùm patria, sed Vrbs etiam Roma interdicta censeretur, vt ibi statuit *text.*paulò inferiùs, *vers.si cui planè*. Dicendum igitur est, rationem decisionis *tex.* munitam minime esse in expressione nominis, *Patria*, sed in reuerentiam Imperatoriæ Maiestatis,Romæ degentis.

Ad confirmandam huiusmodi *Reg.Rouit.*aleam,*Glos.* rationem refellentis, pensanda sunt sequentia eiusdē *text.* verba, ibi: *Contra autem, si cui Vrbe fuerit interdictum, patria sua interdictum non videtur*. Et licèt plura dicat *Glos.* pro enucleando, cur interdicta vrbe,non est interdicta patria, tam in verbo *non videtur*, quàm in verbo *etiam ab vrbe de maioritate,& minoritate*, rei tamen minimè collimant,non enim ex eo, quod vrbs est maior sua patria, debet ei, interdicta patria, dici interdicta vrbs: nam si exul effectus à patria,quæ sit paruum oppidum, vellet in ciuitatibus, puta Capuæ,vel Tarēti,quæ sunt maiores paruo oppido, vitam degere, vtique non prohiberetur.*Nec tex. in eadem l.relegatorum*,§. *potest*, quem ad hoc laudat, sibi opes auxiliares præstat: quia ibi dicitur, quod si cui vno honore interdictum sit, non tantùm eū honorem petere non potest; prout respectu officij est etiā sancitum, vt nemini ad idem,in quo deliquit, officium redire fas sit, ex *tex in l.si aliquid*,C. *de suscept.& archiu.lib.*12.& Principis concessio si fieret, clandestina supplicatio præsumeretur; verùm nec eos quoque, qui eo honore maiores sunt, & rationē subdit *tex. est enim perquàm ridiculum, qui minoribus pœna tansa prohibitus sit, ad maiores aspirare*; secus esset ex delicto præmium consequi,quod iura abhorrent in *l.1.& l.Neratius,ff.de dol. l.omne, C.de Episcop.& Clerir.*propterea,si,interdicta patria, interdicta censetur Vrbs, quia communis est patria,*mem.l.Roma*,deberet è conuerso, interdica Vrbe, intelligi propria patria interdicta. Sed non contineri ait *text.* dicendum igitur omnino est, interdicta patria, interdictam censeri Vrbem in Imperatoriæ Maiestatis reuerentiam, quæ in Vrbe morari consueuit; & hoc strictiùs probat *text.in l.2.§.miles,de his,qui notāt.infam.* sanciens, quod ignominia missis, neque in Vrbe, neque alibi, vbi Im-

Imperator resideт, morari licet : ex quo *tex.*desumpta potest dici praxis, teste eodem *Reg.Rouit.cit.dec.*11.*n.*7. & communis formula concipiēdi sētentiam exilij,vt exulet à tali loco,& à Ciuitate Neapolis,ac ab alijs locis, in quibus residet Prorex ; Neapolis enim est in hoc Regno Proregis sedes , vt antiquitus erat Roma sedes Imperatorum,atque si aliò se conferre contingeret, ibi exuli morari non liceret : prout euenit tempore Constantini Imperatoris , qui cùm, relicta Roma , ad Bizantium imperiale culmen transtulisset , omniaque Vrbis Romanæ priuilegia ibi ob Imperatoris præsentiam translata fuissent, *tex.in l.*1. §. *Romam* , *C.de veter.iur. enucl.*ibi: *Romam autem intelligimus, non solùm veterem, sed etiam Regiam nostrā*,ex Imperatoris recessu desijsse Romam,esse communem patriam, ait *Rest.in Castald.in tract.de Imper.q.* 77.*nu* 7.*&* 8.idque maxime post donationem factam Romanæ ditionis , & vtriusque potestatis monarchiam per Imperatorem Constantinum Sācto Siluestro Pontifici,& eius successoribus decretam ; nam,cùm ab Imperio, etiam respectu temporalium abscissa fuisset Roma,& de patrimonio Diui Petri cum plenitudine potestatis effecta , *cap fundamentum, de elect.in* 6.*cap.ego Ludouicus*,65.*dist. Glos.in l.*1.§.*cum.verbū*,vbi*Bart.ff.de offic. præfect.Vrb.*communis patria dici ampliùs nequit testibus , *Præsule Couar pract. quæst.*5.*n.*1. necnon *Iacob.Cuiac.in l.*1.*C.de mulier.& in quo loc.mun.sex.cong.lib.*10.& propterea *Gratian.discept.forens.cap.*569. quærens,an Anconę obligatus conueniri possit in vrbe Roma , tanquam in cōmuni patria, sicuti ex dispositione peculiaris legis in Hispania *partit.* 3.*partit.tit.*3.*l.*4.*incip.responder non deue*, vbicumque obligatus, si reperiatur in Curia Regis,vel in Cancellaria, potest ibi conueniri,cùm Curia Regis communis censeatur patria, vt dicit *Rod.Suar.in lectur.l.post rem iudicatam,de re iudic.in* 5.*qu.* & de Ciuitate Neapolis,quod communis patria dicatur, quem admodum Romæ scripsit *Mut. Surg. in annot. ad fratr. de Neap.illust. pag.*(mihi) 387.*Capibl. pragm.*8.*p.*2.*ex nu.*64.*de Baron.* idem de Ciuitate Venetiarum in suo Statu,testātur *Hier. Gig.de crim.læs.maiest. qu.*61.*n.*7. *Restaur.Cast.mem.loc. quæst.*54.*num.*10.*Cuman.cons.*72.*visis prædictis,in fin.& cons.*140.vbi subdit eam legibus Imperialibus non regi,sed naturali iustitia, & iure à se condito,*Petr.Bellin.de re milit.tit.*5. *num.* 2. negatiue respondet quæsito ex II.CC. quos ipsemet *Gratian.*laudat *n.*14.*&* 15. cùm hodie Roma nō censeatur ampliùs communis patria.

Et licèt nonnulli putauerint secus sensisse *Farinac.de var.& extraord.crim. quæst.*102.*sub num.*223.ratione, quā affert,inter cæteras,in casu,quod forjudicatus à Neapoli potuerit impunè occidi Romæ , quia exul Neapoli, exul etiam Romæ censeri debeat, *ex cit. l.relegatorū*,§.*constitutum*,quæ communis est patria ; re tamen vera falluntur ; illæ enim rationes sunt *Francisci Celtelli*,qui ad Rei defensam conscripsit. Imò palam idem *Farinac.*hiusmodi fauet placito, nempe: Romam hodie non dici communem patriam,*in tract.de inquis.quæst.*7.*nu.* 12.*vers.hac quæstio*,subdens, *Decium* oppositæ sententiæ sectatorem non considerasse priuilegia Romæ concessa non fuisse ratione vrbis,sed Imperatoris intuitu, & meritò reprehēdi eius opinionem *à Gomes.in* §.*fuerat,sub num.*5.*vers.sed tamen illatio, Inst.de act.*Quamobrē vera redditur sententia *D. Reg. Rouit.* quod ratio, cur prohibita patria , dicatur, etiam prohibita vrbs,sit,quia ibi Imperator resideт.

Huic rei perbelle suffragatur vulgatum illud (vbi Papa ,vel Imperator, ibi Roma) desumptum ex *Innoc.in cap. ego,de iur.iur. Bal.in l.*1.§.*ait prætor, ff.de*

Hhhh

ff.de postul.& ex Abb. in cap. dura, de crim.fals. quos laudat *Hier.Tannet.de differ. inter ius ciuil. & Canon.in 1. diff.num.*26.licèt ex *Archid.* per illum *tex.in cap.rogamus,24.quæst.*1.asserat, quod Papa sedem à Roma mutare nequeat,qua de re videas, quæ recesset *Restau.Castald.de Imper.q.77.n.6.* idem de Imperatore in specie aiens, & ibi *Hieron.Tannet.*addit,quod vbi Papa, ibi tota Romana Ecclesia,vbi Episcopus,ibi eius cathedra;his similia adducit *Hier.Prauid.de pest.eiusq. priuil.tit.de ind.vers.& quia frequenter, num.* 1. vbi meminit *de Ludou. Rom.* tuente hoc axioma, licèt nullo roboretur textu,admitti ob Augustæ maiestatis reuerentiam; propter quã ibi dixit *Hieron. Tannet.* infamibus non patere portas vrbis, & flagirio fœdatum non posse in Romana Curia moram trahere.

Ex quo infertur,quod delinquens,si ad Sacerdotem,sacratissimum D.N.Iesu
41 Christi corpus deferẽrem, cõfugiat, Ecclesiæ immunitate gaudebit, ita mordicus tuetur *Io: Thier. de fuga, inter tract.tom.*11.*n.*8.*pag.*240. quãdoquidem Ecclesiæ immunitas inducta est, quia Reus proripit ad Ecclesiam, quæ Domus Dei est, ergo multò magis,si ad ipsum Deum, *arg. l.capitalium,§.ad statuas,ff.de pœn.& l. quis sit fugitiuus,§. Iulianus,ff. de adil. edict.* cùm propter quod vnumquodque tale, & illud magis, *Auth. multò magis, C.de Sacros.Eccles.*

Progreditur *Reg.Rouit.*dicens *sub num.* 12.*hinc oriri*, magis esse timendam
42 interdictionem accessus ad locum, inquo residet Princeps,quàm ad propriam patriam; licèt amorem patriæ omnibus præferri,indicet *tex.in l.*1.*§. fin.ff.de offic.præfect.vrb.*in quo quippè §. prælatio ista amoris patriæ nõ habetur expresse;sed ex eo colligitur quia,cùm narrasset,quæ posset vrbis præfectus,subdit:*& si quem relegat ab Italia,submouere eum etiam à prouincia sua:*quasi diceret; potest nedũ ab Italia relegare,sed etiã à sua prouincia,quod est plus,inquo,*tex.prouincia* intelligitur patria, *Cassan.in Consuet. burg.rub.3.pag.*399.*nu.*2.aiens,quod idem sit patria,ciuitas, & prouincia; & quod plus sit alicui patria interdici,quàm Italia,carmen illud probat. *Dulcis amor patriæ,dulce videre suos:* necnõ *Glos.in l.qui habebat,ff.de leg.*3. post *tex. in d.l.*1.*§.fin. ff. de offic. præfect.vrb.*adhæret *Isern.defeud.Guard. sub num.*10.*in vlt.colum.*dicens,quẽlibet patriæ dulcedine trahi,eamque
43 maiori,quàm patrem ipsum, amore prosequi, *l. postliminium, §.filius,ff. de captiu.& postlim.reuersis*,sit scilicet Ciuitas florentissima,vel paruum oppidum, *Sen.lib.*9.*epist.*1.ideo *Vlpian.* locum suæ originis laudibus extollit,in *l.*1.*ff.de cēs.*de amore patriæ loquentes vide *Dec.cons.*287. *num.* 9. *Tiraq.de leg.conn.lib.* 7. *num.* 65. *D. Thom.lib.*3.*de regim.princ.cap.*4.*incip. & quia inter omnes*, ad quam tuendam naturali ratione suadetur, & fere impellitur tam laicus, quàm Clericus, *Remig.de charit.subsid.quæst.*62. *numer.* 106. qui ex hoc ad mœnium, pontium, viarumque refectionem,& Ciuitatis necessariam custodiam, vel Ecclesiam teneri,contendit;cùm homines non sibi solùm, sed & patriæ potissimùm nascantur, *l.*1.*§. generaliter,de ventr.in possess.mitt.cit.l.postliminium,§.filius,de capt.*quod ex *Solone, & Tullio* id ipsum elegantissime exprimentibus, exornat *Conrad. Brun.de Haret.cap.*19.*à num.*8.maxime cõtra hæreticos,& schismaticos, aliosque Christianæ fidei rebelles,& quos acerrime Inuictissimus noster Monarcha verę fidei defensor insectatur armata manu. Iure enim gentium unusquisque patriam suam tueri tenetur,pro qua etiam parentem interimere,fas est, *l.veluti*, vbi *Bart. & Bald.de Iust.& iur.l.minime*, ibiq. *DD.ff.de relig.& sumpt.fun.Specul.in tit.de defens.§.quoniam,vers.* 16. *cap. quamuis*, 23. *quæst.* 4. eamque omni loco,

loco, & tempore parentibus præferendam, clamat *Fran.Tannet. de Roman.Imper.versf.bellum, nu.* 195. vbi *ex Platon. in Criton.* & ex *Aurelij Seueri* lege id optime probat, subdens *sub num.* 210. pro patria non indecorum esse mori; pro qua filio patrem, & patri filium occidere, iura finunt, *Conrad.Brun.de seditios.cap.* 13.*nu.*9. nectẽs, teneri filium in pari causa necessitati patriæ magis, quàm parentũ opem ferre, & patronum patriæ potiùs, quàm parentibus patrocinium præstare, licèt quoad postulandi necessitatem aliter videatur cautum in *l. pen ff. de postul.* vbi loquitur etiam si esset decurio, *& Specul.in tit.de advoc.* vbi à *num.* 16. cùm quæsisset, an possit quis causam agere contra Ecclesiam, à qua habet beneficium, pro coniuncta persona, pro parentibus impotentibus, pro se, pro miserabilibus personis? demum *sub num.* 27. petit, an decurio possit contra patriam suam causam agere? & negatiue respondet, nisi in tribus causis, nempe pro sua, parentum, & pupillorũ, quorum tutelas gerit, vt in *d. l. pen. ff. de postul.* subdens postea, num aduocati possint pro extraneis contra patriam suam postulare? & licèt arguat primo, quod non, ex illo *Catonis, pugna pro patria, cap. fortitudo* 23. *quæst.* 3. cum alijs, *ibi* adductis; affirmatiue tamen concludit, dicens, longè diuersã esse rationem prohibitionis decutionum, atque aliorum; licèt moneat, vt in hoc casu veniam patrono impetret cliens à Principe, *arg.l. frater à fratre, C. de condict.indeb.* & sic sæpè sępius vidisse seruari in Romana curia, iubente Papa: & nostrates à Prorege huiusmodi veniam impetrare consueuerunt, cùm aduocatus munus, suscipere cogitur, *l.* 2. *C. de prox.sacr.scrin.lib.* 10.

At in specie, quod si pater agat aduersus patriã, obstringatur filius pro patre potius postulare, quàm pro patria ipsemet *Specul.* sentit ex alijs iuribus, dicẽs, naturam strictius amoris vinculum posuisse inter parentem, & filium, quàm inter eum, & patriam, vt in *cap.fin.in fin.de consecr.* cum alijs *ibi* adductis *sub.num.* 28. *&* 29.

Vnde putarem, in priuatis causis potiùs patri, quàm patriæ fauendum; in cæteris autem, publicam patriæ perniciem respicientibus, patriæ potiùs, quàm patri; vt videntur sentire II. CC. *in d.l.veluti, de iust. & iur. & in mem. l.minimè de relig. & sump.fun.* de quorũ *iurium* intellectu videndus *Nicol.Ant.Blas. in sylu.memorabiliũ, lib.* 1. *num* 41. vbi sustinet, non patrẽ exulem, seu proscriptum, quem nos foriudicatum dicimus, occidere, filio licere, sed parentem, qui ad patriam delendam venit; & mihi optimè sentire videtur respectu patris foriudicati ex aliquo particulari delicto, ex quo periculum patriæ non infertur; & *ibi* inter alia adducit, quod filius patrem enecans, non præsumitur ab eo, sed ab alio genitus, ex *Falln in c. afferte, num.* 1. *in fin. extr. de præsumpt.* idemque de patre filiæ stuprum inferente, dicit, & an licite per ius ciuile caueri potuit *in cit. l.minime*, impunè parentes patriæ perduelles à filijs interfici posse? vidẽdus est *Petr. Foller.in tract.de contract.cens. versf. Nicolaus, ex n.* 148. necnon, *ibiq; sub n.* 150. ait, quod patria dicitur quasi parẽs tria, de quibus sigillatim; & deinde lepide perquàm optimę distinctionis fœdere arduam istam quæstionẽ enucleare conatur, *ibique* perlegas rationes, cur parricida virgis sanguineis cæsus, culeo vnà cum cane, simia, vipera, & gallo insutus, in mare, seu profluẽtem proijcitur, siue in syluis à feris deuorandus exponitur, *l. pen.ff.de parricid.*

Et monumentis historicorum proditum est, à parentibus, quorum in filios amor omnem alium superat, *l.fin.C.de cur furios.* de quo latè *Tiraq.in repet. l.si vnquam in præfat.* verbo, *liberi, num.*116.*C. de renocan. donat.* ita vt

 pater

pater filios magis,quàm se ipsum diligat,*Aretin.cons.4. viso tertio dubio*, filios ob patriæ tuitionem rrucidatos iacuisse, ex *Dionys. Halic.* narrante de Bruto, qui proprios filios Tarquinium ad patriæ sceptrum reducere molientes,securi percuti iussit;hanc historiam narrat *Thom. Act. de lud.Schacc.quæst.6.princip.num.*52. & ex *Plat. de republ.* inquit, maiori patriam studio, quàm parẽtes colendã; de qua quæstione per *DD.in cit. l.veluti*,necnon *l.minime*,aliaque adducit ad ornatumvinculi, & pietatis in patriã,ex *Luciano inEncom.ergà patriam*, ex *Homer. in odiss.* vbi Vlysses diuinitati ipsam patriam præoptabat,*ex Cicer.de offic.* vbi Solonem pro patriæ beneficio se mente captum simulantem affert, & in *Hieracl.* apud *Stoba.* hæc ex græco latine reddita visuntur: *Est enim patria per Iouem alter Deus,& primus, maximusq. parens;quare qui nomen ei imposuit, à re ipsa,nõ temere patriam nominauit:vocabulo quidem à patre deducto,pronunciato in fæminina terminatione, vt ex vtroq; parente mistũ esset.* Hæc,& alia quãplura adducit *Spondan.inHomer. com.odiss.lib.1.pag.mihi 5.Maiorag.in cõm.lib.1.Cicer.deOrat.pag.mihi* 118.

Hinc si vasallus,opem Domino, auxi-
liumque præstiturum se iure iurando
44 obstrinxerit,non tenetur,neque de-
bet contra propriã patriã,sicuti neq;
contraImperatorem,vel Pontificẽ,vt
ex I.I.C.C.*in cap. 1. §. contra omnes,*
hic fin.lex,& in cap.1. vbi *Aluar.n.6.*
vers.oppono cum glos.de nou.for.fidel.
multò minùs contra proprium Re-
gem:in omni enim sacramento maior
Dominus exceptus intelligitur, qui
omni creaturę est præferendus pro-
culdubio,*iuribus* quæ refert,*Affl.in d.*
§. cõtra omnes, n.5.& Bald.in d.cap.1.
de nou.for. fidel.n.2.vers.contra omnẽ
hominem, ait, in illis verbis includi
ciuitates, & vniuersitates, non iam
propriam patriam, *l.metum,§. aduer-*
tendum,ff.quod met.caus.d.l. post limi-
nium §.filius,& cit. l. veluti,& subdit
non iniucundam rationẽ;nam prio-
ritate saltem naturæ, patria Domi-
num præcedit; ergo patriæ primas
debet vires,ei in primis ipsis vagiti-
bus obstrictus, sicuti primo domino
deberet opem ferre,cui se primò sa-
cramẽto deuouerit, si successiue duo-
bus se obstrinxerit.

Et tanta est vis nexus erga patriam, vt si concurrant pater,Dominus, & patria, huic tenetur: quando omnibus simul deseruire nequeat,vt post *Rainaud. in l.imperialem,§.firmiter, num.* 33.asserit *Reg.Rouit.cons.73.lib.1.* in quæstione vtri teneatur potiùs ciuis ad officiũ Actarij à Barone, ad munus decurionis ab vniuersitate electus? & patriæ, seu decurionis munus debere amplecti,concludit,qua in re,*Consil.melior* apud *de Marin.alleg. 49.lib.3.ego in rit.26.* quem locũ laudat *Altimar. ad Rouit.ibid.*

An autem,sicuti tempore belli nullus,
neque clericus,neque laicus se excu-
45 sare potest à patriæ defensione, *cap.*
fortitudo,23.quæst.3. ita, & tempore
pestis nemo hominum eximatur à fa-
cienda custodia, ne fortè contagio-
ne laborantes urbem ingrediantur,
luemque inferant? *Et Rip.de remed.*
*ad conser.uber.num.*10.recenset per-
sonas,quæ se excusare possint *vsq.ad*
num. 225. inter quas Doctores tam
actu legentes,quàm aduocati munus
exercentes refert; idq;intuitu digni-
taris, cùm onus custodiendi portas
sit vilissimũ,vt dicit *sub n. 211.exGl.*
in l.nequis,stationarijs C.de dignit.lib.
11. & in dignitate constituti non so-
lùm ab omni sordido, & vili officio
excusationẽ habẽt,*l.maximũ,C.de ex-*
cus.mun. verùm etiã à quolibet mu-
nere personali, *l.sancimus, C. de ad-*
*uocat.diuers.*Ego antem *Ripæ* opinio-
ni accederem non simpliciter ratio-
ne dignitatis, sed exercitij aduoca-
tionis, vt ex litera *tex. in d. l. sanci-*
mus,vers.qui apud tuam. & ibi: *nullũ*
denique aliud, ac ibi: *pro arbitrio* in-

tel-

telligunt, & iudicandi, & consulendi munus, ad vtrumque quorum exercendum inuiti cogi possunt; de qua necessitate videto *Petr. Lenaud. de priuil. Doct. n.72.qu.46.Mand.de monit. quæst.55. nu.9.Corat.de elect. opin.tit.qui DD.faciāt opin.inspect.1. n.38.* & scripsi *rit.101. lib.1.* lateq; *Frāc.Mar.Prat.pract.obseruat.38.ex n.29.* si obstringātur Iudices ad hanc custodiam tēpore pestis, ac occurrit *Annæ Roberto lib.2.rer.iudicat.c.12.*

Dixi superiùs, DD. scripsisse ex *tex.in l.1.§.fin ff.de offic.præf.Vrb.* colligit,
46 amorem patriç omnibus esse præferendum; sed quod directè, vel expresse ibi hoc non probetur, ast inducendo *tex.* eo modo, quo supra.

Verùm quia *Glos.in dict.§.fin.in.* verbo, *etiam à prouincia*, putat in præfato §. esse decisū, quod si ab Italia relegetur, sit ei etiā sua prouincia interdicta, supplendo scilicet: *si hoc expresse prætor dicat*, aliter nō est sibi prouincia interdicta: quia interdicta vrbe, vel Italia, nō est interdicta patria, per *tex.in d.l.relegatorū.§.sed constitutū.* Ideo si eius votū, & germanum sensum comprehēdere voluerimus, nec illam tradere voluerūt II.CC regulā, scilicet patriæ amor omnibus est prçferēdus, nec illo opus est suppletiuo *glos.* intellectu, existimo, iuxta literam illum intelligi debere. Et sic intelligendo magis *Reg.Rou.* cuius ipse rationem sectatus fuit, vera demonstrabitur ratio, cur interdicta patria, sit Vrbs interdicta?

Enarrat ibi præstantissimus *Vlpianus*, quæ facere Vrbi præfectus poterat, & à §.*cura carnis* incipiēs, cōcludit, *Et si quē releget ab Italia, submouere etiā à prouincia sua*, supple *potest*; cū totus illius §. cōtextus *à vers.& Vrbe interdicere*, reguletur à verbo *potest*. Er sic legendo iuxta literam nō opus est alio diuinatiuo, & suppleriuo intellectu, nempe: *si hoc expresse dicat*; nam eo ipso, quod dicit *Vlpianus, quod si Præfectus, quem ab Italia releget, eum quoque à prouincia sua submouere potest*, intelligitur, si in sētentia quem à sua prouincia relegasset. Et tunc teor validam, ac necessariam esse *Glos.* subintelligentiam, quando eam lecturam admitteremus, nimirum, quod, facta ab Italia relegatione, intelligatur etiam à sua patria, prout intelligere videtur *Odofred.* ibi sub illis verbis: *& si remouet aliquem ab Italia, & a sua prouincia videtur remouisse*; nam isto casu, si non supplerentur illa *Glos.* verba: *si hoc expresse dicat*, aduersaretur clarissime *textui in d.l.relegatorum, §.constitutum est, de interd.& releg.* vt dicit ibidem *Glos.* quia in *dict.§. cōstitutum* inconeusse hoc traditur, quod si cui Vrbe, vel Italia fuerit interdictum, patria sua interdictum non videtur.

Proinde nescio, cur *Glos.& Odofred.in cit.§.cura carnis* maluerint intelligere dictum *tex.* eo modo, quando legendo iuxta literā cū verbo, *potest*, à quo tota illa periodus regitur, omnis subintellectus, & antinomia cauetur.

Nec dicas, hunc intellectum esse diuinatiuum, quia, præterquod neque hic reijceretur pro aliqua iuris dissētione sedāda, ex *Bart.in l.si ita stipulatus, la grande, n.27.vers.& si opponis, ff.de verb.oblig. Alex. Socin.& Riminal.in locis allegatis, Octau. Simoncell.de decr.num.68.* est quidem iuxta literam; atq; rite, rectèque ita fuisse sancitum, est dicendum, nam cui licet, quod est plus, nempe (ab Italia relegatio,) non debet, quod minus est, non licere, *l.non debet, 12. ff.de reg.iur.* quam ad materiam concessæ iurisdictionis laudat *Isern.in cap.1.num.13.de probib.feud.alienat.* per *Frid.* vbi in quæstione, an Regis Vicarius possit, eo in remotis agente, feudorum vēditionibus assentiri? de qua à *num.12.* respondet affirmādo in *mem.n.12.* quia, cùm vices suas Vicario transtulerit, per quas omnia transeunt, quod est plus; multò prop-

propterea magis posse assentiri, quod est minus, sed de hoc videas *ibi Lipar.*& DD.ab ipso adductos; quibus addo*Horat.Montan.in §.imperialem, de prohib.feud.alienat.per Frider.*pro vt meritò etiam fuit sancitum in *d.§. constitutum*, quod si cui Vrbe fuerit interdictum, patria sua interdictum minimè videtur, quia in pœnalibus interdictis, in quibus verba sententiæ, sicuti, & statutorum, sunt intelligenda, prout cantant,*l.1. C.si plur.una. senten.Alex.cons.*48. *lib.6.Curt.iun. cons.*153.*num.*19.*cap.dilectus, de offic.ordin. l.quicquid adstringendæ, de verbor.obligat.Surd.*alios congerens *cons.*189.*num.*37.*lib.*2.non valet extensio, vt ex pluribus tenet *Farinac. in* 1.*p.fragm.*verbo, *extẽtio,n.*144.& in specie, non fieri extẽsionem in materia interdictionis alicuius loci, nec valere, quod, prohibito maiori, dicatur minor locus prohibitus, testatur *Glos.in mem.l.relegatorum, §.constitutum est, in* verbo, *etiã ab Vrbe*, multa iura collimantia annectens, quãuis dicat *ibidem*, valere extensionem de minori ad maius; putans, sic saluare illius *text.* dispositionem, dicendo: ideo prohibita patria, esse Vrbem prohibitam, quia de minori ad maius valet extensio; sed quia rationem nõ esse istam supra ostendimus, cùm ob Imperialis ibi sistentis sedis reuerentiam hoc iura statuerint: ideo quando pœna est à iure statuta, valida est extensio, sicuti in sententia, in qua licèt patria sit interdictum, est ad Vrbem extendenda interdictio; quia leges dictæ reuerentię intuitu, Vrbem etiam interdictam esse voluerunt.

Et ob eiusmodi legis prohibitionẽ Iudices inferiores, qui non nisi à loco, in quo sua extẽditur iurisdictio, exi-
47 lio plectunt, vt in *cit.l.relegatorum, §.interdicere,& in §.insulam,cũ §.sequent.*ac de communi testantur *Marsil.in tract.de bann.n.*10.*Gom.de delict.c.*8.*rubr.de exul.n.*3. *ad fin.Clar. §.fin.quæst.*71.*n.*4. *in princ.*& ibi *Baiard.*quos colligit in vnum, cum pluribus alijs, *Farinac.in fragm. p.*1.*in* verbo, *bannire, num.*69. hoc tamen ex cõsuetudine nõ seruari, dicẽs sub *nu.*70.*ex Bald.Bar.Fran.Mar. Clar. & Hyppol. de Mars. d. nu.*10. vbi ait cõsuetudinẽ huiusmodi nõ esse tutã; nisi consensus domini illius loci, cui est finitimus, accedat; & penes nos idem, quod de iure communi cautũ est, seruatur, *Presul Ricc.dec.*28.*p.*2. *Nonar.de granam.vassal. tom.*1. *granam.*312.*&* 313.*Danza de pug.DD. tom.*2.*tit. de exil.c.*1.*ex n.*53.*Sola ad cret. Sabaud tit. de renat. glos.* 1.*pag.* 295.*R.Sanfelic.dec.*386.

Iudices, inquam, inferiores possunt exilio multare etiam à Ciuitate Nea-
48 polis, vbi sedes est Proregis; cũ pœna isthæc non ab Iudicis, sed à lege ipsa infligatur, vt ibi *Reg.Ronit.vers. fin.* illa namque pœna est iu sequelã exilij, vt in *d.l.relegatorum, vers.dubitatum est*, ibi: *veluti per consequentiam*; & quando pœna est à iure imposita, subintelligitur, etiam si Iudex nõ dicat; *iuribus*, quæ in simili de Vicario adduxit *Isern. in d. l.imperialem,n.*13.*vers.quod si dedit*, vbi ait, quod faciendo quem Vicarium cum prohibitione de non alienando, tũc quia ea verba, etiam si non fuissent apposita, subaudirẽtur de iure; ideo, ne sint inania, operari debent, vt ne assentiri quidem valeat: prout poterat, si simpliciter eum Vicarium iussisset; & deinde sequitur, dicens, quod ea, quæ intelliguntur, etsi non exprimuntur, si sunt expressa, non immutant, vel addunt,& laudat easdem leges adductas à *Reg. Ronit.in fin.*Hinc*Glos.*cæteriq; cõmuniter in *l. Proculus ff.de vsufr.*dicũt, quod si est relictus vsusfructus fundi cũ prohibitione de illo non alienando, quod tunc, quia vsusfructuarius, absque eo quod testator dixisset, minimè potest, nec seruitutem imponere, nec alienare, *l.vsusfructuarius, & l. ni-*

,*nisiff.de vsufr.l.interest*,C.*eodem*,idcircò,vt illa prohibitio aliquid operetur,dicunt,legatam proprietatem, non vsufructum fuisse;at hanc communem opinionem, nedum refellit, sed irridet *Arr. Pinnel.in l.* 1. *C. de bon.mat.p.*3.*nu.*41. *vers.& inde quasi fol.*255.

Vnde non quia est maior,vel minor locus,neque quia valet argumentũ de minori ad maius, non de minori ad
49 minus, vt ait *Glos.in d.* verbo *etiam ab Vrbe*,est dicendum, quod interdicta patria, est etiam Vrbs interdicta, & è contra, interdicta Vrbe, nõ est interdicta patria; sed quia in pœnalibus non fit extentio. Et quando in *cit.l.relegatorum*,§.*potest*,dixit *tex. si cui honore vno interdictum sit : non tantum eum honorem petere non possit; verum nec eos quoque qui eo honore maiores sunt*; id fuit, quia,cùm pœnę causa honore illo priuatus fuisset, si ad maiorem posset ascendere, esset nedum ipsum impunitum remanere (quamobrem in pœnalibus extẽtionem admisit *Farin.in supra cit.loc.n.* 149.*&* 156.)sed etiam ait *tex. est per quàm ridiculum, eum, qui minoribus pœnę causa prohibitus sit, ad maiores aspirare*.

Hinc descẽdit dicterium vulgatũ,à nobis mox supra dictũ,quod relegatio
50 à loco delicti,qui non patria sit, intelligatur etiam à patria, ad *text.in d.l.relegatorum*, § *si cui plane*; secus sententia esset inanis : nemo enim sentiret exilij pœnam,si in propria patria morari posset, vt in eadem *pragm.*perpendit *Reg.Ronit.num.*10. adducens *Glos.princ.in l.qui habebat, in princ.de leg.*3.canentem:

Dulce solum patriæ,dulce videre suos;
& è contra amarum,atq;impium est, cogi,patriã deserere, *Glos.in l.vnic. C.si Curial.relict.Ciuit.rus habit.mal. lib.*10.iuxta illud *Virgil eglo.*1.

Nos patriæ fines,et dulcia linquimus arua:
quod memorat *Horat. Luc.de priuil. Scholar.in præfat.num.*14. adnotans, Scholares literarum amore patriam relinquere, qua nihil dulcius, amabilius nihil, ex *Augustin.super Psalm.* aiente: *cui peregrinatio dulcis est,non amat patriam:si dulcis est patria,amara est peregrinatio & ad miseriam rediguntur qui patriam relinquere coguntur*,§.1.*in princ.authent.de exhib. reis*,vbi *Glos.in* verbo,*anguntur*,atq; exilio paupertatem, inopiamq; progigni, autumat *Gig. de crim.læs.maiest.lib.*3.*quæst.*18.*num.*4. ac *Reg.Ronit. in loco sæpius citato*, prosequitur dicens,quod ad euitandam hanc pœnæ frustrationem, licèt de iure interdicere quis ea prouincia possit, quam regit: alia non possit; attamen quando extra illam prouinciam relegatus originem habet, ea etiam prouincia interdici potest, vnde ille oriundus est, ab eo, qui regit eam prouinciam, vbi quis domicilium habeat, per *text.in cit.* §.*interdicere, vsque ad vers.quod magis erit*, id expresse sancientem,& *Farin.in cit.loc. num.*72.ad probandum,quod Iudex præter suæ iurisdictionis locum,possit etiam interdicere loco originis, domicilij, vel delicti, *Pract.Belu.de fug.reor.lib.*2.*cap.*10.*num.*3.*de delict. cit.cap.*8. *Baiard.ad Clar. mem.quæst.* 71.*num.*12. quam extentionem de vno ad alium locum, ne eluderetur pœnalis sententia,admisit S.C.apud *Gizzarell.dec.*23.vbi in hipothesi,an
51 relegatio à patria,intelligatur etiam à toto eius territorio? & asserit à *n.* 20.quia si in termino permanere posset, nulla sibi esset pœna : cùm neq; patriæ solo, neque suorum conspectu, & cõmercio carere diceretur,ad quæ respexerunt II. CC. pœnam exilij infligentes, cuius sequelas dicit *Hierom.Magon.dec.Luc.*36.*nu.*25. esse peregrinationem, & ex ea paupertatem,ac demum mortẽ,ex *Bart. in l.si constante, in princ.col.*4.*solut. matr.Boss.de carcer.fid.relax. num.*7. ex *Luc. de Penn. in l.*4.*col.*3.*de spectat.lib.*10.*Bonac. quæst.crim.* verbo, *se-*

securitas, in fin. & Quiritum, & Atheniensium tempestate pro nõ exigua pœna fuisse habitum exilium, dicit, ex *Alex. dier. genial. lib. 3. cap. 20.* & proinde ne delicta immunitatem habeant, fauore Reipublicæ, extẽtionem, quæ à pœnalibus regulariter abest, induxerunt, ex placito *Bart. in l. quemadmodum, C. de agric. & censit. lib. 11.* comprobatque *Farinac. in p. 1. Frag. in verbo extentio, num. 154.* licèt ibi *Gizzar.* non modo illam extentionis rationem adduxit, sed adnotauit; quod quamuis Ciuitas ex continentibus ædificijs terminetur, *l. 2. de verbor. signif.* & vrbem Romã esse, quæ murorum ambitu cingitur, *tex. in l. vt Alphenus, 87. l. qui in continenti, 147. & l. ædificia, 139. ff. eodem,* & veterum auctoritate eam esse, ex *Bald. in l. ex hoc iure, num. 15. de inst. & iur.* describit *Hieron. de mont. de finib. reg. cap. 5.* & *ibi* sub *num. 6.* ait, quod quando suburbia, vicos, territoriũ, & districtum continerent, tunc esset sub larga significatione. Et *Napod. in. in proem. consuetud. à nu. 182.* Ciuitatem asserit, quandoque strictè, quandoque largè, vel largiùs, quandoque largissimè accipi, prout etiam nonnullas Ciuitatis acceptiones adducit *Paris de Puteo de verb. signific.* verbo, *Ciuitas.*

Attamen ipse *Gizzar. ibi* sub *n. 4.* quia appellatione Ciuitatis etiam territorium venit ex communi vsu, formulaque loquendi, quam summopere esse attendẽdam, firmat ex pluribus à *num. 6.* & quod licèt Ciuitas, & patria idem sint in effectu, vt ex *Veronen. & Alex. in locis citatis, sub n. 9.* patriæ tamen nomen plura continere, quàm Ciuitatis, autumat; hinc & districtum, & territorium comprehendere; atque adeo relegatus à patria, debet abstinere à territorio, & districtu. Et in specie præsertim in terminis pœnalis, atque odiosæ materiæ, appellatione Ciuitatis hæc omnia contineri, quando prouisio, de Ciuitate solùm mẽtionem faciẽs frustrâretur suo effectu, dicit *Iacob. Nouell. de iure prothom. num. 102. ex Bald. cons. 538. num. 1. lib. 5.* aientem, quod iuxta naturam, & propriam Ciuitatis significationem districtus, ac territorium non continentur, licèt secundum interpretationem contineantur.

Iuxta huiusmodi *decis. 23. Gizzarell.* decreuit aliàs S. C. apud *Reg. Rou. mem. 52 decis. 11.* nam, cùm fuisset quidã guidatus, dummodo ad patriam, vel loco partis offensæ nõ accederet, captus in quadam caupona extra mænia suæ patriæ, contendebat reddi debere in pristinam libertatem, ex eo, quia sub prohibitione patriæ, nõ côtinetur territoriũ, aut districtus; manauit tamen scitũ è S. C. cõtra guidatũ. Verùm in simili specie, pro guidato alias decisiones referũt *Cons. Pasch. de patr. potest. p. 4. cap. 3. nu: 4. Thor. in 1. p. cõpend. in* verbo *suburbia,* quas congerit *Balth de Angel in addit. ad mem. decis. Gizzar* adcẽs, *Nouar. dec. 38. & q. for. 1 20.* quem *Ioseph Mele in ead. Gizzar. dec.* allegat ad *pragm. collect. 113. num. 3. & seq.* itemque *Capibl. in pragm. 7. de Baronib. n. 47.* vbi quod exul à Ciuitate, si ad suburbia accedit, fines exilii non frãgit, si territorium præcise non fuisset interdictum.

Itaque ibi *Ioseph Mele* putat, ad cõcordiam has dissitas decisiones reduci posse; quia respectu guidatorum, ideo extra muros accessus non est prohibitus, quia in guidatico erat tantummodo interdictum, *ingredi, & accedere ad Ciuitatem*, proinde cùm solo ingressu fuerit interdictum, poterat guidatus extra mænia cõsistere: quia in penalibus verba sunt intelligenda strictè, & prohibitio facta in vna re, loco, persona, tempore, nõ protrahitur ad alias res, locos, personas, tempora, *Auth. quas actiones, C. de sacros. Eccl.* quo *tex.* adhoc ipsum vtitur *Sebast. Montic. de inuent. cap. 9. num. 50.*

50.& eſt regula, quod prohibitio in aliquibus,in cæteris eſt permiſſio, *l. maritus,C.de procur.l.ſi prætor,C.de iud.* At in ſententia exilij à propria patria,ſi nõ territorium, & diſtrictus intelligeretur,pœna eluderetur prout *Gizzar.ibi.*Sed hanc,reor, *Ioſeph Mele* concordiã non eſſe tutam, & directè aduerſari *add. dec. 11. Ronit.* de qua meminit *Merlin.par.2.capit. 72. numer.* 26. in qua ponitur caſus cum illis verbis, de quibus in themate relato à *Conſ.Paſchal.*ne accederet,ne introiret in propriã patriã, vt *ſub nu.* 2.& præcipuam illius deciſionis rationẽ perpendit S.C.quia interdicto ad patriam acceſſu, dicitur etiam ad eius territorium factũ interdictum,vt à *num.*19.Et proinde in calce *memorata deciſionis* dicit R. *Ronit.* illa verba relatiua *ad Gizzar. deciſ.* Vnde,ſi quãdo caſus ferat, per quæcunq; verba reperiatur concepta ad patriam interdictio,puto,non eſſe à *Ronit. deciſ.* diſcedendum; fuit enim illa *deciſio* penſitatè facta,iunctiſque duabus S.C.Aulis,& in cauſa reuiſionis;nec de ſcito apud *Thorum* curandum, qui non interfuit in illus prolatione,minuſque de prouiſionibus Collateralis penes *cit. Paſchal.*quę vt plurimũ fieri ſolent abſque Fiſci,& partium altercatione.

Et licèt idem *Conſ.Paſch.*in alia hypotheſi in Regia Audiẽtia Salerni,oſtẽdere conetur,ita de iure eſſe ſanciẽdum; facillima tamen omnibus ibi adductis ſe ſe offert reſponſio ex ijs,quę autumat *Gizzar.in mem.dec.* 33.&ex allatis à me ſuperiùs, præcipue autem ex adnotatis *in capit. ſi ciuitas,de ſent. excom. in 6.*cuius tex. nitidam diſpoſitionem non euitat ſua ibi adducta reſponſio;etenim eadem ratio(ne,ſcilicet,ſententia reddatur eluſoria) militat etiã reſpectu clauſulæ, in guidatico appoſitæ, in qua ideò patria interdicitur, ne partes offenſæ inimicum quaſi geſtientem, ac triumphantẽ præ oculis habeant, vt ſupradiximus, & perpendit *Additio ad Theſaur.dec.21.verſ.& hunc ſtylum, & ipſemet Theſaur.deciſ.* 18. *n.*10. *in fin.*vtq; tollantur ſcandala, & rixæ,*Giurb.conſ.*81.*num.*1. & ne offẽſorum animus dolore afficiatur.

Igitur,ſi ſolùm patriæ muros illa clauſula comprehenderet,illa Principis, vel guidaticum concedẽtis intentio dũ eam prohibitionis patriæ clauſulã appoſuit,inanis eſſet;haud enim vitarentur ſcandala,vel rixæ,ad quę cauenda patriæ locus interdicitur; cùm idẽ eſſet,ſi extra muros,& infra territorium degere poſſet,ac vt euiretur fruſtratio finis,extẽtionem admitti etiam in pœnalibus,tuetur *Iul. Ferrett.de gabell. num.* 58. *ex Gan.. & Signor.*ibi citatis, & eſt *Gloſ.in l. tale pactum,de pact.* vbi dicit,ſenſum magis,quàm verba,eſſe ſpectandũ;& quod vna via prohibita,haud debeat alia permitti, per quam deueniatur ad illud,*l.ſcire oportet,§ ſi mater.ff.de tutor.& curat.dat.ab iis,l.vlt.de vſur. re.iud.cap. cùm quid vna via, de reg. iur.in 6.*Nec Principis, vel eius miniſtri, vel legis intentio circumueniri debet, *l.non dubium,C.de legib.& conſt.l.ſi quis rem,de arbitr.*ne ſit ludibrio,*l.ult.C.de bon.quæ liber.§.pen.* & permittatur per indirectum,quod directè prohibetur,*l.ſi ex duobus,*vbi *Gloſ.C.de negot.geſt.*

Nonnulli verò dantur caſus, in quibus ad locum interdictũ permittitur ac-
53 ceſſus, potiſſimùm pro adimplendo Eccleſiæ præcepto in die Paſchatis, cẽſet *Giurb.cit.cõſ.*81.*Nouar.de grauam.vaſall.to.2.grau.*74.licèt in oppoſitum dici poſſet,nõ eſſe eam præciſam,ſeu abſolutam neceſſitatem; cùm valeat præceptum alibi adimpleri,etiam non in propria Parochia, quando neceſſitas vrget,vt de Scholare, peregrinis, & alijs,tradiderunt *DD.in cap.omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & ſi ad illum locum eſſet voluntatis, non neceſſitatis acceſſus, putarem ſub huiuſmodi pręcepto

textu non potuisse fieri. Quid si accedat ad visendum parentes ægrotos? *Reg. Sanfelic. decis. 256. nu. 2.* ad rem *Giurb. cons. 47.*

Impunem esse accessum per transitum,
dixit in guidaticis *Foller.* ex *Nello &*
54 *alijs, Anus meus ad Capyc. decis. 109.*
à n. 3. & post *Vin. dec. 505. ad Gramm. decis. 34. num. 24.* confirmant *Nouar. in pragm. 1. tit. de abolit. coll. 2. n. 26. & tom. 2. gransm. 78. Bertaz. cons. 216. num. 3.* loquens de transeunte, in hospitio comedẽte, *Consil. Pasch. in cit. loc. à num. 21.* adducens *sub num. 22. Anchar. cons. 75. num. 4.* aientẽ, quod paciscens in pacis instrumento alicubi non permanere, aut habitare, nõ dicitur contrauenisse, si die aliquo, & nocte, vel etiam per quatuor dies permanserit non dicitur enim venisse, qui non stetit, *cap. 1. de iud.* & fingitur ibi non fuisse, qui breui tempore permansit, *l. ex facto, de hered. instit. l. seruis vrbanis, de leg. 3.* & trãsitum esse valde priuilegiatum, dicit idem *Anch. ibidem in fin. ex text. in l. si quis, C. de ædif. priu.* hinc arma, quæ alioquin intra ciuitatem gestari nequeunt, geri posse per transitũ, tradit *Reg. Rouit. in pragm. 1. de arm. n. 8. ex Bertazol. cons. crim. 46.* & nos alibi, prout animalia, de quibus solui debet gabella in aliqua ciuitate, impune possunt duci per transitum, *Ioan. Ferrer. in tract. de gabell. num. 43.* & statutum, prohibens, rem aliquam intromitti in vrbem, intelligitur si intromittatur, vt ibi sit: minime si per transitum, *Paul. de Castr. in l. cætera, §. sed si quis ad opus, ff. de leg. 1.* Ideo transitum copijs, transire volentibus absque damno Domini, & incolarũ, denegari haud posse, putauit *Angel. in l. venditor, §. si constat, ff. comm. prædior.* qua de re videas *Andr. de Isern. in rubr. quæ sint regal. col. vlt. vers. sed per viam, Frecc. in tit. de offic. Admir. mar. num. 25. Affl. & Luc. de Penn.* in locis adductis *per Lipar. ibidẽ,* in verbo, *ingressum, Vin. dec. 505. Foller. in pragm. 1. nu. 45. de exul.* & statutum, prohibens pãnos forenses intromitti in Ciuitatem sub certa pœna, intelligendum esse de pannis, qui intromittuntur, vt ibi sint, non qui causa transitus inuehuntur, voluit *Castrẽs. in l. cætera, §. sed si quis ad opus, ff. de legat. 1. arg. text in l. Cæsar, ff. de public.* sequitur *Ripa de remed. ad conseruat. vbert. 12. quæst. ex num. 115.* proinde respondi, statutum, siuè decretum Ciuitatis Salernitanæ, quo prohibetur vina forensia intromitti à mense Octobris vsque ad mensem Martij, de quo agit *Cõsil. Gramm. decis. 100.* non includere vina forensia, quę mẽsibus prohibitis intromittuntur, causa transitus, vt deferantur ad Ciuitatem Cauæ, Nuceriæ, aliaque loca conuicina.

Ego tamen minime discederẽ ab effato
Reg. Rouit. in pragm. 1. de guidat. num.
55 *46.* vbi discrimen ponit inter habitandi prohibitionem, & accedendi; nam in primo casu, in quo loquitur *Nell. de bannit. in 1. p. 2. par. num. 54.* cuius auctoritate dicit *Rouit.* fuisse deceptum *Foller. in cit. pragm. 1. de exul. num. 45.* cùm certum sit, quod ille, qui transit, nec habitare, nec stare dicatur, iuribus, necnõ DD. ibidem à *Nell.* adductis, prout neque morari Romæ dicitur qui est in fuga, *l. pen. de seru. expor.* habitare est enim verbum frequentatiuum, *Caran. in prag. ad maced. §. 13. num. 9.* quod de rara, ac momentanea habitatione non intelligitur, sed de ea, quę fit animo residendi; simplex per transitum accessus nullam omnino mereret pœnam; in secundo autem casu ne per transitum quidem permittitur accessus.

Et quantenus comiter sinere voluerimus, licere accessum per transitum
56 ad locum vetitum, nullo autem pacto concedenda est pernoctatio, vel dierum mora; quanuis affirmatiuè, & ideo perperam, censeat *Anchar. in citato loco*; nam esset, elusoriam pro-

hi-

hibitionem reddere, vt aduertit *Ioſeph Mele in cit.add.n.3.* pro tuitione ſui Clientis conſulendo *Anthar.* ipſe plus æquo ſibi in hac parte indulſiſſe, dicit *Faria.in memor.q.107. art.20.num.267.* cùm videatur aduerſari *text.ui in l.illud,ff.de offic.præſid.* vbi habetur, quod cui ex cauſa neceſſaria fines excedere licet, *abnoctare ei non liceat.*

Admittitur tamen excuſatio, quando de vero, & non affectato tranſeundi ani-
57 mo liqueret, qui licèt ſit difficilis probationis, cũ ſolus Deus ſit ſcrutator cordium, *clem.exiui, §. quamuis,de verbor.ſignif.cap.nunquid, de pœn.diſt.1.* præſũptione verbi, vel facti probatur, *l.is,qui,§.diuus,de tutor. & curat.dat.ab ijs,l.Labeo,de ſupell.legat.* cùm intima extrinſecis probẽtur, *l.fin.circa fin.de diuor. §.ceruos, inſtit. de rer.diuiſ. Iſern. in tit. quæ ſint regal.* verbo, *& bona committentium, ſuper num.79.verſ.& exteriora;* poſſintque teſtes de alicuius animo teſtari per verba declaratoria, *Bertach. in* verbo, *teſtes depon.nu.176.* Et licèt *Innoc.* teſtibus animum probari non poſſe, dicat *in cap. ſuper hoc, de ren. Gloſ.in l.1.de inter.actiou.Hippolytus in l.1.§.Diuus Adrianus, num.36. ad l.Corn.de ſicar.* attamen in hac noſtra facti ſpecie ait *Salyc.in l.3.C.de naut. fœnor. nu.6.* citra difficultatem poſſe teſtibus deponẽtibus Reum declaraſſe, velle per talem locum pertrãſire, vt ad illud oppidum ſe conferat, *Capibl.de Baronib.pragm.3. num.44.* nectens, apprehenſum probare debere iſtam tranſeundi occaſionem: cùm Fiſcus ex apprehenſione in loco fũdatam habeat intentionem, ex *Rip.de remed. ad conſeru. uber.ex nu.71.* licèt *Rip.* ibi non loquatur ſic indiſtinctè in anq; ſub *nu.71.* quærit, num repertus in via cum re prohibita, poſſit ſtatuti pœna puniri? & ait, vel conſtat, voluiſſe extrahere, vel eſt dubium; in primo caſu, tradit, volẽtem extrahere, ſi ſit repertus intra territorium coercendum eſſe pœna prohibitionis, quãuis extractionẽ ad effectũ nõ duxerit: in ſecũdo autẽ, ad coniecturas recurrendum, inter quas ponit vnam de reperto extra viã ſolitã; in quo caſu remiſſiue *Reg.Ronit. in rubr.pragm.de extract.n.18.* Te tamen non pigeat hac in ſpecie videre apud eũdẽ *Rip. Io.Bertaz. de gabell.p. 9.princ.à nu.18.Iul.Ferrett.de gabell. à nu.155.* ad rem *Præſul.Marãt.lib.1. reſp.3.ex n.63.& reſp.19.ex n.133.*

Ad rem nota, quod prohibitus à Ciuitate, puta Salerni per decem milliaria, non poterit ad eam accedere per decem milliaria, menſuranda non à numero Ciuitatis, ſed à ſuburbijs, ſiue continentibus ædificijs. Similiter ſi quis ſit prohibitus tenere porcos intra Ciuitatem Salerni, & circũ per ictum lapidis, computatio faciẽda eſt à cõtinẽtibus ædificijs. Quod ſi prohibeatur, retenere.ſ.vel habere capras intra Ciuitatem, nec extra per milliare: cõputandũ erit ab arbitrio, quia ex verbis ordinationis mutatur legis diſpoſitio. Vtrũq; tradit *Rebuff.in l.mille paſſus,pag.*(mihi) *749. & 750.ff.de verb.ſig.* quod ſi prohibeatur talia habere animalia prope Salernitanos, neque extra per vnum miliare, computatio fiet à continentibus ædificijs, *Alciat. & Rebuff.in l. maiore parte,fol.755.tit.de verb.ſign.*

An autem exulibus, vel guidatis, quibus patria eiuſq; territoriũ eſt inter-
58 dictũ, ſit etiã mare alluẽs prohibitũ? Affirmandũ, reor, quia in æquore etiã eſt territoriũ, *Hier.de Mõt.de finib.c. 6.n.8.ex Dec.in c.licet cauſam, n.16. de probation.* & alijs penes *d.Altimar. ad Ronit. conſil.* 48. *lib.* 3. quicquid obloquatur *Bald.* territorium in terris, diſtrictum dici in mari, putans; idem enim ſonant, *ex eodem Bald.in cap. accedens,vt lit.non conteſt.cir.fin.* cùm, appellatione territorij & mare veniat, *DD. in cap. vbi pericnlum,§. porro,& ibi Gloſ.de elect.in 6.Capoll. de ſeruit.ruſt.præd.tit.de mar.cap.26, num.*

*num.26.Alex.apost. ad Bart. in l. pu-
pillus , §. territorium, de verb. signif.
Anch.cap.2.nu.10.de const. in 6.Bald.
in cap.licèt,de fer.in l.fin.C.de testam.
& in rubr.de rer.diuis.Io.de Anan.in
cap.2.de Cler.venat.in 6.*dicēs *sub n.*
5. quod appellatione Mundi venit
mare ; quamobrem leges imperiales
etiā in rebus, quæ in mari geruntur,
seruari debent,*Philipp.Franc. in cit.
cap.vbi periculum,§.sanè,n.7.Girard.
sing.15.Felin.in c.Rodulphus,nu.7.&
in 1. declaration.de rescript.*& quod
placuerit *Bald.in cit.loco.*appellatio-
59 ne territorij mare nō admittere,ad-
uertit *Felin.ibidem,*id verum esse de
stricta territorij significatione ex eo-
dē *Bald.* qui alibi, *in tit.quæ sint reg.*
sit,nil aliud esse territorium, quàm
terræ spatium iurisdictione munitū ,
& subdens ipse *Felin* in mari non
posse territorium,nisi inspecto alueo
considerari,sed dici districtum, idest
aquę spatiū iurisdictione pariter mu-
nitum,colligit,istud discrimen ter-
ritorium inter,& districtum non pro-
bari ex ll.CC.adductis. *Et Affl.in c.
1.quib.mod.feud.amitt.il 1. num. 10.*
dicens à potestate terendi territo-
rium mutuatum esse nomen,*l. pupil-
lus,§.territorium de verb.signif.* à di-
stringēdo,districtum:vt notatur *in §.
responsum,Inst.de action.* docet , in
mare haberi,& possideri districtum ,
*Authen.sed nouo iure,C.de seru.fugit.
& d. cap.vbi periculum* , & ante ipsū
docuerat *Bald.in eod.cap. 1. num.* 4.
vbi inter territorium , & districtum
nullam agnoscit differētiam in quę-
stione:an Vasallus Domino bellanti
extra territorium opem ferre, tenea-
tur?quem refert , & sequitur *Aluar.
ibid.n.10.& Garz.de expēs.& melior.
cap.21.num.35.*nectens,mare esse il-
lius,cuius est tellus , quam alluit,ex
Glos.in d.§ porro,in verbo,*territoriū,*
canonizata à *Canonistis* , *Et Bald. in
pluribus locis ibi laudatis,* promiscue
vtitur nomine territori,& districtus,
ad probandum,quod qui est in mare
dicitur esse in ciuitate, cui adiacet ;
subdens,quod ea, quæ fiūt in mare,
censentur facta in territorio,cui ma-
re adhæret.Et hinc infert , quod si-
cuti Rex suis sumptibus tenetur tue-
ri subditos ab hostibus,terrestri bel-
lo irruentibus,ita etiā à pyratis,na-
uali prælio terrentibus , quia in ter-
ritorio grassari dicuntur . Et sicuti
congruit bono, & graui Præsidi,cu-
rare, vt malis hominibus Prouincia,
quam regit, careat, *l.congruit, de of-
fic.præsid.*ita & pyratis,*l.1.C.de class.
lib.11.de Put.de syndic.in* verbo *offi-
ciales,qui eligūtur,nu.5.Afflict.in tit.
quę sint regalia.nu.9.Luc.de Penn.in
cit.l.1.C.de class.Tap.dec.Sen.Ital.22.
n.1.Crespi obs.15.n.218.Hier.de Mōt.
in d.tract.de finib.regun.*qui ait sub *n.*
8.districtum non modò dici in terra,
marique , verùm etiam in Cælo , &
aere,ex *Bald.in cōs.420.*verbo *prin-
cipis, vol.1. Capoll.in dict.tit.de mar.
num.24.Par.de Put.de.fin.feud.cap.1.
num.6.*afferens exemplum de termi-
nis positis in Cælo , & aere, Ponti-
fice Alexandro VI. dum Indiæ insu-
las,tunc primùm repertas,diuisit in-
ter Lusitanos, & Castellanos per li-
neas graduum Cæli, vt quicquid es-
set ab Oriente Lusitanis , quicquid
ab Occasu Castellanis addiceretur.
ibique etiam ipse *de Monte* dicit , in
mari delinquentes coercendos à Iu-
dice,de cuius districtu , & territorio
est mare;ac si sit in finibus duarum
Ciuitatum , præuentioni esse locum.
Non tamen procedit respectu conces-
sionis factæ de feudo, & eius terri-
60 torio , nam non venit litus , neque
mare, nisi exprimatur; & si exprime-
retur , non se extenderet vltra bali-
stæ iactum, teste *Capyc.in inuest.feud.
in* verb.*litoribus,pag.111.*vbi quærit
an Rex apponendo clausulam , *cum
litoribus* , possit litora transferre?ac
idem tradit *Frecc.de offic.mag. Adm.
num.20.& de subfeud. lib.2. quis dic.
Mar.nu.5.* dicens in hoc perpendē-
da verba priuilegij,& feudi qualita-
tem.

nũ.Sed *Belluc.in Specul.princip.rubr.* 30.ait,Barones ex antiquo possedisse Baronias cum iuribus, & pertinentijs vniuersis,cum terriorio.s.castris, & terminis adiacentibus, vt per *Innoc.in cap.cùm ad sedem,de restit.spol.* atque adeo cum æquore alluente Baroniæ territorium infra centum milliaria,vt in *for.2.rubr.de term.Reg.& Civ.* & *Capibl. in pragm.*8. *de Baron. sub num.*287. notat,Baronibus esse exceptam cognitionem ad mare, & littora maris;refert tamen *Reg.Tap. de officio procuratoris Cæsar. in Const. Regn.incip. Dohanę,num.*2.sustinere, quod Baronis iurisdictio pro delictis in mari adiacenti sit cumulatiua cũ alijs officialibus maris, nempe Vice Admirantis,Portulanorum,&Secretorum, quos omnes habere iurisdictionem priuatiuam in eos, qui de arte maritima viuunt, dixit sub *nu.* 290.de quo nos alibi.

Ex his dicendum videtur,exulem, vel guidatũ minime ad mare territorij adiacentis accedere posse. At oppo-
61 sito fauet *Dominic.in d.§ porro*, dicens,territorium esse idẽ in materia fauorabili,secus verò in odiosa;proindeque bannitum à territorio, non esse bannitum à mari per territoriũ districto, quem reprehendit *Falin.* vocitans,huiusmodi *Dominici* dictũ sycophanta,hoc est,calumniatore dignum,ex *Io. Andr.in rubr. de testam. pag.*24.ac ex *Bart.& Angel.ibi citatis.* Imò *Philipp.Franc.in eod.cap.ubi periculum*, §.*sane,num.*7. postquam dixit ex *Glos.Io.Andr.& Io.Monaco*, quod appellatione territorij veniat mare,per illam Ciuitatem districtum rebellat etiam ab ipsa *Domin.*distinctione,dicens, indistinctè procedere ex *Bart.& Bald.*. Et exulem à territorio,esse à mari adiacenti fugatum, tenet etiam *Gemin.in d.cap.ubi periculum*, *& Bald.in cit.cap.licet, de fer.* idẽ in ipsũ *Domin.*aduertit*Reg.Constant.in cit.l.*1.*C.de class.nu.*7. ostendens,maritimum territoriũ suos habere fines, sicuti,& terrestre:eosque à finibus propinquarum Ciuitatum distingui; & sicuti in terra,ita & in mari, finium regundorum agi posse; ac *pragm.* Caroli V. *ubi de delict.* de qua meminit *de Franch.dec.*142. vẽdicare locum etiam in furtis in mari patratis, mareque adiacens esse de illius Principis territorio, qui propè dominatur, vt dixi in *rit.*270. *hoc* 3. *lib.* ac Prælatũ Ordinariũ loci etiam in ijs, quæ in mari accidunt, quoad res, & personas Ecclesiasticas,iurisdictionem habere; & de nonnullis alijs edisserit ad hoc conferentibus, erudite quidem,abundeque.

Quorum vnum, atque alterum referre non omittam,nimirũ primò ad quod-
62 nam spatium extendat se se territorium illud maritimum? Duplicem, ait, esse sententiam, altera est *Angeli in l.insula*, 9.*de ind. numer.*1.laudati à *Rodriq. Suarez in allegat.* 18. *n.*9.aiẽtis,mare,quãtunlibet à territorio distet,subesse iurisdictioni Domini propinquioris; altera asserens, ad cẽtum vsq; milliaria solummodo protendi, vltra quæ Imperatoris sit iurisdictio, est *Bart.in tract.de insul.* cui & ipse,post alios,accedit sub *nu.* 19.addimus *Valenz.consil.*100.*num.* 55.*Crespi obseruat.*15.*ex numer.*208. *Larath. theat. feud.tom.*2.*par.*11.*dil.* 48.*n.*10.ne prorsus in infinitum detur progressus, *l.fideicommissa*, §.*si quis decem,de leg.*3.*cap.cùm in multis, de rescript. in* 6. munit suam opinionẽ ipse*Bart.*ex assumpto facto priùs sub *nu.*1.de insula, quam illius prouinciæ esse,dicit, à qua modicò satis distat, *l.nonnemo*, §.1. *de verbor. signif.*modicum autem spatium putat centum milliaria,quia tunc locus vicinus dicitur, *l.dies cautionis*, 4.§.*si tam vicinum,ff.de damn. infect.* & è contra non dicitur remotus, quando do est intra duas dietas,*cap.nõnulli, de rescript.* & licèt vicinitas, vel distantia non operentur, quod locus vnius magis sit,quam alterius,*Hier. de Mont.d.tit.de finib.reg.q.*83. *nu.*1. in dubio tamen illius esse præsumi-

tur, cui est propinquior; ideoque cùm de iurisdictionibus, vel finibus lis est, intelliguntur esse de iurisdictione, & confinio adiacentium, per *Bald* & DD.*ibi relatos*, quia vicinitas, & aptitudo dominij sunt valida argumenta, *Bald.in cap.causam,col.3. vers. item dicit Innoc. de probat.* spatium autem centum milliarium esse nauigantibus minus duabus dietis, ait *Bart.* tam *in tract. de insul.* quam *Tiberiad.* relatus à *Felin.in cap. cum olim,de rescript.* quē vna cum *Paul. de Castr. & Cepoll.* laudat *Hieronym. de Mont.in d.q.7.num.13.*

At si accurate rimemur effatum *Ang.in d.l.insulę*, nō discedit quidem a *Bart.* placito. Siquidē ibi *Angel.* non dicit, mare, quātumlibet à terra distet, subesse iurisdictioni propinquioris; sic.n. esset cōcedere dominiū in toto mari, quod nec præscriptione, nec vsu, nec iurisdictione acquiri posse, ait *Cepol, mem.n.5.* licèt id sibi arrogent Veneti in toto Adriatico sinu, quod & mare Superum dicitur, *Capoll.nu.7. Bald.de prescript.1.p.q.princip.n.6.& seq. Bertach.in tract.de gabell.in 1.p. n.19. Angel.consil.290.* ad quos se remittit in huiusmodi quæstione *Bene, stracc.de nauig.num.8.* contendentes, posse prohibere, ne quis in eo nauigare audeat ipsis inuitis, *Nic.Fest.de æstim.& coll.cap.7. num.26.* vectigaliaque ibi imponere: & merces, contra ipsorum statuta conductas, confiscare, *Capoll.citat.cap.26.* sicuti etiā præscripsisse mare Ligusticum, iactant se se Ianuenses, vt ait *Martin. Laud.de princ.q.123.* Thyrrenū ęquor Pisani, ac Tusci; quod *Berard.Bonin. de censib.art.16.n.40.* ingemit: mare, quod liberum esse voluit natura, & cōmune, seruum fieri, & propriū ab inexpleta hominū cupiditate, qua de re *Tusch.lit.P. concl.419. R.Tap.cit. loc.Crespi obser.15.Valenz .cōs.100.*

Sed solùm ait *Angel.quod etiā si illa maris particula esset valde remota, si tamē nulli alij loco terrestri esset propinquior, vbi exerceretur imperiū. Pisis puniri debet*; per quæ verba non omnē distātiā intellexit, sed eam tantùm, quę esset distans ab alijs locis terrestribus, quāuis alij loci terrestres distarent. Secus esset dicere contra ipsiusmet Theoricam *in l.sane.de iniur.* vbi sub *num.5.* intrepide sustinet, maris iurisdictionem esse illius loci, cui magis ipsum mare cohæret; quod non esset, si in infinitum in mari iurisdictio protraheretur. Et illa verba, quæ reperiūtur posita in *d.l.insula*, nēpe, *etiam si illa particula esset valde remota*, ideo apposuit *Angel.* quia cū in principio dixisset de casu, in quo consuluit *Bart.* de delicto patrato in mari, propinquo portui Pisano, eiusque Ciuitati; quod illa particula maris, quoad illius criminis coercitionem, ipsi Pisarum Ciuitati subesset, ne aliqui putarēt, id solùm contingere, quando delictum prope portum committeretur; subiecit, idem esse, *si illa particula esset valde remota*. Et ne intelligeretur illa remotio in infinitum, subtexuit: *si tamen nulli alij loco terrestri esset propinquior*; nam si alius locus terrestris esset propinquior, illius esset cognitio.

Vel dicamus *Angel.* sub illis verbis; nēpe *etiā si illa particula esset valde remota*, intellexisse de remotione, quæ centū milliaria non excedit; nam procul ab vrbe expulsus dicitur ille, qui centū milliaria abest, *l.quicunque, C.de epis. cler.* ibi: *procul ab ea ciuitate, quā conturbauit, centum millibus*, licèt *Capoll. in d. cap.24.num.14.* hoc textu vtatur ad probandum, quod vsque ad centesimum lapidem dicitur locus propinquus; & sicut locus vicinus quis sit, defertur arbitrio Iudicis, vt dixit *Bart. in d.l.4.§ si tam vicinus, de damn. infect.* in qua non dicitur, quod locus vicinus sit intra centesimum milliarium, sed ibi *Glos.* hoc dicit *ex tex.* aperto *in l.1.vers.in initio, ff. de offic. praf. vrb.* & quod arbitrio iudicis relinquatur, esse *Glos.in c.fe-*

ti-

*litis,in verbo,vicin.de pæn.in 6.*dicit *Alex.in d.§.si tā vicinus, Innoc.Cyn.* *& Bald.in locis ibi citatis*; ita etiam regentes arbitrari deberent,non potuisse *Angelum* intelligere de omnī distantia; sed de ea, quæ iuri consona esset.

Alterum,quod nec reticendum puto, adductum à *Reg.Constan.cit.loc.num.*
63 31.est,quando reuocat ad examen dictum *Luc.de Penn.in ead.l.vn. de class. & Affl.in tit.quast.sini regal.in verbo Armandia,in fin.*dicentium,ita demùm Principi vicinioris Terræ esse in delinquentem in mari permissam punitionem, si ipsos deprehenderet,caperetque; aliàs ipsi remissionem ab eo,qui eum ceperit,petenti, esse denegandam. Hęc,ait *Reg. Constan.*sibi non arridere, quamobrem in iudicando ab hac opinione secederet; quia,cùm tantam iurisdictionem in mari Princeps habeat, quantā in Terra; sicuti in terra remissio non denegaretur,ita nec in mari.

In eam autem,*Affl. & Luc.de Penn.* in indicatis *locis* iuere sententiam, in quam iturus fuisset ipsemet *Reg.Cōstan.*Nam *Affl.*post quam dixit, Admiratum in Regno iurisdictionem habere in nautas, *per cap. Regni de offic.cur.Admir.*de quo *Frecc.lib.1.tit. de offic.M.Admir.de Pōt.de potest.prorег.tit.10.de port.R.Tap.lib.2. Iuris. Reg.cod.tit.de offic.M.A.pag.* 383.*idē R.Cōstan.in supra cit.loc.à n.64.Tasson.de Antef.verf.3.obser.3. R.Sāfel. decis.vltima lib.3. Ego in rit.1.nu.28. lib.1.*atq; ideo posse cognoscere de delictis in mari admissis per personas sibi subiectas, cùm admirati cognitio sit in certum genus personarum, *Franch.decis.142.& decis.722. Reg. Tap.*vbi *supra n.2.R.Constan.nu.72. Taßon.mem.loc.* hæc subnectit *Affl.* verba: *& hoc verum est, si ille delinquens in mari contiguo Regni inueniatur in Regno, aliàs autē,si alibi reperiatur,nō habet locum remissio.*Hinc uidetur,*Affl.*posuisse casum de eo, qui,cùm in mari adiacenti Regno deliquisset,ad aliud regnum excessit; non de eo,qui in aliam regni partem cōfugisset:nam si in regno fuisset captus,ait ipse,quod daretur remissio. At cùm de generali consuetudine denegetur remissio, quando delinquens ad aliud regnum se recipit,dicendum est,*Affl.*opinionem non esse reijciendam;sicuti nec *Luc. de Penn.* idem in eodem casu sententis.Nam ibi *Luc.*cū dixisset,Regē animaduertere in deliquētes in mari Regni finibus adiacente,ex *Io:Andr.in mem.§. porro,*hæc subdit: *quod videtur verū, si ibi vel aliter in potestate Regis inueniatur: nam aliàs non videretur ad eius imperium delinquentes huiusmodi remittendos*; ex quibus verbis,dicamus,oportet, eum non intellexisse de delinquente,qui ad alias Regni partes euasisset:nam intra Regnum captus, satis in potestate Regis esse dicitur;sed de eo, qui cùm ad alia Regna erupisset,non dicitur,esse in Regis potestate;quamobrē iure optimo remissionem ambo in isto casu denegarunt.

Proxima sanè supradictis quęstio est,an relegatus ab aliquo loco; vel guida-
64 tus, dūmodo ad talē locū nō accederet,si in Ecclesia intra illum locum existēte consisteret,decreto paruisse, vel fines exilij fregisse,vel guidatici conditionem non seruasse,dicendus esset?

Responsionem,reor,patere ex exaratis: Nam sicuti exul nequit accedere ad mare adiacens loco, à quo dimissus fuit: quia mare de eius territorio censetur:ita neq; ad Ecclesiam;quo-
65 niam,& Ecclesia de illius territorio dicitur,in quo sita est,*§.sed neq.vers. publicarum quoque, Auth. de mandat. princip.l.si quis in hoc genus,C.de epis.& cleric.*imò, & pars Ciuitatis, *c. quāuis,el.1.de prębēn.in.6.*necnon *c. si ciuitas, de sent. excomm.* quæ citat ad hanc materiam *Salyc.in auth.item nulla,C.de Epis.& Cler.num.4.*subdens

dens, effatum aliorum, quod testamentum in Ecclesia factum iuxta solemnitates iuris communis, non autē municipalis, erat validum, omnino reputari falsum, cui dicto *Salyc.* adsūt oppositum sentientes, penes *Roland.* qui contrarium sustinuit, *cons.32.à n.28.lib.3.* aduersus *Frider. de sen. in cons.2.* nemo tamen inficias ibit, Ecclesiam esse de territorio loci, in quo sita est: conferūt adducta à *Decian.de delict.lib.6.cap.26.num.8.* vbi in quæstione, an bannitus per Iudicē secularem à toto suo territorio, si ad sacram ædē, in illo territorio sistentem, confugiat, possit inde extrahi, qui multa adducit, potissimū ex *Bald.* dicente, quod stante statuto, quod bānitus impune possit occidi, si fuerit in Ecclesia occisus; occidens minimè plecteretur de homicidio, sed de violatione Ecclesiæ; etenim satis est, quod in territorio bannientis fuerit occisus; de qua quæstione videndus est *Farinac.de immun.eccles.à nu.37. & in quæst.28.nu.47.ac in tit.de var. & extraord.crim.q.103.n.323.* Frustratorium igitur inane, ac elusorium esset Prætoris imperium si in Ecclesia, intra Ciuitatē sistēte, exiliū posset peragi, euanesceret etiā exilij pœna: quod iura abhorrent *in l. final. ff. ne quid in loc.publ. l.si pretor, in princ.ff. de iud.* confertque rario adducta a *Roland.cit.cons.32.à n.31. vers.quia respondetur,* vt obseruant *Paschal.de patr.potest.par.2. cap.2. sub num.124.* latiùsque *par.4.cap.3.ex num.25.* *Capibl.de baron.tom.2.cap.34.ex num.3.* ad rem videndus *Reg. de Marin. lib. 1.quotid.resol.cap.2.& cap.116.n.2.*

Hinc, cùm soleāt Actuarij Tribunalium huiusce Ciuitatis renuere fine licentia Regiorum Officialium, ad quos
66 spectat, recipere scripturas mādatorum, seu procurationū, necnō & alias scripturas, quæ ex Ciuitate Beneuenti huc transmittuntur, quippe quę censeantur scripturę ab extra Regnū transmissæ; semper putaui, non esse opus huiusmodi licentia: cùm Beneuētana Ciuitas sit, quāuis exempta à Regia Iurisdictione, *Foller.in pragm. 1.de exulib.* subiecta Sacræ Romanæ Ecclesiæ, Caroli Magni priuilegio, vt obseruat *Frecc.de subfeud lib.2.q.15.* necnō *Reg.Tap.lib.1.iur.Regn. tit.de nouo C.cōpon.* est tamē intra Regnū, & aliud est, nō esse de iurisdictione, aliud nō esse de territorio. Quāobrē si qui DD. perperā dixerint, Ecclesiā nō esse de territorio, effari voluerunt, nō esse de iurisdictione. Et sic intelligendum est *Bald.* effatum *in l.si quis in hoc genus, C.de Episc.& Cler.* dicēs, Ecclesiam non esse de districtu Iudicis, hoc est de iurisdictione Iudicis: teste *Pegner.in decis.Cath.260. nu.2.* notabilia de huiusmodi re exempla tradente.

RITVS CCLXXVI.

Item quod nullus accusatus, vel denunciatus, seu ex mero officio inquisitus de alio crimine publico, vel priuato, ex quo veniat imponenda pœna personalis, vel pecuniaria, admittatur ad compositionē, nisi demum probato delicto per testēs, vel per confessionem Rei accusati, vel denunciati, aut ex officio inquisiti.

S V M M A R I V M.

1 *Compositio possit ne fieri quando constat de delicto, tam attento iure communi, quam Regni, & nonnulla ad ornatum huius Ritus remissiuè.*

2 *Crimen publicum quale dicatur, & quale priuatum.*

3 *Iu-*

3 *Iudex ex ſuo officio inquirit de iniuria illata in ſcholarē, quod eſt ſpeciale.*

4 *Authoris commendatio in huiuſce libri fine SS. Deipara, à Niuibus nuncupatę; cui Maiores ſui ſemper fuerunt addicti, eiuſque proteſtatio, & excuſatio.*

SVmmus Practicus *Proſper Farinac. de inquiſ. q.5. n.2.* laudat *tex. in l. nemo, & ibi Bal. C. de Epiſcop. Aud.*
1 *in l. prouinciarum, C. de fer. D. Auguſt. de verb. Dom. ſerm.6.* aliaſq; authoritates pro sētētia Doctorū, ſuſtinētiū, haud poſse in pecuniariam corporalem verti pœnam, iuxta effatum *Luc. de Penn. in l.1. C. de deſert. lib. 12.* indubitati enim eſt ex compoſitionibus faciliùs ad delinquendum allici homines lepidè, *Caſſan. in conſuet. Burg. c.45. n.38.* licèt ipſe *Farin.* oppoſitā præoptet opinionē, & eam autumet eſse veriorem, cùm *Parid. de Put. verſ. Compoſitio, cap.1. n.4. & Fab. à Montel. q.7. n.75.* & doctrinæ, Iura, ac Authoritates in aduerſum adductæ ſermonem habent, quando de Reo liqueret, & eſset de crimine probatum; nam tunc, & maximè prolata ſententia, compoſitio haud faciēda foret: ſequeretur enim Iudicē pœnas à Iure, vel ſtatuto irrogatas remittere poſse, ac delinquentes impunitos dimittere, aliaq; plura ſubeſsēt abſurda; at vbi ſententia non eſt lata, ac dubius eſt inquiſitionis euētus, quippe licitū eſt, ne dū cū parte accuſante tranſigi, *l. tranſigere, C. de tranſ.* ſed etiam cum Fiſco, qui loco accuſatoris ſuccedit; & licèt tranſactio, ac compoſitio differant; nam tranſactio fit cum parte, compoſitio cum Fiſco, vt ait *Pariſ. mem. c.1. n.6. Paul. Ghirl. de Relaxat. Carc. tit. de pœn. comp. q.1. n.3. & 8. in fin.* tamen tranſactio, & compoſitio in genere idem ſonāt, *l. ab accuſatore, ff. ad Turpil.* Sed huiuſmodi adducta à *Farin.* vt minimè ad compoſitionē deueniri poſſit, ſi de Reo, necnō & de delicto conſtiterit, puta, vel per confeſſionē, vel per cōuictionē, vera eſſe de iure cōmuni poſsunt, nō autē de iure noſtri Regni, in quo totum eſt oppoſitū, vt ipſe *Farin. ibid.* concludit *ſub n.5. in limit. verſ. fin.* ex huius *Rit.* diſpoſitione, quo expreſsè eſt cautum, eam compoſitionem minimè fieri poſse, niſi probato flagitio per teſtes, vel per Rei confeſſionem: aliter enim de crimine non conſtito, diceretur tranſactio, et non compoſitio; et in noſtro Regno, circa hoc, tranſactio, et compoſitio intelligūtur iuxta eorū ſtrictā naturā, ſcilicet vt tranſactio ſuper re dubia intelligatur *l. elegāter, in princ. verſ. ſi poſt rem, ff. de condit. indeb.* vbi tranſactio ſuper re certa minimè valet. Compoſitio verò ſuper certa quia compoſitio ſuccedere dicitur in locum pœnę per inquiſitum in corpore luendæ, ea quippe ratione, quia Fiſco applicatur, ad *tex. in l. ſenatus, §. ſi quis declarat, & §. ſequenti, de iure fiſc.* cum cæteris adductis à *Farinac. ibidem, ſub num.4.* & quādo *Luc. de Pen. Pariſ. & Affl.* ad compoſitionem deueniri poſſe, autumarūt, etiam ſi de delicto, & delinquente non conſtet, *Carau. in hoc rit.* aduertit, eſſe intelligendum, eos vſos fuiſſe hoc compoſitionis verbo, pro trāſactione, ad quem ſuum intellectum probandum laborat, & in *fin. in verſ. & hinc eſt*, adducit, quod, hac opinione attenta, vt .ſ. in dubijs tranſactio fiat, non autem compoſitio, eueniebat, quod condita pragmatica per Inuictiſſimum Carol. V. incipiente, *& ne ſperata, ſub tit. de compoſ.* per quā fieri compoſitionem vetatur in delictis, pro quibus pœna mortis naturalis, vel mutilationis membrorum imponenda erat, vt euitaretur, ſeu potiùs vt fraus fieret dictæ pragmaticæ, non componebant, ſed per viā tranſactionis dicebant; de quo cùm Proregi Duci Alcalanorum denunciatum fuiſſet, fuerunt expeditæ literæ, & poſtea in Pragmaticam reda-

dactæ *Pragm.3.* dictantes, memoratamCaroli V. *pragm.*etiam per viam transactionis fore seruandam.; & sic ex memoratis duabus sanctionibus perspicere licet, adeo nostros Reges, Proreges, atq; Collaterale Consiliũ iustitiæ studiosissimos,& verè cultores voluisse,pœnis à iure,vel statuto in delinquentes præscriptis omnino flagitiosos plectendos, vt cõpositiones,quæ,iure Canonico attẽto,indistinctè fiunt,& præsertim in capitalibus delictis,in quibus pœna sanguinis imponenda venit,in pecuniariam cõmutatur,*c.si quis Diaconus,& c.seq. 16.q.4.* & quas sæpissimè fieri,testatur *Ghirl.vbi supra,p.5.nu. 4.& 5.*in nostro Regno nõ fieri indistinctè,sed habita maxima consideratione, & in quibusdã delictis,de quo vltra*Ritus,* ac *pragm.*extant plura *capitula,*recẽsentia casus, in quibus licita est cõpositio, & ibi *Io. Anton. de Nigr.sub n.27.*refert multa,ac remissiue,quot, & quæ sint perpendenda in compositionibus faciendis,& cum quibus,ac quo pacto huiusmodi compositiones fieri iure possũt,necnõ de multis alijs quæstionibus late penes *Luc.dePenn. in mem.l.1.C.de desert.lib.12. & Parid. de Put. in indic.verbo,compositio,* & post eũ, *Farinac.loc.cit.*cæterique, potissimum nostrates *pragm.sub tit.de cõposit.* commentãtes præsertim *Tartagl.adpragm.fin.cap.1.n.9.*discrimen nectẽs de iure cõmuni,capitulorũ,& pragmaticarum, & inter officiales Regios,ac Baronales,*Capiblãc.deBaronib.prag.6.à nu.11.p.1.& tom. 1.c. 27.Foller.huius ritus* memor *in prax. crim.rub.aud.except.sub num. 32. in fin.Gramm.consf.crim.51.nu.11. Fab. Montell.in prax.arbitr.quæst.3.p.5.n. 75.ac Ghirland.cit.loc.quæst.4.num.3.* cautelam tradens inquisitorum Aduocatis, vt tuta reddatur compositio, et Nos ipsi multa adnotauimus ad hunc *ritum* maximè attingentia in *ritu* antecedenti.

Dum *Rit.* meminit de crimine publico, & priuato,aduertimus,publicũ illud

2 esse, in quo Iudex procedere potest ex officio, & dicitur publicũ crimen, quia ad illud accusandum admittitur quiuis de populo, *Bologn.in annot.ad Anan.conf.12.n.12.Ioan. Coppen obseruat.practic.lib.2.obseru.18. Boekel.in* integro *tract.de public.iudic. Ant.Gomez var.resolut.tract.3.cap.1. delictor.num.4.*qui non secus, ac *Iul. Clar.in §.1.sub num.1.*exemplificant, & nominant publica isthæc delicta, necnon *Tuscus cõclus.1076.lit.C.*sed *EmmanuelSuarez.in annot.1.ad citatum Gomesij caput*, arbitratur,in foueam eos incidisse,qui existimarũt, publicum esse illud,cuius accusatio cuilibet conceditur,nisi etiã expressim lege aliqua publicorum iudiciorum cõtineatur,ex *l.1.ff.de publ.iud.* euidentiusque,*l.3.in fine ff.de præuaric.* idque *Bart.*docet *in mem.l.1.num.7.& Bald.in rubr. C. qui accus.non poss.num.7.*ac esse praxi receptum, testatur *Afflict.in rub.6.num.22.lib.1. Const.Regni.*Priuatum verò est illud, quod aduersus priuatam personam committitur, nisi aliquo in casu specifice reperiretur decisum,publicum esse,*Anton.Gom.vbi supra,& num.9.* maiori explicatione vtens,illud esse, ait,cuius accusatio, & prosecutio nõ nisi parti læsæ regulariter permittitur, sequitur *Clarus eodem §.1.num. 5.* & vterque exempla complura recenset,quod procedere autumamus, etiam si pœna pecuniaria imposita esset in gratiam Fisci,& eius vtilitatẽ, ex aliquorum sententia,quos laudat idem *Clar.q.17.sub num.2.*cuius scripta percurrere ne omittas.In Regno verò quoad accusationem, nullã admitti distantiam inter publicum, & priuatũ delictũ,scripsimus in *rit.191.* non quidem vt liceat cuique accusare in priuatis,sicuti in publicis, sed non secus,ac in priuatis,nonnisi qui suam,vel suorum admittitur per verba illius *ritus:ita in publicis,*quod*Marant.*aperte docet *in sua praxi,par.6. rubr.*

*rubr. & peruenitur aliquando per viã inquiſitionis,n.59.*ſequiturque *Clar. cit.§.1.ſub num.6.*

Ad rem nota,quod conſultus reſpondi licere Iudici inquirere ex officio de
3 iniuria in ſcholarem collata, ſpecialeque hoc eſſe, vt de priuato crimine ille ſine accuſatore inquirat, ex *Bald.in auth.habita, colum.6. C.ne filius pro patre,* addente,hoc duntaxat ad Rectorem Ciuitatis, vel Prouincię,non ad Epiſcopum, vel Doctorẽ legentem ſpectare, & obſeruat *Marant.in ſpec.aur.in 6.& vlt.par.princ. in 4.quaſt.princ. num.131.* quem ſequitur *Aſin.in tract.de execution.§.3. cap. 270.* quinam verò ſint iudices ſcholarium?inquirunt *Barboſ.in l.1. ex num.140 de iudic. Donel.in auth. habita num.20. C.ne fil. pro patr. Oſsuald. 17.commen.cap.20. lit.K. Petr. Greg.lib.18 cap.1.Benedict.Pereyr.de Academ.lib.7 diſp.2.quaſt.4.nu.954. & 955.*& tetigi in *rit.265. num.80. hoc.3.lib.*

Tandem aliquando, benigne Lector, tertio huic volumini cum Commen-
4 tarijs in duodecim M.C.V. Ritus extremam,nè longum faciam,admoueo manũ Nonis Auguſti anni 1680. auſpicatiſſimo ſanè; & ſupra quàm cuique credibile ſit, exoptatiſſimo mihi die, quid enim pleniùs, quid vberiùs,quid magis ominatũ, quàm de iure, & æquitate, de legibus,ac fori Ritibus, differentem, non à fuco,non à fallacia, non à colore, non à verbis turpiter perſonatis; ſed à ſimplicitate,ſed ab innocentia, ſed à candore,ſed à Niuibus ipſis, iiſque cęleſtibus, & ex aſſe diuinis finem ſumere? Quid mihi non ſuccedat ſub manus, quid non ex voto, quid non ex mea ſententia,atque adeò è re,& diuina,& literaria, & publica, dum SS. Dei Genetrici dicto die lucubrationes lucem auſpicantur meæ? Ei, inquam,Genitrici,cui à Niuibus nuncupatæ, & Maiores ſemper mei ab immemorabili addicti,& me equidem,meaque omnia, perpetuis eius, iiſque maximis in me, ac domum meam beneficijs,in clientelam,ne fidem,commendaui : illud ſemper ab ea votis omnibus flagitans, vt mihi valeat quidquid apud Filium,vel authoritate,vel gratia valet.

Illud porrò ſecundùm hanc laborum meorum nuncupationem ſãctè profiteor,Sanctæ Sedis Apoſtolicæ obedientiſſimum me haberi filium velle; & ſiquid in meis libris peccatum eſt, ſiquod fortè fortuna mendũ irrepſit, eiuſdẽ me correctioni, & authoritati volentem,prudentemque ſubmittere, ac ne latum quidem vngnem, aut digitum tranſuerſum ab eius placitis,ſenſiſque recedere.

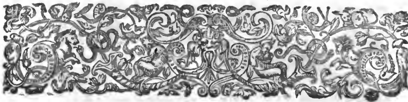
Illud preterea te oro,quæſoque,Amice Lector,vt quod hoc muneris eſt, & officij erga te mei, æqui, bonique facias:licèt nihil elegans,nihil eximiũ, nihil magnifice sũptuoſum inuenias. Curta namque, fateor,conceſſa, ac data mihi,vel ingenij,vel otij ſupellex:ſed quantum à domeſticis,à publicis, à forenſibus negotijs cõquieui, id publicæ vtilitati, id poſterorũ memoriæ concedendum putaui. Et quoniã non opus perfectũ ingenio, elaboratũ induſtria nonum in annũ præmere potui, donec diuturnitas induceret colorẽ;ſed quæ ex tẽpore ſcripſerã typis mãdare coactus ſum: multa extra breuiariũ operis in opere extra ordinem reperięs; ea nimirũ quæ impreſſis iam, vulgatiſque aliquot folijs,de integro ſuperuenere. Neque tamen eſt,cur ob id graueris, ſiquidem locupletiſſimus Index curam tibi omnem imminuet; quod ſi & Indicem libri in fine,ac ſynopſim compendiariam eorum, quæ in Ritibus inſeruntur, in eorã exordio in longũ duxiſſem,hoc quidẽ volumen ipſum multis partibus ſuperarent. Nec ſapientiſſimum à me animum tuum ſtyli diuerſitas abalienet,ſi nũc alta petit,nũc de induſtria ſerpit humi: id enim materiæ diuerſitati iure, ac

ac merito datum est, cùm varium varia deceant; & magno quidem in hoc me tueor vindice *Lucio Seneca*. (de quo memini *in præfatione ad lectorem lib.1.commēt.ad Rit.*)qui *epist.66.caterùm*, inquit, *magna habebunt discrimina, variãte materia, quæ modò latior est, modò angustior, modò illustris, modò ignobilis, modò ad multos pertinens, modò ad paucos; in omnibus tamen istis id, quod optimum est, par est*. Rem sæpè dilataui, vel quòd materia se se vberiùs effundere, vel quòd maximè ad rem facere, & ex vsu esse forensi, & publico arbitrarer. Degustabis igitur, Amice Lector, labores hosce meos, in quos quotquot Typographi irrepserint errores, quos omnes effugere, & euitare, vel diligentissimo cuique difficillimum semper fuit, & anceps; sic cognosces, vt ignoscas, & si tibi lucubrationes meas probari videro, quartum breui volumen aspicies; quod æquis passibus de nostri etiam Sacri Consilii decisionibus alind insequetur. Ama nos, & vale.

F I N I S.

I N:

INDEX,

SEV

SYNOPSIS ALPHABETICA

RERVM, AC VERBORVM OMNIVM,

Quæ in hoc Tertio libro Commentariorum ad Ritus M. C. V. interferuntur.

Notula prior Ritum, posterior numerum, postrema paginam indicat.

An

Amor

lita-.

 Exer.

Pos-

LIII *Pro*

pu-

Dom.

Irri-

De-

In

Ra-

 An

an

Dom.

INDEX.

Gui-

Qua

In-

Qua-

INDEX.

Li-

Falsò

I N D E X.

sit,

Pa-

Præ-

Pri-

Re-

Remissio.

Re-

Ru-

An

Su-

Suspectus.

INDEX.

Tor-

Num

An

FINIS.

PAVCA AD LECTOREM.

INdex hic, Lector amice, compendiariè continet omnia, ſed non minutim; ne appendix fieret voluminis volumen; vel ne pars quid maius toto. Index quidem eſt; Satis ergo eſt, indicaſſe. Omitto colligere, & oſtendere, quæ menda paſſim Typus effudit, non modò in literarum inuerſione, quod non iniquo animo foret ferēdum, ſed in ſyllabis, ac dictionibus quoque integris non raró, quæ ſensũ quandoquè inceſtant, quãdoquè immutant, aſſerendo neganda, negando aſſerenda. At quis ea dignè, ritèque caueat? Noſti, multa oculos vel prudentiſſimorum effugere, vel altè inueſtigantem fallere. Da tamen vitio, cui danda ſunt, aut Typographi incuriæ, aut librorum fato; licèt multa emendaſſem, non defuiſſent emendanda. Poſſem in hoc illud *Virgil. lib. 6. Aeneid.* de ramo aureo vſurpare:

.... *primo auulſo non deficit alter.*

Igitur vel debuiſſem omnia, vel nulla; at cum nulla corrigam, omnia tibi humaniter condonanda, corrigenda remitto. Viue, Vale.

Innoteſcat inſuper omnibus, quod Regijs priuilegijs datis Matriti die 24. Maij 1662. & Neapoli 30. Septēbris 1663. inſertis ad vnguem in primo, & ſecundo Volumine fuit mãdatum, indictis pœnis, ne quis auderet hæc mea Commentaria ad Ritus M. C. per decennium, vel imprimere, vel alibi impreſſa vendere, quà Sereniſſimi noſtri REGIS protenditur dominatus. Et huius Regij Collateralis Conſilij iuſſu ſub die octaua labentis menſis Nouembris 1680. cauetur, quòd decennium procedat ab hac ſupradicta die, penès Mag. Dominicum Maſtellone à mandatis Scribam.

